IOANNIS DUNS SCOTI ... IN VNIUERSAM ARISTOTELIS LOGICAM EXACTISSIMAE...

Ioannes Duns Scotus, Costanzo Boccadifuoco

5 10

1

IOANNIS DVNS SCOTI SVBTILIS,

AC CELEBERRIMI DOCTORIS IN VNIVERSAM ARISTOTELIS Logicam Exactissimæ Quæstiones.

Quibus singulis perutiles quędam adiectę sunt dubitatienes cum earum solutionibus; nec non, & tractatus de Secundis intentionibus.

Nuper à Fratre CONSTANTIO SARNANO Conuentuali Franciscano in studiosorum gratiam editus.

Accedunt denique ipsius Doctoris subtilis formalitates; vnà cum omnibus tum vniuersalium, tùm ipsarum formalitatum eiusdem SCOTI expositoribus.

Nunc denuò omnia ab ipsomet Fratre CONSTANTIO SARNANO Summo recognita studio ac diligentia.

VENETIIS,

Apud Franciscum Franciscium Senensem.

M D LXXXVII.

ILLVSTRISSIMO
AC
REVERENDISSIMO
D. D. FELICI PERETTO
A MONTE ALTO
S. R. E.

CARDINALI AMPLISS.

Frater Constantius Sarnanus Conuentualis Franciscanus. S.

VM ea sit vis, ac natura virtutis, Cardinalis Amplissime, vt omnium animos ad ipsam summis laudibus, summisque honoribus prosequendam attrahat, atque inducat; quid mirum, si, quæ in alto tuo emicat pectore, præstantissima illa virtus me, non ad laudibus te efferendum, non ad

vllo

vllo te honore afficiendum (id enim nequaquam à me fieri potest) verùm ad singularem animi mei erga te propensionem, ac voluntatem aperiendam allexerit, atque impulerit? Te nanque siue Aetnæ, flammiferi Siciliæ montis; siue Aenocaumæ, æternis ardentis ignibus, instar, verè Montem altum appellànt; quippè qui vsque quaqne nitidissimus irradias virtutibus; moribus coruscas sanctissimis, sapientia demùm singulari maximè præfulges; qua triplici flamma ita vnusquisque hominum accenditur, atque inflammatur, vt tui vnius colendi, ac uenerandi facultatem, atque occasionem exquirere continuò videatur. Num igitur mirum, si ego, cum argutissimas Doctoris nostri subtilis Quæstiones nunc iterum imprimi curarem, eas Illustrissimo tuo decoratas nomine legendas esse Voluerim?

Id

Id enim feci, cùm clariſſimo tuarum virtutum nitore, innumerabilibusque tuis in me officijs ductus, tùm, quia non paucas, in eiſdem operam dando te dies, ac noctes peregiſſe non ignoro. Quo circa, hoc ardentis meæ erga te cupiditatis argumentum alacri, atque ex porrecta, atque ego offero, Fronte accipere ne, Cardinalis Illuſtriſſime, graueris precor: à ſeruulo nanque (tametſi indigno) tibi fidiſſimo defertur, quique tuam, ſecundum Deum, amplitudinem diligit, ac colit. Vale perpetuò.

Dege diù Felix, Felix; Felicia Finem Det Deus acta bonum ſemper habere tua.

VITA IOAN. DVNS SCOTI A FRATRE PETRO Cratepolio Minorita, Con. Sacræ Theologiæ Baccalaureo, Ita descripta.

OANNES Duns, quem SCOTVM appellant vir vndecunque Doctissimus, fuit anno Domini 1308. *Cum religio Diui Francisci exoriri, ac florere cęperit, hic inter primos eam amplexus est, & plurimum illustrauit; Venit Parisiis Coloniam, & cum morbo quodam laboraret peculiari, ita vt abstractis, & sopitis sensibus, quasi mortuus iaceret, cum autem huius morbi ignari, eo pro mortuo haberent, ac sepeliri fecissent. constanter assertum est, eum viuum sepultum. Habuit inter alios discipulos qui cum eo perseuerarunt, quatuor: Guilhelmum Occam Anglicum, Alpharum Hispanum, Fran. Mayronem, & Ioannem Canonicum, qui omnes, vt ipse eorum præceptor Ioannes, Theologiæ professor Parisiensis, eruditissimis suis scriptis nomen suum immortalitati consecrarunt. SCOTVS disputator subtilis ac acer, obiit Coloniæ, ac in fratrum minorum Con. choro sepultus est. Hæc ipse frater Petrus.*

Descriptio Sepulchri.

Ipsum Sepulchrum eleuatum est ferè ad altitudinem

nem

nem palmæ, in choro conuentus minorum con. Coloniensis medio sub campana, ex cupro, & ære fuso, in medio ipsius ærei sepulchri est imago ipsius SCOTI, supra quam tres collocati sunt Franciscanæ religionis summi Pontifices, Alexander videlicet Quintus, Nicolaus Quartus, Sixtus Quartus, & duo Cardinales, scilicet D. Bonauentura, & Illustrissimus Bertrandus, cum insignibus eorum. Ab vtroque latere horum imagines sitæ sunt; nec non & discipulorum SCOTI, vt pote Alexandri Alensis, Alexandri Alexandrini, Rogerij Bacconitani, Guilhelmi Varronis, Aluari, Pelagij Hispani, Nicolai Lyrani, sub pedibus verò ipsius imaginis hæc incisa sunt carmina.

Ante oculos saxum doctorem deprimit ingens,
Cuius ad interitum sacra Minerua gemit.
Siste gradum, lector, fuluo dabis oscula saxo;
Corpus Ioannis hæc tenet vrna SCOTI:
Anno milleno ter CCC cum adderet octo,
Postremum clausit letho agitante diem.

Et in vicino lapide in pauimento ecclesiæ excusum est.

Obijt Frater Ioannes Duns SCOTVS
Sacræ Theologiæ Doctor
Subtilis nominatus.
Anno 1308.

FRATRIS VALERII SETAE VERONENSIS
ordinis Seruorum.

AD PATREM CONSTANTIVM SARNANVM.

Quas vnquam poterit grates, Sarnane benigne
Nostra pares meritis lingua referre tuis?
Quas ve tibi laudes, quos vel referemus honores
Vt tuus exposcit prægrauis iste labor?
Quippe iuuentuti sic tu prodesse laboras,
Vt iugiter studijs nocte, dieq; vaces.
Ecce tui arguti Scoti, te interprete fido,
Dogmata panduntur lucida luce magis.
Qui prius obscurus, per difficilisq; manebat,
Et clarum, & facilem tu modò reddis eum.
Ergo tibi, pro tot, tantisq; laboribus ipsi
Tot grates agimus, quot Polus astra tenet,
Terraq; dum stabit vasto circundata ponto,
Aether sideribus dumq; decorus erit;
Tu, pater ò præstans, semper celebrabere nobis;
Viuet & æternum Nomen in orbe tuum.

IOANNIS DVNS SCOTI,

DOCTORIS SVBTILIS ORDINIS MINORVM,

Theologorum omnium Principis,

Super Vniuersalibus Porphyrij Quæstiones Acutißimæ.

Quæstio. I.

IRCA logicalia diligenter intédens, ut ueritates, quæ in eis sũt dubię clarius elucescant, mouendo dubia, primo supra librum Porphyrij quæro, vtrum logica sit scientia; Videtur quod non: modus sciendi, non est scientia, logica est modus sciendi. ergo &c. maior patet a simili, quia modus uidendi non est uisus. probo minorem
Cõt. 15 per Aristot. secundo metaphysi. absurdum est simul quærere scientiam & modum sciendi. ubi Commentator exponit modum sciendi idest logicam. ¶Item 6. metaphys. distinguit Arist. scietias in mathematicam, naturalem, & diuinam siue metaphysicam. sub quarum nulla continetur logica. 2 Cont. 2

¶ Item illud quod procedit ex communibus non est scientia. quia scientia est ex proprijs sicut & demonstratio. per Aristot. primo post. logica est ex communibus. ergo non est scientia. 3

¶Ad oppositum. scia est effectus demõstrationis. in logica aũt multa demonstratiuè cõcluduntur. ergo &c.

¶ Item hæc eſt per ſe uera. logicus eſt ſciens: ergo logica eſt ſciẽtia: qa a cõcretis, ubi eſt prædicatio per ſe, tenet cõſequẽtia ad abſtracta.

DICENDVM, qđ logica eſt ſcientia. quę. n. in ea docentur, demõſtratiuè cõcluduntᷣ, ſicut in alijs ſcientijs. ergo ſciuntᷣ. quia demõſtratio eſt ſyllogiſmus faciẽs ſcire. ſunt etiã in logica oĩa requiſita ad demonſtrationem ut ſubiectum, & paſſio demonſtrabilis de ſubiecto per mediũ qđ eſt diffinitio. ¶ Intelligendũ eſt tñ, ꝙ logica dupliciter conſideratur. Vno mõ inquantum eſt docens. & ſic ex neceſſarijs & ꝓpriis principiis procedit ad neceſſarias cõcluſiones. & ſic eſt ſcientia. Alio mõ in quantũ utimur ea applicando eam ad illa: in quibus eſt vſus. & ſic nõ eſt ex propriis, ſed ex cõibus, nec ſic eſt ſciẽtia. ſicut patet in naturalibus: ubi Ariſt. adducit rões logicas, quæ procedunt ex medio cõi. & non faciunt ſcire propriè loquendo. ¶ Ad primũ dr̃, quod modus ſciendi non eſt ſcientia ſpecialis, poteſt tñ eſſe cõis. ¶ Contra hoc. ſi hæc eſt uera, aliquo modo modus ſciendi eſt ſciẽtia. cum ſit prædicatio in abſtracto. ergo erit per ſe primo modo. cõſequens eſt falſum. ergo & antecedens. cõſequentia patet. quia omnis prædicatio in abſtracto eſt eſſentialiter uera, ſed falſitas conſequentis patet quia in intellectu ſubiecti non includitur prædicatum. ¶ Itẽ modus ſciendi eſt poſterior ſcire. ergo poſterior quàm ſciẽtia, quia ſcire poſterius eſt, quàm ſcientia. Ideo videtur aliter, quòd minor eſt falſa, formaliter loquendo. Ad eius probationem dici poteſt, quod illa expoſitio debet intelligi materialiter. & ita hæc prædicatio, modus ſciendi eſt ſcientia, eſt uera. quia logica docet modum ſciendi pro tanto. quia eſt de ſyllogiſmo, uel de argumento per quod tãtum habetur ſcientia. ¶ Aliter dici poteſt, quod ſi exponatur modus ſciendi per logicam, copulatio non debet cadere inter ſcientiã & modum ſciendi: ſed inter quærere ſcientiam, & quærere modum ſciendi. nam hoc quęrere eſt illud quærere, ꝓp concomitantiam, ſicut quærere aliquid eſt quærere illud, quod eſt ſibi neceſſario coniunctum. licèt unũ non ſit reliquum. ¶ Ad ſecundum dico, ꝙ diſtinguit ibi ſciẽtias reales. cuiuſmodi non eſt logica. ſed eſt ſciẽtia rationalis. ¶ Ad tertium

1. poſt. ubi ſu.

prin-

patet, q̃ logica per propria principia ostẽdit passiones. licet eius usus sit circa communia &c.

Quæstio. II.

QVæritur utrum logica sit scientia cõis? Quod non vr̃. quia cõitas scientiæ est a cõitate subiecti. Subiectum auté logicæ distinctum est à subiectis aliarum scientiarum. ergo &c.

¶ Ad oppositum arguitur per Boetium. logica est de secundis intentionib. applicatis primis. illę autem sunt communes, & applicabiles omnibus primis.

DICENDVM, quod sciẽtia dicit cõis a subiecto. potest igitur intelligi cõis, uel quia subiectum eius est prædicabile de subiectis aliarum scientiarum: uel qa eius subiectum cadit in usũ oĩum aliarum scientiarum. Primo modo non est cõis logica per se, nisi forte per accidens. Si autem subiectũ eius sit applicabile omnib. aliis scientiis, secundo modo logica est cõis. quia oẽs scientiæ utũtur syllogismo, & aliis, de quibus est logica.

Quæstio. III.

QVæritur de subiecto logicæ an sit syllogismus? Quod non uidetur. quia omnis sciẽtia est per syllogismum. si ergo de syllogismo sit scientia, hoc erit per syllog. quod falsum est. Tum quia syllogismus de quo quæritur sciẽtia est ignotus. Syllogismus autem per quem habet sciẽtia, est notus. sed per ignotum, nihil scitur. Tũ quia quæro de syllogismo per quem habet scientia, aut de illo est scientia, aut non. si non, pari ratione nec de syllogismo in cõi: quia quod scitur de cõi, scit de quolibet particulari. non sic: ergo per alium syllog. & sic erit procedere in infinitum in syllogismis ad habẽdum scientiam. qđ est inconueniens, quia tunc nihil sciret. infinitũ.n. est ignotum. per Aristot. primo posteriorum, igitur idem notum & ignotũ.
2 ¶ Item nihil est subiectum totius & partis, syllogismus aũt est subiectum partis logicæ, scilicet libri priorum. ergo.
3 ¶ Item syllogismus nunquam fuit in sensu. ergo nec in intellectu. consequentia patet per Arist. in de sensu & sensato.

¶ Ad oppositũ passiones syllogismi in logica principaliter de eo demonstrantur, & de aliis propter ipsũ. ergo &c.

DICITVR quod subiectum logicę est conceptus

formatus ab actu rationis, quia ille cōis est omnibus in logica consideratis. nam cũ actus rationis sit triplex. Primus scilicet indiuisibilium intelligentia. Secundus, cōpositio uel diuisio istorum simplicium, seu indiuisibilium. Tertius est discursus formatus a noto ad ignotũ. De conceptu formato a primo actu rationis est liber prędicamentorum, qui est de incomplexo. De conceptu formato à secũdo actu, est liber peri hermenias, qui est de enunciatione. De conceptu formato per tertium actum, est tota noua logica, quæ est de syllogismo, & de eius partibus subiectiuis. ¶ Aliter ponitur, quod est de secundis intentionibus applicatis primis, sicut dicit Boe. quia illę sunt communes omnibus in logica determinatis. Tertio modo ponitur ens esse subiectum. quia per Arist. 4. meta. circa idem laborant metaphysicus, dialecticus & sophista. metaph. autem laborat circa ens. igitur. Quarto modo ponitur oratio. quia de ipsa & eius partibus determinatur in ueteri & noua logica, cum sit genus enũciationis. & ponitur etiam in diffinitione syllogismi. primo priorum. Quinto ponitur argumentatio, quia de eius speciebus & eius partibus est tota logica. Sexto modo ponitur syllogismus, quia omnia alia, quæ in logica considerantur, propter ipsum considerantur. ¶ Ad uidendum autem quæ istarum positionũ sit uerior notandum, quod tres sunt conditiones pręcipuę subiecti in scientia. Prima uidelicet quod sit notũ quid est, & quia est. nam hęc duo, vt inquit Aristo. primo poste. oportet præsupponere de omni subiecto demonstrationis. Secũda est, quod p eius quod quid est demōstrentur in scientia passiones illius subiecti de eo. Tertia est, quod ad ipsum alia omnia in scientia determinata reducantur, & propter ipsum considerentur, aliter enim ab eius unitate non esset unitas scientiæ. Duę primę conditiones desunt tribus primis positionibus, quia nullius eorum subiectorum secundum rationem generalem, ut ponuntur, subiecta habetur diffinitio in logica. nec permittitur, vt principium scientiæ, nec pasio aliqua de eis demonstretur in generali. ergo quodlibet illorum est nimis commune subiectum. Etiam non differunt

Cont. 5

Tex. 2.

runt

runt istæ tres positiones inter se, quod manifestum est de prima & secunda. de tertia autem probatur, quia aut ens reale est subiectum huius scientiæ, aut ens rationis. Si primo modo, ergo hæc scientia est realis. quod falsum est. si secundo modo. aut ergo tantùm de ente rationis idest considerato ab intellectu. aut de ente rationis idest causato a ratione. si primo modo. sic adhuc poterit esse realis. nam nihil est subiectum alicuius scientiæ nisi ut consideratum a ratione, quia nõ nisi vt est uniuersale. ergo oportet dare, q̃ sit de ente causato a ratione, quod est idem cum aliis duabus.

¶ Ad rationem quidem pro prima positione patet argumentum non ualere, quia arguitur ab insufficienti diuisione, & facit fallaciam consequentis. patet. quia desunt aliæ duæ conditiones subiecti. ¶ Ad auctoritatẽ Boetij dico, q̃d logica est de illis. sed illa non sunt primum subiectum. sed sunt communiora subiecto. sicut dicimus, quod omnis scientia est de ente, quia nulla est de non ente. ¶ Ad rationem positionis tertiæ dico, quod laborant circa idem, non quòd idem sit subiectum, sed quia in logica consideratur illud per quod circa omnia conuenit laborare. nam circa multa laboratur in scientia. nõ tamẽ propter hoc quodlibet illorum est principale subiectum illius scientiæ. ¶ Quarto scilicet orationi deficit secunda conditio & tertia. & quod accipitur quod conuenit syllogismo. dico, quod non conuenit nisi æquiuocè ei & enũciationi. & ęquiuocum non est subiectum in scientia. quia non potest diffiniri. sumitur enim in diffinitione syllogismi pro argumentatione. ¶ Quinto scilicet argumentationi deest primum. non enim ab Aristo. usquam diffinitur argumentatio in communi, nec ponitur eius diffinitio, ut principium scientiæ: licet Boetius eam diffiniat in topicis suis. Secundum etiam deest sibi, ut manifestum est secundum rationem generalem. Tertium etiam probo, quia uel est ęquiuocum, & tũc manifestum est, quod ab eius unitate non est unitas scientiæ nec scientia vna, cum tunc non sit unum scibile, nec unum intelligibile. uel est analogum ad contenta sub ea. & tunc scientia non erit una ab ipso

ſo, ſed ab unitate principalis, ad quod omnia alia attribuuntur. & illud eſt ſyllogiſmus ſicut unitas metaphyſicæ eſt ab unitate ſubſtātiæ, ad quam omnia alia entia attribuuntur.

¶ Dicendum ergo, quod ſubiectum primum, & proprium logicæ eſt ſyllogiſmus. habet enim primam conditionem, quia ſtatim
cap. 1. poſt determinationem de eius partibus in ueteri logica, in primo priorum præmittit eius diffinitionem, Et ſecundam habet, quia in eodem multas paſſiones de ipſo oſtendit per illam diffinitionem, ut modum & figuram in illis de eſſe, & in modalibus, ut habere tres terminos in illo capitulo.
28. Quoniam igitur in illis figuris, per hoc quod eſt ex neceſſitate accidere concluſionem &c. Et tertiam ſimiliter habet. propter ipſum enim in ueteri logica determinatur de eius partibus integralibus ſcilicet de incomplexo & enunciatione, & de partibus ſubiectiuis in libro topicorum, priorum poſteriorum. & de aliis ſpeciebus argumentationis, quia illa reducuntur ad ipſum, ſicut imperfectum ad perfectum. & de ſyllogiſmo ſophiſtico. ut de priuatione eius. quia eiuſdem eſt cognoſcere habitum & priuationem. ſic ergo penes eius diuiſionem & attributa illi patet diuiſio logicæ.

¶ Ad primum argumentum concedo, quod ſcientia eſt de ſyllogiſmo per ſyllogiſmum aliquem particularem. ¶ Ad primum contra hoc dico, quod ſyllogiſmus iſte per quem habetur ſcientia notus eſt quoad ueritatem præmiſſarum, quia ſunt propoſitiones immediatæ illatiuæ concluſionis. & quantum ad illationem concluſio- ca. 1.
nis, ex præmiſſis, quia illatio eſt per ſe manifeſta, cum ſyllogiſmus perfectus ſit, qui nullius indiget ad hoc ut appareat neceſſarius, primo priorum, ideſt ad hoc, ut manifeſtum ſit concluſionem ſequi ex præmiſſis. Sed iſte ſyllogiſmus per quem habetur ſcientia eſt ignotus, quoad paſſionem illam, quæ demonſtratur de ſyllogiſmo in communi ſecundum quam ipſe ſyllogiſmus in communi eſt ignotus. non enim quæritur cognitio de ſyllogiſmo in communi, niſi quo ad paſſionem; & ita non eſt idem notum & ignotum ſecūdū idē.

¶ Ad aliud contra hoc dico, quod

quod ſcientia eſt de ſyllogiſmo, per quem eſt ſcientia:& cum quęritur per quē ſyllogiſmum, dico, quod per ſeipſum, quia inquantum per ipſum oſtenditur paſſio aliqua de communi ſyllogiſmo, oſtenditur de ſeipſo inquantum eſt ſyllogiſmus. nec aliter eſt ſci entia de particulari. ¶ Ad ſecundum principale argumentum dico, quod ſyllogiſ. quo ad proprietates formaliter ipſum conſequentes eſt ſubiectum libri priorum. eſt autem ſubiectum totius logicæ quoad omnes paſſiones in ſe, vel in ſuis partibus (ca. 1.) integralibus & ſubiectiuis, uel reducibilib. ad ipſum. nec oportet ſubiectum prædicari de omnib. in ſcientia conſideratis. ſed eſſe id propter quod alia conſiderantur. ut patet de ſubiecto naturalis ſcientiæ, quod eſt corpus mobile. ibi agitur de motu & natura, quæ non ſunt corpus mobile.

¶ Vel pōt dici, quod maior eſt falſa, in ſcientiis, quādo ſubiectum totius multa requirit determinari, propter eius cognitionem, tūc enim de illis multis oportet in illa ſcientia conſiderare. & cum hoc de ipſo ſubiecto. ergo aliqua pars ſcientiæ erit de illo ſubiecto, ſecundum ſe propriè, quod eſt ſubiectum totius. ita eſt hic. ut patet de libro phyſicorum, reſpectu totius ſciētiæ naturalis. ¶ Ad tertium dico, quod illa propoſitio Ariſtot. nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu. uera eſt de eo, quod eſt primum intelligibile, quod eſt ſcilicet quod quid eſt rei materialis. non autem de omnibus per ſe intelligibilib. quia multa per ſe intelliguntur non quia ſpeciem faciunt in ſenſu, ſed per reflexionem intellectus. & ita eſt de ſyllogiſmo. in plus enim eſt per ſe, quàm primò. vt dicitur primo poſteriorum. Iſocheles enim per ſe habet tres angulos, ſed non primo. ¶ In ſpeciali circa librū Porphyrij, quærendum eſt de uniuerſali. Et quia omnem quæſtionē præcedit, quid dicitur per nomen. Ideo notandum, quod uniuerſale ſicut cetera concreta tripliciter ſumitur. Quandoque enim ſumitur pro ſubiecto ideſt pro re primæ intentionis, cui applicatur intentio uniuerſalis. & hoc modo uniuerſale eſt primum obiectum intellectus. Quandoque ſumitur pro forma, ſcilicet pro re ſecundæ intentionis cauſata ab intellectu & ap-

plicabili rebus primæ intentionis, & sic loquitur logicus proprie de uniuersali. Tertio modo pro aggregato ex subiecto & forma, & illud est ens per accidens, quia aggregat diuersas naturas ex quibus non fit unũ per se. & sic non est de consideratione alicuius artificis, quia de ente per accidens nulla est scientia per Aristot. sexto metaphysi. quia nec diffinibile. Tantum igitur de cetero de illo fiet sermo scilicet de uniuersali secundo modo sumpto. non autem de aliis &c.

Questio. IIII.

PRimo igitur quæritur. Vtrum uniuersale sit ens? Quod non uidetur, per Boet. dicentem. omne quod est, ideo est, quia vnum numero est. uniuersale non est unum numero. quia prædicatur de pluribus uniuoce. ergo &c. ¶ Ité per Aristot. in prædicamentis, omne quòd est aliud a prima substantia aut dicitur de prima substantia, aut est in illa: sed uniuersale est aliud à prima substantia, & non dicitur de prima substantia, nec est in illa. ergo &c. Probatio minoris. solę secundæ substantiæ dicuntur de primis. ut patet per Aristot. uniuersale autem cum sit accidens, non est secunda substantia, nec est in primis. quia tunc prima substantia esset uniuersalis, sicut illud, in quo est albedo, est album. ¶ Item si uniuersale est ens, aut est a natura, aut ab intellectu. non a natura, quia tunc esset singulare, & terminus transmutationis: ergo ab intellectu solo. ergo est figmentum. & ita non ens.

de uniuocatione, et uno. 2 t. de substãtia.

3

¶ Ad oppositum uniuersale diffinitur ab Arist. primo perihermenias. sed non entis non est diffinitio. ¶ Ité per Boetium secundæ intétiones applicantur primis. non ens autem non applicatur enti.

DICENDVM quod vniuersale est ens, quia sub ratione non entis nihil intelligitur, quia intelligibile mouet intellectum. cum enim intellectus sit uirtus passiua per Arist. 3. de anima. non operatur, nisi moueatur ab obiecto. non ens non potest mouere aliquid, ut obiectum, quia mouere est entis in actu. ergo nihil intelligitur sub ratione nõ entis. quicquid autem intelligitur, intelligitur sub ratione uniuersalis. ergo illa ratio nõ est omnino nõ ens.

Cõt. 5. & inde sæpe.

¶ Ad

¶ Ad primum argumentũ dico, quod Boetius intelligit de illo, quod eſt præter operationẽ intellectus, cuiuſmodi non eſt uniuerſale. ¶ Ad ſecundum dicitur ſimiliter, quod Ariſt. ſic intellexit. ¶ Contra hoc. quia ꝓbat concluſionẽ illã per hoc quia ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur de primis. accidentia ſunt in primis. ſecundæ autem ſubſtantiæ, ut ibi loquitur de ipſis, nõ ſunt præter intellectus operationẽ. ergo non tantum intelligit de his, quæ ſunt præter operationem intellectus. Probatio minoris, quia diuidit in principio capituli ſubſtantiam in pri. & ſecun. ſi ergo illa diuiſio ualeat, ſequitur, quod membra, ut ibi intelligit, opponuntur. ſed quod eſt ſecunda ſubſtantia præter operationem intellectus, non opponitur primæ ſubſtantiæ, ſed eſt idem. ergo non intelligit de ſecunda ſubſtantia, quo ad illud, quod eſt ens prçter operationem intellectus. Ideo dico, quod uniuerſale dicitur de primis. ¶ Ad illud, quod eſt contra hoc. quia ſolæ ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur de primis. Dico, quod ſecundæ ſubſtantię, vt ibi loquitur, ſunt accidẽtia, non quidem realia, de quibus ponit aliud membrum ſ. eſſe in. ſed intentionalia, quibus per ſe competit dici de. vniuerſale autẽ eſt quid communius ad ſecundam ſubſtantiam, quia ſecunda ſubſtantia dicitur uniuerſale applicatum ad aliquid in genere ſubſtantiæ. ¶ Ad tertium dico, quod uniuerſale eſt ab intellectu. Et cum dicitur, ergo eſt figmentum. dico, quòd nõ ſequitur. quia figmento nihil correſpondet in re extra. uniuerſali autem aliquid extra correſpondet, a quo mouetur intellectus ad cauſandum talem intentionem. eſt enim ſecundum Boetium ſpecies tenuis ſimilitudo ſingularium. & genus magis tenuis ſuarum ſpecierum. Dico ergo, quod effectiuè eſt ab intellectu. ſed materialiter ſiue originaliter ſiue occaſionaliter eſt a proprietate in re, figmentum uerò minime &c.

Quæſtio. V.

QVæritur an uniuerſale ſit per ſe intelligibile? Quod nõ per Ariſt. de ſenſu & ſen. nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu. uniuerſale aũt nunquam fuit in ſenſu. ergo &c. ¶ Itẽ omnis uirtus paſſiua præſupponit ſuum

obiectum in actu ante eius operationē, quia ab obiecto capit suum actum per quē potest operari. vniuersale autem non præsupponitur ab intellectu, sed causatur ab eo per Commētatorem primo de anima. ergo &c.

¶ Ad oppositum, quicqd diffinitur est per se obiectum intellectus. vniuersale diffinitur ab Aristot. 1. peri hermenias. ergo intelligitur.

DICENDVM quòd vniuersale est per se intelligibile, quod patet sic. primum obiectum intellectus scilicet quod quid est intelligitur sub ratione uniuersalis. illa uerò ratio nō est idē essentialiter cum illo quod quid est, sed modus eius accidentalis. ergo intellectus potest cognoscere differentiam inter suum obiectum primum, & illum modum, quia potest distinguere inter omnia quæ non sunt essentialiter eadem, sed omnis uirtus cognoscens per se differentiā inter aliqua duo cognoscit utrunque extremum sub propria ratione. per Arist. secūdo de anima. per hoc enim probat sēsum communem esse. igitur intellectus potest cognoscere modum siue rationem uniuersalis ꝑ se & sub propria ratione. hoc enim modo reflectendo cognoscit intellectus se, & sui operationem, & modum operandi, & cætera, quæ sibi insunt. ¶ Ad primum dictum est supra. quia intelligitur de primo obiecto, quod est quod quid est rei materialis. Vel aliter, quod intelligitur secūdum naturam sensitiuam, s. de sēsibilibus. cuiusmodi non est vniuersale. ¶ Ad secundum dicit, quòd intellectus possibilis est uirtus passiua. & illa præsupponit suum obiectū. sed intellectus agens non præsupponit, quia non est uirtus passiua. uniuersale etiam nō est obiectum eius, sed quod quid est in phantasmatibus, & uniuersale est finis eius &c.

Quæstio. V I.

QVæritur vtrum vniuersale habeat aliquas ꝓprietates? Quod non uidetur, quia proprium eius non potest esse singulare, quia tunc non conuerteretur cum ipso: igitur est uniuersale. igitur non est aliud ab eo, cui proprium ponitur: quod est inconueniens, quia proprium non indicat essentiam eius, cuius est proprium. per Aristot. primo topicorum.

Item

2 Item si habeat aliquam passionem, illa inerit & omni & soli & semper, ergo erit proprium, quod est inconueniens. quia tunc illa passio cōtinebitur sub proprio, quod est species uniuersalis, & erit conuertibilis cum ipso uniuersali. quod est incōueniens. ergo &c. ¶ Item
3 Cōtex. 14 accidens non est subiectum accidentis. per Aristot. 4. metaph. sed uniuersale est accidens. ergo &c. ¶ Item.
4 omnis passio est minus ens suo subiecto, sed minus ens ente rationis est non ens.

¶ Ad oppositum est Porph. qui assignat aliquas conuenientias omnium quinque uniuersalium. Vnde manifestum est, quod conueniunt in aliqua proprietate. si igitur illa insit eis uniuocè, hoc erit per rationem communem, quæ est in eis. & illius communis erit primo passio. quia si passio uniuoca sit & eius subiectum primum est uniuocū. per Arist. secundo posterio
Cōtex. 22. & circiter. rum. igitur talis passio est ipsius uniuersalis, primo.

DICENDVM, quod sic. quia diffinitio diffiniens sufficienter indicat essentiā cuiuslibet. igitur cuicunque inest aliquid conuertibiliter præter ea quæ ponūtur in eius diffinitione, illud habet tale sibi inhærens pro passione. & sic inest aliquid uniuersali. quia si diffinitio ipsius uniuersalis uera sit, quæ est prædicabile de pluribus. quæ ponitur primo peri her. tunc conuertibile cap. 5. Cōtex. 55.
præter essentiam uniuersalis, erit illud, quod ponit primo poster. scilicet esse unū in multis, & de multis. & econuerso. si illud sit diffinitio bona & uera. istud erit proprium. & ita alterutrum per diffinitionem uniuersalis de uniuersale demonstratiuè potest concludi. & ita sciri. ¶ Ad primum arg. dico, ꝙ passio ipsius uniuersalis ponatur, quòd sit. a.a. est vniuersale, non ꝙ sit essentialiter idem suo subiecto, sed ꝙ uniuersale applicat sibi, ut modus eius; & erit prædicatio denominatiua, dicendo. a. est uniuersale. ¶ Contra. subiectum non prędicatur denominatiuè de accidente, nec dicitur modus eius, ergo nec uniuersale dicitur modus suæ passionis. ¶ Dico quòd uniuersale potest sumi ut quid uel ut modus. ratio concludit primo modo. ¶ Per idē ad secundum dico quod est proprium denominatiue: sed non continetur sub proprio. possibile est enim, & maxime in intentionibus aliquid

liquid

liquid conuerti cum genere & denominari a specie. ¶ Ad tertium dico, quod accidens non est subiectum primum quod est subsistens, & suppositans ac ultimatè terminans dependentiam eius. nam tale est sola substantia. potest tamen accidens esse proximum & immediatum subiectum accidentis, quia est ratio susceptiua, per quam aliud inest substantiæ. ut superficies est subiectum albedinis. hoc modo est in accidentibus subiectum respectu suæ propriæ passionis. ¶ Ad quartum argumentum dico, qđ in esse rationis sunt multi gradus sicut in esse naturę, quia modus intelligendi est in uno gradu, & in alio ens intelligibile: & modus intelligendi est minus ens ente intelligibili. unde concedo, quod illud, quod est minus ens ente rationis in ultimo gradu, est non ens, cuiusmodi non est proprium, quod cõuertitur cum uniuersali.

Quæstio. VII.

VIso quod uniuersale habet conditiones requisitas ad subiectum scientiæ, quia uidelicet est ens, & diffinibile. & passiones habens de eo demonstrabiles. quæritur nunc an ipsum uniuersale sit ipsius libri Porphyrij subiectum? Quod non uidetur, quia aut uniuersale est inquantum est intentio, aut inquantum est applicabile rei. non primo modo, quia sic intentio habet a metaphysico considerari. probo, quia metaphysicus considerat quodlibet inquantum ens. igitur & intentionem inquantum est ens. igitur & intentionẽ inquantum est intentio, quia idem est intentio inquantum intentio, & inquantum ens. sicut idem est homo inquantum homo, & homo inquantum ens, nec secundo modo, quia sic est illud totum ens. per accidens, de quo non est scientia. ¶ Item. omnis scientia realis est de uniuersali, 2
quia singularium non est scientia. cum igitur hæc sit scientia rationalis, non erit de uniuersali. ¶ Item. hic 3
determinatur de istis quinque sub propria ratione diuidendo & diffiniẽdo quodlibet per propria sibi, nullam faciendo mentionẽ de uniuersali secundum se, nec quoad eius, quod quid est, nec quo ad passiones. ergo hęc quinque erunt subiectum, & non uniuersale.

¶ Ad

¶ Ad oppositum hæc scientia est una. ergo habet unū subiectum. ergo hæc quinque non sunt subiectum, nisi secundum quòd conueniunt in uno communi: quod erit primnm subiectū, & illud est uniuersale.

Quæstio. VIII.

IVxta hoc quæritur de unitate istorum quinque in hoc quod est uniuersale. an uidelicet uniuersale sit uniuocum ad hęc quinque? Quod non probo, quia omne uniuocum multis se habet ad illa sub ratione alicuius uniuersalis, sed vniuersale non cōparat̄ ad hæc quinque sub ratione vniuersalis, ergo &c. probatio minoris: quia non sub ratione alicuius istorum quinque, quia nullum istorum conuenit alijs, sed quodlibet est distinctum ab aliis. si ergo sub ratione alterius: erit sextum uniuersale. Dicitur, quòd comparatur ad hæc quinque sub ratione generis, quia prædicatur de istis in quid. & hæc inter se differunt specie. ¶ Contra hoc. si uniuersale est genus ad hæc quinque, ergo quodlibet istorum est species. ergo genus est species. quod est falsum, quia species opposita non prædicatur de alia cum hoc uerbo est, sed genus & species sunt species disparatę sub uniuersali. si vniuersale ponatur genus istorum quinque. ¶ Item genus non prædicatur de speciebus secundum magis & minus per Porphirium capitulo de differentia. uniuersale prædicatur secundum magis & minus de istis: quia genus est uniuersalius q̃ species uel differentia. prędicatur.n. de pluribus ergo. ¶ Ad oppositum uniuersale prędicatur secundū nomē, & secundum rationem. igitur uniuocè. consequentia patet per Arist. in principio prędicamentorum. antecedens est manifestum. quia quodlibet istorum est aptū natum dici de pluribus per quod diffinitur uniuersale primo peri hermenias. a

AD ISTAM quęstionē dr̄, ꝙ uniuersale est analogum ad hęc quinque; per prius enim dicitur de genere. ꝑ posterius uerò de aliis, ut patet per tertiam rationem ad primam partem. Et secundum hoc respondetur ad aliam quæstionem videlicet, quod uniuersale non est hic subiectum, sed quinque uniuersalia. & tamen scientia est una propter *cap. 5.*

pter vnitaté primi, ad quod omnia alia attribuuntur, quod est genus. ¶ Contra hoc.in omni genere est aliqua species, quæ perfectius participat naturam generis quam alia, ideo dicit naturalis quod in genere latent
Cont. 31. æquiuocationes. sept.physi. sed logicus ponit genus vniuocum propter vnitaté rationis,igitur logicè loquendo vniuersale poterit esse genus istorum quinq; , licet genus aliquo modo sit perfectius alijs. ¶ Item quo ad solutionem alterius qōnis non dicitur conueniéter, vt
Cāt. 5. videtur, quia in principio, 7.meta.ex hoc quod substātia est primum ens. concludit Aristo. qua propter solū & maxime & primū de substantia speculandum est. ex quo accipitur, quod ad determinandum de multis dictis per attributionem ad aliquod primum, sufficit determinare de illo primo.secundum hoc igitur sufficeret Porphyrio determinare de genere tantum.Item ratio sic ponentium non concludit, qa numerus est multitudo ex vnitatib. aggregata,tamen non dicitur analogice de binario,& trinario, licet trinarius sit ex pluribus vnitatibus sed simpliciter vniuocè.

PROPTER hoc & pp rationem suprapositam ad oppositum qōnis, dicendum q᷑ vniuersale vniuocè prædicatur de omnib.istis quinque. ¶ Ad primum argm̄ dico,q᷑ intétio generis sibi applicat̄ respectu istorum quinq; : cū aūt dr̄. quodlibet istorū est distinctū ab alijs verum est. iō non prædicantur de se inuicé prędicatione essentiali & exercita, nec aliquid de vno istorū sub ratione alterius, sed prędicatione signata,qūia ratio gn̄is est extranea vniuersali, qn̄ vnit istis p hoc verbū est,sicut & animali qn̄ dr̄,homo ē animal. ¶ Ad primum argm̄ contra hoc concedo, qđ quodlibet istorū est species, nec est incōuenieus species eiusdem generis in accidentib. de se inuicem denominatiue prę dicari. Contra inconueniés est in specieb. eiusdem generis.nam sicut hęc est falsa albedo est nigredo, ita hoc album est nigrum. Dico, q᷑ nō est verum vniuersaliter, licet forte in absolutis ita sit.non tn̄ in relatiuis.nā idé est pr̄ & filius: qua rōne.n.sequitur,pr̄ huius,ergo pr̄. pa ri ratione sequitur,filius huius,ergo filius.sicut igit̄ accidétia stāt similiter, sic ēt cōsequētia similiter, & relatiua talia pn̄t dici de eodé & de

de se inuicẽ non tñ relatiuè opposita,qa non sũt opposita,nisi respectu eiusdẽ. Sunt aũt relatiua scd̃m cõem rõnẽ suam . pr̃.n.primo referť ad fil.non pr̃ huius ad filium huius, ita in ꝓposito genus est spẽs,sed nõ respectu eiusdẽ.Aliter dr̃ ꝙ tales ꝓpositiones genus est spẽs.pñt esse veræ denominatiua præ-
cap. 5. dicatione,quælibet.n.istarũ intentionũ põt accipi ut qd, uel ut modus,qñ enim est illud,ꝙ intelligiť, tũc est qd , qñ aũt est rõ , sub qua aliqd intelligitur, tũc accipiť modus. Secundæ igiť intentiones non opponuntur, nisi ut utraque accipitur ut quid ; uel utraq; ut modus.hic aũt genus est species, uera est , ut genus accipitur ut quid . quia in cõparatione ad uniuersale quod est genus suũ . spẽs uero ut modus . qa sub tali modo intelligiť genus respectu uniuersalis . Sed si inferať.ergo ṗdicatur oppositũ de opposito , fit fallacia figuræ dictionis cõmutãdo modũ in quid uel econuerso . uerbi gratia plurale est singulare,hęc est vera vt plurale accipiť,ut qd , & singulare ut modus, quia qđ significať ꝑ singulare est modus eius qđ significať ꝑ plurale , nec sic est oppositio . Dicit tñ, ꝙ etiã singulare dicit quid , qa accipitur ꝓ suo significato respectu subiecti.plurale dicit modũ,quia accipiť pro suo modo respectu ṗdicati . nã pro re significata non inest sibi ṗdicatũ, & si utroq; mõ sumať, nõ est dr̃ia ad propositum . ¶ Ad aliud dico , ꝙ genus non est magis uniuersale, quia magis dicit intẽtionem formæ eius,cui adiungitur , sed est quodãmodo maius uniuersale , qa extendiť ad plura , quemadmodum quaternarius est maior numerus binario.nõ magis, sicut ẽt una species specialissima non dr̃ magis species , licet plura sub se habeat contenta .

AD PRIMAM quæstionẽ dicendũ,quod uniuersale est huius scientiæ subiectum . cum.n. tres sint principales cõditiones subiecti, uniuersale primã habet.supponiť.n.hic quid est . & quia est tanquam notum : nec.n. esset possibile aliquam speciẽ eius scire ignoto de ipso qd est,& quia est;hic autem eius species diffiniunť . nec oportuit hic diffinitionẽ uniuersalis poni , quã supponit auctor sufficiẽter assignatã fuisse ab Arist.primo ꝑiher. uel primo poste. vnde ratione uniuersalis. s. prædicari de pluribus vtitur in diffinitione istorũ quinq; uniuersa-

ſalium. Habet etiã ſecũdam conditionẽ ſubiecti, quia ſi qua paſſio uniuoca iſtis qnque de his oſtendiť ꝑ rationẽ uniuerſalis, illa per hoc oſtenditur de vniuerſali, tãquam de proprio & primo ſubiecto. & ſi de uno aliqua paſſio hic demonſtratur per rationẽ uniuerſalis, quæ eſt prædicari de pluribus, ét in hoc oſtendiť de uniuerſali. quia mediũ demonſtrationis ęquatur paſſioni. aliter eſſet communius, & fallacia cõſequentis, ſed hoc fit hic, ut patet, quia differre ab indiuiduo demõſtratur de genere per hanc particulam prędicari de pluribus, & ita ſupponitur ante de aliis poſſe oſtendi. ¶ Tertia conditio manifeſta eſt, quia quodlibet iſtorũ eſt eius ſpecies, cum ipſum diuidatur a Porphyrio in hæc quinque. poſita enim generis diffinitione ad eius declarationem ponit diuiſionem. cuius unum membrum eſt prædicari de pluribus, per quod intelligit uniuerſale, quod ſubdiuidit in hæc quinque. ¶ Ad primum argumétum dico, quod hæc diuiſio nõ eſt per oppoſita, quia intentio ſecundum quod intentio eſt applicabilis rei, unde concedo utrunque membrum, cũ ſint idem.

¶ Cum autem obiicitur contra primum membrum, dici poteſt, quod metaphyſicus omne ens reale conſiderat, non ens rationis, cuiuſmodi eſt uniuerſale, ut hic loquimur, vel ſi concedatur quod conſiderat intentionem inquantum ens, non tamen ſequitur, quod intentionem inquantum intentio, quia tamen ſunt idem, quod uniuerſaliter accidit, quando terminus ſequens reduplicationem non ſignificat abſolutè eſſentiam, ſicut non eſt idem mobile inquantum mobile, & mobile inquantum ens, per hoc patet ad exemplum de homine, quia non eſt ſimile. ¶ Quod obiicitur contra illud membrum de ente per accidens. dico, quod non eſt ens per accidens, ſicut aggregatum, quia res non cadit in intellectu illius totius, ut pars, ſed ut terminans reſpectum, hoc modo intelligitur accidens in dependentia ad ſubſtantiã, nec tamen ut ens per accidens. ¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ſcientia realis eſt de uniuerſali primo modo, quòd eſt res, ſed logica eſt de uniuerſali ſecũdo modo, ꝙ eſt intentio. ¶ Ad tertium patet per dicta in ſolutione quæſtionis &c.

Quæ-

Quæstio. IX.

QVæritur de uniuersali, cum sit accidens, ut hic loquimur, in quo est, ut in subiecto: utrũ in re, uel in intellectu. Qđ non in re, probo. omne accidens, quod est in re, est proprium uel commune. si proprium, inest indiuiduis: licet non primo quia proprium per se primo inest speciei ꝑ se enim præsupponit de omni. Si commune, inest primo indiuiduis. si ergo esset accidens in re, inesset primo in indiuiduis. sed hoc est falsum, quia tunc indiuiduum esset uniuersale. ergo. ¶ Item intellectus est
2 Cōtex. 9. & inde c. 2. uirtus passiua, per Arist. tertio de anima. ergo non agit extra mittendo, sicut est de sensu per Arist. primo top. cum ergo causet uniuersale, non extra mittet illud. ergo nõ est in subiecto aliquo extra ipsum. ¶ Itẽ ex intel-
3 lectu, & intelligibili fit uerius unum, quã ex materia
cap. 5. & forma, ꝑ Cõment. tertio de anima. sed forma nõ est extra materiã, nec econuerso. igiť nec intelligibile extra intellectũ. ergo nec modus ĩtelligibilis extra intel
Cōtex. 70. lectũ. igitur nec uniuersale. ¶ Ad oppositum: materia & efficiens non coincidunt per Arist. secundo phy. intellectus est causa efficiens vniuersalis. ergo non est materia. ergo nec subiectum, qa accidentia non habent aliã materiam, nisi in qua quæ dř subiectum eorum. ¶ Itẽ cap. 8.
per Comment. super primo de anima. Intellectus facit vniuersalitatem in rebus. ergo illa est in re, non in intellectu. &c. ¶ Item accidens est in illo, ut in subiecto, quod denominat vniuersale, denominat rem, non intellectum. igitur &c.

Quæstio. X.

IVxta hoc quæritur de ueritate istius propositionis, homo est vniuersale, & consimilium, ubi prędicatur intentio de re. Quod sint falsæ, probo. subiectum significat ueram naturam. ergo pro illa supponit prædicatum: non prędicat ueram naturam, quia non significat eam. igitur prædicatur non uera natura de uera natura. ergo oppositum de opposito. ¶ Item si ho- 2
mo est species: & species est intentio. ergo homo est intentio. conclusio est falsa. ergo & aliqua præmissarũ, sed nõ minor. ergo maior. ¶ Itẽ, 3
omnis prædicatio uera in

abstracto, est uera per se primo modo: hæc non est uera per se primo modo, homo est species: & prædicatum & subiectum sunt abstracta. ergo propositio falsa.

¶ Ad oppositum: de quocunque prędicatur diffinitio, & diffinitum: sed homo prædicatur de pluribus differentibus numero: ergo homo est species, ergo uniuersale.

Quæstio. III.

IVxta hoc quæritur, an tales sint per se. Quod sic uidetur. Cui enim per se inest diffinitio per se, inest & diffinitum, sed homo prædicatur per se de pluribus differentibus numero. ergo homo per se est species. ¶ Item quod est per
2 se intelligibile, est per se vniuersale, homo est per se intelligibile. ergo &c. minor patet. quia per suum quod quid est, quod est idem sibi. ¶ Item uniuer-
3 sale conuenit homini secundum quod abstrahitur ab omni accidente. ergo non conuenit ei. vt accidens. antecedens est uerum. quia homo, ut coniungitur accidentibus, est singulare,

¶ Ad oppositum: per se præsupponit dici de omni. ergo si homo est per se uniuersale, omnis homo erit uniuersale. consequens est falsum. ergo & antecedens.

AD PRIMAM quæstionem dicendum, quod uniuersale est in re, ut in subiecto, quia illam denominat non intellectum, sed in intellectu est ueluti in efficiente, & ut cognitum in cognoscente. Sciendum tamen, quod significatum termini communis significantis ueram naturam, tripliciter potest considerari. Vno quidem modo secũdum esse in suppositis, quod dicitur esse materiale eius, & hoc modo insunt sibi accidentia communia. Secundo modo consideratur absolutè secũdum esse quidditatiuum, & sic insunt ei prædicata essentialia. Tertio modo ut per formam intelligibilem, ab intellectu appręhenditur, quod est esse cognitum, & sic insunt ei intentiones. Intellectus enim considerans naturam hominis unam in multis & de multis, ab aliqua ꝓprietate reperta in natura sic considerata, mouetur ad causandum intentionem, & illam causatam attribuit illi naturę, cuius est proprietas, a qua accipitur.

¶Ad

¶ Ad primum argumentum dico, quòd procedit de accidente reali, quod inest naturæ secundum esse materiale. ¶ Ad secundum dico, quòd non attribuit aliquam proprietatem rei per eius transmutationem, quia non est uirtus factiua, potest tamen aliquam attribuere, quæ dicit habitudinem rei ad intellectum, præsertim si accipiatur a proprietate illius rei, sicut attribuit modos significandi dictioni significatiuæ, qui sunt in uoce, ut in subiecto, effectiuè tamen ab intellectu. ¶ Ad tertium dico, quòd illud dictum Comment. non potest intelligi, quod fiat unum compositum ex illis, quia tunc intellectus esset compositus ex quidditatibus omnium rerum sensibilium: sed intelligendum est, quòd intellectus in actu uerius recipit prædicationem vnius cum intelligibili in actu, quàm materia cum forma, quia intellectus in actu est intelligibile in actu, quia per speciem intelligibilem in actu potest seipsũ intelligere reflectendo. materia autem non est forma ꝑ hoc, ꝙ ponitur cũ forma.

Ad secundam quæstioné dicẽdum, quòd est uera eo modo, quo nunc dictum est accidens inesse rei, quia diffinitio intentionis inest rei. isto modo. ¶ Contra hoc species inest homini secundum quod homo dicitur de pluribus &c. sed non dicitur de illis nisi secundum quod est in illis, & hoc est secundum esse materiale, ergo primo modo propositio est uera. Ad hoc dico, quod species inest homini secundum quod homo prædicatur de indiuiduis, loquendo de prædicatione signata, non de prædicatione exercita, idest non secundum quod est idem suppositis, quod est primum membrum diffinitionis. ¶ Ad primum argumentum dico. quod uera natura potest sumi tripliciter, non tamen propositio distinguẽda est, quia diuersitas suppositionis stat cum unitate subiecti & significati. Sed est magis multiplicitas figuræ dictionis, si qua sit. Est igitur propositio simpliciter uera, quia secundum ꝙ subiectũ supponit uerã naturã: ut tñ cõparatur ad intellectum, inest ei tale accidens. multiplicitas enim figuræ dictionis non est uere multiplicitas, sed tantum phãtastica. vñ hic non distinguit sortes est hõ. sed esset falsa, si acci-

peret homo, ut accipit hic. homo eſt ſpecies. ¶ Ad ſecundum dico, quod hæc eſt falſa, ſpecies eſt intentio ſicut hæc, album eſt color, qa ſpecies denominatiuè importat aliud, quàm intentio in abſtracto. Contra. tunc hæc eſt uera, ſpecies eſt intentionale, & ita ſequitur. ergò homo eſt intentionale. Dici poteſt, quod hic eſt fallacia accidentis. quia ſpecies reſpectu hominis accipitur ut modus. reſpectu uero intentionis ut quid, quia quodlibet in ſuo genere eſt quid. ¶ Ad tertium dico, quod non eſt ibi prædicatio in abſtracto, quia ſpecies eſt concretum, & denominatiue prædicatur de re.

AD TERTIAM quæſtionem dicendum, quòd tales non ſunt per ſe. quod patet de primo modo. prædicatùr enim in primo modo diffinitio, uel pars diffinitionis de diffinito. Impoſſibile eſt autem aliquam rem ſecundę intentionis diffinire rem primæ intẽtionis, quia tunc illa res ſecũdum ſuam eſſentiam partim eſſet a natura, & partim ab intellectu. & ita a diuerſis non ordinatis, quare non eſſet unũ eſſentialiter. ergo impoſſibile eſt aliquam intentionem per ſe primo prædicari de re. Nec ſecundo modo, quia non cauſatur intentio ex per ſe principiis ſubiecti. Nec quarto modo, quia res non eſt cauſa efficiens intentionis: ſed intellectus. Nec vniuerſaliter aliquo alio modo: quia tunc eſſet natura ſufficiens cauſa talis accidentis. In quocunque igitur eſſet illa natura, illa ineſſet accidens, quod falſum eſt. ¶ Ad primum argumentum negatur minor. Contra. ſi non prædicatur per ſe, prædicatur per accidens. igitur hæc eſt per accidens homo eſt animal. etiam iſta reſponſio eſt contra communem modum loquendi. Ideo dico, quod ly per ſe in minori poteſt determinare inhęrentiam huius prædicati, prædicatur de pluribus. Vel inhærens ſcilicet prędicatum. Primo modo eſt falſa, & ſequitur concluſio falſa. Secundo uero modo eſt uera, non tamen infert tũc conſequens ſic. ſimile patet hic: accidens eſt per ſe ens: quia ſi per ſe determinat inhęrentiam: uera eſt: ſi inhęrens, falſa. ¶ Ad ſecundum per idem minor eſt uera: ut per ſe determinat inhærentiam: & ſic maior eſt falſa. ¶ Ad tertium dico, quòd uniuerſale ineſt homini, ut abſtrahitur ab om-

omni accidente reali,quod sequitur ipsum secundum esse materiale, non autem ab accidente intentionali. quare &c.

Quæstio. XII.

QVæritur de numero vniuersalium. Vtrũ sint tantum quinque? Quod non videtur. qa prædicari est uniuersali ꝓprium. quot igitur sunt prædicata, tot uniuersalia. Sed
cap. 3. primo topi. non ponuntur nisi quatuor prædicata. igitur &c. Per idem ostenditur, quod sint tantum tria, quia ibi non ponuntur species & differentiæ. igitur ista non sunt uniuersalia. Et quòd sint sex, probatur, quia ibi ponitur diffinitio. igitur præter hæc quinq; illud est sextum uniuersale. ¶Item quot modis dicitur unum oppositorum, tot modis & reliquum, per Arist.
capit. 12. primo topi. uniuersale & singulare sunt opposita, & singularia sunt infinita. ergo & uniuersalia.
3 ¶Item indiuiduum est uniuersale, quia prædicatur de pluribus, & nullum istorum quinque est, ut patet inductiuè.
4 igitur &c. ¶ Item ens est v-
Cõtex. 10. niuersale, & non est genus per Aristot. tertio metaph. prædicatur enim per se de differentia, nec est species quia tunc habebit genus supra se. nec est aliquod aliorum trium uniuersalium, quia illa prędicantur in quale. ens verò prędicatur in quid de omnibus, ut patet per Arist. 8. metaph.

¶ Ad oppositum est Porphyrius. Cõtex. vlt.

DICENDVM, ꝙ sũt tm̃. 5. uniuersalia. sed illud diuersimodè ponitur. uno quidem modo accipitur eorum sufficientia sic. uniuersale uel significat substantiam, uel accidens. si substantiam, uel totum, uel partem. si partem, uel materialem, & sic est genus. uel formalem, & sic est differentia. uel totam substantiam; & sic est species. Species enim dicit totum esse indiuiduorum. Si accidens uel conuertibile, & sic est propriũ. uel non conuertibile: & sic est quintum uniuersale. s. accidens. Cum ergo non sit possibile significari aliquid dicibile de pluribus, nisi aliquo istorum modorum, nõ erunt nisi hæc quinque uniuersalia. ¶ Cõtra hunc modum. uniuersalia cum sint intentiones secundę, accidunt rebus primæ intentionis, sed nihil per se distinguitur secundum illud, cui accidit,

cidit. ergo nec intentiones distinguuntur per se penes res, sed logicus per se considerat intentiones. ergo hæc diuisio non est logicalis. ¶Item omnia uniuersalia inueniuntur in genere accidentis. ergo male distinguuntur per significare substantiam uel accidēs. Ideo datur aliter eorum sufficientia penes ordinari. Dicitur enim, quòd quia hic liber immediate ordinatur ad librum prædicamentorum, ubi determinatur de ordinabili in genere, Ideo hic loquitur de vniuersalibus secundum quod in genere sunt ordinabilia, & datur sic eorum sufficientia. Ordo enim potest esse eorum quæ sunt in eodem genere inter se: uel eorum quæ sunt in uno genere ad illa quę sunt in alio genere. In eodem genere potest esse ordo directus secundum sub & supra, & sic sunt duo uniuersalia scilicet genus & species: uel indirectus & sic est differentia quæ est indirecte supra speciem & sub genere. Accidentium autem ad substantiam est ordo conuertibilium, uel non conuertibilium, & sic sunt alia duo uniuersalia.

¶Contra hunc modum arguitur: quia aliqua secundum quod sunt ordinabilia in genere, secundum sub & supra sunt prædicabilia & subiicibilia. ergo hic determinatur de istis inquantum sunt prædicabilia & subiicibilia, ¶Item unumquodque diffinitur hic per predicari, uel ei æquiualens. ¶Item si per hoc bene datur diuersitas inter hunc librum & librum topicorum: tunc differentia magis ibi esset enumeranda, quàm hic, cum magis habeat rationem prædicabilis, quàm ordinabilis. ¶Item indiuiduum est per se ordinabile in genere. ergo licet non prædicetur, proprie tamen esset ponendum hic sextum uniuersale. quia per sic dicentes hic non agitur de istis inquantum sunt prædicabilia, sed inquantum ordinabilia. ¶Item sicut accidentia ordinem habent ad subiectum eorum, quod est substantia uel aliquod accidens, ita subiectum ad accidens. ergo ex parte subiecti accipi possunt duo alia uniuersalia penes eius ordinationem duplicem ad accidens, sicut est a parte accidentis.

PROPTER istas tres rationes omittendus est iste mo-

modus: & dicendum aliter quod eorum sufficientia accipitur penes prędicari sic. Prędicari enim diuiditur in prædicari, in quid, & in quale, tanquam in per se differentias, quia isti sunt primi modi prædicandi. prędicari in quid est prędicare essentiam subiecti per modum essentiæ. i. per modum subsistentis, & non denominantis, & hoc contingit dupliciter. uel ꝙ prædicet totam essentiam subiecti, & sic est species: si enim aliquid esset in essentia indiuidui prę ter essentiam speciei duo indiuidua essentialiter differrent, & per differentias acceptas ab illo, qđ plus est, in hoc & in illo posset species formaliter diuidui, & indiuiduum diffiniri, quod est inconueniens: Si uero partem essentiæ, sic est genus. Si enim totam ipsum genus speciei essentiam diceret, sufficeret ad diffiniendum speciem, & differentia superflueret.

¶ Prædicari in quale, est prædicari per modum denominantis, quod contingit dupliciter, uel quod prædicet subiecti essentiam per modum denominantis, & tunc prædicatur in quale substantiale siue essentiale, & sic est differentia. Est enim differentia substantiæ, qualitas, per Arist. 5. metaph. uel quod prædicet accidens per modum denominantis, & tunc prædicatur in quale accidentale, uel ergo prædicat accidens cōuertibile egrediens a principiis subiecti, & sic est ꝓpriū, uel accidens commune, & sic est ultimum uniuersale. nam de tali accidente se exponit Porphyr. intelligere, ubi ponit diuisionem ad declarādum diffinitionem generis. cum igitur prædicari de pluribus non contingat nisi aliquo istorum quinque modorū, qui per se diuidūt prędicari de pluribus, quod est ratio ipsius uniuersalis; sequitur ꝙ uniuersale diuiditur in hæc quinque tantū. hæc diuisio uidetur esse cōueniens, quia diuidit rationem generis per dr̃ias ꝑ se. Et ex hoc ét non tm̃ patet sufficientia uniuersaliū, sed ét ordo, & rō ordinis quē tenet Porphy. in determinādo de istis. ¶ Cōtra hunc modū obiicit, qa si hic determinat de istis qnq; secundū ꝙ sunt prædicabilia, & ita loquitur Arist. primo top. de eis, tunc vr̃, ꝙ nō possit solui controuersia hic, & ibi, sed hoc patebit rñdēdo ad argumēta.

¶ Ad primum argumentum dico, quòd Aristot.

In 1.top.diuersificat pdicata penes hoc, quod est pdicare essentiam vel non, conuertibiliter vel non. & sic non contingit esse, nisi illa quatuor quæ ponit ibi. hic autem, licet consideretur de vniuersalibus, penes prędicari: non tamen quo ad illa quæ ibi. quia istorũ quinque tantum vnum prædicatur conuertibiliter. tria prędicant essentiam, non conuertibiliter, sed penes prædicari in quid, vel in quale, vt prius dictum est. Non ponit ergo ibi differentiam, quia illa, vt ibi dicitur, reducitur ad genus. prædicat enim essentiam subiecti non conuertibiliter. Vnde quarto top. vbi docetur construere & interimere genus, docetur etiam hoc de differẽtia. aliqua est etiã differentia vltima & specifica, quæ conuertitur cum specie, & prædicatur de ea conuersim, quæ reducenda est ad diffinitionem, & forte propter talẽ diuersitatem differentiarum non posuit differentiam cum aliquo vno prædicato. Diffinitionem hic non ponit, quia non habet aliquem unum modum prædicandi in quid uel in quale. Speciem ibi non ponit, vel quia reducitur ad diffinitionem, cum diffinitio sit proprium speciei, vel potius ad genus, quia species scilicet prædicatur de quo prædicatur essentialiter, non conuertibiliter. Et ideo ex quarto top. habentur considerationes interimendi. vel construẽdi problemma de spẽ, sicut de genere. Vel quidem species non est prædicatum propositionis dialecticæ, quia illa non est communiter singularis. excludit. n. Ari. 1. top. cap. 9. ab intentione dialectica illa quæ sunt manifesta sensui. Non oportet autẽ omne problemma, nec omnẽ positionem cõsiderare, sed quãdo dubitabit aliquis ratione indigentium non pęna vel sensu. minimum autem commune est species. & ideo magis subijcitur in propositione dialectica, q̃ prædicetur. Ad secundum dico, quòd iste est sensus illius propositionis, quot sũt significata unius oppositi, tot & alterius, si secundum omnem significationem alterum sibi opponatur, non quot supposita, ideo non est ad propositum. ¶Ad tertiũ dico, quòd indiuiduum est species respectu intẽtionis, & quomodo intentio disparata prædicatur de altera, dictum est superius. q. 8. Ad quartnm dicendum, q̀ ens

est æquiuocum, ideo nõ prędicatur idest prius alio dicitur, quia quod est prius alio est vniuocum, ideo nec est vniuersale. Contra. accipiatur ens in genere substãtię. ibi est vniuocum. ergo vniuersale, & nullum istorum quinque: ut argutum est prius. Dicitur ꝙ adhuc in genere substantiæ est æquiuocum ad tria. impossibile est enim aliquod vniuocum prædicari per se primo mo- *cap. 9.* do de specieb. & differentijs, vel de differentia vna & alia opposita, nisi differentia superior de differentijs inferioribus oppositis prædicaretur vniuoce, & tunc respectu eius, differentię specierum essent species in recta linea, & per consequens differentiæ respectu specierum, quarum sunt differẽtiæ essent genera, quod est impossibile, ideo ens in substantia est æquiuocum, vt dicitur de speciebus in genere & diffetentijs ex vna parte, & de differentijs oppositis, & ideo concedit Aui. quòd tria sunt prima entia in quolibet genere non tamen tot prædicamenta, quia duę coordinationes differentiarum in omni genere reducuntur ad coordinationem specierum.

¶ *Etenim primum principiũ est vniuscuiusque generationis quemadmodũ & pater &c. Cap. 2.*

Quæstio. XIII.

QVęritur an locus sit generationis principiũ, quemadmodum & pater? Quod non videtur, quia pater est principiũ per se: locus verò per accidens, quia non mouet. Item si sic 2 igitur & tempus erit generationis principiũ, quia est mensura extrinseca, sicut locus.

¶ Ad oppositũ est Porph.

AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ propositio est vera, si attendatur similitudo quo ad genus causæ, qa vtrunque est in genere causæ efficientis. sic intelligit Porphyr. ideo dicit principium quod appropriate cõuenit efficienti. Falsa est autem similitudo, si intelligatur quo ad omnem modum causæ. nam pater est per se efficiens. locus verò tãtum per accidens scilicet coadiuuans ad generationem, & conseruans. differentia membrorum istius distin- *Côtex. 33.* ctionis patet 2. phy & 5 meta. *Côtex. 3.* ¶ Ad argumẽta. ¶ Ad primum patet. ¶ Ad secũdum dico,

dico, q tempus non per se coadiuuat ad generationẽ, nec saluat generatũ, sed magis est causa corruptionis p se, ut ostenditur. 4. physs.

Cõtex. 117.

¶ Tripliciter igitur cum genus dicatur: de tertio apud philosophos sermo est quod etiã describentes assignauerunt, dicentes genus esse, quod de pluribus differẽtibus specie in eo qđ quid sit prædicatur &c. Cap. eod.

Quæstio. XIIII.

CIrca hanc diffinitionẽ prædicatur de pluribus &c. ¶ Quæritur primo, quid hic diffiniatur, an intentio, an res. q non intentio uidetur, quia intentio cum sit accidens, non prædicatur in quid de re. quod autem hic diffinitur, prædicatur in quid de re.

2 ¶ Item intentio non prædicatur in quid, nisi de hac intentione, & illa quæ tantum differũt materialiter & numeraliter. dña aũt specifica est formalis, qđ aũt hic diffinitur, pdicatur de plurib. differentib. specie in qd: assumptũ, patet, quia intentio generis in aĩali & colore non differunt, nisi per illud, cui applicatur intentio accidentaliter.

¶ Itẽ si hic diffiniat intẽtio gñis, pari rõne intentio speciei, postea. ergo cũ istæ intentiones sint disparatæ, & disparatũ non prędicatur de disparato, sequitur ergo, q genus non prædicatur de specie, ut hic loquitur Porphy. cuius oppositum dicit Porphy. ca. de specie. 3

¶ Itẽ Por. exponẽdo diffinitionẽ, exẽplificat de aĩali & hoĩe. ergo de illis intendit diffinitionẽ dare. aliter exemplũ non esset ad propositum. 4

¶ Ad oppositũ logicus tm̃ debet diffinire quod per se cõsiderat: illud est intentio. igitur &c. Maior patet. quia quicquid diffinit ab aliquo, cognoscit ab eo, secũdũ suũ qđ quid est, & ita p se. pbatio minoris: qđ primo considerat a logico, est aliqd coẽ habens vnum intellectum, qa ens per accidens non est scibile. aut ergo illud est res & sic a primo cõsiderato diceret logicus artifex realis: aut intentio, qđ est ppositũ.

Ad quæstionem dr, q res sub intentione diffinit. quia sic res a logico cõsideratur. Et sic patet ad argumẽta p utraq; parte. ¶ Contra hoc. qđ hic diffinit vniuocẽ conuenit rebus oĩum generũ, ut animali colori figurę &c. quia

quia secũdũ idẽ nomẽ & diffinitionẽ eandẽ: sed impossibile est aliquã rẽ qualẽcun-
3 que sub intentione cõuenire vniuocè rebus oĩum generũ. ergo probatio minoris: res.n. non potest cõiori noĩe significari, q̃ ꝑ hoc nomen ens. si ergo res aliqua sub intentione oĩbus esset uniuoca, ens sub intentione
4 gñis posset esse uniuocum illis: & ita tm̃ unum esset genus rerum oĩum. Dr̃, ꝙ res illa q̃ hic diffinitur, non est vniuoca: sed tm̃ hẽt proportionis unitatẽ: modus tñ sub quo diffinitur est vniuocus diuersis generibus. ¶ Contra, si res sub intentione diffinitur: tunc res per accidẽs diffinitur, quia per hoc ꝙ intentio sibi accidit. sed omne per accidens reducitur ad aliquod per se: a quo illud dr̃ per accidens: cum ergo res non habeat nisi ab intẽtione qđ hic diffiniatur; sequitur, ꝙ intẽtio per se hic diffinitur. Item si res per accidens diffinitur: quia ut sub intentione quæ sibi acci dit, ergo nõ diffinit: quia diffinitio cõuenit diffinito ꝑ se.

DICENDVM igit, ꝙ res nullo modo diffinitur propter rationes factas, nec aggregatum. quia illud est ens per accidens, cuius non est diffinitio per Aris. 6. & 7. metaph. nec res sub intẽtione. qa illud uel erit aggregatum, uel res, vel intentio. sed intentio sola diffinitur. Tantum.n. illud diffinitur, cui per se primo inest diffinitio. & illud est sola intentio. quia quæ ponuntur in diffinitione sunt intẽtionalia.s. prædicari de pluribus &c. quod est impossibile per se primo conuenire nisi intentioni. Sciendum tamen, ꝙ intentio potest significari in concreto, uel in abstracto; Primo modo significat per hoc nomen, genus. & ꝓpriè secundum quòd intentio; quia secundum hoc est applicabilis rei. & ideo secundum quòd significatur per hoc nomẽ genus, diffinitur hic ut.s. est intentio: tamen forte, ut quid est, habet diffiniri a metaphysico.

¶ Propter argumẽta sciẽdum est, ꝙ prędicari cũ sit intentio, est intentionum ꝑ se. rei uerò per accidens. esse uerò est rei per se. Aliud sciendum, quòd esse in rebus primæ intentionis, illud exercet, quod prædicari signat in secundis intentionibus. Ex quibus sequitur, ꝙ nomina concreta secundæ intentionis respectu huius, qđ est prædicari: supponant pro suis fundamentis, siue substantiis, respectu esse.

¶Ex

¶ Ex quo sequitur, q a prędicari signato ad prædicari exercitum siue ad esse, non tenet consequentia per se, in eisdem terminis, sed a prędicari p se in intētionib. ad esse in fundamētis bene tenet consequentia sic: genus pdicatur de specie, ergo homo est animal. hic.n. exercet in prima, quod signatur in secunda. dfia inter actū signatū & exercitū patet in multis, per nō enim exercetur negatio: per nego uerò signatur: per tm similiter exercetur exclusio: per excludo signatur, & ita de pter & excipi, & aliis. Iō sic est arguendum. ad negationē superioris sequitur negatio inferioris, ergo si non est animal, nō est homo. ubi exercetur, quod prius per se signatum fuit. per hoc q dico sequitur, & ita hic pro intentionibus superioris & inferioris ponuntur fundamenta, s. homo & aīal. ¶ Cōtra hoc, quia sequitur. aīal pdicatur de homine, ergo homo est animal, & tamen fit in eisdem terminis. Dico, q consequens potest esse verum, sed non propter antecedens, quia manifestum est, q consequens est p se, & antecedens per accidēs: uerius autem suam veritatem non habet a minus uero: unde non ualet consequentia. Vel potest dici, q non sunt iidem termini antecedentis & consequentis quia in antecedente sumuntur, ut significata informantur intentionibus, quibus cōuenit prædicari per se. in cōsequente pro significatis absolute: quibus, ut sic extraneantur istæ intentiones, & ista non sunt iidem termini quia tanta diuersitas sufficit ad fallaciam accidentis: igitur & ad diuersificandū terminum, quia terminus uariatus in fallacia accidētis, est duo termini. ¶ Ad primū arg. dico, quòd intentio nō est quid rei. prædicatur tamen in quid de re; ita quòd in quid sit determinatio inhærentis non inhęrentiæ, quia prædicari in quid, est accidens, quia intentio, sicut & diffinitum. ¶ Ad secundum patet per idem, qa hęc intentio genus, non est, quid, nisi tantum numero differentium: prædicatur tamen de differētibus specie. ¶ Ad tertium per idē, quia genus prędicatur de specie, licet intentiones sunt dispàratæ: non tamen unum est alterum. ¶ Ad quartum dico, q illud, quod signatur per diffinitionem in intentionibus: exercet in rebus, & ideo in illis exemplificat, tan-

tanquā in manifestioribus,
non quia de eis diffinitio-
nem dederit.

¶ *Nihil igitur neque su-*
perfluum : neque minus
continet generis dicta de
scriptio &c. Cap. eo.

Quæstio XV.

Quæritur an diffinitio
generis sit conuenien
ter data. Quod
non videtur. quia omne ac
cidens diffinitur per substā
tiam, substantia enim prece
dit omne accidens diffini-
tione, cognitione, & tempo
Cōtex. re. per Arist. 7. met. sed ni-
4. hil ponitur hic ad substan-
tiam pertinens, ergo &c.
2 Item concretum non diffi-
Cōtex. nitur. 7. meta. ergo &c. pro-
2. batio antecedētis per Aris.
Cōtex. 6. meta. in dictis, secundum
20. & accidens non est idē, quod
21. quid est, cum illo cuius est,
& exemplificat, ut musicum
& albnm, sed quicunque ve
re diffiniuntur, habēt quod
quid est, idem sibi, ergo &c.
3 ¶ Item probatur ratione,
quod enim diffinitur est in
genere, sed concretum nō
cap. 1. est in genere, per Aristo. 3.
topic. vbi dicit, quòd magis
est eligendum quod est in
genere, quàm quod non, ut

iustitia iusto. ¶ Item diffi-
nitio tantum est speciei. ge 4
nus non est species ergo.
¶ Item hic non ponuntur 5
genus, & differentia, quæ
ad veram diffinitionem re-
quirunt per Aristot. 6. top.
¶ Item per Aristot. 6. topic. 6
diffinitio datur innotescen- 7. met.
di causa, ideo dari debet Cōtex.
per priora & notiora. spe- 13.
cies non est tale, quia est cap. 4.
posterius genere, vel simul cap. 2.
natura, & ita non prius vel & 4.
notius. ¶ Item nugatio est 7
dicere pluribus differenti- T. non
bus. probo, quia differentia habēte
in se includit multitudinē, cap.
veluti species suum genus, Cōtex.
quod patet Ari. 7. & 10. me 10. 12.
ta. ergo & differentia con- & 17.
cretiue dicunt multa, ergo
est nugatio dicendo multis
differentibus, & si ly pluri-
bus ponitur pro multis, vel
si cōparatiuè, adhuc idem si
gnificat. Dicitur ad hoc,
q̄ nugatio est in præponen-
do inferius superiori ex ea
dem parte orationis, modo
ecōuerso, quia inferius tūc
est specificās superius. ¶ Cō
tra Arist. 6. top. vbi docet in cap. 3.
terimere diffinitiones pro-
pter nugationem, dicit sic.
Rursus, si uniuersali dicto
addatur & particulare, sup
ple nugatio est, ut si demen
tiā diminutionē expediētiū
& iustorum, nam iustū expe
diens

diens quid, quare iustum continetur in expediente, sicut inferius in suo superiori, abundans ergo iustum idest superfluum est in diffinitione, prius habito expediente. Item dicitur 7. metaph. cap. de unitate diffinitionis, quod nugatio est in p̄ponendo differentiam superiorem inferiori, ut animal habens pedes bipes, quod ibi probatur dupliciter. uno modo ex per se, modo cognoscendi nugationem, quod est ponendo rationes pro nominibus: nihil enim aliud dixerat, quàm animal habens pedes duos pedes habens. Aliter probatur idem ibi sic ex transpositione terminorum. palam autem erit siquis transponat tales diffinitiones, dicens. animal bipes pedes habens, dicto enim bipes, superfluum est dicere pedes habens, prius ergo fuit nugatio. Hęc duo media scilicet de ratione ponenda pro nomine & trāspositione terminorum, ſ ualent, si pro quia. hic & ubique improbant prædictam responsionem.

Cõtex. 43.

¶ Ad oppositum est Porphyr. & Arist. sic diffiniens genus. 1. topi.

1. DICITVR ad quæstionem, quod est descriptio non uera diffinitio, quod innuitur in littera, cum dicitut q̄ ēt describentes. Sed sic facile est euadere penè in omnibus diffinitionibus, nec illud ex littera prodest, quia in lr̄a est assignauerūt. i. diffinierunt. Item inferius capitulo de specie dicit, ne cesse est in utrorumq; rōnibus, utrisq; uti. rō aūt quam significat nomen, est diffinitio. 4. metaph. Item hæc ratio conuertitur cum diffinito, ut probat Porphy. & non prędicatur ut accidens de ipso, quia quæ ponuntur in ea sunt eiusdem generis cū diffinito, quia intentiones. quodlibet autem eiusdem generis quod prædicatur per se de alio eiusdem generis est superius ad ipsum, quia nec inferius, nec dispa ratum, ergo hęc ratio est diffinitio. Cõtex. cap. 8.

Item per Arist. 7. metap. ratio quæ est ex prędicatis per se, in quorum diffinitione non cadit per se subiectum, si sit conuertibilis cū diffinito, est diffinitio. hæc est huiusmodi, quia in diffinitione nullius diffinitiui cadit diffinitum. Cõtex. 11. & 13.

Item prædicatur per se & conuertibiliter, & non ut proprium, quia tunc tota hæc ratio posset diffiniri, neque ut differentia ultima,

tima, tūc enim illi opporteret addere genus, ſed addēdo vniuerſale, quod eſt genus diffiniti, in hac diffinitione erit nugatio, ergo hęc eſt vera diffinitio.

DICENDVM ergo ad quæſtionem, quòd eſt vera diffinitio. quod ſic oſtenditur. ratio vniuerſalis eſt prædicari de pluribus per Ariſtote. primo periherme nias. cum ergo in diffinitione generis ponatur prædicari de pluribus, ponitur genus eius: poſtea ponitur differentibus ſpecie: & in quid: quæ ſunt per ſe differentiæ generis. probatio. quia per ſe diuidunt ſuperius, ſcilicet prædicari de pluribus: ergo ſunt per ſe conſtitutiuæ inferioris, ad quod ſuperius per illa appropriatur. Diuiditur enim per ſe prædicari de pluribus, in differentibus ſpecie, & differentibus numero, quia de differentibus genere inquantum talia, nihil prædicatur per ſe. Diuiditur etiam in prædicari in quid, & in quale, vt in primos modos prædicandi. & per has differentias diuiſiuas manifeſtum eſt, quòd contrahitur uniuerſale ad genus. ſit enim ratio conuertibilis, ergo & cætera.

¶Ad primum argumentum dicitur, quod illud eſt verum de accidentibus copulatis, ideſt quæ ſibi determinant ſubiecta, quæ uocantur copulata. 7. metaph. *Cōtex. 17. & 19.* intentiones autem ſibi non determinant rem alicuius generis, quia uniuocè applicantur omnibus. ¶ Contra: ſi paſſio ſit uniuoca, & *1. poſt. tex. 39* ſubiectum per Ariſtot. 2. poſteriorum. ergo ſi paſſio, ſcilicet intentio, ſit in multis generibus uniuoca, & ſubiectum eius. Etiam ſi actus ſit uniuocus, & potentia: quia potentia per ſe ordinatur ad actum: ſubiectum eſt in potentia ad accidens, ſicut materia ad formam; quia accidens non habet aliam materiam, niſi in qua. Dici poteſt, quòd propoſitio Ariſtot. uera eſt de paſſione reali, quę egreditur ex principiis ſubiecti, de qua loquitur ibi, quę eſt de ſubiecto demonſtrabilis · cuiuſmodi non eſt intentio: quia effectiuè eſt ab intellectu. Per hoc idem ad aliud: quia illud uerum de potentia per ſe ordinata ad actum: cuiuſmodi potentia non eſt in ſubiecto intentionis ad ipſam: quia illa non eſt rei ſecundum naturam: ſed ut conſideratur a ratione.

¶Con-

¶ Contra: si nulla in hac re & illa est unitas. & hæc intétio est illis uniuoca. ergo a nullo, quod est in hac re & illa accipitur intentio. ergo est figmentum. Dicitur, ꝙ aliqua unitas in re sufficit scilicet unitas proportionis a qua mouetur intellectus hanc intentionem uniuocā huic & illi attribuens, sic enim se habet color ad albedinem, sicut animal ad hominem. ¶ Contra: unitas uniuocationis maior est unitate proportionis, ergo hæc ab illa non sumitur. Dici potest, quòd occasionaliter potest accipi maior unitas a minori non totaliter, unde unitas in re tantum est occasio unitatis in intentione, inquantum intellectus mouetur ab ipsa. potest tamen intellectus motus maiorem causare unitatem in intentione. Aliter potest concedi, quòd habet subiectum uniuocum, quia licet nulla eadem res sit in diuersis generibus, potest tamen esse eadem secundum quòd consideratur a ratione. & sic tantum est subiectum intentionis. Aliter dici potest ad primum argumẽtũ principale ꝙ uerum est de accidentibus, quæ habent suum esse à subiecto, quia non ꝓp aliud aliquid diffinitur per substãtiam, nisi quia est per illam. sic.n. est alicuius rei, ꝙ quid est & diffinitio, sicut illud est ens. intentio autem non est per suum subiectum, sed habet esse ab intellectu. ¶ Ad secundum principale dico, ꝙ concretũ potest diffiniri: cum autem ostenditur ꝙ non per Arist. 7. meta. dico ꝙ ibi uocat dicta per accidens, quæ in se diuersas aggregãt naturas, ut homo albus, quia in illis exemplificat in principio capituli, ibi in dictis secũdum accidens, ut albus homo. iõ omnia posterius dicta sic sunt intelligenda, unde musicum supponit pro tali, ut pro homine musico, musicum enim nõ habet duplex significare. ¶ Ad aliud de topicis dici potest, ꝙ iustum non est in genere uirtutis. ideo non facit habẽtẽ in bonum, sicut iustitia, est tamẽ in genere prædicabili.

¶ Vel aliter, quòd generalissima accidentium sũt abstracta, & in illis per se non sunt nisi abstracta. i. quæ recipiunt per se ꝑdicationem ipsorum: tamen cõcreta inter se sunt in genere per se, quia inter se habent sicut superius & inferius. qđ sufficit ad hoc, ut diffiniantur.

¶ Sed simpliciter loquendo non sunt in genere, nisi per redu-

reductionem, quia nō ſunt in aliquo prædicamento, niſi quia coordinatio concretorum reducitur ad coordinationem abſtractorum.

¶ Ad tertium principale dico, quòd genus eſt ſpecies vniuerſalis, vt dictum eſt ſupra q. 8. ¶ Ad quartum patet per prædicta in ſolutione: quia diffinitio vniuerſalis ponitur pro genere, & cū illa differentia per ſe differentibus ſpecie. ¶ Ad quintum dico, ꝙ abſolutum poteſt cognoſci in ſe per eſſentialia, & notiora. & ideo in eius diffinitione alia poni non debent. Illud autem quod per ſe ſecūdum quod eſt, dependet ad aliud, ſine illo cognoſci non poteſt, ſicut dicitur in prædicamen. capit. de relatiuis; & ideo ponitur correlatiuum, non vt notius, ſed quia ſine eo diffinitum cognoſci non poteſt. ¶ Ad ſextum dico, ꝙ differentibus ſpecie, eſt expoſitio: & non ponitur ibi, vt partes diuerſę, vt dicendo de pluribus, ideſt de differentibus ſpecie,

¶ *Animal cum ſit genus, de homine equo & boue prædicatur. Cap. eo.*

Quæſtio. XVI.

Circa hanc particulam genus prædicatur de ſpecie. quæritur, an genus prædicetur de ſpecie, loquēdo de prædicatione exercita in fundamentis iſtarum intentionum. Vtrum hęc ſit vera homo eſt animal, & cō ſimiles. Quod non videtur, quia pars nō prædicatur de totò: per Ariſtot. 4. topic. ideo dicit eos peccare, qui partem dicunt eſſe genus: ſed genus eſt pars ſpeciei per Ariſt. 5. meth. capit. de toto. Et probatur quod .n. eſt pars diffinitionis eſt pars diffiniti: ſed genus eſt pars diffinitionis: ergo eſt pars diffiniti. ¶ Item materia nō prædicatur de illo cuius eſt materia, ſed genus eſt materia ſpeciei, ergo &c. Maior patet. quia materia eſt per ſe in potentia ad illud, cujus eſt: compoſitum autem eſt in actu. Minor probatur per Porphyr. in hoc capitulo dicentem genus eſſe principium ſpecierum, & dicit, quod conuenit cum ſecundo ſigniſi-

cap. 2. Cōtex. 30.

2

gnificatione : non eſt autem principium formale, quia nō diſtinguit ſpeciem ab aliis. forma autem diſtinguit ſpecies ab aliis. nec efficiens, quia non facit ſpeciem eſſe in actu. nec finis, quia propter ipſum non eſt ſpecies, cum ſit imperfectius ſpecie, ergo eſt principium materiale. Idem patet per Porphyr. capitu. de differentia. ubi probat diffinitionem ſecundam differentiæ per hoc, quod differentia habeat ſimilitudinem formę: genus uerò materiæ. Ad hoc ſecundum dicitur, quòd genus non eſt materia, ſed forma, quia per Ariſtotel. ſeptimo metaphyſ. omnes partes diffinitionis ſunt, ſicut formæ. Et cum dicitur forma, diſtinguit: uerum eſt de forma ultimata & completiua: genus autem non eſt huiuſmodi forma. Ad ſecundum dictum Porphy. dicitur, quòd ipſe non dicit genus eſſe materiam, ſed ſimile materiæ, quia eſt indeterminatum.

Cōtex. 35.

¶ Contra. forma non prædicatur de compoſito, ſicut nec materia, quia repugnat compoſito ratione materiæ, ratione cuius eſt in potentia.

¶ Dicitur, quòd duplex eſt forma: quædam enim eſt altera pars compoſiti; alia uerò conſequens compoſitum. Prima ut anima, & hæc non prędicatur de compoſito: ſecunda, ut humanitas, quæ reſultat ex compoſitione materię, cum forma: huiuſmodi forma eſt genus, & hæc prædicatur de compoſito.

¶ Contra, forma ſecunda non prędicatur de compoſito, niſi in concreto: hæc eſt enim falſa. homo eſt humanitas. ſic autem, ſcilicet in concreto materia poteſt prædicari de compoſito, ergo prima reſponſio nō ualet, negando genus eſſe materiam, & concedendo ipſum eſſe formam, ad ſaluandum ipſum prædicari de ſpecie.

Ideo dicitur aliter ad vtrunq; argumentum principale, quòd pars uel materia in abſtracto non prædicato de toto, in concreto tamen poteſt, & ſic per genus ſignificatur.

Contra, omne concretū eſt denominatiuum tantū. ſi igitur genus prædicatur in concreto de ſpecie prædicabit de ea denominatiuè. probatio primæ propoſitionis. denominatiua dicuntur

cuntur quæcunque ab aliquo solo casu differentia habent denominationem: huiusmodi sunt omnia concreta respectu abstractorum. consequens est falsum, quia genus uniuocè prædicatur de speciebus: non ergo denominatiuè, quia sunt disparati modi prędicandi. Similiter idem ostenditur in principio secundi topicorum. *cap. 3.* ¶ Item omne concretum significat formam, ut inhæret subiecto, sed nulla substantia est in subiecto. per Aristotel. in prædicamentis in capitulo de substantia. *Proprietate prima.* igitur nihil significans substantiam est concretum.

¶ Aliter dicitur, quòd licet materia uel pars realis non prędicetur de toto: materia tamen uel pars rationis potest prædicari cuiusmodi est genus.

Cõtex. 33. ¶ Contra sept. metaph. dicit Arist. sicut ratio ad rẽ, sic partes rationis ad partes rei, ergo permutatim, sicut partes rei ad rem, sic partes rationis ad rationem. sed partes rei per se non prædicantur de toto ergo nec partes rationis.

Lib. diuisio. ¶ Dicitur secundum Boetium, quòd genus in diffinitione est pars. in prædicando uerò totum.

¶ Contra. secundum quod cadit genus in diffinitione speciei prædicatur per se. primo modo, de specie. qa primus modus est, quando pars diffinitionis, uel diffinitio prædicatur de diffinito, ergo secundum eandem omnem rationem se habet ut diffinit, & ut prædicatur. Item aut sic, & sic sumptum est uniuocum, uel æquiuocum, si æquiuocum, ergo non est genus, nec diffiniens. si uniuocum, ergo idem utrobique erit pars, uel nusquam.

Tertio ad principale, sequitur: homo est animal, ergo humanitas est animalitas: consequens falsum, ergo & antecedens. probatio consequentiæ. quando enim est prædicatio per se in antecedente, tunc tenet a concretis ad abstracta, quia si sit per se, tunc est ueritas in concretis ratione essentiæ significatæ, & non ratione illius, quod concernitur, quia in per se primo modo prædicatũ prædicat essentiam subiecti, sed ipsa essentia abstracta ab eo quod cõcernitur, significatur proprie per abstractum, ergo uera est in abstracto. 3

Item patet in exemplo. licet enim non ſequatur, muſicum eſt album, ergo muſica eſt albedo, quia antecedens non eſt per ſe: bene tamen ſequitur, album eſt per ſe coloratum, primo modo. ergo albedo eſt color: quia ex modo ſignificandi terminorum, idem ponitur in cõſequente, quod per ſe exprimitur in antecedente. probatio falſitatis conſequentis: quia ſi humanitas eſt animalitas, pari ratione humanitas eſt rationalitas. nã æque per ſe prædicatur rationale de homine, ſicut & animal, & ſic ex illis duob. ſequitur in tertia figura, ergo p ſe rationalitas eſt animalitas, quæ falſa eſt: igitur maior, quia ex maiori ſequitur minor, quia ſi minor eſt falſa, ſequitur quòd maior, quia ſimilis ratio eſt de utraque. Quod illa concluſio ſit falſa: probo: omnis enim prædicatio uera in abſtracto eſt per ſe primo modo, ſed hæc non eſt per ſe. rationalitas eſt animalitas, quia non prædicatur p ſe de differentia. per Ariſt. 6. topicorum. & 3. metaph. ergo &c. probatio maioris, quia Ariſt. 7. meta. uolens oſtendere differentiã ſuperiorem eſſe de intellectu inferioris, oſtendit ex hoc, q̃ fixio pedis eſt pedalitas quædam, quia ſcilicet eſt uera prædicatio ſuperioris differentiæ de inferiori differentia in abſtracto, ſed qđ eſt de intellectu alterius prædicatur per ſe primo modo de illo. Idem oſtenditur ratione, quia abſtracta ſignificant eſſentiam ſecũdum ſe: igitur ſi unum uerè de altero dicatur, cum hoc uerbo eſt: hæc eſſentia eſt illa: & ita prædicatum prædicatur eſſentialiter de ſubiecto: quare per ſe primo modo.

cap. 8. Cõtex. 10. Cõtex. 43.

4 Item quarto ad principale poteſt argui per media communia, quia vbi ſpecies ſubijcitur, & genus prædicatur: propoſitio eſt falſa, quia ſubiectum & prædicatum accipiũtur ſub oppoſitis rationibus, ergo propoſitio falſa: conſequentia patet, quia non propter aliud eſt hęc falſa: albedo eſt alba.

5 Item ſicut affirmatio animalis ſequitur ad affirmationem aſini, ſic negatio ad negationem, ſed ſequitur. homo eſt aſinus, ergo homo eſt animal, quia oppoſitum cõſequentis non ſtat cum antecedente, ergo ſequitur. homo non eſt aſinus, ergo homo non eſt animal. antecedens eſt uerum.

ergo

ergo & consequens. proba-
ca. 21. tio primæ per Aristo. primo
posteriorum. si affirmatio
est causa affirmationis, er-
go negatio est causa nega-
tionis. Item probatur ra-
tione, quia sicut affirmatio
asini ad suam negationem,
ita affirmatio animalis ad
suam negationem, ergo p-
mutatim, sicut primum ad
tertium, & secundum ad
quartum. iste modus arguē-
di patet esse bonus per Ari-
cap. 3. stotel. secundo priorum, in
illo capitulo. quādo autem
cōuertuntur extremitates:
ubi ponit duas regulas ma-
4 nifeste modum hunc argu-
endi cōtinentes: hoc etiam
modo arguendi utitur pri-
mo perihermenias circa fi-
nem, ad determinandum
illam quæstionem. utrum
5 autem contraria &c. Item
aut prædicatur de homine
animal, quod est idem ho-
mini. aut quod est aliud ab
5 eo. si idem: igitur idem prę-
dicatur de seipso. si aliud: igi
tur illud aliud non poterit
7 prædicari de homine. Item
si homo est animal: tunc to-
tā natura animalis est in ho
mine: aliter enim non esset
animal, nisi secūdum quid:
Cōte. sed totum est, extra quod ni
63. hil est. per Aristotel. tertio
physic. ergo extra hominē

nihil est naturæ animalis,
ergo asinus non est animal.
¶ Item si homo est animal,
& animal est genus, ergo
homo est genus. ¶ Dicitur
hic, quod est fallacia acci-
dētis propter uariationem
medij, quia ut prædicatur
de homine, accipitur secun
dum esse in suppositis, uel
quidditatiuum. ut uerò ei
conuenit intentio accipitur
secundum esse, quod habet,
ut comparetur ad intelle-
ctum, quæ quidem faciunt
extraneitatem in termino.
¶ Contra omne quod præ-
dicatur: prædicatur sub ra-
tione alicuius uniuersalis,
ergo hic homo est animal:
si proprie prædicatur, præ-
dicatur sub ratione alicu-
ius uniuersalis: non alterius
quam generis, ergo illa præ
dicatio nō est sibi extranea
secundum quòd accipitur
hic, homo est animal.

¶ De specie arguitur spe
cialiter, quia incorrupti-
bile non prædicatur de cor-
ruptibili: indiuiduum est
corruptibile, species est in
corruptibilis, per Aristo. se *Cōtex.*
ptimo metaph. *35.*

¶ Ad oppositū est Porph. *& 53.*
capit. de specie, ubi dicit, ꝙ *cap. de*
omnia superiora de inferio *gene-*
ribus prædicantur, & hic *re.*
post diffinitionem datā exē

plificat, ut animal de homine. Item per Ariſtotel. in prædicamentis:ſecundæ ſubſtantiæ prædicantnr de primis. quod probat, quia enim animal prędicatur de homine, ergo de aliquo homine. ¶ Item primus modus dicendi per ſe eſt, quando diffinitio, uel pars diffinitionis prædicatur de diffinito, ergo hæc eſt per ſe primo modo. homo eſt animal.ergo neceſſario: igitur uera. conſequentiæ patent per Ariſtot. primo poſteriorum. & primum antecedẽs ſimiliter.

Tex.9. c. 15. & circiter.

¶ Item ſequitur, homo currit, ergo animal currit, ut dicitur in prædicamentis; antequam ponat proprietates ſubſtantiæ. & probatur ratione, quia oppoſitum conſequentis non ſtat cum antecedente. ſed omnis conſequentia enthimematica tenet uirtute alicuius medij neceſſarij, per quod reduci poteſt in ſyllogiſmum: illud medium in propoſito eſt hoc. homo eſt animal, ergo illud eſt neceſſarium, quia omnis conſequentia bona eſt neceſſaria. Et quòd medium ſit neceſſarium ad conſequentiã, patet per Ariſtotel. primo priorum, & poſteriorum ubi dicit, quòd ex uno nihil ſequitur, ſcilicet ſufficienter, niſi aliud ſubintelligatur.

ca. 28. Tex.6.

Dicendum ad quæſtionem, quòd prædicatio ſuperioris de inferiori uniuerſaliter eſt. ¶ Ad primum argumentum ſoluendum. Nota, quòd genus ſumitur ab aliquo materiali in ſpecie & illud primo importat de ſuo intellectu determinato: non tamen per modum partis illud ſignificat, ſed per modum totius, & ideo totum ex conſequenti importat. Et ita differentia primo ſignificat aliquid formale in ſpecie, a quo accipitur, ſed totum ex conſequenti, quia illud formale importat per modum totius. Si enim utrunque idẽ primo importaret: nõ poſſet uitari nugatio in diffinitionibus, quia poſitis diffinitionibus pro nominibus, quod eſſet de intellectu utriuſq; illud idem bis diceretur. ſi etiam alterũ ſignificatum ſuum haberet per modum partis, prædicatio eius de toto eſſet falſa propter modum repugnãtem. ¶ Dici igitur poteſt ad primum, & ad ſecundum argumentum, quòd materia uel pars intellecta per modum

dum

dum partis non prædicatur de toto uerè intellecta, tamen per modum totius poteſt uerè prædicari, ut Auicen.exemplificat de manuato & capitato, quæ diuerſa ſignificant primo, ſcilicet manum & caput, utrunque tamen ex conſequenti ſignificat totum ex hoc, ſcilicet quod ſignificat partem per modum totius, ut manuatum exponit per habens manum, ubi habens non eſt de ſignificato manuati, ſed de modo ſignificandi per modum totius: non enim eſt partis habere manum, ſed totius. & ita exponetur animal habens ſenſum: rationale, habens intellectum.

3.met.

¶ Quia uerò reſponſiones prius dictæ poſſunt reduci ad iſtam præter primam. Ideo reſpondendum eſt etiã ad ea, quæ obiiciuntur contra illas. ¶ Et quia ſecunda reſponſio cõcedit genus ſignificare partẽ materialem per modum concreti, in quo conueniunt iſtæ duæ ſecundum quòd prior ualet, ideo dicendum ad argumenta contra ſecundam reſponſionem.

¶ Ad primum, cum dicitur: omne cõcretum eſt denominatiuum: diſtinguendum eſt, quòd ſicut eſt duplex abſtractum, (unum, ſcilicet, quod abſtrahit a ſubiecto: aliud uerò quod abſtrahit à ſuppoſito) ita duplex eſt concretum per oppoſitum unum, uidelicet quod concernit ſubiectum, quod concernit ſuppoſitum. De primo uera eſt dicta propoſitio: de ſecundo uerò falſa.

¶ Per idem ad ſecũdum argumentum dico, quod concretum primo modo ſignat formam, ut eſt in ſubiecto, & tale eſt tantum in accidentibus, ſicut album reſpectu albedinis. ¶ Secundo uerò modo, ut eſt in ſuppoſitis, & ſic eſt in ſubſtantiis, ut homo reſpectu humanitatis. ¶ Ad probationem, cum dicitur. omne concretum habet diffinitionem denominatiui. Dicendum, quòd concretum ſubſtantiale non habet illam diffinitionem, quia non differt ſolo caſu, ideſt ſola inclinatione formę ad ſubiectum reſpectu abſtracti, ſicut ſumitur ibi caſus, ſed differt ſola inclinatione formæ ad ſuppoſitum.

¶ Cõtra reſponſionem quæ concedit, ꝙ materia in concreto ꝓdicatur. arguit

aliter nam ſicut animal ſignificat materiã hominis in cõcreto, ſic lignũ materiam archæ in concreto, ergo ſicut hęc eſt falſa. archa eſt lignum, non obſtante concretione illa, ſic & hæc. homo eſt animal. Prima propoſitio patet: nam ſicut animal eſt concretum reſpectu animalitatis, ita lignum reſpectu ligneitatis.

¶ Ad hoc dicendũ, ꝙ animal eſt concretũ ad ſuppoſitum reſpectu hominis, quia homo eſt ſuppoſitũ eius, nõ ſic lignum reſpectu archę, quia licet ſit concretum reſpectu ligneitatis, & ideo de hoc ligno prædicetur nõ tamen reſpectu archæ, quia archa ratione formę quam principaliter ſignificat, eſt artificiale. forma autem artificialis ſe habet ad naturalem, ſicut accidens ad ſubiectum. & nihil quantuncunque concretum, eſt concretum reſpectu ſui accidẽtis. Vnde non eſt ſimile hic & ibi, quia hic ſignificatur materia in concreto, quod eſt concretum materiati. ibi non. ¶ Ad aliud argumen. contra tertiam reſponſionem ſupra dictam. dico, quòd ſimilitudo Ari. intelligenda eſt, quo ad determinatè importare, non quo ad prædicare. Sicut enim tota ratio exprimit totum diffinitum, ſic pars rationis tantum partem rei, ſed non ſicut tota ratio prædicatur de tota re, ſic etiam pars rationis de parte rei. Hæc enim eſt falſa. anima eſt rationale. pro ut rationale eſt hominis differentia. Si ergo fiat permutatio, quo ad diſtinctè importare, ſic concedo concluſionem. nec quo ad aliud valet ſimilitudo.

¶ Quarta reſponſio Boetij ſic intelligenda eſt, genus utrobique pars eſt, & totum ideſt partem diſtinctè importat per modum totius, appropriatè tamen prædicatur ut totum, ideſt habens modum totius, & propriatè diffinit, quia ſignificat partem. Nam diffinitio debet principia diffiniti diſtinctè exprimere. ſed diſtinctè non exprimit genus, niſi partem. ideo ꝓpriatè loquendo diffinit, ut pars, utrobique tamen in ſe eſt totum & pars ut oſtenditur per duo argumenta facta contra illam reſponſionem.

¶ Ad tertium principale negatur conſequentia. Ad probationem dicitur, quod tãtũ tenet in cõcretis dictis

a con-

à côcretione ad subiectum. in alijs verò non. ¶Ad quartum principale. dico, quod quidam sunt modi, qui propriè dicuntur modi significandi, qui conueniũt dictioni ex impositione: & illi sũt a significato inseparabiles, quia significatum vt significatur tali dictione non potest intelligi sub opposito talis modi significandi sine repugnantia, sicut homo. secundum quod singulare nõ potest intelligi sub modo plurali sine repugnantia. Alij verò sunt modi magis propriè dicti modi intelligendi, qui tantum insunt significato, secundum quod sub aliquo certo modo cõcipitur, qui quidem sunt separabiles, quia significatum vt significatur sub tali dictione potest intelligi sub opposito talis modi sine repugnantia, sicut se habent istæ intentiones ad illa, quibus applicantur. Potest.n. homo intelligi sub opposito huius intentionis speciei sine repugnantia, vt iste homo. ¶ Primi modi, qui sunt inseparabiles à significato, vt significatur per talem dictionem, non relinquunt ipsum respectu cuiuscunq; prædicati, & licet non sint illa, quæ uniuntur, sunt tamen formalia principia, seu rationes, sub qbus significata vniũtur. Ideo tales modi repugnantes causant falsitatem, quando sunt circa idem significatum, ut albedo est alba, non quando sunt circa diuersa, ut homo est albus, quia ibi non sunt oppositi. ¶ Secundi modi extranei sunt significatis, ut uniuntur per hoc uerbum est. esse enim est rei per se, istæ autem intentiones non insunt rebus per se, sed ut comparantur ad intellectum, ideo isti modi non sunt vniti per se, nec sunt principia formalia, sub quibus significata formalia uniuntur, ideo eorum repugnantia non causat falsitatẽ. ¶ Ad quintum negatur similitudo, qa implicat fallaciam consequentis ad destructionem antecedentis. ¶Ad primam probationem dicendum, quod Ari. intellexit in causis præcisis sicut exemplificat. si habere pulmonẽ est causa respirãdi, & non hr̃e pulmonẽ est causa nõ respirandi, sed affirmatio speciei nõ est præcise cã inferendi affirmationẽ generis. ¶ Ad aliud. dicẽdũ, ꝙ prima similitudo tenet quo ad opponi. quo ad hoc ergo solũ tenet conseq. in ꝑmutã do

do ſed in permutando concluditur eſſe ſimilitudo, quo ad antecedere & conſequi. ¶ Ad ſextum. dicendum, quòd animal prædicatur de homine, quod eſt indifferens ad idem homini, & ad aliud ab homine. verificatur tamen pro animali, quod eſt idem homini.

¶ Contra, ſi animal prædicatur de homine, vt eſt indifferens ad multa, ergo quodlibet illorum de illo prædicari poteſt. ¶ Dico, quod conſequentia non valet, quia illa indifferentia eſt per modum diſiunctionis. ad aliquid autem ſe habens diſiunctiuè ad multa, non ſequitur aliquod illorum, quia pro quocunque poterit verificari. ſic in propoſito.

¶ Ad ſeptimum dicendum, quod diffinitio totius ſic eſt intelligenda. cuius nihil eſt extra, ideſt cui nihil deeſt, requiſitum ad ipſum. ſic naturæ animalis nihil deeſt in homine de natura animalis. non tamē eſt præcisè illa natura in homine.

¶ Ad octauum dicitur, vt prius, quod eſt fallacia accidentis. ¶ Ad argumentū contra hoc. Omne quod prædicatur, prædicatur ſub ratione alicuius uniuerſalis. Verum eſt de prædicari ſignato, non autem exercito. quia alicui inquantum prædicatur prædicatione exercita, quæ ſit per eſſe, extraneatur ratio vniuerſalis. ¶ Ad nonum dicitur dupliciter. vno quidem modo, quod per ſe ſuppoſitum communis tantum includit naturam ſui communis, tamen ſignatam & nullum accidens. ideo nec eſt corruptibile per ſe, ſicut nec cōmune, ſed vtrumque ſecundum quid ſcilicet per accidens. ¶ Aliter dicitur, quod ſpecies vt eſt in indiuiduis eſt corruptibilis. ſecundum ſe verò eſt incorruptibilis ex hoc, quod ſemper continuatur per ſucceſſionem in diuerſis indiuiduis.

¶ Animal cum ſit genus de homine equo & boue prædicatur, quæ differūt a ſe inuicem ſpecie, non numero ſolum. Cap. eo.

Quæſtio. XVII.

QVæritur de iſta ſecunda particula poſita in diffinitione generis ſcilicet differentib. ſpē. Vtrum

Vtrum conuenienter ponatur. Quod nō uidetur, quia ponitur ad distinguendum genus a specie, quod non contingit, quia sequitur differentibus specie ergo differentibus numero. per Aristo. 5. metaph. capitu. de vno. sed differentibus numero ponitur in diffinitione speciei. antecedens autem non distinguitur a consequente.

Cōtex. 12.

2 ¶ Item ista particula ponitur ad distinguendum genus a proprio, quod non contingit, ergo frustra ponitur, ergo & cæt. minor patet, quia aliqua genera intermedia habent propria ut numerus, figura, triangulus & cæt. aut ergo ista propria prædicantur de differentibus specie, & sic sequitur propositum, quia hæc particula tunc conueniret proprio aut non, & tunc non erunt propria, quia proprium conuertitur, cum eo, cuius est proprium.

3 ¶ Item si conuenienter ponitur tunc prędicari de pluribus differentibus specie per se inest diffinito, & si hoc, ergo differentia specie per se subiiciuntur generi, sed hoc est falsum, ergo & primum antecedens: prima consequentia patet ex ratione primi modi per se. Probatio secundæ per simile in alijs relatiuis, duplum enim per se refertur ad dimidium, ergo dimidium per se refertur ad duplum.

¶ Idem ostenditur ratione, quia nihil dicitur per se relatiuum, nisi ad suum per se correlatiuum. Si enim ad correlatiuum per accidens, cum illa contingant esse multa, idem per se diceretur ad multa. quod est inconueniens. Tum propter auctoritatem. 5. metaphy. ubi Aristo. illud habet pro inconuenienti in capitulo de relatione. Tum etiam ex ratione relatiui. quia eius esse est habere se ad aliud, ergo habitudo est de essentia relatiui. ad diuersa autem est alia & alia habitudo, ergo quod per se est ad duo non est unum essentialiter. Tum etiam ex proprietate relatiuorum, quia sunt simul natura, ex libro predicamentorum, cap. de ad aliquid. si enim. a. per se dicatur ad. c. &. b. ergo. c. non existente non erit. a. & b. potest esse quantum est ex se, ergo. a. erit, ergo simul erit, & non

Cōtex. 20. in predi. cap. de relat.

non erit. Probatio falsitatis principalis cõsequentis: qa quæ per se subijciuntur generi, sunt tm̃ intentiones. subijci enim cum sit intentionale, sicut & prædicari, tm̃ cõpetit intẽtionibus per se. sed illę intentiones tantum differunt per materiã, cui applicantur: igitur tm̃ numero, & nõ specie: quia differentia specifica est differentia formalis, vniuersaliter autem differentia accidentium per subiectum est tantum materialis.

¶ Ad oppositũ est Porph.

AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ conuenienter ponitur, vt differentia, quia per illã particulam vniuersale descendit in ipsum diffinitum tanquam genus per differentiam. Est enim ratio vniuersalis. prędicari de pluribus, quæ per se diuiditur in plurib. specie & numero, & illud ponitur, quia diffinitũ est relatiuum per se. ¶ Ad primum argumentum dicitur, quod genus inquantum genus non prædicatur de pluribus numero differentibus nisi per accidens, sicut idem secundum extraneam rationem potest esse genus & species. ¶ Contra, inquantum aliquid prædicatur de pluribus numero differentibus, ergo non extraneè. Antecedens patet, qa ad differre specie, sequitur differre numero. & consequens prędicatur de antecedente cum reduplicatione. ¶ Ideo dici potest, quod diffinitio speciei debet intelligi cum præcisione. s. differentibus tantum numero & sic non sequitur ad differre specie differre numero. ¶ Vel potest dici, quod species prædicatur immediatè de differẽtibus numero, genus verò non, quia mediante specie. ¶ Ad secundum dico, quod propriũ nullius est inquantum est genus, sed inquantum est species. & ita conuertitur cum eo inquantum prędicatur de pluribus numero differentib. Ratio assumpti est, quia proprium solum est alicuius inquantum est aptum natum esse subiectum demonstrationis, & hoc solũ est inquantum est species, quia solum inquantum est species diffinitur cum de subiecto oportea pręsupponere, quid est & quia est. per Aristo. primo posteriorum. inquantum autem diffinitur, habet genus & differentiam, & ita est species. ¶ Ad tertium dicitur, quod sic intelligitur illud de differentibus specie

idest

ideſt de ſpeciebus differentibus,quæ tamen non differunt ſpecie,vt oſtẽdit ratio. ¶Aliter negatur conſequẽtia ſecunda, quia ad aliud per ſe, comparatur in antecedente, & in conſequente. ¶Cõceſſa tamen conſequẽtia prima poteſt concedi vltimum conſequens, cũ hoc quod illa quæ per ſe ſubijciuntur generi tantum differant numero, quia differentia ſpecie non differunt ſpecie,ſed numero tantum, accipiendo differentia ſpecie in ſubiecto,pro ſuppoſitis eius, quod eſt differens ſpecie, quæ ſunt differentia ſpecie, quia commune in plurali prædicatur de ſuppoſitis multis ſimul, & tunc differentia ſpecie accipitur vt dicit quid reſpectu ſuppoſitorum, ſed illa nõ ſunt differentia ſpecie,prout differentia ſpecie dicit modum, ſicut genus eſt genus,vt genus dicit quid, non vt dicit modum, ſed eſt ſpecies, ſicut differentia non eſt differẽtia,ſed ſpecies, ſicut multa genera ideſt multa ſuppoſita generis non ſunt multa genera ideſt multa quibus applicatur genus & modus, nec eſt oppoſitio modi ad quid,nec econtra.

¶ *Genus autem non de vna ſpecie ſola prædicatur, ſed de pluribus &c. Capit. eo.*

Quæſtio. XVIII.

QVæritur an genus neceſſario requirat multas ſpecies. Quod ſic videtur, quia illud ponitur in eius diffinitione.ergo eſt de eſſentia eius. ¶ Item cap. de ſpecie dicitur genere vno,ſpeciebus autẽ pluribus, quod probatur.ſemper enim in plures ſpecies fit diuiſio generis. quod poteſt probari, quia genus de ſua ratione diuiditur per differentias oppoſitas, vtraq; autem adueniens generi ſpeciem conſtituit. Ex hoc concludit Boet.in libro diuiſio. quod ſub vno genere minus duabus ſpeciebus eſſe non poſſunt. Item 4.topic.ſi ſpecies prædicatur de ęqualibus cum genere interimitur: quod ponitur pro genere. *cap. 1.* ¶Item in alia conſideratione dicit. Quoniam omnis generis plures ſunt ſpecies.& infra.Si deſtructa ſpẽ deſtruitur,& genus,malè aſſignaĩ genus, & infra.Oportet.n.de paucioribus ſpeciẽ, q̃ genus prædicari. Ad hoc ẽt *cap. 4. & 12.*

ſunt

sunt multæ aliæ auctori a-
cap. 12 tes. 7. metaph. & in libris lo
gic. Boet. & Porphy.

¶ Ad oppositum. sicut se habet species ad indiuiduũ sic genus ad speciem, sed species non requirit multa indiuidua. ergo nec genus multas species. minor patet de sole, fenice & consimilibus speciebus.

¶ Dr̃, qđ non est simile, quia de ratione generis est diuidi per differentias oppositas, quæ cum genere cõstituunt ad minus duas species, non sic autem species descendit in indiuidua.

¶ Contra. æque essentiale est cuiquam quod in eius diffinitione æqualiter ponitur, sed differentibus numero çqualiter ponitur in diffinitione speciei sicut differentibus specie in diffinitione generis.

AD QVAESTIONEM dr̃, ꝙ genus siue sumat̃ pro intentione, siue pro illo cui applicatur intẽtio, non req rit multas species actu vel potentia. Quod ostenditur de intentione generis, qa illa refertur ad intentionẽ speciei, vna ergo existente specie, erit & genus, quia relatiua sunt simul natura.

¶ Similiter ostendit de fundamento intentionis, quia illud est quid materiale in species: impossibile est aũt aliquid esse sine materiali, ergo impossibile est speciẽ esse nisi genus sit illo modo tñ sicut uniuersale requirit multa aptitudinaliter, quia diffinitur ꝑ aptum natum prædicari de plurib. sic ad rationem generis requiritur quod dicatur aptitudinaliter de plurib. specie differentib. Per hoc ad argumenta in oppositũ. Oẽs auctoritates intelligẽdæ sunt de aptitudine, non de actu vel potẽtia. Differt aũt aptitudo a potẽtia. nã aptitudo est inclinatio alicuius secũdũ se in aliquid, vel magis non repugnantia. Potentia aũt est ordo ad actũ. Potest igitur potẽtia esse sine aptitudine, vt possibile est graue esse sursum, nõ tñ est aptum ibi esse, quia repugnat ei secundũ se. Et aptitudo est sine potentia, ut cęcus est aptus natus ad uidendũ nihil enim dicitur priuatũ, nisi cum est aptum natum habere habitum, secundũ Aristot. in post prædic. capit. de opposit. & quinto Cõtex.
metaph. capit. de priua- 27.
tione, non est autem possibile cęcum videre, quia a priuatione ad habitum nõ est naturalis regressus.

Sic

Sic nulli uniuersali quantũ est ex sua forma repugnat dici de multis. hæc tamen aptitudo impediri potest, ut quia non sunt multa, de quibus dicatur.

¶ Cõtra. hic modus dicẽ di nõ vr̃ esse ad ꝓpositũ, qa procedit de intẽtionibus, ac si supponeretur in quæstione intentionẽ spẽi unã esse, q̃ refertur ad genus essẽtia liter & dubitaretur, an intẽtio generis sit, qđ non vr̃, quia genus per se primo referť ad spẽm, nõ hanc uel il lam. vñ accidit sibi sic referri ad multa. nec q̃riť an natura gñis sit, si natura speciei est. sed si non sint multa qbus applicetur intentio speciei. sed tm̃ unũ. s. b. an illi naturæ. s. a, appliceť intẽtio gñis, cui applicareť si multis naturis, vt b.c.d. applicaretur intentio spẽi respectu illius naturæ. s. a. & sic intellecta qõne neutrũ membrum positionis est ad propositũ. ¶ Item non vr̃ vera, quia impossibile est aliquid esse aptum natum dici de pluribus, nisi illa plura ab intellectu per diuersas species appræhendi possint. sed si sic possunt concipi, ergo plures spẽs gñis sũt in actu, qa iste est actus naturæ inquãtum dicitur species, quod actu concipiatur ab intellectu per speciẽ intelligibilẽ, qa secũdũ hoc sibi attribuiť intẽtio speciei.

3 ¶ Itẽ si aliquid est aptũ natũ dici de plurib. differentibus specie. ergo plura dr̃ia specie sũt apta recipere ꝑdicationẽ illius. igitur si illa aptitudo sufficit ad genus: consimilis aptitudo participãdi sufficit ex parte spẽi. igitur si aliquid sit genus actu ꝑp talem aptitudinem. illa multa quę participant ipsum aptitudinaliter, erũt actu species, ergo omne genus multas habet actu spẽs. Assumptũ patet. qa æquale esse sufficit vtriq; correlatiuo, cum sint simul natura. ¶ Põt igiť dici ad qõnem, ꝙ ad rationẽ generis requiritur, qđ multas habeat actu spẽs, non quæ existant actu uel potentia, sed ꝙ tm̃ actu cõcipiant ꝑ speciem intelligibilem ab indiuiduis acceptã qñq; existẽtib. & ꝙ actu habeant aptitudinẽ participandi genus: qa talis actualitas est illerũ inquãtũ dñr spẽs gñis. ¶ Ad argm̃ in oppositum, dr̃. quod similiter species requirit multa indiuidua aptitudinaliter.

¶ Sustinendo primam positionem, dici potest ad primum argumentũ cõtra illã quod

uenienter respondetur per genus, ut denotat intentionē. & tamen genus sic sumptum diffinitur hic, ut dictū est prius. Item hæc particula ponitur ad distinguendum genus a differētia per Porph. sed hoc non pōt. igitur frustra ponitur. probatur minor. differentia enim superior prędicatur de differentia inferiori. per se pri Cõtex. 43. mo modo. p Arist. 7. meta. & nō sicut differentia, quia tunc per seipsum descenderet superius in hāc inferiorem differentiam. ergo prædicatur superior de inferiori in quid. Item ponitur ad separandum genus ab accidente, quod non contingit, quia accidens prędicatur in quid, quia in omni genere est reperire quid. per top. 7. Aristo. primo topicorum.

¶ Ad oppositū est Porphyr. Dicendum, quod conueniēter ponitur, quia prædicari diuiditur, in prædicari in quid, & in quale. tanquā per primos prędicandi modos. igitur per illa descendit uniuersale in species. genus autem non prædicatur in quale. igitur in quid. Intelligendum, quod prædicari in quid, est prędicare essentiam per modum essentię. hoc conuenit generi, quia genus accipitur a parte materiali. & iō p̄dicat essentiā per modū substantis, qui est modus essentię. Per oppositum autē differentia accipit a parte formali. & iō p̄dicat essentiā per modum informantis & qualificantis. & iō in quale. ¶ Nota, q̄ qualitas quę est p̄dicamentum, p̄dicat in quale absolutē. Sed differentia substātialis præ 6. topi, dicatur in quale qd. Ex hoc 8. enim, q̄ importat formam, prędicat̄ i quale. sed ex hoc q̄ importat substantiam, p̄dicatur in quid. ideo ratione totius dicitur prædicari in quale quid. Vnde patet differētia prędicandi inter qualitatēm & differētiam, quę diuersitas prædicandi sumitur a diuersis modis essendi qualitatis & differentiæ substantialis, ut patet.

¶ Contra solutionē quęstionis. Si prędicari in quid est prædicari essentiā per modum essentiæ, ergo hæc est prædicatio in quid, homo est lapis. Item si prędicari in quid, est prædicare essentiam per modum essentię. & illud non est uniuocum rebus diuersorum generum, quia nec essentia. igitur hæc particula in quid, non conuenit rebus diuersorum generum, ergo nec

genus hic diffinitum est vniuocum omnibus illis generibus. ¶Dico quod prædicari in quid, est prædicare essentiam subiecti per modũ essẽtiæ. & qđ lapis vel aliud disparatum nõ prædicat essentiã hominis per modum essentiæ, quia non prædicatur de homine, nam illo modo tantum superius & commune prædicatur de contẽtis sub illo, & de illis est manifestum. Ad secundum potest concedi, quod prædicari inquid, est prædicare essẽtiam per modum essentiæ. & hoc est vniuocum, licet essentia non sit vniuoca, quia sufficit essentiam similiter se habere hic, & ibi ad prædicari vniuocè, quia prædicari dicit habitudinem.

¶Ad primum argm̃ dico, quod duplex est quæstio de specie sumpta pro intentione. s. quid est. & quid prædicatur. quid prædicatur est propria, q. in intentionibus. & sic conuenienter respondetur per genus, vt hic diffinitur, vt, quærenti quid prædicatur de specie, bene respondetur genus. Si aũt fiat quæstio cum esse ista est propria fundamentis, & sic prædicatione exercita prædicatur fundamentũ generis de fundamẽto speciei inquid.

¶Ad secundum dicitur, qđ differentia non prædicatur in quid de aliquo, respectu cuius est differentia. sed respectu cuius est genus, sed superior differentia est genus respectu inferioris.

¶Cõtra, quia si sic, ergo in omni genere sunt tria generalissima, s. specierũ, & duarum differentiarum, Item si differentia inferior sit species, ergo habet propriã differẽtiam superiorem in se, vt genus, & aliã d̃riam supe radditã, & ita illa d̃ria pari ratione erit species respectu superioris d̃riæ, & ista habebit aliam d̃riam, & illa alia d̃ria non potest esse in alio genere, quia tunc non substantia esset prius substãtia, ergo sic procedendo infinitæ erunt d̃riæ in genere substantiæ, & ita nihil erit cognoscibile, quia non erit deuenire in primã illarum d̃riarum. ¶Ad hoc igitur dicendum, sicut dictum est, ꝙ tota coordinatio d̃riarum reducitur ad coordinationẽ specierum, ¶Ad tertiũ principale dico, ꝙ nihil prædicatur in quid de illo, respectu cuius est accidens, sed respectu cuius est genus, ut color non prædicatur de substantia in quid, sed de albedine respectu cuius est genus.

¶Et-

¶ Etenim principiũ quiddam est huiusmodi genus earum quæ sub ipso sunt specierum.

Quæstio. XX.

QVæritur vtrum genus
sit principiũ speciei?
Quod nõ videtur,
quia idem non est principiũ
& principiatum: quia prin-
cipium & principiatum di-
stinguuntur. Sed genus est
idem speciei, ergo non po-
test esse principium speciei.
maior patet. probatio mino
7. met. Cõtex. 43. ris est duplex. prima est hæc
quia genus secundum phil.
nihil aliud est preter eas q̃
sunt generis species. ¶ Item
2 genus prædicatur de specie
per se. hæc enim est per se.
homo est animal. sed quod
prædicatur per se de ali-
quo, non est distinctum ab
3 illo. ergo est idem sibi. ¶ Itẽ
genus est totum respectu
speciei, ergo non est princi-
pium eius. consequẽtia pro-
batur, quia principium est
simplicius principiato, sed
totum est compositius eo
cuius est, & antecedens pa-
tet, per auctorem in litera,
vbi dicit, genus est totum re
cap. de specie. spectu specierum.

¶ Ad oppositum est auctor in litera in comparãdo tertiam significationem generis ad secundam, vbi dicit, quod sicut genus tertio modo dictum est principiũ specierum, sic genus secundo modo dictum est principium multitudinis.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod sic. sumẽdo genus ꝓ natura, in qua fundatur ipsa intentio, & non pro intentione, quod declaratur sic. Genus est essentiale principium cognoscendi speciem. ergo est essentiale principium speciei, consequẽtia probatur. quia diffinitio faciens scire diffinitũ exprimit essentialia principia diffiniti, quod est speciei solũ propriè loquẽdo, quia nihil propriè diffinitur, nisi species, antecedẽs patet per philos. 6. top. Sed sciendum, quod essentiale principium speciei est duplex. quoddã secundum rẽ, quod est pars rei in existentia. cuiusmodi sunt materia & forma. aliud scd̃m rationem, quod importat eandem rem sub modo indeterminato, quã species importat modo determinato, & hoc si illud nomen imponatur ad significandum illam rationem, pro vt sumitur vel a materia uel a forma. Nunc autẽ

genus, puta animal, non eſt principium ſpeciei, puta hominis, primo modo ſcilicet ſecundum eſſe. quia ſi ſic, tunc non uere prædicaretur de ea. ergo eſt principium ſpeciei, ſecundo modo. & ideo ſi homo debeat diffiniri, cum diffinire ſit actus rationis, in eius diffinitione debet poni animal tanquam principium ſpeciei ſecundum rationem, & æque rationale. Et ſicut in re natura materiæ extraneatur naturæ formę, ita ꝙ neutrum eſt dicibile de altero, ita apud rationé intellectus generis extraneat intellectui differétiæ. licet eadē res importetur per vtrumque. Idem enim ſignificat animal, quod homo, præter determinationē ultimę formę. & hoc ſignificat per modum quid & per ſe dictum. & ideo ſecundum Porphy. prædicatur in quid. Rationale autem idem ſignificat cum determinatione ultimæ formæ. ſed tamen per modum qualis & denominantis. & ideo apud rationē conceptus generis & differentiæ ſunt extranei. ¶ Et ꝑpter rationes, eſt ſciendum, quod hæc eſt differentia inter partes rationis & partes ſecundum rem, quia licet vtrumque ſignificet partes totius, partes tamen ſecundum rationem ſignificant partes totius per modum totius. partes autem ſecundum rem ſignificant partes per modū partis. uerbi gratia. genus hominis, puta animal, eſt pars eius ſecūdum rationem. Nam a ſua prima impoſitione imponitur ad ſignificandum partem hominis, puta habens animā ſenſitiuā. quia tamen eam ſignificat per modum totius, & non per modum partis, ideo uerè prędicatur de homine. Sed non eſt ſic de parte ſecundum rem, quia æs quod eſt pars materialis ſtatuę, ſignificat partem per modum partis, & ideo de ſtatua non poteſt prędicari. ¶ Per hoc ad rationes dicendum, quod non eſt inconueniens idem eſſe totum, & partem diuerſimode. Ideo dicit Boetius libro diuiſionum, quod genus in prędicatione eſt totum: in diffinitione verò eſt pars.

¶ Amplius autem ſic, quod ſpecies eſt, quæ de pluribus differentibus numero in eo quod quid ſit, prædicatur &c. Ca.iij.

Quæſtio,

Quæstio XXI.

CIrca capi. de specie quæritur an hęc diffinitio speciei, scilicet species est, quę prędicatur de pluribus numero differentibus in eo quod quid, sit conuenienter data. Quod non uidetur per Porphy. qui dicit, quòd genus & species sunt duo correlatiua. & propter hoc necesse est in vtrorũq; rationibus utrisque uti. hic autem nihil ponitur, per quod habeatur correlatiuũ, scilicet genus, ergo malè diffinitur.
2 ¶ Item hęc diffinitio conuenit generi, ut patet, quia sequitur, differentibus specie, ergo differentibus numero, ut supra.
3 ¶ Item non sunt multæ diffinitiones eiusdem. per Ari. sexto topi. sicut nec multæ essentię, quia si sic, non esset diffinibile: cũ ergo species cõuenienter diffiniatur sic, quæ ponitur sub assignato genere, non conuenienter diffinitur hac diffinitione.
4 ¶ Item per hanc diffinitionem, poni sub genere, habetur, ꝙ per se est subijcibilis: ergo non est per se prædicabilis. igitur altera diffinitio falsa: qa opposita nõ insunt eidem per se. ¶ Dicitur ꝙ relatiuè opposita possũt inesse eidem, sed nõ respectũ eiusdem, quia sic sunt opposita. sed prædicabile respectu indiuiduorum est subijcibile respectu generis.

¶ Contra. si diffiniatur conuenienter per genus, quia ad ipsum refertur. ergo per se refertur ad genus. Illud refertur etiam ad indiuidua: per quę diffinitur in hac secunda diffinitione. ergo idem bis dicitur relatiuè. quod est contra Ari. 5. meta. Cõtex. 20.
¶ Item ad principale, per hác diffinitionem nõ separatur species a diffinitione. 5
¶ Item species non est prædicatum per Ari. primo topi. ergo malè diffinitur per prædicari. 6
¶ Ad oppositum est Porphy. consimiliter posset hic argui pro & contra. & obijci sicut supra. ubi quæsitum est de diffinitione generis.

DICENDVM, ꝙ diffinitio eius cõueniens est, sicut supra dictum est de diffinitione generis. ¶ Ad primũ argumentum dicitur, quòd species dicitur correlatiuè ad genus. & ideo necesse est aliquam diffinitionem eius dari, in qua ponatur genus, & est ista. species est quæ ponitur sub assignato genere. Aliam autem comparationem habet species ad indi-

uidua,non ſecundum quam eſt genus, qa ſic negat Porphyr. extrema habere duas habitudines, ſed ſecundum quam eſt ſpecies, & ideo neceſſe eſt ipſum habere aliã diffinitionem in comparatione ad indiuidua.¶Ad ſecundum dictum eſt ſupra,q. 17. ¶Ad tertium dicitur, ꝙ vnius abſoluti, cuius eſt diffinitio, indicans eius eſſe in ſe,non ſunt multæ diffinitiones. Species autem per ſe refertur ad duo. ¶Contra. ſaltem non habebit tũc niſi duas diffinitiones,quia ſicut tantum habet vnam in comparatione ad indiuiduũ, ſic tantum vnam in comparatione ad genus. Dat tamen Porphyrius duas in comparatione ad genus. dicit.n. hæc quidem aſſignatio,ſcilicet prædicari de plurib. &c. ſpeciei ſpecialiſſimæ eſt. q̃ ſolum ſpecies eſt. Aliæ verò erunt ſpecierum nõ ſpecialiſſimarum. ergo ad minus ſunt duæ aliæ præter iſtam.Hoc conceditur,& dicitur, quòd ſpecies poteſt habere comparationem duplicem ad genus: vnam, vt ordinatur ſub ipſo.aliam verò vt genus enunciatur de ſpecie in propoſitione. Primo modo datur hæc diffinitio:Species eſt quæ ſub aſſignato ponitur genere. Secundo modo hæc. Species eſt, de qua genus, & in eo quod quid eſt prædicatur. ¶Contra. liber prædicam. immediatius ordinatur ad librũ perihermenias,quàm iſte. ſed in prædicamentis nõ determinatur de incomplexis inquantum vnum enunciatur de alio quia tunc in lib. periherm. ſuperflueret determinare de nomine & verbo, quæ ſignificant incomplexa ſub illis rationibus:ergo multo minus diffinitur hic ſpecies, vt de ea enunciatur genus. ¶Hoc poteſt concedi, & dici,quòd tantum ponit vnam diffinitionem in comparatione ad genus,& tunc hæc ratio ſcilicet quæ ponitur ſub genere,exponitur per ſequẽs, & pro.ſ.de qua &c. Quod aũt dicitur, aliæ erunt non ſpecialiſſimarum.ſ.aliæ notificationes non diffinitiones. quia ſecundum quandã diuerſitatẽ tm̃, ſecundũ quid notificant ſpẽm.cõſimilis.n. diuerſitas poterit inueniri comparãdo ſpẽm ad indiuidua,ſecundum q̃ cõparationem tm̃ ponitur vna diffinitio. ¶Ad quartum dictũ eſt ſupra. ¶Ad argm̃ cõtra hoc põt dici, ꝙ ſpẽs nõ tm̃ ſcđm diuerſa ſibi accidẽtia refert

ad

ad genus & indiuidua, quia tunc per neutrum diffinire tur, sicut nec hō, licèt sibi ac cidat duplum, sed essentia- liter & per se comparatur ad utrunque. Et quod dicit (idem nō refertur bis.) In- tellexit Ari. ꝙ accidens non refertur ad subiectū & ter- minum, sicut innuit in lite- ra. ibi. Nō est aūt intellectus ad intelligentē & intelligibi le, & tunc non est cōtra ꝑdi cta. Vel oportet dicere, ꝙ idem nō refertur primo ad diuersa, per se tñ pōt, quia primo ad unum per suam rōnem. per se uerò ad aliud sc̄d̄m rōnem sui generis. Re latiuū enim sc̄d̄m genus est relatiuū per se: quia inclu- dit in sua essentia illud per quod refertur. Impossibile est enim absolutum in sua essentia esśetialiter include re relatiuū: sic species sc̄d̄m suam propriam rōnem dici tur ad genus, secundum aūt rationem sui generis. s. uni- uersalis dr̄ relatiuè ad illa de quibus pdicatur, quia dici de, conuenit sibi inquā- tum est uniuersale. uerbi gratia. duplum secundum se refertur ad dimidiū, sed secundum suum genus ad sub multiplex: non est tamē oīno simile, quia ibi correla tiuum generis continet cor relatiuū speciei. hic non. Iō prima diffinitio est speciei propria sc̄d̄m se: quia datur ꝑ eius primū correlatiuū. se cunda datur per posterius, quia magis est ad proposi- tum. est enim ꝓpria speciei inquantum est uniuersale. ¶ Ad quintum potest conce di, ꝙ diffinitio nō est distin- ctum vniuersale a specie sc̄d̄m ꝙ hic de uniuersali- bus agit. Vel aliter, quod nō prædicatur quid tm̄, sed in quid, & in quale. qa non ha- bet simpliciter unum mo- dum prædicādi, sed duos, si- cut genus & differentia, ex quibus est. ¶ Ad sextum di- ctum est quęstione. 12. in so lutione primi argumenti.

¶ Participatiōe enim spe ciei plures homines sunt vnus homo. Cap. eod.

Quæstio. XXII.

QVæritur de ueritate istius. plures homines sunt unus homo. Quod sit uera videtur. quia sequitur. participatione spe ciei plures homines sunt unus homo, ergo plures &c. antecedens est uerum, per Porphy. ergo & cōsequens. probatio consequentiæ, qa nihil diminuitur ab alio, nisi ponatur ex parte eius-

dem extremi, sed participatione speciei ponitur in antecedente a parte subiecti: & unus non: ergo unus non diminuitur in antecedente. ¶ Item quãdo aliquid se habet ad aliqua simpliciter & secundum quid: si addatur sibi aliquid determinãs secundum quid: stat tantum pro illo. sed vnus se habet ad unum numero simpliciter, & ad unum specie secũdum quid. ergo cum sibi addatur in proposito nomen speciei. s. homo: tantum stabit hic pro unitate speciei. & sic est uera propositio. ergo simpliciter est uera. ¶ Itẽ secundum Ari. 5. meta. uniuersaliter secundum ꝙ aliqua habent in aliquo indiuisionem, sic sunt unum plures homines in homine habent indiuisionem: quia forma hoĩs uniuocè inest eis. ergo sunt vnus hõ. ¶ Item uterque istorum est unus hõ. ergo plures hoĩes sunt unus hõ. añs est uerum, qa uterq; istorũ est singularis. ꝓbatio cõsequentię, qa oppositũ cõsequentis, s. tm̃ unus hõ est, vnus hõ, nõ stat cum añte, s. uterq; istorũ est unus homo. quia ibi attribuitur unus homo subiecto ad minus pro duobus.

Cõtex.

¶ Ad oppositũ, si plures homines sunt unus homo, ergo per cõuersioné sequitur, unus hõ est plures homines. consequens est falsum, quia sua contradictoria est uera. s. nullus hõ est plures homines. ¶ Item in subiecto & prædicato accipitur idem sub oppositis modis, qui non sũt separabiles a significato, scd̃m ꝙ significat ꝑ istas dictiones. ideo ꝓpositio falsa.

AD QVAESTIONEM dicẽdũ ꝙ unus potest accipi cathegorematicè, & sic significat differentiam entis. & sic de eo loquitur Ari. 5. & 4. meta. & tunc diuiditur ab Arist. ibidem. 5. meta. in multos modos. ultimo autẽ in c. de uno ponuntur quattuor modi, ad quos omnes præcedentes reducuntur. s. unum numero, unum specie, unum genere, & unum proportione. Si unum cathegorematicum se habet æquiuocè ad hæc quattuor, tunc sumpto uno sic, adhuc distinguenda est propositio penes æquiuocationem unius cathegorematici. & pro tribus sensibus est uera. sed pro quarto est falsa. s. pro uno numero. ¶ Si autẽ sicut forte uerius est, unum se habet ad hęc quatuor, ut ad simpliciter, & secundum quid, quod uidetur ex dictis

Tex. 8. & idẽ Cõtex. 12.

Ari.

Cõtex. 12.

Ari. 5. meta. ubi dicitur, ꝙ ad unum numero sequitur unum specie, & ulterius genere, & proportione. & non econuerso, quasi sit minor ratio unitatis in uno specie, quàm numero. & genere, q̃ specie. tunc dicendum est, ꝙ propositio est falsa, ut unum est cathegorematicum: qa cum hic nihil sibi addatur contrahens ad unitatem secundum quid, stat tantum pro uno numero, quod est unum simpliciter. ¶ Aliter sumitur unum, ut est sincathegorematicum. & sic dicit modum intelligendi terminum pro supposito determinato, indeterminate tamen. & homo sic sumptus pro supposito non inest subiecto. Ideo sic propositio est falsa. nihil enim est in subiecto: uirtute cuius posset unus homo confundi, & accipi pro diuersis. quia copulatio non confundit, qa tūc hęc esset uera in sensu composito, duo, & duo sũt duo: quod falsum est. in illo .n. sensu est hęc uera, duo & duo sunt quatuor. ex quib. sequitur, ꝙ quatuor sunt duo. qđ est impossibile: ergo altera pręmissarũ in sensu composito: in quo inferunt illam conclusionem. ¶ Ad primum argumentũ: nego consequentiam. ¶ Ad probationẽ. dico, ꝙ illa determinatio intelligenda est de prędicato sic: plures homines sunt unus homo participatione speciei .i. in participando speciem. ¶ Ad secundum dico, ꝙ determinabile non contrahit determinationẽ, sed econuerso. maxime non ad secundum qd, vnde hic. homo mortuus, non stat mortuus secundum quid, licet aliquãdo contrahat ipsum ad supposita. nam hic, homo albus, stat album tantum pro albo in homine. ¶ Ad tertium dico, quòd non ualet cõsequentia. sunt indiuisa in homine siue in forma hominis. ergo sunt unus homo uel homo indiuisus, quia in antecedente significatur homo. ut habẽs rationem determinationis respectu unius. sed in consequente, ut determinabile. ¶ Ad quartum dico negando consequentiam. ¶ Ad ꝓbationem, dico, ꝙ illud qđ ponitur loco consequentis, si sit unum ut hic, iste & iste sunt unus homo: est uera in sensu diuisionis, licèt nõ cõpositionis, non enim habet pro opposito tantum unus homo, sed hanc non plures. quę bene stat cũ antecedente, qa hic negatur prędicatum

Tex. 5 & idẽ in Cõtex. 12.

tum a pluribus sumptis per modum plurium. quod ibi affirmatur de pluribus sumptis per modum unius, quia ibi diuisim huic & illi [est.n. uterque signum diuisiuum] hic cõiunctim in ambobus. ¶ Vel potest concedi, quòd stant simul. tantum unus homo est unus homo. & uterque est unus homo. quia. n. uterq; distribuit pro suppositis diuisim, non excluditur aliquod suppositum hic tantum unus homo sub illa ratione, quia pro eis distribuit uterque.

¶ *Differentia verò communiter propriè, & magis propriè dicitur. Ca.4.*

Quæstio. XXIII.

CIrca capitulum de primo, an hæc diuisio prima differentiæ. s. in differentia cõiter propriè & magis propriè sit conueniens? Quod non videtur. quia nõ est diuisio generis in species genus. enim æquè proprie dicitur de specieb. Nec totius in partes integrales. quia totum non prędicatur de partib. talib. sed diuisum hic prędicatur de diuidentib. Nec uocis in significationes, quia tunc hæc vox & dr̃ia, primo importar, illa tria, & non sequeretur ad diuidentia. nec esset diffinibile, quia æquiuoci nõ est diffinitio. Nec est aliqua diuisio per accidens. patet. quia in omni membro diuisionis intelligitur per se diuisum, quod nũquam accidit in diuisione per accidens. ¶ Itẽ hæc diuisio non est per opposita. Tum quia est trimẽbris. ergo aliquod membrorum alteri non opponitur, quia tm̃ unum uni opponitur. Tum quia ad unum mẽbrum sequitur aliud. sequitur.n. differũt magis ꝓpriè. ergo differunt cõiter.i. accidente aliquo. sequitur ẽt differunt ꝓpriè. ergo cõiter. & ẽt sequitur. differunt magis propriè. ergo propriè. ¶ Cõsimilis dubitatio est de diuisione, q̃ ponitur ad declarãdũ diffinitioné gñis ibi. eorum quæ ꝑdicantur &c. qa qđ ꝑdicatur de plurib. prædicatur propriè. qđ de uno solo cõiter unum etiã membrum vr̃ sequi ad aliud, & vniuersaliter de diuisionib. ꝑ ꝓpriè & cõiter datis. ¶ Ad oppositum est Porphyrius. DICENDVM, ꝙ tales diuisiones sunt bonæ, quia sunt uocis in significationes, non uocis æquiuocè penes primum modũ æquiuocationis. quia sic æquiuoca

6. topi. cap. 2.

2

primo importāt multa, sed penes secundum modum. quia uox sic æquiuoca signi
6. top. ficat unum propriè, & ex im
cap. 2. positione. aliud transumpti
cap. 2. ue & ex vsu. sicut dicit Ari. 1. elenchorum. secundus modus est ex eo, quod soli-
2 ti sumus sic dicere. ¶ Ad primum argm̄, patet, quod non sequitur ad diuidentia, neque diffinitur ut æquiuocū, sed sumpta in uno sensu uniuoca est, & p̄t diffiniri, & esse principium cōsequentię. ¶ Ad secundum dico, quod mēbra sunt opposita. ¶ Ad primū contra hoc dicēdum, ꝙ hēt reduci ad diuisionem bimembrē, sic. dr̄iarum quædam magis propria: q̄dam non magis propria. & ultra. nō magis propria, quędam propriè: quædam cōiter: & sic vniuersaliter oīs diuisio non bimembris reducitur ad bimembrem. Alia aūt mēbra posita sunt membra subdiuisionis. & ponuntur ꝑpter breuitaté loco diuisi in eo, ex hoc, ꝙ diuisum est vnum membrum principalis diuisionis. ¶ Ad secundum contra hoc dico, quod membra debēt intelligi sub precisione. & sic nullum sequitur ad aliud. Sic ēt in diuisione sequēti. quędā facit alteratū, quædā aliud. q̄ membra non sunt opposita, nisi sumatur alteratum tātum.

¶ Differt enim Sortes a Platone alteritate, et ipse a se sene, uel iam puero, uel iam uiro. Cap. eod.

Quæstio. XXIIII.

Queritur circa primū membrum diuisionis dr̄iæ. An sit hæc vera. Sortes senex differt a seipso puero. Quod non vr̄, quia relatio requirit duo extrema in actu. quia si sic, suum subiectū est. & si hoc, eius correlatiuūm est. qa relatiua sūt simul natura. Sed sor. senex & sortes puer non sunt simul natura in actu. ergo dr̄ia, quę est relatio quædam non est inter illa, ut extrema. cuius oppositum no-
tat illa propositio. ¶ Item si 2
sor. senex differat a seipso puero. ergo non est idem sibi puero. ergo nō est idem sibi: Prima consequentia patet, quia idé & differens opponuntur. ergo ad unum sequitur negatio alterius. Probatio secundæ consequentię. negatio in antecedente negat identitaté uniuersaliter. ergo sequitur negatio identitatis eiusdem a se. sicut a superiori ad inferius negādo. & hoc tantum signi-

significat consequens. ¶ Itẽ sequitur. Sor. senex differt à se puero. ergo Sor. senex & Sortes puer differunt. ergo Sor. senex & sor. puer sũt multa. & ultra. ergo sor. & sor. sunt multa. consequens est falsum. ergo & primum antecedẽs. Probatio primę consequentię. sic. n. sequitur in omnibus relatiuis ęquiparãtię. Sequitur. n. Sor. est similis Platoni. ergo. Sor. & Plato sunt similes. Et ratio est hęc, quia relatiuum ęquiparãtię ęqualiter denominat. utrunque extremum. Probatio secundę. differentia est species multitudinis. per Ari. 5. & 10. meta. sequitur, ergo differũt. ergo sunt multa. sicut sequitur. album est. ergo coloratum. Probatio tertię consequentiæ. q̃a ab inferiori ad suum superius tenet affirmando. quẽadmodum a determinatione non diminuente sequit̃ ad determinabile. sic arguit̃ ibi. ergo cõsequentia bona.

Tex. nõ habẽte cap. Cõtex. 10. 12. & 17. & inde.

¶ Ad oppo. est Porphy. ¶ Item arguitur ratione sic. circa ens immediatè opponũtur idem & diuersum. ꝑ Arist. 10. meta. aut ergo sor. senex & sor. puer sunt idẽ. uel diuersum. Nõ idẽ. quia tunc hæc affirmatiua. sor. senex est sor. puer, esset uera: sed hoc est falsum. est ergo diuersum, & hic sumit̃ differens, ut est cõmune ad omne diuersum.

Respondeo, dicendum, ꝙ propositio distinguenda est secundum ęquiuocationem. quia sumpto differre in communi est uera ꝓpositio. quia isto modo quodcunq; accidens impedit omnimodam identitatem. Accipiendo tamen differentiã propriè uel magis propriè, est propositio falsa, ut patet ex ratione istarum differentiarum. ¶ Ad primum arg. potest dici, ꝙ oportet extrema relationis esse in actu, quo ad rationem referẽdi, & non quo ad existentiam. quia prius & posterius licèt nõ simul existant: tamen simul sunt secundum rationem, qua referuntur. nam quando prius est sub ratione prioris, posterius est sub ratione posterioris, licèt tũc nõ existãt. Aliter potest dici, ꝙ sor. puer non est per se extremum huius relationis. sed sor. puer differens. quia per se extrema relationis æquiparantię nominantur eodem nomine illius relationis. illud autem extremum est per se simul cum sor. sene. differẽte. quia pro eodem tẽpore est hoc diffe-

rens

rens ab illo, & illud ab isto. ¶Ad secundum dico, ꝙ hęc consequentia non valet, nō est idem sibi puero: ergo nō est idem sibi: quia in prima negatur identitas respectu termini accidentalis: in secunda vero respectu termini substantialis, q importat per sibi, quod est relatiuũ reciprocum, & in hoc fit fallacia consequentis, quia ad diuersitatem accidentalē non sequitur diuersitas substātialis, sed econuerso. Sed si ly sibi in consequēte referat antecedēs cum determinatione .s. hoc totum.sor.senex. tūc patet consequentiā non valere, quia in antecedente & consequente respectu diuersorum terminorum accidentalium negatur identitas. Vnde ꝙ hic assumitur in probatione, ꝙ in antecedente negatur idētitas vniuersaliter, falsum est. sed tātum respectu huius termini sortes. ¶Ad tertium dico, ꝙ negatur prima consequētia ꝓp negationē inclusam in differt, vt patet in alijs, qa hæc est vera. sor. differt ab omni homine. sicut sor. non est idem omni homini. hæc tamē est falsa. sor. & oīs homo differunt, sicut hæc. sor. & oīs homo non sunt idem. ¶Ad probationem dicitur, ꝙ tenet in relatiuis æquiparantiæ, vbi nō includitur negatio, vt de simili patet. sic non est de dr̄ia. ¶Cōtra hoc negatio inclusa in differt non tollit talem consequentiam, nisi propter hoc, ꝙ terminus præcedens ipsum & subsequens diuersam habēt suppositionem. vnde tenet obseruata eadē suppositione talis consequentia etiam cum differt. Sed in singularibus non refert præponere, vel postponere negationem. per Arist. secundo perihermenias, *cap. 1.* ergo in illis cum differt, bene tenet talis consequentia. ¶Ideo potest concedi illud ultimum consequens. s. sor. senex, & puer sunt multa, sed non sequitur. ergo sor. & sor. sunt multa, quia illa determinatio in antecedente respectu talis prædicati, diminuit a sor. absolute. ideo non sequitur, ut superius ad inferius, sed vt secūdum quid ad simpliciter. Similiter in illo cōiuncto sumitur sor. secundū accidens, quia secūdum rationem alicuius quod secundū rationem talis prędicati est sibi extraneum absolute sūpto, & in dictis sc̄d'm accidēs siue ꝑdicatis siue subiectis nō tenet a coniunctis ad diuisa, ꝑ Ari. in 2. periherm. *Tex. 2.*

¶Dif-

¶ Differentia eſt, qua abundat ſpecies a genere. Cap. eod.

Quæſtio. XXV.

QVeritur de hac prima diffinitione differentię.ſ.differentia eſt qua ſpecies abundat a genere, an ſit conuenienter data. Quod non videtur. quia quod abundat ab alio, eſt in plus illo. genus eſt in plus, quàm ſpecies, & nõ e-conuerſo. per Ariſt. in prędicam.ubi dicit animal plus complectitur quam homo. ergo &c. ¶ Item.ſi ſic.quæro a quo ſpecies habet differentiam.nõ a nullo: quia ex nihilo nihil fit. non a ſe: quia nihil facit ſe eſſe in actu. Si igitur habeat, ergo habet hoc a genere,ſed hoc eſt incõueniens ꝓpter duo. Primum eſt, quia tunc non abundaret in hoc a genere, cum utrunque hẽat illud. Secũdo, quia haberet tunc genus in ſe contraria: qua .n.rõne una ſpecies hẽt unã dr̃iam a genere: pari rõne alia ſpẽs habebit aliã dr̃iam ſib i oppoſitã.ergo vtranque habet. ergo oppoſita ſimul.

cap. de ſubſtãtia.

2

¶ Dicitur hic: ſicut Porphyrius in litera rñdere vr̃, ꝙ ſpecies habet dr̃iam a genere, & ita genus habet illã differentiam in potentia tãtum, ſpecies autem actu. Nec ſequitur tunc primum inconueniens: quia illud abundare, debet intelligi, quo ad actu habere. Ad ſecũdum dr̃,ꝙ non eſt in conueniens oppoſita ſimul in eſſe eidẽ in potentia.¶ Contra primum. A nullo poteſt aliquid uerius haberi, q̃ ipſum illud in ſe habeat. igitur a gñe non põt ſpecies habere verius dr̃iam illam, q̃ genus hẽat illã. ſed ſpecies hẽt illã actu.genus tm̃ in potentia.ergo ſpẽs illam a gñe non habet.¶ Contra ſecundum.oĩs potentia eſt reducibilis ad actum. igitur ſi oppoſita in potentia inſunt generi:poterũt ineſſe actu. qđ eſt impoſſibile. ¶ Item contra utrunq; ſimul. Illud qđ tm̃ ineſt alicui in potentia, nõ ꝑdicatur uerè de illo cũ hoc uerbo eſt. quia eſſe denotat actualem unionẽ extremorũ, ſed hęc eſt uera. animal eſt rõnale.ergo prędicatum non tm̃ ineſt ſubiecto in potentia.¶ Ad oppoſitum eſt Porphyrius.

Dicendũ, ꝙ ſpecies abũdat a genere in differentia: quia diffinitio exprimit totum per ſe intellectum diffiniti. qa aliter nõ cõueniret

pri-

primo diffinito, ſed diffinitio cõſtat ex genere & dr̃ia. ergo dr̃ia eſt aliquid de ꝑ ſe intellectu ſpeciei,& non de intellectu generis, quia ſi ſic: genus per ſe prędicaret de dr̃ia,uel econuerſo: quorum utrunq; eſt falſum, & nugatio eſſet in diffinitione, quia ponẽdo rõnem generis & dr̃iæ loco nominũ, idẽ bis diceretur. ergo ſpecies abundat dr̃ia a genere ¶ Ad primum dico, ꝙ eſſe in plus eſt dupliciter.ſ.ſecũdum continẽtiam actualem uel potentialem, ſiue ſecũdum indr̃iam, & iſto ſecundo modo genus eſt in plus, ut uult auctoritas adducta. ſpecies uerò alio modo. & ideo ſic abundat a genere. ¶ Ad ſecundũ dico,ſicut dictũ eſt,quia ſicut cõpoſitum naturale hẽt formã in potẽtia a materia inquantũ materia eſt in potẽtia per ſe ad formã. & iõ qñ materia eſt: eſt ẽt forma cõpoſiti in potentia. formã aũt habet cõpoſitum in actu ab agente, quod actu inducit formam in materiã:ſic ſpecies in potẽtia hẽt dr̃iam a gñe, quod eſt proportionale materiæ. ¶ Ad primum contra hoc. concedo, ꝙ ſpecies non hẽt dr̃iam in actu a gñe, qa nec genus illã hẽt actu. ¶ Ad ſecũdũ põt dici,ꝙ nõ eſt incõueniens oppoſita in actu in eſſe eidem genere, licèt ſit incõueniens de eodem numero.¶ Vel aliter. ꝙ potentia non dicitur hic ordo ad actum: ſicut ſumitur.9.meta.ſed potentia dr̃ hic indeterminatio,ſicut per oppoſitum actus propriè determinat aliud, & tunc genus habet dr̃ias in potentia.i. indeterminatè, & iſto modo nõ intelligitur propoſitio illa, ꝙ oĩs potentia reducibilis eſt ad actum. ¶ Per hoc ad aliud. concedo.n. ꝙ hæc eſt uera. animal eſt rationale. nã ſua cõtradictoria eſt falſa ſed non eſt uera vniuerſaliter. nõ eſt.n.inconueniens aliquid prædicari uerè de eo qđ eſt in potentia ad ipſum.i. indeterminatè ſe habet ad ipsũ,& hoc particulariter non vniuerſaliter. *Cõtex. 2.ind.*

¶ Definiunt autem et hoc modo. Cap. eod.

Quæſtio. XXVI.

QVęritur an differẽtia poſſit diffiniri. Quod non videtur.qa differentię nõ eſt differentia. ſic enim eſſet procedere in infinitum.omne autem qđ diffinitur, habet differẽtiã.

¶ Item

2 Item ſola ſpecies diffinitur differentia non eſt ſpecies. ¶Ad oppoſitum eſt Porphy.

AD QVAESTIONEM dicendum, quòd differentia poteſt diffiniri, quia habet genus ſcilicet vniuerſale, quod per aliquam per ſe differentiam deſcendit in ipſam, ut patebit in ſolutione. quæſtionis ſequentis. Ad primum. concedo, quòd differentiæ non eſt differentia: reſpectu cuius differentia habet rationem differētiæ: ſed poteſt habere differentiam reſpectu cuius ipſa eſt ſpecies: ſicut hic, quod eſt prędicari in quale, per quod conſtituitur differentia in ſua ſpecie: ſicut homo per rationale. ¶Contra, tunc differentia reſpectu alicuius non eſt differentia. quod eſt falſum, quia neceſſario eſt differentia & per ſe. ergo reſpectus ad quodcunque non poterit illud tollere. Concedo, quòd differentia vt quid in ſe non eſt differentia ut modus, tamen neceſſario eſt differentia vt quid, ſic ſpecies eſt modus eius. ¶Ad aliud concedo, quòd differentia eſt ſpecies.

¶ Differentia eſt, quæ de pluribus differentibus ſpecie in eo quod quale ſit prædicatur. Cap. eo.

Quæſtio. XXVII.

QVæritur, an hæc diffinitio ſit conueniens, dr̄ia prædicatur de plurib. differentib. ſpecie in eo ꝙ quale. Quod non vr̄, quia diffinitum excedit diffinitionem. prędicatur. n. diffinitum de ultima dr̄ia & cōpletiua ſpeciei & non diffinitio, quia illa dr̄ia tantum ineſt ſpeciei ſpecialiſſimæ & eius ſuppoſitis. ¶Item diffinitio excedit diffinitū, probatur, quia ſenſibile prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo ꝙ quale, & tamen non eſt differentia, quia differentia eſt abſtractum ſignificans aliquam intentionem ſecundam. Impoſſibile eſt autem aliquam ſecundam intentionem in abſtracto prædicari de re primæ intentionis: probatio aſſumpti, quia differens dicitur denominatiuè a differentia, denominatiuum aūt tantum differt ab abſtracto ſolo caſu, ergo &c. antecedens patet per Porphyrium nam ubi vult exponere mē 2

bra

bra diuisionis dĩæ, exponit
sic. differt.n. Sor. senex a se
puero, & consimiliter in a-
3 lijs. ¶Itẽ hoc quod est præ-
dicari de est ratio relatiui,
vt patet de vniuersali. dĩa
aũt non est relatiuum, quia
relatio nõ refertur. esset.n.
procedere in infinitũ. dĩa
autẽ est relatio, quia secun-
dum ipsã refertur differens
ad differens, est.n. relatio ę-
quiparantiæ. omne.n. diffe-
rẽs aliqua dĩa differt a dif-
ferẽte, ergo dĩa nõ refert̃.
¶Hoc etiam patet inducti-
uè. quia ad nullam rem pri-
mæ intentionis refertur, q̃a
non est simul natura cũ ali-
qua, nec ad aliquam secun-
dam intentionem, quia non
ad genus, uel specie, vel in
diuiduum, quia quodlibet
illorum habet correlatiuũ,
vt patet ex prędictis, nec ad
proprium, vel accidẽs, quod
4 est manifestum. ¶Item om-
ne diffinitum differt specie
ab alijs per suam diffinitio-
nem, dĩa aũt nõ differt, q̃a
subiectum & prædicatum si
gnificatur sub oppositis mo-
dis inseparabilibus, qui cau
5 sant falsitatẽ. Itẽ Porphy. po
nit alias diffinitiones, ergo
vel illæ non ualent, vel ista
nõ valet, quia unius tantum
est vna diffinitio ꝑ Ari. 6. to.
cap. 4. ¶Ad oppositũ est Porph.

Dicendum ad q̃õnem, ꝙ
dĩa est duplex, quædam ul
tima, quædam intermedia.
hæc diffinitio conuenit dĩę
intermediæ uniuersaliter,
& est vera diffinitio. ponunt
eñ ibi genus & dĩa ipsius
dĩæ, quia dĩa species est
respectu vniuersalis, sicut
de gñe prius dictum est, q̃a
vniuersale per dĩas sibi ad-
ditas in ipsam descendit, q̃a
illæ per se diuidunt vniuer-
sale, & ipsum ad dĩam con-
trahunt. dĩæ autem per se
diuisiuæ superiorum per se
sunt constitutiuæ inferiorũ,
quia ꝑ illas superius deter-
minat̃ ad inferius: tñ nõ est
diffinitio dĩæ vniuersaliter
quia non dĩæ ultimæ. Sicut
.n. est quædam species spe-
cialissima, & quædam subal
terna, & sicut est aliqua de-
scriptio data de specie spe-
cialissima tñ, sic est dĩa q̃-
dam vltima, & quedã inter-
media sic, ꝙ est aliqua de-
scriptio conueniens dĩę in-
termediæ cuiusmodi est i-
sta. ¶Cõtra: illa dĩa vltima
nõ diffinitur nisi per differẽ-
tibus numero. ergo est aliud
vniuersale ab ista dĩa hic
diffinita: sicut species est a-
liud vniuersale a gñe. nõ.n.
est alia dĩa inter genus &
spẽm, nisi in differentib. spe
cie & numero: q̃ duo cõsimi

liter ſe hn̄t circa prædicari in quid faciat duo vniuerſalia, ergo prædicari in quale alia duo. ¶Item ſecundum nullam vnam diffinitionem dr̄ia conuenit dr̄iæ intermediæ & vltimę, qa in illa diffinitione oportet habere prædicari de plurib. in quale, & nō poterit poni differentib. ſpecie, nec numero. ergo ęquiuocè conuenit illis, nec illud tātum de pluribus in quale ſufficit. quia pluribus æquiuocè conuenit plurib. ſpecie, & numero, ſicut vnū æquiuoce conuenit vni ſpecie & vni in numero, vt patet. 5. metaph. c. de uno. Sed tunc videtur, ꝙ diffinitio vniuerſalis, in qua ponitur prædicari de pluribus abſolutè, & non pro aliquo ſignificato, nihil valeat, vel ſi ſic, tunc poterit dr̄ia diffiniri in communi per prædicari de pluribus in quale, intelligēdo quale pro quali eſſentiali. ¶ Sed contra, tunc genus & ſpecies erunt vnum vniuerſale, ſicut & dr̄ia, cuius vnius vniuerſalis eſſet vna diffinitio prædicari de pluribus inquid. Dici poteſt, ꝙ genus & ſpecies non tantū differunt per hoc, ꝙ eſt prædicari de pluribus numero & ſpecie differentib. ſed in qd conuenit eis ęquiuocè, quia genus prædicat partē eſſentiæ, ſpecies verò totum. non ſic autem quale ſubſtantiale conuenit æquiuocè dr̄iæ ultimę & intermediæ, quia vtraq; dicit partē formalē. diffinitio igitur iſta eſt tm̄ dr̄iæ intermedię, & non ultimæ. ¶Dr̄iæ aūt in communi eſt ſufficiens diffinitio prędicari de plurib. in quale, quæ conuenit vtriq; dr̄iæ. prædicari aūt in quid vniuocè nō conuenit generi & ſpeciei. ideo illa ſunt duo vniuerſalia, dr̄ vero vnum. ¶Pro diffinitione aūt vniuerſalis, & dr̄ię ſic in cōi oportet dicere plura eſſe vniuocum ad plura ſpē, & ad plura numero, licèt vnum inſit uni numero & ſpē, ſicut ſimpliciter & ſcd̄m qd, ſicut non hō eſt vniuocum ad mortuū & nō mortuum, licèt hō conueniat ſimpliciter, & ſecundū quid illis, nec vnum eſt ęquiuocum, quia tunc ſuum oppoſitum eſſet æquiuocū, cū ſibi omnimodè opponatur, ſed ſignificat ſimpliciter vnū numero, & pro aliis non accipitur niſi per determinationē diſtrahentem, ſicut nec homo ꝓ hoīe mortuo. Nec eſt incōueniēs vnū, licet nō ſit ęquiuocum, adhuc diſtingui in hęc 5. meta. & 1. topi. quia ſię multa alia nomina

Cōtex. 8. & inde.

5. met. Cōtex. 27.

mina distinguuntur ibi, non in æquiuocata, sed in simpliciter & secundũ quid, vt patet ibi de priuatione. ¶Ad primum argm̃ patet. ¶Ad scd̃m dico, q̃ dr̃ia potest esse nomẽ primæ intentionis, vel secũdç. primo mõ. est nomẽ abstractũ, & sig̃nat relationẽ, & est spẽs multitudinis, vt multũ est dr̃ia entis. Scd̃o modo est concretũ, sicut & alia noĩa intentionũ, de quib. hic agitur, & trãsumitur a dr̃ia, ut est nomen primæ intẽtionis. sig̃nat aũt intentionẽ applicabilem ei, qd̃ est principium formale dr̃ię, ut est res primæ intentionis. ¶Cum oñditur, q̃ sit abstractũ, p̃t dici, q̃ differre tm̃ dr̃ denominatiuè a dr̃ia, vt est nomen primæ intẽtionis, & quod dicit Porph. qd̃ Sor. senex differt a se puero non est, quia dr̃ia ut est intẽtio, sit in vno extremo, & denominet ipsum sic. Sor. differt, sed sic est illud ad propositum, si Sor. senex differt a se puero. ergo dr̃ia est inter extrema, ut dr̃ia est nomen primę intẽtionis. ergo in altero extremo est aliqd̃ principium, quod dr̃ dr̃ia, vt dr̃ia est intentio, illud est pueritia. ergo pueritia est dr̃ia communis, & sic est intelligendũ de extremis aliorum membrorum. ¶Ad tertium põt dici, quod dr̃ia ut est res primę intentionis est relatio, & sic non refertur, vt aũt est secunda intentio refertur, & non est relatio. Cum autem per inductionẽ ostenditur, q̃ non refertur, potest dici, q̃ secundũ rationem sui generis refertur ad illud, de quo dr̃, quod vocari põt subiectum, quia prædicatum refertur ad subiectũ, nec ad indiuiduum, nec ad speciem, ut ad primũ correlatiuũ, quia secundum Ari. 4. top. oportet spẽm dici ad illud, ad qd̃ genus dr̃. ¶Dr̃ aũt in speciali, q̃ dr̃ia scd̃m q̃ diuisiua dr̃ ad genus, nõ q̃ genus sit primũ eius correlatiuum, quia primo est spẽ, sed ratione diuisi ita, q̃ primo dr̃ ad diuisũ. scd̃m autem, q̃ est constitutiua, dr̃ ad spẽm, non inquantum spẽs, sed inquantũ cõstituta p̃ dr̃iam. ¶Per hoc patet ad q̃ntum, q̃a non sunt multæ diffinitiones dr̃iæ scd̃m se, sed prima est ei⁹ scd̃m q̃ est cõstitutiua spẽi. ẽ .n. sensus: dr̃ia est, qua abundat spẽs a g̃ñe. i. quæ cũ g̃ñe constituit speciẽ, ita q̃ ibi ponitur species, ut correlatiuũ dr̃ię, inquantum spẽs est constituta, & dr̃ia constitutiua abundat a g̃ñe, ponitur pro con-

cap. 9.

ſtituere & propria ratione cõſtituendi, quia non vt genus conſtituit ſpeciem. ¶Secunda diffinitio eſt dr̃iæ intermediæ inquãtum eſt vniuerſale, ſed ſi ſumatur generalis dempto hoc, ꝙ eſt differentib. ſpecie, eſt propria dr̃ię inquantum hic de illa agitur. ¶Aliæ duę diffinitiones ſunt dr̃iæ inquantum diuiſiuæ ſunt. prima datur a diuiſione actiua, in qua ponitur ratio dr̃iæ diuiſiuæ .ſ. nata diuidere: cum correlatiuo. ſ. diuiſo. & termino diuiſionis. ſ. ea, in qua diuiſum diuiditur. ſ. ea quæ ſunt ſub eodẽ genere. ¶Quarta non multum valet, vt ipſe dicit in litera, & cum corrigitur, tunc contrahitur magis ad dr̃iam conſtitutiuam. ¶Ad quartum poteſt dici, ꝙ dr̃ia, vt eſt nomẽ ſecundæ intẽtionis. eſt æquiuocũ. vno enim modo ſignificat intẽtionem applicabilẽ ei quod eſt principiũ dr̃iæ, vt eſt relatio realis, ſicut rationale dr̃ dr̃ia, & ſic eſt vniuerſale hic. Alio modo ſignificat relationem rationis, cuius ſpecies ſunt differentia numero & differentia ſpecie, a quib. dicitur denominatiue differẽs ſpecie & differens numero, & ſic eſt abſtractum: ſicut qñ eſt nomen primæ intentionis. Hoc vr̃ probabile, quia differens ſpecie eſt vniuoce in omni genere, ergo eſt denominatiuũ intentionale. ſimiliter differentia diffinita ſic, qua differunt a ſe ſingula, reperitur in omni gñe, quia tm̃ diuerſificatur per materiam accidentalem. ergo & differens cõcretiuè dictum, quod ponitur in eius diffinitione. non eſt. n. diffinitio, nec deſcriptio conueniens, niſi conuertatur cum diffinito, vel deſcripto. ergo aliquo modo eſt dr̃ia abſtractum, & nomen ſecundæ intentionis, a quo poſſit denominatiuè dici differre, vt eſt intentionale. ¶Tunc ad argumentum concedo, ꝙ dr̃ia differt ab alijs vniuerſalib. diffinitione & ſpecie, nec ſignificatur idẽ per ſubiectũ & prædicatum ſub diſparatis rationibus. ¶Contra. vr̃, ꝙ dr̃ia, vt eſt vniuerſale, ſit abſtractum, tum qa eſt qua differunt à ſe ſingula per quartam diffinitionẽ. quo. n. aliquid eſt album, illud eſt albedo. Tum etiam, quia ſi ſit concretum & denominatiuum: a quo abſtracto dicetur denominatiuè vr̃, ꝙ a nullo. ¶Ad primum dico, ꝙ diffinitio ſic intelligi debet. dr̃ia eſt, qua nõ ut forma informante, vt eſt de albe-

albedine, sed qua vt intẽtione applicabili ad principiũ differentiæ specie singula differunt a se differẽtia specie, quia differre denominatiuè dicitur de differẽtia, vt est relatio rationis. ¶Ad aliud dico, ꝙ eius abstractum nõ significatur vno nomine, sicut nec abstractum generis speciei & accidentis, vel proprij, quæ omnia constat esse concreta, sed potest exprimi pro circumloquutione sic: intentio dñię, & illud non prædicatur de rationali. ¶Iuxta dicta potest dici, ꝙ multum cum omnib. speciеb. suis, & ita vnum per oppositum possunt æquiuocè esse res, uel intentiones: primo modo loquit de eis metaphysicus, secundo logicus & sic faciliter saluatur eorũ vniuocatio in omni genere: tamen in quid potest esse ę quiuocum ad plura specie & numero: saluatur etiam quomodo pluribus non sit æquiuocum in diffinitione vniuersalis.

¶ Risibile enim est mortale de homine prædicatum in eo quod quale est homo dicitur, sed non in eo quod quid est. Cap. eo.

Quæstio. XXVIII.

QVæritur de vltima particula secundę diffinitionis dñiæ. s. an differentia prædicetur in quale? Quod non vr̃, quia quid dr̃ a quidditate, dñia prędicat quidditatem eius, cuius est, aliter non poneretur in diffinitione eius. igitur prędicatur in quid. ¶Item si prædicatur in quale, igitur est qualitas: consequens est falsum, quia accidens est posterius substantia. differẽtia est prior specie. ¶Itẽ si prædicatur in quale, prędicatur denominatiue. consequens est falsum, quia quod prædicatur denominatiuè prædicat aliam essentiam a subiecto. ¶Item prædicatio denominatiua distinguitur cõtra prædicationem vniuocam. per Ari. in prædicamentis. differentia autẽ prædicatur uniuocè, sicut species & genera. per Ari. in prædicamẽtis. cap. de substantia. in secunda proprietate. ergo nõ denominatiuè.

2

3

4

¶Ad oppositum est Porp. DICENDVM, ꝙ dñia prædicatur in quale, quod ostendit auctor, dupliciter. Primo, quia ad quæstionem factam per quale conueniẽter respondetur per dñiam.

Secundo, quia ſicut eſt in cõpoſito reali, ita ꝓportionabiliter eſt in compoſito rõnis. in cõpoſito aũt reali eſt aliqd habens rõnem materiæ, & aliqd rõnem formæ: igitur in cõpoſito rõnis erũt aliqua iſtis proportionabilia. nam oĩa ex quib. fit unũ per ſe, alterũ eſt ut potẽtia: alterum, ut actus. per Ariſt. 8. metaphy. dr̃ia autem non habet modum materiæ, qa non eſt indeterminata, nec in potentia, quę propria sũt materiæ, ergo habet modũ formæ. forma uerò & qualitas & actus idem ſunt. ergo habet modum qualis reſpectu ſpeciei. & hoc eſt prædicari in quale. ¶ Intelligendum tamẽ, ꝙ ſicut eſt actus duplex. Primus, qui facit ens ſimpliciter in actu. Et ſecundus, qui præſupponit ens in actu. & tantum facit ens in actu tali: ſic eſt forma duplex, & qualitas duplex, & ita a qualitate duplici duplex eſt modus, qualis, differentia ſumitur a primo actu, ſcilicet a forma ſpecifica, quæ eſt qualitas eſſentialis. & ideo p̃dicatur in quale eſſentiale nõ accidẽtale, ſicut alia duo vniuerſalia ſequẽtia. ¶ Ad primũ argm̃ dico, ꝙ ad prædicari in qd non ſufficit, ꝙ prædicet qd, ſed ꝙ prędicet quid per modũ quid. dr̃ia aũt p̃dicat eſſentiam per modũ informãtis: nõ per modum ſubſiſtẽtis. ¶ Ad ſecundũ dico, ꝙ eſt qualitas ſecundũ quod dicitur. 5. metaphy. ſed non ut qualitas eſt unum generaliſſimum, ſed æquiuoce, ut forma qualitas & actus ſunt eadem tranſcendẽtia. ¶ Ad tertium dico, quòd conſequentia non ualet, quia oportet addere in antecedente, quòd prædicat aliam naturam, & illud eſt falſum, & ſine illo non ſequitur conſequens. Vel aliter, ꝙ accepto quali accidentali in antecedente ualet conſequentia, ſed ſic non ponitur antecedens uerum. nam denominatiuum differt a principali ſolo caſu. idest cadẽtia ad ſubiectum: & illud tantũ conuenit his, quæ prædicãtur in quale accidẽtale: quia quod prædicat̃ in quale eſſentiale non habet ipſum pro ſubiecto, vt accidẽs dicitur eſſe in ſubiecto. ¶ Contra reſponſionem ad primum argumentum, ſi prædicet quid, & nõ per modum, quid igitur illud quod prædicat, & modus ſub quo prædicat ſunt oppoſita. dico ꝙ oppoſita debẽt fieri circa idem. ideo quid ut res, & quale ut mo-

Cõtex. 6. 9. & 15.

Cõtex. 10.

dus

dus non opponũtur, sed res rei, & modus modo, ut plurale significatum & singulare, ut modus, non opponuntur, sunt enim simul in hac dictione plurale &c.

¶ *Assignãt, & hoc modo. differentia est, qua differunt a se singula. namquè secundum genus non differunt. Sumus enim animalia nos & irrationalia, sed additum rationale disiunxit nos ab illis. Rationales sumus nos & dij, sed mortale appositum nobis disiũxit nos ab illis. Ca. eo.*

Quæstio. XXIX.

CIrca quartã diffinitionem drĩæ quęritur, an mortale sit differentia animalis rationalis diuisiua & hominis cõstitutiua. Quod sic vr̃ per Porph. hic, & in capitulo de specie. Item rationale non est ultima hominis differentia. ergo præter illam oportet addere aliã. illa autem non est nisi mortale. probatio antecedẽtis. ultima differentia cõuertitur cum diffinito, sed rationale nõ cõuertitur cũ hoĩe, quia inest intelligentijs, ut hic dicit Porphy. & Arist. 1. Ethic. ¶ Dr̃ ꝙ æquiuocè inest illis & nobis. ¶ Contra. ꝑ Arist. 2. de anima. potentię distinguntur per actus, & actus per obiecta. obiectum autem actus intelligẽdi eorũ, & nostri idem est. s. quod est rei materialis, saltẽ idẽ genere: ergo potentia naturalis uniuoca. Item si rationale sit ultima hominis differentia. ergo irrõnale erit differentia ultima constitutiua alterius speciei tantũ, quia drĩæ diuisiuæ additæ generi similiter spẽs constituunt. ¶ Ad oppositum. aĩal rõnale non ꝑdicatur in quid de differentibus specie, ergo nõ est genus. antecedens patet. quia intelligentiæ cũ nõ sit substantiæ aĩatæ sensibiles, nõ erunt aĩalia per locũ a diffinitione, & ꝑter nos illę sunt tm̃ rationales, ergo aĩal rõnale non hẽt drĩas diuisiuas. ¶ Itẽ mortale nõ cõstituit spẽm. ꝓbatio. drĩa sumitur a forma. vñ inest spẽi rõne formę, mortale tm̃ rõne materiæ, qa materia est principiũ, qua res ꝑt esse & non esse. per Aris. 7. meta. & hoc intelligitur tm̃ de materiis indiuidualibus, q̃ nõ ꝑtinent ad spẽi essentiã. ¶ Item drĩa primo inest spẽi, & postea uerò indiuiduis, qa per formã speciei. mortale uerò ecõuerso, qa ꝑ Ari. 1. meta.

cap. 3. Cõtex. 33. & 37.

2

Cõtex. 22.

In pro.

actus & generationes oēs ꝑ ſe ſunt circa ſingularia, ut callias ſanatur per ſe:homo uerò per accidens. mortale dicit aptitudinem ad tranſmutationem aptitudo aūt ad aliquid eſt eius per ſe,cuius ē terminus aptitudinis. ¶ Itē dr̄ia eſt prior ſpecie, uel ſimul,ſed mortale poſterius homine ſcd̄m naturā, quia prius natura eſt hō, q̃ ſit aptus ad diſſolutionem. ¶ Item ultima dr̄ia cōuertitur cum diffinito. mortale non cōuertitur cum homine.¶ Item dr̄ia conducit ad eſſe, & eſt pars rei per Porphyrium. mortale non conducit ad eſſe hominis.

AD QVAESTIONEM dicendū propter iſtas rationes, ꝙ animal rationale nō eſt genus, nec mortale dr̄ia diuiſiua eius,uel cōſtitutiua hominis. ¶ Ad Porphyriū, dicitur,ꝙ loquitur ſcd̄m opinionem Platonis, quia dicit intelligentias animalia eſſe rationalia. diffinit enim animal, ꝙ eſt ſubſtantia ſe mouens motu uoluntario, & hæc ratio competit intelligētijs.¶ Cōtra hoc Porphyrius nō loquitur hic de animali ſecundum hanc diffinitionem, ſed ſecundū hāc, ſubſtantia animata ſenſibilis, quia ponendo coordinationem eorum, quæ ſunt in genere ſubſtātię,diuidit corpus animatū in inſenſibile, & ſenſibile, & ſub corpore animato collocat animal, ꝑ hoc innuens genus deſcēdere in hanc ſpeciem per alteram dr̄iarum diuiſiuarum. ſic autem collocat Ari. animal, & ſimiliter diffinit per illud genus, & illas dr̄ias. ergo loqtur ſecundum opinionem Ari. Poteſt igitur concedi, quòd non loquitur de animali ſecundū opinionē Platonis, quia ſecūdum illā rationem non loquitur, quā ponit Plato de animali, ſed loquitur ſecundū opinionē vulgi. nihil enim communiter concipitur, niſi per aliquam ſpeciem imaginatiuā & ideo communiter imaginatio circa inſenſibilia decipit. ideo dicitur 3.phy.ꝙ fatuum eſt credere imaginationi, & ideo vulgus ſequēs imaginationem concipit de intelligentijs quaſi idem qd̄ de ſubſtantijs corporeis, & ita eſſent ponenda aīalia rationalia ſecundum uerā rationem animalis :ſic autē loquitur Porph. quia loquitur minus prouectis,qui non intelligunt multum remota a ſenſu. ¶Ad rationem dico, quòd rationale eſt æquiuocum nobis & intelligentijs. *Cōtex. 75.*

ipſæ

ipsę.n.intelligũt per species innatas,non acquisitas.ideo non egent sensibus ad scientias, nos uerò indigemus, ꝑ Ari. 1. posteriorũ. quia omnis nostra cognitio ortũ habet a sensu.¶ Pręterea.Ipsę intelligũt complexa sine discursu, nos verò cum discursu,ut dicitur.3.de anima.oẽ nostrum intelligere est cum cõtinuo tempore.¶ Cõtra. quia tunc eodem modo irrationale æquiuocum,quia quot modis dicitur unũ oppositorum, tot & reliquum, per Ari.1.topi.ergo hæc est uera uno modo. intelligentia irrationalis. quod uidet inconueniens.¶ Item æquiuoca sunt, quorum solũ nomen cõe est. ergo si rationale sit æquiuocum illis & nobis,sequitur, ꝙ tm̃ sit cõe secundum nomen,sed nos sumus intelligentes secũdum rẽ,ergo ipsę tm̃ sc͞dm nomẽ, ¶ Ad primũ istorũ dici põt, ꝙ non est incõueniens hãc multiplicitatẽ concedere secundum æquiuocationẽ, intelligẽtia est irrõnalis, & vera est in uno sensu.¶ Vel aliter. ꝙ est simpliciter uera, qa irrationale tm̃ opponit rationali,ut est dr̃ia animalis non autem ut ꝗ͞ est dr̃ia cõstituens speciem substantiæ incorporeæ, sicut conuenit intelligentijs, & tunc hæc. homo est irrationalis, est omnino falsa, & hęc. bos est irrationalis, omnino uera, ¶ Cõtra. priuatum nihil ꝓpriè dicitur, nisi hoc ꝙ est aptum natum habere habitum. bos non est aptus esse rationalis, ergo non est irrationalis. ¶ Potest dici,quòd incompositione irrationalis habet accipi negatiuè,nõ priuatiuè. ¶ Contra. tunc non est differentia animalis diuisiua, quia excedit animal,nec prędicatur de ea ꝑ se differentia superior, scilicet sensibile, quia nõ est de intellectu eius, si tantũ importat negationem rationalis. ¶ Dici potest ad utrunque, quòd hic est tãtum negatio in genere,nõ extra genus,ut est differẽtia. ¶ Vel potest concedi propter secundum istorum, ꝙ non est differentia propriè loquendo, qua differentia quælibet accipitur a forma. & iõ diuersarum specierum diuersæ sunt differẽtiæ. ¶ Aliter potest dici ad primã obiectionem, ꝙ priuatiuè oppositum actui, uel alicui significãti actum priuat actũ, & relinquit aptitudinem, sed priuatiuè oppositum alicui significanti aptitudinem priuat actum & aptitudinẽ, & si

In principio. Cõtex. 14. & alibi.

ca. 12.

& ſi quid relinquit, hoc eſt tantum ſecundum genus. rationale autem tantum ſignificat aptitudinem, & irrationale hoc priuat. eſt tamen irrationale aptum habere rationem ſecundum genus, quia inquantum animal ſibi non repugnat, ſicut nec talpę uidere. ¶ Ad aliud de ratione æquiuocorum, dico, quod æquocum in utroque ſenſu eſt uniuocum ſignificans aliquid, & non tantum vox, tamen nihil eſt commune ſignificatis, niſi tantum vox, ſed in hoc ſenſu accipitur uox cum uno ſignificato in iſto, & cum alio ſignificato in alio. ſic rõnale ſecundum vocem & ſignificationem perfectiorẽ in ſe ineſt illis, quam nobis. ¶ Ad illud, qđ primo obiectum eſt contra illam reſpõſionem poteſt dici, quod dictum Ariſt. verum eſt, ſed non dicit pręcisè potentias diſtingui per obiecta, ſed poſſunt diſtingui per diuerſos modos operandi. aliter non eſſet ſenſus communis diſtincta potentia a ſenſibus particularibus. quod eſt contra Ari. 2. de anima. diſtinguitur enim a ſenſibus particularibus propter diuerſum operãdi modum circa idem obiectum, quia quod per ſe congnoſcitur ab aliquo ſenſu particulari, per ſe cognoſcitur a ſenſu communi.

Cõte.x. 14. & circiter.

¶ Ad aliud principale poteſt dici, quod non oportet, quod ſi vna differentia cum genere conſtituit ſpeciem ſpecialiſſimam, quod alia ſimiliter, licèt utraque conſtituat ſpeciem. vnde animal irrationale, ſi irrationale ſit differentia vera, poteſt eſſe genus intermedium, & animal rationale diffinitio completa hominis, & hoc maximè eſt verum, quando eſt oppoſitio imperfecti ad perfectũ, in quolibet enim genere uno perfecto exiſtente ſunt multa imperfecta per receſſum ab illo, ſecundum diuerſum gradum, vt patet in coloribus. rationale autem eſt perfectiſſimum in genere animalis.

¶ *Proprium verò quadrifariam diuidunt &c. Cap. V.*

¶ *Circa capitulũ de proprio. Quæſtio. XXX.*

QVæritur Verũ propriũ ſit uniuerſale. Quod nõ videtur, quia oppoſitum non prædicatur de oppoſito. proprium & communi-

mune opponũtur, ergo hęc est falsa, proprium est commune, sed commune & uniuersale idem sunt. ergo.

2 ¶ Item nulla intentio prædicatur uerè in abstracto de rę primæ intentionis. hæc est uera. risibilitas est proprietas. ergo proprium non est intentio.

cap. 9. 3 ¶ Item per Ari. in 4. topic. si genus est ad aliquid, & species: uniuersale est ad aliquid, proprium non. ergo &c. Prima pars minoris patet, quia vniuersale cum sit essentialiter ꝑdicabile dicitur ad illud, de quo prædicatur, siue ad subiicibile. Secunda probatur, quia proprium non refertur ad illud, cuius est proprium. nam nullum accidens refertur ad suum subiectum, quia tunc omne accidens esset relatiuum. ¶ Similiter illud, cuius est ꝓprium, prius naturaliter est proprio. relatiuum autem simul est natura cum correlatiuo, nec ad aliquam aliã refertur intentionem, vt patet inductiuè, sicut argutũ est supra, de differentia.

4 ¶ Item proprium manet, non existente intellectu, quia non existente intellectu, adhuc, sicut prius, habere tres, inest omni triangulo & soli & semper. ¶ Ad oppositũm est Porphyrius & Arist. primo topi. ponens ꝓprium esse prędicatum. ergo vniuersale. cap. 3.

AD QVAESTIONEM dicẽdũ, q ꝓpriũ est vniuersale, quia ꝑdicat de plurib. est.n. sc̃d̃m Arist. 1. top. prædicatũ cõuersim. i. cõuertibiliter de illo, cuius est propriũ. illud autẽ est vniuersale, quia potest esse demõstrationis subiectum, quia omne proprium põt demõstrari de eo, cuius est proprium per diffinitionem. vniuersalium autem est demonstratio. per Ari. 1. poste. ergo si ipsum subiectum prædicatur de pluribus: & suũ conuertibile prædicatur de plurib. qđ est propriũ. ¶ Intelligendũ tñ, qđ proprium est æquiuocũ, qa põt esse nomẽ primæ intentionis & sic opponitur cõi, & ꝑt aliqd dici ꝓprium indiuidui, sicut & ſpẽi, & sic est cõcretum, & a ꝓprietate dictum. ¶ Alio mõ ꝓprium est nomẽ secundę intentionis sigñas intẽtionẽ sc̃d̃am. s. ꝑdicatũ cõuertibile non ꝑdicãs essentiã, vt difinitur. 1. top. & sic est spẽs vniuersalis, qa vniuersale descendit in ipsum ꝑ dr̃ias per se diuisiuas eius. s. prædicari cõuertibiliter in quale accidentale. ¶ Ad primũ cap. 4.

argu-

argumentum dici poteſt, ꝙ proprium opponitur cõi, vt eſt res primę intẽtionis, non autem vt eſt ſecunda intentio. Vel aliter, quod ſunt relatiua, & unum relatiuum dicitur de alio, non tamen oppoſitum de oppoſito, quia non ſunt oppoſita, niſi reſpectu eiuſdem.

¶ Proprium autem in reſpectu ſpeciei, cõe eſt reſpectu indiuiduorum ſub ſpecie contentorum, quia de illis dicitur, ut de pluribus non de ſpecie, cuius eſt proprium. ¶ Ad aliud patet. q͞a proprietas eſt abſtractum proprij, vt eſt nomen primæ intentionis, non ſecundę. ¶ Contra, riſibile eſt proprietas, riſibile eſt propriũ, ergo proprium eſt proprietas. præmiſſæ ſunt verę. ergo concluſio. ſed res primæ intentionis ſic non prædicatur de re ſecundę intentionis in abſtracto, ſicut nec econuerſo. ¶ Item ſi vt eſt nomen ſecundæ intentionis eſt concretum, quid eſt eius abſtractũ. ¶ Ad primũ dico, quod eſt fallacia accidentis quia extranee inſũt accidentia realia & intentionalia ipſi ſubiecto. ¶ Ad ſecundũ dico, quod eius abſtractum non ſignificatur vno nomine, ſicut nec in alijs quatuor, ſed per circũlocutionem ſic exprimitur intentio proprij. ¶ Ad tertium principale dici põt, ꝙ ſi genus ſit ad aliquid, oportet ſpeciem eſſe ad aliquid per ſe, ſed non primo, ſed ſecundum genus, ſic ꝓpriũ ſecundum ſuum genus ꝙ eſt uniuerſale dicitur ad aliquid. ſ. ad illud de quo dr̄, uel ad ſubiectum, quia prædicatum dicitur ad ſubiectum. ¶ Vniuerſaliter põt dici, quod ſecundum propriam rationẽ refertur primo ad ſpeciem, non inquãtum ſpecies, ſed inquãtum habens proprium. ¶ Cum dicitur quod non, quia accidens non refertur ad ſubiectum. Dico, quod ſubiectum proprium, vt eſt intẽtio, non eſt ſpecies, ſed res aliqua primæ intentionis, vt riſibile ſicut de uniuerſali ſupra dictum eſt, tamen illud cui applicatur intentio proprij poteſt eſſe in eo cui applicatur intentio ſpeciei, vt riſibile in homine, ¶ Ad ſecundam probationẽ cum dicitur proprio prius eſt illud, cuius eſt propriũ, dico, quod ſubiectum ſcd̄m ſe eſt prius, ſed non inquantum hñs proprium, non eſt aũt correlatiuum ꝓprium, niſi inquãtũ habẽs propriũ.

¶ Ad

¶ Ad quartũ dico, quòd nihil propriè accidit alij, ut ibi sumitur, acidit nullo existẽte intellectu, similiter nec accidit omni, quia nihil est commune omni cui possit accidere aliquid nullo intellectu existente.

¶ *Et quod soli accidit & omni & semper, quemadmodum homini esse risibile &c. Cap. eod.*

Quæstio. XXXI.

QVæritur de diffinitione ꝓprij quarto modo dicti, an hæc diffinitio s. quod accidit omni & soli & semper, sit conuenienter data. Quod non videtur, quia non ponitur ibi genus proprij, quod est vniuersale, nec rõ eius loco sui.
2 ¶ Item ista ratio competit differentiæ ultimæ & completiuę speciei, quia illa cõuertitur cum diffinito. per
Cõtex. 43. Ari. 7. meta. ergo &c. ¶ Itẽ
3 proprietas sic conuenienter diffinitur. non ergo pro-
4 prium, nisi per accidẽs. ¶ Itẽ accidens est distincta species a proprio, ergo inconuenienter ponit in eius diffinitione.
5 ¶ Itẽ datur per copulationem, ergo est increpãda per Ari. 6. topi. Itẽ diffinitũ cũ sit intentio, põt esse uniuocũ in oĩ gñe, sed accidens nõ est uniuocũ, quia tunc tm̃ essent duo gñalissima, substantia. s. & accidẽs.

¶ Ad oppositũ est Porphy.

AD QVAESTIONEM dicendũ, ꝙ ista diffinitio est cõueniẽter data, qa per primã particulã. s. accidit, hr̃ rõ prędicati, & modus ꝑdicandi. s. in quale accidẽtale, per oĩ & soli & semper, hr̃ conuertibiliter. & per has drĩas descendit vniuersale in proprium, ut patet in diuisione uniuersalis. est ẽt hęc rõ eadem illi, q̃ ponitur ab Aristo. primo topicorum. pro- cap. 4.
prium est prædicatum non prædicans essentiam cõuertibiliter. Sciendum est autem, quòd accidens æquiuocè est nomen primę intẽtionis & secũdę. primo. n. significat naturã extra aĩam, secundum quod Ari. 5. meta. diuidit ens in substantiã & accidens. Sc̃do mõ adhuc Cõtex.
est æquiuocum. uno enim 13. &
modo idem est quod prædi inde.
catum non essentiale, & sic est idem quod esse in. secundum quòd esse in. distinguitur contra dici de. in principio prædicamentorum, qa quod dicitur de: est prædicatum essentiale. qđ est in. nõ est essentiale. Alio mõ est inten-

intẽtio quædã sumpta a pro proprietate in re, sub quo & eius opposito intelligi põt illud, cuius est accidens sine repugnantia. De accidente primo modo non loquitur logicus, nisi per accidẽs. Secundo modo ponitur in diffinitione proprij. Tertio modo est vnum uniuersale distinctũ contra alia quatuor. ¶Ad primum argumentum patet. Per accidit.n.intelligitur prædicari, per omni de plurib. sub specie cõtentis. illa .n. particula, in hoc quod est vna, ex quo habetur cõuertibilitas eius cum specie, dicit uniuersitatem eius ad omnia, quibus inest species, cuius est proprium. ¶Ad secundum patet, quod differentib. non accidit, qa prædicat essentiam, licet nõ per modum essentiæ. ¶ Ad tertium dico, quod proprietas, vt est nomen primæ intentionis, non sic conueniẽter diffinitur. sunt.n. quæ diffiniunt scd͂m intellectum. ergo ibi sumunt intetiones, q̃ non diffiniunt rem primę intentionis, quia sunt naturaliter posteriores ea. si sit nomen secundæ intentionis significans idem quod intentio proprii, illa non conuenienter diffinitur sic, quia illa significatur, sub modo opposito ei, quo conuenit accidere actu. ¶ Ad quartum patet. quia procedit de accidente tertio modo dicto. ¶ Ad quintum dico, quod ꝑ omnia illa copulata omni, & soli, & semper. debet intelligi vnum circunlocutum scilicet conuertibiliter: & non est inconueniens ponere copulationem ad circunloquendum aliquid in diffinitione. ¶Ad sextum patet, quia procedit de accidente primo modo.

¶ Nam & si non rideat semper, tamen risibilis homo dicitur, non quod iam rideat, sed quod aptus natus sit ad ridendum. hoc autem ei semper naturale est.

Quæstio. XXXII.

QVęritur, an proprium sit distinctum vniuersale ab accidente. Quod non videtur. quia proprium vel est substantia, vel accidens. non substantia, quia omnis substantia est essentialiter eadem alij, vel essentialiter diuersa proprium non est: substan-

ſtantia eſſentialiter diuerſa a ſpecie, quia tunc impoſſibiliter prædicaretur de ſpecie, nec eſſentialiter eadem, quia tunc poneretur in diffinitione ſpeciei, cum diffinitio totam exprimat eſſentiam diffiniti. non autem ponitur, quia poteſt demonſtrari de ſpecie per
2 eius diffinitionem. ¶ Item omne quod eſt in compoſito, preter materiam & formam, eſt eius accidens, quia hec ſola ſubſtantiam rei conſtituunt. proprium eſt in compoſito preter hec,
3 ergo &c. ¶ Item. omne reſultans ex compoſitione formę cum materia, eſt accidens. proprium eſt huiuſmodi. ergo &c. ¶ Item, econ
4 uerſo. quod omne accidens ſit proprium, probatur. Oē accidēs diffinitur per ſubie ctū. per Ariſt. 7. meta. ergo
Cōtex. enunciatur per ſe, ſecundo
4. 17. modo de illo ſubiecto, per
& 19. quod diffinitur, quia hæc eſt ratio ſecundi modi per ſe, quando in ratione prędicati ponitur ſubiectum. ergo illud accidens de illo ſubiecto poteſt demonſtrari, quia ſic ſunt omnes concluſiones demonſtrationis per ſe. ergo illud eſt proprium reſpectu ſubiecti.
5 ¶ Item. ſumpto aliquo accidente, quero de illo, aut ineſt huic ſubiecto per ſe, & erit proprium, aut non ſed per accidens per hoc quod ineſt alii. aut igitur illi alii ineſt per ſe, & ſic eſt proprium, uel ſi ſemper per accidens, procedetur in infinitum in ſubiectis.
¶ Item ad principale propriū diffinitur p accidens. ergo nō differt eſſētialiter.
¶ Item. accidens diuiditur per ſeparabile & inſe- 7
parabile. proprium uidetur eſſe accidens inſeparabile. ¶ Ad oppoſitum eſt cap. 3.
Porphy. & Ariſto. 1. topic. ponens proprium & accidens duo diſtincta pdicata.

AD QVAESTIONEM dicēdum, quòd ſunt diſtincta vniuerſalia, quia accidētiū qdā ſūt ab intrinſeco, & hoc vel ratione materiæ, ut quātitas: uel qualitatū actiuarum, ſicut qualitates ſenſibiles poſteriores: qdam ab extrinſeco, & hoc dupliciter. uel manent amoto illo extrinſeco, ut nigredo ab eſtu. uel nō manēt, ut calor, uel figura aq, q ſibi derelicta redibit ad ppriā natura. Nullū iſtorū eſt ppriū, quia nullū iſtorū conuertit. Eſt.n. dfectus ī aliqua triū particularū reqſitarū ad cōuertibilitaté. vel in omnibus. ¶ Eſt

præ-

præter hæc accidens, quod ineſt ſpecie ratione formę, ita quod forma ſpeciei eſt eius per ſe & ĩmediata cauſa. poſita aũt cauſa neceſſaria & pręciſa & immediata ponitur & effectus. & amota amouetur. ideo omni habenti formam ſpeciei ineſt tale accidens & ſemper, & non habenti formam ſpeciei non ineſt tale. ergo eſt ſimpliciter conuertibile cũ ſpecie, & poteſt ꝑ diffinitionẽ de ea demonſtrari. ꝓpriũ igitur, vt hic ſumitur, eſt intentio applicabilis tantum accidentibus vltimis, ſed accidens, vt eſt quintum vniuerſale, applicatur tantum aliis prius enumeratis, quæ dicuntur accidentia communia, vel quia communiter ſunt ſubiecto & alij, vel communiter. i. indifferẽter inſunt & nõ inſunt, ſiue ſic ſiue ſic, non ſunt conuertibilia. ¶Sic igitur patet differentia iſtarum intentionum per ſe ex diffinitionibus earum, quia proprium eſt prædicatum, non eſſentiale conuerſim. Et ideò ſub eius oppoſito non poteſt intelligi illud, cuius eſt ſine repugnãtia, quia intelligeretur imediata per ſe cauſa & neceſſaria ſub oppoſito ſui effectus primi, ſed accidens eſt ꝙ adeſt & abeſt, vel ꝙ cõtingit eidem in eſſe & nõ ineſſe. vt dicitur. 1. topi. 1. ſub quo, & eius oppoſito põt intelligi illud, cuius eſt ſine repugnantia. qđ dicit Porphy. de accidente inſeparabili, de quo minus videtur quomodo abeſt vel adeſt, quia ſubiectũ põt ĩtelligi ſub oppoſito dicens. põt enim coruus intelligi albus, & æthiops nitens candore. ¶Ad primum argumentum dr̃, quod procedit de accidente, vt eſt res primæ intentionis. ſimiliter ſecundum & tertium. ¶ Contra. tunc omne proprium eſt accidens iſto modo, quia cum nullũ proprium ſi ſubſtantia, uidetur quod omne ſit accidens. quod non videtur verum, qa accidens primę intentionis, uel eſt concretum, vel abſtractum. Si abſtractum non prædicatur uere de ſecunda intentione, quia nec per ſe primo modo. Si concretum Contra. res primæ intentionis non denominãt rem ſecundæ intentionis. ¶ Ad hoc dicitur, quod accidens, ut eſt nomen primæ intentionis eſt ęquiuocum ad nouem genera. in hac. n. omne proprium eſt accidẽs, tantum poteſt accipi pro accidente unius generis, & nul-

Cap. de accidẽte.

lum iſtorum uniuerſaliter ineſt proprio, quia propriũ cum ſit uniuocum ad proprium in hoc genere & in illo pro omnibus diſtribuitur, & accidens ſtat tantum pro accidente unius generis. ſignificatur ergo, quod omne proprium cuiuſcunque generis ſit accidens, accipiendo accidens pro uno ſignificato: tamen hęc eſt vera. omne proprium in hoc genere eſt accidens, accipiendo prædicatum pro uno ſignificato. & eſt hæc prędicatio reducibilis ad denominatiua. ſicut vniuerſaliter quando ſubiectum prædicatur de accidente. quia proprium, ut eſt intentio, eſt accidens intẽtionale applicabile ei, quod prędicatur de ipſo pro aliquo inferiori. ſicut album eſt animal ſi album inſit alicui animali. ¶ Vel poteſt dici, qđ prędicatio denominatiua uniuoca & ęquiuoca diuidũt prędicationem ſecundum ſe, quando ſubijcitur, quod natum eſt ſubijci, & prædicatur quod natum eſt prædicari, cuiuſmodi prædicatio non eſt, quando concretum ſubijcitur reſpectu ſui ſubiecti &. ¶ Cõtra, hoc accidens diuiditur in intentionale & reale. & accidens intentionale prædicatur de omnibus iſtis quinque ꝑ ſe. ¶ Poteſt dici, quod iſta, propriũ eſt accidens non eſt uera ſumendo accidens, vt eſt quintum uniuerſale: ut patet in ſolutione quęſtionis. nec ut eſt res primę intentionis. niſi prædicatione per accidẽs in uno ſenſu æquiuocationis. & hoc ſumpto proprio particulariter. ut dictum eſt in ultima reſponſione. Eſt autẽ uniuerſaliter uera ſumendo accidens pro accidente intentionali. ſ. pro accidente, quod eſt idem qđ prædicatum, non prędicans eſſentiam. ſed uniuerſaliter falſa eſt hæc. propriũ eſt accidens. ut hic eſt ſermo de accidente. quod eſt quintũ uniuerſale. ¶ Ad quartum dicitur, quod accidens determinãs ſibi ſubiectũ diffinitur per ſubiectum, quod accidens uocatur. 7. meta. accidens copulatum, ut ſymum reſpectu naſi. non qđ libet autem accidens eſt tale, ut album, uel alia accidentia cõmunia. ¶ Contra. in 7. meta. probat Ariſt. qđ ſubſtantia ꝓcedit omne accidens diffinitione. neceſſe eſt enim in uniuſcuiuſque ratione ſubſtãtiæ rationem eſſe. quod nõ uidetur intelligi tantum de copulatis: qa *Cõtex. 17. & 19.* *Cõtex. 4.*

tunc nō oñderet ordinē ſub ſtantiæ ſecundum ſe ad accidens ſecundum ſe, quod tamen ibi intendit. vt patet ex eo, quod concludit poſtea, quod ſufficit determinare de ſola ſubſtantia ad determinandum de ente ut diuiditur in x. prædicamenta.

Cōtex. 5. ¶ Item. uniuſcuiuſq; ſicut eſt quod quid eſt, ſic eſt diffinitio; ergo ſi aliquod accidens habet diffinitionem abſolutam ſine ſubiecto, habet quod quid eſt abſolutū. igitur eſt ens abſolutum. ergo eſt ſubſtantia. quod eſt incōueniens. ¶ Iō dicendū, quod omne accidens reale diffinitur per ſubiectum. quia eſt ens per illud, non in quodlibet predicatur ſecundo mō per ſe de illo ſubiecto, eo q; ſubiectum ponitur in eius diffinitione, ſicut in diffinitione ſymi ponitur naſus. nō tamen hæc eſt per ſe. naſus eſt ſymus. quia nec uera uniuerſaliter ſed ſufficit ad hoc, quod ſubiectum ponatur in diffinitione accidentis, q; illud accidens nō poſſit reperiri niſi in illo tàli ſubiecto. Plus āt requirit ad p̄dicationē per ſe quàm ad propriū. ſ. q; egrediat̄ ex per ſe principiis ſubiecti. & de tali ſubiecto intelligit̄ rō ſecūdi modi dicendi per ſe. ¶ Ad quintum ergo dico, qđ accidens quodlibet ineſt alicui per ſe. i. ſine medio. & ad illud ſubiectum eſt ſtatus, ſed non quodlibet ineſt per ſe. ita quod egrediat̄ ex per ſe principijs illius ſubiecti. ſic accipitur per ſe in ſecundo modo. ſicut album ſi ineſt homini per accidens, ineſt ſuperficiei per ſe. i. immediate. ſed non ut p ſe dicit cauſam. ¶ Ad ſextum patet, quod accidens ut ponitur in diffinitione proprij ſignificat idem quod predicans non eſſentiam. ¶ Ad ultimū dico, quod accidens inſeparabile habet rationem generalē accidētis. ſ. adeſſe & abeſſe &c. quia ſub eius oppoſito poteſt ſubiectum intelligi ſine repugnantia intellectus, ut dicitur in litera de coruo & æthiope, ſed ſub oppoſito proprij non poteſt. Ideo proprium non eſt accidens inſeparabile.

Quæſtio. XXXIII.

QVęritur de hac particula diffinitionis proprij ſcilicet, ſēper, utrum proprium neceſſario ſemp̱ inſit. Quod non videtur. quia riſibile non ſemper ineſt homini. non enim homo ſemper ridet. ¶ Dr̄ q; riſibile ſemper ineſt ſecundum

dum aptitudinem, sed non semper secundum actum. ¶ Contra. semper inest homini actu causa efficiēs huius proprii.s. forma hominis. igitur & iste effectus sēper est in actu. ¶ Item. ad principale. substantia præcedit omne accidens tempore. ergo tempore est, quādo nullū sibi inest accidens, ut de accidente Arist. ibi loquitur, sed illo modo proprium est accidēs, ergo substantia est sine proprio. ¶ Itē omnis potentia passiua est potentia contradictionis per Arist. 9. meta. subiectū est in potētia passiua ad proprium, quia materia eius in qua. ergo potest esse sub proprio, & eius opposito, ergo non est necessarium quod propriū semper insit. ¶ Ad oppositū est Porphyrius.

3 tex. 7.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod proprium semper inest, ut patet ex prędicatis, quia proprium egreditur ex principiis subiecti, & maxime a forma. non est autem possibile causam necessariam & immediatam alicuius poni, nisi ponatur effectus. & ideo quia sēper inest subiecto sua forma: quia nō est id, quod est, nisi per illam. ideo semper sibi inerit proprium. ¶ Ad primum argumētū dico, quod risibile semper inest actu, licet ridere nō semper insit; quia ridere est cōmune accidens hominis; nec inest homini tm̄ aptitudinaliter quia illa aptitudo non est in inhærentia risibilis ad actū, sed est ex parte ipsius proprii in se, nec est incōueniēs ridere aptitudinaliter semper inesse actu homini. ¶ Ad secūdū dico, ꝙ illa ꝓpositio est intelligenda per se, quia substantię inquātum est, ex sua ratione non repugnat tempore præcedere oē accidēs, cū substantia secundum se nō depēdeat ab aliquo accidente. est tñ per accidens falsa, quia semper accidens est, qñ substantia est, quia cō seqnit̄ immediate esse substantiæ, nec est inconueniens propositionē per se ueram esse impossibilē ꝑ accidēs, sicut dr̄. 6. phy. ꝙ oī motu contingit accipere motū uelociorē. qđ verū est respiciēdo ad motū scđm ei⁹ rōnē gn̄alē. sicut ibi loqt̄ Ari. de motu. sed in 8. eiusdē dr̄, ꝙ oīs mot⁹ est determinatę velocitatis & tarditatis. ꝙ verū est cōparādo motū ad determinata mouētia & mobilia, scđm q̄ rōnē loqtur ibi Ari. de motu. Similiter. 4. physi. c. de vacuo. supponit in illa

Cōtex. 15.

Cōtex. 76. & circiter. Idē 2. ce. contex. 53 & inde. Cōtex. 51.

demonstratione per impossibile. sit.n. spacium vacuũ, quod quocunq; corpore repleatur contingit accipere spacium repletum corpere subtiliori, qđ verum est secundum rationẽ generalẽ corporis, inquantũ replens locũ, cuius oppositũ est manifestum respiciẽdo determinatas naturas naturaliũ. ¶ Ad tertium dici ur, quod omne quod est tm̃ in poten tia passiua ad aliquid est in potentia contradicti::nis ad illud. Subiectum autem re spectu proprii non est solum in potentia passiua, sed in potentia effectiua, quia effectiuè est proprium a subiecto. ¶ Contra. materia & efficiens non coincidunt. per Arist. 2. phy. igitur non est subiectum respectu proprij materia & efficiens.

¶ Dicitur, quod verum est dictum Arist. de materia ex qua & efficiente per transmutationem, non de materia in qua & efficiente sine transmutatione, cuiusmodi materia, & efficiens est subiectum respectu passio-

Cõtex. 70. nis. ¶ Contra. omne efficiẽs est in actu respectu cuius est efficiens. omnis materia est in potentia, sed idem non est in potentia & actu respectu eiusdem. ¶ Potest dici, quod idem potest esse in potentia & in actu ratio ne diuersorum scilicet materię & formæ. & non sunt opposita nisi accipiantur se cundum idem, & respectu eiusdem. Aliter dicitur; quod potentia ante actum opponitur actu, non quæ est cum actu, & ista potentia sola est in subiecto respe ctu passionis.

Quæstio. XXXIIII.

QVæritur Vtrum accidens sit de numero uniuersalium. Qđ non uidetur, quia quod est in singulari est singulare. nam receptum est in recipiente per modum recipientis, sed accidens est in singulari, ut habetur. 5. me ta. ca. de eodem: ergo accidens commune est singula re, & illud accidens est illud, de quo hic agitur, ut pa tet per Porphy. cap. de genere in diuisione, quam ponit ad notificandum diffinitionem generis dicentem, & accidentia communiter, sed non propria alicui. ¶ Item. ens. 5. meta phy. diuiditur in substantiam & accidens. Ista diuisio si valeat, est per opposita. sed res primę intentio-

tio-

tionis non opponitur rei ſecundæ intentionis. ergo cum ſubſtantia, quod eſt alterum membrum diuiſionis, ſit res primæ intentionis, accidens non erit res ſecundæ intentionis. igitur nec ſpecies uniuerſalis. ¶ Item. nulla res ſecundæ intentionis prædicatur per ſe de re primæ intentionis. ſed hæc eſt prędicatio per ſe. qualitas eſt accidens. ergo &c. probatio mino. hęc eſt per ſe. qualitas eſt ens. ut patet per Ariſt. 3. & 4. meta. ſed ens non habet alium intellectum, niſi ſubſtantiæ & accidentis. ergo cum ſubſtantia non prædicetur per ſe de qualitate, & ens prædicetur, ſequitur, quod accidens prędicatur per ſe de illa. ¶ Item, nulla ſpecies ipſius uniuerſalis uerè ineſt ſingulari, ut patet inductiuè. hęc enim eſt falſa. hoc animal eſt genus. iſte homo eſt ſpecies. ſed hęc eſt uera. hęc albedo eſt accidens. quia diffinitio accidentis. ſcilicet quod adeſt uel abeſt & cæt. dicitur de hac albedine. ergo accidens hic diffinitum non eſt ſpecies uniuerſalis.

¶ Ad oppoſitum eſt Porphy. & Ariſto. primo topico. ponens accidens quartum prædicatum.

AD QVAESTIONEM dicendum quod accidens eſt de numero quinque vniuerſalium ut hic ſumitur. ſed intelligendum, quod hoc nomen accidens ſumitur multipliciter. uno modo eſt nomen primæ intentionis, & ſic eſt æquiuocum ad duo, vt diſtinguitur quint. metaphy. in fine. uno modo dicitur idem, quod contingens in paucioribus. Alio modo eſt idem, quod adueniens enti in actu poſt eius eſſe completum, & hoc modo loquitur metaphyſicus diuidens ens in ſubſtantiam & accidens, & illud accidens ſic ſumptum eſt ęquiuocum ad. 9. prædicamenta. Alio modo eſt nomen ſecundę intentionis, & ſic uno modo ſignificat idem quod extraneum. prout ſumitur in elenchis, in fallacia accidentis. Alio modo ſignificat idem quod ſecunda intentio, ſcilicet quodlibet quod cauſatur a ſola conſideratione intellectus, & iſto modo omnia quinque uniuerſalia ſunt accidẽtia. Alio modo ſignificat idem quod prædicatum non eſſentiale, & ſic diſtinguit contra prędi- *Cõtex. vlt.*

catum essentiale, & est commune duobus ultimis uniuersalibus,& sic ponit̄ in diffinitione proprij. Alio modo dicitur idē quod prędicatum non essentiale nec ꝑ se,nec cōuertibile, & sic est quintum uniuersale . & patet, quod sic sumptum prædicatur de pluribus, & habet modū prędicandi distinctum ab alijs . sic enim p̄ter materiam & formam, quæ sunt de essentia rei : & accidentia egredientia ex illis principijs ꝑ se, est reperire aliqua consequentia essentiam non per se,nec conuertibiliter . sic p̄ter prædictos modos prædicandi in quid, & in quale essentiale & accidentale cōuertibiliter. est alius modus prædicandi in quale accidentale non conuertibiliter sumptus a modo essendi in re. & tale prædicatum dicitur, accidēs, vt hic sumitur,in quod descendit uniuersale per istū modū prædicandi, sicut in alia uniuersalia ꝑ alios modos prędicandi. ¶ Ad primū argumētum dico ad minorē, quòd hæc intentio accidēs, est in subiecto communi, ut in albo, uel in aliquo consimili,cui applicat̄, sicut species in hoc communi subiecto homo. & similiter dictū Arist.5. metaphy.est de illo cui applicatur hæc intentio accidens, quia illud primo inest singulari, quia non cōsequitur principia speciei secundum se. ¶ Contra, si illud cui applicatur hæc intētio sit in singulari primo. ergo est singulare. ergo & hęc intētio,quę est in illo est singularis,& sequitur idē quod prius. Dico,quod cui applicatur hęc intentio, ut albū secundum esse materiale, est in singulari primo, sed sic non est subiectum intentionis, sed secundum quod consideratur ab intellectu, sic est ei extraneum esse in singulari. unde in argumento ē fallacia accidētis. ¶ Ad secundum & tertium patet, quia procedunt ut accidens est res primæ intentionis. nam sumendo accidens sic pro vno nouem significatorum hæc est per se ,qualitas est accidens. sumendo autem pro intentione est tantum uera denominatiuè, sicut hęc, homo est species,nec inest isto modo accidens uniuersaliter qualitati,quia non singularibus, nec cuilibet speciei, quia aliqua species qualitatis est cui applicatur hæc intentio proprium ut risibile. ¶ Ad quartum dicitur, quod hęc

est

est falsa. hæc albedo est accidens. ut hic sumitur accidens. sed est uera, ut ly accidens, est res primæ intentionis. Ad probationem dico, q Porphyrius per hæc uerba, adest & abest, circunloquitur prędicatum accidentale non per se, uel non conuertibile, ut dicetur infra, & illud non competit huic albedini, quia hæc albedo non est prædicatũ, sed albũ.

¶ Accidens est, quod adest & abest præter subiecti corruptionem &c.

Quæstio. XXXV.

QVęritur. Vtrum hæc diffinitio sit cõueniẽs. accidẽs est quod adest & abest &c. quod nõ uidetur primo generaliter, quia datur per copulationem. similiter quia non est ibi genus & differentia. ¶Itẽ contra primam particulam adest & abest, quia adesse & abesse est rei extra animã, quia adesse est, cuius est esse, sed hic debet intẽtio diffiniri. igitur &c. Similiter hæc intentio accidens potest uniuocè competere rebus diuersorum generum, sed ista adesse & abesse nõ: quia quibus esse non est uniuocum, nec adesse. sed esse, non est uniuocum diuersis prędicamentis.

2

¶Item intentio cui inest, necessario inest, quia non inest alicui, nisi ut consideratur ab intellectu, sed sic est impermutabilis. Similiter hoc patet inductiuè, quia si homo est species, necessario est species, & animal necessario est genus. ergo hæc intentio accidens si inest alicui subiecto inest ei necessario. & ita non adest & abest. 3

¶Item cõtra secundã particulã aliquod accidens commune necessario inest, ut quãtitas homini, & nigredo coruo, & albedo cigno, ergo nõ possunt non inesse subiecto. præter eius corruptionẽ Quod accidens ut hic sumitur, dicatur de istis. patet per Porphyrium. qui diuidit accidens in accidens separabile, & accidens inseparabile. Similiter ratione, quia omne prędicatum non essentiale uel est proprium uel accidẽs, vt hic sumitur, quando dicitur, homo est quantus, quãtũ est prædicatum nõ essentiale, & nõ proprium. ergo accidens. 4

¶ Itẽ corruptio non adest præter subiecti corruptionem, quia opponitur sibi. 5

¶ Item accidens abest. ergo non est, 6

quia non manet ſeparatum a ſubiecto, & ſi accidens nõ eſt, ſubiectum non eſt, quia ſunt correlatiua. probatur, omnis ſpecies ipſius uniuerſalis eſt relatiuum. ergo accidens. & non uidetur ad aliud dici, niſi ad illud, cuius eſt accidens, & illud eſt ſubiectum. ergo & cęt. Similiter, ſi diffinitio ſit conueniẽs relatiuis. ergo in ea ponitur correlatiuum. nihil videtur hic poſitum pro correlatiuo, niſi ſubiectum. ergo illud eſt correlatiuum diffiniti. ¶ Ad oppoſitum eſt Porphyrius. & Ariſto. primo topicorum, ponens conſimilem diffinitionem. accidens eſt quod contingit eidem, ineſſe & nõ ineſſe, quæ eſſentialiter uidetᷓ eadẽ iſti.

AD QVAESTIONEM dicẽdũ, quod diffinitio, ſi cõgruè intelligatur, ſatis conuenienter eſt aſſignata. Vbi ſciendum eſt, quod adeſt & abeſt, ſiue ineſſe, uel non ineſſe, quæ ponit Ariſto. in ſua diffinitione ſunt æquiuocæ primæ intentionis & ſecundę intẽtionis. ut ſunt nomina primæ intentionis dicitur. 7. metaphy. accidentis, eſſe eſt ineſſe, & hoc de accidente reali, de quo loquitur ibi, ſic etiã ſumitur adeſſe & abeſſe. 8. phyſi. ubi dicitur, quod impoſibile eſt idem ſimul adeſſe idem ſubiecto, & abeſſe ab eodem. Alio modo ineſſe uel adeſſe eſt nomen ſecundę intentionis, & ſignificat prædicationem eorum quæ ſunt extra eſſentiam ſubiecti uel alterius generis a ſubiecto, ſicut prædicari de. dicit propriam prædicationẽ eſſẽtialẽ eorum quæ ſunt in eodẽ genere cum ſubiecto. ſed adhuc ineſſe ſecundo modo ſumitur tripliciter. propriè, & ſic non ineſt, niſi accidentibus communibus, uel communiter, & ſic ineſt ſingularibus accidentibus, & iſto modo generali ſumitur eſſe in, in diuiſione quadrimembri, quam ponit Ariſto. in principio prædicamentorum. & adhuc communius ſumendo ineſſe dicimus communiter in omni propoſitione prædicatum ineſſe ſubiecto, uel non ineſſe, ſicut generaliter dicimus in omni propoſitione eſſe prædicatum & ſubiectum, qualiſcunquæ fuerit prædicatio. ¶ Prima diſtinctio uidetur probabilis. inconueniens enim eſt logicum diffinire & diuidere per res primę intentionis, præſertim quando diffinitum eſt ſecun-

Cõtex. 2. & inde.

Cõtex.

62. & inde.

cunda intentio: uel diuidere si aliqua membra diuisionis sint res secundæ intentionis: sed illius diuisionis quadrimēbris manifestum est duo membra. s. dici de. & non dici de. esse intentiones secundas. Secūda distinctio de. s. inesse. s. propriè, vt accidens commune. communiter, ut accidens quodlibet: communissimè, vt omne prædicatū de subiecto, patet ex diffinitione Ari. primo top. & diuisione eius in princi. prædicamentorum. & communi modo loquendi. Consimiliter tripliciter dr̄ prædicari de: propriè pro his quæ sunt superiora in eodem genere. cōmuniter pro omni eo quod est commune. communissime pro omni eo, quod specificat rem huius verbi est, in propositione. Primo modo sumitur in principio prędicamentorum. Secūdo modo in diffinitione uniuersalis in li. perihermenias. Tertio mō in diuisione Porphyrij, quam ponit post diffinitionem generis, & in diffinitione indiuidui. sumēdo igitur adesse uel inesse primo modo: per illud intelligitur genus accidentis cum una differentia. s. prædicatū non essentiale, uel genus intermedium inter uniuersale & accidens, sic intelligit in diffinitione proprij per accidit, residuum, hoc est abesse &c. ponitur loco differentię & correlatiui ipsius diffiniti. Similiter in diffinitione Ari. contingit inesse, & non inesse. i. non necessario inest subiecto. Sed tunc est dubiū qualiter de accidentibus inseparabilibus dicitur accidens, & multis alijs, ut quanto & huiusmodi, quæ necessario insunt: non tamen sunt propria. Potest dici, q̄ illud est uerum de illis, sicut de alijs per se loquendo. sicut. n. per se substantia pręcedit accidens tempore, sic accidens cōmune quodcunque, cum non habeat per se causam in subiecto, non inest necessario, uel per se, quantum est ex parte subiecti. Contra. sic proprium abest, quia substantia præcedit illud accidens, sicut & accidens commune, ut Aristo. intelligit de accidēte. septimo metaphy. Si uerò dicas per se, quantum est ex parte accidentis: falsum est. aliquod enim accidēs cōmune, licet non habeat causam per se in subiecto, tamen habet causam necessariam, ut quātitas, & ita sibi repugnat quantum est ex se non inesse

Diuisione secūda.

se subiecto, in quo habet talem causam necessariam. iō exponitur illud alio modo sic. abest secundum intellectum, præter subiecti corruptionem.i. destructionem essētialis intellectus subiecti. Contra. sic proprium abest, quia species, cū sit prior natura proprio completè pōt intelligi sine proprio. Dicit, q̄ accidens abest scd̄m intellectum per positionē sui oppositi, prǽter subiecti corruptionem. nō sic proprium.i. accidens est prędicatum nō essentiale subiecto, sub cuius opposito potest subiectum intelligi completè sine repugnātia intellectuū: non sic proprium abest. & hoc breuius exprimitur sic. accidens inest non per se, vel non conuertibiliter intelligendo inest, ut prius dictum est. & iste est intellectus diffinitionis Porphy. & Aristo. & sic intelligendo vtraque est conueniens. Contra illud. si hæc diffinitio sit conuenienter data, ergo inest diffinito per se. ergo accidens per se adest & abest, ergo per se adest. & si hoc, ergo no pōt abesse. Tertia cōsequentia patet. quia a copulatiua tenet ad alterā partem. ¶ Consimiliter potest argui, quòd omne accidens abest per hoc medium. omne accidens per se, adest & abest. ergo per se abest, & sic nō adest. ¶ Itē. omne accidens necessario inest. quia inesse est de essentia accidētis, sed omne accidēs necessario est accidens. ergo omne accidēs necessario inest. minor patet, quia hæc inest necessario. omne accidens est accidēs, quia prædicatur idem de se. ergo est uera cū modo necessitatis. ¶ Ad primum istorum dicitur, q̄ nō sequitur, per se adest & abest. ergo per se adest. sed est fallacia a secūdum quid ad simpliciter, sicut non tenet: cōtingens necessario est cōtingens. ergo cōtingens necessario est. ¶ Cōtra. a genere posito sub differentia tenet ad genus simpliciter, ut sequitur animal rationale. ergo animal. sed istud. totū abest &c. est loco differētię respectu huius adest. ergo consequentia bona. ¶ Potest igitur dici, q̄ consequentia est aliquo modo bona. sed antecedens, & consequens est distinguendum secundū compositionem & diuisionem, quia per se potest determinare inhærentiā, & sic est utraque uera: uel inhærens. & sic utraque falsa. Et isto modo non ponitur per

se in diffinitione accidentis hoc est dictum, quòd illud prædicatum adest &c. per se inest huic subiecto accidẽs, sed idem prædicatum, s. adest, terminatum propter se non inest subiecto. ¶Ad secundum dicitur similiter, quòd tam minor, quàm conclusio est vera, ut necesse determinat inhærentiam. aliter non. ¶Ad primum argumentum principale patet, qualiter ibi ponitur genus & differentia, & qualiter per totum copulatum est aliud circumlocutum. ¶Ad secundum patet, qualiter sumitur ibi adest, ut est nomen intentionis. ¶Ad aliud principale patet, ꝙ quodlibet accidens, quod non est proprium, adest & abest secundum intellectũ, ita ꝙ subiectum potest intelligi sub eius opposito. ¶Ad aliud de corruptione, qđ adest præter corruptionem illius subiecti, quia est in eo, quod manet in transmutatione, ut in subiecto, & illud non corrumpitur. Contra. si sit in illo, ut in subiecto, tunc est corruptio illius subiecti. igitur non adest præter corruptionẽ subiecti. ¶Dicitur, ꝙ si adest, tunc est formale accidens eius, sed non oportet, ꝙ sit corruptio eius, quia eius dicitur corruptio, quod denominatur ab ea, & illud nõ est eius subiectũ, & uniuersaliter ita est in accidentib. subiectum non denominantibus, sed alia a subiectis: sicut locus est corporis locantis, ut accidens, sed non est locus corporis locantis, sed est locus corporis locati: passio uerò locantis, ut dicitur. 4. phy. sic actio est patiẽtis, ut subiecti, sed non est actio patientis, quia non denominat subiectum suum, sed aliud. ¶Aliter dicitur ad primum, quod adest prę ter subiecti corruptionem, id est subiectum potest intelligi sub eo, & eius opposito sine destructione sui intellectus, uel sine repugnãtia intellectuum. ¶Ad ultimum dicitur, quod si accidens abest sicut hic sumitur, non sequitur ipsum non esse, quia illud sic intelligitur, quòd subiectum potest intelligi sub opposito accidentis, uñ ex hoc non sequitur, ꝙ non sit, ¶Contra ꝑ Ari. in li. prædicamentorum, unum correlatiuorũ non potest diffinitè sciri sine altero, subiectũ & accidens sunt correlatiua, ut dr̃ s opponẽdo, igitˀ sebiectũ non põt complete intelligi sine accidente igiˀ non

Cõtex. 28. & inde.

C. de relatione

non poteſt intelligi ſub oppoſito accidentis. ¶ Item intellectus ſolum uerorũ eſt, ſed non eſt uerum ſubiectũ eſſe ſub accidẽte, & eius oppoſito. ergo non eſt intelligibile. minor patet ueritas eſt adæquatio rei ad intellectum, ſed non eſt ita in re. ¶ Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ ſubiectum eſt relatiuũ per accidens, quia aliud, dicitur ad ipſum, & de illis non intelligitur dictum Ariſto. ſed tantum de relatiuis per ſe, quia ſcibile poteſt cognoſci non cognita ſcientia, cũ ſit naturaliter prius ea. Si diceretur præter ſubiecti corruptionẽ ideſt eius cui talis intentio ineſt, illud non ualet. quia illud eſt res primæ intentionis, & ita inconuenienter in diffinitione alicuius ſecundæ intentionis poneretur. ¶ Ad aliud dicitur, quod prima propoſitio uera eſt de habitu principiorum, qui dicitur intellectus. qui diſtinguitur contra ſcientiam, quæ eſt propriè habitus concluſionum demõſtrationis Vlterius poteſt dici, quòd intellectus intelligens ſubiectum eſſe ſub oppoſito talis accidentis inſeparabilis, eſt falſus, ſed non intellectus intelligens ſubiectum ſub oppoſito talis accidentis, qui eſt ſimplex non componens uel diuidens, quia tantum circa compoſitionem & diuiſionem eſt ueritas, uel falſitas. ¶ Tertio modo dicitur ꝙ ſubiectum non uere poteſt intelligi ſub oppoſito accidentis inſeparabilis, tamẽ uerè poteſt ſic intelligi, ſine repugnantia intellectuum, quia ſi ſic intelligatur, non eſt repugantia intellectuũ. ¶ Ad quoddam argumentũ ſuperius factum .ſ. intentio cui ineſt, neceſſario ineſt. Dico, ꝙ illud concludit, ꝙ accidens neceſſario ineſt. ut neceſſario determinat inhærẽtiam non inhærens.

Quæſtio. XXXVI.

QVæritur vtrũ propriũ & accidẽs poſſint dici de aliquo eodẽ. Qđ ſic uidetur de omnibus proprijs qualitatibus elemẽtorum. quia quælibet iſtarum conſequitur formã elementi. igitur eſt proprium reſpectu elementorum, & accidẽtia ſunt in mixtis, ut manifeſtum eſt. nec poteſt dici, ꝙ æquiuocè ſunt in his, & in illis, quia hæc & illa ſunt conparabilia ſecundum talem qualitatem, ut per Ariſt. 2. meta. ubi dicitur. puta ignis calidiſſimus ẽ. & enim alijs cauſa Cõtex. 4.

causa hic caloris. Similiter ista propositio, quam intendit ibi per illam litterã, non habet veritatem, nisi in vni uocis. ¶Item. lux in corpore luminoso & medio est vniuocum, quia vtrique est actus lucidi inquantum luci dum, sed in corpore lumino so est proprium, in medio accidens. igitur &c. primum patet, quia sequitur immediatè formam corporis luminosi, vnde ad diuersitatẽ formæ consequitur diuersitas lucis, vt patet in corpori bus supra cœlestibus minor patet, quia adest & abest, præter &c. ¶ Ad oppositum proprium & accidens sunt duæ intentiones oppositæ: opposita non possunt eidem inesse.

AD QVAESTIONEM dr̃, ꝙ sunt opposita respectu eiusdem, non sunt eidem. ideo idem non est proprium & accidens respectu eiusdẽ. quia si sunt opposita, nõ est tamen inconueniens respectu diuersorum, sicut idem habet rationem generis, & speciei respectu diuersorũ. ¶Cõtra. si respectu alicuius est proprium respectu illius non est accidens, quia tunc illi inesset per se, & non per se, nec est accidens alteri. probatur, quia si sic, ergo primo non infuit conuertibiliter. ergo nõ fuit propriũ respectu primi. ideo dicendum, ꝙ impossibile est istas duas intentiones proprium & accidens eidẽ rei primæ intentionis applicari respectu eiusdẽ, vel diuerso, quia quod alicui est proprium, illi non est accidens, nec alicui alij, quia conuertitur cũ eo, cuius est propriũ, & ita alij non inest. ¶Ad primum argumentum dici potest, ꝙ nulla qualitas actiua, siue passiua est proprium alicui elemento, vt hic dicimus proprium accidens per se consequẽs formam speciei, quia alteratio in illis qualitatib. præcedit generationẽ & corruptionem formę substãtialis, vt manifestum est, eo quod agens in elementũ suas inducit qualitates adhuc manente forma substãtiali elementi corrumpendi, quia illa manent in tota trãsmutatione. ergo illa potest manere sub opposito, siue cõtrario qualitatis, quæ ponitur sibi propria, sed hoc est cõtra rationem proprij. Vel potest dici, quòd licet semper inessent huiusmodi accidentia elementis & necessario, non tñ consequuntur formam speciei, sed magis materiã, quia sunt principia

cipia actionis & passionis, q̄ non sunt primo speciei, sed indiuidui.per Ari.1. met.& ideo respectu elemētorum possunt dici accidentia inseparabilia : cum quo tamen fiat, quòd eadē specie sint accidentia inseparabilia re spectu elementorum , sicut nigrum respectu corui , a quo non separatur, & respectu alterius , a quo separatur . ¶ Ad secundum potest dici, q̄ si lux uniuocè sit in corpore luminoso, & medio, & sit aliqua qualitas eadem specie,non tamen eundem modum essendi habet vtrobique.concretum autē significat formam, secundū q̄ est in subiecto,& ideo nullum concretum dictum a luce vniuocè inest huic.& illi, quia nec corpus luminosū dicitur illuminatum, sed lucens. medium verò non lucens,sed illuminatum. Nūc autem istæ intentiones proprium & accidens non sunt applicales rebus primæ intentionis, nisi vt significantur vt in concreto , ideo nihil est vniuocum hic & ibi: cui attribuuntur istæ intentiones proprium & accidēs. Contra hoc. concretum & abstractum idem significāt. ergo si abstractum est vniuocum, & concretum. ¶ Item

In pro.

risibilitas respectu hominis non est genus , nec species , nec differentia,nec accidēs ergo proprium.similiter albedo respectu hominis non est genus , nec species , nec differentia, nec proprium . ergo accidens . Nec est dicere : quòd non sunt vniuersalia , quia prædicantur de pluribus , ergo istæ intentiones possunt applicari aliquibus primæ intentionis , vt significātur in abstracto , cuius oppositum dictum est. ¶ Ad primum potest dici, q̄ si cōcretum sit æquiuocum ratione formæ significatę & abstractum erit,tamen si cōcreta dicantur ab eadē forma per diuersam habitudinem formæ ad subiectum : non sequitur illud abstractum esse æquiuocum,sicut sanum dicitur multipliciter, scilicet effectiuum,conseruatiuum vel significatiuum sanitatis : ex diuersa habitudine eiusdem formę ad diuersa subiecta , & tamen sanitas uniuocum est . ¶ Ad illud quod obijcitur , quia idem significant concretum &c. verum est eandem formam : tamen abstractum absolute quàm cō cretum , vt inhæret subiecto . ¶ Ad secundum dicitur , quòd risibilitas respe-

ctu

ctu hominis non est uniuersale, quia nec risibilitas respectu eius prædicatur de pluribus. ¶ Sed si arguatur absolutè de ipsa est genus uel species &c. Dico, q̀ est species respectu huius risibilitatis & illius, quia respectu istarum prædicatur de pluribus: sic ex alia parte de albedine, cuius signum est, q̀ Porphyrius in omnib. modis proprii. & toto capitulo de accidente tantum exemplificat de concretis.

¶ Expliciunt Vniuersalia.

INCIPIVNT Prædicamenta.

Quæstio. I.

QVæritur utrum liber prædicamentorum sit de decem uocib. decẽ prima genera rerum
In prohemio prima aditionis super prædicamẽta. significantibus? Quod sic, quia hoc dicit Boet. Item hic determinatur de uniuoco æquiuoco & denominatiuo, quæ tantum sunt differentiæ uocis significantis, quia nulla res, nullus etiam conceptus est æquiuocus,
2 quia ubi dicitur cooceptus,
3 ibi est uniuocatio. ¶ Itẽ hæc oĩa diffiniuntur per dicunt. ¶ Itẽ in prima diuisione dr̃. 4
eorum quę dicuntur Simi- 5
liter inferius dr̃. q̀ singulũ incõplexorũ, aut significat
substantiã &c. Sed & dicibi- 6
le incõplexũ significare, est propriũ uocis significantis. & illud est subiectum, & ita maxime decẽ uoces decem genera rerũ significãtes, qa tm̃ hic de illis agitur. Itẽ uel ¶
logica est scientia realis uel sermocinalis. non realis, manifestum est. ergo sermocinalis. igitur quælibet eius pars est de uoce significatiua, & ita ista pars eius quæ est prima, est de uoce significãte conceptum simplicẽ: sicut liber pihermenias est de uoce significante conceptum compositum. ¶ Ad oppositum. logica est de secundis intentionibus applicatis primis, ergo de uocibus nõ est aliqua eius pars. ¶ Item illud, de quo hic agitur, est per se pars subiecti considerati in libro perihermenias. & illud est pars eius, quod consideratur in libro priorum, quod est syllogismus. sed illud omnes suas proprias passiones habet sibi inhærentes (ut manifestum est) nulla voce existente, nec possibile esse. igitur similiter enunciatio habet suas. ergo utrunque illorum

est

est naturaliter prius voce significatiua. Et quod hic cõsideratur est naturaliter pri⁹ vtroque istorum, sicut pars integralis toto. ergo quod hic primo consideratur naturaliter est prius quacunq; uoce significatiua. ergo non est hic subiectum uox significatiua. ergo &c. ¶ Item nulla proprietas uocis significatiuę hic ostéditur de ea, nec in aliqua parte logicæ. ergo &c. ¶ Ad ista duo potest dici, ꝙ esse ex trib. terminis est passio syllogismi: vt est in voce, sicut verum vel falsum significare, est passio enunciationis, & sic de cęteris passionibus huiusmodi. ¶ Contra. aut syllogismus in méte est syllogismus, & enunciatio in mente est enunciatio, aut non. Si sic. ergo habent passiones syllogismi & enũciationis absque hoc quòd proferantur. Si non: ergo habés demonstrationem in méte, non habet demonstrationé nisi proferat, & ita non est sciens nisi proferat, quod manifestè est falsum.

AD QVAESTIONEM dici põt, ꝙ iste liber non est de decem vocib. ut de primo subiecto, nec aliqua pars logicę est de uoce, qa oés passiones syllogismi, & omnes partes eius possunt sibi inesse secũdum esse qđ habent in méte, etiam si nõ proferãtur, ut inductiuè patet, sed est de aliquo priore: quod respectu uocis significatiuæ tantum habet rationem significati. ¶ Ad auctoritaté Boetij dici potest, ꝙ intellexit passiuam per actiuam, sic de decem uocibus decem genera rerum significantibus, idest de decé generibus per decem uoces significatis, & quomodo illud sit uerum, in solutione sequentis q̃õnis dicetur. ¶ Ad secundũ potest dici, ꝙ uniuocum & denominatiuum primo sunt dr̃iæ prædicati, ꝙ scđm se inest conceptui, non primo uoci significanti. De æquiuoco aũt determinat propter oppositionem eius ad uniuocum, uel quia æquiuocum æquiuocatum est conceptus, licèt non ęquiuocum æquiuocans: uel qa est conceptus inquantũ significatur. ¶ Ad tertium dico, ꝙ ibi poni dicuntur, ut ostendat se nõ assignare veras diffinitiones istorum ęquiuocorum &c. quæ est ꝑ genus & dr̃iam, sed tantum ꝑ rationem exprimenté quid dr̃ per nomen. ¶ Ad aliud dico, ꝙ in secunda diuisione dicit Arist. eorum quę sunt.

sicut

ſicut igitur ex illa nõ ſequitur ſubiectum huius libri eſſe aliquid reale, cui per ſe conuenit eſſe, ſic nec hic ſequitur ſubiectum eſſe uocẽ cui per ſe cõuenit dici. ideo dico dicuntur .i. concipiuntur: & ſunt, in ſecunda diuiſione ſumitur pro eodem, ſunt ſecundum rationem.

¶ Ad aliud de in cõplexo. dico, quòd illud conuenit conceptui ſimplici. uoci uerò ſignificatiuæ ex conſequenti. ſi ergo ſubiectum hic ſit incomplexum, magis ſtat ꝙ ſit conceptus quàm uox.

¶ Ad aliud de, ſignificat. dico, ꝙ ſicut ad illud non ſequitur ſubiectum huius lib. eſſe literã, ut nec vult Boet. litera tamẽ inter quatuor, quæ numerantur in principio perihermenias eſt tantũ ſignum & non ſignatum. Ita nec ſequitur ſubiectum hic eſſe uocem, ex hoc medio ſignificat, quia illud eſt nimis cõe medium. paſſio.n. ſignificat rem tantum: vnde ſtat ſubiectum hic eſſe cõceptũ.

¶ Ad aliud dico, ꝙ logica non eſt ſcientia realis, nec ſermocinalis, quia nec ſermonem, nec ſermonis paſſiones conſiderat, nec ſuum ſubiectum ſub ratione ſermonis. immo ꝙ iſta diuiſio ſit inſufficiens, ſic oſtẽditur. Mediũ inter rem & ſermonem uel uocem eſt conceptus. ergo ſicut eſt aliqua ſcientia per ſe de rebus, aliqua per ſe de vocib. ſignificatiuis, ut grãmatica rethorica, quæ conſiderant paſſiones uocis. ſ. inquantũ uocis, ſ. cõgruum & ornatum: Ita põt aliqua ſcĩa eſſe per ſe de conceptu, & hæc eſt logica. vnde per ſe habet dici ſcientia rõnalis: non tm̃, quia traditur per rõnem, ſicut quęlibet alia ſcĩa, ſed cũ hoc ꝙ eſt de cõceptib. formatis ab actu rõnis. ¶ Si ab aliquo dicatur logicã eſſe ſciam ſermocinalẽ, ut videtur ex interpretatione nominis, ĩtelligendũ eſt, ꝙ multum cõuenit cũ ſermone, ꝓpter duo. Primo, quia conceptus eſt immediatum ſignificatum per vocẽ, de quo cõceptu eſt logica. Scđo, quia paſſiones conceptus inſunt uoci ſignificatiuę, ſicut incomplexum & complexum, ſignificare uerum uel falſum, ut ſigno per naturã ſignificati. ¶ Ad aliud qđ tangitur rñdendó ad argumenta in contrariũ facta de tribus terminis, & ſignificare uerũ uel falſum, poteſt dici quòd terminus, uel eſt idem quòd uox ſignificans conceptum ſimplicem, & tunc nó eſt ſyllogiſ-

mus ex tribus terminis, nisi prolatus. Vel verius: terminus significat idem quod conceptus simplex, quia trāsumitur a geometria ad significandum ad indiuisibile in propositionibus, quod potest esse in mente, & tunc omnis syllogismus prolatus & non prolatus est ex tribus terminis.¶ Similiter significare uerum vel falsum conuenit enunciationi, sed non vt est uox significans conceptum, sed ut conceptus significat rem. ¶ Item hic in commento sup principium huius dicit Boetius, quòd uoces significatiuæ: vno modo considerantur, vt imponuntur ad significandum. Secundo modo, ut eis significantibus insunt proprietates causatę ab intellectu. primo modo considerantur in logica. Secundo modo in grammatica. Secūdum hoc igitur primū subiectum logicæ esset ponendum uocem significatiuam. & sic subiectum primū huius libri est uox significans conceptum simplicē, & maximè decem uoces decē rerum genera significantes, quia ad illas omnes aliæ reducuntur. ¶ Contra hoc: cognito uno correlatiuorum diffinitè necesse est cognoscere alterum per Aristo. in prædicamentis. cap. de relatione. ergo si logicus considerat vocem inquātum est significatiua rei, oportet eū diffinite cognoscere rem. quod non uidetur conueniens. ¶ Item, omnis uox significatiua in genere uocis significantis est singularis. ergo nullius ad aliam est ordo. ergo non magis aliæ uoces significatiuæ ad istas reducuntur, quam istæ ad alias. ¶ Ad primum istorum potest dici, quod uox nō est primo signum rei, sed conceptus: quem oportet logicum considerare. non ut primum subiectum, sed propter cognitionē primi subiecti. ¶ Contra. conceptus est vlterius signum rei. igitur adhuc sequitur, ꝙ oportet rem cognosci. ¶ Istud argumentum non est tm̄ contra Boetium. sed etiam contra dicentes logicam esse de cōceptibus. Et ideo potest dici, ꝙ non oportet propter vnius relatiui cognitionē alterum cognosci, quantum ad omnia, quæ sunt in se, sed tantum quantum ad illa quæ insunt ei inquantum refertur ad aliud: hoc autē modo non est inconueniens rem cognosci in logica, inquantum est significatum ꝑ con-

cōceptum. ¶ Ad secundum dici potest, quòd licet in genere vocis nō sit aliquis ordo inter uoces significatiuas: tamē inquantum significant conceptus inter illas, est ordo, sicut omnis propositio in genere propositionum est singularis alia uniuersalis, ratione conceptus significati &c.

Quæstio. II.

QVæritur vtrum iste liber sit de. x. prædicamentis, vt de subiecto. quòd non videtur: quia scire, est rem per causam cognoscere. per Ari. primo posteriorum. ergo omne scibile habet causam, sed ista decem non habent causam. ergo de eis non est scientia. probatio minoris, quia causa naturaliter prius est illo, cuius est causa, sed istis nihil naturaliter est prius: cū sint prima. ¶ Item vnius sciētiæ est unum subiectum: ista decem non sunt vnum subiectum, quia nec unum difinibile. cum ergo scientia sit una, non erit de istis decem, ut de subiecto. ¶ Itē de istis est scientia realis, non ergo logica. consequentia patet per Arist. 3. de anima. scientiæ secantur vt res: sed logica est diuersa ab omni sciētia reali. ergo subiectum eius a subiecto cuiuslibet scientiæ realis est diuersum. probatio antecedentis. tum quia de istis determinat metaphysicus, ut patet 5. & 7. metaphysicæ. tum quia ista sunt res primę intentionis. probo, quia impossibile est aliquid secūdæ intētionis prædicari per se de re primæ intentionis, sed ista decem genera generalissima prædicantur per se de rebus primæ intentionis (est enim hæc uera per se: homo est substantia) ergo ista sunt primæ intentionis. ergo omnis scientia de istis est scientia realis. ¶ Ad oppositum est Aris. determinans hic de decem generalissimis. Intitulatur similiter liber prædicamentorum.

Tex. 5.

x.

Cōtex. 14. & inde.

Cōtex. 1. & inde.

AD QVAESTIONEM dicit, ꝙ prædicamēta dupliciter possunt considerari. Vno modo inquantum sunt entia. Alio modo inquantum considerantur a ratione, siue inquantum aliqua proprietas ab intellectu causata eis attribuitur. ¶ Primo modo de eis considerat metaphysicus. subiectum enim eius est ens inquātum ens. ¶ Secūdo mō

hic de eis consideratur: ostẽduntur enim de eis passiones sibi inhærentes, inquantum sunt generalissima, ut de substantia uniuocè prædicari, & non esse in subiecto, & uideri hoc aliquid significare. ¶Similiter de alijs generibus determinatur secundum talem rationem, quia inquantũ talia in suas diuiduntur species, & illę ulterius in alias, & nihil est super ea, quod descendit in illa p diuisionẽ. patet enim istis inquantum sunt generalissima inesse has passiones.s. diuidi in spẽs, & multas habere species subalternas, & non habere genus supraueniens, quare tales proprietates determinãtur hic. si uerò de aliquib. alijs, quæ istis generalissimis insunt, inquantum sunt entia, hic determinatur: hoc non est principale ad propositum, sed ad maiorem manifestationem istorum, quantum ad prædicta intentionalia. Sed cum ista decem nõ sint unum subiectum vnius sciẽtię realis, scilicet metaphysicæ, nisi inquãtum est in istis unum primum: ad qđ omnia alia attribuuntur, ut habetur. 4. meta. sed inquãtũ a ratione cõsiderantur: nullum est ad quod attribuantur, quomodo sunt unum subiectum, & oportet dicere, quòd maior est unitas eorũ in aliqua proprietate ab intellectu causata, q̃ inquãtũ sunt entia. & ita cum hæc scia non sit una unitate analogię, oportet assignare aliquod intẽtionale, qđ sit istis cõe, & primum subiectum, quia de solo tali per se considerat logicus: illud aũt a q-busdã ponitur ens incõplexum dicibile: ordinabile in genere. Omnibus concessis prius naratis in positione.

Cõtex. & inde.

¶ Contra.hoc ultimum põt argui sic: ens non conuenit uniuocè oĩ enti extra aĩam. ergo multo magis non est uniuocũ enti extra aĩam, & entia consideratione intellectus causato, quia illa plus differunt. ergo uel hic accipitur ens pro ente extra animam, uel pro ente rationis: si primo modo, sequentur duo inconuenientia.s.q; subiectum quod ponitur non sit uniuocum decem prædicamentis: quæ hic considerantur, cuius oppositum sustinere intendit. Secundũ, q; subiectum hic sit ens per accidens, quia compositum ex re primæ intentionis, & re secundæ, quæ non faciunt unũ per se. de ente aũt p accidens nõ est scia per Ari. 6. meta.

Cõt. 4.

meta. Si uerò pro ente ratio nis, sequitur ꝙ est nugatio, quia alia addita includunt ens sic sumptum, & ita est nugatio. ¶ Item aut dicibile intelligitur pro significabili per sermonem, & osten sum est in solutione quæstionis præcedentis illud ac cidere subiecto huius libri. aut dicibile sumitur pro ꝑdicabili. & tunc addendo in complexum, fit nugatio, & iterum fit nugatio addendo ordinabile in genere. ꝓbatio primi, quia propositio non prædicatur, nec aliquod complexum inquantum complexum. probatio secundi, prædicabile includit ordinabile in genere, uel ecõuerso, quia ex hoc, ꝙ aliquid est predicabile, ut hic Ari. loquitur: ordinatur ad aliud secundum sub uel supra. ¶ Ad hoc ultimum dicitur, quòd indiuidua in genere sunt ordinabilia: non tamen prædicabilia, & generalissima dicuntur prædicabilia: non tamen in genere ordinabilia, ideo neutrum istorum reliquum includit. ¶ Contra. tunc ens ordinabile &c. non conuenit generalissimis, de quibus tamẽ maxime hic agitur. ergo illud non est subiectum. Si ponitur pro subiecto, tm̃ ens incomplexum uel tãtum ens dicibile, uel tantum ens in genere ordinabile. Contra. quodlibet est prima rationum factarum contra priorem positionẽ, & cõtra primam positionem simul, & contra omnes istas tres, qa quicquid istorũ ponatur subiectũ: illud excedit oĩa decem ꝑdicamẽta. quod vr̃ inconueniens. ¶ Si ẽt ponatur tantum prædicabile, illud idem ẽst ꝙ vniuersale ergo idẽ est subiectũ huius libri, & Porphyrij, quod est incõuenĩens, & excedit decẽ ꝑdicamẽta. Ideo dici potest, ꝙ hic consideratur de decem prædicamentis, inquantum aliquid a ratione causatum eis attribuitur, qa aliter nõ possunt a logico considerari, & illo modo non hñt tm̃ unitatẽ analogiæ, sed etiam uniuocationis, & illud uniuocũ istis illo modo est aliquod intẽtionale, qđ est hic primum subiectum, & illud põt noĩari ꝑdicamentũ uel gñalissimũ, quia oẽs ꝓprietates, quæ per se de istis determinantur hic: determinãtur de eis, inquantũ hñt rõnem generalissimi uel prædicamenti. Contra. tunc determinaretur hic de substãtia quantitate &c. tantum per accidens, quia tantum mo-

mō sc̄dm q̄ aliqd inest eis p̄ accidens, scilicet secundum aliquod intentionale, quia nullum tale pōt eis inesse p̄ se. ¶ Itē nulla passio est hic ostensa de prædicamento, vel gn̄alissimo sc̄dm suā rōnem. ergo illud nō est subiectum. ¶ Item subiectum hic non conuenit omni conceptui formato a primo actu rōnis: sicut subiectum libri perihermenias conuenit oī conceptui formato a secundo actu rōnis, quod vr̄ incōueniēs, qa similiter vr̄ iste liber esse de cōceptu simplici incōplexo, sicut ille de cōplexo. ¶ Itē cum generalissimū uel p̄dicamentū sub vniuersali contineatur, sequit̄ hanc sciam libro Porphyrij subalternari, quia sicut subiectum ad subiectū ita scientia ad sciētiam, sed illud vr̄ inconueniens. ¶ Ad primū illorum dico, q̄ non est inconueniens illa tantum per accidens a logico considerari, quæ metaphysicus per se cōsiderat. ¶ Ad secundū dico, q̄ inquantum aliqđ intētionale uniuocū hic demonstratur de substantia & q̄titate, inquantum habent rationem gn̄alissimorum, intantum illud ostenditur de prædicamento siue generalissimo primo, ut diuidi in species, non hr̄e genus superueniens, & uniuocè prædicari, quod ostenditur de substantia, & supponitur cognitum de alijs in hoc enim q̄ aliquid uniuocè ostendit̄ de multis subiectis non primis: in hoc ostēditur de primo subiecto. ¶ Ad tertium pōt dici, q̄ sicut enunciatio est primū subiectū libri perihermenias, q̄ non dr̄ formali p̄dicatione de oī cōceptu formato a secundo actu rōnis, sed alia reducuntur ad ipsum, ut oratio imperatiua, sic oīs cōceptus simplex reducitur ad aliquod prędicamentorū. ¶ Ad quartū p̄t dici, q̄ licet subiectum sit sub subiecto: nō tñ hęc scia sumit sua principia ex illa, & iō alterū deest, quod requiritur ad subalternationem sciarum. ¶ Ad primū argumentum principale dico, q̄ licet istorū in se non sit causa aliqua: tñ respectu suarū passionum habent causam præcipuè respectu passionū intentionalium, quæ insunt eis inquantum a ratione cōsiderātur. Et cum dr̄ istis nihil est naturaliter prius: verum est in se: tñ ratione inhærentiæ passionis intentionalis, pōt naturaliter eis aliqd esse prius. ¶ Ad sc̄dm patet, q̄ primū subiectū hic est

aliquid

aliquid uniuocum istis decem, ut prædicamentum. ¶ Ad tertium patet, quia q̃ metaphysicus per se cõsiderat hic per accidẽs consideratur, quia hic per se cõsideratur aliquid intẽtionale applicabile eis quæ metaphysicus per se considerat.

Quæstio. III.

QVærit. De supposito in dicta solutione .s. an aliq̃d istis generalissimis sit uniuocum. ¶ Et primo quæritur an aliq̃d prædicatum intẽtionale sit istis uniuocum. Quod non uidetur, quia si sic: tunc illud esset prius & cõius istis, & ita hæc non essent generalissima & prima gña, qđ est cõtra Boe. ¶ Itẽ si aliquid esset eis uniuocũ, cum sint diuersa inter se essent aliq̃d idẽ entia. ergo dña. cõsequẽtia patet per diffinitionẽ differentiũ quinto metaphysicæ positã. consequens est falsũ, quia ꝑdicamenta sunt scđm se diuersa, nõ inter se dña, qa tunc essent spẽs.

Hic in fine mẽn. & super Porphy.

2

3 ¶ Itẽ intentio causatur a re: igit̃ vnitas intẽtionis ab unitate rei: sed nulla res uniuocè cõuenit istis. ergo nec aliqua intẽtio: prima ꝑpositio patet. Quod .n. est in intellectu, & non est a re: est figmentũ: cuiusmodi nõ est aliqua intentio. ¶ Item nullum uniuocũ est denominatiuũ. sed prędicamentum intentionale tãtum denominatiue dicitur de istis decem, quæ sunt res primæ intentionis. ergo nullum prædicamentum intentionale est istis uniuocum. 4

Probatio maioris. tum quia uniuocum distinguitur hic contra denominatiuum, sicut contra æquiuocum. tũ quia inferius dicit Aristot. ca. de substantia, quod quædã prędicatur scđm nomẽ, & non secundum illius noĩs rationem: puta cõcreta siue denominatiua. exemplificãdo de albo.

Iuxta principium.

¶ Ad oppositũ. aliquod intẽtionale dicitur de istis .x. secundum nomen & eandem rationem. ergo uniuocè. consequẽtia patet per diffinitionẽ uniuocorũ. probatio añtis, quia substãtia est genus, quãtitas ẽ genus, ¶ Item substantia prædicat̃ de pluribus specie differentibus in quid. & quantitas similiter: quare gen⁹ đ istis secundum nomen & diffinitionem ꝑdicatur. Illa potest argui de multis intentionibus inhærentibus illis, & sub eis contentis, ut species homini & albedini. ¶ Itẽ sola diuersitas in materia accidentali non diuer-

 si-

sificat illud cuius est, specie, quia dña specifica est dña formalis, sed intentio applicata rei unius generis, & alterius tm̄, habet dñam penes materiam per accidés, ergo non differt specie ex hoc, qđ inest istis. ergo nec tollitur propter illud uniuocatio, quia q̄ nō tollit vnitatem secundum specié: nō tollit uniuocationé. prima propositio patet, quia circulus aureus, & circulus ęneus non differunt specie, & ratione patet. quia talis differentia cum eo cui addit, non facit nisi ens per accidens, quod non est natum esse species generis. minor patet, quia nulla intétio inest rei primæ intentionis ꝑ se ut ostensum est prius, sed est sola diuersitas hic, & ibi penes res primæ intentionis. ergo tantum penes materiam accidentalem.

AD QVAESTIONEM dicédū, q̄ aliquod intétionale uniuocum potest applicari rebus omnium generum, quia diuersitas in rebus primæ intentionis inter se non impedit ipsas ab intellectu posse concipi per eundem modum concipiendi. Intentiones aūt oés eis attribuūtur inquantū ab intellectu concipiunt. & iō intétiones eędem specie possunt diuersis rebus attribui. ¶ Ad primum argumentum dici potest, quòd sunt prima & cōmunissima rerum genera, non intentionum. ¶ Ad secundū similiter dico, q̄ non sunt differétia, quia nō sunt aliquid idem entia idest aliqua res. Vel aliter ad vtrunque, quòd licet sint communissima & prima, potest tamen aliquid idem inesse oībus illis denominatiue, qđ non debet dici prius uel cōmunius illis, nisi essentialiter de eis diceretur. ¶ Sic ad secūdum, quòd non sunt essentialiter aliquid idem, ideo non sequitur ipsa esse differétia. hoc quodammodo apparet, vbi minus uidetur, scilicet in accidentalibus realibus, quia albū vnū significans dr̄ de superficie & de hoīe, quæ sunt duorū generū, sed nō est oīno simile. accidens enim reale tm̄ hét aliqd unū pro proximo subiecto, ita q̄ nulli alij inest, nisi per naturā eius: vnde aliud tm̄ est eius subiectū ꝑ accidens mediāte primo subiecto, sed accidés intentionale potest æquè primo inesse rebus oīum generum, nulli per aliud. ¶ Ad tertium dico, quòd res non est tota causa intentionis,

sed

sed tantum occasio, inquantum. s. mouet intellectum, vt actu consideret & intellectus est principalis causa: ideo minor vnitas sufficit in re, quam sit unitas intentionis, quia sufficit intellectum ab aliquo extrinseco moueri ad causandum multa per cõsiderationem, quibus non correspondent in existendo aliqua in re simpliciter, sicut albedo significat per modum per se stãtis, & per modum habitus secundum quid utrũque enim attribuit ĩtellectus modum. s. habitus & per se stantis simpliciter. sicut homini, & utrunque est simpliciter nomen, sed tamen utrobique est aliqd correspondẽs illi modo, sed non ita uerè sicut causatæ intentione ab intellectu moto ab illo extrinseco. Similiter intellectus considerans rem per illam unã speciem potest millesies reflectere se supra suã operationem considerãdo, & quælibet consideratio est aliquid nihil habens extrinsecum sibi correspondens, nisi tm̃ primũ obiectũ, ꝑ occasione quantum illud mouet primo intellectum ad considerandum, sed de hoc dictum est in libro Porphyrij. ¶ Ad quartum, dico, qđ aliud est dicere aliquid uniuocè prædicari de multis. & esse vniuocũ prædicatũ de multis. denominatiuum enim primo modo non est uniuocum. secundo uerò modo est ut ostendit ratio. unde concedenda est conclusio scilicet quod nullum prędicatum intentionale est uniuocè prędicatum de rebus primæ intentionis sed aliquod intentionale uniuocum in se prędicatur de istis licet non uniuocè. sed de hoc magis postea dicetur.

Quæstio. IIII.

QVæritur Vtrum ens sit de decẽ ꝑdicamẽtis uniuocum. uidetur quod sic per media logicalia. Et hoc sic, in æquiuocis non est cõtradictio. per Ari. in elẽ. sed hic est contradictio. sor. ẽ ens. sor nõ est ens. ergo ens est uniuocũ. ¶ Itẽ. nullũ ęquiuocũ est determinabile per aliquod additũ ad aliquod ęquiuocatorũ, quia quodlibet illorũ actu importat, sed ens ꝑ aliquid additum est determinabile ad unum prędicamentũ, ut cum dicitur ens absolutum, uel ens per se, contrahitur ad substãtiã. ergo nõ est æquiuocũ. ¶ Itẽ sequitur. homo est substãcia. ergo homo est ens, qa ańs nõ põt esse verũ

haberēt aliqđ uniuocũ ꝑdicatũ ĩqd đ eis, ꝑ illud nõ distinguerent, ut manifestũ ē. igiť ꝑ aliquid superadditum ununquodq; differt ab alio. qcqd sit illud, sequiť hæc eē differentia, & non secundũ se diuersa, qa sunt aliquid idem entia, quod est contra Ari. 4. meta. ¶ Sequitur etiã hæc species esse, quia omne compositum secundum rationem ex aliquo communi dicto de se ĩ qd & ex aliquo formali suꝑaddito est ꝓpriè diffinibile per illa. diffinitio aũt ꝓprie solius speciei est. ꝑ Ari. 6. topi. ¶ Itē si sit commune istis, cũ hęc differãt & non per ens, quæro de addito in hoc, & istud aut est ens aut nõ ens. si ens. igitur ens est de eius intellectu. ergo addendo illud enti, erit nugatio, & ens & illud sunt de intellectu cuiuslibet prędicamenti. ergo in intellectu simplici cuiuslibet prædicamenti est nugatio. ergo in intellectu cuiuslibet est nugatio: quia in intellectu cuiuslibet includiť aliquod ꝑdicamentorum, etiam in oĩ diffinitione erit nugatio, sꝑ resoluendo, vsque ad genus generalissimum, ponendo rationes pro nominibus, ꝙ Ari. habet pro incõuenienti. 7. meta. ¶ Hęc ꝓbatio est generalis ad probandũ omnem determinationem facientem vnum per se, cum determinabili esse extra intellectũ determinabilis, & econuerso de determinatione non faciente vnum essentialiter, est hoc magis manifestum. Si illud additum in quolibet prædicamento supra ens sit non ens: sequuntur duo inconueniētia. Primum est, quod quodlibet ꝑdicamentum sit non ens formaliter, & ita omnia inferiora erunt per se nõ entia, quia de omni inferiori prædicatur aliqđ istorũ. ¶ Aliud est, quod in intellectu cuiuslibet prędicamenti sit repugnantia, & ita de intellectu cuiuslibet, ut prius deductũ est. ¶ Itē Ari. 8. meta. dicit, ꝙ sicut substantię separatæ sunt statim idem quod sunt. i. non per formam aliquam aduenientem materiæ, sic ens est statim aliquod prædicamentorum, ergo non ꝑ differētiam additam. igitur non est commune. ¶ Item si ens sit uniuocum istis, hic erit nugatio, substantia quãta, homo albus, & uniuersaliter addendo accidēs subiecto, quia aliquid idem includitur per se in intellectu vtriusque. ergo faciendo resolutionem, ponendo rationes

5. 8. & 10. meta. idē habetur. c. 1. et inde.

Cõtex. 43.

Cõtex. vlt.

nes pro nominibus, aliquid idem bis diceretur,& ita erit nugatio. ¶ Similiter in omni diffinitione erit nugatio propter idem,quia in vtriusque diffinientis intellectu includitur idem.

Propter hoc dicendũ est, quod ens non est vniuocum decem prædicamentis. Sed quomodo se habeat ad hęc, dubium est, utrum prædicatur æquiuocè vel analogicè. ¶ Ponitur aũt analogia in voce tripliciter. vel quia significat vnam rationẽ primo, quę existendo diuersimodè conuenit duobus vel pluribus, quæ dicuntur analogata, sicut hoc nomẽ causa, & hoc nomen principiũ, & multa alia nomina, quæ distinguuntur in 5. meta. significant vnam rationẽ primo,tamen illa est in diuersis secundũ ordinem. ¶ Alio modo ponitur analogia in vocibus, quia unum significatur per prius per vocem, & reliquum per posterius. cuius causa ponitur,quia significare sequitur intelligere.quod igitur per prius intelligitur a lio si significetur per eandem vocem per q̃, & illud aliud,per prius significabitur. ¶ Tertiomodo, quia vox vni imponitur propriè & propter aliquam similitudinem ad illud, cui primo imponitur, & transfertur vox ad significãdum aliud, sicut est in secundo modo æquiuocationis. vbi etiam est quodammodo ordo in significando,quia nunquam vox transfertur ad significandũ aliquid,nisi supponatur ipsam impositam esse ad significandum aliquid propriè, & hoc secundũ significat solum propter aliquam similitudinẽ eius, ad illud,cui primo imponitur. Voces analogicę primo modo videntur esse apud logicum simpliciter vniuocè,quia genus secundum logicum est simpliciter vniuocum, licet ratio quã primo significat,diuersis speciebus secundum ordinem conueniant. ¶ In omni enim genere est vnum primum, quod est mensura omnium posteriorum.per Arist. 10.meta. forte tamen nõ est omnino simile de uocibus sic analogicis, & de genere respectu specierum,quia licet generis species inter se habeant ordinem secundum perfectius & imperfectius in essendo, tamen in participando rationem generis non habẽt ordinem, quia æquè primo omnes participant naturam generis.nam ęquè

im-

est naturaliter prius voce significatiua. Et quod hic cõsideratur est naturaliter pri⁹ vtroque istorum, sicut pars integralis toto. ergo quod hic primo consideratur naturaliter est prius quacunq; uoce significatiua. ergo non est hic subiectum uox significatiua. ergo &c. ¶ Item nulla proprietas uocis significatiuę hic ostéditur de ea, nec in aliqua parte logicæ. ergo &c. ¶ Ad ista duo potest dici, ꝙ esse ex trib. terminis est passio syllogismi: vt est in voce, sicut verum vel falsum significare, est passio enunciationis, & sic de cęteris passionibus huiusmodi. ¶ Contra. aut syllogismus in méte est syllogismus, & enunciatio in mente est enunciatio, aut non. Si sic. ergo habent passiones syllogismi & enũciationis absque hoc quòd proferantur. Si non: ergo habés demonstrationem in méte, non habet demonstrationé nisi proferat, & ita non est sciens nisi proferat, quod manifestè est falsum.

AD QVAESTIONEM dici põt, ꝙ iste liber non est de decem vocib. ut de primo subiecto, nec aliqua pars logicę est de uoce, qa oẽs passiones syllogismi, & omnes partes eius possunt sibi inesse secũdum esse qđ habent in méte, etiam si nõ proferãtur, ut inductiuè patet, sed est de aliquo priore: quod respectu uocis significatiuæ tantum habet rationem significati. ¶ Ad auctoritaté Boetij dici potest, ꝙ intellexit passiuam per actiuam, sic de decem uocibus decem genera rerum significantibus, idest de decé generibus per decem uoces significatis, & quomodo illud sit uerum, in solutione sequentis q̃onis dicetur. ¶ Ad secundũ potest dici, ꝙ uniuocum & denominatiuum primo sunt dr̃iæ prædicati, ꝙ scđm se inest conceptui, non primo uoci significanti. De æquiuoco aũt determinat propter oppositionem eius ad uniuocum, uel quia æquiuocum æquiuocatum est conceptus, licèt non ęquiuocum æquiuocans: uel qa est conceptus inquantũ significatur. ¶ Ad tertium dico, ꝙ ibi poni dicuntur, ut ostendat se nõ assignare veras diffinitiones istorum ęquiuocorum &c. quæ est ꝑ genus & dr̃iam, sed tantum ꝑ rationem exprimenté quid dr̃ per nomen. ¶ Ad aliud dico, ꝙ in secunda diuisione dicit Arist. eorum quę sunt.

sicut

ſicut igitur ex illa nõ ſequitur ſubiectum huius libri eſſe aliquid reale, cui per ſe conuenit eſſe, ſic nec hic ſequitur ſubiectum eſſe uocẽ cui per ſe cõuenit dici. ideo dico dicuntur .i. concipiuntur: & ſunt, in ſecunda diuiſione ſumitur pro eodem, ſunt ſecundum rationem.

¶ Ad aliud de in cõplexo. dico, quòd illud conuenit conceptui ſimplici. uoci uerò ſignificatiuæ ex conſequenti. ſi ergo ſubiectum hic ſit incomplexum, magis ſtat ꝙ ſit conceptus quàm uox.

¶ Ad aliud de, ſignificat. dico, ꝙ ſicut ad illud non ſequitur ſubiectum huius lib. eſſe literã, ut nec vult Boet. litera tamẽ inter quatuor, quæ numerantur in principio perihermenias eſt tantũ ſignum & non ſignatum. Ita nec ſequitur ſubiectum hic eſſe uocem, ex hoc medio ſignificat, quia illud eſt nimis cõe medium. paſſio. n. ſignificat rem tantum: vnde ſtat ſubiectum hic eſſe cõceptũ.

¶ Ad aliud dico, ꝙ logica non eſt ſcientia realis, nec ſermocinalis, quia nec ſermonem, nec ſermonis paſſiones conſiderat, nec ſuum ſubiectum ſub ratione ſermonis. immo ꝙ iſta diuiſio ſit in ſufficiens, ſic oſtẽditur. Mediũ inter rem & ſermonem uel uocem eſt conceptus. ergo ſicut eſt aliqua ſcientia per ſe de rebus, aliqua per ſe de vocib. ſignificatiuis, ut grãmatica retho rica, quæ conſiderant paſſiones uocis. ſ. inquantũ uocis, ſ. cõgruum & ornatum: Ita põt aliqua ſcĩa eſſe per ſe de conceptu, & hæc eſt logica. vnde per ſe habet dici ſcientia rõnalis: non tm̃, quia traditur per rõnem, ſicut quęlibet alia ſcĩa, ſed cũ hoc ꝙ eſt de cõceptib. formatis ab actu rõnis. ¶ Si ab aliquo dicatur logicã eſſe ſciam ſermocinalẽ, ut videtur ex interpretatione nominis, itelligendũ eſt, ꝙ multum cõuenit cũ ſermone ꝓpter duo. Primo, quia conceptus eſt immediatum ſignificatum per vocẽ, de quo cõceptu eſt logica. Scd͛o, quia paſſiones conceptus inſunt uoci ſignificatiuę, ſicut incomplexum & complexum, ſignificare uerum uel falſum, ut ſigno per naturã ſignificati. ¶ Ad aliud qđ tangitur rñdendó ad argumenta in contrariũ facta de tribus terminis, & ſignificare uerũ uel falſum, poteſt dici quòd terminus, uel eſt idem quòd uox ſignificans conceptum ſimplicem, & tunc nõ eſt ſyllogiſmus

mus ex tribus terminis, nisi prolatus. Vel verius: terminus significat idem quod conceptus simplex, quia trāsumitur a geometria ad significandum ad indiuisibile in propositionibus, quod potest esse in mente, & tunc omnis syllogismus prolatus & non prolatus est ex tribus terminis. ¶ Similiter significare uerum vel falsum conuenit enunciationi, sed non vt est uox significans conceptum, sed ut conceptus significat rem. ¶ Item hic in commento sup principium huius dicit Boetius, quòd uoces significatiuæ: vno modo considerantur, vt imponuntur ad significandum. Secundo modo, ut eis significantibus insunt proprietates causatę ab intellectu. primo modo considerantur in logica. Secundo modo in grammatica. Secū dum hoc igitur primū subiectum logicæ esset ponendum uocem significatiuam. & sic subiectum primū huius libri est uox significans conceptum simplicē, & maximè decem uoces decē rerum genera significantes, quia ad illas omnes aliæ reducuntur. ¶ Contra hoc: cognito uno correlatiuorum diffinitè necesse est cognoscere alterum per Aristo. in prædicamentis. cap. de relatione. ergo si logicus considerat vocem inquātum est significatiua rei, oportet eū diffinite cognoscere rem. quod non uidetur conueniens. ¶ Item. omnis uox significatiua in genere uocis significantis est singularis. ergo nullius ad aliam est ordo. ergo non magis aliæ uoces significatiuæ ad istas reducuntur, quam istæ ad alias. ¶ Ad primum istorum potest dici, quod uox nō est primo signum rei, sed conceptus: quem oportet logicum considerare. non ut primum subiectum, sed propter cognitionē primi subiecti. ¶ Contra. conceptus est vlterius signum rei. igitur adhuc sequitur, ꝙ oportet rem cognosci. ¶ Illud argumentum non est tm̄ contra Boetium. sed etiam contra dicentes logicam esse de cō ceptibus. Et ideo potest dici, ꝙ non oportet propter vnius relatiui cognitionē alterum cognosci, quantum ad omnia, quæ sunt in se, sed tantum quantum ad illa quæ insunt ei inquantum refertur ad aliud: hoc autē modo non est inconueniens rem cognosci in logica, inquantum est significatum ꝑ con-

cōceptum. ¶ Ad secundum dici potest, quòd licet in genere vocis nō sit aliquis ordo inter uoces significatiuas: tamē inquantum significant conceptus inter illas, est ordo, sicut omnis propositio in genere propositionum est singularis alia uniuersalis, ratione conceptus significati &c.

Quæstio. II.

QVæritur vtrum iste liber sit de. x. prædicamentis, vt de subiecto. quòd non videtur: quia scire, est rem per causam
Tex.5. cognoscere. per Ari. primo posteriorum. ergo omne scibile habet causam, sed ista decem non habent causam. ergo de eis non est scientia. probatio minoris, quia causa naturaliter prius est illo, cuius est causa, sed istis nihil naturaliter est prius: cū
2 sint prima. ¶ Item vnius sciētiæ est unum subiectum: ista decem non sunt vnum subiectum, quia nec unum difinibile. cum ergo scientia sit una, non erit de istis decem, ut de subiecto. ¶ Itē
3 de istis est scientia realis, non ergo logica. consequen
Cōtex. 38. tia patet per Arist. 3. de anima. scientiæ secantur vt res: sed logica est diuersa ab omni sciētia reali. ergo subiectum eius a subiecto cuiuslibet scientiæ realis est diuersum. probatio antecedentis. tum quia de istis determinat metaphysicus, ut patet 5. & 7. metaphysicæ. Cōtex. 14. & inde.
tum quia ista sunt res primę intentionis. probo, quia impossibile est aliquid secūdæ intētionis prædicari per se de re primæ intentionis, Cōtex. 1. & inde.
sed ista decem genera generalissima prædicantur per se de rebus primæ intentionis (est enim hæc uera per se: homo est substantia) ergo ista sunt primæ intentionis. ergo omnis scientia de istis est scientia realis. ¶ Ad oppositum est Aris. determinans hic de decem generalissimis. Intitulatur similiter liber prædicamentorum.

AD QVAESTIONEM dicit, q̄ prædicamēta dupliciter possunt considerari. Vno modo inquantum sunt entia. Alio modo inquantum considerantur a ratione, siue inquantum aliqua proprietas ab intellectu causata eis attribuitur. ¶ Primo modo de eis considerat metaphysicus. subiectum enim eius est ens inquātum ens. ¶ Secūdo mō

hic de eis consideratur: ostẽduntur enim de eis passiones sibi inhærentes, inquantum sunt generalissima, ut de substantia uniuocè prædicari, & non esse in subiecto, & uideri hoc aliquid significare. ¶Similiter de alijs generibus determinatur secundum talem rationem, quia inquantũ talia in suas diuiduntur species, & illę ulterius in alias, & nihil est super ea, quod descendit in illa p diuisionẽ. patet enim istis inquantum sunt generalissima inesse has passiones.s. diuidi in spẽs, & multas habere species subalternas, & non habere genus superueniens, quare tales proprietates determinãtur hic. si uerò de aliquib. alijs, quæ istis generalissimis insunt, inquantum sunt entia, hic determinatur: hoc non est principale ad propositum, sed ad maiorem manifestationem istorum, quantum ad prædicta intentionalia. Sed cum ista decem nõ sint unum subiectum vnius sciẽtię realis, scilicet metaphysicæ, nisi inquãtum est in istis unum primum: ad qđ omnia alia attribuuntur, ut habetur. 4. meta. sed inquãtũ a ratione cõsiderantur: nullum est ad quod attribuantur, quomodo sunt unum subiectum, & oportet dicere, quòd maior est unitas eorũ in aliqua proprietate ab intellectu causata, q̃ inquãtũ sunt entia. & ita cum hæc scia non sit una unitate analogię, oportet assignare aliquod intẽtionale, qđ sit istis cõe, & primum subiectum, quia de solo tali per se considerat logicus: illud aũt a qbusdã ponitur ens incõplexum dicibile: ordinabile in genere. Omnibus concessis prius naratis in positione.

Cõtex. & inde.

¶ Contra. hoc ultimum põt argui sic: ens non conuenit uniuocè oĩ enti extra aĩam. ergo multo magis non est uniuocũ enti extra aĩam, & entia consideratione intellectus causato, quia illa plus differunt. ergo uel hic accipitur ens pro ente extra animam, uel pro ente rationis: si primo modo, sequentur duo inconuenientia.s. ꝙ subiectum quod ponitur non sit uniuocum decem prædicamentis: quæ hic considerantur, cuius oppositum sustinere intendit. Secundũ, ꝙ subiectum hic sit ens per accidens, quia compositum ex re primæ intentionis, & re secundæ, quæ non faciunt unũ per se. de ente aũt p accidens nõ est scia per Ari. 6. meta. *Cõt. 4.*

meta. Si uerò pro ente rationis, sequitur ꝙ est nugatio, quia alia addita includunt ens sic sumptum, & ita est nugatio. ¶ Item aut dicibile intelligitur pro significabili per sermonem, & ostensum est in solutione quæstionis præcedentis illud accidere subiecto huius libri. aut dicibile sumitur pro p̄dicabili. & tunc addendo in complexum, fit nugatio, & iterum fit nugatio addendo ordinabile in genere. ꝓbatio primi, quia propositio non prædicatur, nec aliquod complexum inquantum complexum. probatio secundi, prædicabile includit ordinabile in genere, uel ecõuerso, quia ex hoc, ꝙ aliquid est predicabile, ut hic Ari. loquitur: ordinatur ad aliud secundum sub uel supra. ¶ Ad hoc ultimum dicitur, quòd indiuidua in genere sunt ordinabilia: non tamen prædicabilia, & generalissima dicuntur prædicabilia: non tamen in genere ordinabilia, ideo neutrum istorum reliquum includit. ¶ Contra. tunc ens ordinabile &c. non conuenit generalissimis, de quibus tamẽ maxime hic agitur. ergo illud non est subiectum. Si ponitur pro subiecto, tm̄ ens incomplexum uel tãtum ens dicibile, uel tantum ens in genere ordinabile. Contra. quodlibet est prima rationum factarum contra priorem positionẽ, & cõtra primam positionem simul, & contra omnes istas tres, qa quicquid istorũ ponatur subiectũ: illud excedit oĩa decem p̄dicamẽta. quod vr̄ inconueniens. ¶ Si ẽt ponatur tantum prædicabile, illud idem est ꝙ vniuersale ergo idẽ est subiectũ huius libri, & Porphyrij, quod est incõueniens, & excedit decẽ p̄dicamẽta. Ideo dici potest, ꝙ hic consideratur de decem prædicamentis, inquantum aliquid a ratione causatum eis attribuitur, qa aliter nõ possunt a logico considerari, & illo modo non hn̄t tm̄ unitatẽ analogiæ, sed etiam uniuocationis, & illud uniuocũ istis illo modo est aliquod intẽtiõale, qđ est hic primum subiectum, & illud pòt noĩari p̄dicamentũ uel gn̄alissimũ, quia oẽs ꝓprietates, quæ per se de istis determinantur hic: determinãtur de eis, inquantũ hn̄t rõnem generalissimi uel prædicamenti. Contra. tunc determinaretur hic de substãtia quantitate &c. tantum per accidens, quia tantum

mō ſcd̄m ꝙ aliqd ineſt eis p accidens, ſcilicet ſecundum aliquod intentionale, quia nullum tale pōt eis ineſſe p ſe. ¶ Itē nulla paſſio eſt hic oſtenſa de prædicamento, vel gn̄aliſſimo ſcd̄m ſuā rōnem. ergo illud nō eſt ſubiectum. ¶ Item ſubiectum hic non conuenit omni conceptui formato a primo actu rōnis: ſicut ſubiectum libri perihermenias conuenit oī conceptui formato a ſecundo actu rōnis, quod vr̄ incōueniēs, qa ſimiliter vr̄ iſte liber eſſe de cōceptu ſimplici incōplexo, ſicut ille de cōplexo. ¶ Itē cum generaliſſimū uel p̄dicamentū ſub vniuerſali contineatur, ſequit̄ hanc ſciam libro Porphyrij ſubalternari, quia ſicut ſubiectum ad ſubiectū ita ſcientia ad ſciētiam, ſed illud vr̄ inconueniens. ¶ Ad primū illorum dico, ꝙ non eſt inconueniens illa tantum per accidens a logico conſiderari, quæ metaphyſicus per ſe cōſiderat. ¶ Ad ſecundū dico, ꝙ inquantum aliqđ intētionale uniuocū hic demonſtratur de ſubſtantia & q̄titate, inquantum habent rationem gn̄aliſſimorum, intantum illud oſtenditur de prædicamento ſiue generaliſſimo primo, ut diuidi in ſpecies, non hr̄e genus ſuperueniens, & uniuocè prædicari, quod oſtenditur de ſubſtantia, & ſupponitur cognitum de alijs in hoc enim ꝙ aliquid uniuocè oſtendit̄ de multis ſubiectis non primis: in hoc oſtēditur de primo ſubiecto. ¶ Ad tertium pōt dici, ꝙ ſicut enunciatio eſt primū ſubiectū libri perihermenias, q̄ non dr̄ formali p̄dicatione de oī cōceptu formato a ſecundo actu rōnis, ſed alia reducuntur ad ipſum, ut oratio imperatiua, ſic oīs cōceptus ſimplex reducitur ad aliquod prędicamentorū. ¶ Ad quartū p̄t dici, ꝙ licet ſubiectum ſit ſub ſubiecto: nō tn̄ hęc ſcia ſumit ſua principia ex illa, & iō alterū deeſt, quod requiritur ad ſubalternationem ſciarum. ¶ Ad primū argumentum principale dico, ꝙ licet iſtorū in ſe non ſit cauſa aliqua: tn̄ reſpectu ſuarū paſſionum habent cauſam præcipuè reſpectu paſſionū intentionalium, quæ inſunt eis inquantum a ratione cōſiderātur. Et cum dr̄ iſtis nihil eſt naturaliter prius: verum eſt in ſe: tn̄ ratione inhærentiæ paſſionis intentionalis, pōt naturaliter eis aliqd eſſe prius. ¶ Ad ſcd̄m patet, ꝙ primū ſubiectū hic eſt

aliquid

aliquid uniuocum istis decem, ut prædicamentum. ¶ Ad tertium patet, quia q̃ metaphysicus per se cõside rat hic per accidẽs conside ratur, quia hic per se cõside ratur aliquid intẽtionale ap plicabile eis quæ metaphysicus per se considerat.

Quæstio. III.

QVærit. De supposito in dicta solutione.s.an aliqd istis generalissimis sit uniuocum. ¶ Et pri mo quæritur an aliqđ prædicatum intẽtionale sit istis uniuocum. Quod non uidetur, quia si sic: tunc illud esset prius & cõius istis, & ita hæc non essent generalissima & prima gña, qđ est cõ tra Boe. ¶ Itẽ si aliquid esset eis uniuocũ, cum sint diuersa inter se essent aliqd idẽ entia. ergo dĩa. cõsequẽtia patet per diffinitionẽ differentiũ quinto metaphysicæ positã. consequens est falsũ, quia p̃dicamenta sunt sc̃đm se diuersa, nõ inter se dĩa, qa tunc essent spẽs. ¶ Itẽ intentio causatur a re: igit vni tas intẽtionis ab unitate rei: sed nulla res uniuocẽ cõuenit istis. ergo nec aliqua intẽtio: prima ꝓpositio patet. Quod.n. est in intellectu, & non est a re: est figmentũ: cu iusmodi nõ est aliqua intentio. ¶ Item. nullum uniuocũ est denominatiuũ. sed prędi camentum intentionale tã tum denominatiue dicitur de istis decem, quæ sunt res primæ intentionis. ergo nullum prædicamentum intentionale est istis uniuocum. Probatio maioris. tum quia uniuocum distinguitur hic contra denominatiuum, sicut contra æquiuocum. tũ quia inferius dicit Aristot. ca. de substantia, quod quædã prędicatur sc̃đm nomẽ, & non secundum illius nõis rationem: puta cõcreta siue denominatiua. exemplificã do de albo. ¶ Ad oppositũ. aliquod intẽtionale dicitur de istis. x. secundum nomen & eandem rationem. ergo uniuocè. consequẽtia patet per diffinitionẽ uniuocorũ. probatio añtis, quia substãtia est genus, quãtitas ẽ genus, ¶ Item substantia prædicať de pluribus specie differentibus in quid. & quantitas similiter: quare gen⁹ đ istis secundum nomen & diffinitionem p̃dicatur. Illa potest argui de multis intentionibus inhærentibus illis, & sub eis contentis, ut species homini & albedini. ¶ Itẽ sola diuersitas in materia accidentali non diuer

Margin notes: *Hic in cõmen. & super Porphy.* — 2 — 3 — 4 — *Iuxta principium.*

ſſificat illud cuius eſt, ſpecie, quia dr̃ia ſpecifica eſt dr̃ia formalis, ſed intentio applicata rei unius generis, & alterius tm̃, habet dr̃iam penes materiam per accidẽs, ergo non differt ſpecie ex hoc, qđ ineſt iſtis. ergo nec tollitur propter illud uniuocatio, quia ꝙ nõ tollit vnitatem ſecundum ſpeciẽ: nõ tollit uniuocationẽ. prima propoſitio patet, quia circulus aureus, & circulus ęneus non differunt ſpecie, & ratione patet. quia talis differentia cum eo cui addit, non facit niſi ens per accidens, quod non eſt natum eſſe ſpecies generis. minor patet, quia nulla intẽtio ineſt rei primæ intentionis ꝑ ſe ut oſtenſum eſt prius, ſed eſt ſola diuerſitas hic, & ibi penes res primæ intentionis. ergo tantum penes materiam accidentalem.

AD QVAESTIONEM dicẽdũ, ꝙ aliquod intẽtionale uniuocum poteſt applicari rebus omnium generum, quia diuerſitas in rebus primæ intentionis inter ſe non impedit ipſas ab intellectu poſſe concipi per eundem modum concipiendi. Intentiones aũt oẽs eis attribuũtur inquantũ ab intellectu concipiunt. & iõ intẽtiones eędem ſpecie poſſunt diuerſis rebus attribui. ¶ Ad primum argumentum dici poteſt, quòd ſunt prima & cõmuniſſima rerum genera, non intentionum. ¶ Ad ſecundũ ſimiliter dico, ꝙ non ſunt differẽtia, quia nõ ſunt aliquid idem entia ideſt aliqua res. Vel aliter ad vtrunque, quòd licet ſint communiſſima & prima, poteſt tamen aliquid idem ineſſe oĩbus illis denominatiue, qđ non debet dici prius uel cõmunius illis, niſi eſſentialiter de eis diceretur. ¶ Sic ad ſecũdum, quòd non ſunt eſſentialiter aliquid idem, ideo non ſequitur ipſa eſſe differẽtia. hoc quodammodo apparet, vbi minus uidetur, ſcilicet in accidentalibus realibus, quia albũ vnũ ſignificans dr̃ de ſuperficie & de hoĩe, quæ ſunt duorũ generũ, ſed nõ eſt oĩno ſimile. accidens enim reale tm̃ hẽt aliqd unũ pro proximo ſubiecto, ita ꝙ nulli alij ineſt, niſi per naturã eius: vnde aliud tm̃ eſt eius ſubiectũ ꝑ accidens mediãte primo ſubiecto, ſed accidẽs intentionale poteſt æquè primo ineſſe rebus oĩum generum, nulli per aliud. ¶ Ad tertium dico, quòd res non eſt tota cauſa intentionis,

ſed

sed tantum occasio, inquantum. s. mouet intellectum, vt actu consideret & intellectus est principalis causa: ideo minor vnitas sufficit in re, quam sit unitas intentionis, quia sufficit intellectum ab aliquo extrinseco moueri ad causandum multa per cōsiderationem, quibus non correspondent in existendo aliqua in re simpliciter, sicut albedo significat per modum per se stātis, & per modum habitus secundum quid utrūque enim attribuit ītellectus modum. s. habitus & per se stantis simpliciter. sicut homini, & utrunque est simpliciter nomen, sed tamen utrobique est aliqd correspondēs illi modo, sed non ita uerè sicut causatæ intentione ab intellectu moto ab illo extrinseco. Similiter intellectus considerans rem per illam unā speciem potest millesies reflectere se supra suā operationem considerādo, & quælibet consideratio est aliquid nihil habens extrinsecum sibi correspondens, nisi tm̄ primū obiectū ꝓ occasione quantum illud mouet primo intellectum ad considerandum, sed de hoc dictum est in libro Porphyrij. ¶ Ad quartum, dico, qđ aliud est dicere aliquid uniuocè prædicari de multis. & esse vniuocū prædicatū de multis. denominatiuum enim primo modo non est uniuocum. secundo uerò modo est ut ostendit ratio. unde concedenda est conclusio scilicet quod nullum prędicatum intentionale est uniuocè prędicatum de rebus primæ intentionis sed aliquod intentionale uniuocum in se prędicatur de istis licet non uniuocè. sed de hoc magis postea dicetur.

Questio. IIII.

QVæritur Vtrum ens sit de decē ꝑdicamētis uniuocum. uidetur quod sic per media logicalia. Et hoc sic, in æquiuocis non est cōtradictio. per Ari. in elē. sed hic est contradictio. sor. ē ens. sor nō est ens. ergo ens est uniuocū. ¶ Itē. nullū ęquiuocū est determinabile per aliquod additū ad aliquod ęquiuocatorū, quia quodlibet illorū actu importat, sed ens ꝑ aliquid additum est determinabile ad unum prędicamentū, ut cum dicitur ens absolutum, uel ens per se, contrahitur ad substātiā. ergo nō est æquiuocū. ¶ Itē sequitur. homo est substātia. ergo homo est ens, qa añs nō pōt esse verū

sine

ſine cõſequẽte, ſed in æquo
cis non eſt cõſequẽtia. ergo
5 &c. ¶Itẽ ſi ens eſt equiuocũ
ergo aliquo modo hec ẽ ve
ra, ſuba eſt nõ ens, & ſequit.
ergo ſuba nõ eſt aliqd, quia
aliqd non eſt cõius ente, &
ſequit. ergo ſuba ẽ nihil. er-
go hoc cõſequẽs aliquo mõ
eſt verũ, qđ vr̃ incõueniens,
qa tunc nõ peccaret rõ Par
Cõtex. menidis in primo phyſic. in
2?. & hoc ꝙ accipit iſtã. nõ ens eſt
2?. nihil. qđ vr̃ eſſe contra Ari.
6 ¶Itẽ ꝑdicari inqd, ẽ rõ vna
cõueniẽs enti, vt dr̃ de oĩb.
iſtis. ergo illud, qđ dr̃ de i-
ſtis, eſt vniuocum, qa rõ ſub
qua aliqd dr̃, non eſt magis
7 vna, eo ꝙ dr̃. ¶Itẽ poſſibile
eſt uniuocum, tũ qa hñs con
tradictionem, tum qa eſt co
ſequẽs ad neceſſe, quorum
vtrũq; patet ſcđo ꝑiherme
nias, ſed poſſibile nõ vr̃ cõiꝰ
ente, ſed minus cõe, cũ ens
diuidat ꝑ actũ & potẽtiam,
ergo multomagis ens eſt v-
8 niuocũ. ¶Itẽ oĩs diuiſio inci
Cõt. 14 pit ab vno, ſed ens diuidit
ĩ hęc decẽ. 5. meta. ergo eſt
9 aliqd vnum in iſtis. ¶Itẽ oĩs
multitudo debet reduci ad
vnitatẽ ꝑ auctorẽ de cauſis,
ſed ſubſtãtia & accidẽs ſunt
Cõt. 12 multa, qa diuerſa, vt patet
ꝑ Ari. 10. meta. dicentẽ, ꝙ
oẽ ens ſi ſimpliciter diuiditur
in idẽ vel diuersũ, ergo iſta
multitudo reducitur ad ali
qđ vnũ, ſed illud nihil vr̃. ni
ſi ens, ergo &c. ¶Itẽ ſecũdũ
Ari. 7. phy. oĩs cõparatio eſt 10
ſcđm aliqđ vniuocum, ſed Cõtex.
ſcđm ens eſt cõparatio. er- 24. &
go &c. probatio minoris. tũ inde.
qa dicimus, ꝙ accidens eſt
minus ens, & poſterius ens
ſuba. tũ qa dr̃. 2. meta. vnũ-
quodq; ſicut ſe hẽt ad eſſe,
ſic ſe hẽt ad veritatẽ, & ibi- Cõt. 4.
dẽ probant̃ principia ſempi
ternorum eſſe veriſſima, ſi-
ue maxime vera, ex quo ſe
quit̃, ꝙ ſint maximè entia.
ergo ſcđm ens ẽ cõparatio.
¶Itẽ vnius ſcię, vnũ ẽ ſubm 11
vniuocũ, ſed ens inquãtum
ens eſt metaphyſicę ſubm,
ſicut determinat Ari. 4. illiꝰ
ergo ẽ vniuocũ. ꝓbatio ma-
ioris. tũ qa de ſubiecto fiũt
demõſtrationes: in demon-
ſtrationib. aũt oportet eſſe
aliquid cõe vniuocum, per
Ari. primo poſter. & parum
inf. in demõſtrationib. non Cõtex.
accidit ęquiuocatio. tũ quia 26.
de ſubiecto oportet præco-
gnoſcere ante demõſtratio-
nẽ qd eſt, ęquiuocum non
hẽt qd eſt, qa nec diffinitio-
nẽ. ¶Item in ſecõdo meta. Cõtex.
arguitur principia ſẽpiter- 4.
norũ eſſe veriſſima, qa ſunt 12
cã effectus vniuoci & verita
tis in alijs tũc ſic. veritas v-
niuocè ineſt cauſis oĩb. & cã

tis.

tis. ergo entitas ꝑ Ari. ibidē vnūqdq; sicut se hēt ad esse sic ad veritatē, sed oīa vel sūt cāæ vel cāta. ergo oib. ē Cōtex. 8. et 9. ens vniuocū. Itē 4. meta. po nitur istud esse primū prin- 13 cipiū. sed non cōtingit idem simul esse, & nō esse, & cer- tissimū oīum principiorum. sed si ens esset ęquiuocum, ēt hoc principiū dubiū pp multiplicitatē terminorū. ergo aliqd aliud certius eo cuius termini nō essent mul tiplices. hoc est incōueniēs. ergo ens non est ęquiuocū. ¶Itē vnius potētię cogniti- uæ est vnū obm primum in gñe, sed ens inqtum ens est obm primum intellectus. ꝑ Aui. igitur ēst vniuocū. ma- ior patet inductione & rō- ne, qa potētia cognitiua na ta est pfici. ꝑ se ꝑ formā sui ꝑ se obiecti. sed vnius poten tię nō sunt ꝑ se diuersę for- mæ gñe ꝑ se pfectiuæ. ergo eidē potentiæ cognitiuę nō corrñdent diuersa gña pro obiecto. Itē Aui. dicit, ꝙ ens 2. met. nec dicit subam, nec accñs, 14 sed q dicit ęquocū dicit al- terum, sigñatorū, qa ęquo cū nullū intellectū cōstituit, nisi alteri⁹ sigñatorum igit ens nō est ęquocū. ¶Itē ens imponit ab vna rōne, ut ab actu essēdi. ergo sigñat vnū. ¶Ad opp. est Porph. dicens si qs oīa entia vocet æquo- cè nuncupabit. ¶Item Ari. in prin. prædic. singulum in cōplexorū, aut sigñat subā, aut quantitatē &c. sed si ens sigñaret aliqđ cōe istis, nullū istorū sigñaret: qa qđ sigñat superius, nō sigñat inferius sub propria rōne. ergo esset ens in complexū, qđ est in- conueniēs. ergo &c. ¶Itē si ens sit vniuocum istis, tunc esset genus istorū, & ita hæc non erūt de esse gña prima: sed esset vnum gñalissimū primū. Probatio primæ con sequentię. oē uniuocū dictū de multis, dr̄ de illis, sub rō ne alicuius uniuersalis, ali- ter illa quinq; vniuersalia nō sufficienter diuiderent ꝑ dicari de multis. sed ens si esset vniuocū, nō posset dici sub rōne spēi spālissimę, qa hæc nō sunt singularia, nec sub rōne dr̄iæ, qa nullū eo- rū distinguit. dr̄ia aūt ē, qua dr̄nt a se singula, nec ꝓprij, nec accñtis, qa ens prędicat in qd. ꝑ Ari. 4. met. hęc duo non: igitur si sit uniuocū, e- Idē 3. rit gen⁹ respū illorum, & ex met. 8. hoc cōseqnte nō tm̄ seqt in- & 10. cōueniēs suppositū. s. ꝙ illa vbi su- nō sūt gña prima, sed & est pra. cōtra Ari. 3. me. quia ens ē Cōtex. đ ītellectu cuiuslibet, & ge 10. nus nō ē đ ītellectu dr̄iæ. er go &c. Similiter si hæc de cē

habe-

haberēt aliqđ uniuocũ ꝑdicatũ ĩqd đ eis, ꝑ illud nõ distinguerent, ut manifestũ ē. igit̃ ꝑ aliquid superadditum ununquodq; differt ab alio. qcqd sit illud, sequit̃ hæc eē differentia, & non secundũ se diuersa, qa sunt aliquid idem entia, quod est contra
5.8.& 10.meta. idē habetur. c. 3. et inde. Ari.4.meta. ¶ Sequitur etiã hæc species esse, quia omne compositum secundum rationem ex aliquo communi dicto de se ĩ qd & ex aliquo formali supaddito est ꝓpriè diffinibile per illa. diffinitio aũt ꝓprie solius speciei est. ꝑ Ari.6.topi. ¶ Itē si sit commune istis, cũ hęc differãt & non per ens, quæro de addito ĩn hoc, & istud aut est ens aut nõ ens. si ens. igitur ens est de eius intellectu. ergo addendo illud enti, erit nugatio, & ens & illud sunt de intellectu cuiuslibet prędicamenti. ergo in intellectu simplici cuiuslibet prædicamenti est nugatio. ergo in intellectu cuiuslibet est nugatio: quia in intellectu cuiuslibet includit̃ aliquod ꝑdicamentorum, etiam in oĩ diffinitione erit nugatio, sp resoluendo, vsque ad genus generalissimum, ponendo rationes pro nominibus, ꝙ
Cõtex. 43. Ari. habet pro incõuenienti.7.meta. ¶ Hęc ꝓbatio est generalis ad probandũ omnem determinationem facientem vnum per se, cum determinabili esse extra intellectũ determinabilis, & econuerso de determinatione non faciente vnum essentialiter, est hoc magis manifestum. Si illud additum in quolibet prædicamento supra ens sit non ens: sequuntur duo inconueniētia. Primum est, quod quodlibet ꝑdicamentum sit non ens formaliter, & ita omnia inferiora erunt per se nõ entia, quia de omni inferiori prædicatur aliqđ istorũ. ¶ Aliud est, quod in intellectu cuiuslibet prędicamenti sit repugnantia, & ita de intellectu cuiuslibet, ut prius deductũ est. ¶ Itē Ari.8.meta.dicit, ꝙ sicut substantię separatæ sunt statim idem quod sunt. Cõtex. vlt. i. non per formam aliquam aduenientem materiæ, sic ens est statim aliquod prædicamentorum, ergo non ꝑ differētiam additam. igitur non est commune. ¶ Item si ens sit uniuocum istis, hic erit nugatio, substantia quãta, homo albus, & uniuersaliter addendo accidēs subiecto, quia aliquid idem includitur per se in intellectu vtriusque. ergo faciendo resolutionem, ponendo rationes

nes pro nominibus, aliquid idem bis diceretur, & ita erit nugatio. ¶ Similiter in omni diffinitione erit nugatio propter idem, quia in vtriusque diffinientis intellectu includitur idem.

Propter hoc dicendũ est, quod ens non est vniuocum decem prædicamentis. Sed quomodo se habeat ad hęc, dubium est, utrum prædicatur æquiuocè vel analogicè. ¶ Ponitur aũt analogia in voce tripliciter, vel quia significat vnam rationẽ primo, quę existendo diuersimodè conuenit duobus vel pluribus, quæ dicuntur analogata, sicut hoc nomẽ causa, & hoc nomen principiũ, & multa alia nomina, quæ distinguuntur in 5. meta. significant vnam rationẽ primo, tamen illa est in diuersis secundũ ordinem. ¶ Alio modo ponitur analogia in vocibus, quia unum significatur per prius per vocem, & reliquum per posterius. cuius causa ponitur, quia significare sequitur intelligere. quod igitur per prius intelligitur alio si significetur per eandem vocem per q̃, & illud aliud, per prius significabitur. ¶ Tertiomodo, quia vox vni imponitur propriè & propter aliquam similitudinem ad illud, cui primo imponitur, & transfertur vox ad significãdum aliud, sicut est in secundo modo æquiuocationis. vbi etiam est quodammodo ordo in significando, quia nunquam vox transfertur ad significandũ aliquid, nisi supponatur ipsam impositam esse ad significandum aliquid propriè, & hoc secundũ significat solum propter aliquam similitudinẽ eius, ad illud, cui primo imponitur. Voces analogicę primo modo videntur esse apud logicum simpliciter vniuocè, quia genus secundum logicum est simpliciter vniuocum, licet ratio quã primo significat, diuersis speciebus secundum ordinem conueniant. ¶ In omni enim genere est vnum primum, quod est mensura omnium posteriorum. per Arist. 10. meta. forte tamen nõ est omnino simile de uocibus sic analogicis, & de genere respectu specierum, quia licet generis species inter se habeant ordinem secundum perfectius & imperfectius in essendo, tamen in participando rationem generis non habẽt ordinem, quia æquè primo omnes participant naturam generis. nam ęquè

Cõt. 2. & inde.

im-

immediate prædicatur genus de primis speciebus cõdiuidentibus ipsum, & tunc nulla est differentia in primitate inter istas pdicationis albedo est color, nigredo est color, licet cõparãdo albedinẽ & nigredinẽ inter se albedo sit perfectior. Sed in vocibus q̃ ponuntur analogicè primo modo est ordo inter participãtia, in participando illud, sicut nõ est æquè primo finis cã & materia, nec fortè æquè primo contrarietas, & cõtradictio oppositio. ¶ Secundus modus analogiæ supradictus vr̃ impossibilis, quia contingit ignorare simpliciter prius, quando nomẽ imponitur posteriori: quia posterius simpliciter potest esse nobis prius, & ita prius intelligi, & prius significari. ¶ Si ergo secundo vox ista imponatur priori simpliciter, manifestum est, quod non significabitur per posterius illud cui primo imponitur, quia illud semel significauit primo. igitur semp. vox enim postquam imposita est non mutatur in significando illud, cui imponitur. igitur ordo rerum non concludit ordinem in significatione vocum. Ratio posita ad hoc non uidetur ualere, quia si significare non sequitur intelligere necessaria cõsequentia, sicut nec effectus necessariã cãm quia aliqđ põt intelligi prius alio tpe & natura, nec tamen tunc significari. non enim necesse est, ut intelligẽs vocẽ imponat quod intelligit, sed adhuc est ad placitũ, ut imponat, uel non sed ista propositio, significare sequitur intelligere, intelligenda est, ut illud sine quo non, quia non potest aliquid significari, nisi intelligatur. sed nec sequitur necessario, nec quo ad consimilem ordinem in intelligendo, & significando. ¶ Sed quomodo debeat uox poni analogica apud logicũ tertius modus videtur probatissimus. quia aliter non uidetur differẽtia inter primũ modum æquiuocationis, & secundum. nam si vel utrobique uox significaret plura æque primo, uel si in secundo modo significaret tantum illud, cui conuenit propriè, tunc ille modus non uidetur esse æquiuocationis, quia illa uox esset simpliciter uniuoca, qa tantum unum significans, sed qualitercunque sit de modo ponendi analogiam, nullus istorũ modorũ uidetur conuenire enti respectu

decem pdicamentorum.qđ non primus, pbant oẽs rationes ad oppositum. Similiter non uř illa hre ordinem in participãdo ens, quia đ quolibet pdicať in quid, per se primo modo, & immediatè. Secundus modus non est possibilis apud logicũ. Tertius modus non est in proposito, quia hoc nomẽ. ens. non uidetur trãsferri a substantia ad accidens, propter aliquam similitudinem accidentis ab substantiã, cum de utroque prædicetur in quid. per Ari.4.meta.& ita de neutro impropriè. Similiter accidentia prius sunt in sensu, quam substantia. igitur & in intellectu. igitur possibile est eis imponi nomen significans ipsa, nõ per habitudinem ad substantiã, & si accidens significaretur per hoc nomen ens, ut attributum substantiæ. igitur significaretuŕ sub propria ratione, quia ratio attributi est propria ratio accidentis. igitur simpliciter est ens æquiuocum substantię, & accidentis, quia utrunque significat sub propria rõne.

PROPTER hoc dicendum, quod hoc nomen ens simpliciter est æquiuocum primo modo æquiuocationis, ad hæc decem genera prima præcipue pp hoc ultimũ, qa certum est subam significari sub ppria ratione, & accidens alio modo, quia si sub ratione propria significetur accidens, per hoc nomen ens, hoc esset sibi proprium. sub ratione, qua attribuitur substantiæ uel sub aliqua alia consimili, illa est propria ratio accidentis. ad huc sequitur utrunq; significare sub ppria rõne. ¶ Intelligẽdũ tñ est q̧ uox apud logicum simpliciter ęquoca est, qa scilicet æq; primo importat multa apud autẽ meta. uel naturalẽ, qui non considerant uocem in significãdo, sed ea quæ signãntur secundum id, quod sunt, est analoga, pp illud q̧ eã quæ significant, licet inq̃tum significantur non habeant ordinem, tñ inq̃tum existunt hñt ordinẽ inter se, iõ ens a meta. in 4. meta. & 7. poniť analogum ad subam & accidens, quia .s. hæc q̃ significantur, in essendo habẽt ordinem, sed apud logicum est simpliciter ęquocum, qa inq̃tum significantur p uocẽ ęque primo significãtur. ¶ Ad primum argumẽtum principale dico, quod circa ens non est cõtradictio, nisi facta distinctione, uel supponendo ens accipi in affirma- Cõtex. 2. Cõtex. 14. & 15.

firmatiua, & negatiua, pro eodem, & hoc modo est cōtradictio in æquiuocis, quia tunc sumuntur vt vniuoca, quia tantum pro vno significato. ¶ Ad secundum dico quod quantum est de vi sermonis, non contrahitur ens per aliquod additum, nisi æquiuocum possit contrahi tamen per aliquid additum potest fieri vel esse contractio, quo ad vtentes, vt referant intellectū ad idem, sicut nomina propria contrahuntur per cognomina super addita, quo ad vsum loquentium, non quo ad significationem vocis in se. ¶ Ad tertium nego omnem cōsequētiā ab ente ad aliquid. & econuerso nisi prius facta distinctione, & sumpto ente pro illo significato, & tunc non est propriè consequentia. substantia igitur ens, sed illatio eiusdem ex se.

¶ Ad probationem consequentiæ dico, quod antecedens, quod est simplex potest esse verum sine consequente multiplici, nisi consequens sumatur in uno sensu, quia ipsum ut multiplex nec est verum, nec falsum, sed distinguendum. ¶ Ad quartum dico, quod hæc est multiplex, substantia est nihil, sicut hæc, substantia est nō ens, & est vera in aliquo sensu, quia substātia est nulla qualitas, vel nō qualitas, quia aliquid cuius negationem importat nihil, non vr esse communius, quā ens, cum exponatur aliquid, idest aliqua res, & res non est communius ente. ¶ Ad quintum patet, quia prædicari in quid de substantia & quantitate inest enti sūpto æquiuoce, nec sequitur prædicatum ita esse idem sicut modus prædicandi, vt sępe dictum est, quia ad vnitatē speciei modi prædicādi sufficit vnitas proportionis in his, quibus inest talis modus. ¶ Ad sextum dico. quod possibile ęquocè est nomen primæ intentionis, siue impositionis, & secūdæ: primo modo significat potentiam vel ordinem ad actum, & diuidit ens, & est ęquiuocum, sicut actus in diuersis generibus. ¶ Secundo modo significat modum compositionis, & isto modo non est æquiuocū, & non est minus commune ente, quod diuiditur in decem prædicamēta, & est uniuocum, sicut cętera intētionalia, hoc modo procedunt probationes de consequentia & cōtradictione. hęc distinctio potētiæ, pt haberi 5. meta. cap. de potētia,

tia.¶Ad ſeptimum dico.qđ diuiſio incipit a ſic vno, qua li modo unius eſt diuiſio. diuiſio autem entis in decem genera eſt diuiſio unius nõ generis, ſed uocis in ſignificationes, & ideo incipit ſic ab uno.ſ.una uoce. ¶ Ad octauũ dico, quod non omnis multitudo reducitur ad unũ, qđ nihil ſit illius multitudinis : ſicut multitudo primę cauſæ & cauſatorum non reducitur ad aliquod unum, extra illam multitudinem, quia ſic ſequeretur aliquid eſſe prius primo:ſed tota illa multitudo reducitř ad unum, quod eſt aliqd illi⁹ multitudinis, cui alia attribuuntur, ut ad primum cauſam : ita in ꝓpoſito multitudo ſubſtantię & accidentis reducitur ad unitatē ſubſtantiæ. non autem alicuius quod ſit extra hanc multitudinem. ¶ Ad aliud de.7. phyſicorum dico. qđ Ariſt. intelligit ibi de comparatione, quæ eſt ſecundum aliquam naturam participatam ab utroque extremo, ſecundum magis & minus, quia magis & minus nõ faciunt æquiuocationem: ſed talis comparatio non eſt ſecundum ens, ſed comparatio quæ eſt ſecundum ordinem aliquorum adinuicē. eſt enim acciden minus ens ſubſtantia .ſ. in eſſendo habet ordinem ad ſubſtantiã, & hæc comparatio non requirit vniuocationum.¶Ad aliud argumentum de ſubiecto metaphyſicæ dico,qđ ad vnitatem ſcientię ſufficit unitas analogię in ſubiecto, ut determinatur.4.meta.ſcilicet qđ omnia quibus conuenit ſubiectum ſcientię habent per ſe attributionē ad unum primum in eſſendo, & cognoſcēdo. ¶ Cum oſtēditur ſubiectum eſſe neceſſario uniuocum,dico, quod omnes illæ auctoritates & probationes procedunt de ſubiecto demonſtrationis : quando autem ſubiectum ſcientiæ eſt analogum, de illo ſecundum ſe nõ fiunt demõſtrationes, ſed de primo ad qđ omnia alia attribuũtur : quia ad determinandũ de multis analogatis ſufficit determinare de primo, ad quod omnia alia attribuũtur,ut dicitur in principio ſeptimi metaphyſicæ. nec eſt inconueniens de ſubiecto ſcientiæ ſecundum ſe nullam paſſionem oſtendi,quando eſt analogũ:ſi tamen paſſiones oſtendantur de primo, ad ꝙ alia attribũtur. ¶ Ad aliud dico,ꝙ Ari. rõ īuuit verũ eſſe uniuocum

in principiis sempiternorũ & ipsis sempiternis, & cõce do ẽt, ꝙ verũ, ꝗ consequit entitatem rei in se sit uniuocum oĩbus substantijs: & ens esse vniuocum illis. sed ex hoc nõ sequitur ens esse vniuocũ decẽ generib⁹, qa oẽs substãtiæ sunt in vno genere. ¶Ad illud autẽ, quod accipitur in argumento, qđ oĩa sunt causæ vel causata, & illis ens est vniuocum, ergo oĩbus. Dico, quod causa & causatum vniuersale, & particulare & multæ huiusmodi differentię non tantũ consequuntur ens secundũ rationem eius cõem, sed in particulari, vt in eodem genere vel in eadem specie sicut in generatione vniuoca causa, & causatum sunt eiusdem speciei. Vnde ad formã argumenti dico, qđ dr̃ de causa & causato est uniuocum, uerum est, quando sunt eiusdem generis nõ autem de oĩ cã & causato, quia nõ est de substantia & accidente. ¶Ad aliud dico, quod principia cognoscim⁹ inquãtum terminos cognoscimus, vt dr̃ primo poste. & ideo illud principium põt esse notissimum, cuius ueritas est notissima cognitis terminis, unde certitudini principij nõ repugnat multiplicitas terminorum, nec est aliquid certius hñs terminos non multiplices, qa aliud nõ est ita manifestum cognitis terminis. ¶Ad aliud concedi potest maior, quia primum obiectum intellectus potest unico actu intelligendi intelligi, quod non contingit de æquiuoco, quia in æquiuoco nullus conceptus est idem, sed sola uox. Ad minorem dico, qđ primum obiectum intellectus est substãtia, quia ut dicit Aris. in prin. 7. met. substantia est primum omnium entium cognitione. quod non intelligit de prioritate temporis sed naturæ .s. qđ cognitio eius est ꝑfectissima. ¶Ad auctoritatem Aui põt cõcedi uera sic, qđ accipit ens pro uno significato qđ est primũ .s. substantia. Vel dr̃ forte, ꝙ duplex est rõ, a qua hoc nomẽ substantia imponitur .s. essendi & substandi. ens autẽ imponitur ab actu essendi. sed actus essẽdi ur̃ rõ simplicior, q̃ actus substãdi, & ideo ens primũ occurrit intellectui, quo ad rõnẽ, a qua est nominis impositio. quia est simplicissima, sed quo ad essentiã significatã substãtia intelligitur, qñ ens primo intelligit. hoc patet i alijs noĩb⁹ syno-

synonimis: qa illā essentiā eādem significant. tñ imponuntur a diuersa ratione, sicut lapis & petra, & qñ intelligitur essentia significata per vnum, intelligitur essentia significata per aliud quia eadem est: sed nō oportet ea cointelligi quātū ad rōnes, a quibus est impositio nominū. ¶Ad aliud. qđ dicit ens nō dicit substantiā nec accidēs: si illud est uerū tm intelligitur, quantū ad rōnes a quibus nomina imponuntur. non autē quo ad essentias significatas. ¶Ad aliud dico, quod illa ratio, a qua imponit ens, non est vna, sed æquiuoca in diuersis, sicut & ens. ¶Contra, rō entis non est eadem rōni substātię p prius dicta: neq; rōni a qua imponitur nomen accidentis: sed simplicior vtraq; igit cū in utraq; includatur: utraq; habet illā cum illo addito. ergo illud est cōe vtriq; ¶Dici potest, quod rō essendi est simplicior rōne sustādi, & ęquiuocè sumpta est simplicior rōne accidēdi. & ita ęquiuocè sumpta cōuenit vni & alteri: & ita pôt esse æquiuocū illis, licet neutri sit omnino idē, licet simplicius vtroque: quia non est uniuocè sumptum simplicius utroque. ¶ Contra respōsionem datam ad argumentum antepenultimū .s. de obiecto intellectus, arguitur sic: Nihil cognoscit ab aliqua uirtute, nisi quod participat rationem primi obiecti illius uirtutis, si igitur substātia sit primū obiectum intellectus, cum accidens nō sit substantia, non per se intelligeretur. quod est manifeste falsum, quia accidēs est per se sensibile. igitur intelligibile. maior patet: quia nihil per se uī, nisi coloratū uel lux: nihil p se auditur, nisi sonus: & sic de ceteris. Potest dici, quod non oportet, omne per se cognoscibile ab aliqua uirtute suscipere prædicationē primi obiecti illius uirtutis in recto: sed sufficit q hēat p se habitudinē, inquantum cognoscitur, ad primum obiectū illius uirtutis: sensibilia. n. cōia p Aris. 2. de aīa. sunt per se sensibilia ab oībus, uel pluribus sensibus: nec tñ pprių obiectū alicuius sensus pdicatur de eis in recto: qa numerus & figura nō est color uel sonus. Sed ideo per se sentiunt: quia hñt p se habitudinē & attributionē īquātū cognoscunt ad ppria sēsibilia: qa faciunt diuersitatē in mō sentiēdi, & immutādi *Cōtex. 2. et inde.*

sensus a sensibili proprio, sic accidentia inquantum cognoscuntur ab intellectu, habent per se attributioné ad substantiam: licet nó sint substantiæ. ideo stat, quod per se intelligantur.

¶ Equiuoca dicũtur, quorum solum nomen commune est: secundum uerò illud nomen ratio substantiæ diuersa: vt animal hõ: & quod pingitur. in prædicamentis Cap. 1.

Quæstio. V.

QVærit de diffinitione æquiuocorum, an sit conuenienter data: hęc scilicet ęquiuoca dicũt, quorũ solum nomé commune est, ratio autem substantiæ est diuersa. Qđ nó uidetur. primo ex parte diffiniti: quia est concretum, & illud non habet diffinitioné: quia nec genus per Aristo. in. 3. topico. igitur &c. ¶ Ité plurale nihil aliud est, quã singulare geminatum, per Priscianũ. igitur ęquiuoca non est aliud, quam ęquiuoçum & æquiuocum: sed totum copulatum non est unum diffinibile. ergo nec illud in plurali numero: patet. quia totum copulatum non est unum: quia copulatio uult poni inter diuersa, sic potest argui generaliter, nullam diffinitionem datã de aliquo in plurali esse cóuenientem. ¶ Item hic non ponuntur genus & differentia. ergo non est diffinitio. consequentia patet ꝑ Arist. 6. topi. & Boetium lib. diuisionum. ¶ Item contra particulas singulas arguitur. primo sic. si ęquiuoca dicũtur, igitur sũt uoces: quia uocis est dici per se: sed uoces sũt nomina, ergo nó sunt, quorum sunt nomina. ergo prima particula & secunda. scilicet quorũ &c. repugnant. ¶ Item si solum nomen est commune. ergo nihil aliud: hoc sequitur ex intellectu exclusionis, ergo superfluit postea addere, & ratio substantiæ est diuersa. ¶ Item æquiuoca non diffiniuntur. ego non habent rationem substantiæ .i. diffinitionem essentialem. igitur nec est eorum substantiæ ratio eadem, nec diuersa, quia nulla. & hoc secundũ illud nomen secundũ qđ sunt ęquiuoca, cuius tamen oppositũ ponitur in diffinitione. ¶ Itẽ cótra exẽplum, si animal æquiuocè conueniat homini picto & homini uero: pari róne nomé quodlibet erit

ęquiuocũ

Marginal notes: cap. 1. — 3 — Cõtex. 4. — 4 — 5 — 6 — 7

æquiuocum verè naturæ &
eius similitudini, & ita om-
nis propositio distinguēda:
& nulla uera simpliciter. Si-
militer hic uidetur esse fal-
lacia secundum quid, & sim
pliciter. homo pictus. ergo
homo. & non æquiuocatio
2 nis. ¶ Item homo ut de eo
dicitur intentio speciei: &
ut dicitur de supposito solū
habet nomen commune, &
non est æquiuocum: igitur
&c. probatio primæ propo-
sitionis ponendo diffinitio-
nem pro nomine, aliter est
falsa, quia animal rationale
nō est species, sed diffinitio
species autem & diffinitio:
sunt oppositæ intentiones.
ergo &c. probatio secundæ
propositionis si esset ęquiuo
cum: tunc hic. homo est spe
cies: sor. est homo. ergo &c.
non esset fallacia figuræ. d.
nec accidentis: quorum u-
trumque est falsum. con-
sequētia patet: quia ubi est
actualis multiplicitas, ibi
ratione illius eiusdem non
est fantastica multiplicitas
sic enim idem uerè significa
ret multa, & tantum appa-
renter, quod est dicere in-
compossibilia. Similiter in
fallacia accidētis terminus
uariatus est unus secundū
significationē: quia loci ex-
tra dictionem non peccant
contra contradictionem: &
aliter non esset accidens lo
cus aptissimus ad decipien-
dum inter locos sophisticos
extra dictionem: ergo non
sunt in eodem paralogismo
ratione eiusdem ęquiuoca-
tio & figura dictionis: nec
æquiuocatio & fallacia ac-
cidentis &c. igitur non ę-
quiuocatio. ¶ Ad oppositū
est Aristo.

AD QVAESTIONEM
dicendum, ꝙ ista notificatio
satis cōueniēter daī de ęq-
uocis æquocatis, ubi intel-
ligendum est, qđ ęquiuoca
tio dicta actiuè dicit habitu
dinē unius in ratione signi-
ficantis, & passiuè econuer-
so. & ita ęquiuocum inclu-
dit duplicem relationē, non
actiuè sumptū, sed passiuè. s.
habitudinē ad æquiuocans:
ꝗ relatio est suppositionis:
& habitudinē ad aliud ęqui
uocatum, quę relatio est æq
parantiæ. non enim dicitur
cęleste sydus æquocatū ad
canis, nisi per respectum ad
aīal latrabile, quæ duo sunt
æquiuocata. hæc duplex re-
latio patet resoluēdo nomē
ęquiuocatū. i. æquiuocatū.
rōne primę partis dicit ad
aliud, qđ est æque cū eo. rō
ne secūdę dr̄ aduocans, ꝓ-
pter ergo relationē ęqparā
tię daī notificatio i plurali,

Cõte. ſi habẽte ca.

ſicut certã huiuſmodi relatiua diſſiniuntur in 5. meta. ſimilia diſſimilia contraria &c.¶Propter relationẽ aliã ponitur correlatiuum diffiniti in habitudine, qua dicitur ad ipſum. quorum ut ſignificatorum ſolum nomen cõe eſt, ut ſignum, & per ſequẽs.ſ. ratio ſubſtãtiæ eſt diuerſa, ponitur differentia æquiuocatorum, & non ſumitur ibi rõ pro diffinitione ex genere & differentia, qa prima genera, quæ non habent rõnẽ talem, ſunt æquiuoca in hoc noïe ens. ſed ratio ſubãſtiæ.i.eſſẽtialis intellectus eſt diuerſus: & qa æquiuocata in uno nomine poſſunt in alio uniuocari, & ibi habere rõnem eandem: ideo a diũgitur ſecũdũ illud nomen.i.eſſentialis intellectus æquiuocatorum eſt diuerſus inquantum de eis dicitur æquiuocans, licet in alio uniuocante ſit eſſentialis intellectus eorum idem. Si autem dicatur, quod dicuntur, ponitur pro concipiuntur.i. ſunt conceptus, & quod conceptus ſit de eſſentia æquiuocatorum, poteſt dici, quod eſt uera diffinitio, & per illam primam particulam dicuntur, ponitur genus. per reliquas correlatiuum diffiniti & differentia.¶Ad primum argumentum dico, quod concretum habet genus & differẽtias reſpectu quorũ eſt qd, licet reſpectu ſubſtantiæ ſit denominatiuũ, & concretũ, qa in omni genere eſt reperire quid. per Ariſt. & ſic ꝑ illa ſui generis poteſt diffiniri, uel poteſt dici, quod eſt notificatio, & conceptus qui intelligitur per dicuntur, non eſt de eſſentia æquiuocati, ſed ſubiectum eius. ¶Ad ſecundum dici poteſt, quod omnia relatiua æquiparantiæ conuenienter diffiniuntur in plurali. ut patet in 5. metaphy. Vbi multa huiuſmodi relatiua diffiniũtur, & omnia in plurali, qa ſic eorũ intellectus eſt magis finitus, inquantum denominat utrumq; extremum. Quod aũt dicit Priſcianus de plurali, intelligendũ eſt, quo ad naturam cõſtructionis, non quo ad unitatẽ formę ſignificatę.¶Ad tertium concedendum eſt, quod nõ ſit uera diffinitio.¶ Vel põt dici, ꝙ in diffinitione accidentis cõcreti primo debet poni ſubiectũ. ut hic. nomen eſt uox, ſic eſt ĩ ꝓpoſito¶Ad quartũ dico, ꝙ diffinitio datur de æquiuocatis, & nõ ſequitur. illa dicuntur. igitur ſunt uoces. conceptus enim dici-

dr̃ & p uocem. unde si duo p diuersas uoces exprimãt eundẽ conceptũ, dicemus, quod idẽ dicũt.uel exponatur dicuntur,i. concipiunt. Ad quintum põt dici,quod ex hoc,solũ nomen cõe est. nõ sequit igitur rõ substantię est diuersa,qa & si sequitur non esse rõnem substantiæ cõem, non tñ diuersam rõnem substãtiæ.Vel aliter licet sequeret potest dici, qđ solum refertur ad æquiuocans:ad quod diffinitum refertur secundum relationẽ suppositionis. & sequens .s.rõ substãtię est diuersa.refertur ad æquiuocata in se. & ita non pertinet ad idem Aliter dicẽdum magis ad propositum, quod æquiuocata habẽt rationẽ diuersã, secundũ nomen æquiuocãs .i.inquantũ æquiuocantur in illo:sed æquiuocãtia non habẽt aliam rationẽ. ¶Ad sextum dr̃, quod hæc intentio æquiuoca,ut sumitur p æquiuocatis,uniuoca est:& ita diffiniri põt: licet illa q̃bus inest hæc intẽtio,nõ sũt uniuoca nec diffinibilia: sicut hæc intẽtio: generalissimũ:est diffinibilis,& diffinit̃ a Porphyrio: licet substãtia uel aliud cui inest hæc intẽtio non diffiniatur.¶ Ad septimum põt dici, quod non intelligit hoc nomẽ animal esse ęquiuocum ad hominẽ uerũ & pictum: sed si esset, manifestum esset ibi, quod solum nomen esset cõe, & nulla rõ:sicut cõiter de exẽplis non multum curat,nisi q̃ sint uera, ut sunt ad propositũ: hoc est q̃ ars sua sit uera in eis. ¶Ad vltimum põt dici, q̃ terminus nõ est æquiuocus ad diuersas acceptiones, quia non significat,nec cõsignificat illas,neque est simpliciter vniuocũ vt sumitur sub illis,qa nulla est rõ hõis vna, secũdum quam vere prædicatur de eo species, secũdũ & q̃ ipse pdicat̃ de Sorte.Cõtra hoc oẽ prædicatũ ẽ vniuocum, uel æquocum, vel denominatiuũ: sed hõ nõ pdicat̃ de intẽtione & supposito uniuocè nec æquiuocè p se.igitur denoiatiuè: qđ falsũ est qa pdicat̃ inqd de supposito.¶Ad hoc dici pt, q̃ quodcũq; pdicatũ de aliquo uno ẽ respectu eius vniuocũ:uel ęquocũ,vel denoĩatiuũ,sed nõ qđcũq; pdicatũ de multis ẽ respectu multorũ aliquo istorũ triũmodorum se hñs. Sed respectu vni⁹ vno mõ & respectu alterius alio mõ vt coloratũ pdicatur de corpe & albo,non vno mõ, sed de albo vniuocè & ĩqd, & dẽ

& de corpore, denoĩatiuè; ſicq̃libet nomen p̃dicaĩ de ſuppoſito uniuoce, de ĩtẽtione verò nullo dictorum modorum, quia eſt prædicatio per accidens, uel ſaltem reducitur ad prædicationem denominatiuam.

¶ Vniuoca verò dicũtur, quorum nomen commune eſt: & ſecũdũ illud nomen eadẽ ſubſtãtiæ ratio &c. Cap. primo.

Quæſtio. VI.

QVęritur de diffinitione vniuocorum, an ſit cõueniens hęc: ſci'i cet, vniuoca ſunt, quorũ nomen commune eſt, & ratio ſubſtantiæ eadem ſecundũ illud nomen. Videtur, quod non. & poteſt argui per tria prima argumenta facta ad precedentẽ quæſtionẽ, & cõ ſimiliter ſoluũtur. ſicut ibi ſũt ſoluta. ¶ Itẽ albũ prædicaĩ de hoĩe, & de equo ſecũ dum eandem rõnem: aliter enim eſſet æquocũ, & tñ nõ eſt vniuocũ p̃dicatum reſpectu iſtorũ, qa eſt denoĩatiuũ. Similiter arguiĩ de oĩ p̃dicato denoĩatiuo, & maximè de intẽtionib. qa hoc p̃dicatũ genus dr̃ ſecundum eandẽ rõnẽ de ſuba & q̃titate, & tamẽ nõ ẽ uniuocũ, qa eſt denoĩatiuum, & uniuocũ & denoĩatiuũ ſũt oppoſiti modi p̃dicãdi, ſicut uniuocũ & æquiuocũ. ¶ Itẽ oĩa ęquoca hñt idẽ nomẽ. ſ. hoc nomen ęquiuoca, & eandẽ rõnẽ ſubæ. i. eſsẽtialem, ſecundum illud nomẽ. ſ. rationem æquocorum. igitur ſi dicta diffõ eſſet conueniẽs, oĩa ęquoca eſſent uniuoca, qđ falsũ eſt, qa oppoſitũ p̃dicaĩ đ oppoſito. 3 ¶ Item quorũ ſuba. i. rõ eſſentialis eſt eadẽ, ipſa ſũt eadẽ eẽntialiter: ſed vniuoca vniuocata hñt eãdem rõnẽ ſubſtantiæ uniuocantis, ergo oĩa uniuoca eſſent eadẽ eſſentialiter. qđ falsũ eſt, quia ſic homo & aſinus eſſent idem eſsentialiter. 4

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſto. DICENDVM, ꝙ ẽ notificatio conueniens, & põt conuenienter intelligi de vniuocatis ſic. uniuoca ſunt, quorum non vt ſignificatorum eſt nomen vniuocantis commune, qua illud nomen nõn ſignificat aliquod vniuocatorum, ſed quorum ut contentorum ſub vniuocante eſt nomen uniuocantis commune, & ratio ſubſtantię uniuocatorũ eadem ſcđm illud nomẽ vniuocãs, & tunc nullum nomen

men uniuocum uniuocantis eſt denominatum reſpectu eiuſdem, quia denominatiui ratio nõ eſt ratio ſubſtantialis denominatorum. Similiter poteſt intelligi de uniuocantibus. primo ſic: uniuocantia ſunt, quorum nomen ut partis totius cõmune eſt uniuocatis, & ratio ſubſtantiæ uniuocantis eadem uniuocatis ſecundũ illud nomen. non autem potuit diffinitio ęquiuocorum intelligi de ęquiuocantibus quia illorum non eſt nomẽ, cum nihil ſit æquiuocãs, niſi ſola uox. Similiter non habet aliquam diffinitionem. ergo nec diuerſam, nec eandem, ſed neutrum illorũ impedit hanc diffinitionẽ intelligi de uniuocantibus, qa & iſtorum eſt nomen. & ẽt rõ quia non ſolum nomen uniuocat, & iſta habent eandem rationem ſubſtantiæ. Ariſto. tamen magis uidetur intelligere de uniuocatis. dicit enim, ut animal homo atque bos: communi .n. nomine utraque animalia nuncupantur, quod manifeſtum eſt dici de uniuocatis. & ſubdit de ratione eadem, ſiquis aſſignet vtriuſq; rationem, quid utrunq; ſit in eo, ꝙ ſunt animalia: eandem aſſignabit utriuſq; rationem, quod ſimiliter manifeſte refertur ad uniuocata. ¶Ad primum argumentum dicitur, ꝙ nullum denominatiuum habet rationem ſubſtantiæ reſpectu illius, reſpectu cuius eſt denominatiuum, licèt in ſuo genere poſſit habere rationẽ ſubſtantiæ, & ideo nullum denominatiuũ prædicaꝛ ſecundum eãdem rationem.

¶Contra hoc denominatiuum nõ recipit magis & minus, niſi reſpectu ſubiecti: reſpectu cuius eſt denominatiuum. ſed Ariſ. in 3. topico. ad concludendum accidens de aliquo ſecundum magis & minus docet conſiderare diffinitionem accidentis, ꝙ magis ſuſcipiat propoſiti .i. accidentis rationem, ut albius, quod eſt coloratũ magis diſgregatiuum uiſus. ergo denominatiuum reſpectu illius: reſpectu cuius eſt denominatiuum, habet rationem ſubſtantię. probatio primæ propoſitionis. Porphy. ca. de differentia dicit. eſſe autem unicuiq; unum, & idem eſt, neque ſuſcipiẽs intenſionem, neque remiſſionem, hoc eſt eſſentia cuiuslibet conſiſtit in indiuiſibili. illam .n. propoſitionem adducit ad prebandum differentiam nõ ſuſcipere magis Cõt. 1.

gis

gis & minus, respectu cuius est per se differentia. ergo denoiatiuum in suo genere, inquãtum est quid in se ex suo gñe, & sua dña, non recipit magis & minus. igitur tantum in comparatione ad subiectum, quod denominat. ¶Potest dici aliter ad primum argm̃, ꝙ hõ & equus non sunt vniuocata sub albo, nec quęcunque alia sub aliquo prædicato denominatiuo, quia uniuoca sunt, quorum est nomen cõe, & ratio substantiæ vniuocantis eadem: quæ ratio est etiam eis substantiæ rõ, licet non propria. ratio aũt albi, vel cuiusque denominatiui, non est ratio substantiæ denominatiuorum. Sed quia ratio sic est de denominatiuo, quod prædicatur secundum idẽ nomen & eandem rationem substantiæ denominantis. Ideo dicendum, quòd diffinitio de vniuocantibus sic debet intelligi, & ratio substantiæ eadem: quæ ratio est essentialis vniuocatis, quod non est verum de denominatiuo. nam Ari. inferius c. de substantia. album prædicatur de corpore: rationem verò albi prędicari de illo impossibile est. quod est intelligendum ita, ꝙ illa ratio sit ratio corporis. ¶Ad secundum argumẽtum potest dici dupliciter. Vno modo cõcedendo conclusionem, ꝙ omnia æquiuoca sunt vniuoca, nec prædicatur oppositum de opposito, nisi fortè vt in respectiuis. Vel aliter dicitur, quod nõ sequitur, æquiuoca habent hoc nomen commune æquiuocum, & rationem substantialem huius eandem: igitur habent idem nomen, & eandem rationem. sed est fallacia à secũdum quid ad simpliciter, quia hẽre hanc rationem eandem est simpliciter hẽre diuersam rõnem, & secundum quid eãdem, sicut conuenire in differentia est conuenire secũdum quid, & differre simpliciter. ¶Ad tertiũ dico, quòd quorum est ratio substantiæ propria & completa eadem, ipsa sunt eadem, sed vniuocatorum non est ratio eadem propria, licèt ratio vniuocãtis sit eadem eis, quia illa nulli vniuocato est propria.

¶Vt animal homo atque bos. Commune enim nomine vtraque animalia nuncupantur, & est substãtiæ ratio eadẽ &c. Ca. eo.

Quęstio

Quæstio. VII.

QVæritur de exemplo, qđ Ari. ponit ad manifestãdum rationem vniuocorum, ut animal homo atq; bos. vtrum genus sit vniuocum speciebus? Quod non vr̃, qa per Ari. 7.
Cõt. 24 physi. secundũ uniuocũ põt fieri cõparatio, sed secundũ genus nõ fit cõparatio secũdum ipsum ibidẽ. ergo &c.
2 ¶Itẽ si genus esset vniuocũ, tanta esset vnitas generis,
Cõt. 31 quãta speciei. cõsequẽs est
Cõt. 12 falsũ ꝑ Aristo. 5. metaphy. de vno qui dicit, ꝙ vnum specie infert vnum genere & non econuerso. igitur antecedens falsum. probatio consequentiæ. species nõ ẽ vnum in existendo, sed tot quot supposita, qa non existit nisi in suppositis, sed tñ est vnum secundum diffinitionem, & vnum obiectum intellectus, sed vtramq; vnitatem habet genus, dato, ꝙ sit vniuocũ. igitur &c. ¶Itẽ quod est vniuocum in mul-
3 tis, non est secundũ se diuersum in illis, sed genus ẽ secũdum se diuersum in diuersis speciebus, & non secun-
T. non dum accidens per Arist. 5.
habente. c. meta. c. diuersa autẽ spẽ secũdũ se. igit̃, &c. maior patet: qa tunc secũdũ idẽ esset genus vnũ, & multũ in speciebus. ¶Item genus ꝑdicatum de quacunq; spẽ, ꝑdicat illud totũ quod illa spe-
4 cies. igitur sicut nulla spẽs est vniuoca diuersis speciebus, ita nec genus. Et confirmatur per Arist. 7. meta. ge- Cõt. 43
nus nihil est preter species, aut si est, est ut materia; igitur non prædicat aliud ab illis. ¶Ad oppositum est Ari. ¶Item aliter nõ poneretur genus in diffinitione alicuius speciei, sicut nec æquiuocum ponit in diffinitione equiuocorũ, cũ dicat Ari. 6. topi. & 7. meta. in omni dif- C 4.
finiti one ponẽdũ est genus. Cõt. 43
¶Item in æquiuocis non est prius nec posterius, qa sola uox est cõmunis, sed genus prius est speciebus. igit̃ &c.

Ad Quæstionem dicendum, ꝙ genus est ꝑdicatum vniuocũ speciebus, qa prædicatur secundõ idem nomen, & secundũ eandem rationem de ipsis: quæ rõ sine diffinitio est rõ substãtię illis speciebus, licet nõ ꝓpria qa genus ꝑdicatur de illis ĩ quid, per Porphyriũ. sed cũ oĩ vniuoco corrñdeat in re aliqua vnitas: aliter substãtiæ, & accidenti esset aliqd vniocum: dubium est qd sit illud vnum in re, a quo sumit̃ vniuocatio generis.

Et

Et pōt dici, ꝙ omnia unius generis aliquam inter ſe cō uenientiam habent in ſubſtantia, quam non habēt cū alijs aliorum generum, qđ conoſcitur ex identitate operationis, vel paſſionis in ſingularib. illud eſt i ſpeciebus imperfectum & potentiale, quia diuerſæ ſpecies habēt diuerſas formas ꝑfectiuas: aliquid igitur materiale in omnibus ſpeciebus ſiue ſit materia, ſiue forma incomplexa exiſtens in omnibus huius generis, & non alterius, quod eſt principiū, alicuius operationis cōmunis uel paſſionis in eis, eſt illud unum in re, quod cum intellectus cōſiderat, nō ut in hoc: conſiderat ipſum ſecūdum ſe eſſentialiter eſſe in differentibus ſpecie, & ei attribuit intentionem generis, & quanto genus cōmunius, tanto eius in re minor eſt unitas, & ita nomen generis de ſuo primo intellectu importat aliquid, quod eſt materiale in ſpeciebus; tamen per modum totius, ut dictum eſt prius. ¶ Ad primum dico, ꝙ nō ſecundum omne uniuocum fit comparatio, ſed ſecūdum ſpeciem athomam tātum. i. ſpecialiſſimā, ut ibi dicitur. Vel aliter, ꝙ vniuocum apud logicum dicitur omne illud, qđ per unam rationem deuenit apud intellectum: ſecundum quam dicitur de multis. apud naturalem non eſt omne tale, ſed tātum quod eſt unum ſecundum ultimā formam completiuam. unde dicitur. 7. phyſi. in genere multæ latent æquiuocationes, quod tamen logicus non concedit. Vnde ſi dicatur ſecūdum omne uniuocum fieri comparationē: intelligendum eſt tantum de uniuoco, ſecundum naturalem, quod eſt tantū ſpecies ſpecialiſſima: non de omni uniuoco, quo ad logicum, quomodo genus eſt uniuocum. ¶ Ad ſecundum dico, ꝙ maior eſt unitas in re a qua ſumitur uniuocatio ſpeciei, quā a qua generis: qa ibi eſt unitas formę completiuæ, hic tātum alicuius materialis & incōpleti. Vnde ad formam dico, ꝙ duabus ſpeciei unitatibus ibi enumeratis, eſt genus unū: ſed tertia omittitur, in qua ſpecies excedit genus. ¶ Ad tertium dico, ꝙ ibi eſt æquiuocatio, quia ſecundum ſe pōt ſumi effectiuè ſiue ſolitariè ut ſumitur per ſe in tertio modo, ſiue excludendo aliā cauſam, & omnibus his modis maior eſt uera, & minor falſa.

falsa. Alio modo sumitur secundum se, prout 5. metaphy. ut .s. opponitur secundum accidens, quod aggregat in se diuersas essentias, ut homo albus, & tunc ens secundum se est quodlibet habēs unam essentiam: isto modo est maior falsa, & minor uera, & sic ītelligit Aristo. 5. meta. qa genus est diuersum per differētias, quę dīiæ non accidunt sibi, quia differentię non faciunt unū secundum accidens cum genere, sed unū essentialiter. ¶ Ad quartum patet, qa prima propositio, scilicet genus prædicat totum, sic intelligenda est, scilicet materiale per modum totius, qđ secūdum se est uniuocum: & tamen in speciebus formaliter diuersificatur. & ita maior est unitas generis in se, quàm specierum inquātum differunt per differentiam, quia nulla differentia est in intellectu generis, nec econuerso.

¶ Denominatiua verò dicuntur quæcunque ab aliquo solo differentia casu, secundum nomen habent appellationem: vt a grammatica grammaticus, & a fortitudine fortis. Ca. c.

Quæst. VIII.

QVæritur circa diffinitionē denominatiuorum, vtrum differant solo casu .s. sola cadentia à principalibus, a quibus habent denominationem, an etiam differant in significato, & hoc est quærere, utrum denominatiuum idē significat, ꝙ abstractum .s. formam tantum, uel aliud, vt subiectum, & ꝙ significet subiectum, uidetur, qa significare est intellectum constituere. per Ari. 1. periherme c. de uerbo, sed nomen concretum prolatum constituit intellectum subiecti. ergo illud significat. probatio minoris. cōstituit intellectum accidentis, & illud impossibile est intelligere sine subiecto: tum quia impossibile est ipsum esse sine subiecto, & unumquodque sicut se habet ad esse, sic ad ueritatē. i. ad cognitionē ueram 2. meta. tum quia substātia est primum omnium cognitione, per Ari. 7. meta. ergo nihil significatur sine illa. Per hoc ēt probatur, ꝙ subiectum primo significatur. quia illud primo intelligitur prolata uoce, quia accidens non potest sine illo intelligi, & illud est prius cogni- Cōtex. 4. Cōtex. 4.

gnitione accidẽte. per Ari.
Cont. 4 7. meta. ¶Itẽ terminus idẽ
2 supponit ꝙ significat: sed
terminus accidentalis con
cretus supponit subiectum.
ergo maior patet, quia ter-
minus supponẽs ex hoc, ꝙ
supponit, non habet nouũ
significatum, probatio mi-
T. 35. noris per Aristo. primo po-
ste. hæc est per accidens, al-
bum est lignum, quia signi-
ficat, ꝙ illud cui accidit al-
bũ est lignũ. igiť illud cui ac
cidit albũ, vt subiectum. ibi
Cõt. 28 supponiť ꝑ album. ¶Itẽ idẽ
3 significat nomen & diffini-
tio 4. meta. ratio quã signifi
cat nomen est diffinitio: sed
diffinitio concreti hẽt in se
subiectum & accidẽs. igitur
nomẽ hoc significat. minor
Cont. 4 et inde patet per Arist. in 7. meta.
dicentẽ, ꝙ accidens diffinit
per substantiam. ¶Item di-
4 ctio exclusiua excludit qđ
libet, quod est extra ꝑ se si-
gnificatũ termini. sed talis
dictio exclusiua addita ter-
mino concreto, non exclu-
dit subiectum. igitur &c. ꝓ-
batio minoris: si dico tantũ
album currit, non excludit
corpus currere, quia inclu-
ditur probatio. sequitur tm̃
album currit. igitur album
currit, & vltra igitur cor-
pus currit. igiť a primo ad
vltimum: & ita corpus non
excluditur. ¶Item hoc vř 5
per auctoritatem Commẽ-
tatoris super primo physi-
corum. ubi dicit, ꝙ nomen Cõt. 25
concretum significat formã
& subiectum. & 12. meta. di Cõt. 34
cit Commentator, ꝙ signifi
cat ambo. ¶Item Aristo. in 6
7. metaphy. dicit, quod in di Cõt. 26
ctis secundum accidens nõ
est idẽ quod quid est cum
illo: cuius est ꝑꝑ duplex si-
gnificare, ut musicum & al-
bum igitur hmõi significãt
duo. ¶Ad oppositũ est Ari-
sto. hic dicens, ꝙ denomina
tiua differunt solo casu a
principalibus. ergo non si-
gnificato: sed abstracta non
significant subiectum: quia
tunc nõ essent in aliquo ge
nere. ergo nec denominati
ua. ¶Item inferius. c. de sub
stantia dicit, ꝙ album solã
qualitatem significat. ¶Itẽ
Cõmentator. 5. metaphy.
dicit Arist. velle, ꝙ tm̃ signi cap. 4
ficet formam. Et rõ huius ẽ
quia aliter esset nugatio,
addendo accidens cũ subie
cto, quod videtur inconue-
niens. consequentia patet,
quia ponendo rationẽ con-
creti loco nominis, idem su
biectum bis diceretur. ¶Itẽ
si concretum significet su-
biectum, igiť hęc: albũ est li
gnum: esset secundum se,
quia subiectum quo ad suũ
signi-

significatum natum esset p se supponere.& prędicatū esset de esse subiecti, consequens tñ est falsum per Aristo.1.poste. Cõt.35 ¶Item si album significet subiectum & accidens, sicut homo albus igitur esset secũdum accidés, quod vr̃ esse contra Ari.5. Cõt.14 metaphy.qa diuidit ibi ens secundum se in decem genera.¶Item si concretum significaret subiectum, tunc non diffiniretur per additamentum:consequentia patet,quia tunc quicquid poneretur in eius diffinitione esset de ratione essentiali eius.consequens est contra Aristo.7.meta.¶Itē impossibile est in rebus diuersorum generum generalissimorum esse aliquam rationem substantiæ communé: Cõt.13 & circiter. igitur nomen significans talia duo non potest esse unicum:sed subiectum & accidens sunt diuersorum generum. ergo si concretum vtrunque significaret, esset simpliciter ęquiuocum qđ non vr̃ cõueniens, quia tũc nulla ꝓpositio simpliciter esset vera: in qua ponit concretum: nulla ēt in eis esset contradictio: nulla consequentia. passio ēt nō posset demonstrari de suo subiecto,cum sit concretũ, & in demonstratione nō est aliquid æquiuocum. per Ari. 1 posteriorum.hæc oia uidentur incõueniētia,& contra Arist.& quartum specialiter: primo posteriorum. T.26.

Ad Quæstionem dicendũ, ꝙ si contingat subiectũ & accidens unico actu intelligere,&cõposito ex eis vnũ nomen imponere,sicut toti historiæ troianæ hoc nomē ilias.illud nomen nō significat utrũq; sub ꝓpria rōne, nec ē cõcretũ concernés aliud a suo significato: nullũ autē nomē pōt utrũq; significare sub ꝓpria rōne, nisi sit æquiuocũ.Inconueniens autē est cōcedere oē nomē concretũ esse æquiuocũ,qa periret finis sermonis,quia uix posset aliqs determinatũ cōceptũ exprimere.Ideo dicendum, ꝙ nomen cōcretum non significat ꝓpriè subiectum,sed tm̃ formā ¶Diceretur forte,ꝙ nō esset æquiuocũ, quia nō significat utrunq; sub propria rōne, sed formā inquantum informās,& subiectum inquantũ informabile.¶Contra:ꝙ nō significat aliquid sub propria ratione non significat illud: sicut ille : qui non intelligit aliquid sub propria ratione eius non intelligit illud. ergo esset dicere

sim-

simpliciter non significare subiectum. ¶ Item propria ratio subiecti est ratio informabilis, igitur nomen significans illud sub ratione informabilis sigñat illud sub propria ratione, & ita duo opposita dicerentur in illo sermone. ¶ Veruntamē ꝑꝑ argumenta intelligendum, ꝙ licet accidens non sit sine subiecto: est tamen in se q̄dam essentia distincta ab essentia subiecti: licèt non adeo perfecta nam per Arist. cap. 7. primo topi. in omni genere est reperire quid. similiter nisi esset essētia distincta in se: non esset per se in alio genere a subiecto, quod manifestè falsum est: quamlibet autem essentiam contingit sub ratione propria intelligere, & etiam significare, & tali modo intelligendi correspondet modus significandi abstractus. ¶ Alio modo contingit intelligere istam essentiam inquantum informat subiectum, & huic modo intelligendi correspondet modus significandi concretus. sicut igitur eadē essentia intelligitur sub vtroque modo intelligendi: sic idem significatur per nomē concretum & abstractum, sed sub diuerso modo significandi. sed propter istū modum significandi forte dicitur subiectū cointelligi non tanquam intraneum illi intellectui per se, sed tanquā ad quod dependet intellectus accidētis sub tali modo intelligendi. ¶ Ad primū argumentum principale: dico, ꝙ sicut aliquid constituit intellectum alicuius, sic illud significat: nomen aūt cōcretum nō principaliter cōstituit intellectum subiecti, sed tantum ex hoc, ꝙ illud, cuius primo intellectum cōstituit sub tali modo intelligendi ad subiectum dependet, & ita significat ipsum: hoc est ex tali modo significandi dat intelligere, quod non est significàre, vt nunc loquimur de significatione, quæ est repræsentatio alicuius ex impositione. ¶ Ad ꝓbationem minoris, cum dr: impossibile est accidens intelligi sine subiecto. Dico imposibile esse intelligi accidens esse sine subiecto, ita quod sine subiecto dicat modum intellecti. Alio modo potest accipi ut dicat modum actus intelligendi: sub hoc sensu: impossibile ē intelligere accidēs sine subiecto. i. sine hoc, ꝙ subiectum intelligatur, & tunc concedendo illud: potest responderi secundū ꝑdicta,

cta; nisi subiectum intelligatur non ut per se intra intellectum accidentis, sed vt illud, ad quod dependet intellectum. & sic significatur. ¶ Alio modo potest dici, quod accidens non potest intelligi sine subiecto: i. complete cognosci, quia ex eisdem est aliquid, & cognoscitur: tamen potest cognosci & intelligi, quod dr per nomen, non cognito subiecto: sicut species non cognoscitur qd est simpliciter non cognito genere: tamen cognoscitur quid dr per nomen sine cognitione generis, ut exemplificat Themistius supra librum posteriorum. quod si dicatur puero adduc equum, non adducit bouem, sed equum, & ita cognoscit quid dicitur per nomen, sed qd est per genus & dñam non cognoscit. & idem habetur
Cōt. 5. per Arist. in prin. primi physi. quod diffinitum prius cognoscitur diffinientibus. sic in proposito pōt accidens cognosci ea cognitione quid dicitur per nomen, non cognito subiecto, & ista cognitio confusa sufficit, vt significetur: hoc mō dicendo posset saluari, quod nomen abstractū significat subiectum etiā eo mō, quo concretum, de quo est dubium: vr tñ propter probationes minoris supra positas, quod nomen abstractum det intelligere subiectum: sed non similiter: quia concretum in recto abstractum in obliquo sicut subiectum diuersimodè ponitur in diffinitione unius & alterius. & tunc non est modus significandi concretus principiū intelligēdi subiectum: sicut supra dictum est: sed ipsum quod significatur propter dependentiam eius ad subiectū. Si obijciatur cōtra hoc: quia abstractū significat formā sub propria rōne, igitur non inquantum dependet ad subiectum. ergo dat intelligere subiectnm. Dici potest, quod propria ratio formæ accidentalis est esse sub iecti: & ita stant simul, quod significetur sub propria rōne, & sub modo, ut est subiecti: hic vr probabilius, q̄ dicere quod modus significandi cōcretus sit principium intelligēdi subiectum, quia aliter in diffinitione accidentis abstracti non oporteret ponere subiectum, quod est contra Arist 7. metaphy. ubi dicit, quod substantia est primū oium diffinitione, quia in diffinitione oium ponitur, & non e conuerso. Cōt. 4. ¶ Et cum obijcitur, quod subiectū primo significatur, qa illud primo

I intel-

intelligitur per uocem. Dici potest, q aliquid primo intelligi per uocem est dupliciter: aut sine quo non: aut primo ex intentione imponentis. Primo modo potest subiectum primo intelligi: quasi sine quo nõ intelligitur accidens. Secundo modo non intelligitur subiectum primo, sicut primo intelligitur per hanc uocem: homo animal: tanquam sine quo non intelligitur homo: sed non primo quo ad intentionem imponentis uel proferẽtis. Aliter potest dici vt supra, q non oportet subiectum intelligi ad intellectũ accidentis, quid.s.dicitur p nomen, licet oporteat, quo ad completam cognitionẽ accidentis. ¶ Ad secundum principale concedo, q terminus illud supponit quod significat: sed non semper p eo supponit quod significat, sed tantũ supponit significatum pro significato, qñ est suppositio simplex: sicut in suppositione personali commune supponit pro suppositis, & non suppositum, qa non significat suppositũ. Ad minorem dico, q terminus concretus supponit pro subiecto, sed non subiectum. ¶ Ad probationem dico, q hæc est per accidens, album est lignum: non quia album supponat subiectũ, quia illud est natum supponere, & tũc si illud supponeret, esset pdicatio per se, quia supponeret, quod natum est supponere, sed est per accidẽs, qa significatũ albi qđ est accidens, non est natum supponere per se & respectu talis pdicati, sed supponit pro eo cui accidit. ¶ Cõtra hoc: vr̃, q cum dr̃ album, est lignũ: in hoc significat, q cui accidit album est lignum, qđ non esset uerum, nisi illud, cui accidit album esset illud qđ supponitur, & non tm̃ pro quo. nõ enim põt vere dici hanc: hõ currit: significare Sortem currere, licet hõ supponat pro sorte. ¶ Ad hoc dr̃, q hæc propositio: album est lignum: significat lignum in esse albo: non pro se, sed pro eo cui accidit, & ita debet intelligi auctoritas Aristo. significat enim, quòd cui accidit album, est lignum: non tamen quod supponit, sed pro quo. sicut communiter dicitur, quando subiectum non est natum pro alio supponere respectu prædicati, quàm pro hoc, dicimus, quòd prædicatum significatur huic in esse ut hic: hõ currit. qđ currere significat inesse supposito,

licet hoc non habeatur ex prima significatione sermonis, sic cum album respectu talis prædicati, lignum, non sit natum supponere, nisi ꝓ subiecto, dicitur prædicatũ significari ei inesse. ¶Ad tertium dicitur, quòd est duplex diffinitio. una simpliciter, quę est hñtis quod quid est simpliciter, ut substãtiæ. & ista diffinitio tm̃ habet genus & dr̃iam, quę sunt intra per se intellectũ speciei, & de illa est maior uera, & ꝓbatio eius de. 4. metaphysi. Alia est diffinitio per additamentum, ubi scilicet aliquid additur ꝑter essẽtialia diffiniti, & talis est accidentium: quia enim accidentia non cognoscuntur complete sine subiecto, & diffinitio datur cã complete cognitionis habendæ, ideo non diffiniuntur sine subiecto: sed quia talis diffinitio aggregat in se aliquid, non de essentia diffiniti, ideo plus significat, quam nomen diffiniti, & de tali non est maior uera, nec eius probatio. ¶Ad quartum dico, quod maior est falsa, qñ quod excluditur, cõparatur ad reale prædicatum: tunc.n. non excluditur nisi diuersum ab eo, respectu ꝑdicati. quia sincathegoremata disponũt subiectum in cõparatione ad ꝑdicatum, respectu aũt ꝑdicati realis non est subiectum diuersum ab accidente concreto, iõ non excludit: vnde dr̃ cõiter. ꝙ exclusio nõ semꝑ excludit aliud scd̃m essentiã, sed scd̃m esse. qđ maximè est uerũ, respectu realis predicati. ¶Ad auctoritates Cõmen. intelligendũ est significare extẽsiue pro dare intelligere. quia aliter esset cõtrarius sibi. 5. meta. ¶Ad auctoritatem Ari. intelligit de homine albo, & hmõi, de quibus proposuit dubitatioñe in principio capituli. illa enim sunt entia scd̃m accidẽs, secundũ ipsũ in 5. meta. ¶Contra positionem, sic arguitur. si album idem significet, ꝙ albedo, sed sub modo concernentis, uel denominantis: ergo de quo dicitur album, ut de homine, de eo dicetur interpretatio eius, s. albedo & cõcernens, qđ non videtur uerum. Hic potest dici, ꝙ illa non est interpretatio albi, quia albũ tantum significat formã sub vno mõ significandi. sed hoc totum, albedo ut concernens significat formam sub duobus modis oppositis, quia albedo significat formam sub uno modo, & ut concernens dicit aliũ

oppositum modum. Si autē quæratur, quæ est interpretatio huius nominis album, non est possibile dari, nisi p aliquod nomen posset forma tantum significari sub vno modo significandi, qđ non est possibile, forte addito hoc modo, vt concernens &c.

¶ Quando alterum de altero prędicatur, ut de subiecto: quæcunque de eo qđ prædicatur, dicuntur: omnia hæc & de subiecto dicuntur &c. Cap. 3.

Quæstio. IX.

1 QVæritur de ueritate huius primæ regulæ Arist. scilicet qñ alterū de altero ꝓdicat, ut de subiecto, quicquid prædicatur de ꝓdicato, ꝓdicatur de subiecto. Qđ sit falsa, videtur: quia aīal est ꝓdicatum de hoīe, & album de aīali: ergo albū de hoīe: scđm istā ergo rōnem teneret hæc cōsequentia: animal est albū, ergo homo est albus, & tamen videtur esse fallacia cōsequentis. similiter antecedens potest esse uerum sine cōsequente. ¶ Item per hāc

2 regulam sequeretur, substātia est generalissimū. igitur animal est generalissimum. Item si quid prædicatur de ꝓdicato ꝓdicatur de subiecto: sed ꝓdicatum ꝓdicatur de prædicato, quia ꝓdicatū est ꝓdicatum. igitur ꝓdicatū prædicatur de subiecto. igitur subiectum est prædicatum. ¶ Ad oppositū est Ari.

3 AD QVAESTIONEM dicendū, ꝙ regula est uera, qñ illa tria sumunt in eodē genere essentialiter ordinata. quicquid prædicatur essentialiter, sicut hic sumitur ꝓdicari, de ꝓdicato essentialiter: ꝓdicatur de subiecto: cū hoc ét intelligenda est regula, qñ ꝓdicatum intermedium non uariatur in comparatione ad prædicatū de ipso, & ad subiectū, de quo prædicatur. per primā conditionē soluuntur duo prima argumenta: quia albū & gñalissimum non ꝓdicantur de animali & substātia essēntialiter. Similiter scđm fallit penes variationē ꝓdicati intermedij: qa sic arguendo ut ibi: est fallacia accidētis. ¶ Ad tertiū dr̄, ꝙ regula debet intelligi de ꝓdicari signato in intētionib. i fundamētis verò de ꝓdicari exercito: arguit aūt in intentionib. cū esse per qđ exercetur ꝓdicatio: iō non tenet.

¶Cōtra hoc sc̄d̄m oēs condi tiones istas, hæc consequen tia. aīal est substantia: igitur hō est substantia: esset bona: quia hic sumuntur tria essē tialiter ordinata in eodē ge nere, nec uariatur p̄dicatū intermediū, & arguitur in primis intentionib. de p̄dica ri exercito. sed ista cōtia non ualet. igitur oēs p̄dictæ conditiones nō saluant ue ritatē regulæ. probatio mi. qa sequitur: asinus est sub̄a: ergo aīal est substātia, & nō sequit̄. igitur hō est substan tia. igitur ista. hō est substan tia, est an̄s non conuertibile isti. animal est substātia: igi tur econuerso arguendo est fallacia cōn̄tis a positione consequentis, & a proposi tione h̄ntē plures causas ue ritatis, ad vnam illarū. ¶Itē nulla consequētia tenet ni si in uirtute syllogismi: sed si hæc reducatur in syllogis mum, cum hō & substantia faciant cōclusionē, erunt ex trema & aīal medium. fa cto igitur an̄te priori nunc maiore: erit syllogismus in prima figura habens maio rem particularem: quæ nō ualet in quibuscunq; termi nis, quia forma arguendi in oībus est eadē: igitur nec cō sequentia prius ualuit. ¶Itē forma arguendi eadem est in essentialib. p̄dicatis. & nō essentialib. quia consequen tia tenet ex significatione p̄ positionum, sicut & syllogis mus: p̄ hanc aūt. aīal est sub stantia, non significat maior identitas extremorū, q̄ per hanc: animal est albū: igitur ex significatione sermonis non plus significatur prædi catum unum esse idem ho mini, q̄ aliud. Si dicatur, q̄ esse est unio extremorū, & iō talem vnionē dicit, qualis debetur extremis, & ita ma ior idētitas significatur hic: animal est substantia. q̄ hic. animal est album. Hoc non vr̄ esse uerum, quia tūc om nis propositio de inesse sim pliciter significaret se esse tale. & omnis p̄positio de in esse ut nunc, significaret se esse de inesse, ut nunc. Et ita exponendo esset nugatio; ut hic hō ut nunc est albus: & hic esset repugantia intel lectuum, homo simpliciter est albus, uel necessa i o, qđ non vr̄ probabile. Similiter hic esset nugatio: homo ne cessario est animal, uel sem per est animal, & hic esset re pugnātia intellectuū, hō ut nūc est animal, & si hoc: igi tur oppositū unū diminue ret alterum: & ita in hac cō sequētia hō ut nunc: est ani mal. igit̄ homo est animal,

esset fallacia scd̃m quid & simpliciter. & hic similiter. aial necessario est albũ igitur aial est albũ. & ita ad illã de necessario non sequeret̃ illa de in esse in oĩbus terminis. Qđ cõsequentia nõ ualeat: animal necessario est albũ: igitur animal est album, patet ꝑ Ari.2. perihermenias, qa qñ est oppositio in adiecto, non tenet a coniunctis ad diuisa. similiter si ualet. ergo consequens non ponit intellectum oppositũ añti. Propter tres rationes principales potest dici, ꝙ non sequtur formaliter. aial est substantia. igitur hõ est substantia, sicut nec sequitur. substãtia est alba: igitur animal, quia ex significatione sermonis, vtrobique antecedens eodem modo se habet ad consequens. ¶ Sed ad quæstionem nunc est dicendum, quòd regula est uera, quia per se datur de secundis intentionibus, sicut logicus debet loqui, & sumendo prædicari propriè, quod est pro alio dici: tunc tantum & non plus significatur per regulam, quod est prius priore, est prius posteriore; vel quod est superius superiore, est superius inferiore: cuius ueritas nulli dubia est, & ita conuenienter ponitur ut regula, quia eius ueritas omnibus est nota. Si autem dicatur, quòd Aristo. exemplificat de reb. primæ intentionis, quomodo igitur aguendum est in illis secundum hanc regulã? dico, quòd Arist. sic exemplificat ut homo de quodam homine prædicatur: animal verò de homine: ergo & de quodam homine, ubi significatur, animal essentialiter ꝓdicari de homine. si autẽ debeat exerceri ista prædicatio, cum hoc uerbo est: oportet ad arguendũ scd̃m regulam modificare compositionem per aliquid, quod notet prædicatum prædicari de subiecto, sicut hic sumitur prædicari, & tunc sic est arguẽdum. homo per se primo modo est animal. quidã homo per se primo modo est homo uel essentialiter. igitur quidam homo per se est animal. si autem absolute arguatur: animal est substantia. igitur homo; nihil exprimitur in antecedẽte, quod noiet ibi uirtutem huius regulæ, quia per esse absolute non significatur prædicatum prædicari, idest esse subiecto prius, uel superius ipso. Si autem dicatur, quòd Aristo. sumit absolute cõpositionẽ. dicẽdo sic q-

dam

dam enim hō.& homo eſt,& animal eſt: dico,ꝙ intelligit per ſe, q̄a ſic expreſſit prius in ſecūdis intētionibus, dicē do animal p̄dicat̄ de homine. vnde ſequens eſt intelligendum ſecundum præcedens. ¶ Ad duo argumenta contra reſponſionem,patet. ¶ Ad tertium dico. quòd reſpectu ſubiecti prædicatum eſt prædicatum tantum prę dicatione ſignata,ſed prædicatū reſpectu prædicati eſt prædicatum, prædicatione exercita tantum. regula autem eſt intelligenda vtraque prędicatione uniformiter ſumpta. ¶ Si arguatur. hæc tenet. animal prædicatur de homine: ubi eſt prædicatio ſignata, & quidam homo per ſe eſt homo, ubi eſt prędicatio exercita. ergo quidam hō. per ſe eſt animal. ¶ Dico,quòd hæc.animal prędicatur de homine, eſt per accidens:non tamen animal prędicatur ſecundū accidens, & eſt uera pro prędicatione exercita,& ita,vtrobique eſt ueritas, ſumendo uniformiter prędicationem exercitam.

¶ Diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum diuerſæ ſunt ſpecies & differentiæ, ut animalis & ſcientię &c. Capitulum quartum.

Quæſtio. X.

QVæritur de ueritate huius regulæ: diuerſorum generum & non ſubalternatim poſitorum diuerſæ ſunt ſpecies & differentiæ: utrum aliquid poſſit eſſe in diuerſis generibus. Quod ſic videtur: corpus eſt in genere ſubſtantiæ per Porphyrium. & in genere quantitatis per Ariſt. cap. de quantitate. ¶ Item figura eſt in genere quātitatis, quia geometer, qui per ſe tantum conſiderat quantitates, per ſe conſiderat figuram, & figura eſt in genere qualitatis per Ariſto. cap. de qualitate. ¶ Item ſcientia per ſe eſt in genere qualitatis, q̄a eſt in prima ſpecie, & eſt per ſe relatiuum per ipſum. capitulo de relatione. & 5. metaphyſi. ſimiliter. ¶ Item duplum & dimidiū ſunt quantitates per ſe & relatiua. ſimiliter proprium eſt qualitati ſimile uel diſſimile dici, & ſecundum quantitatem æquale & inæquale. ergo hæc ſunt in il- Cōtex. 20.

2 3 4

-lis generibus, & sunt per se relatiua.per Ari.¶ Consimiliter arguit de multis alijs relatiuis. ¶ Itẽ motus videtur esse in genere quantitatis,& in genere actionis, vel passionis. primum probatur per Aristo.5. meta. capi. de quanto. tempus est quantitas per motum. igitur motus magis, & tempus est per se spẽs,quãtitatis, qa est qnta spẽs quãtitatis continuę. per Ari. igitur magis motus est spẽs quantitatis. ꝓbatio secundi: quia omne uerè p̃dicatum in abstracto de aliquo est idem essentialiter illi.hæc est uera. passio ẽ motus. & actio est motus. igitur &c. probatio minoris. hæc per se est uera. patiens mouetur. ergo passio ẽ motus. ¶Item per Ari.5.physicorum. motus accipit spẽm a termino ad quẽ: igitur similiter & genus. sed per se terminus motus est in tribus generibus.per Arist. ibi dẽ.s. quãtitate, qualitate & vbi. igitur motus est per se in illis tribus generibus.¶Si dicatur, quòd motus æquiuoce est in illis tribus generibus. Contra. motus dicitur de alteratione & augmẽtatione, & loci mutatione. secundum idem nomen & eandem rationem essentialem. s. actus entis in potentia inquantum in potentia: quæ est ratio eius per Arist. 3.physicorum. igitur uniuoce.¶ Ad oppositum est Ari. ¶Item quę differunt in priore, differunt in posteriore. igitur quæ differunt genere, differunt in quolibet posteriore:& nihil idem est in generibus diuersis generalissimis.

cap.de qualitate. & ca. de relatione.

5

Cõ.18.

Cõt 4. & inde; 6

Cõt 9. & inde.

Cõt.6.

AD QVAESTIONEM dicit,ꝙ idẽ dr̃ multipliciter; ut dr̃ primo top. gñe specie & numero. & idem numero tripliciter accidẽte ꝓprio & diffinitione.& 15. meta.dr̃, ꝙ idẽ s̃c̃d̃m se dr̃ tot modis, quot modis unũ scd̃m se.s. numero specie genere & ꝓportione. & idem proportione & idem numero, quo ad duos modos. s. idem accidẽte & proprio potest esse in diuersis generibus, qa animal & color sunt idẽ ꝓportione. quia huiusmodi identitas est in similiter se habere. sicut enim color se habet ad albedinem, ita animal se hẽt ad hoiem. Similiter Sortes & albus idẽ sunt accidente.sor. & disciplinæ ꝑceptibile vel risibile sunt idem proprio, & sic eadem manifestum est, quòd sunt in diuersis generibus. Idẽ specie uel genere nullo modo

Cõt. 5. T. non habente. c.

modo eſt in diuerſis generibus generaliſſimis, uel quibuſcunque non ſubalternis, ut ſpecies uel differentia: niſi forte idem genere ſuperiore in diuerſis generibus inferioribus. ¶ Q̃d auté idem ſpecie uel genere inferiore non ſit in diuerſis generibus ſuperioribus non ſubalternis: ut ſpecies vel differentia: uidetur manifeſtum: quia ad eſſentiam ſpeciei pertinet genus. ergo ſi idem ſpecie uel genere inferiore eſſet in diuerſis generibus ſuperioribus: illa ambo genera eſſent de eius eſſentia: igitur illud non eſſet idem eſſentialiter: quia duo genera non ſubalterna diuerſam eſſentiam prædicant. ¶ Similiter differentia cum genere facit unum eſſentialiter, ſed cum diuerſis generibus non ſubalternis, nihil idem facit eſſẽtialiter. igitur &c. ¶ Ad primum argumentum dicit Albertus, quod corpus ut dicit naturam aptam ad recipiendum tres dimenſiones, eſt in genere ſubſtantiæ: ut nominat ipſas tres dimenſiones, eſt in genere quantitatis. primum patet: quia natura incorporea dicitur ſubſtantia: cui repugnat recipere dimenſiones. ¶ Ad ſecũdum dico, quod hoc nomen, figura, eſt vno modo ſignificans ſuꝑficiem terminatã lineis: & ſic eſt in genere quantitatis. Alio modo ſignificat ipſam clauſionem linearum ſiue terminationem: & ſic eſt in quarta ſpecie qualitatis. unde qualitates quartæ ſpeciei dicũt qualitates circa quantitatem. ¶ Ad aliud dicitur, q̃d relationes ſunt per ſe in genere relationis: relatiua uero poſſunt eſſe res aliorum generum, quia illa ſunt relatiua, in quibus fundatur relatio: & illa ſũt res aliorum generum. ¶ Per hoc dicitur ad omnia illa: quod licet ſint relatiua: tamen non ſunt in genere relationis: ſed in alijs generibus. ¶ Contra. concretum & abſtractũ ſignificant idem eſſentialiter. igitur ſunt in eodem genere: ergo ſi relationes ſunt ꝑ ſe in gñe relationis, & relatiua erunt. conſequẽtia patet: quia eadem eſt eſſentia eiuſdem generis: cum ens ſecundum ſe diuidatur in decẽ genera. ¶ Item ſi relatiua non eſſent in genere relationis: nihil determinatum in capitulo de ad aliquid in prædicamentis conueniret alicui in illo genere: & ita ad determinandum de illo genere, eſſent

sent omnia impertinentia: quę determinantur ibi: qđ uidetur inconueniēs. prima consequentia patet: nec enim prima diffinitio, ad aliquid nec secunda quam Arist. approbat: nec aliqua proprietas quam ponit conueniret relationibus, sed tātum relatius: quæ per hypothesim non sunt in genere relationis. ¶ Ideo potest dici, quod per se relatiua sunt in genere relationis: sicut concreta aliorum sunt in alijs generibus. de quo dicetur post: & ita nihil idem essentialiter est per se relatiuum & species alterius generis: scientia ergo æquiuocum est ad significandum habitum mentis & ad significandum imaginem scibilis, quæ duo essentialiter sūt diuersa. primo modo est species qualitatis. secundo modo est per se relatiuum. ¶ Ad aliud dicitur, quod duplum & dimidium sunt per se in genere relationis, non quantitatis: nec hoc dicit Aristo. licet illud cui inest duplum per se, ut duo, sit per se quantitas: quia non oportet accidens esse in eodem genere ut speciem cum suo subiecto. Similiter de æquali & in æquali simili & dissimili dicendum qđ sunt relatiua per se: sed in genere quantitatis uel qualitatis sunt non ut species sed ut propria: ut patet per Aristo. ultima proprietate quātitatis & qualitatis: possibile autē est de multis esse in uno genere, ut species; in alio, ut propria, quia risibile est in genere substantiæ ut propium: in qualitate vt species ¶ Ad Aristo. auctoritatem dico: quod dicit, si contingit idem esse relatiuum & quale: nihil prohibet hoc sic idem annumerari in diuersis generibus, quod nō est tunc idē essentialiter. ¶ Ad aliud de motu dicetur postea. ¶ Contra positionem per Aristo. 5. metaphy. unum numero infert unum specie. accidens, & subiectum sunt unum numero, per responsionem, & sunt in diuersis generibus: igitur idem specie potest esse in diuersis generibus. ¶ Item arguitur per syllogismū expositoriū in tertia figura, scilicet iste asinus est non qualitas. iste asinus est non homo. ergo non homo est non qualitas, sumēdo in præmissis utrunq; extremū, ut est termin⁹ infinit⁹: & sic cōcludēdo. Sed si oppositū de opposito & ꝓpositum de proposito. per Arist.

cap. de qualitate. *Cōt. 12*

tx. 12. Arist. secundo topicorum. ergo homo est qualitas: sed qualitas in abstracto de nullo prædicatur, nisi quod est eiusdem generis: igitur hō est in genere qualitatis, & est substantia. igitur &c. hæc ratio potest fieri communiter ad ostendendum omnē affirmatiuam esse ueram. ¶ Ad primum istorum potest dici, quod Aristo. prius distinguit modos unius per se & per accidens: & postea unū p̄ se distinxit in illos modos numero & specie &c. & cum subdit unum numero, infert unū spē: intelligit tm̄ de uno numero ut prius illud posuit. scilicet vt est modus unius per se. subiectum autem & accidens si sint unum numero, hoc est per accidens, & non per se: & ita de illis non intelligit istam consequentiam tenere. ¶ Ad aliud dicitur, quod regula si oppositum &c. tenet de contrarijs in seipsis: de contradictorijs e contrario: ut dicitur secundo top. unde non est arguendum eodem ordine affirmatiuè & negatiuè sine fallacia cōsequentis: sed est arguendum ex opposito prædicati ad oppositum subiecti: arguitur autem sic: non homo est non qualitas: ergo homo est qualitas: quę consequentia nō ualet. Contra arguo e contrario sic: nō homo est non qualitas: ergo qualitas est hō: & si hæc ē uera. igitur & hęc: hō est qualitas p̄ cōuersionem. Similiter transponendo præmissas: igitur nō qualitas est non homo. & ulterius. igit̄ homo est qualitas: e contrario igitur &c. ¶ Ideo dicitur aliter, quod homo & non homo: non opponuntur ut sunt termini infiniti & finiti; sed ut nō homo est terminus negatus: & isto modo conclusio non sequit̄ in Syllogis. expositorio. ¶ Contra: ut est terminus infinitus de quolibet dicitur homo uel non homo: & de nullo eodem ambo. ergo sibi ut sic contradicunt. ¶ Itē negatio infinitans & negans terminū non differūt: quo ad significatū: q̄a utrobique negat̄ significatum termini finiti. Aliter dr̄, q̄ in p̄alogismo expositorio ē fallacia accn̄tis, q̄a mediū uariat̄, q̄a primo sumit̄ iste asinus, q̄tū ad dr̄iā completiuā: p̄ quā ē in spē. qua distinguit̄ ab hoīe: in alia. iste asin⁹ est non qualitas, sumitur secundum formam substantiæ. in qua cōuenit cum homine & distinguit̄ ab oī q̄ est alterius gn̄is. ¶ Cōtra. cō-

Cōtex. 7. Cōtex. 8. & inde.

si-

similiter potest alibi argui: vbi non potest defectus assignari talis. ergo nec est hic per se. consequens patet per Arist. secundo elencorum: omnium orationum, quę sunt propter idem, eadem solutio est. antecedens patet, quia si arguatur sic, albedo est non homo · albedo est non asinus, igitur non asinus, est non homo. igitur homo est asinus. Aliter pōt dici concessa conclusione syllogismi expositorij, q̄ nō sequitur ulterius, igitur hō est qualitas. nec etiam, igiť qualitas est homo. quod ãt dicitur in secundo topicorum, in contradictoriis tenet e conuerso: manifestè dicitur de consequentia, nō de prędicatione. ¶ Item ista regula. si oppositum de opposito &c. tantum intelligēda est in contrarijs: uel si in contradictorijs intelligatur de prædicatione e contrario: hoc totum uerum est, si in antecedente est prędicatio per se, uel ad minus uniuersaliter: si sint termini cō munes, hoc dico ꝓ cōuersio ne uniuersalis affirmatiuæ ꝑ cōtrapositionem. nunc autem quæcunque conclusio sit illata ꝑ syllogismū expositorium, neque concludit esse vera per se, neque uniuersaliter: & ideo nullo modo sequitur oppositum prędicari de opposito, neq; in seipso, neque in contrario &cæt.

cap. 2.

¶ Eorum, quæ secundum nullam complexionem dicuntur: Singulum aut substantiā significat: aut quātitatem: aut qualitatem: aut ad aliquid: aut ubi: aut quādo: aut situm eße: aut habere: aut facere: aut pati &c. Cap. V.

Quæstio. XI.

Circa hoc quæritur, utrum sint tantum .x generalissima. Quod non uidetur: ens diuiditur in substantiam & accidens: in absolutum & respectiuum, in ens per se, & in ens in alio: sed tantum est unum generalissimum ens absolutum, vel ens per se, uel substātia. igitur tantum est unum prędicamentum, quod est accidens. igitur &c. ¶ Negatur consequentia. quia ens per se est uniuocum omnibus, de quibus dicitur: & ita pōt esse unum genus, ens per accidens, uel in alio, non est uniuocum alijs quibus conuenit. ¶ Contra, si unum oppo- Cōt. 1

posi-

positorum dicitur multipliciter, & reliquum:per Aris. primo topicorum: & verificat illud in omni genere oppositorum. si igitur ens in subiecto sit æquiuocum ad nouem, non ens in subiecto erit æquiuocum ad tot, & ita erunt. 18. generalissima. ¶Item dato, quod accidens sit æquiuocum 9. generibus, sequitur, quod non plus conueniant accidentia inter se, quam vnum eorũ cum substantia, quia vtrobique est tantum conuenientia in aliqua voce æquiuoca. igitur non erit conuenientior diuisio entis in substantiam & accidens; quam in ens quando, & in ens non quando, quia vtrobique vnum diuidens est vnum generalissimum, & reliquum diuidens æquiuocum ad alia nouem genera. ¶Sequitur etiam, quod non sit sufficiens diuisio entis in substantiam & accidens, quia accidēs cum sit æquiuocum sumitur pro aliquo significato, & ita fiet diuisio tantum in duo gene-
2 ralissima. ¶Item ad principale, quod per superabundãtiam dicitur vni soli conuenit. per Priscianum, huiusmodi est generalissimum, igitur tantum vnum est gene-
Cit. 5. topi. ralissimum. ¶Item omnis diuisio & multitudo reducitur ad vnum, quod est prius illa multitudine, igitur si sint multa generalissima, aliquod est vnum prius illis, sed generalissimis nihil est prius, ergo nec sunt multa. Item album est vnũ aliquid essentialiter, quia per prædeterminata nihil aliud significat, quam albedo. igitur est in aliquo genere per se, & non in genere qualitatis, quia qualitas uerè prædicatur de omni quod est per se in genere qualitatis: qualitas non uerè prædicatur de albo, igitur albũ per se est in alio genere generalissimo. ¶Ita conuenit arguere de concreto cuiuscũque generis accidentis. igitur sunt 18. genera accidentium. ¶Item quale prædicatur de albo. quæro, sub ratione cuius uniuersalis. nó proprij, quia non conuertitur. non accidentis, quia non adest & abest &c. non differentiæ, quia non distinguit albũ ab alijs. non speciei specialissimæ, quia prædicatur de differentibus specie, igitur sub ratione generis, & non habet suprauenientes genus, igitur quale est generalissimum, & non idem quod qualitas, quia nec habet easdē species: quia nec prędicatur

Margin: 1. 15. 3 4 5

de eisdem. igitur est aliud generalissimum. Quod etiã
cap. 6. quale sit genus, patet per Ari quarto topicorũ docẽtem considerare genus in abstractis per hoc quod concretum est in concreto, uel non est. ¶ Similiter sicut albedo ad album, ita color ad coloratum: ergo permutando, sicut color ad albedinẽ, ita coloratum ad album. sed color vel qualitas est genus albedinis. ergo quale est genus albi. Quod etiam quale sit aliud genus a qualitate patet, qa intẽtiões attribuũtur rei non absolutę. sed vt cõsideratᵉ ab intellectu. sed album sub alio non cõcipitᵉ ab intellectu, quàm albedo, licet sit eadẽ essentia. igitur potest eẽ aliud habẽs intẽtionem aliam ab albedine. Itẽ intentiones sunt per se intelligibiles, qa diffinibiles, & in eis manifestũ est esse aliquid superius & inferius. igitur aliqd supremũ, illud non habet superueniens genus aliquod isto
Cõte. 4 rum, qa ens scd̃m se diuiditᵉ in hæc. x. in 5. meta. est igitᵉ ens in anima. igitur est unũ generalissimum intentionũ præter hęc omnia.

¶ Itẽ cõtingit intelligere non ens, qa & significare. p
Cõt. 7. Ari. scd̃o posteriorum. & in eis est rõ superioris & inferioris. ergo aliquid supremum: illud non continetur in aliquo istorum decem, qa nullũ istorum de illo prædicatur, ergo est distinctũ generalissimum non entium, & ita plura genera, quàm decem. ¶ Item figmenta cõcipiuntur ab intellectu, & in eis est superius & inferius. ergo supremum. ergo aliquod generalissimum.

¶ Itẽ de omnibus istis. s. intentionibus non entib. figmentis sic potest argui. intellectus cõponens facit cõpositiones de eis, quarum veritatem vel falsitatem iudicat, ut patet. igitᵉ & intellectus simplex ea concipit. igitᵉ sub aliqua ratione concipiendi, non singularis. igitur uniuersalis: igitur generis uel speciei & cæt. igitur est in eis generalissimum. consequentia autem supposita in omnibus his rationibus. s. quod si est superius in eis. & supremum patet per Arist. quarto meta. uerius est, quod est primo uero propinquius. & 5. eiusdẽ prius est, quod est principio propinquius. & ratione, qa aliter non esset status ascendendo. sed processus in infinitum. ¶ Item arguitur similiter de priuationibus. Cõt. 17 & 18. Cõt. 16

¶ Di-

¶Diceretur ad hoc, quod cõcreta, intentiones, non entia, figméta, priuationes, & quęuis huiusmodi sunt in generē per reductionem ad abstracta. res primæ intentionis entia, quorum sunt, figmenta & priuationes, qa cum cõmuniora intelligantur prius minus cõib. oportet generalissima eé primo intelligibilia. hæc auté non sunt intelligibilia, nisi per attributionem ad illa, ad q̃ dicta sunt habere habitudinem, ideo non possunt poni gñalissima. sed ponuntur in genere per reductioné. Similiter ponitur de potétia, qđ est in genere per reductionem ad actũ, cuius dicitur potentia. ¶Contra hoc, in omnibus istis est per se prædicatio superioris de inferiori. ergo sub ratione alicuius vniuersalis, qa p̃dicari ꝓprie est proprium uniuersalis, nõ alterius q̃ generis. Arguaē de singulis, sicut supra argutũ est de concretis. igitur si non sit procedere in infinitum in eis erit aliquod genus non habens supraueniens genus. igitur generalissimum, quia sic diffinitur generalissimũ a Porphyrio. illud nulli istorũ decé est idé, qa nõ habet easdem spęcies, quia nec de eisdem p̃dicatur p se primo mõ, igit est aliud generalissimũ ab istis decé. ¶Etiã per rõnem nullum istorum decé p̃dicatur de suis in quid. ergo per nullũ illorũ decem habet rõnem generis, sed cũ æque primo dicaē, quod licet de suis specieb. sicut aliquod istorũ decem de suis. sequit, ꝙ erũt æque primo genera, & non per reductioné ad aliquod istorũ decem. ¶Similiter, quod inter q̃libet p̃numerata sit genus & species, ostẽdit p duo argumenta præfacta de concreto. Etiam per hoc, quod, de quolibet illorum contingit quærere quid, & respondere per aliquod uniuocum, quod est in plus illo, cuius quæritur quid. ¶Omne prædicatum vniuocum in quid, quod est in plus subiecto est genus, per Ari. 4. topi. Quòd etiam in respõsione dr, ꝙ oportet gñalissimum esse primo intelligibile, manifestè falsum est: nisi intelligatur respectu illorum, quorum est generalissimum. quantitas enim nõ est primũ intelligibile simpliciter, sed in suo genere, ita ponitur intentio primum intelligibile respectu intentionum specialium, & non ens respectu non entium

Cõt. 15

Cõ.
Cõ.
Cõ.

entium particularium: & priuatio respectu priuationum particularium, quia si contradictio non entis, vel oppositum priuationis prius occurrat intellectui, particulari ente, & particulari habitu: sequitur, quod non ens & priuatio præintelligantur suis particularibus: quia ens primo ducit in cognitionem non entis, & habitus primo in cognitioné priuationis: non primo huius non entis: & huius priuationis. Sic etiam potest argui de potentia respectu actus. ¶De concretis & intentionibus non est dubium, quin sint per se intelligibilia. Posset responderi specialiter de non ente, priuatione & potentia, quod licet sit prædicatio in quid eis, & superioris non tamen ratio generis & speciei, quia nullum prædicatur de pluribus differentibus specie vel numero, quia non entium uel priuationum uel potentiarum secundum suam rationem nulla est distinctio, sed tantum in habitudine ad eorũ opposita. ¶Contra. tunc aliquid prędicatur proprie de aliquo: immo in quid, & sub ratione nullius uniuersalis. quod non uidetur, cum prædicari de pluribus sit cõuertibile cum vniuersali. ¶Itẽ hæc est uera, cæcitas non est surditas: præcisè ratione significatorum. ergo priuationes distinguuntur, licet earum distinctio sit ab alio, hoc non prohibet eas esse species: sic enim species quæ sunt in genere substantiæ differunt per formam; quæ formæ non sunt ipsæ species. ¶Item commune multis nunquam ex se distinguitur in illis, igitur priuatio non distinguitur in cęcitate & surditate: nisi per aliqua addita: quæ cum priuatione constituunt ista in sua ratione: ergo in illis additis abundant hæc a genere, hęc igitur addita sunt differentiæ, licet non ita compleè in essendo, sicut differentię substantiæ, ergo istæ sunt duæ species differentes. ¶Ad omnia obiecta de istis quinque concretis, intentionibus secundis, priuationibus non entibus, & potentiis, posset responderi, quod licet hæc possint intelligi sub aliqua ratione intelligendi, & prædicari inter se sub ratione alicuius vniuersalis, & statum esse ad aliquod uniuersalissimum, quod inquantum attribuitur ei ista intentio est diuersum ab illis 10. tamen

stat

stat tantum esse decem genera issima rerum: quia nõ quodlibet intelligibile: sed ens secundum se diuiditur in hęc.5.meta.& ita nullum
Cõt.14 istorum est ens secundum se distinctum ab illis decem. ¶ Contra. tunc videtur, qđ logicus considerãs per se intentiones, & numerum generalissimorum tantum sub hac ratione.s.qua eis hęc intentio generalissimum possit applicari, deberet dicere plura esse generalissima, quã decẽ, qa plura istis sunt intelligibilia:qbus in quãtũ intelliguntur, potest intentio attribui:licet meta.cõsiderans ens inquantum ens, diceret ea tantum esse decem. cuius oppositum uidetur Ari.dicere, dicens singu
hic in li tera. lum significare substantiam uel qualitatem &c. non tantum singulum ens significare substantiam &c. ¶ Ad oppositum est Ari.

AD QVAESTIONEM dicẽdum: ꝙ tantum sunt decem generalissima rerum, quorum distinctio non sumitur penes aliquid logicũ tantum, sed penes ipsas essẽtias. Ipsa enim intentio generalissimum est tantum variata numero in istis. unde quo ad id, quod est difficultatis: qõ est magis metaphysica, quam logica, ideo sufficienter hic scitur, quia ita est, quanuis forte metaphysicus debeat vel possit scire propter quid. ¶ Ad primum argumentum. dico vt supra ¶ Ad primum contra hoc dico, quod ens per se, & non ens per se, vel ens in subiecto, & non ens in subiecto sunt contradictoria; & ideo cum negatio non neget solam vocem, sed significatũ, & non potest vniuoco actu quodlibet significatum negare, erit æquiuocum, sicut affirmatio: sed non ens in subiecto non est idem, quòd substantia. nam non ens, est non ens in subiecto, neque non ens per se est accidens: qa nõ ens est non ens per se, sed ens non per se idẽ est qđ accidens: & ens non in alio, idem quod substantia. & primum non contradicit enti per se, nec secundum enti in subiecto. ¶ Ad aliud pôt dici, quod accidentia conueniunt in aliquo intentionali: vt est esse attributũ substantiæ vel posterius substantia, in quo non cõuenit accidens cum substantia. Vel potest concedi, si esset vnum nomen æquiuocè significans substantiam & alia generalissima, vt. a. æquè conueniens diuisio esset entis in a.

& quando sicut in substantiam & accidens: quia utrobique æquiuoci in æquiuocum & uniuocum. ¶ Ad tertium contra illud dico, qđ æquiuocum actu importat oia sua significata. & ideo actu ponit accidens omnia nouem genera, cum diuiditur ens in substantiam & accidēs. Cum dicitur æquiuocum non accipitur simul, nisi pro vno significato. verum est ab eodem intelligēte: sed nō minus ipsum secūdum se omnia sua significata simul ponit. & eo modo sumitur. non autem vt intelligitur ab vno. Ad secundum principale dicitur, qđ superlatiuum tātum vni cōuenit in uno gñe: & ita tantum vnū est generalissimū in uno genere: sed non simpliciter tm̄ vnum. Vel aliter ꝙ suplatiuū dupliciter dr̄, & exponitur uno mō positiuè per excessum oium aliorum: alio mō priuatiuè per non excedi ab aliquo alio. primo modo nullum est generalissimum simpliciter: sed tantum in aliquo gñe. i. gñalius omnibus alijs in suo gñe. Secūdo mō, quodlibet illorum est gñalissimum: qa nullū eo generalius. & illa propositio quod per superabundantiam dicitur &c. vera est, ut superlatiuum exponitur positiuè: non ut exponitur priuatiuè: quia multa possunt esse prima. ita ꝙ ꝙ libet illorū nihil est prius.

¶ Ad tertium dictum est prius. Vel pōt dici, ꝙ multitudo prædicamētorū reducitur ad vnum: quod est prima cā: quæ prior est eis non prædicatione: sed entitate, & causalitate. & ita pōt aliquid esse prius eis. ¶ Ad aliud de concretis. dico, quod essentia significata per albū, est in genere qualitatis: sed illa sub hoc modo intelligēdi vel significandi nō est per se qualitas, vel in genere qualitatis: sed per reductionem: quia. s. est idem essentialiter albedini: quod est per se in illo genere. Est autem in aliquo, generalissimo per se scilicet in quali: sed non in alio quale enim a qualitate tantum differt in modo significandi: quæ differentia licet prohibeat prædicationem unius de altero, non tamen sufficit ad distinguendum genera: uel ad faciendum, aliquid esse in diuersis generibus. ¶ Ad aliud concedo, quale esse generalissimum propter probationes illas: sed non aliud quàm qualitas. Cum dicitur.

citur. habet alias species. dico, quod falsum est. Cum dicitur. prædicatur per se de alijs. dico, quod falsum est: quia species per se vnius & alterius differunt tantum in modo significandi. ¶ Contra. quale est generalissimum, & qualitas est generalissimum & hæc non sunt idem generalissimum. igitur aliud. consequentia patet: quia circa ens, idem & diuersum includunt contradi-
Cõt.12 ctionem. per Aristo. 10. metahysi. secunda pars antecedentis patet: quia si essent idem generalissimum, tunc vnum prædicaretur de altero sic. qualitas est qualis: & unum de speciebus alterius. ¶ Dici potest: quod sunt idem generalissimum. Cum ostenditur quod non, quia unum non prædicatur de altero, dici potest, quod aliquid est idem alij, & non prædicatur de illo propter diuersum modum significandi. quæ diuersitas licet prohibeat prædicationem unius de altero: non tamen sufficit ad distinguendum generalissimum uel species diuersas. Similiter propter istum modum significandi non prædicatur unum de speciebus alterius. nec tamen de alijs speciebus prædicatur hoc & illud. secundum hoc neganda est hæc. albedo est species qualis: quia & hæc albedo est qualis. & concedendum est, quod album non est albedo: sed non est concedendum, quod sunt species alterius generis, nec aliæ species, quia plus requireretur ad concedendum talem diuersitatem: quam ad impediendum mutuam prædicationem de se inuicem. ¶ Cum probatur superius ea esse diuersa genera, quia non prædicantur de eisdem, potest negari: quia eædem sunt species vtriusque. sed hoc non est illud. ¶ Ad aliam probationem. cum dicitur intentiones attribuuntur essentiæ, ut intelligitur: dico, quod secundum modum intelligendi abstracti uel concreti non uariatur secundum genus uel speciem. licet hoc non sit illud &cæt.

¶ *Substantia autem est, quæ propriè principaliter, & maximè dicitur: quæ neque de subie-*

cto dicitur: neque in subiecto est: ut aliquis homo, vel aliquis equus &c. Ca. de substantia.

Quæstio. XII.

CIrca Capitulum de substantia, quæritur, utrum aliquis homo sit prima substantia. Quòd sic videtur auctoritate Aristo. qui sic exemplificat de prima substantia. ut aliquis homo aliquis equus. & inferius ubi intendit quodlibet aliud a primis, dici de primis, uel esse in eis. arguit sic: animal prædicatur de homine, igitur de aliquo homine. per aliquem hominem intelligens primam substantiam. ¶ Item
2 non est secunda substantia. & inter illam & primam non est medium. igitur est prima substantia. probatio primæ propositionis. si esset secunda substantia, non esset nisi species. sed hoc est falsum quia hæc est vera. nullus homo est species. igitur sua contradi-
3 ctoria falsa. ¶ Item si aliquis homo non esset prima substantia, posset prædicari de multis. & ita hæc videtur esse vera, omnis homo est aliquis homo: quia non posset esse commune ad alia, quàm ad supposita hominis. sed illa non est vera. probatio: tum quia prædicatum uniuersalis affirmatiuæ, confunditur tantum confuse. & ita per accidens ad confusionem alterius, ut subiecti. igitur potest cõfundi per se. sed cum dico, aliquis homo. non potest confundi per se. sic dicendo, omnis aliquis homo. tum quia omne prędicatum uniuersalis affirmatiuæ potest esse subiectũ particularis conuertentis illam uniuersalem: tale non est hoc, quod est aliquis homo. Si dicatur, hanc, omnis homo est aliquis homo, conuertendam esse in hanc, aliquis homo est homo. ¶ Contra. istæ differunt, omnis homo est homo, & omnis homo est aliquis homo, ergo earum conuersæ differunt. ¶ Ad oppositum, aliquis homo prędicatur de pluribus. ergo non est prima substantia. antecedens patet, quia iste homo est aliquis homo. & iste homo est aliquis homo. Item sequitur. iste homo currit. ergo aliquis homo currit, & non e conuerso. ergo non est

prima substantia. ¶Itē hæc est vera. omnis homo est aliquis homo. tñ quia sua contradictoria est impossibilis. aliquis homo nō est aliquis homo, tum quia quælibet singularis est uera. igitur aliquis homo prædicatur de omni homine, igitur non est prima substantia.

Dicitur ad quæstionē, qđ aliquis homo est prima substantia, nec dicitur de multis nisi æquiuocè.

¶Ad secundum dicitur: quod consequentia nō valet nisi distincto consequente. ¶Ad tertium dicitur, quod illa vniuersalis est falsa, & sua contradictoria vera: sumendo aliquis homo in prędicato pro prima substantia: vt scilicet homo affirmatur de homine: quia aliquis homo non est aliquis homo, ut Sortes non est Plato. inductio non valet, sed est figura dictionis, procedendo a pluribus determinatis, ad unū, & ita cōmutatur quale quid in hoc aliquid. ¶Cōtra istud ex hoc sequitur, quod ad vniuersalē non sequitur particularis: nisi præfacta distinctione: & quod ad singularē non sequitur particularis, nisi præfacta distinctione: etiā quod particularis propositio non habet contradictoriam, nisi præfacta distinctione, & tunc non vniuersalis sibi contradicet, sed particulari affirmatiuæ in hoc sensu singularis negatiua sufficiēter contradiceret: quia in eis est affirmatio & negatio eiusdem de eodem, & quod particularis propositio non sit simpliciter syllogizabilis & absolutè, uel non nisi sicut singularis: & quod nullus syllogismus absolute ualeat: quia nullus conuersus absolutè ualet: quia in omni syllogismo, vel in suo conuersiuo est aliqua propositio particularis, quæ absolutè non est syllogizabilis, & quod particularis & indefinita non conuertuntur: quia vna vt indefinita habet singulares pro causis veritatis: quas habet particularis pro sensibus multiplicatis, & quod æquiuocatio nō sit in dictione: quia nec homo multiplex in se est, nec aliquis homo: quia aliquis nec in se est multiplex, ut manifestum est, nec ut alij additur. probatio: quia additio alicuius non confert sibi nouum significatum.

Quia ista uidentur magis inconuenientia contra Ari. in tota logica, & contra cōmunem naturā syllogismi,

& contradictionis: quam exponere vnam auctoritatem Arist. Videtur ergo potius dicendum, quod aliquis homo non est prima substantia .i. non significat tantum vnũ suppositũ hominis, sicut iste homo: propter inconueniẽtia prædicta. Sed propter auctoritatem Arist. intelligendum, quod homo de se indifferẽs est ad multas acceptiones. s. pro voce, pro intentione: pro suppositis. signa ergo, vt omnis, aliquis, sibi addita indifferentiam ad intẽtiones & ad vocem tollunt, & determinant ipsum ad acceptionem tantum pro suppositis: sed adhuc in illa acceptione est indifferens ad quodcunq; suppositũ. igitur Arist. volens primã substantiã exprimere, vt distinguitur contra secundam, videlicet vt ei inest intentio secũdæ substantiæ, & tamẽ quodammodo in generali: dixit vt aliquis homo .i. quodlibet quod est iste homo. ¶ Alio modo potest dici, quod per aliquis homo ponitur prima substantia determinata indeterminatè tamen, & per hũc hominem determinata & determinate & tunc exemplificauit Arist. de prima substantia determinata, licet indeterminate, vt de hac vel illa. ¶ Sed forte aliquis homo non significat primam substantiam determinatam, neq; determinatè, nec indeterminatè, licet pro illa supponat quando est subiectum particularis propositionis. ꝙ non significet, patet per veritatem huius: omnis homo est aliquis homo. prima. n. substantia determinata: siue determinatè: siue indeterminatè sumpta: non predicatur verè de omni homine. ita & homo, quãdo est subiectum indefinitè supponit primam substantiam determinatã indeterminatẽ: non tamen illam significat. ideo posterior modus dicendi videtur conuenientior.

¶ Ad primum argumentum patet: quia Aristo. nominat primam substantiam quodã modo in communi per commune sumptũ pro acceptione pro suppositis. ¶ Ad aliud dico, quod aliquis homo est ens per accidens compositũ ex re primæ intentionis, & secũdæ: & nec est prima substantia, nec secunda, sed medium accidentale inter illa: & tale medium inuenitur inter speciem specialissimam, & indiuiduum: vt homo albus: licet non medium essentiale. ¶ Cõtra. aliquis homo prædicatur de pluribus dif-

differẽtibus numero in quid secundum prædicta: igitur est species. Item ens per accidens est cõpositum ex rebus diuersorum generum huiusmodi nõ est aliquis homo, quia modus intelligendi hominem non est res alicuius generis. ¶Ad primum potest dici, quod aliquis homo de nullo prædicatur in quid, quia ens per accidens non habet quid. ¶Contra hoc, tunc pari ratione prædicatio hæc non est in quid. aliquis homo est animal. Item primo lib. elenchorum. dicit Aristo. eadem est diffinitio propositionis & vnius solius propositionis: & rei, & vnius solius rei. ista tamen vna sola res est compositum ex re primæ intentionis, & secundæ. igitur tale compositum potest habere diffinitionem in quid. ¶Item aliquis dicit tantummodo modum intelligendi hominem pro suppositis, & tantum in illa acceptione homo dicit quid suppositorum. igitur aliquis non prohibet hominem prædicari in quid de illis, immo magis confert ad hoc. ¶Pro responsione istorũ oportet intelligere, quod omne syncathegorematicũ in prædicato, est pars prædicati. cuius probatio est per

cap. 4.

impossibile: aliter ex veris sequeretur falsum, sic nullus homo est omnis homo: iste homo est homo: si signum in maiori non esset pars prædicati posset inferri in conclusione. ergo iste homo non est homo: quia ad habendum identitatem maioris extremitatis non oporteret ipsum sumi in maiori & conclusione cũ eodem signo, si illud non esset pars prædicati, sicut manifestum est in secundo modo secundæ figuræ: quia maior extremitas non sumitur cum eodem signo in cõclusione & maiore: & ita ex veris sequeretur falsum. Item ostenditur ostensiuè magis propter quid: quia syncathegorematicum, nunquam habet respectum ad præcedens, aliter negatio subsequens compositionem posset propositionem facere negatiuam, sicut & negatio præcedens. igitur syncathegorematicum additum prędicato non determinat ipsum in comparatione ad subiectum, & ita non inquantum extremum: quia inquantum est extremum respicit aliud extremum: sed omne syncathegorematicum determinat extremum inquantum est extremum.

 mum.

tnum. igitur nullum additũ termino in prædicato est syncathegorematicum, sed pars prædicati. tamen absolutè intellectum, terminum cui additur determinat, & ita est syncathegorematicũ respectu partis prædicati, sed non respectu prędicati, quia ipsum est alia pars prædicati: sed syncathegorematicum additum subiecto non est pars subiecti, quia determinat illud, cui additur in comparatione ad prædicatum. His visis patet ad rationem, quia sic dicendo, aliquis homo est animal est aliquis tantum syncathegorematicum, & homo tantum subiectum, & ideo potest propositio esse per se, sed non est ita, ubi aliquis homo prædicatur. ¶Ad aliud dico, ꝙ vnus & solus possunt esse cathegorematica uel syncathegorematica primo modo intelligit Aris: in primo elenchorum, quia eadem est diffinitio rei & vnius solius rei .i. rei in se indiuisæ, & ab alijs diuisæ, qa illud est res per suam essentiam, non autem intelligit, ut vnus & solus sunt syncathegorematica. ¶Ad tertiũ. concedo, ꝙ aliquis dicit modum intelligendi hominem pro suppositis, tamen sub tali modo intelligendi nõ pōt homo prædicari: nisi ille modus sit pars prædicati propter rationem supradictam & illud totum non prædicatur in quid, quod si posset homo prædicari sub tali modo tantum manente modo, posset prædicari in quid: & qa nihil dicitur species, nisi inquantum aptum natum est prædicari, homo sub isto modo non potest esse species. ¶Ad aliud superius, quod fuit contra responsionem. Ad secundum, cum dicitur ens per accidens est compositum ex rebus diuersorum generum illud potest negari, quia quicquid nõ est essẽtialiter idem cum aliquo, siue sit res alterius generis, siue non cõpositum cũ illo aliquo, facit ens per accidens. ¶Ad tertiũ principale concedo hanc esse ueram, oīs homo est aliquis homo, cũ ostẽditur primo qđ non, qa prædicatũ nõ est confundibile ꝑ se, nego. nam in cõtradictoria prædictę uniuersalis erit idẽ prædicatũ, qđ & in ista & confusũ, cõfusè & distributiuè. nec aliter oportet cõfundibile ꝑ accidẽs, esse per se confundibile. Vel aliter pōt cõcedi, ꝙ inquantũ prædicaī aliqs hõ intelligitur specificarę rem huius

verbi est. ita quod p̄dicatū est hoc totum, ens aliquis homo: & illud potest confundi per signum uniuersale affirmatiuum immediatè additum. Per hoc dico ad aliam probationē: quia illa uniuersalis conuertitur in hanc, aliquod ens aliquis homo est homo.

¶ Substantia est, q̄ propriè principaliter &c. ¶ Nota, q̄ diuisio substantię in primā & secundam non est diuisio generalissimi in species: sed subiecti in accidentia: quia substantia secundum quod intelligitur (secū dum quam cōsiderationem pertinet ad logicum) diuiditur in intentiones sibi accidentes.

¶ Alia vero omnia aut de subiectis dicuntur principalibus substantijs: aut in subiectis eis sunt. Hoc autem manifestum est ex his, quæ per singula proponentur: ut animal de homine prædicatur: ergo & de aliquo homine prędicabitur. Nam si de nullo aliquorum hominum nec omnino de homine prædicaretur. Rursus color in corpore est: ergo in aliquo corpore. Nam si non in aliquo singulorum, nec omnino in corpore &c. Cap. eo.

Quæstio. XIII.

QVæritur de consequētiis quas facit Ari. ad probandum istam conclusionem s. animal prędicatur de homine: ergo de aliquo homine: & color est in corpore: ergo in aliquo corpore. Vtrum huiusmodi consequentiæ teneāt formaliter. Quod non videtur, quia nec alibi tenet. species prædicatur de homine: ergo de aliquo homine. vbi est eadem forma arguendi. ¶ Item uidetur esse fallacia consequentis a superiori non distributo ad inferius, & ita positio consequentis. quę consequentia non valet. ¶ Itē terminus de se est indifferens ad omnem suppositionem. igitur si arguatur ab ipso sumpto absolutè ad ipsum sub una suppositione tantum, arguitur ab indifferenti ad determinatum. & ita fit fallacia consequentis, sic est in proposito. ¶ Itē eadē ratione, qua illa consequentia tenet, videtur

tur iſta tenere : animal prę-
dicatur de omni homine, i-
gitur aliquod animal, ſed
non valet iſta : igitur nec il
la. probatio maioris: vtrobi-
que fit ſimilis deſcenſus: niſi
ꝙ hic in ſubiecto: ibi in præ-
dicato. quæ, diuerſitas non
impedit, cum omnis uniuer-
ſalis poſſit conuerti ſumptis
terminis uniformiter. proba
tio minoris, quia antecedés
eſt verum, & conſequens fal
5 ſum. Item pari ratione ſe-
queretnr, animal eſt omnis
homo, ergo aliquod animal
quod nõ eſt verum, quia an-
tecedens verum, & conſe-
quens falſum : quia ſua con
tradictoria vera. ꝙ antece-
dens ſit uerum patet, quia
animal eſt homo inquantũ
homo igitur omni homo. an
tecedens iſtius patet: quia
animal per naturam homi-
nis eſt homo. igitur inquan-
tum homo. conſequentia pa
tet per Ariſ. 1. priorum c. de
6 reduplicatione. ¶ Item de-
ſtructis primis. animal prędi
catur de homine, & non de
aliquo homine: quia nullus
eſt. igitur conſequentia non
ualet. Ex hoc etiam ſequi-
tur aliam concluſionem A-
ri. eſſe falsã. ſ. deſtructis pri-
mis &c. quia eis non exiſten
tibus poſſunt ſecundæ ſub-
ſtantiæ prædicari de ſe inui
cē per ſe igitur & manere:
quia hoc ſecundum ſubſtan-
tiam eſſe eſt eſſe prædicatũ
eſſentiale eſt in genere ſub-
ſtantiæ. ¶ Ad oppoſitum eſt
Ariſtot. & probat vtramque
conſequentiam inferendo
ex oppoſito conſequẽtis op-
poſitum antecedentis.
DICENDVM, ꝙ hęc cõ-
ſequentia eſt bona. animal
prędicatur de homine, ergo
de aliquo. ſumendo prædi-
cari ut hic ſumit Ariſt. ſcili-
cet ſuperioris de inferiori
in genere: decurrit enim ſu
per hanc regulam, quando
alterum de altero prædica-
tur &c. quæ ualet hanc, qđ
eſt prius priore in genere
eſt prius poſteriore. Intelli-
gendum etiam. ꝙ hęc conſe
quentia tenet deſcendendo
ad iſtum hominem, ubi eſt
prima ſubſtãtia determina-
ta & determinatè, quia ſe-
quitur, ſi animal eſt prius
homine igitur iſto, ſed Ariſ.
inferendo infert de prima
ſubſtantia determinata, in-
determinatè tamen, ſicut
ponitur per hoc, quòd eſt a-
liquis homo: quia ſic ſumi-
tur oppoſitum conſequen-
tis. Sed de alia conſequẽtia
color eſt in corpore, igitur
in aliquo, eſt magis dubium
quia non tenet per regulam
ſupradictam. Dicitur, quò

tenet

tenet de accidentibus communibus per locum a minori, quia illa prius insunt primis substantijs, quam secundis, licet econuerso contingat de proprio. ¶ Contra hoc tunc non probat vniuersaliter omnia alia a primis dici de primis, aut esse in eis quia nō sunt accidentia propria. Potest dici, ꝙ secunda consequentia tenet de omni accidente reali, quia nullum tale inest communi: nisi mediāte supposito aliquo. igitur si communi inest, inest supposito, indeterminatè tamen, & secundum hoc intelligendum, ꝙ secunda consequentia non tenet descendendo ad primam substantiam determinatam, & determinatè, sed est fallacia consequentis, nec sic descendit Arist. quia nec sic sumitur oppositum consequētis, sed descendit ad determinatam indeterminatè tamen. Adhuc hæc probatio non videtur sufficiens, quia proprium inest communi, & non inquantum inest suppositis, quia inquantum proprium inest primo communi, & secundum hoc commune est extraneum suppositis; quia sumendo commune ꝓ medio, ut de eo dicitur proprium primo, & in minore, vt est in supposito, est fallacia accidentis sic, homo primo est risibilis, iste est homo. ergo iste est primo risibilis, igitur non omne accidens reale inest cōmuni inquantum est in suppositis.

¶ Ideo dicitur, ꝙ vtraq; consequentia tenet tantummodo sumendo commune, ut habet suppositionem personalem, & tunc secunda consequentia tenet per hanc regulam, nihil inest alicui supponenti disiūctiue pro multis: nisi alicui illorum indeterminatè sumpto insit. sed tamen prima consequentia videtur tenere absolutè sine tali specificatione suppositionis, quia significatū superioris prius est inferiori. igitur quicquid est prius illo significato est prius supposito & secundum hoc tenet prima consequentia. Potest dici, ꝙ in suppositione simplici sumitur significatum pro significato, & non quicquid est prius significato superioris illo modo est prius inferiore, quia superioris significatū illo modo non est prius inferiore, sed est ei extraneum, ut patet coniungēdo præmissas. vbi in maiori stat terminus simpliciter, & in minori dicitur de suppositis. ¶ Ex istis consequentiis probatis

batis ex oppositis, infert Aristote. alia igitur omnia aut de subiectis principalibus substantijs dicuntur, aut sũt in eis. quæ cõclusio ita intelligenda est, sicut sequitur ex antecedẽte probato, & hoc est sic. omnia alia quæ dicuntur de secundis substantiis, vel sunt in eis, vt habent acceptionem personalẽ, dicuntur de primis, vel sunt in eis. ¶Ex hac secũda cõclusione infert Ari. tertiã, destructis igitur primis impossibile est aliquod aliorum remanere quæ sic exponitur, quo ad illud esse, quod alia habent in primis, quãuis possint remanere, quo ad aliud esse, vt quidditatiuum, vel esse intelligibile. ¶Cõtra hanc expositionem secunda substantia, inquantum hic fit sermo de ea, opponitur primę, quia diuidunt substãtiam per oppositum, & per accidẽs vtrique illorum: nullum autem oppositum habet esse in suo opposito. igitur nullum esse habet secunda substantia in prima, secundum igitur istã expositionem absolutè dicetur destructis primis, nullũ aliorum destrui. Hoc confirmatur per hoc, ꝙ Aristot. loquens de secunda substantia & accidentibus dicit omnia alia a prima, sed hæc inquãtum habent esse in prima non sunt alia. igitur nõ loquitur de illis inquantum hñt esse in prima substantia. Ideo potest dici aliter, ꝙ hæc tertia conclusio logicè sumpta .s. de ipsis intentionibus est manifesta sic, secũda substantia dr̃ relatiuè ad primã sicut dictum ad illud de quo dr̃: igitur si prima non est, secunda non est, quia relatiua sunt simul natura: per Arist. inferius. ca. de relatione. Itẽ accidens relatiuè dr̃ ad subiectum, loquendo de intentionibus, & intentio subiecti vel fundatur in prima substantia, uel secunda. si in prima: ergo destructa prima, non est subiectum illius accidentis, si non est subiectum, igitur nec accidẽs, per hanc regulam, relatiua sunt simul natura: si intẽtio subiecti fundetur in secunda substantia, arguatur sic, destructa prima substantia. secunda non est per locum a relatiuis, & si secũda non est, subiectum talis accidentis non est: & si hoc, igitur tale accidens non est, per locum a relatiuis. ¶Dr̃ ꝙ intẽtio subiecti respectu accidẽtis potest fundari in alio accidente, quod nec est secunda substãtia, nec prima. Contra. illud accidens habet subiectum, aut

aut accidens: aut substantiã. si substantiam: arguatur ut prius. si accidens: illud habet subiectum, uel procedetur in infinitum in accidentibus. quorum quodlibet sit subiectũ alterius. quod habet Arist. pro inconuenienti 4. metaphy. aut stabit ad substantiam secundam, uel primam. & de omnibus arguatur a primo ad ultimũ. ¶Notandum autem, φ hæc propositio: destructis primis &c. non ponit primas posse destrui, qa ablatiuus absolutus per Priscia. secundo constructionum exponitur per si: quia: uel dum: potest igitur iste esse sensus, si destruantur primæ substantiæ: destruũtur aliæ, uel qa, uel dum, & quælibet exponens est vera: quia positio alicuius in cõparatione ad aliud, nõ requirit ipsum poni absolute: sed est fallacia secundum quid & simpliciter. prædicta etiam conclusio, scilicet destructis primis &c. potest intelligi de ipsis quæ subsunt intentionibus: quia secunda substantia nõ habet aliud esse, quàm aliqua prima substantia. similiter esse accidẽtis est a subiecto. si a prima substantia illa non existẽte accidens nõ est. si a secunda illa, non est,

Cõt. 12 & inde.

si prima non sit. igitur si prima substantia non sit, nulla substantia est, neque vllum accidens. ¶Hæc etiam tertia conclusio forte generalius uera est, quàm prima uel secunda: licèt non inquantum ex eis infertur. ¶Ad primum argumentum dico, φ species non prędicatur de homine, vt hic sumitur prædicari: quia non est superius eo in genere. ¶Cõtra. hæc est uera. homo est species. igitur species uerè prędicatur de homine. ¶Itẽ si species est in homine arguetur, φ secunda: consequentia non valet, quia nõ sequitur: igitur est in aliquo homine. ¶Ad primum dico, φ uerbum est, potest notare qualemcunque unionem extremorum, & non oportet, φ semper notet prædicatum esse superius subiecto: sed ad exercendum illud, quod signatur. hic oportet addere ad compositionẽ huius uerbi, est, aliquam determinationem, ut essentialiter, uel aliquid huiusmodi. Secunda ratio contra responsionem probat illud, quod est in homine, non secundum acceptionem personalem, sed simplicem non esse in aliquo homine, quod bene est concedendum. Potest

teſt etiam dici ad rationem principalem, quòd ſpecies ſi dicatur de homine, non tamé ut homo hét acceptionem perſonalem: & neutra conſequentia ualet: niſi ſic ſumendo cõe. ¶ Ad ſecundũ argumentum principale, vt eſt contra vtranque conſequentiam: poteſt dici generaliter, ꝙ non eſt fallacia cõſequẽtis, quia non arguitur ad primam ſubſtantiam determinatam, & determinatè: ſed indeterminatè, & illo modo eſt ęque cõe cum termino cõi, ſumpto perſonaliter. Sed inquantum eſt cõtra primam conſequentiam poteſt dici ſpecialiter, ꝙ cũ hmõi prius vel ſuperius &c. licèt arguere a ſuperiore terminante talé reſpectũ ad inferius: quia quicquid eſt prius hoie, eſt prius iſto, cuius cauſa eſt: quia ſuperius inquantum terminans talé reſpectum habet uirtutem vniuerſaliter ſumpti. Qđ enim prius eſt ſuperiore, dicitur de eo vniuerſaliter, & a ſuperiori diſtributo licet deſcendere ad inferius. ¶ Ad tertium dico, quòd terminus in vna propoſitione non habet niſi vnam ſuppoſitionem: quia vna propoſitio eſt ſignum unius intellectus compoſiti, & diuerſæ ſuppoſitiones termini ſunt diuerſæ rationes intelligendi terminum reſpectu tertij, & omnes diuerſæ ſuppoſitiones in ſuo genere ſunt oppoſitæ: cum igitur impoſſibile ſit idem in eodem intellectu compoſito reſpectu tertij intelligi ſub diuerſis uel oppoſitis rationibus intelligendi: impoſſibile eſt idem in una propoſitione habere diuerſas ſuppoſitiones: indifferés eſt igitur terminus ad diuerſas ſuppoſitiones, licèt non in una propoſitione. Loquimur autẽ de conſequentia, ut antecedens eſt propoſitio una, & ſic non eſt maior indifferentia in antecedente, quam in conſequente. ¶ Ad quartũ argumentum, vt eſt contra primam conſequentiam: poteſt dici, quòd non eſt ſimilis rõ deſcẽdendi: quia deſcendendo ſub ſubiecto arguitur per hanc regulam, quod prædicatur de ſuperiori, & de inferiori: quę neceſſaria eſt, ut hic ſumitur prædicari. Deſcendendo autem ſub prædicato arguitur per hanc regulam, de quo prædicatur ſuperius & inferius: quæ facit fallaciã conſequentis. ¶ Notandum, quòd licet hæc poſſet concedi uera: omnis homo eſt

ali-

aliquod animal: non tamen inquantum aliquod animal eſt prima ſubſtantia. Prima enim ſubſtantia determinata, ſiue determinatè, ſiue indeterminatè ſumpta, non dicitur de omni homine. ¶ Sed tunc uidetur illa ratio plus ualere contra ſecundam conſequentiam: quia arguendo ſic. in omni corpore eſt color, igitur in omni corpore eſt aliquis color, ut aliquis color dicit primam ſubſtantiam. eſt antecedens uerum, & conſequens eſt falſum. & tamen illa conſequentia uidetur tenere per eãdem regulam, per quam & conſequentia Ariſtotel. ¶ Dico, quòd non per eandem regulam, quia ſecunda conſequentia Ariſto. tenet per hanc regulam, quod ineſt alicui ſtanti diſiunctiuè pro multis ineſt alicui illorum indeterminatè, ſed terminus ſtans confusè tantum non ſtat pro multis diſiunctiuè. ¶ Ex hoc ſequitur cõſequentiam tantum tenere a communi habente ſuppoſitionem perſonalem, & non quancunque, ſed determinatam: & illam dico, quã do terminus ſtat pro aliquo determinato indeterminatè tamen: ſicut ſubiectum indefinitę uel particularis. ¶ Contra hoc, ſi non ſequitur. animal prædicatur de omni homine. ergo aliquod animal, quod prædicatur de omni homine, non eſt aliquod animal. Et ſi hoc, non dicitur de prima ſubſtantia, nec eſt in illa, ut manifeſtum eſt. Igitur aliquod, nec dicitur de prima ſubſtantia, nec eſt in ea, quod eſt contra Ariſt. ſequitur igitur inconueniens contra Ariſt. niſi deſcenſus teneat ſub termino ſtante confusè tãtum Eodem modo poteſt argui de iſta: in omni corpore eſt color, ergo aliquis color. ¶ Ad hoc dico, quòd in prima conſequentia eſt fallacia conſequentis: quia ad hoc ſequi illud infertur hoc eſſe illud: & non e conuerſo. multa.n. de ſe inuicem uerè dicuntur per hoc uerbũ, eſt, quorum nullum infert aliud. Arguendo igitur eodem ordine negatiue, eſt fallacia conſequentis a deſtructione antecedentis. ¶ Vlterius, cum dicitur: ſi non eſt aliquod animal: non dicitur de prima ſubſtantia: iſta conſequentia non ualet, quia aliquid inquantum eſt ſecũda ſubſtantia dicitur de prima, ut hic ſumitur dici de.

&

& secundum hoc est extraneum alicui animali: vnde in ista consequentia innuitur fallacia accidentis.¶Vlterius, cum dicitur: si animal ut dicitur de omni homine non dicitur de aliqua prima substantia, nec est in ea: igitur aliquid, nec dicitur de prima substantia, nec est in ea: ibi est fallacia figuræ dictionis, commutando quale in quid: debet enim sic inferri: igitur aliquid sub aliquo modo accipiēdi, nec de primis dicitur, nec est in primis. & hoc est concedendum, tanquam necessariū, quia omnis homo nec dicitur de: nec est, in. ¶ Cum dicitur in quarto argumento principali, quòd non est diuersitas hic & ibi: nisi quia hic fit descensus ex parte subiecti: ibi ex parte ꝑdicati. Dico, ꝙ illum descensum concomitatē diuersitas suppositionum, quæ prohibet consequentiam, quia non tenet, nisi termino uno modo supponente.¶Cum dicitur, quod uniuersalis conuertitur sine figura dictionis, uerum est, ꝙ uariatio suppositionum circa unum terminum non est respectu reliqui termini supponētis eodem modo, & nisi esset non esset figura dictionis. ¶ Ad aliud dico, ꝙ non similiter sequeretur vtrobique: quia propositio ista: animal est omnis homo: a nullo ponitur uera: vt animal hēt suppositionem determinatam, & aliter non tenet illa cōsequentia. Vel aliter: quia omnis homo non prædicatur: vt hic sumitur, prædicari: licèt propositio ponatē uera. nō.n. est uera primo modo per se.¶Ad ultimum dico, ꝙ loquitur de intentionibus destructis primis nullæ sun secundæ substantię: qa vno relatiuo destructo, destruitur & reliquum: nec est etiam aliquod prædicatum in genere substantiæ: nec isto modo sunt primæ subæ magis corruptibiles q̄ secundæ. Similiter est de rebus, quæ subsunt inquantum eis attribuuntur tales intentiones: sed si loquamur de esse rerum: forte potest concedi hominem esse animal: licet non hunc uel illū: sed hoc non secūdum quòd homo haber suppositionem personalem determinatam. illam.n.non habet, nisi cum sint eius aliqua supposita. Sed quia cuius libet cōmunis siue existentis siue non existentis est suppositum accipere per additionem pronominis demonstratiui sic:

sicut

ficut ipſum eſt commune, Propterea melius dicendũ, ꝙ ſiue aliquis homo ſit, ſiue non ſit, ſemper ſequitur: animal prædicatur de homine: igitur de aliquo. & quòd propter idem, conſequens eſt verum, propter quod & antecedens. ſ. propter inſeparabilem unionem extremorum: licet neutrum exiſtat. ¶ Contra concluſioné tertiam arguitur ſic: deſtructo poſteriori, non oportet prius deſtrui. ſed ſecunda ſubſtantia eſt prior prima: quia ſequitur ad primam. & non econuerſo: & tale eſt prius, per Ariſt. capitulo. de prius. ergo deſtructa prima ſubſtantia, non oportet ſecundam deſtrui. Dici poteſt, quòd loquendo de intentionibus ſunt ſimul natura, qa correlatiua: loquendo de rebus, licèt homo forte ſit pri⁹ iſto homine, non tamen aliquo homine: quia ſecunda ſubſtantia non habet aliud eſſe, quàm eſſe alicuius primæ ſubſtantiæ.

¶ Cõmune eſt autem omni ſubſtãtiæ in ſubiecto nõ eſſe. Principalis nanque ſubſtantia non de ſubiecto dicitur: neque in ſubiecto eſt, &c. Non eſt autem proprium ſubſtantiæ hoc. Nanque differentia eorũ eſt quę in ſubiecto nõ ſunt: bipes enim, & greſſibile de ſubiecto quidem homine dicitur, in ſubiecto autem nullo eſt. *Ca. eo.*

Quaſtio. XIIII.

QVæritur circa hoc an differentia de genere ſubſtantię ſit ſubſtantia, loquẽdo de eo qđ ſubeſt intentioni. Quod non videtur per literam hic, quia nõ ineſt ſoli ſubſtantiæ, ſed differentiæ prima proprietas. ſed ſi differentia eſſet, ſubſtãtia poſſet ei ineſſe: & tamen ſoli ſubſtantiæ. ¶ Item nec 1. 2
ſubſtãtia, quia dicitur de ſubiecto: nec ſecũda, quia nec ſpecies, nec genus in genere ſubſtantiæ: hæc ſola ſunt ſecundæ ſubſtantiæ. per Ariſt. *ca. de ſubſtantia.*
¶ Item habet contrarium: 3
quia habet aliquid a ſe maximè diſtans in eodem genere. & talis diſtantia per Ariſto. 10. meta. eſt contrarietas. ſubſtantiæ autem nihil eſt contrarium. per Ariſtò. inferius. ¶ Item per Ariſt. *Cõt. 18*
5. metaph. primus modus qualitatis eſt differentia ſubſtantiæ, qualitas autem non

est substantia. Si dicatur, quod Ari. intelligit, quod habet modum prædicandi in quale, hoc non vr̄ verum, quia metaphysicus a logico differt in hoc, quòd meta. considerat ens inquantum ens: logicus inquantum consideratur a ratione. quod ergo habet solum modum prædicandi in quale: quamuis a logico posset aliquo modo dici qualitas: non tamen a metaphysico, nisi sit essentialiter qualitas. ¶Ad oppositum nō substantia non est prior substantia, quia substantia est primū ens. differentia est naturaliter prior specie, quæ est substantia. ¶Item non substantia interempta non interimitur substantia, sed dr̄ia interempta interimitur species. quæ est substātia. ergo. ¶Itē differentia est pars diffinitionis speciei: igitur indicat aliquid essentię eius. nihil autē pertinet ad essentiam substātiæ nisi substantia. ¶Item si esset accidens faceret vnum ens per accidens, cum genere, & cum addita generi faciat speciem: igitur omnis species in genere substantiæ esset ens per accidens, & ita nulla est species.

Cōt. 19. ca. de substātia.

AD QVAESTIONEM potest dici, quod dr̄ia in genere substantiæ est substantia, quia est idem per se ei quod est per se substantia: non tn̄ est species vel indiuiduum in genere substantiæ, nec per se substantia. verior est tn̄ talis prędicatio: rōnale est substantia. q̄ ista. quantum est substātia. quamuis vtraq; necessaria, & vtraq; per accidēs. prima. ēm est p accidens: non ideo, quia aliquid est substantia, cui accidit rationale. sed secunda est per accidēs, quia aliquid est substātia, cui accidit quantū. ¶Ad primum argumētum dico, quod intelligit nō est hoc propriū substantię. i. ei quod directè est in genere substantiæ, vt species vel genus, sed etiam dr̄iæ: quæ non est sic substantia, secundum idem ostendit. ¶Ad tertiū dico, quod contrarietas vno modo dicitur cōiter pro maxima distantia, & hoc modo priuatiuè opposita dicuntur contraria, vt in primo physicorum dicuntur principia scilicet forma & priuatio cōtraria: hoc modo contrarietas est in omni genere inter differentias generis: de qua dicitur. 10. meta. quod omnis differentia scd̄m speciē contrarietas est. Alio modo sumitur, vt est maxima distantia formarum mutuo circa idem se expellentiū, & sic sumitur hic. & 8. phy. & vbi est ista

Cōt. 24 & inde.

Cōt. 13 & 24.

Cōt.63 & circiter, sed clarius 5. physic. Cōt.7.9. & 48. habetur.

ista contrarietas, ibi est motus ꝓpriè dictus. ¶Ad quartum dico, ꝙ Aris. vt in pluribus in 5. diuidit voces in significationes, & in modos diuersos accipiendi, quod ad minus facit de qualitate: nō enim eam diuidit, vt est generalissimum in species ponens differentiā esse primā speciem eius. Sed diuidit hanc vocē qualitas in significata, & vnum significatum eius est dr̄ia substantiæ, qa sicut forma æquiuocatur ad substantielem, quæ tribuit esse simpliciter: ita actus ad actum primum & actnm secundum. & ita qualitas ad qualitatem essentialem & accidentalem equiuocatur. & dr̄ia substantię est qualitas essētialis: nullo mō qualitas, vt est generalissimum.

¶ Non vos verò conturbent substantiarum partes: quæ ita sunt in toto, quasi in subiecto sint: ne forte cogamur eas non esse substantias confiteri &c. Cap. eod.

Quæstio. XV.

QVæritur circa hoc: an partes substantię sint substantię. Quod nō vr̄, quia substantia vt est generalissimum, est per se ens, nulla pars substantię est per se ens, dum est pars substantiæ: qa tunc esset hoc aliqd, & vna substātia esset ex multis hoc aliqd, qđ non vr̄ verū. ¶Itē si quęcūq; pars substantiæ sit substantia, sit. a. illa substantia, & arguitur sic. si. a. sit substantia descendendo diuisiuè a generalissimo, oportet concedere, ꝙ vel sit illa substātia cuius est pars: vel species distincta contra illam: vel quòd contineatur in aliqua specie distincta ab illa: quia omne quod est in genere, est in aliqua specie eius. per Aristo. secundo topi. nō est illa, cuius est pars: quia illa de ea non prædicatur: non aliqua alia species, nec in alia specie: qa tūc differret a suo toto specificè, & ita per differētiā essentialē, & ēt ab omni alia parte. sed hoc non est possibile: tum quia oīs pars hr̄et formam specificā: quia oīs dr̄ia sumitur a tali forma, & ita nulla pars esset pars totius, nec cōstitueret eius essentiam, nec vnum essentialiter, cum alia parte: tum quia tunc omnis pars per propriam formam esset ens in actu, & ex duob. in actu non fit verè vnum. per Arist. 7. meta. & ita nullum totum esset vere vnum. Cōt.49

Cō.10.

9 ¶ Item quælibet pars substantię est substantia,& nulla pars hominis est homo: sequitur igitur nullus homo est substantia. conclusio est falsa: & non minor. igitur maior: forma arguendi patet per Ari. 4. phy. quia tali
Cõtex. forma arguendi vtitur con-
95. tra ponentes tp̄s esse circulationem sic. quælibet pars tẽporis est tempus,& non quælibet pars circulationis est circulatio. vnde si forma arguendi ibi valet,& hic. Item
4 de materia dicitur 7. meta. ꝙ nõ est quid, nec quale &c.
Cõtex. igitur non substantia. ¶ Item
8. forma non est substantia:qa
5 est in subiecto, & quia adest & abest præter subiecti corruptionem,vt in transmutatione substantiali patet.

¶ Ad oppositum potest argui per tres rationes factas ad oppositum præcedentis
Cõt. 2. q̄ōnis. ¶ Itẽ diuisum prædicatur de diuidentibus ipsum. sed secundo de anima: substantia diuiditur in formam & materiã & compositũ: igitur quodlibet istorũ est sub-
Cõt. 7. stãtia. ¶ Itẽ 7. meta. dicit Aris. ꝙ forma est magis ens q̄ materia,& iõ est magis ens, q̄ cõpositũ:in qua consequẽtia innuitur materiam esse magis ens, q̄ cõpositum: tũc arguo sic. substantia est maximè ens, si igitur illud, q̄d minimè est ens, vt compositum,est substantia,ut patet, multo magis materia & forma, quæ sunt magis entia composito erunt substantię.

¶ Item hic in litera videtur Arist. innuere, quod partes substantiæ sint substantiæ.aliter non oporteret prohibere illud,quasi inconueniens, nec sequeretut ex tota proprietate.

AD QVAESTIONEM potest dici, ꝙ duplices sunt partes.s.essentiales, vt materia & forma: quæ. s. essentiã substantię constituunt. aliæ partes quantitatiuæ: quæ nõ sunt substantiæ, inquantum substantia est, sed inquantũ est quanta & extensa. sed tã de his, q̄ de illis potest dici, ꝙ non sunt substantiæ per se.i.ꝙ gñalissimũ substantiæ non prædicatur de eis ꝑ se, nec verè in abstracto ꝓpter primam rationem & secundã prius positas ad illam partem quæstionis. veruntamẽ substantia est æquiuocum, vt dicitur ens per se: & isto modo est generalissimũ, & vt dicitur de principijs entis ꝑ se,& isto modo partes substantię possunt dici substantia. Similiter in genere substantiæ,vt est generalissimũ, sunt non vt species, sed per redu-

reductionem in per ſe prin-
cipia ſpecierum, & de illis q̃
ſunt in genere per reductio-
nem non oportet genus in
abſtracto uerè prædicari.
¶ Ad argumenta præceden
tis quæſtionis, ut hic, valent.
¶ Ad primum. non ſubſtan-
tia non eſt prius ſubſtantia:
dico, quòd ſi intelligatur
non ſubſtantia, ideſt illud,
de quo non prædicatur per
ſe generaliſſimum in gene-
re ſubſtantiæ, falſa eſt pro-
poſitio. ſed uera ſic. non ſub-
ſtantia. ideſt nullo modo ſub
ſtantia, neque ut ſubſtantia
eſt generaliſſimum, neq; di-
citur de principijs ſubſtan-
tiæ. ¶Ad probationem, cum
dicitur. ſubſtantia eſt primũ
ens: dico, quòd hoc eſt verũ
comparando generaliſſimũ
ſubſtantiæ ad alia genera. i.
entium per ſe in genere eſt
ſubſtantia primum ens: non
tamen eſt verum de ſubſtan
tia principiata ſimpliciter,
quia principia talis ſubſtan-
tię ſunt priora illa. vt dicitur
Cōt. 7. 7. meta. ꝗ forma & materia
ſunt magis entia compoſito.
forte tamen poteſt concedi
abſolutè, quòd ſubſtantia eſt
primum perfectione, licèt
non uia generationis. ¶ Ad
ſecundum non ſubſtantia in
terempta, non interimitur
ſubſtantia: dico, ꝗ ſi maior
intelligitur, non ſubſtantia,
ideſt eo interempto, quod
non ſit ſubſtantia per ſe in
genere ſubſtantię non inte-
rimitur ſubſtantia: falſa eſt,
quia principijs ſubſtantiæ
quæ non ſunt ſic ſubſtantiæ
interemptis, ſubſtantia in-
terimitur: vera tñ poteſt eſ-
ſe ſic, ꝗ nullo modo eſt ſub-
ſtantia, nec generaliſſimũ,
nec ut dr̃ de principijs ſub-
ſtantię. ¶Ad tertium per idẽ
nihil pertinet ad eſſentiam
ſubſtantiæ niſi ſubſtãtia, ſi in
telligitur, niſi quod ꝑſe eſt
in genere ſubſtãtiæ falſa eſt:
alio modo vera, & illo mo-
do pars ſubſtantiæ eſt ſubſtã
tia. ¶Ad aliud de ſecũdo de
anima. dico, ꝗ illa diuiſio
ſubſtantiæ non eſt diuiſio ge
neris in ſpecies, quia tũ c ma
teria haberet differentiam
diſtinguentem ipſam a for-
ma, & eſſet ens actu de ſe di-
ſtinctum a forma, quod non
eſt uerum. ſed eſt illa diui-
ſio æquiuoci in æquiuocata
ſecundum logicũ, vel analo
gi in analogata ſecundũ na-
turalẽ: & ſic ꝑdicationẽ ſub-
ſtantię de diuidentib. conce
do, ſed hoc non eſt, ut ſubſtã
tia eſt generaliſſimum. ¶Ad
aliud dico, ꝗ forma & mate
ria ſunt magis entia com-
poſito entitate principij,
& ita ſunt ſubſtantię. non

tamen vt substantiæ species. ¶Ad auctoritatem Arist. dico, q Arist. non dicit nec innuit ex litera hic partes substantiæ esse substantias, sed dicit, q propter primam proprietatem substantiæ nõ oportet eas concedere nõ esse substantias, quia nec partes substantiæ sunt in subiecto. i. in aliquo actu completo existentes vt formæ, licet sint in toto, qa alius est modus essendi in toto, & alius in subiecto. ¶Tunc ad duo argumenta ad aliam parté quæstionis quæ probant formam non esse substantiam per hoc q est in subiecto. Dicẽdum est, q materia appropriatè est tãtum illud, quod est in potentia ad suscipiendam formam, nõ habens ex se factum aliquem completum, cui forma tribuit esse simpliciter, vt est in substantijs. subiectum dicitur, q licèt sit in potentia ad formã, tamen est in actu completo: & ideo forma adueniens tribuit ei tantum esse secundũ quid. forma igitur substantię, licèt sit in materia, non tamen est in subiecto. Per idem patet ad aliud, quia nõ adest præter subiecti &c. qa nullum est eius subiectum. ¶De quinta proprietate substantiæ sciendum, q generalissimum substantię non dicitur de aliquo magis, & de aliquo minus: neque aliqua substantia secundum suam essentiam suscipit magis & minus: tamen quo ad actum substãdi, qui est vna proprietas eius. s. substantiæ dicitur vna magis substantia alia, ut species magis substantia genere, quia pluribus substat, sicut dicitur genus esse vniuersalius specie, quia de pluribus prędicatur, licèt vniuersale æqualiter prędicetur de genere & de specie, vt de specieb. eius. Multa est circa hanc proprietatem difficultas: quæ physico relinquatur. ¶De proprietate substantiæ quæ est, cũ sit vna & eadem numero, est susceptiua contrariorum secundum sui mutationem, hæc est propria substantię & conuertitur cum substãtia: quia nulla substantia ex ratione substantię prohibetur suscipere contraria, licèt aliqua ex sua propria forma determinetur ad vnum contrariũ. Similiter intelligendũ est: substantia suscipit contraria: non sibi, sed alia quę sunt inter se contraria: alioquin hęc proprietas repugnaret quartę proprietati.

¶Quin-

¶ Quātitatis autem aliud quidem est continuum : aliud discretum &c. Cap. de quantitate.

Quæst. XVI.

QVæritur primo, an quātitas sit genus. Quod nō vr̄, quia nullum genus prædicatur denominatiuè de specie. sed hæc est vera linea est quanta, & sic de alijs, quæ ponuntur de genere quantitatis. igitur nullum istorum est eius species. igitur nullam speciem habet. igitur non est genus. probatio maioris: nullum prædicatū vniuocum est denominatiuum. sed omne genus respectu speciei est prædicatū vniuocū per Ari. prius ergo &c. probatio huius ma. quia rō prædicati vniuoci est ratio subiecti, quod manifestè est verū de genere respectu speciei: sed nullius denominatiui ratio est ratio subiecti, vt dicitur in capitulo de substātia, quia album prædicatur de corpore: rationem verò albi impossibile est prædicari. ¶Item quantitas non habet species, q̄a de cōtinua & discreta non p̄dicatur æqualiter, & genus æqualiter p̄dicatur de speciebus. probatio assumpti, quia quantitas cōtinua est naturaliter prior sua diuisione: quia inquantum continuum est diuisibile est naturaliter prius sua diuisione. igitur & continuū est prius numero, quia numerus est posterior diuisione continui, cum causetur ex illa. per Arist. 3. physico. ¶Ad oppositum est Arist. Cōt. 68

Quæstio. XVII.

QVæritur vtrum quantitas sit genus vnum. Qđ non vr̄. quia per Arist. 1. posteriorum. & 10. meta. In omni gn̄e vno est vnū primum & minimum, quod est mensura aliorū, sed in quantitate non est vnum primum & minimum, sed duo. s. vnitas & punctus. igitur quantitas est duo genera. Item cuiuscunq; generis omnes species sunt oppositæ, quia vel primas differentias includunt, vel differentias oppositas diuidentes aliud genus intermedium: si sub aliquo eodem genere intermedio contineantur: & includens vnum oppositum non prædicatur de alio includente alterum, eo modo quo differentiæ diuisiuæ generis debent esse oppositę: igitur nulla species vnius generis de quacūq; specie illi⁹ gn̄is p̄dicatur:

Cōt. 12 & inde.

catur, sed aliqua species quātitatis prædicatur de alia denominatiuè, vt linea est numerata. igitur &c. Item pas-
3 sio, & subiectum non sunt in eodem genere, vt species: tum quia passio prædicatur denominatiuè de subiecto: igitur & genus passionis, sed genus subiecti non prædicatur denominatiuè de subiecto, ergo nō est idem genus subiecti & passionis. prima consequentia patet ab inferiori ad superius, tum quia tunc passio de subiecto, non ꝑdicaret, ut ex patet ex ꝑcedonti argumēto, quod ostendit, nullam speciem cuiuscū que generis posse prædicari de alia, sed longitudo est passio lineæ quę est in genere quantitatis, & longitudo est in genere quantitatis, ergo genus quantitatis non est unum. ¶ Ad oppositum est Arist.

AD QVAESTIONEM dicēdū, q quātitas est genus: qa ꝑ̄dicatur de plurib. differentib. specie, in quid, ut de q̃titate continua & discreta, quia q̄sito quid de vtroq; eorū, cōuenienter rn̄det, quātitas. & est gn̄alissimū, quia nō hēt genus superueniēns. nihil.n. de eo prædicatur in qd, nisi ens: quod non est genus, qa nec uniuocum. & est unum genus, qa scd̄m unam rōnem dr̄ de oībus suis speciebus. Sed q̄ sit illa una rō duplex est modus ponēdi: uno modo ponitur rō mensurę. Tum quia probat hic Arist. orationem esse spēm quātitatis, per hoc q est mēsura. Tum quia scd̄m diuersitatē huius rōnis uariantur spēs quantitatis: qa mensura continua quædam est intrinseca mensurato, quædam extrinseca: intrinseca uel mensurat secundum unam dimensionem tantum, & sic est linea: uel duas, & sic est superficies: uel tres, & sic est corpus. Extrinseca duplex, propria, & sic locus, uel communis, & sic tempus: & dicitur locus mensura propria, quia unus tantum est unius mensurati: tp̄s cōis, quia est idem multorum mensuratorū, non aūt cuiuslibet t̄palis suum tp̄s est propria mensura. Manifestum est etiā numerum & orationem esse mensuras. ¶ Contra istud. ratio generis æqualiter inuenitur in oibus spēb. non sic rō mensuræ in cōtinuo & discreto, quia uni maximè ꝓpriè ꝓprium est esse mensurā: & cum illud per se sit principiū numeri, ab illo primo deriuatur ratio mensuræ ad numerum, & de numero ad

con-

continum, vt manifeste habetur 10. meta. c. secundo.
Cōtex. 2.3. et inde.
¶ Si dicatur, quod discretū est prius continuo in se, non comparando ad suū genus: hoc concedit propositum, quia neutrum participat ratione generis per alterum: sed continuum non habet rationem mensurandi, nisi a discreto, ut docetur, ubi supra: ergo ratio mensurę non est ratio quantitatis, ut est genus. ¶ Ideo dicitur aliter, quod licet per se mensura conueniat quantitati: non tamen est illa ratio essentialis quantitatis, secundū quā ei attribuitur ratio generis, sed rō diuisibilitatis, & hoc de illa diuisione, quę est in partes eiusdem rationis: qđ ostēditur tripliciter. primo in 5. meta. vbi diffinit quantum, secundum quod potest habere diffinitionem saltem exprimentem, quid dicitur per nomē: ibi sic notificatur quantum est quod est diuisibile in ea quæ insunt: quorū singulum natum est esse hoc aliquid .i. in partes eiusdem rationis. igitur quantitas est per se diuisibilitas in hmōi partes, nam ubi est prædicatio per se primo modo tenet a concrētis ad abstracta. Secundo ostenditur, quia quantitas continua & discreta nō diffiniuntur hic per mensurā sed per hoc, quorum partes copulantur &c. igitur de eorum essentia est esse partibile. Tertio, quia per rationē diuisibilitatis sumuntur species quantitatis in 5. metap. quia diuisibile in non continua est numerus vel oratio: in continua secundum diuisionem vnam, linea. secundū duas, superficies: secundum tres, corpus, & secundū alias differētias diuisibilitatis possunt sumi tempus & locus.
Cōtex. 18.
¶ Contra hunc secundum modum: quantitas continua est in potentia diuisa: discreta actu: quæ sunt actu & potentia aliquid non sunt ęqualiter illud: ergo diuisibilitas non æqualiter conuenit continuo, & discreto. assumptū patet: quia partes numeri actu sunt diuisæ ab inuicem: continui non. Item cuius est potentia per se eius est actus, si igitur quantitas continua sit per se diuisibilis potest esse per se diuisa. igitur continua potest esse per se non contiua: quod non uidetur dandum. Item Aristot. probat orationem quantitatem esse: quia est mensura. igitur illa est ratio essentialis quantitatis.

¶ Ad primum potest dici, quod quantitas discreta

ta est vna & indiuisa: idest dum manet in sua specie, vndecunq; sit eius vnitas: quãuis materialia, quæ subsunt illi formæ sunt diuisa. verbigratia. quinarius in sua specie manens est formaliter indiuisus: quia diuisio eius perimit formam quinarij: quia diuisione facta in ternarium & binarium non amplius manet quinarius: licet materialia vt vnitates sint sic diuisæ. vnde negandum est, quod sumitur de discreto. Ad secundum dici potest, quod actus huiusmodi potentiæ, continuum est diuisibile: non est iste. continuum est diuisum. sed iste. continuum diuiditur, idest est in fieri diuisionis. & illud potest per se inesse continuo. Ad tertium, quod non negatur illud, quod per se est mensura esse quantitatem. sed quod illa ratio non est essentialiter quantitatis, vt est genus: quia non æqualiter inest speciebus eius. ¶ Ad primum argumentum primæ quæstionis potest dici, quod de linea absolutè non dicitur quantitas denominatiue, nec de aliqua sui specie absolutè sumpta. sed in abstracto & in quid. sed denominatiuè dicitur de linea in materia, & alijs speciebus & sic sumitur species eius vt concreta. & non est mirum concretum generis prædicari de concreto speciei. vnde quantumcunque vsus loquendi sit dicere, linea est quanta, siue diuisibilis. & ita de alijs speciebus hoc simpliciter est falsum de eis, vt sunt species, quia tunc essent subiecta quantitatis, vel diuisibilitatis. talis enim modus prædicandi conuenit oibus accidentibus respectu subiectorum. Aliter dicitur, quod maior est vera in omni alio genere a quantitate, & non de illa specialiter, quia quantitas non tantum alijs, est principium mensuræ vel diuisionis: sed etiam sibi: & ideo se denominat, & suas species, quod non est verum de alijs.

¶ Ad secundum dico, quod in omni genere potest aliqua species esse prior alia in essendo comparando illas inter se: sed nulla est prior alia in participando rationem generis: sic continua quantitas naturaliter est prior discreta, vt ostendit ratio: licet non in suscipiẽdo prædicationem quantitatis: quia neutri speciei inest diuisibilitas per alteram.

¶ Ad

¶Ad primum argumentum secundæ quæstionis dicitur, quòd punctus & vnitas non sunt duo simpliciter prima. quia pūctus ad vnitatem reducitur, vt ad prius se. est.n. punctus unitas habens positionem, vt dicitur primo poste. & ita tantum unitas est primum. ¶Contra, sicut principium ad principiū, sic principiatum ad principiatum. igitur si vnitas sit materiale vel formale in puncto, quorum alterum oportet, si punctus sit vnitas positionem habens; & discretum erit similiter vel formale uel materiale in continuo, non materiale, manifestum est, quia continuum non componitur ex discretis. igit formale, quod negat Arist. 7. metaphy. reprehendens Platonem, qui ita posuit. Ideo dicendum, quod sicut magnitudo non est multitudo neque materialiter, neque formaliter, sic punctus non est vnitas neque materialiter neque formaliter, quia punctus est indiuisibilitas magnitudinis: vnitas multitudinis: nec est hęc diffinitio Arist. punctus est vnitas &c. sed si alicubi dicatur de puncto, hoc est secundum Platonem, qui posuit numeros esse formalia in continuo, & ita vnitatem in puncto, sed nec secundum Ari. nec secundum Platonē habetur primo poste. illa diffinitio, sed sic: vnitas est substantia sine positione: punctus autem substantia posita quod manifeste falsum est secundum Ari. sed uerum secundum Platon. ponentem quantitates esse differentias rerum. Aliter ad argumentum potest dici, quod maior .s. in omni genere, nō est uera de omni genere generalissimo, qa vix in aliquo genere generalissimo posset aliquod vnum primū assignari mensura omnium aliorū, vel in nullo: sed intelligitur illa propositio de genere naturali, & dr̄ illud genus naturale, cui rn̄det unitas susceptiui, hoc est, ꝙ tātum dr̄ de formis habentibus idem susceptiuū primo, & de hmōi exemplificat Arist vbi illam propositionē dicit, non tale genus est quantitas. Aliter potest dici, ꝙ licet sint duo prima & minima in genere quantitatis: tamen tantum est ibi unum primum & minimum, quod est mensura aliorū. punctus.n. non est mensura continui quia tunc aliquo iens sumptus redderet continuum, & esset continuū compositum ex indiuisibilibus, sed unum essentialiter

Margin notes: Cōt.42 (left, beside "tionem"); Cōt.38 & circiter. (left); Cōt.42 (right)

est mensura numeri. vnum aũt applicatũ alicui parti cõtinui est mensura cõtinui, ut dicitur. 10. met. unde tãtum vnum est mensura in hoc genere. ¶Ad secundum argumentum concedo, quod nulla species generis prædicatur de alia in abstracto, secundum, quod includit differentias oppositas, tamen possibile est hoc in concreto, secundum quod species quæ subijcitur, sumitur ut est in materia, & non vt est species opposita. ¶Ad tertium dico, quod lõgitudo latitudo magnitudo multitudo &c. sunt æquiuoca, ut notant quantitatem & excessum in quantitate. primo modo sunt species quantitatis. secundo modo passiones. primo modo sunt idem, quod linea superficies &c. nec habent opposita breue vel strictum, quia linea quantumcunque breuis est longitudo illo modo: secundo modo non sunt in genere quantitatis secundum se, sed primo modo, idest vt species, sed non secundo modo idest vt passiones, quod manifestum est de multitudine: cui vt est species, opponitur vnitas: & paucitas, vt est passio. & eidem vniuoco nõ sunt duo opposita. per Aristot. primo topic. Adhuc potest argui, quod quantitas nõ sit vnum genus: quia vnius generis est tantum vna diuisio prima per duas differentias: quia tantum duę primę species. sed quantitas diuiditur æquè primo duplici diuisione scilicet per continuum & discretum, & per constare ex partibus habentibus positionẽ & non habentibus &c. probatio maioris per Aristotilẽ primo topic. si propositi sunt diuersæ differẽtiæ ut coloris in voce & in corpore ipsum est ęquiuocum, & per Boetium libro diuisionum. omnis diuisio generis fit per duas differentias. probatio minoris. neutra diuisio est subdiuisio alterius: quia tũc ambo membra alterius diuisionis continerentur sub aliquo membro reliquæ diuisionis, quod non est verum vt patet inducẽdo. Ad istud potest dici, quod non est duplex diuisio prima generis per differentias formales constituentes species: potest tamen una esse per differentias formales: alia per materiales, quæ diuisiones, non sunt sub inuicem sicut corpus in genere substantiæ præter diuisionem eius formalem in animatum & in inanimatum, potest diuidi

Marginal notes: vbi su. & inde. — Ca. 13. — cap. 1.

uidi in corruptibile & in incorruptibile: & vtroq; modo differentiæ se habent vt excedentia & excessa: & ita in ꝓposito prima diuisio est formalis: & secũda materialis penes partes quantitatis. Ad probationẽ maioris Boetius & Aristo. intelligunt de diuisione formali per differentias constitutiuas specierum.

¶ *Est autem discreta quãtitas, vt numerus: & oratio. Cap. eo.*

Quæstio. XVIII.

quæsit. 1. QVæritᷣ an oratio sit quãtitas. Videtur, qđ non quia non oratio in scripto. illa.n.est substantia. non in mente, quia illa est, in non quanto. & neutra mensuratur per se. & Arist. exponit se de neutra harum intelligere. non oratio in voce quia illa est per se sensibilis: quia uox igitur, est in tertia specie qualitatis. ¶ Ad oppositum est Aristo.

Quæst. XIX.

quæsit. 2. QVęritur utrũ oratio sit quantitas discreta. Qđ nõ uidetur: quia breue & longum sunt differentiæ quantitatis continuæ. oratio mensuratur secundum has per Aristote. in litera. mensuratur enim syllaba breuis & longa. igitur &cæt. Dicitur, quod sylla ba est breuis & longa: non oratio. Contra: tunc continuum est per se pars discreta. Item sumatur maior sic. omne per se mensurans secundum has differentias breue & longum est continuum. oratio est huiusmodi. licet non sit longa. igitur. ¶ Item si esset quantitas discreta, non videretur differre specie a numero: quia in nulla differentia specifica. 2

¶ Dicitur, quod quantitas discreta, ut in materia permanente, est numerus: quia numerus causatur ex diuisione continui: vt in successiua est oratio: quia orationis nulla pars permanet. ¶ Contra, hoc concedit propositum: quia differentia secundum speciem est differentia formalis: hæc si sic tantum differant, in nullo formali differunt: igitur non specie. Item falsum dicitur: quia successio & permanentia sunt differentiæ posteriores motu & quiete: igitur & ente natu-

naturali inquantum naturale: sed quantitas quantum ad totum genus est naturaliter prius ente naturali, inquantum naturale. igitur successio & permanētia sunt multò posteriora toto genere quantitatis. igitur nō sunt differētiæ specierum in hoc genere. Item numerus applicatur materiæ successiuæ sicut permanenti: igitur non omnis numerus est quantitas in materia permanente. antecedens patet exemplo, ut dicimus duo tempora: duo dies: & ratione: quia continuum aliquod est successiuum. igitur ex eius diuisione causatur numerus. Item tunc non differret oratio a tempore: quod est numerus motus. & ita quantitas discreta in materia successiua. ¶ Ad oppositum est Aristo.

DICENDVM primo ad primum quæsitum, quod oratio est quantitas propter auctoritatem Arist quia syllaba mensuratur breuis & longa: igitur huius est mensura alia per se: illud est oratio, quæ fit cum uoce prolata: illam autem dico, habere discretionem appropriatam orationi per eius differentiam specificam. quæ differentia nec scripta est, nec prolata, nec in mente: nec actus proferentis: quia ille mensuratur tempore: nec partes discretę. sed discretio non est communis numero & orationi, sed orationi appropriata. ¶ Ad secundum quæsitum dicendum, quod est quantitas discreta: quia partes eius ad nullum communem terminum copulantur: quælibet enim syllaba est ab alia diuisa: nec actus proferentis: nec significatum eas continuat: quia terminus per se continuans partes quantitatis non est essentialiter extra illas: sed hæc duo sunt essentialiter extra partes orationis: similiter hæc oratio potest esse vbi significatum non est, ut coniungendo uoces non significatiuas, & ibi nullum est significatum. ¶ Ad primum argumentum potest dici, quod longum & breue æquiuoce conueniunt continuo & discreto: huic scilicet continuo propriè: illi trāsumptiuè: omne igitur mensurans per se secundum hoc propriè sumptum, est continuum. huiusmodi non est oratio. æquiuoca enim est longitudo syllabæ & mensurati a linea.

¶ Ad secundum dico, quod oratio essentialiter differt a nu-

numero, & a quacũque specie quantitatis: non tantum differẽtia materiali, sed formali & specifica, illa tamen non est nota: immo vix alicuius speciei specialissimæ est nobis differẽtia nota: qa si esset, non posset esse verũ, quod dicitur. 2. poste. quod
Cõt.17 quælibet pars diffinitionis debet esse in plus, omnes autem in æquæ. hoc aũt non cõtingeret, si vltima differẽtia esset nota. illa enim cum sumatur a propria forma speciei, nullo modo est in plus specie: igitur illud dictum est uerum: quia differentiæ vltimæ fere omnium diffiniendorum ignotæ sunt.

¶ Continua verò vt linea, superficies, & corpus. Amplius autẽ preter hec tempus & locus. Cap. eo.

Quæstio. XX.

QVæritur an Aristo. sufficiẽter enumeret spẽs quantitatis. Quod non vr̃ per Aristo. 5. met. tẽ-
Cõt.18 pus est quantum per accidẽs sed de nulla specie prædicatur genus per accidens. igitur tempus non est species.
2 ¶ Item per ipsum ibidem: tempus est quantum per motum. igitur motus magis quãtus. vnde Arist. primo poste. propter quod vnumquodq; tale & illud magis. igĩ sunt plures species quàm hic enumerentur. ¶ Item tem- tex. 5.
3 pus est numerus. per Aristo. 4. phys. igitur non est alia species. ¶ Item. locus non Cõtex. 101.
Cõt.18 enumeratur. 5. meta. inter
4 species quantitatis, igitur vel est insufficiens ibi: vel locus non est quantitas. Similiter Commen. ibi assignat causam, quare Aristo. omittit ibi locum, dicens, quod locus nõ est quantitas secundum opinionem Arist. sed tantum famose. ¶ Item.
5 locus non videtur alia species a superficie: quia illud primo ponitur in diffinitione loci in abstracto: & quando accidens in abstracto diffinitur, quod primo ponitur in diffinitione eius, est de eius essentia. ¶ Ad oppositum est Aristo. &c.

Quæstio. XXI.

QVæritur iuxta hoc an locus sit quantitas. Qđ nõ videtur, quia omne quod ponitur in diffinitione accidẽtis est subiectum eius: vel de eius essentia.. vltimum corporis continentis ponitur in diffinitione loci; & non

& non est de eius essentia:
quia tunc esset eadem spe-
cies cũ superficie. igitur vl-
timum est subiectum loci:
sed impossibile est passioné
& subiectũ esse species eius-
dem generis. igitur locus nõ
Cõt.18 est species quantitatis, & ra-
tio confirmatur per Com-
men. 5. metaph. qui dicit,
locum esse passionem in vlti
2 mo, vt immobilitatem. ¶Itẽ
ad quantum inquantũ quan
tum nihil mouetur naturali
ter: sed ad locum proprium
quodlibet mouetur natura-
Cõt.30 liter per Arist. 4. phy. igitur,
probatio maioris, nihil mo-
uetur ad aliud, nisi propter
conuenientiam in natura,
sed quantum inquantum
quantum cum nullo conue-
nit in natura: sed est natura,
quæ est principium motus &
quietis. quia naturaliter
prius illis inest substantiæ.
3 ¶Item quantum inquãtum
quantum non saluat aliquid
naturaliter: quia nec con-
uenit cum aliquo in natura,
sed locus inquantum locus
saluat locatum per Aristot.
4 4. phy. ¶Item locus per se di
citur ad locatum: igitur est
in genere relationis. ¶Ad
oppositum est Arist. ¶Item
locus est per se mensura. igi-
tur quantitas. antecedens
patet, consequentia etiam
per Aristo. qui sic arguit de
oratione. ¶Item proprium
propriè non inuenitur extra
illud cuius est. Sed propriè
proprium est quantitati, ut
secũdum eam aliquid æqua-
le vel inæquale dicatur, hoc
autem conuenit loco, igitur
est quantitas. ¶Item locus
est per se diuisibilis. igitur
locus est quantitas.

¶ Rursus locus continuorum est. Bap. eo.

Quæstio. XXII.

IVxta hoc quæritur an sit quantitas cõtinua. Quod non videtur: figatur virga aliqua continua in terra, cuius pars sit in terra, pars in aere, tunc arguo, locus est ultimum corporis continentis sed ultimum aeris & ultimũ terræ quæ locant hoc locatum non sunt continua, sed tantum contigua: igitur locus huius virgæ non est continuus. ¶Ad oppositum est Aristot.

¶ Locum enim quendam particulæ corporis obtinent: quæ ad quendam cõmunem terminum copulan-

lantur. Ergo loci particulę quæ obtinent singulas corporis partes ad eundem terminum copulantur, ad quem corporis particulæ. Cap. eo.

Quæst. XXIII.

QVæritur iuxta hoc an particulę corporis & loci copulentur ad eũdem terminum. Quod non videtur: quia perticulæ corporis copulantur ad superficiem: particulæ loci non, qa locus est superficies. & particulæ superficiei non copulãtur ad superficiem. ¶Item locus est diuisus a locato. per Arist. 4. physi. igitur non est idem terminus continuans partes utriusque. consequentia patet. quia terminus ab eo cuius est, non est diuisus. igitur non est idẽ duorum diuisorum. ¶Ad oppositũ Ari,

2 *vt sup.*

AD SECVNDVM quæsitum dicendum, quod locus non est species quantitatis propter primam rationem ibi: & propter dictum Comentatoris supradictum in quæstione præcedenti. ¶Similiter pro prima ratione ad tertiam quæstionem dico, quod locus non est necessario continuus: sed nihil differt ad vnitatem eius superficies esse contiguatas, si idem locetur a diuersis corporibus contiguis: vel superficiem vnius continuã, quando locatum locatur in uno locante ¶Similiter ad quartam: quod nullo modo possunt partes loci copulari ad eundem terminum numero, ad quẽ partes corporis, quia locus diuisus est a locato. locus, n. est vnde & ad quẽ locatum mouetur: & nõ mouetur cum locato, nec ad eũdem terminum specie: quia ille terminus corporis est superficies: quæ non est terminus loci: nisi locus esset corpus: immo ad nullum terminum eundem oportet eas copulari, cum non oporteat esse continuas.

¶Ex hoc sequitur solutio primæ quæstionis, quia non sufficienter enumerat species quantitatis saltem quo ad hanc speciem locus. ¶Ad auctoritates Arist. in opposi tum ad omnes quęstiones dicendum, quod non loquitur hic de loco secundum propriam opinionem: sed secundum opinionem ponẽtium locum esse spatium æquale locato, & secundum illam, essent hæc omnia verode loco. Sed illa opinio improbatur Ab Ari. 4. physi.

Ita frequenter quando loquitur de aliquo, vbi non est proprius locus determinandi veritatem, de illo vtitur communi sententia aliorũ vsque alibi, vbi locus est de illo veritatem determinare, dummodo ars possit dari secundum sententias aliorum, sicut & secundum veritatem propriam. ita est penè de omnibus exemplis in logica: quia si sic sit, vel non non curat: sed quod ars sit vera in istis, si hæc sint talia: sicut hic sufficienter manifestatur quantitatem esse genus: quia habet sub se multas species intermedias & specialissimas: siue locus sit aliqua istarum, siue non.

¶ Ad primum argumentum primæ quæstionis potest dici, quòd aliquid esse quantum per accidens, siue per aliud est dupliciter, effectiue vel formaliter. formaliter non est tempus, quantitas per aliud. i. nihil aliud est per quod recipiat prædicationem quantitatis: sed ꝑdicatur de eo per se primo modo. Effectiuè quodammodo põt tps dici quãtũ ꝑ aliud qa effectiuè suam essentiã & suam quantitatẽ, quæ est sua essentia, habet ab alio vt motu: non tñ efficit aliquid, qđ tps sit quantitas. ¶ Ad secundum dico, qđ propositio Aristo. tãtũ est vera, vbi aliquod vniuocũ dr̃ de cã & effectu: qđ natum est recipere magis & minus: & qñ causa est ꝑ se, & totalis. prima conditio deest hic: & secunda similiter. primum probatur. quia tps est quantitas: motus non est quantitas: quia ratio eius tota potest intelligi conuenire indiuisibili, nec vniuocantur in quanto: quia illud dicitur de motu per se secundo modo: nullo modo de tempore, vt tempus est species quantitatis. ¶ Ad tertium dico, quod numerus aliquãdo transsumitur, vt generaliter sumatur pro mẽsura: forte ꝑꝑ hoc qđ ratio mensuræ in quantitatib. primo conuenit numero, & ita ponitur in diffinitione temporis. nõ autem vt est quãtitas discreta, est æquiuocatio penes secũdum modum. Alia concedẽda sunt de loco: præter vltimum: ad qđ dicẽdum, quod hæc est prædicatio tantum materialis, locus est vltimũ: & formaliter propositio est falsa. sed formaliter locus est immobilitas in vltimo secundũ Com. fortè tñ in diffinitione loci primo ponit̃ vltimũ: quia illud est notius immobilitate loci. ¶ Ad argumẽta in oppositũ 2. q̃stionis, di-

dicendũ. ¶ Ad primũ dici pt, q locus non est mensura per se, sed p naturã sui materialis, qđ est superficies: vnde secundum eandem diměsionem mensurat, secundum q̃ & superficies. Et si arguatur contra hoc: quia aliã rationem mensuræ habet a superficie, est.n. mensura extrinseca, superficies intrinseca: dici potest, quod intrinsecum, & extrinsecum per se nõ variant rationě mensuræ, ideo nec locus per se habet aliã rationem mensurę a superficie: ideo .n. est extrinseca, quia est vltimũ corporis continětis materialiter, & non ultimum contenti, quod tamen mensuratur a loco.

¶ Ad secundum dico, quod secũdum locum formaliter non dicitur aliquid per se æquale alij, sed forte materialiter secundum superficiem continentis, immo magis locus dicitur æqualis locato secundum Arist. 4. phy. & non illud secundum quod alia dicuntur æqualia. ¶ Ad tertium dico, quod locus p accidens est diuisibilis per naturam materialis sui, sicut cæteræ formæ per se fundatę in quantitate sunt per accidens diuisibiles per naturam quantitatis, & locus forte plus cætęris, eo q est propria passio supficiei, &c.

¶ Amplius quantitati nihil est contrariũ, &c. c. eo.

Quæstio. XXIIII.

QVæritur an quantitati sit aliquid contrarium. Quod sic videtur. primo per rationes generales: aliqua quantitas magis distat ab alia, aliqua minus. igitur aliqua maximè distat ab alia, sed contrarietas est maxima distantia in eodem genere, per Arist. 4. metap. *tex. 24 vbi sa.* igitur aliqua quantitas alij contrariatur, prima consequentia ostenditur prius auctoritatib. & ratione supra.
2 Item in hoc genere & in omni alio est dr̃ia secundũ speciem, & illa est contrarietas per Ari. 10. meta. igitur &c.
3 ¶ Item hoc arguitur per rõnes proprias, quia per Arist. 5. phy. oĩs motus est a cõtrario in contrariũ a medio in mediũ, sed in genere q̃titatis est motus proprie dict᷒ p ipsũ ibidem, igitur ibi sunt cõtraria, uel media inter cõtraria, & si media, igitur & contraria.
4 ¶ Itě suscipere magis & minus, & recipere contraria, sunt proprietates cõuertibiles, respectu cuiuscũque generis, sed quãtitas suscipit magis & minus. igitur etiam contraria. maior pa-

tet inductiuè probatio minoris magnum & paruum sunt per se passiones quantitatis, & eius soli⁹, sed magis & minus non fiunt, nisi vbi est magnum & paruũ,& non alibi. igitur in solo gñe quãtitatis. Similiter omne totũ est maius sua parte, sed quantitas aliqua est ꝑ se pars alterius quantitatis. igitur in quantitate est ꝑ se magis & minus. Similiter insunt ꝑ se ęquale & inęquale,sed inęquale est magis vel minus. igitur &c.
5 ¶Item magnũ & paruũ vñr quantitates cõtrariæ. Similiter sursum & deorsum. igitur &c. ¶Ad oppositũ ẽ Aris.

AD QVAESTIONEM est dicẽdum,quod contrarietas sumitur æquiuocè.s.propriè & transumptiuè. transumptiue dr̃ absolutè maxima distantia in genere,& extenditur ad oppositionẽ priuatiuam,sicut in primo phy-
Cõt.24 sicorum dr̃ principia esse cõtraria pro forma & priuatione. oppositio .n. hoc modo est contrarietas in omni genere: quia omnis diuisio generis est per drĩas oppositas hoc modo non contrarias, sed contrarietas propriè sũpta est maxima distantia formarũ,quę natæ sunt fieri, & mutuo se expellere circa idẽ susceptiuum. hoc modo negatur à substantia & q̃titate, & est hoc intelligendum in diffinitis.i.in specieb.q̃titatis,vt dicit Ari.nõ forte in passionib. Similiter intelligendũ est de quãtitate scd̃m se,nõ scd̃m esse naturale, qa forte illo modo habet cõtraria,vt dicetur rñdẽdo ad argumenta. ¶Ad primum dr̃, qd̃ in quãtitate nulla est maxima distãtia: sed sicut diuisio continui ꝑcedit in infinitũ,ita etiã infinitas in cõtinuis & numeris causatis ex diuisione eorum. ¶ Cõtra hoc est ꝙ dicit Porphyrius, qd̃ species specialissimæ sunt finitæ scd̃m naturã: licet non quo ad nos. hoc etiã videtur per rationem. quia quælibet species est pars essentialis uniuersi. & in illis partibus non videtur possibilis infinitas: quia hæc repugnat ordini, qui est bonum uniuersi. Potest igitur dici: quod qnamuis essent infinitę species in potentia quantitatis, licet nulla infinitarũ alii contrariet̃, quia nec maximè distat: tamen species intermedia his cõis põt maximè distare ab alia specie intermedia communi illis. vt cõtinuũ maxime distaret scd̃m formã cõtinuitatis a discreto: licet centinua essent infinita & discreta similiter. *cap. de specie.*

¶Po-

Poteſt igitur dici, quod duæ primæ rationes verum concludũt de contrarietate primo modo dicta tranſumptiuè, quia tantum de iſta eſt utraque auctoritas Ariſt. intelligenda. ¶ Ad ſecundum dico, quod ad quantitatem, ſecundum ſe non eſt motus, ſed vt ſubeſt naturali, & illo modo habet contrarietatem, vt imperfecta quãtitas perfectã: ad quas & de quibus ſunt augmentatio & diminutio. iſtæ differẽtię nõ ſunt quantitatis ſecundũ ſe, ſed quantitatis naturalis, imperfecta.n.dicitur, quæ non eſt debita ſpeciei ſecundum ſuam formam naturalẽ: perfecta per oppoſitum. nam ut dicitur in ſecundo de anima omnium natura conſtantiũ eſt determinata ratio magnitudinis & augmenti. non enim aliqua quantitas imperfecta abſolutè eſt in genere quantitatis: ſed imperfecta tali enti naturali, & ſecundũ hoc mouetur aliquid ab imperfecta quãtitate ad perfectam. vel econuerſo. ¶Contra. motus eſt ad rem alicuius generis, non ad ens per accidens. per Ari. 3. phy. tot ſunt ſpecies motus, quot & entis. addit Comment. acquiſiti per motum, ſed quantitas ſub eſſe naturali nõ eſt

Cõtex. 41.

Cõtex. 5.

ſpecies generis: ſed ens per accidens, quia compoſitũ ex duobus, quorum vnum alteri accidit, igitur ad quantitatem ſic nõ eſt motus: ſed ad illud, quod ꝑ ſe eſt in genere quantitatis eſt motus. igitur illi eſt aliquid contrariũ. Poteſt dici hic, quod ad quãtitatem eſt motus: ita quod acquiſitum per motũ, vt terminus, eſt per ſe in genere q̃titatis, ſed nõ acquiritur, vt quantitas: ſed ſub tali modo eſſendi: & ſub tali modo eſſendi habet contrarium. Tunc oportet dicere, quod non oportet illi formæ, quę eſt per ſe terminus motus, eſſe aliquid proprie contrariũ ſed tñ ei, vt acquiritur per motum. Tunc ad formam dico, quod quantitas ſub eſſe naturali, ſi intelligatur vnũ compoſitum ex his eſt ens ꝑ accidens, ſed ipſa quantitas non: licet ſumatur ſub tali modo eſſendi, quãdo motus non intelligitur eſſe pars entis compoſiti ex duobus, & ita ad quantitatem eſt motus. ¶Ad tertium, & quartũ argumentũ. dico, quod aliud eſt ſuſcipere maius & minus & aliud eſt ſuſcipere magis, & minus, quia maius & minus dicuntur ſecundũ quantitatem, ſed magis & minus dicũt intenſionẽ & remiſſio-

nem in forma, cui addũtur: Concedendum est tunc, qđ quantitas suscipit maius, & minus sed non magis. ¶Ad quintum de magno & paruo respondet Arist. ꝙ non sunt quantitates, quia dicũtur in sola habitudine ad aliud. aliter nunquam diceretur mõs paruus & milium magnum. Similiter respondet, ꝙ si sint quantitates, non sunt cõtraria, tũ quia ei qđ dicitur in sola habitudine ad aliud, nihil est contrarium, huiusmo di sunt magnum & paruum, tum quia tunc contraria dicerentur de eodem: quia aliquod idem est magnum ad hoc, & paruum ad illud: igitur est magnum & paruum.

Cõtex. 18. ¶Contra primã responsionẽ Arist. in 5. meta. ponitur magnitudo per se species quantitatis, & concretum non est in alio genere ab abstracto. ¶Item ibidem in quinto dicuntur magnum & paruum esse quantitates per se. ¶Cõtra secundam responsionem probantem magnum & paruum non esse contraria, prima probatio non videtur valere: quia relationi aliquid est contrariũ: vt dicit Ari. inferius, vt virtus vitio:

c. de relatione. & scientiæ ignorantia. Secũda probatio non vr̃ valere: quia oĩa opposita inferũt cõtradictoria. igitur ad illa: ad quę non sequuntur contradictoria, non sequũtur alia opposita. Sed ad præmissas: in quibus est respectus ad diuersas non sequuntur cõtradictoria, sed est ignorantia elẽchi: vt est duplum ad hoc: & nõ duplum ad illud. ergo duplũ & non duplum. igitur nec aliqua opposita sequuntur ad tales præmissas. ¶Ad primum istorum potest dici, ꝙ magnitudo sumitur ęquiuocè: vt est species quantitatis, & vt est passio. secundo modo dicitur magnũ denominatiuè à magnitudine. quando Arist. negat magnũ esse quãtitatem. ¶Ad aliud. dico, quod sunt quantitates per se secũdo modo. i. passiones quantitatis, non primo per se: vt species. ¶Ad aliud dico, quod nihil dicitur contrarium eius cuius est relatiuum: quia contraria & relatiuè opposita in multis distinguuntur. magnum autem dicitur relatiuè ad paruũ. igitur non est eius contrarium. ita intelligit Arist. tamen cõtrarium vni potest esse relatiuum alteri: vt scientia est relatiuũ ad scibile: & ei non est contrarium: sed ignorantiæ, ita in aliis. ¶Ad aliud dico, quod relatiua possunt prædicari de eodem, & de

se inuicem. sed non relatiuè opposita. & ita possunt relatiua absolutè inferri ex se sumptis respectu diuersorũ. igitur magnum & paruum possunt inferri absolutè ex se sumptis respectu diuersorum. & ex hipothesi sunt contraria . igitur contraria de eodem . concedo etiam, qđ non possunt inferri opposita relatiuè ex se sumptis respectu diuersorum: sed magnũ & paruum posse: & ex hypothesi illa sunt contraria . ergo contraria de eodem.

¶Ad sextũ. dico, de sursum, & de deorsum, quod uel sumitur simpliciter sursum, p circunferentia cœli: & deorsum pro centro terræ: uel sumitur generaliter, vt quodlibet dicitur sursum respectu inferioris. Primo modo non sunt contraria: quia non sunt nata fieri circa idem: nec maximè distant in natura, licet forte maximè distent secundum locum. Secũdo modo sunt ad aliquid: & est vtraque responsio de eis: quæ de magno & paruo.

¶Potest tamen dici, quod siue sint contraria, siue non, nihil ad propositum: quia si sunt species vel differentiæ loci, non sunt in genere quãtitatis, quia nec locus, vt pi ę dictum est.

¶ *Ad aliquid verò talia dicuntur: quæcunque hoc ipsum, quod sunt, aliorum dicuntur: uel quomodolibet aliter ad aliud. ca. de ad aliquid.*

Quæstio. XXV.

QVæritur Primo an genus relationis sit genus unum. Quod non videtur: enti & non enti non est genus vnum commune vniuocum; sed aliquę sunt relationes entes: & aliquæ non entes, ergo &c. Probatio secundæ partis minoris: inter ens & non ens est cõtradictio, quæ est relatio media, q̃ v r̃ non ens. tum qa inter cõtradictoria nihil est medium. & talis relatio est medium inter contradictoria. igitur non est aliquid. tũ qa illa oppositio põt esse in nõ ente, vt in subiecto: sed accidẽs quod est in nõ ente ut in subiecto, nõ põt esse ens. Dr̃ ad hanc secundã probationẽ, ꝙ hæc oppositio tm̃ est in ente, ut in subiecto, secundũ ꝙ vr̃ haberi ex Cõmẽ. 6. meta. ¶Cõtra. relatiuũ ęquiparantię equaliter denominat vtrumq; extremum in comparatione ad aliud qđ manifestum est in proposito. *Ca. vlt.*

qa æquè est verum dicere: nó ens opponitur enti, sicut ens opponitur nó enti. ergo talis relatio ęqualiter pôt esse in utroq; extremo, vt in subiecto.¶ Ad principale. enti rationis,& enti naturę nihil est uniuocum, sed quędã relationes sunt entia naturæ ut paternitas & filiatio, quæ essent intellectu non existéte, quędam vero sunt entia rationis. probatur tum quia relatio non habet uerius esse, quàm subiectum, super qnod fundatur. & multæ relationes fundantur super res rationis, ut relatio generis ad speciem &c. huiusmodi igitur relationes sunt tm̃ entia rationis. Tum quia omnis relatio requirit duo extrema: igitur cuius relationis extrema non sunt duo nisi secundum rationé, est tantum ens rationis, talis relatio est identitas, scd̃m qđ dr̃. 5. meta. cap. de eodé intellectus in illa relatione vtitur vno, vt duob. ¶Item ad principale ad aliqd sunt, secundũ Arist. quorum esse est ad aliud se habere: istud inest omnibus, quæ sunt ad aliquid per se primo modo, igitur per naturam alicuius uniuoci eis illud non est nisi generalissimum relationis. igitur generalissimum relationis, hoc ipm q̀ est ad aliud se habet: non ad aliqd prius nec posterius. qa relatiua sunt simul natura. non ad æquale: qa sic essent duo generalissima. Quod etiam generalissimum se habet ad aliud patet ex ipso nomine. dicitur enim ab Aristol. ad aliquid,& non potest concipi ad aliquid non esse ad aliud nisi contradictorium dicatur de contradictorio. ¶Itẽ ad principale, cuiuslibet vnius generis sunt tantum duę species primæ, sed generalissimi relationis non sunt tantum duæ primæ species. igitur generalissimum relationis non est vnum. probatio minoris: quia si sic: sint, a.& b. relatiua. aut igitur refertur. a. sibi & b. sibi,& tunc ambo sunt relatiua æquiparantiæ. igitur,& omnia inferiora. & ita relatiuum suppositionis & superpositionis erunt in alio genere generalissimo. aut. a. refertur ad. b. & econuerso, & si hoc, igitur species eorum referuntur ad inuicem: quia per Aristotel. in 4. topicorum si genus ad genus: & species ad speciem. & similiter in secundo, si ad propositum sequitur propositum: ad relatiuè oppositum antecedentis sequitur relatiuè

s. non. habẽte c. in litera.

hic & 5. met. 1. con. 20. & alibi sæpe.

tiuè oppoſitum conſequentis, & non eſt intelligēdum, niſi de conſequentia ſuperioris ad inferius: ſi autem. a. & b. referātur ſibi mutuo: igitur omnia relatiua ſunt relatiua ſuppoſitionis & ſuperpoſitionis. igitur relatiua æquiparantiæ erunt in alio genere generaliſſimo. Aut tertio, ꝙ. a. refertur ad aliud, & non ad b. vt ad c. & b. refertur ad aliud, & non ad. a. vt ad. d. & tunc ſequitur ꝙ c. & d. non ſunt priores, nec poſteriores, quàm. a. & b. quia utrunque eſt æquè primum cum ſuo correlatiuo, quia ſunt ſimul natura. igitur erunt quatuor primæ ſpecies vnius generis. Aut quarto. a. refertur ſibi: & b. alij: vel b. ſibi, & a. alij, & utroque modo erunt tres primæ ſpecies huius generis, quia illud aliud ad quod refertur. a. uel. b. eſt æquè primum cum ſuo correlatiuo nullo igitur iſtorum quatuor dato, erit hoc genus vnum. ¶Ad oppoſitum eſt Ariſtot.

¶DICENDVM, ꝙ generaliſſimum in genere relationis eſt unum, quia ſecundum unam rationem dr̄ de omnibus ſuis inferiorib. quę ratio eſt habitudo vnius ad aliud, & quia omnes relationes habent eūdem modum denominandi ſubſtantiam, videlicet in comparatione ad aliud, ut accidentia: quia eodem modo denominant ſubſtantiam, ſunt unius generis. ¶Ad primum argumentum. Ad minorem dico, ꝙ nulla relatio eſt non ens, cum probatur oppoſitum de contradictione. Ad primam probationem, ꝙ inter contradictoria non eſt medium: intelligendum eſt de his, quæ ſubſunt intentioni contradictionis, vt complexis: ſicut de quolibet ſubiecto uno eſt prædicatum affirmare uel negare, & non eſt mediū: de in complexis etiam. ſic alterum illorum dicitur de quolibet, & non eſt medium, ſed alia propoſitio. ſ. quòd talis relatio eſt media inter contradictoria, intelligenda eſt ratione intentionum: & tunc cum concluditur concluſio, fit fallacia accidentis, quia mediū ſumitur extraneè in pręmiſſis: hoc. ſ. quod eſt medium eſſe inter contradictoria. Iſtud patet in exemplo: ens & non ens non referuntur per ſe ad inuicem, & inter iſta abſolutè nihil eſt medium, ſed iſta inquantum contradictoria, referuntur, & ſic inter illa eſt contradictio

ctio media, ficut inter fimilia eft fimilitudo media. & inter quæcunque relatiua eft relatio media. ¶Ad aliã probationem. concedo, q; illa relatio poteft effe in non ente, vt in fubiecto, ficut & in ente: non ens tñ inquantum eft fubiectum illius relationis eft ens rationis, & ita talis relatio põt effe ens rationis. ¶Ad fecundũ principale. nego maiorem, & cõcedo, q; relatio dicitur ens rationis, vel quia vtrunque extremum, uel alterum eft folummodo ens rationis, vel quia extrema eius non funt duo, nifi fecundum rationis cõfiderationem, vt eft in idẽtitate. Poteft tñ maior vtriufque rationis fic probari. non omni enti eft aliqd vniuocũ. nec ét omni enti naturæ eft aliquid vniuocum. igit multo magis, nec aliquid erit vniuocum enti, & non enti, fiue enti naturæ & enti rationis, quia fi illis quæ magis videntur conuenire, nihil eft uniuocum, nec illis quæ minus. ¶Et ad hanc probationem, fecundum q; eft pro fecunda ratione dicendum, q; confequentia non ualet, nec eft ibi locus a maiori, quia nõ omnia entia naturæ plus conueniunt in aliquo uniuoco: quam ens naturæ & ens rationis: nifi forte in pluribus dictis de eis æquiuocè. ¶Sed quia de oppofitione q̃ eft inter ens & non ens eft abfolutè verum dicere, q; eft ens non ens. quia aliter effet medium inter ens & nõ ens, & quia eft in non ente fimpliciter, vt in fubiecto. ideo nõ videtur ponenda in genere relationis: cum ens fecundum fe diuidatur in decem genera generaliffima, quia etiam licet aliquid fit uniuocum enti naturæ, & enti rationis hoc eft enti, quod eft in ratione, vt fcientiæ & virtuti eft aliquid vniuocum tamen enti, quod eft ex fola confideratione rationis & enti naturæ nihil uidetur vniuocum. quia tunc haberent oppofitionem, quia omnia uniuocè cõtenta fub aliquo eodem, vt fpecies, differunt differentijs contrarijs. & ita non poffunt talia entia rationis applicari cuilibet enti naturæ. quod eft falfum. ideo uidetur dicendum ad duas primas rationes aliter. ¶Ad primam concedo, q; contradictio inter ens & non ens, eft non ens fimpliciter. fed non eft fpecies in genere relationis. ¶Ad fecundũ fimiliter cõcedo maiorẽ dicẽdo ad minorẽ, q; nulla relatio rõnis

eft

est species in gñe relationis, nec identitas, nec relationes fundatæ super intentiones secundas: neq; aliæ consimiles. ¶ Contra ista. ad aliquid sunt, quorum hoc ipsum esse est ad aliud se habere, hæc est vera notificatio relatiuorum, secundum Ari. ista inest cõtradictorio, quia hoc ipsum ꝙ est, est contradictorum contradictoriũ. & eidẽ, quia idem hoc ipsum qđ est, est eidem idem. & sic de relatiuis intẽtionalibus & consimilibus, vt genus hoc ipsũ, quod est, est speciei genus, quod de oibus ostenditur ꝑ hoc, quia in diffinitionib. eorum ponenda sunt sua correlatiua, vt manifestè dicit Porphyr. de genere & specie, qđ non oporteret, nisi dependerent ad inuicẽ essentialiter. omnia igitur prędicta sunt verè relatiua. igitur & formæ secundum quas dicũtur talia, sunt uerè relationes: quod negatum est. ¶ Itẽ ista in nullo alio gñe videntur esse nisi in genere relationis. & inconueniens vr̃ concedere illa esse in nullo genere.

Cap. de specie.

¶ Item si contradictio inter ens & non ens nõ sit in genere relationis, Quæro de alia contradictione, quę est inter alia extrema, vtrum illa sit in genere relationis: si sic, contradictio non inest omnibus vniuoce. quod est inconueniens. cum contradictionis uniuersaliter sumptæ assignetur eadem diffinitio in primo posteriorum. s. contradictio est oppositio, cuius nõ est medium secũdũ se. si aũt cõtradictio inter alia extrema non sit in gñe relationis, & ita nulla cõtradictio, & cõtrarietas, est in gñe relationis, vt manifestũ est, quia est per se habitudo uerè duorũ entium. igitur oppositio non erit vniuoca contradictioni, & cõtrarietati: quod vr̃ contra Boetium in illo capitulo inferius, Quotiens aũt solet opponi: qui diuidit oppositionem in has quatuor species oppositionis, sicut genus in species. imo sequitur maius inconueniens, ꝙ oppositio incõuenièter ponatur in diffinitione contradictionis in primo posteriorum. quia oppositio sumpta secundũ illã significationẽ, secũdũ quã cõuenit contradictioni, aut est idẽ contradictioni, aut superius ea. si idẽ, frustra addit illud in diffinitione, cuius non est medium secundũ se. si superius, sequitur aliud inconueniens, q̃a oppositio secũdũ illum modũ accipiendi ꝑ se determinata ad cõtradictionẽ nõ hẽt sub se alia inferiora

Tex. 5.

ra a cõtradictione, nisi alias species oppositionis. sed alia sunt entes & contradictio non ens: & tunc aliquid erit vniuocum enti, & non enti: quod negatum est. ¶Ad primum istorum, potest dici, q vera notificatio relatiuorũ, quam ponit Aristot. nulli illorum cõuenit, quia nullius eorum esse, est ad aliud se habere, aliud enim est differentia entis, & dicitur tãtum in comparatione ad ens. nõ enim dicitur aliquid aliud a non ente. nunc prædicta vel eorum correlatiua sunt non entia, simpliciter loquendo, & ideo nullius illorum esse est ad aliud se habere, nisi forte secundum rationem, sicut ista & sua correlatiua sunt entia. Et si arguatur. cõtradictorij esse est ad aliud secundum rationem. s. ad cõtradictorium se habere, igitur est aliud se habere, est fallacia secundũ quid, & simpliciter: Quod dicitur, q in diffinitionibus istorum ponuntur sua correlatiua: dico, q nullum istorum habet veram diffinitionem exprimentem quid est res, licet habeat rationem exprimentem quid dicitur per nomẽ: vel illud, quod intellectus concipit de istis, quæ ratio licet sit diffinitio eorum simpliciter, non tamen est diffinitio simpliciter. ¶Ad secundum dico, q non est incõueniens concedere illa non esse in aliquo genere generalissimo, vt species, si tamẽ debeant poni in genere per reductionem, maximè ponenda sunt in genere relationis quia plus speciebus eius assimilantur, sicut forte omnia intentionalia sunt in genere per reductionem, & hoc in illo, cuius speciebus, maximè assimilãtur in modo prędicandi. ¶ Ad tertium concedo, q oppositio non sit vniuoca cõtradictioni & contrarietati. cum assumitur a Boetio, q diuisio oppositionis in ista quatuor est diuisio generis in species, hoc potest intelligi generis. i. generalis, quia diuisum secũdum aliquem modum prędicatur de diuidente, & ideo p hoc distinguitur hæc diuisio a diuisione totius in partes. Vel sic, q illud sic intelligatur pro aliquibus diuidentibus non pro omnibus, quia contrarietas & oppositio relatiua sunt species oppositionis sumptæ secundum vnã significationem, secundum quã est genus intermediũ in genere relationis, licèt contradictio non sit species eius, vt sic sumitur. Per hoc ad illud

de

de libro poſteriorum. dico, ꝙ diffinitio contradictionis eſt bene aſſignata, & qđ oppoſitio ſecũdum illam ſignificationem, ſecũdum quam conuenit contradictioni nõ eſt omnino idem illi, ſed ſuperius, & habet aliud inferius, videlicet priuatiuã oppoſitionem: quia tã illa, quã contradictio vel eſt non entis, vt ſubiecti, uel ut termini: quorum utrunque oporteret eſſe ens ad hoc, ꝙ relatio eſſet ens. ¶Ex his ſequitur, ꝙ oppoſitio in uno ſenſu ſumpta dicitur de contrarietate & relatiua oppoſitione uniuocè, & in alio ſenſu dr̃ vnipocè de contradictione, & priuatiua oppoſitione. ¶Ad tertium dicitur, ꝙ generaliſſimum relationis non eſt ad aliquid, nec aliquid quod eſt in illo genere per ſe, ſed ipſum generaliſſimũ eſt habitudo vnius ad aliud, & ita omnia quæ ſunt in genere relationis. ¶Ad illam probationem: in cõtrarium dicitur, ꝙ illa diffinitio non datur de relatione, ſed de relatiuis. ¶Similiter hoc nomen ad aliquid eſt concretiuè dictum a relatione, & non relatio, niſi ſic intelligatur, ad aliquid ideſt habitudo ad aliquid. Per hoc ſimiliter ad quartam rationem principalem, quòd primæ ſpecies relationis non referuntur ad inuicem ſibi nec alij, ſed ſunt principia referẽdi, ſicut & omnia alia, quę ſunt in genere relationis. Contra iſtas duas reſponſiones: ex his ſequitur, ꝙ neutra diffinitio, quam ponit Ari. eſſet eorum, quæ ſunt in genere relationis, nec etiã aliqua proprietas, quam ipſe aſſignat, & ita omnis determinatio Ari. eſſet impertinens ad genus relationis. conſequentia prima patet inducẽdo in ſingulis proprietatibus, quas ponit Ariſtot. quarum nulla conuenit relationibus, ſed relatiuis.

¶Item oppoſitum non eſt principium ſui oppoſiti: igitur forma abſoluta non eſt principium, ſcđm ꝙ aliquid dr̃ cõparatum ad aliud, ſed relatio eſt huiuſmodi forma: igitur non eſt abſoluta in ſe: igitur eſt ad aliud. ¶Item conceſſo eo, quod dr̃ non vitatur difficultas argõrum principalium, quia ſi generaliſſimũ in abſtracto ſit relatio, aliquid ſecundum eam dr̃ relatiuè ad aliud. probatio huius: tum quia ſecundum qualitatem ſecundũ quod eſt gñaliſſimũ dicimur quales, ſcđm Ari. qa ſic notificat qualitatem: igitur ſe- *cap. de qualitate.*

ſecundum relationem,vt eſt generaliſſimum, dicũtur ali qua relatiua. tum quia ſecũ dum relationes inferiores ĩ gñe relationis dicuntur aliqua relatiua: omne autem ĩ hærens per ſe primo cuilibet ſpeciei uniuocè inhæret per naturam generis, & ita generi primo: igitur ſecundum gñaliſſimum dr̃ aliqd relatiuè. Ex hoc arguo: aut relatiuum dictum ſecũdum formã generaliſſimi dicitur ad aliqd ſecũdũ aliã formã: aut eandé. ſi eandẽ:igitur re latiuum æquiparantiæ. igitur, & relatio illa eſt relatio æqparantię. igitur & oẽs inferiores relationes. Si dicatur ad aliud ſecundum aliã formam: igitur & illi alij correſpondet alia forma: ſecundum quam dicitur relatiuè ad illud: illa eſt æque prima cum relatione, quæ eſt generaliſſimum,quia relatiuum illud eſt æquè primum cum illo: igitur duę re lationes generaliſſimę ęquè primę.¶Similiter manet difficultas quartæ rõnis, quia ſi primæ ſpecies ſint relationes: quæro an ſint relationes æquiparantiæ, & ita omnes relationes inferiores erunt tales relationes,Aut.a. eſt principium referendi aliquid dictum ſecundum ipſum ad aliquid denominatum.a.b.& ita erunt. a. & b. relationes ſuppoſitionis, & ſuppoſitionis. aut. a.eſt principium referẽdi denominatum ab eo ad aliquid denominatum ab alia forma: vt a.c.& b. principium referendi ad aliquid ſecundum eandem formam, & tunc erunt tres primæ ſpecies,aut a. eſt principium referendi ad aliquid dictum ab alia forma, & b.ſimiliter, & tunc erunt quatuor primæ ſpecies.& vniuerſaliter cum omni relationi correſpondeat correlatiuum, & econuerſo nulla diuerſitas erit in numero relationũ & relatiuorum. ¶ Ad primum iſtorum dici poteſt, & concedi conſequens primum, q̧ illa diffinitio nõ eſt generaliſſimi relationis nec alicuius ſpecierum,ſed eius quod denominatiuè dicitur ab ea. Similiter de proprietatibus, nec tamen ſequitur vlterius,q̧ determinatio Ari. nullo modo ſit conueniẽs generaliſſimo relationis, qa relatio inter omnia entia eſt debiliſſimum ens,cum ſit ſola habitudo duorũ,& ita minimè eſt cognoſcibilis in ſe, noſcibilior autem eſt ſecundũ,q̧ informat ea,quorũ eſt habitudo: & ad determinandũ đ relatione cõueniẽs fuit

de-

determinare de relatiuis: pręsertim cum ex eorum cognitione, siue diffinitione, siue quo ad proprietates eorum, possit haberi cognitio relationis: quia si relatiui esse est ad aliud se habere proportionaliter, relatio est forma: secundum quam hoc sic se habet ad aliud. Consimiliter quo ad proprietates: si relatiua dicantur ad conuertẽtiam, relatio est forma, secũdum quã aliqua dicuntur ad conuertentiam, & sic de cæteris preprietatibus. ¶ Ad aliam rationem dico, ꝙ comparatio & absolutio non sunt opposita, nisi circa idem, & ideo absolutio circa formã, & comparatio circa subiectũ informatum forma, nõ sunt opposita. Aliter potest dici, quòd relatio non est forma comparata, nec absoluta. qa enim est forma, secundum quam aliquid dicitur comparatum alteri: ideo nec est nata dici absoluta, nec comparata: sicut nec absolutio sibi opposita est absoluta, nec comparata. Si dicatur absolutum & comparatum esse contraria immediata circa ens. Verum est circa ens, quod est natum ea recipere, sicut sanum & ægrum sunt contraria immediata circa corpus animalis; sed non circa sanitatem, vel ægritudinem. nec enim sanitas neque ægritudo est ægra vel sana. ¶ Ad alias rationes dicitur, ꝙ neque secũdum generalissimum relationis aliquid refertur: neq; secundum eius primas species, sed solummodo secundum eius species inferiores. ¶ Ad secundam prius positam contra hoc cóceditur, ꝙ secundum omnes relationes inferiores aliquid refertur, igitur secũdũ genus &c. cóceditur secundũ ipsum genus, vt est in inferiorib. nõ in se. Contra illud, secundum Ari. in 4. topi. si species sit ad aliquid, & genus erit ad aliqd: igitur si species sit principium referendi ad aliquid, & genus erit principium referendi ad aliquid. ¶ Item incompassibilia includũtur, quòd generalissimum sit relatio, siue habitudo ad aliud & quòd informando subiectum non faciat subiectum se habens ad aliud. ¶ Item probatio secunda non soluitur, quia secundum species omnes specialissimas aliquid refertur: igitur secũdum aliquod vniuocum illa sunt genera infima intermedia: sed secundum omnia illa aliquid refertur: igitur ꝑ aliquod vniuocum eis, quod Cap. 4.

genus

genus vniuocum est superius eis.& ita semper ascendendo ad generalissimum, tandem oportet concedere, quòd secundum generalissimum aliquid refertur, nec solum modo secũdum quòd habet esse in inferioribus: quia sic nec est aliud a suis inferioribus, & per consequẽs non vniuocum illis. ¶Ad secundam istarum rationum diceretur, ꝙ generalissimũ non informat substantiam, nisi in suis inferioribus, quia non informat substantiam, nisi inquantum est ens: non est autem ens, nisi in suis inferioribus. ¶Contra hoc saltem potest concipi ab intellectu relationem informare substantiam, non concipiendo aliquam inferiorem relationem informare substantiam, quia potest prius concipi ab intellectu, non concipiendo posterius, & ita conceduntur opposita. s. ipsum informare substantiam, & tamen non esse relatiuum relatum per ipsum, quod est impossibile. ¶Ad tertiam igitur rationem principalem dicendum, quòd generalissimum in genere relationis est principium referendi ad ad aliud, sed non ad aliud relatiuum secũdum aliam formam genere. ¶Consimiliter relatiuum dictum a generalissimo denominatiuè dicitur relatiuè, sed non ad aliquid relatum secũdum aliã formam genere. ¶Contra hoc: si relatio sit principium referendi ad aliquid relatũ secũdum eandem formam: igitur est relatio æquiparantiæ, & relatiuum denominatum ab ea relatiuum æquiparantiæ, & ita omnes relationes & relatiua inferiora erunt æquiparantiæ, quod est inconueniens. ¶Ad istud dicendum, ꝙ relatiuũ æquiparantiæ est æquiuocũ, quia propriè sumptum est aliquid relatum ad aliud secundum eandem formam specie, a qua imponitur vnum nomen, quod de vtroque extremo relationis talis dicitur, cuiusmodi sunt simile & æquale & huiusmodi. transumptiuè dicitur relatiuum æquiparantiæ omne illud, quod eodem nomine denominat vtrunque extremum, licèt illud nomen non imponatur ab vna forma specie, & hoc secundo modo concedo relationem, quæ est generalissimum, esse relationem æquiparantiæ, & relatiuum ab ea dictum esse similiter relatiuũ æquiparantiæ. dicitur. n. relatiuum relatiui relatiuum:

ſed relatio primo mõ ſumpta eſt ſpecies hmõi generis. ¶ Contra. quocunq; modo generaliſſimum ſit relatio æquiparantiæ, ſequitur relationes omnes inferiores eſſe illo modo tales, quod videtur inconueniens: cum paternitas, & huius relationes ſuperpoſitionis & ſuppoſitionis nullo modo ſint relationes equiparantiæ, quia non denominant utrunq; extremum aliquo eodem nomine. Ad hoc dici poteſt, ꝙ omnis relatio inferior eſt ęqparantiæ.i.principium referédi ad aliquid dictũ ſcd̄m eãdem formã gñc: vbi etiam utrunque extremum eodé nomine gñis noĩatur, licèt non quælibet ſit principium referédi ad aliquid ſcd̄m eãdem formam ſpecie: nec vbi vtrunque nominatur nomine ſpeciei: dr̄ enim pater ſcd̄m formam ſui gñis relatiuum relatiui, & ſi non dicat̄ ſecundum ꝓpriam formam patris, quia ſecundũ ꝓpriam formam patris dr̄ pr̄. ¶ Ad quartam rationem principalem concedo, ꝙ tã. a. quã. b. eſt principium referendi ad aliquid dictum ſcd̄m eandem formam: puta. ſit. a. hoc quod eſt relatio æquiparantię. b. hoc quod eſt relatio ſuppoſitionis, & ſuppoſitionis & relatiuum denoĩatum a.b. qđ eſt relatiuum ſuppoſitionis, & ſuppoſitionis, dr̄ ad relatiuum ſuppoſitionis & ſuppoſitionis. ſed non ſequitur ex hoc ipſum eſſe relatiuum æquiparantiæ: niſi ſumendo ſecundo modo, ſicut dictum eſt prius. ¶ Et ſi forte quæratur diuiſio huius gñis, quod eſt b. qũo eius primæ ſpecis ſe habent: pt̄ concedi, ꝙ referantur mutuo inter ſe, ut ſi unum ſit relatiuũ ſcd̄m potentiã actiuam, & reliquum ſecundum potentiam paſſiuam: & vlterius poteſt concedi, ꝙ ſpés eorum referantur inter ſe, ut pater & calefactiuum, q̃ ſunt ſpecies primi generis ad filium, & calefactibile, q̃ ſunt ſpecies ſecundi, & proportionabiliter eſt dicendũ de relationibus correſpondentibus. ¶ Ex his patẽt tot, qualiter relationes rationis ſe habeant ad genus relationis: & iuxta hoc, qũo entia rationis ſunt in genere, & qũo illud ſit intelligendum. inter contradictoria non eſſe medium: & qũo oppoſitio ſe habet ad illa quatuor, in quæ diuiditur inferius in hoc libro: & qũo ſcd̄m relationẽ, ut eſt gñaliſſimũ aliqd refertur: & ad quę referatur quod ab eodem denominatiue

tiuè dicitur, & quomodo æquiuocè dicuntur aliqua relatiua æquiparantiæ, & qualiter determinatio Arist. sit conueniens, quæ est de relatiuis, cũ solæ relationes sint in hoc genere, vt species, & quomodo huius generis sũt tantum duæ primæ species &c. quæ patent inspicienti.

¶ Si ergo sufficienter eorum quæ sunt ad aliquid diffinitio assignata est: aut nimis difficile: aut impossibile est soluere: quoniã nulla substantia corũ quę sunt ad aliquid dicitur. Si autem non sufficienter, sed sunt ad aliquid, quibus hoc ipsum est esse ad aliquid quodammodo se habere fortasse aliquid contra ista diceretur &c. Cap. eo.

Quæstio. XXVI.

QVeritur, an secũda notificatio relatiuorum, quam ponit Arist. sit conueniẽter data. Quod non vr̃, quia illa nulli in genere relationis conuenit, igitur non conuenit gñalissimo relationis. probatio antecedentis: quia si esse relationis esset ad aliud se habere, hoc esset per aliam relationem illius: igitur alterius esse esset ad aliud se habere pari ratione, & sic in infinitũ: quarum semper posterior esset relatio prioris, quod est incõueniens. ¶Item illa diffinitio aut est formæ relationis in se, qđ per argumentũ præcedens est improbatum, aut subiecti in se, quod est falsũ, etiã quia eius esse non est ad aliud se hr̃e: quia ipsũ scđm se est res alterius generis, & absolutũ: aut subiecti informati tali forma, & tũc est entis p accidens, quod est incõueniens, qa eius non est diffinitio scđm Ari. 6. meta. nullius igitur est notificatio illa quod est inconueniens. ¶Itẽ generalissimum est prædicabile de qualibet sui specie; sed hoc non potest esse nisi scđm q̃ significatur in singulari, illa autẽ notificatio datur de aliquo scđm q̃ signãtur in plurali, igitur non de ipso generalissimo. ¶Itẽ hęc notificatio non vr̃ conuenire oĩbus quæ sunt in genere relationis: multa .n. dicũtur ad aliud, quorum esse essentiale non est ad aliud se habere essentialiter. ¶Ad oppositum est Arist.

2

Cõtex. 4. et in de.

3

4

Dici-

DICITVR ad qōnem, ꝙ duplicia sunt relatiua. quędam secundum esse, & alia secundum dici. Prima notificatio Arist. datr de relatiuis scđm dici. s. ad aliquid dicuntur quæcunq; hoc ipsum, ꝙ sūt aliorum, dicuntur, vel qūolibet aliter ad aliud. Secunda notificatio, quam magis approbat. s. ad aliqd sunt, quorum hoc ipsum esse est ad aliud se habere: datur de relatiuis secundum esse. Contra hanc distinctionem: aut diuisio datur per opposita: aut non. si non; non ualet. si sic: igitur relatiua scđm dici non sunt relatiua secundum esse; igitur nō sunt relatiua. igitur relatiua malè diuidūtur in illa. Similiter si sint opposita, sequitur, ꝙ relatiua scđm esse nō sūt relatiua scđm dici, quod est falsum. ¶ Si dicatur, ꝙ membra debent intelligi cum pcisione; sequitur, quòd relatiua secundum dici, sunt tantum secundū dici, & ita illa non uerius essent relatiua, q̄ nigrum dictum album est album. ¶ Item alterum membrum diuisionis conuertitur cum diuiso: idem enim est homo absolutè, & homo secundū esse. ¶ Item illa notificatio, q̄ ponitur relatiuorū scđm dici, nulla est. tū qa illa cōpetit substantiis, quæ nullo mō sunt ad aliqd. scđm Ari. qui hoc habet pro inconuenienti. tum quia scđm illā disciplina dicitur relatiue ad disciplinatum: quia ejus: & pari ratione albedo ad album: & pari ratione omnia accidentia ad subiectum: qa eorum dicuntur. ex illa igitur notificatione nullum eorum potest concludi esse in genere relationis.

DICENDVM igit, quod relatiua nullo modo diuiduntur in relatiua secundum esse, & relatiua secundum dici; quia sumendo membra præcisè relatiuum secundū dici non est magis relatiuū, quā homo mortuus est homo. forte tamen entia sic diuiduntur, quòd quædā sunt relatiua secundum esse: ut illa quæ denominatiuè dicuntur a relationibus: quædam autem sunt relatiua secundum dici: ut quæ sunt in alijs generibus, & secundum aliquam habitudinem dicuntur ad alia; illa tamen simpliciter loquendo non sunt relatiua. Sed uerè relatiuorum quædam dicuntur secundum suam propriā formam ad aliud: ut quæ sunt primo & propriè relatiua: alia sunt verè relatiua, & nō dicuntur secundū ꝓpriā for-

tinam ad alia: ut sunt relatiua secundũ genus. Illa enim sunt per se relatiua, sed non primo: & dicuntur ad alia secundũ formam sui generis: vt si scia sit p se relatiuũ, impossibile est illud qđ est eius species scđm illã significationem non esse relatiuũ: quia tunc genus & species non essent in eodem genere: sed non est primo relatiuum: quia non secundum illud, quod superaddit suo generi, & ideo dicitur ad correlatiuum generis secundũ ipsum genus.¶ Dicendum igitur, ꝙ notificatio Ari. secunda est conueniens de relatiuis: quia indicat rationẽ eorum, inquantum sunt relatiua: ut patebit respondendo ad rationes. ¶ Ad primũ igitur dicendũ est, concedẽdo, ꝙ illa notificatio non datur de relatione: sed de relatiuis dictis denominatiuè ab eis, quare aũt illa diffiniat, & non relationes, & eorũ proprietates ponat, dictum est in præcedenti quæstione.

¶ Ad aliam dico, ꝙ illa notificatio non est relationis absolutè, ut significatur in abstracto: neque subiecti absolutè: neque totius aggregati: sed formæ ut informat subiectum eo modo, quo significatur per nomen concretum, dictum a generalissimo relationis: ita quòd ly vt: non dicat partem eius, quod significatur, sed modum. ¶ Ad tertium dictum est prius quare relatiua æquiparantiæ diffiniantur in plurali conuenientius, quam in singulari: cum huiusmodi sit illud, quod hic diffinitur, sicut patet ex prçcedenti quæstione. Ad quartum, dicendum, quòd illa ratio conuenit omnibus essentialiter, quæ sunt in genere relationis, vt denominatiuè dicta a relationibus: si autem sint quæ dicantur ad aliud, & non habent hanc rationem, non sunt relatiua, nisi secundum quid.

¶ De prima proprietate & secunda quæ sunt recipere contraria, & suscipere magis & minus, Notandum, ꝙ illæ non insunt per se relationibus, neque forte relatiuis. sed tãtummodo ratione eorum, in quibus per se fundatur relatio. vnde quæ fundantur in formis suscipientibus magis & minus, uel contrarietatem recipiũt hæc, sicut similitudo secundum albedinem recipit magis & minus, & contrarium, quia & albedo, in qua fundatur: similitudo autem quç est secundum aliqua quæ sunt

sunt in quarta spē qualitatis non suscipit contrarium, nec magis & minus: quia nec illa suscipiunt, in quibus illa similitudo fundatur: & hoc loquendo de prima proprietate, de contrariatate propriè dicta. Tum quia si illæ duæ per se inessent relationibus, posset esse motus in genere relationis: quia posset esse acquisitio partis post partem alicuius formę in genere relationis: & talis acquisitio est motus secundum Com. super tertio physicorum. sed consequens est inconueniens, s. motum esse per se in genere relationis: quia est contra Ari. in 5. physi. tum quia si in forma relationis esset suscipere magis & minus, relatiuum dictum secundū magis per se referretur ad duo. s. ad aliquid dictum secundum minus, secundum eandem formam: & præter hoc ad illud ad quod tale relatiuum absolutè dr̄. uerbi gratia: similius diceretur p se ad minus simile: & pręter hoc ad illud ad quod suum positiuum refertur. s. simile: sed consequens uidetur inconueniens: quia contra Aristote. 5. meta. qui habet pro inconuenienti, quòd idem bis referatur. idest ad duo.

Cap. 4. Cōt. 10 Cōt. 20

Propter hoc uidetur dicendum, quòd illæ proprietates per accidens insunt relatiuis: nec obstat auctoritas Ari. in contrarium: quia nihil uidetur secundum propriam opinionem determinare de relatiuis ante illam partem, vbi incipit improbare primam notificationē relatiuorum: sed ad minus nullum relatiuum dr̄ ꝓpriè contrarium ei cuius est relatiuum, licet accidat aliqd idem uni esse relatiuum, & alij contrarinm. vt scientia contrariatur ignorantiæ, & ad illud non refertur: sed ad scibile.

¶ Videntur autem ad aliquid simul essa natura etc. Cap. eod.

Quæstio. XXVII.

De quarta proprietate quæritur, vtrū relatiua sint simul natura. Quod nō videt̄: quia secūdū Porphyr. genus refertur ad speciē, & e cōuerso. sed hęc nō sunt simul natura: quia illud est prius naturaliter, a quo non conuertitur subsistendi consequentia: huiusmodi est genus: quia a specie ad genus tenet consequentia,

cap. de specie.

& non econuerſo. igitur &c. ¶ Conſimiliter poteſt argui fere in omnib. intētionibus relatiuis adinuicē: vt de prima ſubſtantia & ſecunda de vniuerſali & particulari.

cap. de differētia. ¶ Item ſecundum Porphyr. ſor. ſenex differt a ſe puero: ſed dr̄ia eſt quędam relatio.
2 igitur ſor. ſenex & ſor. puer referuntur ad inuicem: ſed hæc non ſunt ſimul natura. Ita poteſt argui de omnibus quæ non ſunt eadem: ſed ordinata ad inuicem, quo ad iſtas relationes: differētia, & diuerſitas. ¶ Item ſcibi-
3 le & ſcientia referuntur ad inuicem, & nō ſunt ſimul natura: quia deſtructo ſcibili, deſtruitur ſcientia, & non e-
hic in litera. conuerſo. Similiter de ſenſu & ſenſibili, vt arguit Ariſto. quia deſtructo ſenſibili deſtruitur corpus animalis: licèt non corpus, vt genus in genere ſubſtantiæ: vel vt eſt in genere quantitatis: quia deſtructo corpore animalis deſtruitur ſenſus: quia ſenſus eſt in corpore, vt in ſubiecto: & ſi ſit in anima, vt in principio vel cauſa: igitur a primo ad vltimum deſtructo ſenſibili deſtruitur ſenſus, ſed non econuerſo: quia ſenſus deſtruitur, deſtructo animali, ſed deſtructo animali nō oportet ſenſibile deſtrui: poſſunt .n. illa manere adhuc, ex quibus eſt animal: quia ſunt naturaliter priora animali. Iſto modo contin- *Cō.20*
git arguere de omnibus relatiuis ſecūdum tertium modum: qui ponitur in quinto metaph. ſcilicet quæ referūtur vt menſura & menſurabile, & econuerſo. ¶ Item pa- 4
ter dicitur relatiuè ad filiū, & pater pōt manere deſtructo filio: igitur no ſunt ſimul natura: probatio minoris: tum quia deſtructo iſto filio poteſt alius filius manere, ad quem poteſt pater dici: tum quia deſtructo filio, poſſibile eſt nullam mutationē fieri circa idem ſubiectū paternitatis, ſed impoſſibile videtur formam talem prius exiſtentem in ſubiecto poſtea non eſſe in ſubiecto, niſi ſubiectum mutetur: ergo impoſſibile eſt paternitatem prius exiſtentem in iſto, poſtea non eſſe in iſto propter iſtam ſolam deſtructionem filij: igitur deſtructo filio manebit iſte pater, ſicut prius. Tum quia pater dicitur eo, quòd genuit: impoſſibile autem eſt eum qui genuit non genuiſſe: quia omnis propoſitio vera de præterito eſt neceſſaria: igitur impoſſibile eſt eum qui aliquando eſt pater, poſtea

non

non esse patrem: necessario igitur pater manet etiam destructo filio. ¶ Item prius inquantum prius refertur ad posterius inquantum posterius, & causa inquãtum causa, refertur ad causatum, sed prius inquantum prius non est simul natura cum posteriori: neque causa cũ causato: igitur neq; omnia relatiua sunt simul natura. ¶ Item relatiua secundũ genus sunt per se relatiua, quia in eorũ per se intellectu sunt eorum genera, secundum quæ referuntur, & non habẽt alia cor relatiua, quam correlatiua secundum correlatiuum generis, sed correlatiuum generis est simul natura cũ genere, quod est prius naturaliter specie. igitur & illud correlatiuum est prius naturaliter specie: igitur &c. ¶ Ad oppositum est Ari. ¶ Itẽ omnia relatiua dicuntur ad conuertentiam per ipsum in tertia proprietate .i. secundum mutuam dependentiam. igitur neutrum est prius altero quia qua ratione hoc esset prius illo, eadem ratione, & econuerso illud prius isto, cũ mutuo dependeãt, & ita idẽ respectu eiusdem esset prius & posterius, quod est inconueniens.

AD QVAESTIOMEM dicendum, ꝙ illa relatiua, q̃ mutuo per se referuntur, ita ꝙ vnius esse sit ad aliud se habere & ecõuerso, sunt simul natura, ꝑꝑ rationem Aristo. quia posito vno, ponitur reliquum, & ecõuerso, & destructo uno, destruitur reliquum & econuerso, si tamen sint relatiua per accidens, uel non per se relatiua mutuo: non oportet, ꝙ sint simul natura. per accidens relatiua sunt quæ non secundũ suas formas dicuntur ad inuicem & non mutuo dependent: quorum vnum secundũ suã propriam formam depẽdet ad aliud, & reliquum econuerso secundum suam formam non dependet ad ipsũ, cuiusmodi sunt quæ referuntur, vt mensura & mensurabile adinuicem: scientia .n. per se dicitur ad scibile, sed scibile non ad scientiam, nisi quia scientia ad ipsũm scd̃m Ari. 5. metap. c. de ad aliqd. ¶ Ad rationes, ad primã dicendum, ꝙ intẽtiones generis & speciei referuntur ad inuicem, & sunt simul natura, sed quod subest intentioni gñis non inquantum ei attribuitur illa intentio, sed in quantum existit, prius est eo cui attribuitur intentio speciei, & inter illa, quæ subsũt, est consequentia nõ mutua, Cõt. 20

ſed inter intentiones eſt conſequentia mutua. de illis.n. ſequitur, ſi genus eſt, ſpecies eſt, & econuerſo. Subiecta autem harum intentionum ſunt relatiua per accidens: huiuſmodi relatiua nō oportet ſimul eſſe natura. ¶ Ad ſecūdam. Sortes puer & ſor. ſenex ſunt relatiua per accidens: quia in relatiuis æquiparantiæ vtrunque per ſe extremum eſt aliquid nominatum eodem nomine. vnde hæc per ſe extrema ſunt differens & differens, & illa ſunt ſimul natura. cum enim ſor. eſt puer, eſt differens a ſor. ſene, & cum ſor. eſt ſenex, eſt differens a ſor. puero: quia vtrauque eſt ſimul differens ab alio: licèt non vtrumque ſit ſimul. ¶ Ad tertiam, illa ratio verum concludit de relatiuis, quæ non dependēt ad ſe mutuo. ¶ Ad quartā dico, ꝙ licet ſola ſubſtantia patris poſſit manere deſtructo filio: tamen pater nō poteſt manere. Cum probatur oppoſitū ad primam probationem dico, ꝙ pater non refertur ad hunc filium niſi per accidens: ad filium autem per ſe: & ideo deſtructo hoc filio, dummodo maneat alius filius, poteſt & pater manere: quia non oportet relatiuum eſſe ſimul natura cum ſuo correlatiuo ꝑ accidens. ¶ Ad aliam probationem dico, quod poſſibile eſt formam realem ineſſe ſubiecto, uel non ineſſe ſine mutatione ſubiecti in ſe. qa quod ineſt ſubiecto tantum in comparatione ad aliud, poteſt illi non ineſſe tantum altero trāſumutato. ¶ Ad tertiam probationem: ſi conceditur aliqñ patrem non poſſe non eſſe patrem, concedēdum eſt aliqñ filium nō poſſe non eſſe filium: quia ſicut de eo, qui genuit, ſemper eſt uerum dicere, ꝙ genuit: ita de eo qui genitus eſt, ſemꝑ uerum eſt dicere, ꝙ genitus eſt: licet non ſemper exiſtat: & per conſequens ſemper manet filius, ſicut & pater. ¶ Sed ſi dicat, patre exiſtēte & nullo exiſtēte q eſt filius, verū eſt dicere, ꝙ pater eſt, & filius non eſt: quia eſſe qñ prædicat ſecundū adiacens, prædicat eſſe exiſtere ſecundū Boetium: igitur non ſunt ſimul natura. Dici pōt, quod relatiua ſūt ſimul natura ſecundum illud eſſe, qđ eſt eis ꝓprium, inquantum ſunt relatiua: ſed illud nō eſt eē exiſtere: quia hoc accidit eis inquantū referuntur: & iō vnū relatiuum poteſt ſic eſſe non exiſtente alio: vnde hæc conſequētia nō tenet. pater eſt a

hoc

hoc est. existit: igitur filius est.s.existit: licet teneat sumendo esse, vt est proprium patris, inquantum refertur, & consimile esse filij, & ita intelligenda est consequentia Ari. qua probat relatiua simul esse natura. ¶ Ad quintam dico, quod istæ intentiones prius & posterius, causa & effectus, referuntur ad inuicem, & sunt simul natura, sed non res quæ subsunt. Contra hoc, quod est simul cum posteriore, inquantum posterius, est posterius. si igitur prius inquantum prius refertur ad posterius inquãtum posterius, & ita esset simul cum posteriori, prius in quantum prius esset posterius, sed hoc est inconueniẽs loquendo de intentionibus, quia prædicatur oppositum de opposito. Ad hoc potest dici, quòd maior propositio est vera sumendo simul eodem modo, quo sumuntur prius & posterius, sic non est in proposito, qa prius & posterius sumuntur pro ipsis intentionibus, & simul sumitur pro simultate naturæ. Vel aliter, quod prius & posterius sumuntur secundum rem, simul autem secũdum rationem. Sed tunc videtur sequi, quod relatio prioris & posterioris sit tantum secundum rationem, si extrema sint tantum secũdum rationem. ¶ Ad sextam dicendum, quod illa ratio concludit verũ de correlatiuis generum, ad quæ dicuntur aliqua alia relatiuè secundum genus. inter illa enim nõ est dependentia mutua per se.

¶ Ex his ergo manifestum est, quod si quis aliquid eorum, quæ sunt ad aliquid, diffinitè sciet: & illud ad quod dicitur, diffinitè sciturus est: quoniam eorum esse, quæ sunt ad aliquid &c. Cap. eo.

Quæstio. XXVIII.

QVæritur, vtrum in diffinitione vnius relatiui necessarium sit ponere suum correlatiuum. Quod non videtur, quia omne ponendum in diffinitione est prius & notius, & genus vel differentia respectu diffiniti, sed respectu relatiui diffiniti nullo istorum modorũ se habet suum correlatiuũ, ergo &c. minor patet, quo ad duo prima membra per argumentum ad oppositum ad præcedentem quæstionem. ¶ Item, omnis diffi-

diffinitio indicat essentiam
2 diffiniti, sed vnum relatiuũ non est de essentia alterius, qa relatiui esse est ad aliud se hr̄e, aliud autem dicit diuersitatem essentialem, igi-
3 tur &c. ¶ Item in diffinitione vnius oppositi non debet poni alterum: relatiua sunt opposita, ergo &c. probatio maioris: tum quia ad omnia opposita sequuntur contradictoria, & in diffinitione vnius contradictorij non debet poni alterum, ergo nec in alijs oppositis: consequentia patet: quia ad cuius diffinitionem non pertinet consequens, nec antecedens, tũ quia quælibet pars diffinitionis potest prędicari de eo de quo & diffinitum prædi-
Cõtex. catur per Arist. in considera
2. et 3. tione tertia secundi libri topic. ergo si in diffinitione vnius oppositi poneretur alterum, duo opposita prædicarentur de eodem, quod est inconueniens, minor patet in illo capitulo. Quotiẽs autem solet opponi, vbi Arist.
in post enumerat vnam speciem op
prædi- positionis relatiuam opposi
cam. tionem, & exemplificat, vt duplum dimidium, dans intelligi, quod hoc sequitur in omnibus relatiuis. Si dicatur maiorem esse veram tantum in alijs oppositis a relatiuis. Contra. contraria & cõtradictoria sunt relatiuè opposita: quia contrarium dicitur contrario contrarium: igitur si vnum contrarium non diffiniatur per alterum, non omne relatiuum diffinietur per suum correlatiuum. ¶ Item omnis differen
tia secundum speciẽ est con 4
trarietas secundum Aris. in 10. met. sed relatiuè opposi Cõt. 13
ta differũt specie, igitur sunt & 23.
contraria: igitur si vna sit vera de contrarijs, & de relatiuè oppositis erit vera. ¶ Itẽ
idem significat nomen & dif 5
finitio. per Ari in 4. met. sed Text.
nomen relatiui non signifi 28.
cat suum correlatiuũ, quia tunc esset nugatio exprimẽdo unum cũ alio. igitur nec in diffinitione debet poni reliquum. ¶ Item aliqua est bona diffinitio relatiui, vbi nõ ponitur suum correlatiuum vt hæc. species est, quæ prædicatur de pluribus differẽtibus numero &c. vbi nõ ponitur genus, ad quod dicitur species relatiuè: igitur non semper oportet relatiuũ diffiniri per suum correlatiuũ. ¶ Item omnes rationes factę ad præcedentem quæstionẽ, quæ probant vnum relatiuũ posse esse sine altero, probãt vnum non esse diffiniẽdum per alterum: nihil enim diffini-

stitur per illud, sine quo potest esse. ¶Ad oppositũ Porphyr. in c. de specie dicit, qđ genus dr̃ ad speciem & ecõuerso: ideo necesse est in vtrorumque rationibus vtrisque vti. ¶Item Arist. hic dicit, quod impossibile est unũ relatiuum diffinitè cognosci, nisi cognoscatur alterũ: sed quodlibet incomplexum diffinitè cognoscitur: cum cognoscatur per suam diffinitionem: igitur impossibile est vnũ relatiuum cognosci per suam diffinitionem, nisi cognito altero. igitur vnum necessario est ponendũ in diffinitione alterius.

HOC potest concedi, quia esse essentiale relatiui est ad aliud se habere: diffinitio autem indicat esse essentiale diffiniti: igitur diffinitio relatiui debet indicare suum esse, se habere ad aliud, quod non potest, nisi in ea ponatur correlatiuum ipsius diffiniti. igiť &c. Istud autem verum est, non tantũ de relatiuis mutuo dependentibus, sed de quibuscunque, quæ essentialiter depẽdeat ad alia: quod illa alia ponenda sunt in eorum diffinitione: sed non mutuo se diffiniunt, nisi quæ mutuo adinuicem per se dependẽt, quod non est verum de relatiuis per accidens: neque de relatiuis tertio modo relatis: vt mensura & mensurabile, neque de relatiuis secundum genus. ¶ Ad primam rationem maior est vera de diffinitione, quę datur tantummodo per essentialia: cuiusmodi est diffinitio substantiæ, vel ad minus absoluti: non respectiui, qa enim respectiua essentialiter mutuo dependent: ideo mutuo se diffiniunt, licet neutrum sit prius altero.

¶Ad secundam, maior est uera tantum de diffinitione quæ datur sine additamento: cuiusmodi non est diffinitio relatiui, neque alicuius accidentis. tamen in diffinitionibus aliquorum accidentium tantum additur subiectum, præter essentiam diffiniti. in diffinitionibus relatiuorum est subiectum & correlatiuũ, & hoc quia relatiuum ad plura dependet, quam aliud accidẽs quod dicitur absolutè. ¶Ad tertiam potest negari maior de relatiuis & contrarijs trãsumptiuè dictis & priuatiuè oppositis, quia in his omnibus possibile est vnum oppositum diffiniri per alterum. ¶ Ad primam probationem maioris forma argumenti non valet. patet in

in alijs.ad ſubſtantiam ſequitur non qualitas, & ad diffinitionem hominis non pertinet non qualitas, ergo non ſubſtantia:non valet, neque illa regula ſumpta .ſ. ad cuius diffinitionem non pertinet conſequens,nec antecedens vera eſt, niſi de conſequentia ſuperioris & inferioris in eodem genere. qualis conſequentia non eſt inter contradictoriè oppoſita & relatiua,qa negatio ex parte contradictoriorum nõ eſt ſuperius in genere ad alterum relatiuum: ſicut non pater, non eſt ſuperius ad filium. ¶ Ad aliam probationem poteſt dici,quod omnis pars diffinitionis eo modo, quo ponitur in diffinitione poteſt prędicari de diffinito, & ita vnum relatiuè oppoſitum nõ ponitur in diffinitione ſui correlatiui in recto,ſecundum quod ei opponitur, ſed in obliquo, vt huius vel huic,& ſic de eo prędicatur, licet enim pater nõ ſit filius, eſt tamen filij. Poteſt etiam negari minor,quia non omnia relatiua ſunt relatiuè oppoſita: ſed tantum modo ſi ambo oppoſito modo ſumantur reſpectu eiuſdem.

¶Ad quartam, maior eſt vera de diffinitione ſubſtãtię,q̃ datur tantum per eſſentialia. Contra ſaltem ſi relatiuum diffiniatur per correlatiuũ, oportet correlatiuum ſaltem eſſe de intellectu relatiui, quia nihil diffinitur per aliquod, ſine quo poteſt completè intelligi, ſed conſequens eſt falſum, quia pari ratione daretur ſuum correlatiuum intelligi, quando exprimeretur cũ eo, & tunc eſſet nugatio,quia idem bis diceretur. Dicitur,quod relatiuum quando exprimitur cum ſuo correlatiuo non amplius intelligitur per ipſum: licet detur intelligi quando non exprimitur, quod videtur Ariſto. innuere, vbi dicit: quod in relatiuis non eſt dandum, idem ſignificari ideſt dari intelligi per ipſa relatiua relata ſeparata, & per ipſa vnita cũ ſuis correlatiuis: & per hoc docet vitare nugationem in alijs.¶Contra. quæro de nomine impoſito vni relatiuo, ſi dat intelligi aliud correlatiuum: aut hoc eſt ex impoſitione,aut a natura,ſiue ſic, ſiue ſic, ſequitur, quod non ſit variatio circa ipſum ſumptum abſolutè & iunctum alij correlatiuo quoad alterũ iſtorum: nec etiam erit variatio ad ipſum intellectum, quin æqualiter ſemper det correlatiuum intelligi.¶Itẽ cor-

correlatiuum non datur intelligi per hanc vocem sui correlatiui, nisi per hoc, qđ relatiuum significatur per eam: sed circa hanc causam non est variatio: quin hoc relatiuum vniformiter significetur: siue exprimatur aliud cum eo, siue non ergo nec erit variatio, quo ad hoc, ꝙ aliud relatiuum detur intelligi. ¶Ad primum istorum dicitur, quod vox imposita ad significandum vnum relatiuum nullo modo est signum alterius neq; a natura, neque ad placitum: sed quia relatiuum, quod per ipsam significatur, non potest intelligi sine suo correlatiuo, ideo oportet intellecto isto correlatiuo, ꝑ hanc vocem correlatiuum eiusdem intelligi, quod fit, quando aliud correlatiuum per aliam vocē exprimitur: & etiam quando non exprimitur: sed non quia hęc vox aliquo modo sit signum illius: vnde concedo ex parte vocis significantis nullam accidere variationem expresso correlatiuo, vel non, neq; ex parte eius, quod significatur per vocem, quoniam sēper ad eius intellectū oportet correlatiuum intelligi: sed sola variatio est ex hoc, quòd correlatiuum expressum vel non expressum per propriam vocem, datur intelligi per hoc relatiuum, & illa diuersitas est valde accidentalis relatiuis. ¶Ad secundum patet: quia per hãc vocem impositam relatiuo nullo modo datur intelligi correlatiuum sed per ipsum cui hæc vox imponitur, intelligitur aliud correlatiuum, quandoque expressum per ipsam vocem, quandoq; nō expressum. ¶Contra hoc, quicquid est signū signi, est signum signati: sed hæc vox imposita huic relatiuo est signum huius relatiui, & hoc relatiuum est signum correlatiui: igitur hæc vox imposita huic relatiuo est signum sui correlatiui: licet non immediatum. ¶Ad hoc dicitur quod maior est vera: quicquid est signum signi, est signum signati: ita quod signum intermedium non varietur in comparatione ad primum signum & vltimum signatum, quod non accidit in proposito: quia extraneum est relatiuo inquātum dant intelligere suum correlatiuum significari per hanc vocem, & econuerso. ¶ Ad quintum dicitur, quod eiusdem possunt esse multa per se relatiua, & secundum hoc potest

test esse alia diffinitio conueniens: vbi ponitur vnum correlatiuum, quamuis non ponatur reliquum.

Quæst. XXIX.

QVæritur propter hoc, vtrum idem possit per se referri ad diuersa q non videtur: quia Ari. 5. meta. c. de relatione. habet pro inconuenienti, quod idem bis dicatur. i. referatur ad duo correlatiua. ¶ Itē si aliquid relatiuū sit. a. posset referri ad duo per se. s. ut ad. b. &c. sequitur quod idē possit simul esse, & non esse: consequens falsum: igitur antecedens. probatio consequentiæ: quia illa duo correlatiua eius: ut. b. & c. non referuntur sibi inuicem. igitur unum potest, esse sine altero: ut. b. poterit esse c. non existente: sed. b. existente est. a. c. non existente non est. a. ergo idem: ut. a. poterit simul esse: & non esse. Item relatiui esse est ad aliud se habere: sed ad duo non est eadem habitudo: ergo esse unum unius relatiui non est se habere ad duo, ergo nullum unum relatiuum essentialiter per se refertur ad duo. ¶ Item si sic eiusdem relatiui possent esse duæ diffinitiones, & ita idem relatiuum simul posset esse cognitum & incognitum, quod uidetur inconueniens, cum unius incomplexi sit tantum una cognitio. ¶ Ad oppositum, omnis species relatiui dicitur ad illud, ad qđ suum genus. per Aristote. 4. topico. & præter hoc potest habere suum correlatiuum aliud a correlatiuo sui generis: igitur refertur ad duo per se. ad correlatiuum enim generis refertur per se: quia ad quodcunq; essentialiter dependet genus & species. ¶ Item species refertur ad genus: & ad indiuidua. igitur ad duo: aliter non assignaret Porphyrius tres vel duas eius diffinitiones: igitur &c. ¶ Item similius per se refertur ad minus simile, præter hoc refertur ad illud, ad q simile absolutè refertur: igit ad duo: ita cōtingit arguere de oī relatiuo dicto secūdū magis & minus, quod magis refertur ad minus, & e conuerso: & præter hoc ad illud, ad quod relatiuum simpliciter refertur.

Cōtex. 20.

a

3

4

c. 1. & 9.

c. de spē.

AD ISTVD dici potest, q idem primo non refertur ad duo, idest secundum propriam suam rationem: quia

tunc

tunc nõ esset vnum essentialiter, sicut probat vna ratio in contrarium: per se tamen põt aliquod referri ad duo non omnino diuersa, sed quorum vnum includit alterum aliquo modo, sicut probãt rationes ad oppositum: quia aliquid secundum propriam formam potest dici ad vnum, & secundum formam sui generis ad aliud ad quod non dicitur primo, qa non secundum eius propriã rationem, secundum quam distinguitur ab alijs speciebus: licet per se, quia secundum genus quod est de eius per se intellectu. ¶Ad argumenta patet ferè. ¶Ad primum. Arist. habet pro inconuenienti, quod aliquid primo referatur ad duo, sicut ad intelligentem & intelligibile, secundum q; ibi loqtur, vel forte ad duo omnino diuersa: cuiusmodi sunt aliqua duo. ¶ Ad aliud dico quod. b. &. c. existentib. duobus ad quæ refertur. a. per se vel nõ est possibile unum illorum esse altero non existente. sicut si unum includat alterum, vel non sequitur eius esse ad esse utriusque, sed tantum ad esse sui primi correlatiui, cum esse eius non stat nõ esse alterius quod est eius per se correlatiuum, sed non primo. ¶Ad tertium dico, quod ad duo omninò diuersa non est eadem habitudo æquè primo, licet posset esse ad duo includentia se ad vnum primo: ad reliquum per se, & si non primo. ¶Ad quartum patet, quia non habet duas diffinitiones secundum propriam rationem, sed vnam talem: & aliam secundum rationẽ sui generis, & forte non sũt simpliciter dicendæ duæ diffinitiones, quia illa, quæ est eius secundum rationẽ sui generis est pars diffinitionis, quæ est eius secundum propriam rationem suam. iuxta hoc patet ad quintam rationem præcedentis quæstionis. ¶ Ad primam rationem in oppositum concedẽdum est speciem relatiui referri ad correlatiuum sui generis, sed non primo, neque etiam est correlatiuum generis diuersum simpliciter a primo correlatiuo speciei sed forte in eo includitur, quia secundum Ari, 2, top. in te. 20.
relatiuis est cõsequentia in & in-
se ipso, ita q; si ad relatiuum de,
ex vna parte sequatur relatiuum ad correlatiuum primi, sequitur correlatiuum secundi, ex quo videtur seq, quod correlatiuum primũ gñis sit superius ad correlati-

latiuum speciei: sicut & genus ad speciem, quod manifestè dicitur in 4. topicorum septima consideratione de relatiuè oppositis. ¶ Ad aliud dicẽdum, quod species primo refertur ad gen⁹, sed per rationem sui generis, quod est vniuersale, refertur ad indiuidua, sicut omne vniuersale dicitur ad illa, de quibus prædicatur, & ita nõ primo ad vtrumque, & illorum correlatiuorum alterũ: vt genus includit correlatiuum primum alterius, vt vniuersale, & ita non potest esse non existente reliquo correlatiuo per se * vniuersaliter autem primum correlatiuum ad nõ primũ, sed per se, vel dependet, vel ipsum includit, vel aliquid includit, quod ad ipsum dependet, vnde nunquam primum potest esse reliquo nõ existente, licet quandoque sit econuerso. primo autem correlatiuo non existente, reliquo quod per se, sed non primo est eius correlatiuũ, existente, non oportet primum esse: quia positio per se correlatiui, & non primi, non includit positionem reliqui. ¶ Ad aliud dico, quod similius refertur primo ad minus simile, & omne magis ad minus secundum illam formam, sed per se, & nõ primõ referatur ad correlatiuũ sui positiui, & correlatiuorũ eius alterum vt minus simile includit reliquum, vt simile per Arist. 2. topicorum in fine, quod secundum magis vel minus inest, & simpliciter inest. ¶ Contra quædã supposita in hac quæstione, videtur enim, quod nihil sit per se primo relatiuum ad aliud secundum illud, quod superaddit generi: quia nulla differentia in genere relationis est per se relatio. sicut nec in alijs generibus prædicatur genus de aliqua differẽtia per se. igitur nulla differentia in genere relationis dicitur ad per se relatiuum; quia relatiuum per se non dicitur, nisi a relatione per se, igitur nec specialia relatiua per differentias proprias, quas superaddunt generi, & ita nõ primo, sed omnia secũdum genus. ¶ Ad hoc potest dici concedendo, quod nulla differentia per se sit relatio. tamen species constituta per differentiam est per se relatio, & ita denominatiuè dictum a specie potest referri ad aliquod propriè relatiuum primo, licet nullum denominatiue dictum a differentia sit tale.

¶ Notan-

cap. 4. & in de. 1.

* vel etiã pri.

c. 29.

¶Notandum pro quæstione præcedenti, quod sicut in diffinitione unius per se relatiui debet poni alterum: ita in diffinitione relationis a qua dicitur illud relatiuũ debet poni alia relatio sibi correspondens: vel relatiuũ dictum ab alia relatione. vt in diffinitione paternitatis debet poni filiatio vel filius: quia relatio est essentialiter habitudo ad aliud: & impossibile est concipere habitudinem sine termino, ad quem ẽ: & oẽ illud oportet poni in diffinitione, sine quo diffinitum non potest concipi: quia diffinitio exprimit completum intellectum diffiniti: ergo in diffinitione relationis oportet terminũ ad quẽ est poni: magis tamen videtur relationem, vt filiationem ponendam esse in diffinitionẽ relationis, vt paternitatis, quam relatiuum ut filius: quia filius est simul natura cũ patre, & pr̃ est naturaliter posterius paternitate: sed nullum posterius videtur ponendum in diffinitione prioris. ¶Sed ad istud posset dici, quod pater non est posterius paternitate posterioritate opposita illi simultati, quæ est in relatiuis: sicut enim illa relatiua simul sunt, & non sunt: ita pater & paternitas simul sũt: licet paternitas sit prius patre: quia simplicius & formale: & quod est posterius aliquo opposito modo isti prioritati nihil prohibet poni in diffinitione prioris, hoc modo: secundum hoc esset dicendum, quod correlatiuũ sicut filius, conuenientius ponitur in diffinitione relationis, vt paternitatis, quam relatio ut filiatio, quia correlatiuum immediate significat terminum habitudinis. ¶Contra istud. essentia relationis est absoluta ĩ suo genere. Tum quia quodlibet videtur esse absolutum in suo genere: quia quodlibet in suo genere habet modum quid, & modus quid est modus absoluti. Tum quia omne ens aut est absolutum aut comparatum. illæ enim videntur esse differentię immediatè diuidentes ens, secundum quod descendit in prædicamenta x. sed relatio non est comparata, quia non refertur, igitur est absoluta, igitur ad nihil aliud in suo genere dependet. ¶Consimiliter arguitur de relatiuis, quia essentia relatiui est a relatione formaliter, & ita si relatio sit absoluta, & essentia relatiui esset absoluta: ergo non dependet ad

aliquid in suo genere: igitur nõ debet diffiniri per aliud. ¶ Item si relatio dependet ad aliud, ut ad relatiuum, illud aliud erit terminus dependentiæ istius: sed terminus est posterius eo cuius est: sed hoc est falsum, quia relatiua sunt simul natura: & etiam relationes a quibus relatiuè dicuntur. ¶ Ad primum istorum potest dici, q relatiuum est absolutum in suo genere: hoc est in comparatione ad suũ genus: quia suum genus dicitur de eo absolutè: sed non oportet, quod sit ita absolutũ in suo genere: quod ad nihil aliud in genere dependeat. ¶ Cũ ostenditur eam relationem esse absolutam. ad primam probationem dicendum, q quodlibet habet modum quid in suo genere, hoc est genus eius prædicatur de eo in quid: & ita absolutè: sed ex hoc non sequitur ipsum esse omnino absolutum.

¶ Ad aliam probationem dico, quod absolutum & comparatum, ut diuidunt ens, sunt id quod ens in subiecto: & ens non in subiecto: & sic concedo relationem esse comparatum: quia est ens in subiecto: non tamen comparatum ut relatiuum dicitur comparatum ad terminum: sed est comparatum ad terminum: cum hoc tamen stat, quod in diffinitione eius oporteat terminum poni: quia comparatio ad terminum non potest concipi sine termino.

¶ De relatiuo autem manifestum est, quod eius essentia non est absoluta, nisi respectu sui generis: quia eius genus prædicatur de eo absolutè & in quid. simpliciter aũt essentia eius est ad aliud se habere: nec sequitur eius essentiam esse absolutam, etiam si relatio esset absoluta. quia quod inest principio formali, non oportet inesse composito: cuius illud est terminus: sicut si forma sit simplex: non sequitur essentiam compositi, quę est per formam, esse simplicem. Vel aliter concesso, quod relatio sit absoluta, ut probatur superius dupliciter: & quod non dependeat ad aliud in genere relationis: non sequitur ipsum non esse diffiniendum per aliud in suo genere: quia est comparatio, & dependentia ad aliud: quorum neutrum diffinitur sine* termino. ¶ Ad aliud dico, quod non omnis terminus dependentiæ est posterius eo cuius est: pręcipuè quando *tertio

est

est mutua dependentia, sicut est in relatiuis per se.

¶ Notandum, quod solutio illius quæstionis uera est de relatiuis æquiparantiæ, quando diffiniuntur in singulari: quia eorum esse est ad aliud se habere: diffinitio enim debet indicare esse diffiniti: sed quando diffiniuntur in plurali, non oportet in eorum diffinitionibus, eorum correlatiua poni: tunc enim tam subiectum relationis, quam eius correlatiuum exprimitur per idem nomē sumptum in plurali. Si arguatur contra hoc: igitur aliquid diffinitur per idem sibi specie, non uidetur inconueniens hoc concedere, ut per additamentum: quando est relatio secundum eandem formam speciei: sicut nec est inconueniens de aliis relatiuis concedere aliquid diffiniri per aliud specie, quod tamē non est prius diffinito.

Vel diceret aliquis, quod simile differt a simili, cui refertur specie, quia opponitur sibi: & omnis oppositio est secundum formam, licet similitudo in hoc & in illo sit eadem specie. Sed hoc non uidetur, quod forma existente eadem specie, sint aliqua diuersa secundum illam formam.

¶ *Qualitatem autem dico, secundum quam quales & c. cap. de qualitate.*

Quæstio. XXX.

QVæritur Primo, vtrum species qualitatis cōuenienter assignentur? Quod non uidetur. nullum multiplex habet species. sed qualitas est multiplex. per Aristote. in litera. qualitas est eorum quæ multipliciter dicuntur. maior patet: quia genus prædicatur uniuocè per Aristote. in diffinitione uniuocorum. ¶ Item cuiuslibet unius generis sunt tantum duæ species primæ. 2.
qualitas est unum genus: igitur non habet quattuor primas species, nec uidentur istæ species subalternæ: *Cōtex.*
quia nulla sub altera continetur. maior probatur *13.*
sic: omnis diuisio gene- *& 34.*
ris est per differentias con- *Cōtex.*
trarias. per Arist. in 10. me- *14.*
ta. & Boetium in libro diui- *& 17.*
sionum: sed tantum unum *& in-*
uni est contrarium: ut pro- *de,*

bat Arist. in eodem. 10. igitur tantum sunt duę primæ differentiæ diuersę cuiuslibet generis: igitur tantum duæ species constitutæ per
3 illas. ¶ Item impossibile est duas species eiusdem generis prædicari de eodem, sed habitus & dispositio, quæ assignantur pro prima specie: & passio & passibilis qualitas, quæ assignantur pro tertia, prædicantur de eadem qualitate, ut de calore & frigore & consimilibus, quæ Aristote. enumerat in prima specie, & tertia. igitur prima species, & tertia non sunt duæ. probatio maioris. omnis differentia secundum speciem est contrarietas. per Aristote. in 10. metaphysi. & con- *Cōtex. 13. & 24.*
traria nullo modo prædicantur de eodem. minor etiam probatur ratione, quia eadem qualitas secundum essentiam potest inferre passionem sensui, & ita esse passibilis qualitas, & esse faciliter & difficulter mobilis a subiecto: & ita esse habitus uel dispositio. ¶ Ad oppositum est Aristote. ut manifeste patet in littera.

¶ Est autem qualitas eorum quæ multipliciter dicuntur: & una quidē species qualitatis est habitus & dispositio. Cap. eod.

Quæst. XXXI.

IVxta hoc quæritur, an prima spēs qualitatis sit habitus & dispositio? Quod non uidetur: quia aut hæc sunt duo, aut non. & si sic, igitur non sunt tantum quatuor species. Etiam non omnis habitus esset dispositio, quod est contra Aristote. hic & in quinto metaphysi. si non. igitur inconuenienter ponitur copulatio inter illa, quia co- *Cōtex.*
pulatio vult esse inter diuer- *25.*
sa. Etiam incōuenienter poneretur eorum differētia per faciliter mobile, & difficulter mobile: quā ponit Arist. quia illa cum sint opposita: nō sunt eadem. ¶ Item habi- 2
tus est unum genus generalissimum, igitur non spēs qualitatis. ¶ Item quæ ponūtur in hac spē: ut scientia uir- *hic in*
tus & huiusmodi sunt rela- *litera.*
tiua. per Aristo. sup. in capi. 3
de relatione & in 4. topi. in multis considerationibus, de relatiuè oppositis, & si illa sint ad aliquid, igitur genus eorum quod est habitus est ad aliquid. consequentia

pa-

Cōtex. 9. & inde. 3 Cōtex. 25. patet per Arist. 4. topi. prima consideratione de relatiuè oppositis. igitur non est species qualitatis. ¶ Item. quinto meta. dicit Aristo. quod dispositio est ordinatio partium in habente partes, sed ordo partium nō est species qualitatis, igitur nec dispositio est species eius. ¶ Ad oppositum est Aristo.

¶ Aliud uerò genus qualitatis est, secundum quod pugilatores uel cursores dicuntur: uel salubres uel insalubres. Et simpliciter quæcunque secundum naturalem potentiam, uel impotentiam dicuntur. Cap. eod.

Quæstio. XXXII.

IVxta hoc quæritur, an secunda species qualitatis sit naturalis potentia, uel impotentia? Quod non uidetur: quia potentia per se refertur ad actum: quęlibet species qualitatis est aliqua forma absoluta. & patet ad minus de hac specie: quia durities & mollities quę hic enumerantur, sunt formæ absolutę. ¶ Item per Arist. 4. topi. prima consideratione de priuatiuè oppositis. priuatio autem aut non est in eodem genere: aut non est in eodem gn̄e proximo cun habitu: sed impotentia est priuatio potentiæ. ergo non est in eodē genere cum potentia. ¶ Itē potentia est transcendens: quia est prima differentia entis: igitur non est species qualitatis. ¶ Item potentia & impotentia non sunt subalterna: manifestum est, quia neutrum de neutro prædicatur: igitur sunt duæ primę species: & ita non ambo in secunda specie. ¶ Ad oppositum est Aristo. cap. 7.

¶ Tertia uerò species qualitatis est passibilis qualitas: & passiones &c. Cap. eodem.

Quæst. XXXIII.

IVxta hoc quæritur, an tertia species qualitatis sit passibilis qualitas? Quod non uidetur: quia passio est unum generalissimum. ¶ Item aut hæc sunt duo passio & passibilis qualitas, aut non: si sic: igitur non sunt unica species qualitatis, ut tertia. si non: sequun-

tur inconuenientia. primum quod Ari. male assignat eorum differentiam dicens: illas esse passiones quæ cito transeunt: & permanentes esse passibiles qualitates. Secundo sequitur, quod malè copulantur adinuicem ostenditur etiam, quod sint idem, quia omnis passio est qualitas. quia secundum eá quales dicimur per qualitatis notificationem, & infert passionem sensui: igitur omnis passio est passibilis qualitas, & e conuerso. probatio, quia quinto metaphysi. dicit Aristote. quod passio dicitur qualitas, secundum quam aliquis dicitur alterari: sed, omnis passibilis qualitas est talis, quia secundum eam est alteratio per se. igitur omnis passibilis qualitas est passio, & e conuerso. ¶ Item probatur, quod nulla sit qualitas passibilis, eo modo, quo Aristote. intelligit. dicit enim, qualitatem non esse passibilem, quia subiectum aliquod ab ea patiatur: sed quia facit passionem in sensu. Probo, quod utrunque est falsum. primum: quia secundum qualitates tertiæ speciei est per se alteratio secundum Aristote. septimo physicorum igitur ad hoc, quod subiectum recipiat talem qualitatem, oportet ipsum alterari: & ita pati ab agente habente eandem qualitatem specie: igitur talis qualitas infert passionem subiecto recipienti ipsum. Quod secundum sit falsum, probatur. Tum quia omnis passio est motus: & omnis motus est in tempore: Tum quia omnia passio est cum abiectione contrarij: quia & omnis motus per Aristote. in quinto physico. sed in mutatione sensus a sensibili non est abiectio contrarij: quia sensus est summe dispositus ad recipiendum species sensibiles. Vtrumque assumptum patet per locum a maiori: quia medium immutatur in instanti, & sine abiectione contrarij: quod tamen minus uidetur dispositum ad speciem sensibilis, quam sensus. ¶ Ad oppositum est Aristote.

hic in litera. | *Cõt.26* | 3 | *Cõt.20 & circiter.* | *Cõt. 9. & inde.*

¶ *Quartum uerò genus qualitatis est forma: & circa aliquid constans figura &c. Ca. eod.*

Quæst. XXXIIII.

QVæritur iuxta hoc de quarta specie. utrum for-

forma & circa aliquid constans figura sit quarta species qualitatis? Quod non uidetur; quia forma secundum quod patet per diffinitionem eius quæ assignatur in principio sex principiorum, communis est omni accidenti · igitur non est species qualitatis. ¶ Item forma non est secundum se ens: sed principium eius. ens autem secundum se diuiditur
Cõt. 14 in 10. genera. per Aristote. in 5. metaphysi. ergo forma in nullo genere est ut species. ¶ Item figura est quantitas: quia est superficies: igitur non est species qualitatis. ¶ Item aut hæc sunt idem, aut non: si non, malè ponuntur una species qualitatis cum sint duæ: & si sic malè copulantur adinuicem. ¶ Ad oppositum est Aristote.

Quæst. XXXV.

IVxta hoc quæritur, an istæ quattuor species conuenienter ordinẽtur? Quod non uidetur: quia inter omnia accidentia quantitas primo inhæret substantiæ: igitur illæ qualitates, q̃ immediatius cõsequuntur quantitatem, sunt priores naturaliter: cuiusmodi sunt qualitates quartę speciei: igitur illæ debent esse primæ naturaliter. ¶ Item secundum Ari. tertio topi. prius est illud, quod est a natura, eo quod non est a natura, sed qualitates secundæ speciei sunt a natura: qualitates aliarum specierum non. igitur secunda species debet esse prima. Item qualitates elementorum dicuntur primæ qualitates: quia eas consequuntur omnes aliæ qualitates: sed illæ qualitates sunt tertiæ speciei: igitur tertia species deberet esse prima. ¶ Item habitus & dispositio præsupponunt omnes alias qualitates: vt patet inductiue. prius enim naturaliter est homo figuratus habens qualitates sensibiles & potentiam naturalem vel impotentiam, quã sciens vel virtuosus: igitur prima species deberet esse vltima. ¶ Item potentia naturalis est principium operandi immediatè consequẽs formã substantialem: habitus aũt mediate: sed q̃ propinquius est priori est prius secundum Arist. 3. to. igitur potẽtia prior habitu: hoc etiam patet: quia potẽtia naturalis est immediatũ subiectum habitus vel dispositionis: ut potentia intellectiua

2 idem text. 2. contex. 18
3
4
5

scientiæ subiectũ prius naturaliter est accidente, cuius est subiectum. ¶Ad oppositum est Arist.

Quæst. XXXVI.

QVæritur. Iuxta hoc an species qualitatis sufficienter enumerentur? Qđ nõ uidetur: quia potentia animę uidetur esse qualitas, quia secundum eã anima dicitur qualis: sed illa in nulla specie alia potest esse, quàm in secunda, & nõ est in ipsa. Tum quia secundum qualitates in secunda specie dicitur aliquid posse faciliter agere, uel difficiliter pati: sed potentia animę non est ad agere faciliter, uel difficiliter pati: sed ad agere absolutè. Tum quia impossibile est aliquam speciem alicuius generis esse subiectum alterius speciei illius generis: sed potentia est subiectum habitus, qui est in prima specie, igitur &c. maior probatur. Tum
Te.10. & inde. quia dicit Arist. 4. topi. quarta consideratione post considerationem de oppositis, quod in eodem subiecto nata sunt fieri genus & species. sed genus non est natũ esse in aliqua eius specie, ut in subiecto per ipsum in xi. consideratiõe sequenti, sed natum est tãtum dici de spẽ: igitur nec aliqua species generis nata est fieri in alia eiusdem generis, ut in subiecto Tum quia dicit Ari.
13. consideratione. 4. topi. Tex. 12. & inde.
quod si aliquod superius ꝑdicatur de subiecto in quid: & inferius prædicatur de illo subiecto prædicabitur de eo ut genus. igitur cum generalissimum prædicetur de qualibet sua specie in quid: si aliqua species eius dicatur de hac specie, dicet de ea, ut genus, igitur nulla alia est in hac, ut in subiecto. ¶Item ira & demen- 2
tia & huiusmodi sunt qualitates, quia secundum eas aliquis dicitur qualis, & in nulla alia specie sunt nisi in tertia: sed ibi non sunt, quia secundum qualitates tertię speciei potest fieri alteratio: sed secundum istas non, quia istæ sunt in anima. per Arist. in littera, sed anima non alteratur, quia non est quanta, & omnis motus secundũ qualitatem præsupponit q̃titatem. ¶Item pulchritu- 3
do & decor uidentur qualitates ꝑ rationẽ qualitatis, & in nulla istarũ specierum, igit sunt plures. ꝓbatio minoris, quia magis uiderentur esse in quarta specie, & ibi non sunt: quia suscipiunt ma-

magis & minus, quod negat Arist. de qualitatibus quartæ speciei. ¶Ad oppositum est Arist.

ADPRIMAM quæstionem potest dici, q Arist. non assignat species qualitatis propter tertiam ratione ad primam quæstionem, quæ confirmatur sic: quia istæ species quatuor non sunt subalternæ. nam de nullis duab. earum potest verè dici, q quicquid est in vna, est in alia, vel econuerso: ergo si istæ essent species, essent non subalternæ, & tales diuersas prædicari de eodem est impossibile, sed has possibile est prædicari de eodem: quia possibile est eandē qualitatem essentialiter esse radicatam in subiecto, & ita habitum. & esse principium naturale faciliter operādi, vel non faciliter, & esse per se obiectum sensus, & propter primam rationem ad tertiā quæstionem, sed assignat modos eius, quod patet per literam eius, antequam hęc enumeret, dicit enim qualitas est eorum, quæ multipliciter dicuntur .i. multis modis, & in fine his enumeratis dicit, & fortasse quidam alij apparent qualitatis mòdi, sed qui maximè dicuntur, hi sunt. ¶Est autem differentia inter speciem & modum: qa species super illud, cuius est addit differentiam essentialem modus differentiam accidentalem, & ita licet isti modi dicant diuersam habitudinem qualitatis ad subiectum penes hoc, quod est esse permanens, vel non: esse a natura vel non: esse sensibile vel non: quæ tamen omnia non variant qualitatem essentialiter, qa omnes istæ habitudines vel plures possunt esse in eadem qualitate secūdum essentiam. ¶Ad primum argumētum in contrarium multipliciter nō intelligitur idest ęquiuocè, sed multis modis, & est manifesta differentia inter significata, quæ faciunt multiplicitatem primo modo, & inter modos qui sunt differentias accidentales, & faciunt multiplicitatem secundo modo. ¶Ad secundum & tertium patet. ¶Ad auctoritatem Arist. in contrarium sumendum est, quotiens dicitur species pro modo speciali, & quotiens dicit genus pro modo generali, & hoc forte dicit, quia isti modi, nec sunt generalissimi, nec specialissimi, sed generales & speciales in comparatione ad diuersa, nec ista expositio multum extorquet literam s.

quia intermedia intelligenda sunt secundum ea quę ponuntur in procemio, & epilogo multipliciter, & alii modi.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̄ habitus vno modo significat aliquid transcendens, secundum q̄ ab eo dicitur hr̄e denominatiuè quod distinguitur inferius in fine libri. Secundo modo significat habitudinem mediam inter habētem & rem habitam, quæ est velut actio media inter agens & patiens, & sic est decimum generalissimum.

Alio modo significat idem, qđ forma positiua, & sic sumit inferius in oppositione priuatiua nullo istorum modorum fit hic sermo de habitu. Sed quarto modo scđm, q̄ habitus significat qualitatem radicatam in subiecto, & difficulter mobilem. Dispositio autem aut sumitur absolutè, & tunc est superius ad habitum hic secūdum q̄ dr̄, ubi ponitur conueniētia inter dispositionem & habitum in 5. meta. c. de habitu.

Cōt. 15 Alio modo sumitur cū præcisione, & tūc distinguitur contra habitū. primo modo posset prim⁹ modus poni dispō. secundo modo sumendo oportet simul ponere habitū, & dispositionem. Alio modo dr̄, q̄ dispositio sign̄at qualitatem, quæ de sua natura est faciliter mobilis a subiecto, & habitus illam quæ secundum suam naturam est diffi culter mobilis: sed istud est contra Ari. quia tunc nullus habitus esset dispositio. ¶Aliter dr̄, q̄ dispositio se habet ad habitum, sicut imperfectum ad perfectum. ¶Contra. aut ista imperfectio est in essentia qualitatis, aut in formando subiectum. neutro modo est: nō in essentia: quia essentia mensuratur in instanti: igitur æquè perfecta ē siue diu maneat in subiecto, siue non. nec in formādo subiectum, quia sic essentia breuiter manēs est ęquè pfecta in subiecto, sicut diu manens, sicut nunc ostensum est, igitur æquè perfectè denominat subiectum. ¶Ideo dicendum est vt prius, q̄ dispositio secundum vnum significatum forte est ita generale sicut qualitas: secundum aliud significatū, sicut primus modus qualitatis: sed præcisè sumptum ipsum cum habitu constituit primū modum qualitatis. Exemplū est in Porph. Porphyr. diuidit dr̄iam in facientem alteratum, & aliud, & tamen dicit omnem differentiam facere

cere alteratum: igitur in diuisione oportet intelligere alteratum præcisè & in secũda propositione alteratum absolute. ¶Ad primum argumentum patet, qualiter sunt duo, & qualiter non. ¶Ad secundum patet æquiuocatio habitus. ¶Ad tertium dico, q̃ nullũ quod est in hoc modo secundum illam significationem secundum quam est essentialiter qualitas, est p̃ se in gñe relationis, siue vt relatio, siue vt denominatiuè dictum a relatione, sed si sic, hoc est secundum aliã significationẽ. ¶Ad quartum, dispositio est æquiuocum secundum, q̃ significat idem quod positio, quod est generalissimum, & secundum qđ significat speciẽ qualitatis.

AD aliam quæstionem dico q̃ potentia vel impotẽtia non significat aliqua quæ essentialiter sũt in genere qualitatis, sed potentia tantum significat modum qualitatis absolutè secundũ q̃ est principium operationis, & impotentia significat modũ qualitatis secundũ q̃ illa est principium difficulter agẽdi vel patiendi faciliter: qualitates autem quæ subsunt, sunt formæ absolutæ, & nõ nominantur nominibus nominantibus eas absolutè, sed in comparatione ad operationes, quarum sunt principia, secundum q̃ dicit Arist. inferius. qualia autem q̃ valetudinibus non sunt nomina imposita, quia forte non concipimus illas, nisi per cõparationes ad operationes. ¶ Ad argumenta prima ratio est concedenda, q̃ potentia & impotentia nõ signãt species qualitatis, sed modos essentiæ per cõparationem ad operationem. ¶Ad secundum patet, q̃ impotentia nõ est species qualitatis, illa etiã qualitas quæ subest impotentiæ, vt hic sumitˀ est forma positiua, sicut mollities. ¶Ad tertium concedendũ, q̃ isti duo sunt æquè primi modi, quorum neutrum sub altero continetur, & ita de quolibet alio modo, & ita loquendo præcisè possunt cõcedi octo primi modi qualitatis, sed secundum aliquã vnam rationem generalem conueniunt inter se illa duo quæ enumerantur in aliquo vno modo, secundum quem non conueniunt cum alijs, q̃ enumerantur in alio modo, vt naturalis potentia vel impotentia in hoc, q̃ est esse innatum, & esse principiũ operandi. vnde illud posset poni secundus modus generalis, & ita in omnib. alijs modis.

¶Ad

¶Ad aliam rationem patet, ꝙ potentia æquiuocè ſumitur ſecundum, ꝙ eſt differẽtia entis, & ſecundum ꝙ ſignificat principium faciliter agendi.

AD QVARTAM quæſtionem dicendum, ꝙ paſſio eſt æquiuocum ſecundum ꝙ diſtinguitur in 5. metaphyſi. in multa ſignificata, ſed hic ſumitur ſecundum, ꝙ ſignificat qualitatem, ſecundum quam eſt alteratio, & tunc vel ſumitur abſolutè, vel cũ præciſione, abſolutè ſumptũ eſt conuertibile cum paſſibili qualitate, vel ſuperius ad ipſum: præcisè ſumptum diſtinguitur contra paſſibilem qualitatem, prout paſſibilis qualitas dicitur illa, a qua aliquis denominatur denominatione ſignificante permanentiam formæ in ſubiecto. abſolutè igitur tertius modus eſt paſſio, quæ dicit comparationem qualitatis ad ſubiectum natum alterari ſecundum eam, vel comparationem qualitatis ad ſeſum cui infert paſſionem, vt patebit reſpõdendo ad argumenta. ¶Ad primum igiť argumentum dicendum, ꝙ paſſio æquiuocè eſt effectus actionis ſecundum, ꝙ dicit auctor ſex principiorum, & ſecundum ꝙ eſt qualitas, ſecundum quam eſt alteratio. ¶Ad ſecundum dico, ꝙ paſſio diſtinguitur præcisè contra paſſibilem qualitatẽ, & ſic intelligenda eſt illa diſtinctio, & dña quam ponit Ari. & tamen poſſunt poni vnus modus, quia habent certam rationem generalẽ, ſicut prędictum eſt de ſecũdo modo, & abſolutè loquẽdo de vtroque ſunt cõuertibilia, quia omnis paſſio eſt qualitas, & ita ſecundum eam dicimur quales. Sed tunc ad dictum Ariſt. quando dicit ſecundũ paſſionem, non dicimur quales, hoc intelligendum eſt. Vel quia non ab illo denominatiuo, quod ſumitur a paſſibili qualitate, quod denominat ſubiectum per modum ſtantis, vt a rubore cauſato per verecundiam non dicitur aliquis rubicundus, quia illud denominatiuum notat permanentiam huius formæ cum ſubiecto, pro tẽpore tamen pro quo ineſt ille rubor, poteſt dici rubeus, vel rubens, quæ notant abſolutè talem formam, vt eſt in ſubiecto. Vel dictum Ari. ſic eſt intelligendum, ꝙ non dicimur quales a paſſionibus: quia ab illis non ſumuntur communiter denominatiua ſed ſi ſumerentur, poſſet habens paſſionem denominari

ab illa, sicut habens passibilem qualitatem denominatur ab illa. ¶Ad aliud dico, sicut dicit Aris. q qualitates tertiæ speciei non dicuntur passibiles, quia inferunt passiones suis subiectis: nulla enim forma nata est agere in suum subiectum, sed dicũtur passibiles, qa aliquo modo inferũt passionem sensui. ¶Cum arguitur contra primum membrum dico, q passibilis qualitas inducitur per alterationem, & ita subiectum patitur ab aliquo alterante, sed non a forma, quã recipit, sed ab aliquo habente eandem formam specie. ¶Cum arguitur contra secũdum membrum dico, q passibilis qualitas efficit quandam passionem in sensu, nõ veram, sicut dicit Aristot. & qualis sit illa passio, distinguitur in secũdo de anima. ¶Notandũ etiam iuxta hoc, q inferre passionem sensui, non est de essentia qualitatis, secundum q habetur in secundo de anima. capit. de visibili, in principio, quòd esse visibile non est de essentia coloris, sed passio eius. igitur passio vel passibilis qualitas. quæ denominat qualitatem inquantum infert passionem sensui, non nominat essentiam vel speciem qualitatis, sed modos, & hoc valet pro solutione primæ quęstionis.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, q forma vno modo est transcendens, secũdum q sumitur in principio sex principiorum. Alio modo est exterior dispositio rei animatæ vel decens lineatio. Similiter figura vno modo significat superficiem inclusam, vel terminatam lineis. Alio modo ipsã terminationem vel clausionem superficiei: hæc duo secundum duo significata non pertinent per se ad genus qualitatis, sed secundum alia duo: & secundũ illa sunt subalterna, ita quòd omnis forma est figura, & non econuerso, vel præcisè loquẽdo sunt duo disparata.

¶ Quod forma habeat secundam significationem, patet per Porphyr. cap. de specie. qui dicit, quod species vno modo dicitur forma vniuscuiusque: vbi forma significat idem, quod decor, siue exteriorem dispositionem rei animatæ. secundum, quòd patet per exemplum eius. scilicet Species Priami digna est imperio. & secundum quòd dicitur in quarto ethic. quòd parui possunt esse formosi, & com-

commensurati, id est decenter lineati. ¶Ad prima duo argumenta patet per æquiuocationem illorum duorũ scilicet forma & figura, quæ dicta est prius. ¶Ad tertium dicendum. q; si forma est decens lineatio, & figura clausio vel terminatio superficiei: tunc absolutè sumpta sunt subalterna, sed cũ precisione sumpta, sunt diuersa: si autem figura sit exterior dispositio rei inanimatę sũt omnino diuersa, conuenienter tamen possunt poni vnus modus qualitatis, q a superaddunt essentiæ qualitatis hanc rationem, vnam generalem, quod est exterius disponere, vel constare circa aliquid, & non intra, quę ratio si accidat essentiæ qualitatis, non mirum est hæc duo non constituere speciē qualitatis, sed modum.

AD OMNES istas quinq; sustinendo, q; Arist. enumerat species qualitatis, & non modos tantum, potest dici, q; istæ differentiæ faciliter mobile vel difficulter: esse principium operandi vel nõ: inferre passionem sensui, exterius disponere subiectum, sunt differentiæ accidentales generi qualitatis, quibus tamen Arist. vtitur pro differētijs essentialibus, quia differentiæ essentiales sũt ignotæ, & ita illæ formę q̃ subsunt primo istis differentijs sunt quatuor species qualitatis, & iste modus dicendi non multum differt a priori: nisi in hoc, quòd secundum priorem modum non oportet concedere istos quatuor modos consequi per se distinctas species qualitatis, quin plures possint inesse eidem qualitati secũdum speciem: sed secundo modo dicendo oportet ad minus concedere has differentias, quamuis accidentales esse proprias quatuor distinctis speciebus qualitatis: ita quòd sicut illarum specierum vna non dicitur de alia, neque ambæ de aliquo eodem: ita & istarum differentiarum nulla dicatur de alia, neque duę de aliquo eodem. quia proprium dicitur vniuersaliter de eo, cuius est & tantum. ¶Dicendum hoc secundo modo, sicut prius ad quatuor quæstiones præcedentes, concedendo has differentias esse accidentales, quæ hic assignantur: tamen formę quas istæ differentiæ consequuntur tanquam proprietates earũ sunt essentialiter qualitates. ¶Sed ad distinguendum has differentias ab in-

uicem poteſt dici, ꝙ tam forma, quam figura eſt exterior diſpoſitio rei, tam paſſio, q̃ paſſibilis qualitas eſt per ſe immutatiua ſenſus, tam potentia naturalis, quã impotentia vniuerſaliter eſt naturale principium agendi vel patiendi, & iſtę tres differentiæ dicuntur ita diſtinctæ, ꝙ nulli qualitati eidem insũt. ¶ Prima autem ſpecies non videtur ſumi per aliquam differentiam poſitiuam diſtinctam ab his tribus: ſed per priuationem cuiuſlibet iſtorum, ita ꝙ illa qualitas; quę ſibi ineſt, nulli iſtarum differentiarum ſubeſt, quæ eſt .q. tantum qualitas, quia nulla differentia nota quam ſuperaddit qualitati, eſt neque eſſentialis, nec proprie accidentalis, dicta in prima ſpecie qualitatis. Iſtæ enim differentiæ faciliter mobiles a ſubiecto vel difficulter non ſunt ita diſtinctæ ab alijs: quin poſſint dici de eadem qualitate, de qua aliqua illarum differentiarum dicitur. Sed adhuc qualitati exiſtenti in prima ſpecie iſtæ differentiæ accidunt, & per has diſtinguuntur habitus & diſpoſitio prę cisè ſumpta ab inuicem.

¶Iſtud patet in exemplo. ſcientia, & virtus & ſanitas radicata, vel non radicata in ſubiecto, & huiuſmodi, neque ſunt exteriores diſpoſitiones rei, neque per ſe ſenſibilia, neque innata principia operandi vel patiendi, neque eſt alia differentia poſitiua nota, quam iſta ſuperaddunt qualitati; ergo videntur tantum eſſe qualitates, vt per illam præciſionem diſtinguantur ab alijs ſpeciebus, quæ ſuperaddunt differentiam notam & tamen inter illas quę ſunt primæ ſpeciei radicatas, & non radicatas eſt differentia per faciliter mobile, & difficulter. ¶Contra diſtinctionem ſpecierum arguitur ſic aliqua qualitas in tertia ſpecie eſt innatum principium operandi; vel patiendi, vt caliditas in igne, frigiditas in aqua. igitur eadem qualitas eſt in tertia ſpecie, & in ſecunda. ¶ Item à naturali potentia pugnandi uel currendi dicitur aliquis pugil vel curſor: & etiam ab arte currendi dicitur talis, ſed a diuerſis qualitatibus non dicitur denominatiuè idem quale, igitur qualitates ſecundæ ſpeciei & primæ non differunt. ¶ Item figura, quæ ponitur in quarta ſpecie eſt per ſe ſenſibilis, ſecundum Ariſ. in ſecundo

do de anima. igitur infert passionem sensui, & sic passibilis qualitas. igitur quarta species, & tertia non differunt. ¶ Ad hæc potest dici, quod differunt species, quæ intelliguntur per accidentales hic assignatas differentias, sed nec illæ sunt differentiæ propriæ specierum, nisi sumantur cum præcisione. ¶ Sic puta tota qualitas sic diuidatur: alia est dispositio interior, alia exterior. exterior non primo sensibilis, & sic est figura, & sic est quarta species: aut primo sẽsibilis, & sic est tertia species. si interior dispositio: aut est innatum principium operandi, & sic secũda species: aut interior dispositio non innatum principium operandi, & sic prima species. ¶ Intelligendum est semper per istas differentias accidentales differentias essentiales specierum, sic patet qualiter vna species includit differentiam priuatiuam respectu alterius speciei, & sic semper vna superior species debet sumi cum præcisione respectu inferioris. ¶ Ad primam igitur rationem dicendum, quòd calor ignis est in tertia specie qualitatis: quia passio sensibilis est, & non in secunda: quia non est tantum innatum principium operandi, nisi cum pręcisione differentiarum tertiæ speciei, & quartæ, sic autem est propriæ secundæ speciei. ¶ Ad secundam dico, ꝙ pugil vel cursor, & vniuersaliter omnia qualia dicta a qualitatibus primæ speciei & secundæ ęquiuocè dicuntur: quia de eodẽ põt affirmari, vt dr̃ a qualitatib. primæ speciei, & negari, ut dicitur a qualitatibus secundę speciei: & econuerso. & ideo æquiuocè sumptum potest de eodem affirmari, & negari: quod patet exemplariter in alijs: quia aliqs sanatus secundum naturalem potentiam potest esse æger secundum habitum.

¶ Ad tertiam dicendum, ꝙ figura est de numero sensibilium communium, & illa sunt per se sensibilia, non tamen inferũt passionem sensibus, sed tantummodo diuersificant modum immutãdi sensus a sensibili proprio, quod sensibile solum infert passionem sensui &c. in tertia specie sunt sola sensibilia propria. ¶ Hoc secundo modo dicendo potest aliquo modo saluari ordo specierum, quia prima species est communissima, quæcũq;

enim

enim qualitas non habens aliquam differentiam alicuius aliarum specierum potest poni in hac prima specie. post hanc secunda prior est alijs, quia cõsequitur naturam rei, tanquam suã causam, & tertia post hanc: quãuis de eius ratione nõ sit inesse a natura communius tamen disponit subiectum in ꝓfundo & in suꝑficie. quarta est vltima per priuationẽ omnium istarum. nec enim est color in genere qualitatis ceteris speciebus, i. plures spẽs qualitatis continẽs: licèt forte plurib. subiectis insit: nec est innatum, quia figura põt variari circa subiectum nulla facta variatione in natura: nec est dispositio in profundo: sed tantum exterior. ideo rationabiliter ponitur postrema. Secundũ hanc viam dicendum, ꝙ cõuenienter distinguũtur species qualitatis, non primæ fortè, quia sunt tantum duę sed proximæ primis, & hoc intelligendo per istas differentias illas qualitates, quarum istæ sunt propriæ, licèt accidentales. ¶ Secundum hoc patet ad secundam rationem primæ quæstionis. ¶ Ad primum videtur dicẽdum, sicut dictum est prius. ¶ Ad tertium dicendum est ꝙ nulla qualitas eadem est in vna specie, & in alia, nec etiam aliquæ differentiæ duarum specierum dicuntur de eadem qualitate. cũ arguitur, ꝙ eadem qualitas potest inferre passionem sẽsui. & esse faciliter mobile, & difficulter, dico, ꝙ faciliter mobile & difficulter nõ sunt differentiæ propriè primæ speciei: nec essentiales, nec accidentales, nisi determinentur ad qualitates, quæ non habent aliquam differentiam alterius speciei: cuiusmodi prius dictæ sunt qualitates primæ speciei esse. possunt autem illæ differentiæ faciliter mobile vel difficulter inesse alicui qualitati habenti aliam differentiam alterius speciei, sed ex hoc non sequitur illam qualitatem esse in prima specie, nisi illæ differentiæ essent ad minus propriæ primæ speciei. ¶ Ad argumenta sextæ quæstionis, quæ sunt contra ordinẽ specierum. ¶ Ad primum dicendum, quòd species qualitatis non ordinatur secundum hoc, quòd est immediatius consequi quantitatem, vel substantiam, sed secũdum alias rationes prędictas .s. secũdum maiorem communitatem in gñe qua-

 lita-

litatis, & ſecundum naturaliter ineſſe, & diſponere in ſuperficie, & profundo, & eorum oppoſita, & ſecundum omnes has conditiones dēt quarta ſpecies eſſe poſtrema. ¶Ad ſecundum dico, ꝙ illa ſpecies, quæ eſt communior in genere qualitatis, i. minus addens ſuper rationē qualitatis abſolutè, licèt nō ſit a natura, dēt poni prior ſpecies altera, quæ nō eſt ita communis. ¶Ad tertium dico, ꝙ qualitates tertiæ ſpeciei, non ſunt tantum qualitates elementorum, ſed omnes qualitates, quæ ſunt per ſe immutatiuæ ſenſus. quarū quædam ſunt elementorum & non inſunt a natura. vnde ex prioritate qualitatum elementarium vel ex inhærētia naturali earum in elemētis non poteſt concludi generalis prioritas omnium qualitatum tertiæ ſpeciei ad alias, ꝙ oportet medium ſufficiens eſſe, ad concludendū idem eſſe rationem communem omnium qualitatum tertiæ ſpeciei. ¶Ad quartum dico, quòd qualitates primæ ſpeciei, licèt non primo inſint ſubſtantiæ, ſed aliæ præcedant eas; tamen hæc ſpecies communior eſt cæteris, minus ſuperaddens qualitati, & forte plures ſpecies inferiores continens. ¶Ad quintum patet per hoc ꝙ licèt illa qualitas, quæ dicitur naturalis potentia immediatius conſequatur formam ſubſtantialem, quàm illa quæ dicitur habitus, non tamen eſt ita communis, ſicut illa, & ideo nō debet poni prior ſpecies.

AD ALIAM quæſtionē poteſt dici, quòd non enumerantur hic omnes ſpecies qualitatis, ſicut & Ariſtot. dicit in litera, ſed ſpecies magis famoſæ, quia nec iſtę sūt primę ſpecies, nec forte duę diuidunt idem genus primo & aliæ duæ aliud genus. Suſtinendo tamen, quòd ſufficienter enumerātur, poteſt reſponderi ad rationes.

¶Ad primam poteſt dici, ꝙ potentia animę eſt in ſecunda ſpecie qualitatis loquendo de qualitate, cui attribuitur illa ratio ſecundum, quòd eſt principium operandi. ¶Ad primam probationem in contrarium dico, ꝙ non tantum potentia, quæ eſt in ſecunda ſpecie, eſt tantum ad faciliter agendum, ſed & illa quæ eſt ad agendum abſolutè dummodo ſit innata. ¶Ad aliam rationem dici poteſt, quod ira & dementia & huiuſmodi ſunt in prima ſpecie, &

for-

forte omnes qualitates animæ. Cum videtur quod ista enumerantur in tertia specie: dico, quod passio & passibilis qualitas sumpta præcisè differunt penes has differentias accidentales faciliter mobile, & difficulter, penes quas etiam differunt habitus & dispositio, & ideo quæ sunt in prima specie, possunt numerari in tertia: quia participant illam differentiam, quæ non est propria tertiæ: sicut econuerso in prima specie enumerantur calor, & frigus: quę tamen verè sunt in tertia specie, vt per hanc mutuam enumerationem specierum insinuet Arist. has differentias faciliter mobile, & difficulter, non tantum non esse essentiale, sed nec esse proprias alteri aliarum specierum, sed accidentaliter distinguere passionem a passibili qualitate, & dispositionem ab habitu. ¶ Ad tertiũ dico, quod decor & pulchritudo, loquendo de pulchritudine corporali, quæ est cõueniens membrorum dispositio, sunt in quarta specie qualitatis. ¶ Cum arguitur contra hoc: quia qualitates quartæ speciei non suscipiũt magis & minus, & hæc suscipiunt: dico, quod nõ ab omnibus qualitatibus quartæ speciei negat Aristot. suscipere magis & minus, sed a quibusdam, sufficit enim hoc ad propositum suum, quod est hanc proprietatem suscipere magis & minus, non inesse omni qualitati. illis autem in quarta specie, non inest quæ sunt qualitates mathematicorũ, quia illæ sunt priores motu: & magis & minus non habent fieri, nisi ubi est motus.

¶ Rarum verò & spissũ, & asperum, & lene putabuntur qualitatem significare: sed aliena hæc putantur esse a diuisione, quæ circa qualitatem est &c. Cap. eod.

NOtandum, quòd rarũ & densum, asperum & lene uno modo significant extensionem partium quantitatiuarum, & sic idem corpus compressum, & non compressum potest esse rarum & densum, ut patet de lana & spongia. Alio modo significant extensionem partium materiæ, prout rarum dicitur, quod

multum habet de forma, & parum de materia,& densũ econuerso.primo modo hęc fortè significant positionē, quia dicunt ordinem partium in toto, & in loco secũdo modo fortè significant qualitates.Et sic patet solutio controuersiæ, quę est de istis inter Aristot. hic & in 4.physicorum, ca.de vacuo. & auctorum sex principiorũ quomodo,scilicet sunt qualitates,& quomodo positiones.

¶ *Qualia sunt, quæ secundum hęc denominatiuè dicuntur, vel quomodolibet aliter ab his &c. Ca.eod.*

Circa notificationē qualium videtur, ꝙ in notificatione qualitatis sit circulus. primo enim dicitur, ꝙ qualitas est secundum quā quales esse dicimur, & secũdo qualia dicuntur a qualitatibus, & sic mutuo vtrunque per alterum notificatur. Sed fortè prima notificatio est per nobis notius: secundo per notius simpliciter. neutra tamen notificatio est diffinitio. ¶ Notandũ etiam, quòd Aristot. dicit, qualia dici denominatiuè a qualitatibus, nisi vbi vel nō sunt nomina imposita qualitatibus, vt est de qualitatib. secundæ speciei, vel vbi nominibus existentibus impositis non sumuntur directè ab eis denominatiua, vt a virtute dicitur aliquis studiosus, vbi tamen istud quale ab alia qualitate directè sumitur. ¶ Ex quo patet, ꝙ denominatiua in nullo pertinente ad significatum debent differre a suis principalibus, sed tantũmodo in modo significandi,& in fine vocis.

¶ *Inest verò contrarietas secundum quod quale est &c. Cap. eod.*

Iuxta primam proprietatem quæ est recipere contraria, Notandum, quòd qualitatibus medijs inter contraria est vnum extremum contrarium contrarietate transumptiuè dicta, quæ est differentia secundũ speciem, & consimiliter cōtrarietate propriè dicta, sed diminuta. Tum quia aliter non posset esse motus ab extremo in medium, vel econuerso: cuius oppositũ habetur ab Arist.in 5. phy-

fico-

ficorum. Tum quia medium aliquid participat vtriusque extremi, & ita vtrique extro mo contrariatur incomplete pro eo, quòd habet in se de reliquo: sed nihil est eis contrariũ contrarietate con pleta & proprie dicta: quia eodem modo contrariatur vtrunque extremum medio: & non possunt contrariari duo eidem contrarietate completa & perfecta, secundum quòd dicitur. 10. metaphysicæ.

¶ Suscipit autẽ qualitas magis & minus &c.

Cõtex. 14. IVxta secundam proprietatem quæ est suscipere magis & minus. Notandum, quòd essentia qualitatis, quæ significatur in abstracto, non suscipit magis & minus, secũdum quod dicitur in litera, quòd iustitia non dicitur magis iustitia, nec grammatica magis grammatica: & hoc quia essentia qualitatis, sicut & cuiuslibet formæ, est indiuisibilis per auctorem sex principiorum in principio: & indiuisibile non suscipit magis & minus. sed denominatiuè dicta a quibusdam qua litatibus suis suscipiunt magis & minus: vnde aliquis dicitur iustior: uel grammaticior altero: vt dicitur in litera, & ita ipsa forma in informando subiectum suscipit magis & minus: licèt non in essentia: quia vnum subiectum plus participat formã quàm aliud. ¶ Contra hoc: a magis & minus potest aliquid mutari. per Aristot. 5. phys. sed nulla mutatio est ab eodẽ specie in idem specie: igitur magis & minus: non sunt in qualitate eiusdem speciei: & non sunt nisi in forma eiusdem speciei: quia non est comparatio nisi secundum aliquam formam eandem specie: secundum Aristo. in 7. phy. igitur absolutè in qualitate non sunt magis & minus. Item hoc modo videtur esse concedendum, quòd quantitas suscipit magis & minus: quia secundum esse eius in subiecto naturali potest esse perfectum & imperfectum: licèt non secundum suam essentiam: & eodem modo ponitur de qualitate: ergo ambo consimiliter suscipiunt magis & minus: & hæc proprietas neganda est a quantitate, secundum Arist. prius igitur a qualitate. ¶ Item si simpliciter sequitur simpliciter, & magis sequitur magis

Cõtex. 19.

Cõtex. 24. & inde.

cap. de quantitate. C. 29.

cap. de quantitate. c. 29.

gis. per Arist. 2. topi. sed ad album sequitur, quòd sit albedine album: igitur ad magis album sequitur, quod sit magis albedine album: igitur si forma in subiecto suscipit magis & minus: & in se suscipit magis & minus. ¶ Item omne magis secundum aliquam formam est per se relatiuum ad minus, secundũ eandem formam: igitur forma secundum quam illæ referuntur, est per se relatio: igitur secundum nullã qualitatem dicuntur per se magis & minus. consequentiæ patent: quia relatiuum non dicitur per se nisi a relatione: & quia nulla qualitas est per se relatio. Item albius & minus album sunt relatiua suppositionis & superpositionis: quia non æquiparãtię, ut manifestũ est: sed relatiua suppositionis & suppositionis differunt specie, quia sunt opposita: ergo nulla qualitas eadem specie suscipit magis & minus. nec diuersa specie, ut probat prima ratio. igitur &c. ¶ Item probo, quòd si qualitas suscipiat magis & minus, aliquo modo quòd suscipiat secũdum essentiam. si enim suscipiat magis & minus: secundum esse eius in subiecto, uel secundum quodcunque aliud: sit illud. a. aut igitur. a. est de eius essentia vel non: si sic: & a. est aliquod essentiæ eius. igitur secundum essentiam suam suscipit magis & minus. si non: & a. suscipiet magis & minus: quia aliter non posset qualitas secundum ipsum suscipere magis & minus. aut ergo. a. suscipit magis & minus, secundum essentiã, & habetur propositum: quia pari ratione primum suscipit magis & minus secundum essentiam, quia quantum ad hæc idem iudicium videtur esse de omni forma accidentali si. a. suscipiat magis & minus: secundum aliquid aliud a sua essentia: sit illud. b. & sic procedendo, uel infinitæ erunt formę accidentales: quarum vna suscipit magis & minus secundum aliam. vel stabitur ad aliquam formam accidentalem: quæ suscipit magis & minus secundum essentiam. igitur pari ratione videtur standum in primo: quia idẽ iudicium est in omnibus. ¶ Si concedatur propter has rationes, quòd qualitas speciei secundum essentiam suscipit magis & minus: quia subiectum aliquod secundum perfectiorem gradum participat eandem essentiam

tiam ſpecie, & aliud ſubiectum ſecundum minus perfectum gradum. ¶ Contra aut iſte gradus & ille ſunt intra eſſentiam, aut non: ſi ſic: & iſte gradus eſt diuerſus ab illo: igitur hæc eſſentia diuerſa ab illa per aliquid, quod eſt intra eſſentiam: igitur magis differt a minus ſpecie. hæc vltima conſequentia patet: tum quia omnis diuerſitas eſſentialis diuerſificat ſpeciem. tum quia eſſentia primo eſt ſpeciei, non indiuidui: alioquin indiuiduum poſſet habere diffinitioné ſpecialiorem diffinitione ſpeciei. igitur differentia in eſſentia non eſt ſola differentia numero, ſed ſpecie. ¶ Sex rationum poſitarum contra proprietatem, ſi ſecunda & tertia & ſexta concedantur: quia improbant non proprietatem abſolutè, ſed falſum modũ intelligendi eam: tunc intelligendum eſt, quòd ſicut ſimilitudo eſt relatio propriè fundata ſuper eſſentiam qualitatis: ita magis & minus. fundamentum autem magis eſt eſsẽtia ſpeciei ſub perfecto gradu: qui gradus eſt aliquid abſolutum de genere qualitatis: licèt ipſum conſequatur reſpectus magis ad alium imperfectum in eadem ſpecie, quem conſequitur relatio minus. ¶ Quando igitur adducunt Ariſtotel. & Boe. in contrarium, quòd iuſtitia non dicitur magis & minus alia iuſtitia: ſed aliquis dicitur iuſtior altero: intelligendum eſt, quòd eſſentia ſpeciei in ſe conſiderata abſtrahendo à ſuppoſitis non habet in ſe magis & minus: quia ipſa ſic conſiderata eſt indifferens ad omnem gradum: ſed ipſa in vno ſuppoſito eſt perfectior ſeipſa in alio ſuppoſito. & ut eſt in ſuppoſito, ſic denominat ſubiectum, quia per ſe ſuppoſitum eius non eſt ſubiectum. ſed qualitas in hoc ſubiecto: non igitur iuſtitia, abſtractè intelligendo, ſed iuſtum, ideſt hæc iuſtitia, ut denominat iſtud ſubiectum, eſt maior alia.

¶ Ad primum argumentum de motũ reſpondeo: quia inter duo ſuppoſita eiuſdem ſpeciei poteſt eſſe motus per ſe: non inquantum eiuſdem ſpeciei: ſed inquantum aliquo modo oppoſita: & hæc oppoſitio non eſt per relationes tantum: quia motus non eſt per ſe ad relationem ſecundum Ariſtotel. quinto phy- Cõtex. 10.
ſico.

si. sed est per aliquos gradus absolutos in hoc, & in illo, qui sunt de genere qualitatis, qui opponuntur inquantum unus habet rationem medij respectu alterius: nec tamen ista relatio medij est causa motus. sicut nec relatio minus. sed illud quod subest sicut fuscum est extremum motus, non fuscum inquantum medium, sed in quantum extremum a quo opponitur termino ad quem: & non opponitur nisi aliqua ratione. Respondeo prima propositio est uera, prout inquantum correspondet secundo modo per se non primo.

¶ Ad quartum & quintum de relationibus. patet. Quartum etiam argumentum potest fieri de tertia proprietate qualitatis eodem modo: sicut hic, vnde concedendum est tantùm, quòd magis refertur ad minus, loquendo de istis formis: non de illis quæ subsunt. ergo formæ secundum quas dicũtur magis & minus: sunt relationes: uerum est secundum quas per se primo modo, non secundo. Similiter ad quintum, istæ relationes maioritas intensionis & minoritas remissionis: quæ sunt propria qualitatis opponuntur specie: sed non fundamenta, sicut simile & dissimile fundantur in eadẽ qualitate specie. Confirmatur totum hoc: quia tota perfectio absoluta in magis albo. scilicet quicunque gradus albedinis in ipso potest remanere destructo respectu magis: posito, quòd non sit aliud minus: ad quod posset dici: sicut tota albedo est in subiecto, quæ prius fuit: licèt nulli dicatur similis secundum eam, sicut prius dicebatur. unde ista proprietas debet intelligi inesse qualitati secundum aptitudinem. ¶ Sed de quinto argumento nunquid albius est in genere relationis? videtur quòd non: quia tunc albius non significaret idem quod album. Item magis uidetur esse modus significandi in albiore. ¶ Item quid terminaret motum per se in eadẽ specie, a minori in magis.

¶ Contra. aliquid est albius, cum prius non fuit per solam mutationem in alio. ergo dicit relationem tantùm.

¶ Item magis album dicit formaliter relationẽ: tamen fundatã in hoc: ergo albius.

¶ Respondeo, significat essentiam sub tali gradu qualita-

litatis.unde est.q.species albi quod est indifferens ad omnem gradum. relatio est pa. huius nec est de significato, nec forte de modo significandi nominis, sed cum gradus ponitur de significato, tunc relatio potest consequi esse de modo significandi. quære responsionem ad argumenta.

¶ Similia autem & dissimilia secundum solas dicuntur qualitates & cæt. Cap.eodem.

DE tertia proprietate qualitatis, quæ est, quod secundum eam dicitur aliquid simile uel dissimile. ¶ Notandum, quod simile & dissimile licet sint propria generi qualitatis: sunt tamen ut species in genere relationis. hoc est, vt denominatiuè dicta a speciebus relationis, quia similitudo est per se relatio: & simile per se relatiuum: sic intelligendũ est de proprijs aliorum generum, quæ non sunt in illo genere, ut spés. ¶ Con similiter sunt intelligenda secundum aptitudinem. licèt enim aliquid secundum aliquam qualitatem, quam habet non dicatur simile si nihil aliud quã eãdem qualitaté habeat, nõ eò minus cõuenit hæc ꝓprietas illi qualitati: quia secundum illam qualitatem aliquid natum est dici simile alteri.

¶ Recipit autẽ facere & pati contrarietatẽ & magis & minus. cap.de facere & pati &c.

NOtandum, quod recipere contraria & magis & minus non insunt actioni & passioni, nisi ratione terminorum ad quos, cum tam actio quam passio speciem accipiat a termino ad quem secundum quod habetur in. 5.phy.ab eo etiã accipiet contrarietatem: & similiter magis & minus. ¶ Notandum, quod de istis duobus & de alijs quatuor subsequentibus breuiter ꝑtransit Aristo. uel quia species eorum in quas essent diuidenda, secundum quod sunt genera non sunt notæ, nec passiones eorum, quæ in sunt eis, secundum quod con siderantur ratione. De his autem passionibus, quæ insunt eis secundum esse naturale eorum plenius determinatur in libris naturalibus: & meta. de actiõe & passione *Cõtex. 4. & inde,*

sione in 3. physi. & in de generatione. de qñ & vbi in 4. physicorum. in hoc, enim quod determinaẽ ibi de loco & tempore; innotescunt ꝓprietates loci & temporis. de positione & habitu aliquantulum. 5. meta. & ita determinatio hic habita de istis sufficiens est quantum ad logicum & cæt.

Cõtex. 8. & in de.

¶ Quotiẽs autem opponi solet: dicendum est &c. ca. de oppositis.

Quæst. XXXVII.

CIrca istud quæritur primo, an oppositio sit accidens reale, vel intentionale: quod reale videtur: quia metaphysicæ est tã tum considerare ens reale & accidentia realia entis: accidentia enim entis, vt considerantur a ratione pertinẽt ad cõsideratioẽ logici. sed metaphysicus considerat oppositionem: ut patet. 5. meta. igitur oppositio est passio realis. ¶ Item oppositio est species differentiæ: & differentia diuersitatis: & diuersitas est passio realis: ergo oppositio: quia genus non est uerius ens suis speciebus. ¶ Item oppositio esset non existente intellectu. igitur non est accidens intentionale: antecedens patet inductiuè: esset. n. mutua actio inter calidum & frigidum. & motus inter illa non existente intellectu. igitur & contrarietas. ¶ Similiter esset aliquis pater & aliquis filius non existente intellectu: quia genuisse & genitũ esse nõ dependent ab intellectu. igitur & relatiuè opposita. ¶ Similiter esset carẽtia habitus in apto nato habere habitum. igitur & priuatiuè opposita. ¶ Similiter & contradictio, quia illa sequitur ad quamcunque oppositionem. igitur illa potest esse sine intellectu quacunque alia sic manente. ¶ Ad oppositum accidens non habet verius esse, quàm suum subiectum: sed oppositiones fundantur in intentionibus, vt in subiecto. igitur non sunt realia: sed tantum intentionalia. minor patet inductiuè. Referuntur enim species & genus ad inuicem. contra dicunt genus & non genus, & sic de alijs oppositis. ¶ Item in solis accidentibus intentionalibus possibile est aliquid prædicari de seipso denominatiuè: sed hoc possibile est in oppositionibus, igitur & cæte. probatio maio. prædicatio denomi-

tex. nõ habẽte con.

2

3

denominatiua de aliquo est prædicatio accidentis de subiecto: sed nullum accidens nisi intẽtionale potest esse in aliquo sui in subiecto. ꝑbatio mi. omnis diuisio est inter opposita: sed oppositio diuidit in cõtrarietatem, oppositionem priuatiuam & huiusmodi. igitur hæc opponuntur, ergo & oppositiones opponuntur. ¶ Item nihil reale inuenitur in omnibus generalissimis: sed oppositio & eius species inueniuntur in omni genere igitur &c. minor patet: qa contradictio scd̄m eãdem ratiõnem inuenitur inter hominem & interius album: & non album: quia secundum hanc rationem: cuius non est medium secundum se. ¶ Consimiliter uidetur de contrarietate, quæ in diuersis generibus reperitur secundum hanc rationem, maxima distantia formarũ quæ natæ sunt fieri mutuo circa idem.

1. poste. Cõtex. 5. 10. met. Cõtex. 13. & inde.

¶ Dicitur autem alterum alteri opponi quadrupliciter: aut ut ad aliquid: aut ut contraria: aut ut priuatio & habitus: aut ut affirmatio & negatio Cap. eod.

Quæst. XXXVIII.

IVxta hoc quæritur utrum diuisio oppositionis in hæc quatuor scilicet relatiuam oppositionem, contrariam, cõtradictoriam, priuatiuam sit conueniens? uidetur quòd non: quia omnis diuisio est per opposita. per Boetium li. diuisionum. hęc non, igitur &c. probatio mino. quia hæc diuisio est inter oppositiones. & nulla oppositio opponitur. probatio: quia si sic. igitur opponitur per aliam oppositionem, & pari rõne illa posset esse diuisa contra aliam oppõnem: & sic erit procedere in infinitum in oppositionibus. igitur diuisio est insufficiens: cũ non fiat in illas omnes oppositiones. ¶ Item ubi unum uidetur sequi ad aliud, diuisio est insufficiens: sed contradictoria sequuntur ad omnia alia opposita. igitur &cæt. minor patet, quia omnia alia opposita includunt contradictorie opposita. 2

¶ Item relatiuè opposita dicuntur de eodem: igitur non sunt opposita. antecedens patet: quia sicut arguitur cap. de quantitate. hoc est magnũ ad hoc 3

&

& hoc eſt paruum ad hoc igitur hoc eſt magnum & paruum. igitur ſi ille modus arguendi valeat, poſſūt duo relatiuè oppoſita inferri abſolutè ex ſeipſis poſitis in comparatione ad diuerſa. intelligit enim Ariſt. per magnum & paruum relatiuè oppoſita, ut ibi pa-
4 tet. Item priuatiuè oppoſita dicuntur de eodem. igitur non ſunt oppoſita: probatio antecedentis: quia per Ariſt. in 2. topi. in priuatiuè oppoſitis tenet conſeqn-tia in ſeipſo: igitur ſi ad uiſum ſequitur ſenſus, ad cæcitatem ſequitur inſenſibilitas. ſed ſequitur uiſus. igitur ſenſus: igitur omnis uidens eſt ſentiens: quia ab abſtractis tenet conſequentia per ſe ad concreta: quia ſequitur. ſi ſurditas eſt inſenſibilitas. igitur ſurdus eſt inſenſibilis. igitur ſi idem ſit uidens & ſurdus, idem erit ꝑſenſibilis & inſenſibilis. & priuatiuè oppoſita de eodē. hoc idem patet in alio exēplo: quia ſequitur. iſte eſt ſimilis huic: igitur eſt ſimilis & diſſimilis illi: igitur eſt diſſimilis. patet conſequentia: quia relatiuum poſitum reſpectu cuiuſcunq;, infert ſeipſum ſimpliciter: quia nullus terminus diſtrahit a ratione relatiui ſimpliciter. ¶Item contraria dicun- 5
tur de eodem: igitur non ſunt oppoſita. antecedens patet. Tum quia in medio dicto per participationem eſt natura utriuſque extremi, aliter non differret a medio dicto per abnegationē. etiam aliter non eſſet motus ab vtroque extremo in medium: ſicut medium dictum per participationem denominatur ab utroque extremo. Tum quia ſcutum cuius medietas eſt alba: & medietas nigra eſt coloratū: igitur album uel nigrum, uel medium. conſequentia patet. per Ariſt. 2. topi. quicquid eſt in genere uel denominatur à genere neceſſe ē eſſe in aliqua ſpecie, uel denominari ab aliqua. non eſt medium, ut manifeſtum eſt. ſi album, pari ratione nigrū igitur contraria dicuntur de eodem. ¶ Ad primam ꝓbationem diceretur, quod natura extremorū imperfectè eſt in medio: & ideo medium a neutro extremo denominatur ¶Contra: utrumque extremum eſt aliqua forma: ergo ſimplex per auctorem ſex principiorum, in principio: ſimplex ubi eſt ſecundum ſe totum eſt. ergo ſi utrunque extremum ſe-

ſecundum aliquid ſui eſt in medio, ſecundum ſe totum erit in medio. ¶Dicitur ad ſecundam probationem, quod ſcutum non eſt coloratum, ſed colorata.

¶Contra, igitur eſt hoc coloratum, & illud, quia per Priſcianum plurale non eſt niſi ſingulare geminatum, ſed conſequens eſt falſum, quia tunc eſſet multiplicatio ſubiecti & accidentis.

¶Item contradictorie oppoſita dicuntur de eodẽ. igitur, non ſunt oppoſita. probatio antecedentis, quia cõtradictoriè oppoſita ſequuntur ad quæcunque alia, ſed omnia alia dicuntur de eodem, ſicut oſtenſum eſt. igitũ contradictoria. ¶Item ſi oppoſitio conueniẽter diuidatur, igitur eſt oppoſitio ſubiectum diuiſionis, & prçter hoc diuiſio eſt ſubiectũ oppoſitionis, quia diuiſio opponitur alicui, ut indiuiſioni vel collectioni. igitur idem reſpectu eiuſdem eſt ſubiectum & accidẽs, quod eſt inconueniens, ergo &c. ¶Ad oppoſitum eſt Ariſt. & Boe. in commento. ſuper Ariſtot. in libris topicorum. quotiens enim docet conſiderare de oppoſitis, docet inſpicere tantum ad hæc.

AD PRIMAM quæſtionẽ poteſt dici, quod oppoſitio æquiuoca eſt, quia in uno ſenſu ſumpta dicitur æquiuocè de contrarietate, & oppoſitione relatiua: in alio ſenſu dicitur uniuocè de cõtradictione & priuatiua oppoſitione: primo modo eſt ens reale, & ſpecies in genere relationis, ſi autem inueniatur in alijs generib. hoc non eſt ut ſpecies, ſed ut paſſio. ſecundo modo eſt intentio, quia & alterum extremum eius eſt tantum ens, ſecũdum conſiderationem rationis. ¶Ad primum argumentum dicẽdum, quod metaphyſicus diſtinguit multa multiplicia in quinto, nõ quia ſecundum omnes ſenſus ſunt entia, vel paſſio realis entis, ſed ſecundum aliquos alios ſenſus fortè ponit ut excludat a propoſito, ita & de oppoſitione, cuius una ſpecies eſt ens reale & ſpecies relationis, & alius ſenſus adiungitur, vt a propoſito fortè excludatur. Ad aliud dico, quod oppoſitio in uno ſenſu prout.ſ. dicitur de contrarietate & oppoſitione relatiua eſt ſpecies differentiæ, non autem prout dicitur de contradictione & priuatiua oppoſitione, quia ens & non ens con-

contradicunt, & tamen non differunt nec sunt diuersa: quia diuersitas est differentia entis, & differentia similiter. ¶ Ad tertium concedendum, quod contrarietas, & relatiua oppositio essent intellectu non existente, non autem priuatiua oppositio, nec contradictio: quia alterum extremum in illis oppositionib. puta negatio & priuatio secundum quod est extremum *relationis est tantum ens secundum rationē, quod de negatione patet: quia licet illa dicatur de aliquo ente; vt non homo dicitur de asino. tamen secundū rationem, qua contradicit homini, nō est ens nisi rationis. per hoc patet, quod licet contraria maneant non existente intellectu: non oportet contradictoria manere, secundum quod sunt contradictoria: quia negatio albi prout contradicit albo, non est in nigro: quia ut contradicit, est dicibilis de ente, & de nō ente. Si dicatur, quod ad nigrum saltem sequatur negatio albi, vt contradicit albo & ita contradictoria sunt, si contraria sunt. Dico ꝙ non existente intellectu non est consequentia. Similiter priuatio licet sit negatio habitus in subiecto, tamē tantummodo opponitur habitui rōne negationis, & illa non est ens, nisi tm̄ sc̄dm rationem. ¶ Ad argā in oppositum. Ad primum dico, ꝙ cōtrarietas & relatiua oppositio sumpta in illo sensu, in quo sūt species oppōnis non sunt in subiectis intentionalib. licet forte contrarietas sc̄dm aliū sensū prout dr̄ esse in ꝑpōnib. sc̄dm qualitatē & quātitatē earū sit intētionale & in subiecto intētionali, vt in ꝑpōne: alia aūt duo vt contradictio & priuatiua oppositio pn̄t esse in subiectis intētionalib. ¶ Ad sc̄dm dico, quod maior pōt negari quia ēt in accidentibus realibus comparatis vr̄ aliquid prædicari de seipso denominatiue, cuiusmodi sūt oppōnes. ¶ Cōtra. impossibile est in reb. aliqd esse in eadē spē, vt in subiecto, & prædicatio denominatiua est propriè de subiecto. Vel potest dici, quod cum dr̄, oppositiones opponuntur: illud quod denominat oppositiones nō est oppositio realis, sed intentionalis, & ita non idem denominat se. ¶ Contra. contrarietas & relatiua oppositio diuidunt oppositionem vt genus: ergo sunt species oppositæ. igitur oppositio earū est aliqua realis: quia & ytrun-

*negationis.

vtrunque extremum ens.
Ad 3. dico, ꝙ contradictio & priuatiua oppositio possunt vniuocè inueniri in omni genere, & similiter contrarietas, & relatiua oppositio forte vt passiones, non ut spés.

AD SECVNDAM quęstionem dicendum, quod diuisio oppositionis in illa quatuor est conueniens, quia oppositio realis est eorum quę sunt in eodem genere, aut igitur vnum illorum dependet ad aliud, & sic est oppositio relatiua, aut nõ, & sic est oppositio contraria. ¶ Oppositio habens alterum extremum non ens, quod dicitur de oppositione priuatiua & contradictoria: aut habet extremum nõ ens, quod nullum subiectum sibi determinat: & sic est contradictio. aut quod determinat sibi aliquod subiectum, & sic est priuatiua oppositio, & sic patet sufficientia. ¶ Ad primum argumentum potest dici, quod non omnis diuisio est inter opposita propriè loquendo: quia non diuisio generis in species, vt in genere substantiæ, & ita contraria & relatiua diuidunt oppositionem, vt species, & alia duo, licet in alio sensu oppositionum, ut species: & species diuidentes non oportet nisi esse contrarias transumptiuè. quæ contrarietas non est oppositio, vt hic loquimur, sed forte intentio communis omnibus disparatis, diuidentia autem multiplex nullo modo propriè oportet opponi, & ita nec contrarietatem contradictioni. Vel aliter. hoc non valet ad oppositũ, quia nulla oppositio harum potest determinare hæc omnia diuidentia, nec aliqua seipsam in comparatione ad aliam in vno sensu diuidit in contrarietatem, et relatiuam oppositionem in hac diuisione: licet omnia dñr disparata, & ita contraria transumptiuè. ¶ Intelligendum tamen, quod diuisio oppositionis in hæc absolutè est diuisio vocis in significationes sed oppositio sumpta in uno sensu diuiditur in contrarietatem & relatiuam oppositionem, vt genus in species in alio sensu sumpta, similiter est generale, propterea diuidentia ipsam in vtroque sensu sunt opposita, vt contrarietas & relatiua oppositio sunt forte contraria, loquendo de contrarietate transumptiue sumpta, quæ est differentia, secundum speciem, sed non oportet diuidentia in vno sensu opponi

poni diuidentibus oppositionem in alio sensu. ¶ Ad aliud dico, quod diuisio oppositionis est in istas intentiones: vt vnum membrum illorum nō sequitur ad aliud: quia non sequitur, hæc sunt contraria, igitur sunt cōtradictoria, sed cōsequentia est inter illa quæ subsunt, vt sequitur. album & nigrum: igitur album & non album, & in illa nō est diuisio, nisi per accidens. ¶Contra hoc loquendo de intentionibus, omnia sunt relatiuè opposita: quia contradictorium dicitur contradictorio contradictorium, & contrariū contrario contrarium, & sic de de alijs. Respondeo, contradictorium est relatiuum per accidens, sicut homo est albus: contradictio autem non est relatiua oppositio. diuisio autem sic oppositionis in abstracto, vel in concreto sumpto essentialiter non sumitur pro omni illo quod potest denominare, quia tunc quale non diuideretur in denominatiua specierū suarum, cum illa possint de eodem prædicari & de se mutuo, licet per accidens. ¶Ad aliud dico, quod relatiua non sunt relatiuè opposita, nisi in comparatione ad idem, & sic non possunt inferri ex seipsis positis in comparatione ad diuersos terminos: licet relatiua absolutè possint inferri, qualiter autem ratio Aristo. valet de magno & de paruo, dictum est supra. Cōtra hoc Arist. in princ huius capituli. vbi dat differētiam inter contraria & relatiuè opposita: dicit, quod in relatiuè oppositis vnum secundum se dicitur ad aliud, & non in contrarijs, & idem dicit assignando differentiam inter relatiuam oppositionem & contrariam: & duo relatiua sumpta in comparatione ad idem, vt pater huius, & filius huius, non dicuntur adinuicem: sed ipsa absolutè sumpta: igitur intelligit relatiuè opposita esse relatiua absolutè. ¶ Ad hoc potest dici, quod in relatiuè oppositis sunt duo, oppositio & relatio; superaddita ratione oppositis oportet sic opposita accipi in comparatione ad idem: quia hoc est generale omnibus oppositis sumi in comparatione ad idem. ratione differentiæ superadditæ oppositioni quę est relatio oportet illa secundum quæ est oppositio referri adinuicem. ¶ Di-

ctum

tum igitur Aristo. est intelligendum de ipsis formis, inter quas est oppositio. quia illæ referuntur ad inuicem, quia in hoc differunt formę hic oppositæ a formis oppositis in alijs generibus oppositionis, in omnibus tamē oportet opposita referri ad idem, & ideo Arist. quando debuit distinguere hanc oppositionem ab alijs, non posuit illam conditionem, in qua hæc conuenit cum alijs in ratione oppositionis in generali, sed illā in qua hæc distinguitur ab alijs. ¶ Ad aliud potest dici, quod in priuatiuè oppositis non tenet consequentia in seipso, nisi in comparatione ad subiectum proximum. verbi gratia: si sequatur, homo est uidens, ergo homo est sentiēs, non sequitur eodem ordine in priuatiuè oppositis, homo est cæcus, igitur homo est in sensibilis, quia si sic, cū vlterius sequitur, igitur homo est non sensibilis ab affirmatiua de prædicato priuato ad affirmatiuam de prædicato infinito. per Arist. & Boe. in 2. perther. & p Aris. in 1. priorum, & ulterius sequitur est non sensibilis, igitur non est sensibilis, per ipsos vbi prius, sequeretur a primo ad vltimū, est cęcus

Cōt. 1. & inde.

igitur non est sensibilis. ubi manifestè est fallacia consequentis. Potest tn̄ dictū Ari. in 2. topic. intelligi de subiecto pximo habitus inferioris & suæ priuationis, vt fortè si sequatur. oculus est uidens, igitur oculus est sentiens. similiter si sequitur, oculus est cęcus, uel homo cæcus secundum oculum. igitur oculus vel homo secundum oculum est insensibilis. Ratio differentiæ est: qa priuatio ē negatio habitus in apto natō, ad negationē aūt habitus inferioris absolutè, vel in subiecto remoto non sequitur negatio habitus superioris absolutè uel in subiecto remoto; sed est fallacia consequentis a propositione habente plures causas veritatis ad unam: tamē ad negationem habitus inferioris in subiecto proximo illius habitus sequitur negatio habitus superioris in eodem subiecto: quia in illo subiecto non est habitus superior natus haberi: nisi quia habitus inferior. nec mirum est respectu alicuius subiecti priuatiuum habitus inferioris inferre priuatiuum habitus superioris: respectu alterius non: quia consequentia non est inter incom-

plexa, ſed inter propoſitiones. Tum quia omnis illatio pertinet ad tertiam operationem intellectus. ſicut igitur ſecunda operatio intellectus, quę eſt compoſitio & diuiſio ſupponit primam, quæ eſt indiuiſibilium intelligentia, & nõ eſt compoſitio niſi in talibus, ita tertia operatio præſupponit ſecundam: ita quod in illa non erit aliqua illatio niſi in compoſitis, vel diuiſis. Tũ quia omnis conſequentia eſt reducibilis in ſyllogiſmum, nihil autem eſt antecedens, vel conſequens in ſyllogiſmo niſi propoſitio, igitur nihil eſt extremum conſequẽtiæ niſi tale. ¶Ad exemplũ de priuatiuè oppoſitis, ſi cõcedatur hæc conſequentia, eſt diſſimilis illi: igitur eſt diſſimilis, quod videtur propter relationis rationem in diſſimili: dicendum eſt tũc, quod diſſimile abſolutè sũptũ non opponitur ſimili abſolutè priuatiuè, ſed oportet vtrumque ſumi ſecundũ idem ad idem, vt ſimilis & diſſimilis eidem, vt in albedine, & ſic non poſſunt iſta duo dici de eodem. Vel aliter neganda eſt iſta conſequentia, eſt diſſimilis illi, igitur eſt diſſimilis: quia ad conſequens ſequitur, igitur non eſt ſimilis, quod non ſequitur ad antecedens. Tunc ad propoſitionem illam, relatiuum reſpectu cuiuſcunque termini infert ſeipſum abſolutè, concedatur quantum eſt ex ratione relationis: ſed poteſt prohiberi ratione negationis, quando in eodem coniungitur negatio cum relatione, ſic eſt in relatiuis priuatiuis, cuiuſmodi eſt diſſimilis. ¶ Ad aliud dici poteſt, ſicut Ariſto. in quarto meta. c. de medijs vbi probat principaliter, qđ medium componitur ex cõtrarijs: quia medium eſt magis vnius extremi, & minus alterius, quia medium dictum per participationem participat vtrumque extremum imperfectè & virtualiter, neutrum tamen ſimpliciter, & ideo denominatur à neutro ſimpliciter. ¶Ad primum in contrarium dico. ſicut eſt compoſitio eſſẽtialis ex materia & forma; compoſitio quantitatiua, q̃ eſt ex partibus integralib. & compoſitio ſecundum gradus perfectionis, ita ꝑ oppoſitũ ẽ ſimplicitas, & ſimplicitate oppoſita primis duob, modis compoſitionis eſt forma ſimplex, ſed non oĩs forma eſt ſimplex ſimplicitate tertio modo quia in aliqua

Cõt. 23

eadem forma ſunt diuerſi gradus perfectionis & virtutis, quæ compoſitio non repugnat ſimplicitati eſſentię formæ. ¶Ad ſecundam probationem de contrarijs. ſi cõcedatur ſcutum huiuſmodi eſſe coloratum, poteſt dici, q non ſequitur, igitur eſt album vel nigrum, quia in illa conſideratione quæ accipitur, dicit Ariſt. quod quicquid denominatiuè dicitur a genere, vel habet genus, oportet denominatiuè dici a ſpecie, vel habere ſpeciẽ, & per hoc innuit duplicem modum denominandi in accidentibus. vnum ſecũdum eſſe, alium ſecũdum ineſſe, quem duplicem modum tetigit in principio ſecundi, quod igitur genus denominat & aliqua ſpecies denominabit, vel ſecundum eſſe vel ſecundum ineſſe, & ita eſt verè cõcedendum, quod ſcuto ineſt albedo, vel nigredo, vel color medius, ſed non ſequitur, ergo ſcutũ eſt album: quia in accidẽtibus non tenet ab ineſſe ad eſſe ſecundum Ariſtot. in principio ſecundi, ¶Aliter poteſt dici, quod ſcutum non eſt coloratum, quia verum eſt dicere, quod nullo colore coloratum: quia illius vniuerſalis quælibet ſingularis eſt vera: quia oppoſita quælibet eſt falſa. nec tamen eſt concedendum quod ſit colorata: quia forte ſicut coloratum dicit vnitatem in forma, & in ſubiecto, ita colorata dicit pluralitatem in vtroque: & neque eſt vnitas in vtroque: neque pluralitas in vtroque: ſed vnitas in ſubiecto: pluralitas in accidente. ¶Ad aliud dico, quod non eſt inconueniens duorum accidentium intentionalium vtrumque eſſe in vtroque vt in ſubiecto: quia quodlibet intentionale præter hoc, quod eſt modus intelligendi alterius, eſt intelligibile per ſe. quando eſt modus intelligendi habet rationem accidentis, quando eſt intelligibile eſt quid, & poteſt intelligi ſub aliquo, quod eſt modus intelligendi eius, cuius tamen prius fuit modus intelligendi, & ita poteſt reſpectu eiuſdem eſſe intellectum & modus intelligendi, & hæc eſt cauſa, quare in accidentibus intentionalibus poteſt idem prædicari de ſe denominatiuè, quia idem poteſt eſſe intellectum & modus intelligendi, ſub extra-

Top. 5.

tranea ratione sumptum,& ita sub extraneis rationib. potest significari in concreto & in abstracto. Sic patet, quod hæc diuisio tãtum est oppositionis,quę est in incõplexis: quia uno modo intédit Arist. de oppositione in libro piher. vt distinguit oppositionem in enunciationibus. Patet cuius diuisio sit: quia primo est æquiuoci in æquiuocata, secundo vniuoci in vtroque sensu in uniuocata. ¶Notandum, quod cõtrariorum quædam sunt immediata, quorum alterum necesse est inesse omni susceptibili, alia sunt mediata quorum non necesse est alterum inesse. Et mediatorũ quædam habent media per participationé, quæ media aliquid habent utriusq; extremi, quædam habent tantum media per abnegationem. Mediatorum etiam quædam habent plura media: quædam tantum unum & quædam media nominata, quædam innominata.

Pro secunda diuisione tamé intelligendum, quod nulla dicuntur contraria mediata propriè, nisi quæ habent mediũ per participationé: medium enim per abnegationem inuenitur in omnibus, præter quam in contrarijs, sed fortè in aliquibus contrarijs mediatis mediũ non nominatur nisi per abnegationem extremorum, vt in bono & malo & consimilibus. Tertiæ diuisionis & quartæ caussa assignatur in quarto metaph. capitulo quoniam autem vnum uni contrarium &c. quæ est, qđ aliquando negationes contrariorum cadunt super aliquid vnum determinatum eiusdem generis cum extremis, & tunc potest esse unũ medium nominatum, sicut negatio maioris vel minoris determinatè cadit super habens eãdem quantitaté: & ideo illorum est vnũ medium nominatum, quod est æquale, quando autem negationes contrariorum non cadunt super aliquod unũ susceptiuum, tunc non est unum medium, sed uel omnino remanet innominatũ, vel plura media nominata, quando negatio extremorũ cadit super plures formas eiusdem generis. Tex.5.

¶ *Quæcunque uerò cõtrariorum sunt talia, vt in quibus nata sunt fieri, vel de quibus prædicantur, necessarium sit alterum*

eorum

eorum inesse, nihil mediū eorum est. Cap. eod.

Quæst. XXXIX.

QVæritur utrum aliqua sint contraria immediata? quod non ui detur: quia si aliqua essent talia: igitur eorum non esset mediū secūdum se: igitur essent contradictoria. probatio primæ consequentiæ: quia si eorum esset medium secōdum se, essent mediata. probatio secundæ consequētiæ. quia contradictoria sic diffiniuntur ab Arist. in primo posteriorum. Contradictio est oppositio, cuius non est medium secundū se. igitur quæ hn̄t hanc diffinitionem, sunt contradictoria.

2 ¶ Item scd̄m Aristo. in litera contrariorum immediatorum necessariò unum inest susceptibili. sed nulla sunt talia. igitur &c. probatio minoris, quia de quibuscunq; contrariis oppositis ubi alterum non inest a natura, arguatur sic, non necessariū est hoc inesse suceptibili, nec necesse est illud: igiť neutrū necesse est inesse. ambę singulares sūt uerę. igiť & vniuersalis. quia illa vniuersalis sufficiēter inducitť per duas singulares. igitur eius contradictoria est falsa: alterū necesse est inesse &c. ¶ Item inter contraria immediata si quę sunt, potest esse motus: sed mobile dum est in motu sub neutro terminorum est. ergo possibile est subiectum esse sub neutro contrariorum immediatorum. probatio scd̄ę propositionis. Tum per Aristo. 6. phy. mobile dū est in motu partim est in ter mino a quo: partim in termino ad quem. Tū quia si mobile esset in termino a quo simpliciter non moueretť: qa tūc incipet motus. si eēt simpliciter ī termino ad quē nō eēt motus: qa tunc terminaretť motus. ¶ Itē si posibile esset fieri mutationem inter cōtraria immediata, ut manifestum est: mutetur sortes de sanitate in ægritudinem, cum durationis sanitatis in Sorte sit aliquis terminus: sit ille ultimus terminus. a. & primus initialis ægritudinis. b. aut igiť. b. & a. sunt unum istans: & tunc idem in uno instanti esset sub duobus contrarijs aut sunt duo instantia. igitur inter illa est tempus medium. in quo non est sanus nec æger. igitur illa sunt contraria mediata. & sic de quibusdam alijs. ¶ Ad oppositum est Aristo. *Cōtex. 7. & 27.*

AD QVAESTIONEM

dicēdum, qđ aliqua sunt maximè distātia in eodem genere: quorū alterum necesse est inesse susceptibili: ergo aliqua sunt contraria immediata, consequentia tenet per locum a dīfōne: quia qō: si est. non scitur demonstratiuè nisi per q d est. per Ari. in 2. postē. ¶ Ad primum arg. dico, q illud non est mediū scđm se: pōt intelligi dupliciter: uel quòd sit negatio modi simpliciter: vel mod⁹ negationis. primo modo cōuenit cōtraris imediatis, scđo conuenit contradictorijs. & ponitur in diffinitione eorū: qa sola contradictoria nullo modo hñt mediū: qa scđm se inest ei nō habere medium; oībus āt aliis oppositis aliquo mō conuenit hre mediū. ¶ Ad scđm, cōcedo hāc ꝑpōnem esse falsam. necesse est alterū contrariorum imediatorū inesse susceptibili, ꝑut alterum est signum particulare, qa particularis nunq̄ ē uera, nisi singularis sit uera. Pro cōi tñ mō loquēdi intelligēdum, q alterū cōiter sumit pro hoc vel illo. & illud est distinguēdum secundum compositionem & diuisionē: cum sic dr necesse est hoc uel illud inesse subiecto in sensu compōnis est ꝑpositio vera, & est

Tex. 1. cap. 2. & inde.

propositio de disiūcto ꝑdicato. in sensu diuisiōis est falsa. & sic sumitur, quando ly alterum sumitũr ut est signum particulare, primo modo intelligit Aristo. & est cōis intellectus, quando dicimus, necesse est alterum cōtradictoriorū esse uerū, & hmōi, secundum tamē, q ꝑtendit uirtus sermonis, est propositio particularis. ¶ Ad tertiū dico, quod toto tꝑe motus est subiectum sub forma priori. & in ultio termino motus sub forma posteriori. & ita semper sub altero. ¶ Ad primam probationem dico, q forma accidentalis scđm quā est motus suscipit magis & minus. & secundum illum gradū secundum quē est terminus a quo motus non manet in motu: quia in toto motu remittitur magis & minus, sed sēꝑ essentia termini a quo manet. & ideo intelligendum est dictum Aristo. sic mobile &c. hoc est terminum a quo participat secundum aliquē gradum remissum: & * conti tinuè accedit ad terminum ad quem. Similiter patet ad aliam probationem, quia dum subiectum est in termino a quo scđm illum gradū secundum quem est terminus a quo non mouetur, sed

** in tantum.*

ſed forte incipit moueri. Sed quãdo ſubm eſt in termino ad quem ſecũdum illum gradum ſecũdum quem eſt terminus ad quem, tunc finitur motus. ¶ Ad quartum dico, q̃ impoſſibile eſt accipere ultimũ inſtans ſanitatis, ſeu alicuius formę permanentis in ſubiecto, in quo termino illa forma habeat eſſe: ſed ultimus terminus durationis formæ præcedentis, eſt primus terminus formæ ſubſequentis, in quo termino eſt forma ſubſequens, non præcedens: ut determinatur in 8. phyſi.

Cõtex. 64.

¶ *Priuatio uerò & habitus dicitur quidem, fieri circa idem aliquid &c. Ca. eodem.*

NOtandum, quod ſpãlis ratio iſtorum oppoſitorum non eſt fieri circa idem: quia hoc conuenit alijs oppoſitis: nec eſt ratio eorum fieri circa idem ordine quodam: quia non conuenit omnibus priuatiuè oppoſitis, niſi intelligatur ſecundum naturam ſcilicet, quòd ſit aliquod ſubiectum aptum natum prius natura habere habitu, quã dicatur priuari. & ita fortè eſt de contrariis: quia in omnibus ſubiectum naturaliter prius ordinatur in extremum perfectius, q̃ imperfectius. ſed ratio generalis iſtorum oppoſitorum eſt forma: & carentia formæ in ſubiecto apto nato. & per hoc principaliter diſtinguitur a contrarijs, ubi neutrum extremum eſt ſola carentia reliqui: ſed aliqua forma poſitiua.

¶ *Priuari uerò & habitum habere non eſt habitus & priuatio & cæt. Cap. eodem.*

NOtanda eſt etiam illa conſequentia Ariſtote. ſi priuari & priuatio idem eſſent de eodem prædicarentur: quia ex eo ſequitur uniuerſaliter denominatiuum & abſtractum nõ eſſe idem.

¶ *Oppoſita autem & hęc uidentur eſſe. ſ. priuari & habitum habere tanquam priuatio & habitus. c. eo.*

SImiliter notandum eſt illud dictum, quod eadem eſt oppoſitio in concretis & abſtractis.

¶ Quoniam autem priuatio & habitus non sic opponūtur ut ad aliquid manifestum est. cap. eod.

NOtandum pro differētia secunda, quam assignat Arist. inter priuatiuè opposita & relatiuè: ꝙ non oīa relatiuè opposita dn̄r reciprocè sc̄d̄m eūdem modū referendi: sed solum ea quę per se mutuo referūtur. unde illa differentia est fortè quorundam relatiuorum ad priuatiuatiuè opposita: sed prior dr̄ia est vniuersalior. hoc ualet pro intellectu tertię proprietatis relatiuorū: quæ est omnia relatiua dici ad conuertentiā, hoc est mutuo adinuicem, quæ ꝓprietas in aliqb. relatiuis vera ē sc̄d̄m eādē rōnē referēdi. vbi utrūq; extremū ęst per se relatium ad aliud: in alijs non sic. ubi unū extremum ꝑ se referi ad aliud, & illud non ad ipsam, nisi per accn̄s. Vel aliter pt dici, q̄tum ad ꝓposi. ꝙ licet non omnia relatiua dicant reciprocè: tn̄ oīa relatiuè opposita dn̄r reciꝓcè: quia illa relatiua ubi non utrunque dicitur per sē ad aliud non sunt relatiuè opposita, quia non sunt ab omni eodem gn̄e. scibile enim nō est in gnere relationis nec ut relatiuum: nec ut relatio ꝑ se. & ita de alij relatiuis, ad quæ alia dicuntur per se. & nō e cōuerso: & sc̄d̄m hoc hæc dr̄ia iter relatiuè opposita & priuatiuè ē generalis.

¶ Quoniam autem neque ut cōtraria opponutur ea quę secundum priuatiotionem et habitum dicuntur, ex his manifestū est. c. e.

NOtandum quod duplicem assignat Ari. dr̄iā inter contraria & priuatiuè opposita. unam sumptam. q. a diuisione cōtrariorum talem: contrariorum mediatorum nunquam necesse est alterum inesse susceptibili: sed priuatiuè oppositorū sēper necesse est alterum inesse: postquam subm natū est ea suscipere. ergo priuatiuè opposita non sunt cōtraria mediata. Immediatorū necesse ē sp alterū inesse susceptibili: q2 sp susceptibile eorū est natum ea suscipe: priuatiuè oppositorū n̄ est necesse alterū inesse: q2 nō sp subm natū est ea suscipe. ergo priuatiuè opposita nō sūt cōtraria immediata. ¶ Pręter hęc adiūgit unū mēbrū, ꝙ in utrisq; cōtrarijs accidit aliqn̄ unum extremum inesse a natura. qđ non accidit in priuatiuis.

Quæst.

Quæstio. XL.

IVxta hoc potest quæri, vtrum possibile sit aliquorum contrariorum unum determinatè inesse a natura alicui subiecto? Quod non vr̃: quia dicit Aristo. in 2. topi quòd si alicui subiecto assignatur aliquod prædicatum inesse, si contrariũ prædicati non possit inesse, nec propositum inest. igitur nulli subiecto inest unum contrariorum determinatè.
2 ¶ Item contraria nata sunt fieri circa idem, ergo non inest alicui unum, nisi quod natum est suscipere alterũ, igitur neutrum determinatè inest.
3 ¶ Item hoc uidetur specialiter in illis, in quibus exemplificat Arist. ignis nõ videt̃ determinatè calidus, neque aqua frigida: qa omnem generationem præcedit alteratio, igitur generationem ex igne præcedit alteratio ignis: per quam inducuntur qualitates aquæ, sed in tota alteratione manet forma ignis, quia per Aristo. in 8. physi. in tota trãsmutatione manet subiectũ sub forma priori. ergo ignis potest manere ignis, & non esse calidus, & ita de omnibus transmutabilibus secũdũ illas qualitates, quas habent: quia generaliter secundum contraria uidetur posse fieri mutatio. ¶ Ad oppositum est Aristo.

Cõtex. 69. & inde.

AD QVAESTIONEM dicẽdũ, quòd possibile est in aliquibus extremis vnum contrarium inesse a natura alicui subiecto, quod ad minus patet de speciebus contrarijs in genere. vbi est propriè contrarietas, & quæ cõstituunt̃ per differentias ꝓprias contrarias, & utrique determinatè inest sua differentia. ita ꝙ non est possibile oppositum inesse. Similiter patet in passionibus, ꝙ aliquod subiectum secundũ suam naturam est princi. ꝓ se alicuius passionis habentis contrarium, cuius passionis contrarium non potest inesse: cum ipsa passio sequatur formam subiecti. ¶ Ad primum arg. dicendum, ꝙ consideratio Arist. intelligẽda est secundum aptitudinem, non secundum potentiam, quia si unum contrarium insit: reliquum aptum est inesse: & non tamẽ oportet ꝙ possibile sit reliquum inesse. ¶ Ad secundum dicẽdum, ꝙ illa diffinitio est uera, secũ in generalem rationẽ contrariorum: quia quantũ est ex hoc, cui inest unũ contrarium natum est ei inesse

reliquum, sed non oportet, quod sit idem de quibuscũq, contrarijs cõparatis ad qđcunque subiectum, nisi forte loquẽdo de illo subiecto secundũ genus: qa licet subiectum aliquod scđm suam ꝑpriam rõnem determinet sibi contrariũ vnum: hoc non est ex rõne contrariorũ, nec rõne gñis talis subiecti. forte hæc secunda particula additur pro spẽbus, quæ determinant sibi aliquas dñias cõtrarias determinatè: quod licet fortè sit & a parte spẽrũ & dñiarum: non tñ inest speciebus per naturã generis. ¶ Ad tertium põt concedi, ꝙ qualitates elementorum non insunt eis a natura, neque determinatè: qa formæ substantiales eorum pñt manere sub oppositis qualitatibus, ut patet in altrratione ꝑcedente corruptionem elementorũ: in illis tñ exemplificat Arist. quia scđm cõem cõceptionẽ illæ vñr cõsequi inseparabiliter formas elementares. Vel aliter põt dici, ꝙ qlibet qualitas scđm aliquẽ gradũ determinatè inest suo elemẽto, & scđm illũ nunq̃ amittitur in transmutatione: licèt scđm ꝑfectissimũ gradũ possit amitti: quia scđm illum gradum non consequitur inseparabiliter formam elementi: puta calor ꝑ fectissimus formam ignis. Vel aliter, ꝙ istæ qualitates consequuntur formam elementi. puta ignis in suo perfectissimo esse, quale esse nõ habet in transmutatione cũ tendit ad corruptionem.

¶ Amplius & in contrarijs quidẽ existente susceptibili possibile est in alterum fieri mutationem, nisi alterum naturaliter insit &c. Cap. eod.

SEcundam differentiam ponit Ari. inter cõtraria & priuatiuè opposita. inter cõtraria est mutua transmutatio, inter priuatiuè opposita & nõ: qa ab habitu potest fieri transmutatio in priuationem. e conuerso non.

Quæstio. XLI.

IVxta hoc potest quæri. Vtrum a priuatione possit fieri regressio in habitum? Quod sic videtur: quia secundum Aristotile. 1. physic. priuatio & forma sunt duo principia transmutationis. ita ꝙ priuatio est terminus a quo, & forma terminus ad quem: sed a termino a quo ad terminum ad quẽ est *Cõtex. 5. & inde.*

est transmutatio. igitur &c. Item hoc patet in exemplo: tenebra enim opponitur luci priuatiuè, alioquin illuminatio medij esset cũ motu & successione. quod improbatur secundo de anima. cõsequentia patet. quia vnum contrarium non abijcitur, & reliquum non acquiritur sine motu, sed a tenebra ad lucem possibilis est regressio, manifestum est. igitur &c. ¶ Item omnium
2 contrariorum alterum includit priuatiuè oppositum alterius. per Arist. 10. meta.
Cõtex. 15. & hoc non obstante inter cõtraria est transmutatio. igitur & inter priuatiuè opposita. ¶ Ad oppositum est Ari. AD ISTVD dici põt, ꝙ loquendo gñaliter de priuatiuè oppositis non est impossibile uniuersaliter a priuatione esse regressum ad habitum, quia sic loquendo priuatio dicitur esse carentia formæ in subiecto, quando aptum natum est habere, & a tali priuatione possibile est eẽ regressum ad formam. Vnde illud dictum Ari. est uerum de aliqua priuatione particulariter: id eò prima differentia, quam ponit Aristo. inter contraria & priuatiuè opposita est generalis. Ista secunda est particularis. Ad saluandum igitur dictum Ari. distinguitur priuatio tripliciter. vno mõ sic. Quædam est priuatio, q̃ est carentia formæ ad quam non ordinatur subiectũ, nisi mediante habitu. Alia ad quam ordinatur nõ mediante habitu. Alio mõ sic. quædam priuatio priuat habitũ scd̃m actũ & scd̃m potentiã: alia priuat tm̃ actum. Tertio modo sic. priuatio quædam est, cuius habitus inest a principio innato, cuiusmodi est cæcitas. quia visus est a principio intrinseco. Alia est priuatio, cuius habitus inest principio extrinseco, ut tenebra in medio. De priuatione quocunque istorum modorum primo mõ dicta intelligit Arist. secundo modo non. Videtur tñ prima distinctio esse minus competens, quia nullũ subiectum videtur ordinari in priuationem, mediante habitu: si intelligatur subiectum ordinari in priuationem mediante habitu sic, quòd subiectum nõ est natũ recipere priuationem, nisi prius recipiat habitum. hoc enim est manifestè falsum, quia aliquis non prius uidens potest esse cecus. uel sic intelligatur, nisi prius natum sit recipere habitum,

&

&, ſic diſtinctio nulla : quia ſic omne ſubiectum ordinatur in priuatione, mediante habitu. ratio autem quare Ariſt. intelligit de primo membro ſecundæ diſtinctionis, & non de ſecundo, eſt manifeſta ex ipſis uerbis diſtinctionis. Quare auté poſſit intelligere de primo mébro tertiæ diuiſionis, & non de ſecundo, cauſa eſt: quia quãdo habitus qui eſt a principio intrinſeco non ineſt : tunc in ſubiecto non ineſt principium ſufficiens illius habitus : & cum natura tranſmutabilis ſemper tendat in non eſſe : non eſt poſſibile illud principium recuperari in ſubiecto, & ita nec habitum illum induci. ſi igitur priuatio talis habitus aliqñ inſit, impoſſibile eſt poſtea habitum illum ineſſe. ſed qñ habitus eſt a pricipio extrinſeco, ut lux in medio a corpore luminoſo: tũc licet priuatio aliquando inſit : poſſibile eſt tamen ab illo extrinſeco habitum induci. ¶ Ad argumenta patet: quia argumenta prima procedunt de priuatione uno modo ; & argumenta ad oppoſitum de priuatione alio modo. quare ſicut dictum eſt illa differentia non eſt generalis inter priuatiuè oppoſita & contraria. multa enim ſunt óppoſita : vbi unum eſt tantum carentia alterius in apto nato : quæ non poſſunt aliter opponi, niſi priuatiue : & tamen non habent hanc ꝓprietatem : puta lux & tenebræ : quæ ſi eſſent contraria, non poſſet alterum expelli, & alterum induci ſine motu : & ita non poſſet medium in inſtanti illuminari. cuius oppoſitum habetur in 2. de anima. Similiter iuſtitia & iniuſtitia : ſcientia & ignorantia. poſſibile eſt.n. iniuſtum facere aliqua opera iuſtitiæ : quia iniuſtitia non neceſſitat ad faciendum iniuſtè, licèt inclinet : & ꝑ frequenter iuſtè agere poteſt acquirere habitum iuſtitię. igitur põt ab iniuſtitia tranſmutari ad iuſtitiam. *Cõtex.* 70.

ALITER poteſt dici ad qõnem, ꝙ inter contraria mutuo eſt motus ꝓpriè dictus : quia vtrunque eſt aliqua natura poſitiua : nec poteſt expelli, niſi in tempore, ſed a priuatione in habitum numquam eſt motus ratione priuationis : quia materia ſubiecta priuationi tantum habet carentiam formæ. & cũ hoc tamen ſtat, quòd ſummè ſit diſpoſita ad ſuſcipiendum formam : & ita non oportet illam moueri ad il-

lam, sed statim præsente agente recipere illam sine motu. secundum hoc est dicendum, q̃ hæc differentia est uniuersalis inter contraria, & priuatiuè opposita.. ¶Ad primum argumentum dici potest, q̃ a priuatione, quæ est principium, in formam non est motus propriè dictus, nisi quando priuatio coniungitur contrario. ¶Ad secundum patet ex illis exẽplis, qualiter non est motus a priuatione in habitum.

¶ Ad tertium non sequitur non esse motum inter cõtraria, quia non esset inter priuatiuè opposita, quia extremum ignobilius contrarietatis non tantum est priuatio reliqui, sed cum hoc est aliqua forma positiua, & ideo non potest expelli sine motu.

¶ Quæcunque verò tanquam affirmatio & negatio &c. Cap. eod.

HIc assignat Aris. drĩam inter cõtradictoriè opposita, & omnia alia, quia in omnibus alijs non oportet alterum extremum esse uerum, alterum falsum, in his autem oportet, vel quia nullum aliorum necessario uerè inest, & aliud falsè, sed in contradictorijs alterum verè inest, alterum falsè, & sic loquitur de contradictorijs incomplexis, vel quia nullum aliorum oppositorum est verum vel falsum, quia incomplexum, & contradictoria sunt complexa, secundum istum sensum magis vr̃ intelligere ibi. omnino autem eorum quæ sine complexione dicuntur nihil verum neq; falsum est, & omnia alia quæ dicta sunt, sine complexione dicuntur. alia .s. a contradictorijs, & tunc intelligendum, q̃ contradictio, de qua hic loquitur, nõ tm̃ fit in incomplexis, quamuis hic loquatur principaliter de oppositione incõplexorum, quia cõtradictio fortè vniuocè inuenitur in propositionibus, & in terminis, non sic fortè in alijs oppositionibus, quia ista est magis intẽtionalis, ẽ. n. simpliciter intentionale. ¶Adiungit postea, q̃ licet subiecto existente oporteat alterum contrariorũ immediatorum esse verum de illo, nõ tñ hoc oportet subiecto non existẽte sed i cõtradictorijs siue subiectũ sit, siue non sit, semper alterũ est verum de subo, & alterũ falsum, quia siue sortes sit, siue nõ, sẽper hęc est uera.

uera. ſortes languet, vel ſortes non languet.

Quæſtio. XLII.

IVxta hoc quęritur, utrum in negatiua ſubiectū ſtet pro ente, & pro non ente indifferenter. Quod ſic videtur, quia iſta ſortes non languet, non eſſet uera ſorte non exiſtente, niſi ſubiectum ſtaret pro non ente, quia aliter ſenſus eſſet. ſortes qui eſt, non languet, & eius contradictoria eſt falſa, ſorte non exiſtente, & ſic duo contradictoria eſſent ſimul falſa. ¶Dicetur ad iſtud ꝙ quando terminus ſupponit non habens plura ſuppoſita, ſicut terminus diſcretus, poſſibile eſt tale ſubiectum ſtare pro non ente, ſed hoc non eſt poſſibile de termino communi. ¶Contra hoc, ponatur * nullum hominem eſſe, hæc eſt falſa, omnis homo languet.

* vnū

AD SOLVTIONEM huius quæſtionis oportet præſcire, quid ſingificatur per terminum, & quæ ſunt eius per ſe ſuppoſita, quã ex hoc eſſet concludendū, pro quibus ꝑ ſe ſupponit terminus in oratione. in omni.n. propoſitione affirmatiua ſiue negatiua ſupponit ꝑ eius ꝑ ſe ſuppoſitis, & ideo de hoc ſorte fiet mentio in libro perihermenias, vbi illa ſunt magis propria.

¶ Contrarium autem eſt bono quidem ex neceſſitate malum &c. Cap. eod.

NOtandum, ꝙ quatuor ponit Ariſt. proprietates contrariorum. Prima eſt quòd ſemper bono contrariatur malū, ſed malo quandoque malum, quandoque bonum, quæ intelligēda eſt nō ſolum de iſtis formis bonum & malum, quia iſta ſola inter ſe contrariantur, & nunquam malum malo ratione formę mali, ſed de his quæ ſubſunt, quia aliquādo illud quod eſt malum contrariatur ei, quod eſt malū, ſicut & in propoſitionibus aliquando illud quod eſt falſum cōtrariatur ei, quod eſt falſum: quia ambo contraria poſſunt eſſe ſimul falſa.

¶ Amplius uerò contrariorum non neceſſarium eſt, ſi alterum eſt reliquū eſſe &c. Cap. eod.

Secun-

SEcunda eſt. vno contrariorum exiſtente, non oportet reliquum eſſe, vt omnibus exiſtentibus ſanis ſanitas eſt, & nõ ægritudo, vel ſi fortè abſolutè ſumpta nõ ſint contraria, niſi in comparatione ad idem ſubiectum vt ſanum & ægrum circa Sortem, cum impoſſibile ſit ipſa ſimul ineſſe eidem ſubiecto: impoſſibile eſt uno exiſtente reliquum eſſe: primum fortè eſt uerius, quia fortè inter ſe ſunt cõtraria, probatio, quia ex ſe maxime diſtant in eodem genere. Contra hanc proprietatem in lib. de cęlo & mundo, habetur. ſi unum contrariorum eſt in natura, & reliquum, igitur vno exiſtente, oportet reliquum eſſe.

¶ Ad hoc poteſt dici, q; illa propoſitio non eſt uera de eſſe in actu tantum, ſed de eſſe in actu, vel eſſe in potẽtia, & de contrarijs, quæ mutuo ſe expellunt circa idem ſubiectum, quia tunc ſi unũ contrariũ eſt, ſubiectũ eius eſt, ſi ſubiectum eius eſt, igitur reliquum contrarium eſt in potentia, quia illud ſubiectum eſt in potentia ad alterum contrarium.

¶ Palam autem eſt quod circa idem aut ſpecie aut genere natura habent fieri contrarietates &c. C.e.

PRoprietas tertia eſt, quòd habent fieri circa idem ſpecie uel genere, quæ notanda eſt, quia licet alicui ſpeciei repugnet vnum contrarium, vt albedini congregatiuum, tamen illa contraria habent fieri circa idem genere, ut circa colorem, qui eſt in diuerſis ſpeciebus, quia ſic tãtum eſt idem genere, & hoc valet pro eo, quod prius dictum eſt, qualiter diffinitio contrariorum ſit intelligenda.

¶ Neceſſarium eſt omnia contraria vel in eodem genere eſſe, uel in contrarijs generibus, vel ipſa genera eſſe &c. Cap. eo.

QVarta proprietas eſt quòd contraria vel ſunt in eodem genere, uel in contrarijs generibus, uel ſunt genera aliorum, & iſtud eſt intelligendum de generibus * proximis, ſemper enim contraria * primis.

ſunt

ſunt in eodem genere primo, niſi ſint fortè tranſcendentia. & tunc æquiuocè sũt in diuerſis generibus, vt fortè bonum & malum prout ſunt tranſcendentia ſunt huiuſmodi. prout autem accipiuntur in moribus ſunt genera morum. ¶ Intelligendum tamen, ꝙ primo modo prout. ſ. bonum conuertitur cum ente, nihil dicitur ſimpliciter malum, nec ſic bonum & malum contrariantur, ſed tantummodo dicitur bonum & malum in cõparatione ad aliud, quia ſcilicet deficit a perfectione entitatis alterius.

¶ Prius autem alterum altero dicitur quadrupliciter &c. Cap. de priori.

Quæſtio. XLIII.

Cõt.10 QVæritur vtrum Ariſto. conuenienter aſſignet modos prioris. Quod non vr̃, quia multo plures aſſignat in 5. met. puta prius in loco, prius ſcd̃m cognitionem, prius ſecundũ motum, & plures alios, igitur &c. ¶ Item quot modis dr̃ unum oppoſitorũ, tot & reliquum, ſed ſimul opponitur ei quod eſt prius, & non habet quinque modos, ſed tantum quatuor per Ariſt. ibidem, igitur &c. ¶ Item nihil eſt prius ſecundũ tempus, igitur primus modus inconuenienter ponitur. probatio antecedentis, qa pri⁹ 3 eſt, quod eſt principio propinquius per Ari. 5. metap. Cõt. 16 ſed nullum eſt principiũ in Con. 1. tempore, quia eſt infinitum & inde. per Ariſt. in 8. phyſi. ¶ Item ſecundus modus inconuenienter aſſignatur. probatio, quia conſequentia eſt inter propoſitiones, ſed prius de quo hic loquitur, eſt in incomplexis. igitur conſequẽs a quo non conuertitur conſequentia, non debet dici prius aliquo modo, ille tamen ponitur ſecundus modus prioris. ¶ Item a parte 5 integrali non conuertitur conſequentia ad totum, ut patet in exemplo Ariſt. duo ſunt, igitur unum eſt, & non econuerſo: ergo pars integralis eſt prior toto ſecũdo modo prioris, ſed hoc eſt falſum, quia ſecundum Ari. 7. met. in diffinitione aliquarum partium integralium Cõt. 35 cadit totum, ſed diffiniens prius eſt diffinito per Ariſ. 6 6. topic. ¶ Item videtur, ꝙ C. 4. ad totum integrale non ſequitur pars, cuius oppoſitũ Idẽ 2. dicitur in litera: tum quia poſteri. C. 17. om-

omnis bona consequentia est reducibilis ad syllogismum: sed illa non.probatio, quia si ista consequentia. domus est.igitur paries est: reducetur in sylogismũ: hæc propositio domus est: non posset esse minor: quia ꝑdicatum eius debet esse ꝑdicatum conclusionis. igitur oporteret, ꝙ esset maior.sed paries cum sit subiectum conclusionis directè est minor extremitas, & domus cũ sit subiectum maioris, est medius terminus. oporteret igitur ad reductionẽ illius consequentiæ assumere talem minorem. paries est domus. & ita vniuersaliter in alijs totis integralibus & partibus. sed omnis talis minor est impossibilis: quia per Ari.in 4. topi.nullo modo pars de toto prædicatur. igitur omnis talis cõsequentia tenens virtuté talis minoris, est inutilis. Tum quia consequentia alicubi tenens vbique tenet: sed totum integrale respectu alicuius prædicati non infert partem: puta respectu huius, quod est maius parte, uel componi ex partibus uel esse talis figurę uel talis. igitur nunq̃ infert. ¶ Item hoc secũdo modo dicit Aris. genus esse prius spé. & hoc est falsum.probatio.Tum qa in primo de anima. vniuersale aut nihil est, aut posterius est. Tum quia genus & species sunt correlatiua.per Porph. igitur sunt simul natura. ¶ Item quintus modus videtur male poni: vbi causa dicitur prior causato &c. & esse rei prius veritate sermonis: quia causa & causatum referuntur: signum & signatum referuntur: igitur causa & causatum sunt simul natura. & similiter esse rei,quod est signatum,& ueritas sermonis, quod est signũ.¶Ad oppositum est Ari.

C. 2.

7

8

AD QVAESTIONEM dicẽdũ secũdum Ari. quinto meta.cap.de priori, in principio. gñalis ratio prioris in omnibus modis est esse propinquius principio. quotcunque igitur modis potest sumi principium: cuius distinctio patet in principio quinti meta. & quotcunque modis põt aliquid esse propinquius principio quocunque modo sumpto: tot diuersis modis dicitur prius: sed hoc potest pluribus modis accidere q̃ hic enumerentur, ut manifestum est ibidẽ in quto. igitur hic non ponuntur oẽs modi prioris, sed quantum sufficit ad propositum. sed fortè solus secũdus modus, qui est in consequendo,

est hic ad ꝓpositũ: scd̄m quē modum genus dr̄ prius specie in unoquoq; ꝑdicamento. & forte quintus qui est in causando: quia substantia est cā omnium accidētium. Alij tres modi qui sunt tpe & ordine & honore ponuntur non ut principaliter intenti, sed ut per illos manifestentur modi principaliter intenti. ¶ Ad primum argumentum dico, ꝙ in 5. meta. distinguitur prius inquantum est dr̄ia entis. hic autem principaliter scd̄m ꝙ est passio eorum quæ sunt in generibus prædicamentorum, in quantum considerantur a ratione, & sic sumptum habet omnino diuersos modos. vnde qui principaliter intenduntur hic ibi omittunt, & econuerso. cōcedo igitur. ꝙ non ponitur hic oēs modos prioris, nec forte illos ad quos oēs sūt reducibiles: sufficientes tn̄ ad propositum enumerat & quosdam alios ad illorũ manifestationem. ¶ Ad scd̄m dico, ꝙ oīno tot modos habet simul, quot & prius: sed non ponit Aristo. oēs eius modos: vel quia sufficienter hii pn̄t per modos prioris, uel quia sufficit sibi ponere illos modos simultatis, qui sunt ad propositum: quæ sunt inter quæ est consequentia mutua: cum neutrum sit causa alterius, & ut species condiuidentes ex opposito idem genus quorum utrunque opponitur secundo modo prioris. qui est principaliter ad propositũ, & adiungit simul tempore, ut ꝑ hoc reliqui innotescāt. ¶ Ad aliud dici potest: sicut dicit Arist. 5. meta. ca. de priori, ꝙ prius & posterius sumuntur in tempore per comparationem ad præsens nunc signatum, sed e conuerso in præteritis & futuris: quia in præteritis remotius ab hoc nunc est prius: in futuris propinquius huic nunc est prius. ¶ Ad quartũ dico, ꝙ aliqn̄ est cōsequentia inter ꝓpositiones. tn̄ ratione inconplexorum. & tunc illud incomplexum in consequente: rōne cuius seqtur ad an̄s & non e conuerso, est prius illo in antecedente: rōne cuius an̄s infert consequens. Cōt. 16

¶ Ad quintum potest dici, ꝙ pōt concedi, ꝙ oīs pars integralis: sine qua totum non pōt esse: est prior toto secundo modo prioris. Et cum arguitur. aliqua talis pars diffinitur per suum totum. igitur est posterius toto. concedo ꝙ sit posterius toto alio modo, ut forte quinto: qui est in causando: sed non secun-

ſecundo modo, qui eſt in cõſequendo: ſicut ad principiũ ſpeciale ſequitur concluſio in terminis generalibus, & non econuerſo. ut ad hanc. oĩs triangulus habet tres angulos: ſequitur. hæc figura habet tres angulos. ubi principium eſt prius quinto modo. i. in cauſando: ſed principiatũ eſt prius ſecundo modo. i. in conſequendo. vnde ſecundus modus non debet poni prius ſcđm naturã, ſed ſcđm conſequentiã. & qntus modus prius ſcđm natuam, uel ſcđm cauſalitaté. vnde verſus. Tpe quod ſeqtur prius ordine dic & honore, Cauſando quorum quartus modus eſt alienus. ¶ Ad aliud poteſt dici, ꝙ totum integrale eſſe infert partem integralem eſſe: loquendo de illa parte ſine qua totum nõ poteſt eſſe. & ita forte totũ infert partem reſpectu illorũ prædicatorum: quę non poſsũt ineſſe toti: niſi inſint parti: ut domus eſt alba. igitur paries eſt albus, ſed reſpectu prædicatorum quę pertinét ad diuerſitaté totius & partis: nõ tenet talis conſequentia, ut domus eſt compoſita ex talibus: non ſequitur. igitur & paries. Cum arguitur de reductione talis conſequentiæ in ſyllogiſmum: poteſt ſic reduci. omne illud ſine quo domus non poteſt eſſe: vel omnis pars integralis domus eſt: ſi domus eſt: paries eſt huiuſmodi. igitur paries eſt: ſi domus eſt. intelligendo maiorem eſſe de cõditionato prędicato: & concluſionem ſimiliter. ubi ſumitur pro medio illud vnde tenuit conſequentia enthymematica. Et cum arguitur, ꝙ talis conſequentia non tenet vbique, patet: quia totũ integrale infert partem ubique reſpũ eſſe, & reſpectu aliorũ ꝑdicatorũ, quæ nõ pertinent ad diuerſitaté totius & partis. ſed non oportet ex hoc, ꝙ inferat ipsũ reſpectu cuiuſcũq; ꝑdicati: ſicut ſi ſortes ĩferat hoiem nõ oportet iſtam conſequẽtiã tenere. ſi ſor. eſt indiuiduũ, hõ eſt indiuiduũ: qa reſpectu huius ꝑdicati sũt extranea. & ita é de toto integrali & parte reſpectu ꝑdicati pertinétis ad diuerſitatem eorum. Sed prima probatio non ſoluitur: non enim reducit prædictũ enthymema in ſyllogiſmũ: ſed cõcludit propoſitionem differétem ab enthymemate tantum in ordine: quia qñ reducitur in ſyllogiſmum, oportes añs enthymematis eſſe aliã ꝑmiſsã i ſyllogiſmo. & conſequés enthymematis

verſus.

esse cõclusionem in syllogismo. ¶ Põt igitur dici, q̃ sic reducitur. domus est. paries est domus genitiuè. igit̃ paries est: quia quando prædicatum debet cõcludi de aliquo per hoc quod inest alij, debet in minori notari idẽtitas illorum subiectorum ad inuicem ad minus tanta quanta sufficit ad illationẽ conclusionis. identitas autem partis integralis ad totum, quòd sit eius, sufficit ad inferendum esse, quod prædicatur de toto esse uerum de parte: & ita de alijs prædicatis, quæ non possunt inesse toti integrali, nisi parti. nec impedit variatio medij penes rectum & obliquũ formam syllogismi, ut patet per Ari. primo priorum. ¶ Ad aliud dictum est prius capitulo de relatione quarta proprietate. ¶ Ad octauũ dico similiter uariatio est de istis intentionibus causa & effectus: signum & signatum: & de his quæ subsunt. intentiones enim referuntur per se, & simul sunt: sed ea quæ subsunt non referuntur nisi fortè per accidens. & ideo illa non sunt simul &c.

¶ *Motus autem species sũt sex etc. Ca. de motu.*

Quæst. XLIIII.

Quæritur vtrum Aristoteles conuenienter distinguat spẽs motus. Qd̃ non videtur: quia illa in quę distinguit, sunt in diuersis generibus, ut alteratio in qualitate, & augmentatio in q̃titate. igit̃ nihil est eis vniuocum. igitur non sunt species motus: quia omne habens species est vniuocum eis. ¶ Item Aristo. probat in 5. physi, quòd generatio non est motus: pari ratione nec corruptio. ergo &c. ¶ Item Aristo. ostendit hic istos motus esse distinctos: quia non fiunt simul circa idem: cuius oppositum videtur: quia semper cum augmentatione cõiungitur alteratio. nec est uera instantia, quam ponit in litera de quadrato & & gnomone. multæ .n. conditiones alterationis nõ possunt ibi saluari: quia nõ q̃libet pars aucti augetur ex tali additione. Similiter talis additio est sola iuxtà positio, quam dicit Arist. non esse augmentationem, in primo de genera. similiter cum omni generatione uel corruptione coniungitur alteratio: quia forma substantialis non est immediatũ principium agendi, sed tm̃ quasi ta-

2 Cõtex. 8.

3

Cõtex. 34. & inde.

tates actiuæ & passiuæ, & secundum illas est alteratio, ad quam consequitur transmutatio secundum formam substãtialem, cuius formę illæ qualitates sunt propriæ.

4 Item omne auctum occupat maiorem locum quã prius: quia ipsum est maius, & locus est æqualis locato: ergo omne auctum mutat locum.

5 ¶ Item in genere qualitatis est tantum vnus motus vt alteratio, & in genere ubi tantum vnus, igitur esset tãtum vnus in genere quantitatis, & tãtum vnus in genere substantiæ, igitur non erunt nisi quatuor species motus tm̃. Contingit etiam arguere, q̃ in alijs generib. a quatuor sit motus per se secundum q̃ videtur haberi per vnum dictum Ari. in 3. physi. q̃ tot sũt species motus quot entis. igitur motus est in omni genere. ¶Ad oppositum est Aris.

1. de generatione. Cõt. 25. 4. physi. Cõt. 30. Cont. 5

AD QVAESTIONEM dici potest, q̃ motus secundũ illam rationem, quæ assignatur in 3. physi. quòd est actus entis in potentia inquantum in potentia conuenit omnibus istis sex æquiuocè, sicut & diffinitio & ipsa diffinientia, quæ sunt actus & potẽtia æquiuocè eis conueniunt. Sed magis propriè sumitur motus in 5. phy. q̃ motus est a contrario in cõtrarium, & in tp̃e, & isto modo distinguitur contra mutationem subitam quæ est in instanti. nec potest sic sumptũ conuenienter diuidi in istos sex modos, sed tantum quatuor eorũ. igitur primo mõ sumitur hic, & est sic diuisio conueniens, vt vocis in significationes.

Cont. 6 Cont. 6 7. 2. 9. & inde.

¶Ad primum argumentum dico, q̃ species ibi sumitur non vt sumit Porph. sed pro modo, vel significato speciali, sicut in illa auctoritate Ari. in 3. physi. ubi dicit, q̃ tot sunt species motus: quot & entis. ens enim non habet illas tanquam species propriè sed tãquam significata. ¶Ad aliud concedo, q̃ generatio & corruptio non sunt motus vt Aristo. loquitur ibi de motu, vt distinguitur contra mutationem, sunt tamen motus prout loquitur de motu in 3. physicorum. ¶ Ad aliud dico, quòd licet isti motus fiant circa idem vel simul vel ordine quodam, nunquam tamen sunt simul, hoc est ad eundem terminũ per se, & hoc sufficit ad eorũ distinctionem. Cum arguitur de augmentatione & alteratione, concedo, quòd omnis augmentatio naturalis propriè dicta præsupponit alterationem, cuiusmodi non Cont. 9

est augmentatio in mathematicis. sed nulla augmentatio est ad terminum, ad quem est alteratio. & satis potest concedi, quòd instantia Ari. non est ad propositū de augmentatione propriè dicta, sed de iuxta positione, quæ aliquo modo augmentationi assimilatur, & pro tanto est illa instātia ad propositum. ¶ Cum arguitur de alteratione & generatione, concesso, quòd omnem generationem præcedit alteratio, non sequitur hoc esse per se ad eundem terminum: quia alteratio est per se ad qualitatem, generatio ad formam substantialem. ¶Cum arguitur de augmentatione & loci mutatione, concedo, quòd auctum maiorem locum occupat, quam prius: sed tamen non mutat locum secundum totum: vnde quia totum non habet locum alium: ideo non dicitur moueri secundum locum. uel si concedatur, quòd moueatur secūdum locū loci mutatio & alteratio per se sunt ad diuersos terminos. ¶ Ad aliud dico, quòd in genere quantitatis est unus motus genere. sicut in genere qualitatis, & in genere ubi, sed non est nominatus in gñe, sed tm̄ in speciebus proximis, qui sunt augmentatio & diminutio. Et consimiliter dicēdum de generatione & corruptione. ¶Ad aliud dico, quòd in solis tribus gñ̄ibus .s. quantitate, qualitate, & ubi est ꝓpriè motus, vt distinguitur contra mutationē subitā: sicut probatur. 5. physicorum. ¶ Cum arguitur in contrarium, tot sunt species motus, quot & entis. Commentator addit: acquisiti per motum, & illa propositio sic particulariter sumpta satis est vniuersalis ad ꝓpositū Ari. ibi. & tm̄ res illorum trium generum per se acquiruntur per motum propriè dictum. ¶ Item iuxta hoc pōt argui, ꝙ inconuenienter distinguit hic motum, cum motus sit passio naturalis & ita impertinens logico. ¶ Ad qđ pōt rn̄deri, ꝙ motus inquantum eius principium, est materia uel forma, siue inquantum egreditur a principijs corporis naturalis sicut passio a principijs sui subiecti pertinet ad considerationē naturalis: sed inquantum est quid transcendens repertū in diuersis gñ̄ibus per reductionē sed in quā est ad res diuersorū generū, sic pertinet ad considerationem logici considerātis generalissima.

Cōt 9. & 10.

¶Est

¶ Est autē simpliciter quidem quies motui contrarium. Cap. eod.

NOtandum, q quot sunt speciesq; motus tot & qetis, & sumendo ambo, vt differunt in eodem genere, opponuntur priuatiue. speciali autem motui priuatiuè opponitur quies s.e.i.lis, non illa q̄ est in termino ad quē: quia illa est salus & perfectio motus, sed quę est in termino a quo, vt dealbationi priuatiuè opponitur quies in nigredine. Motui autē ad vnum terminum contrariatur motus econtrario qui est ad terminum contrarium, & quieti in contrario vno contrariatur quies in alio cōtrario: ita q motus specialis habet pro contrario alium motum, & pro priuatiuè opposito quietem, similiter quies habet pro contrario aliam quietem, & pro priuatiuè opposito motum. ¶Quod si qs ponat quietem contrariam motui, non esset possibile uitare inconueniens, scilicet plura contrariari eidem uniuoco, quod est contra Arist. 1. topic. & 10. metaph. nō est autem inconueniens eidem vnum contrariari, & aliud eidem priuatiuè opponi.

C. 12. & circiter. Cont. 14. & inde.

¶ Habere autem multis modis dicitur &c. Cap. de habere.

NOtandum, q quotcunque modis aliquid dici tur esse in alio, tot modis potest dici illud aliud habere idem, qdod in eo est. Sed tamen octo modi habere hic positi & octo modi essendi in 4. physi. non sunt idē nec fortè omnes isti reducibiles ad illos, nec econuerso. ¶Pro hac tamen distinctione intelligendum, quòd sicut quę cunque genera accidentium æquiuocè sunt in substantia, ita substantia ea habet æquiuocè. ¶Duos igitur modos primos ponit Arist. quibus substantia dicitur habere qualitatem & quantitatem. alios duos iuxta predicamētū decimū, qd est habitus, vt hr̄e ea quæ circa corpus sūt secūdū totū, vel scd̄m partē: per hos quatuor modos primorū generū accidētiū & vltimi gn̄is dās intelligere modos alios hr̄e scd̄m alia gn̄a intermedia. & adiungit alios quatuor modos habere ut partem, contentum, possessionem, & cohabitationem. per quos possunt alii modi priores inotescere, nec enumerat oēs modos habere, sed

Cont. 23.

sed famosiores & præcipuè de numero illorum, qui sunt ad propositum. ¶ Pro his omnibus notandum de æquiuocatione habitus, quod habet quatuor primos sensus, qui dicti sunt prius, & in primo sensu sumptus habet hāc totam distinctionem. ¶ Notandum etiam pro tertio modo quod habitus, ut est generalissimum, non habetur, vt dicitur, 5. meta. quia tunc esset processus in infinitum, sed est habitudo media inter habentem & adiacentia corpori, quæ habentur per illum habitum. si enim habitus ut est generalissimum haberetur, hoc esset per alium habitum, & pari ratione ille haberetur per alium, & sic infinita essent entia, quod est inconueniens, quia tunc nullū esset primum ens, cuius oppositum probatur in 2. met. & aliqualiter persuadetur in fine duodecimi meta. sic. Entia non volunt malè disponi non est autem bonum pluralitas principatuum. unus igitur princeps qui est deus benedictus in sęcula sęculorū. Amen.

super cap. de qualitate.

¶ Expliciunt quæstiones Ioānis Scoti super libro Prędicamentorum Aristot.

¶ INCIPIVNT quęstiones eiusdem super libro primo Perihermenias Aristo.

RIMVM oportet constituere q̄d sit nomen quid verbum & cæt. Cap. primum.

Quæstio. I.

CIrca subiectum huius libri notādum, quod Boetius ponit illud esse interpretationē, quod etiam indicat interpretatio hu⁹ nominis, Perihermenias, sed si ratio interpretationis sit hæc vox articulata prolata cum imaginatione significandi, tunc interpretatio dicitur de incomplexis, & complexis, & non est proprie subiectū huius libri, cum liber iste medium teneat ordinem inter librum prædicamentorum, & librum priorum, quorum alter est de his quæ pertinent ad primam operationem intellectus, alter de his, quæ ad tertiam. Iste liber ergo est de his, quę pertinent ad mediam. Sine autem ratio prædicta sit ratio inter-

Interpretationis, siue secundum alios alia specialior .s. vox articulata prolata cum imaginatione significandi esse aliquid, vel non esse, non erit interpretatio proprium subiectum hic cũ nulla pars logicę sit de voce, vt de subiecto, sicut dictum est in principio prædicamentorum, qa omnes passiones subiectorũ in logica eis æqualiter inessent, nulla etiam uoce existente. ergo enunciatio hic conuenienter potest poni subiectum & hęc enunciatio in mente, quia illa causatur ex secunda operatione intellectus, quia omnia quæ hic determinantur, propter ipsam determinantur, puta primo de partibus eius integralibus nomine & verbo, secũdo de eius genere, quod est oratio. deinde quid ipsũ est, & de diuisione eius in suas primas species, & consequẽter de eius proprietatibus: oppositione scilicet & habitudine & cęteris huiusmodi. Si autem istæ proprietates insunt enunciationi in uoce, hoc non est primo, sed inquantum est signum eius enunciationis. quæ est in mente. ¶Contra hoc subiectum debet esse commune omnibus quæ determinantur in scientia. non sic est enunciatio, cum hic determinetur de nomine & verbo, de quibus enunciatio non prædicatur. ¶Item auctoritas Boetij est in contrarium, qui dicit hunc librum esse de interpretatione. ¶Item, quod non est enunciatio in mente: probatio: quia illius non sunt partes, scilicet nomen, & verbum, cum utrumque sit vox, sed enunciationis sunt illæ partes, de qua hic determinatur. ¶ Ad primum si intelligatur illa maior de vniuersalitate prædicationis, qualis est totius vniuersalis in suas partes. falsa est: in omni namque scientia, cuius subiectum est compositum. necesse est determinare de partibus subiecti, de quibus tamen subiectum non prædicatur: sed si aliquo modo sit vera maior debet intelligi subiectum sic esse communiter: quia eius cognitio principaliter quæritur in scientia in cognitione omnium aliorum, quantum illa alia determinantur pp cognitionẽ principalis subiecti. ¶Ad secũ dico, quod de multis dicitur scientia esse quorum non quodlibet est principale subiectum, ut dictum est in Porphyrio. ¶ Ad tertium dico, quod sicut nomen & uerbum in uoce sunt

par-

partes enunciationis in voce: sic ipsa in mente sunt partes enunciationis in mente. quæ enim percipiuntur ab intellectu in prima eius operatione, componuntur in secunda: licet nec hæc, nec illa exprimantur. ¶ Deinde, cum dicitur, quod tam nomen quàm uerbum est vox, vel est verum de his secundum quod nobis magis innotescunt, quia sic debuerũt eorum descriptiones assignari, & per illas patet descriptio eorum prout sunt in mente, vel aliud est dicere nomen esse vocem & esse in voce: quia vox forte potest esse essentialiter non in voce, hoc est non expressum, sicut & ipsum expressum, & primo modo ponitur in diffinitione nominis.

¶ Sunt ergo ea, quæ sunt in voce, earum, quæ sunt in anima passionum notæ &c. Cap. eod.

Quæstio. II.

HIc præmittit Ari. breuẽ tractatum de vocibus significatiuis, ideo pōt queri. vtrum nomen significat rem vel speciem in anima, & intelligitur qō nō de nominib. impositis ad significandum similitudines vel species, sed de quocunque alio nomine cuicũque imposito, vt de illo nomine homo, animal, & huiusmodi, vtrum homo significat naturam humanam, vel speciem. Dico autem speciẽ intelligibilium similitudinẽ intelligibilem, quæ est in intellectu vt in subiecto, sicut species sensibilis est similitudo rei sensibilis, quæ est in sẽsu vt in subiecto. Quod spẽm signẽt, vr̄ hic in litera: dicit. n. Arist. ea quæ sunt in voce sunt notę .i. signa passionũ in aia. illæ passiones non sunt res: quia res non sunt in aia. ¶ Item parum post dr̄ passiones animæ sunt oĩbus eædẽ: quorũ primorum hæ voces sunt notæ, & res etiam sunt eædem, quarum & hæ passiones sunt similitudines, hec litera manifestè exponit quid intelligat p passionem, quia similitudinem, & eam dicit sig̃nari primo per vocem, qa est similitudo rei, & res non est similitudo sui ipsius. ergo &c. ¶ Item tantum veritas & falsitas sunt in sermone, vt in signo. ergo enunciatio prolata illud significat, in quo est veritas & falsitas, illud est compositio intellectus; vt dicit Aristo. citò post in litera, ergo enunciatio cō-

po-

posita signāt illud quod est
in intellectu composito tm̄.
ergo & partes enunciationis
significant tm̄ ea q̄ sunt in in-
tellectu simplici, cuiusmo-
4 di est species.¶Itē manifestè
dicit Boetius frequenter in
cōmēto hoc, qđ uoces signi-
ficant similitudines, & dicit
5 hanc esse Ari.opinionē.¶Itē
Priscianus dicit, ꝙ oīs pars
orationis significat mentis
conceptum.sed iste cōceptus
non est res, sed similitudo,
6 ut uř.ergo &c.¶ Item tantū
illud significatur, quod pri-
mo intelligitur,sed quod pri
mo intelligiř, non est res.er-
go &c.probatio minoris, oē
intelligibile ē in intellectu.
res aūt nō est hmōi, qa lapis
nō est in anima,sed species la
pidis.tertio de aīa. ergo &c.
probatio maioris, quia ex.
3.de anima ex intellectu &
Cont. intelligibili fit uerius unum,
38. quam ex materia, & for-
Cōt.5. ma. ergo &c.¶ Item nihil
7 intelligitur nisi per speciem:
ergo nihil significatur per
aliquam uocem,nisi per spe-
ciem,ergo species magis si-
gnificatur, quia omne pro-
pter quod & illud magis.
¶Ad oppositum inferius in
fine capituli de verbo dicit
1.post. Aris.ꝙ uerbū signāt aliquid.
Cōt.6. constituit.n.intellectū,qui di
cit,ex quo sequitur, ꝙ signifi
care est alicuius intellectū
constituere,illud ergo signi-
ficatur, cuius intellectus per
vocem constituitur, sed pro
lata uoce nō constituitur in
tellectus speciei, sed rei, ut
patet in quocunque audien
te vocem significatiuā. Item
in primo elenchorum dicit
Ari. quod pro rebus vtimur
nominib.quia non possumus
ferre res ad disputandū, sed
species intelligibiles possi-
mus nobiscum ferre. ergo il
larum non sunt voces notæ,
sed rerum.Item ibidem pau
lopost, quia res sunt infinitæ
nomina autem finita, ideo
necesse est unum nomen, &
vnam orationem plures res
significare.Item Ari t.4.me
ta.dicit ꝙ ratio,quam signi- Cont.
ficat nomen est diffinitio, 28
sed diffinio indicat ueram
essentiam rei: ergo illa es-
sentia per nomen signi-
ficatur. Quod autem spe-
cies non significetur, pa-
tet. Tum quia tunc om-
ne nomen significaret ac-
cidens, quia illa species est
in anima: ut in subiecto: si-
cut species visibilis in ocu-
lo. Tum quia omnis propo-
sitio affirmatiua eēt falsa, in
qua subiectū & pđicatum co
gnoscunt ab intellectu per
diuersas species: ut illa: ho-
mo est aial, cum alia sit spe-
cie

eīe hominis per quam intelligitur, & alia animalis, & manifestè omnes propositiones essent falsæ, in quibus enunciatur actus realis de aliquo subiecto, cuiusmodi sūt. homo currit &c. cum hæc nō
Cōt. 38 insint speciei. Hęc etiam propositio. 3. de anima: lapis nō est in anima: sed species lapidis: includit contradictionem: primo remouet esse in anima a specie lapidis, quæ significatur per hoc nomen, lapis. per primam partē præpositionis lapis non est in anima. per secundam partem illud prædicatum eidem subiecto attribueretur. Tū quia omnis propositio esset vera, in qua prædicatur esse secundum adiacens, vt hęc sor. est vel antichristus est: quia species cuiuscunque subiecti, de qua enunciamus esse, est. Tum quia nullus syllogismus esset perfectus, quia si per terminum medium significetur species in anima, siue sumatur res, siue species, non erit illud sumptum sub suppositum medij. Tum quia nihil significatur, nisi quod intelligitur: species intelligibilis non intelligitur, quod ostenditur. Primò per simile, quia species uisibilis non videtur. Secundò, quia est id, quo intelligibile intelligitur: sed in omnibus circa primum differunt, quo est, & quod est per Boe. Tertio, quia si species intelligitur: intelligitur per aliam speciem, intellectus enim cum sit virtus passiua, nihil cognoscit, nisi sit in actu per speciem sui obiecti. *lib. de cri.*

AD QVAESTIONEM dicitur, quod species intelligibilis immediate significatur per vocem, sed illa dupliciter consideratur. aut inquantum est quid in se accidens. s. informans animam: aut inquātum representat rem. primo modo non significatur per uocem propter rationes ad oppositum, sed secundo modo: cum enim omne signum inquantum signum sit signum signati: sequitur, quod uox significans similitudinem inquantum signum rei, significat ipsam rem: sed mediatè: quia. s. immediatè significat id quod est signum rei, inquantum est signum. ¶ Contra. nulla ratio substantialis est eadem substantiæ & accidenti: cum nec etiam habeant idem genus generalissimum. sed * speciei quę est substantiæ similitudo, est accidens. ergo si hęc significentur per quodlibet *rei

no-

nomen, istis duobus erit solum nomen commune. ergo & ratio substantiæ est diuersa: ergo omne nomen est æquiuocum. ¶ Confirmatur ratio per Arist. in principio prædicamentorum, ubi exemplificat de æquiuocis: ut animal homo, & qđ pingitur: intelligens per hoc, ꝙ si aliquod nomen significet rem & similitudinem eius: esset æquiuocum. Ad istud dicitur, quod ęquiuocum cum diuersis actibus significandi significat multa: sed vox significat rem & similitudinem eodem actu. quia eodem actu est aliquid signum signi & signati. Per hoc ad confirmationem Ari. intelligitur, si diuersis actibus significandi significaretur utrunque: & diuersa impositione: hæc etiam patent in simili: quia non omnis dictio scripta est æquiuoca, & tamen secundum Aristo. illa significat dictionem in uoce: & cũ hoc rem: ideo nõ est ęquiuocatio: quia primum signatũ inquantũ est signatum est signũ signati. ¶ Ad rationes principales contra hanc positionem cõceduntur omnes, quæ probant rem significari. ¶ Ad probationes autem, quæ probant speciem non significari. Ad primam respondetur, quod non est inconueniens omne nomen significare accidens: sed immediatè uel in mente non inquantum est quid in se: sed inquantum est signum rei: & ita uoces aliquę significãt substantiam, ut ultimum significatum: & illæ dicuntur absolute significare substantiam. aliquid enim potest significare simpliciter: licet non immediate, ut patet de dictionibus scriptis: aliqua illarum dicitur significare simpliciter substantiam: licet omnia illa immediatè significent vocem. per Arist. in littera. ¶ Ad secundam probationem intelligendum, quòd ueritas & falsitas non sunt in signo, nisi per signatum. ueritas enim signi est conformitas eius cum signato, & falsitas difformitas. compositio ergo specierum ad inuicem ut illæ sunt signa rerum, non est iudicanda uera uel falsa, nisi a signatis, idest a rebus: omnis ergo ueritas cuiuscunque propositionis referenda est ad res: quia illæ sunt ultimo significatæ, & non sunt signa aliquorum aliorum. Hoc patet in exemplo: hæc propositio. homo est animal, scripta: non dicitur falsa: licèt hæc

vox.

vox. homo. non sit hæc vox animal. & hoc, quia litteræ nō significant uoces, ut sunt aliquid in se: sed ut sunt signa aliorum: & ita in omnibus his semper oportet recurrere ad ultimum significatum. ¶ Per hoc patet ad oēs probationes de ueritate & falsitate compositionū: quia ueritas nō est iudicāda nisi penes ultima significata: q.s.sūt res. ¶ Si arguatur contra hoc: hic hō est animal: prima significata notātur esse eadem: qa uox ponit in oratione suū primum significatum: ergo notatur hęc species esse eadem cū illa. & illę non sunt eædē. ergo propositio pro primo eius signato est falsa. Concesso, quod species uniantur inquantū sunt signa rerum & quod non sunt eædem: non sequitur propositionem esse falsam: qa circa signum inquantū signū nō ē nata esse ueritas uel falsitas, nisi referēdo de signatū, sed si aliqua lis debeat dici illa cōpositio, magis debet dici uera: quia cōpositio signatorū est uera. ¶ Contra. hæc species inquātū similitudo rei, non est illa spēs inq̄tū est similitudo rei & tamē notantur esse eadē per hoc uerbum est per tex. igitur per omnem affirmatiuam notantur primo esse eadem: quæ non sunt eadem. & omnis propositio quot ad primam compositionem dicitur uera uel falsa esse, cum illa sit simpliciter compositio: & non est uera: quia non est ita, sicut illa compositio significat, ergo est falsa. Quamuis hæc ratio sit difficilis ad soluendum, non tamen concludit necessarium, quia in aliis ubi est eadem forma arguendi non est difficile: quia in hac oratione scripta: homo est animal: primo uniuntur uoces, quia illæ primo significantur: sed non propter hoc est illa oratio scripta falsa. Videtur ergo dicendum ad istud, qđ quantumcunque per idem multa significentur, quorum unum significatur inquantum est signum alterius, si illud componatur in oratione cum alio, non est compositio sigorum: sed signatorum ultimorum, quę non sunt signa: & per orationem prolatam non significatur compositio specierum: sed rerum: sicut nec per enunciationem scriptam signatur compositio uocum: sed rerum. ¶ Ad probationem de syllogismo dici potest, quod supposita acci-

cipienda ſunt in ſyllogiſmo perfecto ſub medio, quoad vltimum ſignificatum eius, & ſic res ut conſideratur a ratione, eſt ſuppoſitum rei. ¶Ad vltimam probationem dicitur, quod ſpecies intelligitur, licet non primo, ſed per reflexionem, & quia impoſitio eſt ad placitum, poteſt uox imponi ad ſignificandum illud immediatè intellectum per reflexionem: ſicut & illud primo intellectum. ¶Ad probationes probantes ſpeciem intelligibilē non intelligi. ¶Ad primam negatur ſimilitudo. Senſus enim cum ſit uirtus materialis non poteſt ſe reflectere ſupra ſuum actum: neque ſuper id quo cognoſcit ſuum obiectum, & ideo ſpecies ſẽſibilis non ſentitur, ſed intellectus propter ſui immaterialitatem poteſt ſe reflectere ſupra ſuum actum, & ſupra ſpeciem qua cognoſcit ſuum obiectum, & etiam ſupra ſeipſum, & ita omnia alia a ſuo primo obiecto poteſt cognoſcere per reflexionem. ¶Ad aliam probationē concedo ſpeciem aliud eſſe ab illo, quod cognoſcitur ꝑ illam ideſt a primo obiecto: quia illius eſt ſpecies, ſed cũ hoc ſtat ipſam ſpeciem eſſe aliquod intelligibile aliud a primo obiecto. ¶Ad tertiũ dico, quod ſpecies nõ cognoſcitur per aliam ſpeciē, quia ſolum illud quod primo cognoſcitur ab intellectu ſcilicet primum obiectum intellectus, quod eſt, quod quid eſt rei materialis cognoſcitur per ſpeciem in intellectu, omnia alia cognita per reflexionem, & per diſcursũ cognoſcuntur ſine propria ſpecie.

AD PARTEM oppoſitam quæſtionis aliter dicitur, quod res primo ſignificatur, non tamen ſecundum quod exiſtit, quia nec ſic per ſe intelligitur, ſed ſecundum, q̃d per ſe percipitur ab intellectu, hoc eſt ipſa eſſentia rei quæ ſignificatur per diffinitionem, quæ eſt primum obiectum intellectus, vt vult auctoritas .4. meta. prius adducta, nec tamen hoc totum compoſitum ſignificat quod eſt res vt intelligitur, quia illud eſt ens per accidens: omnia nomina quæ ſignificant res alicuius generis, ſignificant ens per ſe: ſolum enim ens per ſe eſt in genere. ¶ Ad omnes auctoritates in contrarium dicitur, quod per ſpeciem vel paſſionem uel conceptum, vel quodcunque aliud in alijs auctoritatibus Cõt.28

bus

bus signatur res, ut intelligitur, ad denotandum quod res ut existit non significatur. ¶ Si autem aliquis dicat aliquid manifestius pro hac littera Ari. negatur quia in hoc non exponitur Arist. ¶ Ad illud de compositione & diuisione intellectus dico, quod compositio est illarum rerum: non tamen ut existentium: sed ut intelliguntur: & ideo dicitur ueritas & falsitas circa compositionem & diuisionem intellectus: quia illa compositio ab intellectu causatur & est in intellectu, ut cognitum in cognoscente: non autem ut accidens in subiecto: & ita concedo de partibus compositionis, quod sunt in intellectu simplici, ut cognitum est in cognoscente: & in illo modo sunt res in intellectu, non species solæ. ¶ Ad aliud dico, quod res intelligitur primo, & non species nisi per reflexionem. ¶ Ad illam probationem de intellectu & intelligibili: dictum est quomodo debet intelligi super librum Porphyrii. ¶ Ad aliud potest negari ista consequentia. nihil intelligitur nisi per speciem. ergo nihil significatur nisi per speciem, si ly per. vtrobiq; sumatur causaliter. quia intelligere & significare non ordinatur ad inuicem. sicut causa necessaria, & effectus: sed significare præsupponit intelligere: sicut illud sine quo nõ: quod autem est causa sic p̄suppositi, non oportet q̨ sit causa sic præsupponentis: sed tantum præsupponitur ei: sicut illud cuius est causa: sic species præsupponitur significationi. ¶ Cõcessa autem p̄suppositione, quod nihil significatur nisi per speciem, siue ly per. sumatur causaliter, siue præsuppositiuè, non sequitur ulterius speciem significari: quia illa propositio: propter quod &c. intelligitur de causa efficiente & uniuoca per se, & essentiali & totali, cuius modi nõ est species respectu significationis. Illarum uiarum eligatur quæ uidetur probabilior. ¶ Pro prima & contra secundam est præcipuè secunda auctoritas hic in littera: & argumenta de ueritate & falsitate p̄positionis. ¶ Pro secunda & contra primam præcipuè est ista ratio: quia res primo intelligitur & tempore & natura, quàm intelligatur species per reflexionem, ergo in illo priori potest intellectus ei nomen imponere;

ponere: quod nomen tantũ rem significat. ergo non est necesse omne nomen significare speciem. ¶ Contra utrunque: magis tamen contra primam: est uis de nominibus impositis ad significandum singularia: licet enim posset saluari secundum uiã secundam: quia.s. singularia aliquo modo intelliguntur: licet non primo: non tamen posset saluari secundum primam uiam: quia illa nullo modo faciunt speciem in intellectu. ergo nomina eis imposita nullo modo significant species intelligibiles in mente. ¶ Consimiliter cõuenit arguere de nominibus impositis ad significandum figmenta. quia tam illa quam singularia, licet faciant species in uirtute imaginatiua, non tamen in intellectu. qui tantum natus est recipere speciem sui obiecti: quod est quod quid est rei materialis: aliorum autem non: cum una potentia non sit receptiua nisi formarum eiusdem generis.

¶ Contra secundam uiam est, quod omnis propositio esset falsa, ubi subiecto aliqs actus realis denotatur in esse: quia si nomen significet rem ut intelligitur: tunc tale prædicatum attribueretur ei, ut intelligitur, & sic ei non inest ergo &c. Quod non insit ei, sic probo. quia ei ut intelligitur, insunt prędicta intentionalia. & medium comparatum ad prædicata intentionalia & realia sumitur sub extraneis rationibus. quia sic sumendo medium in syllogismo, si cõcludatur aliqua conclusio, fiet fallacia accidentis. Prima uia uidetur probabilior: secundum auctoritates. Secunda secundum rationes.

Quæstio. III.

QVæritur Vtrum facta transmutatione circa rem quæ significat, fiat transmutatio in significatione uocis. Qđ sic Boe. in lib. diuisionum. cum res non sit subiecta uoci: erit vox non significatiua, & illa prius fuit significatiua, quãdo fuit res. ergo &c. ¶ Item in trãsmutatione subali res amittit nomen & diffinitionem. ergo res transmutata non habet nomen qđ prius habuit. ergo nomen quod significauit prius ipsam, non significat ipsam nunc. ¶ Item destructo uno correlatiuorum destruitur aliud ex libro prædicamentorum. sed signum & signatum sunt correlatiua. ergo destructa res,

Cõmentator. primo physi. c. 63. & in de substãtia orb. c. 1.

2

3 c. de relatione

quæ est signatum, destruitur vox inquantum est signum rei. ¶Item quod non intelligitur, non significatur, nō ens non intelligitur: ergo non significatur. probatio maioris, significare præsupponit intelligere: probo. mi. omne intelligibile facit speciem in intellectu, nō ens nō facit speciem in intellectu. ergo &c. Probatio mi. tum quia destructa causa destruitur effectus, species est effectus. res est causa speciei. ergo destructa re, destruitur species. Tū qa destructo signato, destruitur signum, res est signatum, ergo destructa ea species destruitur. ¶Ad oppositum est Arist. in li. prædicamentorū. c. de substantia. dicens, quod eadem oīno oratio qñq; est vera, qñq; est falsa. igitur dictiones orationis, quæ qñq; est vera, & qñq; est falsa, idē signãt, & tamen in re quę significatur per ipsas dictiones, est transmutatio, vt patet de hac oratione. sor. sedet qa qñ est hęc ē vera vel falsa, circa sedere est trāsmutatio. ergo in significando non mutatur facta mutatione in re. ¶Item multi sunt actus vt dormire, currere &c. qui quandoque sunt. qñque non sunt. si ergo vox illa significans mutaretur propter mutationem in istis, vox imposita istis multotiens esset non significatiua, & iterum significatiua, & pconsequēs oporteret ipsam multotiens imponi ad sigñandum. ¶Itē nullo currente hæc non esset falsa, aliquid currit, quia currere non significaret idē quod significat, quando cursus est. ¶Item manifestū est ex modo loquendi: quia eundem intellectum constituit vox prolata in nobis, quando res significata est, & quando non est, alioquin non diceremus hanc esse falsam: sor. est sorte nō existente. ergo cum significare sit intellectum cōstituere, ergo per uocem idē significatur. ¶Item primo poster. non entia contingit significare, & intelligere, ergo non entitas rerū, non infert non entitatem significati uocis. *Tex. 1.*

DICENDVM ad quæstionem, quod facta transmutatione in re secundū quod existit, non fit transmutatio in significatione vocis, cuius causa ponitur, quia res non significatur vt existit, sed ut intelligitur per ipsam speciem intelligibilem, sed siue sit, siue non sit, cum tam res, vt intelligitur, quam species maneant in transmutatæ facta transmutatione in re ut exi-

existit, quia per eandem speciem cognoscimus essentiã, & eandem scientiam habemus de ea, quando existit, & quando non existit, quia per Ari. primo poster. de his quę tex. 20 frequenter sunt, possumus habere demonstrationem etiam quando non sunt, vel fiunt, & per consequens eandem scientiam habere, sicut & quãdo sunt, sequitur quod res vt significantur per vocẽ, a non transmutantur qualicũque transmutatione facta in re, ut existit: & per cõsequẽs nec uox significans, transmutabitur in significando.

¶Ad primam auctoritatem in littera Boetij talis ẽ. si nulla res sit subiecta, quã significat uox, significatiua esse nõ dicitur. vbi sit, non prædicat secundum, sed tertium adiacens, si nulla res sit subiecta, quam vox significat idest significata per uocem & cætera, & sumitur ibi res non tantum pro existentibus, sed etiam pro re, quæ intelligitur, quasi diceret. si nihil significetur per uocẽ, uox non dicitur significatiua ¶Ad secundam, intellectus illius auctoritatis potest esse talis, in transmutatione substantiali rei singularis, in qua scilicet abijcitur forma substantialis, res singularis transmutata amittit nomen & diffinitionem speciei, quia non manet in specie, in qua fuit prius. ergo nomen speciei amittit suum significatum, non sequitur, quia illud nomen nullum suppositum significauit. nec etiam nomen indiuidui, si quod esset ei proprium impositum, amittit proprium significatum, sed tantum transmutatur a forma speciei, in qua fuit prius. ¶Ad primam rationem est concedendum, quòd destructo signato destruitur signum, sed licet res destruatur vt existit, non tamen res ut intelligitur, nec ut est signata destruitur. ¶Ad aliam, maior principalis potest negari. ¶Ad probationem, significare sic præsupponit intelligere, quod omne significatum prius intelligebatur, alioquin ei uox non fuisset imposita, sed post quam imposita est, potest illud significare, ad quod imposita est, licet a nullo intelligatur. ¶Vlterius potest dici ad minorem, quod est falsa, quia per Aristote. secundo poster. nõn entia contingit intelligere. ¶Ad probationem illius minoris maior est falsa de omnibus alijs, præter quam de primo Tex. 7.

obiecto intellectus. vlterius etiam minor illius probationis si intelligitur sermo fieri de non existente, potest negari: quia non existens potest intelligi per speciem, nō quā facit, sed quam fecit in intellectu, quia illa species potest manere eadem nunc quæ prius. ¶ Cum obijcitur, ꝙ non, quia causa destructa &c. Ista probatio tantum intelligenda est de causa rei in esse, & in fieri, res autē secundum quod existens tantum est causa speciei in fieri. ¶ Cum secundo, dicitur destructo signato destrui signum. dico, quod res secundum quod existit, non est signatum per speciem intelligibilem in anima, sed res secundum quod intelligitur, & isto modo non destruitur. ¶ Contra solutionem quæstionis, si vox significet idem re existente & non existente ergo quod significatur est idem. consequentia patet, qa omnis actiua vera potest trāsmutari in passiuam veram, & vlterius prius significabatur res existens, nunc non existens, ergo existens & non existens sunt idem, quod est falsum. ¶ Ad illud est facilis responsio, ꝙ nec prius significabatur per vocem res existens, nec nunc res non existens, sed res vt intelligitur, cui extraneum est existere, vel non existere, secundum quod significatur.

¶ *Et quemadmodum nec litteræ omnibus eædem, sic nec eædem uoces. Quorum antem hæ primorum sunt notæ: eædem omnibus animæ passiones sunt: & quorum hæ similitudines: res etiam eædem. c. eod.*

Quæstio. IIII.

QVæritur de differentia quam assignat Aristoteles inter litteras & voces ex vna parte, & passiones & res ex alia parte. hoc est quod voces & litteræ non sunt eędem apud omnes. res autem & passiones sunt eędem apud omnes. Quod non sit conuenienter data, probatur, quia si passiones sunt eædem apud omnes, cum ducant in cognitionem rerum. ergo apud omnes sunt eædem res cognitæ. ergo omnes sunt æquè scientes. ¶ Item aliquæ sunt res apud aliquos, quæ non sunt eædem numero apud alios: nec eædem

dem specie. ergo &cæt.

¶ Item comparatio apud diuersos utentes non diuersificat aliquid secundum se. ergo litteræ, & uoces apud quoscunque utentes sunt eędem naturaliter.

¶ Item illud quod est a natura est idem apud omnes. sed uox significatiua est signum naturale: ergo idem significat apud omnes. probatio minoris: cuiuslibet uirtutis naturalis est aliquod instrumentum naturale. sed uirtus interpretatiua est uirtus naturalis homini, cum homo sit animal sociale uolens alij exprimere quod apud se est. ergo uox significatiua quæ est instrumentum illius uirtutis, est signum naturale. ergo naturaliter significat.

¶ Ad oppositum est Ari.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod differentia est conueniens: quia passiones inquantum sunt signa, & res inquantum sunt significata, sunt eædem apud omnes. nam eadem passio in anima apud quoscunque concipientes repræsentat eandem rem. quia eadem similitudo in anima semper est eiusdem repræsentatiua: sicut est similitudo sensibilis in sensu litteræ: & uoces in se eædem, non sunt eædem apud omnes inquantum sunt signa, quia nec eadem littera apud omnes repræsentat eandem uocem: sed uel aliam uel nullam: nec eadem uox apud omnes significat eandem passionem: sed uel aliam uel nullam. ¶ Ex hoc patet res & passiones esse signa naturaliter. quia apud omnes uniformiter significant & significantur. & quod est a natura, est idem apud omnes: littera autem & uox non sunt signa a natura: quia non sunt eædem apud omnes, inquantum significant aut significantur: nec intendit Arist. hic assignare eorum differentiam, nisi inquantum sunt signa & signata.

¶ Ad primam rationem dicitur, quod licet omnes eodem modo simplicia concipiant: non tamen eodem modo componunt & diuidunt. unde tertio de anima dicitur, quod intellectus circa quod quid est, non decipitur nisi secundum accidens: & hoc est secundum ipsos, non in absoluta apprehensione, sed in componendo quod quid est cum altero. ¶ Contra. saltem sequitur, quod omnes erunt Cõr.36 & 21.

 æquè

æquè scientes quantum ad apprænhensionem simplicium.& ita erunt omnes eque scientes dissinitiuè quia dissinitio est uia cognoscēdi simpliciter. sed hoc manifestè est falsum. multi enim sciunt aliqua simplicia, de qbus alij nihil apprehendūt. Quod autem additur de tertio de anima, non est ad propositum. Est enim iste intellectus Aristo. vt patet in 9. metā. in fine, ubi loquitur de eadem materia, quod uel intellectus omnino concipit, quod quid est, uel nihil eius. & ita non decipitur circa ipsum. quia deceptio presupponit aliquam cognitionem, & aliquem errorem: non autem intelligit, quod intellectus concipiat omne quod quid est, cum contingat alicuius quod quid est nihil concipere. Ideo patet responsio secundum illud quod dictum est in responsione, quod passiones non sunt eædem apud omnes in se, sed inquantum sunt signa rerum. omnis enim passio eadem in se, apud cuiuscunque mentem fuerit, eandem rem representat. ¶ Ad aliud de rebus patet similiter. quia res inquantum significantur per passionē sunt eędem apud omnes.

Cōtex. 22.

¶ Ad tertium cōcedo, quod eædem literæ manent in se in comparatione ad quoscūque utentes: sed non manēt signa earundem vocum apud omnes: quia non significant idem apud omnes: nec etiam est inconueniens, eas sic uariari apud diuersos imponentes, cum fiant signa ex impositione, quæ diuersa est apud diuersos.

¶ Ad aliud dico, quod uox significatiua non est instrumentū uirtutis interpretatiuæ in homine: sed guttur & pulmo: quæ concurrunt ad formationem uocis, sicut si naturaliter homo uelit fugere nociua, non sequitur omne illud esse naturale instrumentum, quo fugit nocica, puta uestimenta uel arma uel huiusmodi. sed tantū natura illa dedit, ut īstrumēta naturalia, quibus hō hæc posset sibi præparare, ut manus: nam ꝑ manus hō potest illa per artem ꝑparare, & sic per rationē, & instra naturalia formandi uocem pōt hō aliqua imponere, q̄ sunt signa ad placitum, & non naturalia siue conceptus.

¶ Nomen ergo est uox significatiua secundum placitum sine tempore: cuius nul-

nulla pars est significatiua separata. Cap. ij.

Quæstio. V.

QVæritur circa illam particulam: sine tempore. vtrum terminus communis impositus ad significandum ueram naturam, cuius aliqua supposita essent, aliqua non: dicatur uniuocè de existentibus, & non existentibus? Quod non uidetur: quia quæ æquiuocantur in superiori, non uniuocantur in inferiori: sed supposita existentia & non existentia æquiuocantur in ente, quod est superius, ergo in termino cõi, qui significat iferius ad ens. maior patet quia de quibuscunque dicitur inferius uniuocè & superius. minor patet. quia existentia sunt entia: alia uero non entia: uel solũmodo entia in potentia.

2 ¶Item ꝑdicatio uniuoca est ꝑdicatio eẽntialis, aliter non distingueret a denoiatiua ꝑdicatione. sed terminus cõis nõ ꝑdicat eẽsẽtialiter de his & de illis. ergo non uniuocè. minor patet. quia ꝑdicatio essentialis uerissime fit cum hoc uerbo est. sed isto modo non ꝑdicat de suppositis nõ exñtib. ut oñdet post. ¶Item enti & non enti nihil est vniuocum: quod patet per locum a maiori. quia nec omnibus entibus est aliqd cõe: uniuocum, ergo &c. 3 ¶ Ad oppositũ. terminus cõis dicitur de his & de illis, scd̃m eãdem rõnem & idem nomen. ergo uniuocè. antecedẽs patet. quia talis terminus cõis non hẽt nisi unam diffinitionẽ: cum sit uniuocũ in se. ergo dr̃ de oibus, de quib. dr̃ scd̃m illam. ¶Item qđ significat præter oẽm dr̃iam tpis ad supposita nullius tpis determinatur: hmói est terminus cõunis noialis. ergo &c. ¶ Item dr̃iæ accidentales significato termini non faciũt terminum cõem æquiuocũ. sed esse fuisse uel fore: existere: uel non existere: ut ꝑsens uel præteritũ: sunt dr̃iæ accidentales sigñato termini. ergo &c. minor patet. qa si terminus significaret aggregatum ex existẽtia & ex esse uel fuisse, significaret ens per accidens, & ita quod significaretur per ipsum, nõ esset in genere.

AD ISTVD dicendũ, ꝙ terminus cõis qui non est æquiuocus ex impositione ad diuersas naturas: sed tantum imponitur ad significandum unam naturam de qbuscũq; dr̃ simpliciter: dr̃ & uniuocè.

quod patet. tum quia si est in se uniuocus, ergo habet vnam diffinitioné exprimentem illud significatum, cui imponitur. ergo de quibuscunq; dicitur simpliciter, dr̃ scd'm illa diffõné: quia ad oppositũ consequentis, quod dicatur de aliquibus secundum aliã diffinitionem, quam de alijs, cum omnis diffinitio exprimat significatum nominis. quia secundum Arist. in 4. meta. ratio quã significat nomen est diffinitio. sequitur illud nomen habere duo significata, quod est oppositum añtis. tum quia nullus terminus communis imponitur ad significandũ aliqđ suppositũ uel aliqua. æquiuocatio auté est diuersitas significatorum. ergo propter qualemcunque diuersitatem in suppositis, nunquam erit terminus communis æquiuocus, quia nunquam fit uariatio in eius per se significato. Si autem de omnibus suppositis dicatur simpliciter, sequitur quod de omnibus suppositis dicatur vniuocè.

Quæst. VI.

QVæritur ergo vlterius propter ueritaté istius & propter solutionem rationum, utrum sint aliqua simpliciter supposita termini cõmunis significantis ueram naturã præter existentia? Quod sic videtur. omne illud ꝑ quo terminus põt simpliciter supponere & verificare ꝓpõné, est simpliciter suppositũ eius. huiusmodi sũt alia ab añtib. ut patet in his ꝓpõnib. non fuit. hõ erit. sumendo fuisse ꝓut dicit actum incohatũ & terminatum. sic.n. non uerificatur illa ꝑ aliquo existente. & specialiter in hac ꝓpositione, s. cõtingit oém hominem currere. in qua dicit Ari. substantiã stare pro eo ꝙ contingit esse. ¶Ité participari secũdum aptitudiné sufficit ad rõné cõis. ergo participare secũdũ aptitudiné sufficit ad rõné suppositi antecedés patet. qa vniuersale est aptũ natũ ꝑdicari de pluribus. consequentia patet. qa non maior actualitas requiritur ad suppositũ: ut videtur in participando actiuè, quam ad cõmune passiuè. sed alia ab existentibus sunt apta participare formam communis. ergo &c. ¶ Item inter suppositum & commune est ordo secundum superius & inferius, talis ordo non est in rebus secundum quod existunt: sed tantummodo inquantum cõparantur ad intellectũ. ergo ratio cõis & suppositi non dependet ab esse rei: sed a consideratione intellectus. sed illa potest

Gvi.28

2. perihermе. & 1. Prior. & alibi quare.

3

potest esse eadem circa res siue existentes siue non existentes: quia extraneum est ei quod concipitur ab intellectu, inquantum tale existere, siue nõ existere. ergo tã suppositũ q̃ cõe eodẽ mõ se habet ad existentiã & nõ existentiam. ¶ Ad oppositum. commune est de per se intellectu cuiuscunque simpliciter suppositi. ergo de quocunq; illorum prædicatur, per se primo mõ prędicatur: sed non de non existentibus: ut ostendetur post. ¶ Item non sufficit ad suppositum, q̈ significet particulariter illud quod significat suum cõmune uniuersaliter. qa tunc cum sola uox significet: uox esset suppositum uocis, quod est manifestè falsum: ergo oportet, quòd suppositum sit idem essentialiter cum suo communi: sed non ens non est idem essentialiter cũ eo qđ est vera natura. ergo &c. ¶ Itẽ tunc esset falsa ois uniuersalis affirmatiua de inesse: in qua prædicatũ nõ inest suppositis nõ existentibus qa eis denotaretur inesse per dici de omni: cũ sint supposita simpliciter communis distributi. & præcipue nulla esset uera de inesse, ut nunc, nec etiam possibilis: quia prædicatum eius non posset inesse non existẽtibus. & ita nulla uniuersalis de contingenti esset possibilis: quia poneretur in aliam de inesse impossibilem.

Quæstio. VII.

QVæritur circa hoc de ueritate talium ꝓpositionum. Vtrum hæc sit uera. Cæsar est homo. Cæsar est animal. Cæsare non existente. Videtur q̈ sint falsæ: quia quod est uerè ens, nõ potest uerè prædicari de non ente. sed Cæsare nõ existente, adhuc homo est uerum ens, saltem in aliis suppositis: quia alia supposita sunt simpliciter entia, in quibus simpliciter est ipsũ ens: ergo nõ prædicatur &c. consimiliter arguitur de homine & animali. ¶ Itẽ per Ari. 2. periherme. quando nõ est oppositio in adiecto in prædicato, nec prædicatur esse secđm accidens: tunc tent cõsequentia a coniunctis ad diuisa. sed hic. Cæsar est homo. Cæsar est animal. in hoc casu nõ est oppositio in adiecto, nec prædicatur esse secũdum accidens, cum prædicetur esse substãtiæ uerè entis: quod est esse uerissimũ. ergo sequitur, Cæsar est. cõsequens falsum. ergo & antecedens. ¶ Item in isto casu hæc est uera. Cæsar est homo Cap. 2.

mo mortuus. & sequitur, ergo nõ est hõ quia q̃d cũ* denominatione repugnãte prędicatur de aliquo: uerè negatur ab eodem. Ans probatur. tum quia hæc est uera. Cæsar fuit hõ. prout ly fuit, dicit actum terminatũ. ergo d̃finit esse homo. ergo est homo mortuus. Tum quia Cæsar non est homo uiuus: quia non uiuit. est ergo homo mortuus: qa mortuum & uiuum circa hominem sunt immediatè opposita.

*denominatione.

4 ¶ Item in transmutatione substantiali res amittit nomen & diffinitionem. q̃d. s. nomen prius dictum est uerum esse de supposito in comparatione ad speciem: ergo suppositum in corruptione quæ est transmutatio substantialis amittit nomen speciei.

5 ¶ Item si illa esset uera, antichristus est homo. pari ratione esset necessaria, ergo de supposito contingenti diceretur medium uerè cum modo necessitatis. ergo idem de eodem nõ posset dici uerè cum modo cõtingentiæ. ergo omnis minor in vniformi de contingenti cum denotet medium dici de tali supposito contingenter esset impossibilis.

6 ¶ Item destructis primis substantiis, impossibile est aliquod aliorum remanere: q2 oia alia uel sunt in eis, vel dicuntur de eis. ergo in isto casu secunda substantia quæ significatur per hominẽ, non d̃r de Cæsare. ¶ Ad oppositum. hæc consequentia est necessaria. Cæsar currit. ergo hõ currit. ergo medium cuius uirtute tenet est necessarium. illud est. Cæsar est hõ. necessitas consequentię ostenditur: quia aliqñ sequebatur; & nunc manet idem intellectus añtis, & consequentis: qui & tũc, & ex eorum intellectu dependet cõsequentia. ergo & nunc sequitur. ¶ Item 4. meta. dicit Aristo. hoc est hoc: quia hoc significat hoc: sed cæsare nõ existente, est hõ de significato eius, cum idem significat homo cęsare non existente, quod significat existente. Cõtex. 10.

¶ Dicitur q̃ Arist. intelligit ibidem de primo significato termini, ut infert de homine & animali bipede, non de parte diffinitionis uel *significati. ¶ Contra. totum significatum infert partem. ergo si sit uerum totum enunciare de subiecto: & partẽ: si autẽ hæc consequentia. aĩal bipes. ergo aĩal: non tenet homine non existente. ergo nõ tenet ipso exñte: qa eadẽ diminutiõ fięt utrobique: cum

*diffinitis.

di-

diminutio fit rõne significa torum, quę semper manet eadem. ¶ Item cęsare nõ existente est hõ de per se intellectu eius. ergo ꝓdicatur de eo per se. ergo necessario. igitur & c. oẽs consequentiæ istæ patent ex primo poste. ¶ Dicitur ad hoc, q ꝓdicatũ esse de itellectu subiecti non concludit propositionẽ esse necessariã. sed qñ diffinitio vel pars diffinitionis ꝑdicatˀ de diffinito: singularis autẽ non est diffinitio, nec hominis, posito q nullus sit: quia non entis non est diffinitio. ¶ Contra. si non entis nõ est diffinitio. ergo de non entibus non sunt demonstrationes. consequentia patet: qa de subiecto demonstrationis oportet ꝓcognosci quid est consequens est cõtra Ari. 1. post. qui dicit, q de frequẽter exñtibus, qñ nõ sunt potest haberi demõstratio: qd est manifestum: quia nullo tonitruo existente põt sciri, q tonitruus est sonus terribilis. ¶ Item nõ entium sunt diffinitiones saltem indicantes quid dr per nomen. nullo hoïe existente, si detur talis diffinitio de hoïe in illa poneretur aïal. cum sit pars significati hoïs: ergo adhuc ꝓdicatur de ipso per se. ¶ Itẽ sequitur. cæsar est cæsar. ergo cæsar est homo. antecedens est uerum. quia idem prędicatur de se. igitur & cõsequens. consequẽtia patet. quia consequens est de intellectu antecedentis.

Tex. 10.

Quæst. VIII.

QVæritur propter hoc de ueritate illius. homo est homo. cæsar est cęsar. & in isto casu, uidetur q sint falsæ. qa ex eis sequitur. ergo cæsar est. ergo homo est quod ostenditur: quia nec est oppositum in adiecto, nec prædicatio secundum accidens, ut vr: quia prædicatur esse substantię. consequens est falsum. ergo & añs. ¶ Item ex istis sequitur. ergo cęsar est homo. ergo cæsar est animal: quia cõsequentia sunt de intellectu illorum añtium. & hæc consequentia sunt falsa: ergo & antecedentia. ¶ Item qñ affirmatiua est uera, oportet esse unionem i re, qualis significatur per propositionem: sed hic. cæsar est cæsar. nulla est unio in re: cum subiectum & prædicatum non sint aliquæ res. ergo &cæt. ¶ Ad oppositum nulla propositio est verior illa, in qua idẽ ꝑdicatur de se illæ sunt tales. ¶ Item 4. metaphy. hoc est

2 (beside "& añs. ¶ Item ex istis sequi-")

3 (beside "antecedentia. ¶ Item qñ")

est hoc. sicut argutum est supra. ¶ Item 3. metaphy. cap. de secundũ se. hominis multæ sunt causæ: quare homo est homo, nulla est causa. ¶ Item 7. metaphy. quærere: quare homo est homo: nihil est quærere: quia nihil est certius quod posset supponi in illa q̃ne, in qua illud est dubium. ¶ Item per Arist. in 2. periherme. omnis negatiua est per accidens vera. & hoc quia huiusmodi reducitur ad aliam affirmatiuam priorẽ ueram: & hoc maxime ad illam, in qua idẽ prædicatur de se. ergo ueritas illius. bonum non est malũ. redicitur ad ueritatem illius. bonũ est bonũ. cum ergo hæc sit uera. Cæsar non est asinus. & multa alia sic contingit remouere a Cæsare: sequitur, ꝙ contingat ipsum uerè affirmari de se ipso. ¶ Item per rationem. si negatur illa. sor. est sor. conceditur illa. sor. non est sor. & ulterius sequitur ergo sor. est non sor. talis enim consequentia tenet in omnibus, ubi ꝑdicata affirmatiua, sunt opposita contradictoria. huiusmodi sunt prædicata simplicia: ut dicetur inferius & ulterius. sor. est non sor. ergo non sor. est sor. per conuersionem. & ulterius ex cõuertente & conuersa, quæ conceduntur. arguatur syllogistice sic. non sor. est sor. sor. est non sor. ergo sor. est sor. præmissæ autem sunt veræ per illum qui negat. ergo hæc conclusio simpliciter est vera. nec obstat huic syllogismo, quòd non sunt nisi duo termini reales: qa hoc sufficit si sint tres termini secundum rationem, ut patet in syllogismo* ex oppositis. sor. autem in proposito habet rationem duorum. s. maioris extremitatis & minoris. ¶ Item in omni syllogismo ex oppositis conclusio est impossibilis ex secundo priorum. sed siue res sit, siue non sit, hic est syllogismus ex oppositis in tertio ſcđæ. nullus hõ est albus aliqs homo est albus. & sequitur. igitur aliquis homo nõ est homo. ergo conclusio est impossibilis, siue res sit, siue nõ sit. ergo eius opposita est necessaria, scilicet omnis homo est homo. siue res sit: siue non. ¶ Item siue res sit, siue non: hæc sunt contradictoria. sor. currit. sor. non currit. uel omnis homo currit. non omnis homo currit. ergo subiectum in utraque est idem: sed idem uerè potest prędicari de seipso cum hoc uerbo est, ergo &cæt.

¶ Re-

Cõtex. 10. Cõtex. 50. Cap. 1.

*expositorio.

¶Respõdetur ad istud, & ad quasdam rationes.s.Boetij & aliorum, quæ hic ponuntur, ꝙ cum dicitur sor. est sor. qa hic non prædicatur sor. tantũ, sed illud totum ens sor. quia res huius verbi est,cum eo, ꝙ specificat ipsum prædicatur,quãdo prædicatur tertium adiacens, sed subiectũ est sor. absolutè . non autem ens sor. & ideo in talibus propositionibus non prædicatur idem de se. Quamuis hęc responsio includat difficultaté de re verbi quando prædicatur tertium, vtrum.s.sit pars prædicati, de qua forte dicetur post. Tamen ad propositum potest argui specialiter sic: esse quando prædicatur tertiũ, prædicatur quod in alio est, hoc est esse eius qđ specificat ipsum,ergo hic sortes é sor. ꝑdicatur esse sor. & & illud est idé sorti. siue sor. sit,siue non sit. ergo affirmatiua vera.¶Confirmatur ratio per hoc: quia tales propositiones conceduntur esse verę. non ens est non ens, & chymera est chymera, propter hoc solum,quia esse prędicati est idem subiecto.

AD PRIMAM istarum quęstionum dici potest, ꝙ ratio communis vel suppositi non attribuitur ei vt exislit, sed vt concipitur apud intellectum, quia ponere aliquid existere, secundum ꝙ sibi attribuitur ratio communis, hoc est ponere idæas: sicut Plato posuit, igitur commune secundum ꝙ habet rationem communis est natura prout concipitur sub ratione dicibilis de pluribus, & ita suppositum est natura cõcepta apud intellectum sub ratione non dicibilis de pluribus, sed possibile est apud intellectum eodem mõ concipere naturam, vt dicibilis est de pluribus & eadé nõ dicibilis est de pluribus,siue vtraq; existat, siue neutra,siue quæ concipitur, vt non dicibilis de pluribus nõ existat & illa quæ concipitur vt dicibilis de plurib.existat in alijs suppositis.Semper.n.in natura concepta,vt hæc: intelligitur per se natura cõcepta absolutè.ergo alia ab existentibus sunt simpliciter supposita termini communis. assumptum, s. ꝙ res existés eodem modo concipiatur, sicut quãdo non existens patet: quia de his quæ frequenter fiũt, & quando non existunt, possunt fieri demonstrationes per Aristotel. primo posterio. ergo & illa possunt sciri diffinitiuè : quia cognitio demonstratiua præsupponit cognitionem diffinitiuam. tex.20

uam. ergo possunt simul concipi apud intellectum per eã dem speciem. Est ergo vis rationis in hoc natura humana concepta, vt hæc eodem modo se habet ad naturam humanam conceptam sub ratione dicibilis de pluribus siue natura cõcepta ut hęc, existat siue non, ergo æqualiter habet rationem suppositi quando existit, & quando non. Quod si ista nomina Cęsar antichristus & huiusmodi imposita sint ad significandũ supposita hominis, idest naturam conceptam vt hãc, cum semper idem significent facta qualicunque transmutatione in existentia rei (ut dictum est in solutione quęstionis tertię) sequitur quòd sẽper significẽt suppositum hominis, si autem sint imposita ad significandum simul totũ de quo dicit Arist. in 8. met. capit. de partibus diffinitionis, quòd circa idem, est generatio & corruptio, tunc nec significant suppositum hominis quando existunt, & quando non existunt: suppositum enim per se est eadem natura cum suo communi sũpta a quodam modo determinatiori, non sic simul totũ se habet ad naturam speciei sed iste homo ad minus significat vere suppositum hominis.

Cõt. 34 & inde.

¶ Ad primum argumentum patebit responsio ex solutione quæstionis sequẽtis. ¶ Ad secũdum patet, q̃ non est ratio suppositi significare particulariter quod suũ cõmune vniuersaliter, sed natura concepta apud intellectum, vt hæc, quæ quidem significatur per vocem, nõ est vox significans, cum sit suppositum naturæ conceptæ apud intellectum, vt dicibilis de pluribus, & hęc natura vt sic concepta, est idem essentialiter naturæ sic conceptæ, non tamen quòd ratio concipiendi cadat in vnione quæ fit cum hoc verbo, est. ¶ Cum dicitur in argumento non ens, non est idem naturæ veræ. Dico, q̃ non existens vt concipitur apud intellectum, potest esse idem alicui, quod in alijs suppositis est verum ens, sed inquantum est in eo, est non existẽs, sicut & ipsum, vt patebit postea. ¶ Ad aliud patebit, cum quæritur, utrum terminus cõmunis supponat & distribuatur vbicunque pro omnibus suppositis eius.

AD SECVNDAM quęstionem possunt tales propositiones concedi esse veræ; quia ad verificationem propositionis affirmatiuæ sufficit unio extremorum, hoc enim

enim solum significat propositio affirmatiua sed talis est in proposito. in intellectu.n. subiecti includitur per se intellectus prædicati, hoc dico si Cæsar & huiusmodi nomina imponantur ad significandum supposita hominis, tũc enim patet veritas taliũ propositionum ex solutione prçcedentium quæstionum, & ex argumentis etiam factis pro hac parte. q. & quibusdã tactis in solutione sequentis q. & specialiter ex quadam auctoritate Arist. primo poste. de omni est &c. ut de omni homine animal, si enim verum est dicere hominem verum est dicere animal, & si nunc alterum & alterum, ex qua auctoritate patet, ꝙ ad necessitatem propositionis sufficit necessaria concomitantia extremorum: ita ꝙ posito uno ponatur alterũ licet neutrum necessario existat. ¶Item patet, quòd aliter nulla propositio esset de inesse simpliciter, in qua prçdicatur commune de supposito suo, quia non esset semper vera, & nihil potest sumi sub medio in * minori de necessario, nisi suppositum communis, ergo nulla minor de inesse potest sumi sub maiori de necessario regulariter, hoc est contra Arist. primo priorum. ¶Ad primam rationem dico, ꝙ hic Cæsar est homo, non prædicatur existens de non existẽte. sed humana natura concepta, vt dicibilis de plurib. de eadem natura concepta, vt hçc. ¶Contra hoc. Cçsar est non existens, homo est existens, homo prædicatur de Cæsare, ergo prædicatur existens de non existẽte. Dicendum, ꝙ hic est fallacia accidentis, quia homo secundum, ꝙ comparatur ad prædicatum, hoc scilicet prædicari de Cæsare est extraneũ huic prædicato existens, & ita Cæsar inquantum cõparatur ad hoc prædicatum, s. esse illud de quo homo prædicatur, est extraneum huic prædicato existens, medio autem comparato sub extraneis rationibus ad extrema, est fallacia accidentis. ¶Cõtra, saltem inconueniens est illud, quod est existens prædicari de eo, quod est non existens: quia illorum non est vnio in re. ergo falsa est oratio significans ea * vniri. ¶Dico, quòd homo secundum, quòd unitur Cæsari est per accidens, non existens: sicut Cæsar non est exñs: quia pro nullo supposito exñte attribuitur Cçsari. natura enim communis, vt salua-

*maiori.

*verificari.

saluatur in aliquo supposito, non est * verius ens illo supposito. ¶Contra aliqua supposita hominis sunt existentia, aliqua nõ. ergo homo est æquiuocum illis, quia enti & non enti cum sint contradictoria nihil est uniuocum cõmune. ¶Dico, quod existere & non existere cum sint extraneæ naturæ vt signatur ꝑ terminum, non faciunt ęquiuocationem in termino.

* *minus.*

¶Ad secundum principale dico, quod hic. Cæsar est homo. prædicatur esse per accidens, quod quidem intelligitur dupliciter, vel sic idest secundum aliquid extraneum vel sic idest secundum aliquid cuius esse de subiecto non ponit esse simpliciter de subiecto, & utroq; modo erit in proposito, nam esse hominis de Cęsare extraneum est ei quod est esse, quando prædicatur, secundum tamẽ illud esse quod dicit prędicationem hominis de supposito suo, eodem modo se hẽt qualicunque transmutatione facta circa esse, quando prædicatur secundum. ¶Similiter secundo modo est secundum accidens, nam esse hominis ut dicitur de cæsare non necessario, nec simpliciter ponit esse. ¶Contra hoc sequitur cæsar est alb. ergo, cęsar est; ergo per locũ a maiori seqtur cęsar est hõ. ergo cæsar est. si.n. esse accidentis, quod est minus uerũ ens, ponit esse simpliciter, multo magis esse subę quod est uerissimum esse ponit esse simpliciter uerum. ¶Item esse uel est de essentia uel necessario consequens essentiam cuiuslibet * entis, ergo & hominis, cum homo significet ueram essentiam, sed si utroq; modo fuerit ad hominem, sequitur esse. ¶Item in principio secundi post. dicitur quod si est, est uere scibile, quia est uere quæribile. ergo est necessarium prædicari esse de quocunque & ꝑ se. ergo sequitur ad quodlibet ¶Item in eodem secundo, non contingit scire quid est ignorantem, si est, sed sciens hominem diffinitiuè; vel ꝙ genus prædicatur de ipso, scit quid est, ergo oportet præscire si est, ergo sequitur si est animal, quod est.

* *generis.*

tex. 5.

¶Ad primũ dico, qđ secũdũ neutrũ intellectum prædicatum prædicatur hic esse secũdum accidens. cæsar est alb. quia accidẽs reale siue ꝑ accidens cuiusmodi est albũ, nulli subiecto inest, nisi existenti. ergo eius esse de subiecto necessario ponit esse absolutè. ¶Cum probatur

con

consequentia: quia esse substantię est uerius. verum est esse substantiæ existentis: sed esse specificatum per substãtiam non est uerius esse: hoc est esse existere: quàm esse specificatum per accidens: esse enim quando prædicatur tertium prædicat unionem extremorum, quę necessaria est substãtiæ ad substantiam sine existentia extremorum. non autem accidentis ad substantiam non existentem. ¶ Ad aliud, maior est uera de esse, ut scilicet existit, & sic non ponitur prædicari de cæsare: sed ut intelligitur. & sic ei existere extraneatur. ¶ Ad aliud dico, ꝙ si est ut sumitur secundo poste. non est pro existere: sed pro ens, & habens essentiam, ut ens est nomen: oportet scire aliquid essentiam habere priusquam scire essentiam. quia & primũ pertinet ad questionem, si est: secundum ad quid est. ¶ Si autẽ auctoritas intelligitur de existere, hoc nõ est nisi aptitudinaliter. nihil.n. habet essentiam nisi quod aptum natum est existere. manifestum est autem, ꝙ potest sciri quid est uox: licèt nesciatur aliquam uocẽ actu existere: puta cum aliquis nihil audit actu. ¶ Ad tertiũ principale dico, ꝙ mortuum & viuum possunt actualiter sumi, vel aptitudinaliter. primo mõ sunt accidentia essentię hoīs significatę ꝑ hoc nomen hõ, & sic potest concedi, ꝙ cæsar non est homo viuus: sed mortuus: qa mortuum illo modo non diminuit ab homine: nec infert hominem. nam diminutio alicuius per aliud, sicut oppositio inter illa debet esse ratione significatorum. homo autem non includit in suo significato oppositum mortui hoc modo sumpti. sed si sumantur hæc aptitudinaliter forte sic sunt differentiæ in genere substantiæ eædem istis animatum & inanimatum, & sic mortuum diminuit ab homine: & hæc est falsa. cæsar est homo mortuus: hæc aũt uera, cęsar est homo viuus. nec sequitur, ergo uiuit, sicut nec sequitur. est risibilis, ergo ridet. ¶ Cum probatur ꝙ cæsar est hõ mortuus: quia fuit homo: prout fuit, dicit actum completum & terminatum. nego hoc. si fuit, prædicatur tertium adiacens: non enim terminatum est in eo esse hominem, cum adhuc sit homo: si autẽ fuit, prædicet secundum adiacens, tunc potest concedi,

quòd ipse fuit homo:quia in eo existere est terminatum. vsus tñ concedit hanc propositionem, cæsar fuit hõ,& non est: quia vsualiter magis fertur intellectus ad existentiam, quàm ad non existentiam: & de cæsare nõ est verum,q̄ est homo existens: sed fuit.cum homo de sui significato non importet hominem existentem. vnde in multis significatio sermonis repugnat usui, & econuerso. ¶ Ad secundum patet, qualiter sequitur est uiuus, ergo uiuit. distinctio prædicta patet in simili de bipede quo frequenter utitur Arist. pro dr̃ia essentiali hominis: cum tamen dicat in 5. topi. non est omnis homo habens duos pedes: ergo secundum aptitudinem est dr̃ia hoĩs, uel ad minus non dr̃ de omni homine sc̄d̄m actũ.¶ Contra hoc. si cæsar non uiuit: & uiuere uiuentibus est esse.2. de anima. ergo non est: & si non est.ergo non est ens.esse enim qñ prædicat sc̄d̄m adiacens, prædicat quod in se ē: & si non est ens. ergo non est homo, per locum a superiori ad inferius negando.

c.1.& 15.

Cõtex. 37.

¶ Ad istud. concedenda est hæc propositio. cæsar non uiuit: & hæc similiter.cęsar nõ est, loquendo de esse existere, & ulterius. ergo non est existens,quia illud ens prędicatur per esse, quando prædicat secundum adiacens: sed ens sumptum pro existēte non est superius ad hominē:unde solet antiquitus dici, q̄ ens potest esse participium uel nomen: ens participium significat idē q̄ exñs: quia tenet significatum verbi: a quo descendit. ens nomen forte significat habens essentiam: illud diuiditur in decem genera. & sic concedendum est, quòd cæsar est ens: loquendo de illo ente: quod est participium. ¶ Ad quartum transmutatio non cadit circa rem, nisi secundum quòd existit. sic autem non habet rationem suppositi, sed ut concipitur apud intellectum per modũ non dicibilem de pluribus. uult ergo auctoritas, quò d res secundum quod existit in transmutatione substantiali non habeat formam,quam prius habuit. sed ex hoc non sequitur, quòd prius fuerit suppositum alicuius communis,& nunc non esset eius suppositum : quia circa illud nulla facta est transmutatio substantialis. Intelligitur ergo auctoritas tantum de re quæ per se transmutatur,quę est res ut existens.

stens. ¶ Ad quintum si concedatur omnem minorem in uniformi de contingenti esse impossibilem, nihil cõtra Aristo. quia non eo minus esset forma syllogistica bona quam docet Aristoteles. Vel si sit aliquod supposi tum in potentia ad formam termini, quod non est per se suppositum termini, tale suppositum potest sumi sub: & esset minor uera. ¶ Ad sextum, qualiter illud dictum in libro prædicamentorum sit intelligẽdum, dictum ibi est. q. 4.

AD ALIAM quæstionẽ cõcedendæ sunt omnes tales. cæsar est cæsar. homo est homo, propter rationes prius factas ad alterã partem quæstionis: quarum una, scilicet illa quę est de syllogismo ex oppositis potest reduci ad solutionem præcedentis q̃ōnis sic. scilicet quia in secundo priorum dicit Aristotele quòd non tantum est syllogismus ex oppositis, ubi aliquid affirmatur & negatur de eodem simpliciter, sed & ubi aliquid affirmatur de superiori uniuersaliter, & negatur idem ab inferiori, uel econuerso, & exemplificat in quarto secundæ sic. omnis disciplina est studiosa: non omnis medicina est studiosa: similiter in proposito esset hic syllogismus ex oppõtis. omne animal est album: non omnis homo est albus. & sequitur: ergo non oĩs hõ est animal: ergo hæc conclusio impossibilis, etiã homine non existente: quia non eo minus est syllogismus ex oppositis: ergo eius opposita est necessaria. Si dicitur existere tollere rationem inferioris ab homine respectu animalis. sequitur, quòd illa ratio sibi infuit secundum q̃ existebat, uel ad minus quòd dependebat ab existentia rei: & per consequens non erat illa ratio simpliciter ab operatione intellectus: intellectus enim in sua operatione non depẽdet ab existentia rei: cũ & diffinitiones & demonstrationes fiant de nõ existẽtib. multo magis non existentibus potest attribuere intentiones secũdas: quæ oĩno ab intellectu causantur. ¶ Confirmatur illa ratio, quæ fiebat ad præcedentem quæstionem de per se. per hoc, quòd non existentium sunt diffinitiones: ergo nullo homine existente potest habere hõ diffinitionem: & in illa poneretur animal: ergo per se prædicatur de homine. Ad minus homo potest

habere per se diffinitionem exprimentem quid dicitur per nomen, & in illa necessario poneretur animal: cũ sit de significato nominis: quia nomen semper significat idem. ¶ Ad primum argumentum dictum est in quęstione præcedenti, qualiter hic prædicat esse scd'm accidens. ¶ Ad secundũ concedantur propositiones quæ sequuntur. scilicet cæsar est homo. & consimiles, sicut prius concessæ sunt. ¶ Ad tertium dici pót, q sicut res se habet ad esse, sic oportet ad ueritatem talis propositionis esse unionem in re talem qualis significatur in sermone. Natura autem significata p hoc, q est cæsar, est ens per intellectũ: alioquin intellectus de eo non faceret compositionem, & sic est cõpositio eiusdem existentis apud intellectum cum seipso, & talis compositio sufficit ad ueritatem: ubi res nõ est existens, ut patet in istis, s. chimera est chimera. non ens est non ens. ¶ Ad primũ argumentum illius quæstionis, quæ est de uniuocatione termini communis: quod ostendit terminum non esse uniuocum: patet quòd ens ut ens est nomen: non est ęquiuocum ad illud quod existit, & ad illud quod non existit: licet fortè ens secundum quòd est participiũ sit æquiuocum ad illa: sed ens ut est participium non est superius ad hominem. ¶ Ad aliud iam concessum est cõmune prædicari de supposito per hoc uerbum est. ¶ Ad tertium. enti & non enti &c. si intelligatur de istis secundum quòd habent rationem contradictoriorum, sic fortè nihil est eis uniuocum. Et si arguatur ulterius. sor. est existens: cæsar non est existens: ergo eis non est aliquid uniuocum, est fallacia accidentis: quia medium est extraneum uni extremo, in quãtum comparatur ad aliud: quia duobus suppositis, quorũ alterũ existens est: alterum non: aliquid est eis uniuocum, inquantum includũt per se aliquid idé: sed accidit vni esse existens: & alteri esse non existens: quia secundum ista accidentia eis non conuenit aliquid commune tale. Quod autem forma arguendi nihil ualeat, patet in simili, arguendo sic: albo, & non albo nihil est commune uniuocum: cum sint contradictoria. iste hõ est albus: & ille non est albus: ergo isti homini & illi nihil est uniuo-

cum:

enim: non ualet consequentia: quia ad pdicatum nō habere aliquid uniuocum istis inest rōne affirmationis & negationis, sicut & hoc qđ est contradictoria esse: & nō rōne eorū quæ subsunt formæ. & in minori sumuntur sub illa quę subsunt istis formis. Cū ostenditur illa ppositio enti & nō enti nihil est uniuocū, per hoc q non omnibus entibus est aliquid cōmune uniuocū, neganda est cōsequentia, quia nihil idē conceptum apud intellectū includitur in conceptu omnium entium, sed aliquid idem conceptum apud intellectum potest esse de intellectu eius cui accidit existere, & eius cui accidit non existere.

ALITER potest dici ad tertiam quæstionem illarū triū sustinendo ea quæ dicuntur ad pręcedentes qōnes duas .s. q supposita tam exñtia, q̃ non existentia sint simpliciter supposita termini communis, & vniuocè. Et adhuc secundum aliquos oportet concedere commune prędicari de his & de illis uere cum hoc uerbo est, quia simpliciter supposita sunt uniuocè quæcunque includunt eandem rationem termini secundum quācunq; drīam tpis, quia signātum termini nullam drīam temporis sibi determinat, potest ergo stare cum vniuocatione, q homo prædicetur de antichristo cum fore, & de cęsare cū fuisse, quia illa non variāt significatum termini. Et hoc fortè intellexerūt qui dixerūt illa esse supposita diuersę appellationis, quia nō eodem modo appellantur a cōmuni, licèt fortè participēt idem significatum communis. ¶ Ad rationes quæ sunt contra vniuocationem.

¶ Ad primam potest dici, q suppositum existens, & non existens vniuocantur in ente, quia ens secūdum vnum significatū dr̄ de eis, sed non cum hoc verbo est. ¶ Ad secundum conceditur, q prædicatio cōmunis de quocuñ que supposito est essentialis, non tamen omnem prædicationem essentialem esse veram cum hoc uerbo est, sed sufficit cum quocunq; verbo cuiuscunq; differentię tēporis. ¶ Ad tertium dicatur sicut prius dictum est. ¶ Ad argumenta probantia hanc esse veram, cæsar est homo. ¶ Ad primum dicitur, quòd hæc consequentia non valet. cæsar currit. ergo homo currit, quia nunc non appellatur cæsar ab homine

cum verbo de præsenti, sed sequitur. cæsar currit pro tépore pro quo appellabatur ab homine. ergo homo cucurrit. & pro tempore illo ꝓ quo appellabatur ab homine cum verbo de præsenti sequebatur. cæsar currit, ergo homo currit: nũc autem non. ¶Ad aliud dictum Aristo. est intelligẽdum de compositione significata per verbum cuiuscunque differentię temporis. ¶Ad aliud negatur hæc consequentia: cæsar est cæsar, ergo cæsar est homo, sequebatur autem quando cæsar appellabatur ab homine cũ verbo de præsenti &c.

Quæstio. IX.

QVæritur iuxta prędicta vtrum terminus cõis suppositus verbo de præsenti supponat tantũ pro præsentibus? Quod sic vr̃: quia aliter hæc esset uera. album est nigrum, & ista. sedens potest ambulare in sensu compositionis, quia posset habere hanc causam veritatis, quod fuit album est nigrum: si subiectum possit stare pro præterito, & similiter de alio exemplo hæc est possibilis sedens ambulat: quia sedens qui fuit, ambulat: modo illa est falsa: album est nigrum. Tũ quia ex ista. album est nigrum, sequitur, ꝙ album non est album, & contradictoria illius .s. omne album est album, est vera, quia idem prædicatur de eodem, ergo duo contradictoria sunt simul vera. Tum quia propositiones de prędicatis contrarijs essent simul veræ, hæc .s. album est albũ, & album est nigrum. De reliquo dicit Arist. ꝙ sensus cõpositionis est falsus. ¶Item prædicatum in tali propositione restringit ad standum tantum pro his quæ sunt, ergo & subiectum, probatio cõsequentiæ: quia aliter non posset esse conuersio sine figura dictionis. probatio antecedentis. Tum sic dicẽdo. b. est: res uerbi est prædicatum, apposito autem. a. faciet vnum cum re verbi, qđ idem esset ibi. b. est ens a. vbi prædicatum restringitur ꝑ ens specificans ipsum. Tũ quia aliter non sequeretur, homo est albus: ergo homo est. probatio: quia si album a parte prædicati potest stare pro eo quod existit, & pro eo quod non existit indifferenter secundum ꝙ prędicatur, ergo secundum ꝙ prędicatur indifferenter se habet ad existere, & non existere, 2

ergo

ergo secundum ꝙ prædicatur neutrũ ponit, & pari ratione esset consequentia in omnibus neganda a coniunctis ad diuisa, vt videtur, qa vtrobique predicaretur esse secundum accidẽs: ergo frustra doceretur in secũdo perihermenias, in quib. tenet,
3 & in quibus non. ¶ Item compositio non intelligitur sine extremis. per Aristot. in fine capituli de verbo. ergo pro eodẽ tempore intelligitur compositio & extrema. ergo vtrunque extremum restringitur ad illud tempus, quod compositionem mensurat. ¶ Itẽ compositio est forma
4 extremorũ. forma vero est principium intelligendi aliquid secundum eius rationẽ ergo extrema intelliguntur secundum rationem compositionis. ¶ Ad oppositum si in illa de præsenti tantũ staret pro præsentibus duo contradictoria essent simul falsa: probatio consequentiæ. ponatur nullum hominẽ esse, hæc est falsa, omnis homo est, & illa, aliquis homo non est, si subiectum stet pro existente tantum: quia significatur aliquis homo, qui est, non esse. ¶ Item sequeretur, si subiectum tantum staret pro præsentibus, ꝙ omnes tales essent falsæ. domus fit: homo gñatur: quia sequeretur illud fieri, quod est, quod falsum est, quia fieri est uia a non esse ad esse, & per consequens qđ nunc est, nunc non fit. Si autem omnes tales falsæ essent, sequeretur, ꝙ omnes illæ essent falsæ. domus est facta, homo est generatus: quia fieri & factum esse sunt eadem, & ita hęc propositio esset vera. quicquid est, est non factum. ¶ Item sequitur, antichristus currit, ergo homo currit, quia minor subintellecta, virtute cuius tenet cõsequentia, est necessaria, sicut dictum est, ergo hõ in consequente potest stare pro antichristo, ergo pro eo quod non existit. ¶ Item terminus primo supponit suũ significatum in omni propositione, & non pro supposito, nisi quia suppositum est idẽ sigñato, alioquin nulla vniuersalis esset vera, ergo æqualiter supponit pro suppositis quæ æqualiter se habẽt ad sigñatum communis, sed huiusmodi sunt tam existentia, quam non exñtia, sicut prius ostensum est, ergo pro omnibus fit æqualiter suppositio. ¶ Item. ꝙ non arctetur virtute verbi. probatio. tum quia illud, quod distat ab aliquo in oratione non innouat aliquid reale circa

aliud distans. quia omne cō trahens reale cadit in idem extremum cū contracto cer to: aliter hæc posset esse ue ra. homo est mortuus, quia si illud quod est a parte prę dicati posset contrahere sub iectum realiter, ergo illud quod est a parte prædicati posset diminuere subiectum quo ad propositum enim nō est differentia de determinatione contrahente & diminuente, staret ergo homo hic in subiecto pro homine diminuto per mortuum, & ita hæc etiā vera, homo est mortuus, ad quam sequitur. per Arist. ergo homo est nō homo: quia mortuum per ipsum, secundo perih. inclu dit oppositum hominis, ad quod sequitur contradictio, ergo duo contradictoria ab solutè sine determinatione, vt significantur per hæc nomina homo, & non homo: prædicarentur de se inuicē. Quod si hæc sunt inconuenientia, sequitur, ꝙ illud qđ est a parte vnius extremi, non posset cōtrahere illud, quod est a parte alterius ex tremi, sed compositio se tenet ex parte prædicati, ut dicetur post. ergo tempus quod est circa compositionem, non potest restringere subiectum. Tum quia con tingit intelligere actū mensuratum tempore præsenti inesse subiecto pro supposito quod fuit vel pro omnib. quæ fuerunt sunt & erunt se cundum intellectum, licèt sit falsum, ergo & contingit significare hoc, sed impossibile est significare hoc si tem pus præsens circa prædicatū faceret subiectum tantum stare pro suppositis, quę sūt. ergo illa hypothesis interimit finem sermonis, qui est vt per eum possit omnis intellectus, vel conceptus mētis significari.

Quæstio. X.

IVxta hoc quæritur vtrum in propositione de præterito stet subiectum tantum pro illis quæ fuerunt, & de futuro tantum pro illis quæ erunt? ¶ Quod sic, per illas duas rationes factas ad præcedentem quæstionē de compositione. ¶ Item sequitur. homo qui fuit fuit, ergo homo fuit, quia oppositum consequentis, quod est nullus homo fuit, non potest stare cum antecedente, cum repugnet implicationi. Eodem modo arguitur de futu ro. ¶ Item nisi subiectum sta ret in illa de præterito pro illis quæ fuerunt, hæc propo sitio.

sitio. homo fuit, esset falsa, posito, quod omnes nunc existentes essent in primo instanti sui esse, & multi alij præcessissent eos, & si illa esset falsa, tunc hæc esset vera. nullus homo fuit. ergo sequitur, nullus homo q fuit fuit, quia oppositum consequentis nõ potest stare cum antecedente, sed istud consequens est falsum, nullus homo qui fuit fuit: quia eius contradictoria est vera, ergo & antecedens, ex quo sequitur, ergo contradictoria vera.

¶Duæ vltimæ rationes tantum modo probant, quod subiectum stet pro præteritis & futuris. non quod tantum pro illis. Et ad idem est secunda ratio facta ad primam partem præcedentis quæstionis.

¶Ad oppositum, quod non tantum probant duæ vltimę rationes ad oppositum precedentis quæstionis.

¶Item si posset stare illa de præterito pro præteritis, illa esset vera, album fuit nigrum: ergo & sua de præsenti aliquando fuisset vera, quod falsum est, cum prædicetur oppositum de opposito.

Quæstio. XI.

IVxta hoc queritur utrum in omni propositione, in qua non additur termino cõmuni aliquod contrahẽs immediatum, distribuatur terminus cõmunis pro quibuscunq; eius suppositis simpliciter. Quod nõ videtur, quia tunc maiore exñte de inesse vt nunc, & minori de contingenti esset syllogismus vtilis immo vt vr̃ regulatus: quia pro quocunq; supposito acciperetur medium in minori virtute contingentiæ pro eodem distribuetur in maiori. consequens est falsum, & cõtra Arist. 1 priorum. ¶Item in hac acceptione, quod est, aut stat subiectũ in illa pro omnibus per se suppositis, & tunc quælibet de contingenti, & quælibet de inesse, in qua imponit, est impossibilis cũ nullus actus possit idẽ contingẽter inesse suppositis cuiuscunq; dñiæ tpis. Aut tm̃ pro existentibus, & tunc cũ in sua de inesse stet pro omnibus suis suppositis, per positum poterit uniuersalis de contingenti esse uera, & tamen sua de inesse impossibilis. ¶Item maiore exñte de necessario & minori de contingẽti esset syllogism⁹ regulatus: qa quęcunq; sumũtur

sub

ſub in minori, pro illis fieret diſtributio* in maiore.

*immediatè.

¶ Item ad hoc ſunt omnes rationes, quæ probant, quod terminus communis ſtet in aliqua propoſitione tantum pro ſuppoſitis vnius differentiæ temporis: quia non diſtribuitur niſi pro illis, pro quibus ſupponit. ¶ Ad oppoſitum ſequitur, omnis homo currit: ergo cæſar currit: ſimiliter ſic, omnis homo curret, ergo cæſar curret, & ita quocunque ſuppoſito cuiuſlibet differentiæ temporis: ergo commune reſpectu cuiuſcunque prædicati diſtribuitur pro quibuſcunq; ſuppoſitis: omnes hæ conſequẽtiæ patent: quia minores de præſenti, per quas illæ conſequentiæ reducuntur in ſyllogiſmos, ſunt neceſſariæ: vt patet ex prædictis. ¶ Item vniuocum multis, ſigno ſibi addito ſupponit pro multis, ſed terminus communis vniuocus eſt ad quæcunq; ſuppoſita, vt patet ex dictis.

¶ Item pro omni eo fit diſtributio in vniuerſali, quod poteſt ſumi ſub, per dici de omni, huiuſmodi ſunt quæcunque ſuppoſita, vt prædictum eſt: quia omnia ſunt ſimiliter ſuppoſita termini.

AD DVAS primas queſtiones dicendum, quod terminus communis in quacunq; propoſitione ſiue de præſenti ſiue de præterito ſiue de futuro ſupponit pro quibuſcunque ſuppoſitis ſiue exiſtẽtibus ſiue non exiſtentibus, ſiue quando non additur ſibi immediatè determinatio aliqua contrahens ad ſuppoſita vnius differentiæ temporis. ¶ Et iuxta hoc conſequenter eſt dicendum ad 3. q. quod pro omnibus diſtribuitur in quacunque propoſitione, in qua abſolute ſumitur. quod patet: quia quodcunque ſuppoſitum infert ſuum commune, reſpectu cuiuſcunque prædicati, & infertur ex ſuo communi diſtributo: quia vtrobique minor intellecta in qua. ſ. commune prædicatur de ſuo ſuppoſito cum hoc verbo eſt, eſt neceſſaria, ergo cõmune ꝑ quocunque ſuppoſito ſupponit & diſtribuitur. Cauſa autem præcipuè eſt, quia commune quando non ſpecificatur per aliquid immediatè additum ſupponit abſolutè ſuũ ſignificatum, ergo ęqualiter pro omnibus quæ æqualiter ſe habent ad ſuum ſignificatum, huiuſmodi ſunt tam exiſtentia quam non exiſtentia: ergo pro omnibus ſupponit ęqualiter, & per cõſequens diſtribuitur, nec

ali-

aliquod prædicatum ipsum contrahit, vt ostensum est in opponendo, quia contrahẽs & contractum tendũt in idẽ extremũ, & quia cõuenit intelligere prędicatũ sumptũ sub quacunque ratione inesse subiecto pro suppositis cuiuscunq; dñiæ tpis, vel pro omnibus simul, ergo significare, ergo prędicatum nullã rationem supponẽdi tribuit subiecto. ¶ Ad primam rationem primæ quæstionis notandum, quod formę accidentalis significatæ in concreto aliud est suppositũ, aliud est subiectum, quia commune est idẽ essentialiter suo supposito, sed non suo subiecto, licet ergo concedatur terminum communem posse stare pro suppositis existentibus: non tamen hoc conceditur de subiecto, quod aliquando habuit formam, & per consequens hæc non est vera, album est nigrum, licet enim subiectum quod aliquando fuit album, nunc sit nigrum non tamen suppositum albi quod fuit aliquando album, est nigrum, quia de isto supposito etiam quando non existit, prædicatur suum commune, cum hoc verbo est, & per consequens oppositum sui communis pro nullo tpe verè prædicatur de ipso. Per hoc patet ad aliud exemplũ qui enim dicunt tales propositiones, in quibus subijciuntur concreta, esse distinguẽdas secundum compositionem & diuisionem, nõ intelligunt, quod significatũ communis uel eius per se suppositum possit accipi pro eodẽ tpe, vel pro diuerso cũ prędicato, sed hoc intelligunt de subiecto formę accidẽtalis, & ita hæc est falsa in sensu composito, sedens potest ambulare. pro quocunque supposito per se supponat sedẽs & similiter pro subiecto, cũ intelligitur informari forma sessionis pro illo tempore, pro quo prædicatum sibi unitur. ¶ Cõtra hoc: nigrum & album quod fuit loquẽdo de supposito præterito albi possunt dici de eodem subiecto, ergo unum de altero potest prædicari. antecedẽs patet, quia verum est dicere de illo quod est albũ, quod fuit, & ꝙ est nigrum. primum patet, quia sequitur si fuit album, ergo est album qđ fuit. Ad illud dici ꝑt, ꝙ albũ qđ fuit, loquendo de per se supposito albi, nõ dicitur nunc de illo quod heri fuit albũ, sed dicitur de eo pro prętérito & ex altera de pręterito, & ex altera de præsẽti non sequitur conclusio de

præ-

præſenti, ergo non ſequitur hæc, quod album præteritũ ſit nigrum. ¶Ad probationem negatur hæc cõſequentia. hoc fuit album: ergo hoc eſt album quod fuit. Non enim ſequitur. ſi ſuppoſitum albi dicatur de ſubiecto cum fuit, quod dicatur de eo cum eſt: illud enim præteritum ſuppoſitum non eſt exiſtens, ſubiectum eſt exiſtens, non exiſtẽs autem non poteſt prædicari de exiſtente. Si etiam arguitur. quod fuit album eſt nigrum: ergo album eſt nigrum, antecedens eſt diſtinguendum quia aut ly quod refert ſubiectum albi, & tunc conſequentia non valet: quia album non ſtat pro ſubiecto præterito, ſed magis eſt figura dictionis commutando quid in quale, aut ſi ly quod referat ſuppoſitum albi, tũc conſequentia bona eſt, antecedens autem falſum. Contra. ſaltem uidetur quod hic non prædicetur contrarium de contrario, quod fuit album eſt nigrum: quia albũ quod fuit: & nigrum quod eſt, non contrariantur, nec pari ratione unquam poſſibile erit prædicari contrarium de contrario. ¶Ad hoc dicitur, quod album ꝙ fuit loquendo de per ſe ſuppoſito albi inquantum includit de per ſe formam ſui cõmunis contrariatur nigro. & ſub illa ratione ſupponitur per ſuum commune, & tanta eſt ibi contrarietas, quanta inter album quod eſt & nigrum. Similiter ad illam, ſedens ambulat, patet quod non eſt uera, quia ſuppoſitũ præteritum vel futurum ſeſſionis nunquam eſt ambulans, qui autem ponit talem propoſitionem, ſedẽs poteſt ambulare, eſſe diſtinguendam ſecundum compoſitionem, & diuiſionem, non ponit hoc a parte ſuppoſiti, ſed ſubiecti, pro quocunque enim ſuppoſito ſumantur extrema eſt ſenſus compoſitus & falſus, quia ſuppoſitum cuiuſcunque temporis ex una parte non poteſt uniri cuicunque ſuppoſito ex alia parte. ¶Ad ſecundam poteſt dici. quod æqualiter indifferenter ſtat prędicatum in propoſitione ſicut & ſubiectum, quia conſimilis ratio probat utrunque. conuenit enim intelligere prædicatum pro quibuſcunque ſuppoſitis, ſiue omnibus, ſiue aliquibus, & attribuitur ſubiecto pro quibuſcunque ſuppoſitis ſubiecti, ſiue omnibus ſiue pluribus, & hoc mediante quacunque

que

que compoſitione: ergo conuenit ſignificare: ergo quęcunque compoſitio nullam determinationem ponit pro ſuppoſitis circa extrema, nec circa prędicatũ, nec circa ſubiectum. cum prędicatur oppoſitum de oppoſito. Dicẽdum ad primam probationem, quod res uerbi poſito quod eſſet pars prędicati quando eſt prædicat tertium adiacens: adhuc illa non ſpecificat illud quod ſubſequitur ipſum: ſed econuerſo, ut hic. omnis homo eſt animal ſi ens ſit pars prædicati, illud non ſpecificat animal ad ſtandum pro exiſtentibus tãtum: ſed animal ſpecificat illud: quia quando eſt prædicat tertium adiacens: adhuc prædicat qđ in alio eſt. nunc autem ens ſpecificatum per animal: ita eſt indifferens ad ſuppoſita, ſicut animal: vel forte (ut uidebitur poſt) res verbi nõ eſt pars prædicati. ¶ Ad ſecundam probationem, concesso quod nunquam ab eſſe prædicato tertio ſequatur eſſe prædicatum ſecũdo ſaltem quando in antecedẽte ſpecificatur eſſe per terminum nominalem: non ſequitur ex hoc, quod fruſtra determinet Ariſto. in ſecundo periherme. a quibus coniunctis tenet conſequentia ad diuiſa, & a quibus non. quia in alijs coniunctis ab eſſe quandoque ſequitur diuiſim: ut iſte eſt homo currens: ergo iſte eſt homo: in alijs uerò non: ut iſte eſt bonus citharedus: ergo eſt bonus. & illud eſt magis ibi ad propoſitum Ariſto. quam de eſſe. dicitur enim ibi in littera. Quare in quantiſcunque prædicatis neque contrarietas aliqua aut nulla oppoſitio ineſt: ſi diffinitiones pro nominibus reddantur: & ſecundum ſe prædicantur, & non ſecundum accidens. i. non ſecundum aliquid extraneum ſuæ rationi propriæ. In his etiam ſimpliciter uerũ eſt dicere. ubi nulla fit mentio ſpecialis de eſſe: & ſpecificatur magis de alijs prædicatis compoſitis. ¶Ad tertium concedendum eſt, quod extrema intelligũtur pro eodem tempore, ꝑ quo compoſitio: ſed ex hoc non ſequitur, quod tantum pro ſuppoſitis unius temporis. ¶ Ad quartum ſimiliter poteſt concedi, quod eſt principium intelligendi extrema quo ad aliquem modum circa extrema, ſed non de reali acceptione, pro ſuppoſitis: quia impoſſibile eſt intelligere terminum ꝑ

qui-

qbuſcunque ſuppoſitis ſub-ratione pręſentialitatis uel præteritionis: & hoc eſt qđ ſolet dici, ꝙ concedenda eſt reſtrictio modalis:& nõ realis.¶ Ad primum argumentum in oppoſitum dicitur, quod poſitum eſt impoſſibile ſcilicet nullum hominẽ eſſe. Vel aliter, quod ſi ſubm habeat aliqua ſuppoſita exiſtentia:tantum ſtat pro illis: ſi nullum. tunc ſtat pro non exiſtentibus, & tunc hec eſt uera.aliqs hõ nõ eſt, nec eſt ſẽſus. aliqs hõ qui eſt, nõ eſt ¶ Cõtra primam reſpõſionẽ illud poſitũ ſi ſit impoſſibile nõ eſt impoſſibile includens ĩpoſſibilia qa pt cõcipi ſine repugnantia intellectuũ:ergo ꝑpter illud poſitum non ſequitur contradictoria eſſe ſimul * falſa:quia impoſſibilius non ſequitur ex minus impoſſibili: nec minus ĩpoſſibile ex falſo contingente; ex eo .n. quod poteſt concipi, non ſequitur illud quod non poteſt concipi ſine repugnantia intellectuum: ergo contradictoria eſſe ſimul falſa, ſequitur ex alio .ſ. qđ ſubiectum ponitur ſtare tantum pro exiſtentibus. ¶ Itẽ arguatur idem de ſingulari, quod poſſibile eſt non eſſe. ¶Contra ſecundam reſponſionem. ſi homine non exiſtente ſit hæc uera: homo non eſt: & ſtet homo pro non exiſtente:tunc hæc conſequẽtia eſt bona. hõ q non eſt,non eſt: ergo hõ non eſt: qa cõe infertur reſpectu prędicati ex illo ſuppoſito pro quo ſupponit reſpectu prædicati: ergo eadem cõſequẽtia tenebit hoĩe exiſtẽte: qa idem erit intellectus añtis & conſequentis:nec intellectus propoſitionis mutabitur ꝑpter mutationẽ rei in exiſtentia: & tunc non mutatur eadem oro a ueritate in falſitatem: & econuerſo; qđ eſt contra Ari. in prædicamẽtis ca.de ſubſtãtia.¶Ad qntam rationẽ in contrariũ rñdetur.quod prima probatio tm̃ probat ſubiectũ non reſtringi per aliquid circa cõpoſitionem: qa diſtãt, ſed non probat, quin prædicatũ reſtringatᷓ,qa compoſitio cadit in idem extremum cũ ipſo. ¶ Ad ſecundam propõnẽ dicitur, quod contingit ſignificarᷓ prædicatũ ineſſe ſubiecto pro oĩbus ſuppoſitis cuiuſcunq; tpis ꝑ compõnẽ de pręſenti præterito & futuro ſic.oĩs hõ qui eſt uel fuit uel erit ẽ albus & ſic ĩtelligendo in ſubto totum diſiũctum diſtribui: & ita per circũlocutionẽ dr̃ in aliis conceptum ẽẽ exprimendũ, qñ nõ põt ꝑ termi-

*uera,

terminū absolutè: ¶ Contra contingit intelligere ꝑdicatum illud inesse eius subiecto pro eius per se suppositis quibuscunq; inquantum participant formam cōis: extra quorum rōnē. ut sic intelliguntur, est tempus & disiunctio & quodlibet præter intellectum sui cōis: ergo & significare. sed hæc non significatur per talē circūlocutionem: plus enim significatur in tali disiunctione & a parte tēporum, quam intelligebatur. ¶ Item in tali propositione manet cōpositio de pręsenti, sicut in alia: si ergo compō de pñti semper restringat extrema ad suppositionem pro pñtibus: ad huc hoc totum homo qui est &c. sumet tātū pro præsentibus. & erit sensus: oīs homo qui est fuit uel erit est albus: nugatio est. & erit processus in infinitum. Prima cōsequētia patet: quia ęqualiter subiectum est indifferens ad est uel fuit uel erit & æqualiter compositio de pręsenti. AD ALIAM quęstionē dicendum consequenter, quod terminus cōmunis in omni propositione quādo non additur aliquod cōtrahens immediatū distribuit pro qbus cunq; per se suppositis, quare qđlibet potest sumi sub. per dici de omni: & quodlibet sequitur ad distributum propter rōnes præfatas, & sequit ex solutione qōnis præcedentis: signum enim additum termino denotat ipsum sumi uniuersaliter pro omnibus, quibus est commune: ut supponit in indefinita illa sunt quęcunque.

¶ Ad primum argumentum in contrarium dico, quod syllogismus est inutilis, qñ maior est de inesse, ut nunc: quia tunc pro aliquo tempore unitur medium minori extremitati in minori, quā pro quo. maior est uera: minor enim de contingenti potest accipi uera pro futuro pro quo non oportet maiorem esse ueram, cum sufficiat eam esse uerā pro uno tempore. Sed quando maior est de inesse simpliciter pro quocunque tempore sit minor uera: pro eodem est maior uera. quia est semper uera: ideo necesse est extrema uniri in medio pro eodē tempore: non autem quando maior est uera de inesse, ut nunc: & non est defectus propter uariationem suppositorum, ꝓ qb. sumitur mediū ī maiori & minori. ¶ Ad scđm potest dici, ꝙ nullū ꝑ se suppositum contingenter comparatur ad illud; cuius

est

est per se suppositum : sed necessarium : ergo in hac acceptione quod est .b. sumitur subiectum pro omnibus. per se suppositis inquantum per se supposita. ¶Cum dicitur : ergo omnis uniuersalis de contingenti in illa acceptione est falsa : & omnis de inesse ei correspondens est impossibilis . Vel hoc potest concedi , nec propter hæc deficit aliquid de arte syllogizandi : quia syllogismus nõ depẽdet ex ueritate uel possibilitate propositionum:sed ex necessaria habitudine pręmissarum ad conclusionem. Vel aliter potest dici , quod licet præteritis , in quantum præterita sunt impossibile sit aliquid contingenter inesse:quia respectu præteriti non est potentia : tamen quibuscunque suppositis cõmunis inquantum participant formam cõmunis , non est impossibile aliquid contingenter inesse : quia extranea est eis præteritio, & ceteræ differentię temporis inquantum sunt per se supposita communis: in alia autem acceptione s. quod contingit esse b. non sumitur pro aliis realiter. cum in illa quod est. b. sumatur pro omnibus : sed in illa quod contingit esse. b. sumitur pro aliquibus sub alia ratione . quæ enim per se sumpta necessario comparantur ad commune : secundum existentiam sumptam contingenter comparantur ad idem: quia existẽtia accidit per se supposito . & secũdum illam rationem fortè sumitur pro aliquibus suppositis in hac acceptione: quod cõtingit esse.b.non mirum est autem illud, qđ absolutè sumptum est per se suppositum cummunis , si sumatur sub ratione alicuius quod est ei extraneũ , inquantum est suppositum esse per accidens & contingenter sn b communi. ut iste homo est per se suppositum hominis necessarium:iste hõ albus contingens suppositum : ita autem accidit existere per se supposito hominis , sicut album . Hanc autem acceptionem . quod est.ponenda est habere propositio ex ratione termini in se, qui de se accipitur pro omnibus per se suppositis , sicut sumitur ĩ illa acceptione:aliam autem acceptionẽ quod contingit esse : in qua sumitur pro eisdem : tamen sub alia ratione : habet propositio ex modo contigentiæ : qui modus, licet non possit conferre termino acceptio-

ceptionem pro suppositis ali quibus determinatis:tamen potest conferre ei acceptionem pro illis, pro quibus staret secundum se sumptum : tamen sub alia ratione:quia omnis compositio potest derelinquere modum intelligendi circa extrema : licet non realem arctationem ad supposita. Sic ponendo potest concedi, quod istæ acceptiones sunt antecedentes ad propositionem de cõtingẽti : * & de inesse: & disiunctiuè se habent ad uniuersalem : sicut ad indefinitam. licet enim unico actu distribuatur terminus pro omnibus per se suppositis: tamen non distribuitur vnico actu pro omnibus inquantum sumuntur sub extranea ratione. ¶ Contra hoc in ista acceptione quod est. b. est contingentia circa conpositionẽ, quæ derelinquit modum intelligendi consimilem circa extrema. ergo si in illa acceptione. s. quod contingit: non sit nisi modus intelligendi talis circa extrema:sequitur, quod non est differẽtia inter acceptiones: quia in utrunque sumitur terminus pro omnibus per se suppositis: tamen sub ratione intelligendę contingentiæ. ¶ Item modus contingentiæ non potest derelinquere circa subiectum acceptionem pro subiecti suppositis sumptis sub extranea ratione. Tum quia tunc pro eisdem sub eadem ratione sumeretur in illa acceptione: quod est. b. cum in illa sit contingentia circa compositionem. Tum quia modus compositionis poneret determinationẽ realem circa extrema. nam supposita per se non sunt per accidens supposita: nisi intelligantur sub aliqua ratione reali super addita: compositio autem nihil reale innouat circa extrema, ut prędictum est. Ideo potest dici, quod hæc acceptio omne quod est: in qua stat terminus pro quibuscunque suppositis per se: quamuis talis ratio sit circa ipsa, quod ẽt intelligantur esse præsentia compositioni. Sed ex uirtute sermonis: in propositione de contingenti aliter non esse:quod cõtingit esse : nec ex significatione, nec ut accidens: sed tantum ex præfixione nostra: ideo dicitur acceptio, hoc est contingit accipere intellectum propositionis sub tali determinatione. Sic autem potest dici æqualiter acceptio cuiuscunque propositionis, nisi

* alibi vacat.

habere per se diffinitionem exprimentem quid dicitur per nomen, & in illa necessario poneretur animal: cũ sit de significato nominis: quia nomen semper significat idem. ¶ Ad primum argumentum dictum est in questione præcedenti, qualiter hic prædicatũ esse secũdum accidens. ¶ Ad secundũ concedantur propositiones quæ sequuntur. scilicet cæsar est homo. & consimiles, sicut prius concessæ sunt. ¶ Ad tertium dici põt, ꝙ sicut res se habet ad esse, sic oportet ad ueritatem talis propositionis esse unionem in re talem qualis significatur in sermone. Natura autem significata ꝑ hoc, ꝙ est cæsar, est ens per intellectũ: alioquin intellectus de eo non faceret compositionem, & sic est cõpositio eiusdem existentis apud intellectum cum seipso, & talis compositio sufficit ad ueritatem: ubi res nõ est existens, ut patet in istis, s. chimera est chimera. non ens est non ens. ¶ Ad primũ argumentum illius quæstionis, quæ est de uniuocatione termini communis: quod ostendit terminum non esse uniuocum: patet quòd ens ut ens est nomen: non est ęquiuocum ad illud quod existit, & ad illud quod non existit: licet fortè ens secundum quòd est participiũ sit æquiuocum ad illa: sed ens ut est participium non est superius ad hominem. ¶ Ad aliud iam concessum est cõmune prædicari de supposito per hoc uerbum est. ¶ Ad tertium. enti & non enti &c. si intelligatur de istis secundum quòd habent rationem contradictoriorum, sic fortè nihil est eis uniuocum. Et si arguatur ulterius. sor. est existens: cæsar non est existens: ergo eis non est aliquid uniuocum, est fallacia accidentis: quia medium est extraneum uni extremo, in quãtum comparatur ad aliud: quia duobus suppositis, quorũ alterũ existens est: alterum non: aliquid est eis uniuocum, inquantum includũt per se aliquid idẽ: sed accidit vni esse existens: & alteri esse non existens: quia secundum ista accidentia eis non conuenit aliquid commune tale. Quod autem forma arguendi nihil ualeat, patet in simili, arguendo sic: albo, & non albo nihil est commune uniuocum: cum sint contradictoria. iste hõ est albus: & ille non est albus: ergo isti homini & illi nihil est uniuocum:

enim: non ualet consequen-
tia: quia ad pdicatum nō ha
bere aliquid uniuocum istis
inest rōne affirmationis &
negationis, sicut & hoc qđ
est contradictoria esse: & nó
rōne eorū quæ sublunt for-
mæ. & in minori sumuntur
sub illa quę supsunt istis for
mis. Cū ostenditur illa ppo
sitio enti & nó enti nihil est
uniuocū per hoc q non om-
nibus entibus est aliquid cō
mune uniuocū, neganda est
cōsequentia, quia nihil idē
conceptum apud intellectū
includitur in conceptu om-
nium entium, sed aliquid i-
dem conceptum apud intel
lectum potest esse de intelle
ctu eius cui accidit existe-
re, & eius cui accidit non
existere.

ALITER potest dici ad ter
tiam quæstionem illarū triū
sustinendo ea quæ dicuntur
ad pręcedentes qónes duas
.s. q supposita tam exñtia, q̃
non existentia sint simplici-
ter supposita termini com-
munis, & vniuocè. Et adhuc
secundum aliquos oportet
concedere commune prędi
cari de his & de illis uere
cum hoc uerbo est, quia sim
pliciter supposita sunt uni-
uocè quæcunque includunt
eandem rationem termini
secundum quācunq; drīam
tpis, quia signatum termini
nullam drīam temporis sibi
determinat, potest ergo sta-
re cum vniuocatione, q ho-
mo prædicetur de antichri-
sto cum fore, & de cęsare cū
fuisse, quia illa non variāt si
gnificatum termini. Et hoc
fortè intellexerūt qui dixe-
rūt illa esse supposita diuer-
sę appellationis, quia nō eo-
dem modo appellantur a cō
muni, licèt fortè participēt
idem significatum commu-
nis. ¶ Ad rationes quæ sunt
contra vniuocationem.

¶Ad primam potest dici, q
suppositum existens, & non
existens vniuocantur in en-
te, quia ens secūdum vnum
significatū dr̄ de eis, sed non
cum hoc verbo est. ¶Ad se-
cundum conceditur, q præ-
dicatio cōmunis de quocuñ
que supposito est essentialis,
non tamen omnem prædica
tionem essentialem esse ve-
ram cum hoc uerbo est, sed
sufficit cum quocunq; ver-
bo cuiuscunq; differentię tē
poris. ¶Ad tertium dicatur
sicut prius dictum est. ¶Ad
argumenta probantia hanc
esse veram, cæsar est homo.
¶Ad primum dicitur, quòd
hæc consequentia non va-
let. cæsar currit. ergo homo
currit, quia nunc non ap-
pellatur cæsar ab homine,

æquè scientes quantum ad apprȩhensionem simplicium. & ita erunt omnes ęque scientes diffinitiuè quia diffinitio est uia cognoscēdi simpliciter. sed hoc manifestè est falsum. multi enim sciunt aliqua simplicia, de qbus alij nihil apprehendūt. Quod autem additur de tertio de anima, non est ad propositum. Est enim iste intellectus Aristo. vt patet in 9. meta. in fine, ubi loquitur de eadem materia; quod uel intellectus omnino concipit, quod quid est, uel nihil eius. & ita non decipitur circa ipsum. quia deceptio prȩsupponit aliquam cognitionem, & aliquem errorem: non autem intelligit, quod intellectus concipiat omne quod quid est, cum contingat alicuius quod quid est nihil concipere. Ideo patet responsio secundum illud quod dictum est in responsione, quod passiones non sunt eædem apud omnes in se; sed inquantum sunt signa rerum. omnis enim passio eadem in se, apud cuiuscunque mentem fuerit, eandem rem repræsentat. ¶ Ad aliud de rebus patet similiter. quia res inquantum significantur per passionē sunt eȩdem apud omnes.

Cōtex. 22.

¶ Ad tertium cōcedo, quod eædem literæ manent in se in comparatione ad quoscūque utentes: sed non manēt signa earundem vocum apud omnes: quia non significant idem apud omnes: nec etiam est inconueniens, eas sic uariari apud diuersos imponentes, cum fiant signa ex impositione, quæ diuersa est apud diuersos.

¶ Ad aliud dico, quod uox significatiua non est instrumentū uirtutis interpretatiuæ in homine: sed guttur & pulmo: quæ concurrunt ad formationem uocis, sicut si naturaliter homo uelit fugere nociua, non sequitur omne illud esse naturale instrumentum, quo fugit nocica, puta uestimenta uel arma uel huiusmodi. sed tantū natura illa dedit, ut īstrumēta naturália, quibus hō hæc posset sibi præparare, ut manus: nam ꝑ manus hō potest illa per artem ꝑparare, & sic per rationē, & instrā naturalia formandi uocem pōt hō aliqua imponere, q̄ sunt signa ad placitum, & non naturalia siue conceptus.

¶ Nomen ergo est uox significatiua secundum placitum sine tempore: cuius nul-

nulla pars est significatiua separata. Cap. ij.

Quæstio. V.

QVæritur circa illam particulam: sine tempore. vtrum terminus communis impositus ad significandum ueram naturam, cuius aliqua supposita essent, aliqua non: dicatur uniuocè de existentibus, & non existentibus? Quod non uidetur: quia quæ æquiuocantur in superiori, non uniuocantur in inferiori: sed supposita existentia & non existentia æquiuocantur in ente, quod est superius. ergo in termino cõi, qui significat iferius ad ens. maior patet quia de quibuscunque dicitur inferius uniuocè & superius. minor patet. quia existentia sunt entia, alia uero non entia: uel solùmodo entia in potentia. ¶ Item pdicatio uniuoca est pdicatio essentialis, aliter non distingueret a denoĩatiua pdicatione. sed terminus cõis nõ pdicatur essẽtialiter de his & de illis. ergo non uniuocè. minor patet. quia pdicatio essentialis uerissime fit cum hoc uerbo est. sed isto modo non pdicatur de suppositis nõ entib. ut ondetur post. ¶ Item enti & non enti nihil est uniuocum: quod patet per locum a maiori. quia nec omnibus entibus est aliqd cõe uniuocum: ergo &c. ¶ Ad oppositũ. terminus cõis dicitur de his & de illis, sedm eã dem rõnem & idem nomen. ergo uniuocè. antecedẽs patet. quia talis terminus cõis non hẽt nisi unam diffinitionẽ: cum sit uniuocũ in se. ergo dr de oĩbus, de quib. dr sedm illam. ¶ Item qd significat præter oẽm drĩam tpis ad supposita nullius tpis determinatur: hmõi est terminus cõunis noialis. ergo &c. ¶ Item drĩæ accidentales significato termini non faciũt terminum cõem æquiuocũ. sed esse fuisse uel fore: existere: uel non existere: ut psens uel præteritũ: sunt drĩæ accidentales signato termini. ergo &c. minor patet. qa si terminus significaret aggregatum ex existẽtia & ex esse uel fuisse, significaret ens per accidens, & ita quod significaretur per ipsum, nõ esset in genere.

AD ISTVD dicendũ, q terminus cõis qui non est æquiuocus ex impositione ad diuersas naturas: sed tantum imponitur ad significandum unam naturam de qbuscũq; dr simpliciter: dr & uniuocè.

super cap. de quali-tate. sed famosiores & præcipuè de numero illorum, qui sunt ad propositum. ¶ Pro his omnibus notandum de æquiuocatione habitus, quod habet quatuor primos sensus, qui dicti sunt prius, & in primo sensu sumptus habet hāc totam distinctionem. ¶ Notandum etiam pro tertio modo quod habitus, ut est generalissimum, non habetur, vt dicitur, 5. meta. quia tunc esset processus in infinitum, sed est habitudo media inter habentem & adiacentia corpori. quæ habentur per illum habitum. si enim habitus ut est generalissimum haberetur, hoc esset per alium habitum, & pari ratione ille haberetur per alium, & sic infinita essent entia, quod est inconueniens, quia tunc nullū esset primum ens, cuius oppositum probatur in 2. met. & aliqualiter persuadetur in fine duodecimi meta. sic. Entia non volunt malè disponi non est autem bonum pluralitas principatuum. unus igitur princeps qui est deus benedictus in sęcula sęculorū. Amen.

¶ Expliciunt quæstiones Ioānis Scoti super libro Prędicamentorum Aristot.

¶ INCIPIVNT questiones eiusdem super libro primo Perihermenias Aristo.

RIMVM oportet constituere qd sit nomen quid verbum & cæt. Cap. primum.

Quæstio. I.

CIrca subiectum huius libri notādum, quod Boetius ponit illud esse interpretationē, quod etiam indicat interpretatio hui⁹ nominis, Perihermenias, sed si ratio interpretationis sit hæc vox articulata prolata cum imaginatione significandi, tunc interpretatio dicitur de incomplexis, & complexis, & non est propriè subiectū huius libri, cum liber iste medium teneat ordinem inter librum prædicamentorum, & librum priorum, quorum alter est de his quæ pertinent ad primam operationem intellectus, alter de his, quæ ad tertiam. Iste liber ergo est de his, quę pertinent ad mediam. Sue autem ratio prædicta sit ratio inter-

interpretationis, siue secundum alios alia specialior .s. vox articulata prolata cum imaginatione significandi esse aliquid, vel non esse, non erit interpretatio proprium subiectum hic cũ nulla pars logicę sit de voce, vt de subiecto, sicut dictum est in principio prædicamentorum, qa omnes passiones subiectorũ in logica eis æqualiter inessent, nulla etiam uoce existente. ergo enunciatio hic conuenienter potest poni subiectum & hęc enunciatio in mente, quia illa causatur ex secunda operatione intellectus, quia omnia quæ hic determinantur, propter ipsam determinantur, puta primo de partibus eius integralibus nomine & verbo, secũdo de eius genere, quod est oratio. deinde quid ipsũ est, & de diuisione eius in suas primas species, & consequẽter de eius proprietatibus: oppositione scilicet & habitudine & cęteris huiusmodi. Si autem istæ proprietates insunt enunciationi in uoce, hoc non est primo, sed inquantum est signum eius enunciationis. quæ est in mente.

2 ¶ Contra hoc subiectum debet esse commune omnibus quæ determinantur in scientia. non sic est enunciatio, cum hic determinetur de nomine & verbo, de quibus enunciatio non prædicatur. ¶ Item auctoritas Boetij est in contrarium, qui dicit hunc librum esse de interpretatione. ¶ Item, quod non est enunciatio in mente: probatio: quia illius non sunt partes, scilicet nomen, & verbum, cum utrumque sit vox, sed enunciationis sunt illæ partes, de qua hic determinatur. 3

¶ Ad primum si intelligatur illa maior de vniuersalitate prædicationis, qualis est totius vniuersalis ia suas partes, falsa est: in omni namque scientia, cuius subiectum est compositum, necesse est determinare de partibus subiecti, de quibus tamen subiectum non prædicatur sed si aliquo modo sit vera maior debet intelligi subiectum sic esse communiter: quia eius cognitio principaliter quæritur in scientia in cognitione omnium aliorum, quantum illa alia determinantur pp cognitionẽ principalis subiecti. ¶ Ad sec̃m dico, quod de multis dicitur scientia esse quorum non quodlibet est principale subiectum, ut dictum est in Porphyrio. ¶ Ad tertium dico, quod sicut nomen & uerbum in uoce sunt par-

partes enunciationis in voce: ſic ipſa in mente ſunt partes enunciationis in mente. quæ enim percipiuntur ab intellectu in prima eius operatione, componuntur in ſecunda: licet nec hæc, nec illa exprimantur. ¶ Deinde, cum dicitur, quod tam nomen quàm uerbum eſt vox, vel eſt verum de his ſecundum quod nobis magis innoteſcunt, quia ſic debuerũt eorum deſcriptiones aſſignari, & per illas patet deſcriptio eorum prout ſunt in mente, vel aliud eſt dicere nomen eſſe vocem & eſſe in voce: quia vox forte poteſt eſſe eſſentialiter non in voce, hoc eſt non expreſſum, ſicut & ipſum expreſſum, & primo modo ponitur in diffinitione nominis.

¶ Sunt ergo ea, quæ ſunt in voce, earum, quæ ſunt in anima paſſionum notæ &c. Cap. eod.

Quæſtio. II.

HIc præmittit Ari. breuẽ tractatum de vocibus ſignificatiuis, ideo põt queri. vtrum nomen ſignificat rem vel ſpeciem in anima, & intelligitur qõ nõ de nominib. impoſitis ad ſignificandum ſimilitudines vel ſpecies, ſed de quocunque alio nomine cuicũque impoſito, vt de isto nomine homo, animal, & huiuſmodi, vtrum homo ſignificat naturam humanam, vel ſpeciem. Dico autem ſpeciẽ intelligibilium ſimilitudinẽ intelligibilem, quæ eſt in intellectu vt in ſubiecto, ſicut ſpecies ſenſibilis eſt ſimilitudo rei ſenſibilis, quæ eſt in ſẽſu vt in ſubiecto. Quod ſpẽm ſignẽt, vr̃ hic in litera: dicit. n. Ariſt. ea quæ ſunt in voce ſunt notę .i. ſigna paſſionũ in aïa. illæ paſſiones non ſunt res: quia res non ſunt in aïa. ¶ Item parum poſt dr̃ paſſiones animæ ſunt oĩbus eædẽ: quorũ primorum hæ voces ſunt notæ, & res etiam ſunt eædem, quarum & hæ paſſiones ſunt ſimilitudines, hec litera manifeſtè exponit quid intelligat ꝑ paſſionem, quia ſimilitudinem, & eam dicit ſignari primo per vocem, qa eſt ſimilitudo rei, & res non eſt ſimilitudo ſui ipſius. ergo &c. 2 ¶ Item tantum veritas & falſitas ſunt in ſermone, vt in ſigno: ergo enunciatio prolata illud ſignificat, in quo eſt veritas & falſitas, illud eſt compoſitio intellectus; vt dicit Ariſto. citò poſt in litera, ergo enunciatio cũ 3

po-

posita signat illud quod est in intellectu compositio tm̄. ergo & partes enunciationis significant tm̄ ea q̄ sunt in intellectu simplici, cuiusmodi est species. ¶Itē manifestè
4 dicit Boetius frequenter in cōmēto hoc, qđ uoces significant similitudines, & dicit
5 hanc esse Ari. opinionē. ¶Itē Priscianus dicit, ꝙ ois pars orationis significat mentis conceptum. sed iste cōceptus non est res, sed similitudo,
6 ut uꝛ. ergo &c. ¶ Item tantū illud significatur, quod primo intelligitur, sed quod primo intelligiꝛ, non est res. ergo &c. probatio minoris, oē intelligibile ē in intellectu. res aūt nō est hmōi, qa lapis nō est in anima, sed species lapidis. tertio de aīa. ergo &c. probatio maioris, quia ex. 3. de anima ex intellectu &
Cont. 38. intelligibili fit uerius unum, quam ex materia, & forma. ergo &c. ¶ Item nihil
Cōt. 5. 7 intelligitur nisi per speciem: ergo nihil significatur per aliquam uocem, nisi per speciem, ergo species magis significatur, quia omne propter quod & illud magis. ¶Ad oppositum inferius in fine capituli de verbo dicit
1. post. Cōt. 6. Aris. ꝙ uerbū signat aliquid. constituit. n. intellectū, qui dicit, ex quo sequitur, ꝙ significare est alicuius intellectū constituere, illud ergo significatur, cuius intellectus per vocem constituitur, sed prolata uoce nō constituitur intellectus speciei, sed rei, ut patet in quocunque audiente vocem significatiuā. Item in primo elenchorum dicit Ari. quod pro rebus vtimur nominib. quia non possumus ferre res ad disputandū, sed species intelligibiles possumus nobiscum ferre. ergo illarum non sunt voces notæ, sed rerum. Item ibidem paulopost, quia res sunt infinitæ nomina autem finita, ideo necesse est unum nomen, & vnam orationem plures res significare. Item Ari. l. 4. meta. dicit ꝙ ratio, quam signi- Cont.
ficat nomen est diffinitio, 28
sed diffinio indicat ueram essentiam rei: ergo illa essentia per nomen significatur. Quod autem species non significetur, patet. Tum quia tunc omne nomen significaret accidens, quia illa species est in anima: ut in subiecto: sicut species visibilis in oculo. Tum quia omnis propositio affirmatiua eēt falsa, in qua subiectū & p̄dicatum cognoscunt ab intellectu per diuersas species: ut illa: homo est aial, cum alia sit specie

eie hominis per quam intelligitur, & alia animalis, & manifestè omnes propositiones essent falsæ, in quibus enunciatur actus realis de aliquo subiecto, cuiusmodi sũt. homo currit &c. cum hæc nõ insint speciei. Hęc etiam propositio. 3. de anima: lapis nõ est in anima: sed species lapidis: includit contradictionem: primo remouet esse in anima a specie lapidis, quæ significatur per hoc nomen, lapis. per primam partẽ propositionis lapis non est in anima. per secundam partem illud prædicatum eidem subiecto attribueretur. Tũ quia omnis propositio esset vera, in qua prædicatur esse secundum adiacens, vt hęc sor. est vel antichristus est: quia species cuiuscunque subiecti, de qua enunciamus esse, est. Tum quia nullus syllogismus esset perfectus, quia si per terminum medium significetur species in anima, siue sumatur res, siue species, non erit illud sumptum sub suppositum medij. Tum quia nihil significatur, nisi quod intelligitur: species intelligibilis non intelligitur, quod ostenditur. Primò per simile, quia species uisibilis non videtur. Secundò, quia est id, quo intelligibile intelligitur: sed in omnibus circa primum differunt, quo est, & quod est per Boe. Tertio, quia si species intelligitur: intelligitur per aliam speciem; intellectus enim cum sit virtus passiua, nihil cognoscit, nisi sit in actu per speciem sui obiecti.

Cõt. 38

Lib. de tri.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod species intelligibilis immediate significatur per vocem, sed illa dupliciter consideratur. aut inquantum est quid in se accidens. s. informans animam: aut inquãtum representat rem. primo modo non significatur per uocem propter rationes ad oppositum, sed secundo modo: cum enim omne signum inquantum signum sit signum signati: sequitur, quod uox significans similitudinem inquantum signum rei, significat ipsam rem: sed mediatè: quia. s. immediatè significat id quod est signum rei, inquantum est signum. ¶ Contra. nulla ratio substantialis est eadem substantiæ & accidenti: cum nec etiam habeant idem genus generalissimum. sed * speciei quę est substantiæ similitudo, est accidens. ergo si hęc significentur per quodlibet no-

* rei

nomen, iſtis duobus erit ſolum nomen commune. ergo & ratio ſubſtantiæ eſt diuerſa: ergo omne nomen eſt æquiuocum. ¶ Confirmatur ratio per Ariſt. in principio prædicamentorum, ubi exemplificat de æquiuocis: ut animal homo, & qđ pingitur: intelligens per hoc, ꝙ ſi aliquod nomen ſignificet rem & ſimilitudinem eius: eſſet æquiuocum. Ad iſtud dicitur, quod ęquiuocum cum diuerſis actibus ſignificandi ſignificat multa: ſed vox ſignificat rem & ſimilitudinem eodem actu. quia eodem actu eſt aliquid ſignum ſigni & ſignati. Per hoc ad confirmationem Ari. intelligitur, ſi diuerſis actibus ſignificandi ſignificaretur utrunque: & diuerſa impoſitione: hæc etiam patent in ſimili: quia non omnis dictio ſcripta eſt æquiuoca, & tamen ſecundum Ariſto. illa ſignificat dictionem in uoce: & cū hoc rem: ideo nō eſt ęquiuocatio: quia primum ſignatū inquantū eſt ſignatum eſt ſignū ſignati. ¶ Ad rationes principales contra hanc poſitionem cōceduntur omnes, quæ probant rem ſignificari. ¶ Ad probationes autem, quæ probant ſpeciem non ſignificari. Ad primam reſpondetur, quod non eſt inconueniens omne nomen ſignificare accidens: ſed immediatè uel in mente non inquantum eſt quid in ſe: ſed inquantum eſt ſignum rei: & ita uoces aliquę ſignificāt ſubſtantiam, ut ultimum ſignificatum: & illæ dicuntur abſolute ſignificare ſubſtantiam. aliquid enim poteſt ſignificare ſimpliciter: licet non immediate, ut patet de dictionibus ſcriptis: aliqua illarum dicitur ſignificare ſimpliciter ſubſtantiam: licet omnia illa immediatè ſignificent vocem. per Ariſt. in littera. ¶ Ad ſecundam probationem intelligendum, quòd ueritas & falſitas non ſunt in ſigno, niſi per ſignatum. ueritas enim ſigni eſt conformitas eius cum ſignato, & falſitas difformitas. compoſitio ergo ſpecierum ad inuicem ut illæ ſunt ſigna rerum, non eſt iudicanda uera uel falſa, niſi a ſignatis, ideſt a rebus: omnis ergo ueritas cuiuſcunque propoſitionis referenda eſt ad res: quia illæ ſunt ultimo ſignificatæ, & non ſunt ſigna aliquorum aliorum. Hoc patet in exemplo: hæc propoſitio. homo eſt animal, ſcripta: non dicitur falſa: licèt hæc

vox.

vox. homo. non sit hæc vox animal. & hoc, quia litteræ nõ significant uoces, ut sunt aliquid in se: sed ut sunt signa aliorum: & ita in omnibus his semper oportet recurrere ad ultimum significatum. ¶ Per hoc patet ad oẽs probationes de ueritate & falsitate compositionũ: quia ueritas nõ est iudicãda nisi penes ultima significata: q.s.sũt res. ¶ Si arguatur contra hoc: hic hõ est animal: prima significata notãtur esse eadem: qa uox ponit in oratione suũ primum significatum: ergo notatur hęc species esse eadem cũ illa. & illę non sunt eædẽ. ergo propositio pro primo eius signato est falsa. Concesso, quod species uniantur inquantũ sunt signa rerum & quod non sunt eædem: non sequitur propositionem esse falsam: qa circa signum inquantũ signũ nõ ẽ nata esse ueritas uel falsitas, nisi referẽdo de signatũ, sed si aliqua lis debeat dici illa cõpositio, magis debet dici uera: quia cõpositio signatorũ est uera. ¶ Contra. hæc species inquãtũ similitudo rei, non ęst illa spẽs inq̃ũ est similitudo rei & tamẽ notantur esse eadẽ per hoc uerbum est per tex. igitur per omnem affirmatiuam notantur primo esse eadem: quæ non sunt eadem. & omnis propositio quot ad primam compositionem dicitur uera uel falsa esse, cum illa sit simpliciter compositio: & non est uera; quia non est ita, sicut illa compositio significat; ergo est falsa. Quamuis hæc ratio sit difficilis ad soluendum, non tamen concludit necessarium, quia in aliis ubi est eadem forma arguendi non est difficile: quia in hac oratione scripta: homo est animal: primo uniuntur uoces, quia illæ primo significantur: sed non propter hoc est illa oratio scripta falsa. Videtur ergo dicendum ad istud, q̃d quantumcunque per idem multa significentur, quorum unum significatur in quantum est signum alterius, si illud componatur in oratione cum alio, non est compositio signorum: sed signatorum ultimorum, quę non sunt signa: & per orationem prolatam non significatur compositio specierum: sed rerum: sicut nec per enunciationem scriptam signãtur compositio uocum: sed rerum. ¶ Ad probationem de syllogismo dici potest, quod supposita accipien-

cipienda sunt in syllogismo perfecto sub medio, quoad vltimum significatum eius, & sic res ut consideratur a ratione, est suppositum rei. ¶ Ad vltimam probationem dicitur, quod species intelligitur, licet non primo, sed per reflexionem, & quia impositio est ad placitum, potest uox imponi ad significandum illud immediatè intellectum per reflexionem: sicut & illud primo intellectum. ¶ Ad probationes probantes speciem intelligibilẽ non intelligi. ¶ Ad primam negatur similitudo. Sensus enim cum sit uirtus materialis non potest se reflectere supra suum actum: neque super id quo cognoscit suum obiectum, & ideo species sẽsibilis non sentitur, sed intellectus propter sui immaterialitatem potest se reflectere supra suum actum, & supra speciem qua cognoscit suum obiectum, & etiam supra seipsum, & ita omnia alia a suo primo obiecto potest cognoscere per reflexionem. ¶ Ad aliam probationẽ concedo speciem aliud esse ab illo, quod cognoscitur ꝑ illam idest a primo obiecto: quia illius est species, sed cũ hoc stat ipsam speciem esse aliquod intelligibile aliud a primo obiecto. ¶ Ad tertiũ dico, quod species nõ cognoscitur per aliam speciẽ, quia solum illud quod primo cognoscitur ab intellectu scilicet primum obiectum intellectus, quod est, quod quid est rei materialis cognoscitur per speciem in intellectu, omnia alia cognita per reflexionem, & per discursũ cognoscuntur sine propria specie.

AD PARTEM oppositam quæstionis aliter dicitur, quod res primo significatur, non tamen secundum quod existit, quia nec sic per se intelligitur, sed secundum, qđ per se percipitur ab intellectu, hoc est ipsa essentia rei quæ significatur per diffinitionem, quæ est primum obiectum intellectus, vt vult auctoritas. 4. meta. prius adducta, nec tamen hoc totum compositum significat quod est res vt intelligitur, quia illud est ens per accidens: omnia nomina quæ significant res alicuius generis, significant ens per se: solum enim ens per se est in genere. ¶ Ad omnes auctoritates in contrarium dicitur, quod per speciem vel passionem uel conceptum, vel quodcunque aliud in alijs auctoritati- Cõt. 28

bus

bus signatur res, ut intelligitur, ad denotandum quod res ut existit non significatur. ¶ Si autem aliquis dicat aliquid manifestius pro hac littera Ari. negatur quia in hoc non exponitur Arist. ¶ Ad illud de compositione & diuisione intellectus dico, quod compositio est illarum rerum: non tamen ut existentium: sed ut intelliguntur: & ideo dicitur ueritas & falsitas circa compositionem & diuisionem intellectus: quia illa compositio ab intellectu causatur & est in intellectu, ut cognitum in cognoscente: non autem ut accidens in subiecto: & ita concedo de partibus compositionis, quod sunt in intellectu simplici, ut cognitum est in cognoscente: & in illo modo sunt res in intellectu, non species solæ. ¶ Ad aliud dico, quod res intelligitur primo, & non species nisi per reflexionem. ¶ Ad illam probationem de intellectu & intelligibili: dictum est quomodo debet intelligi super librum Porphyrii. ¶ Ad aliud potest negari ista consequentia. nihil intelligitur nisi per speciem. ergo nihil significatur nisi per speciem, si ly per. utrobiq; sumatur causaliter. quia intelligere & significare non ordinātur ad inuicem. sicut causa necessaria, & effectus: sed significare præsupponit intelligere: sicut illud sine quo nō: quod autem est causa sic ꝑsuppositi, non oportet ꝙ sit causa sic præsupponentis: sed tantum præsupponitur ei: sicut illud cuius est causa: sic species præsupponitur significationi. ¶ Cōcessa autem ꝑsuppositione, quod nihil significatur nisi per speciem, siue ly per. sumatur causaliter, siue præsuppositiuè, non sequitur ulterius speciem significari: quia illa propositio: propter quod &c. intelligitur de causa efficiente & uniuoca per se, & essentiali & totali, cuius modi nō est species respectu significationis. Illarum uiarum eligatur quæ uidetur probabilior. ¶ Pro prima & contra secundam est præcipuè secunda auctoritas hic in littera: & argumenta de ueritate & falsitate ꝓpositionis. ¶ Pro secunda & contra primam præcipuè est ista ratio: quia res primo intelligitur & tempore & natura, quàm intelligatur species per reflexionem, ergo in illo priori potest intellectus ei nomen imponere;

ponere: quod nomen tantũ rem significat. ergo non est necesse omne nomen significare speciem. ¶ Contra vtrunque: magis tamen contra primam: est uis de nominibus impositis ad significandum singularia: licet enim posset saluari secundum uiã secundam: quia.s.singularia aliquo modo intelliguntur: licet non primo: non tamen posset saluari secundum primam uiam: quia illa nullo modo faciunt speciem in intellectu. ergo nomina eis imposita nullo modo significant species intelligibiles in mente. ¶Consimiliter cõuenit arguere de nominibus impositis ad significandum figmenta. quia tam illa quam singularia, licet faciant species in uirtute imaginatiua, non tamen in intellectu. qui tantum natus est recipere speciem sui obiecti: quod est quod quid est rei materialis: aliorum autem non: cum una potentia non sit receptiua nisi formarum eiusdem generis.

¶ Contra secundam uiam est, quod omnis propositio esset falsa, ubi subiecto aliqs actus realis denotatur in esse: quia si nomen significet rem ut intelligitur: tunc tale prædicatum attribueretur ei, ut intelligitur, & sic ei non inest ergo &c. Quod non insit ei, sic probo. quia ei ut intelligitur, insunt prędicta intentionalia. & medium comparatum ad prædicata intentionalia & realia sumitur sub extraneis rationibus. quia sic sumendo medium in syllogismo, si cõcludatur aliqua conclusio, fiet fallacia accidentis. Prima uia uidetur probabilior: secundum auctoritates. Secunda secundum rationes.

Quæstio. III.

QVæritur Vtrum facta transmutatione circa rem quæ significat, fiat transmutatio in significatione uocis. Qđ sic Boe. in lib. diuisionum. cum res non sit subiecta uoci: erit vox non significatiua, & illa prius fuit significatiua, quãdo fuit res. ergo &c. ¶ Item in trãsmutatione sub̄ali res amittit nomen & diffinitionem. ergo res transmutata non habet nomen qđ prius habuit. ergo nomen quod significauit prius ipsam, non significat ipsam nunc. ¶Item destructo uno correlatiuorum destruitur aliud ex libro prædicamentorum. sed signum & signatum sunt correlatiua. ergo destructa re,

Cõmentator. primo physi.c. 63. & in de substãtia orb. c.1.

2

3 c. de relatione

quæ est signatum, destruitur vox inquantum est signum rei. ¶Item quod non intelligitur, non significatur, nō ens non intelligitur: ergo non significatur. probatio maioris, significare præsupponit intelligere: probo mi. omne intelligibile facit speciem in intellectu, nō ens nō facit speciem in intellectu. ergo &c. Probatio mi. tum quia destructa causa destruitur effectus, species est effectus, res est causa speciei. ergo destructa re, destruitur species. Tū qa destructo signato, destruitur signum, res est signatū, ergo destructa ea species destruitur. ¶Ad oppositum est Arist. in li. prædicamentorū. c. de substantia. dicens, quod eadem oīno oratio qn̄q; est vera, qn̄q; est falsa. igitur dictiones orationis, quæ qn̄q; est vera, & qn̄q; est falsa, idē signāt, & tamen in re quę significatur per ipsas dictiones, est transmutatio, vt patet de hac oratione. sor. sedet qa qn̄ est hęc ē vera vel falsa, circa sedere est trāsmutatio. ergo in significando non mutatur facta mutatione in re. ¶Item multi sunt actus vt dormire, currere &c. qui quandoque sunt. qn̄que non sunt. si ergo vox illa significans mutaretur propter mutationem in istis, vox imposita istis multotiens esset non significatiua, & iterum significatiua, & ꝑ consequēs oporteret ipsam multotiens imponi ad sigñandum. ¶Itē nullo currente hæc non esset falsa, aliquid currit, quia currere non significaret idē quod significat, quando cursus est. ¶Item manifestū est ex modo loquendi: quia eundem intellectum constituit vox prolata in nobis, quando res significata est, & quando non est, alioquin non diceremus hanc esse falsam: sor. est sorte nō existente, ergo cum significare sit intellectum cōstituere, ergo per uocem idē significatur. ¶Item primo poster. non entia contingit significare, & intelligere, ergo non entitas reū, non infert non entitatem significati uocis. Tex. 1.

DICENDVM ad quæstionem, quod facta transmutatione in re secundū quod existit, non fit transmutatio in significatione vocis, cuius causa ponitur, quia res non significatur vt existit, sed ut intelligitur per ipsam speciem intelligibilem, sed siue sit, siue non sit, cum tam res, vt intelligitur, quam species maneant in transmutatæ facta transmutatione in re ut exi-

existit, quia per eandem speciem cognoscimus essentiã, & eandem scientiam habemus de ea, quando existit, & quando non existit, quia per Ari. primo poster. de his quę
tex. 20 frequenter sunt, possumus habere demonstrationem etiam quando non sunt, vel sunt, & per consequens eandem scientiam habere, sicut & quãdo sunt, sequitur quod res vt significantur per vocẽ, non transmutantur qualicũque transmutatione facta in re, ut existit: & per cõsequẽs nec uox significans, transmutabitur in significando.

¶Ad primam auctoritatem in littera Boetij talis ẽ, si nulla res sit subiecta, quã significat uox, significatiua esse nõ dicitur. vbi sit, non prædicat secundum, sed tertium adiacens, si nulla res sit subiecta, quam vox significat idest significata per uocem & cætera, & sumitur ibi res non tantum pro existentibus, sed etiam pro re, quæ intelligitur, quasi diceret. si nihil significetur per uocẽ, uox non dicitur significatiua. ¶Ad secundam, intellectus illius auctoritatis potest esse talis, in transmutatione substantiali rei singularis, in qua scilicet abijcitur forma substantialis, res singularis transmutata amittit nomen & diffinitionem speciei, quia non manet in specie, in qua fuit prius. ergo nomen speciei amittit, suum significatum, non sequitur, quia illud nomen nullum suppositum significauit. nec etiam nomen indiuidui, si quod esset ei proprium impositum, amittit proprium significatum, sed tantum transmutatur a forma speciei, in qua fuit prius. ¶Ad primam rationem est concedendum, quòd destructo signato destruitur signum, sed licet res destruatur vt existit, non tamen res ut intelligitur, nec ut est signata destruitur. ¶Ad aliam, maior principalis potest negari. ¶Ad probationem, significare sic præsupponit intelligere, quod omne significatum prius intelligebatur, alioquin ei uox non fuisset imposita, sed post quam imposita est, potest illud significare, ad quod imposita est, licet a nullo intelligatur. ¶Vlterius potest dici ad minorem, quod est falsa, quia per Aristote. secundo poster. nõn entia contingit intelligere. ¶Ad probationem illius minoris maior est falsa de omnibus alijs, præter quam de primo Tex. 7.

obiecto intellectus. vlterius etiam minor illius probationis si intelligitur sermo fieri de non existente, potest negari: quia non existens potest intelligi per speciem, nō quā facit, sed quam fecit in intellectu, quia illa species potest manere eadem nunc quæ prius. ¶ Cum obijcitur, ꝙ non, quia causa destructa &c. Ista probatio tantum intelligenda est de causa rei in esse, & in fieri, res autē secundum quod existens tantum est causa speciei in fieri. ¶ Cum secundo, dicitur destructo signato destrui signum. dico, quod res secundum quod existit, non est signatum per speciem intelligibilem in anima, sed res secundum quod intelligitur, & isto modo non destruitur. ¶ Contra solutionem quæstionis, si vox significet idem re existente & non existente ergo quod significatur est idem. consequentia patet, qa omnis actiua vera potest trāsmutari in passiuam veram, & vlterius prius significabatur res existens, nunc non existens, ergo existens & non existens sunt idem, quod est falsum. ¶ Ad illud est facilis responsio, ꝙ nec prius significabatur per vocem res existens, nec nunc res non existens, sed res vt intelligitur, cui extraneum est existere, vel non existere, secundum quod significatur.

¶ *Et quemadmodum nec litteræ omnibus eædem, sic nec eædem uoces. Quorum antem hæ primorum sunt notæ: eædem omnibus animæ passiones sunt: & quorum hæ similitudines: res etiam eædem. c. eod.*

Quæstio. IIII.

QVæritur de differentia quam assignat Aristoteles inter litteras & voces ex vna parte, & passiones & res ex alia parte. hoc est quod voces & litteræ non sunt eędem apud omnes. res autem & passiones sunt eędem apud omnes. Quod non sit conuenienter data, probatur, quia si passiones sunt eædem apud omnes, cum ducant in cognitionem rerum. ergo apud omnes sunt eædem res cognitæ. ergo omnes sunt æquè scientes. ¶ Item aliquæ sunt res apud aliquos, quæ non sunt eædem numero apud alios: nec eædem

dem specie. ergo &cęt.

¶ Item comparatio apud diuersos utentes non diuersificat aliquid secundum se. ergo litteræ, & uoces apud quoscunque utentes sunt eędem naturaliter.

¶ Item illud quod est a natura est idem apud omnes. sed uox significatiua est signum naturale: ergo idem significat apud omnes. probatio minoris: cuiuslibet uirtutis naturalis est aliquod instrumentum naturale. sed uirtus interpretatiua est uirtus naturalis homini, cum homo sit animal sociale uolens alij exprimere quod apud se est. ergo uox significatiua quæ est instrumentum illius uirtutis, est signum naturale. ergo naturaliter significat.

¶ Ad oppositum est Ari.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod differentia est conueniens: quia passiones inquantum sunt signa, & res inquantum sunt significata, sunt eædem apud omnes. nam eadem passio in anima apud quoscunque concipientes repræsentat eandem rem. quia eadem similitudo in anima semper est eiusdem repræsentatiua: sicut est similitudo sensibilis in sensu litteræ: & uoces in se eædem, non sunt eædem apud omnes inquantum sunt signa, quia nec eadem littera apud omnes repræsentat eandem vocem: sed uel aliam uel nullam: nec eadem uox apud omnes significat eandem passionem: sed uel aliam uel nullam. ¶ Ex hoc patet res & passiones esse signa naturaliter. quia apud omnes uniformiter significant & significantur. & quod est a natura, est idem apud omnes: litera autem & uox non sunt signa a natura: quia non sunt eædem apud omnes, inquantum significant aut significantur: nec intendit Arist. hic assignare eorum differentiam, nisi inquantum sunt signa & signata.

¶ Ad primam rationem dicitur, quod licet omnes eodem modo simplicia concipiant: non tamen eodem modo componunt & diuidunt. unde tertio de anima dicitur, quod intellectus circa quod quid est, non decipitur nisi secundum accidens: & hoc est secundum ipsos, non in absoluta apprehensione, sed in componendo quod quid est cum altero. ¶ Contra. saltem sequitur, quod omnes erunt Cõt.36 & 21.

æquè scientes quantum ad appræhensionem simplicium. & ita erunt omnes eque scientes diffinitiuè quia diffinitio est uia cognoscēdi simpliciter. sed hoc manifestè est falsum. multi enim sciunt aliqua simplicia, de qbus alij nihil apprehendūt. Quod autem additur de tertio de anima, non est ad propositum. Est enim iste intellectus Aristo. vt patet in 9. meta. in fine, ubi loquitur de eadem materia, quod uel intellectus omnino concipit, quod quid est, uel nihil eius. & ita non decipitur circa ipsum. quia deceptio presupponit aliquam cognitionem, & aliquem errorem: non autem intelligit, quod intellectus concipiat omne quod quid est, cum contingat alicuius quod quid est nihil concipere. Ideo patet responsio secundum illud quod dictum est in responsione, quod passiones non sunt eædem apud omnes in se, sed inquantum sunt signa rerum. omnis enim passio eadem in se, apud cuiuscunque mentem fuerit, eandem rem representat. ¶ Ad aliud de rebus patet similiter. quia res inquantum significantur per passionē sunt eędem apud omnes.

Cōtex. 22.

¶ Ad tertium cōcedo, quod eædem literæ manent in se in comparatione ad quoscūque utentes: sed non manēt signa earundem vocum apud omnes: quia non significant idem apud omnes: nec etiam est inconueniens, eas sic uariari apud diuersos imponentes, cum fiant signa ex impositione, quæ diuersa est apud diuersos.

¶ Ad aliud dico, quod uox significatiua non est instrumentū uirtutis interpretatiuæ in homine: sed guttur & pulmo: quæ concurrunt ad formationem uocis, sicut si naturaliter homo uelit fugere nociua, non sequitur omne illud esse naturale instrumentum, quo fugit nocica, puta uestimenta uel arma uel huiusmodi. sed tantū natura illa dedit, ut īstrumēta naturalia, quibus hō hæc posset sibi præparare, ut manus: nam p manus hō potest illa per artem pparare, & sic per rationē, & instrā naturalia formandi uocem pōt hō aliqua imponere, q̄ sunt signa ad placitum, & non naturalia siue conceptus.

¶ Nomen ergo est uox significatiua secundum placitum sine tempore: cuius

nul-

nulla pars est significatiua separata. Cap. ij.

Quæstio. V.

QVæritur circa illam particulam: sine tempore, vtrum terminus communis impositus ad significandum ueram naturam, cuius aliqua supposita essent, aliqua non: dicatur uniuocè de existentibus, & non existentibus? Quod non uidetur: quia quæ æquiuocantur in superiori, non uniuocantur in inferiori: sed supposita existentia & non existentia æquiuocantur in ente, quod est superius. ergo in termino cõi, qui significat iferius ad ens. maior patet quia de quibuscunque dicitur inferius uniuocè & superius. minor patet. quia existentia sunt entia: alia uero non entia: uel solummodo entia in potentia.
2 ¶ Item pdicatio uniuoca est pdicatio eẽntialis, aliter non distingueret a denoiatiua pdicatione. sed terminus cõis nõ pdicat essẽtialiter de his & de illis. ergo non uniuocè. minor patet. quia pdicatio essentialis uerissime fit cum hoc uerbo est. sed illo modo non pdicat de suppositis nõ exñtib. ut oñdet post. ¶ Item enti & non enti nihil est vniuocum: quod patet per locum a maiori. quia nec omnibus entibus est aliqd cõe: uniuocum: ergo. &c. ¶ Ad 3 oppositũ. terminus cõis dicitur de his & de illis, scdm eãdem rõnem & idem nomen. ergo uniuocè. antecedẽs patet. quia talis terminus cõis non hẽt nisi unam diffinitionẽ: cum sit uniuocũ in se. ergo dr de oĩbus, de quib. dr scdm illam. ¶ Item qd significat præter oẽm drĩam tpis ad supposita nullius tpis determinatur: hmõi est terminus cõunis noialis. ergo &c. ¶ Item drĩæ accidentales significato termini non faciũt terminum cõem æquiuocũ. sed esse fuisse uel fore: existere: uel non existere: ut psens uel præteritũ: sunt drĩæ accidentales signato termini. ergo &c. minor patet. qa si terminus significaret aggregatum ex existẽtia & ex esse uel fuisse, significaret ens per accidens, & ita quod significaretur per ipsum, nõ esset in genere.

AD ISTVD dicendũ, q terminus cõis qui non est æquiuocus ex impositione ad diuersas naturas: sed tantum imponitur ad significandum unam naturam de qbuscũq; dr simpliciter: dr & uniuocè.

quod patet. tum quia si est in se uniuocus, ergo habet vnam diffinitionẽ exprimentem illud significatum, cui imponitur. ergo de quibuscunq; dicitur simpliciter, dr̃ scd̃m illa diffõnẽ: quia ad oppositũ consequentis, quod dicatur de aliquibus secundum aliã diffinitionem, quam de alijs, cum omnis diffinitio expri-
Tx.28 mat significatum nominis. quia secundum Arist. in 4. meta. ratio quã significat nomen est diffinitio. sequitur illud nomen habere duo significata, quod est oppositum añtis. tum quia nullus terminus communis imponitur ad significandũ aliqđ suppositũ uel aliqua. æquiuocatio autẽ est diuersitas significatorum. ergo propter qualemcunque diuersitatem in suppositis, nunquam erit terminus communis æquiuocus, quia nunquam fit uariatio in eius per se significato. Si autem de omnibus suppositis dicatur simpliciter, sequitur quod de omnibus suppositis dicatur vniuocè.

Quæst. VI.

QVæritur ergo vlterius propter ueritatẽ istius & propter solutionem rationum, utrum sint aliqua simpliciter supposita termini cõmunis significantis ueram naturã præter existentia? Quod sic videtur. omne illud ꝑ quo terminus põt simpliciter supponere & verificare ꝓpõnẽ, est simpliciter suppositũ eius. huiusmodi sũt alia ab ãtib. ut patet in his ꝓpõnib. non fuit. hõ erit. sumendo fuisse ꝓut dicit actum incohatũ & terminatum. sic.n. non uerificatur illa ꝑ aliquo existente. & specialiter in hac ꝓpositione, s. cõtingit oẽm hominem currere. in qua dicit Ari. substantiã stare pro eo q̀ contingit esse. ¶ Itẽ participari secũ dum aptitudinẽ sufficit ad rõnẽ cõis. ergo participare secũ dũ aptitudinẽ sufficit ad rõnẽ suppositi. antecedẽs patet. qa vniuersale est aptũ natũ ꝑdicari de pluribus. consequentia patet. qa non maior actualitas requiritur ad suppositũ: ut videtur in participando actiuè, quam ad cõmune passiuè. sed alia ab existentibus sunt apta participare formam communis. ergo &c. ¶ Item inter suppositum & commune est ordo secundum superius & inferius. talis ordo non est in rebus secundum quod existunt: sed tantummodo inquantum cõparantur ad intellectũ. ergo ratio cõis & suppositi non dependet ab esse rei: sed a consideratione intellectus. sed illa

2. perihermе. & 1. Prior. & alibi quare.

3

potest esse eadem circa res siue existentes siue non existentes: quia extraneum est ei quod concipitur ab intellectu, inquantum tale existere, siue nõ existere. ergo tã suppositũ q̃ cõe eodẽ mõ se habet ad existentiã & nõ existentiam. ¶ Ad oppositum. commune est de per se intellectu cuiuscunque simpliciter suppositi. ergo de quocunq; illorum prædicatur, per se primo mõ prędicatur: sed non de non existentibus: ut ostendetur post. ¶ Item non sufficit ad suppositum, q̃ significet particulariter illud quod significat suum cõmune uniuersaliter. qa tunc cum sola uox significet: uox esset suppositum uocis, quod est manifestè falsum: ergo oportet, quòd suppositum sit idem essentialiter cum suo communi: sed non ens non est idem essentialiter cũ eo qđ est vera natura. ergo &c. ¶ Itẽ tunc esset falsa oĩs uniuersalis affirmatiua de inesse: in qua prædicatũ nõ inest suppositis nõ existentibus qa eis denotaretur inesse per dici de omni: cũ sint supposita simpliciter communis distributi. & præcipue nulla esset uera de inesse, ut nunc, nec etiam possibilis: quia prædicatum eius non posset inesse non existẽtibus. & ita nulla uniuersalis de contingenti esset possibilis: quia poneretur in aliam de inesse impossibilem.

Quæstio. VII.

QVærit circa hoc de ueritate talium ꝓpositionum. Vtrum hæc sit uera. Cæsar est homo. Cæsar est animal. Cæsare non existente. Videtur q̃ sint falsæ: quia quod est uerè ens, nõ potest uerè prædicari de non ente. sed Cæsare nõ existente, adhuc homo est uerum ens, saltem in aliis suppositis: quia alia supposita sunt simpliciter entia, in quibus simpliciter est ipsũ ens: ergo nõ prædicatur &c. consimiliter arguitur de homine & animali. ¶ Itẽ per Ari. 2. periherme. quando nõ est oppositio in adiecto in prædicato, nec prædicatur esse secũdum accidens: tunc tenet cõsequentia a coniunctis ad diuisa. sed hic. Cæsar est homo. Cæsar est animal. in hoc casu nõ est oppositio in adiecto, nec prædicatur esse secũdum accidens, cum prædicetur esse substãtiæ uerè entis: quod est esse uerissimũ. ergo sequitur, Cæsar est. cõsequens falsum. ergo & antecedens. ¶ Item in isto casu hæc est uera. Cæsar est homo *Cap. 2.*

mo mortuus. & sequitur. ergo nō est hō quia q̄d cū* determinatione repugnāte prędicatur de aliquo: uerè negatur ab eodem. Añs probatur. tum quia hæc est uera. Cæsar fuit hō. proptl ly fuit, dicit actum terminatū. ergo d̄finit esse homo. ergo est homo mortuus. Tum quia Cæsar non est homo uiuus: quia non uiuit. est ergo homo mortuus: q̄a mortuum & uiuum circa hominem sunt immediatè oppo-

*denominatione.

4 sita. ¶ Item in transmutatione substantiali res amittit nomen & diffinitionem. q̄d. s. nomen prius dictum est uerum esse de supposito in comparatione ad speciem: ergo suppositum in corruptione quæ est transmuta-

5 tio substantialis amittit nomen speciei. ¶ Item si illa esset uera, antichristus est homo. pari ratione esset necessaria, ergo de supposito contingenti diceretur medium uerè cum modo necessitatis. ergo idem de eodem nō posset dici uerè cum modo cōtingentiæ. ergo omnis minor in vniformi de contingenti cum denotet medium

6 dici de tali supposito contingenter esset impossibilis. ¶ Item destructis primis substantiis, impossibile est aliquod aliorum remanere: q̄a oia alia uel sunt in eis, vel dicuntur de eis. ergo in isto casu secunda substantia quæ significatur per hominē, nō dr̄ de Cæsare. ¶ Ad oppositum. hæc consequentia est necessaria. Cæsar currit. ergo hō currit. ergo medium cuius uirtutē tenet est necessarium. illud est. Cæsar est hō. necessitas consequentię ostenditur: quia aliqn̄ sequebatur, & nunc manet idem intellectus añtis, & consequentis: qui & tūc, & ex eorum intellectu dependet cōsequentia. ergo & nunc sequitur. ¶ Item 4. meta. dicit Cōtex. 10. *Aristo. hoc est hoc: quia hoc significat hoc: sed cæsare nō existente, est hō de significato eius, cum idem significat homo cęsare non existente, quod significat existente. ¶ Dicitur q̄ Arist. intelligit ibidem de primo significato termini, ut infert de homine & animali bipede, non de parte diffinitionis uel *significati. ¶ Contra. totum significatum infert partem. ergo si sit uerum totum enunciare de subiecto: & partē: si autē hæc consequentia. aīal bipes. ergo aīal: non tenet homine non existente. ergo nō tenet ipso exñte: q̄a eadē diminutiō fięt utrobique: cum di-

* diffinitionis.

diminutio fit rõne significatorum, quę semper manet eadem. ¶ Item cęsare nõ existente est hõ de per se intellectu eius. ergo ꝑdicatur de eo per se. ergo necessario. igitur & c. oẽs consequentiæ istæ patent ex primo poste. ¶ Dicitur ad hoc, q̃ ꝑdicatũ esse de itellectu subiecti non concludit propositionẽ esse necessariã. sed qñ diffinitio vel pars diffinitionis ꝑdicat̃ de diffinito: singularis autẽ non est diffinitio, nec hominis, posito ꝙ nullus sit: quia non entis non est diffinitio. ¶ Contra. si non entis nõ est diffinitio. ergo de non entibus non sunt demonstrationes. consequentia patet: qa de subiecto demonstrationis oportet ꝓcognosci quid est consequens est cõtra Ari.
Tex. 10. 1. post. qui dicit, q̃ de frequẽter exñtibus, qñ nõ sunt potest haberi demõstratio: qđ est manifestum: quia nullo tonitruo existente põt sciri, ꝙ tonitruus est sonus terribilis. ¶ Item nõ entium sunt diffinitiones saltem indicantes quid dr̃ per nomen. nullo hoĩe existente, si detur talis diffinitio de hoĩe in illa poneretur aĩal. cum sit pars significati hoĩs: ergo adhuc ꝑdicatur de ipso per se. ¶ Itẽ sequitur. cæsar est cæsar. ergo cæsar est homo. antecedens est uerum. quia idem prędicatur de se. igitur & cõsequens. consequẽtia patet. quia consequens est de intellectu antecedentis.

Quæst. VIII.

QVæritur propter hoc de ueritate illius. homo est homo. cæsar est cęsar. & in isto casu, uidetur q̃ sint falsæ. qa ex eis sequitur. ergo cæsar est. ergo homo est quod ostenditur: quia nec est oppositum in adiecto, nec prædicatio secundum accidens, ut vr̃: quia prædicatur esse substantię. consequens est falsum. ergo & añs. ¶ Item ex istis sequi- 2
tur. ergo cęsar est homo. ergo cæsar est animal: quia cõsequentia sunt dę intellectu illorum añtium. & hæc consequentia sunt falsa: ergo & antecedentia. ¶ Item qñ 3
affirmatiua est uera, oportet esse unionem ĩ re, qualis significatur per propositionem: sed hic. cæsar est cæsar. nulla est unio in re: cum subiectum & prædicatum non sint aliquæ res: ergo &cæt. ¶ Ad oppositum nulla propositio est verior illa, in qua idẽ ꝑdicatur de se illæ sunt tales. ¶ Item 4. metaphy. hoc

est

Cōtex. 10. Cōtex. 50. Cap. 1.

eſt hoc. ſicut argutum eſt ſupra. ¶ Item 3. metaphy. cap. de ſecundū ſe. hominis multæ ſunt cauſæ: quare homo eſt homo, nulla eſt cauſa. ¶ Item 7. metaphy. quærere: quare homo eſt homo: nihil eſt quærere: quia nihil eſt certius quod poſſet ſupponi in illa qōne, in qua illud eſt dubium. ¶ Item per Ariſt. in 2. periherme. omnis negatiua eſt per accidens vera. & hoc quia huiuſmodi reducitur ad aliam affirmatiuam priorē ueram: & hoc maxime ad illam, in qua idē prædicatur de ſe. ergo ueritas illius. bonum non eſt malū. reducitur ad ueritatem illius. bonū eſt bonū. cum ergo hæc ſit uera. Cæſar non eſt aſinus. & multa alia ſic contingit remouere a Cæſare: ſequitur, ꝙ contingat ipſum uerè affirmari de ſe ipſo. ¶ Item per rationem. ſi negatur illa. ſor. eſt ſor. conceditur illa. ſor. non eſt ſor. & ulterius ſequitur ergo ſor. eſt non ſor. talis enim conſequentia tenet in omnibus, ubi ꝑdicata affirmatiua, ſunt oppoſita contradictoria. huiuſmodi ſunt prædicata ſimplicia: ut dicetur inferius & ulterius. ſor. eſt non ſor. ergo non ſor. eſt ſor. per conuerſionem. & ulterius ex cōuertente & conuerſa, quæ conceduntur. arguatur ſyllogiſtice ſic. non ſor. eſt ſor. ſor. eſt non ſor. ergo ſor. eſt ſor. præmiſſæ autem ſunt veræ per illum qui negat. ergo hæc concluſio ſimpliciter eſt vera. nec obſtat huic ſyllogiſmo, quòd non ſunt niſi duo termini reales: qa hoc ſufficit ſi ſint tres termini ſecundum rationem, ut patet in ſyllogiſmo * ex oppoſitis. ſor. autem in propoſito habet rationem duorum .ſ. maioris extremitatis & minoris. ¶ Item in omni ſyllogiſmo ex oppoſitis concluſio eſt impoſſibilis ex ſecundo priorum. ſed ſiue res ſit, ſiue non ſit, hic eſt ſyllogiſmus ex oppoſitis in tertio ſcdꝫ. nullus hō eſt albus aliqs homo eſt albus. & ſequitur. igitur aliquis homo nō eſt homo. ergo concluſio eſt impoſſibilis, ſiue res ſit, ſiue nō ſit. ergo eius oppoſita eſt neceſſaria, ſcilicet omnis homo eſt homo. ſiue res ſit: ſiue non. ¶ Item ſiue res ſit, ſiue non: hæc ſunt contradictoria. ſor. currit. ſor. non currit. uel omnis homo currit. non omnis homo currit. ergo ſubiectum in utraque eſt idem: ſed idem uerè poteſt prędicari de ſeipſo cum hoc uerbo eſt, ergo &cæt.

*expoſitorio.

¶ Re-

¶Respõdetur ad istud, & ad quasdam rationes.s.Boetij & aliorum, quæ hic ponuntur, ꝙ cum dicitur sor. est sor. qa hic non prædicatur sor. tantũ, sed illud totum ens sor. quia res huius verbi est, cum eo, ꝙ specificat ipsum prædicatur, quãdo prædicatur tertium adiacens, sed subiectũ est sor. absolutè. non autem ens sor. & ideo in talibus propositionibus non prædicatur idem de se. Quamuis hęc responsio includat difficultatẽ de re verbi quando prædicatur tertium, vtrum.s.sit pars prædicati, de qua forte dicetur post. Tamen ad propositum potest argui specialiter sic: esse quando prædicatur tertiũ, prædicatur quod in alio est, hoc est esse eius qđ specificat ipsum, ergo hic sortes ẽ sor. ꝑdicatur esse sor. & & illud est idẽ sorti. siue sor. sit, siue non sit. ergo affirmatiua vera. ¶Confirmatur ratio per hoc: quia tales propositiones conceduntur esse verę. non ens est non ens, & chymera est chymera, propter hoc solum, quia esse pręsdicati est idem subiecto.

AD PRIMAM istarum quęstionum dici potest, ꝙ ratio communis vel suppositi non attribuitur ei vt existit, sed vt concipitur apud intellectum, quia ponere aliquid existere, secundum ꝙ sibi attribuitur ratio communis, hoc est ponere idæas: sicut Plato posuit, igitur commune secundum ꝙ habet rationem communis est natura prout concipitur sub ratione dicibilis de pluribus, & ita suppositum est natura cõcepta apud intellectum sub ratione non dicibilis de pluribus, sed possibile est apud intellectum eodem mõ concipere naturam, vt dicibilis est de pluribus & eadẽ nõ dicibilis est de pluribus, siue vtraq; existat, siue neutra, siue quæ concipitur, vt non dicibilis de pluribus nõ existat & illa quæ concipitur vt dicibilis de plurib. existat in alijs suppositis. Semper n. in natura concepta, vt hæc: intelligitur per se natura cõcepta absolutè. ergo alia ab existentibus sunt simpliciter supposita termini communis. assumptum, s. ꝙ res existẽs eodem modo concipiatur, sicut quãdo non existens patet: quia de his quæ frequenter fiũt, & quando non existunt, possunt fieri demonstrationes per Aristotel. primo posterio. ergo & illa possunt sciri diffinitiuè: quia cognitio demonstratiua præsupponit cognitionem diffinitiuam. tex.2.

uam. ergo possunt simul concipi apud intellectum per eã dem speciem. Est ergo vis rationis in hoc natura humana concepta, vt hæc eodem modo se habet ad naturam humanam conceptam sub ratione dicibilis de pluribus siue natura cõcepta ut hęc, existat siue non, ergo æqualiter habet rationem suppositi quando existit, & quando non. Quod si ista nomina Cęsar antichristus & huiusmodi imposita sint ad significandũ supposita hominis, idest naturam conceptam vt hãc, cum semper idem significent facta qualicunque transmutatione in existentia rei (ut dictum est in solutione quęstionis tertię) sequitur quòd sẽper significẽt suppositum hominis, si autem sint imposita ad significandum simul totũ de quo dicit Arist. in 8. met. capit. de partibus diffinitionis, quòd circa idem, est generatio & corruptio, tunc nec significant suppositum hominis quando existunt, & quando non existunt: suppositum enim per se est eadem natura cum suo communi sũpta a quodam modo determinatiori, non sic simul totũ se habet ad naturam speciei sed iste homo ad minus significat verè suppositum hominis.

Cõt. 34 & inde.

¶ Ad primum argumentum patebit responsio ex solutione quæstionis sequẽtis. ¶ Ad secũdum patet, q non est ratio suppositi significare particulariter quod suũ cõmune vniuersaliter, sed natura concepta apud intellectum, vt hæc, quæ quidem significatur per vocem, nõ est vox significans, cum sit suppositum naturæ conceptæ apud intellectum, vt dicibilis de pluribus, & hęc natura vt sic concepta, est idem essentialiter naturæ sic conceptæ, non tamen quòd ratio concipiendi cadat in vnione quæ fit cum hoc verbo, est. ¶ Cum dicitur in argumento non ens, non est idem naturæ veræ. Dico, q non existens vt concipitur apud intellectum, potest esse idem alicui, quod in alijs suppositis est verum ens, sed inquantum est in eo, est non existẽs, sicut & ipsum, vt patebit postea. ¶ Ad aliud patebit, cum quæritur, utrum terminus cõmunis supponat & distribuatur vbicunque pro omnibus suppositis eius.

AD SECVNDAM quęstionem possunt tales propositiones concedi esse veræ; quia ad verificationem propositionis affirmatiuæ sufficit unio extremorum, hoc enim

enim solum significat propositio affirmatiua sed talis est in proposito, in intellectu n. subiecti includitur per se intellectus prædicati, hoc dico si Cæsar & huiusmodi nomina imponantur ad significandum supposita hominis, tūc enim patet veritas taliū propositionum ex solutione precedentium quæstionum, & ex argumentis etiam factis pro hac parte. q. & quibusdā tactis in solutione sequentis q. & specialiter ex quadam auctoritate Arist. primo poste. de omni est &c. ut de omni homine animal, si enim verum est dicere hominem verum est dicere animal, & si nunc alterum & alterum, ex qua auctoritate patet, ꝙ ad necessitatem propositionis sufficit necessaria concomitantia extremorum: ita ꝙ posito uno ponatur alterū licèt neutrum necessario existat. ¶Item patet, quòd aliter nulla propositio esset de inesse simpliciter, in qua prędicatur commune de supposito suo, quia non esset semper vera, & nihil potest sumi sub medio in * minori de necessario, nisi suppositum communis, ergo nulla minor de inesse potest sumi sub maiori de necessario regulariter, hoc est contra Arist. in primo priorum. ¶Ad primam rationem dico, ꝙ hic Cæsar est homo, non prædicatur existens de non existēte. sed humana natura concepta, vt dicibilis de plurib. de eadem natura concepta, vt hęc. ¶Contra hoc. Cęsar est non existens, homo est existens, homo prædicatur de Cæsare, ergo prædicatur existens de non existēte. Dicendum, ꝙ hic est fallacia accidentis, quia homo secundum, ꝙ comparatur ad prædicatum, hoc scilicet prædicari de Cæsare est extraneū huic prædicato existens, & ita Cæsar inquantum cōparatur ad hoc prædicatum, s. esse illud de quo homo prædicatur, est extraneum huic prædicato existens, medio autem comparato sub extraneis rationibus ad extrema, est fallacia accidentis. ¶Cōtra, saltem inconueniens est illud, quod est existens prædicari de eo, quod est non existens: quia illorum non est vnio in re. ergo falsa est oratio significans ea * vniri. ¶Dico, quòd homo secundum, quòd unitur Cæsari est per accidens, non existens: sicut Cæsar non est exñs: quia pro nullo supposito exñte attribuitur Cęsari. natura enim communis, vt salua-

*maiori.

*verificari.

saluatur in aliquo supposito, non est * verius ens illo supposito. ¶Contra aliqua supposita hominis sunt existentia, aliqua nõ. ergo homo est æquiuocum illis, quia enti & non enti cum sint contradictoria nihil est uniuocum cõmune. ¶Dico, quod existere & non existere cum sint extraneæ naturæ vt signatur ꝑ terminum, non faciunt ęquiuocationem in termino.

* minus.

¶ Ad secundum principale dico, quod hic. Cæsar est homo. prædicatur esse per accidens, quod quidem intelligitur dupliciter, vel sic idest secundum aliquid extraneum vel sic idest secundum aliquid cuius esse de subiecto non ponit esse simpliciter de subiecto, & utroq; modo erit in proposito, nam esse hominis de Cęsare extraneum est ei quod est esse, quando prædicatur, secundum tamẽ illud esse quod dicit prędicationem hominis de supposito suo, eodem modo se hẽt qualicunque transmutatione facta circa esse, quando prædicatur secundum. ¶Similiter secundo modo est secundum accidens, nam esse hominis ut dicitur de cæsare non necessario, nec simpliciter ponit esse. ¶ Contra hoc sequitur cæsar est alb. ergo, cęsar est; ergo per locũ a maiori seqtur cęsar est hõ. ergo cæsar est. si.n. esse accidentis, quod est minus uerũ ens, ponit esse simpliciter, multo magis esse subꝰ quod est uerissimum esse ponit esse simpliciter uerum. ¶Item esse uel est de essentia uel necessario consequens essentiam cuiuslibet * entis, ergo & hominis, cum homo significet ueram essentiam, sed si utroq; modo fuerit ad hominem, sequitur esse. ¶Item in principio secundi post. dicitur quod si est, est uere scibile, quia est uere quæribile. ergo est necessarium prædicari esse de quocunque & ꝑ se. ergo sequitur ad quodlibet ¶Item in eodem secundo, non contingit scire quid est ignorantem, si est, sed sciens hominem diffinitiuè; vel ꝙ genus prædicatur de ipso, scit quid est, ergo oportet præscire si est, ergo sequitur si est animal, quod est. ¶Ad primũ dico, qđ secũdũ neutrũ intellectum prædicatum prædicatur hic esse secũdum accidens. cæsar est alb. quia accidẽs reale siue ꝑ accidens cuiusmodi est albũ, nulli subiecto inest, nisi existenti. ergo eius esse de subiecto necessario ponit esse absolutè. ¶ Cum probatur con

* generis.

tex. 5.

consequentia: quia esse substantię est uerius. verum est esse substantiæ existentis: sed esse specificatum per substã tiam non est uerius esse: hoc est esse existere: quàm esse specificatum per accidens: esse enim quando prædicatur tertium prædicat unionem extremorum, quę necessaria est substãtiæ ad substantiam sine existentia extremorum. non autem accidentis ad substantiam non existentem. ¶ Ad aliud, maior est uera de esse, ut scilicet existit, & sic non ponitur prædicari de cæsare: sed ut intelligitur. & sic ei existere extraneatur. ¶ Ad aliud dico, q; si est ut sumitur secundo poste. non est pro existere: sed pro ens, & habens essentiam, ut ens est nomen: oportet scire aliquid essentiam habere priusquam scire essentiam. quia & primũ pertinet ad questionem, si est: secundum ad quid est. ¶ Si auté auctoritas intelligitur de existere, hoc nõ est nisi aptitudinaliter. nihil.n. habet essentiam nisi quod aptum natum est existere. manifestum est autem, q; potest sciri quid est uox: licèt nesciatur aliquam uocé actu existere: puta cum aliquis nihil audit actu. ¶ Ad tertiũ principale dico, q; mortuum & viuum possunt actualiter sumi, vel aptitudinaliter. primo mõ sunt accidentia essentię hoïs significatę p hoc nomen hõ, & sic potest concedi, q; cæsar non est homo viuus: sed mortuus: qa mortuum illo modo non diminuit ab homine: nec infert hominem. nam diminutio alicuius per aliud, sicut oppositio inter illa debet esse ratione significatorum. homo autem non includit in suo significato oppositum mortui hoc modo sumpti. sed si sumantur hæc aptitudinaliter forte sic sunt differentiæ in genere substantiæ eædem istis animatum & inanimatum, & sic mortuum diminuit ab homine: & hæc est falsa. cæsar est homo mortuus: hæc aũt uera, cęsar est homo viuus. nec sequitur, ergo uiuit, sicut nec sequitur. est risibilis, ergo ridet. ¶ Cum probatur q; cæsar est hõ mortuus: quia fuit homo: prout fuit, dicit actum completum & terminatum. nego hoc. si fuit, prædicatur tertium adiacens: non enim terminatum est in eo esse hominem, cum adhuc sit homo: si auté fuit, prædicet secundum adiacens, tunc potest concedi,

quòd ipſe fuit homo:quia in eo exiſtere eſt terminatum. vſus tñ concedit hanc propoſitionem, cæſar fuit hõ,& non eſt : quia vſualiter magis fertur intellectus ad exiſtentiam , quàm ad non exiſtentiam: & de cæſare nõ eſt verum,ꝙ eſt homo exiſtens: ſed fuit.cum homo de ſui ſignificato non importet hominem exiſtentem. vnde in multis ſignificatio ſermonis repugnat uſui , & econuerſo . ¶ Ad ſecundum patet , qualiter ſequitur eſt uiuus , ergo uiuit. diſtinctio prædicta patet in ſimili de bipede quo frequenter utitur Ariſt. pro dr̃ia eſſentiali hominis : cum tamen dicat in 5 . topi. non eſt omnis homo habens duos pedes: ergo ſecundum aptitudinem eſt dr̃ia hoĩs, uel ad minus non dr̃ de omni homine ſcd̃m actũ.¶ Contra hoc. ſi cæſar non uiuit: & uiuere uiuentibus eſt eſſe.2. de anima. ergo non eſt : & ſi non eſt.ergo non eſt ens.eſſe enim qñ prædicat ſcd̃m adiacens , prædicat quod in ſe ẽ: & ſi non eſt ens. ergo non eſt homo, per locum a ſuperiori ad inferius negando.

c.1.& 15.

Cõtex. 37.

¶ Ad iſtud . concedenda eſt hæc propoſitio. cæſar non uiuit: & hæc ſimiliter.cęſar nõ eſt. loquendo de eſſe exiſtere , & ulterius . ergo non eſt exiſtens,quia illud ens prędicatur per eſſe , quando prædicat ſecundum adiacens : ſed ens ſumptum pro exiſtẽte non eſt ſuperius ad hominẽ:unde ſolet antiquitus dici , ꝙ ens poteſt eſſe participium uel nomen : ens participium ſignificat idẽ ꝙ exñs: quia tenet ſignificatum verbi : a quo deſcendit . ens nomen forte ſignificat habens eſſentiam : illud diuiditur in decem genera . & ſic concedendum eſt , quòd cæſar eſt ens : loquendo de illo ente : quod eſt participium . ¶ Ad quartum tranſmutatio non cadit circa rem , niſi ſecundum quòd exiſtit. ſic autem non habet rationem ſuppoſiti , ſed ut concipitur apud intellectum per modũ non dicibilem de pluribus . uult ergo auctoritas, quòd res ſecundum quod exiſtit in tranſmutatione ſubſtantiali non habeat formam,quam prius habuit . ſed ex hoc non ſequitur , quòd prius fuerit ſuppoſitum alicuius communis,& nunc non eſſet eius ſuppoſitum : quia circa illud nulla facta eſt tranſmutatio ſubſtantialis. Intelligitur ergo auctoritas tantum de re.quæ per ſe tranſmutatur,quę eſt res ut exiſtens;

stens. ¶ Ad quintum si concedatur omnem minorem in uniformi de contingenti esse impossibilem, nihil cõtra Aristo. quia non eo minus esset forma syllogistica bona quam docet Aristoteles. Vel si sit aliquod supposi tum in potentia ad formam termini, quod non est per se suppositum termini, tale suppositum potest sumi sub: & esset minor uera. ¶ Ad sextum, qualiter illud dictum in libro prædicamentorum sit intelligẽdum, dictum ibi est. q. 4.

AD ALIAM quæstionẽ cõcedendæ sunt omnes tales. cæsar est cæsar, homo est homo, propter rationes prius factas ad alterã partem quæstionis: quarum una, scilicet illa quę est de syllogismo ex oppositis potest reduci ad solutionem præcedentis qõnis sic. scilicet quia in secundo priorum dicit Aristotele quòd non tantum est syllogismus ex oppositis, ubi aliquid affirmatur & negatur de eodem simpliciter, sed & ubi aliquid affirmatur de superiori uniuersaliter, & negatur idem ab inferiori, uel econuerso. & exemplificat in quarto secundæ sic. omnis disciplina est studiosa: non omnis medicina est studiosa. similiter in proposito esset hic syllogismus ex oppõtis. omne animal est album: non omnis homo est albus. & sequitur: ergo non oĩs hõ est animal: ergo hæc conclusio impossibilis, etiã homine non existente: quia non eo minus est syllogismus ex oppositis: ergo eius opposita est necessaria. Si dicitur existere tollere rationem inferioris ab homine respectu animalis. sequitur, quòd illa ratio sibi infuit secundum ꝙ existebat, uel ad minus quòd dependebat ab existentia rei: & per consequens non erat illa ratio simpliciter ab operatione intellectus: intellectus enim in sua operatione non depẽdet ab existentia rei: cũ & diffinitiones & demonstrationes fiant de nõ existẽtib. multo magis non existentibus potest attribuere intentiones secũdas: quæ oĩno ab intellectu causantur. ¶ Confirmatur illa ratio, quæ fiebat ad præcedentem quæstionem de per se. per hoc, quòd non existentium sunt diffinitiones: ergo nullo homine existente potest habere hõ diffinitionem: & in illa poneretur animal: ergo per se prædicatur de homine. Ad minus homo potest

habere per se diffinitionem exprimentem quid dicitur per nomen, & in illa necessario poneretur animal: cũ sit de significato nominis: quia nomen semper significat idem. ¶ Ad primum argumentum dictum est in questione præcedenti, qualiter hic prædicat esse scd̃m accidens. ¶ Ad secundũ concedantur propositiones quæ sequuntur. scilicet cæsar est homo, & consimiles, sicut prius concessæ sunt. ¶ Ad tertium dici põt, q; sicut res se habet ad esse, sic oportet ad ueritatem talis propositionis esse unionem in re talem qualis significatur in sermone. Natura autem significata p hoc, q; est cæsar, est ens per intellectũ: alioquin intellectus de eo non faceret compositionem, & sic est cõpositio eiusdem existentis apud intellectum cum seipso, & talis compositio sufficit ad ueritatem: ubi res nõ est existens, ut patet in istis, s. chimera est chimera. non ens est non ens. ¶ Ad primũ argumentum illius quæstionis, quæ est de uniuocatione termini communis: quod ostendit terminum non esse uniuocum: patet quòd ens ut ens est nomen: non est æquiuocum ad illud quod existit, & ad illud quod non existit: licet fortè ens secundum quòd est participiũ sit æquiuocum ad illa: sed ens ut est participium non est superius ad hominem. ¶ Ad aliud iam concessum est cõmune prædicari de supposito per hoc uerbum est. ¶ Ad tertium. enti & non enti &c. si intelligatur de istis secundum quòd habent rationem contradictoriorum, sic fortè nihil est eis uniuocum. Et si arguatur ulterius. for. est existens: cæsar non est existens: ergo eis non est aliquid uniuocum, est fallacia accidentis: quia medium est extraneum uni extremo, in quãtum comparatur ad aliud: quia duobus suppositis, quorũ alterũ existens est: alterum non: aliquid est eis uniuocum, inquantum includũt per se aliquid idẽ: sed accidit vni esse existens: & alteri esse non existens: quia secundum ista accidentia eis non conuenit aliquid commune tale. Quod autem forma arguendi nihil ualeat, patet in simili, arguendo sic: albo, & non albo nihil est commune uniuocum: cum sint contradictoria. iste hõ est albus: & ille non est albus: ergo isti homini & illi nihil est uniuocum:

enim: non ualet consequentia: quia ad pdicatum nõ habere aliquid uniuocum istis inest rõne affirmationis & negationis, sicut & hoc qđ est contradictoria esse: & nõ rõne eorũ quæ subsunt formæ. & in minori sumuntur sub illa quę subsunt istis formis. Cũ ostenditur illa ppositio enti & nõ enti nihil est uniuocũ, per hoc q non omnibus entibus est aliquid cõmune uniuocũ, neganda est cõsequentia, quia nihil idẽ conceptum apud intellectũ includitur in conceptu omnium entium, sed aliquid idem conceptum apud intellectum potest esse de intellectu eius cui accidit existere, & eius cui accidit non existere.

ALITER potest dici ad tertiam quæstionem illarũ triũ sustinendo ea quæ dicuntur ad pręcedentes qõnes duas .s. q supposita tam exñtia, q̃ non existentia sint simpliciter supposita termini communis, & vniuocè. Et adhuc secundum aliquos oportet concedere commune prędicari de his & de illis uere cum hoc uerbo est, quia simpliciter supposita sunt uniuocè quæcunque includunt eandem rationem termini secundum quãcunq; drĩam tpis, quia sigñatum termini nullam drĩam temporis sibi determinat, potest ergo stare cum vniuocatione, q homo prædicetur de antichristo cum fore, & de cęsare cũ fuisse, quia illa non variãt significatum termini. Et hoc fortè intellexerũt qui dixerũt illa esse supposita diuersę appellationis, quia nõ eodem modo appellantur a cõmuni, licèt fortè participẽt idem significatum communis. ¶ Ad rationes quæ sunt contra vniuocationem.

¶Ad primam potest dici, q suppositũm existens, & non existens vniuocantur in ente, quia ens secũdum vnum significatũ dr̃ de eis, sed non cum hoc verbo est. ¶Ad secundum conceditur, q prædicatio cõmunis de quocunque supposito est essentialis, non tamen omnem prædicationem essentialem esse veram cum hoc uerbo est, sed sufficit cum quocunq; verbo cuiuscunq; differentię tẽporis. ¶Ad tertium dicatur sicut prius dictum est. ¶Ad argumenta probantia hanc esse veram, cæsar est homo. ¶Ad primum dicitur, quòd hæc consequentia non valet. cæsar currit. ergo homo currit, quia nunc non appellatur cæsar ab homine

cum verbo de præſenti, ſed ſequitur. cæſar currit pro tẽpore pro quo appellabatur ab homine. ergo homo cucurrit. & pro tempore illo ꝑ quo appellabatur ab homine cum verbo de præſenti ſequebatur. cæſar currit, ergo homo currit: nũc autem non. ¶Ad aliud dictum Ariſto. eſt intelligẽdum de compoſitione ſignificata per verbum cuiuſcunque differentię temporis. ¶Ad aliud negatur hæc conſequentia: cæſar eſt cæſar, ergo cæſar eſt homo, ſequebatur autem quando cæſar appellabatur ab homine cũ verbo de præſenti &c.

Quæſtio. IX.

QVæritur iuxta prędicta vtrum terminus cõis ſuppoſitus verbo de præſenti ſupponat tantũ pro præſentibus? Quod ſic vr̃: quia aliter hæc eſſet uera. album eſt nigrum, & iſta. ſedens poteſt ambulare in ſenſu compoſitionis, quia poſſet habere hanc cauſam veritatis, quod fuit album eſt nigrum: ſi ſubiectum poſſit ſtare pro præterito, & ſimiliter de alio exemplo hæc eſt poſſibilis ſedens ambulat: quia ſedens qui fuit, ambulat: modo illa eſt falſa: albũ eſt nigrum. Tũ quia ex iſta. album eſt nigrum, ſequitur, ꝙ album non eſt album, & contradictoria illius. ſ. omne album eſt album, eſt vera, quia idem prædicatur de eodem, ergo duo contradictoria ſunt ſimul vera. Tum quia propoſitiones de prędicatis contrarijs eſſent ſimul veræ, hæc. ſ. album eſt albũ, & album eſt nigrum. De reliquo dicit Ariſt. ꝙ ſenſus cõpoſitionis eſt falſus. ¶Item prædicatum in tali propoſitione reſtringitᷣ ad ſtandum tantum pro his quæ ſunt, ergo & ſubiectum, probatio cõſequentiæ: quia aliter non poſſet eſſe conuerſio ſine figura dictionis. probatio antecedentis. Tum ſic dicẽdo. b. eſt: res uerbi eſt prædicatum, appoſito autem. a. faciet vnum cum re verbi, qđ idem eſſet ibi. b. eſt ens a. vbi prædicatum reſtringitur ꝑ ens ſpecificans ipſum. Tũ quia aliter non ſequeretur, homo eſt albus: ergo homo eſt. probatio: quia ſi album a parte prædicati poteſt ſtare pro eo quod exiſtit, & pro eo quod non exiſtit indifferenter ſecundum ꝙ prędicatur, ergo ſecundum ꝙ prędicatur indifferenter ſe habet ad exiſtere, & non exiſtere, 2

ergo

ergo secundum q; prædicatur neutrũ ponit, & pari ratione esset consequentia in omnibus neganda a coniunctis ad diuisa, vt videtur, qa vtrobique prędicaretur esse secundum accidés.: ergo frustra doceretur in secũdo perihermenias, in quib. tenet, & in quibus non.
3 ¶Item compositio non intelligitur sine extremis. per Aristot. in fine capituli de verbo. ergo pro eodé tempore intelligitur compositio & extrema. ergo vtrunque extremum restringitur ad illud tempus, quod compositionem mensurat.
4 ¶Ité compositio est forma extremorũ. forma vero est principium intelligendi aliquid secundum eius rationé ergo extrema intelliguntur secundum rationem compositionis. ¶Ad oppositum si in illa de præsenti tantũ staret pro præsentibus duo contradictoria essent simul falsa: probatio consequentiæ, ponatur nullum hominẽ esse, hæc est falsa, omnis homo est, & illa, aliquis homo non est, si subiectum stet pro existente tantum: quia significatur aliquis homo, qui est, non esse. ¶Item sequeretur, si subiectum tantum staret pro præsentibus, q; omnes tales essent falsæ. domus fit: homo gñatur: quia sequeretur illud fieri, quod est, quod falsum est, quia fieri est uia a non esse ad esse, & per consequens qđ nunc est nunc non fit. Si autem omnes tales falsæ essent, sequeretur, q; omnes illæ essent falsæ. domus est facta, homo est generatus: quia fieri & factum esse sunt eadem, & ita hęc propositio esset vera. quicquid est, est non factum. ¶Item sequitur, antichristus currit, ergo homo currit, quia minor sub intellecta, virtute cuius tenet cõsequentia, est necessaria, sicut dictum est, ergo hõ in consequente potest stare pro antichristo, ergo pro eo quod non existit. ¶Item terminus primo supponit suũ significatum in omni propositione, & non pro supposito, nisi quia suppositum est idẽ sigñato, alioquin nulla vniuersalis esset vera, ergo æqualiter supponit pro suppositis quæ æqualiter se habét ad sigñatum communis, sed huiusmodi sunt tam existentia, quam non exñtia, sicut prius ostensum est, ergo pro omnibus fit æqualiter suppositio. ¶Item, q; non arctetur virtute verbi. probatio. tum quia illud, quod distat ab aliquo in oratione non innouat aliquid reale circa

aliud diſtans. quia omne cõtrahens reale cadit in idem extremum cũ contracto certo: aliter hæc poſſet eſſe uera. homo eſt mortuus, quia ſi illud quod eſt a parte prędicati poſſet contrahere ſubiectum realiter, ergo illud quod eſt a parte prædicati poſſet diminuere ſubiectum quo ad propoſitum enim nõ eſt differentia de determinatione contrahente & diminuente, ſtaret ergo homo hic in ſubiecto pro homine diminuto per mortuum, & ita hæc etiã vera, homo eſt mortuus, ad quam ſequitur. per Ariſt. ergo homo eſt nõ homo: quia mortuum per ipſum, ſecundo perih. includit oppoſitum hominis, ad quod ſequitur contradictio, ergo duo contradictoria abſolutè ſine determinatione, vt ſignificantur per hæc nomina homo, & non homo: prædicarentur de ſe inuicẽ. Quod ſi hæc ſunt inconuenientia, ſequitur, q illud quod eſt a parte vnius extremi, non poſſet cõtrahere illud, quod eſt a parte alterius extremi, ſed compoſitio ſe tenet ex parte prædicati, ut dicetur poſt. ergo tempus quod eſt circa compoſitionem, non poteſt reſtringere ſubiectum. Tum quia contingit intelligere actũ menſuratum tempore præſenti ineſſe ſubiecto pro ſuppoſito quod fuit vel pro omnib. quæ fuerunt ſunt & erunt ſecundum intellectum, licèt ſit falſum, ergo & contingit ſignificare hoc, ſed impoſſibile eſt ſignificare hoc ſi tempus præſens circa prædicatũ faceret ſubiectum tantum ſtare pro ſuppoſitis, quę ſũt. ergo illa hypotheſis interimit finem ſermonis, qui eſt vt per eum poſſit omnis intellectus, vel conceptus mẽtis ſignificari.

Quæſtio. X.

IVxta hoc quæritur vtrum in propoſitione de præterito ſtet ſubiectum tantum pro illis quæ fuerunt, & de futuro tantum pro illis quæ erunt? ¶ Quod ſic, per illas duas rationes factas ad præcedentem quæſtionẽ de compoſitione. ¶Item ſequitur. homo qui fuit fuit, ergo homo fuit, quia oppoſitum conſequentis, quod eſt nullus homo fuit, non poteſt ſtare cum antecedente, cum repugnet implicationi. Eodem modo arguitur de futuro. ¶Item niſi ſubiectum ſtaret in illa de præterito pro illis quæ fuerunt, hæc propoſitio. 3

2

sitio. homo fuit, esset falsa, posito, quod omnes nunc existentes essent in primo instanti sui esse, & multi alij præcessissent eos, & si illa esset falsa, tunc hæc esset vera. nullus homo fuit. ergo sequitur, nullus homo q fuit fuit, quia oppositum consequentis nō potest stare cum antecedente, sed istud consequens est falsum, nullus homo qui fuit fuit: quia eius contradictoria est vera, ergo & antecedens, ex quo sequitur, ergo contradictoria vera.

¶Duæ vltimæ rationes tantum modo probant, quod subiectum stet pro præteritis & futuris. non quod tantum pro illis. Et ad idem est secunda ratio facta ad primam partem præcedentis quæstionis.

¶Ad oppositum, quod non tantum probant duæ vltimę rationes ad oppositum prę cedentis quæstionis.

¶ Item si posset stare illa de præterito pro præteritis, illa esset vera, album fuit nigrum: ergo & sua de præsenti aliquando fuisset vera, quod falsum est, cum prædicetur oppositum de opposito.

Quæstio. XI.

IVxta hoc quęritur utrum in omni propositione, in qua non additur termino cōmuni aliquod contrahēs immediatum, distribuatur terminus cōmunis pro quibuscunq; eius suppositis simpliciter. Quod nō videtur, quia tunc maiore exn̄te de inesse vt nunc, & minori de contingenti esset syllogismus vtilis immo vt vr̄ regulatus: quia pro quocunq; supposito acciperetur medium in minori virtute contingentiæ pro eodem distribuetur in maiori. consequens est falsum, & cōtra Arist. 1. priorum. ¶Item in hac acceptione, quod est, aut stat subiectū in illa pro omnibus per se suppositis, & tunc quælibet de contingenti, & quælibet de inesse, in qua imponit̄, est impossibilis cū nullus actus possit idē contingēter inesse suppositis cuiuscunq; dr̄iæ tp̄is. Aut tm̄ pro existentibus, & tunc cū in sua de inesse stet pro omnibus suis suppositis, per positum poterit uniuersalis de contingenti esse uera, & tamen sua de inesse impossibilis. ¶Item maiore exn̄te de necessario & minori de contingēti esset syllogism⁹ regulatus: qa quęcunq; sumūtur

sub

ſub in minori, pro illis fieret diſtributio* in maiore.

*immediatè.

¶ Item ad hoc ſunt omnes rationes, quæ probant, quod terminus communis ſtet in aliqua propoſitione tantum pro ſuppoſitis vnius differentiæ temporis: quia non diſtribuitur niſi pro illis, pro quibus ſupponit. ¶ Ad oppoſitum ſequitur, omnis homo currit: ergo cæſar currit: ſimiliter ſic, omnis homo curret, ergo cæſar curret, & ita quocunque ſuppoſito cuiuſlibet differentiæ temporis: ergo commune reſpectu cuiuſcunqne prædicati diſtribuitur pro quibuſcunq; ſuppoſitis: omnes hæ conſequẽtiæ patent: quia minores de præſenti, per quas illæ conſequentiæ reducuntur in ſyllogiſmos, ſunt neceſſariæ: vt patet ex prædictis. ¶Item vniuocum.multis. ſigno ſibi addito ſupponit pro multis, ſed terminus communis vniuocus eſt ad quæcunq; ſuppoſita, vt patet ex dictis.

¶Item pro omni eo fit diſtributio in vniuerſali, quod poteſt ſumi ſub. per dici de omni, huiuſmodi ſunt quæcunque ſuppoſita, vt prædictum eſt: quia omnia ſunt ſimiliter ſuppoſita termini.

AD DVAS primas queſtiones dicendum, quod terminus communis in quacunq; propoſitione ſiue de præſenti ſiue de præterito ſiue de futuro ſupponit pro quibuſcunque ſuppoſitis ſiue exiſtẽtibus ſiue non exiſtentibus, ſiue quando non additur ſibi immediatè determinatio aliqua contrahens ad ſuppoſita vnius differentiæ temporis. ¶ Et iuxta hoc conſequenter eſt dicendum ad 3. q. quod pro omnibus diſtribuitur in quacunque propoſitione, in qua abſolute ſumitur. quod patet: quia quodcunque ſuppoſitum infert ſuum commune, reſpectu cuiuſcunque prædicati, & infertur ex ſuo communi diſtributo: quia vtrobique minor intellecta in qua.ſ.commune prædicatur de ſuo ſuppoſito cum hoc verbo eſt, eſt neceſſaria, ergo cõmune ꝑ quocunque ſuppoſito ſupponit & diſtribuitur. Cauſa autem præcipuè eſt, quia commune quando non ſpecificatur per aliquid immediatè additum ſupponit abſolutè ſuũ ſignificatum, ergo ęqualiter pro omnibus quæ æqualiter ſe habent ad ſuum ſignificatum, huiuſmodi ſunt tam exiſtentia quam non exiſtentia: ergo pro omnibus ſupponit ęqualiter, & per cõſequens diſtribuitur, nec

ali-

aliquod prædicatum ipsum contrahit, vt ostensum est in opponendo, quia contrahēs & contractum tendūt in idē extremū, & quia cōuenit intelligere prędicatū sumptū sub quacun que ratione inesse subiecto pro suppositis cuiuscunq; dr̄iæ tp̄is, vel pro omnibus simul, ergo significare, ergo prędicatum nullā rationem supponēdi tribuit subiecto. ¶ Ad primam rationem primæ quæstionis notādum, quod formę accidentalis significatæ in concreto aliud est suppositū, aliud est subiectum, quia commune est idē essentialiter suo supposito, sed non suo subiecto, licet ergo concedatur terminum communem posse stare pro suppositis existentibus: non tamen hoc conceditur de subiecto, quod aliquando habuit formam, & per consequens hæc non est vera, album est nigrum, licet enim subiectum quod aliquando fuit album, nunc sit nigrum non tamen suppositum albi quod fuit aliquando album, est nigrum, quia de isto supposito etiam quando non existit, prædicatur suum commune, cum hoc verbo est, & per consequens oppositum sui communis pro nullo tp̄e verè prædicatur de ipso. Per hoc patet ad aliud exemplū qui enim dicunt tales propositiones, in quibus subijciuntur concreta, esse distinguēdas secundum compositionem & diuisionem, nō intelligunt, quod significatū communis uel eius per se suppositum possit accipi pro eodē tp̄e, vel pro diuerso cū prędicato, sed hoc intelligunt de subiecto formę accidētalis, & ita hæc est falsa in sensu composito, sedens potest ambulare. pro quocunque supposito per se supponat sedēs & similiter pro subiecto, cū intelligitur informari forma sessionis pro illo tempore, pro quo prædicatum sibi unitur. ¶ Cōtra hoc: nigrum & album quod fuit loquēdo de supposito præterito albi possunt dici de eodem subiecto, ergo unum de altero potest prædicari. antecedēs patet, quia verum est dicere de illo quod est albū, quod fuit, & ꝙ est nigrum. primum patet, quia sequitur si fuit album, ergo est album qđ fuit. Ad illud dici p̄t, ꝙ album qđ fuit, loquendo de per se supposito albi, nō dicitur nunc de illo quod heri fuit albū, sed dicitur de eo pro prǫterito & ex altera de prę terito, & ex altera de præsē ti non sequitur conclusio de

præ-

præsenti, ergo non sequitur hæc, quod album præteritũ sit nigrum. ¶Ad probationem negatur hæc cõsequentia. hoc fuit album: ergo hoc est album quod fuit. Non enim sequitur, si supposito albi dicatur de subiecto cum fuit, quod dicatur de eo cum est: illud enim præteritum suppositum non est existens, subiectum est existens, non existés autem non potest prædicari de existente. Si etiam arguitur. quod fuit album est nigrum: ergo album est nigrum, antecedens est distinguendum quia aut ly quod refert subiectum albi, & tunc consequentia non valet: quia album non stat pro subiecto præterito, sed magis est figura dictionis commutando quid in quale, aut si ly quod referat suppositum albi, tũc consequentia bona est, antecedens autem falsum. Contra. saltem uidetur quod hic non prædicetur contrarium de contrario, quod fuit album est nigrum: quia albũ quod fuit: & nigrum quod est, non contrariantur, nec pari ratione unquam possibile erit prædicari contrarium de contrario. ¶Ad hoc dicitur, quod album ꝙ fuit loquendo de per se supposito albi inquantum includit de per se formam sui cõmunis contrariatur nigro. & sub illa ratione supponitur per suum commune, & tanta est ibi contrarietas, quanta inter album quod est & nigrum. Similiter ad illam, sedens ambulat, patet quod non est uera, quia suppositũ præteritum vel futurum sessionis nunquam est ambulans, qui autem ponit talem propositionem, sedés potest ambulare, esse distinguendam secundum compositionem, & diuisionem, non ponit hoc a parte suppositi, sed subiecti, pro quocunque enim supposito sumantur extrema est sensus compositus & falsus, quia suppositum cuiuscunque temporis ex una parte non potest uniri cuicunque supposito ex alia parte. ¶Ad secundam potest dici. quod æqualiter indifferenter stat prędicatum in propositione sicut & subiectum, quia consimilis ratio probat utrunque. conuenit enim intelligere prædicatum pro quibuscunque suppositis, siue omnibus, siue aliquibus, & attribuitur subiecto pro quibuscunque suppositis subiecti, siue omnibus siue pluribus, & hoc mediante quacunque

que compoſitione : ergo conuenit ſignificare : ergo quęcunque compoſitio nullam determinationem ponit pro ſuppoſitis circa extrema, nec circa prædicatū, nec circa ſubiectum . cum prędicatur oppoſitum de oppoſito. Dicēdum ad primam probationem, quod res uerbi poſito quod eſſet pars prędicati quando eſt prædicat tertium adiacens: adhuc illa non ſpecificat illud quod ſubſequitur ipſum: ſed econuerſo, ut hic. omnis homo eſt animal ſi ens ſit pars prædicati, illud non ſpecificat animal ad ſtandum pro exiſtentibus tātum: ſed animal ſpecificat illud: quia quando eſt prædicat tertium adiacens: adhuc prædicat qđ in alio eſt. nunc autem ens ſpecificatum per animal: ita eſt indifferens ad ſuppoſita, ſicut animal: vel forte (ut uidebitur poſt) res verbi nō eſt pars prædicati. ¶ Ad ſecundam probationem, conceſſo quod nunquam ab eſſe prædicato tertio ſequatur eſſe prædicatum ſecūdo ſaltem quando in antecedē te ſpecificatur eſſe per terminum nominalem: non ſequitur ex hoc, quod fruſtra determinet Ariſto. in ſecundo periherme. a quibus coniunctis tenet conſequentia ad diuiſa, & a quibus non. quia in alijs coniunctis ab eſſe quandoque ſequitur diuiſim: ut iſte eſt homo currens: ergo iſte eſt homo: in alijs uerò non: ut iſte eſt bonus citharedus: ergo eſt bonus. & illud eſt magis ibi ad propoſitum Ariſto.quam de eſſe. dicitur enim ibi in littera. Quare in quantiſcunque prædicatis neque contrarietas aliqua aut nulla oppoſitio ineſt: ſi diffinitiones pro nominibus reddantur: & ſecundum ſe prædicantur, & non ſecundum accidens. i. non ſecundum aliquid extraneum ſuæ rationi propriæ. In his etiam ſimpliciter uerū eſt dicere. ubi nulla ſit mentio ſpecialis de eſſe: & ſpecificatur magis de alijs prædicatis compoſitis. ¶ Ad tertium concedendum eſt, quod extrema intelligū tur pro eodem tempore, ꝑ quo compoſitio: ſed ex hoc non ſequitur, quod tantum pro ſuppoſitis unius temporis. ¶ Ad quartum ſimiliter poteſt concedi, quod eſt principium intelligendi extrema quo ad aliquem modum circa extrema, ſed non de reali acceptione, pro ſuppoſitis: quia impoſſibile eſt intelligere terminum ꝑ qui-

qbuſcunque ſuppoſitis ſub- ratione prꝫſentialitatis uel præteritionis: & hoc eſt qđ ſolet dici, ꝙ concedenda eſt reſtrictio modalis:& nõ realis.¶ Ad primum argumentum in oppoſitum dicitur, quod poſitum eſt impoſſibile ſcilicet nullum hominẽ eſſe. Vel aliter,quod ſi ſubm habeat aliqua ſuppoſita exiſtentia:tantum ſtat pro illis: ſi nullum. tunc ſtat pro non exiſtentibus, & tunc hęc eſt uera.aliqs hõ nõ eſt, nec eſt ſẽſus. aliqs hõ qui eſt, nõ eſt ¶ Cõtra primam reſpõſionẽ illud poſitũ ſi ſit impoſſibile nõ eſt impoſſibile includens ĩpoſſibilia qa pt cõcipi ſine repugnantia intellectuũ:ergo ꝓpter illud poſitum non ſequitur contradictoria eſſe ſimul * falſa:quia impoſſibilius non ſequitur ex minus impoſſibili: nec minus ĩpoſſibile ex falſo contingente; ex eo .n. quod poteſt concipi, non ſequitur illud quod non poteſt concipi ſine repugnantia intellectuum: ergo contradictoria eſſe ſimul falſa, ſequitur ex alio .ſ. qđ ſubiectum ponitur ſtare tantum pro exiſtentibus. ¶ Itẽ arguatur idem de ſingulari, quod poſſibile eſt non eſſe. ¶Contra ſecundam reſponſionem. ſi homine non exiſtente ſit hæc uera: homo non eſt: & ſtet homo pro non exiſtente:tunc hæc conſequẽtia eſt bona. hõ q non eſt,non eſt: ergo hõ non eſt: qa cõe infertur reſpectu prꝫdicati ex illo ſuppoſito pro quo ſupponit reſpectu prædicati; ergo eadem cõſequẽtia tenebit hoie exiſtẽte: qa idem erit intellectus añtis & conſequ[illegible]tis:nec intellectus propoſitionis mutabitur ꝓpter mutationẽ rei in exiſtentia: & tunc non mutatur eadem orõ a ueritate in falſitatem: & econuerſo; qđ eſt contra Ari. in prædicamẽtis ca. de ſubſtãtia.¶Ad qntam rationẽ in contrariũ rñdetur.quod prima probatio tm̃ probat ſubiectũ non reſtringi per aliquid circa cõpoſitionem: qa diſtãt, ſed non probat, quin prædicatũ reſtringať,qa compoſitio cadit in idem extremum cũ ipſo. ¶ Ad ſecundam propõnẽ dicitur, quod contingit ſignificař prædicatũ ineſſe ſubiecto pro oĩbus ſuppoſitis cuiuſcunq; tpis ꝑ compõnẽ de prꝫſenti præterito & futuro ſic. oĩs hõ qui eſt uel fuit uel erit ẽ albus & ſic ĩtelligendo in ſubto totum diſiũctum diſtribui: & ita per circũlocutionẽ dř in aliis conceptum eẽ exprimendũ, qñ nõ põt ꝑ termi-

* uera,

terminū absolutè: ¶ Contra contingit intelligere ꝑdicatum illud inesse eius subiecto pro eius per se suppositis quibuscunq; inquantum participant formam cōis: extra quórum rōnē. ut sic intelliguntur, est tempus & disiunctio & quodlibet præter intellectum sui cōis: ergo & significare. sed hæc non significatur per talē circūlocutionem: plus enim significatur in tali disiunctione & a parte tēporum, quam intelligebatur. ¶ Item in tali propositione manet cōpositio de pręsenti, sicut in alia: si ergo compō de pn̄ti semper restringat extrema ad suppositionem pro pn̄tibus: ad huc hoc totum homo qui est &c, sumetꝛ tātū pro præsentibus. & erit sensus: oīs homo qui est fuit uel erit est albus: nugatio est. & erit processus in infinitum. Prima cōsequētia patet: quia ęqualiter subiectum est indifferens ad est uel fuit uel erit & æqualiter compositio de pręsenti. AD ALIAM quęstionē dicendum consequenter, quod terminus cōmunis in omni propositione quādo non additur aliquod cōtrahens immediatū distribuitꝛ pro qbus cunq; per se suppositis, quare qd̄libet potest sumi sub. per dici de omni: & quodlibet sequitur ad distributum propter rōnes præfatas, & sequitꝛ ex solutione qōnis præcedentis: signum enim additum termino denotat ipsum sumi uniuersaliter pro omnibus, quibus est commune: ut supponit in indefinita illa sunt quęcunque.

¶ Ad primum argumentum in contrarium dico, quod syllogismus est inutilis, qn̄ maior est de inesse, ut nunc: quia tunc pro aliquo tempore unitur medium minori extremitati in minori, quā pro quo. maior est uera: minor enim de contingenti potest accipi uera pro futuro pro quo non oportet maiorem esse ueram, cum sufficiat eam esse uerā pro uno tempore. Sed quando maior est de inesse simpliciter pro quocunque tempore sit minor uera: pro eodem est maior uera. quia est semper uera: ideo necesse est extrema uniri in medio pro eodē tempore: non autem quando maior est uera de inesse, ut nunc: & non est defectus propter uariationem suppositorum, ꝑ qb. sumitur mediū i maiori: & minori. ¶ Ad scd̄m potest dici, ꝙ nullū ꝑ se suppositum contingenter comparatur ad illud; cuius

est

est per se suppositum: sed necessarium: ergo in hac acceptione quod est .b. sumitur subiectum pro omnibus per se suppositis inquantum per se supposita. ¶Cum dicitur: ergo omnis uniuersalis de contingenti in illa acceptione est falsa: & omnis de inesse ei correspondens est impossibilis. Vel hoc potest concedi, nec propter hæc deficit aliquid de arte syllogizandi: quia syllogismus nõ depẽdet ex ueritate uel possibilitate propositionum: sed ex necessaria habitudine præmissarum ad conclusionem. Vel aliter potest dici, quod licet præteritis, in quantum præterita sunt impossibile sit aliquid contingenter inesse: quia respectu præteriti non est potentia: tamen quibuscunque suppositis cõmunis inquantum participant formam cõmunis, non est impossibile aliquid contingenter inesse: quia extranea est eis præteritio, & ceteræ differentiæ temporis inquantum sunt per se supposita communis: in alia autem acceptione s. quod contingit esse b. non sumitur pro aliis realiter. cum in illa quod est. b. sumatur pro omnibus: sed in illa quod contingit esse. b. sumitur pro aliquibus sub alia ratione. quæ enim per se sumpta necessario comparantur ad commune: secundum existentiam sumptam contingenter comparantur ad idem: quia existẽtia accidit per se supposito. & secũdum illam rationem fortè sumitur pro aliquibus suppositis in hac acceptione: quod cõtingit esse.b.non mirum est autem illud, qđ absolutè sumptum est per se suppositum cummunis, si sumatur sub ratione alicuius quod est ei extraneũ, inquantum est suppositum esse per accidens & contingenter sub communi. ut iste homo est per se suppositum hominis necessarium: iste hõ albus contingens suppositum: ita autem accidit existere per se supposito hominis, sicut album. Hanc autem acceptionem. quod est.ponenda est habere propositio ex ratione termini in se, qui de se accipitur pro omnibus per se suppositis, sicut sumitur i illa acceptione: aliam autem acceptionẽ quod contingit esse: in qua sumitur pro eisdem: tamen sub alia ratione: habet propositio ex modo contigentiæ: qui modus, licet non possit conferre termino acceptio-

ceptio-

ceptionem pro suppositis ali quibus determinatis: tamen potest conferre ei acceptionem pro illis, pro quibus staret secundum se sumptum: tamen sub alia ratione: quia omnis compositio potest derelinquere modum intelligendi circa extrema: licet non realem arctationem ad supposita. Sic ponendo potest concedi, quod istæ acceptiones sunt antecedentes ad propositionem de cōtingēti: * & de inesse: & disiunctiuè se habent ad uniuersalem: sicut ad indefinitam. licet enim unico actu distribuatur terminus pro omnibus per se suppositis: tamen non distribuitur vnico actu pro omnibus inquantum sumuntur sub extranea ratione. ¶ Contra hoc in ista acceptione quod est. b. est contingentia circa compositionē, quæ derelinquit modum intelligendi consimilem circa extrema. ergo si in illa acceptionē. s. quod contingit: non sit nisi modus intelligendi talis circa extrema: sequitur, quod non est differētia inter acceptiones: quia in utrunque sumitur terminus pro omnibus per se suppositis: tamen sub ratione intelligendę contingentiæ. ¶ Item modus contingentiæ non potest derelinquere circa subiectum acceptionem pro subiecti suppositis sumptis sub extranea ratione. Tum quia tunc pro eisdem sub eadem ratione sumeretur in illa acceptione: quod est. b. cum in illa sit contingentia circa compositionem. Tum quia modus compositionis poneret determinationē realem circa extrema. nam supposita per se non sunt per accidens supposita: nisi intelligantur sub aliqua ratione reali super addita: compositio autem nihil reale innouat circa extrema, ut prędictum est. Ideo potest dici, quod hæc acceptio omne quod est: in qua stat terminus pro quibuscunque suppositis per se: quamuis talis ratio sit circa ipsa, quod ēt intelligantur esse præsentia compositioni. Sed ex uirtute sermonis: in propositione de contingenti aliter non esse: quod cōtingit esse: nec ex significatione, nec ut accidens: sed tantum ex præfixione nostra: ideo dicitur acceptio, hoc est contingit accipere intellectum propositionis sub tali determinatione. Sic autem potest dici æqualiter acceptio cuiuscunque propositionis, nisi

* alibi vacat.

quod hic conformior est modo compositionis, quàm in alijs propositionibus. tamen sumpta propositione in isto intellectu tenet formaliter syllogismus. ¶ Ad tertium principale potest dici, quod ad perfectionem syllogismi non sufficit illud sumi sub. in minori. pro quo fit distributio in maiori. sed oportet sub illa ratione illud sumi sub. sub qua fit pro eo distributio. sic iste syllogismus non est perfectus. omnis homo necessario est animal: iste homo albus est homo: ergo &c. quamuis pro illo homine fiat distributio in maiore: sed hoc est:quia pro ipso fit distributio inquantum participat formam hominis, & sumitur sub ratione albi: ita in propositio si suppositum, quod est per se sit idem cum eo quod est contingens, pro eo inquantum est per se suppositum fit distributio in maiore de necessario: & non sumitur sub. sic in minori de contingenti:sed sub extranea ratione. ¶ Vel potest dici, quod suppositum contingens non est per se suppositum: quia quodlibet per se suppositũ necessario comparatur ad commune. ¶ De omnibus quæstionibus sequentibus super lib. 1. perihermenias dictum est alibi.

Quæstio. XII.

VLtimo circa istam materiam quæritur. Vtrũ hæc sit vera. cæsar est homo. cæsare non existente: supposito quod idem terminus significet re existente: & non existente uniuoce, ut supra dictum est ¶ Et uidetur, quod sic: quia dicit Philosophus, in meta. quod terminus significat hic est. sed cæsar significat hominem. ergo &cæt. ¶ Item quicquid includitur in prædicato, est uerum de eodem de quo ipsum prædicatum: sed homo includitur in cæsare: & est de intellectu eius: ergo si hæc est vera:cæsar est cęsar:hęc erit vera: cæsar est homo. *lib. 4. Cōtex. 10.*

¶ Sed quod hæc sit uera, cæsar est cæsar. probo: quia hæc est uera: chimera est chimera: similiter non ens est non ens. cæsar autem est non est ens: ergo &cæt. ¶ Præterea, nulla prædicatio est uerior illa, in qua idem prædicatur de se: sed hic prædicatur idem de se: ergo. ¶ Item de syllogismo ex oppositis sequitur, im-

impossibile: sed ex his. cæsar est homo. cæsar non est homo. sequitur cæsar non est cæsar, sed hoc est impossibile: ergo oppositum est verum. ¶ Ad aliam partem, principaliter, ubi, est: ponitur per copula, significat ut nunc, secundum Phylosophum: ergo si cæsar est homo, est nunc homo.

4 ¶ Item cum hominem necessario concomitetur uiuere intelligere sentire. si cæsar est homo: viuit intelligit & sentit, sed hęc omnia sunt falsa & impossibilia, cũ cæsar est corruptus.

RESPONDEO dicit, quod prima propositio est falsa propter rationes positas. nullus enim est homo, nisi nunc sit homo. hoc non competit cæsari. ¶ Ad argumẽtum primum dicitur, quod quando dicit philosophus, quod terminus significat hoc est. non est intentio sua dicere, quod quicquid significatur per aliquid, hoc prædicatur de eo in præsenti cum esse: sed uolens probare principium: loquitur ibi de contradictorijs dicens, quod si illud quod significatur per unum contradictorium est: reliquum non est. cum diuidant omne quod est. Vel si forte hoc non dicat: licet verum sit: potest dici, quod tantum uelit per illud uerbum: illud quod significatur per dictionem, hoc est eius significatum.

Vel si forte intendat de hac prædicatione scilicet quod significat quod hoc prędicatur de illo: uerum est: si est in præsenti: sed si fuerit, non prędicatur nisi per uerbum de præterito: & in præterito bene prædicatur homo de cæsare.

¶ Ad secundum. quidam negant consequentiam: quia cum cæsar significet unum suppositum, & ita est quod cum suppositum non est, requiritur quod prædicatum sit non existens: ergo cæsar in utraque stat pro non existente. homo autem cum de se habeat supposita existentia: ideo quando simpliciter profertur in præsenti, stat pro existentibus. homo autem existens non est de intellectu cæsaris: & ideo non sequitur, sed bene sequitur sub tempore competenti. ¶ Alij dicunt, quod hæc est falsa. cæsar est cæsar: sicut ista. cæsar est homo, quod ostendi potest

sic : cum enim cæsar significet veram rem : quia uniuocè significat modo & prius . dicere ergo quod cæsar est cæsar . est dicere , quod prius fuit vera res, est modo vera res: quod falsum est . ¶ Potest etiam simili modo ostendi sic . sit hic bos uiuus statim mactandus : non est verum dicere . iste bos cras erit bos : quia cras erit mortuus per positum . ergo cum venerit illud futurum & sit præsens, non possum verè dicere. iste bos est bos.

¶ Idem iudicium est ibi: cæsar est cęsar: quia singularis est illa, sicut ista.

¶ Item alio modo sic . duplex est mutatio scilicet substantialis & accidentalis : accidentalis est in qualitate vel in quantitate uel loco: talis mutatio non interimit subiectum : sed transmutatio substantialis interimit subiectum , nec fit nisi per destructionem subiecti . vnde in transmutatione substantiali , subiectum desinit esse seipsum : quia si detur oppositum : non corrumpetur : quia si non desinit esse seipsum : non desinit esse. ¶ Ad rationes & primo ad primam: quę adducitur pro consimili : dicẽdum, quod non est simile : quia illud quod significat chimera vel non ens vniformiter se habet ad omne tempus: ideo in omni tempore possunt esse veræ. sed ita non est de cæsare : illa enim res quam cæsar significat, nunc non est, nec habet suum esse in omni tempore. ¶ Ad aliud, quod nihil nõ dicitur esse idem sibi. Vñ cũ philosophus dicat, quod verior prædicatio est, quando idem de se prædicatur, verũ est, quãdo idem quod est aliquid prædicatur de se, quia nihil non dicitur idem esse sibi. vnde quia cæsar est nihil : ideo non dicitur idem sibi. ¶ Ad aliud, quod regula philosophi de conclusione syllogismi ex oppositis est intelligenda , vbi aliquod est actu subiectum termino : quia tunc sequitur , quod idem de se negaretur: quod est impossiibile. ¶ Nota, qđ signum a parte prædicati : cedit in identitatem prædicati : quia ens in omni propositione est simpliciter prædicatum : & quod additur est rei ipsius specificatio : & quicquid ipsum specificat prædicatur cum ipso uerbo . A parte autem subiecti non est aliqđ sic specificandum ; ideo non

cadit

cadit in identitatem cum subiecto. ¶Et si obijciatur, qđ omnis propositio unà cõuertitur, & tunc quod est prædicatum fit subiectum, si ergo est pars prædicati, erit pars subiecti. ¶ Respondetur, quod verum est non in ratione signi, sed ut materialiter teneatur, vt omnis homo est omnis homo, conuertitur aliquod ens omnis homo est homo. ¶Item nota, quod uniuersalis negatiua non conuertitur per accidens, quia ad ueram conuersionem requiritur, quod conuertens tantum capiat de veritate conuersæ, quantum est possibile transpositis terminis, sed non est ita, si conuertatur uniuersalis negatiua in particularem negatiuam, quia in transpositis terminis potest plus capere, tenet tamen consequentia per mediam conuersionem simplicem.

Quæstio. XIII.

QVæritur utrum terminus communis possit restringi. ¶Dicendum, quod sic. Et ratio quorundam est, quia compositio qua componitur res uerbaliter signata cũ subiecto, tempore præsenti, mensuratur eadem mensura qua mẽsuratur compositio, necessarium est extrema mensurari, & ideo subiectum, quod est alterum extremum, non excedet in supponendo supposita temporis, quo mensuretur. ¶Contra quæ non se consequuntur ad intelligere, nõ consequũtur se ad * significare, nunc autem qui intelligit compositionem aliquorum extremorum præsentem, nõ est necesse, quod cointelligat extranea illius compositionis esse præsétia. possumus enim præsentialiter componere quæ sunt futura dicendo, antichristus futurus est aliàs futurum & non tantum dicendo. antichristus erit: ergo præsentia alicuius compositionis ad extrema necessariò nõ refert. ¶Item illud non est principium restrictionis termini, quod non est principium intelligendi ipsius, tunc autem terminus consignificatus non est principium intelligendi subiectum: quia illud quod est principium intelligendi alterius in idem extremum cadit cum ipso: quod enim a parte prædicati cadit non restringit subiectum. vt cũ dicitur homo est albus. si enim sic: ista esset uera. oĩs hõ est albus

*se aggregare.

bus. pro eisdem.n.supponit terminus in indefinita & vniuersali. ¶Item tempus est accidens absolutum verbi. ideo non requirit substantiã a parte subiecti sub conformitate temporis. Item si sic, tunc dicendo b. potest esse. a, restringeretur, b. ad supponendum pro præsentibus tantum, quod est falsum non enim sic dicẽdo restringitur.

ALII aliter dicunt, quod causa restrictionis accipitur a parte finis: sermones.n.inuenti sunt ad hoc, quod nostros cõceptus aliis exprimere possimus. Sed si intelligã hoc præsentialiter huic inesse, hoc alij significare possũ. sed non aliter nisi per verbũ præsentis temporis. ergo est necesse terminũ sic restringi. ¶Cõtra, cum finis sermonis nihil sit aliud, quàm eius significatio; dicere ergo, quod terminus restringitur, quia hoc exigit finis, est dicere quod terminus restringitur, quia hoc significat, sed hoc non significat nisi quia terminus restringitur, ergo terminus restringitur, quia restringitur, & ita petitur, quod manifestari debet.

¶Item licet sermones inuẽti sint ut alijs conceptus nostros exprimamus, non tamen quẽcunq; conceptum indifferenter per quemcunque sermonem exprimere possumus, sed determinatum conceptum per determinatum sermonem, sicut licet securis sit inuenta ad scindendum, tamen non dicitur frustrari, licet hoc scindere non possit vel illud, sed si simpliciter scindere non posset tunc frustraretur. similiter licet terminus suppositus verbo de præsenti non significet præteritum in esse subiecto pro his quæ præsentialiter sunt, a fine suo non frustratur: quia hoc per alium sermonem significari potest. ¶Item si propter hanc causam dicitur restringi, vt alijs significemus conceptus nostros, frustratur finis. quia possum intelligere subiectum, vt abstractum ab omni tempore, & vt sic intellectum volo significare aliquid sibi præsentialiter inesse, sed si restringitur ad supposita præsentia quod intelligo alijs significare non possum: quia in significando alius cõstituitur intellectus. ¶Item finis sermonis est rei significatæ intellectum constituere, sed res significata per terminum nominalem nullam dr̃iam temporis cõcernit, ergo

go talem intellectum consti tuit.
IDEO dicitur aliter, quod iõ terminus restringitur: qa alia supposita quam præsentia non sunt sub termino, qa terminus in supponendo non supponit, nisi pro suis suppositis. ¶ Contra, non plus exigitur ad suppositum quam ad illud, cuius est suppositum. Sed illud cuius est suppositum non includit esse, cum abstrahatur ab esse. ergo de ratione suppositi non erit esse: quia tunc plus includeret suppositum, quã illud cuius est suppositum. Itẽ illud qđ est, & illud quod non est sub eadem ratione ad intellectum ueniunt: qa intellectus ab eo quod nõie fortis significatur, potest abstrahere rationem hominis: sicut ab eo quod significatur nomine cæsaris. ratio ergo sic abstracta ab utroque cũ abstrahatur apud intellectũ, est indiuisa. ergo terminus significans hanc rationem significat commune, uniuoce illis duobus: ergo per eã dem rationem, qua vnum erit suppositum & reliquum. secus autem est de non ente repugnate ad esse: sicut chimera: ab illo enim non ente aliqua ratio communis intelligi, & eadem abstrahi non potest. quis enim abstraheret rationem animalis ab asino & chimera, non apparet.
IDEO ad.q. videtur aliter adhuc dicendum, quod terminus supponens verbo de præsenti restringitur: & causa restrictionis est actualis inhærentia, prædicati ad subiectum. nam actualitas inhærentiæ exigit terminum supponere pro his, pro quibus hanc actualitatem potest terminare. nunc autem terminus supponens pro suppositis actualem inhærentiam pro alijs terminare nõ potest, nisi pro his quæ sunt. uerbi gratia: calefactibile vt ad calefaciẽtem refertur terminus calefactionis est solum pro his in quibus derelinquit dispositio quæ per calefacientem generatur. ideo calefactibile vt ad calefacientem refertur, solum pro calefactis supponit.
¶ Ideo calefactibile secundum se ad calefacientem non dicitur. Sicut uult Commentator in quinto metaphysi. sed actualiter ad calefacientem in actu dicitur pro calefactis, & pro alijs solum potentialiter eodem modo ex parte illa si conside-

remus subiectum, vt est terminus huius actualis inhærentiæ: & vt hic actualis inhærentia sibi adiacet, ita quod sub ratione eius consideretur non supponit pro alijs, nisi pro quibus hanc actualem inhærentiam terminare potest, hoc est satis possibile sic considerare, quia actualis inhærentia a prædicato incipit, & ad subiectum terminatur, & quia possibile est cõsiderare terminum sub ratione illius quod terminatur ad ipsum, qui si sic consideretur, sub ratione illius acciperetur, & ideo sub termino sic supponente non conuenit accipere aliquid, nisi illud, de quo potest terminus actualiter prædicari, & talis suppositio subiecti cognoscitur per sumptionem sub. ex quo sumi nõ potest sub. respectu talis inhærentiæ, nisi illud de quo terminus prædicat actualiter: euidens signum est, quod terminus respectu talis inhærentiæ pro alijs non supponit, ideo ad hoc respiciens Arist. in libro priorum dicit, quod maiore existente de inesse non potest sumi sub. minor de contingenti, & hic regulariter, nam cum sumo minorẽ de contingenti, sumo aliquid pro quo nõ supponit terminus in actuali inhærentia illius de inesse. Et illud potest aliter patere. nam sicut significatur potentialiter aliquid inhęrere subiecto, non exigitur subiectum supponere respectu talis inhęrentiæ pro his quæ actu sunt, & hoc quia istam inhærentiam terminare potest indifferenter, uel pro his quæ actu sunt, vel pro his quæ contingunt, & ideo sic dicto. b. potest esse. a. quia hic est potentialis inhærentia alicuius ad aliqd non actualis, & ideo subiectum hanc inhęrentiam terminans potest æqualiter supponere pro his quæ sunt & quæ erunt. ideo. b. potest esse. a. dicitur dupliciter.

¶ Sed contra hoc. actualis inhærentia dependet ex eo, quod actus inhæret, sed actus inhęrens non potest terminum restringere.

¶ Igitur nec eius actualis inhærentia.

¶ Item si dicatur, animal loquitur: inhærentia huius actus ad animal restringeret animal pro animali loquente, & sic hæc esset vera. omne animal loquitur. ¶ Item actualis cõpositio extremorum nõ restringet extrema: ergo per eandem rationem nec actualis inhærentia.

¶ Ad

¶Ad primum istorum dicendum, quòd actus actualis, siue præsentialis sine actuali inhærentia restringere non potest subiectum : nec actualis inhærentia sine illo actu, immediatius tamen restringitur subiectum per actualẽ inhærẽtiam, quàm per actũ cuius est : qa actus cuius est: non est ita immediatè subiecto adhærens, sicut actualis inhærentia:quia actualis inhęrentia est in subiecto, sicut paternitas in filio : & ẽt sicut ignis sine calore calefacere non potest : sic actus actualis alicuius sine actuali inhærentia restringere non põt, & sicut calor sine ignę non calefacit: sic actualis inhærentia in termino supponente sine actu non restringit.¶Ad aliud dicendum, ꝙ actualis inhęrentia alicuius actus inhærentis non requirit in termino supponente alia necessario, nisi supposita actu existẽtia, & quia sub animali sunt multa supposita, quantum est ex parte actualis inhærentiæ non restringitur animal, nisi ad animalia in actu. & quia animal in actu potest esse indifferenter loquens & non loquens, ideo non magis restringetur ad loquens, q̃ ad non loquens. ideo sic dicendo. omne animal loquitur, est oratio falsa. ¶ Ad tertiũ dicendum ꝙ actualitas compositionis potest esse sine actualitate extremorũ:& hoc quia pñtialitas compositionis ad compositionem refertur, non ad extrema: potest enim cõpositio esse præsens, cuius extrema sunt futura. sed actualis inhęrentia non potest esse sine actualitate inhęrentis:quia ab eius esse denominatur inhærentia actualis, uel potentialis. ideo non est simile hinc inde. Adhuc, si obiiciatur ad principale, ꝙ terminus supponat pro non existentibus : quia terminus pro illo supponit ad quod sequitur : sed ad non existens, sequitur. quia sequitur. antichristus currit. ergo homo currit. antrichristus non est existens. Dicendum, quòd non sequitur : nisi posito, ꝙ antichristus sit homo: quod patet reducendo illam consequentiam ad formã syllogismi : & tunc per oppositum antichristus est ens : & ideo hõ supponit pro eo: quia non sequitur nisi sit ens. Vel potest dici, quòd si aliquid sequitur ad aliud ratione illius in se, ut homo ad hominem hunc qui est : sic est maior uera. si autem ratione adiuncti : qđ

ta-

tamen adiunctum exigat, ꝙ sit, cũ tamen in veritate non sit, non sequitur, ꝙ terminus communis sub eodem prędicato supponat pro illo.

¶Item cum dicitur, si terminus restringeretur a parte subiecti, hæc esset bona consequentia. Homerus est aliquid vt poeta. ergo Homerus est. hanc consequentiam negat philosophus. Dico, ꝙ ad actualem inhęrētiam esse alicuius ad aliquid, quod in se esse habet, sequitur actualis existentia eius, cui inhæret tale esse, vt cum dicitur sor. est, hic copulatur esse sortis, quod quidem esse sor. in se habet, & nõ in alio. ideo requiritur sor. esse, ut propositio sit vera, sed quando copulatur esse alicui inesse quod quidem esse non habet in se, sed in alio actualis inhærentia talis esse non exigit, ꝙ illud cui copulatur pręsentialiter sit, sed quòd illud sit principaliter in quo habet tale esse, vnde cum dicitur, pater viuit in filio. non est necesse, ꝙ pater sit siue viuat, sed filius ad hoc quòd oratio sit vera, sic cum dicitur Homerus est poeta, non intelligitur significari nisi ꝙ Homerus sit in sua poesi, & ideo sufficit ad ueritatē propositionis, quòd poesis eius sit, & hoc, quia esse non copulatur Homero pro se, sed ꝓ alio, qđ tamen derelinquitur ab ipso, & ideo illud aliud per actualem inhærentiā huius verbi est, exigitur esse. ¶Item cum dicitur, ꝙ significare aliquid alicui inesse præsentialiter non est significare illud cui hoc inesse significatur esse præsens: quia si dicatur, homo est cursurus, hic unitur prædicatū cum subiecto præsentialiter & tamen non est necesse, ꝙ illud cui vnitur præsens sit: quia potest esse uera pro antichristo, qui nunc non est.

¶Dico, ꝙ est differentia inter actualem inhærentiam alicuius actus, & actualem compositionem extremorũ, quia aliquid potest actualiter componi cum aliquo, quod tamen actualiter non inhæret sibi. ¶Sed cum per propositionem de præsenti non plus significatur, nisi extremum inesse extremo, potest dubitari per quid significatur actualis inhęrentia, quæ est causa restrictionis.

¶ Quæstionum Scoti super primo libro Perihermenias, finis.

QVAE-

¶QVAESTIONES eiusdem super secundo libro Perihermenias.

RIT autem omnis affirmatio, vel ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine & verbo. Præter verbum autem nulla affirmatio, vel negatio est. Est enim vel fuit, vel erit, vel quæcunq; alia huiusmodi verba ex his sunt, quæ posita sunt. consignificant enim tempus &c. Cap. 1.

Quæstio. I.

QVæritur circa secundũ librum, primo an uerbum infinitum maneat in oratione? Quod sic vr̃,quia Arist.dicit, ꝙ verbũ infinitũ similiter dicitur de eo quod est, & de eo quod non est,& non dicitur de aliquo nisi in oratione. ¶Item dicit, ꝙ est nota dicendi de altero, & hoc non est nisi in oratione. ¶Item verbum infinitum est vna dictio, cuius sunt modi sigñandi, qui sunt principia construẽdi ipsum cum alia dictione,cum ergo habeat per se modos sigñandi, per quos cum alio in oratione põt construi, potest in oratione manere infinitũ. ¶Item inconueniens ur̃ esse,ꝙ dictio propter solã coordinationem eius in oratione amittat rationem suã, ꝙ eius significatum non maneat,sed fiãt duæ dictiones, quæ dictiones ꝑꝑ ingressũ, uel egressum orationis non mutant suũ sigñatũ propriũ. ¶Item Boetius sic arguit nisi sic esset,sequeret, ꝙ unus syllogismus posit⁹ a Platone esset ex oibus negatiuis, arguit enim Plato syllogisticè, & ĩ minori,in prima figura, ponitur uerbum infinitum, ꝙ si teneatur purè negatiuè esset suus syllogismus hñs minorem negatiuam in prima figura. ¶ Ad oppositum est Boetius,dicens, ꝙ verbũ infinitum in oratione positũ non remanet infinitum, sed est purè negatiuũ, ratio est hæc,qui dicit,homo non currit,nihil affirmat de homine sed magis ab homine aliqd tollit. ¶ Itẽ si sic idem esset dicere homo non currit, & homo est non currens, sed ex secunda sequitur, ꝙ non currẽs est homo, ergo illud sequitur ex prima, quod falsum est, quia antecedens po

test distans. quia omne cō trahens reale cadit in idem extremum cū contracto certo: aliter hæc posset esse uera. homo est mortuus, quia si illud quod est a parte prędicati posset contrahere subiectum realiter, ergo illud quod est a parte prædicati posset diminuere subiectū: quo ad propositum enim nō est differentia de determinatione contrahente & diminuente, staret ergo homo hic in subiecto pro homine diminuto per mortuum, & ita hæc esset vera, homo est mortuus, ad quam sequitur per Arist. ergo homo est nō homo: quia mortuum per ipsum, secundo perih. includit oppositum hominis, ad quod sequitur contradictio, ergo duo contradictoria absolutè sine determinatione, vt significantur per hæc nomina homo, & non homo: prædicarentur de se inuicē. Quod si hæc sunt inconuenientia, sequitur, q illud qđ est a parte vnius extremi, non posset cōtrahere illud, quod est a parte alterius extremi, sed compositio se tenet ex parte prædicati, ut dicetur post, ergo tempus quod est circa compositionem, non potest restringere subiectum. Tum quia contingit intelligere actū mensuratum tempore præsenti inesse subiecto pro supposito quod fuit vel pro omnib. quę fuerunt, sunt, & erūt secundum intellectum, licèt sit falsum, ergo & contingit significare hoc, sed impossibile est significare hoc si tempus præsens circa prædicatū faceret subiectum tantum stare pro suppositis, quę sūt. ergo illa hypothesis interimit finem sermonis, qui est vt per eum possit omnis intellectus, vel conceptus mētis significari.

Quæstio. X.

IVxta hoc quæritur vtrum in propositione de præterito stet subiectum tantum pro illis quæ fuerunt, & de futuro tantum pro illis quæ erunt? ¶ Quod sic, per illas duas rationes factas ad præcedentem quæstionē de compositione. ¶ Item sequitur. homo qui fuit fuit, ergo homo fuit, quia oppositum consequentis, quod est nullus homo fuit, non potest stare cum antecedente, cum repugnet implicationi. Eodem modo arguitur de futuro. 2 ¶ Item nisi subiectum staret in illa de præterito pro illis quæ fuerunt, hæc propo- 3

ver-

uerbi infiniti non esse per se distinctum, nec determinatum. ¶ Ad aliud dictum Aristo. dico, quòd uerbum infinitum est nota dicendi de altero, cum per se accipitur. sed quando cum alio ponitur denotatur aliqd remoueri ab aliquo: quia dicendo nō ambulare de homine dico ambulationem non esse ueram de homine: quia compositio qua significatur aliquid esse uel non esse, est de ratione uerbi & non tantum est modus significandi: ideo negatio non tantum refertur ad rem uerbi, sed ad compositionem: ideo ubi ponitur uerbum infinitum in oratione, illa propositio negatiua simpliciter. vnde licet in se habeat notam dicendi de altero: non tamen remanet nota dicendi secundum se in oratione. ¶ Ad aliud. uerbi infiniti non sunt modi significandi quibus ordinari potest cum aliqua dictione in oratione. ita qd' ratio uerbi infiniti maneat: quia sic est: iam non significatur esse alicuius remoueri ab alio: sed tantum significatur negationem alterius esse de aliquo. ¶ Ad aliud dico, quòd de verbo infinito extra orationem necesse est fieri duas dictiones in oratione: quia cū uerbum significat aliquid esse de aliquo, negatiua particula adueniens uerbo inquantum uerbum est, remouebit esse alicuius ab aliquo, & hoc est facere compositionem negatiuam simpliciter, ita quod in nulla reali, nec ratione differt propositio negatiua a propositione, vbi ponitur uerbum infinitū. ¶ Ad aliud dicit Boetius, quòd in minori talis syllogismus: si uerbum infinitum intelligatur ut vna dictio: negatio tantum intelligitur referri ad actum, ut ille sit sensus. sor. si currit. i. est non currens: quod ostendit Boetius. quia idem est dicere, sortes currit. & sor. est currens: sed negatiua particula addita huic uerbo, est: sic dicendo sor. non est currens: statim facit propositionem negatiuam. Cum ergo in hoc uerbo, currit, est uerbum contineatur: sicut dicēdo sor. non currit: remouetur ens currens: quia totum uerbum, ita quòd non intelligitur tantum negatio cursus. hoc etiam dicit Boetius pauloante. ꝙ cum dico. sor. non ambulat: nihil de sor. affirmo: sed potius aliquid tollo: quia esset affirmatio. idest si esset uerbū aliquod infinitum aliquid de aliquo esse

esse affirmaret. vult ergo, ꝙ si maneat infinitum, compositio esset affirmatiua. & ita nõ esset infinitum uerbum. sed res uerbi tantum &c.

¶ *Quando autem est tertium adiacens prædicatur dupliciter dicũtur oppositiones. dico autem ut est iustus hõ est. tertium adiacere nomen uel uerbum in affirmatione. Quare quatuor erunt illæ: quarum duę quidem ad affirmationem & negationem sese habent secundum consequẽtiam ut priuationes, duæ uerò minimè & cæt. Cap. eodem.*

Quæstio. II.

QVæritur an sequit hoc: hoc non est iustum. ergo hoc est non iustũ. Quod non videtur: quia dicit Arist. ꝙ quatuor propositionum duarũ de prædicato finito, & duarũ de ꝓdicato infinito: duæ affirmatiuæ se habẽt ad negatiuas, ꝙ ex unius affirmatiuæ sequitur alterius negatio. sed secundæ negatiuæ econuerso, non sic se habent ad affirmatiuas ¶ Dicitur ꝙ Arist. intelligit consequentiam non ualere in terminis cõpositis. ¶ Contra, si dicit in litera. Distinctio aũt hoc loco est adiacere iusto, & non iusto: iustum & non iustum sunt termini simplices. ¶ Itẽ in libro priorũ dicit, ꝙ differt construẽdo & destruẽdo esse nõ hoc. & non esse hoc. ibi ẽt dicit, ꝙ ex negatiua de ꝓdicato infinito, quia esse non album, & non esse album sic se habent, sicut posse non ambulare: sicut ergo ex secunda istarum non sequitur prior, sic non sequitur non est album. ergo est non album. ¶ Itẽ hoc uerbũ est affirmat̃ hæc: hoc est non album. vnde significat̃, ꝙ hoc est ens, quod non est albũ. sicut hæc: hoc põt nõ ambulare, significatur ꝙ hoc est potens, ut nõ ambulet. sed hęc: hoc nõ est album. negatur oĩno esse album. ergo ex secũda nõ sequitur pria: quia in primã aliquid ponitur, qđ non ponitur per secundam. ¶ Item negatiua potest habere duas causas ueritatis. affirmatiua non. ergo ex negatiua ad affirmatiuam est fallacia consequentis, sicut disiunctiua ad alteram eius partem. ¶ Item Aristo. dicit ei, quod est non æquale aliquid subiacet, sicut inæquale: sed

non sequitur non est æquale . ergo inæquale . ergo non sequitur hoc est non æquale . ¶ Ad oppositum iustum & non iustum dicuntur de quolibet . si ergo de isto nõ dicitur iustum:& non iustũ uerè dr̃ de eo: uel erũt contradictoria simul uera . ¶ Item Ari.si uerũ est interrogatũ negare: uerum est affirmare prędicatum infinitũ: ut quæsito. for. est ne sapiẽs. si dicatur non : sequitur. ergo est non sapiens . ¶ Item dicitur in litera , q; sequitur non oĩs hõ est non iustus . ergo aliquis hõ est iustus . similiter nullus hõ est iustus. ergo omnis hõ est non iustus. quare similiter seqtur . hoc non est iustum . ergo est non iustum,nam similiter se habet utraq; negatiua ad vtrã que affirmatiuam.

Quæstio. III.

QVæritur , an talis consequentia tenet in terminis respectiuis . Quod nõ vr̃ quia in elẽchis dicitur quòd non est incõuenicns idem esse duplum , & non duplum . ¶ Item non sequitur , non est æquale . ergo est non æquale, nec ulterius in secunda . ergo non est æquale.

Quæstio. IIII.

QVæritur , an teneat cũ uerbo de præterito . primo an sequitur fuit non album. ergo nõ fuit album. Qđ sic vr̃. quia ꝓpositio de præsẽti & de ꝑterito non differunt, nisi quoad tẽpora. sed tempus non variat habitudinem:quia cõsequẽtia est simplex & non accidẽtalis,ut uidetur. ergo sequitur cum uerbo de præterito,sicut de præsenti. ¶Ad oppositũ hęc est uera . hoc fuit non album , si semel fuit nigrum.& hęc est falsa : nõ fuisti albus , si semel fuisti albus. & ex uero non sequitur falsum.

Quæstio. V.

QVæritur , an sequitur e contra posita constantia subiecti. Qđ sic uidetur . nam sequitur. non fuisti albus . & fuisti. ergo fuisti non albus : quia per quomodolibet tp̃e pro quo fuisti: fuisti uel albus,uel nõ albus.¶Ad oppositum,idem est dicere. tu fuisti albus : & tu es ꝑteritus albus : sed non sequitur. tu non es præteritus albus & es . ergo es præteritus non albus : sicut non ualet , tu non es album lignum & es . ergo es non album lignum.

Dicen-

DICENDVM q quatuor existentibus ꝓpositionibus de eodē subiecto prædicatis uariatis secundū finitum & infinitum affirmatiuè & negatiuè terminis sumptis simplicibus & non compositis compositione existente de præsenti siue de præterito uel futuro: si duo prædicata ꝓpositionum affirmatiuarum dicantur de quolibet ex negatiuis, sequitur affirmatiuè. si non: non.

¶ Cuius ratio est quam ponit Ari. primo, priorum. accipiantur termini simplices. puta sor. est bonus. sor. est non bonus. sor. non est bonus. sor. non est non bonus. si esse bonum, & esse non bonum dicantur de quolibet, & de nullo eorum ambo ex affirmatiuis sequuntur negatiuè. & econuerso cōuertitur. quia si non: contradictoria simul stabunt: quia si sor. non sit bonus, si non sequitur. ergo est non bonus. & non bonum & bonum dicuntur de quolibet. per positum. sor. sic simul erit bonus & non bonus. & econuerso tenet per idem. Item in terminis compositis tenet eadem ratio: quia si esse album lignum & esse nō album lignū dicantur de quolibet: sequeretur, non est album lignum. ergo est non album lignum, uel contradictoria simul starent. Sed in quibusdam de eodem negatur utrunque prædicatorum compositorum, & non dicūtur de quolibet ut hic: hoc est album lignum. hoc est non album lignum: & vtrunque est fasum de Socrate: ideo non tenet consequentia. ¶ Sed vlterius est dubitatio an hic: hoc est non bonum. prædicatur ens & non bonum, ratione cuius prohibetur illatio huius ex hac negatione, hoc non est bonum, sicut in alijs compositis prædicatis. ¶ Ad qd' dicendum, q sicut quando prædicatur tertium adiacēs s. est. sit tantum copula, certum est, q non impedit consequentiam, tunc enim tantum prædicatur non bonū, & bonum & non bonum dicūtur de quolibet, sed si. est. sit pars prædicati secundi sedm intellectū per quā impediatur ne non esse album & esse non album dicuntur de quolibet: tunc non tenet consequentia, quia diuersimodè ponendo antecedens, & diuersimodè ponendo cōsequens est non inferre consequens. ¶ Ad primum argumentum patet, q homo, & ens non homo, non dicunt

de quolibet. ¶Ad aliud, qđ sunt ordinatæ, ut composita præsupponunt simplices, un de qui quærit aliquod adiacens huic uerbo, est, præsupponit ipsum esse, unde quærendo an sor. est sapiens, præ supponitur ipsum esse, & si sor. est & non est sapiens, tũc est ens non sapiens. ¶Ad ter tium communiter supponit Aristot. in ista illatione hominem esse sicut patet.

¶ Ad rationes ostendentes consequentiam non tenere, si autem dicatur, quod consequentia tenet, dicendum quod est; non est nisi tantum copula; & non homo tantũ prædicatum uel homo, & tãtum alterum prædicatum di citur de quolibet & de nullo eorum ambo, & sic nõ præ dicatur ens non homo.

¶Ad primum argumentum cum dicitur duæ uerò mini mè &c. dico quod Aristot. di cit ex negatiuis non licet in ferre affirmatiuas, quia nõ uniuersaliter inferunt sicut econuerso, nec quando prædicata affirmatiuarum non dicuntur de quolibet, quod non contingit in prædicatis compositis. Et cum arguitur contra hoc quod est adiacebit iusto & nõ iusto, hoc dicit Arist. ad distinguendũ prędicata secundum finitum & infinitum, quod autẽ prædicatum simplex sit, aut compositum, hoc accidit. ¶Et qđ dicitur in libro priorum, dico quod differunt quantum ad modum enunciandi in q̃busdam, non tñ differũt realiter, sed quantum ad modũ enunciandi differunt. s. sortem non currere est uerum, & tunc sortem currere non est uerum, quia secunda cõtradicit alicui, nõ tamen primæ, & tamen quãtum ad ueritatem non differunt. ¶Ad aliud dico, ꝙ affirmatiua de prędicato infinito tot modis potest uerificari, quot modis negatiua de prędicato finito esse enim non hominis non plus ponit, quàm non esse hominis, licet esse simpliciter plus ponit.

¶ At verò unum de pluribus, vel plura de vno affirmare vel negare si non est unum de pluribus non est affirmatio vel negatio vna &c. Cap. 2.

Quæstio. VI.

QVæritur circa capitulum de ueritate propositionis an hæc sit una sor. est homo alb⁹. Quod non uidetur, quia dicit Boetius, si ex his quæ subijcis

 aut

aut prædicas non fiat unum, non est propositio una, sed ex homine & albo nõ consti tuitur vnum. ¶ Item dicit, si ex his, quę subiicis aut prę dicas, non fiat unum, sicut ex substantia animata sensibili fit vnum, non est propositio vna, sed ex homine & albo non fit vnum ita. Dicitur qđ Boetius intelligit, si id sub quo accipitur terminus non sit vnum, vt species vna, non erit ꝓpositio vna, sed id sub quo accipitur terminus ut album, sic est unum. ¶ Et similiter dicẽdo. homo albus currit. currere attribuit albo homini per accidens, ergo sub ratione albi accipitur homo respectu cursus.

hic in litera & cõmen.

¶ Cõtra eadem ratione hæc tota propositio esset vna, homo albus ambulans currit: quia quod pręcedit posset accipi sub ratione ambulãtis, quod negant Aristo. & Boetius. ¶ Item dicit in litera, quòd duorum quæ prędicantur de tertio per accidens, non est ex illis vnũ, de quo ut de vno possum affirmare, vel negare. album autẽ prædicatur de homine per accidens: non ergo erit propositio vna. ¶ Item cuiuslibet affirmationis est vna negatio, sed huius. omnis homo albus currit, non est una negatio: quia si sic esset: illa, aliquis homo albus non currit, quod non conuenit: quia ambæ sũt falsæ, posito ꝙ nullus homo sit albus, quia in vtraque implicatur qui est medium inter hominem, & album, sicut inter exigens & exactum: vtraque ergo implicat hominem esse album. ergo vtraque falsa est propter implicationem falsi.

¶ Contra hoc. quando de aliquo subiecto vniuersaliter sumpto affirmatur aliquid in propositione contradicente eidem, sufficit negare totum, quod prius affirmabatur, ab eodem particulariter sumpto, sed hæc. omnis homo albus currit, affirmatur de aliquo. s. de hoc subiecto homo vniuersaliter. ergo illud prędicatum negare ab eodem particulariter est contradicere. ¶ Item hęc est vna. omne animal rationale currit. cui contradicit hæc, aliquod animal rationale non currit, non obstante implicatione iacente inter animal & rationale. ergo non obstante implicatione inter hominem & album illę contradicunt, omnis homo albus currit, & aliquis homo albus non currit. ¶ Dicitur, quòd propter accidens non eodem modo respiciẽs

subie-

ſubiectum, & differẽtiam reſpicientem genus, non eſt eadem implicatio. propter quod licet vna impediat cõtradictionem, alia non impedit. ¶Contra. non habetur vnde dicatur, ꝙ implicatio cadat media. niſi quia hoc eſt exigens, hoc exactum, cũ ergo ſimiliter animal exigat rationale vel econuerſo. ſicut homo album uel econuerſo, mutata non eſt ratio de implicatione. ¶Item in illa propoſitione eſt una veritas, ergo eſt vna, non enim eſt idem dicere. omnis homo albus currit, & omnis homo currit, ſi enim ſic eſſet propoſitio plures, homo in vtraque eſſet ſubiectum abſolutè, & ſequeretur, omnis homo currit; quia albũ eſt prædicatum in vna, & currere in alia. ¶Item Ariſt. inquirens quæ prædicata diuiſim, vt duo: poſſint prædicari vt vnum, dicit, ꝙ ſic eſt homo & albus & hoc vt vnum. ¶Item dicit Ariſt. hanc eſſe unam, ſor. eſt homo albus.

Quæſtio. VII.

QVæritur iuxta hoc, an hæc ſit vna: album eſt muſicum? quod non videtur, quia muſicum prædicatur de albo ratione tertij vt Sortis vel Platonis idem eſt ergo, ac ſi diceretur ſor. qui eſt albus, eſt muſicus, ſed Ariſtot. vult, quòd hæc ſit plures. ſor. qui eſt albus, eſt muſicus, qui dicit in littera quando duo accipiuntur, quorum vnum prædicatur de altero per accidens, vel ambo de tertio per accidens, ex his non fit vnum. ¶Item tot compoſitiones implicitæ ſunt hæc. album eſt muſicum, ſicut hæc, ſocrates eſt albus muſicus, ſed propter compoſitiones implicitas hic eſt propoſitio plures. ſor. eſt albus muſicus. ergo & hæc erit plures. album eſt muſicum, nam cum dicitur albũ eſt muſicum, duæ ſunt implicitæ compoſitiones. ſortes eſt albus, qui eſt muſicus, & eędem compoſitiones ſunt implicitæ: hæc. ſortes eſt albus muſicus. aſſumptum patet: nam cum dico: album eſt muſicum. dico illud cui ineſt muſicum eſſe album de virtute ſermonis.

¶Ad oppoſitum propoſitio eſt una, in qua prædicatur vnum de uno, eadem autem vnitas extranei ſufficit ad ſubiectum quæ ad prædicatum, ſed hæc eſt vna ſor. eſt muſicus, & hæc ſimiliter.

for. est albus, ergo hoc albũ est musicum.

Quæst. *VIII.*

QVæritur iuxta hoc, an hæc sit una, homo albus est homo musicus. Quod sic uidetur, quia hæc est vna, homo albus currit, ut ostẽsum est unitas ergo hominis albi sufficit ad unitatem extremi, & eadẽ ratione illud est unum, homo musicus, ergo & hęc propositio. homo est albus homo musicus, est una, cum utrunque extremum sit unũ.
2 ¶Item ex homine & albo fit unum, sicut ex actu & potentia. ¶ Similiter ex homine & musico eadem ratione, ergo utrunque extremum est unum. ¶Ad oppositum dicit Arist. quòd eorum quæ subijciuntur & prædicantur quęcunque secũdo uel plura dicuntur de tertio per accidẽs & alterum de altero per accidens dicitur, ex his non fit unum, nec fit affirmatio uel negatio una, sic est in proposito, quia homo & musicus dicuntur de homine albo p accidens, & alterum de altero per accidens, ergo hic nõ erit una, sicut nec hæc. sor. est homo albus.

hic in litera.

Quæstio. *IX.*

QVæritur utrum hæc sit una, homo q est albus currit, q sic uĩ, qa hoc quod est, qui, habet naturam articuli subintellectã propter qđ facit subsequens arctare præcedẽs, unde pręcedẽs accipitur sub ratione subsequentis, ut ad album comparatur, ergo &c. ¶Itẽ 2
unitas subiecti distributionis sufficit ad unitatẽ actus subiecti, sed hoc totũ, homo qui est albus, est subiectum distributionis, qa ex ista omnis homo qui est albus currit. contingit sic syllogizare. iste homo qui est albus, ergo iste currit, in syllogismo autem medium est totum illud quod in utraque propositione accipitur, & in maiori ponitur totum ut unum distribuibile, super quod cadit signum. ¶ Item vnitas huius 3
quod est homo qui est albus sufficit ad unitatem medij syllogistici. ergo & extremi in propositione, quia ex propositione plures non fit syllogismus. ¶Item eadem uni 4
tas non impedit unitatẽ propositionis. hæc enim est una. iste homo albus currit velociter. ¶Item quando est pro 5
positio plures necesse est plura esse extrema, quia ad minus quatuor, cum cuiuslibet

vnius

vnius sunt duo extrema; Itē accipio aliud q̄ prędicatum: quia prędicatū nō arctat subiectum. si ergo in hac. hō q est albus currit, prædicatur currere de homine sicut de suo subiecto, & album de homine de subiecto suo non coarctatur hō per ly album. ergo sequeretur, omnis hō qui est albus currit. ergo oīs homo currit. ¶ Ad oppositū relatiuum substantiæ refert idem cum suo añte. qui est relatiuum substantiæ. ergo sic dicendo, hō qui est albus currit: denotatur homo replicari, ita q homo semel acceptus vr̄ subijci actui currendi: & tunc attribuitur ei qđ est album. ex hoie autem iterato respectu diuersorū prædicatorū: non potest fieri unum subiectum propositionis. ¶ Item hic sunt plures compositiones. ergo non est una propositio. Dicetur, q una propositio est materialis respectu alterius. & iō non impedit utilitatem propositionis. ¶ Contra hoc: licet homo referatur per ly qui. tñ ly qui semel dictum vnit ita formaliter album com hoīe, sicut si diceretur: homo est albus. ergo cōpositio qua vnitur album cum hoie relato: formalis est, & non materialis respectu alicuius. ¶ Item compositio dicitur materialis: quia ipsa secundum se est ut materia respectu alterius. sed compositio quę importatur per hoc uerbum, est: est ita simpliciter formalis, sicut compositio importata per hoc uerbum, currit. ¶ Item ad principale. propositio vna habet unam contradictionem. sed hæc. omnis homo qui est albus currit. non habet unam cōtradictionē: quia si sic: esset ista. hō qui est albus non currit. Dr̄ q est ista: hō non qui est albus currit. ¶ Contra. per ipsos. propositio est una, cuius subiectum est: homo qui est albus: sed particularis negatiua de eodem subiecto & de eodē prædicato cōtradicit uniuersali affirmatiuæ. ideo prior si sit una contradicit huic: hō qui est albus non currit. ¶ Item intellectus cuiuscunque propositionis tacitè resoluitur in duos intellectus simplices siue ueros siue falsos: sed hæc propositio sic resoluit. nam sic dicendo: hō qui est albus, sine additione alicuius alterius. sequitur uerum uel falsum: quare denotatur q hō est albus. sed quia hō refertur, & relatio ē ad aliū actū: nō animus suspensus est: donec aliquid aliud addaẽ

de homine. sicut si dicatur. hō qui currit, & verū significatur per ipsam ꝓpositionem: sed adhuc depēdet animus audientis quid debeat alterius dici. ¶Item negatio adueniens propositioni uni tm̄ negat compositionem a qua accipiebatur unitas & ueritas ꝓpositionis. si ergo hæc sit vna. oīs homo q &c. in hac: nō oīs homo qui &c. refertur negatio ad unam compositionē tm̄: quod non est possibile: quia ad quancunque compositonem referri negato: erit hæc falsa. omnis homo qui &c. qa posito ꝙ multi homines sint albi & aliqui currant, & aliqui non. hæc est falsa: omnis homo qui est albus currit. & hæc similiter. non omnis homo &c. intelligēdo tm̄ ꝙ negatio refertur ad cōpositionem materialem. similiter posito quòd nullus homo sit albus: hæc est falsa: omnis homo qui est albus currit. & hæc similiter: non omnis homo &c. intelligendo compositionem referri ad compositionem principalē: eo quòd implicatur aliquē hominem esse albū. ad nullam ergo compositionē vnā potest negatio referri. si autem esset una, bene posset negatio referri ad unam cōpositionem.

AD PRIMVM quæsitū dicit, ꝙ hic est plures: homo albus currit. propter auctoritates Boetii adductas: quia duæ compositiones sunt vna implicita: alia explicita. qa homo & album se habent sicut exigens & exactum. inter quæ cadit: qui est mediū. ¶Contra. tunc hic esset plures. animal rationale currit: quia inter animal quod est exigens: & rationale quod est exactum, cadit. qui est. medium.

POTEST dici, ꝙ propositio est una. vnde ex homine & albo fit vnum extremū respectu compositionis: nō tamen fiunt simpliciter unum. Ad quod sciēdum, ꝙ in propositionibus unitas est proportionalis unitati in rebus. in reb. aūt quædam habent vnitatē simpliciter, sicut quę sunt entia simpliciter. quædam dicuntur unum secundum quid: ut quę ex talibus componuntur, sicut domus. similiter est in propositionibus: unde hæc simpliciter una. homo est animal: ubi simplex prædicatum enunciatur de simplici subiecto. hæc autem: homo albus currit. non est simpliciter una, sicut prior. quia propositio dicitur una

ex unitate extremorum: sed currere non ita affirmatur de uno secundum conceptũ: cum dicitur homo alb. currit: sicul cum dicitur: homo est animal. est tamen propositio una: quia sibi competunt cõditiones ꝓpositionis unæ: quę sunt oppositio contradictoria & contraria: & diuidi per affirmationem & negationem & syllogizatio, & sc̃d m sensum istorum patet quòd Arist. primo huius non diuidit aliquam in affirmationem & negationé, nisi vnam. ¶ Ad primum argumentum dico, ꝙ Boetius intelligit, quòd non est propositio simpliciter una, nisi ex prędicato & subiecto fiat unum: quemadmodum species una & unum ens.

¶ Alio modo tamen potest propositio esse una, licèt extremum non sit unum. nam unum fit ex actu & potentia, & albus quodammodo est actus hois, licet non simpliciter: ẽ tñ ut dicit ut actus accidentalis, ꝑꝑ qđ ex hoĩe & albo fit quodammõ vnũ. ¶ Ad aliud patet idem. ¶ Ad tertium dico, ꝙ hæc est sua contradictoria. aliquis homo albus non currit. Et cum dicitur: utraque est falsa. posito ꝙ nullus hõ sit albus: Dico ꝙ non: quia hic: hõ albus non currit. non ponit hominem esse album. Cum dr̃ ꝙ qui est mediũ. dico quòd adiectiuum conformaẽ substantiuo suo, & sibi unitur, ut actus potentiæ: potentia aũt respectu sui actus rationem habet actus. actualitas autem sc̃d m ꝙ actualitas rationem habet cuiuscunque. similiter. cum dicimus ut est actualitas in potentia. Similiter cum dicitur: homo albus. capiendo hominem secũdum quòd habet rationem potentiæ respectu albi. quæ quidem potentia nata est actuari per album. vnde ut notetur actualitas potentiæ ad suam qualitatem & ad suum actum intercipio ens uel qui est, quòd quidem ens uel qui est. nõ significat aliquid esse, uel non esse. Sed designat rationé conformitatis adiectiui ad substantiuum. tanquam modus intelligẽdi uel prædicandi. ꝓpter quod dico, quòd ens uel qui est subintellectum in hoc. homo albus currit. non asserit album de homine esse: sed manet adhuc simplex intellectus sine uero uel falso. & ibi manet: & sic patet, quòd hic homo albus non ponit hominem esse album. sicut & hic: animal rationale, nõ ponit animal

mal esse rónale. ¶ Ad aliud quod non est eadem ratio quare ambulans & album sunt secundo. quia utrunque accidit alteri: & neutrũ est actus respectu alterius: nec potentia propter quod homo albus est vnum subiectum respectu prędicati. unde ex homine & albo & ambulante non fit unum, licet ex homine & utroque diuisim fiat unum, sed hæc forte est una. substantia superficiata alba currit: quia substantia superficiata est potentia respectu albi: & ideo ex illis fit unum, sicut ex homine & albo. nam substantiæ adueniunt accidentia secundum ordinem: ita quod vnum accidens est sicut dispositio ad aliud. ¶ Ad aliud quod quando duo accidentia: quorum utrunque accidit tertio: subijciuntur illi: uel prædicantur de illo: tunc nõ dicitur ex illis vnũ: sic non est in proposito: homo & album non accidunt tertio, ut supra, licet accidat album homini.

AD secundum quæsitum dicendum, quod hæc album est musicum est una. tum quia album subijcitur, quod per accidens est unum sicut est hæc. homo albus est musicus. unum enim subijcitur & unum prædicatur: nisi enim unitas termini sufficeret ad unitatem extremi: propositio una conuerteretur in propositiones plures. quia hæc est una. sor. est albus. quæ conuertitur in hanc. album est sor. ¶ Ad primum argumentum dico, quod ostendit extremum propositionis non esse simpliciter unum: tamen est unum per accidens, quod sufficit ad unitatem affirmationis & negationis, & ut sufficit ad rationem syllogisticam. ¶ Ad secundum cum dicitur. album est musicum, compositio implicata in subiecto est cõpositio actus & potentiæ. propter quod ex sumptis in subiecto fit unum: similiter ex sumptis in prædicato fit unum. sed cum dicitur: homo est albus musicus, album & musicum sunt duo, quorum neutrum est in potentia respectu alterius: sed utrunque est actus: ideo per modum unius non possunt prædicari de eodem. sed cum vtrumque sumatur ut prædicatum, necesse est utrumque prædicari, ideo est propositio plures. & communiter illa in qua duo taliã accidentia subijciuntur vel pre-

prædicantur.

AD tertium dico, quod hęc est una. homo albus est homo musicus: propter rationem dictam: quia album se habet ad hominem sicut actus ad potentiam, & musicum similiter. ideo ex homine & albo fit aliud unum extremum, & ex homine & musico fit aliud extremum: ideo prædicatur unũ de alio. ens autem intellectum inter adiectiuũ & substantiuum non designat aliquid esse uel non esse: sicut compositio affirmatiuæ vel negatiuæ, sed designat conformitatem quandam inter adiectiuum & substantiuum, secundum quod hæc habet rationem disponibilis, & illud rationem disponentis: unde magis est modus intelligendi quam uerbalis copula significans aliquid esse ¶ Ad illud in cõtrarium dico, quod quamuis plura prædicantur, quorum vtrumque accidit tertio, & alterum alteri accidat: non est propositio plures: sed si duo prædicantur: quorum vnum accidit alteri: per quoddam tertium, cui insunt, & cuius sunt actus, tunc est propositio plures, quia si duo accidentia sibi inuicem prædicantur: quia sunt actus eiusdem tertij, ex his non fiet vnum, sicut ex actu & potentia, ex aliis autem fieri potest. per hoc patet, quod ratio procedit ab insufficienti: quia amittit aliquam particulam positam.

AD QVARTVM quæsitũ dicit, quod hæc est una. hõ qui est albus currit. quia est syllogizabilis: & contradictoriam habet & consimilia. sed secundum idem non potest contradictio saluari competẽter in talibus: quia particularis negatiua de eo dẽ prædicato deberet contradicere uniuersali affirmatiuæ: unde si hęc sit vna, omnis homo qui est albus currit, sequitur hanc suam contradictoriam: aliqus homo qui est albus non currit, esse unam: unde erit. homo qui est albus subiectum idem particulariter sumptũ, quod sumebatur uniuersaliter in uniuersali. ¶ Ideo dici potest, quod hęc. homo qui est albus currit. ẽ plures simpliciter, quia duo act⁹ per duas cõpositiones formales attribuunt homini. nã albũ attribuit homini per hoc uerbũ est importans formalem cõpositionem. ita. n. formaliter attribuitur album homini, licet p. qui. referat: sicut si diceret. hõ est albus: qa formalis

lis attributio speciem accipit a propositione uerbali: sed hoc: qui est. homini relatum denotat album attribui: cui & currere attribuitur: nec attribuitur currere homini, qui est albus: ita ut hoc totum accipiatur ut unum subiectum: nunquam enim respectu tertij accipitur vt vnum subiectũ quod de alio significat esse uel nõ esse formaliter. hoc autem quod est. qui est albus licet ratione relationis importatæ per ly qui. suspendetur animus audientis, vt homo interim ad albũ referatur, tamen aliquid de aliquo significat esse: alioquin nullo homine existente albo non esset hęc falsa aliquis homo qui est albus non currit. sicut si dicam, quod tu curris, verum uel falsum significatur. si tamen intelligatur quod qui est. intelligatur vt modus quidam intelligendi inter adiectuum & substantiuum: tunc est propositio vna. sicut hic. homo albus currit. & est eius contradictoria homo qui est albus non currit. ¶ Ad primũ cum dicitur quod. qui. habet naturam articuli subintellecti dicendo quod hic homo qui est albus currit. coarctat homo per sequens: quia denotatur quod idem homo subijciatur cursui & albedini: ideo sic coarctatur hõ. q nõ stat vniuersaliter p quolibet eius: tamẽ ex hoc non sequitur, quod totum sit unum subiectum, homo qui est albus currit: qa tria denotãtur inesse eidem homini: & hic tria cõcomitantur se in homine: ideo coartatur homo non ita ut fiat subiectum respectu prædicati ex ipsis. ¶ Ad secundum dico, quod absolute & primo non attribuitur totum prædicatum huic: homo qui est albus: sed homini per se: tamen in habitudine ad hoc q est albus: quia homo quodam modo accipitur coarctatus, ut ei inest albũ & cursus. ¶ Ad tertium dico, quod hoc quod est: qui est albus. per se non est pars medij syllogistici, nec debent tres determinationes addi ad subiecta: sicut nec alię determinationes, sicut si syllogizatur. omnis homo & duo homines sunt tres: iste est homo. ergo iste & duo homines sunt tres. sic debet syllogizari in proposito. omnis homo qui est albus currit. iste est hoc ergo iste qui est albus currit. ¶ Vel potest dici: quod hic. omnis homo qui est albus currit. simpli-

pliciter non est syllogizabilis, quia simpliciter est plures: & cum dicitur, quod homo qui est albus est vnum distribuibile, negandum est.

¶ Quarta ratio ostendit hanc esse unam. homo albus currit sed de homine qui est albus currit: non est simile. quia quod additur non est unum extremum: quia significat uerum uel falsum in propositione una. ¶ Ad quintum dico, quod sunt quattuor extrema homo & currere homo relatus & album sibi denotatum inesse: ideo est propositio plures.

¶ Quæstionum doctoris Subtilis fratris Ioãnis duns Scoti super.2.li.Perihermenias Aristotelis, Finis.

¶ PRAECLARISsimæ ac per utiles Quęstiones doctoris subtilis super lib.elenchorum Ari.

DE sophisticis autem elěchis et de his quæ uidentur quidem elenchi: sed non sunt: sunt autem paralogysmi: dicemus: incipientes secundum naturam a primis &c. c.1.primi huius in prin.

Quæstio. *I.*

QVæritur vtrum logica procedat ex communibus? Quod non. probatio. Nam scientiæ comparantur ad subiectum, sicut potentia ad obiectum, sed vnius potentiæ unum est obiectum per se, ergo unius scientiæ unum erit subiectũ per se, sed ens in communi ratione, cuius dicitur scientia communis, est subiectum per se in metaphysica. ergo non in logica, quare &c. Item logica est de syllogismo tanquam de subiecto, & etiam considerat de his quę habent attributionem ad syllogismum: sicut de termino & oratione, sed ista nõ sunt communia. Nam non quodlibet est syllogismus, sed a communitate subiecti dicitur scientia communis, ergo &c. ¶ Oppositum dicit Arist. primo posteriorum. Si logica esset alicuius generis determinati, non interrogaret.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod logica est de communibus & philosophia prima, sed diuersimodè. Nam philosophia prima considerat ens inquantũ

ens

ens est: vnde considerat rem secundum suam quidditatem. Et quia quidditas rei est entitas per se rei: ideo philosophia prima con siderat rem secundum suam entitatem. Et quia considerat rem secundum suam quidditatem, & entitatem tenet absolutè: & multa con sequuntur rem, ut sic: ideo primus philosoph. potest ostendere passiones de subiecto suo, & de quolibet alio: licet enim sumendo ens pro ut intelligitur in communi: & secundum quòd apprehédit sub se esse cuiuslibet rei: non possit de eo aliquid ostendi: tamen de ente secundum suam quodditatem multa possunt ostendi: nam multa consequuntur ipsum secundum suam quidditatem, vt esse perfectum, & imperfectum, & multa alia. Similiter logica est de ente communi, siue considerat. Sed ens est duplex. s. naturæ & rationis: Ens autem naturæ inquantum tale est cuius esse non dependet ab anima. Sed ens rationis dicitur de quibusdam intentionibus, quas ad inuenit ratio in ipsis rebus, cuiusmodi sunt genus & species, diffinitio & huiusmodi. Ens autem dictum isto secundo modo æquiparatur secundum communitatem enti priori modo dicto. Non enim est aliquod ens naturæ quin possit cadere sub ente rationis: & quin super ipsum fundari possit aliqua intentio: ut puta generis uel speciei uel dr̃iæ uel proprij vel indiuidui vel saltẽ causæ uel causati. quia ergo logica est de huiusmodi intẽtionibus quę applicabiles sunt omnibus rebus: ideo logica dicitur ex communibus procedere,

¶ Vlterius sciendum, quod licet logica quantum ad do ctrinam sit ex communibus. Diuersus est tamen usus do ctrinæ: quia traditur in dialectica, & in demonstratiua. Nam dialectica est ex communibus, & in singulis scien tiis ad proprias conclusiones ex communibus arguit. Nam ostendit, quod amor & odium sunt in eodem susceptibili: non ꝑ proprietatẽ amoris vel odij: sed per hoc medium, quod cõtraria nata sunt fieri circa idem. unde ex communibus non arguit ad communia: sed ex communibus arguit ad pro prias conclusiones. Illa aũt pars logicę quæ est demonstratiua: & si in doctrina tradatur de communibus. puta

ta de syllogismo demonstratiuo, & de attributis ad ipsũ, quæ sunt communia cuiusli bet scientiæ, tamen in singu lis scientijs arguitur per priũ mediũ. Nã geometra utitur ratione demõstratiua: unde accipit primas & ueras causas conclusionis, & per proprium medium arguit ad propriam conclusionem. Sed arguens dialecticè aliam & aliam conclusionem in alia & alia scientia per idem medium potest ostendere, unde in naturali philosop. & medicina potest diuersa & diuersa conclusio ostendi per idem medium. ¶ Ad primum argumentum in oppositum dicendũ, quod unius scientiæ unum est subiectum per se. Vlterius, cum dicitur ens in communi consideratur a primo philosopho, dico quod ens naturæ in communi consideratur a primo philosopho. Ens autẽ rationis a logico. ¶ Ad aliam rationem dicendũ, quod impossibile est aliquid esse in rerum natura, quin sicut habet esse, sic habeat quod qd est, modo ut habet quod qd est, sic a primo philosopho consideratur. Vnde per hoc quod dico, quod ens naturæ a primo philosopho cõsideratur, & ens rationis a logico, non intendo aliquid excludere a cõsideratione primi philosophi. Si enim considerem hanc intentionem, quæ est species, & hanc quæ est genus: inquantum quædam specialia entia sunt, sic collocantur in genere determinato & cadunt sub consideratione eius cuius ẽ quod quid est determinare: inquã tum tamẽ intentiones sunt: sic cadunt sub consideratione logici, licet enim quidditas generis secundum id qđ est, non conueniat substãtiæ & qualitati: intentio tamen generis conuenit substantię & qualitati. vnde ad rationem dicendum, quod istę intentiones si considerantur vt quædam specialia entia sunt, sic non sunt communia. Si tamen considerantur, ut sunt rebus applicabilia communia sunt, & sic de eis est logica, unde consideratio logici est de huiusmodi intentionibus, prout reb. sunt applicabiles. Et ideo logica dicitur esse de communibus.

Quæstio. II.

QVæritur vtrum ars sophistica sit scientia? Quod non. probatio. Nam scientia est effectus demonstrationis. primo poste.

poste. sed ars sophistica non
Cōt. 5. est effectus demonstrationis
cum sit effectus syllogismi
sophistici: sicut scientia est
effectus syllogismi demonstratiui. Item ars sophistica
est apparens sapientia & nō
2 existens. primo elenchorū,
cap. 1. sed quod est aliquid secundum apparentiam tantum,
non est illud quod apparet,
cum ergo sophistica sit apparens sapientia & non existens: non erit scientia.

¶Item si sophystica esset sciē
3 tia: sophista esset sciēs, consequens falsum: ergo antecedens. Falsitas consequētis
patet ex hoc, quod sophista
est ab apparente scientia, &
non existente captiosus, primo elenchorum. ¶ Item so
4 phistica operatur ad deceptionem, sed nulla scientia
intendit deceptionem, nam
omnis ars & omnis doctrina
bonum quoddam appetere
videtur. ¶Oppositum patet
1. ethi. per philos. in littera.

Quæstio. III.

IVxta hoc quæritur: dato quod sophystica sit sciētia, vtrum sit de syllogismo sophistico tanquam de per se subiecto. Quod non vr, nam de subiecto oportet præsupponere quid est & quia est,
sed syllogismum sophisticū
esse probatur in ista sciētia:
ergo &c. ¶ Item illud quod
est per se obliquitas alicuius
recti: non cognoscitur nisi p
cognitionem sui recti. Et huius ratio est. quia obliquus
non causat aliam speciem in
scientia, quam speciem
recti, cum rectum sit iudex
sui & obliqui; cum ergo syllogismus sophisticus sit per
se obliquitas syllogismi dialectici: non erit aliqua scientia p se de syllogismo sophistico, sed per se de dialectico, per accidens de sophistico. ¶ Item de non ente non
est scientia, nam scientia est
veri, & ens & verū conuertū
tur, cum ergo syllogismus sophisticus sit non ens, de eo
non erit scientia. Maior patet de se. Vt minor patet per
Arist. 6. metaphy. qui dicit,
quod non male fecit Plato,
qui collocauit sophisticam
sub non ente, ¶ Item illud,
quod tantum apparet, non
cognoscitur nisi per attributionem ad illud quod apparet, cum ergo syllogismus
sophisticus sit tantum secundum apparentiam verus elenchus; de eo non erit
scientia per se; nisi per
attributionem ad verum
elenchum. ¶ Ad opposi-
t... Aristoti. in dando
suam

Right margin: 1. elen. cap. 1. 2 — Primo de ani. t. cont. 8. 1. poster. t. cōt. 5 Cont. 4 — 3 — 4 — 1. elen.

primo. 1. elen. cap. 2.

ſuam intentionem. dicens. De ſophiſticis autem elenchis &c. Similiter in ſeparando ſui diſputationem ab alijs dicens. De demonſtratiuis & dialecticis dictum eſt: de agoniſticis uerò & litigioſis nunc dicemus.

AD PRIMAM quæſtioné dicendum, quod ſophiſtica, & dialectica vno modo conſideratæ habent rationem ſcientiæ. Alio modo conſideratæ a ratione ſcientiæ recedunt. Si enim dialectica conſideretur vt habet cõſiderationem de quibuſdam intentionibus quas ratio adinuenit in re: inſtituens in illis quédam modum quo procedere poteſt a principiis ad concluſiones, ſic dialectica debet dici ſcientia. Si autem iſto modo adinuento vtatur in alijs ſcientijs, ſic a ſcientiæ ratione recedit. Nam ſi ſolum procedit ex probabilibus, unde ſcientia dialectica traditur per demonſtrationem: vſus tamen eius in probabilibus conſiſtit. Similiter etiam de ſophiſtica eſt dicendum. Si enim ſophiſtica conſideretur prout habet conſiderationem de principijs ſophiſticis: inſtituens in illis quendam modum, quo poteſt procedi ad concluſiones quas concludit ſophiſta ſic ſophiſtica eſt ſcientia, nã ſic ſophiſtica traditur per determinata principia. Ita enim oſtenditur apparentia de ſyllogiſmo ſophiſtico ꝑ vnitatem uocis, tanquã per proprium medium, ſicut habere tres de triangulo per eius diffinitioné. Si autem iſto modo adinuento utatur ad concludédum aliquid falſum per ſyllogiſmum ſophiſticum, ſic a ſcientiæ ratione recedit. ¶ Ad primam rationem in oppoſitũ dicendum, quod maior eſt vera. ¶ Vlterius cum dicitur. ſophiſtica non eſt &c. Dico, quod ſi ſophiſtica conſideretur prout eſt quædam ſcié tia tradita per demonſtrationem, ſic eſt effectus demonſtrationis. Sed ſi accipiatur pro falſa credulitate aggenerata per ſyllogiſmum ſophiſticum, ſic non eſt ſcié tia, nec effectus demonſtrationis. ¶ Ad aliam rationé dicendum quòd ſi ſophiſtica conſideretur prout eſt q̃dam ſcientia tradita ꝑ principia determinata, ſic non ſolum eſt apparens ſciétia, ſed exiſtens. Sed ſi accipiatur ꝑ falſa credulitate aggenerata per ſyllogiſmũ ſophiſticũ ſic eſt ſolum apparens ſcientia & non exiſtens, nam ſic arguens ſophiſticè uidetur ar-

arguere, cum tamen non arguat. ¶Ad aliam rationem dicendum, quod ſophiſtica accepta ꝓut eſt tradita per principia determinata, eſt ſcientia, & habens eam dicitur ſciens. Sed ſi accipiatur pro falſa credulitate non eſt ſcientia, vt prius dictum eſt, nec habens eā dicitur ſciēs. ¶Ad vltimam rationem dicendum, quod non determinatur de aliquibus obliquitatibus, vt eis vtamur, ſed ut ab eis caueamus. Si enim nulla eſſet obliquitas, quæ poſſet decipere, ſuperuacuū eſſet de ea determinare, vnde de ſophiſtica nō determinatur per ſe, vt faciamus deceptionem, ſed ut deceptionem uitemus. Et quia deceptio vitari non poteſt niſi cognita, ideo primo determinatur de modo accipiendi. AD ALIAM quæſtionem dicendum, quod de ſyllogiſmo ſophiſtico eſt iſta ſciētia tanquam de per ſe ſubiecto. Nam illud eſt ſubiectum in ſcientia, quod habet paſſiones de eo demonſtrabiles in ſcientia per cauſam, ſed ſyllogiſmus ſophiſticus eſt huiuſmodi, ergo &c. probatio aſſumpti ſcilicet minoris. Nā apparentia poteſt oſtendi de ſyllogiſmo ſophiſtico per vnitatem uotis tanquam per proprium mediū, poteſt ergo eſſe ſcientiæ ſophiſticę ſubiectum. Et ad hoc ſignum euidens. Nam Ariſt. ſeparando diſputationem de qua intendit in hoc libro ab alijs, dicit de demonſtratiuis, & dialecticis in alijs dictum eſt, ſed de litigioſis nunc dicemus. Cum ergo iſta de quibus determinat Ariſtot. in hoc libro ſint principia ſyllogiſmi apparentis inquātum apparens eſt: cuiuſmodi eſt ſyllogiſmus ſophiſticus ſyllogiſmus ſophiſticus erit ſubiectum in iſta ſcientia. *1. elen. cap. 1.*

¶ Ad primam rationem dicendum, quod quando non eſt manifeſtū, quod aliquid ſit ſubiectum in ſcientia: nihil prohibet perſuadere eſſe illius ſubiecti, veruntamen ſubiectum eſſe in ſcientia nō poteſt probari per aliqua principia priora in illa ſcientia, nam ſubiectum debet eſſe primum in ſcientia. Nunc autem Ariſto. oſtendit ſyllogiſmum ſophiſticum eſſe per ſimilitudines, & non per priora ſimpliciter. Quia enim ſyllogiſmus ſophiſticus apparens eſt & non exiſtens ideo utile fuit oſtendere ſyllogiſmum ſophiſticum eſſe in hoc libro. ¶Aliter dicitur, quod philoſophus non oſtendit ſyllogiſmum

mum sophisticum esse in hoc libro: sed ostendit ipsum esse deceptorium: & hoc, vt dicit expositor, apparet si media philosophi inspiciantur. nam philosophus accipit hoc medium primo quod in rebus: ita est quod quædam res apparent esse tales quales sunt, & quę dam quales non sunt. Et ideo circa tales decipimur: vnde syllogismum sophisticum esse deceptorium ostenditur in ista scientia: & non ipsum esse. ¶ Ad secundam rationem conceditur maior: ad minorem tamen cum dicitur, quod syllogismus sophisticus est per se obliquitas syllogismi dialectici: interimendum est: cuius ratio est: nam obliquitas alicuius naturæ constituitur in esse solum per negationem sui recti. Sed syllogismus sophisticus non constituitur in esse solum per negationem syllogismi dialectici: nam in esse constituitur per apparentiam: & apparentia etiā pertinet ad suum rectum .s. ad syllogismum dialecticū. ¶ Ad tertium dicendum, quod si syllogismus sophisticus consideratur prout cadit in vsu arguendi sophisticè sic procedit ex falsis: & sic syllogismus sophisticus non est subiectum: nec de ipso est scientia: immo ut sic, rationem scientię a se excludit. Si tamen consideretur prout est quid traditum per determinata principia, quæ sunt media ad determinatas conclusiones, quorum vnum potissimum & primum est unitas uocis: sic est ens suo modo: & potest esse subiectum scientiæ. ¶ Ad quartam rationem dicendum: quod licèt illud quod tantum apparet non cognoscatur nisi per attributioné ad illud quod apparet: nihil tamen prohibet aliquas passiones esse de eo demonstrabiles. Et per consequens de tali potest esse scientia.

Quæstio. IIII.

QVæritur Vtrum syllogismus habens præmissas falsas: uel præmissam quæ dicitur peccans in materia sit syllogismus? Et videtur quod non. Nam præmissæ sunt causæ conclusionis: quia in ratione syllogismi accipitur, quod conclusio sequatur ex præmissis ex eo, quod hęc sunt. Sed non ens nullius est causa. Et falsum & non ens conuertuntur: sicut verum &

ens. Cum ergo premissæ sint falsæ per positum non possunt esse causa conclusionis. ¶ Ad istud dicitur, quod licet pmissæ falsę non sint causę conclusionis in essendo: sunt tamen causæ in inferendo. ¶ Contra: si ad rationem syllogismi sufficeret quod præmissæ essent causæ conclusionis in inferēdo: sequeretur, quod petitio principij sit bonum argumentum: consequens falsum. ergo antecedens. Falsitas consequē tis patet ex hoc, quod Arist. reducit tredecim locos so-
1. elen. cap. 4. phisticos: de quorum numero est petitio principij in ignorantiam elenchi. eo quod omnes sunt immodificati. probatio consequentiæ. nam in petitione principij potest esse bona illatio. Si enim arguitur sic: omniū oppositorum est eadem disciplina: contraria sunt opposita, ergo &c. Hic est necessaria illatio conclusionis ex præmissis: & tamen est petitio secundum principium,
2 quare &c. ¶ Item qđ est de ratione argumenti, est de rōnē syllogismi: sed de rōne argumēti ē q faciat fidē de cōclusionē: nam argumentum est rō rei dubiæ faciens fidē. scđm Boe. sed falsū nō facit fidē. ergo &c. ¶ Itē qñ ad esse alicuius spēi vel cōpositi requiruntur duo. s. materia & forma: illa species uel compositū non solum potest deficere ,ppter defectū formæ: sed etiam propter defectū materiæ. si enim ad speciem denarij requiratur materia argentea: & talis forma non solum deficit a specie denarij propter defectum formæ: sed etiam propter defectum materiæ argenteæ. Cū ergo ad syllogismum requiratur materia & forma: sicut deficit propter defectū formæ, sic deficiet propter defectum materiæ: sed talis syllogismus deficit in materia, cum dicit peccans in materia. ergo &c. ¶ Oppositū patet p Ari. primo to. Syllo- cap. 1.
gismus sophisticus q dr̄ ,pcedēr ex falsis; syllogismus est, & syllogismus dicat. Itē duæ præmissæ se habēt ad cō clusionē, sicut antecedēs ad cōsequens: qđ ergo non impedit consequentiam: non impedit syllogismum. Sed falsitas antecedentis non impedit consequentiam. Nam hæc est vera: si sortes volat, sortes mouetur. Et similiter hęc sic, si homo est asinus, homo est animal.

AD QVAESTIONEM dicēdū, quod non est de ratione simili, quod procedat

ex veris, neque ex necessarijs, neque ex probabilibus: quia veritas necessitas & probabilitas sunt proprietates ipsius rei. Cum ergo syllogismus secundum suum formale sit ens rationis: istæ proprietates non erunt syllogismi, inquantum syllogismus est. Vnde syllogismus sic se habet ad syllogismum, qui procedit ex falsis. & ad syllogismum dialecticum & demonstratium, sicut circulus se habet ad circulum ligneum & æneum. Circulus verò nullam materiam sibi determinat: vnde in quacunque materia reperiatur, siue forti, siue debili, dummodo forma circuli ibi saluetur: circulus dicitur. Similiter syllogismus pro materia duas propositiones sibi determinat, & tres terminos. unde Arist. primo priorum dicit, quod in syllogismo vna propositio se habet ut totum: alia ut pars. Quod syllogismus ergo reperiatur in materia necessaria uel probabili: hoc sibi accidit inquantum syllogismus est. Et huius signum est. nam Aristo. de syllogismo in communi non ostendit quod procedat ex veris: neque ex necessariis; sed istas conditiones ostendit de syllogismo demonstratiuo. Hoc etiam patet p suã probationem communem in lib. priorum. ubi ad probandam ueritatem syllogismi docet ipse sumere oppositum conclusionis cum altera præmissarum inferendo oppositum alterius præmissæ: ut sic syllogismus probans sit bonus & probatus: si ergo syllogismus primus processit ex ueris: syllogismus ex opposito habebit unam præmissam falsam.

¶ Ad primum argumentum dico, quod ad syllogismum tria requiruntur, scilicet figura quantum ad dispositionem terminorum. Et modus quantum ad dispositionem propositionum. Et tertio requiritur necessaria illatio conclusionis ex præmissis. Et ideo in diffinitione syllogismi accipitur, quod per ea quæ posita sunt aliquid aliud a positis necesse est euenire. Vnde licet præmissę falsæ non sint causæ in essendo, sunt tamen causę in inferendo. ¶ Ad ratione cõtra hoc dico, ꝙ petitio principij in demonstratiuis sciẽtijs: potest esse bonũ argumentũ: vñ petitio principij nõ peccat cõtra syllogismum simpliciter: sed contra syllogismũ probantem. Est ergo decе-

ptio in probatione & non in ſyllogizatione: & ideo dicitur, quod ſumitur, quod probari debet: & conſequentia non negatur. ¶ Ad aliud argumētum poteſt dici, ꝙ Boetius non diffinit argumentū in ſui cōmunitate: ſed ſolū argumentū ꝓbans: & hoc quia illa, quę nō probant, videtur eſſe inania. Vnde, qđ ſyllogiſmus ex falſis procedēs nō ſit argumentum probans, hoc concedo. Vel poteſt dici, quod argumentum eſt ratio quæ apta nata eſt de ſe facere fidem: quod tamen non ſemper faciat fidem, hoc eſt propter applicationem ad materiam. Sicut loquendo de natura motus in communi dicitur: quia omne quòd mouetur uelocius & tardius contingit moueri: ſi tamen applicetur ad materiam ſpiritualem aliquis eſt motus, q̄ nec intendi pōt, nec remitti. Vñ ꝙ nō ſꝑ argumentum faciat fidem: hoc eſt propter applicationem eius ad materiam. ¶ Ad aliud dico, qđ ſi ſyllogiſmis defficiat a ratione materię quę ad ſyllogiſmum ſimpliciter requiritur: quæ ſunt tres termini & duæ propoſitiones, & talis ſyllogiſmus à ratione ſyllogiſmi deficit, ſicut ſi deficeret in forma: tamē ſyllogiſmus non dicitur peccans, in materia: quia peccet in materia quæ requiritur ad ſyllogiſmum ſimpliciter: ſed qa peccat cōtra ſpecialem conditionem ſyllogiſmi.

¶ Videtur autem ob multas cauſas, quorum unus aptiſimus eſt & publiciſſimus per nomina &c. ſequitur infra. Hoc autem non eſt ſimile: nam nomina quidem finita ſunt &c. Cap. 1. primi huius.

Quæſto. V.

QVæritur utrum ſimilis ſophiſticus peccans in forma: ſit defectus ſyllogiſmi ſimpliciter, uel ſyllogiſmi dialectici. Qđ ſyllogiſmi ſimpliciter uidet̄. qa oē non ſillogizans, quod tamen uidetur ſillogizare, deficit a ratione ſyllogiſmi ſimpliciter. ſed ſyllogiſmꝰ ſophiſticus peccans in forma eſt hmōi. ergo &c. Maior patet: nam non ſyllogizare eſt a ratione ſimili deficere. ¶ Itē modus ē de rōne ſyllogiſmi inquātū ſyllogiſmus eſt: ſed oēs ſyllogiſmi ſophiſticici đ ficiunt a modo: dicitur enim in primo huius. c. illo. Aut ergo ſic diuidentes &c. quod

omnes

omnes loci sophistici deficiunt, eo quod sunt immodificati. Si dicatur, quod sunt immodificati, quia deficiunt a ratione syllogismi dialectici, & non quia deficiunt a ratione syllogismi simpliciter. ¶ Contra a ratione syllogismi simpliciter dicitur aliqs simpliciter inferens & syllogizans. Si ergo syllogismus sophisticus non deficiat a ratione syllogismi simpliciter, nec deficiet a ratione inferédi simpliciter, quare &c.

¶ Ad oppositū. Obliquitates syllogismi simpliciter determinantur in libro priorum: qa ibi determinatur de syllogismo simpliciter, ideo de eius obliquitatib. sed ibi non determinatur de syllogismis sophisticis, ergo &c.

Quæstio. VI.

IVxta hoc quæritur. Supposito quod sit defectus syllogismi dialectici, & syllogismi simpliciter. Cuius horū primus sit defectus? Quod syllogismi dialectici, videt, quia syllogismus litigiosus per Arist. in 1. top. est syllogismus ex apparenter probabilibus. Et primo huius dicit quod litigiosæ disputationes procedunt ex his quæ uidentur probabilia, & non sunt.

cap. 1.
cap. 2.

Ex his arguitur sic. Illius est syllogismus sophisticus obliquitas primò cuius apparentiam primò prætendit, sed primò prætendit apparentiam syllogismi dialectici. Nam procedere ex apparéter probabilibus, & probabile est proprium dialectici, ergo &c. Aliquis diceret ad hanc rationem, quod dictū Aristot. in topic. & in primo huius habet intelligi de syllogismo peccante in materia, qui videtur procedere ex probabilibus, cum tamé non procedat. Nam syllogismus peccans in forma potest procedere ex veris simpliciter, vt si arguatur, homo est species, sortes est homo, ergo &c. ¶ Sed contra, licet pręmissæ in syllogismo peccante in forma possint esse ueræ, vt tamen ad medium comparantur, necesse est ut altera sit falsa, ergo uidetur, quod de utroque sic habeant auctoritates intelligi. Item formale in syllogismo sophistico est quædam falsa habitudo, supra quam decurrit. Verbi gratia, si dicatur Canis currit, sydus cęleste est canis. ergo &c. Hic est syllogismus sophisticus, decurrens super hanc habitudinem, vel maximā falsā, uni soli nomini correspondet

det vna res sola, & secundũ istam falsam habitudinem localem contradicit dialectico, ergo primo contra dialecticum peccat.

Quæstio. VII.

IVxta hoc quæritur vtrum peccet cõtra syllogismum demonstratiuum. Videtur, quod sic, quia illius est defectus, cuius prętendit apparentiam, sed sophisticus prętendit apparentiam scientiæ, cum ars sophistica sit apparēs sapientia, ergo &c. Oppositum patet per Arist. primo posteriorum. In demonstratiuis non cadit paralogismus in dictione, neque
2 extra. Item demonstratiua est alicuius generis determinati, sed sophistica non est alicuius generis determinati. ergo &c.

AD QVAESTIONEM primam dicendum, quod syllogismus sophisticus, qui dicitur peccans in forma, ubi incidit aliquis locus de numero tredecim peccat contra syllogismum dialecticũ. ¶ Circa quod intelligẽdum est, quod sicut syllogismus dialecticus addit supra syllogismum simpliciter quandam habitudinem localem, uel maximam ueram super quam decurrit, sic syllogismus sophisticus qui dicitur peccans in forma, decurrit super quandam habitudinẽ localem falsam. Verbi gratia. Si dicatur, omnia quæ potest miles facere, potest & rex, sed miles potest debellare castrum, ergo & rex. hic est syllogismus dialecticus decurrens super hãc maximam, quod minus potest & maius. Exemplum secundi. Si dicatur. canis currit, cęleste sydus est canis, ergo &c. Hic est syllogismus sophisticus decurrēs super hãc maximam falsam, uni nomini soli correspondet una res sola. Propter quod dico, q̃d syllogismus sophisticus peccat contra vtrumque, nam nec est syllogismus simpliciter, nec syllogismus dialecticus: inquantum enim innititur isti indebitæ habitudini locali peccat contra dialecticum, inquãtum autem in isto loco uel in ista habitudine falsa locali, non possunt saluari principia syllogismi simpliciter inquantum syllogismus est, quæ sunt dici de omni & dici de nullo, peccat contra syllogismum simplicitur, propter quod omnis fallacia ferè uariat medium, & in variando medium arguit in quatuor terminis, propter quod omnis fal-

fallacia contra vtrunq, peccat. ¶Sed dubium est contra quem istorum primò peccat syllogismus sophisticus. Et hoc pro quæstione secunda.

AD HOC autem dicunt quidã, quod syllogismus sophisticus primò peccat contra syllogismum simpliciter quia ad destructionem inferioris non sequitur destructio superioris. Si ergo syllogism⁹ sophisticus primo peccaret contra syllogismũ dialecticum, ex hoc non sequit, quod peccaret contra syllogismum simpliciter. Propter hoc ponunt, quòd primo peccet contra syllogismum simpliciter, & deinde contra syllogismum dialecticum. Sed qualitercunque sit hæc ratio, non concludit. nam aliqua possunt inesse primò inferiori, & mediante inferiori possunt inesse superiori, sicut habere tres primò conuenit ipsi triangulo, & mediante triangulo conuenit ipsi figuræ. Ergo similiter potest esse in oppositione & repugnantia, quia aliquid potest repugnare inferiori, & ex consequenti suo superiori. Et tunc ad rationem eorum, quando dicũt, quod ad destructionem &c. Dico, qđ superius & inferius possunt dupliciter considerari, uel absolutè. Et tunc ad destructionem inferioris nõ sequitur &c. Vel possunt considerari prout supertus habet esse in suo inferiori. Et tunc ad destructionem inferioris sequitur destructio superioris. Licet enim non sequitur hoc non viuit, ergo hoc nõ est. Tamen sequitur. Sortes non viuit, ergo sortes non est, est tamen uiuere inferius quàm esse. Similiter cum forma in syllogismo sophistico sit quædam falsa habitudo localis, in qua non potest forma syllogismi saluari, talis syllogismus sophisticus ratione illius falsę habitudinis primò opponitur syllogismo dialectico. Et qa in ista habitudine falsa non possunt saluari principia syllogismi scilicet dici de omni, & dici de nullo, ideo ex consequenti peccat contra syllogismum simpliciter.

¶ Vnde quod primò peccet contra syllogismum dialecticum est opinio multorũ, & etiam expositoris. Dicit enim expositor, quod quia habitudo localis vera primo competit syllogismo dialectico, ideo syllogismus sophisticus, in quo est habitudo localis falsa, primo repugnat syllogismo dialectico,

quia si propositum in proposito. & oppositum in opposito.

¶ Rationes quæ ostendunt quod peccet contra syllogismum simpliciter, debent cõcedi. Et similiter rationes quæ ostendunt, quod primò peccet contra syllogismum dialecticum.

¶ Et tunc ad rationem in oppositum potest dici, quod cũ ad syllogismum requiratur quantitas debita, qualitas, & ordo trium terminorum, & etiam ipsa habitudo, & forma syllogistica, quòd de illis obliquitatibus quę deficiunt a syllogismo ratione qualitatis & quantitatis & ordinis terminorum libro priorum determinauit Aristoteles.

Sed de illis, quæ deficiunt a syllogismo ratione syllogistica hic determinatur.

VERVMTAMEN alia pars bene potest sustineri, secundum quòd syllogismus sophisticus primò peccet cõtra syllogismum simpliciter. Et hoc propter istam rationem, nam omnis non existẽtia in quocunque loco sophistico est defectus alicuius particulæ requisitæ ad syllogismum, unde sellogismus est. Hoc patet discurrendo p non existentias locorum sophisticorum, nam diuersitas rei latens sub unitate uocis, est causa non existentię in æquocatione, diuersitas autem rei variat medium. Et ideo arguit in quattuor terminis. Sed unitas medij per se requiritur ad syllogismũ. vnde similis est. Amphibologia ratione diuersitatis sententię consimilem causat defectum. Similiter in fallacia figuræ dictionis, & in alijs, hoc etiam patet in fallacia accidentis, ubi variatio medij causat extraneitatem. Vnde Arist. dicit in illo c. Aut verò sic diuidẽtes &c. peralogismi accidentis fiunt manifesti diffinito syllogismo. Similiter fallacia quæ dicitur plures interrogationes vt vnam facere, peccat contra unitatem propositionis. Et non causa ut causa defectus est in syllogismo ad impossibile. Veruntamen aliqui loci in dictione, & aliq extra, ut secundum quid, & simpliciter, & ignorantia elenchi specialiter peccãt cõtra contradictionem, & contradictio est formale in syllogismo dialectico, quia Aris. dicit, quòd dialecticæ dispu tationes sunt collectiuę contradictionum, ideo dicitur, quòd primò peccant contra syllogismum dialecticum, & ex consequente contra syllogismum

1 hui cap. 4.

1. hui

gismum simpliciter. ¶Ad rationes illius partis. ¶Ad primam dicēdum sicut dictum est. Et ad illud in contrariū dicendum, quod in syllogismo peccante in forma, præmissæ possunt esse in se uerę, & in respectu ad mediū falsæ. Nam si sic dicatur, homo est species, sortes est homo, ergo &c: si homo referatur ad idem, vna propositio erit falsa, sed tūc erit syllogism⁹ bonus peccans in materia.

¶ Ad secundam dicendum, quod licet iste syllogismus omnis canis currit &c. decurrat super hanc maximā falsam, vni voci correspondet vna res sola, veruntamen nō existentia quæ latet sub hac maxima non repugnat dialectico inquātum syllogismus dialecticus est, hoc est manifestum. Nam diuersitas rei & medij est causa non existētiæ, sed unitas rei & medij non requiritur ad syllogismum dialecticum, vt syllogismus dialecticus ē, sed ad syllogismum, ut syllogismus est, i. ad syllogismum simpliciter. ¶Sed cōtra hoc potest argui specialiter ostendēdo, ꝙ syllogismus sophisticus non peccet primo contra syllogismum simpliciter. Nam petitio principij non peccat contra syllogismum simpliciter, quia infert ex necessitate, ergo uidetur quod iste locus sophisticus specialiter non peccet primo contra syllogismum per se.

¶Expositor dicit, quod petitio principij peccat contra syllogismum simpliciter. Nam de ratione syllogismi simpliciter est, ut ex premissis positis &c. sequatur ex necessitate aliud ab his quę posita sunt. Sed in petitione principij non sequitur aliud quia idem accipitur ad probandum idem, sed idem non est aliud a se. Et ulterius dicit, quod in petitione principij est necessaria illatio, non tamen necessaria illatio syllogistica. ¶ Si tamen dicatur, quod non peccat cō tra syllogismum simpliciter, & tamen cum hoc dicatur, quod syllogismus sophisticus primo peccat contra syllogismum simpliciter, potest dici, quod hoc est uerum pro maiori parte locorum sophisticorum. Et ideo nihil prohibet aliquem eorum peccare contra aliquam specialem conditionem syllogismi. Arist. enim dicit, quod loci sophistici extra dictionem primo peccant contra syllogismum, & loci in dictione cō tra contradictionem. Et

hoc

hoc dictum ueritatem habet pro maiori parte locorũ. Nam aliqui loci extra dictionem specialiter peccant contra contradictionem, ut puta secundum quid & simpliciter, & ignorantia elenchi. Dicit enim philosophus, ꝙ secundum quid & simpliciter est ex eo quòd de eodē nō est affirmatio & negatio. Similiter potest dici, ꝙ loc° sophisticus in communi peccat contra syllogismum simpliciter, nihil tamen prohibet aliquem illorum specialiter peccare cōtra aliquam rationem uel conditionem specialem syllogismi.

AD VLTIMAM quæstionem dicendum, ꝙ syllogismus sophisticus nō est defectus syllogismi demonstratiui, in quantum syllogismus demōstratiuus est. Nam priuatio nullius particulæ reqsitæ ad syllogismum demonstratiuum, ut talis est, est causa non existentiæ in syllogismo apparente, hoc patet discurrendo per non existētias locorum. Nā diuersitas rei latens sub vnitate vocis est causa non existentię in ęquiuocatione. Sed vnitas rei nō est aliquid appropriatum ipsi syllogismo demonstratiuo inquantũ syllogismus demōstratiuus est, & ideo non est ibi defectus &c. & sic in alijs. ¶ Ad rationem dicendum, ꝙ sophistica dicitur apparēs sapientia quia procedit ex apparenter probabilibus, quæ tamen probabilia non sunt. Et non dicitur apparens sapientia, quia procedat ex apparenter veris, quare &c.

Quæstio. VII.

QVæritur vtrum nomen æquiuocum sit nomen vnum vel plura nomina? Et quòd plura, videtur, nam multiplicato eo, qđ est formale in aliquo multiplicatur & ipsum, sed ratio significandi est formale in termino ęquiuoco, & in eo sunt plures rationes significandi, ergo ipsum nomen æquiuocũ multiplicatur. quare &c.

¶ Itē impossibile est duo accidentia eiusdem speciei esse simul in eodem subiecto, & huius ratio est, nā impossibile est idem subiectum moueri ad eandem speciē duobus motibus, vt ꝙ aliquod subiectũ simul & semel moueatur duabus dealbationibus ad eandem albedinem secundum speciem est impossibile, sed omnes rationes significādi sunt eiusdem speciei, ergo impossibile est ꝙ sint in uno nomine plures ra-

2 5. met. tex. nō hēnte. c. 3. & 5. phy.

rationes significandi: cum ergo in termino æquiuoco sint plures rationes significandi: ipse erit plura nomina. ¶ Item sicut modus significandi se habet ad partem orationis: sic ratio significandi se hēt ad nomē: sed si plures modi significandi adueniant alicui uoci: illa uox dicetur plures partes, ut amor est nomen & uerbum: ergo eadem ratione uox habens plures rationes significandi dicetur plura nomina: ergo &c. ¶ Oppositum patet per philosophum. Dicit enim in principio huius, quòd res sunt infinitæ: nomina uerò finita. & orationum multitudo: ideo necesse est unum nomen plura significare. ¶ Item si est nomen habens plures rationes significandi dicetur plura nomina: eadem ratione habens plures artes & plures scientias: dicetur plures artifices & plures scientes: hoc autem non dicimus. consequentia patet: nam sciens a scientia denominatur: sicut nomen a ratione significandi.

3

AD QVAESTIONEM dicēdū, quòd nomen ęquiuocum, nec debet dici simpliciter unum nomen, nec plura nomina. sed nomen multiplex quasi ab uno multiplicans: hoc est manifestū: nam nomen dicitur tale: eo quòd sic per intellectum imponitur: unde intellectus est principium nominum: cum sit imponens ad placitum. Nomen ergo est quoddam artificiale: sed in artificialibus tota substantia est ipsa materia. Vnde artifex operatur ex materia, quam sibi ministrat natura: sed ipsa uox est materia, & substantia nominis: manente ergo unitate uocis non dicetur illud nomen plura nomina. sed in termino æquiuoco uox est una: ergo &c. Nec simpliciter debet dici unū nomen: nam ibi sunt plures rationes significandi. ¶ Relinquitur ergo dicendum, quòd sit nomen multiplex. Et hoc vult Boetius in diuisionibus. Dicit enim, quòd si res non sit subiecta uoci: uox non dicitur significatiua. Si autem plures uoces imponantur pluribus rebus: illæ uoces dicentur plura nomina. Si autem vna vox imponatur vni rei: illa uox dicetur unum nomen: uel nomen simplex. Si autem pluribus rebus imponatur una uox: illa dicetur nomē multiplex. ¶ Ad primum argumentum di-

dicendum, ꝙ in rebus naturalibus multiplicato eo qđ est formale : multiplicatur ēns ipsum:nō autem in artificialibus, sicut est in proposito, quia ipsorum substantiæ sunt suæ materiæ, & non suę formæ, sicut est in naturalibus.¶Ad aliud dicendum, ꝙ illa propositio potest intelligi de accidentibus quæ inducuntur per motum, rationes autem significandi non inducuntur per motum, sed sunt intentiones inductæ per animam. Vel potest dici per interemptionem, ꝙ nō omnes rationes significādi sunt eiusdem speciei, quia rationes significādi diuersificantur secundum diuersitatem conceptuum. Vel potest dici, ꝙ rationes significandi sunt in signo, vt in termino, & in anima, vt in subiecto. Nunc autem plures rationes possunt esse in eodem sicut in termino. In eodē enim patre possunt esse plures filiationes, tanquam in termino. ¶Ad vltimum, cum dicitur, si plures modi aduenіant &c. falsum est, non enim dicetur plures partes, sed pars multiplex.

¶ Sunt autem tres modi secundum ęquiuocationem & amphibologiam: vnus quidem quando, uel oratio vel nomen principaliter significat plura, vt piscis, vel canis &c. Capit. 2. primi huius.

Quæstio. IX.

QVæritur vtrum terminus æquiuocus contineat sua sigñata per modum disiũctionis? Quod sic videtur, nam terminus ęquiuocus proportionatur toti vniuersali, sed totum uniuersale quodlibet suum suppositum indeterminatè ponit, & nullum actu quantum est de se, ergo similiter se habebit vox æquiuoca ad sua significata. Cum ergo totum vniuersale disiunctiuè se habeat ad sua supposita, & vox æquiuoca similiter se habebit ad sua significata. Si dicatur, ꝙ vox inquantum vox se habet ad sua significata, sicut totum vniuersale ad sua supposita. Sed vox vt habet diuersam rationem significandi, non respicit sua significata, sicut totũ vniuersale sua supposita.¶Sed contra, sicut totum vniuersale secundum aliud sui & aliud correspondet uni supposito & alteri, sic

sic terminus æquiuocus per aliam & aliam rationem significandi respicit unum significatũ & aliud: ergo uox æquiuoca ut habens diuersas rationes significandi ꝓportionatur toti uniuersali, & per consequens reddit argumentum.¶ Item ad principale, omnis uox significatiua ordinatur ad exprimẽdum mentis conceptum: ergo necesse est uocem significare: sicut possibile est eam cadere sub usu significantis. Sed uox æquiuoca sub usu significantis solum cadit pro hoc: uel pro illo: nam simul non potest nisi unum dare intelligere; ergo &c.¶ Item per Arist. Illa disiunctiua p terminum importantur: de quibus contingit quærere utrum sermone ꝓlato. Sed sic dicto. Canis currit: contingit quærere utrum animal latrabile sit uel sidus cęleste, & sic de alijs: ergo &c. ¶ Item per Aristo. in topi. ad construendum multiplex sufficit construere in altero sensu hoc uel illo.¶ Item termino æquiuoco semel posito non contingit uti æquiuocè. per Boetium. ergo terminius æquiuocus determinatè accipietur pro hoc: vel pro illo. ¶ Ad oppositum: si sic esset: non esset respondendum ad terminum æquiuocum per distinctionẽ, si prædicatum vni significatorum conueniret: immo respondẽdum esset simpliciter, ꝙ talis propositio esset simpliciter uera. Nam disiunctiua est vera, cuius altera pars est uera: ergo &c.

2

3

4. meta. Con tex. 2. & circiter.

4

lib. 2. c. 7. & in de hic in cõm.

5

Quæstio. X.

IVxta hoc quęritur: vtrum terminus æquiuocus contineat significata per modũ copulationis? quòd sic uidetur. Nã quod significat actu plura significat hoc & hoc, sed terminus æquiuocus: eo ꝙ æquiuocus est significat plura actu: ergo &c.

¶ Item illa significantur copulatiuè per terminum quę actu concipiuntur sermone prolato. Sed sic dicto, canis currit: multa significata possunt apprehendi. ergo &c. 2

¶ Item per Aristo. in li. perihermenias. si tunica imponatur homini & equo: & dicatur. tunica est alba: idem est ac si diceretur. homo est albus: & equus est albus. Sed hic multa importantur copulatiuè. ergo &c.¶ Item per philosophum non refert quærere. vtrum Callias & The. sint domi: quam si eis esset 3 cap. 1. & Cõmentator in eodẽ loco. 2 huius. c. 1. 4

esset vnum nomen : ipsis tamen existentibus diuersis, sed hic cadit copulatio. ergo &c. ¶Ad oppositum: si sic esset: tunc ad orationem multiplicem non esset respondendum per distinctionem. Sed respondendum, ꝙ esset simpliciter uera : uel simpliciter falsa. Vera.n. si prædicatum omnibus significatis attribueretur. falsa si alteri significato non conueniret: nã copulatiua est falsa: cuius altera pars est falsa.

AD PRIMAM qõnem dicẽdũ: ꝙ hęc quęstio. vtrum terminus æquiuocus contineat &c. dupliciter põt quærere. Vno modo utrum terminus æquiuocus significet unum .s. hoc totum disiunctũ animal latrabile uel cœleste sidus. Et alio mõ utrun significet hoc uel illud indeterminatè. Et dicendum, ꝙ neutro modo : non primo modo, quia sic æquiuocum unum solũ significaret. hoc enim totum. animal latrabile uel cœleste sidus sub ratione determinata decurreret intellectui: & per consequens terminus æquiuocus unum solum significaret. Sed de ratione æquiuoci est plura significare. Nec secundo modo: nam quęlibet vox significatiua aliquid determinatè repræsentat intellectui. Quod.n. unum significat nihil significat: sed si significaret hoc uel illud disiunctiuè nihil determinatè significaret: hoc idem patet per rationem sumptam in oppositum. ¶Ad primum dicendum est, sicut dicebat. ¶Ad illud in contrarium dicendum, ꝙ licet uox æquiuoca in eo, ꝙ scd'm aliud, & aliud respicit: aliud & aliud significatum conueniat cum uniuersali: quod scd'm aliud & aliud respicit sua supposita: in alio tamen est dr̃ia: nã in termino æquiuoco non contingit cõsiderare aliquã rationẽ cõem : in qua significata conueniant præter solam uocem: sed in toto vniuersali contingit considerare aliquam rationem: in qua supposita uniuocantur : & ideo nõ est simile. ¶In alio ẽt est differentia: nam omnis ratio significandi actu importatur per terminum æquiuocum : sed nullum suppositum importatur actu ꝑ terminum communem : iõ non est simile. ¶Ad aliam rationem, cum accipit, ꝙ necesse est vocem significare, solum sicut possibile est eam cadere sub usu significatis, dico, quòd illud falsum est: nam uoces sunt finitæ: res an-

autem infinitæ. Et ideo neceſſe eſt unnm nomen plures res ſignificare, & tamen vtens non poteſt uti illa uoce ſimul & ſemel, niſi pro uno ſignificato. Vel poteſt dici, quòd quia multa per terminum actu importantur: ideo utẽs poteſt uti hoc termino per hoc ſignificatũ uel illo. ¶ Ad aliud reſpondendum eſt per interẽptionem minoris, quando accipit ſic dicto. Canis currit: contingit quærere de quo cane ſit ſermo: hoc non eſt uerum. Nam ſi dicatur, q Callias & Themi. ſunt domi, non contingit quærere vtrum Callias ſit domi. Similiter eſt in propoſito. nã hæc actu ſignificantur prolato ſermone. ¶ Ad aliud dicendum, quòd conſtructio habet intelligi, quando multiplicitas eſt latens; nam ipſe ſubdit, quòd vtendum eſt huiuſmodi loco in his, quæ latent. ¶ Ad ultimum dicendum, quòd licet utens termino æquiuoco ſimul & ſemel non poſſit uti eo pro pluribus ſignificatis: illa tamen dictio eſt plurium ſignificatiua.

AD ALIAM qõnem dicendũ, quòd illa quæſtio triplicem poteſt habere intellectum, & duo intellectus ſunt falſi, & tertius poteſt habere ueritatem. Primo poteſt ſic intelligi, quòd terminus æquiuocus ſignificet unum conceptum copulatum, ſicut faciunt iſti duo termini duo & tria in iſta oratione: duo & tria ſunt quinque. Alio modo poteſt intelligi ſic, quòd ſignificet duos conceptus ad inuicem copulatos mediante copulatione: ſicut eſt in propoſitione copulatiua. Tertio modo poteſt intelligi .ſ. quòd inter actus ſignificandi cadat copulatio: & iſte intellectus poteſt eſſe uerus. Primus intellectus eſt falſus: nam de ratione æquiuoci eſt ſignificare plura, ſicut de ratione uniuoci ſignificare unum, & quod habet unam rationem intelligendi, ſi ſignificetur, poteſt habere unam rationem ſignificãdi. Sed totum copulatum poteſt habere unam rationem intelligendi; cum ſit extremum orationis: ergo habebit unam rationem ſignificandi. Sed ad terminum æquiuocum requiruntur plures rationes ſignificandi: ergo iſte intellectus quæſtionis eſt falſus. Similiter ſecundus intellectus eſt falſus, ſcilicet, quòd ſignificet duos conceptus ad inuicem copu-

pulatos. Nā de ratione prioris non est aliquid posterius, sed intentio significata per nomen, est naturaliter prior intentione significata ꝑ coniunctionem: ergo de intellectu nominis non erit copulatiua coniunctio. Item fallacia æquiuocationis peccat secũdum multiplex, sed si terminus æquiuoc⁹ significaret duos conceptus ad inuicem copulatos, non peccaret secundum multiplex, nam in omni oratione acciperetur nomen æquiuocum pro omni significato, & non quandoque pro vno, quandoq; pro altero, & per consequens secundum multiplex non peccaret fallacia æquiuocationis. Si tertio modo intelligatur, scilicet ꝙ inter actus significandi cadat copulatio, non autem inter res significatas, & tunc intellectus potest esse verus, nam canis significat latrabile animal, & significat marinam beluam &c. vnde inter actus significandi cadit copulatio, nō autem inter res significatas. Nam inter significata termini æquiuoci nulla est habitudo.

¶Ad primum argumentum dicendum, quòd si intelligit quod inter actus significandi cadit copulatio, tunc concedo maiorem. Si inter significata: nego. ¶ Ad secundum nego maiorem. ¶ Ad tertium dicendum, ꝙ idem est dicere equus est albus: & homo est albus. & dicere tunica est alba: & quantum ad pluralitatem propositionũ non: sed quantum ad modũ significandi. nam sicut hæc: homo est albus, & equus est albus: significat plura: sic hæc: tunica est alba. ¶Ad ultimum dicendum, ꝙ quantum ad pluralitatem interrogationum, vnum est quod dicit Aristo. Et ideo subdit Arist. ꝙ ideo si non est rectũ ad plures interrogationes respondere una responsione, non erit rectum ad nomen æquiuocum una responsione respondere.

Quæstio. XI.

QVæritur utrum terminus æquiuocus habeat omnia sua significata actu respectu prædicati? Et intelligo qõnem sic. Terminus uniuocus determinatè unum significat: & illud actu ponit respectu prędicati, terminus uero æquiuocus significat actu plura: ideo erit quæstio. vtrum illa plura ponat actu respectu prædicati, sicut terminus

nus uniuocus vnum. Quod non uidetur: quia ſi ſic: hæc eſſet incongrua. Canis currit: quia hic geminatur ſubſtantia: & non geminatur actus.¶Item ſi ſic eſſet: tunc hæc conſequentia eſſet bona. Canis currit: ergo animal latrabile currit: conſequens eſt falſum: ergo & antecedens. Falſitas conſequẽtis patet: nam determinata falſitas in conſequente arguit determinatam falſitatem in antecedente. ſi ergo hęc eſſet falſa: latrabile animal currit: hæc eſſet falſa: canis currit: quod non eſt uerum. conſequentia patet: quia illud quod actu ſignificatur per terminum, ſequitur ad ipſum. ¶ Item Commẽ. Alex. dicit, ꝙ terminus æquiuocus ſignificat unum ſignificatum: ac ſi illud ſignificaret: ſed hoc non eſſet, niſi unum tantum ſignificatum poneret actu reſpectu prædicati. Item de eo quod actu ſignificatur per terminum: fatuum eſt quærere prolato ſermone, an de ipſo fiat ſermo, ſed ſic dicto. Canis currit: uerè poteſt quæri de quo cane fiat ſermo, utrum de latrabili animali uel cœleſti ſidere. ergo &c. ¶ Item ſi ſic eſſet, non poſſet contrahi ad aliquod iſto rum per aliquod immediatè adiunctum: conſequens falſum: nam aliter non contingeret conceptum mentis ſignificare: conſequentia patet: nam nihil contrahitur ad illud quod actu ſignificat. homo enim ad naturã humanam contrahi non poteſt, cum illam actu ſignificet.¶ Item ſi ſic eſſet: propoſitio multiplex non eſſet diſtinguenda: conſequens eſt falſum, ut patet per philoſophum: conſequentia etiã patet: nam diſtinctio eſt determinata acceptio termini pro uno ſignificato. ſed ſi omnia ſignificata actu ponerentur reſpectu prædicati: tunc omnibus attribueretur prædicatũ: quare &c. ¶ Ad oppoſitum. Si uox æquoca nõ haberet omnia ſua ſignificata actu reſpectu prędicati: oporteret, ꝙ poſitiuum aliquid ab ipſa uoce tolleretur poſita reſpectu prædicati: quod ab ea per ſe ſumpta non aufertur: ſed nihil aufertur a uoce poſita reſpectu prædicati, niſi ſola negatio: ergo &c.¶ Item illud determinatè ponitur in quæſtione: ad cuius reſponſionem exigitur dicere ad illud ſic, aut non ſic. Sed ſi quæratur, currit ne canis: hæc quæſtio quærit reſpon-

sionem ad omnia significata istius termini canis, ad oẽ enim multiplex est respondendum sic, aut non sic, sed non vna responsione, ergo &c. ¶Item illa significantur per terminũ quæ concipiuntur sermone prolato. Sed sic dicto. Canis currit: possunt plura actu cõcipi, quia vnus potest accipere ly canis: pro animali latrabili, & alius pro cęlesti sydere: ergo &c. ¶ Item recta solutio est, cuius oppositum dãtem impossibile est soluere, vt si aliquis ad multiplex respondet vna responsione: non contingit ipsum vitare redargutionem, sed si terminus æquiuocus vnum tantum significatum poneret respectu prædicatim: possem simpliciter concedere orationem pro illo significato; nec fieret mihi redargutio in amittendo multiplex, quare &c.

CIRCA ISTAM quęstionẽ est duplex modus ponendi. Quidam ponunt, ꝙ licet de ratione termini ęquiuoci sit, quod significet plura: tamen de ratione eius non est, quòd semper actu repræsentet plura, nam si ponatur in oratione ponet vnum significatum tantum respectu prædicati, indeterminatè tamen: nam aliter terminus æquiuocus esset signum vniuersale. Et hoc cõfirmãt ꝑ tres rationes prius positas per ordinem. Quarum prima est de consequẽtia ista Canis currit: ergo animal latrabile currit.

¶Ista autem positio non potest stare propter duo, nam terminus æquiuocus significat in sua significata sub proprijs rationibus. Sed ponere, quod terminus æquiuocus repręsentet indeterminatè aliquod suorum significatorum est ponere ipsum sigñare sua significata sub ratione communi. Ponere ergo terminum æquiuocũ significare aliquod suorum significatorum indeterminatè: est ponere ipsum non significare sua significata sub proprijs rationibus. Et per consequens est ponere ipsũ non esse æquiuocum. Item si terminus æquiuocus vnũ suorum significatorũ respectu prædicati poneret: posset talis oratio concedi, vel negari simpliciter pro illo significato, nec oporteret ad terminum æquiuocum respõdere per distinctionem, sicut ad multiplex.

ET ideo dicendũ est, ꝙ terminus æquiuocus actu quãtum est de se, omnia sua signi-

gnificata ponit respectu p̄dicati. Et huius ratio est. quia vox nõ proportionatur ipsi rei: nisi per rationem significandi. Sed in termino ęquiuoco sunt actu plures rationes significandi: ergo in termino æquiuoco erunt actu plura significata. Maior & minor patet. ¶ Ad primum argumentum dicendum, q; terminus æquiuocus repræsentat & significat vnum significatum, ac si aliud non significaret: quia inter significata termini æquiuoci nulla cadit habitudo media. Vnde canis nõ significat ea per modum simultatis: neq; per modum geminati, neq; numerati. Sed tria repręsentat sine habitudine. quorum quodlibet potest esse sufficiẽs subiectum respectu p̄dicati, & ideo non est incongrua hæc, Canis currit. Ad hoc autem, quòd esset incõgrua, oporteret, quod actus sub ratione unius attribueretur subiecto sub ratione geminati. ¶ Contra istã responsionem arguitur, quia tunc nõ esset hæc incõgrua. Sortes Plato currit: quia illud non significatur sub ratione simultatis. Dicẽdum q; hæc non est incongrua. Nam Aristo. utitur talibus interrogationibus. Est ne cęlum. terra mare uel non. ¶ Ad secundum dicendum, quòd ista consequentia non valet. Canis currit: ergo animal latrabile currit. Nã ad hoc quòd consequentia sit bona: oportet quòd consequens virtualiter includatur in ãnte: & non sub propria ratione: nunc autẽ consequens sub ꝓpria ratione includitur in ãnte, & iõ consequentia nõ valet. Sed forte aliquis diceret ad hoc, q; ex copulatiua sequitur quęlibet pars, & tamẽ quælibet pars includit in copulatiua sub propria rõne. ergo similiter cõsequẽtia ista erit bona. Dicendũ, q; ex copulatiua inquantũ hẽt partes distinctas ad inuicẽ non copulatas: nõ sequit altera pars: sed inquantum hẽt intellectum copulatũ distinctũ ab intellectu vtriusque partis. Sed in termino æquiuoco non est aliquis conceptus cõis omnibus significatis: quia nihil est eis cõe, nisi sola vox, & ideo non est simile vtrobique. ¶ Ad tertium principale dicendũ, q; Commen. Alex. non intelligit, nisi q; terminus ęquiuocus significat sua significata, sine aliqua habitudine media. ¶ Ad aliud dicendum, quòd sic dicto, canis currit: non

debet quæri de quo sit sermo: nam hic actu plura ponuntur. Sed potest quæri pro quo significato vtens debet vti termino æquiuoco.¶Ad aliud vtrum terminus equiuocus possit cõtrahi vel nõ, videbitur inferius. verumtamen ratio æqualiter concludit contra illam positionem, sicut contra illam. Nã si de ratione termini æquiuoci sit repræsentare vnum indeterminatè respectu prędicati, salua ratione termini æquiuoci non posset contrahi per aliquid ad determinatum significatum.¶Ad vltimum, cum dicitur: distinctio est determinata acceptio &c. falsum est: quia distinctio istam determinatam acceptionem pręsupponit, & est vlterius manifestatio sensus veri, & sensus falsi, quare.

Quæstio. XII.

QVæritur vtrum terminus æquiuocus possit contrahi per immediate adiunctũ: ita quod de virtute sermonis solum possit accipi pro altero eius significato? Quod sic videtur. Nam multum est æquiuocum ad multum in aere, & in aqua, per philosophũ. 7. phy. Sed cum dicitur multum in aere, iam contrahitur: ergo &c. ¶Item per Philosophum ibidem, & primo topi. Album esse æquiuocũ ad album in voce, & ad album in colore: sed cum dicitur, album in voce, iam cõtrahitur: ergo &c. ¶Item si dicat. Aiax venit ad Troiam: & Aiax fortiter pugnauit: dubium est vtrum de eodem Aiace fiat sermo. Sed si dicatur Aiax venit ad Troiam, & idem fortiter pugnauit: certum est, quòd de eodem fit sermo: Aiax ergo contrahitur per hoc relatiuum idem, Item nisi terminus æquiuocus posset contrahi per immediatè adiunctum; in omnibus proprijs frustra adderentur cognomina: nam cum sic dicitur: Petrus Heliæ: nisi ly Hæliæ quod est cognomen, contraheret ly Petrum: frustra adderetur. ¶Ad oppositum nihil contrahitur ad illud quod actu significat: quia enim homo significat naturam humanam: ideo ad naturam humanam contrahi non potest: sed terminus æquiuocus actu significat plura sub proprijs rationibus: ergo ad nullum eorum contrahi potest. ¶Itẽ adiunctum non permutat naturam

Cõt. 25 & 26.
Cõt. 27
cap. 12.

ram

ram illius cui adiungitur: si sic, sibi non adiungeretur, sed de ratione termini ęqui uoci est, quòd significet plura: ergo manente eius natura ad nullum eorum contrahi potest. ¶ Item si posset contrahi per immediatè adiunctum: tunc quæro vtrum illud immediatè adiunctum significet idem quòd terminus æquiuocus in altero eius significato: vel significet aliquam eius proprietatem, vel significet aliquod, quod pertinet ad alterum significatum, quod contrahi non debet. Si primo modo: erit ibi nugatio. Si secundo modo, scilicet q; sit ibi contractio ratione alicuius significantis proprietatem alterius significati. Et ita ratione cōuenientiæ rei sit contractio: tunc posset esse contractio hic: omne animal est homo. Si tertio modo: erit repugnantia intellectuum, quare &c.

Quæstio. XIII.

IVxta hoc quæritur vtrū terminus æquiuocus possit contrahi per mediatè adiunctum? Et videtur quòd sic. Nam per Boetium, si dicatur. Canna Romanorum sanguinem sorbuit. Hic ly canna est æquiuocum, & indifferens, vt accipiatur pro fluuio, & pro calamo. Si tamen dicatur Canna Romanorum sanguinem sorbuit plenus: iam contrahitur, vt accipiatur pro fluuio, & additum est mediatè adiunctum. ergo &c. ¶ Item amor est ęquiuocum ad nomen: & ad verbum. Si tamen dicatur amor est bonus: iam contrahitur ad nomen. ¶ Ad oppositum: si terminus æquiuocus per mediatè adiunctum posset contrahi ad alterum significatorū: hęc non esset distinguenda. Canis currit, sed hoc est falsum: consequentia patet. nam ly currit contrahit ly canis ad illud significatum, cui cōpetere potest cursus.

AD PRIMAM quæstionem quidam dicunt, q; necesse est terminū ęquiuocum contrahi per immediatè adiunctum. Et ratio eorum est ista: quia finis imponit necessitatem his quæ sunt ad finem: vnde a fine accipitur necessitas in reb. Quia enim finis serræ est diuidere: in hunc autem finem non potest nisi sit dentata, nec dentata potest in illum finem, nisi sit ferrea,

Et ideo a fine accipitur ratio, quare necesse est serrã esse ferream & dẽtatam. Similiter dicunt in proposito. Finis enim sermonis est, ut exprimamus quæ apud nos sunt. i. quæ in mente concipimus. vnde ad hunc finem ordinatur quælibet vox significatiua. Sed oratio ĩ qua ponitur terminus æquiuocus: in hunc finem non posset, nisi per immediatè adiunctum contraheretur. nã cum actu plura per terminum ęquiuocum significentur: nisi posset contrahi, non possemus vti eo pro altero significato, & per consequens vel oporteret eo vti pro oĩbus significatis, vel pro nullo: sed eo vti pro pluribus simul non possumus vt ergo sit instrumentum conueniens ad illum finem: necesse est, ꝙ per immediate adiunctum contrahatur. Et vlterius dicunt quidam, ꝙ sicut in impositionibus vocũ non est ratio quærenda: cũ imponantur ad placitum. sic in tali contractione ęquiuoci non est ratio quærenda: quia ex voluntate imponitur terminum æquiuocũ sic contrahi. ¶ Contra istos arguitur. Et primo videtur, quòd sic dicentes fingant aliquid a parte impositionis, vt euitent difficultatem quęstionis. Nam si contrahitur per immediatè adiunctum, & habeat hoc ex ipso imponente, vt sit instrumentum cõgruens in suum finem. Eadem ratione potuit impositor posuisse termini æquiuocum per mediate adiunctum contrahi posse. Nam sic esset instrumentum magis congruum in suum finem. Et tolleretur ambiguitas in sermone. Et per cõsequens huiusmodi propositiones. Canis latrat: Canis lucet: Canis natat, non poneremus esse distinguendas, eadem coacti necessitate, vt propter finẽ sermonis. Vlterius, quando accipiunt, quod in impositionibus vocum non est ratio quærenda: illud non videtur verum. Nam licet significata complexorũ probare non possimus: significata tamẽ complexorum probare possumus; quia horum habemus media determinata, vt significata incõplexorum, ꝙ ergo hoc cõplexũ, Canis currit: & alia huiusmodi determinatè significent aliquid, hoc non debemus accipere a voluntate imponentis: sed recurrere debemus ad significata incomplexorum.

PRO-

PROPTER ista duo quęsita intelligendum est, ꝙ terminus æquiuocus proprie loquendo non pōt contrahi ꝑ immediatè sibi adiunctum: nec per mediate. Nam contractio est determinatio alicuius cōis: ita ꝙ aggregatū ex cōtrahente & contracto necesse est repræsentare intellectum determinatiorē, quàm sit intellectus ipsius contracti de se. Sed in termino ęquiuoco non est intellectus communis omnibus significatis. quia cum ęquiuocata per terminum æquiuocum significentur sub proprijs rationibus. nihil est eis commune præter solam vocem, quæ contrahi non pōt, cum sit singularis. Propter quod vox æquiuoca plura significans sub proprijs rationibus de vi sermonis non potest contrahi ad alterum suorum significatorum. nam ibi sunt plures rationes significandi actu correspondentes diuersis significatis: quibus nihil est commune, nisi vox. Per accidens tamen, & per quēdam discursum possumus accipere terminum æquiuocum pro altero significato. Nam audiens aliquem loquentem per terminum æquiuocum, bene percipit quod non intendit significare nisi vnū: nam non potest nisi vnum simul intelligere: illud autem unum subito percipit audiens ex determinatione addita ipsi termino æqui uoco. Nam si dicatur Pet. currit. audiens bene percipit, quòd proferens intendit loqui de aliquo vno: quod autem sit illud vnum percipit ex determinatione sequente: cū dicitur Petrus Helię currit: sed non est ita intelligendum, quòd hæc determinatio Helię faciat vocē primo plura significantem, tunc determinatè significare vnum: ita quòd nō aliud. Sed quòd per. quendam discursum in eius cognitionē facit deuenire.

AD PRIMAM ergo quęstionem dicendum, quod terminus æquiuocus per immediate adiunctum contrahi non potest: licet per tale immediatum adiunctū possit audiens manuduci, vt accipiat terminum æquiuocū pro altero suorum significatorum determinatè. ¶ Ad primum argumentum in oppositum dicendum, ꝙ quædam sunt nomina penitus vniuoca: & illa sunt, quorum ratio substātiæ eadem est, & nomen idem. Quędā sunt nomina quæ ꝓpriè

dicuntur æquiuoca: ut illa quæ actu plura significant sub proprijs rationibus: & illa sunt quorum nomen est idem: & ratio substantiæ diuersa: Et aliqua sunt nomina analoga, quæ significant primo aliquod commune: sed tamen illud commune diuersimodè reperitur in diuersis. Sicut infinitum significat illud, cuius non est terminus: sed hoc diuersimodè reperitur in magnitudine & numeris: & in continuis & discretis: quia ergo huiusmodi nomina significãt aliquid commune: ideo proprie non dicuntur æquiuoca. Et quia illud commune diuersimodè reperitur in diuersis: ideo talia nomina non dicuntur ꝓpriè uniuoca: sed dicuntur propriè analoga: qa ergo huiusmodi nomina significant aliqd commune primo: ideo per immediate adiunctum contrahi possunt. Huiusmodi autem nomina sunt multũ & album. nam multum primo significat excessum in quantitate: & ideo contrahi potest. Similiter album primo significat aliquid faciliter mouens sensum: sed hoc diuersimodè reperitur in diuersis .s. in colore & in uoce. qa in colore est albedo: & id etiam in uoce reperit sumendo albedinem pro alta & clara uoce, & huiusmodi: & ideo potest contrahi. Quia ergo multum & album significãt aliquid cõe, ideo per immediatè adiunctum cõtrahi possunt. Aequiuocum autem inquantum æquiuocum nihil commune significat: & ideo contrahi nõ potest. ¶ Ad secundũ respõsũ est. ¶ Ad tertiũ dicendum, quod ly idem, potest manuducere, ut aliquid determinate appræhendat audiens. hoc autem est per accidens & per discursum, ut dictum est. ¶ Ad quartum de cognomine patet quid dicendum per se.

AD SECVNDAM quęstionẽ dicendũ, quod terminus æquiuocus per mediatè adiunctum contrahi non potest: nec ꝑ tale mediatè adiunctum potest audiens manuduci, ut concipiat aliquẽ determinatum conceptum de uirtute sermonis: qa nihil tale mediatè adiũctũ cadit in idẽtitatẽ extremi, cui additur mediatè. Et ideo nõ potest esse modus intelligẽdi alterum extremum. Verũ tamẽ intelligendum est, quod ipsi termino æquiuoco annectitur quædam uniuocatio in modis significan

di respectiuis sibi correspondentibus penes res significatas diuersas, uerbi gratia amor: significat conceptum nominalé & uerbalem: qui duo conceptus sufficiunt ad æquiuocationem. in ipso tamen potest esse uniuocatio in modis significandi respectiuis, qui ad cõtractionem requirũtur: cuiusmodi sunt personæ numerus &c. sufficiens ad contractionem per accidens termini æquiuoci. Et quia isti modi significandi sunt respectiui: ideo possunt se inuicem determinari. Vnde si terminus ęquocus sub vno modo significandi conueniat alteri significatorũ: si ille modus significãdi respectiuus contrahat modum significandi ipsius modi significandi per se, erit contractio: æquiuoci autem per accidens. Verbi gratia. Canna est æquiuocum ad fluuium & ad calamũ: si tamen dicatur Canna romanorum sanguine fluit plenus: iam ipsius generis est contractio ꝑ se: æquiuoci autem per accidens. Et per hoc patet ad argumenta.

Quæst. XIIII.

QVæritur utrũ signũ uniuersale adueniés termino ęquiuoco possit ipsũ distribuere pro omnibus suppositis cuiuslibet sui significati. Qđ sic videtur. Nam signum vniuersale circa subiectum & eius significatum si sibi conformetur ponit suum significatum & modum significandi: ergo sic dicendo: omnis canis currit. ly omnis circa ly canis & quodlibet eius significatum cum sibi conformetur in accidentibus, ponet suum modum significandi, qui est distributio. ¶ Item signum vniuersale adueniens termino æquiuoco distribuit ipsum pro suppositis alicuius significati. nam aliter sibi frustra adderetur. Sed qua ratione distribuit pro suppositis unius & cuiuslibet. probatio huius: nam æquè primo sub termino continentur. ¶ Itẽ agens rationis proportionatur agenti naturæ: cum ars imitetur naturam inquantum potest: sed agens naturæ simul potest agere in multa possibilia: sicut ignis in multa combustibilia: cum ergo significata termini æquiuoci sint distribuibilia eiusdem rationis: ipsum pro omnibus distribuet. ¶ Ad oppositum In quibuscunque reperitur aliqua proprietas cõmunis: reperitur in illis per

aliquam

aliquam rationem communem: sed in termino æquiuoco nihil est commune, nisi sola uox: quæ distribui non potest: cũ sit singularis: ergo in termino æquiuoco ista proprietas quæ est distributio, non reperietur ꝓ omnibus suis significatis: etiam quia tunc iste syllogismus esset rectus per dici de omni. Omnis canis currit. celeste sydus est canis: ergo celeste sydus currit. Nam ꝓ omnibus potest fieri sumptio sub: ꝓ qbus fit distributio, unico actu distributiõis.

AD QVAESTIONEM dicẽdum, quod signum uniuersale adueniens termino ęquiuoco potest distribuere ipsum pro omnibus suppositis cuiuslibet significati. Sed intelligendum est, quod sicut terminus ęquiuocus significat unum significatum: ac si aliud non significaret: & unum reprę̄sentat respectu prædicati: ac si aliud nõ reprę̄sentaret: hæc est sub nulla habitudine: sic etiam signũ vniuersale distribuit vnum significatum: ac si aliud nõ distribueret, hoc est unũ distribuit sub uno actu distribuendi & aliud sub alio. Et huius ratio est. Nam distributio est acceptio alicuius communis pro quolibet eius supposito, quorum quodlibet est ipsum. Nunc autem in termino æquiuoco non est aliud commune, super quod possit capere distributio: qa nihil est ibi cõmune nisi sola vox. Et ideo distributio cadit super vno significatio, ac si super aliud non caderet: & super quodlibet: sed hoc est alio actu distribuendi, & alio. ¶ Rationes ad primã partem ostendunt, quod signum vniuersale possit distribuere terminum æquiuocũ pro omnibus suis significatis: & hoc est verum: sed non vnico actu. ¶ Contra hoc potest argui sic. Signi semel positi est vnum significatum, & vnus modus significandi: ergo & vnus actus distribuẽdi. Dicendum, quod sincathegoremata finitatem suæ significationis trahunt ex adiunctis: cum ergo hic sint actu plura significata, quorum nullum ad aliud habet habitudinem, vt dictum est: diuersi hic erunt actus distribuendi, quorum nullus ad alium habet habitudinem. ¶ Rationes ad aliam partem ostendunt, quod signum vniuersale non possit distribuere terminum æquiuocum pro omnibus suppositis cuiuslibet sui significati

gnificati

gnificati vnico actu diſtributionis: & hoc eſt verum. ¶Ex his patet, quod cauſa apparentiæ in ęquiuocatione eſt vnitas actualis vocis incomplexę ſecundum materiam & formam: per hoc quod eius apparentia eſt in dictione ſeparatur a locis extra dictionem: & per hanc particulam vocis incomplexæ ſeparatur ab amphibologia: & ꝑ hoc, quod additur ſecundum materiam & formam. ſeparatur a compoſitione & diuiſione & accentu: nam ibi eſt vnitas ſecundum materiam: non tamen ſecundum formam. Per hoc autem quod dicitur vnitas actualis vocis: ſeparatur a figura dictionis: nam ad figuram dictionis non requiritur niſi vnitas phantaſtica. Si autem ibi maior vnitas reperiatur: hoc accidit figuræ dictionis. Et ſic patet, quod fallacia æquiuocationis diſtinguitur ab omnibus alijs in dictione & extra dictionem.

¶ *Alius autem quando ſic ſoliti ſumus dicere. &c. Capitulo ſecundo primi huius.*

Quæſtio. XV.

QVærit circa ſcđm modum ęquocationis, vtrũ poſſibile ſit aliquod nomẽ ſignificare vnũ per prius, & reliquum ꝑ poſterius: quod non videtur. Nam ſi hoc eſſet poſſibile: aut hoc erit ex parte vocis, aut ex parte ipſius imponẽtis, aut ex parte ipſius rei. Non ex parte vocis, qa vox inquantum vox eſt: nullam rem ſibi determinat. Nec ex parte imponentis, quia ex quo imponens imponit ad placitum poteſt prius imponere nomen, quod eſt poſterius in re. Nec ex parte ipſius rei: nam licet res inter ſe ordinem habeant: non tamen propter hoc ſequitur, quod habeant ordinem adinuicem, vt ſunt ſignificabiles: quia illud quod eſt poſterius: ut dictum eſt, poteſt prius ſignificari. ¶ Ad iſtam rationem dicitur, quod quædam ſunt res quæ inter ſe ordinem non habent, & quædam quæ ordinem habent. Iſtæ autem res quæ nullam adinuicem habent habitudinẽ: ſi ſignificentur ꝑ uocem, purè ęquiuoce ſignificantur. Iſtę verò res quæ habitudinem adinuicem habent: ſignificantur ſub modo prioris & poſterio-

ſterioris. Nam intelligere ſequitur eſſe: & ſignificare intelligere. Ex quo ergo eſt in re ordo prioris & poſterioris: in ſignificando erit ordo prioris & poſterioris. Sed cõtra iſtam ſolutionem arguo dupliciter. Primo ſic. Significare eſt quidã actus intellectus prout eſt attributus ipſis rebus: ſed illud quod poſterius eſt in re poteſt eſſe magis & prius notum apud intellectum, quã illud quod ſimpliciter prius eſt in re. Et ſicut intelligit intellectus, ſic imponit nomen ad ſignificandum: ergo ei quod poſterius eſt in re, prius poteſt nomen imponere: prioritas ergo & poſterioritas in intellectu non concludit prioritatem & poſterioritatem in rebus, ꝓut ſunt ſignificabiles: ergo &c. ¶ Item ſi aliquod nomen imponitur diuerſis: aut ergo illis imponitur una impoſitione: aut pluribus impoſitionibus. Si vna impoſitione. Cum vna impoſitio accipiatur ſub vna ratione ſignificandi: illa duo in vna ratione vniuocabuntur. Si eis imponitur diuerſis impoſitionibus, cum prima impoſitio non magis imprimat voci repræſentationem, quàm ſecunda, illa duo ęqualiter repræſentabuntur. Propter hæc dicitur aliter, quod nomen analogum ſignificat primo vnam rationem communem: iſta tamen ratio per prius & poſterius. ĩ diuerſis reperitur. Et ſicut iſta ratio in diuerſis reperitur: ſic nomen illud per prius & poſterius de eis dicet. Verbi gratia. Ens primo ſignificat entitatem, & vnum primo ſignificat indiuiſionem. Sed ratio eſſendi primo competit ſubſtantiæ: deinde quantitati: & ſic cæteris prædicamentis. Et ſic hoc nomen ens per prius dicitur de ſubſtantia, & per poſterius de quantitate & alijs: Similiter eſt de vno. ¶ Sed cõtra hoc. Inter idem & diuerſum non cadit medium: ergo omne quod concipitur: concipitur ſub eadem ratione vel diuerſa. Sed illa quæ concipiuntur ſub eadem ratione, ſub illa ratione vniuocantur. Quæ autem ſub diuerſa ratione concipiuntur: ſub illis rationibus diuerſis æquiuocant. Cum igitur inter idem & diuerſum non cadit medium: omne nomen vel erit ſimpliciter ęquiuocum, vel vniuocum. ¶ Item terminus, ꝙ primo ſignificat, ſupponit reſpectu prædicati: ſi ergo no-

nomen analogum significaret vnum commune: illud supponeret et respectu prædicati:& per consequens ad tale nomen non esset respondendum per distinctionem; quia ibi esset vnitas & non duplicitas: & per cõsequens talis analogia æquiuocationem non causaret. Item qđ additur de ente, veritatem non habet: nam primo non significat aliquam rationem communem illis, de quibus dicitur. Et hoc propter tria, Nam per philosophum. 8. meta. duplex est materia. Sensibilis. & intelligibilis, Quæ autem habent materiam sensibilem vel intelligibilem non statim sunt id quod sunt: nam in illis materia expectat aduentũ formæ: In illis autem in quibus non est materia nec sensibilis nec intelligibilis: statim sunt id quod sunt; quia ibi non est aliquid expectãs aduentum ipsius formæ. Et exẽplificat de ente & vno; nã ens & vnum statim sunt quale & quantum &c. Sed si ens significaret aliquam rationem communem, illa ratio expectaret aliquod additum per quod determinaretur ad substantiam, vel ad accidens: Cum ergo statim sit decem genera: non significabit aliquam rationẽ communem. ¶Item si ens significaret aliquam rationẽ communem: diuersa prædicamenta minus differrent, quam duæ species eiusdem generis; nã duæ species eiusdem generis conueniunt in ratione communi generis. Et differunt per differẽtias essentiales. Sed si ens significaret vnam rationem communem ad diuersa prædicaméta: in ista ratione communi conuenirent: & non differrent per differentias essentiales: quia ens non est genus, quia extra intellectũ generis est differentia, & econuerso. Et de differentia per se non prædicatur genus: sed ens de differentia per se prædicatur, Vnde ens non diuiditur in decem genera per differentias essentiales; sed per diuersos modos essendi: quibus correspondẽt diuersi modi prædicandi & ideo dicuntur prædicamenta: ergo &c. ¶Item quilibet conceptus aut est comparati aut absoluti: ergo conceptus entis vel erit absolutus vel comparatus. Sed cõceptus absolutus est conceptus substantiæ, & conceptus comparatus est conceptus accidentis: ergo conceptus entis vel erit conceptus

Cõt. vl. Idem. 2. met. Cõt. 35

ptus substantiæ uel accidentis. ¶Forte diceret aliquis, quod in isto argumento est fallacia figuræ dictionis: ac si sic argueretur. Omne animal vel rationale vel irrationale: ergo animal significat rationale vel irrationale. Hic est fallacia figuræ dictionis a suppositione personali ad simplicem. Licet enim in re animal non fuerit aliud quam rationale vel irrationale: animal tamen potest significare indifferens ad rationale & irrationale. Similiter licet quilibet conceptus sit absolutus uel comparatus: ens tamen potest significare indifferens ad hunc & ad illum. ¶Sed ista responsio non impedit argumẽtum. nam absolutum & comparatũ sunt differentia ipsius cõceptus Sicut rationale & irrationale sunt differentiæ animalis, ut in rerum natura existit. Sed impossibile est in rerum natura reperire aliqđ animal quod indifferenter se habeat ad rationale & irrationale: ergo impossibile est esse aliquem cõceptum, qui indifferenter se habeat ad absolutum & comparatum. Quare relinquitur, quòd ens non significat primo nam rationem cõmunẽ illis de quib. dicitur. Et simpliciter, quod nomen analogum non significat primo vnam rationem cõmunem, quæ per prius & posterius in diuersis reperiatur. Et p consequens responsio illa data non fuit sufficiens nec bene fundata. quare &c.

¶Ad oppositum arguitur. Et primo sic: differentia est inter vniuocum & æquiuocum & analogum. Vniuocum enim significat vnum. Aequiuocum uerò plura: sed æqualiter. Ergo analogũm significat unum per prius, & reliquum per posterius. ¶Item per phylosophum in 4. meta. Ens dicitur multis modis: & per hoc innuit: ꝙ non penitus vniuoce: sed nec equiuocè: sed ad vnum & vnam naturam ut sanum. ¶ Item intelligere sequitur esse: & significare: ergo modus intelligendi sequitur modum essendi: & modus significandi sequitur modum intelligendi: sed in re est habitudo: ergo & in significando est habitudo. ¶ Item in hoc libro distinguit phylosophus nomina, quæ dicuntur per prius & posterius: ergo &c.

AD QVAEST. dicendum, quod quantum est ex parte

parte vocis significantis non est possibile vocem significare vnum per prius, & reliquum per posterius. Nam significare est aliquid intellectui repræsentare: quod ergo significatur ab intellectu concipitur. Sed omne quòd ab intellectu concipitur, sub distincta & determinata ratione concipitur: qa intellectus est quidã actus, & ideo quod intelligit ab alio distinguit. Omne ergo quod significatur sub distincta ratione & determinata significatur, hoc patet, nam materia prima quę de se est ens in potentia, si intelligitur oportet quod intelligatur sub rationem distincta. Et si ita sit de materia prima: multofortius hoc erit verum de omni alio. ¶ Si ergo dictio analoga vel vox imponitur diuersis: necesse est, vt sub ratione distincta & determinata eis imponatur.

Si ergo dictio analoga sub diuersis rationibus diuersis imponatur: necesse est quantum est ex parte vocis significantis, quod ea æqualiter repræsentet, vnde in re potest esse analogia sed in uoce significante nulla cadit prioritas, vel posterioritas. Aliqua enim est proprietas, quæ magis conuenit vni rei, quàm alteri; sed non est aliqua proprietas, quæ magis conueniat substantiæ vocis, quam alia. hoc etiam patet per signũ, quia Aristotel. in libro prædicamentorum: vbi determinat de vocibus significatiuis: nullam mentionem facit de his quæ in re sunt analoga: sed solum ibi de uniuocis, & æquiuocis. Vnde Boetius dicit ibidem, quod Aristoteles dicat, quod æquiuoca sunt quorum nomen est commune. & ratio substantiæ diuersa, quod sub ista diffinitione comprehendit quæ in re sunt analoga, & omne genus æquiuocationis. Vnde ratio substantiæ per ipsum accipitur ibi pro ratione determinata, quam intellectus attribuit ipsis rebus: & non pro ratione prout constat ex genere & differentia. Propter quod dico, quod quantum est ex parte vocis significantis, nulla cadit prioritas vel posterioritas, licet res significatę ad inuicem habeant habitudinem.

¶ Ad primam rationem dicendum, quod quantum est ex parte vocis significantis medium, non cadit inter

uniuocum & æquiuocum. ¶ Ad aliam rationem dicendum est: quod naturalis & etiam metaphysicus ipsas res considerant. Logicus autem considerat res rationis. Et ideo multa sunt uniuoca apud logicum: quæ dicuntur æquiuoca apud naturalem. Naturalis enim diceret, quod corpus æquiuocè dicitur de corpore superiori & inferiori. Sed logicus diceret, quòd de utroq; diceretur vniuoce. Vnde a quibuscũque potest logicus abstrahere vnam rationem communem, dicuntur illa in illa ratione cõmuni uniri vel uniuocari. Vnde quia in corpore superiori & inferiori contingit reperire unã rationem communem: quia hæc & illa corpora conueniunt in habendo tres dimensiones: ideo logicus dicit tam hæc quam illa in illa ratione communi vniri. Sed quia naturalis applicat suam considerationem ipsis rebus: Et alia est natura corporis corruptibilis & corporis incorruptibilis: Ideo naturalis dicit, quòd corpus dicitur de hoc æquiuocè. Et de illo logicus etiam dicit, quod omnes eiusdem generis species in suo genere vnivocantur. Sed naturalis dicit, quod in genere latent æquiuocationes multæ. vnde logicus considerat res ipsas, ut sub ratione cadunt. Et quia inter idem & diuersum non cadit mediũ: ideo logicus medium non ponit inter æquiuocum & uniuocum. Vnde per hoc ad formam argumenti dicendum, quod quia primus philosophus considerat res secũdum suas quidditates. Et in re est ita quod quædã res ad inuicem habent habitudinem: ideo dicit primus philosophus, quòd ens dicitur de substantia: & accidẽte analogicè. Sed quia logicus considerat res vt sub ratione cadunt: ideo dicit, quod ens æquiuocè dicitur de substantia, & accidente. Vnde Porphyrius dicit, qđ siquis omnia entia uocet æquiuocè: non vniuocè nuncupabit. ¶ Sed contra hoc arguitur. Si enim uox, quæ dicitur analoga quantum est ex parte uocis significantis: non significaret unum ꝑ prius: & reliquum per posterius: sequeretur, quod primus modus æquiuocationis, & secundus non differrent: nam primus modus est quando aliqua dictio significat æqualiter plura. Ideo dicẽdum est, quod analogia

logia non causatur, secundum modum æquiuocationis, quia proprie analogia reducitur ad primum modum æquiuocationis. Vnde ad præsens dicatur, quod translatio & transsumptio a propria significatione ad impropriam per aliquam similitudinem causat secundum modum æquiuocationis. hoc patet per Aristo. in littera. Dicit enim, quod secundus modus equiuocationis & amphibologiæ resultat ex hoc, quod soliti sumus sic dicere. Sicut ridere ꝓpriè significat actum hominis, & per quandam translationem floritioné, uel florigerationem pratorũ, unde dicerem, quod hic est secundus modus æquiuocationis. Quicquid ridet habet os. pratum ridet. ergo. &c. Vbi in secundo modo nulla cadit habitudo, unde si illa quæ in re habent habitudinem adinuicem sub diuersis rationibus significentur æquiuoce, quantum est ex parte uocis importantur. Vnde talis analogia est reducenda ad primum modum æquiuocationis.

¶Ad aliud dicendum, quod si accidens intelligitur, ut habet habitudinem ad substantiam, & nomen, si sic sibi imponitur, sub ratione distincta & determinata sibi imponetur, & ꝑ consequens si idem nomen imponatur vtrique, illa equiuocè representabit, unde licet prius sit causa esse posterius, non tamen oportet, quod prius sit causa quare posterius significetur, nam posterius in re potest esse magis, & prius notum intellectui, & per consequens sibi prius potest nomen imponi, unde habitudo in re non concludit necessario prioritatem & posterioritatem in sermone. ¶ Ad aliud patet.

Quæstio. XVI.

QVæritur Vtrum terminus analogus per se positus stet solum pro modo famosiori. Quod sic uidetur. nam hic est fallacia secundum quid ad simpliciter secundum philosophum, hoc est opinabile, ergo hoc est. Quod non esset nisi ly esse in consequente solũ staret pro esse in actu. ¶Item Aristo. concedit istã consequentiam. hoc est in potentia. ergo hoc non est. sed hoc non esset nisi in consequenti negatio solum negaret esse in actu. ¶Itẽ Aris. 7. ethicorum dicit. quod si dicatur incõtinens. iam stat

ly incõtinens hic pro eo qđ excedit rectam ratioñe in gustu uel in tactu. Sed si dicatur incontinens iræ uel lucri, iam stat pro eo quod excedit rectam rationem in ira uel lucro, sed excedere certam rationem in gustu, vel tactu, est modus famosior incontinentię. ergo &c. ¶Ad oppositum est Boetius quod si dicatur. Homo uiuit hic stat ly homo pro homine picto & viuo, sed homo viuus est modus famosior, ergo &c. ¶Item si sic dicatur. Quæcunque expediunt bona sunt mala expediunt, ergo &c. paralogismus est æquiuocationis, sed si terminus analogus per se positus staret pro modo famosiori, non esset hic aliqua duplicitas, nam maior nõ esset duplex, quia ponitur ly expedire per se, nec minor, quia contrahitur ibi per ly mala. Si concedatur quod neutra istarum propositionum est per se multiplex, hoc nõ potest stare, quia paralogismi in dictione non solum peccant contra syllogismum, sed contra contradictionem sed id non multiplicibus saluatur vera contradictio. sequitur ergo, quod hic non esset fallacia æquiuocationis, si neutra præmissarum esset multiplex. ¶Item Aristo, in primo physicorum arguit sic. Si tantum vnũ ens est, aut ergo ens illud ẽ substantia, aut accidens, sed talis forma arguendi non ualeret nisi ens quãtum est de se posset accipi pro substantia & accidente. ¶Item dictum est. quod terminus analogus quantum est ex parte uocis significantis vtrũq; significatum repræsentat ęqualiter, cum ergo accidentale sit sibi, quod in oratione ponatur, sequitur quantum est de se pro vtroque significato possit accipi cum nullum accidentale permutet essentiale.

¶Item si ponatur, quod aliqua vox pluribus imponatur. s. rei & eius similitudini ut si homo imponatur naturæ humanæ & eius similitudini, uolo significare uiuere inesse similitudini hominis, licet falso, sed hoc non possum facere, nisi sic dicendo, homo uiuit, ergo &c.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod analogum per se positum stat solũ pro modo famosiori, nam sic utuntur auctores, ut patet per exempla adducta, sed omnis significatio nominis debet esse nota in scientia, quia p rationem scientificam significata

ficata terminorum probare non possumus. Ergo quia auctores sic utuntur, ideo concedere debemus terminum analogum sic debere accipi. ¶ Sed contra hoc arguo sic. Si terminus analogus, q dicitur importare multitudinem imponatur diuersis, quæro utrum eis vna impositione imponatur, uel diuersis impositionibus. Si una, cum una impositio accipiatur ex una ratione significandi ista diuersa in illa ratione uniuocabuntur. Si diuersis impositionibus cum prima impositio non magis imprimat uoci repręsentationem quam secunda sequitur, quod quantum est ex parte uocis significantis, æque pro utroque accipietur.

¶ Item ista responsio non facit ad quæstionem, quia hic non quæritur de significato termini analogi, quia eius significata debemus supponere. Sed hic quæritur de modo significandi analogi, licet enim non possumus probare, quod homo significet naturam, quæ ratiocinari potest, supposita tamen eius significatione modum eius accipiendi pro suis suppositis probare possumus.

PROPTER hoc dicendum quod cum terminus analogus vtrunque significatum repræsentet tanquam signũ vtriusque, sit tamen signum vtriusque per hoc, quod sub determinata ratione & distincte utrique imponitur. Et ideo concludere possumus, quod quantum est ex parte uocis significantis vtrumque significatum æqualiter repræsentat, & per consequens, quod pro vtroque accipi possit. Vnde intelligendum, quod terminus analogus quandoque plura repræsentat, quandoque tantum unum, sed illud vnum secundum diuersa esse in diuersis reperitur.

Exemplum primi. Expedire significat expeditionẽ quæ est in bonis, & utilitatẽ quæ est in malis, & ista duo in voce significante non se habent secundum prius, & posterius. Similiter ens significat ens, quod est substantia, & ens, quod est accidens. Et licet ens quod est accidens in re habeat attributionem ad substantiam: in voce tamen significante nullam habet habitudinem ad substantiam.

Et ideo omnia talia analoga habẽt reduci ad primũ modũ æquiuocationis. Exem-

plum secundi, nam sanum significat proportioné calidorum & frigidorum humidorum & siccorum, illa proportio in animali reperitur ut in subiecto, & in vrina ut signo, & in dieta ut in conseruante, & similiter est de elemento respectu ignis & materiæ primæ. Et talia analoga reducenda sunt ad uniuocationem, cum solum unum primo significent. ¶ Ad primum argumentum dicendum, quod hic est fallacia secundum quid ad simpliciter, est opinabile, ergo est. Et cum dicitur esse opinabile, est secundum significatum huius quod dico esse. nego. unde dico, quod esse in opinione esse non significat, sed hoc totum esse in opinione illud intellectui repræsentat. ¶ Ad secundum dico, quod esse non significat esse in potentia, & ideo Arist. 9. concedit illam consequentiam, est in potentia, ergo non est. ¶ Ad tertium dico, quod incontinens significat excessum rationis in gustu & tactu, & significat excessum rationis simpliciter, & hoc æquiuocè. Sed termino æquiuoco uti possumus ꝑ altero significato: iõ hoc nomine incontinés uti possumus & pro excessu rationis in tactu & gustu, & ꝑ excessu rõnis in communi. Et quia commune de se non accipitur pro aliquo determinato. nisi per additum determinetur, ideo incontinens quod significat excessum rationis in communi, potest determinari ad alterum eorum, ita quod possit accipi pro excessu rationis in ira, uel in lucro, sic dicendo, incontinens iræ uel lucri &cæt.

¶ *Tertius uerò quandò compositum plura significat: separatum uerò simpliciter. ut scit seculum &c. capitu. secundo primi huius.*

Quæstio. XVII.

QVæritur utrum tertius modus æquiuocationis resultet ex hoc solum, quod aliqua dictio significat unum de se, & aliud ex adiuncto? Et hoc est quærere utrum hæc sit distinguenda: laborans sanus est? Videtur quod non, nam per Aristote. tres sunt modi communes æquiuocationis & amphibologiæ. Et tertius modus est, qñ dictio significat vnum de se, & reliquũ ex adiuncto. Cũ ergo

go in iſta oratione: laborãs ſanus eſt: non ſit aliquid qđ poſſit conferre huic, quod dico laborans, multitudinẽ aliquam: ſequitur, quod hęc non ſit diſtinguenda, laborans ſanus eſt. ¶ Item Priſcianus in magno uolumine dicit in primo capitulo. Tépora quoque participijs accidunt: quod nobis deficiũt duo participia: præſens paſſiui: & præteritum actiui, concludens ex hoc, quod participium deſinens in ens uel in ans non ſignificat tẽpus prẹteritum. Et nihil ponitur in hac oratione: laborans ſanus eſt: quod poſſit conferre huic quod dico laborans, aliquam multiplicitatem: ergo &c. ¶ Itẽ multiplicitas conſignificatorum determinari poteſt ꝑ adiũctum: licet ergo laborãs de ſe ſignificet duo tempora: tamen in iſta oratione: laborans ſanus eſt, ad unum tépus determinatur. Aſſumptum patet per Boetium, q dicit: quod ſi dicatur. Canna romanorum ſanguinem ſorbuit plenus: iam cõtrahitur canna per mediatè adiunctum. ¶ Item in multiplicibus utraque pars contradictionis poteſt eſſe vera ſecundum uocem. ſed hæc ſecundum Ariſto. in littera eſt determinatè uera: ſanus eſt nõ laborãs: & hæc apparet determinatè falſa. Laborans ſanus eſt: ergo &c.

2

3

4

¶ Ad oppoſitum. Illa propoſitio eſt diſtinguenda ut multiplex: quę poteſt habere ſecundũ uocem utramque partem contradictionis ueram: ſed iſtæ duæ poſſunt eſſe ueræ. Non laborans ſanus ẽ: & laborãs ſanus ẽ: ut patet in littera. Dicit. n. Ari. uerum quidem ſanabatur laborans & non laborans: ſanus eſt autem non laborans. Sed laborans non nũc: ſed prius. ¶ Item in ęquiuocatione multiplicitas latet ſub unitate uocis incomplexæ: ſed ſi huic quod dico laborans: confertur tempus ex adiuncto: ſequitur, ꝙ tota multiplicitas æquiuocationis eſſet in complexo: & non in incomplexo.

CIRCA iſtam quæſtionem duplex eſt opinio. Quidam dicunt, quod hęc non eſt diſtinguenda. Laborans ſanus eſt. Et quidam, quod ſic. Et ratio primorum eſt illa, quę tacta eſt. ſ. ꝙ tres ſunt modi cõẽs &c. Hæc aũt eſt diſtinguenda ſcđm ipſos: laborãs ſanabitur. Et huius rationem ponunt ipſi: quia præteritum imperfectum ſicut eſt imperfecte factũ, ſic eſt

imperfecte præſens, vnde uerbum talis temporis consignificat actum inchoatum, ſed tamen non totaliter determinatum, unde de eo q complevit totaliter actum ſcribendi uerſum, non poſſum dicere, quod ſcribebat verſum, propter igitur conueniētiam præteriti imperfecti ad preſens uolunt ipſi, quod ſanabatur, conferat tempus imperfectum huic quod dico, laborans, & cum laborans de ſe non conſignificet niſi tempus præſens: hæc non erit diſtinguenda: laborans ſanus eſt. Et ſic dicentes de leui reſpondent ad argumenta in contrariũ.

¶Ad primum dicunt, quando dicitur, iſtæ ſunt uerę: laborans ſanus eſt, & non laborans ſanus eſt, ipſi negāt.

¶Ad aliud dicunt, q̃ nihil ꝓhibet, quod aliquid alteri conferat multiplicitatem: & tamen quod iſta multiplicitas ſolũ ſit in dictione una. Verbi gratia hæc propoſitio. b. conuenit eſſe. a. habet duas acceptiones ab hoc verbo conuenit. & tamen tota multiplicitas eſt in hoc quod dico. b. Similiter dicerent in propoſitio, quod nihil prohibet, quod tempus conferatur ab hoc uerbo ſanabatur huic quòd dico laborans, & tamen quod tota multiplicitas ſit in hoc, quod dico, laborans.

¶Sed contra. Et primo contra hoc quod dicitur, quod hoc quod dico laborans, nō ſignificat duplex tempus. Priſcianus in magno uolumine dicit, quòd participiũ deſinens in ens, vel in ens conſignificat duplex tempus ſcilicet præſens & pręteritum imperfectũ, & idem dicit in minori, ergo &c.

¶Item modi ſignificandi abſoluti, & reſpectiui præcedunt ordinationem dictionis in oratione, cum ſint principia ordinandi dictionem cum dictione in oratione. Et huius ſignum eſt: nam Priſcianus in magno volumine primo determinat de modo ſignificandi antequã determinet in minori de oratione, non uidetur ergo rationabile, quod aliquis modus ſignificandi conferatur dictioni ex ordinatione eius in oratione.

¶Item licet aliqua dictio alteri poſſet conferre aliquē modum ſignificãdi reſpectiuum, cum ſecũdum modos ſignificandi reſpectiuos adinuicem dependeant, non tamen uidetur, quod aliqua dictio poſſet alteri conferre ali-

aliquem modum ſignificandi abſolutum: cum ergo tépo ſit modus ſignificandi abſolutus: non videtur, quod aliqua dictio poſſit tempus conferre alteri. ¶ Ad illud quod dicitur de illa conuenientia inter præſens & præteritum imperfectum: veritatem habere poſſet, ſi caderent ex vna parte orationis. ¶ Quid autem ſit tenédum, non poteſt bene probari per rationes demõſtratiuas: Nam iſta materia propinqua eſt impoſitionibus hominum, in quibus non eſt ratio quærenda.

VERVNTAMEN põt dici ad præſens: quod hæc eſt diſtinguenda. Laborans ſanus eſt: ex eo quod laborans poteſt accipi pro laborante nunc & prius. Et ad hoc multum facit quod dicit. Priſcianus, ſcilicet quod participium conſignificat duo tempora. Propter hoc dico, quod tertius modus æquiuocationis eſt ex hoc, quod dictio de ſe conſignificat plura: & non ex adiuncto.

¶ Ad primum argumentum dicendum: quod tantum duo ſunt, modi communes, & tertius, modus, non eſt communis: ſed amphibologiæ, appropriatur. Et iſto modo loquendi vtitur Ariſtotele in libro. 2. de anima. vbi diſtinguit ſenſibilia propria & communia. Et dicit, quinque ſunt ſenſibilia communia ſcilicet motus, quies, numerus, magnitudo, & figura. Et tamen iſta non ſunt communia cuilibet ſenſui: ſed quædam ſic, & quædam non. Numerus, enim odoratui non conuenit. ¶ Ad aliud dicendum, quod duo participia nobis deficiunt ſcilicet præſens, paſſiui, & præteritum actiui: quod circũloquimur ſic dicendo, Sum qui legi, ſed hoc non intelligit de præterito imperfecto. ¶ Ad tertium dicendum, quod illud argumentum eſt commune vtrique parti. Nam quidam ſunt modi ſignificandi reſpectiui: & quidam abſoluti: modo multiplex in modis ſignificandi reſpectiuis poteſt determinari per mediatè adiunctum. Et hoc intelligit Boetius. Sed tempus eſt modus ſignificandi abſolutus. & ideo non oportet, quod per mediatum determinatur.

¶ Ad quartum dicendum, quod iſtæ duæ propoſitiones veræ ſunt: non laborans ſanus eſt. Et adiungo ſicut philoſophus: laborans non nunc: ſed prius. Ité ad prin-

cipale, quod non ſit diſtinguenda, probatio: quia quãdocunque eſt multiplicitas in termino abſolute Ariſt. in manifeſtando exempla ſemper manifeſtat ubi eſt multiplicitas, abſolutè eſſe diſtinguendum. Dicit enim, quod expedire eſt duplex. Sed in manifeſtando exempla iuxta tertium modum æquiuocationis non manifeſtat multiplicitatem in aliquo termino abſolutè.

Dicit enim laborantem quemlibet facere vel pati: non tantum vnum ſignificat. videtur ergo, quod multiplicitas fuerit in toto, & non in iſta particula laborans. Dico, quod Ariſtotil. hanc multiplicitatem manifeſtãs tertij modi æquiuocationis dicit hoc totum, laborantem quẽlibet facere vel pati multa ſignificare, ut deſignet hunc modum accipi penes conſignificata dictionũ: quæ quidem ſunt modi ſignificandi, qui modi ſignificandi dictioni inſunt, ut in oratione ordinatur. Quilibet enim modus ſignificandi ineſt dictioni, ut ordinationem habet, cum licet modi reſpectiui ſint principia ordinandi dictionem cum alia. Et licet tẽpus nõ ſit principium ordinandi dictionẽ, cum dictione ſcilicet appoſitum cum ſuppoſito, eſt tamen menſura actus qui ab eo egreditur.

¶ *Secundum amphibologiam tales velle me accipere pugnantes. Et putas, qđ quis ſcit hoc ſcit &c. Cap. ſecundo primi huius.*

Quæſtio. XVIII.

Circa amphibologiam, primo quæritur utrum vnitas vocis complexæ ſit ſufficiens principium diſtinguendi amphibologiam ab æquiuocatione. Quod non videtur, quia complexum & incomplexum ſolum differunt materialiter, ſed diuerſitas in materia non concludit diuerſitatem in forma. Sed loci ſophiſtici diſtinguuntur ſecundum ſpeciem: ergo per complexum, & incomplexum ſolum non diſtinguuntur.

¶ Item complexum & incomplexum differunt ſicut pars & totum, ſed pars & totum non diſtinguuntur ſpecie: quia quæ diſtingnuntur ſpecie totaliter ſunt diuerſa: ſed pars & totum 2

tota-

totaliter non sunt diuersa: ergo &c. ¶ Ad oppositum. Aequocatio & amphibologia differunt, sicut dictio & oratio: sed dictio & oratio differunt ꝑ cõplexum & incomplexum: ergo &cet.

Quæs. XIX.

IVxta hoc quęritur utrum diuersa ratio construendi requiratur ad amphibologiam. Quod sic uidetur: quia omnes paralogismi eiusdem fallaciæ dicuntur habere unum principium non existentiæ, sicut unum principium apparentiæ: sed aliqui paralogismi, huius fallaciæ non habent aliud principium non existentiæ, quam diuersam rationẽ construendi: ergo diuersa ratio construẽdi ad amphibologiam requiritur. ¶ Si dicatur, qđ omnes loci huius fallaciæ habent unam causam communem non existentiæ scilicet diuersitatem sententiæ: & per consequens, quod illud assumptum est falsum, quãdo accipitur quod aliqui paralogismi habent diuersam rationem construendi pro non existentia. Contra. In aliquibus paralogismis huius fallaciæ diuersitas sententiæ resultat ex diuersitate constructionis, sicut ex causa: modo unius effectus secundum rationem, una est causa secundum rationem. Cum ergo diuersitas sententiæ in omnibus paralogismis huius loci reperiatur: & in aliquibus ut planum est resultet ex diuersitate constructionis: videtur quod diuersa ratio construendi requiratur ad amphibologiã. 2
¶ Item in oratione amphibologica tria requiruntur, scilicet uox, significatum, & modi significandi dictionum. Sed diuersitas sententiæ non resultat ex uoce: nam uox manet eadẽ. Nec ex diuersitate significati. Nam hæc per se requiritur ad æquiuocationem. Oportet ergo, quod diuersitas sententiæ in amphibologia resultet ex diuersitate modorum significãdi dictionũ, quæ causat diuersitatẽ constructionis. Item hoc patet per signum: nam Aristo. 3
instruẽs nos circa illam fallaciã, non ponit aliquem paralogismũ, quin in eo cõtingat reperire diuersitatẽ cõstructionis. ¶ Ad oppositũ. Quandocunque duo sic se habent adinuicem, quod contingit reperire unum

ſine altero: vnum nõ eſt de ratione alterius, licet econuerſo. Quia enim contingit reperire animal ſine homine: ideo homo non eſt de ratione animalis, licet econuerſo. Sed contingit reperire amphibologiam ſine diuerſa ratione conſtruendi, vt patet hic. Littus aratur: ergo &c.

AD PRIMAM quęſtionẽ dicendum, q̀ vnitas vocis complexæ ſecundum materiam & formã eſt ſufficiens principium diſtinguendi amphibologiam a quolibet alio loco ſophiſtico in dictione & extra. Per hoc enim, quòd eius apparẽtia accipitur ex parte vocis: diſtinguitur a locis extra dictionem. Et ꝑ hoc, quòd dicitur ſecundũ materiam & formam diſtinguitur a compoſitione & diuiſione & accentu. Et per hoc, quòd eſt ibi vera multiplicitas, diſtinguitur a figura dictionis, ad quam non exigitur niſi vnitas phantaſtica. Per hoc quòd dicitur vocis complexæ, ab æquiuocationæ diſtinguitur. Eſt.n. complexum ſufficiens principium diſtinguendi ipſam amphibologiam ab æquiuocatione. Nam diuerſitas aliquorum ſecundum ſpeciẽ prouenit ex diuerſitate materiæ & formæ, Sed cõplexum & incomplexum differunt ex parte materię & formæ: ergo loci qui accipiuntur ſecundum complexum & incomplexum, differunt ſpecie. Quod autem complexum & incomplexũ differant ex parte materię hoc patet per ſimile. Nam alia eſt materia propria ipſius lapidis & ipſius domus. Similiter alia eſt materia complexi & incomplexi. Propria materia autẽ complexi ſunt dictiones per ſe ſignificatiuæ. Sed materia incomplexi ſunt ſyllabæ & literæ non per ſe ſignificatiuæ. Differũt etiam ex parte formę. Nam forma complexi conſiſtit in vnione dictionum, quæ per ſe ſignificant. Sed forma incomplexi conſiſtit in vnione literarum & ſyllabarum, quæ per ſe non ſunt ſignificatiuæ. Differunt ex parte materiæ & formæ. ergo &c. ¶ Ad primum argumentem dicendum, quòd complexum & incomplexum magis differunt, quàm ſecundum materiam: quia ſecundum formam, vt dictum eſt. ¶ Ad ſecundum dicẽdum, quod duplex eſt totum, ſcilicet homogenum & etherogenum. In toto autẽ primo modo dicto eſt idem

idem nomen totius & partis. Quælibet enim pars ignis é ignis, & quęlibet pars carnis est caro. Et ideo in toto homogeneo pars non differt a toto specie. In toto autem secundo modo dicto nomen totius non conuenit cuilibet parti: quælibet .n. pars hominis non est homo. Et sicut duplex est totũ, sic duplex est pars, scilicet homogenea & etherogenea. Pars autem primo modo dicta non differt a suo toto specie. Sed secundo modo dicta potest dupliciter considerari. Aut vt est per formam totius. Et adhuc talis pars a suo toto non differt specie. Aut est quoddã compositum in se habens esse distinctum ab esse totius. Et talis pars potest differre a suo toto specie. Et sic intelligimus amphibologiam accipi ex parte uocis complexæ, & æquiuocationem ex parte uocis incomplexæ, prout scilicet incomplexum habet esse distinctum a complexo.

AD aliam quæstionem dicendum, quod ad amphibologiam, sicut ad quemlibet alium locum sophisticum duo requiruntur, scilicet apparentia & non existentia. Si enim aliquid appareat, & simul cum hoc existat, deceptionem non causat. Similiter si aliquid nõ existat, nec apparentiam habeat, nullã causabit fallaciam. ¶ Sed sciendum, quod duplex est multiplicitas, in dictione & extra dictionem. In dictione est triplex multiplicitas .s. actualis, potentialis, & phantastica. Actualis multiplicitas est, quando est ibi identitas vocis secundũ materiam & formam, quæ est prolatio. Potentialis est quãdo est ibi identitas uocis secundum materiam, & nõ secundum formam. Phantastica est quando aliqua dictio vnum significat, sed propter similem figurationem uidetur aliquid aliud significare. Nam omnis multiplicitas aut est uera, aut non uera. Si non uera, tunc ibi est est figura dictionis. Si est uera multiplicitas, aut ibi est identitas uocis secundũ materiam & formam, aut secũdum materiam tantum. Si secundum materiam tantũ, aut hoc erit in uoce cõplexa, & tunc habemus compositionem & diuisionem. Si in uoce incomplexa, tunc habemus accentum. Si sit identitas secũdum materiam, & formam, & ista identitas sit in uoce complexa, sic est am

phi-

phibologia. Si in uoce incõplexa, sic est æquiuocatio. Nunc uidendum est, utrum ad amphibologiam requiratur diuersitas cõstructionis. Et dicendum, q cum amphibologia operetur actualem multiplicitatem, quę prouenit ex diuersitate sententię, diuersitas autem sententiæ haberi potest sine diuersa ratione construendi. Concludendum est ergo, quòd ad amphibologiam non requiritur diuersitas constructionis. Quod autem diuersitas sententiæ non semper proueniat ex diuersitate constructionis, hoc patet. Nam inter constructibilia q̃ tantum uno modo construũtur adinuicem, potest esse diuersitas sententiæ, quia inter illa potest esse diuersitas habitudinis, & ex diuersitate habitudinis sequitur diuersitas sentẽtiæ. Verbi gratia, si dicatur liber Ari. Hic potest esse habitudo efficiẽtis ad effectum, ut sit sensus liber est Aristotelis, ut efficientis. Vel potest esse habitudo possessi ad possidẽtem, ut sit sensus, liber est Aristotelis, ut possidentis. Similiter aliqua oratio potest significare aliquẽ conceptum ita quòd partes illius orationis significent partes conceptus, vt si dicatur. Littus aratur. Hæc.n. oratio significat scissionem littoris, & partes orationis significant partes illius conceptus. Et ista oratio absque diuersa ratione construendi potest transferri ad significandum annihilationem temporis. Et hoc propter aliquam similitudinem, nam omnes transferẽtes secundum aliquam similitudinem transferũt. ¶ Ad primum argumentũ dicendum, q omnes paralogismi istius loci habẽt unum principium commune non existentiæ.s. diuersitatẽ sententiæ, cui etiam multotiẽs annectitur diuersa ratio construendi. ¶ Ad rationem in contrarium, cum dicitur. Vnius effectus &c. Dicendum, q ista propositio non est generaliter vera Nã sanitas potest induci a natura & per artem. Et quædã animalia eiusdem speciei possunt generari per putrefactionem & per propagationẽ. Vnde licet diuersitas cõstructionis quandoq; fuerit causa diuersitatis sentẽtiæ, hoc tamen non concludit, q vbicunq; fuerit diuersitas sẽtentiæ, q ibi fuerit diuersitas cõstructionis. ¶ Ad aliud principale dicendum, q si penes nullum istorum accidat

dat diuerſitas adhuc poteſt tota oratio complexa diuerſa ſignificare. Sicut patet in iſta oratione multiplici ſecundum compoſitionem, & diuiſionem. Poſſibile eſt ſedentem ambulare. Eadem enim ſignificata & eundem modum ſignificandi habet iſta oratio in ſenſu compoſito & diuiſo. Et ſimiliter ut videtur poteſt eſſe in amphibologia. Sed illud non ſoluit, nam modus proferendi coniunctim uel diuiſim, eſt modus proferendi ſiue ſignificandi ipſius complexi inquantum tale eſt. Et ideo in cõpoſitione & diuiſione accidit diuerſitas ſententiæ propter tales modos ſignificandi, ſed in amphibologia non ſunt tales modi ſignificãdi, propter quod uidetur, ꝙ in amphibologia reſultet diuerſitas ſententiæ ex diuerſitate modi ſignificandi dictionum. Et dicendum eſt nunc ad rationem, ꝙ in amphibologia quandoq; ex diuerſa ratione cõſtruendi reſultat diuerſitas ſententiæ. Vel ſaltem diuerſitati ſentẽtiæ annectitur diuerſa ratio conſtruendi. Quandoq; autem in amphibologia diuerſitas ſententiæ reſultat, eo ꝙ tota oratio transfertur a propria ſignificatione ad impropriam, ut ſi dicatur: Littus aratur. ¶ Ad ultimũ dicendum, ꝙ Ariſt. ſufficienter inſtruxit nos quantum ad hoc, ꝙ per ſe requiritur ad amphibologiam, quia ad illam requiritur unitas uocis ſecundum materiam, & formam, & diuerſitas ſentẽtiæ. Et quantum ad hęc duo ſufficiẽter inſtruxit nos: ſed quia diuerſitati ſententiæ accidit diuerſa ratio conſtruendi, ideo Ariſt. ponit tales paralogiſmos.

¶ *Putas eſt tacentem dicere. duplex enim eſt tacẽtem dicere, & hunc dicere, & quæ dicuntur. Cap. ſecundo primi huius.*

Quæſtio. XX.

QVæritur ſuppoſito, ꝙ in aliquo paralogiſmo reperiatur diuerſitas conſtructionis, utrum talis oratio ſub vno actu proferendi poſſit multa ſignificare? Et videtur, ꝙ non. Nam ad hoc ꝙ iſta oratio, Pugnantes vellem me accipere, repræſentet diuerſos ſẽſus, neceſſe eſt, ꝙ ibi ſit diuerſitas conſtructionis. Sed ad diuerſitatẽ cõſtructionis ſequitũ diuerſitas ꝓlationis.

Nam

Nam secundum q ly me ad diuersitatem constructionis sequitur construitur a parte ante, est vna prolatio. Et secundum, quòd construitur a parte post est alia, sub vno ergo actu prolationis nō potest multa significare. ¶ Itē secundum, quòd ly me constituitur a parte ante necesse est intelligere modum significandi a parte ante, & per consequens necesse est intelligere vocem ipsam a parte ante: quia modi significandi non sunt sine voce. Similiter secundum, quòd ly me constituitur a parte post, necesse est intelligere modum significandi a parte post, & ipsam vocem, sed unico actu proferendi nō potest intelligi ly me a parte añ, & a parte post, ergo &c. ¶ Itē cōstructio est congrua dictionum ordinatio. Sed in hoc dicto. Vellem me accipere pugnantes, est tantum vnica dictionum ordinatio, ergo tantū vna constructio.

1. elenchorū. cap. 2. ¶ Ad oppositum. Arist. dicit istam orationem esse distinguendam. Contingit tacentem dicere, sed hoc nō esset nisi ista oratio vnico actu ꝓferendi diuersa significaret. ¶ Item nisi ita esset. actualis multiplicitas non differret a potentiali, quia pro tanto dicimus aliquā propositionem esse multiplicem secūdum compositionem & diuisionem, quia talis oratio diuersis prolationibus ad diuersos sensus determinatᷣ. AD QVAESTIONEM dicendum, q cum amphibologia operetur actualem multiplicitatem secundum Alexandrum, necesse est amphibologicam orationem sub vno actu proferēdi diuersos sensus repræsentare. Et ratio huius est. Quia nomina & verba transposita habent eadem significata, & eundē modum significandi, cum significata & modi significādi sint essentialia dictioni. Sed transpositio est sibi accidentalis, inter nomina n. quæ tātum uno modo construūtur manifestum est, q transpositio nō diuersificat modos significandi dictionum, qui sunt principia construendi. Idem enim est dicere, Pelei filius, & filius Pelei. ¶ Vlterius ista oratio. Pugnantes vellē me accipere, sub isto actu proferendi, actu repræsentat hunc sensum. Vellem accipere pugnantes. Et ista oratio, pugnantes vellē accipere me, actu repræsentat hunc sensum. Vellem q pugnantes acciperent me. Cū ergo nomina, & uerba trāspo-

posita idem significent, oratio primo modo prolata repræsentabit actu secundum sensum, & secũdo modo prolata primum sensum. Ista ergo oratio pugnãtes vellem accipere me, sub vno actu ꝓferendi repræsentat actu diuersos sensus. Et hoc satis sequitur ex hoc, ꝙ actualem multiplicitatem operatur. ¶Ad primum argumentum concedo maiorem, sed cum dicitur in minori, quòd ad diuersitatem constructionis sequitur diuersitas prolationis. Nego, quia modi significandi sunt causæ cõstructionum qui manẽt in terminis transpositis. ¶Ad aliud dicẽdum, cum dicitur pugnãtes vellẽ me accipere, ꝙ ad hoc ꝙ habeatur iste sensus. s. ꝙ vellem accipere pugnãtes, necesse est intelligi ly me construi a parte ante de ly accipere, ita ꝙ eius dependentiam a parte ante terminet, quia cõstrui a parte ante nihil aliud est, quàm ꝙ modi significandi dictionis correspondeãt modis significandi ipsius verbi, qui debentur ei per comparationem quam habet ad substãtiam, a qua actus egreditur a parte ante. Et similiter cõstrui a parte post nihil aliud est, quàm ꝙ modi significandi dictionis correspondeant modis significãdi ipsius uerbi, qui ei debentur per comparationem ad substantiam a qua actus egreditur a parte post. Vnde modi significãdi dictionis possunt habere correspondentiam cum modis significandi uerbi, ꝙ ei debẽtur per comparationem ad substantiam, a qua actus egreditur. Vnde congruitas orationis resultat ex correspondentia modorum significandi, & non ex ordinatione eorum nisi per accidens. Vnde potest intelligi aliqua dictio construi a parte ante, licet uox a parte ante non ordinetur. Et cum dicitur ulterius, ꝙ si modi significandi eius quod est ly me, intelligũtur a parte ante, necesse est uocẽ intelligi a parte ante. Verum est secundum correspondẽtiam. Vnde ad hoc, ꝙ ly me construatur a parte ante, uel a parte, post sufficit correspondentia in modis significandi, nec oportet, ꝙ aliud vocaliter intelligatur, quòd ibi est proferre a parte ante, vel post, unde ista oratio, pugnantes uellem me accipere, sub uno actu proferendi diuersos sensus repræsentat siue ly me uocaliter proferatur a parte ante

te uel post. ¶ Ad ultimum dicendum, quod hæc consequentia non ualet. Tantum est una ordinatio dictionũ: ergo tantum una constructio.

Quæstio. XXI.

QVæritur vtrum oratio multiplex secundum amphibologiã uno modo prolata, sit multiplex quocunque modo proferatur? Et q̃ sic, videtur. Quia causa in actu & effectus in actu simul sunt & non sunt ex quinto metaphysicæ. Sed modi significandi sunt causæ diuersitatis constructionis. Et modi significandi manent idem quocunque modo proferatur. ergo &c.

¶ Item nomina & verba trã
2 sposita idem significãt: quocunque ergo modo transpo nantur termini: non auferunt multiplicitatem a propositione. ergo &c. ¶ Item si
3 determinata prolatio determinaret orõné multiplicem ad alterum eius sensum: actualis multiplicitas a potétiali nõ differret. consequentia patet: quia oratio multiplex secũdum potentialem multiplicitatem ad alterũ sensum determinari potest per determinatam prolationem. ¶ Ad oppositum. Nisi determinata prolatio determinaret orationem amphibologicam ad alterum sensum, nulla habitudo sillogistica esset sine multiplicitate. Et uniuersaliter: vbicunque hoc uerbum: est: prædicaretur tertium adiacens: talis oratio esset distinguenda. & sic tunc hæc esset distinguenda: homo est animal. ¶ Item orationes imperfectæ essent simpliciter perfectæ. Hęc enim esset pfecta: albus est homo. Et similiter oratio incongrua esset congrua simpliciter, ut hæc mulier est uir alba. Itẽ Aristo. dicit in primo huius. qđ in elencho concludente hanc conclusionem contingit tacentem dicere est multiplicitas in contradictone, & non in syllogismo. sed con clusio sequit̃ ex istis premissis. quicquid contingit esse album, contingit dicere, Tacentem contingit esse albũ, ergo tacentem contingit dicere, maior non est multiplex, quia tunc esset peccatum in syllogismo, & non in contradictione solum, nec per eandem rationem minor. hoc non esset nisi determinata prolatio determinaret orationé amphibologicam ad alterum sensum.

Circa

CIRCA ISTAM queſtionẽ eſt duplex opinio. Quidam dicunt, ꝙ oratio multiplex ſecundũ amphibologiã vno modo prolata eſt multiplex ẽt quocunque alio modo ꝑferatur. Vnde iſti dicut, iſtã orationem eſſe diſtinguendam: homo eſt animal.

¶ Alia opinio eſt, quòd oratio amphibologica non eſt alia, quàm illa, quæ ſub eodem actu proferendi multa ſignificat, vt in hac. Iſti aſini ſunt epiſcopi. Neutra iſtarum opinionũ eſt vera ſimpliciter: Prima enim ponit tãtam indeterminationem in ſermone, quod vix homo poſſet, vbi hoc verbum eſt, prędicatur tertium adiacẽs, conceptum determinatum audienti exprimere: ergo propter finem ſermonis nõ debemus ponere indeterminationem tantam in ſermone. Secunda opinio ponit multas orationes multiplices ſecundum amphibologiam non eſſe diſtinguendas. quia ſi dicatur. pugnantes vellem me accipere. planum eſt, quod ly me, & ly pugnantes, ſecundum hunc ſitum non poſſent pluribus modis conſtitui: ita quòd ordo conceptuum correſpondeat ordinationi dictionum.

PROPTER hęc dicendum, ꝙ oratio multiplex ſecundum amphibologiam cum operetur actualem multiplicitatem vno actu proferendi: multos ſenſus repræſentat. Tamẽ oratio multiplex ſecundum amphibologiam vno modo prolata non eſt multiplex quocunque alio modo proferatur. Et huius ratio eſt. Nam penes primũ modum amphibologiæ ꝓuenit multiplicitas ex diuerſitate conſtructionis actualis, & nnn potentialis. Sed cauſa diuerſitatis actualis cõſtructitionis non eſt, ꝙ dictiones habeãt modos ſignificandi, ſecundum quos ſũt adinuicem conſtructibiles. Nec cauſa præciſa eſt, ꝙ dictiones in ordinatione ſint ſibi proximæ. Sed cauſa diuerſitatis actualis conſtructionis eſt, quod modus ſignificandi dictionis fuerit mutuo dependens: Ita ꝙ dependentia ex vtraque parte dictionum, fuerit mutua. Vnde ſi dicatur: homo aĩal eſt. Hæc oratio eſt diſtinguẽda, eo ꝙ modus ſignificandi huius verbi, eſt, dependens eſt. Et hoc quod dico homo ratione qualitatis põt iſtã dependentiam terminare & hoc quod dico, animal. Set ſi dicat: hõ eſt aĩal: hæc

oratio non est distinguenda. Nam modi significandi non sunt hic mutuo dependentes: quia dependentia de ly est: a parte ante & a parte post sufficiēter terminatur. ¶Est tamen intelligendum, q̧ licet terminata prolatio determinet orationem multiplicem secundum actualē multiplicitatem, & potentialem, sicut accidit in compositione, & diuisione: una tamen multiplicitas ab alia differt. Nam determinata prolatio orationis multiplicis secundum multiplicitatem punctuando ad alterū sensum potest ipsam determinare, manēte semper eodem ordine uocum. Sed determinata prolatio manente eodem ordine uocum pūctuando non determinat orationem multiplicē secundum actualem multiplicitatem ad alterum sensum, sed ipsa transpositio terminorū. Si enim dicatur. Pugnantes vellem me accipere: ly pugnantes &c nō per punctuationem ad alterum sensum potest determinari.

¶Ad primum dicendum, q̧ causa diuersitatis actualis constructionis non est, quòd dictiones habeant modos significandi, secundum quos sunt adinuicem constructibiles, sed ad diuersitatem actualis cōstructionis requiritur, quòd illi modi sint dependentes, ut dictum est. ¶Ad aliud, cum dicitur nomina & uerba &c. dicendū, q̧ uerum est, non tamen in oratione multiplici. Et huius signum est, q̧ Arist. probat istam propositionē per contradictionem, & in multiplicibus non est contradictio. Quid autem sit dicendum ad tertium, patet in positione. ¶Ad argumenta in oppositum ad primum patet ex dictis. ¶Ad secundum dicendum, quòd hæc est imperfecta, albus est homo. Et si dicatur, quòd ly albus potest construi a parte post, dicendum est, quod dependentia uerbi a parte post sufficienter determinatur, & ideo non oportet, q̧ a parte post construatur. ¶Ad aliud dicendum, quòd hæc est incongrua, Mulier est uir alba, quia uerbi dependentia per hoc q̧ dico vir, determinatur, nec mulier ad ly alba in tali situ refertur, nec uerbum dependet. ¶Ad ultimū dicendum, quòd hæc cōclusio: contingit tacentem dicere, ex non multiplicibus potest sequi sic, contingit quòd sortes dicat sortes est tacens &c.

Ter-

¶ *Tertius uerò quando cõpositum plura significat &c. cap. ij. primi huius.*

Quæstio. XXII.

QVæritur circa tertium modũ amphibologiæ: utrum hęc sit distinguẽda secundũ tertium modum amphibologiæ: scit seculum? Et videtur quòd nõ: quia hæc oratio est imperfecta in altero sensu. Vt constructio ly seculum, a parte post: quia tunc deficit suppositum. ¶ Ad oppositum est Arist. qui dicit, quòd hic est tertius modus amphibologiæ: scit seculum.

AD ISTAM qõnem dicunt quidam, quod hæc est distinguenda secundum tertium modum: scit seculum. Et dicũt, quod tertius modus amphibologiæ est: quando oratio per se solum significat unum: iuncta autem alteri plura. Sed si hoc pronomen hoc iungatur isti orationi: hæc oratio primo significabit plura, ut si dicatur: Hoc scit seculum: habeat scientiam alterius, uel q alterũ habeat scientiam seculi. Et quòd sic debeat intelligi & assignari tertius modus, hoc dicunt ipsi: patet per literã Aristo. quia tertius modus est secundum ipsum, quando oratio per se significat unum: iuncta autem alteri plura. ¶ Vlterius assignant differentiam inter primum modum, & tertiũ: quia primus modus est quando oratio significat plura primo: si ab illa oratione auferatur aliqua eius pars: adhuc significabit plura: ut patet in ista. Pugnantes uellem me accipere. Sed tertius modus est: quando ablato aliquo residuum non significat plura: ut patet in ista oratione: hoc scit seculũ. Auferatur ly hoc: & residuum non significat plura. ¶ Sed contra arguo tripliciter. Primo, quod ista oratio, quam ipsi ponunt multiplicem, non sit multiplex: quia in primo & tertio modo amphibologiæ resultat diuersitas sententiæ ex diuersitate constructionis actualis. Sed diuersitas constructionis actualis resultat ex hoc, qd modi significandi fiunt ad inuicem dependentes: sed depẽdẽtia huius verbi scit: sufficiẽter terminatur a parte ante & a parte post. Videtur ergo, quòd hęc non sit multiplex: hoc scit seculum. ¶ Item dato, q hæc sit distinguenda: ostendo

quòd non sunt distinguēda sc̄dm tertium modū. Primo per literam Aristo. quia ipse dicit, q tertius modus amphibologiæ est: quando oro per se significat unum: iuncta tn̄ alteri significat plura: ut scit seculum: Nam vtrunque & scire & seculum si cōtingat per se dicere, vnum quidem significat: ambo aūt plura. Si ergo hoc qđ dico ambo, includit coniunctim: & hoc qđ dico vtrūq; significat diuisim, videtur q ista oratio. scit seculum. nō coniuncta alteri debeat plura significare. ¶ Itē multiplicitas amphibologię sc̄dm tertium modum prouenit ex hoc, q eadem oratio sc̄dm materiā & modum pronunciandi significat plura alteri adiuncta: illa ergo oratio, quæ primo significat plura principaliter nō est amphibologica sc̄dm tertium modum: Sed hæc, hoc scit seculum, est hmōi. ergo &c. Probatio minoris: quia ista oratio non indiget aliquo, ul sit plurium significatiua: ergo ista oratio primo plura significat. ¶ Item, quòd dr̄ia assignata inter primum modum & tertium non ualeat. probatio per simile in æquiuocatione: quia ad hoc qđ oratio sit multiplex secūdū ęquocationē, & hoc primo modo non requiritur, q ibi ponantur plures termini ęquiuoci. hęc.n. est distinguēda sc̄dm primū modum. Canis currit, sicut & hæc. canis expedit: ergo ad hoc quòd oratio sit multiplex secundum modū amphibologiæ: nō oportet, quod ablato aliquo remaneat multiplicitas in propositione residua.

AD QVAESTIONEM ergo dicēdū, q hęc est multiplex secundum tertium modum: scit seculum. Sed intelligendum, q tertius modus amphibologiæ est: quando oratio de se solum significat unum: ipsa tamen iuncta alteri significat plura. p Aristotele. in litera: non tamen sic intelligendo, quòd multiplicitas sit in toto aggregato primo, sicut ponit alia positio, sed tota multiplicitas est in ista particula, scit seculum, ut tn̄ ad aliud refertur, sicut est in ista propositione b. contingit esse. a. Huic.n. quod est. b. attribuūtur duæ acceptiones, & non ipsi ꝓpositioni. Nec ēt ipsi. b. absolutè considerato, sed ipsi. b. ut stat sub tali p̄dicato similiter in proposito. Nam hæc oratio, scit seculū, de se seculum: de se solū significat unum; iuncta tn̄ alteri plu-

ra

rá ſignificat, ut ſi dicat: Sortes ſi eſt ſapiens: ſcit ſeculũ: hoc conſequens ſcit ſeculũ: eſt diſtinguendum. Ex eo q ly ſeculum: poteſt conſtrui a parte poſt de ly ſcit. Et tũc eſt sẽſus. Si ſortes eſt ſapiẽs, ipſe habet ſcientiam de ſeculo. & ſic eſt propoſitio uera. Si ly ſeculum cõſtruat a parte ante de ly ſcit: tũc eſt propoſitio falſa: ſub hoc ſenſu. Si ſortes eſt ſapiens: ſeculum habet ſcientiam &c.

¶ Vlterius eſt intelligendũ, q dñ̄a eſt inter tertium modum amphibologiæ & primum: quia primus eſt quan do oratio primo & principaliter plura ſignificat. Tertius aũt modus eſt: qñ oratio ſignificat plura: ut ad aliud habeat relationẽ. Vnde dicerem, q hic eſt primus modus amphibologiæ: hoc ſcit ſeculũ: quia hæc oratio primo & principaliter plura ſignificat: ſed hic eſt tertius modus: ſcit ſeculum, qa iſta oratio de ſe non ſignificat, niſi unum, & iſta adiuncta alteri plura ſignificat. Ita q tota multiplicitas ſit in iſta particula: ſcit ſeculum, ꝑut alteri adiungitur. ¶ Per hęc ad rationem principalem: cum dicitur, quòd huic orationi: ſcit ſeculum: deficiet ſuppoſitum, ſi ly ſeculum conſtruatur a parte poſt. Dicendum, quòd hæc oratio poteſt habere ſuppoſitum ex illo cui adiungitur. ¶ Sed contra hæc arguo tripliciter. Primo ſic. Multiplicitas actualis in oratione non reſultat niſi ex coniunctione partium ipſius orationis. Sed ex nulla coniunctione partiũ iſtius orationis, Scit ſeculum, reſultat diuerſa sẽtentia, quia utrunque de ſe unum ſolum ſignificat: ergo hęc oratio, Scit ſeculum, non eſt multiplex ſecundũ amphibologiam. Et confirmãtur ratio. iſte intellectus. Sortes ſcit ſeculum. qui debet eſſe alter ſenſus ex coniunctione iſtarum partium haberi non poteſt. ¶ Sed forte dicetur, q hæc ratio ſolũ concludit, q hic non ſit primus modus amphibologię, Scit ſeculum: quia primus modus amphibologiæ eſt: quando diuerſitas ſententiæ reſultat ex coniunctione partium orationis. Sed tertius modus eſt, quando oratio de ſe ſignificat unũ: & ipſa iuncta alteri ſignificat plura. Vnde quòd hic non ſit primus modus amphibologiæ concludit ratio. ¶ Contra. Hæc oratio non habet ſignificatum, nec modum ſignificandi, niſi ex

partibus: quod ergo partibus non confert significatum, nec modum significandi, nō faciet orationem plura significare. Sed tale adiunctum non confert partibus significatum, nec modū significandi, ergo hæc oratio: Scit seculum: non significat plura ex adiunctione aliqua. Sed dicendum est ad rationem, quòd in partibus orationis per se acceptæ, sunt modi significandi, secundum quos ipsæ adinuicem diuersimodè possunt construi. In hoc enim quod dico, seculum, est casus rectus ratione cuius potest supponi uerbo a parte ante: & cum eo intransitiuè construi in ratione suppositi. Et in hoc quod dico. Secuculum: est casus accusatiui, ratione cuius potest cōstrui cum verbo a parte post transitiuè. Cum igitur dicitur, quòd adiunctum non confert significatum partibus, nec modum significandi, dico, quòd adiunctum confert actum huic quod dico Seculum: per quem in altero sensu potest construi cum ly scit a parte ante: per hoc quòd suppositum præcedentis orationis potest supponere uerbo. Secūdo dat actu m huic quod dico Seculum: ut possit construi cum hoc: quod dico: scit: a parte post. Hęc enim oratio non posset esse perfecta: si hoc quod dico Seculum: a parte post construeretur, nisi aliquid redderet suppositum huic qđ dico scit, a parte ante. Vnde quod reddit suppositū, dat actum huic quod dico Seculum, ut construatur a parte post de ly scit &c. ¶ Item adhuc potest obijci secundo sic, quòd si hæc oratio. Scit seculum. nō significaret plura, nisi ut alteri adiungitur: sequitur, quòd totum aggregatum primo significet plura: quia quando aliqua operatio non potest inesse alicui, nisi ut illud iunctum est cum alio: dicimus illam operationem esse utriusque, ut si trahere nauem non insit sorti, nisi per adiutorium Platonis: utrique attribuimus hunc actum, qui est trahere nauim, & non alteri per se. Si ergo hæc oratio, Scit seculum: non significat plura, nisi ut iuncta alteri: uidetur quòd totum aggregatum primo significet plura. ¶ Item tertio hoc uidetur esse de intentione Aristote. Dicit enim, quòd tertius modus amphibologiæ est quando compositum significat

ficat plura: separatum uerò unum solum. Vt Scit seculum: nam ly scire, & ly, seculũ, unum significat: ambo autem plura. Si ergo Aristo. uniformiter accipiat utrunque diuisim, & ambo coniunctim: uidetur quod hæc oratio: scit seculum, de se debeat significare plura: & non ex adiunctione cum alio. ¶ Ad primum istorum duorum dicendũ, quòd ratio non concludit, quin tertius modus amphibologiæ sit ex coniunctione alicuius cum alio. Et ad maiorem rationis, cum dicitur: quando aliqua oratio non inest uni, nisi ut iunctum est alteri &cæte. Dico, quòd maior habet sic intelligi, quòd ista oratio est utriusque uel unius partis, ut attributionem habet ad aliam. ¶ Ad aliud dicendum, quòd Aristote. in illa litera intelligit, quod multiplicitas tertij modi nõ resultet ex hoc, quod aliqua dictio ibi habeat plures significationes. Vnde idem est, ac si diceret, quod hæc oratio & eius partes solum unum significant: adiuncta autẽ plura. ¶ Vltimo sciendum est circa hunc locum, quod tres sunt modi amphibologiæ, & tres æquiuocationis: tertius tamen modus assignatus a philosopho non est communis utrique fallaciæ. Duo tamen modi communes sunt utrique. Nam primus modus est, ut dicit Aristote. quando dictio uel oratio significat plura. Secundus, quando est translatio a propria significatione ad impropriam. Vnde Aristote. sic dicit, quòd secundus modus resultat ex hoc, quòd soliti sumus sic dicere. Et iuxta secundum modum æquiuocationis sic fiũt paralogismi: quicquid ridet habet os: pratum ridet: ergo &cætera. Ridere enim propriè significat actũ hominis: & propter aliquam similitudinem transfertur ad floritionem in pratis. Iuxta secundum modum amphibologiæ sic fiunt paralogismi. Quãdocunque littus aratur, terra scinditur: sed quandocunque indocilis docetur: littus aratur: ergo quandocunque indocilis docetur, terra scinditur. Arare enim significat propriè scissionem terræ. sed ille qui arat littus, amittit tempus suum: ideo propter illam similitudinem transfertur ad amissionem tẽporis. Tertius modus æquocationis est ex eo,

quod aliqua dictio plura cõ significat, vt laborans. Similiter tertius modus amphibologiæ est quando oratio de se significat unum, & ipsa eadem iuncta alteri significat plura, ut scit sęculum.

¶ *Secundum compositionem autem, & diuisionem, &c. Capit. secundo primi huius.*

Quæstio. XXIII.

QVęritur de compositione & diuisione. Et primo, vtrum compositio, & diuisio sint duę fallaciæ distinctæ specie. Et videtur quod non, nam sicut se habet multiplicitas actualis orationis ad orationem, sic se habet multiplicitas potentialis orationis ad orationem, sed multiplicitas actualis nõ constituit nisi unum locum sophisticum, uel unam fallaciam, ut amphibologia, ergo nec potentialis. ¶ Item sicut se habet
2 multiplicitas potentialis dictionis ad dictionem, sic se habet multiplicitas potentialis orationis ad orationẽ, sed multiplicitas potentialis dictionis non constituit nisi vnum locum sophisticũ, vt accentum, ergo &c. ¶Itẽ loci sophistici distinguuntur specie per causas apparentiæ. illi ergo loci qui habent eandem causam apparẽtiæ specie non distinguuntur, sed compositio, & diuisio habent eandem causam apparentiæ ut unitatẽ materiæ: ergo &c. ¶ Ad opposit um. Nisi compositio, & diuisio specie distinguerentur, non essent sex loci sophistici in dictione, quod est contra Aristot. Nam hunc numerũ probat inductiuè ex syllogismo. *Cap. 2. primi huius.*

Quæst. XXIIII.

IVxta hoc quęritur, utrum vnitas materialis uocis cõplexę sit sufficiens causa distinguendi compositionem, & diuisionem. Quod sic vr: quia cum unitas materialis uocis complexæ sit causa generalis apparentię in cõpositione & diuisione, nisi fuerit principium sufficiens distinguendi unum locum ab alio oportet super istam causam generalem aliquid addere, quod ipsam determinet ad compositionẽ & diuisionẽ, & illud additũ oportet esse aliquid pertinens ad modũ pronunciandi, & sic compositio

&

& diuisio actualẽ multiplicitatem operarentur. quod falsum est. consequentia patet: quia ibi esset unitas materiæ & unitas modi pronũciandi: & hæc duo integrãt locum operantem actualẽ multiplicitatem. ergo &c. ¶ Item illud est causa apparentiæ in compositione & diuisione, sub quo multa latent: sed sub unitate materialiũ multa latent in cõpositione & diuisione ergo est sufficiens principium distinguendi compositionem & diuisionem. Minor patet ꝑ Aristo. in illo cap. Fallacia autem fit in his. nam ibi uult Aristote. quod propter unitatem materialium credimus cõpositionem & diuisionem esse idem. ¶ Item illud est causa apparentiæ in compositione & diuisione quod est principium tegendi defectum: quia defectus latet sub apparentia: sed unitas materialium est sufficiẽs principium tegendi defectum: ergo &c. Minor patet per Aristot. Dicit enim, quod compositio & diuisio deficiũt ab elencho: eo quod nõ est eadem oratio composita & diuisa: diuersitas ergo orationum est causa defectus in compositiõe & diuisiõe: sed iste defectus latet sub unitate materialium: ergo &c. ¶ Ad oppositum. Quod est commune duobus non distinguit illa specie: sed unitas materialis est cõmunis compositioni & diuisioni: ergo &c.

VT SCIATVR veritas primæ quæstionis, primo oportet dissoluere secundã circa quam sunt diuersæ opiniones. Quidam dicunt, quod vnitas materialis est causa apparentiæ generalis in cõpositione & diuisione: ipsa tamen diuersificata per diuersas habitudines diuersos locos constituit. Et hoc ponitur sic. proponens orationem secundum compositionem nõ debet eam proferre, ut indifferẽter se habet ad vtrumque sensum. quia sic ita de facili perciperet respondens sensum cõpositum falsum, sicut sensũ diuisum uerum. Nec debet eam proferre sub sensu diuiso uero determinatè. nam manifestatio sensus diuisi veri est manifestatio sensus cõpositi falsi. Sed debet eã proferre sub sensu composito falso cum habitudine ad sensum diuisum uerum. Vnde unitas materialis cum habitudine ad sensum diuisum uerum est causa apparentiæ in compositione: & vnitas,

ſtò falſis argueret ſophiſta quod ei non eſſet conueniés. Et pręterea ut argutũ eſt: in cauſa apparentiæ non debet eẽ aliqua occaſio manifeſtandi defectum: ex qua defectus latere debet ſub apparentia. Sed prolatio cõpoſiti falſi eſt occaſio manifeſtandi defectum. ergo &c. PROPTEREA poteſt dici ad quæſtionem: quod vnitas materialis eſt cauſa apparẽtiæ generalis in compoſitione & diuiſione: ſed quia cõmune inquantum huiuſmodi non diſtinguit: ideo ipſa diuiſa uel partita per diuerſas differentias: diuerſos locos conſtituit. Nam ſimilitudo orationis compoſitæ ad diuiſam eſt cauſa apparentiæ in compoſitione. Et ſimilitudo orationis diuiſæ ad compoſitam eſt cauſa apparentiæ in diuiſione: Nunc autem iſtæ ſimilitudines differunt ſecundum ſpeciem: & ideo poſſunt diſtinguere locos ſecundum ſpeciem. Quod autem iſtæ duæ ſimilitudines differant ſecundũ ſpeciem, probatio: nam relationes diuerſificantur ſecundum ſpeciem: ſecundum diuerſitatẽ fundamẽtorum ſecundum ſpeciem. Nunc autem fundamenta iſtarum ſimilitudinum ſunt modi proferendi compoſitim uel diuiſim. Et iſti modi differunt ſecundum ſpeciem: ideo iſtæ ſimilitudines differunt ſecundum ſpeciẽ. Maior patet. nam ſimilitudo q̃ fundatur ſuper albedinem: differt ſpecie a ſimilitudine quæ fundatur ſuper nigredinem: quia albedo & nigredo ſpecie diſtinguuntur. Secunda pars minoris patet. ſ. quod modi proferendi compoſitim vel diuiſim differunt ſecundum ſpeciem: quia maior eſt diuerſitas inter modos proferendi compoſitim uel diuiſim: q̃ inter materialia nunc & iterum prolata. ſed materialia nunc & iterum prolata differunt ſecũdum numerum. ergo modi proferendi compoſitim uel diuiſim differũt ſecundum ſpeciem. Et præterea modi proferendi ſunt formæ locorum differentiũ ſecũdum ſpeciem: ergo &c. Prima pars minoris patet: quæ fuit: quod iſtæ ſimilitudines fundantur ſuper iſtos modos proferẽdi ſpecie diuerſos. Nam ſimilitudo orationis cõpoſitæ ad diuiſam, uel attenditur ſolum penes vnitatẽ materialiũ, uel penes modos proferendi compoſitim uel diuiſim. Nõ penes unitatem materialium:

nam

nam talis ſimilitudo nō cau ſat deceptionem quæ appropriatur compoſitioni & diuiſioni, nam in materialib. compoſitio & diuiſio non diſtinguuntur. Si enim aliquis credat materialia eſſe eadem, propter hoc non decipitur. Iſta ergo ſimilitudo attenditur ſecundo modo, hoc patet: ſi nos inſpiciamus ad modum quo decipimur ſecundum compoſitionem & diuiſionem. Si enim quæritur, putas ne uerum dicere nunc, quoniam tū factus es. Cito reſpondens hanc concedet. Si ergo vlterius inferatur, factus es, ergo nūc, deceptio non accidit, quia reſpondens credat materialia eſſe eadem, ſed propter ſimilem modum proferendi compoſitim & diuiſim. Et hoc vult Ariſt. tam in primo huius, quam in ſecundo. Dicit enim, quod nos decipimur ſecundum compoſitionem & diuiſionem, eo quod nihil putatur differre compoſita & diuiſa oratio. Vnde dicendum, quod unitas materialium cum ſimilitudine orationis compoſitæ ad diuiſam eſt cauſa apparentiæ in compoſitione, & econuerſo in diuiſione. Et licet iſtæ ſimilitudines radicaliter perueniant ex unitate materialium: iſtæ tamen ſimilitudines ſuper modos proferendi compoſitim, uel diuiſim fundantur, qui ſunt ſpecie differentes. ¶Vlterius intelligendum eſt, quod arguens ſophiſtice ſecundum compoſitionem habet proferre talem orationem in ſenſu diuiſo uero. Nam ſi proferret eam in ſenſu compoſito falſo, ibi eſſet occaſio manifeſtandi defectum & falſitatem. Sed tamen ueritas ſenſus diuiſi non erit cauſa apparentiæ in compoſitione, ſed ſimilitudo orationis cōpoſitæ ad diuiſam, ut dictū eſt. ¶Sed contra hoc arguo & oſtendo, quòd iſta ſimilitudo non ſit cauſa apparentiæ in compoſitione, quia cauſa apparentiæ in omni loco in dictione debet eſſe obiectum ſenſus. Cum ergo ſimilitudo iſta ſenſui non obijciatur, non erit cauſa apparentiæ in compoſitione. Dicendum eſt, ꝙ iſta reſolutio obijcitur ſenſui ꝑ hoc quòd unitas materialium ſenſui obijcitur, ſicut ſimilitudo ſortis ad Platonem in albedine ſenſui obijcitur. ¶Ad primam rationē iſtius ſecundæ quęſtionis, cū dicitur. Si unitas materialis non ſit ſufficiens cauſa apparentiæ, cum ſit generalis: opor-

te uel post. ¶ Ad ultimum dicendum, quod hæc consequentia non ualet. Tantum est una ordinatio dictionũ: ergo tantum una constructio.

Quæstio. XXI.

QVæritur vtrum oratio multiplex secundum amphibologiã uno modo prolata, sit multiplex quocunque modo proferatur? Et q; sic, videtur. Quia causa in actu & effectus in actu simul sunt & non sunt ex quinto metaphysicæ. Sed modi significandi sunt causæ diuersitatis constructionis. Et modi significandi manent idem quocunque modo proferatur. ergo &c.

¶ Item nomina & verba trã-
2 sposita idem significãt: quocunque ergo modo transponantur termini: non auferunt multiplicitatem a propositione. ergo &c. ¶ Item si
3 determinata prolatio determinaret orõné multiplicem ad alterum eius sensum: actualis multiplicitas a potétiali nõ differret. consequentia patet: quia oratio multiplex secũdum potentialem multiplicitatem ad alterũ sensum determinari potest per determinatam prolationem. ¶ Ad oppositum. Nisi determinata prolatio determinaret orationem amphibologicam ad alterum sensum, nulla habitudo sillogistica esset sine multiplicitatę. Et uniuersaliter: vbicunque hoc uerbum: est: prædicaretur tertium adiacens: talis oratio esset distinguenda. & sic tunc hæc esset distinguenda: homo est animal. ¶ Item orationes imperfectæ essent simpliciter perfectæ. Hęc enim esset pfecta: albus est homo. Et similiter oratio incongrua esset congrua simpliciter, ut hæc mulier est uir alba. Itẽ Aristo. dicit in primo huius. qđ in elencho concludente hanc conclusionem contingit tacentem dicere est multiplicitas in contradictione, & non in syllogismo. sed conclusio sequit̃ ex istis pręmissis. quicquid contingit esse album, contingit dicere, Tacentem contingit esse albũ, ergo tacentem contingit dicere, maior non est multiplex, quia tunc esset peccatum in syllogismo, & non in contradictione solum, nec per eandem rationem minor. hoc non esset nisi determinata prolatio determinaret orationẽ amphibologicam ad alterum sensum.

Circa

CIRCA ISTAM quęſtionē eſt duplex opinio. Quidam dicunt, ꝙ oratio multiplex ſecundū amphibologiā vno modo prolata eſt multiplex ēt quocunque alio modo ꝓferatur. Vnde iſti dicut, iſtā orationem eſſe diſtinguendam: homo eſt animal.

¶ Alia opinio eſt, quòd oratio amphibologica non eſt alia, quàm illa, quæ ſub eodem actu proferendi multa ſignificat, vt in hac. Iſti aſini ſunt epiſcopi. Neutra iſtarum opinionū eſt vera ſimpliciter: Prima enim ponit tātam indeterminationem in ſermone, quod vix homo poſſet, vbi hoc verbum eſt, prędicatur tertium adiacēs, conceptum determinatum audienti exprimere: ergo propter finem ſermonis nō debemus ponere indeterminationem tantam in ſermone. Secunda opinio ponit multas orationes multiplices ſecundum amphibologiam non eſſe diſtinguendas. quia ſi dicatur. pugnantes vellem me accipere. planum eſt, quod ly me, & ly pugnantes, ſecundum hunc ſitum non poſſent pluribus modis conſtitui: ita quòd ordo conceptuum correſpondeat ordinationi dictionum.

PROPTER hęc dicendum, ꝙ oratio multiplex ſecundum amphibologiam cum operetur actualem multicitatem vno actu proferendi: multos ſenſus repræſentat. Tamē oratio multiplex ſecundum amphibologiam vno modo prolata non eſt multiplex quocunque alio modo proferatur. Et huius ratio eſt. Nam penes primū modum amphibologiæ ꝓuenit multiplicitas ex diuerſitate conſtructionis actualis, & nnn potentialis. Sed cauſa diuerſitatis actualis cōſtructitionis non eſt, ꝙ dictiones habeāt modos ſignificandi, ſecundum quos ſūt adinuicem conſtructibiles. Nec cauſa præciſa eſt, ꝙ dictiones in ordinatione ſint ſibi proximæ. Sed cauſa diuerſitatis actualis conſtructionis eſt, quod modus ſignificandi dictionis fuerit mutuo dependens: Ita ꝙ dependentia ex vtraque parte dictionum, fuerit mutua.

Vnde ſi dicatur: homo aīal eſt. Hæc oratio eſt diſtinguēda, eo ꝙ modus ſignificandi huius verbi, eſt, dependens eſt. Et hoc quod dico homo ratione qualitatis pōt iſtā dependentiam terminare & hoc quod dico, animal. Set ſi dicatꝛ hō eſt aīal: hæc

oratio non eſt diſtinguenda. Nam modi ſignificandi non ſunt hic mutuo dependentes: quia dependentia de ly eſt: a parte ante & a parte poſt ſufficiéter terminatur. ¶Eſt tamen intelligendum, ꝙ licet terminata prolatio determinet orationem multiplicem ſecundum actualé multiplicitatem, & potentialem, ſicut accidit in compoſitione, & diuiſione: una tamen multiplicitas ab alia differt. Nam determinata prolatio orationis multiplicis ſecundum multiplicitatem punctuando ad alterũ ſenſum poteſt ipſam determinare, manẽte ſemper eodem ordine uocum. Sed determinata prolatio manente eodem ordine uocum pũctuando non determinat orationem multiplicé ſecundum actualem multiplicitatem ad alterum ſenſum, ſed ĩpſa tranſpoſitio terminorũ. Si enim dicatur. Pugnantes vellem me accipere: ly pugnantes &c. nõ per punctuationem ad alterum ſenſum poteſt determinari.

¶Ad primum dicendum, ꝙ cauſa diuerſitatis actualis conſtructionis non eſt, quòd dictiones habeant modos ſignificandi, ſecundum quos ſunt adinuicem conſtructibiles, ſed ad diuerſitatem actualis cõſtructionis requiritur, quòd illi modi ſint dependentes, ut dictum eſt. ¶Ad aliud, cum dicitur nomina & uerba &c. dicendũ, ꝙ uerum eſt, non tamen in oratione multiplici. Et huius ſignum eſt, ꝙ Ariſt. probat iſtam propoſitioné per contradictionem, & in multiplicibus non eſt contradictio. Quid autem ſit dicendum ad tertium, patet in poſitione. ¶Ad argumenta in oppoſitum ad primum patet ex dictis. ¶Ad ſecundum dicendum, quòd hæc eſt imperfecta, albus eſt homo. Et ſi dicatur, quòd ly albus poteſt conſtrui a parte poſt, dicendum eſt, quod dependentia uerbi a parte poſt ſufficienter determinatur, & ideo non oportet, ꝙ a parte poſt conſtruatur. ¶Ad aliud dicendum, quòd hæc eſt incongrua, Mulier eſt uir alba, quia uerbi dependentia per hoc ꝙ dico vir, determinatur, nec mulier ad ly alba in tali ſitu refertur, nec uerbum dependet. ¶Ad ultimũ dicendum, quòd hæc cóclusio: contingit tacentem dicere, ex non multiplicibus poteſt ſequi ſic, contingit quòd ſortes dicat ſortes eſt tacens &c.

Ter-

¶ *Tertius uerò quando cõpositum plura significat &c. cap. ij. primi huius.*

Quæstio. XXII.

QVæritur circa tertium modũ amphibologiæ: utrum hęc sit distinguẽda secundũ tertium modum amphibologiæ: scit seculum? Et videtur quòd nõ: quia hæc oratio est imperfecta in altero sensu. Vt constructio ly seculum, a parte post: quia tunc deficit suppositum. ¶ Ad oppositum est Arist. qui dicit, quòd hic est tertius modus amphibologiæ: scit seculum.

AD ISTAM qõnem dicunt quidam, quod hæc est distinguenda secundum tertium modum: scit seculum. Et dicũt, quod tertius modus amphibologiæ est: quando oratio per se solum significat unum: iuncta autem alteri plura. Sed si hoc pronomen hoc iungatur isti orationi: hæc oratio primo significabit plura, ut si dicatur: Hoc scit seculum: habeat scientiam alterius, uel q alterũ habeat scientiam seculi. Et quòd sic debeat intelligi & assignari tertius modus, hoc dicunt ipsi: patet per literã Aristo. quia tertius modus est secundum ipsum, quando oratio per se significat unum: iuncta autem alteri plura. ¶ Vlterius assignant differentiam inter primum modum, & tertiũ: quia primus modus est quando oratio significat plura primo: si ab illa oratione auferatur aliqua eius pars: adhuc significabit plura: ut patet in ista. Pugnantes uellem me accipere. Sed tertius modus est: quando ablato aliquo residuum non significat plura: ut patet in ista oratione: hoc scit seculũ. Auferatur ly hoc: & residuum non significat plura. ¶ Sed contra arguo tripliciter. Primo, quod ista oratio, quam ipsi ponunt multiplicem, non sit multiplex: quia in primo & tertio modo amphibologiæ resultat diuersitas sententiæ ex diuersitate constructionis actualis. Sed diuersitas constructionis actualis resultat ex hoc, qđ modi significandi fiunt ad inuicem dependentes: sed depẽdẽtia huius verbi scit: sufficiẽter terminatur a parte ante & a parte post. Videtur ergo, quòd hęc non sit multiplex: hoc scit seculum. ¶ Item dato, q hæc sit distinguenda: ostendo

quòd non sunt distinguéda s.d͡m tertium modũ. Primo per literam Aristo. quia ipse dicit, ꝙ tertius modus amphibologiæ est: quando oro per se significat unum: iuncta tñ alteri significat plura: ut scit seculum: Nam vtrunque & scire & seculum si cõtingat per se dicere, vnum quidem significat: ambo aũt plura. Si ergo hoc qđ dico ambo, includit coniunctim: & hoc qđ dico vtrũq; significat diuisim, videtur ꝙ ista oratio. scit seculum. nó coniuncta alteri debeat plura significare. ¶ Itẽ multiplicitas amphibologię scđm tertium modum prouenit ex hoc, ꝙ eadem oratio scđm materiã & modum pronunciandi significat plura alteri adiuncta: illa ergo oratio, quæ primo significat plura principaliter nõ est amphibologica scđm tertium modum: Sed hæc, hoc scit seculum, est hmõi. ergo &c. Probatio minoris: quia ista oratio non indiget aliquo, ul sit plurium significatiua: ergo ista oratio primo plura significat. ¶ Item, quòd dña assignata anter primum modum & tertium non ualeat. probatio per simile in æquiuocatione: quia ad hoc qđ oratio sit multiplex secũdũ ęquocationẽ, & hoc primo modo non requiritur, ꝙ ibi ponantur plures termini ęquiuoci. hęc.n. est distinguẽda scđm primũ modum. Canis currit, sicut & hæc. canis expedit: ergo ad hoc quòd oratio sit multiplex secundum modũ amphibologiæ: nõ oportet, quod ablato aliquo remaneat multiplicitas in propositione residua.

AD QVAESTIONEM ergo dicẽdũ, ꝙ hęc est multiplex secundum tertium modum: scit seculum. Sed intelligendum, ꝙ tertius modus amphibologiæ est: quando oratio de se solum significat unum: ipsa tamen iuncta alteri significat plura. ꝑ Aristotele. in litera: non tamen sic intelligendo, quòd multiplicitas sit in toto aggregato primo, sicut ponit alia positio, sed tota multiplicitas est in ista particula, scit seculum, ut tñ ad aliud refertur, sicut est in ista propositione b. contingit esse. a. Huic.n. quod est. b. attribuũtur duæ acceptiones, & non ipsi ꝓpositioni. Nec ẽt ipsi. b. absolutè considerato, sed ipsi. b. ut stat sub tali ꝑdicato similiter in proposito. Nam hæc oratio, scit seculũ, de se seculum: de se solũ significat unum; iuncta tñ alteri plura

ra significat, ut si dicatur: Sortes si est sapiens: scit seculũ: hoc consequens scit seculũ: est distinguendum. Ex eo quod ly seculum: potest construi a parte post de ly scit. Et tũc est sẽsus. Si sortes est sapiẽs, ipse habet scientiam de seculo. & sic est propositio uera. Si ly seculum cõstruatur a parte ante de ly scit: tũc est propositio falsa: sub hoc sensu. Si sortes est sapiens: seculum habet scientiam &c.

¶ Vlterius est intelligendũ, quod dr̃ia est inter tertium modum amphibologiæ & primum: quia primus est quando oratio primo & principaliter plura significat. Tertius aũt modus est: qñ oratio significat plura: ut ad aliud habeat relationẽ. Vnde dicerem, quod hic est primus modus amphibologiæ: hoc scit seculũ: quia hæc oratio primo & principaliter plura significat: sed hic est tertius modus: scit seculum, quia ista oratio de se non significat, nisi unum, & ista adiuncta alteri plura significat. Ita quod tota multiplicitas sit in ista particula: scit seculum, put alteri adiungitur. ¶ Per hęc ad rationem principalem: cum dicitur, quòd huic orationi: scit seculum: deficiet suppositum, si ly seculum construatur a parte post. Dicendum, quòd hæc oratio suppositum potest habere ex illo cui adiungitur. ¶ Sed contra hæc arguo tripliciter. Primo sic. Multiplicitas actualis in oratione non resultat nisi ex coniunctione partium ipsius orationis. Sed ex nulla coniunctione partiũ istius orationis, Scit seculum, resultat diuersa sẽtentia, quia utrunque de se unum solum significat: ergo hęc oratio, Scit seculum, non est multiplex secundũ amphibologiam. Et confirmatur ratio, iste intellectus. Sortes scit seculum. qui debet esse alter sensus ex coniunctione istarum partium haberi non potest. ¶ Sed forte dicetur, quod hæc ratio solũ concludit, quod hic non sit primus modus amphibologię, Scit seculum: quia primus modus amphibologiæ est: quando diuersitas sententiæ resultat ex coniunctione partium orationis. Sed tertius modus est, quando oratio de se significat unũ: & ipsa iuncta alteri significat plura. Vnde quòd hic non sit primus modus amphibologiæ concludit ratio. ¶ Contra. Hæc oratio non habet significatum, nec modum significandi, nisi ex

partibus: quod ergo partibus non confert significatum, nec modum significandi, nõ faciet orationem plura significare. Sed tale adiunctum non confert partibus significatum, nec modũ significandi, ergo hæc oratio: Scit seculum: non significat plura ex adiunctione aliqua. Sed dicendum est ad rationem, quòd in partibus orationis per se acceptæ, sunt modi significandi, secundum quos ipsæ adinuicem diuersimodè possunt construi. In hoc enim quod dico, seculum, est casus rectus ratione cuius potest supponi uerbo a parte ante: & cum eo intransitiuè construi in ratione suppositi. Et in hoc quod dico. Seculum: est casus accusatiui, ratione cuius potest cõstrui cum verbo a parte post transitiuè. Cum igitur dicitur, quòd adiunctum non confert significatum partibus, nec modum significandi, dico, quòd adiunctum confert actum huic. quod dico Seculum: per quem in altero sensu potest construi cum ly scit a parte ante: per hoc quòd suppositum præcedentis orationis potest supponere uerbo. Secũdo dat actu m huic quod dico Seculum: ut possit construi cum hoc: quod dico: scit: a parte post. Hęc enim oratio non posset esse perfecta: si hoc quod dico Seculum: a parte post construeretur, nisi aliquid redderet suppositum huic qđ dico scit, a parte ante. Vnde quod reddit suppositũ, dat actum huic quod dico Seculum, ut construatur a parte post de ly scit &c. ¶ Item adhuc potest obijci secundo sic, quòd si hæc oratio. Scit seculum. nõ significaret plura, nisi ut alteri adiungitur: sequitur, quòd totum aggregatum primo significet plura: quia quando aliqua operatio non potest inesse alicui, nisi ut illud iunctum est cum alio: dicimus illam operationem esse utriusque, ut si trahere nauem non insit sorti, nisi per adiutorium Platonis: utrique attribuimus hunc actum, qui est trahere nauim, & non alteri per se. Si ergo hæc oratio, Scit seculum: non significat plura, nisi ut iuncta alteri: uidetur quòd totum aggregatum primo significet plura. ¶ Item tertio hoc uidetur esse de intentione Aristote. Dicit enim, quòd tertius modus amphibologiæ est quando compositum significat

ficat plura: separatum uerò unum solum. Vt Scit seculum: nam ly scire, & ly, seculũ, unum significat: ambo autem plura. Si ergo Aristo. uniformiter accipiat utrunque diuisim, & ambo coniunctim: uidetur quod hæc oratio: scit seculum, de se debeat significare plura: & non ex adiunctione cum alio. ¶ Ad primum istorum duorum dicendũ, quòd ratio non concludit, quin tertius modus amphibologiæ sit ex coniunctione alicuius cum alio. Et ad maiorem rationis, cum dicitur: quando aliqua oratio non inest uni, nisi ut iunctum est alteri &cæte. Dico, quòd maior habet sic intelligi, quòd ista oratio est utriusque uel unius partis, ut attributionem habet ad aliam. ¶ Ad aliud dicendum, quòd Aristote. in illa litera intelligit, quod multiplicitas tertij modi nõ resultet ex hoc, quod aliqua dictio ibi habeat plures significationes. Vnde idem est, ac si diceret, quod hæc oratio & eius partes solum unum significant: adiuncta autẽ plura. ¶ Vltimo sciendum est circa hunc locum, quod tres sunt modi amphibologiæ, & tres æquiuocationis: tertius tamen modus assignatus a philosopho non est communis utrique falla ciæ. Duo tamen modi communes sunt utrique. Nam primus modus est, ut dicit Aristote. quando dictio uel oratio significat plura. Secundus, quando est translatio a propria significatione ad impropriam. Vnde Aristote. sic dicit, quòd secundus modus resultat ex hoc, quòd soliti sumus sic dicere. Et iuxta secundum modum æquiuocationis sic fiũt paralogismi: quicquid ridet habet os: pratum ridet: ergo &cætera. Ridere enim propriè significat actũ hominis: & propter aliquam similitudinem transfertur ad floritionem in pratis. Iuxta secundum modum amphibologiæ sic fiunt paralogismi. Quãdocunque littus aratur, terra scinditur: sed quandocunque indocilis docetur: littus aratur: ergo quandocunque indocilis docetur, terra scinditur. Arare enim significat propriè scissionem terræ. sed ille qui arat littus, amittit tempus suum: ideo propter istam similitudinem transfertur ad amissionem tẽporis. Tertius modus æquocationis est ex eo,

quod aliqua dictio plura cõ significat, vt laborans. Similiter tertius modus amphibologiæ est quando oratio de se significat unum, & ipsa eadem iuncta alteri significat plura, ut scit sęculum.

¶ Secundum compositionem autem, & diuisionem, &c. Capit. secundo primi huius.

Quæstio. XXIII.

QVęritur de compositione & diuisione. Et primo, vtrum compositio, & diuisio sint duę fallaciæ distinctæ specie. Et videtur quod non, nam sicut se habet multiplicitas actualis orationis ad orationem, sic se habet multiplicitas potentialis orationis ad orationem, sed multiplicitas actualis nõ constituit nisi unum locum sophisticum, uel unam fallaciam, ut amphibologia, ergo nec potentialis.

2 ¶ Item sicut se habet multiplicitas potentialis dictionis ad dictionem, sic se habet multiplicitas potentialis orationis ad orationẽ, sed multiplicitas potentialis dictionis non constituit nisi vnum locum sophisticũ, vt accentum, ergo &c.

3 ¶Itẽ loci sophistici distinguuntur specie per causas apparentiæ. illi ergo loci qui habent eandem causam apparẽtiæ specie non distinguuntur, sed compositio, & diuisio habent eandem causam apparentiæ ut unitatẽ materiæ: ergo &c. ¶ Ad oppositum. Nisi compositio, & diuisio specie distinguerentur, non essent sex loci sophistici in dictione, quod est contra Aristot. Nam hunc numerũ probat inductiuè ex syllogismo. *Cap. 2. primi huius.*

Quæst. XXIIII.

IVxta hoc quęritur, utrum vnitas materialis uocis cõplexę sit sufficiens causa distinguendi compositionem, & diuisionem. Quod sic vr̃: quia cum unitas materialis uocis complexæ sit causa generalis apparentię in cõpositione & diuisione, nisi fuerit principium sufficiens distinguendi unum locum ab alio oportet super istam causam generalem aliquid addere, quod ipsam determinet ad compositionẽ & diuisionẽ, & illud additũ oportet esse aliquid pertinens ad modũ pronunciandi, & sic compositio

&

& diuisio actualē multiplicitatem operarentur. quod falsum est. consequentia patet: quia ibi esset unitas materiæ & unitas modi pronũciandi: & hæc duo integrãt locum operantem actualē multiplicitatem. ergo &c.

¶ Item illud est causa apparentiæ in compositione & diuisione, sub quo multa latent: sed sub unitate materialiũ multa latent in cõpositione & diuisione ergo est sufficiens principium distinguendi compositionem & diuisionem. Minor patet ꝑ Aristo. in illo cap. Fallacia autem fit in his. nam ibi uult Aristote. quod propter unitatem materialium credimus cõpositionem & diuisionem esse idem. ¶ Item illud est causa apparentiæ in compositione & diuisione quod est principium tegendi defectum: quia defectus latet sub apparentia: sed unitas materialium est sufficiẽs principium tegendi defectum: ergo &c. Minor patet per Aristot. Dicit enim, quod compositio & diuisio deficiũt ab elencho: eo quod nõ est eadem oratio composita & diuisa: diuersitas ergo orationum est causa defectus in compositiõe & diuisiõe: sed iste defectus latet sub unitate materialium: ergo &c. ¶ Ad oppositum. Quod est commune duobus non distinguit illa specie: sed unitas materialis est cõmunis compositioni & diuisioni: ergo &c.

VT SCIATVR veritas primæ quæstionis, primo oportet dissoluere secundã circa quam sunt diuersæ opiniones. Quidam dicunt, quod vnitas materialis est causa apparentiæ generalis in cõpositione & diuisione: ipsa tamen diuersificata per diuersas habitudines diuersos locos constituit. Et hoc ponitur sic. proponens orationem secundum compositionem nõ debet eam proferre, ut indifferẽter se habet ad vtrumque sensum. quia sic ita de facili percipere respondens sensum cõpositum falsum, sicut sensũ diuisum uerum. Nec debet eam proferre sub sensu diuiso uero determinatè. nam manifestatio sensus diuisi ueri est manifestatio sensus cõpositi falsi. Sed debet eã proferre sub sensu composito falso cum habitudine ad sensum diuisum uerum. Vnde unitas materialis cum habitudine ad sensum diuisum uerum est causa apparentiæ in compositione: &

vnitas,

vnitas materialis cum habitudine ad ſenſum compoſitum uerum, eſt cauſa apparentiæ in diuiſione. Iſta autem habitudo eſt ex parte orationis: propter quod vnitas materialis cum habitudine ad ſenſum diuiſum verum eſt cauſa apparentiæ in cõpoſitione. ¶Sed contra hoc. In cauſa apparentiæ cum ſit principium tegendi defectum: non debet eſſe aliqua occaſio manifeſtandi defectum. ſed in iſta cauſa apparentiæ eſt ſufficiens occaſio percipiendi utrunque ſenſum: quia per hoc, quod profertur ſub ſenſu compoſito falſo poſſumus percipere ſenſum compoſitũ falſum. Et per hoc quod profertur ſub habitudine ad ſenſum diuiſum uerum: eſt ibi occaſio percipiendi ſenſum diuiſum uerum. in cauſa ergo apparentiæ eſſet ſufficiens occaſio ad defectum manifeſtandum:

¶Item inferius probatur, quod inter prolationem cõpoſitam & diuiſam non cadit aliqua prolatio media: quod tamen ponit iſta poſitio: quælibet ergo prolatio vel eſt determinate prolatio ſenſus compoſiti, uel ſenſus diuiſi, & non unius ſub aſſimilatione ad aliud:

¶Propter hæc dicitur aliter, quod cauſa apparentiæ in compoſitione, eſt unitas materialis ſub actuali prolatione ſẽſus diuiſi ueri. Quia opponens ſophiſticè tria debet celare ſcilicet pluralitatem ſignificatorum: falſitatem propoſitionis: & indeterminationẽ ad vtrunque ſenſum. Quæ tria per cauſam apparentiæ teguntur: quia per unitatem materialem tegitur pluralitas ſignificatorum. Per hoc, qđ profertur ſub determinato ſenſu: tegitur indeterminatio ad utrumque ſenſum. Per hoc quod iſte ſenſus diuiſus uerus eſt, tegitur falſitas propoſitionis. ¶Sed cõtra iſtam uiam arguo dupliciter. Primo ſic. omne quod apparet habet aliquã ſimilitudinem illius quod apparet: ſicut auricalcum quod apparet aurum, habet aliquam ſimilitudinem auri: ſi ergo oratio compoſita apparet eſſe uera, oportet qđ in ſe habeat aliquam ſimilitudinem ad diuiſam uerã. Sed iſta poſitio non ponit aliquam ſimilitudinem in oratione compoſita ad diuiſam: ergo &c. Confirmatur ratio. Nam uera natura auri nõ eſt cauſa quare auricalcum appareat aurum.

Ergo

Ergo veritas sẽsus diuisi nõ est causa quare oratio composita falsa appareat esse uera. Sed sic dicentes forte dicerent, quod veritas sensus diuisi non est causa præcisa apparentiæ in compositione, sed similitudo orationis compositæ ad diuisam.

Et ista similitudo prouenit ex vnitate materialium.

¶Sed videtur, quod ista responsio concedat propositũ. nam formale in compositione est ista similitudo, & ista similitudo prouenit ex vnitate materiali, ergo unitas materialis est sufficiẽs principium apparentiæ in compositione & diuisione. ¶Itẽ in omni loco in dictione: idem est quod tegit falsitatem propositionis, uel pluralitatem, & quod facit apparentem contradictionem, sed vnitas materialis ẽ causa apparentis contradictionis, ergo &c. Minor probatur. nam si quæratur: uidisti ne oculo hũc percussum? hæc propositio conceditur. Si iterum quæratur: vidisti ne hunc percussum oculo, hæc negabitur. Et causa istius apparentis contradictionis est unitas materialis ergo &c.

¶Propter hoc dicitur aliter, quod causa apparentiæ in compositione est unitas materialium prolata in sensu composito falsa. Et hoc uidetur haberi ab Ari. quia Aris. in primo huius, ubi determinat de locis sophisticis, quantum ad eorum apparentiam, nõ ponit aliquã orationem in fallacia compositionis, quin in sensu cõposito sit falsa, nec aliquam iuxta diuisionem, quin in sensu diuiso sit falsa. ¶Sed contra hanc uiam arguitur dupliciter. Primo sic. Illud non potest esse causa apparentiæ in loco sophistico, sine quo conuenit reperire locum illum, quia locus sophisticus non est sine apparentia. Sed conuenit reperire compositionem & diuisionem sine falsitate alterius sensus, ut patet per exemplum. Video hominem magnum baculum tenentem, hic est compositio & diuisio, eo quod hæc determinatio nominalis magnũ potest determinare hominem uel baculũ, & in utroque sensu potest esse propositio vera, posito casu possibili. ¶Item sophista debet arguere ex apparenter ueris, sed si causa apparẽtię in compositione esset unitas materialis prolata in sensu composito falso, ex manife

stò

flò falsis argueret sophista quod ei non esset conueniés. Et prçterea ut argutũ est: in causa apparentiæ non debet eé aliqua occasio manifestandi defectum: ex qua defectus latere debet sub apparentia. Sed prolatio cõpositi falsi est occasio manifestandi defectum. ergo &c. PROPTEREA potest dici ad quæstionem: quod vnitas materialis est causa apparétiæ generalis in compositione & diuisione: sed quia cõmune inquantum huiusmodi non distinguit: ideo ipsa diuisa uel partita per diuersas differentias: diuersos locos constituit. Nam similitudo orationis compositæ ad diuisam est causa apparentiæ in compositione. Et similitudo orationis diuisæ ad compositam est causa apparentiæ in diuisione: Nunc autem istæ similitudines differunt secundum speciem: & ideo possunt distinguere locos secundum speciem. Quod autem illæ duæ similitudines differant secundũ speciem, probatio: nam relationes diuersificantur secundum speciem: secundum diuersitaté fundamétorum secundum speciem. Nunc autem fundamenta istarum similitudinum sunt modi proferendi compositim uel diuisim. Et isti modi differunt secundum speciem: ideo illæ similitudines differunt secundum specié. Maior patet. nam similitudo q̃ fundatur super albedinem: differt specie a similitudine quæ fundatur super nigredinem: quia albedo & nigredo specie distinguuntur. Secunda pars minoris patet. s. quod modi proferendi compositim vel diuisim differunt secundum speciem: quia maior est diuersitas inter modos proferendi compositim uel diuisim: q̃ inter materialia nunc & iterum prolata. sed materialia nunc & iterum prolata differunt secũdum numerum. ergo modi proferendi compositim uel diuisim differũt secundum speciem. Et prætera modi proferendi sunt formæ locorum differentiũ secũdum speciem: ergo &c. Prima pars minoris patet: quæ fuit: quod istæ similitudines fundantur super istos modos proferẽdi specie diuersos. Nam similitudo orationis cõpositæ ad diuisam, uel attenditur solum penes vnitaté materialiũ, uel penes modos proferendi compositim uel diuisim. Nõ penes unitatem materialium: nam

nam talis similitudo nō causat deceptionem quæ appropriatur compositioni & diuisioni, nam in materialib. compositio & diuisio non distinguuntur. Si enim aliquis credat materialia esse eadem, propter hoc non decipitur. Ista ergo similitudo attenditur secundo modo, hoc patet: si nos inspiciamus ad modum quo decipimur secundum compositionem & diuisionem. Si enim quæritur, putas ne verum dicere nunc, quoniam tū factus es. Cito respondens hanc concedet. Si ergo vlterius inferatur, factus es, ergo nūc, deceptio non accidit, quia respondens credat materialia esse eadem, sed propter similem modum proferendi compositim & diuisim. Et hoc vult Arist. tam in primo huius, quam in secundo. Dicit enim, quod nos decipimur secundum compositionem & diuisionem, eo quod nihil putatur differre composita & diuisa oratio. Vnde dicendum, quod unitas materialium cum similitudine orationis compositæ ad diuisam est causa apparentiæ in compositione, & econuerso in diuisione. Et licet istæ similitudines radicaliter perueniant ex unitate materialium: istæ tamen similitudines super modos proferendi compositim, uel diuisim fundantur, qui sunt specie differentes. ¶Vlterius intelligendum est, quod arguens sophistice secundum compositionem habet proferre talem orationem in sensu diuiso uero. Nam si proferret eam in sensu composito falso, ibi esset occasio manifestandi defectum & falsitatem. Sed tamen ueritas sensus diuisi non erit causa apparentiæ in compositione, sed similitudo orationis cōpositæ ad diuisam, ut dictū est. ¶Sed contra hoc arguo & ostendo, quòd ista similitudo non sit causa apparentiæ in compositione, quia causa apparentiæ in omni loco in dictione debet esse obiectum sensus. Cum ergo similitudo ista sensui non obijciatur, non erit causa apparentiæ in compositione. Dicendum est, ꝙ ista resolutio obijcitur sensui ꝑ hoc quòd unitas materialium sensui obijcitur, sicut similitudo Sortis ad Platonem in albedine sensui obijcitur. ¶Ad primam rationē istius secundæ quęstionis, cū dicitur. Si unitas materialis non sit sufficiens causa apparentiæ, cum sit generalis: opor-

oportet super istam aliquid addere. Dicendum, quod illud additum est similitudo orationis compositæ ad diuisam, & non modus proferendi. ¶ Ad secundam patet per dicta in quæstione.

¶ Ad tertiam quando dicitur, quod unitas materialis tegit defectum &c. Dicendum, quod vnitas materialis non facit apparentiam sine similitudine: nec tegit defectum. ¶ Ad rationes primæ quæstionis. Dicendum pro prima ratione, qđ simile est quo ad hoc, quod vtraque multiplicitas est in oratione: sed tamen ex hoc non sequitur vlterius, quod si in actuali multiplicitate orationis non est nisi unus locus: quod ideo secundum potentialem multiplicitatem non sit nisi unus locus. Nam in potentiali multiplicitate orationis est distinguere duas causas apparentiæ specie differentis: sicut dictum est. & etiam duas causas non existentiæ latentis sub illis causis. Sed in actuali multiplicitate orationis non est distinguere nisi unam causam apparentię, & vnam causam non existentiæ, ideo non est simile. ¶ Ad aliud dicendum, quod circa hoc sunt diuersæ opiniones, de quibus videte inferius. Sed tamen dicẽdum est pro nunc: quod quantum est ex potentiali multiplicitate: Aristo. potuit distinguisse duos locos penes accentum: sicut penes compositionem & diuisionem. Sed forte considerauit hunc locum prout magis conueniẽs est usui sophistico. Et hoc est in scriptura & poematibus, ut ipse testatur: Et considerando accentum prout est in scriptura & poematibus, est ibi solum una causa apparentię. s. eędem litteræ & syllabæ. ¶ Ad tertium patet per dicta in positione.

Quæst. XXV.

QVæritur utrum ad fallaciam compositionis requiratur: quod sensus compositus sit falsus? Et uidetur quod sic. Nam locus sophisticus non est sine sua causa apparentiæ & non existentiæ. nam ex his duobus integratur locus sophisticus. Sed causa non existentię in compositione est falsitas sensus cõpositi. ergo &c. Forte aliquis interimeret minorem dicẽdo, quod causa non existentiæ est diuersitas orationis com-

compositæ ad diuisam. Et hoc patet per Arist. in 1. ca. Aut ergo sic diuidétes, qui dicit, quod compositio, & diuisio in ignorantiam elenchi reducuntur, quia nó est eadem oratio composita, & diuisa. ¶Contra. Illud non est sufficiens causa non existentiæ huius fallaciæ quod adiunctum suæ causæ apparentiæ non potest in proprium effectum istius fallaciæ, sed diuersitas orationis compositæ ad diuisam, annexa causæ apparentiæ huius fallaciæ, non potest in propriū effectum, ergo &c. Probatio assumpti: quia proprius effect⁹ fallaciç est fallere nullus autem fallitur, nisi credendo falsum esse verum. Sed si quandoque rñdens credat sésum diuisum esse idem cum sensu composito, non credit falsum esse uerum, ut patet in exéplo isto. Video hominem magnum baculum tenentem.

1. elen. cap. 4.

2 ¶Item ratio eorū quæ sunt ad finem a fine sumitur, sed locus sophisticus ordinatur ad metam, sed ad metam non ducitur nisi per propositionem falsam, ergo &c.

3 ¶Item recta solutio est manifestatio falsi, & propter quid accidit falsum. Si ergo diuisio sit solutio compositionis, quia ubi fallit compositio soluit diuisio, necesse est ergo quod sensus compositus in compositione sit falsus. ¶Ad oppositum. Ex falso contingente concesso a rñdente cum aliqua propositione uera de sensu cōposito, sequitur incōueniés, quod non sequitur cum eadem propositione uera in sensu diuiso, sed hoc erit ꝑ aliquem locum sophisticum & non nisi per compositionem, ergo &c. ¶Item si dicatur. Video hoīem magnum baculum tenentem, hæc potest esse uera in utroq; sensu, & est distinguenda scd̄m compositioné & diuisioné. Ité hęc cęcus uidet hoīem pulchrum librum tenenté, in utroque sensu est falsa.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod compositio potest dupliciter considerari. aut in se & absolutè, aut prout pertinet ad finem sophisticæ. Si primo modo cōsiderat non est necesse in cōpositione sensum compositū esse falsum, quia ad potétialem multiplicitatem nō requiritur nisi qđ materialia sub diuerso mō proferendi diuersa signēt. Quod auté illa materialia sint vera vel falsa, vel ī alio sésu uera, & alio falsa, hoc accidit potentiali

tiali multiplicitati. Si consideratur secundo modo: sic necesse est sensum compositum in compositione, esse falsum. Nam opponens sophisticè, intendit respondétem ducere ad metam: sed hoc non facit nisi faciat ipsum opinari falsum esse verum: propter similitudinem falsi ad verum. Et propter hoc Arist. determinans de locis sophisticis, prout ducunt ad metam: omnes orationes quas ponit in compositione fallunt in isto sensu. Et omnes oratiões quas ponit in diuisione, sunt falsæ in isto sensu. Primæ rationes ońdunt, quod prout compositio ducit ad metã: necesse est sensum compositum esse falsum. ¶ Ad illud primum in oppositum dicendum: quod quandoque oratio vera in sensu composito est incompossibilis alicui contingenti falso. Et eadem oratio in sensu diuiso vera: eidem falso contingenti non est imcompossibilis. Et tunc ex propositione uera in sensu compositionis: cum isto contingenti falso: sequitur inconueniens propter incompossibilitatem inter ea: quod tamẽ falsum non sequitur cum oratione vera in sensu diuiso. Vnde forte fallacia compositionis non accidit propter illationem illius falsi. Sed tantum ista incompossibilitas est causa illius falsi. Intelligendum, est quod eadẽ compositio, pro ut est fallens, dicitur fallacia compositionis: vt est soluens, dicitur sensus compositionis. Et similiter ẽ de diuisione.

Quæsto. XXVI.

QVæritur circa modos compositionis & diuisionis. Et primo circa primum modum, vtrum hæc oratio. Sedentem ambulare, est possibile: sub diuersis prolationibus, possit diuersa signare. Videtur quòd non: nam omnis diuersitas in orationibus vel prouenit ex diuersitate significati, vel ex diuersitate modorum significandi. Sed materialia diuersimodè prolata habent eosdem modos significandi, & eadem significata: ergo &c. Maior patet: Nam diuersitas in significando, resultat ex diuersitate in intelligendo. Sed diuersitas in intelligendo, vel prouenit ex diuersitate significati, uel modorum significandi: ergo &cæt. ¶ Item quod sensus com-

compositionis nõ sit ibi possibilis probatio. nam sedens cum sit præsentis temporis significat illum qui sedens est. Sed ly ambulare, potest ampliari per modum possibilitatis, significatur igitur, quod iste, qui nunc est sedens posset in futuro ambulare, & iste est sensus diuisionis, ergo &c. ¶ Item quod
3 sensus diuisionis non sit ibi possibilis, probatio. Nã terminus concretus aut supponit formam tantum, & tunc est oratio falsa qualitercunque constructibilia diuidantur. Si supponat tantum subiectum, tunc hæc est fallacia figuræ dictionis. Quicquid heri uidisti, hodie uides, album heri uidisti, ergo &c. Oportet igitur dicere, quod supponit formam, ut subiectum concernit. Sed tunc adhuc sequitur idem, quia tunc denotatur, potentia esse in sedente, ut concernit subiectum. Sed sicut una forma non potest esse alia, sic nec subiectũ sub tali forma est in potentia ad formam oppositam. ¶ Ad opp. est Ari. in primo huius.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod materialia illius orationis. Possibile est sedentem ambulare, sũt in potentia, ut sigñent diuersa sub diuersis prolationib. ut ostendit Aristot. in secundo huius. per simile in dictione prolata sub graui accentu & acuto. Nam sicut ipsa dictio est in potentia, ut constituat intellectum simplicem sub accentu graui, & alium conceptum sub accentu acuto. Sic materialia istius, sedentem &c. sunt in potentia ut diuersas sententias sub diuersis modis proferendi significent uel repræsentent. Et ista similitudo patet: nam sicut accentus est quidam modus significandi attributus dictioni: per quem unum intellectũ simplicẽ ab alio distinguit. Sic modus proferendi est, q̃dam modus significandi ꝑ quem nos distinguimus unum intellectum ab alio. Vnde sicut accentus uariat potestatem dictionis: sic modus ꝓferendi uariat potestatem orationis. Vnde quod dicitur, quod orationi non attribuitur mod⁹ significandi: nisi qui attribuitur partibus eius: Hoc habet intelligi de modis significandi grãmaticalibus: quę sunt principia construendi unam dictionem cum alia: sed tamen modi significandi logicales ipsi orationi attribuũtur. ¶ Sed contra, modus

proferendi,qui est modus significandi orationis, ex pte nostra est, nam quod constructibilia sic uel sic proferant, hoc ē ex parte nostra. Si ergo constructibilia sub diuersis modis proferendi diuersa significarent, sequeretur, quòd multiplicitas eorum ex parte nostra acciperetur. Et talem diuersitatem orationis increpat Ari. &c. Dicendum, quod diuersitas modi proferendi est ex parte nostra. Sed quod oratio sic ,plata hoc significet, & sub alio modo proferendi significet aliud, hoc non est ex pte nostra. Vnde Ari. non increpat multiplicitatem ex parte nostra, dum modo oratio habeat in se multiplicitatem, qđ enim pendere proferatur sub accētu graui uel acuto ex pte nostra est. Sed quod dictio ,plata sub graui accentu significet unum, & sub alio significet aliud, hoc ex parte nostra non est: sed ex parte dictionis: Sed ulterius oportet uidere, quia modus proferendi facit sensum compositum & diuisum. Et dicendum est, quod continua prolatio eius, quod est sedētē, cum hoc quod est ambulare causat sensum compositum. Iste autem modus proferendi possibilis est in oratione. nam sic modi significandi grammaticales adinuicem dependētes terminantur, & quæ nata sunt coniungi coniunguntur. Iste autem sensus accidit orationi præter aliquam uiolentiam, ideo isto sensus magis appropriatur orationi. Sensus autem diuisionis accidit ex discontinua ,platione earundem partium. Et quia quæ nata sunt coniungi adinuicem separantur, ideo iste sensus minus appropriatur orationi, unde accidit ei cum quadam uiolentia. In primo sensu ex cōtinua prolatione eius quod est sedentem cum ambulare, intelligimus extrema referri ad idem, unde secundum quosdam de hoc toto sedentem ambulare, ponitur possibilitatis modus, secundum alios modus possibilitatis dicit dispositionem circa ista extrema. Sed siue sic, siue sic, semper ista extrema in sensu compositionis ad idem habent referri. Sed in sensu diuisionis ex discontinua prolatione istarum dictionum, potest ly sedens accipi pro uno tempore, & ly ambulare pro alio. unde in sensu diuisionis modus non dicit dispositionem

tionẽ circa ista extrema pro eodẽ tẽpore, sed ꝑmittitur qđ ꝑ diuersis tẽporib. accipiatur. ¶ Ad rationes. Ad primam dicendum, quod si maior intelligitur solũ de modis significandi grammaticalibus, qui sunt principia construendi unam dictionem cum alia, tunc falsa est maior. Sed si intelligatur, ꝙ omnis diuersitas in oratione, uel prouenit ex diuersitate significati uel modorũ significandi logicaliũ, tunc vera est, & minor falsa. Nam modus proferendi est quidam modus significandi logicalis, per quem unus intellectus ab alio distinguitur. ¶ Ad secundam, cũ dicitur, quod sedens significat illum, qui nunc est sedens, & ly ambulare. ampliatur per modum possibilitatis. Dico, quod in sensu composito ad idem tempus ad qđ ampliatur ly ambulare, ad illud ampliat sedentem. Vnde a parte ly sedentem est possibilitas ut amplietur. Nam Priscianus dicit, quod participijs præsentis temporis insunt tempora, quę admodum infinitiuis. Vnde cum dicitur. Fuit legens, est legens. erit legens. ly legens accipitur pro tempore præsenti. sed non pro tempore quod est præsens, sed ꝑ eo quod erit uel fuit præsens. ¶ Ad ultimum dicendum, quod terminus cõcret⁹ supponit formã, ut cõcernit subiectum. Sed hoc dupliciter contingit. Aut prout cum forma coniungitur, ut prout in se & absolute consideratur. Primo modo supponit in sensu composito. Secundo modo in sensu diuiso. Et cum dcit vlterius, quod in sedente denotatur potentia ad ambulandum, supposito quod hoc sit uerum. Dicendum, quod in sensu diuiso supponit subiectũ ratione formæ, cui inest sessio. Et ideo sufficit solum subiectum esse præsens ambulationi quę terminat potentiam. Exemplum hujus est materia prima, ut est in potentia ad formam, sed non est in potentia ad formam nisi ut est sub priuatione. Et ideo materia prima est in potentia per accidens. Et quod est sic in potentia ut solum cõcomitans, non oportet esse pręsens actui terminanti potentiã, sic est in ꝓposito, q̃a forma sessionis solũ est in potẽtia ad ambulandũ ꝑ accidẽs iõ nõ oportet ꝙ sit pñs, cum subiectum coniunctum est cum ambulatione.

Quæſt. XXVII.

QVæritur vtrũ hæc propoſitio. Sedentem ambulare eſt poſſibile, ſit vera in ſenſu diuiſionis? Vr̃,quod non. Nam poſſibile, ſub quocunq; modo proferatur dicit poſſibilẽ unionem eius, quod eſt ſedẽtem cum ambulare. Sed tunc arguitur ſic illa propoſitio eſt falſa, quæ ſignat poſſibilem vnionem eorum quæ adinuicem componi non poſsũt, ſed hæc eſt talis, ergo &c.

2 ¶Item in ſedẽte denotatur eſſe potentia ad ambulãdũ, ſed cuius eſt potentia, eius & actus. Nam actus eſt terminus per ſe potentiæ, ſignatur ergo per propoſitionem in ſenſu diuiſo, quod ſedens ſub forma ſeſſionis poſſit eſſe cõiunctũ cum ambulatione, qđ eſt impoſſibile.

3 ¶Itẽ propoſitio uera de poſſibili hẽt aliquam uerã de ineſſe, nã poſſibile eſt, quo poſito ineſſe non accidit impoſſibile, ſed propoſitio de ineſſe rñdens iſti de poſſibili eſt hæc,ſedẽs ambulat, quę ſimpliciter falſa eſt, ergo &c.

A quibuſdã dr̃ q̃ hæc. ſedentem ambulare eſt poſſibile, debet ſic poni ineſſe. Sedẽs prius ambulat. Secũdum tñ alios ſic debet poni ineſſe. hõ uel aĩal ambulat. Rõ primi eſt hæc,nam ex diſcontinua prolatione iſtarum partiũ,ſedentẽ ambulare,ꝑmittitur,q̃ ly ſedẽs,poſsit accipi pro uno tp̃e,& ly ambulare ꝓ alio, & hoc uirtute modi potentiæ ꝓpea ſic debet poni ineſſe. Sedẽs prius ambulat. Rõ ſecũdi eſt potentię reſpectu illius, reſpectu cuius eſt ſolum per accñs non corrñdet actus. Vñ propoſitio debet poni ineſſe rõne ſubiecti ſeſſionis, ut hõ ambulat,uel aĩal. ¶Sed contra hoc arguo ſic. Diuerſis ꝓpõnib. de poſſibili corrñdent diuerſæ propoſitiones de in eſſe, ſed iſtæ duæ propoſitiones ſunt diuerſæ propoſitiones de poſsibili ſedentem prius poſſibile eſt ambulare, & ſedentem poſſibile eſt ambulare. Sed primæ de poſſibili corrñdet hæc de in eſſe. Sedens prius ambulat, ergo ſcđę de poſſibili correſpondet hæc ſedens ambulat. ¶Itẽ iſtæ ſunt diuerſę de 4 poſſibili. Aĩal ambulare eſt poſſibile: & ſedẽtẽ ambulare ẽ poſſibile. Sed poſſibile de poſſibili corrñdet hęc đ ĩeſſe:aĩal ambulat:ergo iſti. ſedẽtem ambulare eſt poſſibile:corrñdet alia de ineſſe. ¶Ad oppoſitũ, hæc propoſitio.Poſſibile eſt ſedentẽ ambulare: ſeqr̃ ex ueris: ergo eſt

est uera. Sequitur.n. ex istis: possibile est Sortem ire: sortes est sedens; ergo, &c.

Quæst. XXVIII.

IVxta hoc quærit, utrum sit uera in sensu compositionis? Et quòd sic videtur. Nam ly sedentem potest cõparari ad diuersa tpa p notam potentiæ: & per consequens põt esse sensus in propositione. sedentẽ prius possibile est ambulare. ¶Item cõtinua prolatio eius quod est sedentem cum ly ambulare non facit, q sedentem, & ambulare accipiãtur pro eodem tpe, nam sic dicto. Homo qui fuit est, potest ly homo accipi pro præsenti, & ly fuit pro præterito, non obstante q sub cõtinua prolatione profertur, ergo eadem ratione in proposito.

1. huius c. 2 Oppositum vult Arist.

PROPTER primam quæstionem intelligendum est, q potentia dicitur multis modis. Et in quibusdam est multiplicitas æquiuocationis, & in quibusdam est mul-

Cõt. 1. tiplicitas analogię, per Ari. in prin 9. metaph. Aliqua.n. dicuntur potẽtialia, non qa habeãt aliquod principium transmutationis. Et sic repe ritur potentia in geometria & in logica. Linea.n. quę est radix alicuius quadrati dr potentia ipsius, sicut in numeris dicimus, quod ternarius est potentia nouenarij, ista autem potentia non dr propter aliquod principiũ transmutationis, sed propter aliquam similitudinẽ. Sicut materia est potentia actus: quia transmutatur ad actum, sic numerus dicitur potentia alterius, quia ex ductu eius in seipsum resultat alterum. Similiter est in logica possibile.n. & impossibile non dicimus in logica lib. propter aliquod principium transmutationis, sed solum propter ordinem ad verum & ad falsum. Sicut .n. ens non solum significat ens extra animam, sed verum circa cõpositionem intellectus. Sic potentia cum dicat ordinem, transfertur ad compositionem & diuisionem in propositionibus. Vnde illa propositio dicitur possibilis, quę põt esse uera, & illa impossibilis quæ non potest esse uera. Sed hoc nõ est propter aliquam potentiam actiuam uel passiuam, sed solũ propter conuenientiam & repugnantiã terminorum. Potentia autem in naturalibus accipitur prout est principium trãsmutationis, quę secundum analogiã diuiditur. Hoc supposito di-

cendum, quod propositio potest esse vera in sensu diuiso, sedentem ambulare est possibile, Nam propositio significat, quod unio prædicati ad subiectum est possibilis. Sed hoc potest esse dupliciter. Vel pro eodem tempore, & sic est composita & falsa, Vel pro diuersis temporibus, & sic est diuisa & vera. Vnde illud, quod est subiectum sessionis in vno tempore, potest esse subiectum ambulationis in alio tempore. Et quia potentia æquiuocè accipitur in logicalibus & naturalibus, ideo logicus dicit multas ꝑpositiones esse veras, quas tamen diceret naturalis esse impossibiles. Vnde concedit istã ꝑpõné, falsum põt esse verũ, in alterio sẽsu Et ẽt istã. Cæcus potest esse videns. ¶ Ad primum argumẽtum, cum dicitur, quòd possibile, sub quocunque modo proferatur & c. dico quod verum est. Sed hoc potest esse dupliciter. Vel pro eodem tempore: & sic propositio falsa est. Vel pro temporibus diuersis, & sic uera ẽ & rõne subiecti. ¶ Ad aliud, cũ dr̃, ꝙ in sedẽte denotaẽ esse potentia & c Dico, quod propositio non significat quod compositio extremorum est possibilis. Vnde propositio non significat quod in sedente, vt in subiecto sit potentia, ut subiecti ad prædicatum. Veruntamen hoc posito dicendum est ad rationem vlterius, cum dicitur, eius est actus, cuius est potentia. Dico, qđ cuius est potentia vt subiecti per se eius erit actus. Cuius tamen est potentia vt subiecti per accidens, non oportet, quod eius sit actus, nec per se, nec per accidens. Nam priuatio & forma, opposita sunt in potentia per accidens ad formam, quæ est terminus motus, & tamen nec priuatio nec forma opposita manet sub actu. Et hoc, quia non est alia potentia earũ, quam potentia ipsius materię. Veruntamen propter intellectum illius propositionis est sciendum, quod sicut aliquid se habet ad potentiam, sic se habet ad actũ Et intelligendum quod aliquid potest per accidens accidere illi quod per se est in potentia ad actum, vel illi ad quod est in potentia. Exemplum primi, nam materiæ accidit priuatio & forma opposita. Exemplum secundi, nam formæ humanæ ad quam ma-

materia hominis est in potẽtia accidit esse album, uel musicum, quod est in potentia, primo modo non oportet, quod sit sub actu nec per accidens, nec per se. Sed quod est in potentia secundo modo potest esse in actu licet per accidẽs. ¶ Ad vltimum dicendum, quod hæc propositio. Sedentem ambulare est possibile, debet sic poni in esse, sedens in a. ambulat in b. Et sic homo ambulat, posito quod homo sit proprium subiectum sessionis. Si enim propositioni de possibili correspondeat aliqua de inesse ratione subiecti per accidens, tunc sic debet poni inesse. Sedens in a. &c. Si autem propositioni de possibili solum correspondeat propositio de inesse ratione subiecti per se, sic debet poni inesse. homo ambulat. ¶ Ad rationes in oppositum. cum dicitur, quod sunt diuersæ de possibili &c. Dicendum quod istæ duæ propositiones. Sedentem prius possibile &cæt. prout accipiuntur in sensu diuisionis non differũt. ¶ Ad aliam eodem modo dicẽdum est. AD SECVNDAM quæstionem dicendũ, quod hæc est falsa in sensu compositionis, sedentem ambulare, &c. Nam ex continua prolatione eius quod est sedentem ambulare, significatur quod unio istorum extremorũ est possibilis pro eodẽ tempore. ¶ Ad primum argumentum cum dicitur, quod ly sedentem ampliatur per notam potentię: dicendum, quod hoc posito propositio falsa est, nam ad quodcunque tempus ampliatur ly sedentem, ad idem tempus in sensu cõpositionis ampliatur ly ambulare. Vnde in sensu composito propositio significat, quod compositio istorũ extremorum pro eodem tempore possibilis est. Ad aliud dico, quod sic dicto. Homo qui fuit est, & hoc sub continua prolatione. Vel homo accipitur pro præterito, uel pro præsenti sub ratione præteriti unde ratio accipit falsum.

Quæst. XXIX.

QVæritur circa istum paralogismum. Quinque sunt duo & tria, & quæritur utrum hæc dictio, &, possit copulare inter terminos, uel propositiones? Et quòd inter terminos uidetur. Nam per Priscianum cõiunctio copulat inter partes orationis, sed orationes

nes non sunt partes orationis: ergo &cæt. ¶ Item coniunctio construitur cum illis inter quæ copulat; sed constructio fit ratione modorum significandi, cum ergo orationes non habeant modos significandi, hæc coniunctio, &, inter orationes non copulat. ¶ Ad oppositum secundum Priscianum. Heu idem homo, ab hodie, concidit, lapsus. hic sunt omnes partes orationis præter coniunctionem: quæ si apponeretur exigeret aliam orationem, hoc non esset nisi inter orationes copularet. ¶ Item copulatio videtur esse inter similia: sed sic dicto. Quinq; sunt duo & tria, oratio præcedit coniunctionem, ergo aliam orationem exigit sibi coniungi.

Quæstio. XXX.

QVæritur utrum hæc dictio, operetur potentialem, multiplicitatem? Videtur quod non. Nam multiplicitas dictionis eiusdem secundum materiã & formã nõ causat multiplicitatem potentialẽ nam ad potentialem multiplicitatẽ requiritur diuersitas formæ: sed hæc dictio, &, manet eadem secundum materiam & formam. ergo &c. ¶ Ad oppositum dissoluit compositionem & diuisionem. ergo &cæt.

AD PRIMAM quæstionem dicendum, quod coniunctio uel copulatio per se copulat inter terminos: per accidens autem inter propositiones. Et huius ratio est: nam cum coniunctio sit pars orationis, habet modos significandi secundum q̃ cum aliis partibus orationis construi potest: sed non construitur nisi cum illis, inter quæ copulat, oportet igitur ista habere modos significandi sibi proportionabiles, qui sint principium constructionis, ergo non copulat inter orationes. Sed tamen, quia terminos inter quos copulat accidit partes unius orationis esse uel diuersarum; ideo dicitur copulare inter terminos uel inter orationes. Magis tamen propriè potest dici, quod coniunctio posset copulare inter terminos unius orationis, uel inter terminos diuersarum orationum. ¶ Ad primum argumentum in propositum, cum dicitur: Heu: idem homo. &cæt. sunt omnes par-

partes orationis præter coniunctionem: quæ si apponatur, exigit aliam orationem sibi adiungi. Dicẽdum, quod cõiunctio apposita per accidens fit copulatio inter orationes; quia per se fit copulatio inter partes diuersarum orationum. ¶ Ad secũdum cum dicitur, quod copulatio uult esse inter similia. Verum est de copulatis per se: cuiusmodi sunt dictiones. Vel potest dici, quod ĩ hac oratione. Quinque sunt duo & tria: copulatio solum copulat unam partem præcedentem alteri. Et tunc est sensus compositus, & copulat simile simili. Vel potest sic proferri. Quinque duo sunt & tria. Et tunc copulat orationem præcedentem orationi subsequenti: & sic est sensus diuisionis, & significat quod quinque sunt duo: & quinque sunt tria diuisim. Et tunc copulat simile simili, quia orationem orationi.

AD QVAESTIONEM aliam dicendum: quod distinctio soluens hunc paralogismum. Quinque sunt duo & tria: operatur potentialem multiplicitatem: nã prouenit ex hoc, quod eadem materialia diuersimode prolata diuersa significant. huic distinctioni accidit quod hæc dictio, &, copulat inter terminos, uel inter propositionus. Vnde & ex distinctione. in se considerata, operatur potentialem multiplicitatem, licèt in principio operetur potentialem multiplicitatem. Et hoc probant rationes.

Quæst. XXXI.

QVæritur Vtrum iste paralogismus: quinque sunt duo & tria, sit uerus in sensu compositionis? Et quod sic videtur. Nam duo & tria: sunt aliquis numerus. Aut ergo quinarius aut maior aut minor numerus, sed non maior, nec minor, ergo &c.

¶ Item quilibet numerus additus alteri constituit 2
numerum, ternarius ergo additus binario constituit aliquem numerum, & non alium, quam quinarium.

¶ Item iste paralogismus 3
est paralogismus diuisionis, ergo est verus in sensu compositionis. Nam ubi fallit di
uisio, soluit compô. ¶ Item 4
duplex est totum, vniuersale & integrale. Totũ vniuersale de suis partib. diuisim prædicat: sed totũ integrale non

non nisi coniunctim, hæc ergo est uera Duo & tria sunt quinque, & per consequens hic per conuersioné. Quinque sunt duo & tria. ¶ Ad
5. meta. cõ. 19. oppositum est Aristo. c. de qualitate, quælibet res hẽt esse semel: & non bis. vnde concludit, quod sex est semel sex: & non bis tria. ergo eadem ratione, quinque est semel q̃nque, & non duo & tria. ¶ Item sic dicto. quinque sunt duo & tria, hæc ꝑs prædicati, & tertia nihil aufert a prima parte prædicati, quin de subiecto prædicetur. similiter prima pars prędicati nihil aufert a secũda: quin de subiecto prædicet. & si hoc sit uerum. ergo significatur ꝙ. 5. sunt. 2. & 5. sunt. 3. ¶ Item per Aristo. in
Cõtex. 24. & 15. 7. meta. pars non prędicatur de toto, nisi concretiuè, sed duo & tria sunt partes quinarij. ergo &c.

AD QVAESTIONEM dicendũ ꝙ est falsa, formaliter loquẽdo. nam quinarius secundum se est unum: quia secundum se est ens. Et unũ quodq;, sicut est ens, sic est unum: & præter hoc quinarius est sc̃d m se intllectus. ergo sc̃d m se unũ: quia oẽ qđ intelligitur sub vna rõne intelligitur. qui.n. unum non intelligit, nihil intelligit. sed q̃ñ aliquid est sc̃d m se unũ: & ex pluribus partibus compositum requiritur aliquid uniens istas partes, sed quinarius cõponitur ex multis unitatibus: quę sc̃d m se sunt discretæ, ergo requiritur aliquid uniens istas unitates: illud autem uniens nõ potest esse aliqua unitas: quia ex ista unitate & aliis construitur quinarius. & tunc remanet quęstio, quòd aliud vnit istas unitates. ergo oportet, quod illud uniens sit aliud ab unitatibus. & hoc est forma ipsius quinarij. Sicut enim ex elementis componitur mixtum: & in mixto est aliquid, quod nõ est elementum, nec ex elementis, ut forma mixti. sic in quinario est aliquid quod non est unitas numeralis, nec ex vnitatibus cõpositum, & hæc est forma eius. Cum ergo materia non prædicetur de cõposito ex materia & forma, & quinarius est quoddã compositum ex unitatibus, & sua forma, & duo & tria sunt materialia ipsius quinarij: hec erit falsa formaliter loquendo: quinq; sunt duo & tria. Vñ sicut hæc est falsa, homo est carnes & ossa, sic hæc est falsa: quinq; sunt duo & tria. ¶ Item Philosophus in 7. meta. dicit, ꝙ qui Cõtex. 23.

dicit,

dicit, domum eſſe lapides, & ligna: dicit domum eſſe in potentia domum: nam lapides & ligna ſunt materia domus. Qui ergo dicit, quinque eſſe duo & tria: ſolum dicit quinarium eſſe quinarium in potentia. Nam duo & tria ſunt materia quinarij, vnde ſi hæc ſit vera aliquo modo, Quinque ſunt duo & tria, hoc erit ſolũ materialiter loquendo, formaliter .n. propoſitio falſa eſt. ¶Ad primum argumẽtum, cum dicitur, ꝙ duo & tria ſunt aliquis numerus. Dico, ꝙ duo & tria poſſunt dupliciter conſiderari. Aut prout ſunt in potentia ad ulteriorem formam. Aut prout diſtinguũtur per ſuas formas. Primo modo ſunt aliquis numerus in potentia. Secundo modo ſunt duo numeri ſpecie diſtincti. ¶Ad aliud dicẽdum, quòd quilibet numerus additus alteri conſtituit numerum materialiter ſed ad formam numeri requiritur forma vniens, quæ nõ habetur ſic dicendo, quinq; ſunt duo & tria. ¶Ad tertiũ dico, quòd hæc eſt falſa de virtute ſermonis in ſenſu cõpoſitionis, quinq; ſunt duo & tria. Ariſ. tamen concedit eam propter apparentiam veritatis. Nam apparentia ſufficit ad ſophiſtã. Et quia numerus eſt quantitas diſcreta ideo multotiens admittimus tales propoſitiones. ¶Ad ultimum dicendũ, ꝙ totum integrale nõ ſignificat ſuas partes, ſed ſignificat compoſitum ex partib. ſub ſua forma, ſed partes non ſignificantur uniri ſub forma totius, niſi nomine totius. Vnde ſic dicto. Duo & tria: iſtæ partes non ſignificantur vt vnitæ ſunt in forma totius, ſed ſolum ſignificantur vniri per copulationem. Vnde ad argũ dico, ꝙ totum integrale prædicari poteſt de omnib. ſuis partib. vt vnitæ ſunt in forma totius, non tamen poteſt prędicari de partibus ſuis unitis per copulationẽ. Vnde hæc non eſt uera, domus eſt lapides & ligna. Sed hęc, domus eſt compoſita ex lapidibus & lignis in forma tamen totius unitis.

Quæſtio. XXXII.

QVæritur, vtrum iſte paralogiſmus. Quod unũ ſolum põt ferre, plura poteſt ferre, ſit diſtinguẽdus ſecundum compoſitionem & diuiſionem, prout ly ſolũ tenetur aduerbialiter? Et vr̃ ꝙ non, nam aduerbiũ eſt adiectiuũ uerbi, ſed adiectiuũ uerbi nomẽ determina-

nare non poteſt, ergo &c. Minor patet: nam adiectiuum uerbi habet modos ſignificandi quibus non proportionatur ipſi nomini. Et confirmatur ratio, nam adiectiuum nominis verbum determinare non poteſt, ergo adiectiuum verbi nomẽ determinare nõ põt. ¶Item

2 aduerbium circa idem ponit ſuum ſignificatũ, & modum ſignificandi. Sed ſuos modos ſignãdi ſolũ ponit circa verbum, ergo ſolũ verbũ determinabit: quare &c.

Quæſt. XXXIII.

QVæritur utrum ſit diſtinguendus ſecũdum compoſitionem, & diuiſionem, prout ly ſolũ nominaliter tenetur? Et uidetur, ꝙ non. Nam ut ſupra adiectiuum nominis verbum determinare non poteſt.

¶Ad oppoſitum hæc eſt diſtinguenda, omnis homo eſt vnus ſolus homo, ſecundum compoſitionem, & diuiſionem.

AD PRIMAM queſtionẽ, & ſecundam, dicendum, ꝙ illa, quod unum ſolum &c. eſt diſtinguenda ſecundum compoſitionem, & diuiſionem, prout ly ſolum tenetur aduerbialiter, non autẽ prout nominaliter tenetur. Ratio primi eſt, nam aduerbium, licèt ſit adiectiuũ verbi, non tamen habet modos ſignificandi ſpeciales, quib. ipſi ſoli verbo proportionatur. Vnde quia habet modos ſignificandi generales, ideo determinare poteſt participium, & pronomen, & ipſum nomẽ. Quod determinet ipſum nomen, patet. Nam talis oratio admittitur. Iſte mediocriter bonus bene currit. Quod determinet participium, patet. Nam bene dicitur. Iſte fortiter pugnans uincit. Propterea ly ſolum poteſt determinare ly poteſt, & tunc eſt ſenſus compoſitus falſus & tunc ſignificatur ꝙ illud, quod poteſt ferre vnum, ita ꝙ nõ aliud ferre poteſt plura. Si autem ly ſolum determinet ly unum, ſic eſt ſenſus diuiſus verus, & tunc ſignificatur, ꝙ illud quod poteſt ferre vnum ens, & nulli aſſociatum poteſt ferre plura, & hoc verum eſt diuiſiuè. Vnde paralogiſmus poteſt ſic formari. Quod unum ſolum poteſt ferre plura poteſt ferre, ſed qđ unum ſolũ poteſt ferre, non põt plura ferre, ergo quod poteſt plura ferre nõ poteſt plura ferre. Maior & minor eſt diſtinguenda, ſed maior eſt uera in ſenſu diuiſionis: & minor

nor eſt vera in ſenſu cõpoſitionis. ¶Secundum acceptũ patet. ſ. q̧ ſi ly ſolum teneatur nominaliter: non eſt diſtinguenda ſecundum compoſitionem & diuiſioné. nã adiectiuũ nominis hét modos ſignificandi ſpeciales, quibus ſuo ſubſtantiuo proportionatur: puta numerum caſum & genus: ſed per tales modos ſignificãdi ipſum adiectiuum nominis verbo non proportionatur: propter quod accepto ly ſolum nominaliter propoſitio diſtinguenda ſecundum equiuocationem: ex eo q̧ ly ſolum poteſt teneri cathegorematicè, uel ſyncathegorematicè. ſi cathegorematicè, ſic poteſt eſſe uera. quia tũc ſignificatur, q̧ illud quod poteſt ferre unum non aſſociatum alteri poteſt ferre plura. Nam ſic ly ſolum ſignificat quandam ſolitudinem: ſed ſi teneatur ſyncathegorematicè, tunc ſignificat præciſam acceptionem illi⁹ cui adiungitur. Sed hoc poteſt eſſe dupliciter. uel abſolutè: ut ſortes eſt unus ſolus homo. uel in comparatione ad actum, ut ſolus ſortes currit. Sed ſiue ſic, ſiue ſic: ſyncathegorematicè tenetur: & eſt propoſitio falſa. AD PRIMVM argumentum dicendum, q̧ aduerbiũ eſt adiectiuum uerbi, & aliarum partium. vnde eſt proprium uerbo. ſed non ſoli verbo, ſicut Priſcianus dicit, quod ablatiu⁹ caſus eſt proprius caſus paſſiuorum: & accuſatiuus proprius actiuorum, & tamen cum alijs verbis conſtrui poſſunt. ¶Ad confirmationem dico, quod non eſt ſimile: ut dictum eſt. Nam adiectiuum nominis habet modos ſignificandi ſpeciales quib⁹ ſuo ſubſtantiuo ſolum proportionatur. Sed aduerbium habet modos ſignificandi generales. & ideo non eſt ſimile. & per idem patet ad ultimum primæ quæſtionis.

AD ILLVD ſecunde quæſtionis in oppoſitum dicendum eſt, quòd iſta: oĩs homo eſt unus ſolus homo: eſt diſtinguenda ſcd̃m æquiuocationem. ¶Circa tamẽ modos intelligendum eſt, q̧ tot ſunt modi ſecundum compoſitionem & diuiſionem: quot modis componere cõtingit, quæ nata ſunt componi, & illa adinuicem diuidere reſultante diuerſitate ſententiæ. Sed ad uidendũ q̃ nata ſunt componi, intelligendum eſt, q̧ Priſcianus dicit, in maiori. q̧ omnis determinatio: & omnia adie-

ctiua nominaliter uel aduerbialiter designata præponitur aptius suis substantiuis: ut fortis imperator fortiter pugnat. & ratio potest esse. nam adiectiua de se quasi infinita sunt, & ideo per sua substantiua determinantur. dicit etiam Priscianus, q̃ licet oĩa postponere exceptis monosyllabis,ut nunc, tunc: & huiusmodi: sed hic uidetur esse dicendum, q̃ quando determinatio componitur cum determinabili subsequenti:tunc dicitur oratio composita,& quando ab eodem remouetur dicitur diuisa. sed huic modo dicendi repugnat iste paralogismus: ex.50.uirorum 100.reliquit diuus Achilles: nam si prædicta oratio dicetur composita quãdo ly uirorum componitur cum ly.50.tunc propositio est falsa; cum tamen ille paralogismus sit paralogismus diuisionis. & tunc dicitur esse uera in sensu composito: sed tunc dicendum est, quod hic est litera.50.ex.100. uirorum. &c. uel quòd paralogismus ille est compositionis. ponitur tamen inter paralogismos diuisionis.&c.

¶ *Secundum accentum autem in his quidem quæ sunt sine scriptura dialecticis nõ est idoneũ facere orationem. In scripturis autẽ & poematibus magis.&c. C. ij primi huius.*

Quæst. XXXIIII.

QVæritur circa accentum, utrum accentus sit duæ fallaciæ? Et videtur quod sic. Nam sicut se habet multiplicitas potentialis orationis ad orationem, sic se habet multiplicitas potentialis dictionis ad dictionem: sed secundum multiplicitatem potentialem orationis accipiuntur duæ fallaciæ,ut compositio & diuisio,quæ sunt species distinctæ. Ergo &c. Et confirmatur ratio:quia Ari. in soluendo orationes scd̃m cõpositionem & diuisionem dicit,quod soluendę sunt,eo quod aliud significat oratio composita & diuisa, sicut aliter significat nomẽ grauiter & acutè prolatum.vndę vnã multiplicitatem semper alteri assimilat.¶Ad istam rationem quidam dicũt, quod non est simile de potentiali multiplicite in dictiõe & oratione, eo q̃ modi proferendi grauiter & acutè diuersificant solum accidentaliter ipsam dictionem, sed modi pro-

proferédi ipsam orationem compositim uel diuisim, orationem essentialiter diuersificãt. Sed illud non videtur verum. nam eadem est identitas & diuersitas orationis cópositæ & diuisæ & dictionis grauiter & acutè prolatæ. quia utrobiq; est idétitas materialis & diuersitas secundum formam. sicut ergo fit apparens elenchus scd̃m cópositionem & diuisiõem, eo ꝙ oratio est differens: sic fit scd̃m accétum: eo ꝙ non est idé terminus grauiter & acutè prolatus, & præterea de ista dr̃ia dictũ est supra, quod sicut mod⁹ proferendi orationé ipsam diuersificat; sic accentus diuersificat dictionis potestatem. ¶ Ideo dicitur aliter, ꝙ accentus habet nomen unum: cópositio aũt & diuisio non habet unũ nomen. & ideo penes compositionem & diuisioné accipiuntur duæ fallaciæ: & penes accentum solum una fallacia. ¶ Sed contra locus sophisticus constituitur in esse per suam causam apparentiæ, & non existentiæ; nã hæc duo integrant locum sophisticum: ubi ergo est reperire duas causas apparentiæ spé distinctas, & duas causas non existentiæ latentes sub illis causis apparẽtię: ibi necesse est distinguere duos locos sophisticos. Sed ęque euidés ratio apparet, ut distinguantur duæ causę apparentiæ, in accentu: sicut in cõpositione & diuisione. nã sicut ponitur, ꝙ similitudo orationis compositę ad diuisam fit causa apparentiæ in cópositione: Sic dicã, ꝙ similitudo dictionis grauiter ꝓlatæ ad acutè prolatã: fit causa apparentiæ in accentu graui, & ecóuerso in acuto. ¶ Et præterea sicut prolatio materialiũ sub sensu composito determinata facit credere, ꝙ solum hoc unum significent: ita prolatio dictionis sub accétu graui. Si dicatur, quod non est tanta similitudo dictionis grauiter prolatæ ad acutam prolatam, sicut orationis cópositæ ad diuisam. Hoc concedo: quia hoc concludit, ꝙ accentus nó est ita efficax locus ad decipiendũ: sicut compositio & diuisio.

PROPTER hæc dicendum est breuiter, quod quantum est ex potentiali multiplicitate dictionis, potuit Arist. ponere duos locos sophisticos iuxta accentum, sicut iuxta compositionem & diuisionem. Veruntamen quia Arist. considerauit locos sophisticos, prout magis apti sunt ad dicipiendum.

dum. Nã sic magis cõgruunt in finem sophisticę:& iste locus non est aptus ad decipiendum in his quæ sunt sine scriptura, ut in his quæ sunt in prolatione.nã prolatio manifestat eius defectũ. Vnde Aristo. dicit in litera. ꝙ iste locus maximè decipit in scripturis & poematibus, & ut in scriptura est, habet unam solam causam apparentiæ: quia easdem literas & syllabas. Ideo Ari. sic considerans hunc locum: quia sic decipit magis: ideo posuit accentum solum unum locum sophisticum. ¶ Ratio ad oppositum cõcludit hoc, quod concessum est, quòd quantũ est ex parte potẽtialis multiplicitatis dictionis accentus possent esse duæ fallaciæ. Sed quia Ari. hunc locum considerauit prout maximè decipit: & hoc est in scripto: Et ut in scripto est solum habet unam causam apparentię: ideo sic considerãdo non posuit accentum: nisi unum locum. De eius causa apparentiæ dicitur, quòd est unitas uocis incomplexæ secundum materiam. ¶Sed contra. causa apparentiæ debet manere in vtroq; sensu propositionis distinguendæ, sed secundum accentum distinguimus, eo, quòd aliquid potest esse dictio uel oratio: cum ergo unitas uocis incomplexæ nõ maneat in oratione: non potest esse causa apparentię in accentu. ¶ Propter hæc dicendũ est, quòd unitas uocis secundum materiam, prout communis est uoci complexæ & incõplexæ est causa apparentiæ in accẽtu. ¶Circa modos intelligẽdum est, ꝙ quatuor sunt modi accentus. Primus est in hoc, ꝙ aliqua dictio potest legi graui accentu, uel acuto. Secundus est eo, ꝙ aliqua dictio potest legi correpto accentu, vel producto. Tertius est, quòd aliqua dictio potest proferri cum aspiratiõe, uel sine. Iuxta quem modum sic paralogizatur. Quicqd hamatur hamo captũ est. iste homo hamatur: ergo iste homo hamo captus est. Nec oportet dicere, quòd ly h. sit litera: quia tunc non manerent eadã materialia. Quartus modus est ex eo, quòd aliquid potest proferri sub uno accentu uel pluribus, ut metuo.

¶ *Quæ autem secundum figuram dictionis sunt accidunt quando non idem interpretatur: similiter ut*

ma-

masculinũ, fęmininũ &c. Ca.ij. primi huius.

Quæst. XXXV.

QVæritur, utrum figura dictionis operetur aliquam multiplicitatem? Videtur quod nõ. nam secundum Commen. Alexandrum figura dictionis operatur phantasticam multiplicitatem .i. multiplicitatem apparentem. Sed quod tantum apparet multiplicitas non est multiplicitas. cũ ergo figura dictionis operetur phantasticam.i. apparentem multiplicitatẽ, in illa nulla erit multiplicitas. ¶ Forte aliquis diceret, q̃d ratio concludit, quòd figura dictionis non operatur verã multiplicitatem: operatur tamen apparẽtem multiplicitatem. Contra hoc. Si figura dictionis operetur tm̃ apparentem multiplicitatem: sicut ergo in loco operante ueram multiplicitatem necesse est eandem orationem uel idem nomen plura significare, sic necesse est in apparenti multiplicitate, quòd aliqua dictio uel oratio appareat plura significare. ¶ Sed si sic arguitur. Homo est species: sortes est homo: ergo &c. Hic nec nomen, nec oratio apparet plura significare. Sed fortè dicetur ad hanc rationem, ꝙ licet nulla oratio sit hic multiplex, nec etiam nomen, est tamen hic multiplicitas latens ex collatione unius dictionis ad aliam. Nam licet hæc dictio homo. non significet plura in ista oratione. homo est species, nec etiam in ista. sortes est homo. comparando tamen hunc terminum ad se ipsum prout accipitur in una propositione & in alia: vł̃ significare quale quid, & hoc aliquid, cum tamen solum significet quale quid. ¶ Sed contra per Ari. Loci in dictione peccãt contra contradictionẽ. sed loci extra dictionem peccant cõtra syllogismum. Tunc arguo sic. vbicunque est apparens cõtradictio, necesse est idem nomen uel eandẽ orationem plura significare, si ergo figura dictionis peccet contra contradictionem, necesse est idem nomen uel eãdem orationem plura significare, eius ergo multiplicitas non consistit in collatione unius termini ad alium. Maior rationis patet: nam ubi est apparens cõtradictio: necesse est vtrãque partem contradictionis esse ueram, & necesse est ꝙ

vterque conceptus significetur. ¶Item ad multiplicitatem respondendum est, per distinctionem, sed ad figuram dictionis non est respondendum per distinctionem, ergo &c. Minor patet per Aristoti. in 2. huius. Dicit enim, quod palam est quomodo soluendæ sunt orationes, quæ sunt secundũ figuram dictionis, eo q; habemus genera prædicamentorum distincta. ¶Item si figura dictionis consisteret in collatione unius termini ad alium sequeretur, q; figura dictionis peccaret immediatè contra syllogismum, sicut fallacia accidentis. ¶Ad oppositum est Aristot. Qui dicit, q; æquiuocatio & amphibologia, & figura dictionis peccant secundum duplex, sed ubi est duplicitas, ibi est multiplicitas, ergo in figura dictionis aliqua est multiplicitas. ¶Item omnes loci in dictione fiunt ex hoc, quòd eisdem nominibus, & orationibus non idem significamus sed figura dictionis est locus in dictione, ergo &c. cap. 5.

Quæstio XXXVI.

IVxta hoc quęritur, vtrum figura dictionis operetur veram multiplicitatem? Et q; sic uidetur. Nam quod verè impedit formam syllogisticam veram operatur multiplicitatem: Sed figura dictionis est huiusmodi: nam omnes loci in dictione, & extra dictionem peccãt, eo q; sunt immodificati, maior patet: nam si nõ esset uera multiplicitas: medium verè posset vnire extrema. ¶Ad oppositum Ale. dicit, q; figura dictionis operatur phãtasticã multiplicitatem. i. apparentem. ¶Item ubicunque est vera multiplicitas, necesse est idem nomen uel eandem orationem plura significare. sed in figura dictionis nec nomen, nec oratio plura significat. 1. ele. cap. 4.

AD PRIMAM quæstionẽ dicendum, q; omnes consentiunt in hoc, quod figura dictionis aliquam multiplicitatem operatur, propter hoc, quòd in omni loco sophistico in dictione significamus non idem eisdem nominibus uel orationibus. Vnde sub eisdem uocibus in omni loco in dictione est aliqua latentia plurimũ, & hoc

hoc eſt locum aliquam operari multiplicitatem.

SED CIRCA quæſtionem ſecundam, dicunt quidam, ꝙ figura dictionis uerā operatur multiplicitatē, & hoc quia dr̃ia eſt inter multitudinem & multiplicitatem. nā multitudo importat abſolutè pluralitatem, multipicitas autem ſupra pluralitatem addit unitatē. Vnde multiplicitas eſt plica multorum ſub uno. Sed unum dr̃ multipliciter, ſicut & ens vnum.n.in ſubſtantia dr̃ idētitatis, in quantitate, æqualitas: in qualitate ſimilitudo. In figura dictionis eſt vnitas, quę eſt ſimilitudo, vr̃ ergo, ꝙ ueram multiplicitatem operetur. Alij dicūt, ꝙ non operatur veram multiplicitatem, ſed ſolum multiplicitatem apparētem, pro eo quòd in uera multiplicitate neceſſe eſt idem nomen uel orationem plura ſignare. Sed in figura dictionis, nec nomen, nec oratio plura ſignāt, hoc patet diſcurrendo per omnes modos. Nam ſi ſic arguitur, muſca & ſcamna ſimiliter terminantur in a. & muſca eſt fęminini generis, ergo & ſcamna, muſca nō conſignāt duo.ſ. maſculinum & fęmininum. Similiter ſi dicatur, homo eſt ſpecies, ſor. eſt homo. ergo &c. hō non ſignāt quale quid & hoc aliquid. Vtraque iſtarum opinionū eſt probabilis, ueruntamen dici poteſt, ꝙ figura dictionis operatur multiplicitatē, non tñ ita ueram, ſicut alij loci in dictione. nam in multiplicitate unitas eſt formale, ſed in figura dictionis nō eſt unitas uocis ſecundum ſubſtantiam, ſed ſolum uocis ſecundū ſimilitudinē, pp quod iſte locus operatur multiplicitatem, illa tamen multiplicitas eſt ſecundaria reſpectu illius multiplicitatis, ubi eſt unitas uocis ſecundum ſubſtantiam.

AD PRIMAM rationem dicendum, ꝙ in figura dictionis eſt apparens multiplicitas, non tñ eſt ſic apparens, ꝙ ſit ſine exñtia, ſed ideo dr̃ apparens, quia prouenit ex ſimilitudine dictionis ad dictionem, ſed ſimilitudo dicitur phantaſma rei ideo illa multiplicitas ab Alexandro uocatur multiplicitas phantaſtica. ¶Ad illud in opp. cum dr̃, ꝙ figura dictionis peccat contra contradictionem, dici pōt, ꝙ nō eſt uerum, & cum dr̃, ꝙ oēs loci in dictione peccant contra contradictionem, dicendum ꝙ uerum eſt pro maio-

ri parte locorum in dictione. Nam Ari. statim subdit, q loci extra dictionem peccant contra syllogismum, tñ dicit, q fallacia secundum quid, & simpliciter ducitur in ignorantiam elenchi, eo q non est affirmatio & negatio de eodem. ¶Quod figura dictionis non peccet contra contradictionem, potest probari, nam quælibet propositio in se una est, ergo vnam potest hre negationé. Et ubi affirmatio & negatio est una & eiusdem, non contingit utranque partem contradictionis esse simul ueram, quod tñ requiritur in loco peccante contra cõtradictioné. Sustinendo tñ, q figura dictionis peccet cõtra contradictioné, dici põt, q in figura dictionis est peccatum in cõtradictione, eo q non uerè infertur contradictoria præconcessa a rñdéte. Proposito n sub interrogatione putas ne, dat aliqs qđ non habet, hac? autem negata a rñdente, opponés arguit sophisticè. Dat unum solum denarium, & non habet unum solum denarium, ergo dat quod non habet. Hic non infertur contradictoria præconcessi, nam hæc conclusio bene sequeretur, ergo dat ut non habet, alia tamen conclusio non sequit nisi propter similitudinem quam habet ad hanc. Aliqs dat vt nõ habet. Ista autem apparens contradictio accidit propter similitudinem in dictione, sed illud nõ sufficit, nam si hoc sufficeret, tunc omnes loci in dictione & extra, & accidens de quo minus uř, peccaret contra contradictionem, quia per oẽm locum sophisticũ põt concludi oppositum præconcessi a rñdente apparenter. ¶ Ad alias rationes, patet quid dicendũ ex quæstione.

Quæst. XXXVII.

QVæritur utrum figura dictionis sit locus in dictione? Et uidetur, q non. Nam omnis locus in dictione fit, eo quòd eisdem nominibus uel orationibus non idem significamus. Sed si sic arguatur musa & poeta similiter terminantur, & musa est fœminini generis, ergo & poeta, hic nec dictio, nec oratio plura significat nec consignãt. Iste igitur locus non accidit, eo quòd eisdem nominibus, uel orationibus non idem significamus. ¶Item ille nõ dicitur locus in dictione, cuius apparentiæ principium sumitur a parte rei, sed principium apparẽtiæ figurę dictio-

ctionis sumitur a parte rei, ergo &c. Maior patet: quia loci in dictione distinguuntur a locis extra dictionem per hoc, ꝙ principium apparentię locorum in dictione a parte uocis accipitur. Minor patet: nam si sic arguitur. quicquid heri uidisti hodie uides: album heri uidisti, ergo album hodie vides. Hic causa apparentiæ non est similitudo uocis: nec unitas: nam albi ad quicqd nulla est similitudo. Similiter si arguitur. Homo est species: sortes est homo. ergo &c. Sortis ad hominem nulla est similitudo ex parte uocis. ¶ Oppositum patet per Aristo. qui ponit sex locos in dictione, cuius numerum probat inductiuè & syllo.

AD QVAESTIONEM dicẽdũ, ꝙ fallacia figuræ dictionis est locus in dictione. Et hoc patet per rationes. Vna est: quia iste locus magis fit in considerando cũ alio, quàm cum seipso: sed cum alio consideratio fit ꝑ sermonem. Alia ratio: quia iste locus fit ex similitudine & similitudo est in dictione. ¶ Circa tamen eius causam apparẽtiæ, & circa eius modos sunt diuersæ opiniones. Nam quidam dicunt, ꝙ aliqui modi istius fallaciæ accipiuntur realiter: & tñ locus est in dictione. Nam ad dictionem tria requirũtur. s. res significata: modus significandi, & modus proferendi. Penes ista tria accipiuntur tres modi figuræ dictionis. Primus modus est, ꝙ ꝓpter unitatem rei significatæ interpretamur unitatem in modis significandi, iuxta quem modum sic fit paralogismus. omnis substantia est colorata: lapis est substãtia: ergo lapis est colorata propter unitatem rei inter substantiam & lapidem arguimus unitatem in modis significandi. Secũdus modus accipitur, qñ propter unitatem modorum significandi arguimus unitatẽ rei significatæ: ut quicquid heri uidisti, hodie uides, album heri uidisti, ergo &c. Nam prædicamenta habent modos significandi concretiuè similes, propter quod unum de alio potest concretiuè ꝑdicari. Tertius modus est, qñ propter unitatem modi ꝓferendi interpretamur unitatem rei significatę uel modi significandi, ut secare & uidere similiter terminant, & secare significat actionẽ. ergo & uidere. Et licet aliqui modi istius fallaciæ acci-

piantur realiter, tamen locus in dictione eſt:nam principium apparentię ex parte uocis eſt:nam ad uocem pertinēt terminatio,& ipſa concretio.Sed concretio eſt duplex. Vna qua utimur in prędicationibus eſſentialibus. Penes primam concretionē accipitur primus modus figuræ dictionis : penes ſecūdam ſecūdus: ſed penes terminationem dictionis accipitur tertius modus:quia ergo concretio eſt ex parte vocis: ideo figura dictionis eſt locus in dictione.

SED CONTRA iſtam poſitionem poteſt argui multipliciter. Nā ille locus,cuius principium motiuū ex parte rei accipitur:eſt locus extra dictionem:ſi igitur principium motiuum figuræ dictionis ex parte rei accipitur:ſequitur,ꝙ figura dictionis ſit locus extra dictionē. Maior patet per diſtinctionem locorum in dictione, & extra dictionem. Quod autem hæc poſitio ponat, quòd principium apparentiæ figuræ dictionis ſit ex parte rei,hoc patet: nam cū ſic dicitur. Omnis ſubſtantia eſt alba : lapis eſt ſubſtantia. ergo &c. Dicitur, quòd propter unitatem rei lapidis ad ſubſtantiam:interpretamur modos ſignificādi eſſe eoſdem. Item in omnibus modis unius loci una debet eſſe cauſa apparentiæ indiuiſa ſecundū ſpeciem. cum ergo in tertio modo ſimilitudo uocis ad vocem ſit cauſa apparentiæ figurę dictionis, in alio modo eiuſdem loci unitas rei nō poteſt eſſe cauſa apparentiæ. Quod autem conuenientia in modo ſignificandi concretiuè non ſit cauſa apparentiæ dictionis:probatio. Nam illud quod cadit ex parte non exiſtētiæ in aliquo loco ſophiſtico, non poteſt cadere ex parte apparentię eiuſdem loci. Sed modus ſignificandi cōcretiue cadit ex parte non exiſtentię in figura dictionis. ergo non poteſt eſſe cauſa apparentię in ſecundo modo. maior patet inductiuè,& ratione. Inductiuè: nam in æquiuocatione diuerſitas ſignificat,quę eſt cā non exiſtentiæ non cadit ex parte apparentiæ. Similiter ratione. locus ſophiſticus integratur ex cauſa apparētiæ:& non exiſtentiæ,ut compoſitum ex materia & forma. Sed illud quod eſt ex parte materiæ non poteſt cadere ex parte formæ: nec ecōuerſo. Quod modus ſignificandi cadat ex parte

non existentiæ patet. per Aristote. in secundo huius. ¶ Item causa apparentiç generalis debet esse eiusdem naturæ cum causa apparentiæ specialis: sed causa generalis omnium locorum in dictione quæ est unitas uocis non est eiusdem naturæ cum causa apparentiæ quæ accipitur ex parte rei, ergo &c. Assumptum patet: nam causa apparentiæ locorum in dictione debet esse obiectum uirtutis sensitiuæ ut auditus, sed unitas rei non est obiectum sensitiuæ uirtutis ut auditus, sed unitas uocis: ergo &c. ¶ Item si causa apparentiæ in figura dictionis ex parte rei acciperetur, magis deciperemur per se, quam cum alio per figuram dictionis. Si dicatur ad figuram dictionis nõ exigitur, quòd eius causa apparentiæ accipiatur a parte uocis. vnde dicitur figura dictionis non uocis. Nunc autem ad dictionem tria requiruntur, scilicet uox, significatum, & modus significandi, ex parte cuiuslibet istorum accidit deceptio figuræ dictionis, est tamen res aliter & aliter causa apparẽtiæ in figura dictionis, & in locis extra dictionem. In locis extra dictionem accidit deceptio ex parte rei absolutè consideratæ. In figura dictionis accidit deceptio ex parte rei per vocẽ significatæ. Ista responsio sufficienter non distinguit inter locos in dictione & extra dictionem. In locis extra dictionem uidemus, quòd ex parte rei absolute consideratæ non accidit deceptio, quia hæc est secundum qd & simpliciter. Homo mortuus: ergo homo. Si tamen hoc nomen cadauer imponatur ad significandum hoc totum homo mortuus: Et diceretur cadauer est hic intus: ergo homo est hic intus: non est secundum quid & simpliciter. deficit enim apparentia: ergo in locis extra dictionem non cadit deceptio ex parte rei absolute consideratæ. Similiter in fallacia secundum plures interrogationes, propositio plures non apparet una pp unitatem rei. Vt si diceretur, estne cœlum, terra, aut mare? inter ista interrogata non est aliqua conuenientia, nisi ut cadunt sub uno mõ interrogandi. Modus aũt interrogandi ptinet ad ipsam uocẽ. Iõ dicendũ est, ꝙ si cã apparẽtiæ accipiẽ a pte rei siue absolutè consideratæ: siue ut p uocẽ signã

tur. semper est fallacia extra dictionem.

IDEO dicendũ est, quod figura dictionis est locus in dictione, quia causa suæ apparentiæ accipitur a simili figuratiõe uocis ad uocem. ¶ Si deceptio proueniat ex simili figuratione uocis ad uocem, est primus modus: & est quando interpretamur eadem esse siue genera, siue casus: ut hic. Secare & videre similiter terminantur &cęt. Secundus modus prouenit ex simili figuratione dictionis diuersimodè consideratæ: ut unum significat, & aliud concernit: ut quicquid heri. &cęt. Tertius modus prouenit ex simili figuratione dictionis, ut unũ significat, & aliud appellat: ut hic homo est species &c. Similis ergo figuratio est causa apparentiæ in figura dictionis. ¶ Ad primum arg. concedo maiorem: ad minorem dicendũ, quod est falsa: quia in figura dictionis significamus non idem eisdẽ nominibus. ¶ Ad secundum dicitur, quod albedo dupliciter consideratur. s. ut subiectum concernit, uel ut qualitatem significat, nunc autem ista similitudo albi: qua vnum significat ut qualitatem: & aliud concernit ut subiectum: est causa apparentiæ in isto paralogismo: quicquid vidisti &c. ¶ Ad illud de homine eodẽ modo respondetur.

Quæstio. XXXVIII.

QVæritur circa modos figuræ dictionis. Et primo utrum iste paralogismus musa & poeta similiter terminãtur in a. & musa est fœminini generis: ergo & poeta: debeat sic formari? Et quod sic uidet. Nã Aristotel. huius sic format quendam paralogismum. vt uidere & secare similiter terminantur: secare significat agere: ergo & uidere. ¶ Ad oppo. paralogismus debet apparere syllogism[a]: sed hic non est apparentia formę syllogisticæ: ergo &c. ¶ Item arguens sophisticè non debet exprimere illam falsam maximam, secũdum quam arguit. Nam arguens secundum locum ęquiuocationis non debet istam falsam maximam exprimere. s. quod uni nomini solum correspondeat unum significatum. sed hæc est falsa maxima, secundum quam arguitur iuxta primum modum figuræ: dictiones quæ similiter terminantur, habẽt eosdẽ modos significandi:

cap. 5.
in 2.
a

di: iſtam ergo non debet exprimere. ¶ Item ſi ſophiſta iſtã maximã exprimeret, dictiones quæ ſimiliter terminant habẽt eoſdem modo ſignãdi. muſa & poeta ſimiliter terminãtur, ergo & c. tunc faceret ſyllogiſmum peccãtẽ in materia, & non in forma.

3

AD QVAESTIONEM dicẽdũ, quod duplex eſt modus formãdi ſyllog. Imos iuxta primũ modũ. Et vterque cõueniẽs eſt. Primus modus eſt: quem Ariſt. videtur innuere in ſecundo huius. Arguit enim ſic. videre & ſecare ſimiliter terminãtur. ſed ſecare ſignificat agere. ergo & videre. ſecari ſignificat pati ergo & videri. ſed contingit idem ſecundum idem videre & videri, ergo cõtingit idem, & ſecundum idem agere & pati. In iſto palogiſmo non exprimitur illa falſa maxima ſecudum quam arguit, ſed eã tacet, & uerã proponit, tamẽ uirtute illius falſę maximę arguit, Alius modus eſt formandi palogiſmos ſecundum formam ſyllogiſticam ſic, quæcunq; ſunt alba ſunt plura, mulier eſt alba, ergo plura. quia .n. plura & alba ſimiliter terminantur, & plura eſt pluralis numeri, credit quod alba ſit pluralis numeri, ſic dicendo, mulier eſt alba. ¶ Ad primum argu. dico quod non oportet, quod palogiſm⁹ appareat ſyllogiſmus ĩ diſpoſitione terminorum, ſed ſufficit, qđ appeat illatio. ¶ Ad aliud dicẽdũ, quod ſophiſta nõ exprimit illam falſam maximam, ſecundũ quam arguit. ſed tñ uirtute illius arguit. Verum tamẽ intelligẽdũ eſt, quod cum in figura dictionis interpretemur, non eadem eſſe eadem propter figurationem ſimilem uocis. Similiter autem figuratio poteſt eſſe ex parte principij, ſicut ex parte finis. Albus. n. ſimiliter figuratur ei quod eſt alba ex parte principij, ſicut alba ei qđ eſt ſcãna ex pte finis, ſi ergo moueamur aliqua eſſe eadem quæ nõ sũt propter ſimilem uocis figurationem, ſiue hoc proueniat ex parte termini, ſiue ex parte principij, ſemper figura dictionis erit.

Quæſt. XXXIX.

QVæritur utrum commutatio unius prædicamẽti in aliud cauſet figurã dictionis? Videtur ꝙ nõ. Nam ſequitur, ſortes percutit platonẽ, ergo plato pcutiť a ſorte, hic tamẽ mutatur actio in paſſionẽ.

¶ Item

¶ Item sequitur, quantū est ergo substātia est. & sequit: quale est, ergo quātum est. hic tamen commutatur vnum, prædicamentum in aliud. ergo & c. ¶ Itē sequitur. quicquid heri vidisti, hodie uides: albedinem heri vidisti. ergo & c. hæc tamen est commutatio & c. ¶ Ad oppo. Aristo. dicit quod figura dictionis est, quando nos interpretamur quale quantū, vel faciens patiens. AD QVAESTIONEM dicendū, quod commutare rē vnius prędicamenti in rem alterius acceptam sub diuerso modo prędicādi causat figuram dictionis. tamē commutare rem unius prædicamenti in rem alterius sub eodem prædicandi, forte non causat, figuram dictionis. Verum tamen intelligēdum est, quòd aliud est commutare rem vnius prædicamenti in rem alterius & rem vnius prædicamenti sequi ad rem alterius: tunc n. commutatur res vnius prædicamenti in rē alterius quando res vnius accipitur ac si esset res alterius. & hoc propter aliquam similem uocis figurationem. & hoc vult Aristo. Dicit.n.ꝙ figura dictionis est quando interpretaē quale esse q̄d vel faciens esse patiens. sed pp hoc, quod res vnius prædicamenti sequitur ad res alterius, non accipitur res vnius prædicamenti, ac si esset res alterius. sed accipitur vt diuersa. quando.n. sic dicitur: sortes ꝑcutit platonem. ergo plato ꝑcutitur a sorte, non accipitur hic agere ac si esset pati. Significatur.n. quod ad actionem alicuius vt agentis, sequitur passio alterius vt patientis. ¶ Per hęc patet ad duo argumenta prima. Ibi.n. non accipitur res vnius prædicamēti, ac si esset res alterius, sed denotatur, quod ad rem vnius prædicamēti requiritur res alterius predicamēti. ¶ Ad tertium dico, quod ly, quicquid, non distribuit solum pro his quę sunt in genere substantiæ. immo absolutè distibuit pro his quę dicūt quid. sed in quolibet genere conuenit reperire quid, & res cuiuslibet prędicamenti, vt dicit quid. sub hoc quod dico. q̄cquid potest accipi, vnde si ly. q̄cq̄d, solum distibueret pro his, quæ sunt in genere substantię: forte hic esset figura dictionis, quicquid heri uidisti hodie uides. & c. ¶ Ad arg. in oppositum dicendū, quod textus habet intelligi

quan-

quando res unius prędicaméti sub uno modo accepta commutatur in rem alterius prędicamenti acceptam alio modo.

Quæst. XL.

QVęrit utrũ cõmutare ré unius prędicaméti sub uno modo acceptam in rem eiusdem generis uel alterius sub alio modo acceptã. sit sufficiens causa non existẽtię figurę dictionis? Et videtur quod nõ. Nam posita causa, ponitur effectus. sed alicubi est commutatio, ubi nõ est figura dictionis, ergo &c. Probatio assumpti: nã sequit: quicqd currit mouet, albũ currit. ergo &c. ¶Oppositũ cõclusionis non põt stare cũ pmissis. Ista.n.non stãt simul: qđ nullum albũ moueatur.& quod albũ sit aliquid ꝙ currat, & quicqd currit, moueatur. Similiter hic est bonus syllogismus oĩs hõ currit: oĩs hõ albus est hõ. ergo oĩs hõ albus currit. nã ex opposito cõclusionis cum minore infert oppositũ maioris, sic. Nõ oĩs hõ albus currit, omnis homo albus est homo. ergo nõ omnis homo currit. Hic dicitur, ꝙ ex opposito conclusionis cum minore non sufficit inferre oppositũ maioris, sed etiam oportet, quod ex opposito cõclusionis cum maiore inferatur oppositũ minoris, nam duę præmissæ se habent in rõne añtis, respectu cõclusionis. Si añt accipit oppositum conclusionis cũ maiore erit idem defectus qui fuit in priori syllogismo, sic arguẽdo. omnis hõ currit, non oĩs hõ albus est hõ, hic est idẽ defectus, ergo &c. ¶Sed cõtra. qñcũq; ex opposito conclusionis cũ altera pmissarũ infert oppositũ alterius pmissæ, necesse ẽ utrũq; syllogismum esse bonũ. cum ergo ex opposito cõclusionis cũ maiore inferatur oppositũ minoris, necesse ẽ illũ syllogismum esse bonũ. Probatio afsũpti. qñcũ que alter syllogismorum pbãtiũ ẽ bonus, necesse est, ꝙ ex opposito conclusionis cũ vtraq; pmissarũ possit inferri oppositum vtriusque præmissæ. hoc.n. cõceditur & pbatur p hãc regulam, qñ ad añs seqtur cõñs ex opposito conñtis sequitur oppositum añtis, sed alter syllogismorum pbantium primũ syllogismum est syllogismus bonus: necesse est ergo quod uterque syllogismus sit bonus. ¶ Ideo dicitur aliter, quod hic non est figuræ dictionis fallacia. Oĩs homo currit, homo albus est homo

mo: ergo homo alb' currit. Nam hoc quod dico, omnis vel quicquid distribuit pro his quæ dicunt quid, sed tamen hoc signum quicquid, distribuit pro his quæ dicũt qd,& sub ratione quid, sed hoc quod dico omnis, & si distribuat pro his quæ dicũt quid nõ tamen sub ratione quid. Et ideo sub hoc quod dico, omnis homo, potest accipi homo albus, sed contra hic est figura dictionis. omnis homo qui heri cucurrit: hodie currit: homo albus heri cucurrit, ergo hodie currit. Præmissæ enim possunt esse veræ, & conclusio falsa posito casu possibili. ergo diuersitas distribuẽdi cũ quicquid,& omnis, non facit, quod sit fallacia cum ly, quicquid,& non cum ly, omnis. Hic dicitur, quod defectus causatur ex diuersitate compositionis secundũ tempus. nam cum vtroq; signo accepta duplici compositione eiusdem temporis, argumentum erit bonum, variata autẽ compositione utrobique deficiet. Nam diuersitas compositionum secundum tempus variat veritatem,& falsitatem, & habitudinem aliquorum terminorum inter se ex identitate eorundem in aliquo tertio illatam. Sed contra contingit reperire figuram dictionis sine diuersitate compositionum secũdum tempora. Nã hic est figura dictionis. Quicquid auditur a Platone profertur a Sorte: falsũ auditur a Platone: ergo falsum profertur a Sorte. Nã conclusio est falsa præmissis existentibus ueris. posito qđ Sortes proferat istam: nullus homo est asinus, & quòđ Plato audiat totum præter signum, non ut signum. ¶Itẽ cum diuersitate compositionum secũdum tempora stat bonitas syllogismi. Nã hoc argũ est bonum, quicquid heri vidisti, hodie vides, sortem heri vidisti, ergo &c. Et quicquid heri uidisti hodie vides: album heri vidisti: ergo &c. Si dicatur, quod nõ est simile de istis duobus: quidquid heri uidisti hodie vides: sortem &c. & quicqđ heri uidisti hodie vides: album heri uidisti. ergo &c. quia inter substantiam & accidens cadit aliqua implicatio media, quæ non cadit, quando sub quicquid accipitur aliquid, quod dicitur quid. Sed contra. circa ly sortem conuenit exprimere eandem implicationem, & tamen argumentum est necessariũ, diuersitas ergo com-

compositionis per se nõ causat defectum in argumento. ¶ Ad oppositum. hic est figura dictionis. Quod scriptum est scripsit aliquis. falsa oratio scripta est : ergo falsam orationē scripsit aliquis : & hic est cõmutatio in causa. AD QVAESTIONEM dicendum est, quod commutatio unius modi prædicandi in alium modum prædicãdi est sufficiens causa non existéntiæ figuræ dictionis, hoc tamen difficile est uidere in quibusdam: nam istam commutationem concomitatur diuersitas cõpositionum secundum tempus : & quando aliquid quod est causa per accidens coniungitur illi, quod est causa per se : difficile est videre quod eorum sit causa. Dicit enim Aristo. in 7. met. quod si natura circuli nõ possit reperiri nisi in ære: difficile esset uiderẽ utrũ æs esset de eius essentia vel non : sed quia natura circuli potest reperiri in alia materia quã in ære: vt in materia lignea & cuprea ideo facile est uidere, quod æs non est de essentia circuli. Et similiter est de ista oratione. Qđ scriptum est scripsit quis &c. nam hic sunt duo, quorum vtrunque videtur esse causa figuræ dictionis, s. diuersitas & commutatio: nam amota diuersitate compositionis, commutatione manẽte, argumentum apparet: ut si sic arguatur. quicquid currit mouetur: album currit: ergo. Similiter amota commutatione diuersitate compositionis manente, argumentum apparet necessarium: ut si sic arguatur: quicquid heri uidisti hodie uides: fortem &c. vnde neutrum per se videtur esse causa defectus : sed vtrumque simul. Veruntamen dicendum, quod commutatio solum per se est causa defect⁹: cui tamen quandoque annectitur diuersitas compositionis. sed tamen diuersitas compositionis non est causa defectus : hoc patet exemplo & ratione. exemplo. nam hic est figura dictionis. quicquid auditur a Platone profertur a forte: falsum auditur a Platone: ergo &c. Conclusio est falsa remanente hypothesi ut supra : hic tamen non est diuersitas compositionis secundum tempus. Ratione sic. nam in quolibet syllogismo necesse est, quod una propositio se habeat ut totum, reliqua ut pars decisa ab illo toto : nam omnis syllogismus concludit uirtute

Cont. 34. & inde.

primæ

primæ figuræ. sed nec quale sub ratione qualis: nec quantum sub ratiõe quanti se habent in ratione partis decisę ab eo, quod dicit quid: nec ęconuerso. Si ergo sub eo quod dicit quid sub ratione toti⁹ accipitur quale sub ratione partis, ibi erit figura dictionis, & tamen non erit ibi diuersitas cõpositionis. hoc patet per illud exemplum. Quod scriptum est scripsit quis: falsa oratio scripta est. ergo &c. Nam ly quod in maiori accipitur sub ratione quid: & in minori cõparatur ad hoc quod dico: falsa oratio sub ratione qualis. ergo mutatur quid in quale. Et hoc est quod uult Ari. si quæratur, putas ne quod quis habuit, & non habet, amisit illud? Ex hac cõcessa a respondente: infertur. Decem digitos habuit quis, & nõ habet. ergo decem digitos amisit quis, hic est figura dictionis. nam hic mutatur quod in quantum: nam decem significant quantum: Sed quando est cõmutatio, & quando nõ, hoc potest dignosci exẽplo & ratione pręcedente. Cum identitas extremorum inter se includatur in identitate extremorũ in medio: aliter ꝑ præmissas non sequeretur conclusio. Si ergo mediũ

2. elen. cap. 5.

cõparetur uni extremo sub ratione quid, & alteri extremo sub ratione qualis uel quanti: Si ista diuersitas lateat ꝓpter similem figurationẽ uocis, figura dictionis erit in argumento, ut patet in isto exemplo. Quicquid auditur a Platone profertur a sorte. &c. res enim intellecta in hoc qđ dico quicquid, cõparatur ad hoc quod est proferri a sorte sub ratione, qd: quia inquãtum uox est, & nõ ut est significatiua ueri uel falsi. Sed ad hoc quod est falsum cõparatur sub ratiõe qualis. & ideo ibi cõmutatur qd in quale. Vnde cõmutatio est causa non existentiæ figuræ dictionis, uel fallacia accidentis: saltem in secũdo modo: uel in tertio modo figuræ dictionis. Sicut ergo in fallacia accidentis est defectus syllogismi, & in figura dictionis ẽ defectus syllogismi. Sed in figura dictionis occultatur nõ existentia per similem figurationem uocis ad uocem. Sed in fallacia accidentis occultatur non existentia per unitatẽ rei. ¶Sed contra, hoc est bonum argumentum. Iste dat unum solũ denarium, & non habet unũ solum denarium, ergo dat denarium. Et sequitur. dat denarium, ergo dat quod habet

habet, & non ſequitur. Iſte dat unum ſolum denarium: & non habet unum ſolum denarium, ergo dat quod non habet. Hic tamen fit eadem commutatio quæ fit in hoc argumento.ſ. Iſte dat unum ſolum denarium, & non habet unum ſolum denarium. ergo &c. Cõmutatio ergo non eſt cauſa precisa figuræ dictionis. Et dicendum, quod illud argumentum eſt bonum. Iſte dat unũ ſolum denarium &c. qui eſt primus paralogiſmus, nec eſt ibi figura dictionis, & tamen in paralogiſmo Ariſt. eſt figura dictionis. Cum.n. dicitur, Iſte dat unum ſolum denarium, duo dicuntur, ſ. dare denarium & modus dandi. In minori aũt cũ dicitur. & non habet unum ſolum denarium: ibi ſolum negatur modus habendi: & nõ res ipſa: & ideo res poteſt concludi, ſic dicendo: ergo dat quod habet. Sed in paralogiſmo Ariſto. ex negatione modi rei proceditur ad negationẽ ipſi⁹ rei: ideo ibi commutatur modus rei in rem. ¶ Ad primum argumentum dicendum. quod hic non eſt figura dictionis. Quicquid currit, mouetur: album currit: ergo &c. Non enim ſumptio cuiuſlibet denotantis quale ſub aliquo denotante quid. facit fallaciam figuræ dictionis, ſed ſolum ſi quale accipitur, ut pars deciſa ipſius quid. Vnde ad formam argumenti dico, quod in iſta propoſitione maiore, quicquid currit, mouetur, attribuitur moueri ipſi currenti accepto ſub ratione quid. In minori autem ſignificatur attribui rei cui accidit album, unde eſt ſenſus: album id eſt res alba &c. ¶ Ad ſecundum dico, quod hic non eſt figura dictionis. Omnis homo currit: homo albus eſt homo, ergo &c. nam in minori homo albus non accipitur ſub ratione albi, ſed ſub ratione hominis cui accidit album. & ſic patet ad quæſtionem.

Quæſt. XLI.

QVæritur utrum commutare quale quid, in hoc aliquid facit fallaciam figuræ dictionis? Videtur quod non. Nam ſi ſic in conſequentijs Ariſt. in lib. predicamentorum eſſet figura dictionis. Arguit enim ſic. Si color eſt in corpore, ergo in aliquo corpore Similiter, ſi anima mouetur aliqua ſpecie motus mouetur: hic tamen procedit a quali quo ad hoc

ali-

aliquid. Si dicatur, quod hic proceditur a quali quo ad quale quid nam aliquam rationem habet eius quod est quale quid. ¶Cōtra Ari. ibidē per hoc intendit osten dere, quod omnia quę sunt, uel sunt in primis substantijs, uel dicuntur de primis substantijs: unde ꝑ hoc quod est aliquod corpus, uidetur sumere substantiam primā: & per consequens hoc aliquid.

2 ¶Item si talis commutatio faceret figuram dictionis, sequeretur, quod in cōuersione vniuersalis affirmatiuæ esset figura dictionis: consequens falsum, ergo antecedens: consequentia patet. Nam sic dicendo. Oīs homo est animal: ergo quoddam animal est homo. In primo ly animal, significat quale quid: & in secunda hoc aliquid.

3 ¶Item interpretari ea esse eadem quę eadē sunt, non facit figuram dictionis: sed singulare & uniuersale sunt realiter idem: ergo &c.

4 ¶Item si commutare quale quid in hoc aliquid faceret figuram dictionis, tunc econuerso commutare hoc aliquid in quale quid faceret figuram dictionis: consequens falsum: ergo & antecedens. consequētia patet. nā sicut cōmutare quale in quantum facit figuram dictionis: sic econuerso commutare quātum in quale facit figuram dictionis. Falsitas consequentis patet. nam tunc hic esset figura dictiōis. Iste homo currit. & iste homo, ergo &c. ¶Si dicatur quod ly homo in hac minori: iste homo est homo: non significat quale quid: sed hoc aliquid. Contra: tunc non esset hic figura dictionis; homo est Plato: sortes est homo: ergo sortes est Plato. Et pręterea in hac minori prædicatur superius de inferiori: superius autem respectu sui inferioris, dicit quale quid. ¶Ad oppositum Aristo. dicit quod hic est figura dictionis: Coriscus est alter ab homine: Coriscus est homo, ergo &c. *2. elen. c. 5. & 1. c. 3. dicit quod est accidēs.*

AD QVAESTIONEM dicendum est quod commutare quale quid in hoc aliqd: facit figuram dictionis. Circa quod primo intelligendum est, quid intelligimus per quale quid, & hoc aliquid. Ad cuius euidentiam intelligendum est qđ nomen speciei & nomen indiuidui eiusdē speciei eandem naturam important, sicut homo & iste homo. Sed ista natura per nomen speciei, & indiuidui diuersi-

uerſimodè importatur. per nomen enim ſpeciei impor tatur prout ſibi accidit uniuerſalitas & particularitas: per nomen autem indiuidui importať prout eſt hæc natura. Ratio autem ſignificandi prima eſt ratio ſigni ficandi eius quod eſt quale quid: Cuius rationem aſſignat Boe. natura quid dicit. Et circa primam ſubſtantiam qualitaté determinat. Iſta autem eadem natura ſi gnificata per terminum ſingularem per modum deter minati dicitur hoc aliquid. Vnde hoc aliquid, & quale quid ſunt diuerſæ rationes accipiendi eandem naturam. Si autem aliquis interpretatur hanc acceptionem vel rationem accipiendi eſſe illam. & hoc propter ſimi litudinem uocis ad uocem, figura dictionis erit. Si auté propter unitatem rei, fallacia accñtis erit. Et quia difficile eſt uidere diuerſitaté rei, & unitaté rei licet facile ſit uidere ſimilitudiné uocis ad uocé, iõ paralogiſmi tertii modi, figurę dictionis difficiles ſunt ad ſoluendũ, pp cãm apparentiæ accñtis annexam. ¶ Vlterius eſt itel ligendum, ꝗ non oĩs illatio a termino ſignificãte quale qd ad terminum ſignificanté hoc aliquid facit figuram dictionis, ſed ſolum illa, in qua quale quid accipiť, ac ſi eẽt hoc aliqd, uel econuerſo. & hoc ẽ qñ aliquid attribuiť ipſi cõr prout cõe eſt, & poſtea ſingulari ꝑut eſt hoc unũ ſicut hic. Homo eſt ſpecies, ſortes eſt homo, ergo ſortes eſt ſpecies. ¶ Ad primã rationem dicendum cum dicit. Color eſt in corpore. &c. ꝗ hic ꝓceditur a quali quo ad quale qd, qa ly aliquod corpus rationem cõis habet. unde ſuppoſita concernit. nam uniuocè de multis poteſt prædicari.

¶ Ad illud cõtra hoc, dico, ꝗ licet prima ſubſtantia in re ſit hoc aliquid determinatum. tamen ſecundum in tellectum poteſt hr̃e rationem communis. Et ut ſubſtantia prima habet rationẽ cõis, per hoc qđ eſt aliquod corpus deſignatur. nam ſicut prima ſubſtantia de hac ſubſtantia prima, & illa prædicatur, ſic aliqđ corpus de hoc corpore, & illo prædicatur. Vñ ſi per hoc, ꝗ dico aliqđ corpꝰ: ſolũ hoc corpus deſignaret. Ari. faceret fallaciã cõſequętis ſic arguẽdo. Color eſt ĩ corpore, ergo in aliquo corpoř. ¶ Ad aliud dicẽdũ, ꝗ in conuerſione vniuerſalis affirmatiuæ non eſt

figura dictionis. Nā ibi non accipit quale quid ac si esset hoc aliquid. Sed ibi proceditur a termino significāte quale quid, prout stat ꝑ pluribus suppositis ad eundem significantem hoc aliquid, & hoc prout stat pro paucioribus. nam in prima propositione significatur, ꝙ animal pro aliquo sui attribuitur homini ꝑ quolibet sui, & in secunda, qđ homo pro aliquo sui attribuitur animali pro aliquo sui, vnde uniformiter accipitur in antecedēte & consequente. ¶ Ad aliam rationē dico, ꝙ licet terminus cōmunis, & suū suppositū ꝑse sint realiter eadē, modi tn̄ sigñandi eius qđ est quale qd, & hoc aliqd, sunt diuersi. Vn̄ commutare ista adinuicem, ꝑꝑ similitudinem uocis cāt figurā dictionis. ¶ Ad ultimū dico, concedendo qđ infertur. Et cum dicitur, tūc esset hic figura dictionis. Iste hō currit, iste homo est homo, ergo homo currit. Dico, ꝙ figura dictionis non est hoc, nam hoc aliquid non accipitur ac si esset quale quid. vn̄ in ista, iste homo est hō attribuit prædicatū ei qđ est hoc aliqd, sed nō solum sub hac rōne, ut est hoc aliquid, sed vt secū cōpatitur aliā acceptionē. Vnde hic est figura dictionis. Sortes est indiuiduū, hō est sortes, ergo hō ē indiuiduū. Ex istis sequitur plus uel ulterius, ꝙ ꝑcedere a pluribus determinatis ad unū istorū, est procedere a quali quo, ad hoc aliqd. nā qn̄ aliquid in præmissis accipit ꝑ diuersis habet rōnē cōis, & per consñs rationem eius quod est quale quid. accipere ergo aliquod istorū respectu alicuius, de quo illud quod habet rationē cōis prędicatur, est facere figuram dictionis. sicut hic sortes est homo, plato est hō. ergo sor. est plato.

Quæstio. XLII.

QVęritur vtrum sub termino significante quale quid lateat diuersitas interpretatorum in tertio modo figuræ dictionis? Videtur quod non. nam diuersorum locorum secundum speciem sunt diuersæ causæ apparentię secūdum speciem. sed figura dictionis & æquiuocatio sunt diuersi loci, secundum speciē distincti. Cum ergo in ęquiuocatione unitas vocis secundum mām & formam sit cā apparētiæ, non pōt esse cā appētię figuræ dictionis, vel seqt ꝙ i tertio mō figurę dictionis sit ęquocatio. ¶ Item

in

2 in quolibet modo eiusdem loci sophistici, debet esse eadem cã apparentiæ: nã modi eiusdẽ loci non dr̄nt specie. Cum ergo in primo modo figurę dictionis similitudo uocis ad vocem sit cã apparentiæ: identitas vocis non erit causa apparentiæ in tertio modo.

3 ¶Itẽ in figura dictionis similitudo uocis ad vocẽ est cã apparentię, sed ubi est similitudo ibi non est identitas, cum ergo similitudo vocis ad vocem sit causa apparentiæ in tertio modo figuræ dictionis, sequitur &c.

¶Ad oppositũ. figura dictionis est qdã locus cuius principium motiuũ est in voce, sed nisi diuersitas interpretatorũ sub termino sign̄ante quale quid lateret, difficile est assignare causam apparẽtiæ ĩ tertio mõ figurę dictionis, vt puta in isto paralogismo, homo est species sor. est homo. ergo sortes est species. quare &c.

AD QVAESTIONEM dicẽdũ, quod hęc est duplex via, & vtraq; probabilis. Prima, qđ diuersitas interpretatorũ in tertio mõ figurę dictionis lateat sub termino sign̄ante quale qd. nã cũ defectus occultetur p apparẽtiã in eisdẽ, debet esse cã apparentię in quib. cooperta est cã non existentię, sed uniuersaliter cã non exñtię est diuersitas interpretatorũ, sed diuersa interpretata interpretãtur qñq; p diuersas dictiones, vt in primo mõ figuræ dictionis. Cũ sic arguitur secare, & videre similiter terminant &c. & tũc cã apparentię cõsistit in duab. dictionib. qñq; diuersa interpretata interpretantur p unã dictionem. & hoc dupliciter. aut sic, q dictio unũ sign̄at, & aliud cõcernit, & tunc est scđs mod⁹. Aut sic, q dictio vnũ sign̄at, & aliud appellat & tũc est tertius modus. Cũ ergo in termino significãte quale quid lateat diuersitas interpretatorũ, & in eisdem est cã apparentię, sub qb. latet cã nõ exñtię, ut dictũ est: sequitur, qđ in tertio modo figurę dictionis diuersitas interpretatorũ lateat ĩ termino sign̄ante quale quid. Et hęc vr̄ velle Ari. in li. prædicamentorũ. vbi dicit, q ois suba vr̄ sign̄are hoc aliqd, & in primis substãtijs indubitabile verũ est. In scđis aũt similiter vr̄ sub appellationis figura hoc aliqd sign̄are. Veruntñ intelligẽdum est, q similis figuratio vocis ad vocẽ p se requiritur ad figurã dictionis. Quod autem maior identitas in figura dictio- c.2. secundæ partis.

 nis

nis reperiatur, quam identitas similitudinis, hoc accidit figuræ dictionis, & ꝑ hoc patet ad rationes. ¶Ad primam. Dico, quod unitas uocis secundum materiam, & formam per se requiritur ad æquiuocationem. Quod autem unitas uocis reperiatur in figura dictionis, hoc accidit ei, sed tamen ꝑꝑ primum argm̄ dicendū, quod licet in tertio modo figuræ dictionis diuersitas interpretatorum lateat sub unitate uocis, non tamen est ęquiuocatio, nam in æquiuocatione requiritur, quod nomen significet diuersa, sed terminus dicens quale quid in tertio mō figuræ dictionis non significat duo. s. quale quid, & hoc aliquid, sed solū quale quid, & sub appellationis figura uī hoc aliquid signāre. ¶Alia uia probabilis est, quod similis figuratio vocis ad vocem est causa apparentiæ in figura dictionis, & in quolibet eius modo est hoc manifestum in primo modo nam Arist. in secundo huius sic format paralogismū, videre & secare similiter terminantur, sed secare signāt agere. ergo & uidere. Secari aūt signāt pati. ergo & uiri autem signāt pati, ergo & uideri. Sed cōtingit aliquid simul & semel uidere, & uideri. ergo agere & pati. ¶Si dicas, qđ in isto paralogismo quicquid auditur a Platone profertur a sorte, falsū auditur a Platone, ergo &c. nulla est similitudo inter qc quid & falsum. Dicendum, quod paralogizans penes secundum modum sic paralogizat falsum & lignum similiter terminantur, sed lignū signāt quid ergo & falsum significat quid, & si signāt qd, sub qc quid pot est capi.

cap. 5.

¶Ergo secundum accidēs quidem paralogismi sunt, quando quidlibet assignatū fuerit rei subiectæ inesse & accidenti. nam quoniam eidem accidūt multa, non necesse est omnib. prædicatis, & de quo prædicantur hęc omnia inesse &c. primo huius. C. iij.

Quæst. XLIII.

CIrca fallacias extra dictionem, quæritur utrū partialis identitas alicuius habentis in se diuersas naturas uel rationes ad aliquid participans vnam illarum sit causa apparentiæ fallaciæ accidentis? Et uidetur quod non. nam tunc in

quolibet bono ſyllogiſmo eſſet fallacia accidentis, cõſe- ſyllogiſmũ: ergo & añs. Pro bõ conſequentiæ. Nã hic eſſet fallacia accidentis. Oĩs hõ eſt aĩal. Plato eſt hõ: ergo Plato ẽ aĩal. Nã aĩal in ſe includit diuerſas rões:& ſecundum unam illarũ in concluſione concludit de Platone.
2 ¶ Itẽ diuerſorum locorũ ſcđm ſpeciem diuerſę debẽt eſſe cauſæ apparentiæ, ſed partialis identitas eſt cauſa apparentiæ in ſcđm quid & ſimpliciter, quia partialis identitas alicuius dicit ſcđm quid ad idem dictum ſimpliciter eſt cã apparẽtiæ ibidem. ¶ Ad oppoſitum Ariſt, dicit, quod fallacia accidentis eſt, quãdo aliqd ſimiliter attribuitur rei ſubiectæ, & accidenti, cum tamen diſſimiliter inſit. Sed ſi nulla eſſet ibi identitas, nulla eſſet ibi apparentia, & ſi totalis identitas, nullus eſſet ibi defectus. ergo &c.

Quaſt. XLIIII.

QVæritur utrum ſuperius poſſit accidere ſuo inferiori? Et videtur quod non. nam Ariſto. primo phyſ. dicit. Quod uerè eſt: nulli accidit: ſed animal uerè eſt: ergo nulli accidit. Quod animal ſit illud quod verè eſt: patet. nã animal eſt ſuba: ſuba ãt eſt id qđ verè eſt, cũ nulli accidat. ¶ Itẽ ſupius eſt de intellectu
2 ĩferioris: ergo &c. ¶ Itẽ acci-
3 dens põt ineſſe, & non ineſſe ſubiecto. ſed ſupius non põt nõ eſſe ſuo inferiori manente ĩferiori: ergo &c. ¶ Ad oppoſitum Ari in primo huius *Cap.4.* dicit, quòd triangulo accidit figura: ſed figura ſuperius ẽ ad triangulũ. ergo &c.

AD PRIMAM quęſtionem dicendum, quod partialis identitas alicuius habentis in ſe diuerſas rões, ad aliq̃ earũ eſt cã apparentię fallacię accidentis. nã tegit defectum accidentis & fallaciã ab alijs locis diſtinguit. primũ patet in iſto palogiſmo. Hõ eſt ſpecies, Plato eſt hõ. ergo plato eſt ſpecies. nã partialis identitas de ly hõ, prout in ſe includit diuerſas rões: per quarũ unã poteſt ſubſtare accidenti intẽtionali:& p aliã cõuenire ſingulari ad Platonẽ: facit credere, ꝙ quicquid poteſt pdicare de homine poſſit pdicari de Pla. ¶ Secundũ patet. Per hoc. n. qđ eiꝰ apparentia accipiť a parte rei diſtinguiť a locis in dictiõe: quomodo aũt diſtiguať ab alijs locis extra dictionẽ, hoc patebit. Et hoc eſt qđ dicit Ari. ĩ illo ca. Fallacia aũt *1. elẽ. c. 5.* ſit in his. Dicit. n. ꝙ fallacia

accidentis peruenit ex eo quod non poteſt diuidere inter idem & diuerſum unũ & multa. ¶ Ad primum argumentum dicitur: negando cõſequentiam. ¶ Ad probationem eius cum dicitur: quod ſuperius in ſe includit duas naturas. Dicẽdum, ꝙ licet animal in ſe includat duas naturas: & ſecundum unam earum cõueniat ſuo inferiori: quia tñ iſtę rationes non ſunt extraneę: ut ad tertium comparantur, Iõ in illo bono ſyllogiſmo nõ eſt fallacia accidẽtis. Ad hoc n. quod ſit fallacia accidentis, requiritur quod illæ ratiões ſint ſibi repugnãtes: ut ad tertium comparãtur. ¶ Ad aliud dicendum, quod inferius patebit, quo ꝑtialis idẽtitas ſit cauſa apparẽtiæ ſecundum quid & ſimpliciter. uel poteſt dici ad rationem, quod rationes diuerſæ incluſæ in termino paralogiſmi accidentis ſunt ita repugnãtes, quod vna earum nec includit in ſe: nec ſimpliciter: nec diminutè aliã: ſed in dicto ſecundum quod diminutè includitur dictum ſimpliciter.

AD ALIAM qõnẽ dicendũ, ꝙ accidẽs dr̃ tripliciter. uno mõ, ꝙ aduenit rei poſt complemẽtum eius, & ſic dicim⁹ oĩa nouẽ gña eſſe accidẽtia. alio mõ dr̃ accidẽs ꝙ aduenit rei: & ẽ extra eius intellectũ: & iſto modo poteſt dici, ꝙ inferius accidit ſuo ſuperiori. nã in ĩtellectu ſuperioris non includit̃ inferius. Tertio capitur accidẽs, ꝓ illo, qđ ẽ extraneũ alteri, ꝓut ad tertiũ cõparat̃ Et hoc mõ nõ ſolũ inferi⁹ accidit ſuperiori· ſed ſuperi⁹ ĩferiori ut figura triãgulo. Nam rõ ipſius figurę eſt extranea rõni triãguli, ꝓut triãgulo cõuenit hæc paſſio habere tres &c. ꝑ ſe & primo. Et iſto tertio modo accipitur accidẽs in fallacia accidentis. & rõ huius eſt. nam cum accidens peccat diffinito ſyllogiſmo: ſed ad ſyllogiſmũ reqritur, ꝙ primũ ſub eadẽ rõne attribuatur medio: ſub qua ratione mediũ attribuitur poſtremo, ita ꝙ illæ rationes non dn̄t. ſ. niſi ſicut pars & totũ. Vñ quãdocunq; in aliquo diſcurſu ſyllogiſtico accipitur terminus includens in ſe diuerſas rationes: ita quod iſte terminus acceptus ſub una ratione eſt extraneus ſibijpſi: vt ſub alia ratione accipitur: & per unã illarum rationum cõparatur uni extremo: & per aliã alteri, ibi erit fallacia accidentis: ut hic, homo eſt Plato:

to: sortes est homo: ergo sortes est plato. vnde rationes procedunt uijs suis. De accidente intelligendum est, qđ terminus maior & minor, & medius potest hr̃e rationem accidẽtis. Vnde terminus includẽs alterã rationem est extraneus termino includẽti diuersas rationes: ut ad utrũq; cõparari. unde Arist. dicit, q fallacia accidẽtis est, quãdo aliqđ similiter attribuitur rei subtæ & accidenti inesse, cũ tamen similiter non insit. Vnde ibi uult minorẽ habere rationem accidentis: sed tamen magis propriè ille terminus includens diuersas rationes potest dici accidens. ¶ Sed intelligẽdum est, quod quidam considerant fallaciam accidentis, quantum ad fieri: & quidam quantũ ad factum esse. Considerantes primo modo dicunt minorẽ hr̃e rationem accidẽtis. Nã ante additionẽ minoris non fit aliqua uariatio: licet .n. mediũ in se ĩcludat diuersas naturas: tñ secđm unã earũ tm̃ cõparat subiecto ãte additionẽ minoris. Cõsiderantes scđo mõ dñt q terminus includẽs in se diuersas naturas dẽt dici accidẽs: quia ex illo termino capit tota uariatio: tñ scđm phy. q̃libet termin⁹ pt hr̃e rationẽ accidẽtis. Rõnes soluuntur in q̃stione.

Quæst. XLV.

QVærit utrũ fallacia accidentis possit cãri ex uariatiõe alteri⁹ termini q̃ medij syllogistici. vel utrũ possit cãri indifferenter ex uariatione maioris minoris & medij? Et q ex uariatiõe medij solũ ꝑbatio. Nã fallacia accidẽtis causat ex diuersa cõparatione alicui⁹ termini ad diuersa. sed ĩ pmissis nihil pt comparari ad diuersa nisi mediũ, qa in ꝑmissis nullus terminus bis accipitur: nisi medius terminus. ergo &c. ¶ Itẽ si mediũ ñ sit uariatũ, necesse ẽ extrema coniungi. sed in fallacia accidẽtis cõclusio nõ sequitur ex necessitate: ergo necesse ẽ mediũ uariari. Asũptũ patet. Nam quecũq; uni: & eidẽ non uariato sunt eadẽ: ipa ĩter se sunt eadẽ. ¶ Si dicatur ad istas rationes, quod maior sub una ratione ipsi medio in præmissis potest comparari, & sub alia minori in cõclusiõe. Et per consequens ibi erit accidens ex uariatione maioris. Contra. habitus & priuatio habẽt fieri circa idem. sed fallacia accidẽtis quantum ad sui non existentiam: est priuatio formæ syllogi-

2

1. huius cap. 4.

logisticæ. nã peccat diffinitõ syllogismo. sed forma syllogistica solũ cõsistit in præmissis: ergo fallacia accidentis solum causatur ex uariatiõe in præmissis. sed nihil potest uariari in præmissis: nisi medium. ergo &c. Assumptum patet. nam per Arist. primo priorum. quãdo medium est in toto primo, & postremum in toto medio: necesse est extrema coniungi. Per hoc innuit Arist. quod forma syllogistica solum in præmissis consistit. Item conclusio est aliud à pręmissis: ut patet intuenti ei⁹ diffinitionem. Itẽ intellectus conclusionis includitur in intellectu præmissarum. sicut ergo termini accipiuntur in præmissis: sic necesse est accipi in conclusione. aliter. n. propter pręmissas nõ sequetur. ergo. si ergo non sit uariatio in præmissis, non erit uariatio in conclusione. sed in præmissis nihil potest uariari, nisi medium. quia uariatio non est absq; bina acceptione alicu⁹ termini: sed nihil bis accipitur in præmissis nisi medium. ergo &c. ¶ Ad

Cap. 7. oppositum. physicus dicit in secundo huius: quod hæc est fallacia accidentis. Iste canis est tuus: iste canis est pater: ergo est tu⁹ pater. Iste. n. terminus canis nõ variatur: sed solum ly tuus: quod est maior. in quam accipitur ratione possessionis. Significatur. n. quod iste canis est tua possessio. in conclusione autem accipitur ratione efficientis. Potest etiam causari ex variatione minoris. ut patet hæc. sortes est indiuiduũ: homo est sortes. ergo homo est indiuiduum. hoc etiã patet per ratiõem. Nã fallacia accidẽtis accidit ex diuersa cõpositione: & extranea alicuius ad diuersa. sed qlibet termin⁹ sub diuersa ratiõe, & extranea potest comparari ad diuersa: ergo & cæt.

AD QVAESTIONEM dicendũ, q; fallacia accidentis potest causari ex uariatione maioris, minoris & medij: differenter tamẽ. Nã mediũ variatum scd̃m diuersas rationes comparatur vni extremo & alteri. Sed extremum variatum scd̃m vnã rationem comparatur medio: & scd̃m aliã rationem alteri extremo in conclusione. Ratio huius est ista. Nã fallacia accidẽtis est immediatè defectus formę syllogisticę: sed forma syllogistica nõ solum consistit in præmissis: sed etiam in conclusione. ergo variatio quæ est in fallacia accidẽtis potest esse in pręmissis,

missis,& in conclusione. Medium autem non ingreditur conclusionem. Potest igitur causari tã ex uariatione alterius termini, quam medij. Assumptum patet. s. qđ forma syllogistica non solum consistit in præmissis. Nã syllogismus est q̃dam habitudo inferens conclusionem tanquã cõsequens ex pręmissis: uel tanquã ex uno antecedente: unde duę pręmissæ se habent in ratione unius antecedẽtis respectu cõclusionis. Hoc etiã patet ex mõ & figura syllogismi q̃ sunt quasi quædã dispositiones cõsequẽtes ipsum syllogismum. Mod° aũt distinguitur a modo per cõclusionem. Si.n.ex istis præmissis. Oĩs homo est animal: omne risibile est homo: inferatur ista conclusio. ergo omne risibile est animal. est prim° modus primę figuræ. Si aũt ex eisdem pręmissis iferatur ista cõclusio. ergo quoddã animal est risibile: est qntus mod° primæ figuræ. Figura aũt a figura distinguitur p cõclusionem: vt patet in syllogismo ex oppositis. Si.n.sic arguit. nulla disciplina est studiosa: oĩs disciplina est studiosa: & infert conclusio ista. ergo nullũ studiosum est studiosum. est dispositio tertiæ figuræ. Si aũt & eisdem pręmissis iferatur ista cõclusio. nulla disciplina est disciplina est dispositio scđę figurę. cum ergo cõclusio diuersificet modum & figurã, quę sunt dispositiones cõnites ipm syllogismum: vr̃ qđ de rõne syllogismi sit cõclusio. Hoc etiã patet per exẽpla. Et primo in prima figura. Nã hęc est fallacia accidentis. hõ est spẽs: sortes est hõ: ergo &c. Et hoc est ex uariatiõe medij. Sed si arguat sic. Sortes non est spẽs. sortes est hõ: ergo hõ non est spẽs. Hic ex uariatione eiusdẽ termini cãtur accñs primo tñ fuit mediũ: & nunc est minor extremitas. De uariatione maioris in pria figura. Exẽplũ: triãgul° habet tres angulos p se & primo: figura est triãgul°. ergo &c. Hoc qꝛ est habere tres diuersimodẽ cõparat medio, & ipsi maiori: habere aũt tres est maior extremitas. In scđa figura hoc patet. Nã hic est fallacia accidentis. Sortes non est species: homo est species: ergo homo nõ est sortes ex uariatione minoris. Et ex uariatione maioris sic. Homo est species: sortes nõ est species: ergo sortes non est homo. In tertia figura ex uariatione minoris sic. Sortes nõ est species: sortes est hõ. ergo &c.

Ex

Ex uariatione maioris sic. Omnis triangulus hēt tres: primo triangulus est figura. ergo &c. Sic ergo patet, ꝙ arguēdo per eundem paralogismū affirmatiuè in vna figura: & negatiuè in alia: medius terminus uariatus in uno syllogismo erit maior uel minor in alio. Quod autem necesse sit eundē terminum uariari in paralogismo affirmatiuo & negatiuo: patet per hoc, quòd quælibet propositio in fallacia accidentis una est: aliter. n. sub unitate uocis lateret multiplicitas, & esset locus in dictione. Sed sic arguendo. Homo est species: sortes est homo: ergo sortes est species: ly sortes non uariatur: ergo in isto paralogismo. Sortes non est species, sortes est homo: ergo homo nō est species: non uariabitur: cum uniformiter accipiatur affirmatiuè & negatiuè. Sed hic est fallacia accidentis: & nō ex uariatione medij, quod est ly sortes: ergo ex alterius uariatiōe. Patet ergo cu dicitur. Homo est species: sortes est homo. ergo &c. Quod hic est accidēs ex variatiōe medij in prima figura. Si iste terminus fiat medium in tertia figura: adhuc erit accidēs ex uariatione eiusdē termini, ut homo est species: homo est sortes. ergo &c. Et ex uariatione alterius termini quàm medij in tertia figura sic. Nō sortes est species: sortes est homo: ergo nō homo est species. Cōclusio est falsa & præmissæ sunt ueræ, & uariatur minor extremitas. Similiter si fit syllogismus in secūda figura. ut sic. Homo est species: nō sortes est species: ergo non sortes est homo. Cōclusio est falsa, & præmissæ ueræ. In quolibet ergo paralogismo accidētis est accidēs penes variationē termini: q̄ i aliquo paralogismo ē maior: in aliquo minor: & in aliquo medium. Ad huius probationem suppono duo. primū patet de unitate propositionis. secundū, quod in cōtradictionibus necesse est terminos similiter sumi: aliter non erit contradictio.

¶ Ad uidendum autem qn̄ medium est variatum, & qn̄ nō, secd̄m quosdam utendū est tali regula. Sumēdum est medium cum reduplicatione alterius extremi. Et si medium sic sumptum uerè cōueniat alteri extremorum: tunc nō est uariatum. Si autem non uerè conueniat, tunc est uariatum. Alij dnt, ꝙ est semper cōsiderandum

ad

ad subiectum & accidens, vtrum differant inter se, & in tertio, uel non. si non, nõ: fit accidens sicut hic. Percutio sortem, sortes est ueniẽs, ergo percutio uenientem. Si autem differant inter se, & in tertio, tunc est accidẽs, vt hic. Cognosco coriscum: coriscus est ueniẽs, ergo &c. ¶Aliter dico, quod considerandum est, vtrum oppositũ maioris extremitatis conuenire possit medio: secundũ, ꝙ medium conuenit minori extremitati, & si sic, tunc est accidens, ut hic, animal est genus, homo est animal, ergo &c. si non, non, ut animal est corpus. homo est animal ergo &c. ¶Ad primum argumentum, cum dr̃, ꝙ fallacia accidentis nõ causatur absque diuersa comparatione alicuius termini ad diuersa dico ꝙ uerũ est. Et ulterius cum dicitur in præmissis nihil potest uariari nisi medius terminus. Concedo. Ideo ratio concludit, ꝙ in pręmissis non potest esse accidens absque variatione medij, & hoc concedo. ¶Ad secundũ dicitur. si medium sit vnum necesse est extrema coniungi. Dico, ꝙ si medium est sic vnum in comparatione ad extrema, necesse est aliquã conclusioné sequi, ut illam, in qua extrema hñt vnitatẽ, sed tamen per medium sic vnum, non oportet illam cõclusionem, quæ accipitur in paralogismo accñtis sequi. ¶Ad rationes in oppositũ. ¶Ad primam dicendum, ꝙ forma syllogistica consistit in præmissis, ut ordinãt ad conclusionem. Vnde ex hoc non sequitur, quòd accidẽs solum causetur ex uariatione medij. nam licet nullus terminus in præmissis posset uariari nisi medium, si tamen præmissæ considerentur respectu conclusionis inferendæ, quilibet terminus potest uariari, nam sic quilibet terminus bis accipitur. ¶Ad aliud, cũ dicitur, ꝙ conclusio est a pręmissis. dico, ꝙ licet cõclusio sit aliud a præmissis, nõ tamen est aliud a syllogismo. ¶Ad ultimum cum dr̃, ꝙ conclusio includitur in præmissis. Dico, ꝙ illa conclusio, quæ sequitur ex præmissis, in præmissis includitur, sed tamen illa conclusio, quę infertur ex uariatione maioris respectu medij, & minoris in conclusione in intellectu præmissarum nõ includitur.

Quæstio. XLVI.

QVęritur vtrũ processus a re subiecta ad accñs faciat fallaciã accñtis?

tis? Et videtur ꝙ sic, quia Ari. dicit, quod accñs fit eo ꝙ non est necesse, quod de re dicitur de accidente dici. ¶Item hic est accidens.
2 Tu cognoscis coriscum, coriscus est ueniens ergo &c. & proceditur hic a re subiecta ad accidens. ¶Ad oppositũ, hæc consequentia est necessaria. Omnis ædificator ædificat, hoc album est ædificator, ergo hoc album ædificat: quia non stant simul, quod hoc album ædificet, & sit ædificator, & ꝙ omnis ędificator ædificet, arguendo ex opposito conclusionis cũ minori inferendo oppositũ maioris. Dicendum, quòd accidens peccat immediate contra syllogismum.

AD VIDENDVM ergo, quãdo est accidẽs, & quãdo non, videndum est primo quid facit necessitatem in syllogismo: cognoscitur.n. priuatio per habitum. Vnde intelligendum est, quòd tota necessitas syllogismi ẽ in oc, quòd medium vniformiter ad quod vniformiter extrema sunt comparata sub vna ratione accipit. Quandocunque ergo extrema accipiuntur, adinuicem cõparata, & ut ad medium secundum uarias rationes, accidens est. Et possibile est aliquando, ꝙ coniungantur sed hoc non erit propter cõparationem quam habent extrema ad medium, hoc manifestum est in omnibus exemplis Arist. Tu cognoscis omne bonum, quod volo interrogare est bonum, ergo &c. Ista conclusio non sequitur: quia hoc quod dico bonum sub diuersa ratione comparatur ad hoc. Tu cognoscis, & ad hoc, quod uolo interrogare, quia hęc propositio .s. Tu cognoscis omne bonum, vera est sub ratione qua bonum. Sed cũ dicitur. Quod uolo interrogare est bonum, hoc quod dico bonum, accidens est huic quod volo interrogare, prout bonum cadit sub cognitione tui. Et ideo non coniunguntur extrema. Et breuiter intelligendum est, ꝙ quandocunq; aliquis terminus vni comparatus accipitur sub illa ratione, vt est alteri termino comparatus si illæ rationes non necessario se includunt, accidens est, quia in omni bono syllogismo necesse est alterã propositionem esse ut totum, & alteram ut partem, Et hinc concludo, quòd si ratio sub qua sumitur res subiecta in vna propositione sit extranea rationi sub qua sumitur

tur in alia respectu prædicati: in tali processu accidens erit. ¶ Ad primam rationẽ dico, quòd Ari. intelligit, qñ ratio vnius termini est extranea rationi alterius, secũdum quod ad aliquod tertium comparatur, sicut dictum est, vt hic. Iste canis est tuus &c. quia illa duo accidnnt tertio. Ratio .n. eius quod est tuus secundum quod comparatur ei quod est canis: extranea est a ratione eiusdem, secundum quod comparatur ei quod est pater. ¶ Ad aliud dico, quod ille processus nõ valet: quia proceditur a re subiecta ad accidẽs, quod est ei extraneũ: causa apparẽtię in fallacia accidentis est identitas apparens alicuius diuersitatis: ita quòd sit aliquod vnum pro medio comparatum ad extrema secundum diuersas naturas in ipso existentes, & hic apparens identitas & causa apparentiæ: ipsa tamen diuersitas est causa non existentiæ.

Quæstio. XLVII.

QVæritur utrũ uariatio medij sit sufficiẽs causa non existentiæ in fallacia accidentis? Et videtur, quòd non. Nam posita causa, de necessitate ponitur effect⁹, sed medio uariato non est necesse fieri accidens, ergo &c. Probatio assumpti per syllogismos vtiles, nam maiore existẽte de necessario & minore de cõtingenti, sequitur conclusio de contingenti. Nam sequitur. Omnis homo de necessitate est animal, contingit ad vtrumlibet album esse hominem: ergo contingit album esse animal. Et similiter sequitur. Omnis homo de necessitate est animal. album est homo, ergo album est animal, & tamen mediũ hic vt homo, diuersa ratione cõparatur maiori & minori: quia comparatur sub modo necessitatis, minori autem per notam contingẽtiæ, uel per verbum de inesse. ¶ Item medium respectu maioris habet rationẽ partis, respectu minoris habet rationem totius. Et ideo diuersæ sunt rationes variantes medium, non ergo causat accidens uariatio medij ¶ Ad opp. Medium uariatũ est duo media, vel habet rationem duorum mediorum sed duo media non uniunt extrema. ergo & c. 2

AD QVAESTIONEM dicẽdum, quòd cum accidens quantum ad sui non existẽtiã sic immediate obliquitas

1. *huius c.4* tas syllogismi.nam Arist.dicit, q peccat diffinito syllogismo. Ad hoc ergo ut uideamus naturam accidētis, primo oportet uidere quid requiritur ad syllogismum. ¶ Circa quod intelligendū, q tota necessitas syllogismi consistit in hoc, q medium unum sub uniformi ratione acceptum per respectum ad extrema ipsa extrema coniungit. Si ergo ipsa extrema coniungantur inter se, per respectum ad mediū, scđm

2. *huius.c.7* uariā rōnem accepta, in ali processu erit accidens. Patet hoc in exemplis philosophi. Dicit.n. q in isto paralogismo est accidens. Tu cognoscis omne bonum, quod uolo interrogare. A te est bonum, ergo quod uolo interrogare cognoscitur a te. Nam bonum sub alia rōne cōparatur ad hoc quod est cognosci a te, & ad interrogare. Nam tu cognoscis bonum in eo q bonum cui accidit, q cadat sub interrogare, inquantum a te cognoscitur. Et ideo dicit Arist q

2. *elen. cap. 7.* solū in his, quæ scđm substātiam sunt indīa, & quę unū sunt, oīa uidentur esse eadē, intelligēs per indīiam scđm substantiā identitatē ꝓprię rōnis alicuius, ut ad duo cō paratur. Vnde siue medium respectu extremorū accipitur sub uaria rōne, siue extremum alterum respectu medij, & alterius extremi, in tali processu erit fallacia accidentis. Veruntā intelligendum est, q qñcunq; medium fuit uariatum, in ipso tamen erit aliqua identitas partialis, respectu extremorum, aliter.n. ibi deficeret apparētia. Si ergo extremū ibi cōcludatur de extremo scđm illam idētitatē partialē, erit syllogismus bonus. Vnde in quolibet paralogismo accidentis pōt sequi aliqua conclusio. Nam bene sequitur. Coriscus cognoscitur a te. Coriscus est ueniēs, ergo illud qđ est ueniēs cognoscit a te. ¶ Vnde ad qōnem dicendum, q qñcunq; medius terminus uel quilibet alius terminus cōparatur uni extremo scđm unā rationē, & alteri scđm aliā, ita q illæ rōnes non includant se inuicem, in tali illatione necessario erit accidēs. Si aūt includant se: bonus erit syllogismus. ¶ Ad primam rōnem dicendum, quòd minor est falsa. Ad ꝓbationē, cum dr: maiore existente de necessario, & minori de contingenti &c. Dico, q in tali processu mediū est sufficienter idem extremis

mis

mis respectu cōclusionis de inesse & de cōtingenti, quia ibi hō uniformiter accipit in maiori, & minori respectu talis conclusionis. ¶ Ad aliud, cum dr̄, ꝙ medium in maiori habet rationem partis &c. Dico, ꝙ diuersitas rō num non causat accidens, qn̄ illę rōnes includant se, vnde cum identitate medij stat diuersitas talium rōnū. Si. n. medium in utraq; propositione acciperet sub ratione partis uel totius, non haberet uerè rōnem medii. Vnde ibi ē fallacia sc̄dm qd & simpliciter. Ac si sic argueret. Mediū strictè sumit in maiori, & ampliatur in minori, ergo uariatur &c.

Quæst. XLVIII.

QVeritur de illo paralogismo. Coriscus cognoscit a te: Coriscus est veniēs. ergo &c. utrū hic sit fallacia accidentis? Et uidetur, quòd non. Nam hic est bonus syllogismus. omnis ædificator ædificat; albū est ædificator. ergo album ædificat. hic tamen proceditur a re subiecta ad accidēs: talis processus ergo nō causat accidens. ¶ Item sequi- 2
tur: Coriscus cognoscitur a te: Coriscus est ueniens, ergo id quod est ueniens, cognoscitur a te, & sequitur. id quod est ueniens cognoscitur a te, ergo ueniens cognoscitur a te. Et cum quocunque stat accidens, & consequens. ergo a primo ad vltimum, sequitur, ergo ueniens cognoscitur a te. ¶ Itē paralogismns ille non negatur, nisi quia cognosci attri- 3
buitur uenienti cum reduplicatione, ut sit sensus. Veniens inquantum ueniens cognoscitur a te. Sed uidetur ꝙ oratio ad hunc intellectum non limitetur, quia oratio non significat se esse uerā cum reduplicatione, nec per se. ¶ Ad oppositum est Aristotile. 2. ele. cap. 7.

AD QVAESTIONEM dicēdū, ꝙ hic est fallacia accidentis: Coriscus cognoscitur a te &c. nam cognosci prius attribuit Corisco sub rōne Corisci. Coriscus aūt sc̄dm aliā rōnem cōparat ad ly, ueniens, qa sc̄dm qd accidit ei cognosci pp qd non sequitur, ueniens cognoscitur &c. ¶ Ad primum argumentum, cum dr̄, Omnis ædificator &c. Dico, quòd in omni tali illatione est accidens intelligendo, ꝙ ædificare concludatur de albo sub propria ratione albi, quia inest ipsi ædificatori sub ratione propria ædifica-

ficatoris. Si tamen intelligitur, quòd ædificare concludatur de re quæ est alba, qa inest ædificatori cui accidit albedo, sic dici potest, quòd conclusio sequitur. Et sic patet, quòd hæc conclusio id, quod est ueniens cognoscitur a te, sequitur ex pręmissis. ¶ Ad secundum dicendum, quòd bene sequitur ex præmissis, id quod est ueniens cognoscitur a te. sed non sequitur ulterius, id qđ est ueniēs cognoscitur a te. ergo ueniens cognoscitur a te. ¶ Ad tertium cum dicitur, quòd ille syllogismus nō negatur, nisi quia cognosci attribuitur uenienti cum reduplicatione &c. Dico, ꝙ oratio nō limitatur ad hunc intellectum. Veniens inquātum ueniens cognoscitur a te, uel album inquantum album ędificat, quia tamē nos non dicimus, quòd aliquid nisi sub propria ratione, uel per suam similitudinem virtutem cognitiuam immutet, ideo nos accipimus hāc propositionem, ueniens cognoscitur a te, sub hoc intellectu, ueniens inquantum ueniens cognoscitur a te. Contra hoc quod dicebaṫ, quòd illa conclusio, id quod est ueniēs cognoscitur a te, sequitur ex illis præmissis coriscus cognoscitur a te, Coriscus est ueniens, non tamen sequitur illa conclusio. Veniens cognoscitur a te. Si enim conclusio uno modo accepta, sequitur ex præmissis, & alio modo non: cū diuersæ acceptiones sint ex parte nostra ergo ex parte nostra accidens accipietur. Dico, quòd locus sophisticus ex parte nostra nō accipitur, quòd enim hęc conclusio uel illa accipiaṫ, hoc est ex parte nostra. Sed ꝙ cōclusio accepta sic sequatur ex præmissis, & alio modo accepta non sequatur, hoc non est ex parte nostra, sed ex parte conclusionis.

Quæstio. XLIX.

QVæritur vtrum paralogismus accidentis possit fieri negatiuè, sicut affirmatiuè? Et uidetur quòd non. Nam Ari. in primo lib. tradit regulam quomodo debemus cognoscere, ubi est accidēs, & vbi non. Dicens accidens fit qñ aliquid similiter attribuiṫ rei subiectæ & accidenti inesse: accidens ergo non fit quando aliquid attribuitur alicui non inesse, negatiue ergo non potest fieri paralogismus accidentis. ¶ Itē 3

Arist.

Aristo. nec in primo lib. nec in secundo elenchorum ponit aliquem paralogismum negatiuum. signum ergo est quod solum fiat affirmatiuè.

¶ Ad oppositum. Ex eisdem terminis contingit fieri paralogismũ æquiuocationis negatiuè & affirmatiuè, & sic de aliijs locis sophisticis, uidetur ergo, quòd similiter sit in accidēte. Confirmatur ratio, quia affirmatio & negatio non diuersificant illationem formæ syllogisticæ, nam si processus affirmatiuus sit syllogisticus & negatiuus, ergo eadem ratione similiter erit in defectib. quod si processus affirmatiuus deficiat, & negatiuus deficiet.

AD QVAESTIONEM dicēdũ, quòd paralogismus accidētis potest fieri negatiuè sicut affirmatiuè, hoc patet, si consideremus regulã, per quam noscere debemus accidens, quæ est, quando accipitur aliquis terminus in processu aliquo includēs in se diuersas naturas & rationes, & semel in illo processu accipitur pro una illarum rationum, & alia uice in eodem processu pro alia. Si illæ rationes non includunt se, prout ad tertiũ comparantur, in tali processu erit accidens. Sed terminũ sic uariari contingit in processu negatiuo & affirmatiuo. Et ex hoc sequitur, quod accidens potest fieri in prima secunda & tertia figura. Et hoc est, quod dicit Arist. 2. Elenchorum, quòd cum una est oratio transposita contradictione, omnes similiter habebit syllogismos. *ca. 10.* Vnde, si defectus sit in affirmatiuo, de necessitate erit, & in negatiuo processu. Vt si sic arguatur. Nulla species currit, homo est species ergo nullus homo currit. Ponatur quòd omnis homo currit, præmissæ sunt ueræ, & conclusio falsa per casum. Ergo hic de necessitate erit aliquis defectus, sed non alius quam accidens. Nam cum sic dicitur. Homo est species, accipitur homo prout subiacet intentioni, in conclusione uerò pro re ipsa, quia nunquam utimur termino pro intentione, nisi quando res subiacet intentioni. taliter enim hæc est falsa. Homo est substantia: quia intentio substantia non est. Et similiter hic non esset accidens homo est species. Sortes est homo. ergo &c. quia homo uniformiter posset accipi in maiori. Propter hoc dicitur, quod accidens potest fieri negatiue

uè. ¶ Ad primum argumentum dicendum, quòd processus affirmatiuus manifestior est & potior quàm negatiuus: vnde processus negatiuus indiget affirmatiuo. per Aristotilẽ primo poste. Similiter est in defectibus, quia defectus manifestior est in ꝓcessu affirmatiuo, quàm negatiuo. Et ideo Aristo. suam regulam dedit in affirmatiuo. ¶ Ad secundũ dicendum, ꝙ licet Arist. nõ posuerit exempla in processu negatiuo, hoc tamen non concludit, quin accidens possit fieri negatiuè, quia Arist. posuit exempla, ubi defect⁹ est manifestior. Et hoc est in processu affirmatiuo magis quàm in negatiuo. ¶ Præterea ipse ponit exempla quæ ad affirmationem & negationem reduci possunt. Ponit enim tale exemplum. Coriscus est alter a Sorte &c.& in ly, alter: includitur, quædam negatio. Vel potest dici ad primum argumentum: cum dicitur, quòd accidens fit quando aliquid assignatum fuerit rei subiectæ & accidẽti similiter in esse, quòd hæc propositio se extẽdit ad affirmationem & negationẽ. Ita ut ille sit sensus propositionis. Accidens fit quando aliquid assignatũ fuerit rei subiectæ & accidenti similiter inesse affirmatiuè uel negatiuè. Nam Aristot. in primo priorum, diuidens omnem propositionem, dicit, quòd omnis propositio, aut est de inesse, aut de necessario inesse, aut de contingenti inesse. Et secundum quamlibet combinationem propositio de inesse potest esse affirmatiua & negatiua.

1. huius c.3

¶ Secundum autem quòd simpliciter dicitur hoc, aut quo et nõ propriè quãdo particulariter dicitur &c. primo Elench. c. iij.

Quæstio. L.

QVæritur circa fallaciã secundum quid & simpliciter. Et primo utrum sit fallacia extra dictionem? Et vr̃ ꝙ non. Nã per Arist. in primo huius in illo.c. Aut igitur diuidentes loci in dictione simpliciter peccant contra contradictionem. Loci autem extra dictionem contra syllogismũ. Sed scd̃m qd & simpliciter specialiter peccat contra cõtradictionẽ. Quia dicit Ari. in 2. huius, ꝙ paralogismi qui fiũt scd̃m qd, & simpliciter, soluẽdi sunt cõsiderando cõclu-

1. huius c.4

clusionem ad contradictionem. ergo &c. ¶Item ille locus est in dictione, qui accipit principium apparentiæ a parte uocis: quia loci extra dictionem accipiunt causam apparentiæ a parte rei. Sed fallacia sc̄d̄m qd & simpliciter accipit suam apparētiam a parte uocis, ut hic: est hō mortuus. ergo hō. Si tñ loco totius aggregati hō mortuus poneret̄ cadauer, sic dicendo Cadauer. ergo hō: hic non est secundū quid & simpliciter, cum deficiat apparentia. ergo &c. ¶ Oppositum dicit Arist. ponēdo septē locos extra dictionē.

1. elēc. cap. 3.

AD QVAESTIONEM dicendū, q̧ fallacia sc̄d̄m qd & simpliciter est locus extra dictionem. Nam causę apparentiæ distinguunt locos sophisticos. Sed causæ apparētiæ in secundū quid, & simpliciter est conuenientia alicuius dicti sc̄d̄m quid ad idē dictum simpliciter. Cum ergo ex parte rei accipit̄ causa apparentię, sequitur q̧ sit locus extra dictionem. Verūtamen intelligendum est, q̧ conuenientia uocis ad uocem alicuius dicti secundū quid ad idem dictum simpliciter cooperatur ad istā deceptionem. Nec tamen est per se causa apparentiæ in secundum quid, & simpliciter. Sed ecōuerso est in fallacia figuræ dictionis: nam ibi identitas rei inter suppositum & suum cōmune cooperatur ad deceptionē in tertio modo figuræ dictionis. Et tamen similitudo uocis ad uocem est per se causa apparentiæ figuræ dictionis. Econuerso est ex parte ista. Nam conuenientia rei dictæ secundum quid ad idē dictum simpliciter est causa apparētię per se in sc̄d̄m qd & simpliciter, tamen conuenientia in uoce ad istam deceptionē cooperatur. ¶ Ad primum argumentum dico, q̧ minor est falsa, Vnde dico, q̧ secundum quid & simpliciter per se peccat contra illationem: & non per se contra contradictionem. Ex apparenti enim contradictione quæ accipitur in præmissis infertur uera cōtradictio in conclusione ꝑpter realē conuenientiam inter secundum qd & simpliciter. Hoc patet si sic arguat̄. Aethiops est niger: & non est niger in dētibus: ergo est niger, & nō niger. Propter. n. conuenientiam nigri in dētibus ad nigrum simpliciter: ex negatione nigri in dentibus ab ęthiope: concluditur negatio nigri simpliciter ab eodem

dem: vnde per se peccat cõtra illationem uel syllogismum, & non contra contradictionem, quia nulla propositio est ibi multiplex, sicut in locis in dictione. ¶ Ad secũdum dico, quod minor est falsa. Ad probationem eius dico, quod conuenientia in uoce est de bene esse illius fallaciæ: & non de esse simpliciter. Et si sit de esse: non tamẽ est sicut causa prima apparentiæ. Sed conuenientia in uoce facit, quod paralogismus secundum quid & simpliciter appareat syllogismus. Nam si sic dicatur. Hoc non est homo & est cadauer. ergo est hõ & non est hõ. hic nulla est apparẽtia syllogismi. Si tñ diceret sic. Hoc nõ est homo & est homo mortuus, ergo est homo & non est homo. hic est apparentia syllogismi. Vnde conuenientia in voce facit, quòd paralogismus secundum quid & simpliciter appareat syllogismus. Eius tñ causa apparentiæ per se a parte rei accipitur.

Quæstio. LI.

QVæritur utrum ab aliquo sumpto cum determinatione diminuente ad ipsum sumptum simpliciter teneat consequẽtia? Et hoc est quærere. vtrũ hic cõsequentia teneat: est homo mortuus. ergo homo. Et uidetur quòd sit bona. Nam quod intelligitur in aliquo seqtur ad ipsum; sed homo intelligit in hoc: homo mortuus. Nam hic est oppositum in adiecto, homo mortuus. Quod patet, si diffinitiones pro nominibus ponantur. Nã homo est habens uitã: & mortuus priuatum uita. Intellectus ergo hominis, ut opponitur mortuo, intelligitur in hoc antecedente, homo mortuus. ergo sequitur ad ipsum. ¶ Item non obstante oppositione mortui ad hominem: sequitur, homo mortuus: ergo mortuum. Cum ergo homo opponatur mortuo sicut econuerso: sequitur. Homo mortuus. ergo homo. ¶ Item significatũ dictionis post eius impositionem est sibi essentiale. Sed homo significat ueram naturam humanam. hoc ergo est sibi essentiale. Sed poni in oratione cum aliquo est sibi accidentale. Cum ergo accidentale non permutet essentiale: sequitur: homo mortuus. ergo homo. ¶ Oppositum vult Aristo.

2

3

1. huius c. 3

AD QVAESTIONEM dicẽdũ, quòd ab aliquo sumpto

ꝑpo cũ determinatione importante naturam opposi-tam ad idem sumptum sub propria ratione non ualet consequentia, hic manifestat Boetius supra librum perihermenias. Vbi dicit, quòd non sequitur. Homerus poeta est: ergo Homerus est: primo esse attribuitur Homero sub rõne poesi, & in consequente sub ꝓpria ratione. Ideo non sequitur. similiter est hic homo mortuus. ergo homo. ¶ Dubium tamen est, utrũ in isto antecedente, homo mortuus, ponatur uera natura hominis sub determinatione tamẽ sibi repugnãte. An hoc totum homo mortuus dicat quendam intellectum oppositum homini. Sed quocunque modo dicatur, dici potest, quòd consequentia non ualet.

¶ Si primo modo, tunc certum est, cum homo in antecedente accipiatur cum determinatione sibi repugnante, quòd ad idem sumptum sub propria ratione non tenet consequentia.

¶ Si secundo modo dicatur, tunc manifestus est defectus, apparentia tamen est, quia illud cuius intellectus constituitur per hoc quod dico: homo mortuus, assimilatur homini in dimensionibus & figurationibus. Secundum tamen aliquos primus modus magis competit eis quę dicuntur sc̃dm hanc fallaciam. Nam hæc fallacia fit, quãdo ab aliquo sumpto secundum quid ad idem sumptum simpliciter proceditur. ¶ Contra hoc potest argui. Nam sequitur. Homo albus currit, ergo homo currit. Hic tamen attribuitur prædicatũ ipsi subiecto sub ratione albi. Sed esse album est secundum q̃d esse respectu hominis. Dicẽdum est quod sequitur. Homo albus currit: ergo homo currit. Sed tamen non seq̃tur sub ratione quia hoc est secundum quid, & illud simpliciter. Sed q̃a esse albi simpliciter pręsupponit esse hominis. ideo sequitur. ¶ Ad primum arg. dicendum, ꝙ inter istas partes. Hõ mortuus, ut respectu tertij accipiuntur, non est oppositum ĩ adiecto: sed inter istas partes diuisim acceptas. Vel inter totum aggregatum & alteram partem non est oppositum in adiectio: sed inter partes totius aggregati, sicut ostendit Boe. ubi supra. Dicit.n. ꝙ qui dicit manum marmoream non esse manum, uerum dicit, quia ma-

nus habet ptātem dandi & recipiendi, sed manus marmorea non. Similiter oppositionē quæ est inter partes manifestat ibidem. dicēs, ꝙ hō importat uitam habens. ¶Sed si arguas, quia oppositio inter partes non impedit consequentiam, eo ꝙ a parte ad partem non proceditur, sed a toto ad partē. Dicendum, ꝙ hoc non obstante oppositio inter partes impedit consequentiam, quia cū aliqua determinatio importat naturam oppositam suo determinabili, tunc ex adiunctione determinationis cum determinabili resultat quidam intellectus: qui est scđm qd respectu illius determinabilis. Vnde intellectus determinabilis scđm qd ponitur, pp quod procedere a tali aggregato ad talem partem facit scđm qd & simpliciter. ¶Ad scđm dicendum, ꝙ sequitur. hō mortuus. ergo mortuū, qa homo accipitur in antecedente sub ratione mortui, & ideo sequitur: hō mortuus, ergo mortuum, sed quia homo sub propria ratione nō ponitur in antecedente, iō non sequitur, homo mortuus. ergo hō. ¶Ad tertium cum dr̄ significatum dictionis est ei essentiale. Dicendum, ꝙ hō in hoc aggregato ponit naturam hois: sed tamen sub ratione mortui, & ideo non sequitur. Tn̄ tenendo, ꝙ hō ponit naturam propriam, q̄ est esse uiuum, & mortuum similiter suum significatum ponat, quod est esse priuatum uita, Tunc potest dici, quod in hoc añte. homo mortuus: includūtur duo opposita. Et tunc forte potest dici, quod vtrunque sequitur. Si tamen per hoc quod dicitur, homo mortuus, intelligitur corpus priuatū uita, quod quidem corpus simile est corpori uiuo in lineationibus & dimensionibus, tunc posset dici, ꝙ consequentia nō ualet, & tunc posset dici ad argumentum, ꝙ inter ly homo, & ly hō mortuus, est opposi. in adiecto.

Quæst. LII.

QVæritur circa hanc ꝓpositionē. ego dico falsum. Et primo vtrū terminus cōmunis possit supponere pro tota propositione, cuius est pars? Et quòd non ostenditur, quia in propositione uniuersali affirmatiua prædicatum denotatur conuenire omni contento sub subiecto. Si ergo alicui denotetur non conueni re

re illud sub subiecto nó continetur. Sed qui dicit, omné propositionem esse ueram, uel oïa esse uera: non dicit suum dictũ esse uerum. per Ari. 4. meta. Accidit itaq; & Cō. 29. quod famatum est de oïbus talibus orationibus ipsas se ipsas destruere. Nã qui oïa uera dicit, orationis suæ cõtrariam facit ueram. quarę suam non ueram: contraria autem non dicit ipsam esse uerã: qui uerò & oïa falsa: & ipse seipsum &c. Sed si terminus supponeret pro tota propositione, cuius est pars: sequeretur, quòd dicens oïa esse uera, diceret suam propositioné esse uerã. ergo &c.

2 ¶ Item 4. meta. c. 10. qui negat omnem loquelam: ponit loquelam: & non nisi eam quã profert. Sed si loquela supponeret pro illa loquela: cuius est pars: sequeretur, quòd qui diceret omnem loquelã esse falsam: diceret suam loquelam esse falsam.

3 ¶ Item impossibile est idem esse totum uniuersale: & partem integralé respectu eiusdem. Sed si pars supponeret pro toto hoc sequetur: nam sic dicto. Omnis propositio est uera: propositio est pars integralis huius totius, & prout de ista propositione prædicatur est idé isti propositioni: sicut homo ut dicitur de sorte est idem sorti. ergo &c. ¶ Pręterea sic dicto. Oïs propositio est uera: si ly ꝓpositio supponeret pro ista propositione, cuius est pars: sequitur, ꝙ idem esset totum integrale: & pars integralis respectu eiusdé. Vel potest ratio aliter deduci sic. Intellectus resultat ex partialibus intellectibus partium: sed sic dicto: intellectus propositionis est intellectus: intellectus huius qđ dico propositio: est intellect⁹ partialis totius: & si pro toto supponeret intellectus eius adequaretur toti. Sed hoc est cõtra cõmunem acceptionem. quę est, ꝙ omne totum est maius sua parte. *Euclides in primo elemétorum.*

¶ Ité illud extra cui⁹ intellectũ est pars integralis non cõstituit intellectum totius aggregati ex illo & alio. Sed si dicatur, ꝓpositio est uera extra intellectum hui⁹ termini: propositio: est hoc esse uerã: ergo hoc qđ dico propositio: ut est pars hui⁹ huic toti non adæquatur. Sed si supponeret pro ea toti adæquaretur. 4

¶ Ad oppositũ est Ari. in fine quarti, dicés Qui dicit oïa esse falsa, dicit suũ dictum esse falsum: sed hoc non staret, nisi pars &cæt. Dici posset, quòd Aristotel. *meta. cō. 29.*

nõ arguit ibi de uirtute sermonis: sed solum secundum opinionem aliorum, qui dicebant omnia esse falsa. Sed illud non uidetur uerum. nam Arist. per illam propositionem arguit contra eos & de uirtute sermonis, quia si ipsi concederent dictum suum esse falsum, cõtra eos nõ argueret. ¶Item hoc patet per naturam dici de omni. nam sequitur. omnis propositio est falsa, hic propositio prolata est propositio. ergo hic propositio est falsa. ¶Item ista contradicunt. Omnis propositio est uera: tunc quæro utrum in ista propositione: omnis propositio est uera: supponat ly propositio pro hac propositione uel non. Si sic, habetur propositum. Si non supponit pro hac, sed pro omni alia ab hac: tunc supponit pro sua contradictoria, quæ est illa: non omnis propositio est uera. Cum ergo in contradictorijs termini supponant pro eisdem in ista. non omnis propositio est uera. supponit terminus pro ea. ¶ Item terminus supponit pro eo quod naturam eius participat, si non contrahitur. cum ergo hæc propositio cuius ly propositio est pars non minus participet naturam propositiõis quam quælibet alia. sequitur, q̃d pro illa supponere potest, sicut pro qualibet alia. ergo &cæt.

PRO solutione istius q. est primo intelligendum, quod terminum pro alio supponere nihil aliud est, quam intellectum suum pro alio ponere: in quo tamen saluatur, ut in parte subiecta. ¶ Vlterius intelligendum est, quod quidam sunt termini qui significant naturas determinatas: non tamẽ de complexis dicibiles: ut homo de sorte & Platone: & animal de homine & boue & huiusmodi. Alij sũt termini, qui significant cõplexa: sed tamen non modo complexo: sed per modum simplicis apprehensionis, quia sunt obiecta intellectus simplicis, cuiusmodi sunt enunciatio, propositio, loquela, & multa alia. Alij autem sunt termini, q̃ significant res dicibiles de complexis & incomplexis, cuiusmodi sunt ens & vnũ & quantum &c. De terminis autem primis non habet quæstio locum: sed solum de secundo genere & tertio terminorum. In illis enim idem potest esse pars integralis & totum uniuersale.

nam

nam hęc est vera. Omne totum est mai⁹ sua parte: quæ est quoddam totum. Et similiter hic. Ois oratio uera est oratio, & sic de alijs. ¶Tertio intelligendum est, q̄ licet in rebus naturæ uel in terminis significantibus res naturæ nihil unū & idē possit esse pars integralis & totū vniuersale: nisi ęquiuoce sicut corp⁹ est pars aialis & gen⁹ ęquiuocè: quia alia est ratio toti⁹ & partis. Et esse alia res est totum & pars: tamen in ratione ut in terminis propositis nihil prohibet unum & idē esse totum vniuersale, & totū integrale: & etiam pars integralis. Intellectus.n. potest apprehēdere aliqđ complexum, & sibi nomen imponere dicibile uniuocè de quolibet alio cōplexo. Et cum eodē termino nō mutato scđm significationē: nec scđm modū significādi pōt aliqđ aliud cōponere. Et terminus cōis si nō cōtrahaꝛ, pōt supponere indifferēter ꝓ omni eo qđ eius naturā participat: uel formā significatā per terminū. Et cū hęc ꝓpositio cuius est ps: non minus participat formā significatā per terminum, quā quęlibet alia propositio: sequitur, quod pro hac potest supponere: sicut pro qualibet alia. Vnde propositio tripliciter potest cōsiderari. Vno modo inquantum est prædicabile de hac ꝓpositione, & illa: & sic ē totū vniuersale. Alio modo ꝑ ut cōstituit orōnē cū ꝑdicato: & sic est pars integralis totius propositionis. Tertio modo ꝑut verificaꝛ hac propositione: & hoc est totū integrale: sicut & hæc propositio. Vnde si dicatur ꝓpositio est ly propo. inquantum pręcdicaꝛ de hac est totū vniuersale respū illi⁹ ꝓpositionis inquātum tamen cū hoc qđ dico est: cōstituit orationē: est pars ei⁹ integralis: inquantum autē pro hac eadē uerificaꝛ est totū integrale. VNDE ad quæstionē dicendum, quod pars inquantum pars pro tota propositione supponere nō potest. Et si hoc imaginatum esset idem esset imaginari, ut parietem supponere pro tota domo: sed tamē illud quod est pars: nō variatum secundum sigñatum: nec secundū modū sigñandi potest respectu eiusdem hr̄e rationem totius vniuersalis: Vnde sic dicto omnis propositio est uera: hic ly propositio. supponit pro hac propositionē prolata: cum formam propositionis participet: sicut

cut & pro qualibet alia. unñ propositio licet varietur ꝗ quædã est vniuersalis: quædã particularis: & hoc ab vniuersalitate & particularitate subiecti: quęlibet tñ propositio est singularis in gñe propositionis &c. ¶ Ad primum argumétum dicendũ, quod qui dicit oém propositionem esse ueram, dicit illã propositionem quã profert esse ueram, & non esse uerã: sed alia habitudine & alia. Nã per virtuté dici de omni dicit suam esse ueram: sicut & oém aliam. Sed per naturam primi principij dicit suã non esse veram. nã sequitur. Omnis propositio est uera. ergo contradictoria istius propositionis est uera: & sequr per naturam primi principij: contradictoria istius propositionis est vera. ergo hæc non est vera. Vnde hoc sequit per discursum rationis: & non per dici de omni &c. ¶ Ad scd̃m dicendũ, ꝗ qui interimit oém loquelã uirtute dici de omni negat suam loquelam: sed quia nõ potest negare loquelam, nisi per loquelam: ideo per actũ exercitum ponit loquelam: uirtute tamen dici de omni negat suam, sicut & aliam. ¶ Ad tertium dicendum, ꝗ licet impossibile sit in rebus naturę vnum & idem esse totum vniuersale, & partem integralem respectu eiusdé: in rebus tamen rationis non est hoc inconueniens. Multa enim sunt impossibilia in re quæ non sunt impossibilia in ratione. Sicut procedere in infinitum in rebus est impossibile: sed in ratione non est inconueniens. ¶ Ad quartum dicendum, quod in rebꝰ rationis idem potest esse totum integrale & pars integralis respectu eiusdé sub alia consideratione & alia. ¶ Ad confirmationem dico, quod in rebus naturę: omne totum est maius sua parte. Et illud quod est pars sub una cõsideratione, nõ potest respectu eiusdé habere rationem totius. Similiter in ratione, pars inquantum pars minor est suo toto, sed tamen illud quod est pars sub una consideratione potest respectu eiusdem sub alia consideratione habere rationem totius, ipso non uariatio, sed tota uariatione cadente circa intellectũ: quod autem non sit eadem uox, nõ mirũ, quia eadé uox non prędicat de hac uel illa. ¶ Ad ultimũ dicédum: quod maior sic habet intelligi, illud extra cuiꝰ intellectũ est aliqd, ipsum sic acceptũ non consti-

cõstituit intellectum totius aggregati ex illo & alio. Sed ipsum consideratũ sub alia ratione bene potest, sic est in proposito. Si n. dicatur propositio est uera, ly propositio, si consideratur solũ modo inquantum est pars huius totius, propositio est uera, sic non constituit intellectum huius totius. Si tamen consideretur inquantũ prædicabile est de hac propositione, sic potest constituere intellectum totius.

Quæst. LIII.

QVæritur utrum incipiens sic loqui. Ego dico falsum, sit simpliciter verus in dicẽdo? Et arguitur sic sequitur. n. ego dico falsum. ergo uerũ est me dicere falsum, & sequitur, verũ est me dicere falsũ, ergo dico uerũ, ergo a primo ad vltimum sequitur, ego dico falsum, ergo dico verũ. Probatio primæ consequentię. Nam bene sequitur, ego dico hominem esse asinum. ergo uerum est me dicere hominem esse asinum, ergo sequitur consimiliter dico falsum. ergo uerum est me dicere falsum. Probatio secundæ consequentiæ. nam qui dicit sicut est, dicit uerum: sed qui dicit se dicere falsum, cum dicit hoc falsũ, ego dico falsum: ipse dicit sicut est, qui ergo dicit se dicere falsum, dicit uerum. ¶Item sic incipiens loqui. Aut dicit verũ, aut falsum. Si verum, est in dicendo simpliciter uerus, quia dicens denominatur a qualitate sui dicti. Si dicit falsum, ergo falsum est ipsum dicere falsum, cum ergo non dicat falsum, & dicit aliquale, ergo dicit uerum. ¶Ad oppositum. Dicens denominatur a qualitate sui dicti, sed hec oratio est falsa, ego dico falsum, quàm dicit incipiens sic loqui, cum nihil prius dixit &c.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod sic incipiẽs loqui. Ego dico falsum, est simpliciter falsus in dicẽdo, uerus tamen secundũ quid. Difficile tamen est hoc uidere in quibusdam, ut innuit Arist. in litera. Nã propter conuenientiam in re inter dictum secundum quid, & simpliciter quandoque nescimus distinguere inter falsum secundum quid & simpliciter. Tamen dico, quod circa hoc enunciabile, ego dico falsum, est ueritas, & falsitas, sed ueritas secundum quid, & falsitas simpliciter. Quod autem circa ipsum sit falsitas simpli- *1. huius c. 5*

plici-

pliciter: hoc patet per hoc, quod oratio dicitur simpliciter falsa: quia est signum falsi, quoniam sic incipiens loqui, nihil dicit, qđ sit falsum. Si enim diceret hominem esse asinum, vel aliquid huiusmodi, hæc esset vera. Quod autem sic incipiens loqui sit uerus, secundum quid, diuersimodè ponitur a diuersis. Quidam enim ponunt, quod est uerus secundum quid: quia circa aliquã orationem falsam exercetur uerè actus dicendi. Dicitur aliter, quod sic dicens ẽ uerus secundum quid: quia actu exercito, per propositionem intelligitur sicut est in re. Sed quia ab actu exercito non dicitur oratio simpliciter uera uel falsa, ideo talis oratio dicitur secundũ quid uera. Actu enim exercito intelligitur, quod ipse exercet actum dicendi circa falsum, & illud in re est uerum. ¶ Ad primum argumentum dicendum, cum dicitur, ego dico falsum, ergo uerum est me dicere falsum. Dico, quod con sequẽtia non ualet formaliter. Sicut non sequitur, homo est animal. ergo uerũ est dicere hominem esse animal, & tamen in actu exercito in antecedente includitur cõsequens. Vlterius posito quod sequatur, licet non formaliter, dico quod non sequitur alterius, dico me dicere falsum. ergo sum verus in dicendo simpliciter, sed est secundum quid & simpliciter. Sicut hic. Iste bene iurat adimplendo iuramẽtum, ergo bene iurat. Similiter sic dicendo, homo est asinus, verum est ipsum dicere falsum, & tamen non sequitur, quod ipse dicat verum. Veruntamen in quibusdam sequitur, verũ est me dicere. ergo, simpliciter sum uerus. Sicut hic. uerum est me dicere hominem esse animal. ergo sum simpliciter uerus: & hoc est in illis, in quibus est ueritas in actu signato, & in actu exercito, sed in proposito falsitas est in actu signato, & ueritas in actu exercito. Vnde sequitur. uerum est me exercere actũ dicendi circa falsum. ergo illud circa quod exerceo est falsum. ¶ Ad aliud, cum dicitur, sic ĩcipiẽs loqui, ego dico falsum, aut dicit uerum, aut falsum. Dico quod dicit propositionem, quæ est falsa. Et ultèrius cum dicitur, ergo falsum est ipsum dicere falsũ. Dico, quod non sequitur: sed magis sequitur, ergo uerum

rum est ipsum dicere falsũ. Et ex hoc nõ sequitur, quod dicat verũ, sed magis, quod dicat falsum.

Quæst. LIIII.

QVæritur vtrum scutũ cuius vna medietas est alba, & alia nigra de-
4. top. beat dici album, vel nigrũ?
cap. 2. Quod alterum, probatio. Nam quod est in genere est est in aliqua eius specie, cũ genus nihil aliud sit realiter quam suæ species, sed tale scutum potest dici coloratum, sed non est coloratum aliquo medio colore, ergo vel dicetur album, uel ni-
2 grum. ¶Itẽ quod inest parti alicuius totius denominat totum. Nam homo dicitur crispus, cum tamen crispitudo sit solum in capite, ergo multo fortius quod inest medietati alicuius totũ denominabit. ¶Item Ari. dicit
3 Cõt. 7. in 5. physi. quod homo sanatur, quia thorax eius sanatur. Ergo eadem ratione scutum potest dici album: quia eius media pars est alba. ¶Ad oppositum, qua ratione huiusmodi corpus diceretur album, eadem ratione diceretur nigrum. Et sic idẽ simul & semel a duobus contrarijs denominaretur.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod tale corpus de necessitate altero istorũ quattuor modorum se habebit. Vel. n. dicetur album & nigrum, uel neque albũ, neque nigrum. Vel secundum quid nigrum & simpliciter album. Vel secundum quid album, & secundum quid nigrum. Primum est impossibile, quia tunc cõtraria simul eidem inessent. Nec secundum, quia ponitur, quod vna eius medietas sit alba, & nigra. Nec tertio modo, quia non est maior ratio, quare tale corpus dicatur simpliciter album, & secundum quid nigrum, quam econuerso, ergo oportet, quod dicatur secundum quid album, & secundum quid nigrum. ¶Ad primum argumentum cum dicitur. Illud quod est in genere, est in aliqua eius specie. Dico, quod illud quod est in genere, sicut homo in animali de necessitate est in aliqua eius specie. Sed tamen illud quod denominatur ab aliquo genere non oportet quod simpliciter ab aliqua eius specie denominetur, sed secũdum quid ab una, & secundum quid ab

alia

alia. ¶Ad aliud dicendum, quod quædam sunt acciden tia, quæ determinãt partes in toto. sicut crispitudo in homine determinat sibi caput, & quod inest isto modo parti potest totum denominare. Sed quædam accidentia non determinant sibi aliquam partem in toto. Et quando tale accidens inest parti, non oportet, quòd denominet totum, & talia accidentia sunt album & nigrum. ¶Sed si dicatur. quod siue accidentia determinẽt partem in toto, siue non, sẽper uidetur, quod processus a parte ad totum, uel a denominatione quæ fit a parte ad denominationem totius causet secũdum quid & simpliciter. Vnde hic uř esse fallacia secundum quid & simpliciter. Est crispus secundũ caput: ergo est crispus, qa denominatio secundũ partem est secundum quid respectu denominationis totius. Dicendũ ꝙ hic non est secundum quid & simpliciter. Est crispus secundum caput, ergo est crispus. Nam ratio secundum quam prędicatum attribuitur subiecto in antecedente, non est secundum quid respectu rationis, qua prædicatum attribuitur subiecto in consequente. Vnde non secũdum plus fit denominatio dicẽdo hõ est crispus secundũ caput. & hoc est ex natura speciali eius quod dico crispus. ¶Ad tertium dicendum, ꝙ ratio accipit falsum. Nã si homo posset dici sanus, qa sanatur sc̃d̃m thoracẽ, eadem rõne posset dici infirmus, si infirmaretur sc̃d̃m caput, uel secundum oculum. Et tunc unus & idem posset dici sanꝰ & ęger. Sed Ari. intẽdit ibi, ꝙ aliquid p̃t inesse parti alicuius totius. Et aliquid põt inesse alicui toti primo. Et aliquid põt inesse alicui per accñs. Vñ non intẽdit, ꝙ ista hitudo sit bona simpliciter: pectus sanat, ergo hõ sanat. 5. phy. Cõt. 1.

¶*Qũo aũt sc̃d̃m quod non determinatur quid syllogismus aut quid elenchus secundũ diminutionẽ fuerit rõnis. Nã elenchus est contradictio eiusdẽ & vnius nõ nõis sed rei et nõis non synonimi. sed eiusdem his q̃ data sũt ex necessitate, non connumerato, quòd erat in principio secundũ idem & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. Cap. iij. primi huius.*

Quæst. LV.

QVæritur utrum ignorantia elẽchi sit locus distinctus ab aliis? Et uidetur quod non. Nam vnusquisq; loc⁹ sophisticus, sicut habet sua principia ꝓpria, sic habet suam solutionem propriam. Sed ignorantia elenchi & secundũ quid: & simpliciter: habet vnam solutionem. ergo non sunt fallaciæ distinctæ. Minor patet per Arist. qui dicit. Qui fiunt secundum quid & simpliciter & secundum diminutionem rationis soluẽdi sunt considerando conclusionem ad contradictionẽ.

2 ¶Item quod non distinguatur a secundum quid & simpliciter probo. Nam sicut in secundum quid & simpliciter proceditur a quo ad simpliciter, sic in ignorantia elẽchi proceditur a quo ad simpliciter. Sicut.n. hic proceditur. Est albus secundum dentes, ergo est albus. Similiter hic. hoc est duplũ ad hoc secundum longitudinem, & non est duplum ad hoc secundum latitudinem ergo est duplum & non duplum, in primo est secũdum quid & simpliciter, in secundo est ignorantia elenchi. Vnde in modo arguendi nõ uidentur differre. ¶Item illud in quod aliquid reducitur ab eo nõ distinguitur in quantum in illud reducitur sed omnes loci sophistici reducuntur in ignorantia elẽchi, ergo ab illis non distinguitur ignorantia elenchi. 3

¶Ad oppositum est Ari. qui numerat hunc locum inter locos extra dictionem. Et nisi ab alijs distingueretur nõ essent septem loci extra dictionem. 1. elen. 3.

AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ ignorantia elẽchi numeratur inter alios locos sophisticos extra dictionem, & ab alijs distinguitur. Nam loci sophistici distinguuntur secũdum suas causas apparentiæ, sed causa apparentiæ in ignorantia elenchi est apparens identitas apparentis contradictionis ad ueram cõtradictionem. ¶Circa hoc notandum, q̃d eadẽ ẽ d ffinitio syllogismi & elenchi, nisi quod oportet addere contradictionẽ. Ex quo sequitur, quod quędam sunt conditiones speciales ipsius elench, & quædam cões. Vnde licet oẽs aliæ fallaciæ peccent cõtra elẽchũ: & in hoc quælibet possit dici ignorantia elenchi: tñ ista fallacia spẽliter peccat contra proprietates quas elenchus addit sup. syllogis-

logiſmum, q̄ ſunt quatuor .ſ. ad idem, ſecūdum idem, ſimiliter, & in eodē tpe. Et quia ſic peccat contra condi tiones proprias ipſius elenchi, ideo ſecundum quandā excellentiam uocatur ignorantia elenchi. Et ex hoc ſequit ulterius, ꝙ quatuor ſunt modi huius fallacię q accipiuntur ſecundum iſtas quattuor proprietates .ſ. ad idem, ſecundum idem, ſimiliter, & in eodem tempore.

¶Ad primum argumentum dicendum, quod illa conſequentia non ualet, eadē eſt ars ſoluendi paralogiſmos ſecundum quid & ſimpliciter & ſecundum ignorantiā elenchi, ergo ignorantia elenchi, & ſecundum quid, & ſimpliciter ſunt idem locus ſophiſticus. Nam ſolutio eſt manifeſtatio defectus. Et nihil prohibet eoſdē defectus diuerſis cauſis apparētię poſſe tegi. Vel pōt dici, ꝙ licet ignorantia elenchi, & ſcđm quid & ſimpliciter hēant eā dē ſolutionem cōem. non tn̄ ſpecialem: Nam in ſcđm qd & ſimpliciter apparētia eſt identitas dicti ſcđm quid ad dictum ſimpliciter, & cauſa non exiſtentiæ eſt diuerſitas eorūdem. Vnde ſolutio ſpecialis in ſecundum quid, & ſimpliciter, eſt manifeſtatio uarietatis inter dictum ſecundum quid & ſimpliciter. Sed apparentia in ignorantia elenchi eſt identitas contradictionis apparētis ad ueram contradictionē. Et ſolutio ſpecialis eſt manifeſtatio diuerſitatis inter ea. Et ideo non ſequitur cum ignorantia elenchi, & ſcđm quid & ſimpliciter habeāt diuerſas ſolutiones ſpeciales, qđ ſint idem locus. ¶Ad aliud dicendum, quod licet in eodem paralogiſmo poſſit eſſe ſcđm quid & ſimpliciter, & ignorantia elenchi. Hoc tn̄ erit alia rōne & alia. Quia in ſcđm quid & ſimpliciter, ut dictum eſt, cā apparentię eſt identitas dicti ſcđm qd ad dictum ſimpliciter. Sed in ignorantia elenchi cauſa apparentiæ eſt identitas cōtradictionis in præmiſſis ad ueram contradictionem in concluſione. Et ex hoc ſeqtur, quod ſecundum quid & ſimpliciter poſſit eſſe ſine ignorantia elenchi: qa poteſt eſſe ſine apparēti cōtradictione, quia hic eſt ſecūdum quid & ſimpliciter. Iſte eſt albus ſecundum dētes, ergo eſt albus, & tamen hic non eſt contradictio apparens. ¶Ad ultimum dicēdum, quod ignorantia elenchi, inquantum alij loci

elenchi generales: vnde in ignorantiam elenchi specialem quæ distinguitur ab alijs locis, nō reducuntur fallaciæ.¶Sed ex præmissis videtur sequi, quòd ignorātia elenchi est locus in dictione. Nam ex quo eius apparentia accipitur a contradictione: & contradictio est a parte vocis: videtur, qđ eius apparentia accipiatur a voce. Vnde cum peccet cōtra contradictionem, videtur sequi, quod sit locus in dictione: quia loci in dictione specialiter peccant contra contradictionem. Sed dicendū est, quod ignorantia elenchi non est locus in dictione.
2.elen. ca.p.3. Quod innuit Arist. cum dicit. Trahet autem aliquis hunc locum, in eos, qui sunt in dictione: per hoc dicens, quod non potest poni locus in dictione: nisi per quandā violentiam. Et dicendum est, quòd ad contradictionem, non solum requiritur vnitas vocis: sed etiam vnitas rei: quod patet per diffinitionem contradictionis. Contradictio non est nominis tantum: sed rei & nominis.
1.hui⁹ cap.2. Vnde si apparens contradictio accipitur a parte rei: tunc est ignorantia elenchi. Si ex parte vocis: tunc est locus in dictione. Vel potest dicit, quod peccare contra contradictionem est dupliciter. Aut ita, quod paralogismus inferat contradictionem alicuius præconcessi. Aut quod videatur apparenter concludere contradictoria, non habendo respectum ad præconcessionem respondentis. Primo modo peccant loci in dictione contra contradictionem. Et qa elenchus est magis contradictorius per respectum ad respondentem: ideo loci in dictione specialiter dicuntur peccare contra contradictionem. Secundo modo nihil prohibet quin sit ignorantia elenchi: & secundum quid & simpliciter peccant contra illationem, quia inter præmissam negatiuam, & partem negatiuam conclusionis est defectus illationis.

Quæst. LVI.

Queritur vtrum ista cōsequentia, sit bona. Hoc est non duplū. ergo hoc non est duplum? Et uidetur quod non. Nam aliquid stat cum antecedente, quod est incompossibile consequenti: ergo consequētia nulla. Ista enim stant simul. Hoc est duplum: & hoc

eſt non duplum. Et tamen iſta: hoc eſt duplum: non ſtat cum hoc conſequente: hoc non eſt duplum. Aſſumptum patet per Ariſt. qui dicit ſecundo huius, quod non eſt inconueniens fateri idẽ eſſe duplum, & non duplũ. ergo ſtant ſimul. ¶Item ſicut ad poſitionem plurium
2 non ſequitur poſitio paucorum, & hoc ſub indeterminatione, ſic ad negationem paucorum non ſequitur negatio plurium. Sicut enim non ſequitur. Animal currit: ergo homo currit, ſic non ſequitur. Homo non currit. ergo animal non currit. ergo ad negationem extremi non ſequitur negatio compoſitionis & extremi.
3 ¶Item non ſequitur, hoc eſt non ſimile. ergo non eſt ſimile, quia aliquid ſtat cum antecedente, quod eſt impoſſibile conſequenti. Nam iſta ſtant ſimul. hoc eſt ſimile, & hoc eſt diſſimile. Et ſequitur, hoc eſt diſſimile: ergo eſt ſimile. Et tamen iſta, hoc eſt ſimile, non ſtat cum hoc conſequente hoc non eſt ſimile. ¶Ad oppoſitum ſequitur. Hoc eſt non duplum ad. a. ergo non eſt duplum ad. a. Ergo abſolutè ſequitur: hoc eſt non duplum: ergo non eſt duplũ.

¶Item negatio infinitans negat ſignificatum termini: ſed ſignificatum huius quod dico duplum, eſt quidam reſpectus: ergo negat reſpectum, & ſi negat reſpectum, nihil relinquitur: ergo &c.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod conſequentia bona eſt. nam ſignificatum huius quod dico duplũ eſt quidam reſpectus. Non eſt autem intelligendum, quod ſupra ſignificatum relatiui fundetur reſpectus tã quam habitudo media inter relatiuum & ſuum correlatiuum. Sed illud quod nomine relatiui importatur reſpectus eſt, ſed negatio infinitans negat ſignificatum termini, Sic ergo dicto hoc non eſt duplum, negatur uniuerſaliter reſpectus. Quo negato non dicitur ad dimidium. Ergo ſequitur. Hoc eſt non duplum, ergo non eſt duplũ. Et per Ariſtot. in libro Perihermenias. Non currere indifferenter reperitur in eo quod eſt, & quod non eſt: præter quam in curſu. Ergo nõ duplum reperitur in eo quod eſt, & quod non eſt, præterquam in duplo. Duplum ergo & non duplũ veram contradictionem important. cap. 3.

portant. Sed cuicunque attribuitur unum contradictoriorum ab eodem remouetur reliquum, sequitur ergo. Hoc est non duplum, ergo non est duplum. AD PRIMAM rationẽ dicendum, quod non est inconueniens fateri idem esse duplum, & non duplum cum diuersis determinationibus, ut quod sit duplum ad. a, & non duplum ad. b. Tamen absolutè loquendo sic. Et hoc est quod dicit Arist. quod non est secundum idem esse duplum, & non duplum, ut erat concessum a redarguto. ¶ Ad secundũ dicendum, quod non est magis negare compositionem & extremum, quàm extremum per se. Nam in interemptione antecedentis, includitur interemptio consequentis. ¶ Ad vltimam dico, quod sequitur. Hoc est non simile, ergo non simile. Et cũ probatur quod ista stant simul, hoc est simile, & hoc est non simile. Dico quod non est uerum. Et cum dicitur vlterius, quod ista stant simul. Hoc est simile, & hoc est dissimile, & quod sequitur. Hoc est dissimile ergo hoc est non simile Dico, quod ista ultima consequentia non ualet, quia per hoc quod dicitur dissimile importatur quidam respectus ad dissimile quod est dissimile suo dissimili. Sed per hoc quod dico, non simile, priuatur respectus. Et a remotione respectus ad unum non sequitur remotio respectus ab alio.

¶Quęstionum subtilis doctoris Scoti super li. elen. Finis.

¶CLARISSIMI doctoris Antonij Andreę super sex principijs Gilberti Porretani, Qõnes.

SVMENS reliquias dedit eis. Lucæ 24. Liber iste agit & tractat de illis sex principijs: quæ in libro prædicamentorum Aristotelis dimisit, & breuiter determinauit, & hoc propter causam quæ ibi fuit assignata.

¶ Idcirco de auctore huius libri, qui de illis sex hic prolixius tractat, potest accipi verbum præsens ad ostendendum perfectionem

nem huius libri. Describitur auctoritas in generali in personam quæ fecit: qualitus uirtualis in materia quæ sufficit: modalitas ordinata in forma quæ allicit: commoditas fructualis in fine in quem dirigit. ¶ Primum probat operatio generosa. sumpsit enim tantum opus: ut doctor auctenticus: vt scriptor veridicus. ut doctor auctenticus, quod intelligi potest Esaiæ. 8. Sume tibi librum grandem, & scribe in eo stilo hominis. Sume tibi grandem librum in excellentia: in sententia, stilo hominis in eloquentia. Scripsit enim nõ stilo nimis subtili: vt angelico: nec stilo nimis rudi: vt asinino: sed stilo mediocri communi rudibus & prouectis, vt humano. ¶ Secundum probat recollectio copiosa reliquias, idest sex prædicamenta ab Arist. relicta ex breuitate: ab hoc auctore descripta cum veracitate: ab auditore recepta cum sedulitate: scilicet in mente & armario intellectus. vt auctor iste possit dicere illud Iudicum primo. 70. reges colligebant sub mensa mea ciborũ reliquias. Quid per. 70. collectores: nisi auditorum designatur vniuersitas? ¶ Tertium probat traditio gloriosa dedit idest tradidit ordine debito seruato: ut prouecti erigantur altius: vt infimi attrahantur dulcius: vt vterque instruatur citius. vnde psal. 118. Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectũ dat paruulis. ¶ Quartum probat directio gaudiosa: eis. i. auditoribus, vt scilicet dirigantur in scientiam logicalem: & hic est finis propinquus: & in sapientiam spiritualem, scilicet theologicã: ad quam sicut ad perfectiorem ceterę omnes scientiæ ordinantur: & hic est finis remotus: in lætitiam ęternalẽ: & hic est finis vltimus: beatitudo scilicet cœlestis. ¶ Dicat ergo iste auctor. illud Ioannis. 17. verba quæ dedisti mihi dedi eis: tu dedisti Deus: a quo cuncta bona ꝓcedunt: dedi eis, scilicet ordinatis directè ad vitam æternam Amen.

Quæst. I.

QVia Notitia subiecti pręsupponitur in sciẽtia: de subiecto enim oportet præcognoscere quid est: & quia est, ex primo posteriorum. ideo ante expositionẽ huius libri vnam moueo quæstionem. s. vtrum iste liber sit de sex princi- *tex. 2.*

principijs.s.sex prædicamentis, vt de subiecto. Videtur quod non. nam idem non est subiectum diuersorum librorum:sed de istis sex agitur in libro prædicamentorum,quia de omnibus .x.agitur ibi.igitur: maiorem ꝓbo: quia aliter subiectum non esset adæquatum scien-
2. tiæ illius libri. ¶ Præterea vnius scientiæ vnum est subiectum, primo posteriorũ, sed ista sex non sunt unum subiectum: quia nec vnum
Te.43. diffinibile, ergo cum hæc scientia sit una, non est de istis sex. Pro ista etiam parte sunt argumenta facta in principio prædicamentorum, scilicet de subiecto illius libri. quære ibi, & similiter solutiones.¶ Ad oppositum est auctor ista determinans hic de istis sex. vnde iste liber intitulatur sex principiorum.

RESPONDEO qđ ea, quæ dicta sunt in libro prædicamentorum quæstione de subiecto: faciunt etiã omnia ferè pro ista quæstione, ideo illa supponẽdo hic breuiter pertrãsibo hoc modo. primo, tangam unã opinionem.Secundo, aliter dicam ad quæstionem. Tertio, remouebo triplicẽ dubitationem. ¶ Quantum ad primũ est vna opinio, quæ dicit, qđ subiectũ huius libri est forma accidentalis extrinsecus adueniens. ¶ Contra, uel hic accipitur forma pro re primę intentionis,uel secundæ.non primo modo, quia sic cõsiderare de forma spectat ad philosophum realẽ: & non ad logicum: nec secundo modo, quia tunc esset nugatio addendo extrinsecus adueniens, omnis enim res secundæ intentionis, est extrinsecus adueniens, maximè cum sit formaliter respectus rationis, ¶ Præterea quæro quid intelligitur ꝑ extrinsecus adueniens,uel esse extra quidditatem substantię, & hoc non:cum nouem prędicamẽta sint extrinsecus adueniendia, de quibus omnibus non agitur hoc libro. uel quia est respectus diuisus contra absolutum, & sic non tantum ista sex, sed etiã relatio de genere relationis est forma extrinsecus adueniens, de qua non agitur in hoc libro. ¶ Quantum ad secundum. notandum, quod ista sex sicut & omnia prædicamenta possunt dupliciter considerari,uno modo pro re subtracta intentioni, & inquãtũ sunt entia. Alio modo inquantum con-

siderantur a ratione, siue inquantum aliqua proprietas causata ab intellectu eis attribuitur. primo modo cō siderat đ eis metaphysicus. cuius subiectum est ens inquantum ens. secundo modo consideratur de eis hic, & in prædicamentis: ostenduntur enim de eis passiones sibi inhærentes inquantum sunt generalissima, puta inquantum in suas species diuiduntur, & illæ ulterius in alias, & nihil est supra ea, quod descendat in illa per differentias: quę omnia competunt eis inquantum generalissima, vnde si de aliquibus alijs quæ istis generalissimis insunt, inquā tum sunt entia, hic determinatur, puta suscipere magis & minus: & contrarietatem habere uel non, & huiusmodi, hoc non est principaliter ad propositum: sed ad maiorem cognitionem istorun quantum ad prędicata intētionalia, sed cum ista sex uel omnia decem non sint subiectum unius scientiæ realis uel metaphy. nisi inquantum reducuntur ad unum, quod est subiectum scilicet ens. & sic oportet dicere in propositio. quod scilicet maior est unitas eorū in aliqua proprietate causata ab intellectu, quam forte inquātum sunt entia: aut non minor. & cum hęc scientia non sit unum unitate analogiæ, oportet ergo assignare aliquod intētionale, quod sit commune istis, & uniuocum & subiectum primum hic. quia de solo tali per se considerat logicus, & illud potest denominari prędicamentum uel generalissimū uel principium, quod idem est: quia omnes proprietates quæ per se demonstrantur, hic de *istis* determinantur inquantum habent rationem prædicamenti uel generalissimi uel principij. ¶Ex prædictis concludo correlariè. Primo, quod idem est subiectum hic, & in libro prædicamentorum: nec differunt nisi sicut pars & totum, quia ibi agitur de omnibus decem modo præ exposito: hic autem de sex illorum tantum. Secundo. quòd de substantia, quantitate: qualitate, actione: passione, quando, situ, vbi, habitu, hic non determinatur ut ibi, nisi per accidens, quia tantummodo secundum aliquid quod est in eis secundum accidens. scilicet aliquid intentionale. non est autem inconueniens illa tantum conside-

rari

rari per accidens a logico quæ metaphyſicus conſiderat per ſe. ¶ Ad maiorem euidentiam autem quæſiti notandum, quod principiorum quædam ſunt ſubſtantia, quędam accidentia. Subſtantia autem eſt unum prædicamentum tantum. Accidentia autem, quædam ſunt abſoluta, ut quantitas, qualitas, quædam ſunt reſpectus, uel relatiua &c. Reſpectuum autem quidam, eſt extrinſecus aduenienſ, qui dam uerò, intrinſecus. Dicitur autem reſpectus intrinſecus aduenienſ ille qui neceſſariò ſequitur ambo extrema poſita in actu, vel (quod idem eſt) neceſſariò conſequitur ſuum fundamentum poſito termino, & non excluſo, ita quod poſitis extremis ſtatim innaſcitur neceſſariò talis reſpectus ex natura rei. Exemplum. poſito hoc albo & illo neceſſariò ſequitur ſimilitudo, & omnes iſti reſpectus pertinent ad genus relationis, quod eſt unum de decem prędicamentis, de quo non agitur in hoc libro.

¶ Dicitur autem reſpectus extrinſecus aduenienſ, qui non neceſſariò conſequitur extrema etiam ambo poſita in actu. exemplum. poſito actiuo & paſſiuo, puta igne & combuſtibili non neceſſariò ſequitur actio cōbuſtiua, nec paſſio, quia impediri poſſet propter diſtantiam extremorum, uel alio modo. Similiter eſt de ubi, quando, poſitione, & habitu, quamuis ſpecialis difficultas ſit de quando. nam poſitis extremis. ſ. tempore & motu, videtur conſequi neceſſariò ipſum quando. ſed de hoc dicetur infra. capitulo de qn. Ratio autem iſtius diuiſionis ſcilicet de reſpectu poteſt eſſe iſta, qa nullus reſpectus poteſt eſſe magis intimus alicui extremo uel fundamento, quā quod neceſſario ipſum ſequatur, poſito termino. quiditatiuè enim & formaliter nullus reſpectus eſt idem fundamento, ſimiliter nullus reſpectus poteſt eſſe magis extrinſecus fundamēto, quàm qui non conſequitur ipſum neceſſariò, etiam poſito termino. Ex prædictis igitur, patet, quod illa ſex principia de quibus hic agit auctor pro tanto non ſunt ſpecies relationis, quia relatio dicit reſpectum intrinſecus aduenientem, iſta autem ſex dicūt reſpectus extrinſecus aduenientes ipſi fundamen-

to. Quātum ad tertium est primum dubium qualiter iste liber se habeat ad librū prædicamentorum. Respondeo, habet se sicut pars ad totum, quia ibi tractatur de omnibus prædicamētis, hic autem de sex tantum, nec propter hoc superfluit iste: quia hic de istis sex magis explicitè & distinctè agitur, quam ibi &c. Secundum dubium, quare liber iste intitulatur sex principiorū, & non prędicamentorum, cum hic tractetur de sex prædicamentis? Respondeo: idē est hic & ibi subiectum, genus .n. generalissimum est prędicamētum, & est principium nam omne genus est principium suarum specierum, ut ait Porph. c. de genere. Ad distinguendum ergo aliquo modo hunc librum a libro prædicamentorum, & ne esset confusio aliqualis in nomine, si uterque diceretur liber prædicamentorum, vocatus est liber iste sex principiorum, licet omnia sint principia & prædicamenta: nam x. prædicamenta sunt decē rerum principia. ¶ Tertium dub. est, quis fuit auctor huius li. Rndeo, diuersi mode dicitur, quidā dicunt, ꝙ fuit Arist. qđ vr̃ ex modo procedendi, hoc non credo. Alij dicūt, quod fuit Alpharabius cōmentator libri de causis, hoc potuit esse, sed nō assero. Alij dicunt, quod fuit Gilbertus Porretanus: sed hoc non cōstat mihi: tm̃ reputo magis esse verum, ideo de cā efficiente non est multum curandum. ¶ Ad argā. ad primum dico, quod sicut subiectum differt a subiecto, sic liber a libro: vel scientia a scīa & econuerso qa secant̄ scīæ quemadmodum res: sicut ergo subiectū huius libri se hēt ad subiectum prædicamentorum .s. vt pars ad totū, sic liber ad librum, & scia ad scientiam subiectū ergo hic & ibi non est omnino idem, nec omnino diuersum. ¶ Ad secundū patet ex prædictis, quod primum subiectum hic est aliquid vnū & vniuocum istis: puta gn̄alissimum, vel prędicamentum, vel principium ad quod ista sex reducūtur. *3 de anima t. c. 38*

¶ Forma est compositioni contingens simplici & inuariabili essentia consistens. Capitulo I.

Quæst. II.

Quæritur vtrum oīs forma sit simplex in essentia. Arguitur quod non, nullum diffinibile est simplex, sed forma diffinitur

tur hic. ergo &c. maior patet, quia oïs diffinitio habet partes corrñdentes partib. diffiniti. 7. met. iõ cõceptus, Cõ. 23
diffiniti ẽ resolubilis in duos quorum unus est qualitatiuus, alter quiditatiuus ex 8. Tex. 3. 6. & 9
meta. cõceptus ergo diffiniti est compositus ex duob. 2
Præterea aliqua forma recipit magis & minus. ergo nõ est simplex: añs patet de qualitate & agere & pati ex libro prædicamentorum. cõsequẽtia probatur, qa oẽ tale est diuisibile, & hẽt partes intensiuè, nullum igitur tale est simplex. Præterea tex. 18
oïs quantitas est diuisibilis: 3
ex 5. meta. c. de quantitate, sed omnis quantitas est forma. ergo aliqua forma est diuisibilis, & per consequẽs non simplex. ¶ Contra est auctor in litera.

RESPONDEO & primo p̃mittã vnã diuisionem, quæ est, quod compõ est multiplex, quædã est ex partib. essentialib. puta ex materia & forma, q̃dam ex partib. quãtitatiuis, vel integralio. quædam ex subiecto & accñte: quædam ex gradib. eiusdẽ formę. exẽplum primi, vt hõ ignis. exemplum scd̃i linea corpus: exemplum tertij lignum album, exemplum quarti albedo intensa. & qa quot modis dr̃ vnum oppositorũ tot & reliquũ, ex j. top. cap. 2.
ideo simplex põt accipi quadrupliciter p oppositum ad prædictos modos. ¶ Secũdo dico ad qõnem secundum quatuor breues cõclusiones ¶ Prima est, qđ oïs forma ẽ simplex simplicitate, q̃ opponitur compositioni essentiali: hãc oñdo sic, qa si non ergo forma composita esset ex aliqua forma & materia & sequerẽtur duo inconuenientia. primo, ꝙ illa forma informabit materiam per partem, non scđm se totam, qa materia quæ poniẽ pars eius nihil põt informare. secundo, quia quæratur de illa forma formæ, an sit simplex, vel composita, si cõposita, esset processus in infinitũ in compositis, & cõponentib. si simplex: ergo pari rõe standũ est in prima forma, ꝙ ipsa esset simplex. ¶ Pręterea illud, ꝙ formaliter est actus, non includit formaliter principiũ materiale, sed oïs forma ẽ formaliter & essentialiter actus & endelechia, materia aũt est principiũ materiale. ergo &c. ¶ Secũda cõclusio, nõ oïs forma est simplex simplicitate opposita cõpõni quãtitatiuæ, sed aliqua ẽ sic simplex, prima pars patet de quãtitate,

arguitur in oppositum, secunda patet de omni qualitate. ¶ Tertia conclusio, q̄ omnis forma ē simplex simplicitate opposita compositioni ex subiecto & accidente, hoc satis est probabile. Tum quia omne sic compositum est resolubile in subiectum & formam accidentalem. Tunc quæro de illa forma in quam resoluitur, uel est simplex isto modo, uel non. si sic, ergo pari ratione & prima forma, & habetur propositum, uel si non, ergo processus in infinitum, sicut prius. Tum quia oē tale cōpositum est per se terminus motus, aut mutationis, sed nulla forma est hmōi: quia nulla forma generatur per se, sed per accidens ex 7. metaphy. sed compositum solū est hmōi in omni gn̄e mutationis, vt ibidem dr̄, non.n. generatur album, sed lignū album, ergo nulla forma est tale compositum. Quarta conclusio est, q̄ non oī forma est simplex simplicitate opposita cōpositioni ex gradibus, quod patet, quia multæ formæ intenduntur & remittuntur, quod fit secundū gradum eiusdem formæ. Ex prædictis concludo, quod intentio auctoris est formam esse simplicem simplicitate tātum opposita compositioni essentiali, & ex subiecto, & accidente, in aliqua.n. forma sunt partes quantitatiuæ, in aliqua etiam eadem forma sunt diuersi gradus perfectionis & uirtutis, quæ compositio non repugnat simplicitati in essentia formæ. ¶ Ad primum in oppositum dicendum, quòd compositio requisita ad diffinitum est illa, quæ est ex genere & differentia, sed illa non repugnat simplicitati formæ, vna enim res simplex potest constare ex realitate generis, & realitate differentiæ, quæ possunt esse in tertio una simplex res. ¶ Ad secundum & tertium patet ex prædictis in corpore quæstionis ex secunda & tertia conclusione.

¶ Deinde, cum dicit (quoniam autem fortasse contingit in aliis) exponit aliā particulam ostēdens a quo distinguatur forma hic diffinita per hoc quod est, est, inuariabile, quia ab anima humana, quæ utiq; simplex est, ideo ad differentiam illius additum est, inuariabili essentia consistens, nam anima humana uariatur, & alteratur a contrario in contrarium, ut a tristitia in gaudium, & econuerso. ¶ Circa

istam

iſtam literam occurrunt dubia. ¶ Primum de ſuppoſito, an ſcilicet anima rationalis ſit ſimplex vel compoſita ex materia & forma. ¶ Secundum de exemplo: an ſcilicet anima alteret .r a gaudio in triſtitiam, quod Ariſto. primo de anima videtur deriſoriè excludere. q, inquit, dicit animam gaudere, aut triſtari, dicit eam texere vel ædificare. Tertium de quæſito & propoſito, nã omne illud quod recipit intenſionem & remiſſionem uariatur ſecũdum magis & minus: ſed plures formæ ſunt huiuſmodi, ergo ſunt variabiles. ¶ Quartum: qa cum anima humana ſit forma corporis, mirum videtur, quomodo ſeparatur a diffinitione formæ: dubium eſt ergo da qua forma intẽdit. ¶ Reſpondeo ad primum, quòd licet de materia iſta ſint dicta multa a diuerſis: vnde in litera dicitur. fortaſſe, teneo tamen, quòd anima rationalis ſit ſimplex in eſſentia ſimplicitate oppoſita compoſitioni ex materia & forma. Quod probo ſic. quia ſi non. ergo anima non poſſet informare corpus: conſequens eſt falſum. conſequentia probatur ſic. ſint illæ partes eſſentiales, ex quibus componitur. a & b. ita quòd. a. ſit actualè. b. verò potentiale, vel econuerſo, una ergo erit perfectibilis, ab alia, puta. a. a b. uel econuerſo. Tunc ſic. iſta potentia receptiua & perfectibilis ab a. non poteſt eſſe magis dependens, quàm materia ignis uel alterius corporis: ſed quia materia ignis non poteſt ineſſe, alicui ipſum informando: ideo totus ignis non poteſt ineſſe alicui ipſum informando. ergo ſimiliter nec anima poteſt eſſe forma uel actus primus alicuius: quia ſuæ parti eſſentiali, ideſt potentiæ & materiæ illi repugnat informare. ¶ Ad ſecundum dicendum. quòd Ariſtote. uult primo de anima. quòd illæ paſſiones ſint totius cõpoſiti, puta hominis: & non partis, ſcilicet animæ quod utique uerum eſt de anima coniuncta corpori, tamen anima ſeparata poteſt gaudere & triſtari, ut dicit auctor. ¶ Aliter poteſt dici, quòd Ariſtotel. loquitur ibi cum præciſione. & tunc uerum eſt, quòd anima non gaudet aut triſtatur, quin & totus homo. gaudere ergo, & triſtari conuenit animæ ut ſubiecto im-

Cont. 34. & inde.

me-

mediato, toti autem homini conuenit per animam. Sicut color aliter & aliter conuenit superficiei & corpori. dico, toti homini, accipiendo totū cathegorematicè, non syncathegorematice: ¶ Ad tertium. aliquid potest intelligi uariari dupliciter, uel ut subiectū, uel sicut terminus: primo modo nulla forma uariatur. & sic intelligit auctor, sed secundo modo potest nam ut terminus formalis quo omnis generationis est forma, & hoc modo procedit argumentum. forma enim non alteratur, ut quod, sed est illud, quo aut secundum quod subiectum alteratur. ¶ Ad quartum oportet dicere, quòd hic tantum diffinitur forma accidentalis intensibilis & remissibilis, ut dicit quędam opinio: vel quòd hic diffinitur sola forma naturalis educibilis de potētia materię substantialis uel accidentalis, qualis non est anima humana. & de hoc dicetur aliquid amplius parum post. ¶ Deinde cum dicit. (Sed quoniam ut aiunt quidam.) Exponit tertiam particulā diffinitionis ostendens quare additum sit compositioni cō tingens. volēs, quod per hoc distinguatur forma hic diffinita ab anima mundi. i. intelligentia, quæ mouet cælum, quia licet illa sit simplex in essentia & inuariabilis, non tamen est compositioni contingens, quia nulli alteri componitur. dicit ergo, quòd ut quidam aiunt ea anima mūdi est subiecta simplicitati. i. simplex essentia. nulli autem uariationi. idest est inuariabilis, sicut & forma. ideo dissocians. ideo distinguens hanc. scilicet formam quæ intenditur ab omnibus. scilicet tam anima mundi, quam similibus, si quæ sint, addidit. scilicet in diffinitione, compositioni cōtingens: quia anima mundi nec in se est composita, nec aduenit composito. s. cœlo, ut forma materiæ: quia non est forma materiā informans. ¶ Circa istam literam ocurrunt dubia. ¶ Primum de supposito, an. s. intelligentia sit simplex in essentia. uidetur. n. quòd non: quia in omni eo quod mouetur, oportet imaginari materiā. secundo metaphysicę. In- Cōt. 12 telligentia autē uel angelus potest moueri, & mouetur, sæpe etiam localiter, ut nūc suppono. ¶ Secundum iuxta hoc an sit uariabilis. uidetur qd' sic: quia sicut anima

alte-

alteratur a gaudio in tristi- * tiam, ita uidetur quod pos- sit angelus, saltem manife- stum est, quòd est uariabilis circa actus & habitus intel- lectus & voluntatis, puta ab una intellectione uel uoli- tione ad aliam, & ab ignorã tia ad scientiam. Suppono. n. hic, & uerum est, q̃ ange lus potest proficere in scien tia accipiédo notitiam a re bus. ¶ Tertium est an intelli gentia sit compositioni con tingens videtur nanque se- cundum Arist. 2. cœli & mũ di & Commentatorem ibi- dem, & 12. meta. & Auicen nam. 9 meta. quod cæli sunt animati, & non alia anima, quàm intellectiua, ergo ad uenit compõni: cum sit for- ma & actus corporis, er- go &c. ¶ Respondeo. ad pri- mum dico, quod intelligen tia est simplex in essẽtia sim plicitate, de qua nunc est sermo, quod probo sic, quia si esset composita ex mate- ria & forma, uel illa mate ria est eiusdem rationis cũ materia corruptibiliũ, vel alterius, non primum, quia sic intelligentia esset corru- ptibilis & uariabilis. quæcũ que. n. habẽt materiam vni geneam sunt adinuicẽ trãs- mutabilia. materia. n. est il- lud quo res potest esse, & nõ

Cõtex. 13.
Cõtex. 36. c. 4.

esse. nec secũdum, quia tũc ponuntur duæ materiæ pri mæ. quod nullus philoso- phus diceret. Idem argumẽ tum concludit de anima ra tionali, quòd non sit cõposi ta ex materia & forma.

¶ Ad argumenta dico, quòd ęquiuocatio est de materia. prout est altera pars cõposi ti, uel ut dicit subiectum ge neraliter, in omni ergo qđ mouetur oportet imagina- ri materiam. i. subiectum, quod subijcitur motui: & hoc modo concedo mate- riam in intelligentia. est. n. subiectum multorum acci- dentium. ¶ Ad secundũ con cedo, quòd intelligentia ua riatur etiam subiectiuè, si- cut arguitur. & ideo p hoc etiam distinguitur a forma, quæ hic diffinit, auctor au- tem iste loquitur more anti quorum philosophorum, qui posuerũt intelligentias quosdam deos simplices in essentia inuariabiles omni- no: ideo significanter dicit, ut aiunt quidam. ¶ Ad ter- tium dico, quòd cęli nõ sũt animati nec intelligẽtia est anima eorum. Arist. Com- men. & Auicen. uel sunt ne gandi, uel exponendi hoc modo, q̃ loquuntur de ani- ma secundum conditionẽ, qua anima est motrix: non

qua est forma. & illa est intelligẽtia propria respectu huius orbis cõiuncta huic, vt propria motrix. & talis non est nisi vnica unius.

Quæstio. III.

QVæritur vtrum, diffinitio de forma hic data sit bẽe assignata? ¶ Arguitur quòd non. forma non est diffinibilis. ergo nec ista est conueniens eius diffinitio. patet consequentia. antecedens probatur. Tum quia forma est transcendens. nam est commune omnibus prædicamẽtis accidentiũ: nihil aũt est cõe generalissimis, nisi extra genus, & per consequens transcendens: sed nullum transcendens põt diffiniri: quia nec hẽt genus, nec differentiam. sola autem species diffinitur. ergo & c. Tum quia forma, quæ hic intenditur, est cõis substantiali & accidentali, substantiæ autem & accidenti nihil est cõe vniuocum, & solum vniuocum est diffinibile ex libro prædicamentorũ: quia vniuoca eandem habent rationem, & idem nomen. æquiuoca solum nomen, ergo & cæt.

2 ¶ Præterea ista diffinitio datur per copulationem, omnis aũt talis diffinitio est increpanda ex. 6. topicorum.

¶ Præterea, hic non ponitur genus, nec dr̃ia formæ, ergo diffinitio nulla. antecedens quo ad dr̃iam probatur, qa dr̃ia est quædam forma, & formæ non est forma, ergo & c. 3

¶ Prçterea, arguitur ẽt contra diffinitionis particulas, sicut prius in secundo quæsito. 4

¶ Ad oppositum est auctor, qui vocat eam diffinitionem.

RESPONDEO iuxta dubia quæ tangit prima ratio. primo vidẽdũ est, an forma sit propriè diffinibilis. secũdo an forma substantialis, aut accidentalis, vel cõis ad utranque diffinitur. tertio de ꝑposito an ista notificatio cõuenienter assignetur. ¶ Quantum ad primum uidetur dubium ꝑ argm̃ factum, ꝙ forma cõis istis generalissimis non sit propriè diffinibilis: quia cum sit trã scendens non habet genus, nec dr̃iam, nec per consequens est species: quæ sola ꝑpriè diffinitur, auctor aũt uocat hanc diffinitionẽ terminum non a proprietate diffinitionis, sed a conuertibilitate: quia conuertibilis est cum forma. ¶ Sed occurrit dubium, quid de forma alicuius per se existentis in gñe. Dico, ꝙ potest diffiniri, quia

quia licet non sit in genere nisi indirectè secundum coordinationé specierũ illius gñis: tñ in suo ordine pôt habere genus & differētiã per quæ diffinitur. uerbi gratia. sicut anima diffinitur secundo de anima. quòd est actus corporis organici physici uitam habentis in potentia. hoc autem forte non est uerum de omnibus formis, ut de ultimis differentijs, de q bus nihil prædicatur in qd, nec ut genus: de quo aliàs. ¶ Quantum ad secundum per ordinem, dico tria. primum dictum est, quòd hic præcisè nõ diffinitur forma accidentalis. probatur. omnis diffinitio est, adæquata suo diffinito: quia conuertibilis cum illo. sed illa diffinitio non inest adęquatæ formæ accidentali. patet. quia etiam competit formæ substantiali, forma.n. ignis sit.a. est compôni cõtingens simplici & inuariabili essentia consistens. patet, ergo & c. ¶ Secundum dictum est, q nõ diffinitur hic forma substãtialis pcisè. qđ probatur per eandẽ rõnem: quia conuenit ẽt formæ accidentali: puta albedini. ¶ Tertium dictũ est, q. diffinitur forma cõis substãtiali & accidẽtali: qđ sequitur ex prædictis.

¶ Contra. quia aĩa humana excluditur ab hac diffinitione in litera. quæ tñ est forma substantialis. Respõdeo ut iam dictum est supra, q forma hic diffinita est omnis forma naturalis educta de potentia materiæ: quæ non est nata existere per se: qualis non est aĩa humana: ideo excluditur. forma ergo cõis formæ substantiali, & accidentali naturali hic diffinitur (ut uř) secundũ intẽtionẽ auctoris ¶ Quantũ ad tertiũ dico, q conuenienter ponitur: nã hic ponitur aliquid quasi genus s. contingens i. actus aduueniens: qa ẽt forma est pars compositi & refertur aliquo modo ad ipsum: iõ ponitur terminus huius relationis compôni. i. cõposito quod sequitur. sequitur simplici & inuariabili essentia ẽ loco drĩarũ: & separat formã hic intentam ab omni alio, ut pdictũ est. ¶ Ad primum in oppositum patet ex primo articulo: sed nego secundam probationẽ, cum dř, q substantię & accñti nihil est cõe uniuocum: nam ens est uniuocũ. istis decẽ pdicamẽtis, ut dixi supra Porphyriũ. Similiter forma substãtialis & accñtalis habẽt pro cõi uniuoco hoc qđ est actus. nã quęlibet

quidditatiuè & formaliter est actus.¶ Ad secundum dico, quod per illa copulata simplici & inuariabili essentia: debet intelligi unum circũlocutum, & non est inconueniens poni copulationem ad circumloquendum aliquid in diffinitione: differẽtiæ. n. ultimæ sunt nobis ignotæ: ideo oportet eas circumloqui per multa copulata.¶Ad tertium cõcludit, quod non est ꝓpria diffinitio: quod concessum est: sed illud quod additur, quòd formæ non est forma, falsum est: una enim forma differt ab alia per aliquam differẽtiam, quæ differentia est forma eius. nec est processus in infinitum: sed deuenitur ad differentias ultimas & formas, quæ seipsis totaliter distinguuntur, & se totis differunt.

¶ Videtur autem quædã forma a natura esse: quædam uerò ab actu. Ratio enim a natura est. Calor uerò & passio quædam in actu consistunt. In quibusdam uerò dubium est, utrũ a natura aut ab actu incipiant esse, ut in figura incisionis. Nam nihil additionis fit: sed separatio quędam partium dico autem figuram inesse a natura: sentiri uerò ab actu. C.eo.

Quæstio IIII.

QVæritur utrum figura incisionis sit a natura, uel ab arte? Videtur, quòd non ab arte, per rationem auctoris. nam omne illud quod fit ab arte, fit per appositionem & additionẽ partis ad partẽ. sed talis figura non fit sic: sed magis ꝑ amotionem & separationẽ partis a parte: ergo non est ab arte: ex quo sequitur, quod fit a natura ¶ Ad aliam partem arguitur, quòd non sit a natura, quia illud cuius principium efficiens, est uoluntas & agens a proposito, non fit a natura, quia sunt oppositi modi agendi hic & ille, ex. 2. physi. sed talis figura est huiusmodi, ut patet, ergo non est a natura: sed ab arte. *Cõtex. 49. & inde.*

RESPONDEO: primo inquiram qualiter illa figura pręcedit in materia ãtequã ad apparẽtiam sensibilem reducatur, secundo dicam ad illud, quod quęrit principaliter.¶ Quantum ad primum,

mum, est vna opinio, quæ dicit, quòd talis figura præcedit iam in materia actualiter: sed ē cooperta aliis partibus eiusdem materiæ, puta lapidis aut ligni: quæ partes remouentur per actum artificis, & tunc figura apparet: ita quòd secundum hoc artifex nihil aliud facit nisi remouere partes prohibentes apparentiam figuræ iam præexistentis a natura in materia præiacente. Forte huius opinionis est auctor. nam dicit, quòd figura est a natura, sed sentiri, idest apparere, est ab actu. ¶ Contra istam opinionem arguitur. Tum quia omnis actio noua positiua productiua habet aliquod positiuum ꝑ termino nouiter producto. illud non est sola separatio partium, quia separatio nō est nisi quædam priuatio, ergo est ipsa figura. nihil aliud potest dari. figura ergo nouiter producitur, & per consequens non iam præexistit. Tum quia in eadē parte materiæ non possunt esse actu simul figuræ incompossibiles, nisi ponas figmentū & chimericum in natura, sed in eadem parte materię possunt esse quecunq; figuræ in sensu diuisionis, puta hominis, bouis, serpētis &c. quæ sunt omnino incompossibiles: ergo non sunt simul ibi in actu: & tamen essent secundum te. Tum qa figuræ extensę habentis partem extra partem impossibile est omnes partes simul actu esse, sed talis figura (de qua quæritur) est sic extensa: ergo &c. sed in quacunq; parte materiæ sit caput, potest fieri pes uel manus, & sic de alijs: ergo tales partes non præexistunt in actu. ¶ Dicam ergo quantum ad hunc articulum, quòd, talis figura præcedit in materia tantum in potentia passiua & subiectiua, sicut oēs aliæ formæ, & nullo modo in actu. ¶ Quantum ad secundum primo præmittā unam distinctionem. secundo triplicem conclusionem. ¶ De primo sciendum, quòd naturale potest capi dupliciter actiue, scilicet & passiue potētia enim receptiua formę potest comparari ad formam, quam recipit: uel ad agens a quo recipit, primo modo ipsa est potentia naturalis, uel violēta, uel neutra. dicitur naturalis, cum ad formam naturaliter inclinatur. violenta si sit contra inclinationem eius naturalem: neutra si neque inclinatur naturaliter ad formam,

nam, nec ad oppoſitam. Exemplum primi. ignis ad moueri ſurſum. Exemplum ſecundi. ignis ad moueri deorſum. Exemplum tertij. ſicut ſuperficies ſe habet ad albedinem & nigredinem, vel ad medium coloré quencunque. ¶ Secundo modo comparando receptiuum ſcilicet ad agens quo formã recipit, tunc eſt naturalitas, quando receptiuum comparatur ad tale agens, quod natum eſt naturaliter imprimere talem formam in tali paſſo. ſicut non eſt naturalitas generaliter, quando cõparatur ad tale agens, quod non eſt naturaliter impreſſiuum illius formę in illud paſſum, quale eſt agẽs voluntarium, & a propoſito ſiue creatum ſiue increatũ & ſuper naturale. ¶ Ex prędictis concludo, quòd naturaliter accipitur æquiuocè. nã diuerſis opponitur, & illa eſt vna cauſa cognoſcendi multiplex ex primo topicorum. naturale. n. opponitur uno modo ſupnaturali alio modo libero & voluntario. alio modo uiolento, ut patet ex prædictis. nã ut naturalitas attenditur a parte principij actiui, tunc opponitur ſibi liberum uno modo: & alio modo ſupernaturale, ſed vt attenditur a parte princĩpij paſſiui, tunc opponitur ſibi violentum. ¶ Quãtum ad ſecundum, ſit iſta prima cõclusio: figura inciſionis non é à natura, primo modo accĩpiendo naturale. probatur. illa forma non eſt a natura primo mõ: ad quam paſſum non inclinatur naturaliter, ſed figura inciſionis eſt huiuſmodi, ergo &c. probatio mino. quia ſi ſic, ergo paſsũ violenter eſſet ſub forma ſibi incõpoſſibili: quod eſt falſum. quia lapis uel lignũ ſic recipit figuram aſini, ſicut figuram hominis. Ex eadem ratione concluditur, ꝙ talis figura non ſit violenta: quia hoc eſt verum generaliter, quòd quæcunque forma naturaliter eſt in materia eius oppoſita, & incõpoſſibilis eſt ibi violenter, & econuerſo. quæcunque forma eſt in materia violenter eius oppoſita & incompoſſibilis eſt ibi naturaliter. Comparando ergo formam inciſionis ad materiam pręcisè ipſa non eſt ibi naturaliter, nec violenter, ſed ſecundum potentiam neutram: quia materia non magis ad vnam figurã, quàm ad aliam oppoſitam ſibi inclinatur. ¶ Secunda cõcluſio eſt iſta. figura inciſionis non eſt a natura, accipiẽdo

do naturale secundo modo, quod probatur sic. illa forma non est a natura secũdo modo, quæ non producitur ab agéte naturaliter talem formam imprimentem, sed figura incisionis est huiusmo di. quod patet: quia artifex a quo inducitur, est agens liberũ, & a proposito. ergo &c. ¶ex prædictis seqtur, quòd talis figura nullo modo sit a natura. vnde auctor uidetur hic simpliciter negandus, si ue intelligat, quòd sit a natu ra: quia præexistat actu in materia: siue ex hoc, quod materia eius est ens a natura, ut cõmuniter exponitur,
2 quia pari ratione domus esset a natura, quam tamen certum est esse ab arte, etiã per ipsum in litera. ¶Tertia conclusio est ista, quod figura incisionis est simpliciter ab arte. probo, illa forma cuius principium efficiés est agens a proposito, & per artem est simpliciter ab arte, sed figura incisionis est huiusmodi. ergo &cęt. vtra que præmissarum patet ex prædictis. ¶Ad primum. in oppositum dico, quòd maior est falsa vniuersaliter accepta: quia artifex non tantũ agit in opponẽdo: sed quandoque in remouendo.

NOta solutionem quæstionis secundum auctoris intentionem: ut communiter exponitur in hoc stare, quòd figura incisionis comprehendit duo. scilicet materiam & formam, quę apparet & sentitur. quã tum ad materiam, est a natura: quia materia illa: puta lapis uel lignum a natura est: sed quãtum ad formam, quæ apparet & sentitur est ab arte, quia per artem producitur ad actum.

¶Sed in his quæ in pluribus sunt: palam non est. Nam ea quæ in pluribus sunt in actione esse impossibile est &c. Cap. eo.

Quæstio. V.

QVæritur utrum uniuersale sit a natura vel ab actu nostro? Videtur quòd ab actu nostro. vnde. Commentator primo de anima. intellectus agens est, qui facit uniuersalitatem in rebus sed productio per intellectum est ab actu nostro, ergo &c. ¶Pręterea non a natura. ergo ab a- 2
ctu nostro. consequentia patet. antecedens etiam patet:

quia sic esset ponere vniuersalia separata & ideas. ¶Cõtra est auctor in litera.

RESPONDEO: primo ponam unam distinctioné. secundo dicam ad quæstionem. ¶Quantum ad primũ. sciendum, quòd vniuersale est nomen concretum, nam sicut ab albedine dicitur album, sic ab vniuersalitate vniuersale. Potest ergo vniuersale sicut cętera concreta sumi tripliciter. ¶ Vno modo pro subiecto.i. pro re primę intentionis cui applicatur intentio vniuersalis,& hoc mõ vniuersale est primum obiectum intellectus, & omnis scientia est uniuersalium. ¶ Alio modo pro re secundæ intentionis causata ab intellectu & applicabili rebus primę intentionis. & sic loquitur preprie logicus de vniuersali. ¶Tertio modo sumitur pro aggregato ex subiecto & forma, & illud est ens per accidens, cõgregat enim res diuersas, ex quibus non fit unum per se, & de tali non est ars: quia de ente per accidens non est scientia: quia nec est diffinibile. ex 6. metaphysic. ¶Quãtum ad secundum sit ista prima conclusio. uniuersale primo modo est a natura. hæc probatur sic. omne prçcedés naturaliter actum rationis est ens reale, sed universale primo modo est huiusmodi: ergo &c. probatio minoris, quia obiectum naturaliter prçcedit actum potentiæ, sicut causa causatum, sed vniuersale primo modo est obiectum actus intellectus, ergo &c. de isto uniuersali potest intelligi ratio auctoris: quia producto singulari per naturam producitur natura in singulari, quæ est vniuersale. isto modo natura occultè operatur. ¶Secũda conclusio. uniuersale secundo modo acceptum est ab actu nostro, hoc patet: quia producitur per actum intellectus. ¶Tertia conclusio est ista. uniuersale tertio modo est ens partim a natura, & partim ab actu nostro. patet ex prædictis. Vel posset dici aliter, q uniuersale tertio modo sumptum est ab actu nostro. probatio, ab eodem producitur totũ cõpositũ, a quo inducitur terminus formalis, quia totum cathegorematicè dr̃ generari, sicut totus ignis dicit̃ generari ab inducente formã ignis, sed forma uniuersalis producit̃ ab actu intellectus ex secũda conclusione: ergo totũ uniuersale. ¶Cõfirmat̃ rõ: quia totum uniuersale dr̃

Con. 4. et ide.

ens

ens rationis ex hoc, q̄ forma uniuersalitatis est a ratione, ergo pari ratione dicitur esse ab actu rationis, uel intellectus. Vtrum autẽ vniuersalia sint in re, uel a re abstracta, dictum est in ꝓlogo Porphyrij in quadam quæstione. ¶Ad primum in oppositum dico, quòd facit pro secunda conclusione, ideo pro nunc concedo ipsũ licet sit dubiũ an faciat hoc intellectus agens, vt dicit Commentator, an intellectus possibilis. ¶Ad secundũ nego antecedens, nec pono ideas aut vniuersalia separata, nisi secundum considerationem, vt patet ex prædictis concorditer ad primã & secundam conclusiones qō.

¶Hoc autem in quibusdã dubitabile apparebit. Speculo enim immutabili permanente imaginis motus fieri videtur ad oppositi mutationem. Impossibile ergo erit soluere, concesso quòd ibi uerè forma existat. Si uerò non est incredibilis error putabitur in vulgo, licet conuenientius sit dicere. Capitulo iij. de actione.

Quæst. VI.

QVæritur, vtrum imago in speculo apparens sit uerè in speculo, sicut accidens in subiecto? Et videtur quòd non, per auctorem hic in litera, qui declinat ad partem illã negatiuam. ¶Contra, imago ista, quæ uidetur, aut est in speculo, aut in aere, non in aere, quia ut ibi non videtur, quod patet, quia amoto speculo, nihilominus imago illa in aere multiplicatur, & est ibi sicut prius, tamen non uidetur, ergo imago quæ uidetur, habet esse in speculo.

¶Confirmatur, quia obiectum quod videtur per medium nõ est in medio, quia tunc medium non esset medium, sed extremum, sed per interpositus usque ad speculum est medium huius uisionis, quod patet, quia ipsum speculum uidetur eodem actu uidendi, ergo imago non est in toto illo aere medio: ergo oportet, quòd sit in speculo, aliàs poneretur accidens sine subiecto, in oculo enim non est: quia sensibile positũ supra sensum impedit sensationem, ex secundo de aia.

Cō.75. RESPONDEO: videndum est, quomodo talis imago generetur a quo secūdo de quęsito ubi sit, vel in quo. Quantum ad primum dico, quòd imago ista generatur ad modum, quo lux generatur in medio a corpore luminoso, quod fit secundū triplicem modum, ut dicit Alacen. in perspectiua, scilicet secundum radium rectum: reflexum, & fractum. ¶ Radius rectus est ille, qui diffunditur a corpore luminoso in medio eiusdem diaphanietatis quātum durat uirtus luminosi &c. ¶ Radius reflexus est ille, qui occurrente opaco antequā terminetur uirtus actiua luminosi diffunditur in partem obiectam: & hoc necessitate naturali: quia agens naturale: cuius virtus actiua non est totaliter exhausta in directo, agit quantum potest, & quod nō potest in directum, agit in obliquum. Exemplum in radio solis terminato ad parietem. Hoc modo generatur imago speculi per reflexionem prædicto modo.

¶ Radius fractus est ille, qui occurrente medio alterius diaphaneitatis, non tamen omnino opaco multiplicatur in illo medio, non secundum lineam rectam, sed incidit ibi angulus. Exēplum de baculo, cuius pars est in aqua, & alia pars in aere apparet fractus, licet non sit. Dico ergo ad propositum, quòd imago hominis vel alterius multiplicatur secundum illos tres radios, & gignitur immediatè ab ipso homine obiecto, cuius est immediate species sensibilis. illa autem quæ apparet in speculo, de qua quæritur, gignitur secundum radium reflexum, ut dictum est.

¶ Notandum uero, quod lux aut lumen modo terminatum ad opacum, non uidetur: quod patet. Tum qa radij solares de nocte non apparent, qui tamen intercipiuntur inter nos & cœlum supra conum piramidis vmbræ terræ. Tum quia existens in carcere opaco & tenebroso, vbi per opposita foramina transiret radius solaris, non uideret illum radium, si corpuscula illa, quæ dicuntur athomi, non frangantur. Similiter est de imagine & de omni specie colorum: quia species non sunt visibiles, nisi quando terminantur ad opaca, ita q̀ non continguatæ opacis non pn̄t causare speciem per quam videatur, sicut species coloris dum est in medio non

vide-

videtur, ſed quando contiguatur opaco, tunc poteſt videri, ſicut patet de radio trãſeunte per vitrum coloratũ apparet color in pariete, vbi terminatur radius ille, & vr̄ coloratus, ſimiliter ſicut vitrum, & tñ in medio non erat viſibilis iſte radius coloratus, & tñ ſpecies apparens in pariete eſt ſpecies coloris, & per illam videtur.

¶ Similiter imago non videtur in medio, ſed videtur in vitro: quia videtur ubi terminatur. ¶ Quantum ad ſecundum poſſet dici vno modo, ꝙ imago eſt realiter in ſpeculo propter rationes poſitas in pede quæſtionis, nec ſequitur non corpus moueri in corpore, quia ad motũ ſubiecti gignitur noua imago in ſpeculo, quia accñs nõ migrat de ſubiecto in ſubiectum, ſicut in medio nouus radius continuè innouatur, licet vnus tantum videatur.

¶ Alio modo dicitur communiter, quod imago iſta non eſt in ſpeculo, ſed in aere propinquo, qui ſpeculo contiguatur, & ibi terminatur, vel reflectitur & diffunditur ad oppoſitam partem eo, ꝙ virtus naturalis obiecti nondum eſt exhauſta, ſic quòd iſta ſpecies vel imago nullum habet ſubiectum extra oculum, niſi aerẽ, & ſic ducta ad oculum per reflexionem eſt ratio uidendi obiectum, cuius eſt imago.

¶ Tenendo primam viam, ad illud, in oppoſitum oportet negare auctorem in hoc loco. ¶ Tenendo ſecundam, dicendum ad primam, ꝙ eſt in aere, nec ibi uidetur imago, illa enim nõ videtur ſed eſt ſpecies, & rõ uidẽdi eius obiectum. ¶ Ad aliud per idem. & dato quòd imago eſſet viſa, diceretur ꝙ pars aeris quæ contiguatur ſpeculo vbi eſt imago, ut in ſubiecto, habet tunc rationem extremi, & totus alius aer interpoſitus uſque ad oculum habet rationem medij.

¶ Actio vero eſt, ſecundũ quam in id quod ſubijcitur, agere dicimur &c. Cap. de actione.

Quæſt. VII.

SVbſequẽter quero utrũ deſcriptio data de actione ſit cõueniẽter aſſignata.

¶ Arguitur ꝙ nonnullus reſpectus eſt principiũ agẽdi, ſicut nec quãtitas ſecũdum Cõmentatorẽ, ſed actio eſt formaliter reſpectus, ut ſupius dictum eſt, ergo malè ponitur 4. ph. c. 84.

secundum quam, quia illud secūdum, notat principium agēdi. ¶Præterea illud quo agens formaliter agit, est in eo formaliter, sed actio non est formaliter in agente, sed in passo, ergo non est quo, vel secundum quam agens agit. Probatio minoris. Aristo. tertio physicorum, vult, quod actio & passio fundentur in motu: ita quod non distinguantur formaliter, nisi per esse ab hoc, & in hoc, sed motus est in passo: quia est actus mobilis ergo actio & passio sunt in passo.

¶Præterea Deus creando, & producendo de nihilo dicitur agere, sed agendo nihil subijcitur suæ actioni ergo incongruè ponitur, in id quod subijcitur.

¶Præterea actio est generalissimum, ergo nō potest diffiniri, patet consequentia, quia omnis diffinitio est per genus & differētiam, sed generalissimum non habet differentiam, nec genus, ergo &c. ¶Ad oppositum est auctor in litera.

RESPONDEO in ista qōne, primo videndum est de actione quid sit, quia hanc difficultatem tāgit primum argumentū secundo in quo sit, quod tangit secundum argumentum, tertio quot modis dicitur, quia hoc includit tertium argumentū, quarto de quæsito an conueniēter assignetur, quia hoc tangitur in quarto argumēto. ¶Quantum ad primum, dico tres cōclusiones. Quarum prima est, quod illa actio quæ ponitur vnum de decem prædicamentis, non est aliquid absolutum, hanc probo, quia si sic, ergo ad actionem est actio, & sic in infinitum, consequens est falsum, vt patet ex tertio physicorum.

Probo consequentiam, ad omnem formam absolutam nouam potest esse aliqua actio: quia illa forma non est a se, nec a nullo: ergo est ab aliquo agente, sed per te actio est forma absoluta, & est noua patet quia agens nō semper agit, ergo &c. & pari ratione ad aliam actionem erit actio, & sic in infinitum.

¶Præterea si actio esset forma absoluta, uel poneretur in agente, uel in passo, non in agente, quia si sic, ergo omne agens mutaretur secundum formam absolutam antequam passum mutaretur ab ipso, quia passum non mutatur ab ipso, nisi iam habente actionem, ergo oportet quod agens mutetur

tetur ad hoc, quod habeat actionem, cum sit forma absoluta, sed illud consequēs est falsum: quia motus est actus entis in potentia passiua: actiuum autem non est in potentia passiua, sed actiua, nec potest poni in passo: quia si sic, sequeretur inconueniens scilicet ꝙ aliquod passum non posset pati secundum formam de genere quantitatis, uel qualitatis, quin simul duratione. & forte prius duratione uel natura patiatur secundum formam alterius generis posterioris scilicet secundum actionem, quæ ponitur alia forma absoluta. Est autem inconueniens maximum, quod subiectum nō possit pati secundum formam absolutam priorem, nisi patiatur secundum formam posteriorem, quæ non est propria passio prioris. patet enim quod albedo potest manere in subiecto post actionem transeuntem.

¶ Secunda conclusio sit ista. actio quæ est genus, est formaliter respectus: hęc sequitur ex prima: quia omne ens uel est ad se & absolutum, uel ad aliud, & respectus: sed actio non est ad se vel absolutū, ergo est respectus. ¶ Tertia conclusio sit ista. actio quę est genus est respectus extrinsecus adueniens. ꝓbatio. omnis respectus q non sequitur necessario extrema etiam ambo simul posita in actu est respectus extrinsecus adueniens, ut prius dictū est, sed actio est huiusmodi, nam posito actiuo & pasiuo, nō necessario sequitur actio, quia potest impediri, uel per distantiam, uel per cōtrarium agens impediens, etiā si sint approximata, ergo &c. ¶ Ad maiorem euidentiam huius articuli, ut appareat quis respectus extrinsecus adueniens est actio. Est notandum, quod agens creatum producens aliquid habet unum respectū ad terminū primum, siue totalem, qui dicitur productum, & habet alium respectum ad terminum formalem, qui dicitur forma educta uel inducta, & habet alium respectum ad subiectum istius formæ, ꝙ est ipsum passum uel transmutatum. Quod autem respectus sint disiuncti, patet. Tū quia sūt ad alios & alios terminos, ergo ibi sunt alii. Tū quia respectus correspondētes eis sunt omnino alii. Primus enim respectus. s. producti ad producēs est sicut dependentis

dentis ad illud, a quo depen det ſec̄dm ſuum eſſe ſimpliciter. ¶ Sec̄s eſt dependētis ad illud a quo dependet ſecundario, ſicut primo accipit eſſe compoſitum forma autem ſecundario & per accñs. 7. met: ¶ Tertius tranſmutabilis ad tranſmutans, & a quo accipit formam tantum, & non ſuum eſſe ſimpliciter. Iſtorum autem trium reſpectuum ex parte agentis duo primi ſunt intrinſecus aduenientes, quia neceſſario ponuntur extremis poſitis, ſed reſpectus tertius, q eſt ad paſſum eſt extrinſecus adueniens: quia poſſibile ē actiuum & paſſiuum eſſe, & tamen non habere reſpectū quo ad illud tranſmutet, & illud ab ipſo tranſmutetur: quia poteſt impediri, vt dictum eſt. Actio ergo cum ſit reſpectus extrinſecus adueniens eſt formaliter ille tertius reſpectus, ſcilicet habitudo agentis tranſmutantis ad ipſum, ſcilicet paſſum tranſmutatum, duo verò primi ſunt reſpectus de genere relationis. ¶ Quantum ad ſecundum dico iſtam cōcluſionem, quod actio eſt in agente, vt in ſubiecto, & non in paſſo, probo: in eodē eſt reſpectus & fundamentum, non enim poſſibile eſt quod

Cōtex. 24. & circiter.

fundamentum ſit in vno ſubiecto, & reſpectus fundatus ſit in alio, ſed potentia actiua eſt fundamentū actionis & potentia actiua eſt in agēte, vt manifeſtum eſt, ergo actio eſt in agente. ¶ Præterea reſpectus oppoſiti non ſunt vniuerſaliter ſimul in eodem, ſaltem vt idē ſed actio & paſſio ſunt reſpectus oppoſiti. paſſio autem vniuerſaliter & neceſſario eſt in paſſo. ergo non in eodem erit actio, & patet, quia ſi eſſet in paſſo, eſſet in eo in quantum paſſum, quia paſſum non eſt agens. ¶ Præterea in quocunque eſt formaliter aliqua forma: illud eſt ſimpliciter tale ſecundum illā formam: omnino enim irrationabile eſt, ꝙ forma in aliquo ſit formaliter, & non denominet ipſum, vel quod non conſtituat ipſum informatum ſec̄dm ipſam, ſed per te actio eſt formaliter in paſſo: ergo paſſum eſt formaliter agens, quod eſt impoſſibile, quia oppoſitum de oppoſito. ¶ Dico igitur, quod actio eſt in agente, ut in ſubiecto remoto in forma autē ſcilicet potentia actiua, vt in fundamento proximo. Similiter paſſio quæ dicit reſpectum oppoſitum eſt in paſſo, vt in ſubiecto, & in potentia

tentia passiua, vt fundamento. ¶ Quantum ad tertium dico, quod actio est nomen multiplex & æquiuocum.

¶ Vno modo dicit de operatione immanente, prout intellectio, & volitio dicitur actio. 9. metaphysicæ, & tñ in rei veritate est qualitas, & forma absoluta. ¶ Alio modo actio dicit respectum producentis ad productum, quomodo pater dicitur causa agens filij. ¶ Tertio modo actio dicit respectum inducentis ad inductum, vel educentis ad eductum: quomodo calor dicitur causa caloris in ligno, & istis duob. modis est respectus intrinsecus adueniens, & de genere relationis. ¶ Quarto modo dicit respectum transmutatū: sicut in præsenti actionis descriptione sumitur, actio est secundum quam in id, quod subjcitur agere dicimur, & sic actio est genus distinctū, & vnum de decem prædicamentis. ¶ Quinto modo actio sumitur pro re acta includendo illum respectum, quem exprimit hoc quod est ab alio, vt dicitur. 3. physicorum, vnde actio isto modo pertinet quantum ad illud connotatum ad aliquod genus absolutum, secundū quod passum transmutatur, puta secūdum qualitatem, vel quantitatem, vel huiusmodi. ¶ Sed ille terminus ab alio qui formaliter importatur per nomen actionis in ista quinta significatione, ad huc potest accipi æquiuoce, vel. s. ab: vt a producente aut inducente vel ab, vt a transmutāte. primo modo, & secundo pertinet ad genus relationis, vt dictum est. tertio modo ad gen⁹ passionis, sicut & transmutatio passiua. Quantum ad quartum concedo, quod non est diffinitio propria, sed dicitur descriptio aut notificatio, quæ sic intellecta, vt patet ex prædictis: est conuenienter assignata. Actio est, secundum quam, vt per actum & formam actiuam, in id quod subijcitur scilicet in subiectum vel passum transmutabile, agere dicimur, nos scilicet agentes. in qua descriptione ponit subiectum, quod est agens, & terminus, qui est passum & ponitur aliquid loco generis secundum quam scilicet formam, quia actio quidditatiue & formaliter ē forma. ¶ Ad primum argumentum in oppositum dicitur, quòd esse principium productiuum contingit dupliciter vel vt quod, vel vt quo, & hoc

Cōtex. 16.

hoc secundo, modo adhuc dupliciter. vel ut principiũ formale productiuum, alio modo ut actus productiuũ. exemplum primi, ignis calefaciẽs respectu caloris geniti in ligno, exemplum secũdi, calor in igne respectu termini eiusdem, exemplũ tertij, calefactio, respectu eiusdem termini. Dico igitur, quod licet respectus non sit principium productiuum duobus primis modis, est tñ tertio modo, vt actus productiuus, & talis est respectus de genere actionis. Ad secundum cõcedo, quod actio est in agente. Ad Arist. 3. physi. dico, quod loquitur de actione, hoc modo scilicet pro re acta, quæ est ipsa forma, quæ inducitur in passum per motum. de illa concedo, quod reperitur in passo. ¶ Ad tertium dico, quod quando Deus producit de nihilo, non agit actiuè de genere relationis, qui est producentis ad productum. Ad quartum patet ex dictis, quod non est diffinitio propria, sed descriptio quædam aut notificatio.

¶ *Non est autem, motus actio. sed quale. Quiescere enim est quale: quare & motus quidem quale erit. Simpliciter enim quæcunque contrariorum oppositionem suscipiunt, eiusdem suscipiunt generis prædicationem. Capitulo eodem.*

Quæst. VIII.

QVæritur vtrum motus sit in genere qualitatis? Vr quod non: quia motus est in genere quantitatis, ergo nõ in genere qualitatis, patet consequentia: quia idem non põt esse in diuersis prædicamentis. probatio antecedentis. per Aristo. 5. meta. c. de quanto. Tempus est quantitas per motum: ergo motus magis & tempus est quantitas per se: quia species quantitatis continuę. per Ari. ergo motus est magis species quantitatiua. ¶ Preterea est motus in genere actionis vel passionis, ergo non est in genere qualitatis. consequentia probatur, ut prius. probatio antecedentis, illud qđ de alio, prędicatur in abstracto est idem illi essentialiter, sed ista est uera, p[illegible]ssio 2

eſt motus: & iſta, actio ē motus, ergo ſunt eſſentialiter idem, & per conſequēs eiuſdem generis, probatio minoris. hæc per ſe eſt uera, patiens mouetur, ergo paſſio eſt motus: & iſta ſimiliter agens manet: ergo actio eſt motus. utraque conſequentia tenet per locum a
3 coniugatis. ¶ Præterea motus accipit formam ſpecificam a termino ad quem. 5. *Cōs. 4. & inde.* phyſicorum. ergo ſimiliter genus. ſed per ſe terminus motus eſt in tribus generibus. ſ. quantitate, qualitate, *Cōt. 9.* & vbi. ex. 5. phyſi. ergo motus eſt per ſe in illis tribus generibus, non ergo tantū in genere qualitatis. unde. 3. phy. dicitur, quod tot ſunt ſpecies motus, quot entis acquiſiti. ſ. per motum. ¶ Ad oppoſitum eſt auctor hic in littera.

RESPONDEO ſcd̄m Cōmentatorem. 3. phyſicorum *Cōt. 9.* de quidditate motus ſunt duę famoſę opiniones. Vna quod motus eſt fluxus formæ. alia. qđ eſt forma fluēs. & dicit, quod prima eſt communior, ſed ſecunda uerior. ¶ Si ergo teneatur prima opinio, quod motus ſit fluxus formæ non ipſa forma, certum eſt, quod per ſe ſpecies quantitatis continuæ, dicit Ariſt. 5. meta. 2. cū hoc etiam poteſt poni in tertia *Cōtex. 19.* ſpecie qualitatis, non per ſe & eſſentialiter, quia ſic nihil idem eſt in diuerſis generibus, ſed pro quanto eſt ſēſibile cōmune, ſicut & qes, ut dicitur. 2. de anima. Qualitas autem ſenſibilis facit tertiam ſpeciem qualitatis. *Cōtex. 64.* hoc autem modo uidetur auctor conſideraſſe motum, cum dicit, motus eſt quale, ſicut & quieſcere. Et per hæc patet ſolutio ad primum argumentum. Si autē teneatur ſecunda opinio, quam credo ueriorem ſcilicet quod motus non eſt aliquid realiter, niſi ipſa forma fluens, ſic non poteſt pro ut in vno genere tātum: ſed eſt in diuerſis, vt motus in quātitate eſt in genere quātitatis. Similiter eſt de motu in qualitate, & vbi. hoc modo uidetur conſideraſſe motum Ariſtoti. 3. & 5. phyſicorum. & ſic patet ſolutio ad tertium argumentum. de quiete autem oppoſita motui dicendum eſt conſequenter, quod in eodem genere ponenda eſt, in quo motus. ¶ Ad primū in oppoſitū & tertiū patet ſolutio ex p̄dictis. Ad ſcd̄m nego ātecedēs. Ad probationē nego minorem hæc enim eſt falſa,

paſ-

passio est motus. similiter ista, actio est motus. Et quã do probatur ꝑ locum a con iugatis.i. a concretis ad abstracta. dico, quod talis consequentia non tenet in concretis dictis per accidẽs. nõ enim valet: homo est albus: ergo humanitas est albedo. ita hic non sequitur: patiẽs mouetur: ergo passio ẽ motus, quia prima est per accidens, tenet autem consequentia in prædicatis per se, ut album est coloratum, ergo albedo est color, quia in prima est prædicatio per se in primo modo.

¶ Passio autẽ est effectus illatioque actionis.

NOtandum, quod ut dicebatur supra proprium est actionis ex se inferre passionem. eo ergo modo quo actio efficit ⁊ infert ex se passionem: eo modo passio est quid effectum & illatum ab actione. quomodo autem actio inferat passionem dictum est superius. in hac ergo de scriptione ponitur aliquid quasi locutio generis: s. effectus illatioque: ex ponendo ly.q;: ꝑ.i. ut sit sensus, effectus.i. illatio. Iterũ sumẽdo abstractũ ꝑ concreto: illatio.i. illatum ponitur ut suum correlatiuum, vel ut relatio opposita actioni. passio autẽ & actio sunt respectus oppositi: ideo dẽnt se mutuo notificar̃: quia oportet in vtrorũque rõnibus utrisque uti. sicut ergo in descriptione actionis posita est passio implicitè dicendo, in id qđ subiicitur.i. patitur.i transmutatione passiua: sic ĩ descriptione passiõnis ponit̃ actio: sed explicitè: ut dictum est. ¶ Contra hanc descriptionẽ arguit. Tum qa non est conuertibilis cũ diffinito. nam qualitas, imo ois forma terminãs motũ est effectus illatioque actionis. agens.n. uel mouẽs efficit formã, ad quam est motus ipsa actione, ut actu ꝑductiuo: ergo &c. Tum quia datur per copulationem, & ois talis diffinitio est increpanda sc̃d'm Ari.6.topicorum. Tum quia idem non potest copulari sibi, quia copula ẽ inter diuersa: sed effect⁹ & illatio actionis sunt idẽ: ergo malè ponitur ly: que: pro. &c. ¶ Ad primum dicitur, quod sic intelligendum est, quod passio est effectus uel illatiò actionis primo & immediatè. sed non est sic de forma, quę terminat motum, quia illa mediatę passione causatur, uerbi-

1
2
ca. 13.
3

bigratia. calor in corpore non causatur primo & immediate sed mediante passione. ipsa autem passio causatur primo & immediatè: & hoc modo est intelligenda descriptio. ¶ Sed contra: passiuũ nõ patitur, nisi quia recipit nouam formam, ergo prius ex natura rei habet formam, quam patiatur, & per consequens, quã habet passionem, quia caussa prior est cãto, ergo forma ista prius est effectus actionis quam passio. Confirmatur: quia qcquid ẽ prius priore, est prius posteriore, sed passum est prius passione sicut fundamentum est prius respectu, & uniuersaliter omnis respectus est posterius extremis. ¶ Similiter forma quæ inducitur est prior passo, ut actu patiens, quia (vt dictum est) non est actu passum, nisi per formam, ad quam transmutatur, ergo forma ista est prior passione, & per consequens prius & immediatius effectus actionis.

¶ Aliter ergo dicendum est, ut prius in capitulo de actione, quia passio est effectus actionis, sic quod actio efficit ipsam, non ut quod, nec ut principium formale quo, sed sicut auctus productiuus quo agens transmutat passum, & transmutatio passiua est ipsa passio illata. passio ergo est illatio & effectus actionis, sicut respectus oppositus consequens formam, ad quam passum transmutatur, unde in tali transmutatione oportet imaginari tria instantia uel signa naturæ, licet totum possit esse simul tempore & duratione.

¶ In primo signo est agens & passum ut duo absoluta ante omnem actum: puta ignis & aqua. ¶ In secundo signo forma caloris inducitur in aqua ab igne.

¶ In tertio signo consurgit respectus passionis in passo, & respectus actionis in agente, quia simul sunt respectus oppositi, & non sunt. Forte in eodem signo innascuntur respectus producentis & producti, inducentis & inducti, qui sunt de genere relationis.

¶ Ad secundum & tertium potest dici, quod ista non est uera diffinitio, quia nullum generalissimum potest uerè diffiniri; cum supra se non habeat aliud genus, nec differentiam nec est propriè copulatio, nec idem bi copulatur, quia ly que non de-

debet intelligi copulatiue, sed expositiuè que idest, non pro & c.

Quæst. *IX.*

AD maiorem euidentiã huius capituli de passione. ¶ Queritur, utrum passio sit genus distinctum ab actione? ¶ Et uidetur primo, quod non sit genus: quia id quod est species alicuius generis non est genus generalissimum, sed passio est huiusmodi, nam species tertia qualitatis ponitur passio & passibilis qualitas.
2 ¶Preterea principij non est principium, sed actio ẽ principium passionis, ut patet ex predictis, ergo passio nõ est principium ergo nec generalissimum.
3 ¶Preterea actio & passio sunt respectus oppositi, ergo pertinentes ad genus relationis, non ergo sunt generalissima. ¶ Secundo arguitur, quod non est distinctum genus: quia actiuum & passiuum similia sunt genere ex primo de generatione, ergo & actio & passio
Cõt. 5. consequentia patet per lo-
4 cum a coniugatis. ¶ Prete-
Cõtex. rea cõtraria sunt in eodem
24. genere secundum Arist. 10. meta. sed actio & passio sũt cõtraria, ergo. ¶ Ad oppositum est auctor hic in littera. & Arist. qui ponit decẽ genera, quia tunc, non esset decimum.

RESPONDEO, quod de passione plura dicta sũt capitulo de actione. ideo breuiter hic transeundo, prius uidendum, si passio est generalissimum. secundo, si sit distinctum ab actione.

¶ Quantum ad primum, sit prima conclusio. passio est genus generalissimum. probatio, illud quod non habet aliud superueniẽs genus est genus generalissimũ ex diffinitione generis data a Porphyrio, sed passio ẽ hmõi, ergo & c. Minor patet, qa non habet supra se nisi ens, qđ nõ ẽ gen⁹ ergo & c. ¶ Cõtra forma est quid commune superius predicatũ de actione & passione & c. ergo omnia ista habent supra se genus. probatur, quia forma non prædicatur de eis. ut accidens, nec ut proprium. patet nec vt species, nec vt differentia, quia prædicatur in qd de eis. ergo prædicatur vt genus. ¶ Respondeo, forma est equocum, vt est commune istis & est transcendens, nullum autem tale ẽ genus. ¶ Secunda conclusio est

est ista, passio est unum genus. probatio. illud genus quod secundum unam rationem de omnibus suis inferioribus prædicatur, est vnum genus, sed passio est est huiusmodi, ergo &cæt.

¶ Sed quæ est ista una ratio? Respondeo, quod est ratio transmutationis passiuę: quia omnis passio est respectus transmutati ad transmutans. Ex his patet ad argumenta contra hunc articulum. ¶ Ad primum patet in littera, quod æquiuocatur de passione. passio enim quæ est genus, nullius alterius generis est species. ¶ Ad secundum dico, quod maior sic absolute sumpta est falsa, substātia enim est principium omnium aliorum nouem principiorum, sed si sic intelligatur, quod principij non est principium in eodem genere, maior est vera, sed minor est falsa. passio enim non habet principium in eodem genere.

¶ Ad tertium dico, quod non omnes respectus oppositi sunt de genere relationis, sed illi tantum qui sunt intrinsecus aduenientes, actio autem & passio sūt extrinsecus aduenientes, ut sæpe dictum est. ¶ Quantum ad secundum dico, istam conclusionem, quod passio est distinctum genus ab actione, quod patet ex præcedentibus. Tum quia est in alio subiecto, & nunquā simul sunt respectu eiusdē. Tum quia habent distinctas descriptiones. Tum quia habent alias rationes prædicandi de suis inferioribus.

¶ Ad primum in oppositum dicendum, quod Arist. ibi loquitur de genere physico & subijcibili. actiuum enim & passiuum communicant in materia & subiecto, sed non sunt idem genere logico prædicabili, de quo quæritur in proposito. ¶ Ad secundum dico, quod actio & passio non sunt respectus oppositi contrariè, sed relatiuè, & dato quod essent contrarij largo modo: non tamen sequitur, quod sint in eodē genere, quia contraria possunt esse genera aliorum: ut ibidem dicitur & in prædicamentis &c.

¶ Quando uerò est quod ex adiacentia temporis relinquitur & cæt. ca. quinto de quando.

Quæstio. X.

Circa capitulū de quādo. Quæritur utrum quando possit cōparari? Videtur

quod non, quia nulla relatio potest esse fundamentum relationis: quia tunc procederetur in infinitum. sed quando est relatio: quia respectus. comparatio autem est relatio: patet. ergo non potest fundari in quando, nec per consequens, quã do potest comparari. comparatum. n. comparatione comparatur. ¶Contra est ipse auctor in litera.

RESPONDEO, quod quæstio ista tangit difficultatem, an relatio possit fundari in relatione. ideo primo vidẽdum est, in quo relatio põt fundari. secundo ex his ad quæstionem. ¶Quantum ad primum, prima cõclusio
1.phys. est ista relatio potest funda
Cõt.80 ri immediatè in substantia, probatio. materia & forma sunt causa immediata omnium accidẽtium. sed omnis causa fundat immediate respectũ causalitatis, ergo respectus causalitatis fundat immediatè in substantia materiæ & formæ. Similiter potest argui de causalitate passiua: quia aliqua substantia generatur & producitur, ergo fundat immediate respectum producti ad producẽs vel generans. ¶Præterea cõpositum immediate dependet a materia & forma, & substantia a primo ente, sed dependentia est relatio ergo relatio fundatur immediate in substantia. ¶Præterea forma substãtialis immediate vnitur materiæ, ergo immediatè fundat respectũ vnionis. ¶Præterea substantia est prior omni accidente: sed prioritas est formaliter relatio, & ita prioritas fundatur immediate in substantia, aliter esset processus in infinitum. ¶Secunda conclusio est ista. relatio põt immediate fundari in qualitate & quãtitate. hæc. n. ab omnibus concessa est, & patet. Cõt.20
5. meta. ca. de ad aliquid, ut simile & æquale &c. ¶Tertio conclusio est ista. relatio potest fundari immediate in relatione. ꝓbo. sicut hęc albedo & illa sunt eiusdem gñis uel rõnis: & fundant relationẽ conformitatis, ita paternitas hæc & illa sunt eiusdem rõnis, ergo fundant relationẽ cõformitatis. nec ista cõformitas est idem qđ paternitas: quia cõformitas est de primo mõ relatiuorum, paternitas de scđo. ¶Confirmatur. qa paternitas & paternitas sunt eiusdẽ spẽi, uel idem spẽ: identitas est relatio. ergo relatio fundatur in relatione. Itẽ inter paternitatẽ & filiationẽ est relatio

difformi-

difformitatis: ergo relatio fundaē in relatione hac & illa, nec difformitas, cũ sit de primo mõ: est idẽ qđ paternitas & filiatio, q̃ sunt de scđo mõ. ¶Præterea certũ est q̃ inter relationes est ordo & distinctio: sed ordo & distinctio sũt relationes, ergo &c. Cõtra arguitur, sicut paternitas & paternitas fundant cõformitatẽ, quæ est relatio per te: ita conformitas hæc & illa cũ sint eiusdem rõnis fundabunt aliã conformitatem, & sic in infinitum. ¶Similiter potest argui de difformitate ordine & distinctione. ¶Rñdeo, quod standum est in secundo. nam aliqua relatio sic est rõ referendi, qđ non refertur, & sic est quo, qđ non est quod. una ergo conformitas non est conformis alteri: sicut nec albedo est alba, nec tristitia tristatur. ¶Quarta cõclusio, quæ sequitur ex pdicta est illa. relatio põt fundari immediate in omni ente. probo, oẽ ens omni enti cõparatum est idẽ vel diuersum ex. 10. metaph: sed idẽtitas vel diuersitas sunt relationes. ergo fundãtur in oi ente. ¶Cõfirmatur, q̃ omne ens vel est cã vel cãtum prius uel posterius uel simul: quæ sunt nomina relatiua, & dicunt formaliter respectus. ¶Quãtum ad scđm patet ex prædictis, q̃ non repugnat ipsi, quando nec alicui respectui posset comparari: quia potest fundare relationem. ¶Ad argumẽtum in oppositum dico, quod maior est falsa: quia secundum Euclidem proportionalitas est similitudo duarum proportionum. ergo super proportionem quæ dicit formaliter relationem, uel super vnitatem eius fundatur similitudo: quæ etiam formaliter est relatio: maiorem ergo habet falsam illud argumentum, & non sequitur pcessus in infinitum: quia statur in secundo uel tertio, & tandem uenitur ad absolutum, sicut accidens fundatur in accidente, puta qualitas in quantitate. nec proceditur in infinitum, sed tandẽ deuenitur ad substantiam. 5. geo. i prim.

¶ est autem quando in omni eo quod incipit eße: vt corpus quidem uniuersum aliquando est: vt in tempore &c. Cap. eo.

Quæst. XI.

QVæritur utrũ hęc proprietas ualet. qđ proprium est ipsi qn esse in omni eo qđ incepit esse,

Videtur quod non:quia angelus uel intelligentia incepit esse, & tamen non est in quãdo probatio.quia nõ mẽsuratur tempore, sed æuo. ¶Similiter arguitur de anima.quia uidetur se habere sicut angelus,& tamen in littera dicitur,quod est in tempore,& in quando. ¶Præterea primum mobile incepit esse: & tamen non est in quãdo. probo. mobile est prius natura motu. motus ẽ prior tempore.& tempus est prius quando. quælibet istarum probatur: quia subiectum & causa prius est accidente & causato. motus autem est in mobili, & tempus in motu, quia passio motus. sed tempus est causa quando.ergo à primo ad ultimum, totum mobile est prius quando, sed prius ut prius nõ est in posteriori.ergo. ¶Contra est hic auctor in littera.

RESPONDEO hic præmittendo vnam propositionem. s.quod eo modo quo aliqd est in tempore, eodẽ modo est in quando. hoc est probabile de se. ¶Sed ad videndũ, quando aliquid est in tẽpore notandum quod ista quinq; se habent secundum quendam ordinem in entibus.

¶Primum est fluxus formæ scilicet ipse motus qcunq;: puta dealbatio, & illud essẽtialiter mẽsuratur tpe: quia nihil eius manet idẽ.sed rõ eius requirit partem succedere parti eius.¶Secundum est forma, secundum quam potest esse fluxus partis post partem. puta ipsa albedo in esse quieto.¶Tertiũ est forma,secundum quam actualiter est fluxus. puta ipsa albedo in fieri.& hoc secũdum & tertium est eadem forma licet secundum dispositionẽ diuersam acceptam, & secũdum illam vno modo acceptam est actu motus & alio modo acceptã est actu qes. primo modo mensuratur tẽpore ratione fluxus annexi. secundo modo natura temporis. quidam dicunt quod æuo. ¶Quartum est permanens, in quo non est natus esse fluxus partium: tamen necessario habet formam consequentem, in qua natus est esse fluxus partium, puta cęlum, & quodcunque mobile: & etiam angelus si sit localiter mobilis: & illud quartum non mensuratur tẽpore per se:nec secundum ipsum est proprie qui es: sicut nec motus: quia non est natum moueri nisi per accidens,ideo nec quiescit. sed motus & quies est scd̃m aliquã formam necessario con-

se-

sequentem ipsum: & sic per accidens tempore mensuratur. ¶ Quintum est illud, in quo non potest esse fluxus, nec in aliquo consequente ipsum naturaliter. ut est Deus. ideo quia manet inuariatum omnino: idem dũ manet, nullo modo mensuratur tempore, nec secundum se totum, nec secundum partem eius, nec etiam mensuratur tempore per accidens: tale nullo modo est in quando. Ex his patet ad quæstionem, quod quando aliquo modo est in omni eo quod incepit, sicut & tempus. ¶ Ad argumenta patet ex prędictis, quod tam angeli, quàm anima, & quam cœlum aliquo modo sunt in tempore, & in quando: licet secundum suum esse, formale & quidditatiuum mensurentur æuo.

Cõtex. 16.

8. phi. & 12. met. et alibi sæpe.

¶ Aliter potest dici, quod auctor loquitur secundum opinionem Arist. qui ponit intelligentias & cœlum esse ab æterno, & non incepisse. ¶ Ad aliud autem de anima soluitur, quod non simile est de anima & de angelo. Tum quia etiam secundum Aris. 19. de animalibus. intellectus idest anima est ab extra. i. creata & producta de nouo. nec sic est angelus secundum eum: cum angelus non sit forma corporis sicut anima. ideo magis est uariabilis secundum tempus, quã sit angelus.

¶ Vbi verò est circunscriptio corporis a circunscriptione loci proueniens. locus autem est in eo quod capit: & circunscribit: est ergo in loco, quicquid a loco circunscribitur: non est autem in eodem locus & vbi. locus enim in eo quod capit: ubi uerò in eo, quod circunscribitur, & complectitur: videtur autem non omni adesse. Anima enim nusqua est. Nullum enim locum occupat: neque implet. cap. vj. de vbi.

Quæst. XII.

QVæritur vtrum anima vel intelligentia occupat locum? Vr̃ q̃ sic. nam quod determinat sibi locum, est in loco: sed anima & intelligentia sunt huiusmodi. ergo. maior patet. quia non sunt ubique. ergo in aliquo loco determinate. ¶ Contra est auctor

hic in littera.
RESPONDEO & primo videndum est de loco corporis. secundo de loco angeli siue animæ. ¶Quantum ad primum notãdum est, quod omni corpori præter ultimũ cœlum quod non habet extra cõtinens, cõueniunt, sex. ¶Primum est esse in loco actuali: non q̃ necessario sit in loco qa Deus posset facere lapidem non existẽte aliquo corpore locante, & lapidem existentem absq; omni alio corpore, uel facere illũ extra uniuersum, & utroque modo esset non in loco. non ergo requirit esse necessariò in loco, sed tantum haberet potentiam passiuam, qua posset esse in loco, tamẽ de facto omne corpus præter ultimum est in loco. ¶Secundũ est esse in loco actualiter determinato. nõ enim potest esse in loco, quin illud ultimum contenti, quod est proximum continenti faciat illud actu: quia facit distare latera continentis. secus est de parte in toto, quæ non facit superficiem in potentia continentem ipsam esse in actu. & ideo pars in toto non est sicut locatum

Cõt. 23 in loco. ex. 4. phi. ¶Tertium est esse in loco æquali. nam pp eandem quantitatẽ, quæ facit locum in actu modo prædicto necessario exigit locum sibi æqualẽ. ¶Quartum est in loco commensuratiue, & hoc propter eandem quantitatem: ita quod pars superficiei contenti correspondet parti superficiei continentis, & totum toti. Quintum est esse in loco determinatè hoc uel illo, & hoc competit corpori ex determinato loco ipsum locante. ¶ Sextum est esse in loco naturaliter uel violenter, & hoc competit corpori: inquantum corpus naturale, ex hoc. s. inquantum habet formam substantialem determinatã & qualitates determinatas natum est ab aliquo locante conseruari, & ab aliquo corrumpi. & quando continetur ab vltimo illius quod est natum ipsum conseruare, dicitur esse in loco naturali. quando uerò ab illo quod natum est ipsum corrumpere: dicitur esse in loco uiolenter. ¶Quantum ad secũdum correspondenter, dicam sex. Primum dictum est, quod angelus non necessario est in loco: quia multo magis quam corpus posset fieri sine creatione creaturæ corporalis, uel ea facta posset fieri & esse extra

omnem

omnem creaturam corporalem, tamen in angelo eſt potentia paſſiua, qua poſſet eſſe in loco. ¶ Secundum dictum eſt, quod non oportet angelum eſſe in loco actuali, quia non oportet eum eſſe in aliquo continente diuiſibili actu exiſtente. non .n. facit latera cõtinentis diſtare, & ideo non facit ſuperficiem continẽtem eſſe in actu. ¶ Tertium dictum eſt, quod non poteſt angelus eſſe in loco quantuncunq; magno: quia hoc eſt proprium Dei, nec vt credo poteſt eſſe in loco quantumcunque paruo in infinitum, poteſt tamen eſſe in puncto, hoc pro nunc ſupponatur: quia probare illud eſt difficile & magis alterius ſpeculationis.

¶ Eſt ergo angelus in loco ſic, quod habet locum determinatum in loco tamen determinato hoc modo, qa eſt aliquis locus quo maiorem non poſſet habere, & aliquis quo minorem non poſſet habere, loquendo de loco cõtinuo, licèt forte poſſet eſſe in puncto. ¶ Quartũ dictum eſt quod angelus nõ eſt in loco commenſuratiuè: quia cum ſit indiuiſibilis, non habet partem & partem cum partibus loci.

¶ Quintum dictũ eſt, quod angelus eſt in hoc loco, uel in illo, quia non eſt vbique. nam angelus cum ſit in potentia ad vbi in communi, & non ex ſe determinatus ad hoc vbi vel illud, tamen ab eodem agente reducitur ad hoc, quod ſit actualiter in loco, & in hoc loco, uel in illo, illud verò eſt creans, & producens.

¶ Sextum dictum eſt, quod angelus non eſt in aliquo loco naturaliter, quia tunc eſſet in aliquo loco violenter quando .ſ. eſſet extra locum naturalem, & ſic etiam aliquod corpus haberet naturalem habitudinem ad ipſũ conſeruandum, & aliquod corpus ad ipſum corrumpẽdũ, quod ſimpliciter eſt falſum. ¶ Ex illo ſexto dicto patet, quod illa potentia quæ eſt in angelo ad eſſendum in loco nõ eſt naturalis, nec violenta, ſed eſt neutra, qa iſtud paſſum .ſ. angelus non inclinatur ex ſe naturaliter ad hunc locum, nec ad oppoſitum, ſed neutro modo habet ſe ad iſta, ſicut ſuperficies ſe habet ad albedinem & nigredinem.

¶ Sic ergo patet quomodo angelus eſt in loco .ſ. diffiniuè. Et quomodo, non cõmenſuratiuè, quomodo auctor iſte negat angelum & aĩam

esse in loco. Sed tunc occurrit dubium, illud vbi diffinitiuum aut esse in loco diffinitiuè quid est, & in quo genere collocetur. ¶ Respondeo, p illud, vbi nihil aliud intelligo, nisi assistentiam, vel præsentiam angeli ad locum, a quo vtique continetur. Sed nec circũscribitur. nec commensuratur, est aũt in genere vbi per reductionem, quia cum isto hẽt maiorem conuenientiam, & similitudinem quàm cum aliquo alio prędicamentorum ¶ Ad argumentum in oppositum patet quod concludit pro esse in loco diffinitiuè, vel determinatiuè. ¶ Ad aliud in contrarium loquitur de esse in loco commensuratiuè.

¶ Nequaquàm igitur duo in eodem loco esse simul possunt, nec idem unum in diuersis. Cap. eodem.

Quæst. XIII.

SVbsequẽter quęritur vtrum sit possibile idem corpus esse simul in diuersis locis. Videtur quod sic, nam in eodẽ loco posũt esse duo corpora simul, ergo & idem corpus in diuersis locis, añs patet de ferro ignito, ubi sunt simul ferrum & ignis, consequentia patet, quia similis possibilitas, uel impossibilitas uidetur esse hinc & inde. ¶ Contra est auctor in litera, & Arist. 4. physicorũ. RESPONDEO hic sũt duę conclusiones secundum fidei ueritatem. ¶ Prima conclusio est, quod de potentia Dei possibile est duo corpora esse simul in eodem loco quod patet. Tum quia Christus fuit nat⁹ de uirgine matre, ergo clauso claustro, qđ esse non potuit nisi duo corpora simul essent. Tum quia Christus resurrexit clauso sepulchro. unde mulieres dixerunt, quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? quem tamen lapidem angelus postea reuoluit: cõstat ergo in resurrectione corpus Christi simul fuisse cum corpore lapidis. Tum quia post resurrectionem intrauit ad discipulos ianuis clausis, ergo idẽ quod prius. Tum quia cęlum est corpus indiuisibile, quia incorruptibile diuisio autem est quædam corruptio, sed corpora beatorũ in cęlo empyreo erũt simul cũ cęlo & econuerso, sine diuisione & cessione alicuius illorum. ¶ Secunda conclusio est, quod de potẽ

tia Dei idem corpus potest esse simul in diuersis locis, probatio, quia corpus Christi simul est in cęlo, & in sacramento altaris, immo in plurib. altarib. simul sub sacramento. ¶ Præterea legitur ꝙ beatus Amb. existens Mediolani simul interfuit sepulturæ beati Martini turonis, ergo simul fuit in diuersis locis. ¶ Item, sunt aliæ duæ conclusiones oppositæ secundum philosophi auctoritatem. Vna, ꝙ de potentia naturali impossibile est duo corpora simul esse. Alia, ꝙ de potentia naturali impossibile est idē corpus esse in diuersis locis. ¶ Ratio primæ conclusionis assignatur duplex, una repugnantia quantitatis uel dimensionum. Vnde Arist. 4. physic. dicit, ꝙ dimensiones solæ sine qualitatibus & passionib. faciunt distare duo corpora, & contradictio est, ꝙ maneant dimēsiones, & non faciant distare, nam corpus cubum facit distare secundum quod dicitur ibi, quia illæ dimēsiones repugnant ad inuicem quia una expellit aliam, nec possunt simul esse. ¶ Intelligendum. n. quod dupliciter possunt aliqua repugnare. s. formaliter uel uirtualiter. primo modo repugnant duo cōtraria, puta calidum & frigidum, secundo modo causa naturalis repugnat effectui opposito sui effectus, ut ignis frigiditati. duę ergo dimensiones repugnāt nō primo modo, sed secundo modo, quia repugnantia duarū dimēsionum non est nisi propter simultatem loci, quem replet unum corpus, quantum potest repleri, ergo si aliud corpus repleat cum eo eundem locum, erit repugnantia quantitati priori, non formaliter, sed quasi uirtualiter, ratione illius effectus, qui est repletio loci per primam quātitatem unius corporis eo modo, quo quantitas habet efficaciam respectu huius effectus, qui est esse in loco repletiuè.

¶ Alia ratio conclusionis assignatur ordo uniuersi, ubi notandum, quòd sicut in uniuerso est ordo conuenientiæ, ordo dependentiæ, ordo durationis &c. ita est ordo situs secundum quem uniuersæ partes uniuersi sunt contiguæ, & una extra aliā, ex quo sequitur, quòd nec uacuū possit esse, nec duo corpora possunt esse simul, ita ꝙ utriusque est eadē causa utraque causa est rationalis, sed primam puto ueriorem. ¶ Ratio secundæ conclu-

clusionis assignatur ista, qa naturaliter mutatio positiua, qua.s acquiritur aliquid non potest esse sine deperditiua, qua aliquid deperditur, & hoc vbi natæ sunt esse istæ duæ mutationes, quod ideo dico, quia alicubi non sunt natæ esse ambæ: puta in illuminatione aeris, vbi sic est mutatio positiua, ꝙ nulla est deperditiua, nullum ergo corpus potest esse in diuersis locis: quia nó potest moueri ad unum, nisi deperdat aliud, quia igitur natura non posset separare has duas mutationes, vbi natæ sunt esse, ut in proposito: ideo nó potest facere idem corpus esse in diuersis locis. bene ergo dicit auctor in litera, ꝙ idem corpus non potest esse simul in diuersis locis, nec plura corpora in eodem loco. ¶ Ad argumentũ in oppositum, nego antecedens. ¶ Ad probationem de ferro ignito: iam dictum est in principio huius libri, ꝙ non imaginandum est igné, & ferrum esse simul, sed ꝙ ferrum est porosum multis poris, in quibus ignis capitur, & sic duo corpora non sunt simul.

¶ *Contẽtio autem de sphere extremitate oritur. Nihil enim extra idem est: in eo autem locus esse non poterit, vt dictum est a superioribus, quod ab eo quidem loco ambitur &c. Cap. eodem.*

Quæstio. XIIII.

QVæritur vtrum ultimũ cęlum sit in loco. diuersi philosophi & Cõmentatores diuersa dixerũt volentes saluare illud cœlum, & si non proprie, tamẽ aliquo modo esse in loco. Quidam enim vt Auerrois dicit ipsum esse in loco secũdum centrum. Alius scilicet Themistius per partes. alij per vltimam sui superficiem, de quo magis spectat ad 4. physicorum.

¶ Quicquid sit de dictis eorum, certum habeo, ꝙ illud cęlum non est in loco propriè loquẽdo per rationem auctoris, nam omne quod est in loco circunscribitur ab aliquo corpore, quod est extra ipsum, & ab eo disiunctum & diuisum, vt patet 4. phy. sed cœlum ultimũ non habet aliquod corpus extra se: quia non iam esse vltimum, ergo &c. ¶ Vnde hic est aduertendum, ꝙ corpora

4. ph. c. 43. & inde.

Cõtex. 30. & inde.

ta vniuersi sunt inter se ordinata vt continentia localiter & contenta, terra.n. continetur ab aqua, aqua ab aere, aer ab igne, ignis a sphera lunæ, sphera lunæ ab alia sphera, & sic vsque ad ultimã, sicut ergo non est inconueniens dare in vniuerso aliquod corpus ita contentũ, quod nullo modo est locus continens alterius, puta terra, ita nec est inconueniens dare aliquod corpus, quod ita est locus continens alterius, quod nullo modo est in loco, nec ab aliquo contentum, & ita est vltima sphera siue cęlum vltimum, vel illud sit primum mobile, ut dicunt philosophi, uel sit cęlum empyreum immobile, ut tradunt theologi. & uerũ est, & ibi est locus beatorũ, vltra quod non est neque locus, neque motus, neque tempus, ut dicit Aristo. 2. de cęlo & mundo.

Cõtex. 27. sed expressius 1. te. Cõtex. 97. & 99. & 4. phi. Cõtex. 45. & inde.

¶ Positio est quædam partium situs, & generationis ordinatio. Cap. vij. de positione.

Quæst. XV.

AD euidentiam capituli positionis. Quæritur vtrum sit vnum prædicamẽtum. Arguitur primo, ꝙ nõ sit prædicamentum, nec unum generalissimum; nam omnis relatio est de genere relationis, sed positio est relatio, quia formaliter respectus, ergo est in genere relationis, & per consequens nõ est generalissimum. ¶Prætere illud quod est dr̃ia gñis, non est gñalissimum, sed positio est dr̃ia generis quantitatis, vt dr̃ in prædicamẽtis, ergo positio non est gñalissimum. ¶Secundo arguitur sic, ꝙ non sit vnum genus, nã positio est respectus mutuus, sicut & ordo, ergo qua ratione ordo partium locati ad partes loci facit unum genus, ergo eadem ratione econuerso, ordo partium loci ad ꝑtes locati facit aliud genus. ¶Confirmatur, quia actio & passio faciũt duo genera, quæ sũt duo respectus oppositi, ergo pari ratione in proposito ordo, & ordo, ꝙ sunt respectus oppositi in ꝓposito. ¶Item argumentum valet ad probandum de ubi & quando, & de habitu, ꝙ sint duo genera. quia in his omnibus sunt respectus oppositi ad instar actionis, & passionis, vt vbi actiuum ex parte loci, & ubi passiuum ex parte corporis locati.

Similiter quando actiuè ex parte temporis, & quando passiuè ex parte rei temporalis. ¶Item habere actiuè ex parte adiacétium corpori, & habere passiuè ex parte corporis cui adiacent.

¶ Ad oppositum est auctor, & Aristo. aliter essent plura generalissima, aut pauciora quàm decem.

RESPONDEO hic sũt duæ conclusiones. ¶ Prima conclusio est ista, positio est genus generalissimum, quod non habet supraueniens est generalissimũ per diffinitionem datã a Porphyrio, sed positio é huiusmodi, igitur. nam nihil habet supra vniuocum, nisi ens, quod non est genus &c. Et sicut dictũ est in Porphyrio, hoc est de ratione generalissimi non habere supra se aliud genus esto ꝙ paucas uel nullas habeat species sub se, sicut est de quando, vbi, positione, & habitu, quæ paucas aut nullas habent sub se species.

¶ Secunda conclusio est ista ꝙ positio est vnum genus, ꝓbatio, quia prædicatur de omnibus suis inferiorib. secundum vnam rationem. Ergo est vnum genus. vnitas enim generis est ex unitate rationis prædicãdi. ¶Si quæratur quæ sit illa ratio vna: dico, ꝙ vel est ignota nobis, vel sic describi potest, (vt auctor describit) .s. ordo secũdum quem aliqua ordinantur in loco, vel ratio ordinabilitatis in loco: quia positio est formaliter ordo partium in loco. ¶Ad primum in oppositum dico, ꝙ maior est falsa, sic accepta vniuersaliter, nam sola relatio & respectus intrinsecus adueniens est de genere relationis, positio autem non est respectus intrinsecus aduenniens. ¶Ad secundum patet ex præcedentibus, quòd positio prædicamentum nõ est differentia, vnde æquiuocatur in argumento de positione. ¶Ad tertium tangit difficultatem, an ens diuidatur sufficienter per decem genera, quod si non, plana est responsio, ꝙ in omnibus respectib. oppositis sicut vnus cõstituit prædicamentum, ita alius, quod si sic, vel oportet fieri multas reductiones, vt .s. respectus oppositus reducatur ad genus oppositi verbi gratia, vbi actiuum ad ubi passiuum, similiter de qñ positione, habitu &cæt. Sed quare actio & passio non reducuntur ad vnum genus, & alij respectus sic, responsionem quære si potes &c.

Ha-

¶ Habitus est corporum & eorum, quæ circa corpus sunt, adiacentia. Cap. viij. de habitu.

Quæstio. XVI.

AD euidentiam totius capituli de habitu. Quæritur vtrum habitus sit generalissimum, aut prędicamentum? Videtur quod non: nam omne prædicamentum est ens naturale. ens enim reale naturale diuiditur in decem prædicamenta. 5. meta. sed habitus non est ens naturale. sed ab actu nostro. Ex hoc enim, ꝙ vestis aut quodcunque ornamentum additur corpori, quod fit per actum nostum: dicitur aliquis habituatus. ¶ Præterea duplex est habitus, animæ. s. & corporis. sed habitus animę nõ est prædicamentum: sed ꝑtinet ad primam speciẽ qualitatis. ergo nec habitus corporis. ¶ Ad oppositum est auctor hic, & Aristo. in prædicamentis.

Cõtex. 13. & inde.

2

RESPONDEO: hic sunt duæ cõclusiones. ¶ Prima cõclusio est ista. habitus est generalissimum. probo oẽ genus quod non habet supraueniens genus est generalissimum, secundum diffinitionem datam a Porphyrio: sed habitus est huiusmodi. ergo &c. non enim hẽt supra se nisi ens, quod non est genus &c. ¶ Secunda cõclusio est ista. habitus est vnum genus. probo. illud est vnum genus, quod secundum vnã rationem de omnibus suis inferioribus prædicatur: qa unitas generis est ab unitate rationis sed habitus est huiusmodi. ergo &c. ¶ Sed quæ est ista una ratio? Respondeo difficile est hoc & plura alia de istis intelligere, propter eorum modicam entitatẽ. illa ergo vna ratio generis uocetur habitio: quia formaliter habitus qui est prædicamentum, est quidam respectus habitionis, quo corpus & ptes corporis habent ea quę adiacẽt eis. ¶ Ad primum in oppositum dico, ꝙ res cuiuslibet prædicamenti est ens reale: ad sui esse tamen possunt aliqua prædicamenta præexigere actum nostrum. uerbi gratia. actio & passio sunt rę spectus reales: tamen ad sui esse præexigunt applicationem actiui & passiui: quę applicatio potest fieri ab actu nostro. ¶ Similiter ubi potest esse terminus motus causatus a nobis. ¶ Item sessio

cap. de specie.

sio & omnis positio quæ est a consueto motu naturæ est huiusmodi : applicatio ergo extremorum potest esse ab actu nostro : ipse tamen respectus consequens est a natura rei. idem dico de habitu in proposito. ¶ Ad secundum dico, quòd æquiuocatur de habitu : quia habitus animæ non est prædicamentum : sed forma absoluta de prima specie qualitatis. habitus autem corporis qui est prædicamentum, est respectus extrinsecus aduenjens &c.

¶ Suscipit autem habitus magis & minus. Armatior enim est eques pedite : dicitur & calciatior, qui calciamentis & caligis utitur : quàm qui solis calciamẽtis uel caligis utitur &c. Cap. eod.

Quæst. XVII.

QVæritur vtrum in essentia formæ accidentalis sit dare gradus intrinsecus essentiales, secundum quos possit suscipere magis & minus? Videtur, ꝙ nõ: quia forma est simplici & inuariabili essentia consistens: sed illud quod habet gradus non est huius. ergo &c. ¶ Præterea 9. metaphysicæ formæ sunt sicut numeri, & sicut numerus stat in diuisibili: ita quòd nihil potest addi uel diminui, quin mutet speciem : sic est de forma. ergo forma non habet gradus. ergo &cæt. Cõtex. 10. 2
3 ¶ Præterea si sic. ergo vna albedo est magis albedo quã alia. consequens est falsum. ergo & antecedens. probatio consequentiæ. quia tunc albedo intensa habebit aliquem gradum, quem non habebit remissa. ergo magis albedo, ut uidetur. ¶ Contra. imposibile est aliquam formam communicare se alicui secundum magis & minus, nisi in sua essentia habeat gradus. alioquin secundum eundem gradum participaretur in quocunque subiecto: sed forma accidentalis communicat se alicui subiecto secundum magis & minus: patet de albedine. ergo in sua essentia hẽt gradus. ergo &c.

RESPONDEO, quòd de hac quæstione iam aliquid dixi in prædicamẽtis capitulo de qualitate, & multo prolixius determinaui in quadam quæstione ordinaria, ideo breuiter pertransibo

aliquo

aliquo modo replicãdo quę iam dixi, ubi supra. primo ergo contra aliquas opiniones quasdam conclusiones declarabo. secundo ad quæstionem aliter respondebo. ¶ Quantum ad primum ex improbatione prędictarum opinionum, suppono quatuor conclusiones. tres contra tres opiniones per auctorem reprobatas: quia nec augmentum, nec decrementum subiecti uel accidentis, uel utriusque est causa suscipiendi magis & minus. ¶ Quartam uero contra opinionem auctoris, scilicet quòd accessus uel recessus ad impositionem uocis non est causa: hæ quatuor cõclusiones patent ex prædictis. ¶ Quinta conclusio est ista. forma accidentalis non suscipit magis & minus secundum dispositionem in subiecto: aut secundum esse in subiecto remanente eius essentia immutata. hanc probo sic. illud, scilicet dispositio aut est in subiecto: aut est idem cum essentia formæ uel non. si idem, habetur propositum; quia cum dispositio sit maior uel minor. ergo essentia formæ cui ponitur esse idem: si non est idem, quæro de illo alio vtrum secundum suam essentiam suscipiat magis & minus, uel non. si sic, habetur propositum: si non. ergo est processus in infinitum. ¶ Præterea habito termino secundum rationem qua terminus cessat motus: quia habitibus præsentibus in materia cessat motus & generatio. ex primo de generatione. sed per te in principio calefactionis habetur calor secundum rationem, qua est terminus calefactionis. ergo in principio cessat motus iste. quod est manifestè falsum. probo minorem. omne quod mouetur hẽt aliquid de termino a quo, & aliquid de termino ad quem ex 6. physicorum. ergo in principio calefactionis in ipso calefactibili est aliquid de essentia caloris. si ergo essentia caloris non suscipit magis & minus, sequitur, quòd in principio est calor perfectus, secundum quem modum est terminus motus. ¶ Sexta conclusio est ista: radicatio formæ in materia non est ratio suscipiendi magis & minus. Hanc ostendo sic. Ista radicatio, uel est aliquid distinctum ab ipsa forma radicata, uel non. si non, habetur propositum:

Cõtex. 55.

Cõtex. 7. & 87.

quia cum ista radicatio sit maior & minor. ergo ipsa forma: si est aliquid distinctum, uel est forma absoluta uel relatiua. si absoluta, similiter habetur propositũ. si relatiua, similiter habetur propositum: quia forma aliqua secundum suam essentiã recipit magis & minus. ¶ Prętérea si sic. ergo ubi forma est magis radicata, ibi subiectũ est magis tale. cõsequẽs est falsum. nam secundũ medicos febris ethica est magis radicata, quàm tertiana: tamen tertiana est intẽsior. & ideo tertianarius est magis febricitans similiter uerecundus est quandoque rubicundior. & tamen rubor est minus in eo radicatus, quàm in alio minus rubeo, ut est sanguineus naturaliter. ¶ Quantum ad secundum dico ad quęstionẽ, partem affirmatiuam, scilicet quòd forma accidentalis, de qua quæritur, habet tales gradus. ¶ Dico etiam, quod ratio præcisa suscipiẽdi magis & minus est latitudo graduum in forma: siue: quod idem est: illimitatio formæ, quæ participatur. probatio huius. impossibile est formam participari secundum magis & minus, nisi in se sit aliqualiter illimitata: quoniam oppositum prædicati infert oppositum subiecti. da enim, quòd non sit illimitata, quomodo participabitur secũdum alium & alium gradum? ¶ Si ergo quæritur, qui sunt isti gradus formæ: assigno talem rationem: gradus formarũ: de quibus loquitur nunc: est portio pfectionalis formæ specificę extra eius conceptum quidditatiuum: formam specificam infra suũ conceptum essentialiter includens. inclusa realiter intra cõceptum indiuidui uagi vagè, & signati signatè: portio: quia non tota forma secundum omnes gradus extra conceptum quidditatiuum, quia species abstrahit ab omni tali gradu, & tamen de omnibus prædicatur sicut superius de inferiori: inclusi realiter, quia omne indiuiduum talis formæ includit aliquem gradum illius formę eo modo, quo accipitur indiuiduũm uagum uel determinatum. ¶ Ad primum in oppositum dictum est in principio huius libri: quia dicitur esse forma simplex per oppositum ad compositum ex materia & forma. tamen habere dictos gradus suæ simplicitati non repugnat. ¶ Ad

aliud dico, q loqtur de forma ſecundum ſuũ eſſe ſpecificum quo abſtrahit ab omni gradu, & de quidditate formæ ſcd̄m q exprimitur per diffinitionem &c ¶ Ad ſecundum nego conſequentiam, ad primam probationem dico, q bene ſequitur, q erit albedo maior nõ magis, quia magis dicitur de participantibus ipſam, non autem de ipſa forma quæ participatur. Amen.

¶ Quæſtionũ clariſſimi Doctoris Antonij Andreę ſuper ſex principijs Gilberti Porretani, finis.

¶ Quæſtiones Doct. ſubtilis Ioannes Scoti ſuper li. Priorum Analyticorum Ariſtot.

Quæſt. I.

QVæritur circa librum Priorum primo. Vtrum de ſyllogiſmo ſimpliciter ſit ſcientia? Arguitur, q non, quia omnis ſcia habetur per diffinitioné tanquam per mediũ, ſed de ſyllogiſmo ſimpliciter non hr̄ diffinitio: ergo nec ſcientia. Maior patet, quia diffinitio eſt medium demõſtrationis vt patet 2. poſte. & minor patet: quia ſyllogiſmus ſimpliciter eſt quoddam complexum, modo ſolius incomplexi eſt diffinitio. ¶ Secundo omnis ſcientia eſt notitia habita per demonſtrationem, ſed de ſyllogiſmo ſimpliciter non habetur notitia per demonſtrationem. Maior patet, quia ſcientia eſt habitus per demonſtrationem acquiſitus, ut patet 2. poſt. & minor patet, quia tunc demõſtratio iſta per quam de ſyllogiſmo ſimpliciter habetur ſcia eſſet notior ſyllogiſmo ſimpliciter, & per conſequens ſcia de demonſtratione præcederet ſciam de ſyllogiſmo ſimpliciter, quod tñ eſt falſum. ¶ Tertio, quia de diffinitione & diuiſione, & alijs argumentationib. a ſyllogiſmo ſimpliciter non habemus ſciam diſtinctam. ergo nec de ſyllogiſmo ſimpliciter, tenet conſequẽtia, quia iſta ſunt inſtr̃a ſciendi, quẽadmodum, & ſyllogiſm⁹ & an̄s apparet inducendo p libros Ariſt. ¶ Quarto qa de ente per accidens non eſt ſc a, ut patet 6. meta. ſed ſyllogiſm⁹ ſimpliciter é ens p accidẽs qa é aggregatio ex plurib. propoſitionibus qua-

2

3

4

rum quęlibet est in actu:modo ex pluribus existentib.in actu non fit nisi vnum per accidens. ut patet.7.meta.
5 ¶ Quinto quia omnis scientia est de necessarijs impossibilibus aliter se habere, & ꝑpetuis, ut patet primo poste.sed syllogismus simpliciter nõ est homõi: immo põt aliter se habere:cum qñque sit, & qñque non. ergo &c. ¶ Oppositum arguitur per Arist. qui in isto lib.dat nobis sciam de syllogismo simpliciter ¶ In quæstione primo uidebit, qũo de aliquo est diuersimodè scientia.secundo uidebitur expositio terminorum qõnis.& tertio respondebitur ad quæsitũ.

QVANTVM ad primũ notandũ, ꝙ de aliquo põt esse scĩa tripliciter. uno mõ tanquã de illo, de quo aliquid scit:& hoc dupliciter. Vno modo tanq̃ de rebus significatis per subiectũ conclusionis quemadmodũ dicimus, ꝙ de lactuca habemus scientiam, ꝙ sanat febrẽ: sicut ẽt dicit Ari.in 1.poste. ꝙ infinita sciuntur in propositione vniuersali. Secundo tanq̃ de subiecto cõclusionis: ut qñ dicimus de triãgulo,demõstratur hr̃e &c. Secundo modo de aliquo dr̃ scientia tanquã de illo,qđ scitur de aliquo, & sic dr̃ in secundo poste. ꝙ passio scitur de subiecto. Tertio mõ de aliquo est scĩa tanq̃ de illo qđ scitur. & hoc dupliciter. Vno mõ, ut hoc verbũ scire accipitur non modaliter: ut qñ dico: scio cantare.i. habeo artem cantãdi. Alio modo, vt hoc uerbum scire, est modus determinans propositionem, & hoc quadrupliciter, ut dicit Linconiensis primo poster. quia primo mõ scĩa est cõprehensio ueritatis ẽt contingentis ad vtrumlibet,uel ut in pauciorib. Secđo modo scĩa est cõprehẽsio ueritatis cõtingentis ut in pluribus & sic sciũt multę conclusiones sciæ naturalis.Tertio modo scĩa est cõprehensio ueritatis necessariè & non cõtingenter,& sic sciunt tam principia, q̃ conclusiones. Sed quarto mõ scĩa est cõprehẽsio veritatis necessariè dubitabilis,quę nata est fieri euidens per pręmissas syllogisticè applicatas. & isto mõ scitur conclusio demonstratiua: ut hõ est risibilis: aut significabile per talem cõclusionẽ:ut hoiem esse risibilẽ: & quid sit tale significabile postea uidebitur: & hoc de primo.

DE SECVNDO notãdũ, ꝙ ista dictio simpliciter in pro-

ꝓposito nō denotat diuersitatē syllogismorū, sed denotat diuersum modū accipiēdi istū terminū syllogismus vñ iste terminus syllogism⁹ aliqñ accipit̄ cū determinatiōe sibi addita: ut cū dicim⁹ syllogism⁹ dialectic⁹ vel syllogismus demonstratiuus: sed aliqñ accipit̄ iste terminus syllogismus loquēdo simpliciter sine aliqua determinatione sibi addita: ut dicendo syllogismus: & istā acceptionē absolutam sine aliquo addito denotat ista dictio simpliciter in ꝓposito. & sic accipit̄ ista dictio simpliciter ī 2. topi. ubi dr̄. Simpliciter dico, ꝙ sine addito dico. ¶ Sed dubitat̄, & uṙ, ꝙ hæc dictio simpliciter denotat diuersitatē syllogismorū: quia denotat syllogismum, cōponi ex terminis non significatiuis: cuius signū est, ꝙ Ari. in isto lib. ponit omnia exempla in terminis non significatiuis. Scđo, ꝙ syllogismus simpliciter non ordinatur ad aliquē finem, sed quilibet alius syllogismus ordinat̄ ad aliquem finem. igitur ista dictio, simpliciter, donotat diuersitatem syllogismorum. Maior probatur: quia finis syllogismi simpliciter non est scientia: cum scientia sit finis demonstrationis: nec opinio, cū sit finis syllogismi dialectici: nec apparens demonstratio: quia illa est finis sophysticæ: igitur non ordinatur ad finem. ¶ Ad ista dico, ꝙ ista dictio. simpliciter, non denotat syllogismum componi ex terminis non significatiuis: quia ꝓprietates & passiones consideratę de syllogismo ī isto libro habent uerum in omni syllogismo de mundo, siue componatur ex terminis significatiuis, uel non significatiuis. ¶ Ad primam dico, ꝙ illi termini non sunt simpliciter non significatiui: vnde ista litera. a. significat seipsam, & quamlibet sibi similē. & ideo Arist. explicat in istis terminis ad significandum, ꝙ bonus syllogismus non tenet spāliter gratia aliquorū terminorū: sed gn̄aliter in oībus terminis, & hoc cōseruata cōsimili dispōne terminorū. ¶ Ad secūdā dico, ꝙ tā scīa, q̄ opinio ē finis huius scīę: qa de utraque determinat ista scīa, q̄tū ad proprietatēs cōes, q̄ se tenēt ex ꝑte illationis: sed non quantū ad ueritates pręmissārū supposita illatione. ¶ Scđo notandū, ut patet ex prima parte qōnis, qđ scīa ē notitia necessaria veri dubitabilis nata fieri euidēs ꝑ

præmissas in forma syllogistica applicatas. per hoc qđ dr̄ necessaria: differt scia a notitijs falsis:& etiam a ueris contingentibus: per hoc ꝙ dicitur ueri dubitabilis, differt scia a principijs ꝑ se euidétibus, quæ a cognoscé tibus qd nominis nõ possũt dubitari. Ponit ibi nata fieri &c.qa non oportet,ꝙ de facto sit euidens ꝑ præmissas applicatas in syllogismo: qa põt esse euidens per experiẽ tiam.ver.g.Ista conclusio,luna est eclipsabilis: potest esse euidens per experientiã, quę tñ est demonstrabilis. Deinde ponitur per ꝑ̄missas in syllogismo applicatas ad dr̄iam quorũdã principiorũ naturaliũ,ut ꝙ ignis est calidus, uel hmõi. vñ tale principiũ est notitia necessaria dubitabilis, sicut ab inex ꝑ to: tñ illa notitia nõ dicitur scientia,eo ꝙ non potest fieri euidens per pręmissas in forma syllogistica applicatas:immo solum potest fieri euidens per experientiam. DE TERTIO recoléda est distinctio prius posita, quod de aliquo potest esse sciẽtia, ut de subiecto conclusionis: uel ut de re significata ꝑ subiectum conclusionis,vel vt de conclusione demonstrata. tunc sequũtur tres conclusiones. ¶ Prima est,ꝙ de syllogismo simpliciter,ut de cõclusione demõstrata nõ ẽ scia. Probat: qa syllogismus simpliciter non est conclusio demonstrata:& ideo non oportet,ꝙ de syllogismo ue rificentur istæ conditiones, q̃ dñr de scia isto modo dicta: sicut ꝙ sit ex necessarijs ex impossibilibus. aliter se hr̄e.ꝙ non sit de ente per accidẽs.& sic de aliis.¶ Secunda cõclusio est. ꝙ de isto ter mino syllogismus loquendo simpliciter sine additione, est scia tanquã de subiecto. Probatur: quia subijcitur in multis cõclusionibus demon stratis in isto lib. ut in istis, omnis syllogismus fit ex tribus terminis. Omnis syllogismus fit ex duabus propositionibus, & sic de consimilib.¶ Tertia conclusio est,ꝙ de oĩ syllogismo est scia tãq̃ de re sig̃nata per subiectum conclusionis. Probatur:quia de oĩ syllogismo conueniunt proprietates demonstratæ de syllogismo in isto libro: ut puta fore ex tribus terminis,ex duabus propositionibus.& sic de alijs proprietatibus ostensis in isto libro.¶ Nunc ad rationes.Ad primam concedo, ꝙ scia habetur per diffinitioné tanq̃ per mediũ.mõ de isto termi

no syllogismus datur diffinitio: ut patet primo huius. nec debet imaginari, quod istud cōplexum syllogismus simpliciter diffiniatur: qa id cōplexū non ē intelligibile: si hæc dictio simpliciter sit determinatio huius termini syllogismus: sed est determinatio huius uerbi loquitur uel dico simpliciter loquendo de isto termino syllogismus, sine addito. ¶ Ad secundum concedo maiorē & nego minorem. Ad probationem concedo, ꝙ demonstratio illa est notior, quantū ad necessitatē illationis: nō tamē quantū ad proprietates uerificabiles de demonstratione. uerbi gratia. in syllogismo primū principiū est euidentissimè notū, scilicet quātum ad euidentiā: tamen est bene dubitabile quātū ad proprietates dicibiles de primo principio: ut patet quarto metaphysicę. ¶ Ad tertiam qualiter de alijs instr̄is sciendi hr̄ scīa, & ubi dicetur in alia qōne. ¶ Ad quartā dico, ꝙ auctoritas debet intelligi, ꝙ de propositione p accn̄s uera non est scīa, tanq̄ de cōclusione demonstrata, mō dictū fuit, ꝙ isto mō non est scīa de syllogismo simpliciter. Et per idem patet ad sequentem.

Quæst. II.

QVærit scd̄o. vtrū syllogism⁹ simpliciter sit subiectū in lib. priorū? Arguitur, ꝙ non: qa syllogismus est instr̄m acquirendi sciām huius libri. igitur syllogismus non est subiectum in ista scīa. consequentia tenet: quia instr̄m acquirendi sciām ponitur in gn̄e causæ efficientis, & subiectū in gn̄e causę materialis: modo efficiēs & materialis non coincidunt, ut patet secūdo physicorum. ¶ Secundo, quia subiectū alicuius sciæ dēt esse cōe ad oia contenta in illa scīa: sed syllogismus non est cōis ad oia cōsiderata i ista scīa: quia hic determinatur de inductione: exemplo: & enthymemate: quæ nō sunt syllogismi. 2 ¶ Tertio, quia subiectū in aliqua scīa debet esse adæquatū illi scię: ita ꝙ nō transcendat limites eius: sed syllogismus non est adæquatum subiactū huius sciæ cum sit subiectū in tota logica: ut cōiter dr̄. igitur &c. 3 ¶ Quarto, quia syllogismus est subiectum in libro elenchorum. igitur non in isto libro. tenet consequētia: quia istæ sunt diuersæ sciæ. & antecedēs patet: quia syllogismus sophisticus est obliqui 4

tas ſyllogiſmi. modo idē eſt iudex recti: & obliqui:ut patet tertio de anima. igitur eadem eſt ſcientia de ſyllogiſmo, & ſyllogiſmo ſophiſtico.
5 ¶ Quinto,quia nullus ſyllogiſmus eſt huius ſubiectū: ergo ſyllogiſmus nō eſt huius ſubm:tenet cōſequentia ꝑ locū a toto in quantitate ad ſuam partem: & antecedens apparet inducendo.
6 ¶ Sexto,quia cuiuslibet ſciētiæ anima eſt ſubiectum: igitur ſyllogiſmus non eſt ſubiectum huius ſciæ. ¶ Oppoſitum arguitur per cōiter exponentes iſtum librum, qui ponunt, ꝙ ſyllogiſmus eſt ſubiectum huius: eo modo, quo in aliqua ſcientia totali aſſignatur unum ſubiectum. ¶ In qōne primo uidebitur de æquiuocatione huius nominis ſubiectum.ſecundo quid ſit ſubiectū, ut pertinet ad propoſitum: & quæ ſint eius cōditiones. & tertio uidebitur de quęſito. QVANTVM ad primū notandum, ꝙ hoc nomen ſubiectum eſt æquiuocum ad ſex.Nam primo dr̄ ſubiectū de ſubſtantia cui inhęret aliqua forma ſubſtantialis, vel accidentalis:ut paries dicitur ſubiectum albedinis. & aīa ſubiectum ſcientię. ¶Secundo modo dicitur ſubiectū de ente in actu, & ſic dicitur quinto phyſicorum,ꝙ neceſſe eſt omnē motū eſſe mutationē de ſubiecto in ſubiectū:& hoc ad drīam mutationis:quę aliquādo eſt de negato in affirmatū, ut gn̄atio.& aliqn̄ econtra, ut corruptio. Tertio modo dr̄ ſubiectū de ſeruo, & ſic dicit primo politicæ. ꝙ ſecunda cōbinatio principalis ipſius cōdiuiſionis eſt inter principans & ſubiectum: quæ a natura eſt ꝑꝑ ſalutē. ¶ Quarto modo dicitur ſubiectum de inferiori prædicatione: ut dr̄ in ante prædicamētis, quando alterum de altero prædicatur, ut de ſubiecto. i.de inferiori.¶Quinto mō dr̄ ſubiectū in relatione ad prędicatū. & ſic dicit auctor ſummularum,ꝙ ſubiectum eſt de quo aliud dr̄.ſ. prædicatum ¶ Sexto modo dr̄ ſubiectum in relatione ad rōnem: quēadmodū dicimus, ꝙ in aliqua ſcientia rationali eſt unum ſubiectum. & iſto modo dicit auctor in primo poſteriorum. ꝙ ſcientia una eſt unius generis ſubiecti,ꝑtes & paſſiones eius conſiderans. ¶Item dicit auctor quarto metaphyſicæ, ſicut unus ſenſus eſt unius generis ſenſibilis: ita una ſciētia eſt unius generis ſcibilis

bilis, id est subiecti. & hoc de primo.

QVANTVM ad secundum notandũ, ꝙ subiectũ & passio sunt duo termini, quorum vnus .s. subiectũ est terminus absolutus, uel cõnotatus, & alter est connotãs, ut iste terminus, homo est subiectũ respectu huius termini risibile, qui est passio. & si ambo termini .s. subiectum & passio sint connotati, tunc terminus, qui est passio connotat aliud, uel aliqualiter ultra significationem & connotationẽ subiecti, ut isti termini. motus uelox. uel tardus sunt cõnotatiui & iste terminus motus se habet per modum passionis. & ideo connotat aliud, uel aliqualiter ultra significationem, & connotationem subiecti. ¶ Secundo notãdum, ꝙ ipsius subiecti in aliqua sciẽtia totali sunt aliquæ conditiones. ¶ Prima est, quòd subiectum debet esse primo notum in illa scientia, cuius est subiectum. ¶ Secunda est, quòd tale subiectũ debet esse cõmune ad omnia, considerata in illa scientia, & ista sequitur ex præcedenti: quia communiora & magis confusa sunt ad cognoscẽdum priora, ut patet primo physicorum. ¶ Tertia conditio: subiectum debet esse adæquatum, ita ꝙ non transcendat considerationem illius scientiæ cuius est subiectum ¶ Quarta conditio, ꝙ debet prædicari explicitè uel implicitè respectu passionum principaliũ illius scientiæ. ¶ Quinta, quòd possit dici in recto uel in obliquo de subiectis aliarum conclusionum minus principalium, quæ determinantur in illa scientia. ¶ Sexta, quòd per ipsum possit conuenienter responderi ad quæstionem quærentem, de quo determinetur in illa scientia. ¶ Et notandum, ꝙ secunda conditio non debet intelligi, ꝙ subiectum sit cõe secundum ꝑdicationem, sed sufficit ꝙ omnia cõsiderata in illa sciẽtia reducantur ad illud subiectum, uel ut principium, uel ut pars subiecti, uel ut passio totius subiecti, uel principij uel partis eius. & ita de alijs modis quib. fit reductio unius ad alterum. patet igitur quid sit subiectũ, & quæ sint eius proprietates. & hæc de secundo.

QVANTVM ad tertium, notandum, ꝙ si in aliqua scientia totali assignatur unũ subiectũ contractum, tñ ꝑꝑ aliquã condõnẽ põt esse

subiectum partis illius sciētiæ, vt verbi gratia, in arithmetica assignatur iste terminus numerus pro subiecto: qui terminus cōtractus per istam cōditionem sonorum est subiectū in musica, quæ est pars subalternata arithmeticæ, & ideo ad inquirendum subiectum huius libri oportet primo videre de subiecto totius logicæ, & tunc per diuisionem illius subiecti inuenietur subiectū huius libri, & aliorum librorū logicalium. ¶Tunc sit prima conclusio, quod iste terminus syllogismus non est subiectū in tota logica. probatur: quia subiectum debet esse cōmune ad omnia considerata in illa scientia, cuius est subiectum, sed iste terminus syllogismus nō est communis ad omnia considerata in logica. ergo. Maior patet per vnam conditionem prius positam. Minor patet: quia in logica determinatur de diffinitione & diuisione, de enthymemate & inductione, ad quæ istę terminus syllogismus non est communis. ¶Secunda conclusio est, q̃ iste terminus instrm̄ sciendi est subiectū in tota logica. Probatur p̄ conditiones positas, quia ē cōis ad omnia considerata in logica, nec transcendit metas logicę. igitur &c. Ex istis pōt haberi subiectū huius libri, qđ oē instrm̄ sciendi est diuisio vel diffinitio, vel argumētatio, si est diuisio, sic est liber diuisionū Boetij. Vnde qa iste modus sciēdi p̄ diuisionē est valde imperfectus: iō de ipso non curat Arist. Si de diffinitione, sic ē scđs posteriorum, & sextus topicorum. Si aūt determinetur de argumentatione, tūc qa iste modus sciēdi est perfectissimus inter alios, ideo de ipso Arist. fecit quasi totam logicam. Vn̄ consideratio de argumētatione, vel est de argumentatione quantū ad se totam, vel quantum ad eius partes si quantum ad partes eius, vel quantum ad partes propinquas, vel remotas, si quātum ad remotas, sic est liber prædicamētorum, ad cuius supplementū facti sunt libri Porphyrij & sex principiorum, si quantum ad propinquas, sic ē liber perihermenias, qui est de enunciatione, & est pars propinqua argumentationis. Si autē fiat consideratio de argumentatione quantum ad se totam, vel hæc est quantum ad proprietates communes se tenentes ex parte necessitatis illationis, & sic est liber prio-

priorũ, cuius subiectum est argumentatio, quantum ad eius proprietates generales pertinentes ad necessitaté illationis, vel consideratur de argumentatione quantũ ad proprietates spãles cõtractus ad aliquam materiam spãlem, & hoc quinq; modis. vel qa contrahitur ad materiã probabilem, & sic ẽ liber topicorum q est de syllogismo dialectico, vel ad materiam necessariam, & sic est liber posteriorum, qui ẽ de demonstratione. vel ad materiam probabilem apparéter, & sic est consideratio de syllogismo sophistico in lib. elenchorum, uel ad materiam persuasiuam circa humana agibilia, & sic est liber rhetoricæ, vel ad materiã animæ illicitam propter delectationem, & sic est poesia. Patet igitur, qualiter iste terminus arguendo est subiectum in isto libro non simpliciter, sed quãtum ad proprietates cões quæ se tenét ex parte necessariæ illationis, & hæc de tertio. ¶Ad rationes. ¶Ad primam patet ex dictis. Et si fiat ratio de argumentatione &c. debet negari cõsequentia. Ad probationé non est simile in naturalib. & in proposito. ad alias rõnes patet ex dictis.

Quæstio. III.

QVæritur tertio. Vtrum propositio sit oratio affirmatiua vel negatiua alicuius de aliquo, vel alicuius ab aliquo? Arguitur quod non, quia omnis ꝑpositio est affirmatiua, igitur nulla negatiua, tenet cõsequentia, antecedens probatur, quia sequitur propositio est affirmatiua. igitur propositio est, igitur sequitur omnis propositio est. igitur omnis propositio est affirmatiua. Per istã regulam quando ad antecedés sequitur consequens ad consequens distributum sequitur antecedens distributum.

¶Secũdo quia omnis propositio affirmatiua est. igitur omnis propositio ẽ affirmatiua, consequentia probatur, quia sequitur, hæc propositio affirmatiua est, igitur hæc propositio est affirmatiua, & illa propositio affirmatiua est, igitur illa propositio est affirmatiua, & sic de singulis, ergo ꝑ inductionem sequitur. Si oĩs propositio affirmatiua est, q̃ omnis propositio est affirmatiua.

¶Tertio qa sequitur. Oĩs propositio ẽ affirmatiua vel negatiua, sed non oĩs propositio est affirmatiua. igit oĩs propositio est negatiua, &

si dicitur quod consequens non sequitur, eo quod antecedens est de disiuncto extremo, quæ bene valent, si esset disiunctiua. ¶ Contra hoc obijcitur: quia sequitur hæc propositio est affirmatiua, uel negatiua igitur hæc propositio est affirmatiua. vel hæc propositio est negatiua. & sic de singulis. igitur si omnis propositio est affirmatiua vel negatiua, sequitur quod omnis propositio sit affirmatiua. vel quod omnis
4 ppō sit negatiua. ¶ Quarto si omnis propositio sit affirmatiua vel negatiua, tunc sequitur, quod si omnis propositio sit affirmatiua, quod nulla esset negatiua. mō consequens est impossibile: qa quotiescunque consequens est, ipsum est. propositio negatiua. & tamen antecedēs
5 est possibile. ¶ Quinto arguitur de propositionibus. hypotheticis de exclusiuis exceptiuis, de quibus nō apparet, an sint affirmatiuæ uel negatiuæ.
6 ¶ Sexto arguitur de propositionibus in quibus ponitur terminus infinitus affirmatiuus, & quod tales sint affirmatiuæ patet per Arist. in primo perihermenias. vbi dicit, quod ad affirmatiuam de prędicato infinito, sequitur negatiua de prędicato finito. sed quod tales sint negatiuæ, probatur: qa inferunt negatiuas. Et confirmatur: quia tales includunt in se negationem, cuius virtus est distribuere terminū sequentē, & non distribuit affirmatiue, igitur negatiuè & per consequēs, propositiones sunt negatiuę, in quibus ponuntur, huiusmodi termini infiniti vel priuatiui. ¶ Oppositum arguitur per diffinitionem propositionis datam in litera. ¶ In ista quæstione primo dandæ sunt aliquæ regulæ, ad cognoscendum de propositione hypothetica, an sit affirmatiua vel negatiua.

¶ Secundo videbitur quid requiratur & sufficiat ad veritatem negatiuę, & quid ad veritatem affirmatiuæ.

QVANTVM ad primū sciēdum, quod quædam est propositio merè cathegorica, & aliqua hypothetica, & aliqua quæ non est hypothetica per coniunctionem expressam, æquipollet tamen hypotheticæ, ut propositio exclusiua, & copulatiua reduplicatiua, & propositiones in quibus ponitur ista uerba incipit, desinit, gñari, corrūpi, uel cōsilia. Sed quædam est cathegorica in qua poni-

ponitur terminus infinitus, uel priuatiu[a], & alia in qua non ponitur. Tunc de istis propositionibus per ordinē dantur regulæ. ¶ Prima est, quod propositio cathegorica de terminis finitis est merè affirmatiua, quando copula principalis remanet affirmatiua, & dico notāter principalis, quia si dicatur sortes qui non disputat est albus, ista est affirmatiua, non obstāte quod copula minus principalis sit negata, & propositio ista est negatiua, cuius copula principalis est negata. Ex quo sequitur, quòd illa propositio est negatiua, cuius copulam præcedit negatio uel explicitè, uel implicitè cadens, super copulam, & dico explicitè, ut homo non currit, implicitè, ut nemo currit. Ex quibus sequitur, quod illæ sunt negatiuæ, ego nego consequentiam, ego contradico tibi, nec iste disputat, nunquam fui romæ, & sic de consimilibus, quia quælibet istarū includit negationem ante copulam. ¶ Secunda regula quando propositio cathegorica in qua ponitur termin[b] infinitus siue a parte subiecti, siue a parte pdicati est affirmatiua, dū tn̄ copulā illi[us] propositionis non precedat negatio aliqua alia a negatione inclusa in termino infinito: patet quia iste terminus nō homo currit, affirmatiuè significat omnia alia ab homine, sicut iste terminus, homo significat hominem, cuius signum est, quod sibi potest addi conuenienter signum uniuersale negatiuū, uel negatio faciens propositionem uniuersalem negatiuam, & ideo quando negatio additur a parte prædicati post copulam, negatio efficitur infinitās, & manet propositio affirmatiuā, ut dicit Arist. primo huius cap. 2. in fine. Vnde istę sunt affirmatiuæ, homo est non bonum, homo est non album. Et si quæratur de modalibus, dico, quòd dictæ regulæ se extendunt ad modales. Vnde ista contingit, nullum, b. esse. a. est affirmatiua, sed ista contingens non est. b. esse. a. est negatiua, non obstante, ꝙ modus sit affirmatus. Tertia regula est, quod propositiones hypotheticæ non sūt affirmatiuæ vel negatiuę ratione cathegoricarum, ex quibus componitur, sed ratione coniunctionis, ꝑ quā propositio fit hypothetica, quæ si fuerit affirmatiua, ꝑpositio hypothetica est affirmatiua, & si negatiua, ipsa ē ne-

negatiua, ut ista est affirmatiua, animal currit si homo currit. & si hæc dictio si esset negatiua, vt dicendo, non animal currit si homo currit:tunc est negatiua, & debet intelligi,quod ista negatio non cadat non super istã propositionem animal currit,sed super istam coniunctionem si, & tunc denotat consequentiam non ualere, videlicet quod nõ est · quod si animal currit homo currit.Ex quibus sequitur,quod duæ propositiones contradictoriæ sunt ambæ affirmatiuæ. Probatur, quod disiunctiua est contradictoria copulatiuę hypotheticę ex partibus contradictorijs partibus disiunctiuæ, & tamen vtraque scilicet tam disiunctiua quam copulatiua est affirmatiua, cum in utraque cõiunctio remaneat affirmatiua.igitur &c. ¶ Sed obijcitur,quia cõtradictio est affirmatio, & negatio unius & eiusdem, ut patet primo elẽcho.igitur si una cõtradictoriarum est affirmatiua, reliqua erit negatiua. ¶Respondetur,ꝙ contradictio est oppositio unius & eiusdem.seu affirmatio & negatio.uel saltem affirmatio alterius,quæ æquipollet negatiuę illius. modo disiunctiuæ æquipollet negatiua & copulatiuæ sibi contradictorię & econtra. ¶Quarta regula est, qđ propositiones æquipollentes hypotheticis non sunt pure affirmatiuæ uel purè negatiuæ, eo modo quo purè cathegoricę. & ideo in eis assumenda est affirmatio & negatio, sicut in cathegoricis, quæ componunt ipsas. Et si arguatur, quod istud verbum incipit, includat negationem, quæ cadit super copulam.igitur per primam regulam propositio in qua ponitur hoc verbum. incipit. erit simpliciter negatiua:non habendo respectum ad suas exponentes. Respondetur, quod ista non ualet pro tanto, quod negatio inclusa in illo uerbo non intelligitur cadere suꝑ vtrãque exponentem,sed super alteram tantum. Verum est tamen, quod propositiones in quibus ponuntur huiusmodi dictiones possunt dici affirmatiuæ uel negatiuæ cum additione.verbigratia. ista.scilicet sortes incipit esse,est affirmatiua de hoc verbo incipit Similiter ista.tantum animal est homo,est exclusiua affirmatiua,& ita de alijs.& hęc de primo.

QVANTVM ad scđm notandũ, quod quædam est ꝓposi-

positio de inesse:& quædam de præsenti: & quædam de præterito, & quædam de futuro. Alia est modalis & talis quædam de impossibili & quædam de impossibili, & quędam de necessario, & quædam de contingenti, & in qualibet istarum diuersimodè est assignanda causa veritatis. Et sit tunc prima conclusio ista. quod ad veritatem propositionis cathegoricæ non requiritur nec sufficit illud esse, quod ipsa significat. Probatur primo, quod hoc non requiritur; quia ista est uera. Nulla chimera est hyrcoceruus & tamen non est illud quod ipsa significat. similiter ista est ve ta. Arist. fuit homo.& tamen non est illud quod ipsa significat. cum Arist. non sit. ¶ Secundo patet, quod non sufficit, quia ista propositio. homo est asinus: significat esse quod est. quia significat hominem esse,& ita est quod homo est, & tamen ista est falsa. ¶Secunda conclusio, quod ad veritatem ꝓpositionis non sufficit, quod qualitercunque ipsa significat ita sit. Probatur, quia de propositionibus de præterito & de futuro, & de possibili, & de quibusdam propositionibus necessarijs quæ sunt verę, & tamen non est ita qualitercunque istæ significant, igitur. Ideo dātur aliquæ regulæ. ¶Prima est, quod ad veritatem propositionis cathegoricæ affirmatiuæ & de præsenti & de inesse, requiritur & sufficit ita esse qualitercunque ipsa significat esse. uerbi gratia. ad veritatē istius homo currit, sufficit ita esse qualitercunque ipsa significat esse.

¶ Secunda regula est, quod ad veritatem propositionis affirmatiuę de præterito sufficit ita fuisse qualitercunque ista propositio significat fuisse, . & non requiritur ita esse, quia ipsa significat fuisse. ¶Tertia regula, quod ad veritatem propositionis affirmatiuæ de futuro requiritur ita fore qualitercunque significat esse futurum, vt ad ueritatem istius. antichristus curret. non requiritur ita esse, qualitercunque ipsa significat: sed sufficit, qđ ille curret qualitercunq; ipsa significat fore. ¶Quarta regula, quod propositio affirmatiua de possibili ex eo est uera: quiā potest esse qualitercunque ipsa significat posse esse. verbi gratia. ista est uera, aliquod potest esse quod nunquam erit. & ad veritatem istius non requiritur

ritur ita esse, nec ita fore: sed sufficit posse esse qualitercunq; ipsa significat posse esse. ¶Quinta regula, quod ad ueritatem propositionis de necessario, si sit de præsẽti requiritur sic esse de necessitate qualitercumque ipsa significat necesse esse. & si de præterito, requiritur sic fuisse de necessitate qualitercunque ipsa significat necessario fuisse, & sic de prętetito & possibili suo modo:

¶Et notandum, quod cum cuilibet propositioni affirmatiuæ contradicat una negatiua, eadem erit causa ueritatis affirmatiuæ, & falsitatis negatiuæ. scilicet contradictoriæ. Vnde ad ueritatẽ propõnis cathegoricę negatiuæ de pñti & de inesse sufficit non ita esse qualiter cunq; per affirmatiuã sibi cõtradictoriã significat esse. & ita illa, de præterito, q͛ ad eius ueritatẽ sufficit non ita fuisse qualitercunq; per affirmatiuã sibi cõtradictoriã significatur fuisse. & debet intelligi: significat uel significetur. si sua contradictoria esset. ꝙ ita conformiter põt dici de negatiuis, de futuro, de possibili: de necessario aut de impossibili. patet igitur, unde aliqua propositio est affirmatiua, & unde negatiua, & unde propositio cathegorica habet causam veritatis & falsitatis. Nunc ad rationes. ¶Ad primã conceditur prima consequẽtia, & negatur secunda. Ad probationem, dico, quia regula debet intelligi de distributione cõsequentis negatiuę. Ad scd̃am negatur cõsequẽtia. ¶Ad probationẽ dico, ꝙ ad istas singulares añtis non sequitur ꝓpositio uniuersalis: quę est consequẽs: cuius cã est, q͛ multæ sunt singulares consequẽtis: quarum nulla põt inferri ex aliqua singulari antecedentis. uerbi gratia. ista est una singularis consequentis, ista propõ est affirmatiua. demonstrata vna negatiua, quæ non põt inferri ex aliqua singulari antecedentis. ¶Ad tertiam concedo maiorem & minorem, sed negatur consequẽtia. ¶Ad probationem dico, quod ex illis singularibus nõ inferuntur istę uniuersales, quia inductio non debet sic fieri mediante disiunctione. ¶Ad quartam concedo consequentiam & dico, quod consequens non est impossibile, licet posset esse uerum; & ideo quotiescunque consequens est: ipsum est falsũ. & etiam antecedens, ex quo inferi. ¶Ad quintã dictũ est

in

in qōne. ¶ Ad sextam dico, ꝙ ista consequentia non ualet, ista infert negatiuā, ergo est negatiua. ut patet ex ꝑcedentibus. ¶ Ad confirmationem dico, ꝙ negatio inclusa in termino infinito, nō distribuit terminū in propositione in qua ponitur terminus infinitus, sed in una alia. verbi gratia dicendo. Nō homo est asinus, negatio inclusa in subiecto non distribuit istum terminū homo in ista propositione, sed in una alia. scilicet in ista, aliquis est asinus, qui nō est homo &c.

Quæst. *IIII.*

QVæritur quarto vtrum omnis propositio sit vniuersalis particularis infinita, uel singularis? Arguitur qđ nō, de istis propositionibus. Omnis hō est totum in quantitate. Omnis homo est terminus communis signo uniuersali determinatus. Nullus homo est totū in quantitate. & sic de aliis, de quibus non uidetur qđ sint uniuersales, quia tunc essent falsæ: & tamen ponit ipsas auctor, summularum. s. quod sint uniuersales. patet quia ibi subijcitur terminus comunis cum signo uniuersali. ¶ Secūdo dubitatur de istis, non omnis homo currit. Asinus cuiuslibet hominis currit: & de consimilibus. ¶ Tertio quia. ista omnis phænix est, nō est uniuersalis: quia subiectnm non distribuitur pro pluribus, & tamen hoc signū omnis ad minus requirit tria supposita. igitur uidetur, ꝙ illa non sit vniuersalis. & tamen isti subijcitur terminus cōmunis cū signo vniuersali. ¶ Quarto de istis omnem hominem esse animal est necessarium. Omnem hominem currere est cōtingens: & sic de similibus, quę uidētur esse uniuersales ex quo in eis subijcitur terminus cōmunis: signo uniuersali determinatus & tamen non sunt uniuersales: quia sunt ueræ, & quælibet suarū singularium est falsa. OPPOSITVM arguitur per Aristotelem in primo huius primi libri. ¶ In ista quæstione sunt multa dubia de diuersis propositionibus. Et primo dubitatur de propositionibus hypotheticis quantæ sint. Et respondetur vno modo, quod propositiones hypotheticæ non sunt quantæ. immo ista dictio solum intelligitur de propositione cathegorica. ¶ Sed contra hoc obijcitur, quia tria quæsita: quę: qualis: quāta: non solum quærunt de cathegorica, immo tā de cathe-

thegorica quam hypotheticæ: ut patet in ſummulis. Iō aliter dicitur, quod propoſitiones hypotheticæ ſunt quātæ ſecundum quantitatem cathegoricarum, ex quibus componuntur. ita quod ſi vtraque pars hypotheticæ ſit vniuerſalis, ipſa debet dici vniuerſalis, ut iſta Si omnis homo currit, omnis homo mouetur, ſed ſi una partium ſit uniuerſalis, & alia particularis uel indefinita, tunc non debet dici ſimpliciter uniuerſalis, ſed partim uniuerſalis, & partim particularis. ¶Secundo dubitatur de propoſitionibus excluſiuis exceptiuis, & huiuſmodi. & uidetur quod tales debent dici quantæ ſecū dum quantitatem hypotheticarum, quibus correſpondent, ut verbi gratia. Iſta: tantum animal eſt homo, æquipollet iſti copulatiuæ animal eſt homo, & nihil ab animal eſt homo. & quia iſta partim eſt vniuerſalis, & partim particularis, ideo illa excluſiua debet conſimiliter denominari quanta. Similiter dicitur de propoſitionibus in quibus ponitur iſtud uerbum, incipit, deſinit uel huiuſmodi. Vel poteſt dici, quod tales ſunt quantæ, ſicut ſimplices cathegoricæ, uerbi gratia, iſta: ſortes incipit eſſe, eſt ſingularis homo incipit eſſe, eſt indefinita. & iſta. Omnis homo incipit eſſe, eſt uniuerſalis. ¶Tertio dubitatur de iſta: immediatè poſt hoc erit inſtans. Pro quo ſciendum, quòd iſta ęquipollet iſti copulatiuę, inſtās erit poſt hoc: & nullum erit medium antequam erit inſtans. & quia iſta copulatiua eſt partim vniuerſalis & partim indefinita: ideo iſta, immediatè poſt hoc erit inſtans, eſt conſimiliter quanta. ¶Quarto dubitatur de iſta. Omnes apoſtoli ſunt duodecim, & qđ hoc ſignum omnis teneatur collectiuè. ¶Reſpondetur, pro quo ſciendum, quod ſignum uniuerſale ſumptum collectiuè denotat terminū cui additur ſtare pro maiori multitudine ſuppoſitorū contentorum ſub illo termino. Item denotando, qđ nihil ſit contentum ſub illo termino, quod non ſit pars illius multitudinis, uerbi gratia dicendo. Omnes apoſtoli ſunt duodecim, iſtud ſignum omnes denotat idē quod iſta copulatiua, aliqui apoſtoli ſunt duodecim, & nullus eſt apoſtolus, quin ſit aliquis illorum duodecim, & tūc ſicut iſta copulatiua

duodecim: & tunc sicut ista copulatiua est partim particularis: & partim vniuersalis. ita & ista. omnes apostoli sunt duodecim. ¶ Quinto dubitatur de ista. Totus sortes est minor sorte: & dicitur quod est vniuersalis capiendo hoc signũ, totum distributiuè: quia significat ꝙ quælibet pars sortis est minor sorte. ¶ Sexto dubitatur de propositionibus, in quibus ponitur aliqs istorum terminorum continuè, ab ęterno, omnino, & huiusmodi. ¶ Respondetur, quod tales sunt vniuersales, quia seqtur ab ęterno fuit homo. igitur heri fuit homo: & pridie. & sic in infinitum: & sic significãdo ęquipollet isti: semper fuit homo: sed quandoque iste terminus æternũ accipitur cathegorematicè & adiectiuè. & tunc ista dictio ab æterno significat ꝓ omni infinitio: vt si diceretur, ab æterno fuit homo, vt puta a Deo fuit homo. Eodem modo. ista. cõtinuè per horam sortes mouebitur, est vniuersalis, & significat idem quod omni tempore huius horæ sortes mouebitur. Similiter de ista dicendo. Totus sortes est albus, quæ est vniuersalis, quia significat ꝙ omnis pars sortis est alba. ¶ Septimo dubitatur de ista infinita. puncta sunt in continuo. Respondetur, quod accipiẽdo hoc signum infinita syncathegorematicè: tunc ipsa est vniuarsalis affirmatiua, & significat idem quod ista quotlibet punctis plura sunt in cõtinuo: & suæ singulares sunt istæ. duobus punctis plura sunt in cõtinuo: tribus punctis plura sunt in continuo: & sic in infinitum. Ex quo sequitur, quod aliqui ponẽtes singulares dictæ propositionis. s. istas: malè ponũt. Duo puncta sunt in continuo tria puncta: & sic in infinitum: quia si poneretur casus per imaginationem, ꝙ tres homines traherent nauim & nulli, pauciores illis Deinde. 4. vnam aliam: postea. 5. tertiam: & sic in infinitum. Tunc, antecedens esset verum. s. infiniti homines trahunt nauẽ: & tamen istæ singulares sũt falsę. igiẽ duo homines trahunt nauem. & ideo debet inferri, igitur duobus, hominibus plures trahunt nauẽ. & hoc est verum. ¶ Octauo dubitatur de propositionibus in quibus ponunẽ relatiua diuersitatis: vt ista nomina ceteri, singuli, & huiusmodi. Respondetur, ꝙ propositio

in qua ponitur hoc nomen singuli, uel istud nomẽ ceteri: & ideo in inductione ultima particula, & sic de singulis est propositio vniuersalis uel æquipollet propositioni uniuersali, sed illa in qua ponitur hoc nomen alij non est uniuersalis: immo indefinita. ¶Nono dubitatur de istis propositionibus: in quibus ponuntur termini numerales, ut isti termini.duo & tres &c. & uidetur quod sint vniuersales, quia sub subiectis cõtingit descendere ad inferiora per propositionẽ copulatiuã:quia seqtnr, decem homines currũt, igitur duo hoĩes currunt. & tres hoĩes currũt. Rñdetur. quod tales propositiones sũt indefinitæ & non uniuersales, quod patet. quia subiectum propositionis uniuersalis non potest amplius distribui, quia non conuenienter dicitur omnis hõ currit, & tamen hmõi termini numerales suscipiunt distributionẽ, vt dicendo. Omnis duo homines currunt. Ideo notandum, quod terminus numeralis significat multitudinẽ, & ideo ad propositionem in qua subijcitur terminus numeralis, sequuntur aliæ propositiones, quarum subiecta supponunt pro partibus illius multitudinis: quẽadmodum ad nomẽ significans totum integrale sequitur nomen significans partẽ totius integralis. Per hoc patet instantia: quia terminus numeralis nõ significat per modũ distribuentis: aut distributi. sed significat multitudinem ad quã requiruntur suæ partes. Istis præmissis sit ista cõclusio, quod omnis propositio est vniuersalis, particularis indefinita uel singularis. Probatur: in ꝓpositione, uel subijcitur terminus discretus: & sic est propositio singularis. aut terminus communis: & hoc tripliciter, uel terminus communis est sine signo. & sic est indefinita aut cum signo: & hoc uel uniuersali: & sic est propositio uniuersalis: vel particulari. & sic est ꝓpositio particularis.

¶Ad rationes. illæ tres primæ ꝓpositiones sunt singulares: quia sensus est, quod istud cõplexum, omnis homo, est totum in quantitate, & ita de alijs duabus.

¶Ad secundam dico, quod illa. non omnis homo est animal. est particularis, & illa. asinus cuiuslibet hominis currit: est indefinita: quia licet ponatur ibi signum uniuersale, tamen non ponitur ad totum subiectum. ¶Ad

ter-

tertiam dico, quòd ista, omnis phenix est uniuersalis: vnde signum uniuersale denotat prædicatū propositionis dici de quolibet contento sub subiecto, non connotando multitudinem, aut non paucitatem suppositorum subiecto. & ideo supposito quòd sit unum subiectū suppositum non minus propter hoc propositio est vniuersalis. ¶ Ad aliam dico, qđ istæ sunt singulares. qa sunt modales in sensu composito. Vnde ista, omnem hominem esse animal est necessarium, æquipollet huic ista ꝑpositio, omnis hō est animal est necessaria. & sic de alijs.

Quæst. V.

QVæritur quinto. Vtrū diffinitio syllogismi sit vera, in qua dicitur syllogismus est oratio, in qua quibusdam positis ab his quæ posita sunt aliud accidit de necessitate, eo qđ hæc sunt. Arguitur quod nō, solius incomplexæ est diffitio, sed syllogismus est qd complexum: igitur. ¶ Secundo quia nullius accidentis est diffinitio, ut patet septimo metaphysicę. sed syllogismus est accidens, cum sit qualitas accidentis. igitur.

2 ¶ Tertio, ista diffinitio non competit cuilibet syllogismo, igitur non est bona. tenet consequentia ex sexto topicorum, & maior apparet: quia non competit enthymemati. & ideo dicit Arist. primo posteriorum: qđ enthymema est verè syllogismus. ¶ Quarto quia ista diffinitio non est bona: quæ competit alijs a diffinito; modo ista diffinitio est huiusmodi. igitur. probatur: quia cōpetit inductioni: quia inductio est oratio, in qua quibusdam positis. scilicet plurib. singularibus aliud ab his quæ posita sunt scilicet propositio uniuersalis de necessitate accidit, eo quod hæc sunt. s. propter plures singulares. Et confirmatur, quia competit consequentiæ, in qua arguitur ab exponibilibus ad expositam. ut dicendo, animal est homo, & nihil aliud ab animali est homo. igitur tantum animal est homo. nam ista consequentia est oratio, in qua quibusdam positis. scilicet exponibilibus, aliud ab his quæ posita sunt scilicet exposita de necessitate accidit, eo qđ hæc sunt. ¶ Quinto contra partes diffinitionis. & primo contra illam partem oratio: quia syllogismus nō est una

oratio, ergo non est oratio. consequens tenet p Aristot. in primo elencho. vbi dicit: quia eadem est diffinitio orationis,& vnius orationis. & antecedens apparet.quia syllogismus est maior, minor, & conclusio. & per consequens plures orationes.

6 ¶.Sexto, contra istam particulam, in qua quibusdam positis:quia in syllogismo ponitur vna sola oratio scilicet copulatiua : ex qua infertur

7 conclusio.¶Septimo, contra istam partem de necessitate accidit, quia ista implicat contradictionem. quod conclusio adsit de necessitate, & quod accidat de necessitate, quia accidentia non sunt necessaria : ut patet primo posteriorum. Et confirmatur: quia in voluntate facientis syllogismum est pferre conclusionem factis pręmissis vel non proferre. igitur conclusio non sequitur de necessitate propter i-

8 stas præmissas. ¶Octauo arguitur contra istam particulam, eo quòd hæc sunt. quia propter ista non sequitur conclusio. quæ sine supplemento alterius non sunt causæ sufficientes ad necessariam illationem conclusionis ex præmissis,sed pręmissæ non sufficiunt. vt patet de syllogismis secundæ & tertiæ figuræ. quia pręter præmissas indigent conuersione & transpositione præmissarum,aut conuersione per impossibile. & cõfirmatur,quia quando sunt præmisse nondum est conclusio.igitur non ex eo quòd præmissæ sunt,sequitur conclusio. ¶ Oppositum arguitur per Aristot.in primo huius primi. ¶In quæstione primo videbitur quid intelligimus per istos terminos diffinitio diffinitum. Secundo videbitur de diffinitione syllogismi.

QVANTVM ad primũ notandum, quod diffinitum accipitur dupliciter. Vno modo pro termino,cuius significationem implicitam exprimit diffin itio explicite.& sic attribuuntur diffinito tres conditiones.prima est,quod diffinitum est terminus communis incomplexus. secunda est, quod diffinitum est conuertibile cum diffinitione. tertia, quod nullum singulare diffinitur. Alio modo accipitur diffinitnm pro re significata per terminum conuertibilem cum diffinitione. & sic dicit Commentator in procemio de anima. quod diffinitiones sunt ipsorum singularium existentiũ extra animam, accipiendo dif-

diffinitum primo modo, tūc diffinitur iste terminus syllogismus: quia est terminus communis incomplexus conuertibilis cum diffinito. Sed accipiendo diffinitum secūdo modo, tunc diffiniuntur omnes syllogismi de mūdo: quia cuilibet syllogismo cōpetit ista diffinitio. ¶Secundo est notandum, quod duplex est diffinitio. Quedam est diffinitio quid rei. & quædam quid nominis. diffinitio quid rei est duplex: quia quædam exprimit quid res est ꝑ verū genus & differētias formales sine explicatione alicuius extraneæ conditionis, & voco extraneam conditionē: puta ꝙ diffinitio nō exprimat a quo res est, in quo est, cuius gratia fit, aut aliquam hmōi conditionem, sed solū debet exprimere qd res est, & talis diffinitio datur solū de substantia cōposita: vt patet septimo metaphysicę. Secunda est diffinitio quid rei, quæ non solum exprimit qd res est, sed cum hoc explicat aliquam extraneam cōditionem, vt verbi gratia. Diffinitio accidentis si sit bona, debet exprimere subiectum, & in diffinitione materię debet explicari forma: & econtra in diffinitione formę materia. Sed diffō quid nominis propriè dr̄ descriptio, & est illa, q̄ exprimit explicitè significationē implicitā termini diffiniti: ad talē descriptionē, ꝙ sit bona, sufficiunt tres conditiones Prima est, quod sit conuertibilis cum diffinito. Secunda est, quod exprimat explicitè significationē diffiniti. Tertia est, quod sit sine nugatione. & sic patet de istis terminis diffinitio & diffinitum quid significent: & de quibus dicuntur.

QVANTVM ad secundum ponuntur conclusiones: ¶Prima est, quod diffinitio syllogismi nō est simpliciter quidditatiua. Probatur. quia diffinitio simpliciter quidditatiua non est nisi substantiæ cōpositæ, mō syllogismus nō est substantia composita &c.

¶Secunda conclusio est, qd̄ diffinitio ꝑdicta syllogismi non est diffinitio quid rei. ꝑbatur. q̄a syllogismus est accidens. modo in diffinitione accidentis debet explicari subiectum. sed in ista non explicatur. igitur &c. ¶Tertia conclusio est: quod ista est bona diffinitio quid nominis. similiter probatur: quia ista diffinitio exprimit explicitè quod hoc nomen syllogismus significat implicitè, conuertibiliter: & sine nugatione. igitur illa diffinitio est bo

na. tenet consequẽtia per cõditiones prius positas, & antecedens apparet: quia de ratione syllogismi est habere plures p̃missas: & vnã cõclusionẽ. & q̃ sit necessaria illatio cõclusionis ex p̃missis: mõ præmissæ exprimũtur in ista diffinitione per hoc q̃ dicit̃ quibusdam positis. Similiter cõclusio p̃ hoc q̃ dr̃ aliud ab his, quę posita sunt, & illatio vtiq; exprimitur per hoc, q̃ dr̃ accidit de necessitate, eo qđ hæc sunt. His igitur præmissis exponenda est diffinitio. vñ in diffinitione primo ponitur orõ tanquam genus ad dr̃iam terminorũ incomplexorũ, & debet intelligi, q̃ sit orõ non cathegorica: sed hypothetica facta ex plurib. cathegoricis mediantib. pluribus coniunctionibus: quarũ vna est inter p̃missas, & alia inter præmissas & cõclusiones. Secundo ponitur ista, in qua quibusdam positis ad dr̃iam cõsequẽtiæ in qua ex vna propõne infertur alia, cuiusmodi est cõuersio, æq pollentia, enthymema, & huiusmodi, quarũ aliquæ sunt cõsequẽtiæ formales, & aliq̃ materiales. Tertio ponitur aliud ab his quæ posita sunt ad dr̃iã cõsequentiæ q̃ est a copulatiua ad alterã ei⁹ partẽ: q̃a in tali cõsequentia infert̃ idẽ p̃ idem. similiter ad dr̃iam cõsequentiæ q̃ est ab exponẽtibus. ad expositam: q̃a exponentib. & expositæ correspõdet idẽ cõceptus in mẽte, & iõ in tali cõsequentia infert̃ idẽ p̃ idẽ. Quarto ponit̃ ibi de necessitate accidit. ad denotandũ, qđ si præmissæ sint ueræ & conclusio formet̃. necesse est cõclusionẽ esse uerã. Quinto ponitur eo q̃ hæc sunt ad dr̃iam inductionis: quia in syllogismo p̃p̃ hoc qđ præmissæ ueræ conclusio est vera, si formetur, sed p̃p̃ hoc qđ singugulares inducentes sunt veræ, non sequitur conclusio vniuersalis: nisi cointelligat̃ vna alia propositio, ut patebit sc̃đo huius. ¶ Ad rationes. ad tertiã dico, qđ enthymema verè est syllogismus. i. verè põt fieri syllogismus. ¶ Ad septimã dico, q̃ ista nõ implicat contradictionem: quia per ipsam nõ denotat̃ aliud: nisi q̃ si præmissæ sint veræ & conclusio formetur, necesse est conclusionẽ esse verã & p̃ idẽ dr̃ ad confirmationẽ. ¶ Ad octauam, istã soluit Arist. in littera. vnde syllogismus sc̃đę vel tertię figuræ nõ indiget aliq̃ propõne totaliter diuersa a præmissis, quæ sumptæ sunt, sed indiget conuersione alicuius

ista-

istarũ assumptarum, oportet autem trãspositione pręmissarum. ¶Ad alias patet ex dictis. Et sic patet quæstio.

Quæst. VI.

QVæritur sexto vtrũ syllogismus sit genus ad syllogismum dialecticũ, & demonstratiuũ. Arguit, ꝙ non, qa illud non est genus ad aliquas species, qđ non diuiditur in istas spẽs ꝑ drias formales se tenẽtes ex parte formę, sed syllogismꝰ non diuiditur in syllogismũ dialecticũ & demonstratiuũ ꝑ hmõi differentias formales, igitur. Maior patet in secundo metaphysicæ, & minor, quia syllogismus nõ diuiditur in dialecticum & demonstratiuũ ꝑ istas differentias probabile & necessariũ, quæ se tenent ex parte materiæ syllogismi .s. ex parte
2 propositionum. ¶Secundo, quia nullũ complexum est species respectu alicuius generis, sed isti termini syllogismus dialecticus & syllogismus demonstratiuus sũt termini complexi, igit respũ ipsorum iste terminus syllogismus nõ est genus. Maior patet ex quid nominis prędicabilis, vnde prædicabile debet esse terminus incomplexus natus dici de pluribꝰ & minor non est. Tertio, qa nullus syllogismus ẽ genus ad syllogismum dialecticũ, & demonstratiuũ, igitur consequentia patet ꝑ locũ a toto in quantitate ad suã partẽ, & ãns apparet inducẽdo. Oppositum arguitur, qa syllogismus dialecticus & syllogismus demõstratiuus sũt diuersæ spẽs, & de ipsis prædicatur syllogismus in quid igitur &c. tenet consequẽtia ꝑ diffinitionem gñis. & prima pars ãtis apparet, quia plus differunt syllogismus dialecticus & demonstratiuus abinuicẽ, quã duo dialectici, & tñ duo dialectici differunt abinuicem numero, igitur dialecticus & demonstratiuus differunt plus quã numero, & ꝑ cõsequẽs spẽ. NOTANDVM est, qđ genus & totũ in modo conueniunt in hoc, quod vtrumque se habet in plus, quàm illud respectu cuius dicitur genus vel totum in modo, sed differunt: quia genus, de sua ratione determinat, sibi, quod sit terminus incõplexus, secundo quod habeat plures species, de quibus prędicetur in quid & vniuocè, tertio quod diuidatur in istas spẽs ꝑ drias ꝙ se tenent ex parte formę. ¶Sed cõtra

hoc obijcit,qa tūc seqret,ꝙ nomen substantia,non esset genus ad Deum & hominē & probatur consquentia, quia substantia non diuiditur nisi per differentias materiales in istas substantias: verbi gratia. Substantia uel est materialis vel immaterialis. modo istę differentiæ materiale, & immateriale se tenent ex parte materiæ. ¶Respōdetur negando consequentiam: suba per illas differentias nō diuiditur in ꝑdictas subas. sed per istas drias corporeum & incorporeum, quę se tenent ex parte formę. Sed totum in modo est terminus incomplexꝰ respectu suiipsius sumpti cum determinatione accidentali vel materiali vel saltē ē terminus vnus cōplexus quantum est pars in modo.uerbi gratia. iste terminus homo est totū in modo respectu huius cōplexi homo albus. & dico notanter cum determinatione accidētali vel materiali, quia si esset determinatio essentialis se tenēs ex partæ formę, tunc oratio cōposita ex determinatione, & determinabili esset diffinitio, & non pars in modo. verbi gratia. d ista oratione animal rationale,quæ non est pars in modo, sed est diffinitio hominis: Nunc ponantur conclusiones.¶ Prima est,quod iste terminus syllogismꝰ nō est genus ad syllogismum dialecticum & demonstratiuum, siue ad istos terminos syllogismus dialecticus syllogismus demonstratiuꝰ probatur supponendo, qd propositiones ex quibus cō ponitur syllogismus sint materiæ syllogismi.Secundo ꝙ forma syllogismi est modus inferendi seu illatio cōcludens ex præmissis. Tunc arguitur: illud non est genus ad syllogismum dialecticū & demonstratiuum,quod in ipsos diuiditur ꝑ differētias materiales, & non formales. syllogismus diuiditur in istas per istas differentias ꝓbabile & necessariū: quæ se tenent ex parte propositionum quæ sunt materiæ syllogismi: & non ex parte illationis quæ ē forma syllogismi. secūdo quia vel ista differētia dialecticus est differētia accidētalis vel materialis vel formalis. si accidētalis vel materialis,tūc seqr̄,ꝙ istud aggregatū syllogismus dialecticus, sit ꝑs in mō & nō spēs. Et si dicat, ꝙ sit differētia essentialis formalis: tūc sequit,ꝙ illud aggregatum sit diffō & non spēs nec

pars in modo.¶Scđa conclu
sio est, qđ iste terminus syl-
logismus est totum in mõ,re
spũ istorum terminorum syl
logismus dialecticus & syllo
gismus demr̃atiuus, probat:
qa ois terminus incõplexus
est totum in mõ respũ suij p-
sius sumpti cum determina
tioné accñtali vel materia-
li, mõ isti termini dialectic⁹
demr̃atiuus sunt determina
tiones materiales additæ
huic termino syllogismus
&c.¶ Tunc ad rõné post op-
positum eo mõ dico, qđ isti
termini syllogism⁹ dialecti-
cus & syllogismus demr̃ati-
uus non sunt spés, sed quili-
bet eorum est pars in mõ re
spũ huius termini syllogis-
mus, & qñ probatur ꝑ diffi-
nitionem gñis.dico ꝙ nõ oẽ
de quo prędicatur genus,in
eo ꝙ quid, est sua spés. Nam
genus prędicatur in quid de
diffinitione suorum inferio
rum, & tñ diffinitio non est
spés,cum de rõne spéi sit,qđ
sit terminus incõplexus. Rõ-
nes añ oppo.probant cõclu-
siones, & sic patet ad q̃sitũ.

Quæst. VII.

QVærit septimo, vtrũ di
ci de oĩ & dici de nullo
sint principia necessa
ria,& sufficiant ad bonitaté
syllogismi. Arguitur pmo,
ꝙ non sufficiant,qa si sic,se-
queret, ꝙ multæ cõiugatio-
nes inutiles essent boni syl-
logismi,cõsequens est falsũ,
qa tunc nõ essent inutiles,&
ꝓbat conñtia, qa in plurib.
cõiugationib. inutilib. inue
niuntur dici de oĩ,& dici de
nullo, vt in prima figura, qñ
arguit ex maiori uniuersali
affirmatiua , & minori uni-
uersali negatiua. Scđo seq- 2
ret,qđ ex particularib. & in
diffinitis posset fieri bon⁹ syl
logismus,conñs est falsũ,ut
patet in isto primo, & proba
tur conñtia, qa in particula
rib.& in diffinitis inueniunt
dici de oĩ , & dici de nullo ,
uñ hic est dici de oĩ,homo ẽ
aĩal,qa nihil est sumere sub
subto de quo nõ dicat pdi
catum,& hoc ẽ dici de nullo
hõ non est asinus, qa nihil ẽ
sumere sub subto a quo non
remoueatur p̃dicatum. Ter 3
tio qa syllogismi scđæ & ter
tiæ figuræ sunt boni & eui-
dentes,& tñ nõ tenet in uir-
tute dici de oĩ, aut de nullo
igitur non oĩs syllogism⁹ te-
net in uirtute istorũ princi-
piorũ, & añs appet ꝑ Ari.in
isto primo.Quarto, qa syllo 4
gism⁹ expositori⁹ ẽ bon⁹ syl
logism⁹, & tñ nõ tenet ĩ uir
tute dici de oĩ aut de nullo,
cũ ibi null⁹ sit termin⁹ distri
but⁹ affirmatiuè vel negati
uè. ¶Quinto, qa uel essent 5
in-

incomplexa. non complexa: quia principium complexum debet esse euidens, & per se notum. modo istud principiũ dici de omni non est euidenter notum: cum nec sit uerum, nec falsum. igitur nec incomplexum: quia ista dicta dici de omni. & dici de nullo: sunt complexa. ¶ Oppositum arguitur per Ari. in litera.

NOTANDVM, istud dictũ dici de omni, non est oratio completa, & indiget complemento: & ponitur loco alterius propositionis. scilicet istius prædicatum vniuersaliter & affirmatiuè dici de subiecto. ¶ Secundo notandum, q̀ talis oratio complexa propriè nõ habet diffinitionem, nec descriptionẽ: quia diffinitio & descriptio dantur de terminis incomplexis. bene tñ põt habere quandã explanationẽ, uel interpretationẽ eo mõ, quo oratio minus nota declaratur & explicatur ꝑ orationẽ magis notã. Et iõ ista descriptio uel explanatio dici de omni, est quando nihil est sumere sub subiecto, de quo non dicatur prædicatũ, & debet sic intelligi, q̀ propositio unuersalis affirmatiua significat prædicatum dici de omni, eo, de quo prędicatur subiectum. & ideo si subiectum sumatur dici de aliquo, necesse est prædicatum dici de illo eodem. Et ita diffinitio dici de nullo est quãdo nihil est sumere sub subiecto, a quo nõ remoueatur prædicatũ: & debet sic intelligi, q̀ propositio uniuersalis negatiua significat prędicatũ negari ab oĩ illo, de quo affirmatur subiectũ: & ista duo principia significãt quid noĩs ꝓpõnis uniuersalis. ideo non possunt probari, nam quid nominis est principium omnis doctrinæ, ut patet in libro de sensu & sensato. & ideo quid noĩs debet præsupponi in qualibet scĩa. Ex quib. patet, q̀ signum uniuersale non requirit aliquẽ certum numerum suppositorũ termini cõis cui additur, sicut aliqui dicunt, q̀ hoc signum omnis ad minus reqrit tria supposita: quia signum uniuersale affirmatiuũ non denotat aliud q̃ prædicatum dici de omni supposito subiecti non cõnotando uel significando multitudinem, uel paucitatem suppositorũ termini cui additur.

TERTIO notandum, quòd quãdo dicit̃, q̀ oĩs syllogismus tenet in uirtute dici de oĩ uel de nullo, dẽt intelligi,

quod

ꝙ oĩs syllogismus est euidẽs aliquo dictorum principiorũ:& hoc quantũ ad illationẽ conclusionis. & dico notabiliter aliquo, quia nõ oportet, ꝙ ambo principia illa applicentur ad eundẽ syllogismũ. Nunc ponuntur cõclusiones.¶ Prima est,ꝙ oĩs syllogismus in aliquo quattuor modorum primæ figuræ tenet directè & immediatè uirtute alicuius dictorũ principiorum. ꝓbatur exẽplificando, quia si omne.b. est.a. & omne.c.est.b.sequitur, quòd omne.c.sit.a. & tenet uirtute aliquorum quæ significant prædicatum dici de omni illo, de quo dr̃ subiectũ. & iõ quia subiectum accipitur dici de.c.oportet, ꝙ uirtute sigñationis maioris ꝑdicatũ vniuersaliter dicat̃ de.c. & maior sic significat uirtute huius signi omnis, ꝙ distribuit subiectum. Similiter potest exẽplificari de negatiuis,ostendẽdo sic. Nullum.b.est.a. ista est maior & ratione signi significat prædicatum negari de omni illo,de quo dr̃ subiectum. Iõ si subm sumatur dici de aliquo, ut oẽ.c.est.b.seqtur uirtute significationis maioris,ꝙ nullum.c.est.a. Scđa cõclusio est, ꝙ syllogismi secundæ & tertiæ figuræ non tenent directè & immediatè uirtute istorũ principiorũ.probatur: quia ad hoc,ꝙ directè sit adiectio dictorũ principiorum oportet, ꝙ de aliquo subiecto vniuersaliter sumpto dicat̃ ꝑdicatũ. & ꝙ illud subiectũ sumatur dici de aliquo alio modo. sic nõ est in scđa nec in tertia figura:qa terminus medius ꝑdicat̃ in utraque ꝑmissa: & terminus distributus nunquam prædicatur de aliquo in præmissis: ita etiam in tertia figura terminus distributus semper subijcitur respectu sui prædicati: & nunquam prædicatur de aliquo alio. Ex quo sequitur, ꝙ syllogismi secundæ, & tertiæ figuræ sũt imperfecti & incuidentes: fiunt tamẽ euidentes per primam figurã.

Secundo sequitur, quòd inductio non est consequentia euidens,quia singulares ex quibus infertur vniuersalis non significãt istas esse oẽs singulares istius vniuersalis igit̃ ad ipsas non sequit̃ vniuersalis euidenter. Tertio sequit̃, ꝙ consequẽtia in qua ex esse unius rei sequitur esse alterius: aut ex non esse vnius esse alterius, non est consequẽtia simpliciter euidens & perfecta.probatur:quia talis est minus euidens

dens quàm syllogismus factus in secunda uel tertia figura. & tamen talis syllogismus non est simpliciter euidens & perfectus.¶Tertia conclusio est, quòd syllogismi secundæ & tertiæ figuræ mediatè & indirectè tenent uirtute dici de omni & de nullo, exponendo prædicto modo. Probatur, quia aliter sequitur, quod ex puris particularibus indefinitis & singularibus posset fieri bonus syllogismus in secunda & tertia figura, quod est falsum. secundo, quia syllogismi primæ figuræ tenent immediatè & directè uirtute dictorum principiorum. igitur syllogismi secundæ & tertiæ figuræ tenent indirectè & mediatè. tenet consequentia. quia isti syllogismi in secunda & tertia figura reducuntur ad illos de prima figura. tertio patet exemplariter arguendo in cesare. Nullus lapis est animal: omnis homo est animal: igitur nullus homo est lapis. Certum est, quòd nulla fit sumptio sub termino distributo, nisi indirectè. & ideo si conuertatur maior simpliciter, iam erit sumptio directa sub termino distributo: ut si ista nullus lapis est animal conuertatur in istam, nullum animal est lapis, tunc fiet directa sumptio argumentando in celarent.¶Quarta cóclusio est, q aliquis syllogismus expositorius tenet in uirtute dici de omni, & dici de nullo. & nõ est dubium, quin omnis syllogismus expositori⁹ teneat uirtute dictorũ principiorum, si est bonus. tamẽ dico specialiter propter syllogismos expositorios, qui fiunt de rebus illis, quarum una est eadem cuilibet diuersarum rerum: in quibus syllogismus expositori⁹ non valet nisi reguletur virtute alicuius dictorum principiorum. ver. g. non sequitur, iste Deus est pater: iste Deus est filius. ergo filius est pater: non ualet syllogismus, nisi maior reguletur per dici de omni isto modo. Omne quod est iste Deus est pater: & tunc maior esset falsa. ¶Ad rationes. ad primam negatur consequẽtia. ad probationem dico, q si per dici de omni, intelligas propositionem uniuersalem: tunc dico, quòd hoc non sufficit ad ueritaté syllogismi: sed requiritur ad dici de omni propositio vniuersalis: & cum hoc quòd ipsius subiectum accipiatur dici de aliquo alio, de quo

con-

concludetur prædicatũ vniverſalis, & oportet quòd ſubiectum vniuerſalis debite ſumatur, vt dicatur de alio ſecundum regulas poſitas in primo huius: & tunc iſta p incipia ſuffic ient ad bonitatem ſyllogiſmi. ¶. Ad ſecũdam negatur cõſequentia: quia licet prædicatum particularis dicatur de quolibet contento ſub ſubiecto, tamen hoc non ſignificatur formaliter per propoſitionem particularem vel indefinitam. Vnde bene ſignatur per vniuerſalem .ſ. quòd prędicatum dicatur vniuerſaliter de ſubiecto: & ideo non eſt ſimile de vniuerſali & particulari. ¶ Ad tertiam ſyllogiſmi ſecundæ & tertiæ figure: dico, quòd illi ſyllogiſmi ſecundæ & tertiæ figuræ tenent indirectè & mediatè per dici de omni & de nullo: ſed ſyllogiſmi primæ figurè tenent directę. ¶ Ad quartum de ſyllogiſmo expoſitorio dicetur poſtea.

¶ Ad quintam dico, quod ſunt principia complexa p ſe manifeſta & ſupponenda in iſta ſcientia, eo quòd explicant ſignificationẽ terminorum, quæ præſupponenda eſt in omni ſcientia & cæt.

Quæſt. VIII.

QVæritur octauo. vtrũ dici de omni ſit aliquid. vel aliqua. ſcilicet utrum prædicatum dici de ſubiecto uniuerſaliter sũpto ſit p̃dicatũ uel ſubiectũ, aut ambo ſimul uel diſpoſitio inhærens prædicato: uel ſignificabile complexũ præter iſta? ¶ Arguitur q̧ non ſit prædicatum: quia tunc ſequeretur quandocunque prædicatum eſſet: eſſet dici de ſubiecto uniuerſaliter sũpto. modo conſequens eſt falſum: quia prædicatum manebit: quando tamen nõ erit dici de ſubiecto uniuerſaliter ſumpto: quando ſignum uniuerſale remouetur manente propoſitione indefinita. ¶ Secundo ſi dici eſſet prædicatum: ſequeretur, quòd qui intelligeret p̄dicatum, intelligeret etiam prædicatum dici uniuerſaliter de ſubiecto, conſequens eſt, falſum: quia prædicatũ poteſt intelligi ſiue dicàtur de ſubiecto ſumpto uniuerſaliter, ſiue particulariter. ſiue indefinitè. Probatur cõſequentia: quia ex quo iſta ſunt eadem: qui intelligit, unum ſimul intelligũt & reliquum. ¶ Tertio arguitur, quòd ſit ſignificabile comple-

plexè: quia ista propositio dici vniuersaliter de subiecto plus significat q̃ isti duo termini prædicatũ & subiectũ. igitur præter significata illorũ terminorũ corrñdet aliqđ aliud significatum dictæ propositioni, & non aliud q̃ significabile complexe per propositionem .s. prædicatũ dici de subiecto: quia illo significabili posito redditur propositio uera, & ipso non posito adhuc positis subiecto & prædicato propositio non est uera.

4 ¶ Quarto ad hoc, quòd ista propositio sit uera, prædicatum dicitur de subiecto. non sufficiunt prædicatum & subiectum: sicut ad ueritatem istius, homo est albus non sufficiunt homo & albus. Dico igitur præter ista duo requiritur aliquod aliud: ut puta hominem esse album: aut præminem esse album: aut prædicatum dici de subiecto: & sic de similibus.

5 ¶ Quinto sicut talibus propositionibus non correspondet significabile complexe per propositionem: sed res significata per subiectum. tunc quæro quid correspondet isti: Si asinus uolat, asinus habet alas: & nó potest dici, quòd asinus: quia posito quòd nullus asinus esset in rerum natura: adhuc propositio ista esset uera, & non propter aliud quàm propter significabile complexè quod sibi correspondet. igitur &c.

¶ Oppositum arguitur: quia in dictis secundum quid est idem ipsum & esse ipsum, ut hominem & esse hominem. sed in dictis secũdum accidens non est idem ipsũ: & esse ipsum ut album, & esse album: quia esse album est albedo. Modo omnis propositio uel est facta ex terminis absolutis: uel ex terminis concretis. si ex terminis absolutis, igitur sibi correspondet significatum per subiectum. si ex terminis cõcretis, sibi correspondet accidens uel dispositio connotata per illos terminos.

¶ In quæstione primo dicentur aliqua & improbabitur vna opinio. Secundo respondebitur ad quæsitum.

QVANTVM ad primũ: notandum, quòd istud dictum dici de omni, uel aliud, ut hominem esse album quandoque accipitur materialiter, & tunc sibi correspondet una propositio: ut homo est albus. & alio modo accipitur significatiuè: & sic dicit Aristot. 5. metaphy. capitu. de ente. quòd idem est uadere, & esse uadens. & quòd idem est secare, & esse

secans.

ſecans. Ex quo ſequitur, ꝙ ſignificatum corrñdens illi dicto, ſ. eſſe ſecans, vel dici de omni eſt aliquid, aliter. n. iſta propoſitio affirmatiua, eſſe ſecans & eſſe agens. eſſet falſa, ſuppoſito igitur, qđ ſignificatum per talem propoſitionem ſic ſiue per tale dictum ponitur iſta concluſio, ꝙ ſignificatum correſpõdens propoſitioni non eſt ſignificabile complexè ꝑ propoſitionem, quod quidem ſignificabile non eſt res ſignificata per ſubiectum, aut ꝑ prædicatum, aut diſpoſitio alteri eorum inhærens, cuius tamen oppoſitum multi ponunt. Dicunt. n. ꝙ iſti propoſitioni Deus eſt, correſpõdet ſignificabile complexè: puta Deum eſſe, Probatur concluſio, quia vel tale ſignificabile eſt dependens a Deo, vel independens, ſi independens, tunc ſequitur, ꝙ ipſum eſt prima cauſa, quod eſt impoſſibile. Et cõfirmatur, quia in illis ſignificabilibus cõplexis vnum eſt cauſa alterius, ut ſolem eſſe lucidum eſt cauſa huius, quod eſt lunam eſſe lucidam tunc igitur in ordine tali cauſarum eſt proceſſus in infinitum, & hoc non valet vt patet 2. metaph. igitur aliquãdo erit ſtatus, & per conſequens illud ſignificabile cõplexè ad quod eſt ſtatus erit prima cauſa, & per conſequẽs præter Deum eſſet ponere aliam primam cauſã. ¶Si dicetur quòd illud ſignificabile ſit dependẽs a Deo, tunc ſequitur quòd Deus poſſit ipſum annihilare ſaluatis quibuſcunq; alijs reb. & poterit ipsũ ſaluare alijs reb. annihilatis. Ponatur igitur, quòd ſeparet albedinẽ ſortis a ſorte manente ſortem eſſe album, tunc ſequitur, ꝙ ſortes eſt albus, & ꝙ nulla erit albedo, & per conſequens ſortes erit albus ſine albedine, quod implicat. ¶Secundo, ꝙ ſi ad hoc quòd ſortes ſit albus requiritur qdam modus ſe habendi præter ſortem & albedinem. ſ. ſortem eſſe album, tunc iſte modus ſe habendi aliter ſe habebit ad ſortem, & aliter ad albedinẽ. Et quæro de illis modis hñdi, quorũ vnus aliter ſe habebit ad ſortem & aliter ad albedinem, vtrum illi modi ſe habeant aliter & aliter per ſe ipſos aut per alium modum ſuperadditum, ſi per ſeipſos, tunc eadem ratione erit ſtãdum in primo, ſcilicet, ꝙ albedo per ſeipſam ſine diſpoſitione addita inhæret ſorti, ſi per modos alios,

tunc

tunc in illis modis aliter se habendi erit processus in infinitum, quod est impossibile. ¶Tertio, si ita esset, sequeretur, q̄ essent infinita talia significabilia complexa perpetua independētia a Deo, quorum numerum Deus non pōt mutare uel annihilare, cuiusmodi essent ista, Deum esse, Deum posse producere, & sic de singulis.

¶Quarto, quia inter ista esset ordo perfectionis vel nō ¶Iterum quæritur de significatione huiusmodi significabilium complexè in comparatione ad materiā. ¶Itē vtrum complexè significabilia possunt replere vacuū. ¶Item an sint substātię, vel accidentia ubi sunt, & quando, & ita de alijs de quibus non apparet verisimilis responsio. ¶Iterum quia frustra ponitur talis multitudo quando omnia possunt saluari melius, non ponendo talem multitudinem, ut patet primo physicorum. Modo omnia possunt melius saluari, igitur. Et hoc de pri.

QVANTVM ad scđm, notandum, q̄ quædam est propositio cathegorica & alia hypothetica, item quædam est cathegorica de inesse, & alia modalis. Illarum de inesse quædam est de terminis absolutis, alia de terminis connotatiuis, & hoc dupliciter, quia quædam ē de terminis positiuis. alia de terminis priuatiuis. Item quædam de futuro, & alia de præterito, quædam de possibili. Et hypotheticarū quædam est condōnalis &c. ¶Scđo notandum, q̄ terminorū connotatiuorū quidā sunt qui connotant dispositionem superadditam & distinctam a subiecto, ut iste terminus album, alij connotant subiectum quodammodo se hr̄e, licet nō per dispositionem superadditam, ut scđm aliquos iste terminus figura supponit pro re figurata connotando ipsam aliter se hr̄e, & non per dispositionē additam. ¶Tertio notandum, q̄ in propositio[n]ion inueniuntur duplices termini, quidam qui sunt ut subiectum & prædicatum, & sunt termini cathegorematici, vt signa vniuersalia particularia copula uniuersalis, & coniunctiones & huiusmodi, & istis terminis non correspondet aliquod significatum aliud a significatis terminorum cathegorematicorum, sed per ipsos intellect⁹ aliter intelligit & apprehendit eandē rē. & ita eadē res sign̄atur p̄ ambo cōdetermi-

natia, quia intellectus diuersimodè concipit propter diuersitatē syncathegorematum. ¶ Nunc ponuntur conclusiones. Prima est, quod propositioni cathegoricæ de præsenti affirmatiuæ factę ex terminis absolutis correspondet significatum p subiectum. Verbi gratia. dico, quod significatum correspondens isti propositioni. homo est animal est homo. & ideo hominem esse animal est homo. & Deum esse est Deus, & sic de singulis. probatur. quia homo est illud quod est per suam essentiam. modo homo est animal per suam essentiam. igitur hominem esse animal est homo. nec ista consequētia valet. hominem esse animal est hominem esse corpus: igitur qui cognoscit hominem esse animal cognoscit hominem esse corpus, vel cōtra. & saltem si arguatur econtra, consequentia non valet. ¶ Secūda conclusio est, quod si propositio cathegorica affirmatiua de p̄senti sit composita ex terminis connotatiuis, quia nō cōnotant dispositionem additam: vel ex terminis priuatiuis: significatum correspondens tali propositioni est significatum subiecti: vt fortem esse figuratum est sor. hominem esse risibilem est homo. & ita de similibus. Exemplum de, priuatiuis, vt homo est cæcus, ista significat, hominem esse, & hominem esse aptum ad videndum, & hominem non habere uisum. modo hominē esse: est idem quod homo. similiter hominem esse aptum ad videndum est homo: quia accipiendo illa nō est res alia ab homine apto. similiter hominem non uidere non est aliud nisi deficere a debito in esse. Et iō si sit aliquis homo qui non uideat: tunc hominem non uidere, est homo. & si nullus homo sit, qui nō uideat: tunc hominem non uidere nihil est. Ex quibus sequitur, quod hominem esse cæcum est homo, & ita de alijs priuatiuis. ¶ Tertia conclusio est, quod si propositio cathegorica affirmatiua de pręsenti sit composita ex terminis connotatiuis, quia connotant, dispositiōes additas suis subiectis, tunc tali propositioni correspondet significatum. s. dispositio connotata per illū terminum: ut isti propositioni homo est albus: correspōdet pro significato albedo hominis: & ideo hominē

esse album est albedo hoīs, & per consequens albedo. & non sequitur econtra, qa nō conuertitur. Quarta cōclusio est, ꝙ non oportet ꝙ propositioni negatiuæ correspō deat aliqđ significatū. & ideo chimerā non esse hyrcocerruum, nihil est. Similiter sortē non esse asinum. si sortes sit: est sortes. si sortes non sit: tunc nihil est. & sic de alijs negatiuis. ¶Quinta conclusio est, ꝙ non oportet, ꝙ propositioni de possibili corrn̄deat aliquod significatum, sed sufficit, quòd possit correspondere. ¶Secundo de propositione de pręterito non oportet, ꝙ sibi correspondeat significatum, sed quòd aliàs correspondebat conformiter de futuro, quòd sibi correspondebat significatum.

¶Quarto de conditionali dico, ꝙ non oportet, ꝙ sibi correspondeat significatum, nisi conditionaliter, & ideo asinum habere alas si volaret. non est nec erit aliquid, sed esset asinus si volaret. ¶Similiter de desiunctiua: quia ei non correspondet significatum nisi disiunctiuè, vt isti, sortes est, uel sor. non est. si sor. sit, correspōdet sor. si sor. non sit, nihil correspondet. & per hoc potest dici de oībus alijs. Patet igitur, ꝙ prædicatum dici uniuersaliter de subiecto non est aliud quā prædicatum. ¶Tunc ad rationes, ad primam negatur consequentia. quia licet prædicatum & prædicatum dici de subiecto sint idē, non sequitur, ꝙ quandocunq; erit prædicatum, ꝙ tunc erit ṕdicatum dici de subiecto vniuersaliter sumpto. quia sicut contingit, ꝙ albū erit quando nō erit album esse, ita debet cōcedi, ꝙ prædicatum dici vniuersaliter de subiecto erit quando nō erit prædicatum. ¶Ad secundam responsum fuit in responsione præcedēti. ¶Ad tertiam dico, ꝙ ista propositio plus significat, nō quòd sibi respondeat aliud significatum, sed quòd intellectus aliter per ipsam concipit propter syncathegoremata, ¶Ad quartam dico, ꝙ ad hoc quòd homo sit albus, nō requiritur aliqua res alia a sorte & albedine. sed sufficit sor. & albedo in gradu sufficienti ad denotandum præsentem sortem, hoc est sortes, scilicet existens in eo secundum * se, & quòd natura albedinis non transmutatur seu variatur per agens super naturale, quia de natura albedinis est inhęrere subiecto, & ideo pręter ipsam non oportet addere istam inhæ- *Sitū.

rea-

rentiam distinctam. ¶ Ad qn tam dictum est, & sic sit dictum ad quæsitum.

Quæstio. IX.

QVæritur nono, Vtrum ista regula sit uera, quæcunque vni, & eidem sunt eadem: ista inter se sunt eadem? Arguitur primo, quod non. quia ad veritatem regulæ, requiritur, quòd aliqua essent eadem inter se. modo hoc est falsum. quia sequitur sunt eadem inter se. igitur sunt entia. & per consequens diuersa à se inuicem. ¶ Secundo vel ista regula intelligitur copulatiuè vel disiunctiuè, non copulatiuè: quia duę medietates coniunctiuè sumendo sunt eædem toti, qa sunt totum, & tamen non sunt eædem inter se. vt diuisiuè, quia sor. & plato diuisiuè loquendo, sunt eadem vni & eidem numero. Nam sor. est idem uni, & eidem numero, scilicet sibiipsi. & Pla. est idem uni & eidem numero, scilicet sibiipsi. igitur sor. & Pla. sunt eadem vni & eidem numero. & tamen sor. & pla. non sunt idē inter se. ¶ Tertio arguitur per instantiam in diuinis: quia pater in diuinis est idē essentiæ diuinæ: similiter filius est idem illi eidem essentiæ. tamen pater & filius non sunt idem inter se.

2

3

4

¶ Quarto, quia sicut sor. est albus: & plato est albus: igitur sor. & pla. sunt albi: & ita sequitur in proposito sor. est idem vni, & eidem numero. & plat. est idem vni, & idem numero. igitur sor. & plato sunt idem vni, & eidem numero.

¶ Oppositum arguitur per Aristot. quia per istam regulam uidetur probare conuersionem vniuersalis negatiuę, similiter uirtute eius regulæ tenet syllogismus expositorius. ¶ Nota, quòd terminus pluralis numeri, vel etiam copulatus aut disiunctus potest exponi secūdum duplicem sensum. vnus sensus est diuisus, & alter cōpositus. ver. g. dicendo. a. & b. valent decem solidos. secundum sensum diuisum. sensus est quòd. a. ualet decem solidos & b. decem solidos. secundum sensum compositum sensus est, quòd a. & b. simul sumpta ualent decem solidos. Ex quibus potest inferri primo, quòd in creaturis non sunt aliquæ res eędem uni & eidem vel etiam eædem inter se loquendo secundum sensum

diuisum.patet quia in creaturis nullus est eadem cuilibet diuersarum rerum. & dico notabiliter in creaturis, quia in diuinis eadem res.scilicet essentia diuina est eadem cuilibet diuersarum rerum.& hoc secundum sensũ diuisum, vt arguebatur ante oppositum. sed in creaturis bene inuenitur, quod diuersæ res sunt eædem vni & eidem rei.loquẽdo secundum sensum compositum sicut duę medietates continui sũt illud continuum.¶Item notandum, quòd quandocunque de terminis significatiuis sumptis uerificatur hoc prædicatum idem numero quemadmodum dicimus, quòd homo & animal sunt idem numero, illa erunt unum numero. Et si obijciatur, quòd talis locutio esset incongrua. ex quo uerbum esset pluralis numeri: & res significata per subiectum esset una res & idem numero. ¶Respondetur, quòd non est incongrua propter istam causam. quia incongruitas orationis non attenditur penes res significatas per terminos:sed penes modos significandi terminorum. & ideo licet significata sint eadem: tamen quia termini sunt plures significantes eandem rem locutio est cõgrua. ex quo sequitur, quod ista cõsequentia non ualet. a. & b. sunt.igitur a.& b. sunt entia: posito casu quòd a. & b. supponatur pro una re indiuisibili: ut puta pro intellectu: tunc antecedens est uerum, & consequens est falsum.

¶Secundo sequitur, quod ista consequentia non ualet. a.est causa istius. & a.est causa illius. igitur.a. est cã istorum. posito casu quòd iste vocetur interfector qui potest alicui constituto in extrema necessitate subuenire,& non subuenit:immo per contemptum remouet adiutorium. suum ab illo. Isto supposito ponitur quòd sint.x. constituti ĩ extrema necessitate.quorum cuilibet sor. põt subuenire & non duobus.tunc isto casu posito non subueniat sor.alicui istorum. tunc antecedens dictæ consequentiæ est verum, & consequens falsum.quia cuiuslibet istorum sortes est interfector. quia vnius est interfector:cum potuit vni subuenisse,& nõ magis vnius quam alterius. igitur cuiuslibet illorum decẽ sor.est interfector. tamẽ non sequitur. igitur duorum sor. est interfector: quia nullis duobus sor. potuit subuenire.Istis præmissis dico, quòd

regu-

regula sic est exponenda. quicunque duo termini dicuntur idem alicui tertio termino supposito pro vna re demonstrata, & pro illa sola illi termini dicerentur de se inuicem, ut si isti termini album & animal dicantur idem huic termino sorti, illi termini dicerentur de se inuicem. & hoc est intelligendum. videlicet in quibus vna res non est eadem cuilibet diuersarum rerum.

¶ Nunc ad rationes. ad primam dico, quòd regula de virtute sermonis non est vera sed ad sensum prædictum scilicet quòd si aliqui duo termini dicantur de vna re demonstrata, illi termini dicentur de se inuicem. sicut sequitur. sor. est albus sortes est animal. igitur animal est album: ¶ Ad secundam intelligitur coniunctim uel diuisim res. Dico, quòd non intelligitur: diuisim loquẽdo. Ad probationem dico, quòd ista cõsequentia non ualet. sor. est idem uni numero & plato: igitur ambo sunt eadem vni & eidẽ numero. nisi diceretur quod ista dictio, ambo. faciat stare terminum cõfusè tantum. ¶ Ad tertiam ista ratio fuit soluta prius. ¶ Ad quartam sicut ad secundam. Et sic patet ad quæsitum.

Quæst. X.

QVæritur decimo. vtrum in omni bona consequentia ex opposito consequentia inferatur oppositum antecedentis? Arguitur quòd non. quia tunc sequeretur, quòd uniuersalis affirmatiua posset conuerti simpliciter in vniuersalem affirmatiuam consequens est falsum. per Aris. in litera. consequentia probatur arguendo sic. omne. a. est b. igitur omne. b. est. a. quia ex opposito cõsequẽtis scilicet nullum. b. est a. sequitur oppositum antecedentis, scilicet nullum. a. est. b. ¶ Secundo, quia si ex opposito cõsequẽtis potest inferri oppositum antecedentis, hoc esset pro tanto: quia oppositũ consequentis repugnaret antecedenti: sed propter hoc nõ: quia ista est bona cõsequentia tantum pater est igitur non tantum pater est, & tamen oppositũ consequentis non repugnat antecedenti: immo est idem cũ antecedẽte. ¶ Tertio, quia ista est bona consequentia. Nullus homo currit. igitur quidam hõ non currit. & tamẽ ex opposito consequentis non infertur oppositum antecedentis. vnde non sequitur. Omnis ho-

homo currit. igitur quidã homo currit. vnde posito casu, ꝙ nulli essent hoĩes, nisi mulieres currẽtes, tunc antecedens esset verum, & consequens falsum. ¶Quarto si illud sufficeret ad bonitatem consequentiæ, sequeretur ꝙ ista consequentia esset bona. tu es vel tu nõ es asinus igitur tu es asinus. consequens est falsum. quia istius consequentiæ añs est uerum, & cõsequens falsum. ꝓbatur consequẽtia: quia det̃ oppositum consequentis. s. non tu es asinus, ad quã sequitur. igitur non tu es asinus. vel tu non es asinus: per istam regulam ꝗlibet propositio infert seipsam cum qualibet alia in vna disiunctiua. modo istud cõsequẽs ultimum contradicit primo añti: qa non potest uerιori modo dari cõtradictio, quã ꝓponendo negationem toti propositioni. ¶Oppositũ arguitur per Arist. in littera, vbi ꝑ hoc probat conuersionem vniuersalis negatiuæ. ¶In q̃stione primo videbitur quid requiritur ad bonitatẽ consequentiæ. In secundo videbitur quid consequentia, & qualiter diuiditur in suas species. Tertio de quæsito. & quarto adiungentur quædam aliæ regulæ.

QVANTVM ad primũ est sciendum, ꝙ triplex est modus dicendi. ¶Primus modus est, ꝙ ad bonitatem consequẽtiæ requiritur, & sufficit, ꝙ impossibile est antecedẽs esse verum, & consequẽs falsum. ¶Secundus modus dicendi est, quòd ad bonitatem consequentiæ requiritur & sufficit, ꝙ impossibile est sic esse, sicut significatur per antecedens, quin sic sit, sicut significatur per consequens. ¶Tertius modus est, ꝙ ad bonitatem consequentiæ requiritur & sufficit, qđ impossibile est antecedente & consequente simul formatis antecedẽs esse verum, & consequẽs falsum. ¶Contra primum arguitur, ꝙ ista consequentia est bona. Omnis ꝓpositio est affirmatiua. igitur nulla ꝓpositio est negatiua. & tñ antecedens est possibile esse uerum. & impossibile est consequens esse uerũ. igitur illud nõ sufficit ad bonitatem consequentię, quòd ista sit bona. probatur, quia ex opposito consequentis infertur oppositum antecedẽtis: quia si aliqua propositio est negatiua, sequitur quòd non omnis propositio est affirmatiua. quæ est opposita antecedentis. & quòd antecedens potest esse uerum patet per corruptionem om-

nium

nium propositionum negatiuarum. sed ꝙ consequens non potest esse uerum. probatur: quia consequens est una ꝓpositio negatiua. igit quotiescunque ipsa est: ipsa est falsa. & tamé non posset esse vera, nisi ipsa existente. Igitur sequitur, ꝙ nunq̄ poterit esse uera. ¶ Cōtra secūdū modū arguitur. supponēdo, ꝙ ad veritatem propositionis negatiuæ non requiratur aliqd sic esse: sed sufficit, ꝙ non sit ita qualitercunque affirmatiua sibi contradictoria significat esse, si ipsa esset: tunc si illud sufficeret ad bonitaté consequétiæ sequeretur, ꝙ ista consequétia esset bona. Nulla chimera est hircoceruus. igitur hō est asinus. qđ est falsum: qa antecedēs est uerū: & consequēs falsum: qa impossibile est sic esse, sicut significatur per antecedens: quin ita sit sicut significatur per consequens: & hoc per te sufficit ad bonitatem consequentię. igitur consequentia dicta fuit bona. ¶ Contra tertium modum, arguitur probando, ꝙ hoc non sufficiat ad bonitaté consequentiæ: quia sit aliqua cōsequentia: cuius tam antecedens q̄ consequens est necessariū: & tamen illa consequentia non valet. igitur hoc nō sufficit ad bonitaté consequentiæ. tenet consequentia: qa ex quo tam antecedens quā cōsequens est necessarium, impossibile est quòd antecedente & consequente simul formatis antecedens sit verum & consequens falsum: quia consequens non potest esse falsum, ex quo est necessariū. probatur antecedens de ista consequentia, Deus est. igitur ista consequétia non valet demonstrata eadem. Certum est, ꝙ ista cōsequentia non valet, vt est possibile eam valere: quia tunc consequens esset falsum, & añs verū in bona cōsequentia. & ꝙ añs sit necessarium, notum est. sed ꝙ cōsequens sit necessariū, ꝓbo. quia impossibile est dictam consequentiā valere. igit necesse est sic esse, qualitercunque consequens significat: quia cōsequens non signāt aliud, nisi ꝙ ista cōsequentia non valet. & hoc de significatione materiali terminorum, & de significatione formali significat hanc esse veram. hæc consequentia non ualet. & sc̄d́m vtranque significationem consequens est necessarium. ¶ Dico igitur, ꝙ ad bonitatem consequentiæ requiritur &

ſufficit ꝙ vltimus modus. ſ. impoſſibile eſt antecedente & conſequēte ſimul formatis, quod antecedens ſit verum, & conſequens falſum: excepto uno caſu. ſ. ubi ſignificatum conſequentis repugnat ſignificationi notæ conſequentiæ: ſicut coniunctionis quæ denotat conſequentiam eſſe. ſicut in præcedenti argumento. Vnde in prædicta cōſequentia iſta dictio, igitur, denotat conſequentiam eſſe bonam: cui demonſtrationi vel ſignificationi repugnat ſignificatum conſequentis. igitur nō oportet, quòd in iſto caſu cōſequentia ſit bona. & hęc de primo.

QVANTVM ad ſecundū, notandū ꝙ conſequentia eſt propoſitio hypothetica compoſita ex antecedente & cōſequente mediante coniunctione conditionali, vel rationali, quæ denotat, quod impoſſibile eſt ipſis. ſ. antecedente & conſequente ſimul formatis, ꝙ antecedēs ſit verum, & conſequens falſum. & tunc ſi ita ſit, ſicut iſta coniunctio denotat: tūc conſequentia eſt bona: & ſi non, tunc conſequentia non valet. & dico notabiliter, quòd antecedēs ſit verum. & non debet dici, quòd antecedens poſſit eſſe uerum? quia in prædicta propoſitione. omnis propoſitio eſt affirmatiua, igitur nulla eſt negatiua, añte & conſequente ſimul formatis, añs pōt eſſe uerum, & cònſequens non pōt eſſe verum. tñ impoſſibile eſt, ꝙ añte & cōſequente ſimul formatis añs ſit uerum: & conſequens falſum: quare ſemper conſequēs repugnat añti. igit conſequente exñte ſemꝑ añs eſt verū.

¶ Secundo notandum, ꝙ cōſequentia ſic diuiditur, quædam eſt materialis: quędam formalis. conſequentia formalis eſt iſta q̄ tenet in omnibus terminis ſtante conſimili diſpoſitione & forma terminorum, & uocantur termini in propoſito ſubiecta & prædicata propoſitionum: vel partes ſubiecti & prædicati. ſed ad formā conſequentiæ pertinent omnia ſyncathegoremata poſita in cōſeq̄ntia, ut cōiūctiones, ſigna vniuerſalia, ꝑticularia negationes & hmōi. ¶ Scđo ad formā cōſeq̄ntiæ ꝑtinet copula ꝓpōnis. & iō non eſt eadem forma conſequentię ex ꝓpōnib. quarum copula eſt de ineſſe: & quarū copula eſt de mō. ¶ Tertio ad formam ꝑtinet multitudo præmiſſarum affirmatio, & negatio

gatio propositionum, & huiusmodi: & ideo non est eadem forma arguendi ex affirmatiuis & negatiuis. & ita de aliis. Consequentia formalis subdiuiditur: quia quædam est cuius antecedens est vna propositio cathegorica, vt conuersio æquipollentia & huiusmodi. alia est cuius antecedens est propositio hypothetica: & qlibet istorum modorum potest subdiuidi in plures alios modos. ¶ Sed cõsequentia materialis est illa quę nõ tenet in omnibus terminis retenta consimili dispositione & forma: ita quod non fiat variatio nisi terminorũ: & talis est duplex: quia quædam est vera simpliciter: & alia est vera vt nunc. consequentia vera simpliciter est illa quæ põt reduci ad formalem per assumptionem vnius propositionis necessariæ: & sic ista est consequentia materialis bona simpliciter. homo currit. igitur animal currit. & reducitur ad formalem ꝑ istam necessariam. Omnis homo est animal. Et ista subdiuiditur in multa mẽbra scd̃m diuersitatem locorũ dialecticorũ. ¶ Sed consequentia materialis bona ut nunc est ista, quæ põt reduci ad formalẽ per assumptionẽ alicuius ꝓpositionis cõtingentis verę. & sic posito: quod sortes est albus, ista consequentia est bona vt nunc sortes currit. igitur albũ curit: quia reducitur ad formalem per istam contingentem. sortes est albus. patet igitur quid sit consequentia. & qualiter diuiditur. & hæc de secũdo.

QVANTVM ad tertiũ ponũtur cõclusiones. ¶ Prima est, ꝙ quãdo ad antecedens sequitur consequens: non ꝙ ex opposito contrario consequentis sequatur oppositum contrarium añtis. & si sequatur. tamen hoc non sufficit ad bonitatem consequentiæ. prima pars probatur. quia sequitur. nullum animal est homo. igitur nullus homo est animal. & tamen arguendo ex cõtrario consequentis ad cõtrarium antecedentis non ualet consequentia. sicut non sequit̃. Omnis hõ est animal. igitur omne animal est hõ, & per idem ꝓbatur scd̃a pars: qa nõ sequit̃, ꝙ ista conñtia ualeat ex hoc, ꝙ ad cõtrarium cõsequentis sequat̃ cõtrariũ antecedẽtis. ¶ Scd̃a cõclusio est. ꝙ in omni bona conñtia ad oppositũ contradictoriũ conñtis sequit̃ oppositũ contradictoriũ añtis. Probat̃ ꝑ diffinitio-

diffinitionem bonę conñtię. & sit, a añs.&. b.conñs, tũc p̲ diffinitioné sequit̃ q̲ .a.&. b. simul formatis impoßibile ẽ a.esse verũ & conñs falsum . igit̃ impoßibile est, q̲ contra dictoriũ conñtis sit verũ , & cõtradictoriũ añtis sit falsũ. igit̃ p̲ diffinitionem conñtiæ contradictoriũ conñtis erit añs ad contradictoriũ añtis. & habet̃ propositũ.¶ Tertia cõclusio est, q̲ qñ ad añs seq̃tur conñs oppositũ conñtis repugnat añti: probatur, qa oppositũ conñtis non potest simul stare in veritate cum antecedéti. igitur repugnat sibi. tenet conñtia per quid noĩs repugantiæ. & antecedens apparet, quia oppositũ consequentis infert oppositum antecedentis per præ dictã regulam . igitur cum oppositum antecedentis re pugnet sibi , sequitur etiam qđ oppositum consequentis repugnabit sibi . licet non eodem modo . patet igitur qualiter ex opposito consequentis infert̃ oppositũ antecedentis.& hęc de tertio.

QVANTVM ad quartũ est prima conclusio , quod ad quamlibet propositionem implicanté cõtradictionem de forma:sequit̃ quælibet alia ꝓpositio conña formali. verbi gratia. ad istã , sortes est & sortes non est quę implicat cõtradictioné de forma , igitur hõ est asinus. vel igit̃ baculus stat in angulo . & sic de quocũq; ꝓbat̃:quia sequit̃ sortes est.& sortes nõ est.igit̃ sortes nõ est : quia a copulatiua ad alteram eius parté ẽ conña formalis:tunc reseruetur illud conñs. postea sequit̃ sortes est. & sortes nõ est:igit̃ sortes est p̲ eã dẽ regulam.& ad istã. sortes est. sequitur igit̃ sortes est, vel hõ est asinus , qa quælibet ꝓpõ infert seipsam formaliter cũ quacunque alia in vna disiunctiua . tunc arguit̃ ex consequente. sortes est vel hõ est asinus . sed sor tes nõ est , vt reseruatũ fuit prius . igit̃ homo est asinus . & sicut arguitur de ista : ita potest argui de quacunque alia. oẽs.n.istæ conñtiæ sunt formales.¶Sđa cõclusio est, q̲ ad quãlibet ꝓpositionem impoßibilem sequitur quæli bet alia propõ nõ conña for mali:sed bona conña materiali simplici.ꝓbat̃,quia illa conña est bona simpliciter , quæ põt reduci ad formalẽ ꝓassumptionem tantũ unius ꝓpositionis necessariæ. Sed consequentia qua ex impoßibili infertur alia propositio quæcunque fuerit, illa potest reduci ad formalem

per

per assumptionem unius ꝓpositionis necessariȩ. igitur talis est bona cōnña simpliciter.maior patet, per diffinitionem consequentiȩ simplicis & bonȩ. minor probatur.quia talis consequentia reducitur ad formalē ꝑ assumptionē contradictoriȩ illi⁹ ꝓpositionis impossibilis cuius contradictoria est necessaria.verbi gratia.dicendo, quod ad istam.homo est asinus. sequitur quælibet alia propositio bona cōnña simplici: vt sequitur, homo est asinus.igitur tu es romȩ: quia capiatur contradictorium antecedentis, tunc sequitur. nullus homo est asinus, & homo est asinus igitur nullus homo est asinus. similiter sequitur igitur homo est asinus a copulatiua ad alteram partem. Similiter sequit̄, hō est asinus. igitur homo est asinus, vel tu es romæ. sed nullus homo est asinus, vt iā reseruatum est. igitur tu es romæ.& habetur intentū. & sicut arguitur de ista: ita potest argui de qualibet alia. ¶ Tertia conclusio, quod ad quālibet propositionem sequitur propositio necessaria bona consequētia simplici. sed excepto casu prędicto, ubi significatū cōn̄tis repugnat significationi notȩ, cōsequentiȩ. probatur cōclusio. quia quā do ad an̄s sequit̄ cōsequens, ad oppositum consequentis sequitur oppositum antecedentis. sed ad propositionē impossibilem sequitur quȩlibet alia propositio. igitur ad cuiuslibet propositionis contradictoriam sequitur contradictorium propositionis impossibilis: & cum quælibet propositio sit alteri cōtradictoria: sequitur quod ad quālibet sequatur cōtradictorium ꝓpositionis impossibilis. & cum ista sit necessaria, sequitur quod ad quamlibet propositionem seqnitur necessarium, & habetur intentum. ¶ Quarta conclusio est, quod ad quamlibet propositionem falsam sequitur quælibet alia propō cōnña bona materiali vt nunc ꝓbat̄, qa illa est bona cōn̄tia materialis, vt nūc. quæ pōt reduci ad formalē ꝑ assūptionē propōnis contingētis, sed cōn̄tia per quā ex vna ꝓpōne falsā seq̄tur alia q̄cūq; fuerit illa, pōt reduci ad formalē ꝑ assumptionem vnius ꝓpōnis veræ cōtingētis.igit̄ &c.Maior patet ꝑ diffōnū cōn̄tiæ materialis, vt nūc. & minor ꝓbat̄ exemplificādo. posito, ꝙ sortes sedeat.dico, ꝙ ad istā sor

mouetur

mouetur, sequitur quælibet alia propositio bona consequentia materiali, vt nunc, quia per contradictoriam istius sortes mouetur, quæ est vera, ista consequētia potest reduci ad formalem, vt capiendo istam copulatiuā sortes mouetur, & sor. non mouetur, ad quam sequitur formaliter quælibet sua ꝑs, sicut prius procedebatur.

¶Quinta cōclusio, quod omnis propositio vera sequitur ad quācunque aliam propositionem bonam consequētia materiali vt nunc, probatur, quia qñ ad añs sequitur consequens, ad oppositum consequentis sequitur oppositum antecedentis, sed ad quālibet propositionem falsam sequitur quælibet alia propositio bona consequentia, vt nūc, igitur ad cuiuslibet propositionis contradictoriam sequitur contradictorium propositionis falsæ modo contradictoria propositionis falsæ est vera, igitur ad quamlibet propositionē sequitur cuiuslibet propositionis falsæ contradictoriū. Et cum quælibet propositio vera sit cuiuslibet falsæ contradictoriū sequitur, quod quælibet vera sequitur ad quamlibet aliam propositionem, & habetur intentum.

Patet igitur quomodo ad impossibile, sequitur quodlibet quandoque formaliter, & in alijs materialiter solum. s. vbi impossibile non implicat formaliter contradictionem. ¶Nunc ad rationes ad primam dico, quod debet intelligi de contradictoriè opposito, & non de cōtrariè opposito. ¶Ad secundam hoc esset, quia oppositum consequentis repugnaret antecedenti, concedo & dico, quod ista tātum pater est repugnat sibijpsi: qa implicat contradictionem, sequitur .n. non tantum pater est igitur pater ē, & nihil aliud a patre est, & ad istā, pater est, sequitur ista, filius est. igitur dicta propositio repugnat sibijpsi. ¶Ad tertiam concedo primam consequētiam, & dico, quod oppositū consequentis infert oppositum antecedentis, vnde propter hoc quod iste terminꝰ homo est generis communis non debet inferri, omnis homo currit, igitur quidam homo currit, sed debet inferri īdefinita remoto signo vt omnis homo currit, igitur homo currit. Et si apponatur signum tunc debet sumi disiunctiuè in masculino genere, vel in fęminino. Vt omnis homo currit, igitur quidam

dam vel quædam homo currit. ¶ Ad quartam negatur consequentia. Ad primam dico, quod ex opposito consequentia infert istam disiũctiuam, non tu es asinus, uel tu non es asinus, sed tunc ista disiunctiua est distinguẽda penes fallaciam compositionis & diuisionis, qa vel ista negatio, non, quæ præcedit totam copulã disiunctiuam cadit super primã partem disiũctiuæ solum, & sic est sensus diuisus, & est vna disiunctiua: quia sequitur ex opposito prædicti consequentis. Si verò capiatur in sensu composito, tunc illa negatio non cadit supra disiunctionem, & nõ supra aliquam partem disiunctiuæ, & sic non est disiunctiua, immo potius copulatiua, cum æquipolleat hypotheticę copulatiuæ, & vt sic non sequitur ex opposito dicti consequẽtis. Et sic dictum ad quæsitum sit.

Quæstio. XI.

QVæritur vndecimo, vtrum syllogismus expositorius teneat gratia formæ. Arguitur, quod non, quia ista consequentia non valet, sortis cappa est alba, sor. cappa est nigra, igitur nigrum est album, quia præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa, & tamen est iste syllogismus expositorius, quia medium est terminus discretus. ¶ Similiter non sequitur. Iste homo est bonus, iste homo est malus diuersis demonstratis, igitur bonum est malum.

2 ¶ Secundo, quia, non sequitur iste homo, vel asinus est asinus, iste homo vel asinus est homo, igitur homo est asinus. ¶ Tertio, quia non sequitur, iste homo est aĩal, iste homo est non omnis homo, igitur non omnis homo est animal. ¶ Quarto, quia non sequitur, iste homo est animal, iste homo est nullus asinus, igitur nullus asinus ẽ animal. Item non sequitur. ista secana fuit a centum annis, ista secana est hæc aqua igitur hæc aqua fuit a centum annis, quod est falsum, quia forte generata fuit per pluuiam non est diu, aut per fontes. ¶ Iterum non sequitur hæc essentia diuina est pater, hæc essentia diuina ẽ filius. igitur filius est pater. ¶ Item in syllogismis negatiuis nõ sequitur, iste hõ est animal, iste hõ non est asin⁹ igitur asinus non est animal ¶ Oppositũ arguitur ꝑ Arist. qui vr̃ probare conuersionẽ vniuersalis negatiuæ per secundam regulam. Similiter

3 4 5 6 7

probatur syllogismos tertiæ figuræ per syllogismum expositorium, & tenent virtute illius regulæ. quæcuuque vni & eidem sunt eadem, inter se sunt eadem. ¶ In ista qõne videbitur ex quib. terminis fit syllogismus expositorius, & quid sit, similiter qualiter tenet grã formę tã ĩ affirmatiuis, q̃ ĩ negatiuis.

NOTANDVM est, qđ syllogismus expositorius est ille, cuius medium est terminus discretus. Sed est notandum, q triplex est terminus discretus, vn⁹ qui sigñat vnam solam rem, ita q suæ significationi repugnat sigñare q̃libet diuersarum rerum, sine noua impositione, vel demonstratione. ¶ Alio modo dr̃ terminus discretus, qui supponit, uel sigñat unam rẽ singularem, cum hoc tñ sigñat quamlibet diuersarũ rerum, quib. illa res singularis est eadem. v.g. iste terminus hæc essentia diuina dr̃ terminus discretus, quia significat vnam solam rem singularem quæ tamen cuilibet diuersarum rerum est eadem. Et tertio modo dicitur terminus discretus, vt iste terminus secana vel cõsimilis, quæ secũdum grammaticos est terminus discretus, eo quod est terminus singularis & propriæ qualitatis, & tamen iste terminus significat successiuè quamlibet diuersarum rerum sine noua impositione, quia nũc significat aquam, quæ nunc est, & postea significabit aquam quæ postea erit omnino diuersa ab ista: tamen istæ aquæ habẽt vel habuerunt vel habebunt aliquam vnionem adinuicem propter continuam successionẽ partium sibi inuicẽ. ¶ Tunc secundum istam descriptionem aliqui soluunt quæstionem, supponendo, quod terminus, primo modo dictus discretus, est propriè discretus, & alij minus propriè: tunc dicunt, quod syllogismi facti ex terminis discretis primo modo sint syllogismi boni gratia formę, sed si fiãt ex alijs terminis nõ verè, sicut argutum fuit ante oppositum de essentia diuina & de secana. contra istud arguitur: quia tunc sequeretur, quod syllogismus expositorius non esset consequentia formalis, consequens est falsum propter duo. Primo, quia per syllogismum expositorium probatur conuersio vniuersalis negatiuæ, quæ conuersio est formalis consequentia.

Secundo, quia per ipsum pro-

probantur syllogismi tertiæ figuræ qui sunt consequentiæ formales, modo si syllogismus expositorius non esset consequentia formalis, iam consequentiæ euidentiores probarētur per principium minus euidens, probatur consequentia: quia syllogismus expositorius nō tenet gratia dispōnis vel formæ propositionum & terminorum, sed præcisè gratia terminorum, qui sic vel sic significarent, & hoc est tenere gratia materię, ut patet ex præcedenti quæstione.

IDEO dicendum est aliter quod syllogismus expositorius tenet gratia formæ in omnibus terminis, dum tamen præmissæ regulentur debitè per dici de omni, vel de nullo, ita quod terminus discretus distribuatur mediantibus istis dictionibus, quod est vt ista. sortes currit. debet resolui in istam. omne quod est sortes currit & tunc syllogismus expositorius est consequētia formalis. ¶Nota tamen, quod iste cui certum esset, quod nulla res esset eadem cuilibet plurium rerum poneret syllogismum expositoriū consequentiam formalem sine huius regulatione per dici de omni, vel de nullo, ita qđ apud istum ista consequentia esset formalis, hic homo est sortes. igitur sortes currit, sine hoc quod aliqua pręmissarum distribueretur negatiuè, vel affirmatiuè. ¶Et dico notabiliter, cui esset certum, & non cui esset euidens: quia certitudo se habet in plus, quam euidentia. Nam certitudo est ad quamlibet partem alicuius propositionis, & potest esse respectu erroris, sicut respectu veritatis, sed nihil est euidens nisi verum, & istum modum saluandi syllogismum expositorium, φ sit cōsequentia formalis, posuit Auerrois commentator super istum librum. ¶Tunc in speciali de syllogismo expositorio affirmatiuo dico, qđ in quamlibet trium figurarum potest fieri bonus syllogismus expositorius affirmatiuus. Exemplum primæ figuræ. sor. est musicus, album est sor. igitur album ē musicum. Item in diuinis quia sequitur, hæc essentia diuina est pater. filius ē hæc essentia diuina, igitur filius est pater. posito φ præmissæ regulentur per dici de omni, & tunc maior est falsa, sicut conclusio, vnde ista est falsa. Omne quod est hæc essentia diuina est pa-

ter;

ter, qa filius est aliquid q́ ē hic essentia diuina, & tñ filius non est pater. Item fiat exemplum de istis terminis secana & huiusmodi. Secana fuit a centum annis, hæc aqua est secana, igitur hęc aqua fuit a centum annis, qa si maior distribuatur, debet sic distribui. Omne quod ē secana, vel fuit secana, fuit a centum annis, & maior esset falsa. Similiter potest dici concedendo istam, hæc aqua fuit a centũ annis, quēadmodũ & ista secana fuit a centum annis, quia vtrobique est consimilis identitas .s. secundum continuam successionem partium. ¶Exemplum secundę figurę, vt album est iste homo, musicũ est iste homo, igitur musicũ est album. reducitur ad primam figuram per conuersionem maioris. ¶Exemplũ tertiæ figuræ arguendo sic. iste homo est albus, iste hō est grammaticus, igitur grā maticus est albus, & reducitur ad primam figuram per conuersionem minoris.

¶Tunc de syllogismo expositorio negatiuo dico, quod syllogismus expositorius negatiuus valet in prima figura gratia formæ maiore existente negatiua. Contra, quia non sequitur, iste pr̄ nō est filius, hæc essentia est pr̄, ergo hæc essentia non est filius. ¶Rn̄deo, quod consequentia est formalis, & sicut conclusio est falsa, ita similiter & maior si reguletur p dici de nullo, vñ maior est falsa, nihil quod est iste pater est filius, quia essentia diuina est iste pater quæ est filius. ¶Secundo dico, quod syllogismus expositorius negatiuus non valet in prima figura, si minor fuerit negatiua, & causa est, qa si minor fuerit negatiua, & maior affirmatiua, tunc maior extremitas nō est distributa in præmissis, immo stat determinatè, & tamen stat confusè & distributiuè in conclusione. modo ex non distributo nunquam sequitur distributum gratia formæ, verbi gratia non sequitur, iste homo est aīal, quidam asin⁹ non est iste hō, igitur quidā asinus non est animal, immo stat, quod omnis asinus est aīal. ¶Tertio dico, quod talis syllogism⁹ bene valet ad concludendum indirectè. v. g. iste homo est animal, quidam asinus non est iste hō igitur quoddā animal nō est asinus. Et per idem potest dici de secunda & tertia figura. ¶Ad rationes ad primam dico, quod iste terminus

nus complexus.fortis cappa. qui est medium dicti syllogismi, non est terminus discretus, immo est terminus communis: ideò non est syllogismus expositorius.

¶ Ad secundam dico, quod non est syllogismus expositorius. quia terminus discretus qui ibi medium non significat:ut demonstrat idem in vtraque præmissa. ideo medium sumitur æquiuocè in maiori & minori propter diuersitatem demonstrationis. ¶ Ad tertiam, dico quod debet concludi. igitur aliquid quod est non omnis homo est animal. ¶ Ad quartam dico, quod debet inferri ista. igitur aliquid quod est nullus asinus est animal. ¶ Ad quintam negatur consequentia.tamen nulla illarum esset concedenda, si sumeretur distributiuè:& tunc valeret consequentia. ¶ Ad aliàs dictum est in quæstione. Et sic sit dictum ad quæsitum.

Quæst. *XII.*

QVæritur duodecimo, vtrum omnis propositio vniuersalis negatiua conuertatur simpliciter? Arguitur, quod non quia vniuersalis affirmatiua non conuertitur simpliciter igitur nec vniuersalis negatiua. tenet consequentia: quia affirmatiua est potentior in inferendo. cuius signum est: quia ex puris affirmatiuis bene sequitur cōclusio. sed nunquam ex puris negatiuis. ¶ Secundo; quia ista est vniuersalis negatiua, omnis homo animal non est. & tantum non conuertitur simpliciter. igitur omnis [illegible]niuersalis negatiua conuertitur simpliciter.maior probatur, quod sit vniuersalis: quia ibi subijcitur terminus communis signo vniuersali determinatus:sed quod sit negatiua apparet: quia copula negatur. & minor apparet: quia sua conuertens est falsa. scilicet ista nullum animal est homo. & si dicatur quòd debet conuerti in istam.omne animal homo non est. ita quod prædicatum sit non distributum in vna, sicut in reliqua. hoc non ualet: quia ista. omnis phœnix animal est.& tamen si sic conuertetur sua conuertens esset falsa. scilicet omne animal phœnix nō est. ¶ Tertio, quia ista est vera: nullum generandum est homo. & tamen sua conuertēs est falsa. scilicet nullus hō est generandus. ¶ Quarto,

nihil & chimera sunt fratres. debet explicari in istā Nullum aliquid & chimera sunt fratres. & conuertitur in istam, nulli fratres sunt aliquid & chimera, & consimiliter exemplificetur suo modo de copula & prædicato.

¶ Secunda regula est, quod quandoque omne signum positum a parte subiecti in conuersa manere a parte prædicati in conuertente. scilicet quando subiectum est terminus communis restrictus per signum vniuersale ad vnum genus tantum & tamen sit communis generis, vt nullus homo est mulier. igitur nulla mulier est nullus homo. ¶ Tertia regula. quod quando oportet mutare signum secundum declinationem grammaticalem propter diuersitatem subiecti vel prędicati in numero, vel in genere. vt ista, nullus homo est capra: conuertitur in istam nulla capra est aliquis homo. & sic ibi mutatur vnum genus in aliud.

¶ Quarta regula, quod signum positum a parte subiecti debet addi illi toti, quod sequitur copulam: quando de subiecto fit prædicatum: quia illud totum sequens est prędicatum, & quia quandoque hoc non potest fieri conuenienter per terminos iā positos. igitur oportet addere istas dictiones, quod est. ad hoc, quod conuenienter possit fieri distributio. & hoc contingit ad propositum in quatuor casibus. ¶ Primo quando prædicatum propositionis vniuersalis est terminus discretus. vt dicendo. Nullus equus est Sortes: bene potest conuerti in istam. sortes non est equus. tamen ista non est cōuersio simplex ideo additis illis dictionib. debet conuerti in istam: nihil quod est sortes est equus.

¶ Secundo, quando verbum ponitur in propositione, q̄d non habet participium sui temporis in quod potest explicari, vt dicendo. Nullus homo diligitur a suo inimico: quia istud verbum diligitur non habet participium præsentis temporis: ideo debet conuerti in istam: nihil quod diligitur a suo inimico est homo. ¶ Tertio quando prædicatum distribuitur negatiuè vt ista. nullus homo est nullum animal. conuertitur in istam. nihil quod est nullum animal est homo.

¶ Et quarto, quando prædicatum distribuitur affirmatiuè, vt nullus homo est omnis hō conuertitur in istam: nihil quod est omnis homo

est homo: & si sint aliqui modi inconsueti, tunc illi sunt reducibiles ad istas. ¶Tunc ad rationes negatur consequentia: quia licet affirmatiua sit æque potens quantum est ex parte subiecti, sicut est vniuersalis negatiua. non tamen quantum est ex parte pdicati. eo quòd eius prædicatum non distribuitur. ¶Ad aliàs dictum est in quæstione & sic dictum ad quæsitum.

Quæst. XIII.

QVæritur Decimo tertio. Vtrum omnis propositio particularis affirmatiua possit conuerti simpliciter in particularem affirmatiuam? Arguitur, qđ non, quia hęc est vera. Aliquod monstrum intenditur a natura, vt potest probari expositoriè sic: hoc intenditur a natura: hoc est monstrum: ergo monstrum intenditur a natura. & tamen sua conuertens esset falsa: quia natura non intendit monstrum, vt patet. 2. physicorū. ¶Secundo, quia ista est uera. Aliqua species est homo & tamen sua conuertens esset falsa, scilicet aliquis homo est species. ¶ Tertio, quia ista est vera. tantum aliquod animal est homo. & tamen sua conuertens est falsa, scilicet aliquis homo est tātum animal. immo omnis homo est animal. ¶Quarto de ista populus currit, posito quod vna multitudo hominum currat: & ista est vera. populus currit: & tamen sua conuertens est falsa, scilicet aliquod currens est populus. vel igitur currens est populus. vel etiā ista aliqua currentia sunt populus: quia si conuertatur in istam, aliqua currentia sunt populus. tunc quæro de conuersione istius. Exercitus est rotundus quæ non conuertitur in istam. aliquod rotundum est exercitus. nec in istam, aliqua rotunda sunt exercitus: quia possibile est exercitum esse rotundum, nulla re existente rotunda, quę est in exercitu. ¶Quinto ista est vera. Marcus & Tullius sunt. posito quod ista nomina Marcus & Tullius sint synonima: & tamen sua conuertens est falsa, scilicet entia sunt Marcus & Tullius: quia eadem res est Marcus & Tullius. nisi poneretur quod duæ medietates essent Marcus & Tullius: sed hoc non valet, supposito, quod ista nomina supponunt pro una re indiuisibili. ¶ Sexto dubitatur de conuersionibus propositionum,

sufficit ꝙ vltimus modus . s. impossibile est antecedente & consequēte simul formatis, quod antecedens sit verum, & consequens falsum : excepto uno casu.s. ubi significatum consequentis repugnat significationi notæ consequentiæ:sicut coniunctionis quæ denotat consequentiam esse. sicut in præcedenti argumento . Vnde in prædicta cōsequentia ista dictio, igitur,denotat consequentiam esse bonam : cui demonstrationi vel significationi repugnat significatum consequentis. igitur nō oportet,quòd in isto casu cōsequentia sit bona.& hęc de primo.

QVANTVM ad secundū, notandū ꝙ consequentia est propositio hypothetica composita ex antecedente & cōsequente mediante coniunctione conditionali, vel rationali, quæ denotat, quod impossibile est ipsis.s. antecedente & consequente simul formatis, ꝙ antecedēs sit verum, & consequens falsum. & tunc si ita sit, sicut ista coniunctio denotat : tūc consequentia est bona : & si non,tunc consequentia non valet. & dico notabiliter, quòd antecedēs sit verum. & non debet dici, quòd antecedens possit esse uerum? quia in prædicta propositione. omnis propositio est affirmatiua,igitur nulla est negatiua ,añte & consequente simul formatis, añs pōt esse uerum , & cònsequens non pōt esse verum . tñ impossibile est,ꝙ añte & cōsequente simul formatis añs sit uerum: & consequens falsum : quare semper consequēs repugnat añti. igit consequente exñte semꝑ añs est verū.

¶ Secundo notandum, ꝙ cōsequentia sic diuiditur, quæ dam est materialis:quędam formalis.consequentia formalis est ista q̃ tenet in omnibus terminis stante consimili dispositione & forma terminorum , & uocantur termini in proposito subiecta & prædicata propositionum : vel partes subiecti & prædicati. sed ad formā consequentiæ pertinent omnia syncathegoremata posita in cōseqūtia, ut cōiūctiones, signa vniuersalia, ꝑticularia negationes & hmōi.¶ Scd̃o ad formā cōseqūtiæ ꝑtinet copula ꝓpōnis. & iō non est eadem forma consequentię ex ꝓpōnib. quarum copula est de inesse:& quarū copula la est de mō.¶ Tertio ad formam ꝑtinet multitudo præmissarum affirmatio, & negatio

gatio propositionum, & huiusmodi: & ideo non est eadem forma arguendi ex affirmatiuis & negatiuis. & ita de aliis. Consequentia formalis subdiuiditur: quia quædam est cuius antecedens est vna propositio cathegorica, vt conuersio æquipollentia & huiusmodi. alia est cuius antecedens est propositio hypothetica: & qlibet istorum modorum potest subdiuidi in plures alios modos. ¶ Sed cõsequentia materialis est illa quę nõ tenet in omnibus terminis retenta consimili dispositione & forma: ita quod non fiat variatio nisi terminorũ: & talis est duplex: quia quædam est vera simpliciter: & alia est vera vt nunc. consequentia vera simpliciter est illa quæ põt reduci ad formalem per assumptionem vnius propositionis necessariæ: & sic ista est consequentia materialis bona simpliciter. homo currit. igitur animal currit. & reducitur ad formalem ꝑ istam necessariam. Omnis homo est animal. Et ista subdiuiditur in multa mẽbra scd̃m diuersitatem locorũ dialecticorũ. ¶ Sed consequentia materialis bona ut nunc est ista, quæ põt reduci ad formalẽ per assumptionẽ alicuius ꝓpositionis cõtingentis verę. & sic posito: quod sortes est albus, ista consequentia est bona vt nunc sortes currit. igitur album curit: quia reducitur ad formalem per istam contingentem. sortes est albus. patet igitur quid sit consequentia. & qualiter diuiditur. & hæc de secũdo. QVANTVM ad tertiũ ponũtur cõclusiones. ¶ Prima est, ꝙ quãdo ad antecedens sequitur consequens: non ꝙ ex opposito contrario consequentis sequatur oppositum contrarium añtis. & si sequatur. tamen hoc non sufficit ad bonitatem consequentiæ. prima pars probatur. quia sequitur. nullum animal est homo. igitur nullus homo est animal. & tamen arguendo ex cõtrario consequentis ad cõtrarium antecedentis non ualet consequentia. sicut non sequiť. Omnis hõ est animal. igitur omne animal est hõ, & per idem ꝓbatur scd̃a pars: qa nõ sequiť, ꝙ ista conñtia ualeat ex hoc, ꝙ ad cõtrarium cõsequentis sequať cõtrariũ antecedẽtis. ¶ Scd̃a cõclusio est. ꝙ in omni bona conñtia ad oppositũ contradictoriũ conñtis sequiť oppositũ contradictoriũ añtis. Probať ꝑ diffinitio-

diffinitionem bonę connñtię. & sit, a añs.&. b.conñs,tũc ꝑ diffinitioné sequit̃ ꝙ.a.&.b. simul formatis imposibile ẽ a.esse verũ & conñs falsum. igit̃ imposibile est, ꝙ contra dictoriũ conñtis sit verũ, & cõtradictoriũ añtis sit falsũ. igit̃ ꝑ diffinitionem conñtiæ contradictoriũ conñtis erit añs ad contradictoriũ añtis. & habet̃ propositũ.¶ Tertia cõclusio est,ꝙ qñ ad añs seq tur conñs oppositũ conñtis repugnat añti: probatur, qa oppositũ conñtis non potest simul stare in veritate cum antecedẽti. igitur repugnat sibi. tenet conñtia per quid nõis repugantiæ. & antecedens apparet, quia oppositũ consequentis infert oppositum antecedentis per præ dictã regulam. igitur cum oppositum antecedentis re pugnet sibi, sequitur etiam qđ oppositum consequentis repugnabit sibi. licet non eodem modo. patet igitur qualiter ex opposito consequentis inferi oppositũ antecedentis.& hęc de tertio. QVANTVM ad quartũ est prima conclusio, quod ad quamlibet propositionem implicanté cõtradictionem de forma:sequit̃ quælibet a lia ꝓpositio conna formali. verbi gratia. ad istã, sortes est & sortes non est quę implicat cõtradictioné de forma, igitur hõ est asinus. vel igit̃ baculus stat in angulo. & sic de quocũq; ꝓbat̃:quia sequit̃ sortes est.& sortes nõ est.igit̃ sortes nõ est: quia a copulatiua ad alteram eius parté ẽ conña formalis:tunc reseruetur illud conñs. postea sequit̃ sortes est. & sortes nõ est:igit̃ sortes est ꝑ eã dẽ regulam.& ad istã.sortes est.sequitur igit̃ sortes est, vel hõ est asinus, qa quælibet ꝓpõ infert seipsam formaliter cũ quacunque alia in vna disiunctiua. tunc arguit̃ ex consequente. sortes est vel hõ est asinus. sed sor tes nõ est, vt reseruatũ fuit prius. igit̃ homo est asinus. & sicut arguitur de ista: ita potest argui de quacunque alia. oẽs.n.istæ conñtiæ sunt formales.¶Sđa cõclusio est, ꝙ ad quãlibet ꝓpositionem imposibilem sequitur quæli bet alia propõ nõ conña formali:sed bona conña materiali simplici.ꝓbat̃,quia illa conña est bona simpliciter, quæ põt reduci ad formalẽ ꝑassumptionem tantũ unius ꝓpositionis necessariæ. Sed consequentia qua ex imposibili infertur alia propositio quæcunque fuerit, illa potest reduci ad formalem per

per assumptionem unius ꝓpositionis necessariȩ. igitur talis est bona conña simpliciter.maior patet, per diffinitionem consequentiȩ simplicis & bonȩ. minor probatur.quia talis consequentia reducitur ad formalē ꝑ assumptionē contradictoriȩ illiꝰ ꝓpositionis impossibilis cuius contradictoria est necessaria.verbi gratia.dicendo, quod ad istam.homo est asinus. sequitur quælibet alia propositio bona conña simplici: vt sequitur, homo est asinus.igitur tu es romȩ: quia capiatur contradictorium antecedentis, tunc sequitur. nullus homo est asinus, & homo est asinus igitur nullus homo est asinus. similiter sequitur igitur homo est asinus a copulatiua ad alteram partem. Similiter sequit̄, hō est asinus. igitur homo est asinus, vel tu es romæ. sed nullus homo est asinus, vt iā reseruatum est. igitur tu es romæ.& habetur intentū. & sicut arguitur de ista: ita potest argui de qualibet alia. ¶ Tertia conclusio, quod ad quālibet propositionem sequitur propositio necessaria bona consequētia simplici. sed excepto casu prędicto, ubi significatū conñtis repugnat significationi notȩ, cōsequentiȩ. probatur cōclusio. quia quādo ad añs sequit̄ cōsequens, ad oppositum consequentis sequitur oppositum antecedentis. sed ad propositionē impossibilem sequitur quȩlibet alia propositio. igitur ad cuiuslibet propositionis contradictoriam: sequitur contradictorium propositionis impossibilis: & cum quælibet propositio sit alteri cōtradictoria: sequitur quod ad quālibet sequatur cōtradictorium ꝓpositionis impossibilis. & cum ista sit necessaria, sequitur quod ad quamlibet propositionem seqnitur necessarium, & habetur intentum. ¶ Quarta conclusio est, quod ad quamlibet propositionem falsam sequitur quælibet alia propō conña bona materiali vt nunc ꝓbat̄, qa illa est bona conñtia materialis, vt nūc. quæ pōt reduci ad formalē ꝑ assūptionē propōnis contingētis, sed conñtia per quā ex vna ꝓpōne falsa seq̄tur alia q̄cūq; fuerit illa, pōt reduci ad formalē ꝑ assumptionem vnius ꝓpōnis veræ cōtingētis.igit̄ &c.Maior patet ꝑ diffōnū conñtiæ materialis, vt nūc. & minor ꝓbat̄ exemplificādo. posito, ꝙ sortes sedeat.dico,ꝙ ad istā sortes

mouetur, ſequitur quælibet alia propoſitio bona conſequentia materiali, vt nunc, quia per contradictoriam iſtius ſortes mouetur, quæ eſt vera, iſta conſequētia poteſt reduci ad formalem, vt capiendo iſtam copulatiuā ſortes mouetur, & ſor. non mouetur, ad quam ſequitur formaliter quælibet ſua ps, ſicut prius procedebatur.

¶Quinta cōcluſio, quod omnis propoſitio vera ſequitur ad quācunque aliam propoſitionem bonam conſequētia materiali vt nunc, probatur, quia qñ ad añs ſequitur conſequens, ad oppoſitum conſequentis ſequitur oppoſitum antecedentis, ſed ad quālibet propoſitionem falſam ſequitur quælibet alia propoſitio bona conſequentia, vt nūc, igitur ad cuiuſlibet propoſitionis contradictoriam ſequitur contradictorium propoſitionis falſæ modo contradictoria propoſitionis falſæ eſt vera, igitur ad quamlibet propoſitionē ſequitur cuiuſlibet propoſitionis falſæ contradictoriū. Et cum quælibet propoſitio vera ſit cuiuſlibet falſæ contradictoriū ſequitur, quod quælibet vera ſequitur ad quamlibet aliam propoſitionem, & habetur intentum.

Patet igitur quomodo ad impoſſibile, ſequitur quodlibet quandoque formaliter, & in alijs materialiter ſolum.ſ. vbi impoſſibile non implicat formaliter contradictionem. ¶Nunc ad rationes ad primam dico, quod debet intelligi de contradictoriè oppoſito, & non de cōtrariè oppoſito. ¶Ad ſecundam hoc eſſet, quia oppoſitum conſequentis repugnaret antecedenti, concedo & dico, quod iſta tātum pater eſt repugnat ſibijpſi: qa implicat contradictionem, ſequitur .n. non tantum pater eſt igitur pater ē, & nihil aliud a patre eſt, & ad iſtā, pater eſt, ſequitur iſta, filius eſt. igitur dicta propoſitio repugnat ſibijpſi. ¶Ad tertiam concedo primam conſequētiam, & dico, quod oppoſitū conſequentis infert oppoſitum antecedentis, vnde propter hoc quod iſte termin⁹ homo eſt generis communis non debet inferri, omnis homo currit, igitur quidam homo currit, ſed debet inferri īdefinita remoto ſigno vt omnis homo currit, igitur homo currit. Et ſi apponatur ſignum tunc debet ſumi diſiunctiuè in maſculino genere, vel in fęminino. Vt omnis homo currit, igitur quidam

dam vel quædam homo currit. ¶ Ad quartam negatur consequentia. Ad primam dico, quod ex opposito consequentia infert istam disiũctiuam, non tu es asinus, uel tu non es asinus, sed tunc ista disiunctiua est distinguéda penes fallaciam compositionis & diuisionis, qa vel ista negatio, non, quæ præcedit totam copulã disiunctiuam cadit super primã partem disiũctiuæ solum, & sic est sensus diuisus, & est vna disiunctiua: quia sequitur ex opposito prædicti consequentis. Si verò capiatur in sensu composito, tunc illa negatio non cadit supra disiunctionem, & nõ supra aliquam partem disiunctiuæ, & sic non est disiunctiua, immo potius copulatiua, cum æquipolleat hypotheticę copulatiuæ, & vt sic non sequitur ex opposito dicti consequẽtis. Et sic dictum ad quæsitum sit.

Quæstio. XI.

QVæritur vndecimo, vtrum syllogismus expositorius teneat gratia formæ. Arguitur, quod non, quia ista consequentia non valet, sortis cappa est alba, sor. cappa est nigra, igitur nigrum est album, quia præmissæ sunt
veræ, & conclusio falsa, & tamen est iste syllogismus expositorius, quia medium est terminus discretus. ¶Similiter non sequitur. Iste homo est bonus, iste homo est malus diuersis demonstratis, igitur bonum est malum.
¶Secundo, quia, non sequitur iste homo, vel asinus est asinus, iste homo vel asinus 2
est homo, igitur homo est a- 3
sinus. ¶Tertio, quia non sequitur, iste homo est aĩal, iste homo est non omnis homo, igitur non omnis homo
est animal. ¶Quarto, quia 4
non sequitur, iste homo est animal, iste homo est nullus asinus, igitur nullus asinus ẽ animal. Item non sequitur.
ista secana fuit a centum an 5
nis, ista secana est hæc aqua igitur hæc aqua fuit a centum annis, quod est falsum, quia forte generata fuit per pluuiam non est diu, aut per
fontes. ¶Iterum non sequi- 6
tur hæc essentia diuina est pater, hæc essentia diuina ẽ filius. igitur filius est pater.
¶ Item in syllogismis nega- 7
tiuis nõ sequitur, iste hõ est animal, iste hõ non est asin' igitur asinus non est animal ¶Oppositũ arguitur p Aris. qui vr̃ probare conuersioné vniuersalis negatiuæ per secundam regulam. Similiter

pro-

probatur syllogismos tertiæ figuræ per syllogismum expositorium, & tenent virtute illius regulæ. quæcuuque vni & eidem sunt eadem, inter se sunt eadem. ¶ In ista qõne videbitur ex quib. terminis fit syllogismus expositorius, & quid sit, similiter qualiter tenet gr̃a formę tã ĩ affirmatiuis, q̃ ĩ negatiuis.

NOTANDVM est, qđ syllogismus expositorius est ille, cuius medium est terminus discretus. Sed est notandum, ꝙ triplex est terminus discretus, vn⁹ qui sigñat vnam solam rem, ita ꝙ suæ sigñationi repugnat sigñare q̃libet diuersarum rerum, sine noua impositione, vel demonstratione. ¶Alio modo dr̃ terminus discretus, qui supponit, uel sigñat unam ré singularem, cum hoc tñ sigñat quamlibet diuersarũ rerum, quib. illa res singularis est eadem. v.g. iste terminus hæc essentia diuina dr̃ terminus discretus, quia significat vnam solam rem singularem quæ tamen cuilibet diuersarum rerum est eadem. Et tertio modo dicitur terminus discretus, vt iste terminus secana vel cõsimilis, quæ secũdum grammaticos est terminus discretus, eo quod est terminus singularis & propriæ qualitatis, & tamen iste terminus significat successiuè quamlibet diuersarum rerum sine noua impositione, quia nũc significat aquam, quæ nunc est, & postea significabit aquam quæ postea erit omnino diuersa ab ista: tamen istæ aquæ habẽt vel habuerunt vel habebunt aliquam vnionem adinuicem propter continuam successioné partium sibi inuicé. ¶Tunc secundum istam descriptionem aliqui soluunt quæstionem, supponendo, quod terminus, primo modo dictus discretus, est propriè discretus, & alij minus propriè: tunc dicunt, quod syllogismi facti ex terminis discretis primo modo sint syllogismi boni gratia formę, sed si fiãt ex alijs terminis nõ verè, sicut argutum fuit ante oppositum de essentia diuina & de secana. contra istud arguitur: quia tunc se queretur, quod syllogismus expositorius non esset consequentia formalis, consequens est falsum propter duo. Primo, quia per syllogismum expositorium probatur conuersio vniuersalis negatiuæ, quæ conuersio est formalis consequentia.

Secundo, quia per ipsũm pro-

probantur syllogismi tertiæ figuræ qui sunt consequentiæ formales, modo si syllogismus expositorius non esset consequentia formalis, iam consequentiæ euidentiores probarētur per principium minus euidens, probatur consequentia: quia syllogismus expositorius nō tenet gratia dispōnis vel formæ propositionum & terminorum, sed præcisè gratia terminorum, qui sic vel sic significarent, & hoc est tenere gratia materię, ut patet ex præcedenti quæstione.

IDEO dicendum est aliter quod syllogismus expositorius tenet gratia formæ in omnibus terminis, dum tamen præmissæ regulentur debitè per dici de omni, vel de nullo, ita quod terminus discretus distribuatur mediantibus istis dictionibus, quod est vt ista. sortes currit. debet resolui in istam. omne quod est sortes currit & tunc syllogismus expositorius est consequētia formalis. ¶Nota tamen, quod iste cui certum esset, quod nulla res esset eadem cuilibet plurium rerum poneret syllogismum expositoriū consequentiam formalem sine huius regulatione per dici de omni, vel de nullo, ita qđ apud istum ista consequentia esset formalis, hic homo est sortes. igitur sortes currit, sine hoc quod aliqua prę missarum distribueretur negatiuè, vel affirmatiuè. ¶Et dico notabiliter, cui esset certum, & non cui esset euidens: quia certitudo se habet in plus, quam euidentia. Nam certitudo est ad quanlibet partem alicuius propositionis, & potest esse respectu erroris, sicut respectu veritatis, sed nihil est euidens nisi verum, & istum modum saluandi syllogismum expositorium, ꝙ sit cōsequentia formalis, posuit Auerrois commentator super istum librum. ¶Tunc in speciali de syllogismo expositorio affirmatiuo dico, qđ in quamlibet trium figurarum potest fieri bonus syllogismus expositorius affirmatiuus. Exemplum primæ figuræ. for. est musicus, album est for. igitur album ē musicum. Item in diuinis quia sequitur, hæc essentia diuina est pater. filius ē hæc essentia diuina, igitur filius est pater, posito ꝙ præmissæ regulentur per dici de omni, & tunc maior est falsa, sicut conclusio, vnde ista est falsa. Omne quod est hæc essentia diuina est pater.

tem:

ter, qa filius est aliquid q̃ ē hic essentia diuina, & tñ filius non est pater. Item fiat exemplum de istis terminis secana & huiusmodi. Secana fuit a centum annis, hæc aqua est secana, igitur hęc aqua fuit a centum annis, qa si maior distribuatur, debet sic distribui. Omne quod ē secana, vel fuit secana, fuit a centum annis, & maior esset falsa. Similiter potest dici concedendo istam, hæc aqua fuit a centũ annis, quẽadmodũ & ista secana fuit a centum annis, quia vtrobique est consimilis identitas .s. secundum continuam successionem partium. ¶Exemplum secundę figurę, vt album est iste homo, musicũ est iste homo, igitur musicũ est album. reducitur ad primam figuram per conuersionem maioris. ¶Exemplũ tertiæ figuræ arguendo sic. iste homo est albus, iste hõ est grammaticus, igitur grãmaticus est albus, & reducitur ad primam figuram per conuersionem minoris.

¶Tunc de syllogismo expositorio negatiuo dico, quod syllogismus expositorius negatiuus valet in prima figura gratia formæ maiore existente negatiua. Contra, quia non sequitur, iste pr̃ nõ est filius, hæc essentia est pr̃, ergo hæc essentia non est filius. ¶Rñdeo, quod consequentia est formalis, & sicut conclusio est falsa, ita similiter & maior si reguletur ꝑ dici de nullo, vñ maior est falsa, nihil quod est iste pater est filius, quia essentia diuina est iste pater quæ est filius. ¶Secundo dico, quod syllogismus expositorius negatiuus non valet in prima figura, si minor fuerit negatiua, & causa est, qa si minor fuerit negatiua, & maior affirmatiua, tunc maior extremitas nõ est distributa in præmissis, immo stat determinatè, & tamen stat confusè & distributiuè in conclusione. modo ex non distributo nunquam sequitur distributum gratia formæ, verbi gratia non sequitur, iste homo est aĩal, quidam asinꝰ non est iste hõ, igitur quidã asinus non est animal, immo stat, quod omnis asinus est aĩal. ¶Tertio dico, quod talis syllogismꝰ bene valet ad concludendum indirectè. v. g. iste homo est animal, quidam asinus non est iste hõ igitur quoddã animal nõ est asinus. Et per idem potest dici de secunda & tertia figura. ¶Ad rationes ad primam dico, quod iste terminus

nus complexus. fortis cappa. qui est medium dicti syllogismi, non est terminus discretus, immo est terminus communis: ideò non est syllogismus expositorius.

¶ Ad secundam dico, quod non est syllogismus expositorius. quia terminus discretus qui ibi medium non significat: ut demonstrat idem in vtraque præmissa. ideo medium sumitur æquiuocè in maiori & minori propter diuersitatem demonstrationis. ¶ Ad tertiam, dico quod debet concludi. igitur aliquid quod est non omnis homo est animal. ¶ Ad quartam dico, quod debet inferri ista. igitur aliquid quod est nullus asinus est animal. ¶ Ad quintam negatur consequentia. tamen nulla illarum esset concedenda, si sumeretur distributiuè: & tunc valeret consequentia. ¶ Ad alias dictum est in quæstione. Et sic sit dictum ad quæsitum.

Quæst. XII.

QVæritur duodecimo, vtrum omnis propositio vniuersalis negatiua conuertatur simpliciter? Arguitur, quod non quia vniuersalis affirmatiua non conuertitur simpliciter igitur nec vniuersalis negatiua. tenet consequentia: quia affirmatiua est potentior in inferendo. cuius signum est: quia ex puris affirmatiuis bene sequitur cōclusio. sed nunquam ex puris negatiuis. ¶ Secundo, quia ista est vniuersalis negatiua, omnis homo animal non est. & tantum non conuertitur simpliciter. igitur omnis vniuersalis negatiua conuertitur simpliciter. maior probatur, quod sit vniuersalis: quia ibi subijcitur terminus communis signo vniuersali determinatus: sed quod sit negatiua apparet: quia copula negatur. & minor apparet: quia sua conuertens est falsa. scilicet ista nullum animal est homo. & si dicatur quòd debet conuerti in istam. omne animal homo non est. ita quod prædicatum sit non distributum in vna, sicut in reliqua; hoc non ualet: quia ista. omnis phænix animal est. & tamen si sic conuertetur sua conuertens esset falsa. scilicet omne animal phænix nō est. ¶ Tertio, quia ista est vera: nullum generandum est homo. & tamen sua conuertēs est falsa. scilicet nullus hō est generandus. ¶ Quarto,

quia ista est vera. scilicet nullo homine currente, tu es asinus, quia sua contradictoria est falsa. scilicet. ista aliquo homine currente tu es asinus, & tamen sua conuertens esset falsa. scilicet. tu
5 es asinus, nullo homine currente. ¶ Quinto, hæc est vera, nullus homo est mulier, & tamen sua conuertens est falsa. scilicet nulla mulier est
6 homo. ¶ Item ista est uniuersalis negatiua. nullus equus est sortes: & tamen non conuertitur simpliciter: quia dicendo nullus sortes est equus, iam esset incongruitas: quia termino discreto non competit distributio.

¶ Item ista, nullus homo est, omnis homo. non conuertitur simpliciter: quia malè diceretur, nullus omnis homo est homo: quia signo vniuersali non potest addi di
7 stributio. ¶ Oppositum arguitur per Aristoti. in litera. cap. 2. ¶ In quæstione uidetur primo quid est conuersio, & quæ vniuersalis negatiua conuertitur. Secundo videbitur de quibusdam regulis, siue cautelis obseruandis in conuersionibus quarundam propositionum.

QVANTVM ad primum notandum, quod conuersio seu conuertere est facere de subiecto prædicatum & econtra, tum necessitate cõsequentiæ, per hoc quod dicitur de subiecto prædicatum: & econtra differt conuersio a syllogismo, & ab alijs argumentationibus enthymematicis. sed per hoc, quod dicitur cum necessitate, differt conuersio a conuersione particularis negatiuę: quia licet illa sit transpositio subiecti ad prædicatum: tamen non est conuersio, eo quod non est consequentia formalis. ¶ Ex quo sequitur: quod conuersio est quædam propositio hypothetica conditionalis vel rationalis: cuius antecedens vocatur conuersa: consequens verò conuertens. Et ideo semper propositio quę datur conuertenda, est conuersa: & alia per quam conuertitur, est conuertens. ¶ Secũdo est notandum, quod hypotheticis non competit ista dictio conuerti, sed solum propositionibus cathegoricis, quantum aliquæ sunt de inesse, & aliquæ de modo. Illarum de inesse quædam sũt in quibus ponitur aliquis terminus ampliatiuus subiecti vel prędicati ad supponendum non solum pro suppositis præsentis temporis, immo etiam pro suppositis possibi-

sibilibus præteriti uel futuri: aut etiam pro suppositis cuiuslibet temporis indifferenter. Aliquæ sunt in quibus non ponitur huiusmodi terminur ampliatiuus, & illarum quędam sunt in quibus ponitur aliquis terminus obliquus, & aliquæ quarum quilibet terminus est rectus, De quibus omnibus dicendum est per ordinem. & primo de cathegoricis, in quibus quilibet terminus est rectus sine ampliatione. ¶ Tertio notandum, quod duplex est uniuersalis negatiua. quædam cuius prædicatum distribuitur. ut nullus homo est asinus. alia in qua prædicatum non distribuitur, vt quando prædicatum præcedit negationem, sicut ista. omnis homo animal non est. ¶Nunc ponuntur conclusiones. Prima est, qđ omnis propositio vniuersalis negatiua, cuius prædicatum distribuitur, potest conuerti simpliciter in vniuersalem negatiuam. probatur quia propositio vniuersalis negatiua uirtute signi vniuersalis significat prædicatum pro quolibet suo supposito remoueri a subiecto ꝑ quolibet supposito subiecti: vt patet per dici de nullo. Igitur sicut vnum potest remoueri a reliquo. ita econuerso. ¶Secunda conclusio est, quod vniuersalis negatiua. cuius prędicatum non distribuitur non potest conuerti simpliciter in vniuersalem negatiuam. probatur: quia ista non significat prædicatum remoueri a subiecto pro quolibet suo supposito, & ideo talis est conuertenda per accidens in particularem negatiuam. vt ista. omnis phænix animal non est: conuertenda est in istam: quoddam animal non est phænix.

QVANTVM ad secundum, prima regula est. si in conuersa implicetur aliquid in subiecto in copula, vel in prædicato, oportet aliquando illud explicari in conuertente, ad hoc quod fiat debita conuersio.

¶Exemplum de subiecto, dicendo. Nemo est asinus: debet explicari in conuertente: nullus asinus est homo. quia in subiecto implicabatur hoc totum, nullus homo. similiter ista immediatæ sunt partes cōtinui debent explicari per istam: nullum medium est inter partes continui. & tunc debet conuerti in illam. nihil quod est inter partes continui est medium. ¶Item ista,

nihil & chimera sunt fratres. debet explicari in istā Nullum aliquid & chimera sunt fratres. & conuertitur in istam, nulli fratres sunt aliquid & chimera, & consimiliter exemplificetur suo modo de copula & prædicato.

¶ Secunda regula est, quod quandoque omne signum positum a parte subiecti in conuersa manere a parte prædicati in conuertente. scilicet quando subiectum est terminus communis restrictus per signum vniuersale ad vnum genus tantum & tamen sit communis generis, vt nullus homo est mulier. igitur nulla mulier est nullus homo. ¶ Tertia regula. quod quando oportet mutare signum secundum declinationem grammaticalem propter diuersitatem subiecti vel prędicati in numero, vel in genere. vt ista, nullus homo est capra: conuertitur in istam nulla capra est aliquis homo. & sic ibi mutatur vnum genus in aliud.

¶ Quarta regula, quod signum positum a parte subiecti debet addi illi toti, quod sequitur copulam: quando de subiecto fit prædicatum: quia illud totum sequens est prędicatum, & quia quandoque hoc non potest fieri conuenienter per terminos īāpositos. igitur oportet addere istas dictiones, quod est. ad hoc, quod conuenienter possit fieri distributio. & hoc contingit ad propositum in quatuor casibus. ¶ Primo quando prædicatum propositionis vniuersalis est terminus discretus. vt dicendo. Nullus equus est Sortes: bene potest conuerti in istam. sortes non est equus. tamen ista non est cōuersio simplex ideo additis illis dictionib. debet conuerti in istam: nihil quod est sortes est equus. ¶ Secundo, quando verbum ponitur in propositione, qđ non habet participium sui temporis in quod potest explicari, vt dicendo. Nullus homo diligitur a suo inimico: quia illud verbum diligitur non habet participium præsentis temporis: ideo debet conuerti in istam: nihil quod diligitur a suo inimico est homo. ¶ Tertio quando prædicatum distribuitur negatiuè vt ista. nullus homo est nullum animal. conuertitur in istam. nihil quod est nullum animal est homo.

¶ Et quarto, quando prædicatum distribuitur affirmatiuè, vt nullus homo est omnis hō conuertitur in istam: nihil quod est omnis homo est

est homo: & si sint aliqui modi inconsueti, tunc illi sunt reducibiles ad istas. ¶Tunc ad rationes negatur consequentia: quia licet affirmatiua sit æque potens quantum est ex parte subiecti, sicut est vniuersalis negatiua. non tamen quantum est ex parte p̄dicati. eo quòd eius prædicatum non distribuitur. ¶Ad aliàs dictum est in quæstione & sic dictum ad quæsitum.

Quæst. XIII.

QVæritur Decimo tertio. Vtrum omnis propositio particularis affirmatiua possit conuerti simpliciter in particularem affirmatiuam? Arguitur, qd' non, quia hęc est vera. Aliquod monstrum intenditur a natura, vt potest probari expositoriè sic: hoc intenditur a natura: hoc est monstrum: ergo monstrum intenditur a natura. & tamen sua conuertens esset falsa: quia natura non intendit monstrum, vt patet. 2. physicorũ. ¶Secundo, quia ista est uera. Aliqua species est homo & tamen sua conuertens esset falsa, scilicet aliquis homo est species. ¶Tertio, quia ista est vera. tantum aliquod animal est homo. & tamen sua conuertens est falsa, scilicet aliquis homo est tãtum animal. immo omnis homo est animal. ¶Quarto de ista populus currit, posito quod vna multitudo hominum currat: & ista est vera. populus currit: & tamen sua conuertens est falsa, scilicet aliquod currens est populus. vel igitur currens est populus. vel etiã ista aliqua currentia sunt populus: quia si conuertatur in istam, aliqua currentia sunt populus. tunc quæro de conuersione istius. Exercitus est rotundus quæ non conuertitur in istam. aliquod rotundum est exercitus. nec in istam, aliqua rotunda sunt exercitus: quia possibile est exercitum esse rotundum nulla re existente rotunda, quę est in exercitu. ¶Quinto ista est vera. Marcus & Tullius sunt. posito quod ista nomina Marcus & Tullius sint synonima: & tamen sua conuertens est falsa, scilicet entia sunt Marcus & Tullius: quia eadem res est Marcus & Tullius. nisi poneretur quod duæ medietates essent Marcus & Tullius: sed hoc non valet, supposito, quod ista nomina suppo nunt pro una re indiuisibili. ¶ Sexto dubitatur de conuersionibus propositionum,

in quibus ponuntur pronomina primæ uel secundæ personæ. vt dicendo, ego curro: tu legis. & huiusmodi. ¶ Oppositum arguitur per Aristotelem in isto capitulo secundo.

NOTANDVM, quod duplex inuenitur ꝓpositio particularis affirmatiua quędã cuius prædicatum est terminus discretus, vt dicendo, quidam homo est sortes. & talis particularis sine aliquo addito non potest conuerti simpliciter sed per accidens in vnam singularem, vt in istã, sor. est homo. Et dico notabiliter sine aliquo addito. quia si addantur istę dictiones, quod est. tunc bene conuertitur simpliciter in particulare m affirmatiuam, vl in istam. Aliquid quod est sortes est homo. ¶ Tũc fit prima conclusio, quod talis particularis infert vnam vniuersalé de terminis transpositis excepto vno casu. verbi gratia. sequitur quidam homo est sortes. ergo omne quod est sor. est homo. tamen vnus casus est excipiendus. vbi vna res est eadem cuilibet plurium rerum, sicut in diuinis: quia non sequitur. hæc essentia est pater. vel econuerso: pater est hæc: essentia diuina. non sequitur. igitur omne quod est hæc essentia diuina est pater: quia filius est hæc essentia diuina: & tamen filius non est pater. & propter istum casum debet dici, quod consequentia non ualet de forma. licet bene valeat e contrà, sicut sequitur. Omne quod est sortes, currit. igitur sor. currit. ¶ Alia est propositio particularis, cuius prædicatum distribuitur. vt ista. quædam luna est omnis luna. & ista infert quandam vniuersalem de terminis transpositis. vt istam. igitur omnis luna est luna. cuius signum est: quia dicta particularis significat prædicatum pro quolibet suo supposito dici de subiecto pro vno supposito subiecti. igitur econtra ad subiectum pro vno suo supposito potest dici de prædicato pro quolibet suo supposito. & dico notabiliter infert: quia non conuertitur in istam. eo quod aggregatum ex signo vniuersali & termino communi erat prædicatum in prima. & tamen solus terminus communis est subiectum in secunda. & ideo non conuertitur in istam. igitur aliquid quod est omnis luna est luna, quæ est particularis affirmatiua. ¶ Item alia

est propositio particularis, cuius prædicatum est terminus communis non distributus, vt quidam homo est animal. ¶ Et tunc est secunda conclusio, quod talis propositio particularis affirmatiua conuertitur simpliciter in particularem affirmatiuam, probatur capiendo istam particularem. quidam homo est animal. probo: qa si non sequitur, sit iste homo, qui est animal sortes. tunc arguitur sic, sortes est homo. Sortes est animal: igitur animal est homo, qđ est propositum, & tenet consequentia per illam. Quicunque vni, & eidem sunt eadem inter se sunt eadem. ¶ Secundo ista consequentia est bona, ex cuius opposito consequentis sequitur oppositum antecedentis, sic est ista vt patet. igitur. ¶ Dubitatur qualiter conuertitur ista. homo est subiectũ si dicatur, quod in istum subiectum est homo. iam antecedens est verum, & consequens falsum: quia ly homo est prædicatũ in consequente. ¶ Secundo, si significat iste terminus. a. hominem quando ponitur a parte subiecti, & asinum quando ponitur a parte prædicati. tunc conuertatur ista. a. est homo quæ est vera, quia per casum positum significat idem positione, qđ ista, homo est homo, & tamẽ sua conuertens est impossibilis, scilicet ista, homo est. a. quod significat idẽ quod est asinus. ¶ Tertio peto a te conuertere primam propositionem proponendam a me. tunc propono tibi istam tu non conuertes aliquam propositionem, si conuertis eam, quia ipsa est particularis negatiua, quæ non potest conuerti, si non, hic est contra positum, quia positũ erat quod debebas conuertere primam propositionẽ proponendam a me, & ista erat primo proposita. ¶ Tertio dubitatur de conuersione istius Regis interest benefacere. Item de ista. Te decet hymnus Deus in sion & huiusmodi in quibus ponuntur verba defectiua.

¶ Ad ista ad primam dico, quod ista. homo est subiectũ verificatur prout terminus homo supponit materialiter pro seipso subiecto in propositione conuersa, & ideo in propositione conuertente debet consimiliter accipi, & propter hoc oportet conuertere circumloquẽdo per verbum de præterito. s. in istam, quod fuit subiectũ

ſcilicet in propoſitione con uerſa eſt iſte terminus hō. ¶ Ad ſecundum dico, quod caſus non debet admitti, vbi ſignificatio termini depē det ex veritate, vel falſitate propoſitionis, vel ex diuerſa ſituatione huius termini: aut aliqua conſimili conditione propoſitionis vel termini, quia naturale eſt, qđ veritas & falſitas propoſitionis & huius conditiones dependeant ex ſignificatione termini, & non econtra.

¶Ad tertium dico, quod huius poſitio ſeu petitio depē dens non debet admitti niſi ſub conditione, quod nō ponatur aliquid repugnans poſitioni, vel poſito, mō huic poſitioni repugnās eſt, quod ſit particularis negatiua. igitur non eſt admittēda, alijs duobus dicetur poſtea quando agetur de obliquis. Tunc ad rationes, ad primam dico, quod loco termini connotati, qui ponitur a parte ſubiecti, a qua parte non appellat ſuam formam, debet accipi pronomen demonſtratiuum, per quod demonſtretur illud, pro quo prius ſupponebat terminus connotatus, & ideo iſta monſtrū intenditur a natura, conuertitur in iſtam, aliquid quod intenditur a natura eſt hoc demonſtrato illo, pro quo prius ſupponebat iſte terminus monſtrum. ¶Ad ſecū dam dico, quod a parte prædicati huius propoſitionis ſub intelligitur aliud, quod debet exprimi. v.g. Per iſtā, aliqua ſpēs eſt homo, ſubintelligitur, ꝙ aliqua ſpecies eſt iſte conceptus homo, & tunc conuertetur in iſta. iſte conceptus homo eſt aliqua ſpecies. ¶Ad aliam tantum aliquod animal &c. dico, ꝙ iſta æquipollet vni particulari negatiuæ. ſ. illi, aliquod animal non eſt homo, modo particularis negatiua non conuertitur, vel poteſt dici, quod conuertitur in iſtam veram. igitur quod tantum eſt hō eſt animal. ¶ Ad aliā dico, quod iſta, populus currit. conuertitur in iſtam, currentia ſunt populus. Et iſta, exercitus eſt rotundus. dico qđ ibi debet ſuppleri exercitus eſt rotūdus exercitus, & facile eſt conuertere. Ad aliam dico, quòd conuertitur in iſtam. Ens eſt Marcus & Tullius, vnde in illa copula, &, non denotat diuerſitatem rerum ſignificatarum, ſed terminorum ſignificantium. ¶Ad aliam dico, ꝙ tales propoſitiones conuertūtur a proferentibus. v.g. Dicens iſtam tu legis, debet eā

con-

conuertere in istam, legens es tu: nec ista est difformitas quantum ad psonam tactā in conuertente, eo qđ psona sequitur verbū. Sed si tales propositiones debeant cōuerti ab alijs q̄ a proferē tib. v.g. dicens istam. Alicui tu legis. ille audiens, cui loquetur, dēt eā cōuertere in istā, legēs est illud ꝙ ego sū, sed vnus tertius audiēs, cui nō fit locutio debet eā conuertere in vnā, cuius prædicatū est pronomē tertię pticulę legens est ille demonstrando illum pro quo suppo nebat ly tu ante. Et sic sit dictum ad quæsitum.

Quæst. XIIII.

QVærit decimo quarto, vtrū oīs propositio vniuersalis affirmatiua cōuertatur ꝑ accn̄s in particularem affirmatiuā, & non simpliciter in vniuersalē affirmatiuā. Arguitur, qđ nō. Primo, qa propositio exclusiua est uniuersalis affirmatiua, & tn̄ cōuertitur simpliciter in vniuersalē affirmatiuam, igit aliqua vniuersalis affirmatiua conuertitur simpliciter in vniuersalem affirmatiuā. Arguit primo, ꝙ sit vniuersalis, qa īfert vniuersalem, & affirmatiua, qa infert affirmatiuā, & minor appet, qa sequit tm̄, aīalem hō igit oīs hō est aīal. Scđo qa propō exceptiua est vniuersalis affirmatiua, vt ista. Oīs pręter sortē currit, & tn̄ non cōuertitur in pticularē affirmatiuā: qa ista ē incongrua, aliqđ currens præter sortem est hō, qa dictio exceptiua signat per modū ex cipientis a toto uniuersali distributo, aut a toto ītegrali, & ideo ab vno particulari non potest fieri exceptio.

3 ¶ Tertio, quia propositio reduplicatiua est vniuersalis affirmatiua, vt oīs homo inquantum animal est sensibile, & tn̄ non conuertitur in particularem affirmatiuā, vt in istam, quoddam sensibile est homo inquantum aīal: qa propositio cuius prędicato additur dictio reduplicatiua ē falsa, & inintelligibilis, ut patet ī isto primo.

¶ Oppositum arguitur per Arist. in isto primo. cap. 2.

NOTANDVM qđ quadrupliciter inuenitur propositio vniuersalis: Quædam cuius prædicatū est terminus discretus, & illa conuertitur tripliciter. Vno mō in singularē, vt ista. oīs hō ē sor. conuertit in istā. sor. ē hō.; uel ēt de p̄dicato distributo ut sor. ē oīs hō. Alio mō in particularē affirmatiuā additis istis dictionibus quod est vt in istam

stam¹, aliquid quod est sor.ē homo. ¶Tertio modo in vniuersalē affirmatiuā, vt in istam, omne q̧ est sor. est hō & hoc est verum, nisi in vno casu.s. qñ vna res est eadem cuilibet diuersarum rerū. ¶Alia est propositio vniuersalis, cuius prædicatum est terminus cōis distributus affirmatiuè, vt omnis homo est omnis homo, & talis conuertitur dupliciter. Vno modo in particularem affirmatiuam, vt in istam, aliquid quod est omnis hō est hō, & ponuntur ibi istæ dictiones, q̧ est. ad denotandum, q̧ istud totum omnis homo se tenet ex parte subiecti in cōuertēte, sicut se tenuit a parte prædicati in conuersa. ¶Secundo modo conuertit in vniuersalem de terminis trāspositis.s. in istam, omnis hō est hō, quod probatur capiendo exempla in istis terminis. Oē b. est omne a. igit̄ oē a. est b. quia si non sequitur, detur oppositum consequentis.s. quoddam. a. non est b. tunc ista hēt duas causas veritatis. Vnam, q̧ alter istorum terminorū pro nullo supponat, & tunc sic ista ē vera, quoddam.a. non est.b. ita econtra quoddam. b. nō est omne, a. quæ est opposita añtis. Alia cā veritatis ē, q̧ quoddam b. sit, & tñ nō ē oē. a. vel econtra, & tūc sequtur oppositum añtis.s. q̧ nō oē b. est oē a. & per consequens consequētia erat bona. ¶Alia est uniuersalis affirmatiua, cuius prædicatū est terminus cōis distribut⁹ negatiuè. ut omnis homo ē nullus asinus, q̄ conuertitur dupliciter. Vno mō in particularem affirmatiuam, ut ī istam, igitur aliquis qui est nullus asinus est homo.

¶ Alio mō in vniuersalē negatiuam, ut istam, nullus asinus est hō, probo consequētiam ad affirmatiuā de prædicato infinito. sequitur negatiua de prædicato finito, vt patet a. periher. igitur ad istam, oīs hō est nullus asinus, q̄ est de p̄dicato infinito, sequitur ista negatiua de prædicato finito, quæ est oīs hō non est asinus, q̄ æquipollet isti, nullus hō est asinus.

¶ Alia est vniuersalis affirmatiua, cuius p̄dicatū ē termin⁹ cōis nō distributus, & de ista intelligit Ari. Tūc ponunt̄ cōclusiōes. Prima ē, q̧ nulla uniuersalis affirmatiua cuius p̄dicatū ē termin⁹ cōis nō distributus conuertitur simpliciter in uniuersalem affirmatiuā probat̄ intelligēdo de conñtia formali, qa nō sequitur, oīs hō est

animal est homo, quia antecedens est verum :& consequens falsum. & dico notabiliter consequentia formali. quia in tribus casibus potest cõuerti simpliciter gratia materiæ. ¶Primus casus est, qñ antecedés est impossibile. & ideo sequitur. omnis hõ est asinus: igitur omnis asinus est homo. quia ad impossibile sequitur quodlibet. ¶Secundus casus est, qñ subiectum & prædicatũ sunt termini conuertibiles : & ideo sequitur. oĩs homo est risibilis. igitur, omne risibile est homo. ¶Tertius casus est, qñ inferius prædicatur affirmatiuè de suo superiori vniuersaliter sumpto. & ideo seqt, omne aĩal ẽ hõ: igit oĩs hõ est animal. ¶Secũda cõclusio est, ꝙ oĩs vniuersalis affirmatiua, cuius, prædicatum est terminus cõis distributus conuertitur gratia formę in particularẽ affirmatiuam, ut sequitur. oĩs homo est animal. igitur qđdam animal est hõ. probatur. quia qñ ad añs sequitur cõsequens, quicquid sequit ad consequens sequitur ad añs. & ideo ad vniuersalẽ affirmatiuã sequit particularis affirmatiua sibi subalternata: ad quã particularẽ seqtur alia particularis affirmatiua, quæ est sua cõuertens. igitur illa sequebat ad vniuersalem . v. g. sequitur. oĩs hõ est animal. ad quã ꝑ conuersionem particularis affirmatiuæ sequitur, quoddam animal est homo igitur ista sequebatur ad vniuersalem Secundo, quia ista consequẽtia est bona, ex cuius opposito cõsequentis sequitur oppositum antecedẽtis. sed sic est in prædicta consequentia, vt patet. ¶Tertia conclusio est, ꝙ oĩs propositio uniuersalis affirmatiua de terminis rectis infert exclusiuam de terminis transpositis probatur. qa qlibet talis vniuersalis infert exponentes excluliuè de termĩs transpositis. igit ẽt infert exclusiuam. tenet consequẽtia: qa exclusiua infertur ex suis exponentib. mõ quicquid seqtur ad consequẽs, seqtur ad añs. probatur añs. quia ad istam. oĩs homo est aĩal. seqtur ista: igitur aĩal est homo. per præcedentem conclusionem, quæ est vna exponens exclusiue similiter seqtur, omnis homo est animal. igitur nihil aliud ab animali est homo. quia detur oppositum. s. aliquid aliud ab animali est homo. tunc sequit, ꝙ aliquis hõ non est aĩal. q̃ est opposita añcedentis ¶Et

dico

duo notabiliter in concluſione de terminis rectis : qa in terminis obliquis non valet conſequentia. ſicut non ſequitur. cuiuſlibet hominis animal eſt aſinus. igitur tãtum aſinus eſt animal hominis, quia poſito ꝙ quilibet hõ habeat aſinum & bouem : tunc antecedẽs eſt verum, & conſequens ſalſum. ¶ Secundo dico, ꝙ cõſequẽtia non valet, quãdo vniuerſalis affirmatiua includit aliquam negationem. & ideo licet iſta ſit vera. omnis homo eſt non omnis hõ. propter hoc non ſequitur. igitur tantum non omnis homo eſt hõ. quia prima exponens eſſet falſa. ¶ Tunc ad rationes. ad primam dico, ꝙ excluſiua non eſt propriè vniuerſalis, niſi ratione ſuarum exponentium, vt dictũ fuit prius. Vnde excluſiua cõuertit̃ in vniuerſalẽ de terminis tranſpoſitis, & econtra. ¶ Ad ſecundam de exceptiua debet ſic cõuerti omnis homo præter ſor. currit. igitur quoddã currẽs aliud a ſor. eſt hõ ¶ Ad tertiam de reduplicatiua illa debet cõuerti ſic. Omnis hõ inquantum animal eſt ſenſibile. igitur aliquid quod inquãtũ animal eſt ſenſibile, eſt hõ. Et ſic ad quæſitum.

Quæſtio. XV.

QVæritur decimoquinto. Vtrum propoſitio particularis negatiua poſſit cõuerti ſimpliciter in particularẽ negatiuam? Arguitur. ꝙ ſic. quod niſi ita eſſet ſequeretur, ꝙ vniuerſalis negatiua non poſſet cõuerti ſimpliciter. conſequẽs eſt falſum, ut patuit prius. probatur cõſequentia. quia quando ad antecedens ſeqtur conſequens: quicquid repugnat cõſequenti, repugnat antecedenti: ſed particularis negatiua ſeqtur ad vniuerſalem negatiuam. igitur cum non conuerti repugnat cõſequẽti ſeqt̃ ꝙ repugnet antecedẽti, ſcilicet uniuerſali negatiuæ. & per cõſequens vniuerſalis negatiua non cõuertitur. ¶ Secundo, quia ſicut ſe habet iſta, nullus homo currit, ad iſtam, homo non currit. ita ſe habet iſta. nullum currens eſt homo. ad iſtam. quoddam currens non eſt homo. igitur permutatim. ſ. per locũ a permutata proportione. ſicut ſe habet primum ad tertium: ita ſe habebit ſecundũ ad quartum. ideo ſicut iſta, nullus homo currit. conuertitur in iſtam. nullum currens eſt homo. ita iſta: quidam

dam

dam homo non eſt currens. conuertitur in iſtam differẽtiam, quoddam currens non eſt homo. & habetur propoſitum. ¶ Tertio ſicut eſt de particulari affirmatiua, ita videtur de particulari negatiua. ſed particularis affirmatiua conuertitur. igitur &c. ¶ Quarto, quia ſingularis negatiua cõuertitur ſimpliciter: ut dicendo, ſortes non eſt plato. igitur pla. non eſt ſor. igitur particularis negatiua ſimiliter cõuertitur: quia de particularibus negatis & ſingularibus idem eſt iudicium. ¶ Oppoſitum arguitur per Ariſt. in iſto primo, capitulo. 2. ubi ponit iſtam concluſionem. ꝙ particularis negatiua non poteſt conuerti.

3

4

NOTANDVM, ꝙ ex parte ſuppoſitionis terminorũ duo ſunt impedimenta, propter quæ conſequẽtia nõ valet. ¶ Primum impedimentum eſt, quando arguitur a termino nõ diſtributo. ſ. ſuppoſito determinatè vel confusè tantum ad ipſummet ſumptum diſtributiuè. & iõ non ſequitur. hõ currit. igitur omnis homo currit. ¶ Secundum impedimentũ eſt quãdo arguitur a termino ſtante confusè tantum ad eundem ſupponentẽ determinate manere in cõſequente, quæ faciebat ipſũ ſtare confusè tantum in antecedente. & idco nõ ſequitur. omnis homo animal nõ eſt. igit omnis hõ iſtud animal non eſt. quia in antecẽdente iſte terminus animal ſupponabat confusè tantũ. & in conſequente determinatè vel diſcretè. & notabiliter dico in antecedente dictione &c. quia ſi remoueretur iſta dictio omnis, tunc conſequentia eſſet bona. qa ſequitur. omnis homo animal non eſt. igit homo hoc animal non eſt. ¶ Iſtis præmiſſis dicendum eſt de conuerſione propoſitionũ ſingularium: ſecundo de conuerſione particularis negatiuæ.

QVANTVM ad primũ notandum, quòd quædam eſt ſingularis de prædicato diſcreto. quædam de prædicato communi. Item quædam eſt affirmatiua. quædam negatiua. ¶ Tunc prima cõcluſio eſt, ꝙ omnis propoſitio ſingularis affirmatiua de ꝑdicato diſcreto conuertitur ſimpliciter in ſingularem de prędicato diſcreto. patet qa ſequitur, ſor. eſt iſte hõ: igitur iſte homo eſt ſor. ¶ Secũda concluſio eſt, ꝙ ſingularis affirmatiua, cuius prædi

catum

catũ eſt terminus cõmunis, conuertitur nõ ſimpliciter, ſed per accidens in unã indefinitam vel particularẽ, ſicut ſequitur ſor.eſt hõ.igitur homo eſt ſor. vel quidã homo eſt ſor.¶ Tertia conclusio eſt, ꝙ ſingularis negatiua de ꝑdicato diſcreto cõuertitur in ſingularẽ negatiuam, ſicut ſequitur ſor.nõ eſt pla. igitur pla. nõ eſt ſor. quia ibi non uariatur ſuppoſitio alicuius termini: cuius ratione impediatur conſequentia. & ideo in terminis ſingularibus non refert, ꝙ negatio præponatur, uel poſt ponatur.& ideo iſtæ æquipollent, non ſor. eſt pla. & ſor. non eſt pla. quę tamẽ non æquipollerent de terminis cõibus,immo una eſſet vniuerſalis: & alia particularis.¶ Quarta concluſio eſt, ꝙ ſingularis negatiua, cuius prædicatum eſt terminus cõis conuertitur dupliciter.ſ. in particularẽ negatiuã, & ẽt in uniuerſalem negatiuam. & in utranq; cõueritur per accidens,& non ſimpliciter. probatur. quia ſequitur ſor. non eſt aſinus. igitur quidam aſinus no eſt ſor.quia in antecedente iſte terminus aſinus erat diſtributus negatiuè uirtute negationis pręcedentis:mõ ex diſtributo bene ſeqtur non diſtributum, licèt non econtra. ſimiliter conuertitur in uniuerſalem negatiuam. iõ ſequitur ſor. non eſt aſinus, igitur nullus aſinus eſt ſor. quia detur oppoſitum conſequentis.ſ. quidam aſinus eſt ſor, ſequitur per conuerſionem particularis affirmatiuæ oppoſitum antecedentis.ſ.ſor. eſt aſinus. & ſic patet qualiter conuertitur ꝓpoſitio ſingularis.

QVANTVM ad ſecũdũ de particulari negatiua, notandum, ꝙ quædam eſt particularis negatiua,cuius ꝑdicatum eſt diſtributũ .ſ. qñ ꝑdicatum ſequitur negationẽ: ut dicendo. quidam homo nõ eſt aſinus. Alia eſt cuius prædicatũ non diſtribuitur, eo quòd præcedit negationem. ut dicendo. quidã hõ animal non eſt.¶Secũdo notandum, ꝙ in propoſito intelligimus de conuerſione propriè dicta, in qua manẽt ijdẽ termini. & ideo non intelligitur de conuerſione ꝑ cõtrapoſitionem; nec de ea curat Ari.propter duo:quia non manent ijdem termini in antecedente & in conſequente.immo mutãtur termini finiti in infinitos.ſecundo quia iſta conuerſio non eſt conſequentia formalis.

quod

quod patet primo de universali affirmatiua. quia nõ sequitur. oĩs homo est ens. igitur omne non ens est nõ hõ. quia añs est uerũ. & consequens falsum. nam subiectum consequẽtis pro nullo supponit. mõ propositio affirmatiua est falsa, cuius alter terminorũ ꝑ nullo supponit. hoc idẽ patet de particulari negatiua: quia nõ sequitur: quædã chimera non est hõ. igitur quidã non hõ non est non chimera. qa antecedens est uerum: & consequens falsum. quia suum contradictoriũ est uerum. s. istud. Oĩs non hõ est nõ chimera. ¶ Nunc ponuntur conclusiones. Prima est, ꝙ particularis negatiua, cuius ꝑdicatum non distribuitur, conuertitur in particularem negatiuam cuius ẽt prædicatũ non distribuitur, sicut sequitur. Quidam hõ animal non est, igitur quoddam aĩal hõ non est. quia detur oppositum consequentis. s. Oẽ animal homo est sequitur oppositum antecedentis. s. quidam homo animal est. immo etiã sequitur vniuersalis. s. ꝙ oĩs homo est animal. ¶ Secunda conclusio est, ꝙ oĩs particularis negatiua, siue sit de ꝑdicato distributo, siue non distributo, conuertitur in particularẽ negatiuam: cuius ꝑdicatum nõ est distributum, sicut sequitur. quidam hõ non est asinus. igitur quidã asinus hõ non est. similiter sequitur, quoddam aĩal non est hõ. igit quidã hõ aĩal non est. Verũ est tamen, ꝙ ista conuersio non est mutata: quia licet ad istã, qnoddã animal non est hõ. sequatur ista. quidã hõ aĩal. non est. tñ. nõ sequitur econtra. ¶ Tertia conclusio est, ꝙ nulla propositio particularis negatiua de prędicato distributo conuertitur in particularem negatiuam de ꝑdicatio distributo gratia formæ sicut non sequitur. quidam homo non currit. igitur quidam currens non est homo. probatur. quia nunquã est bona cõsequẽtia formalis, ubi ex termino non distributo infertur idem terminus distributus. ut patuit prius: modo sic est in tali cõuersione: quia in prædicta consequentia iste terminus hõ supponebat determinate in ãte: sed in consequente supponit cõfusè & distributiuè. secundo patet per instantiam: quia non sequitur, quoddam animal non est homo igitur. quidam homo nõ est aĩal. Et dico notabiliter cõñtia formali: qa ĩ

alr-

aliquibus terminis ſequitur gratia materiæ ſine conſequentia materiali. ¶Primus caſus eſt, quãdo vterq; terminus eſt conuertibilis cum reliquo, & ideo ſequitur, q̃ dam homo non eſt riſibilis. ergo quoddam riſibile non eſt homo. ¶Secundus caſus, quãdo ſuperius negatur de inferiori, & ideo ſequitur. quidam homo non eſt animal. igitur quoddam animal non eſt homo. ¶Tertius caſus quando ſubiectum & prædicatum ſunt termini diſparati. & ideo ſequitur. quidam homo non eſt aſinus. igitur quidã aſinus non eſt homo. ¶Quartus, quando antecedens eſt neceſſariũ. ¶Ad rationes ad primã negatur conſequentia, ad probationem dico, ꝙ iſta regula, quicquid repugnat conſequenti repugnat antecedenti, intelligitur antecedẽte & conſequente ſumptis ſignificatiuè, & non tenet conſequente materialiter ſumpto, & ideo licet cõuerti repugnaret particulari negatiuæ, non oportet propter hoc, quòd repugnet uniuerſali negatiuæ. ¶Ad ſecundã dico ꝙ locus a tranſmutata proportione non tenet niſi in terminis ſignificantibus quantitatem continuam vel diſcretam, vel aliud commenſurabile, quod eſt reducibile in quantitatem, vt puta intẽſionem, uel remiſſionem, & huiuſmodi. ¶Ad tertiam non eſt ſimile de particulari affirmatiua: quia in conuerſione particularis affirmatiuæ non mutatur ſuppoſitio alicuius termini. ¶Ad quartam dico, ꝙ non eſt idem iudicium de particulari & ſingulari, ſed eſt idem iudicium de indefinita & particulari. Vnde ſingularis negatiua bene conuertitur, & particularis negatiua non. Item ex ſingularib. bene fit ſyllogiſmus, ſed nunquam ex particularibus. Et ſic dictum ad quæſitum.

Quæſt. XVI.

QVæritur decimoſexto. vtrum ſubiectũ poſſit ampliari per prædicatũ ad ſupponendum pro alijs, quàm pro ſuppoſitis, v. g. in iſta propoſitione, aliqs homo eſt mortuus. vtrũ iſte terminus hõ. amplietur per prædicatũ, qđ eſt præteriti tpis ad ſupponendum pro præteritis, uel ſolum ſupponat pro præſentib. quemadmodũ deſignat copula uerbalis? Arguit primo, ꝙ ſupponat pro præſentib. ſolũ, &

per

per consequens illa proposi tio est falsa quia subiectum non ampliat prędicatum ad supponendum pro supposi- tis subiecti. igitur nec econ- tra.tenet consequētia : quia idem videtur iudicium quo ad hoc de subiecto & prædi- cato.antecedens patet.quia dicendo, quoddam mortuū est homo. Iste terminus ho- mo non ampliatur per su- biectū ad pręterita:sed præ- cisè supponit pro præsenti- bus, & propter hoc illa pro positio est falsa.

2 ¶Secundo, quia in omni propositione prædicatū dēt appellare suā formā, scilicet restringi ad supposita verbi secundum significatum, & etiam secun dum conotatum. igitur in ista propositione. homo est mortuus.iste terminus mor tuus.qui est prædicatū præ- cisè supponit pro supposi- tis verbi, scilicet pro pręsen tibus. antecedens apparet. quia dicendo, nigrum cras erit album. iste terminus al bum. appellat suam formā, & restringitur ad suppositū verbi: tam secundum signifi catum, quam secūdum con notatum. sed non sic est de subiecto quia ad hoc, quòd ista sit vera, non requiritur q subiectum sit nigrū cras: sed sufficit, quòd nūc sit ni- grum: licet cras non.sed tm̄ requiritur, q cras sit album

¶Tertio, si subiectum sic am pliaretur, sequeret q secun dus modus primæ figuræ non valeret. consequens est falsum.probatur consequen tia sic arguendo. Nullus ho mo qui est, est mortuus. Oīs hō est homo qui est. igitur nullus homo est mortuus. præmissæ sunt veræ: & con- clusio contradicit proposi- tioni, de qua quæritur. igi- tur vel subiectum illius pro positionis non ampliat. vel iste syllogismus non valet. 3

¶Quarto sequeret, q duo primi modi secundæ figuræ non valerent. probatur con sequentia arguendo sic. nul lum mortuum est viuum. omnis homo est viuus. igi- tur nullus homo est mor- tuus quæ contradicit dictæ propositioni, & ita potest exemplificari de camestres. 4

¶Quinto sequeretur, q par ticularis affirmatiua nō pos- set conuerti simpliciter.con sequens est falsum, vt patut prius. & probatur cōsequen tia.& sit iste terminus.a.con uertibilis cum isto termino hō. & iste terminus.b.cōuer tibilis cū isto termino mor- tuus. per te ista est vera, qđ dam.a.est.b. quia quidā ho- mo est mortuus, & tn̄ sua 5

conuertens est falsa. s.quoddã.b. est a.s. quoddã mortuũ est homo. ¶ Oppositum arguitur per cõem modum loquendi. s. q respectu partiũ pteriti tpis in pdicato, subiectum supponit pro his quæ, sunt, vel pro his quę fuerũt. ¶Ista quæstio mota est propter conuersiones propõnũ de præterito & de futuro: & ideo videndum est, quid est terminus ampliatus. & quid ampliatiuus. qui sint termini ampliatiui. qualiter subiectum ampliatur per prædicatum: & non econtra.

NOTANDVM igitur qđ terminus ampliatus dicitur iste, q ampliatur passiuè: ita q pro plurib. supponat quã ante. sed terminus ampliatiuus, est iste, qui ampliat. Verbigratia prædicatũ, vel copula, si fuerit pręteriti vel futuri temporis, aut de possibili ampliat subiectum ad supponendum pro suppositis pręteriti. vltra ea pro quibus supponit ratione copulæ verbalis de pręsenti. ¶Secundo notandum, q termini ampliatiui sunt in multiplici differẽtia. quidam sunt vt verba præteriti, vel futuri temporis, alia sunt vt participia præteriti, vel futuri temporis. Item alia sunt, vt ista verba. potest, contingit: & nomina deriuata ab istis. ¶Item ista verba, significo, intelligo, promitto & huiusmodi: & vniuersaliter omne verbum, cuius actus potest transire indifferẽter in rem pręteritam vel futuram: sicut in rem pręsentem cuiusmodi sunt verba prædicta in actiuo genere respectu accusatiuorum, quos regunt post se: & in passiuo genere respectu nominatiuorum casuum, qui supponunt eis. vt dicendo antichristus intelligitur. ¶Tertio notandum, quòd talis propositio: homo est mortuus, cuius subiectũ ampliatur, habet duas causas veritatis: quando est indefinita, scilicet quòd homo qui est mortuus. vel quòd homo qui fuit est mortuus. & si sit vera in vno istorum sensuum: ipsa est vera simpliciter. ¶Alii tamen dicunt, qđ ista propositio non habet duas causas veritatis: immo est distinguenda per illos duos sensus. vt patet primo elenchorum de ista, laborãs sanabitur. ¶Quarto notandum, quòd prædicatum dicitur appellare suam formam, & restringere ad supposita verbi: tam secundum significatum, quam secundum connotatum. ita quòd propositio est vera pro suppo-

posi-

positis illius temporis cuius temporis est verbum seu copula verbalis. & hoc est verū quando prędicatū est participium præsentis temporis, aut nomen significās sine tēpore: vt dicēdo, homo est albus. iste terminus albus supponit pro illo quod de facto est album similiter dicendo homo erit albus. ly albus supponit non pro illo qui nunc est albus. sed qui erit albus. in futuro. & ita respectu verbi de præterito. & dico notabiliter si prędicatum sit participium præsentis tēporis, aut nomen significās sine tēpore. quia si prædicatum sit præteriti temporis nō oportet quòd supponat ꝓ suppositis de tempore verbi. Sed pro suppositis q̄ de tp̄e verbi erunt vel fuerunt pręterita. Vt dicēdo. Sortes erit generatus. non oportet, ꝙ istud prædicatū generatus supponat pro eo qui erit. sed pro illo de quo erit verum dicere in futuro, ꝙ ipsum fuit. Similiter dicendo. Sor. fuit generandus, istud participium generandus non supponit pro eo qui fuit: sed pro eo quòd de tempore verbi erat futurū. Et sic patet qualiter prædicatum restringitur per copulam ad supponendum pro alijs & alijs suppositis; sed subiectū nō. quia copula sequitur subiectum: igitur copula non agit in ipsum: Sed prædicatū ampliat subiectum, secundū quòd ipsum est vnius temporis, vel alterius. eo ꝙ subiectum non appellat suā formā, si nō restringitur ad sua supposita: secundum exigentiam copulæ. ¶Tūc ponitur ista cōclusio, quod subiectū ampliatur per prædicatū præteriti tēporis. scilicet ad supponendum: pro his quæ sunt: vel prp his quæ fuerunt in ꝓpositione indefinita vel particulari. & hoc disiunctiuè. sed in vniuersali copulatiuè probatur ex communi modo loquendi, quia aliter multæ propositiones essent falsæ: quæ tamen sunt concedendæ. vt aliquid est possibile quod non erit, aliquid est generandum. aliquid est pręteritum: quod non est. Nulla rosa existente rosa intelligitur. quæ omnes essent falsæ nisi subiecta ampliarentur ad supponendum pro alijs, quam pro suppositis de tempore verbi. ¶Nunc ad rationes. Ad primam negatur cōsequentia, nec est simile de subiecto & prædicato: quia prędicatum restringitur ad supposita de tempore verbi secundum exigentiam verbi. & subiectum non: ¶Ad secun-

2

cundam prædicatum debet &c.concedo. Et ideo ſi prædicatum ſit præſentis tempo-ris: vel nomen non ampliatum vt album. tunc ſupponit præciſè pro ſuppoſitis de tempore verbi. Sed ſi prædicatum ſit participium præteriti temporis, tunc ſupponit pro ſuppoſitis quæ erant præterita de tempore verbi. ſi verò prædicatum ſit futuri temporis: tunc ſupponit pro ſuppoſitis quæ in tempore verbi ſunt, vel fuerunt futura. ¶ Ad tertiam negatur conſequentia. Ad probationem dico, quod iſte ſyllogiſmus non ualet. quia in præmiſſis ponitur aliqua reſtrictio. ratione cuius illæ præmiſſæ ſunt veræ. quæ reſtrictio adimitur, non explicata in concluſione. Et ſi quæratur quid tunc debeat concludi. dico, quod eadem reſtrictio. quæ ponitur ad medium debet in concluſione apponi minori extremitati. & ideo debet concludi iſta. igitur nullus homo qui eſt: eſt mortuus: ¶ Ad quartam dicitur conſimiliter. ¶ Ad quintam negatur conſequẽtia: quia de conuerſionibus talium propoſitionum dicetur in alia quæſtione, & ſic ad quæſitum.

Queſt. XVII.

QVæritur decimoſeptimo. Vtrum propoſitiones de præterito & de futuro ſimiliter conuertantur cum illis de præſenti? Arguitur quod non: quia non ſequitur Ariſtoteles eſt homo mortuus. igitur homo mortuus eſt Ariſtoteles: quia antecedens eſt verum, & conſequens falsũ.

2 ¶ Secundo, non ſequitur nullus homo eſt mortuus. igitur nullum mortuum eſt homo. vel ſaltem econuerſo non valet conſequentia.

3 ¶ Tertio, quia iſta eſt vera. ſortes fit. & tamen iſta eſt falſa. quod fit eſt ſortes. quia quod fit non eſt. primo perihermenias. Et patet ex alio: quia quod fit, iam factum eſt. & per conſequens amplius non fit. ¶ oppoſitum arguitur: quia ſicut ſe habet præſens ad præſens: ita præteritum ad præteritum, & futurum ad futurum. igitur ſicut iſta de præſenti conuertitur in iſtã de præſenti: ita iſta de futuro conuertitur in iſtam de futuro. & ita de pterito. ¶ Secundo aliter ſequeretur, quod ſyllogiſmi imperfecti facti ex propoſitionibus de præterito & de futuro non poſſent perfici per pri-

primam figuram. consequés est falsum.quia ista reductio habet fieri per conuersioné. ¶ Tertio per Aristotelem, qui dat artem generaliter conuertendi propositiones sine exceptione alicuius propositionis de præterito vel de futuro.

NOTANDVM quod quatuor modis aliqua propositio potest pertinere ad præteritũ vel futurum. Vno modo, si eius prædicatum aut subiectum sit participiũ præteriti vel futuri tpis. Secundo modo, si copula verbalis sit præteriti aut futuri temporis. Tertio, si copula verbalis significet vel connotet motum vel mutationem, vt ista verba fieri vel generari: corrumpi:incipere:& desinere:& hmõi.bene talia verba non pñt exponi sine altera exponentium de præterito vel futuro. Quarto: quando in propositione ponitur nomen vel verbum ampliatũ: cuius.s.verbi actus transit in rem præteritam vel futurã vel possibilem, sicut in rem præsentem. sicut ista verba significo intelligo, appeto: promitto.& ista nomina causatũ: cã:calefactiuũ & hmõi. Vnde dicimus de sanitate, ꝙ sit cã laborũ: qñ tamé non dum sanitas est. ¶ Tunc supposito, qd' propositiones de præterito vel futuro cõsimiliter conuertãtur. sicut illæ de præsenti ꝓpter rationes: post oppositum, dicendũ est est de conuersionibus propositionum de quolibet dictorum quatuor modorum.

QVANTVM ad primũ modum,notandum, ꝙ participium præteriti vel futuri téporis aut ponitur a parte subiecti:aut a parte prædicati. Si ponitur a parte subiecti, aut affirmatiuè oĩno simpliciter conuertuntur: sicut illæ de præsenti in quibus nihil est de futuro, vel de præterito sicut ista. Aliqd' mortuum est homo. simpliciter conuertitur in istam.aliquis hõ est mortuus. & hmõi consequentiæ. añs est falsum: & consequens verum. Et dico notabiliter affirmatiue:quia negatiue non simpliciter cõuertuntur. Vnde ista nullum mortuum est hõ.non conuertitur in istam. nullus hõ est mortuus: quia añs est verũ, & consequens falsum. Cuius causa est: quia participiũ a parte subiecti supponit ꝓcise pro illis,quæ sunt de tépore verbi.& similiter prędicatum.s.homo. sed quando de ipso fit subiectũ:tũc supponit pro illis,quæ sunt, & pro illis, quæ fuerunt copulatiuè

uè in vniuersali, & disiunctiuè in indifinita vel particulari. & iô illa propositio. nullũ mortuũ est homo. dẽt côuerti in istam. nullus hõ qui est est mortuus. qa in consequẽte iste terminus hõ debet restringi ad supponendũ ꝑ his præcisè pro qbus supponebat in añte. Si aũt participiũ fuerit prædicatũ, ita q̄ sit ꝑteriti tꝑis: tũc subiectum ampliatur in vniuersali pro his quæ sunt, & pro his quæ fuerunt copulatiuè, & in indefinita vel particulari disiunctiuè, & scd̃m exigentiam illius habet illa propositio cõuerti. v.g. ista. quidã homo est mortuus. significat idem qđ ista disiũctiua, qdam hõ. q est mortuus, vel quidã hõ qui fuit est mortuus & ideo debet conuerti in istã. Quoddam mortuũ est, vel fuit homo. ¶ Item de negatiua. ut nullus homo est mortuus. ista significat, quòd nullus homo q est est mortuus, nec aliquis homo qui fuit, est mortuus. & ideo conuertitur in istam. nullum mortuum est, nec fuit homo: & tam antecedens quam consequens sunt falsa.

QVANTVM ad secundum notandũ, q̄ copula præteriti vel futuri temporis ampliat subiectum ad supponendum pro his disiunctiuè in indefinita: & copulatiuè in vniuersali. & ideo scd̃m exigentiã ampliationis subiecti istę ꝓpositiones sunt conuertendę: ita quod vniuersalis est conuertenda in vnam de prędicato copulato. Exempla possunt formari: quare sicut prius suo modo. ¶ Sed si quæratur de conuersionibus illarum de præterito, in qbus alter terminus est participium præteriti vel futuri temporis. Secundo de illis in quibus vterque terminus est particpium præteriti uel futuri temporis: Exemplũ primi. sor. fuit generandus: dico, qđ conuertitur in istam. igitur aliquid qđ fuit generãdum, fuit sortes. nec oportet in illis prædicatum esse distributum. Exemplum secundi. quoddam mortuum fuit generãndũ. igitur quoddam quod fuit generandum fuit mortuum. Patet igitur qualiter conuertuntur propositiones, in quibus ponuntur verbum aut participium prętcriti vel futuri temporis. Et hæc de secundo.

QVANTVM ad tertium, notandum, quod huiusmodi verba incipit, desinit: fit: generari: & huiusmodi habent exponi per duas exponentes: quarum altera est

de

de præterito: & alia de futuro. ¶ Ideo ſciendum de hoc verbo. fit. quòd aliquid dicitur fieri dupliciter. vno modo ſimpliciter loquendo. vt dicẽdo hõ fit, alio mõ loquendo cum additione. & hoc dupliciter. quia vel terminus qui additur eſt cõcretum de genere accidentis vt dicendo hõ fit albus. vel eſt terminus de gñe ſubſtantiæ. vt dicendo ſor. fit homo. ¶ Item ſciendum. ꝙ aliqua fiũt ſubito ſicut eſt illuminatio medij: poſitio ꝙ luminoſum eſſet ſubito approximatum. Alia fiunt ſucceſſiuè: vt aſinus: equus & hmõi. mõ iſta quæ fiunt ſubito ſunt dum fiunt. & iſta quæ fiunt ſucceſſiuè. nõ ſunt dũ fiunt. & ideo propoſitiones ſunt diuerſimodè conuertendę. Vñ iſta. hõ fit. poſito, ꝙ gñatio hoĩs ſit ſubitanea, conuertitur in iſtã. qđ fit eſt hõ. ſed ſi gñatio hoĩs ſit ſucceſſiua cõuertitur in iſtam. qđ fit erit hõ. ¶ Itẽ ꝓp remouere ambiguitatẽ exponendi expedit conuertere in vnam de prædicato diſiuncto. verbigratia iſta. hõ fit. conuertitur in iſtam. qđ fit eſt uel erit hõ. & iſta homo generatur in iſtã. qđ generatur eſt vel erit hõ. ¶ Itẽ iſta. a. incipit eſſe. conuertiť in iſtã. igiť qđ incipit eſſe eſt vel erit. a. ¶ Si aũt iſtud verbum. fit. accipiatur cum aliquo termino ſequente: vt dicendo ſor. fit homo. tunc iſta conuertitur ſimpliciter. ſi prædicatum ſit terminus qdditatiuus de genere ſubſtantiæ ſine aliqua reſolutione. ut iſta. ſor. fit homo. igiť hõ fit ſor. ¶ Item ſi prædicatũ ſit abſtractum de gñe accidentis: qđ non æquipollet concreto, idem eſt iudiciũ, vt ſi prædicatũ eſſet de gño ſubæ, vt iſta. albedo fit color. conuertitur in iſtam. color fit albedo. ſed ſi prædicatum ſit terminus concretus de gñe accidentis. tunc non põt ſic conuerti ſimpliciter, ut ꝓbatum fuit añ oppoſitũ. v. g. iſta. aer fit lucidus. conuertitur in iſtam. lucidum eſt vel erit aer. & pono diſiunctiuè prædicatum: quia aer põt ſimul incipere eſſe: & incipere eſſe lucidus. ¶ Et quemadmodum eſt de iſtis verbis fieri: incipit. ita oppoſito mõ ſunt cõuertendæ propõnes de iſtis verbis deſinere: & corrumpi. v. g. iſta. ſor. deſinit eſſe. conuertitur in iſtam. igitur quod deſinit eſſe nunc eſt ſor. uel prius fuit ſor. Vnde ſuppoſito, quòd nullius rei permanentis in eſſe ſit dare vltimum

mū instans esse.tunc de omni permanente ista est bona consequentia.a.desinit esse. igitur qd desinit esse prius fuit .a. & nunc non est .a. qa instans desinendi esse alicuius rei permanentis est primum instans nō esse ipsius. Eodem modo ista. sor. corrumpitur. conuertitur in istam. igitur quod corrumpitur est vel fuit sortes. Et ista sor.desinit esse albus.nō conuertitur in istam. album desinit esse sor.sed in istam. igitur quod desinit esse albū est,vel fuit sor. Et sic patet qualiter ꝓpositiones de verbis significantibus motū vel mutationem sunt conuertendæ. & hæc de tertio.

QVANTVM ad quartū:notandum, ꝙ ista verba significo,ītelligo,memoro,cognosco, opinor, & huiusmodi: quorum actus transit in rem præteritam,præsenté, & futuram ampliant terminosquos regunt ad supponen, dum: non solum pro præsentibus: immo ét pro præteritis vel futuris.Et ideo in conuertédo propositiones, in quibus ponuntur, oportet exprimere hmōi ampliationes. Vnde homo intelligit rem quæ est futura: & etiam rem quæ est præterita,& ideo non sequitur.a. cognoscitur a sorte.igit aliquid cognitum a sor. est. a. ¶ Item ista noia causa, causatum & quædam alia noīa denotantia aptitudiné, ampliant terminos sequentes ad supponendum pro aliis q̄ ꝓ præsentibus:vt verbi gratia.non sequitur.a.est causa effectiua.b.igitur.b.est. non valet cōsequentia, quia dū, b.fit.a.est causa effectiua ipsius. & tamen quando.b. fit. b. non est sed erit. Tunc dico, ꝙ in conuersione huiusmodi propositionū ista ampliatio debet explicari.uerbigratia. antichristus significatur hoc nomine antichristus. igitur aliquid quod significatur hoc nomine antichristus est antichristus: non valet consequentia,sed conuertitur in istam. igitur aliquid quod significat hoc nomine antichristus est vel fuit: vel erit: vel potest esse antichristus: quia hoc verbum significare,ampliat terminum ad supponendum tam pro præsentibus, præteritis, & futuris: quàm pro possibilibus. ¶ Item ista,sanitas causatur a labore. igitur quod causatur a labore est vel erit sanitas. Item ista.alicui ꝓmittitur equus. igitur aliquis cui promittitur equus est, fuit, erit vel

esse potest aliquis. ¶ Sed cũ obijcitur, qa si huius modi propositiones sic conuertẽrentur, sequitur, quod nullum impossibile posset intelligi. consequens est falsum, quia de impossibilibus enũciamus multa præterita, vt de vacuo, infinito, chimera & huiusmodi. consequentia probatur. quia si dicatur. vacuum intelligitur per te. debet conuerti in istam. igitur quod intelligitur est vel fuit, vel potest esse vacuum. modo antecedens est verum, & consequens falsum. ¶ Respondetur pro nunc quod nullum impossibile potest intelligi, & ideo intelligendo vacuum, intelligo res quæ sunt: vt puta locum & corpus. tamen intelligo illa illo modo, quo non possunt esse. Similiter intelligẽdo infinitũ intelligo res infinitas. sed qualiter non sunt. i. sine termino. ¶ Item intelligendo chimeram intelliguntur partes diuersorum animalium eo modo tamen compositæ qualiter non est possibile ipsas componi. Tunc rationes sunt solutę. Et sic sit dictum ad quæsitum.

Quæstio XVIII.

QVæritur decimo octauo, vtrum propositiones de terminis obliquis similiter cõuertãtur illis de rectis? Arguitur, quod non: quia non sequitur homo differt ab aliquo homine. igit aliquis hõ differt ab homine. nam antecedẽs est verum. quia mulier, quæ est homo, differt ab aliquo homine, quia ipsa non est aliquis homo. & tamen consequens est falsum: quia quilibet homo est hõ. igitur nullus homo differt ab hoĩe.
2 ¶ Secundo, ista est vera, totus sortes est pars sortis. tñ sua conuertens est falsa. s. ista. pars sortis est sor. aut etiã ista. ps sortis est totus sortes. ¶ Oppositũ arguitur per Ari. q dat regulas generales de conuersionibus nõ excipiẽdo ꝓpõnes aliquas: aut de rectis aut de obliqs. NOTANDVM est, q in ꝓpositione, in qua ponit obliquus: aut obliquus ponitur post copulam. vt dicendo, lapis est in muro, & tunc semper subintelligitur rectus. s. participium verbi. vt dicendo, lapis est ens in muro. aut obliquus præcedit copulam, & hoc dupliciter. quia vel solus obliquus præ ce-

cedit copulam: vt dicendo, hominis est asinus, aut rectus cum obliquo præcedit copulam: & tunc vel obliquus præcedit rectum, aut econtra rectus obliquum. modo quando rectus præcedit obliquũ a parte ante: copulæ tunc omnes concordant in hoc, quod aggregatũ ex recto & obliquo sit subiectum. sed si obliquus prę cedat rectum: aut solus obliquus præcedat copulam: tunc ponit quædam opinio, quod rectus est subiectum expressus vel subintellectus vel ad minus aggregatum ex recto & obliquo: principalius tamen ratione recti, quam obliqui. ¶ Alia opinio ponit, quod si solus oliquus præcedat copulam: aut obliquus cum recto: ita quod obliquus præcedat rectum: tunc obliquus est subiectum, & totum residuum se tenet a parte prædicati: quam teneo ad præsens in conuersionibus istarum ꝓpositionum de obliquo: & videbitur postea. ¶ Secundo notandum, quod aliquando obliuum præcedit signũ vniuersale, quod si fuerit in obliquo, tunc solus obliquus est subiectum. vt dicendo. Cuiuslibet contradictionis altera pars est vera. Quãdoque signum est in recto, & terminus sequens in obliquo. vt dicendo. Quilibet hominis asinus currit: & tunc non oportet quod solus obliquus sit subiectum. immo aggregatum ex recto & obliquo. ¶ Tertio notandum, quod sicut aliquando in propositionibus de terminis rectis prædicatum aut pars prædicati præcedit copulam, vt dicendo. omnis homo animal non est. ita quandoque in propositionibus de terminis obliquis: vt dicendo, homo ab homine differt. iste obliquus ab homine se tenet a parte prædicati, & non a parte subiecti, eo quod non est determinatio subiecti: nec construitur cum subiecto, nec aliquam vnionem habet cum subiecto. ratione cuius cum recto possit facere vnum extremum propositionis, & ideo in isto casu deficit ista regula, q͛ quando rectus cum obliquo ponuntur a parte subiecti, ita quod rectus præcedat obliquum, aggregatum ex recto & obliquo est ibi subiectum, quia intelligenda est vbi obliquus construitur cum subiecto, & est determinatio subiecti. ita quod habeat vnionem

nem cum recto, ratione cuius ex ipsis possit fieri vnum extremum propositionis.

¶Quarto notandum, quod propositiones in quibus termini obliqui sunt subiecta resoluẽdæ sunt in quasdam alias de subiecto recto per istud pronomen, quod, ponẽdo ipsum in eodem casu, in quo prius erat terminus obliquus, faciendo de obliquo rectum. v. g. hominis asinus currit, resoluẽda est in istam, homo est cuius asinus currit, & ista, homo differt ab homine, resoluenda est in istam, homo est aliqd a quo homo differt, & ista, cuiuslibet contradictionis altera pars est vera. resoluitur in istam, quælibet contradictio est, cuius altera pars est vera. Tunc ponitur ista conclusio, quod propositiones de terminis obliquis cõsimiliter conuertuntur cum illis de terminis rectis, probatur conclusio. Ad hoc, quod vniuersalis negatiua conuertitur in vniuersalem negatiuam, vniuersalis affirmatiua in particularem affirmatiuam, & particularis affirmatiua in particularem affirmatiuã, probatur: quia aliter sequeretur, quod non posset fieri syllogismus ex propositionib. de terminis obliquis in secũda vel in tertia figura. consequens est falsum, vt patet p Aristote. versus finem huius primi, consequentia probatur, quia syllogismi secundę & tertię figurę non reducuntur nisi per conuersionem & ideo nisi consimiliter conuerterentur, sicut illę, de terminis rectis Arist. minus sufficienter determinasset.

TVNC sunt aliquę regulæ in cõuersionibus propositionum de obliquo obseruandæ. ¶Prima regula est ista: quod propositiones in quibus subijcitur terminus obliquus resoluendæ sunt in quasdam, vbi subijcitur terminus rectus, ita: qđ signum cum obliquo deberet poni in recto, quod quidem signum prius fuit in obliquo. Et hoc pronomen, quod, debet poni in eodem casu, in quo obliquus ponebatur prius. uerbi gratia. ista. cuiuslibet contradictionis altera pars est uera. primo resoluenda est in istam. Quælibet contradictio est aliquid, cuius altera pars est uera. & tunc conuertenda est in istam. Aliquid cuius altera pars est uera, est contradictio. ¶ Item ista: nullo homine currente tu es asinus.

nus conuertitur in istam, nihil quo currente tu es asinus, est homo.

¶Item ista, neutrum oculum habendo tu potes videre, conuertitur in istam. Neuter quem habendo tu potes videre, est oculus.

¶Item ista, omnium oppositorum eadem est disciplina igitur aliqua quorum eadẽ est disciplina sunt opposita.

¶Item ista, cuiuslibet hominis asinus currit. cõuertitur in istã, igitur aliquid cuius asinus currit est homo.

¶Item istæ. ¶Vterque istorum currit, cõuertitur in istam. Aliqui quorum alter currit sunt isti. Et ista, vtriusque istorum quilibet asinus currit, conuertitur in istam igitur. Aliqui quorum quilibet asinus currit, sunt isti. ¶Secunda regula est ista, quod propositio in qua obliquus implicatur in aduerbio: vel in coniunctione: debet explicari, & facta explicatione de subiecto debet fieri prædicatum: verbi gratia dicendo. Omnino sor. est albus, in isto aduerbio omnino implicatur obliquus, quia dicendo omnino sor. est albus, valet tantum dicere, sicut in omni parte sortes est albus, & tũc cõuertitur in istam, aliquid in quo sor. est albus, est pars sortis. ¶Item dicendo, ter comedi panem, in isto aduerbio. ter. implicatur obliquus, qui debet explicari, vt dicendo terna vice comedi panem, & tunc debet conuerti in istam. aliquid, in quo comedi panem sunt, vel fuerunt tres vices, eodẽ modo debent conuerti aliæ propositiones, in quibus a parte subiecti ponitur aduerbium numerandi.

¶Item ista, vicissim contraria se expellunt, resoluenda est in istam. temporibus discontinuis contraria se expellunt, & tunc conuertitur in istam. igitur contraria in quibus se expellunt sunt tẽpora discontinua.

¶Item ista, infinities fuit eclipsis, resoluenda est in istam. Quotlibet vicibus plus fuit eclipsis, & conuertitur in istam. igitur aliqua quibus pluries fuit eclipsis sunt vel fuerunt vices.

¶Tertia regula est, quod quando obliquus ponitur a parte prædicati, semper subintelligitur aliquis rectus, & tunc aggregatum quod fuerit prædicatum conuersè debet fieri subiectum cõuertentis verbi gratia, asinus est hominis, conuertitur in istam ens hominis est asinus.

asinus. ¶ Item iste panis coquitur in furno: conuertitur in istam. quod coquitur in furno est vel erit panis. & pono prædicatum disiunctiuè. pro tanto, quod hoc verbum coquitur significat motum alterationis pastę ad panē. ¶ Quarta regula est, quod aliquando loco relatiui oportet ponerè antecedēs & econtra. verbi gratia dicendo. omnis habens filium diligit illum, male conuerteretur in istam, diligens illum est habens filium, quia ipsa non est intelligibilis, ex quo nō est antecedens ad quod referturistdd relatiuum. igitur debet cōuerti in istam. Aliquis diligens filium habet illum. ita quod loco relatiui ponitur antecedens contra. Tunc rationes solutæ sunt per prędicta. Et sic finis ad quæsitum.

Quæst. XIX.

QVæritur decimonono Vtrum obliquus possit esse subiectum propositionis: vt verbi gratia in ista ꝓpositione. hominis asinus currit. iste terminus hominis præcisè sit subiestũ? Arguit, ꝙ nō: quia semper determinatio & determinabile positę ab eadē parte copulæ debēt esse idē extremũ ꝓ pōnis. sed obliquus est determinatio recti igiť quādo obliquus & rectus p̄cedunt copulā, aggregatũ erit subiectũ. minor patet exēplariter in alijs. quia dicendo, hō albus currit. aggregatũ ex determinatione & determinabili est hic subiectũ: & minor patet, qa iste terminus asinus, quãrũ est ex ꝑte sui supponit indifferenter pro omni asino. sed quādo additur sibi obliquus: vt hoīs. determinať ad supponēdũ p̄cise ꝓ asinis: q sunt asini hominũ. ¶ Scđo, quia idē est subiectũ cōuertentis, qđ prius erat prædicatũ cōuersæ: sed in ista. currens est hoīs asinus hoc totum hominis asinus est prædicatum. igitur similiter hoc totum hominis asinus erit subiectum in ista, hominis asinns curit. ¶ Tertio, quia subiectum est: de quo aliquid dicitur: modo prædicatum dicitur de isto toto hominis asinus. in ista hominis asinus currit. quemadmodum dicitur de aggregato in ista. asinus hominis currit. igiť sicut in nna aggregatum est subiectum: ita & in reliqua. ¶ Quarto sequitur, quod copula propositionis non implicaretur in verbo: immo in obliquo posito a. parte

subie-

ſubiecti conſequens eſt fal-
ſum : quia copula ſignificat
cum tẽpore , & nomen non.
vt patet primo perihermc-
nias . probatur conſequen-
tia quia iſta.hominis aſinus
currit.explicatus per iſtam.
homo eſt cuius aſinus cur-
rit . modo iſta copula eſt,
implicabatur in obliquo,&
non in verbo . quia verbum
manet ĩtegrum , ſicut ànte.
5 ¶ Quinto , quia verſimile
eſt , quod iſta própoſitio .
hominis aſinus eſt ; fit de
verbo ſecundo adiacen-
te, quia nihil ſequitur copu
lam, quod non eſſet niſi ag-
6 gregatum , ex recto & obli-
quo eſſet ſubiectum. ¶ Sex-
to, quia quando rectus præ-
cedit obliquum: aggregatũ
ex recto & obliquo eſt ſu-
biectum. igitur eodem mo-
do , quando obliquus præce
dit rectum,tenet conſequẽ-
tia: quia præcedere non ar-
guit,quod debeat,eſſe ſubie
ctum plus quam ante . quia
quandoque totum prædica-
tum præcedit copulam ; vt
dicendo , homo animal eſt.
7 ¶ Septimo,quia ... aſinus currit . ...
bet ... hominis aſinus.
eſt ſubiectum , igitur ſimili-
ter in iſtis , hominis aſinus
currit, tenet conſequentia :
quia ,ppter illud quod non
eſt ſubiectum nec pars ſu-
biecti , nõ videtur quod de-
beat variari ſubiectum ſiue
addatur ſiue remoueatur .
modo ſignum non eſt ſu-
biectum , nec pars ſubiecti.
¶ Octauo:quia nomen obli
quum non eſt nomen , vt
patet primo perihermc-
nias . & non propter aliud:
niſi quia non poteſt eſſe ſu-
biectum propoſitionis , vel
prædicatum.igitur &c.¶No
no, quia rectus apud gram-
maticos eſt principalis pars
orationis. igitur ſi rectus &
obliquus præcedant copu-
lam,ſequitur, quod ſicut re-
ctus principalius ſupponit
verbo : ita etiam principa-
lius erit ſubiectum.¶ Oppo
ſitum arguitur , quod in om
ni bono ſyllogiſmo facto in
prima figura, illud eſt ſubie
ctum maioris , quod eſt præ
dicatum minoris : ſed iſte
eſt bonus ſyllogiſmus in pri
ma figura. cuiuſlibet homi-
nis aſinus currit. Spr. eſt ho
mo. igitur ſortis aſinus cur-
rit : ſed in minori iſte termĩ
nus homo eſt prædicatum:
igitur in maiori iſte termi-
nus hominis præciſè erat
ſubiectum. ¶ Secundo,quia
in iſta propoſitione,regis in
tereſt benefacere . iſte ter-
minus regis,eſt ſubiectũ,qa
nõ apparet aliud quod red-
dat

dat suppositum verbo. similiter sequitur in ista, vterq; istorũ currit, iste terminus istorum est ibi subiectum, quia ly vterque non includit aliquod cathegorema, cum sit signum uniuersale. ¶Tertio per diffinitionem subiecti: quia subiectum est de quo aliud dicitur, sed de aliquo obliquo dicit aliud scilicet prædicatum, in dicẽdo, hominis est asinus, igitur &c. ¶Quarto per Arist. in isto primo versus finem, vbi ponit, quod ex maiore de recto & minore de obliquo sequitur conclusio, cuius subiectum est de obliquo, vt arguendo sic, omnis disciplina est sophia, boni ẽ disciplina. igitur boni est sophia.

NOTANDVM ꝙ logicus & grammaticus diuersimodè considerant de nomine, & verbo, siue de partibus orationis, quia grammaticus considerat de eis in ordine ad congruitatem, modo de alijs partibus orationis a nomine & verbo, possunt fieri orationes congruæ, licet imperfectæ, vt dicendo de domo ad tabernam. Sed logicus considerat de istis in ordine ad ueritatem & falsitatem, scilicet prout possunt esse partes principales enunciationis ueræ uel falsæ, scilicet subiectum prædicatum, uel copula, & tales partes sunt præcisè nomina & uerba. Nam aliæ partes orationis non sunt nisi determinationes uel dispositiones designantes significationem, uel suppositionem terminorum, scilicet nominis & uerbi: aut modum significandi, vel supponendi, aut diuersum modum sequendi unius ex altero, uel diuersum modum copulandi diuersa ab inuicem, & ita de alijs.

¶Secundo notandum, quod quando obliquus præcedit copulam, aliquando ponitur solitariè, ut dicendo, hominis est asinus, aliquando cum recto sequente ut hominis asinus currit, aut cum recto præcedente, & hoc dupliciter, quia uel rectus præcedens est sine syncathegoremate, ut dicendo, asinus hominis currit, vel est cum syncathegoremate, ut est signum uniuersale uel particulare, & tunc semper refertur uel ad rectum præcedentem obliquũ dicendo.

Quilibet asinus hominis currit, uel subintelligitur antecedens rectus, ut dicendo, uterque istorũ currit.

rit, vnde ibi subintelligitur, quod uterq; homo istorum currit: non de significatione huius signi uterq; quia illud signum nullum cathegorema includit, & ideo iste rectus subintelligitur ratione obliqui sequentis.

TVNC ponuntur conclusiones, prima conclusio est ista, quod quando solus obliquus præcedit copulam aut obliquus cum recto, ita quod obliquus præcedat rectum, tunc solus obliquus est subiectum propositionis ut in ista, hominis asinus currit. probatur, quia illud solum est subiectum, quod adueniente signo uniuersali distribuitur: sed in isto casu solus obliquus distribuitur per aduentum signi uniuersalis positi a parte ante totius propositionis, igitur solus obliquus est hic subiectum. maior patet. primo ex diffinitione propositionis uniuersalis. secundo, quia ista est indefinita, hominis asinus currit. igitur potest fieri uniuersalis per appositionem signi, & per consequens illius uniuersalis iste terminus est subiectum, q signo uniuersali distribuitur, & minor patet, quia dicendo, cuiuslibet hominis asinus currit. iste terminus hominis præcisè distribuitur, quod probatur posito casu, quod quilibet homo habeat asinum qui currat, & sit unus asinus communis omnibus, qui non currat, uel distribuitur iste terminus homo præcisè, & habetur intentum, uel distribuitur iste terminus asinus, & hoc non, quia tunc sequeretur, cuiuslibet hominis asinus currit. asinus communis est asinus. igitur asinus communis hominis currit, quod est contra casum, & per idem probabitur, quod aggregatum non distribuitur. secundo probatur per rationes post oppositum.

¶ Ex ista conclusione sequitur, quod ista consequentia non ualet.

Omnem hominem uidens est unum solum hominem uidens. Sed asinus est hominem uidens. igitur est unum solum hominem uidens: quia posito casu, quòd quilibet homo uideat seipsum, & quod asinus uideat omnem hominem, tunc præmissæ sunt ueræ, & conclusio falsa, & ideo si fiat debita sumptio subiecti, debet tunc sic argui. Omnem hominem uidens, est unum solum hominem uidens, sed

sor-

ſertes eſt homo. igitur Sortem videns eſt vnum ſolum hominem videns, quæ eſt vera.& etiam ſua ſub contraria.ſ. Sortem videns non eſt vnum ſolum hominem videns. vt patet de aſino. Et ſi quæratur de contradictoria illius vniuerſalis.dico,quod eſt iſta. aliquem hominẽ videns non eſt vnum ſolum hominem videns, quod eſt falſum. ¶Secundo ſequitur, ꝙ iſta conſequentia non valet. Cuiuſlibet cõtradictionis altera pars eſt vera: ſed hic homo eſt aſinus, eſt contradictionis altera pars.igitur hic homo eſt aſinus,eſt vera: qa hic non fit ſumptio ſub ſubiecto: ſed ſub parte prædicati, quæ non diſtribuitur. Et ideo deberet ſic argui. cuiuſlibet contradictionis altera pars eſt vera. hæc eſt contradictio. igitur huius contradictionis altera pars eſt vera. ¶Secunda concluſio eſt,quod ſi a parte ſubiecti. ſcilicet a parte ante copulæ rectus præcedat obliqnum aggregatum ex recto & obliquo erit ſubiectum. vt dicẽdo. Aſinus hominis currit. iſtud totum aſinus hominis eſt ſubiectum probatur:quia illud eſt ſubiectum in indefinita, quod per ſignum vniuerſale oppoſitum diſtribuitur in vniuerſali. & hoc eſt aggregatum ex recto & obliquo. igitur &c. maior eſt nota, vt prius. quia aliter ex indefinita non poſſet fieri vniuerſalis, & minor patet poſito caſu, quod ſit vnus aſinus ſylueſter, qui nullius hominis ſit poſſeſſio, & ponatur vltra, quod aliqui homines habeant aſinos. & aliqui non. & quod aſinus currat excepto ſylueſtri: tunc iſta eſt vera. Quibet aſinus hominit currit. vt patet inductione: & tamen non diſtribuitur iſte terminus aſinus præciſè: quia tunc quilibet aſinus curreret, & non tantum hominis aſinus: ideo aggregatum illud diſtribuitur.

¶Ad rationes negatur maior:quia non oportet, quod determinatio & determinabile faciant vnum extremum, quando determinatio poteſt diſtribui ſine hoc, quod determinabile diſtribuitur vel econtra: vel dicitur quod obliquus non eſt determinatio recti ſequentis. ¶Ad ſecundam concedo maiorem, nego minorem: quia iſta. hominis aſinus currit, non conuertitur in illam. ſed in iſtam. aliquis cuius aſinus currit, eſt homo. ¶Ad ter-

tiam concedo diffinitionem subiecti, & dico, quod non est simile quando obliquus præcedit, & quando sequitur: quia quando obliquus præcedit, tunc per signum appositum solus obliquus distribuitur; sed quando sequitur aggregatum ex recto & obliquo distribuitur. & ideo in ista. hominis asinus currit, prædicatum dicitur de isto obliquo hominis, vt patuit in alia quæstione resoluendo ipsam.
¶ Ad quartam cōcedo, quod copula includitur in obliquo, sed propter hoc non sequitur, quod si copula significet cum tempore, quod tūc propter hoc obliquus significet cum tempore. ¶ Ad quintam dico, quod ista non est de secundo adiacente. immo non plus quam ista homo est animal, & ideo prędicatum potest præcedere copulam. ¶ Ad sextam concedo antecedens, sed negatur consequentia. & causa est dicta in solutione tertiæ rationis. ¶ Ad septimam dico, quod in ista. quilibet hominis asinus currit. istud totum. hominis asinus est subiectum, & hoc propter signum in recto, quod præcedit. quod signum licet non sit subiectum, aut pars subiecti, attamen est syncashegorema designans modum supponendi ipsius subiecti. & ideo propter ipsum variatur subiectum in indefinita & vniuersali. ¶ Ad octauam respondetur, quod duplex est subiectum. Quoddam est subiectum locutionis. & aliud propositionis. modo obliquus est subiectum propositionis, licet non subiectum locutionis, propter hoc qđ non construitur a parte, vbi est secundo adiacente. ¶ Ad nonam sicut ad præcedentem consimiliter. Et sic ad quæsitum.

Quæst. XX.

QVeritur vigesimo, vtrū ex puris particularibus vel indefinitis possit fieri syllogismus? Arguitur quod sic: quia ex prę missis vniuersalibus pōt fieri syllogismus ad conclusionē vniuersalem. igitur ex particularibus ad particularem tenet consequentia: quia sicut se habent pręmissę vniuersales ad conclusionē vniuersalem: ita particularis ad particularem. ¶ Secundo, quia ex vna particulari, sequitur conclusio gratia formæ. igitur ex pluribus particularibus tenet consequētia;

tia:quia plures particulares
videntur esse potentiores in
inferendo quam vna,& ante
cedens apparet: quia per cõ
uersionem ex vna particula
ri infertur alia. similiter per
3 æquipollentiam. ¶Tertio,
quia ad impossibile sequitur
quodlibet.sed aliqua est par
ticularis impossibilis. igitur
ad illam sequitur quælibet
alia propositio. & aliqua est
propositio necessaria parti-
cularis, & illa sequitur ad
4 quamlibet aliam. ¶Quarto
patet arguendo hypotheti-
cè isto modo. Si quidam ho-
mo currit,quoddam animal
mouetur.sed quidam homo
currit. ergo quoddã animal
mouetur,hic arguitur ex pu
ris particularibus. ¶Opposi
tum arguitur per Aristote-
lem in isto primo tractatu
secundo. ¶Notandum est,
quod quædam est consequẽ
tia enthymematica, & quæ-
dam syllogistica. consequen
tiarum enthymematicarum
quædam sunt formales,quæ
dam materiales. Materialiũ
quædam sunt simplices, quę
dam vt nunc. Quarum dif-
finitiones ponendæ sunt ex
prędictis. ¶Secundo notan-
dum, quod ex vna particu-
lari sępe sequitur alia in bo
na consequentia: & primo
gratia formæ per conuer-
sionem.vt quidam homo est
animal. igitur quoddam ani
mal est homo. ¶Secundo
per æquipollentiam, vt qui-
dam homo non currit.igitur
non omnis homo currit.
Tertio,quando prædicatum
variatur secundum finitum,
& infinitum.verbi gratia.Ad
affirmatiuam de prædicato
infinito sequitur negatiua
de prædicato finito, simili-
ter ad affirmatiuam de prę
dicato finito sequitur nega
tiua de prædicato infinito;
vt patet secũdo periherme
nias. ¶Quarto, quando an-
tecedens, quæ est particula
ris, est impossibilis, vt qui-
dam homo est asinus. igitur
tu curris. ¶Quinto,quando
consequens est necessarium.
¶Sexto quando arguitur ex
hypotheticis licet non syllo-
gisticè, vt arguitur a disiun-
ctiua cũ opposito vnius par-
tis ad alteram partem. ¶Se
ptimo, quando arguitur ex
conditionali facta ex parti
bus cum antecedente posito
inesse ad suum consequens,
vt arguebatur ante opposi-
tum. ¶Octauo, quando ar-
guitur a copulatiua ad alte
ram partem, & ita ex diuer
sis modis arguendi ex hypo-
theticis non syllogisticè.
¶Tunc quãtum ad modum
syllogisticum ponuntur con

clusiones. prima conclusio est ista. Quod ex puris particularibus, vbi medium est terminus discretus, bene potest fieri syllogismus. verbi gratia bene sequitur. Quidam homo est sortes. quoddam album est sor. igitur quoddam album est homo. & licet iste processus prima facie non sit simpliciter euidens, attamen per conuersionem pręmissarum fit bona forma. ¶Secunda conclusio est, quod in omni dispositione in qua valet syllogismus expositorius, valet etiam syllogismus ex puris particularibus, vbi medium in illa premissa sumitur cum relatiuo identitatis. verbi gratia. sequitur euidenter. quoddam album est sor. & illud album currit. igitur currens est sor. patet: quia per relatiuum idētitatis fit vnio extremorum cum medio in præmissis ratione vnius & eiusdem suppositi, & ideo vnio extremorum in præmissa cum medio est sufficiens ad concludendum extrema de se inuicem in conclusione. ¶Tertia conclusio, quod ex puris particularibus affirmatiuis fit bonus syllogismus in secunda figura. vbi vtriusque præmissę prædicatum est terminus communis distributus affirmatiuè. verbi gratia. bene sequitur qđdam motum circulariter est omnis luna. quoddam lucēs est omnis luna. igitur quoddam lucens est motum circulariter. & istud tenet in omnibus, nisi vbi per præmissas significatur vna res aliqua numero, quæ est eadem cuilibet diuersarum rerum, quia in isto casu consequentia non valeret: quia non sequitur. quidam pater in diuinis est omnis essentia diuina. quidam filius in diuinis est omnis essentia diuina. igitur quidam filius est pater. propter hoc, quod per istum terminum essentia diuina significatur vna res numero. quæ est eadem cuilibet diuersarum rerum. Et ideo si medium sumeretur sub ista forma, quoddam. b. est omne quod est. a. quoddam. c. est omne qđ est. a. igitur quoddam. c. est. b. tunc valeret syllogismus in omnibus sine aliqua exceptione. ¶ Quarta conclusio est, quod ex puris particularibus ambabus negatiuis fit syllogismus ad concludēdum particularem negatiuam, cuius extremū in conclusione. s. maior extremitas pręcedit copulam & negationem, sicut sequitur

¶Quod-

¶ Quoddam animal non est homo, quoddam animal non est album. igitur quoddam album homo non est. ita quod maior extremitas præcedat negationem in cõclusione. ¶ Quinta conclusio est, quod exceptis prædictis casibus, nunquam ex puris particularibus potest fieri syllogismus. probatur conclusio per instantiam in terminis: quia non sequitur, quoddam animal est homo. quoddam animal est equus. igitur quidam equus est homo. nec sequitur negatiuè. quoddam animal non est homo. quoddam animal non est resibile. igitur quoddam risibile non est homo. ¶ Tunc rationes sunt solutæ ex pręcedentibus. Et sic patet quid sit dicendum ad quæsitum.

Quæst. XXI.

QVæritur vigesimoprimo. vtrum ex puris negatiuis possit fieri syllogismus? Arguitur quod sic: quia ex vna negatiua bene fit syllogismus. igitur ex pluribus tenet consequentia: quia plures sunt potentiores ad inferẽdum, quam vna. & antecedens patet. quia ex vna negatiua sequitur alia per subalternationem & conuersionem. ¶ Secundo, quia ex puris affirmatiuis sequitur conclusio: igitur ex puris negatiuis: quia sicut se habent affirmatiuę ad affirmatiuam: ita negatiuæ ad negatiuam. 2 ¶ Tertio per Aristotelem in isto primo, qui ponit: quod ex duabus negatiuis de contingẽti bene fit syllogismus. 3 ¶ Quarto, quia iste est bonus syllogismus. scilicet nullum animatum currit, nullum animal currit. si nullum animal currit, nullus homo currit. igitur si nullum animatum currit: nullus homo currit. 4 ¶ Oppositum arguitur per Aristotelem in isto primo. ¶ In quæstione primo videbitur, vtrum ex aliqua negatiua possit sequi aliqua affirmatiua. Secundo qualiter ex vna negatiua possit sequi aliqua negatiua. Et tertio qualiter ex pluribus negatiuis possit sequi aliqua conclusio. & qualiter non.

QVANTVM ad primũ sit prima cõclusio ista: quod ex vna hypothetica negatiua sequitur formaliter aliqua affirmatiua: immo plures cathegoricę affirmatiuæ. probatur. sic capiendo vnam disiunctiuam com

positam ex duab. cathegoricis negatiuis, vt sortes non currit, vel homo non est albus: tunc capiatur contradictoria istius disiunctiuæ præponendo negationem, deinde capiatur eius contradictoria per copulatiuam factam ex partibus contradictorijs, quæ erit ista. sortes currit, & omnis homo est albus. tunc arguitur sic. quicquid sequitur ad istam copulatiuam affirmatiuam sequitur ad istam disiunctiuam negatiuam: sed ad istam copulatiuam sequitur formaliter quælibet suarum partium, quæ est affirmatiua. igitur ad istam disiunctiuam negatiuam sequitur quælibet pars illius copulatiuæ. maior patet. quia illud quod sequitur ad vnam æquipollentiam sequitur ad aliam. modo illæ æquipollent. & minor patet. quia quælibet pars copulatiuæ sequitur formaliter ad totam copulatiuam. ¶ Secunda conclusio est, quod ad vnam cathegoricam de inesse negatiuam sequitur formaliter vna hypothetica affirmatiua. probatur. quia quælibet propositio infert ipsam formaliter cum quacunque alia subdisiunctione. sicut sequitur formaliter, nullus homo currit. igitur nullus homo currit. vel Deus non est. & tamen antecedens est vna cathegorica negatiua, & consequens vna hypothetica affirmatiua.

¶ Tertia conclusio est, quod nunquam ex vna cathegorica negatiua sequitur formaliter vna cathegorica affirmatiua, probatur, quia nunquam est bona consequentia. arguendo a propositione habéte plúres causas veritas, ad propositionem habentem vnam solam causam veritatis, sed semper negatiua habet plures causas veritatis: quia potest esse vera ex eo, quod subiectum pro nullo supponit. vel ex eo, quod prædicatum pro nullo supponit. vel dato, quod vtrunque supponat pro aliquo, tamen non est idem pro quo supponit vnum & reliquum. sed affirmatiua nunquam verificatur. nisi vtroque termino supposito pro aliquo.

¶ Secundo patet inductione. quia ex ista nihil est. nunquam sequitur ista: aliquid est. Nec ex ista. Deus non est: sequitur aliqua affirmatiua: & sic de singulis.

lis. ¶ Contra istam conclusionem dicitur: quia quælibet propositio modalis est cathegorica, & tamen ex una modali negatiua sequitur una modalis affirmatiua gratia formæ. maior est uera: quia cathegorica diuiditur in modalem, & in istam de inesse & minor probatur: quia æquipollentia est consequentia formalis, & tamen una negatiua æquipollet affirmatiuæ, ut dicendo. Deum esse non est impossibile. igitur Deum esse est possibile.

¶ Respondetur, concedo maiorem, & nego minorem.

¶ Ad probationem dico, quod istę non æquipollent. Deum esse non est impossibile, & Deum esse est possibile, sed istæ duæ æquipollent. Deum esse non impossibile est, & Deum esse possibile est esse, & tunc prima est sicut & secunda.

Et causa diuersitatis est: quia quando iste modus impossibile cum negatione cadente super copulam præcedit copulam: tunc propositio redditur affirmatiua uirtute negationis inclusæ in hoc modo impossibile, sed quando negatio sola præcedit, & iste modus impossibile non, tunc propositio est negatiua.

QVANTVM ad secundum, prima conclusio est, quod ex una negatiua bene potest sequi alia negatiua gratia formæ. probatur propositionibus negatiuis, in quibus antecedens, & consequens participant utroque termino.

Primo per conuersionem, ut nullum. b. est. a. igitur nullum a. est. b.

Secundo per æquipollentiam, ut nullus homo currit. igitur omnis homo non currit.

Tertio per subalternationem, ut omnis homo nō currit. igitur quidam homo non currit.

¶ Secunda conclusio est, quod ex una negatiua potest sequi alia negatiua gratia materiæ, & hoc patet in multis locis dialecticis, qa sequitur nullum animal est igitur nullus homo est.

QVANTVM ad tertium sit prima conclusio, quod ꝑ syllogismum siue per modū arguendi ex terminis tribus ex puris negatiuis bene sequitur conclusio absq. hoc quod propositiones participent utroque termino, probatur in multis casibus, qui tacti fuerunt ante oppositū.

¶ Primo, ſi medium quod ſimpliciter ſumitur in maiori ſumatur cum relatiuo diuerſitatis minori. tunc ex puris negatiuis bene ſequitur concluſio. verbi gratia. ſequitur, nullus homo currit. nullum album eſt aliud ab homine. igitur nullum album currit. ¶ Secundo poteſt argui in terminis ſingularibus. Vt ſortes non currit. nullus homo eſt alius a ſorte. igitur nullus homo currit.

¶ Secũdus caſus eſt quando in vna præmiſſa vnus terminus finitè ſumptus negatur de aliquo termino. & ille idem terminus in ſecunda præmiſſa infinitè ſumptus negatur de eodem termino. tunc ex illis duabus præmiſſis ſequitur negatiua de hoc verbo eſt ſecundo adiacenti. verbi gratia. ſequitur. Nullus homo eſt lapis. nullus homo eſt non lapis. igit nullus hõ eſt & tenet per illud medium omne quod eſt, eſt lapis, vel nõ lapis: ſed nullus homo eſt lapis, vel non lapis. ſequitur in cameſtres. igitur nullus hõ eſt. ¶ Tertius caſus eſt quando ad ſimilitudinẽ primæ figuræ medium variatur ſcd'm finitum & infinitũ. vt arguẽdo ſic. Nullum non b. eſt. a. Nullum. c. eſt. b. igitur nullũ. c. eſt. a. ¶ Quartus caſus eſt: qa copulatiua negatiua ęquipollet diſiunctiuæ affirmatiuæ. modo ex iſta diſiunctiua cum vna ſuarum partium negata ſequitur alia pars. igitur etiã ex copulatiua negatiua cum ſecunda parte diſiunctiuæ negatiua ſequitur alia pars diſiunctiuæ. & per conſequens ex puris negatiuis ſequitur concluſio. ¶ Secũda concluſio, q per ſyllogiſmũ ex terminis præcisè abſque hoc, quod aliqua propoſitionum participet cum alia in vtroque termino. nunquam ex puris negatiuis ſequitur concluſio. & iſtam concluſionem declarat philoſophus in textu. & ſunt termini in quibus omni in qualibet trium figurarum. Animal. lapis, homo, & termini in quibus nulli, lapis. equus, homo. ¶ Tunc ad rationes. ¶ Ad primam conceditur, vbi antecedens & conſequens participant vtroq; termino. ſed negatur conſequentia. ¶ Ad ſecundam dico, q nõ eſt ſimile: quia iſta eſt vera. Quæcunque vni & eidem ſunt eadem inter ſe ſunt eadem & ideo ex affirmatiuis bene ſequitur affirmat-

matiua. sed ista regula ē falsa. Quæcũque differunt ab eodem, illa a se inuicem differunt. & ideo ex negatiuis nulla sequitur negatiua. v. g. licet homo & risibile differant ab equo. non ꝓpter hoc sequitur, ꝙ differant a se inuicem. Item ista regula est falsa. Quæcunque ab aliquo differunt inter se sunt eadem. & ideo licet homo & equus differant ab asino. non propter hoc sequitur, quod sint idem inter se. ¶ Ad tertiam dico, quod istæ non sunt negatiuæ. Et sic ad quęsitum.

Quæst. XXII.

QVæritur vigesimosecundo. Vtrum quatuor primi modi primæ figurę teneāt gratia formæ. ¶ Primo contra primũ modum: quia non sequitur. Omne animal si est risibile est homo. omne brutum est animal si est risibile. igitur omne brutum est homo. qa præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa. ¶ Secundo, quia non sequitur, omnis homo vel asinus est asinus. sed omne rationale est homo vel asinus. igitur omne rationale est asinus. maior probatur inductiuè: quia iste homo vel asinus est asinus: & iste homo vel asinus est asinus. & sic de singulis: igitur &c. ¶ Tertio, quia non sequitur. cuiuslibet contradictionis altera pars est vera: sed quælibet propositio est cōtradictionis altera ps. igitur quælibet ꝓpositio est vera. conclusio est falsa: & præmissæ sunt veræ: igitur modus arguendi est falsus. ¶ Item non sequitur. Omnia animalia sunt rationalia vel irrationalia sed hō & asinus sunt aīalia. igitur &c. ¶ Item nō sequitur: cuiuslibet hominis asinus currit. omnis asinus est, hominis. igitur omnis, asinus currit. quia præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa, posito casu, ꝙ quilibet homo hēat duos asinos: quorum vnus currat: & alter nō currat. ¶ Deinde arguitur contra secundum modũ: quia non sequitur. Nullum viuum est mortuum. Omnis homo est viuens. igitur nullus homo est mortuus: quia præmisse sũt uerę: & conclusio falsa: quia significat, ꝙ nullus homo q est: nec aliquis homo qui fuit, est mortuus. ¶ Item nō sequitur. Nullus homo dum dormit, vigilat. omnis homo est homo dum dormit. igitur nullus homo vigilat. præmissæ sunt veræ & conclu-

6 clusio falsa.¶Item non seq tur arguendo theologicè. Nullus pater est filius. Omnis essentia diuina est pater igitur nulla essentia diuina est filius.¶Eodem modo potest argui contra primũ modum sic. Omnis essentia diuina est pater. Omnis filius est essentia diuina. igitur omnis filius est pater. præmissæ sunt veræ & conclusio falsa. ¶Deinde contra tertium modum, quia non sequitur. Omnis homo est totum in quantitate.aliquis homo est homo.igitur aliqs homo est totum in quantitate. ¶Deinde contra quartũ modum, quia non sequitur. Nullum viuum est mortuũ. Aliquis homo est viuus. igitur aliquis hõ non est mortuus,vel sic,nullum mortuũ est viuum, aliquis homo est mortuus. igitur aliquis homo non est viuus, quæ conclusio est falsa, quia sua contradictoria est uera .s. omnis homo est viuus.

¶Item solet argui per tertium modum. Quicquid heri emisti, hodie comedisti, sed crudum emisti. igitur crudum comedisti.

7 ¶Item non sequitur. omne album est coloratum, aliqs homo incipit esse albus.igitur aliquis homo incipit esse coloratus. ¶In oppositũ est Arist.

De ista quæstione dicunt aliqui, q̗ isti modi tenent gratia formæ exceptis duobus casibus. Primus est, qñ arguitur in terminis diuinis Secundus,quando arguitur ex terminis, qui ampliãtur ad præteritum, vel ad futurum, & ideo non seqtur,nullum viuum est mortuũ.omnis homo est viuus. igitur, &c. ¶Sed contra obijcitur supponendo, q̗ signum vniuersale additũ termino cõi distribuit ipsum pro omni suo supposito, pro quo est dicibilis ille terminus communis non demonstrando pluralitatem aut paucitatẽ suppositorum, aut aliquod huiusmodi,hoc supposito ꝓbatur, q̗ dicta consequentia sit bona, quia iste terminus communis viuum distribuitur ad supponendũ pro omni eo,de quo dicitur,sed per te non solum dicitur de his quæ sunt, sed etiã de his quæ fuerũt ꝑꝑ participium præteriti temporis. igitur iste terminus viuum. distribuitur ad supponendum nõ solum pro his quæ sunt, sed etiam pro his quæ fuerunt. sed certum est, q̗ talis consequentia est bona, nullum quod est viuum, vel fuit viuum,

uiuum, est mortuum, sed omnis homo est viuus, igitur nullus homo est mortuus, quia regulatur per dici de nullo, igitur prima cōsequētia erat bona: quia maior primi syllogismi æquipollet maiori illius secūdi, ex quo vtrobiq; subiectū distribuit tam pro his quæ sunt, quam etiam pro his quæ fuerunt. ¶Item aliter respondeo, ꝙ isti quatuor modi tenēt gratia formæ in omnibus terminis, quorum nullus significat aliquam rem, quæ est eadem plurium diuersarū rerum, & hoc probant instātiæ de terminis diuinis factæ ante oppositum, & excep tis illis terminis tenent in omnibus terminis, siue sint termini ampliatiui ad præteritum uel futurum, vel quocunq; aliter, & ideo ista consequentia est bona, nullum uiuum est mortuū. omnis homo est viuus. igitur nullus homo est mortuus, quia maior significat, ꝙ nullus homo qui est, nec aliqs hō qui fuit, est mortuus.

¶Secundo dico, ꝙ isti quatuor modi tenent gratia formæ sine aliqua exceptione accipiendo subiectum maioris cum istis dictionib. ꝙ est, & ideo bene sequitur. oē quod est essentia diuina est pater. omnis filius est essentia diuina. igitur omnis filius est pater, quia ibi tenēt syllogismi per dici de omni & de nullo, sed in dicto syllogismo dico, ꝙ est falsa ista maior, quia aliqd est essentia diuina. quod non est pater. ¶Tertio notandum, qđ distinctio istorum modorū directè concludentium non debet sumi penes diuersitatem conclusionis, quia sic essent plures modi. Nam barbara sicut concludit vniuersalem affirmatiuam directè ita etiam concludit particularem affirmatiuam sibi sub alternatam. Ideo distinctio & sufficientia illorum modorum sumitur penes præmissas, & tunc dico, ꝙ non sunt plures modi directè cōcludentes in prima figura, quam isti quatuor, vbi fit syllogismus ex terminis simplicib. & rectis, ita ꝙ termini sint cōes & non discreti, & quod nihil addatur medio in vna præmissa plus quam in alia. Et dico notabiliter hoc ꝑꝑ aliquos casus, in quibus sequitur euidenter conclusio, & non in aliquo dictorū modorū. ¶Primus casus est qñ mediū ē terminus discretus. Scđs casus, qñ mediū in minori fuerit cū relatiuo identitatis, vt arguēdo

sic

ſic quoddam album currit ſortes eſt illud albũ, igitur &c. Tertius caſus, qñ mediũ variatur ſecundum finitum & infinitum ſecundum ſimilitudinem primæ figuræ, vt nullum non.b.eſt.a.nullum c. eſt b. igitur nullũ c. eſt.a. ¶Quartus caſus eſt, quãdo ad ſimilitudinem primæ figuræ fit ſumptio ſub parte ſubiecti obliqua, vt arguendo ſic, homo omnem aſinũ videt brunellus eſt aſinus. igitur homo videt brunellũ, vel ſic. Aſinus cuiuſlibet hominis currit, ſed muſicus ẽ homo. igitur alicuius muſici aſinus currit. Et poteſt ẽt recipi argumentum ex puris negatiuis de contingenti. Verum eſt tamen, ꝙ iſte modus non eſt euidens in hac figura, donec fiat conuerſio minoris in oppoſitã qualitatem.

Ex prædictis ſequuntur tres concluſiones ad quæſitum. Prima eſt, ꝙ iſti quatuor modi non tenent in illa forma, omne. b. eſt. a. in terminis quorum aliqs ſupponi' pro vna re eadem cuilibet plurium rerum. Scđa concluſio eſt, ꝙ ſub iſta forma. Omne quod eſt.b.eſt.a. tenet in omnib. gratia formæ nulla exceptione facta. ¶Tertia concluſio eſt, ꝙ ex ceptis terminis, quorum aliquis ſupponat pro aliqua re eadem cuilibet pluriũ rerũ tenet formaliter in prima figura. ¶Tunc ad rõnes. Ad primam oẽ animal. Dico, ꝙ conſequentia eſt bona, ſed maior eſt falſa, quia ſignat, ꝙ de quocunq; dr̃ hoc ſubiectum aĩal, ſi ẽ riſibile, ꝙ de eodem dicatur hoc prędicatum hõ, & hoc eſt falsũ, vel ad maiorem expreſſionem poteſt diſtingui maior: quia vel eſt de conditionato extremo, tunc maior eſt falſa, & modus arguendi eſt bon⁹ vel conditionalis, tunc maior eſt vera, & conſequẽtia non valet. ¶Ad ſecundam negatur maior, ſicut prius ad inductionem põt dici ꝓbabiliter, ꝙ quælibet ſingularis eſt falſa, inquantũ ẽ de diſiũcto extremo licet eſſet uera, ſi eſſet diſiũctiua, & ſic modus arguendi non valet. ¶Ad tertiã dico, ꝙ non fit debitè ſumptio ſub ſubiecto ſed debet ſic ſumi, iſta ẽ cõtradictio, igiĩ &c. Ad quartã ſiue ſumatur de diſiũcto extremo extrema, ſiue diſiũctiua ipſa, maior negaĩ tñ iſta eſſet uera de diſiũcto extremo ſũpto ſubiecto in numero ſingulari. ¶Ad qntã dico, ꝙ indebitè ſumiĩ minor extremitas ſub medio, qa prę

ciſè ſub iſto termino homo, quia iſte ſolus diſtribuitur. & eſt ſubiectum. ſed ibi ſumitur ſub iſto hominis aſinus. & ibi non valet conſequentia.¶ Ad ſextam, nullũ viuum &c. Dico, ꝙ conſequentia eſt bona: ſed maior eſt falſa. qa ſignificat, quòd nullũ quod eſt mortuũ. nec aliud qđ fuit viuũ, eſt mortuũ. & pro iſta ſecunda parte eſt falſa.¶ Ad aliam negatur maior. ad conſequentiã conceditur in qõne. ¶ Ad aliam omnis homo &c. Dico, ꝙ maior eſt vera, niſi terminis ſumptis naturaliter, & ſic ſumptis terminis conſequentia non valet. ¶ Ad aliam dictum eſt. ¶ Ad aliã quicquid &c. Dico, ꝙ conſequentia non eſt bona. ¶ Ad vltimam dico, ꝙ in minori ſumitur verbum includens negationem mõ minore includente negationem non valet ſyllogiſmus in prima figura. Et ſic patet ad quæſitum.

Quæſt. XVI.

QVæritur vigeſimotertio. Vtrum in ſecunda figura ſint quatuor modi directè cõcludẽtes, & non plures, nec pauciores? ¶ Arguitur primo, ꝙ ſint plures. quia ſicut in barocho & feſtino ex maioribus vniuerſalibus & minoribus particularibus ſequũtur concluſiones. Ita econuerſo ſi maior ſit particularis: & minor vniuerſalis. & ſic erunt duo modi alij ab iſtis quatuor. ſed ꝙ conſequẽtia ſit bona. probo. quia tranſpoſitio præmiſſarũ non impedit bonitatem conſequentiæ. aliter. n. cameſtres nõ reduceretur ad primam figuram.¶ Secũdo arguitur cõtra Barocho, quia ille ſyllogiſmus imperfectus non eſt bonus, quia non põt reduci ad primam figuram. ſed iſte non poteſt, quia ſi reduceret, hoc eſſet per impoſſibile. tũc igitur vel dicitur: impoſſibile, quia impoſſibile eſt ipſum reduci. & habetur intentum. quia vel propoſitio per quam reducitur eſt impoſſibilis. & probo ꝙ non. quia poſito caſu, quòd in Barocho concludatur cõcluſio impoſſibilis: tunc ſua cõtradictoria per quam fiet reductio erit neceſſaria. igitur potius debet dici reductio per neceſſariũ, q̃ reductio per impoſſibile. ¶ Tertio, quia ex puris negatiuis fit bonus ſyllogiſmus in prædicta figura. & tamen non aliquo dictorũ quatuor modorum. vt notum eſt. igitur

tur

tur &c.maior est nota, quia sequitur Nullũ.b. est.a. nullum c. est non .a. igitur nullũ.c.est.b.Item sequitur adhuc medio nõ variato sed'm finitum & infinitũ. quia. sequitur. Nullũ.b.est.a.nullũ non b. est.a.igitur nullum.a. est. ¶ Oppositum arguitur per Arist.in litera.¶ In qõne primo videbitur de modis directis istius figuræ. secundo videbitur de modis qui possunt concludere indirectè. QVANTVM ad primũ,notandum, q̃ distinctio modorum istius figuræ non attenditur penes diuersitatem cõclusionis, quæ infertur: sed penes diuersitatem præmissarum. Nam si sic attenderetur:iam essent plures modi. Nam cęsare & camestres, sicut concludunt duas;vniuersales negatiuas: ita possunt directè concludere particulares negatiuas sibi subalternas. ¶ Secundo notandum, quòd quando mediũ in ista figura est terminus discretus,vel aliquid additur medio in vna præmissa,quando non additur in alia. vt relatiuum vel negatio infinitans vel negans.aut etiam quando extremum non concluditur de extremo. aut quando concluduntur particulares negatiuæ maiori extremitate præcedente negationem in conclusione possibile est, quòd sit bonus syllogismus in ista figura, & non in aliquo dictorum quatuor modorum, probatur per aliquos casus. ¶ Primus casus est, quando ex particularibus affirmatiuis respectu medij, quod est terminus discretus. Vt album est sor, currens est sor.igitur currẽs est album ¶ Secundus, qñ medium sumitur in minori cum relatiuo identitatis. Et ideo sequitur,omnis homo est albus. omne currens est idem album. igitur omne currens est homo. Tertius casus quando arguitur ex duabus affirmatiuis vniuersalibus cum relatiuo diuersitatis posito ad medium in minore ad concludendũ vniuersalem negatiuam. & ideo sequitur, omnis homo est animal. omnis lapis est aliud ab animali igitur nullus lapis est homo. ¶ Quartus casus quando non concluditur extremum de extremo, tunc consequentia est bona, ad inferendum quodcũque prædicatum de medio termino. verbi gratia. sequitur nullum. b. est. a. nullum non. b. est. a.igitur nullum.a.est animal. igitur nullum. a. currit. & sic de

de quocunque alio prædicato. ¶ Quintus, quando arguitur ex puris particularibus maiori negatiua & minori affirmatiua ad concludendum maiorem extremitatem de minori extremitate ante negationem in conclusione: & ideo sequitur. Quoddam.a. non est. b.quoddam.c. est.b.igitur quoddã. c.a.non est. ¶ Sextus, quando ad similitudinem secundæ figuræ variatur medium secundum finitum & infinitum: & ideo sequitur nullũ. a. est. a. nullum.c.est non.a. igitur nullum. c.est. b.Item alius casus, vt nullum. b. est.a. nullum. b. est non. a igitur nullum.b.est. ¶ Septimus casus, quando ad similitudinem secundæ figuræ fit sũptio medii a parte prædicati distributi, & tunc fit bonus syllogismus ex puris particularibus, & non in aliquo dictorum modorum. v. g. Quidam homo videt omnem asinum. brunellus est asinus. igitur quidam homo videt brunellum. ¶ Tertio notãdum, ꝙ quando arguit ex terminis rectis, vbi nihil additur in vna pręmissa plus quã in alia, nec medium necessarium conclusionis variatur: sed vnũ extremum concluditur de reliquo, ita ꝙ ambo extrema sunt termini cões, & maior extremitas concuditur negatiuè de minori extremitate in conclusione, tunc semper fit bonus syllogismus gratia formæ in ista figura ad concludendum directè in aliquo istorum quatuor modorum, & non aliter excepto vno casu, qñ arguitur.s.ex terminis, quorũ vnus supponit ꝓ aliqua re. quæ est eadem cuilibet plurium rerum. & per hoc soluitur instãtia prius facta de terminis diuinis. nec oportet excipere, sicut quidam excipiunt terminos, in quibus fit ampliatio alicuius termini ad præteritum vel ad futurum. quia vt patuit prius talis terminus distributus copulatiue tam pro his quæ sunt, quam pro his quæ erunt, si sit respectu verbi: aut participij de futuro. & suo modo de præterito. & ideo in prædicta instantia vbi termini connotabant aliud de præterito, debet concludi additis istis dictionibus, qui est ad subiectum conclusionis, arguendo sic. nullũ mortuũ est viuũ. omnis homo est viuus. igitur nullus homo: est qui est mortuus. cuius causa est. quia subiectũ minoris suppo-

ponit pręcisè de his.quę sũt & pro eis verificať minor: & ideo vt seruetur suppositio per eũdem in minori, & in conclusione oportet addere istas dictiones, quæ eſt in ſubiecto conclusionis ad recipiendum ſuppoſitionem pro eiſdem, pro quibus ſupponebat in minore. ¶ Ex quo ſequitur, ꝙ conuenienter poteſt addi in concluſione, ꝙ non addebatur explicitè in pręmiſſis, & tenendũ vniformitatem ſuppoſitionis, & dico notabiliter explicitè. nam iſta reſtrictio qui eſt, qui explicabitur in concluſione importabatur implicitè in præmiſſis. ¶ Tunc ponitur iſta concluſio, quòd ſunt in ſecunda figura quatuor modi directe concludentes prædictis caſibus reſeruatis, & non plures, nec pauciores. probatur ex trib. regulis requiſitis ad iſtam. ¶ Prima eſt, ꝙ ex puris affirmatiuis nihil ſequitur in iſta figura. ¶ Secunda eſt, ꝙ maiore particulari exiſtente nihil ſequitur &c. ¶ Tertia eſt, ꝙ ex puris negatiuis nihil ſequitur. mõ tamen in qualibet figura ſint 16. cõbinationes: vt patuit ſupra textum, inter quas in iſta figura inuenientur 12. quarum quælibet peccat contra dictarum trium regularũ aliquam. igiť ſequitur, ꝙ præciſè manét quatuor modi recti & euidentes. quod eſt ꝓpoſitum. Cauſa primæ regulæ eſt, q; ſi præmiſſæ ſint affirmatiuæ, & medium nõ diſtribuitur in aliqua præmiſſarũ, poteſt verificari ꝓ vno ſuppoſito medij, & alia pro alio, & ſic nulla eſt cõceptio in præmiſſis extremorũ cũ medio, rõne cuius debeat ſequi connexio extremorũ in concluſione. Cauſa ſecũdæ regulæ eſt, quia in ſecunda figura ſemper debet concludi negatiuè, ex quo oportet alteram præmiſſam eſſe negatiuam. modo ſi maior ſit particularis, tunc maior extremitas in maiori manet non diſtributa, quæ tamen in concluſione diſtribuitur per negationem præcedentem. modo ex non diſtributo nunquam ſequitur diſtributum. Cauſa tertiæ regulæ eſt, quod ex puris negatiuis non poteſt ſequi concluſio negatiua. quia iſta regula eſt falſa. Quæcunque ab vno eodem ſunt diuerſa inter ſe ſunt diuerſa. quia licet homo & riſibile ſint diuerſa ab equo, non tamen oprtet, quod ſint diuerſa inter ſe. nec ſequitur concluſio affirmatiua. quia iſta regu-

regula est falsa. Quæcunq; ab aliquo tertio sunt diuersa inter se sunt eadem: quia licet homo & equus sint diuersa ab asino, non tamen sunt eadem inter se. igitur cum non sequatur conclusio affirmatiua, nec negatiua sequatur, quòd nulla conclusio sequatur. Patet igitur qui & quot sunt modi in secunda figura directè concludentes. Et hoc de primo.

DE SECVNDO de modis indirectè cōcludentibus. nota quòd in secunda figura sunt quatuor modi, quorum duo primi sunt indirectè cōcludentes. quia cōclusiones in Cæsare & camestres conuertūtur simpliciter: & ideo sicut conuersæ sequuntur directè ad p̄missas in illis modis: ita conuertentes sequuntur ad easdem præmissas indirectè per illam regulam. Ad quæcunque sequitur antecedens, ad eadem sequitur consequens. Et igitur cū ad præmissas in Cæsare sequatur vniuersalis negatiua directè, igitur sequitur, quòd illa eadem cum antecedit ad suam conuertētem, quòd sua conuertens sequatur ad easdem pręmissas.

7 ¶Tertius modus & quartus indirectè concludentes sunt festino & Barocho, habētes præmissas transpositas. quia transpositio pręmissarum nō impedit bonitatem consequentiæ. Ideo conclusio quę prius sequebatur directè in Festino: maiore vniuersali negatiua & minore particulari affirmatiua: ita eadē sequetur indirectè quando de minori fit maior, & econtra. cuius causa est: quia quādo de minori fit maior, illa quæ prius erat maior extremitas, iam facta est minor extremitas, & ideo conclusio, quæ prius erat directa, iā facta est indirecta. ¶Tunc ponitur ista conclusio, qđ in secunda figura non sunt plures modi indirectè concludētes, quàm isti quatuor prædicti. probatur: quia in qualibet figura sunt. 16. combinationes, de quibus inueniuntur. 10. quarum quęlibet peccat contra aliquam prædictarum trium regularum. & postea sunt aliæ duæ, scilicet festino & Barocho, quæ non valent ad concludendum indirectè. igitur cum prædicti quatuor modi sint boni, & duodecim inueniantur inutiles, sequitur propositum. quod autem festino & Barocho non valeant ad concludendum indirectè, probatur p terminos. Primo in Festino: qa nō sequitur. nullus hō

est asinus: quoddam animal est asinus. igitur quidam homo non est animal. quia pręmissæ sunt verę & conclusio falsa. sed termini in quibus nulli, sunt homo asinus brunellus arguendo sic, nullus homo est asinus, qdam brunellus est asinus. cum hoc tamen stat, quo nullus homo est brunellus. Item in Barocho sunt termini cõsimiles. sicut prius. ¶Tunc ad rationes. Ad primam cõceditur, quòd Festino & Barocho trãspositis pręmissis sunt boni modi, non tamen ad concludendum directè, sed ad concludendum indirectè. ¶Ad secundam concedo maiorem. nego autem minorem. ad probationem dico, quòd neutro modo, sed vocatur reductio per impossibile pro tanto. quia ista regula est vera. qđ si prima consequentia est bona, impossibile est præmissas esse veras, quando conclusio est vera. & necesse est. quod si impossibile sit conclusionem esse falsam, quãdo aliqua sit falsa, quod prima consequentia sit bona. ¶Ad sequentes soluuntur per casus prius exceptos & possent fieri argumẽta de omnibus casibus exceptis. Et hæc ad quęsitum.

Quæstio: XXIIII.

QVæritur vigesimoquarto. Vtrum in tertia figura sint solum sex modi directè concludentes? Arguitur quod non. quia prima figura videtur esse potior quam tertia: & tamen prima figura solũ infert quatuor modos. ¶Secundo per instantiam in terminis diuinis. ¶Tertio de syllogismo expositorio, qui optimè valet in ista figura. ¶Oppositum arguitur per Aristot. in isto primo. ¶In quæstione primo videbitur de modis directis tertiæ figuræ. secundo de modis indirectis eiusdem. & tertio de modis indirectis primæ figurę, de quibus omissum fuit prius.

QVANTVM ad primũ notandum, quòd in ista figura sunt supponendæ duæ regulæ quantum ad modos directos. ¶Prima est, quòd ex puris particularibus nihil sequitur. Causa est. quia maior potest verificari pro vno supposito medij, & minor ꝓ alio. & sic in præmissis nulla est connexio extremorũ cum medio, ratione cuius extrema deberent connecti in conclusione. ¶Secunda regula est, quòd minore negatiua nihil sequitur in

ista

ista figura. Causa est. quia si cum hoc maior sit negatiua, tunc fieret syllogismus ex puris negatiuis, qui non valet. Item si maior esset affirmatiua, oporteret conclusionem esse negatiuam, ex quo minor est negatiua, & per consequens maior extremitas distribueretur in conclusione, quæ tamen nõ erat distributa in maiore. modo ex non distributo nũquam gratia formæ sequitur distributum. ¶Secundo notandum, quod ad similitudinem huius figuræ, vel etiam in ista figura in aliquibus casibus possunt fieri syllogismi, & non in aliquo dictorum modorum.

¶ Primus casus est arguendo ex puris particularibus cum relatiuo identitatis in minori propositione: vt dictum fuit in alijs figuris.

¶ Secundus casus, quando arguitur ex terminis discretis. Nam in ista figura euidẽtissimè tenet syllogismus expositorius, eo modo quo dictum, fuit in principio huius libri. ¶Tertius casus, quando concluditur medium negatiuè de seipso: non tamen distribuendo prædicatum in conclusione. & hoc si in præmissis maior extremitas & minor solum differant secundum finitum & infinitum, arguendo sic. Quoddam animal est homo: quoddam animal est non homo, igitur quoddam animal non est. vel sic. igitur quoddam animal a quodam animali est aliud. & tenet ista consequentia virtute istius, quod impossibile est esse animal quod est homo & non homo. ¶Quartus casus, quando ex vniuersalibus negatiuis fit syllogismus ad concludendum quodcunq; prædicatum negatiuè de medio, vbi extremitates differant solum secundum finitum & infinitum. vt arguendo sic. Nullum. b. est. a. nullum. b. est non. a. igitur nullum. b. est. & ita potest inferri quodcunque aliud prædicatum. ¶Tertio notandũ, quod in ista figura sunt solum sex modi directè concludentes aliquibus conditionibus primo suppositis, quas etiam Aristote. intelligit præsupponi in litera.

¶Primã conditio est, quod fiat syllogismus ex communibus terminis, & non discretis: & per hoc excluditur syllogismus expositori⁹.

¶Secunda conditio, q̃ nihil sumatur sub medio in vna præmissa, quod non sumatur cũ eodẽ in alia. & p hoc ex-

excluditur syllogismus, cuius medium sumitur cũ relatiuo identitatis in minori præmissa. ¶ Tertia conditio, q fiat syllogismus ex terminis finitis. ¶ Et quarta, q inferatur in conclusione extremum de extremo, & non debet inferri aliud de medio. ¶ Istis præmissis ponitur ista conclusio, quod in tertia figura sunt sex modi directè concludentes, & non plures nec pauciores. ꝓbatur quia in ista figura inuenientur decem cõbinationes, quarum quælibet peccabit contra aliquam de prædictis regulis. igitur isto modo decem sunt inutiles, & per consequens remanent sex vtiles, & non plures, nec pauciores: Et hęc de primo.

QVANTVM ad secundum de modis ĩdirectis tenet hęc figura. Dico primo, quòd tres sunt modi indirectè cõcludentes, seruatis eisdem præmissis. & in eodem ordine quo concludunt directè. verbi gratia. Isti tres Darapti Disamis & Datisi probatur. qa in quolibet istorũ modorum conclusio conuertitur simpliciter. modo ad q̃cunque sequitur antecedẽs, ad cadẽ sequitur consequẽs sed conuertens cõclusionis sequitur ad conclusionem, quę sequit ad illas præmissas, sequitur conuertens conclusionis, quæ & indirecta.

¶ Secundo dico, quod sunt alij tres modi indirectè concludentes in tertia figura, in quibus nõ manent præmissæ eodem ordine quo concludunt directè. verbi gratia. si pręmissæ istorum trium modorum Felapton Brocardo Ferison transponantur adhuc fit syllogismus ad concludendum eandem conclusionem quæ prius sequebatur, quæ tamen postea erit indirecta facta transpositione præmissarum. ¶ Tertio dico, q in ista figura non sunt alij modi concludentes indirectè ab istis sex modis. ꝓbatur. quia vt dictum est in qualibet figura inueniũtur. 16. combinationes. modo in ista figura inueniuntur decem coniugationes, quarum quælibet est ex particularibus vel negatiuis. & ideo nulla earum valet in ista figura, item præter illas inueniuntur alij tres modi inutiles ad concludendum indirectè, scilicet Felapton Brocardo Ferison. quod autem non valeant, patet per terminos, & sunt termini, in quibus omnis lapis substantia homo. ita quòd iste terminus lapis sit maior extremitas,

tas, & iste terminus homo medium termini, in quibus nulli sunt lapis animal homo. ex quibus sequitur, qđ cum decem inueniantur inutiles, & dicti sex sint boni, quod in ista figura sunt sex modi indirectè concludentes, & non plures: nec pauciores. Et hoc de secundo.

QVANTVM ad tertiũ, notandum, quòd in prima figura sunt tres modi concludentes, indirectè qui tenent virtute istius regulæ. Ad quæcunque sequitur antecedens, ad eadem sequitur & consequens: modo ad conclusionem quæ directè sequitur in prima figura in aliquo istorum trium modorum. barbara, celarent: darij: sequitur sua conuertens. igitur illa eadem conuertẽs sequetur ad p̃missas de modis directè. ¶Secundo sciendum, quòd præter istos tres modos, adhuc sunt duo alij modi, scilicet fapesmo & frisesomorum, qui tenet virtute istius regulæ. quicquid sequitur ad consequens, sequitur ad antecedens. quod declaratur isto modo. quia ad maiorem de fapesmo sequitur per conuersionem minor de ferio. & ad minorem de fapesmo sequitur per cõuersionem maior de ferio. Ideo duæ præmissæ in ferio sequuntur ad duas præmissas in fapesmo. Eodem modo potest declarari de frisesomorum: quia præmissæ de ferio sequuntur ad præmissas de frisesomorum, scilicet minor ad maiorem, & maior ad minorem. Ex quibus sequitur, quòd si modus concludens indirectè debet reduci ad modum perfectum, hoc potest esse dupliciter, scilicet aut per conuersionem conclusionis syllogismi, aut per conuersionem alicuius præmissarum. si primo modo, tunc semper conclusio modi perfecti est conuertenda in conclusionem modi imperfecti, & non econtra. sed si debeat fieri reductio per conuersionem alicuius præmissæ aut præmissarum, tunc semper præmissa modi imperfecti conuertenda est in præmissas modi perfecti. & hoc de tertio. ¶Ad rationes. ad primam dico, quòd prima figura est potentior in inferendo, quam tertia: quia potentius est inferre quatuor modis euidenter: quàm pluribus modis minus euidenter. Aliæ sunt solutæ per prædicta. Et hoc ad quæsitum.

Quæst. XXV.

QVeritur vigesimoquinto. vtrũ propositiones modales in sensu cõposito consimiliter conuertantur illis de inesse? Arguitur primo, ꝙ non, quia non sequitur contingit ad vtrũlibet, quod omne intelligens sit Deus: igitur cõtingit ad vtrumlibet ꝙ Deus sit intelligens. antecedens est verũ & consequens falsum, vnde necesse est Deum esse intel-
2 ligentem. ¶ Secundo quia hæc est vera impossibile est omnem hominem animal esse, & tamen ista in qua cõuerteretur si esset de inesse, esset falsa, scilicet ista, impossibile est, quendam hominem esse animal. ¶ Oppositum arguitur per Ari. in isto primo, qui ponit, quòd propositiones modales consimiliter conuertantur in illis de inesse in sensu composito. In quæstione primo videbitur, quomodo modales in sensu composito conuertuntur quantum ad totã propositionem. secũdo qualiter conuertuntur ad dictum propositionis non trãsposito modo de subiecto ad prædicatum, aut econtra.

QVANTVM ad primum, notandum, quòd propositio non dicitur modalis. nec de necessario aut possibili, eo quod sit necessaria vel possibilis, sed eo, ꝙ in ea ponitur iste modus necessarium, vel possibile. Et quia modum contingit dupliciter poni in propositione, scilicet vel ad copulam, vel ad subiectnm, aut prædicatum. Ideo propositio modalis denominatur dupliciter, scilicet in sẽsu diuiso, vt quando modus ponitur, vt sit determinatio copulæ, vel in sensu composito, vt quando modus ponitur a parte subiecti: vel a parte prædicati, & istæ propositiones multum differũt & quantum ad syllogizandum, & quantum ad conuertendum.

¶ Item differunt: quia illa de sensu composito est propositio de inesse, & illa de sensu diuiso est modalis, cuius causa est: quia semper propositio est denominanda a copula, per quam fit vnio extremorum illius ꝓpositionis, verbi gratia in hypotheticis hypothetica denominatur a coniunctione per quam vniuntur duæ cathegoricæ. ¶ Item propositio cathegorica denominatur de inesse a uerbo est. ex quibus patet, cum in propositione de modo de sensu com-

cõposito copula sit hoc uerbum est, vel sibi æquiualés sequitur, ꝙ ipsa erit de inesse, & non modalis. ¶ Secundo notãdum, ꝙ tales propositiones in sensu composito quandoque habent modũ a parte subiecti, vt possibile est hominem currere. quandoque a parte prædicati, vt hominem esse animal est necesse, & utroque modo sẽper sumendum est dictum materialiter in proposito, scilicet prout supponit pro propositione sibi correspondente aliàs significatiuè sũpta: quia si dictum sumeretur significatiuè, tunc quæ res esset huiusmodi dictum dicebatur prius in vna quæstione de dici de omni.

¶ Tertio notandum, quòd vt in pluribus propositiones de modo in sensu composito sunt indefinitæ, ut uerbi gratia. Ista est indefinita. possibilest sortem currere, quia sua vniuersalis est ista. Omne possibile est sor. currere, sua cõtradictoria ista. Nullum possibile est sortẽ currere, & eius sub contraria ista, possibile est sortẽ currere. Et sicut dicitur de illis, in quibus modus subijcitur, ita conformiter dicitur de illis in quibus modus prædicatur, Verbi gratia. Ista est indefinita. Omnem hominem esse animal est necessarium, quia significat, ꝙ aliqua talis propositio, omnis homo est animal est necessaria. ¶ Item sumẽda est oppositio in istis, sicut ubi modus subijcitur: quia sua contradictoria est ista. s. quædam talis ꝓpositio. omnis homo est animal, nõ est necessaria, & sua contraria nulla talis propositio &c.

¶ Verum est tamen, ꝙ iste modus sumendi oppositionem non est usitatus ex eo, quòd de ista propositione. Omnis homo est animal, & de oĩ sibi consimili est idem iudicium, quantum ad ueritatem, falsitatem, necessitatem, & possibilitatem. ¶ Ex quib. sequitur ista conclusio ꝙ propositiones de modo in sensu composito conuertuntur omnino similiter, sicut ille de inessé, ita ꝙ particularis, uel indefinita affirmatiua in particularem, uel indefinitam affirmatiuam, vniuersalis negatiua in uniuersalẽ negatiuam, vniuersalis affirmatiua in particularem affirmatiuam, probatur, quia istæ de modo in sẽsu composito sunt propositiones de inesse, igitur similiter conuertuntur illis de inesse, & patet manifestè cõside-

siderata quantitate propositionum de modo in sensu cõposito, eo modo quo dictum est. Et hoc de primo.

QVANTVM ad scd'm ponuntur conclusiones. ¶Prima, q omnes propositiones de modo in sensu composito .s. de istis modis necessarium per se. verum possibile contingens loquendo de contingenti pro possibili cõmuni consimiliter conuertuntur in illis de inesse quãtum ad dictum, vt ista. omnẽ hominẽ esse animal est necessarium. igitur quoddam animal esse hominẽ est necessarium, similiter seqtur sortem currere est possibile igitur quoddam currẽs esse sortem est possibile. Et tenent omnes istæ consequentiæ per istas regulas, si antecedens est necessariũ, si antecedens est per se, consequens est per se, & ita de alijs modis. ¶Secũda conclusio, q propositiones de mõ in sensu composito de istis modis impossibile falsũ dubium non conuertuntur, sicut illæ de inesse. probatur quia si sic, tunc istæ regulæ essent veræ. Si antecedens est impossibile, consequens est impossibile, si añs est dubium, consequens est dubiũ modo hoc est falsum: quia ex impossibili bene sequit necessarium. ex dubio euidens. ex falsis verum, vt patet in secundo huius. Et iõ istæ regulę potius essent veræ econuerso. Si consequẽs est impossibile, añs est impossibile. ¶Tertia cõclusio, q propositiones de mõ de istis modis scitum opinatum apparẽs notum volitũ & dilectum non conuertuntur similiter sicut illæ de inesse. probatur: qa si sic, tunc istæ regulæ essent veræ. si añs est scitum, consequens est scitũ modo hoc est falsum, quia possibile est, q consequens nesciatur. ¶ Ex quib. patet qualiter ꝓpositiones de modo in sensu cõposito debeãt cõuerti. Tunc ad rõnes solutæ sunt per conclusiones. Et sic sit dictum ad quæsitum.

Quæst. XXVI.

QVæritur vigesimosexto, vtrũ propositiones modales in sensu diuiso consimiliter conuertantur illis de inesse? Arguitur q non primo in illis de necessario, quia posito q Deus nunc de facto sit creans, tũc ista est vera. Nullus Deus de necessitate est creans, & tamen sua conuertens est falsa scilicet nullum creans de necessitate est Deus. qđ ꝓbatur expositoriè sic, hoc de

de necessitate est Deus, hoc est creans. ergo aliquod creans de necessitate est Deus quæ est contradictoria consequentis, & q antecedes sit verum, patet: quia quemlibet Deum possibile est creare. Deinde arguitur in illis de possibili, quia non sequitur. Quidã puer potest esse senex. igitur quidam senex põt esse puer. Et sic de cęco, & vidête, quia pręmissæ sunt veræ, & cõclusio falsa. Eodẽ modo de vniuersali negatiua, quia non sequitur. Nullus senex potest esse puer. igitur nullus puer potest esse senex. ¶Oppositum arguitur per Aristotelẽ in isto primo, q dicit, qđ propositiones modales similiter conuertuntur illis de inesse, & intelligit de illis in sensu diuiso, vt patebit postea.

NOTANDVM, quod de propositionibus de possibili duplex est opinio. Vna ponit, quod subiectũ respectũ verbi de possibili in propositione indefinita vel particulari supponit disiũctiuè pro his quæ sunt, vel pro his quę possunt esse, & in vniuersali siue affirmatiua siue negatiua supponit copulatiuè pro his quæ sunt, & pro his quæ possunt esse. v.g. Sicut ista. a. põt esse. b. significat, qđ illud quod est. a. potest esse. b. vel illud, quod potest esse. a. põt esse. b. per quamcunq; illarum partium illa indefinita est vera. ipsa est vera simpliciter, sed ista. omne. b. põt esse a. significat copulatiuè, quod omne quod est. b. põt esse. a. & quod omne quod potest esse. b. potest esse. a. & eodem modo in vniuersali negatiua. ¶ Sed alia est opinio, quæ ponit, quod illa de possibili est distinguẽda: quia vel eius subiectum supponitq pro his quæ sunt, vel pro his quæ possunt esse. Et sicut dicitur de possibili: ita etiam potest dici de necessario & impossibili, quia cuilibet de possibili ęquipollet vna de necessario, & ita de impossibili. ¶Ideo in ista quæstione primo videndum est de conuersionibus modalium in sensu diuiso. secundum primam opinionem. secundo secundum secundam: quia secundum vtramque opinionẽ erit prosecutio de similibus modalibus & mixtis.

QVANTVM ad primũ notandum, qđ in modalib. modus est determinatio copulæ, vt dicendo. b. possibilẽ est esse. a. B. est subiectum. a: prædicatũ & totũ residuum

ſe tenet a parte copulæ, & ideo in conuertente patet fieri tranſpoſitio prædicati ad ſubiectū, ſine hoc quod modus transferatur de copula ad ſubiectū, aut ad prædicatū, ſed ſemper debet remanere ad copulā, vt determinatio copulæ. ¶ Secundo notandum, quod triplex eſt propoſitio de neceſſario. quædam de neceſſario conditionali, vt vacuū, ſi eſt de neceſſitate eſt locus. alia de neceſſario qñ, vt grammaticum, qñ eſt de neceſſario eſt homo, ſed tertia eſt de neceſſario ſimpliciter, & talis eſt duplex, quia quædam eſt de neceſſario, vt nunc ſolū: ſuppoſito, ꝙ luna nunc non ſit eclipſata. iſta eſt de neceſſario, vt nunc lucens de neceſſitate eſt luna, & dr̄ pro nūc eo, ꝙ eſt contingens: qa qñq; eſt vera, & qñq; falſa, ſed alia ē de neceſſario ſimpliciter pro ſemper, vt iſta. Deus de neceſſitate eſt iuſtus, & dicitur pro ſemper, eo quod iſta propoſitio eſt neceſſaria. ¶ Tunc ponūtur concluſiones de propoſitionibus de neceſſario. Prima concluſio eſt iſta, quòd propoſitiones de neceſſariò cōditionali, aut etiā de neceſſario qñ, non conuertūtur. Probatur per inſtantias, qa non ſequitur. vacuū ſi eſt de neceſſitate eſt locus. igitur locus de neceſſitate eſt vacuus. ſi eſt: quia poſito per imaginationem quod locus eſſet vacuus: adhuc non de neceſſitate eſſet vacuus: qa poteſt repleri corpore. Secundo patet de neceſſario quando: quia non ſequitur, grammaticus qñ eſt de neceſſitate eſt homo. igitur homo de neceſſitate eſt grāmaticus, quando eſt: quia q libet grāmaticus poteſt fieri non grammaticus, adhuc ipſo exiſtente. ¶ Secunda cōcluſio, quod propoſitiones modales de neceſſario in ſē ſu diuiſo ſcilicet pro nunc non conuertuntur propriè: probatur: quia non ſequitur lucens de neceſſitate eſt luna: igitur luna de neceſſitate lucet, nec ſequit̄, creās de neceſsitate eſt Deus. igitur Deus de neceſſitate creat: quia antecedens eſt verum, vt patet expoſitoriè, & tamen conſequens eſt falſū quia luna poteſt non lucere, & ſimiliter de alio.

¶ Tertia concluſio, quod tales propoſitiones poſſunt conuerti impropriè per reſolutionem ad quaſdam de ineſſe probatur, quia ſequitur. lucens de neceſſitate eſt luna. igitur quód de ne-

necessitate ē luna est lucēs. & sic de alijs. ¶ Quarta conclusio, quod talis conuersio ꝓpositionū de necessario secundū resolutionē ad quasdā de inesse nō est ꝓpria cōuersio. ¶ Probat primo: qa in conuersione propria ꝓpositionū modalium ꝓpositio modalis debet cōuerti in modalē: sed sic faciēdo modalis cōuertit in vnā de inesse. igitur. ¶ Scd̄o qa in cōuertēte plus ē subiectū quā in cōuersa. vnde in cōuersa iste terminus lucens est subiectū. & iste terminus luna est prædicatum. sed in conuertente hoc totum qđ de necessitate est luna, est ibi subiectū. ¶ Tertio, quia modus qui in illis de sensu diuiso deberet esse determinatio copulæ in conuertendo, sic efficit ps subiecti. ¶ Quarto, quia conuersio fit finaliter propter reductionē syllogismorum in secunda & in tertia figura, ad primam figuram. sed talis conuersio non valet ad syllogismos modales imperfectos reducendum. igitur: &c. ¶ Quinto, quia de ipsa non intellexit Aristoteles: vt postea patebit in mixtionib⁹. ¶ Quinta conclusio, quod propositiones modales in sensu diuiso de necessario simpliciter pro semper similiter conuertuntur illis de inesse. ita quod vniuersalis affirmatiua de necessario cōuertitur in particularem affirmatiuam de necessario. & vniuersalis negatiua in vniuersalem negatiuam. & particularis affirmatiua in particularem affirmatiuā. sed particularis negatiua non conuertitur. probatur: quia sequitur: Deus de necessitate est iustus. igitur iustum de necessitate est Deus. & probatur expositorie demonstrato Deo, qui de necessitate est iustus. hoc de necessitate est Deus: hoc de necessitate est iustum. igitur quoddam iustum de necessitate est Deus, qđ fuit probatum. & consimiliter potest probari de alijs ꝓpositionibus, & sic patet qualiter modales đ necessario in sensu diuiso conuertuntur, & non conuertuntur. ¶ Deinde dicendum de modalibus de possibili, quod ipsæ in sensu diuiso similiter conuertuntur illis de inesse. s. quantum ad hoc, ꝙ vniuersalis affirmatiua conuertitur in particularem affirmatiuam: & similiter particularis affirmatiua & vniuersalis negatiua in se ipsam conuertitur in uniuersalem negatiuam.

gatiuam &c. ſicut ſequitur quoddam b. poteſt eſſe a.igitur quoddam .a. eſt vel pót eſſe.b. & debet prædicatum eſſe diſiunctum ex eo, quod ſubiectũ in antecedente ſupponit diſtinctiuè pro his quæ ſunt, vel pro his quæ poſſunt eſſe. Similiter iſta. omne.b. poteſt eſſe a conuertitur in iſtam . igitur quoddam . a. poteſt eſſe b. vel etiam in iſtã copulatiuã. igitur quoddam. a. poteſt eſſe illud qđ eſt. b.& illud quod poteſt eſſe. b. & ſimiliter de negatiua, & tenent omnes virtute iſtius, quod in vniuerſali ſubiectum reſpectu verbi de poſsibili ſupponit copulatiuè pro his quæ ſunt, & pro his quæ poſſunt eſſe. ¶Secũda concluſio quod propoſitiones in ſenſu diuiſo in iſtis modis impoſſibile falsũ contingens ad vtrumlibet non conuertuntur,ſimiliter in illis de ineſſe. probatur . Primo de impoſsibili: quia non ſequitur,quoddam animal impoſsibile eſt eſſe hominem,quia aſinum impoſſibile eſt eſse hominem.igitur quendam hominem impoſſibile eſt eſse animal, qa antecedens eſt verum, & cõſequens falſum. Similiter patet in iſto modo falſum in eodem exemplo. Tertio patet de hoc modo contingẽs ad vtrumlibet, quia non ſequitur,omnem planetam lucentem contingit eſſe ſolẽ: igitur ſolem contingit ad vtrumlibet eſſe lucentẽ, vel ſic,non ſequitur.omne intelligens contingit ad vtrumlibet eſse Deum . igitur Deũ contingit ad vtrumlibet eſſe intelligentem,quia añs ẽ verum, & conſequens falsũ. vnde neceſse eſt Deum eſſe intelligentem . ¶Tertia concluſio, quod modales in ſenſu diuiſo de iſtis modis . cognoſco apparet & huiuſmodi, non cõuertuntur propriè.probatur, quia non ſequitur, venientem cognoſco eſſe coriſcum . igitur coriſcũ cognoſco eſse venientem: quia antecedens eſt verum, & conſequens falſum, & ſimiliter, patet qualiter propoſitiones modales ſecundum primam opinionem ſunt conuertendæ, & qualiter non . Et hæc de primo.

QVANTVM ad ſecũdum reſtat dicendum ſolum de illis de neceſsario & poſſibili.Vbi nota ,ꝓ quadrupliciter poteſt fieri propoſitio de poſsibili. Vno modo ſine aliqua negatione,vt dicendo b. poteſt eſſe . a. ¶ Alio modo cum duplici negatione

tione ſcilicet vna poſita ad modum, & alia ad dictum. Vt nullum. b. posſibile eſt non eſſe. a. ¶ Tertio modo cum vna negatione poſita ad modum. Vt nullum. b. posſibile eſt eſſe. a. ¶ Quarto modo cũ negatione præcedente dictum modo affirmato: vt quoddam b. posſibile eſt non eſſe. a. & ſic patet, quod ſunt octo propoſitiones de posſibili. ſ. quattuor vniuerſales, & quattuor particulares. ¶ Secundo notandum, quod cuilibet propoſitioni de posſibili æquipollet de neceſſario, vt patet ſecundo perihermenias. & hoc per iſtum modum, quod in illis quarum vna eſt de posſibili: & alia de neceſſario, in eiſdem terminis ſeruetur eadem quantitas propoſitionum, ſed mutetur qualitas: tam ex parte modi, quam dicti. verbi gratia. ſi in illis de posſibili tam modus quã dictum affirmentur. vt. b. poteſt eſſe. a. tunc in iſta de neceſſario ſibi æquipollente negabitur tam dictum, quam modus: vt b. non neceſſe eſt non eſſe. a. ¶ Item ſi in illa de posſibili modus ſit negatus & dictum non: econtra debet eſſe in illa de neceſſario, quæ ſibi æquipollet: vt iſti. b: non posſibile eſt eſſe. a. æquipollet iſta de neceſſario. b. neceſſe eſt non eſſe. a. & ſic patet, quod ſicut ſunt octo de posſibili: ſic octo de neceſſario ſibi æquipollentes: & per conſequens erunt. ſexdecim in toto. ¶ Tertio notandum, quod ſicut illa de posſibili eſt diſtinguenda: ex eo q̃d ſubiectum poteſt ſupponere pro his quæ ſunt: vel pro his quæ poſſunt eſſe. ita ſimiliter eſt diſtinguenda iſta de neceſſario, quæ ſibi æquipollet. aliter enim non æquipollent adinuicem: & ideo illius de neceſſario ſubiectum ſupponit, vel pro his quæ ſunt, vel pro his quę poſſunt eſſe. ex quo ſequitur, quod ſecundum quemlibet prædictorum ſenſuum ſunt octo propoſitiones de neceſſario, & octo de poſſibili. & per conſequens in vniuerſo ſunt. 32.

QVARTO notandũ, quod illa de neceſſario de modo negato. non dicitur propriè de neceſſario: ſed de posſibili, ex eo, quod æquipollet uni de posſibili habẽti modum affirmatum: & econtra, illa de posſibili de mõ negato non dicitur propriè de posſibili, ſed de neceſſario. quia æquipollet uni de

neceſ-

necessario habenti modum affirmatum. Ideo dimissis illis tam de necessario, quam de possibili de negato modo dicendum est solum de habentibus modum affirmatum. & sic remanēt octo de possibili de modo affirmato. &. 8. de necessario de modo affirmato. quarum conuersiones sunt assignandæ. Et primo dicendum est de illis de possibili. secundo de illis de necessario.

¶ Quantum ad illas de possibili sit prima conclusio ista. quod affirmatiuæ de possibili pro his quæ sunt in sensu diuiso non conuertuntur propriè. probatur. posito quod omne currens sit asinus de facto. tunc ista vera. omnis homo potest currere secundum istum sensum. omne quod est homo potest currere. & tamen sua cõuertēs est falsa. quoddam currens potest esse homo, secũdum illum sensum eundem, quia significatur, quod quoddam quod est currens, potest esse homo. Et dico notabiliter propriè, quia possunt impropriè conuerti in illas de inesse. verbi gratia. omnis homo potest currere igitur quoddam qđ pōt currere est hō. & qđ illa cõuersio sit ipropria, patet ꝑ causas dictas in primo articulo. ¶ Scđa cõclusio est de illis qđ possibili qđ dicto negato: sed modo affirmato. qđ tales negatiuæ de possibili non conuertuntur propriè loquendo de illis de possibili, in quibus subiectum supponit pro his quæ sunt: qa non sequitur, posito quod Deus nunc sit creans. omnis Deus potest non creare, igitur quoddam creans potest non esse Deus, nam antecedens est verum, & cõsequens falsum. nam omne qđ est creans necesse est esse Deum: tamen tales possunt conuerti in quasdã de inesse: sed illa nõ est cõuersio ꝑpriè dicta. ¶ Tertia cõclusio est de affirmatiuis de possibili, in quibus subiectum supponit pro his quę pñt esse: quia tales affirmatiuæ similiter cõuertuntur illis de inesse. ita quod vniuersalis affirmatiua conuertitur in particularē affirmatiuã &c. verbi grã: quia sequitur. qđdam. a. potest esse. b. igitur quoddam. b. potest esse. a. quia antecedens significat, qđ quoddã quod potest esse. a. potest esse. b. & tunc signetur illud. & sic probatur cõuersio expositoriè sic. hoc c. pōt esse. a. c pōt esse. b. igiť qđ pt esse, b. pt eē. a. ¶ Quarta

ta conclusio est, quod negatiua de possibili de mō affirmato pro his, quæ pñt esse, non conuertitur, quia non sequitur. oīs Deus pōt nō creare. sub isto sensu. oē quod pōt eē Deus pōt non creare. igitur quoddam creās pōt non esse Deus sub isto sensu. quoddam quod pōt esse creans pōt non esse Deus. immo quodlibet quod pōt eē creans, necesse est esse Deū. & sic patet qualiter ppōnes affirmatiuę de possibili de modo affirmato cō uertuntur, & non conuertuntur. & per consequens patet qualiter negatiuæ de necessario de modo negato quæ istis æquipollent, sunt conuertendæ. & hoc illis de possibili. ¶ Tūc quantum ad istas de necessario. & primo de illis in huiusmodi sensū intelligitur supponere pro his quæ sunt. Et sit prima conclusio ista, quod affirmatiuę de necessario in quibus subiectum intelligitur supponere pro his quæ sūt, non conuertuntur: quia non sequitur posito, quod Deus sit creans. omne creans de necesitate est Deus. igitur quidam Deus de necessitate est creans. Verū ē tñ, quod tales propositiones possunt cōuerti in ppōne scd̄m resolutionē ad quasdā de inesse: vt oē creās de necessitate est Deus. igitur quod de necessitate est creans, est Deus. tamen ista non est conuersio pprie dicta pp cās prius assignatas. ¶ Quinta conclusio est: quod negatiuæ de necessario pro his quæ sunt, non conuertuntur: quia posito quod Deus nō creet. hæc est vera. oē creans necesse est non esse Vnū. intelligendo subiectū supponere pro his quæ sunt: & tamen sua conuertens est falsa. s. ista: quēdam Deum necesse est non creare, & quia aliqui negant antecedens. s. istā omne creās necesse est nō eē Deū: iō pbatur: quod hæc est vera. nullum creās potest esse Deus. igitur hæc est vera. oē creās necesse est non esse Deum. tenet consequentia per æquipollentias prius assignatas. & añs patet resoluendo subiectū: vt intelligit supponere p his quæ sunt. s. in istā. nullum quod est creans potest esse Deus. ¶ Sexta conclusio, quod affirmatiuæ de necessario pro his quæ possūt esse nō conuertuntur pprie: quia non sequit oē creās de necessitate ē deus scd̄m istū sensū. oē quod pōt eē creās de necessitate est deus. igit quidam Deus de necessitate est creans. nam cōsequēs

est

est falsum secundum vtrunque sensum Verum est tamen quod tales propositiones sunt conuertendæ secundum resolutionem ad quasdam de inesse.sed talis conuersio est inutilis ad reductioné syllogismorum imperfectorum ad perfectos.¶ Se prima conclusio de illis de necessario pro his quæ possunt esse, quod vniuersalis negatiua conuertitur simpliciter:sed particularis negatiua non. probatur. quia vt dictum fuit prius, particularis affirmatiua de possibili pro his quæ possunt esse conuertitur simpliciter: & illa contradicit vniuersali negatiuæ de necessario pro illis quæ possunt esse. modo si vnum contradictoriorum conuertitur simpliciter, & reliquum, ex eo, quod si ad antecedens sequitur consequens, ad oppositum consequentis sequitur oppositum antecedentis. Secunda pars conclusionis apparet: quia non sequitur.quoddam ens: vt asinitatem, necesse est nõ esse Deum & sua cõuertens esset falsa quemdam Deum necesse est nõ esse ens.& sic patet qualiter ꝓpositiones modales đ necessario demõ affirmato cõuertũt: & qualiter non. Rõnes sunt solutæ ꝑ prædicta. Et hoc ad q̃sitũ.

Quæst. XXVII.

QVæritur vigesimo septimo. Vtrum valeant syllogismi de necessario in qualibet figura, sicut valent syllogismi de inesse? ¶ Arguit primo, quod non.quia in prima figura nõ valent syllogismi de possibili.igitur nec valent syllogismi de necessario. tenet consequentia: quia quælibet de possibili ęquipollet vni de necessario,& econtra.probatur antecedens,posito,quod de facto nihil currat, nisi equus, tunc arguitur sic sumendo subiectum in illis de possibili pro his quæ sunt. Omne currens potest esse equus quia de facto: ita est quod omne currens est equus. sed omnis homo pốt currere. igitur omnis homo potest esse equus. præmissę veræ & conclusio falsa igitur &c.¶ Secunda arguitur contra Baraliptõ. quia non sequitur. Omnis Deus de necessitate est iustus. omne creãs de necessitate est creans.igitur quoddã iustum necesse est esse creans. præmissæ sũt veræ & conclusio falsa. igitur consequentia non valet 2
¶Tertio arguitur contra camestres; quia non sequitur. omne intelligens de necessi 3

tate

tate est Deus. omnem creaturā necesse est nō esse Deū igitur omnem creaturā necesse est non esse intelligentem, maior est vera, posito, q; omne intelligēs de facto sit Deus, & minor similiter, & tñ conclusio est falsa. igitur &c. ¶Quarto arguitur contra Darapti, quia non sequitur necesse est oēm grāmaticum esse scientem, necesse est omnem grammaticum esse hominem, igitur quendam hominem necesse est esse scientem. ¶Oppositum arguitur per Arist. in isto primo. ¶ In quæstione primo videbitur de syllogismis factis in prima figura ex propositionibus de necessario, secundo de eisdē factis in prima figura concludentibus indirectè, tertio de eisdē in secunda figura quarto de eisdem in tertia figura.

QVANTVM ad primū, prima cōclusio est, quod syllogismi directè concludentes in prima figura valēt ex propositionibus de necessario in sensu composito sumēdo modum & figuram quantum ad dictum solum. probatur, quia sequitur. Necessarium est omne animal esse substantiam, necessarium est oēm hominem esse animal. igitur necessarium est omnem hominem esse substantiam, & tenet consequētia per illam regulam. Si præmissæ sunt necessariæ, conclusio erit necessaria. ¶Secunda conclusio est, qđ ex duab. de possibili in sensu composito non valet syllogismus in prima figura, sumendo modum, & figuram secundum dictum solū, probatur, quia nō sequitur, possibile est omne currens esse asinum, possibile est omnē hominem esse currētem igitur possibile est omnem hominem esse asinum. ¶Sed contra obijcitur: quia sicut ista regula est vera, si antecedens est necessarium, consequēs erit necessarium, ita similiter ista regula si añs ē possibile, consequēs erit possibile, igitur sic, ex illis de necessario fit syllogism⁹, ita ēt ex illis de possibili. ¶Rñdetur negando consequentiam, & cā est, qa nō ois propō de possibili cuilibet alteri de possibili ē cōpossibilis, & iō si añs in syllogismo sit copulatiua cōposita ex duabus pmissis incōpossibilib. ēt non pōt sequi cōclusio possibilis, sed quęlibet propō necessaria cuilibet alteri necessariæ ē cōnecessaria. Iō nō est simile de pmissis necessarijs & de pmissis possibili-

bilibus. ¶Tertia conclusio, qđ modi directi de necessario in sensu diuiso ualent in prima figura. Et isti modi nō indigent probatione sed de se sunt euidentes. Nā si modus de necessario sit affirmatus, siue dictum sit affirmatū, siue negatum, semper tenet syllogismus ꝑ dici de omni: vt arguēdo sic. Omne.b. necesse est esse.a. omne c. necesse est esse. igitur oē. c. necesse est. esse a. ¶Itē si dictū sit negatū, arguitur sic. omne.b. necesse est non esse a. omne.c. necesse est non esse. b. igitur omne.c. necesse est non esse. a. & vterq; modus tenet ꝑ dici de omni. Si modus de necessario sit negatus, siue dictum sit affirmatum, siue non: tunc tenēt syllogismi ꝑ dici de nullo. Exēplū de dicto affirmato. Nullum.b. necesse est esse a. oē. c. necesse est esse.b. igit̄ nullum.c. necesse est esse.a. Exēplum de dicto negato. Nullum.b. necesse est non esse.a. omne. c. necesse est esse. b. igitur nullum. c. necesse est non esse.a. & tenet directè ꝑ dici de nullo. ¶Quarta conclusio, qđ dicti modi non valent de possibili in sensu diuiso: si subiectum sumatur pro his quę sunt. Probatur. Sit ista, quod de facto omne currens sit equus. tunc arguitur sic, om̄e currens potest esse equus. omnis homo potest esse currens. igitur omnis homo potest esse equus: cōsequentia non valet: quia præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa. ¶Secūdo probatur de modis negatiuis posito, qđ de facto Deus non creet: tunc hæc est vera. Nullum creās potest esse Deus. qua significatur quòd nullum qđ est creans, potest esse Deus. & hoc est verum. quia nihil est creans, sed omnis prima causa potest esse creans: vt notum est. & tamen non sequitur. igitur nulla prima causa pōt esse Deus. ¶Quinta conclusio est, ꝙ prædicti modi de possibili ualent in sensu diuiso, sı subiecta sumantur pro his quæ possunt esse. Et ista conclusio non indiget probatione: quia illi modi tenent directè per dici de omni, & ꝑ dici de nullo, vt patet resoluendo subiecta, vt supponāt pro his quæ possunt esse. & sic patet de modis directè concludentibus in prima figura de necessario & de possibili. qualiter valent, & qualiter non. Et hoc de primo.

QVANTVM ad secundum notandum, quod ex propositionibus de necessario in sen

ſu compoſito valent modi indirecti primæ figuræ ad concludendum de neceſſario ſumendo modum & figuram penes dictum, & non penes modum. & tenet per iſtam regulam. ſi antecedés eſt neceſſariũ, & conſequés erit neceſſarium. Et non ſolum tenẽt iſti modi in illis de ſenſu compoſito, ſed etiam in quibuſdam de neceſſario in ſenſu diuiſo. videlicet quando ambæ præmiſſæ de neceſſario ſunt neceſſariæ: vel ſub alio modo loquẽdi, quando ſunt de neceſſario ſecundum connexionem terminorum pro ſemper qa huiuſmodi propoſitiones neceſſariæ de neceſſario ſimiliter conuertuntur illis de ineſſe: vt dictum fuit prius. Et ideo modi indirecti reducũtur ad modos directos eodem modo, ſicut in illis de ineſſe per conuerſionem. & ideo de iſtis non eſt difficultas. ſed de illis de neceſſario, quę ſunt contingentes, vt creans de neceſſitate eſt Deus. vel ſecundum alium modum loquendi de illis, quæ ſunt de neceſſario ſecundum connexionem terminorum ſimpliciter ꝓ nũc ſolum. ¶ Et de iſtis ponuntur concluſiones. Prima eſt, qđ ex duabus de neceſſario nõ fit ſyllogiſmus ad concludendum de neceſſario indirectè: vt in Baralipton. probatur poſito, quod nunc Deus ſit creans tunc arguitur omnis Deus de neceſſitate eſt iuſtus. omnis creans de neceſſitate eſt Deus. igitur indirectè quoddam iuſtum de neceſſitate eſt creans. præmiſſæ ſunt veræ & concluſio falſa. igitur conſequentia nõ valet. ¶ Secunda concluſio quod modi negati de modo negato. ſcilicet de hoc modo neceſſarium non ualent ad concludendum indirectè in iſta figura. ¶ Probatur per inſtantia in celantes poſito, quod Deus ſit creans. tunc arguitur ſic. nullus iuſtus de neceſſitate eſt creans. omnis Deus de neceſſitate eſt iuſtus, igitur nullus creans de neceſſitate eſt Deus. præmiſſæ ſunt veræ & concluſio falſa. prędicto caſu poſito, quod quoddam creãs de neceſſitate eſt Deus: vt põt probari expoſitoriè. ¶ Secundo patet inſtantia in Fapeſmo, arguẽdo, ſicut omne creans de neceſſitate eſt Deus. nullus iuſtus de neceſſitate eſt creans. igitur quidam Deus de neceſſitate non eſt iuſtus. præmiſſę ſunt veræ, & concluſio falſa. igitur conſequẽtia non valet. & per eoſdem

terminos potest dari instantia in frisesomorum. ¶Tertia conclusio, quod modi negati de modo affirmato. s. de hoc modo necessarium, affirmato, non valent si subiectū sumatur pro his quæ sunt. Probatur per instantias.

¶Primo in celantes, posito, quod sol luceat super nostrū hemisphérium. tūc arguitur sic. omnem solem necesse est non esse lunam. omne lucés super nostrū hemisphérium de necessitate est sol. igitur omnem lunā necesse est non lucere super nostrum hemisphériū. præmissæ sunt veræ ꝑ casum positum. & tamen conclusio est falsa. quia omnem lunam possibile est lucere super nostrū hemisphériū. ¶Secundo patet per instantiam in fapesmo. posito, qđ Deus nunc non sit creās. tunc arguitur sic. omnis prima causa de necessitate est Deus. omne quod est creās, necesse est non esse primam causam. igitur quendā Deū necesse est esse non creantē. consequentia non valet. qa primissę sunt ueræ & conclusio falsa. & causa est. quia in præmissis minor extremitas sumitur solum pro his quæ sunt. sed in conclusione ampliatur ad ea quæ possunt esse. quia sequitur hunc modum necesse, cuius est de necessitate ampliare terminū sequentem. scilicet a parte prædicati. licet non sit necesse ampliare terminum præcedentem: & hoc est ex eo, quod prædicatum debet appellare suam formam modo ex non ampliato nunquam sequitur ampliatum negatiuè. quia est argumentare negatiuè ab inferiori ad superius. ¶Quarta conclusio est, quod dicti modi valent de modo affirmato, si subiectū capiatur pro his quæ possunt esse. quia tunc minor extremitas non magis ampliatur in conclusione quàm in præmissis. ¶Secundo probatur conclusio specialiter de celá tes quælibet negatiua de necessario de modo affirmato, cuius subiectum supponit ꝓ his quæ possunt esse, conūertitur simpliciter. vt dictum fuit prius. igitur iste modus celantes reducitur ad celarent ꝑ conuersionem cōclusionis. ¶Tertio probatur de alijs duobus modis. s. fapesmo & frisesomorum: quia reducuntur ad barbara & darij per impossibile. & in ista reductione resultabit mixtio, quæ valet ꝓ his quæ possunt esse. cum maior fuerit de possibili. vnde primo fiat syllogismus talis de fapesmo,

pesimo, oē b. necesse est esse. a. oē. c. necesse est non esse. b. igitur quoddam. a. necesse est non esse. c. mō sumatur oppositum cōclusionis cum maiore, & sequetur oppositum minoris. nam oppositū contradictorium conclusionis est. oē a. potest esse. c. tunc igitur fiat syllogismus talis. omne. a. pōt esse. c. omne. b. de necessitate est. a. igitur omne. b. potest esse. c. & tunc conuertatur conclusio: quia affirmatiua de possibili, pro his quæ possunt esse conuertitur, sicut illa de inesse, ut declaratū fuit prius. tūc erit cōuersa cōclusionis. quoddā c. pōt esse. b. & ista repugnat primo minori, quę dicit. omne. c. necesse est non esse. b. sic patet qūo isti modi indirectè valent: & quomodo nō valent. & hoc de secundo.

QVANTVM ad tertium & quartum simul notandum, quod ex propōnibus de necessario in sensu cōposito fit syllogismus. sicut in illis de inesse in scđa & tertia figura sumēdo modū & figurā præcisè scđm dictum. Et oēs modi ꝓbantur. sicut in alijs modis ꝑ illam. Si antecedēs est necessariū consequens erit necessariū. ¶Secundo notandū, qđ ex propōnibus de necessario scđm connexionem terminorū pro semper. s. quę sunt necessariæ fit syllogismus ad concludendū de necessario. sicut in illis de inesse in secunda & tertia figura. Causa huius est: quia tales propōnes de necessario conuertuntur, similiter illis de inesse. ideo modi imperfecti qui fiunt in secunda & tertia figura, reducuntur ad syllogismos primæ figuræ, sicut istæ de inesse exceptis Barocho & brocardo, qui nō probantur per conuersionē, sed per impossibile. vt verbi gratia in Barocho fiat syllogismus sic omne. b. necesse est esse. a. quoddā. c. necesse est non esse, a. igitur quoddam. c. necesse est non esse. b. quia si nō sequitur, detur oppositum conclusionis sic. omne. c. potest esse. b. tunc ex ista cum maiore infertur oppositum minoris arguēdo sic. omne. b. necesse est esse. a. omne. c. potest esse. b. igitur omne. c. pōt esse. a. & tenet syllogismus sumendo substantiā propōnum ꝓ his quæ pn̄t esse. & tunc tenet syllogismus euidenter: vt patet explicando maiorem. arguēdo sic. omne qđ pōt esse. b. necesse est esse. a. omne. c. pōt esse. b. igit omne. c. potest esse. a. & istā sequitur omne. c. potest esse. a, quæ contradicit mino-

ri primi syllogismi, quæ dicebat, quoddā. c. necesse est nō esse. a. Et consimiliter potest probari Brocardo. ¶Tunc ponuntur conclusiones. Prima conclusio est, q̃ modi secūdæ figuræ nō valent sumēdo subiecta pro his quæ sunt probatur p instātiam, posito quod nullum sit lucens modo super nostrum hemisphe rium. tunc datur instantia de Cæsare isto modo. omne lucēs super nrm hemispheriū necesse est non esse solē. omnis planeta lucidissimus de necessitate est sol. igitur omnem planetam lucidissimū necesse est non lucere super nostrū hemispherium. pmissę sunt verę, vt patet ex casu: & tamen conclusio est falsa. & in eisdem terminis instatur contra festino, faciendo minorem particularem, quę prius fuit vniuersalis. ¶Sed obijcitur contra secundū notabile: quia in exemplo ibi supponitur, q̃ subiecta supponant pro his quæ possunt esse: & tñ non debet esse ita. ¶Respōdetur, q̃ illud debet supponi. immo sequitur virtute illius, qđ supponebatur p ius. videlicet, qđ propositiones essent de necessario simpliciter secundū cōnexionē terminorū p semper. ¶Secunda conclusio est, q̃ modi secundæ figurę valent si subiecta sumantur p his quæ possunt esse, & oēs pbantur p impossibile, sicut exēplificabatur prius de Barocho. ¶Tertia conclusio est, quod oēs modi tertiæ figuræ valēt de necessario. sicut valent illi de inesse siue subiecta sumantur pro his, quę sunt, siue pro his quæ possunt esse. & omnes probātur per impossibile eodē mō, sicut pbatur de Barocho in secunda figura, excepto quod in tertia figura oppositum conclusionis debet fieri maior, quod quidē oppositum fiebat minor in secunda figura. ¶Tūc ad rationes duæ primę sunt solutæ. ¶Ad tertiā, quæ fuit contra camestres, respondetur, q̃ in illa figura nō fit syllogismus quando maior non est de necessario secundum connexionem terminorum pro semper. modo sic est in isto argumento. ¶Ad quartam dicitur quod vbi ex propositionibus de sensu composito infertur propositio in sensu diuiso, consequentia non valet. Et sic sit dictum ad quęsitum.

Quæst. XXVIII.

QVæritur vigesimo octauo. Vtrum ex vna de necessario, & alia de inesse fiat syllogismus ad cōclu-

cludēdum necessario in prima figura? ¶ Arguit primo, quod non: quia non est connexio minoris extremitatis cum maiori in conclusione, nisi ꝓpter connexionem ipsius cum medio in præmissis. sed minor extremitas cōnectitur cum medio in præmissis solum pro uno tempore. quia hoc significat pro pō de inesse. igitur debet inferri connexio minoris extremitatis cum maiore solū ꝓ uno tēpore. sed illa de necessario significat connexionem pro omni tempore. igitur non debet inferri illa de necessario, sed de inesse.

2 ¶ Secundo arguitur per instantiā, quia non sequitū de necessitate, omnis homo est animal: album est homo. igitur de necessitate album est animal. quia præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa.

3 ¶ Tertio, quia non sequitur, omnis prima causa de necessitate est Deus. quoddam creans est prima causa. igitur quoddam creans de necessitate est Deus. qa præmissæ sūt veræ & conclusio falsa. quod autem cōclusio sit falsa, patet. quia sequitur, quoddam creans de necessitate est Deus. igitur quidam Deus de necessitate est creans: quia ista de necessario conuertitur simpliciter, sicut illa de inesse. vt dicit Aristo. in isto primo modo: consequens est falsum. igitur & antecedens.

¶ Quarto, si ex vna de necessario, & alia de inesse sequeretur conclusio de necessario. vel hoc esset ex maiore de necessario, & minore de inesse, vel econtra. non primo modo, ut probatum est, nec secundo modo, ut probat Aristo. in isto primo 4

¶ Oppositum arguitur per Ari. in isto primo.

NOTANDVM est qđ duplex est propositio de inesse quantum ad propositionem pertinet. quædam de inesse simpliciter, scilicet q̃ est necessaria. vt ista homo est animal: est de inesse simpliciter secundum Aristo. qui ponit mundum æternum: & sic necessario perpetuari. alia est de inesse, vt nunc. s. propō contingens de inesse. Et proportionabiliter potest distingui de propositione de necessario, quia quædā est necessaria & illa vocatur de necessario simpliciter. & alia est contingēs: & illa vocatur de necessario ut nunc. ¶ Secūdo notādū, quod ex una de necessario, & alia de inesse nō pōt fieri syllogismus, nisi altero

duorum modorum.s. vel ex maiori de necessario,& minori de inesse, uel econtra. ¶ Ideo primo notandum est qualiter fit syllogismus ex maiori de necessario,& minori de inesse. ¶ Scd'o quali ter fit syllogismus ecõuerso. ¶ Tertio inferéda sunt quædam correlaria.

QVANTVM ad primũ ponuntur tres conclusiones. Prima est, qđ ex maiori de necessario in sensu cõposito & minori de inesse nõ fit syllogismus ad cõcludendũ de necessario. Probatur per instantiam in Barbara,posito, quod tantum homo currat. tunc arguitur sic,de necessitate, omnis homo est risibilis. omne currens est homo. igitur de necessitate omne currens est risibile. præmissæ sunt veræ & conclusio falsa. ¶ Secundo contra celarent, arguendo sic. de necessitate nullum album est nigrum. omnis homo est albus, posito quod ita sit. igitur de necessitate nullus homo est niger. præmissæ sunt ueræ, & conclusio falsa.¶ Tertio contra darij. patet per instantiam primam ante oppositum.¶ Secunda conclusio, quod ex maiori de necessario in sensu diuiso & minori de inesse ualent modi primæ figuræ directè concludentes ad concludendum de necessario. & ista conclusio probatur per hoc,quod illi modi sunt euidentes per dici de omni, & dici de nullo. Exemplum de barbara.omne.b.necesse ē esse.a.omne. c.est. b. igitur omne. c. necesse.est esse. a. præmissæ si sint ueræ: necesse est, quod conclusio sit uera: quia resoluendo maiorem, iste modus tenet euidenter per dici de omni, arguendo sic: omne qđ est.b.necesse est esse. a. &c. ¶ Similiter potest exemplificari de modo negato, ut de celarent, nullum quod est. b. necesse est esse.a.omne. c. est. b. igitur nullum. c. necesse est esse. a. & tenet directè per dici de nullo, & consimiliter potest exemplificari de modis particularibus. ¶ Tertia conclusio, quod modi indirectè concludentes primæ figuræ non ualent ex maiori de necessario,& minori de inesse. ad concludendum de necessario indirectè probatur per instantiam in terminis. & instatur contra baralipton p istos terminos Deus prima causa creans, posito, q de facto Deus sit creans.tũc

ar-

arguitur sic . omnis prima causa de necessitate est Deus . omne creans est prima causa . non sequitur concludendo indirectè , igitur quidam Deus de necessitate ē creans. immo Deum possibile est non creare.& in eisdem terminis potest instari contra celarent: quia non sequitur , nullus Deus de necessitate est creans . omnis prima causa est Deus.igitur nullum creans de necessitate est prima causa . præmissæ sunt veræ & conclusio falsa,casu posito. igitur consequentia non ualet.

QVANTVM ad scd̄m ponuntur conclusiones. Prima ē, q ex maiore de inesse & minori de necessario in sensu composito non valet syllogismus ad concludendum de necessario: quia non seqtur . omnis homo currit . de necessitate omne risibile est homo . igitur de necessitate omne risibile currit.¶ Secūda conclusio est , q ex maiori de inesse & minori de necessario in prima figura fit syllogismus ad concludendum de inesse. probatur.qa ex maiori de inesse,& minori de inesse fit syllogismus ad concludēdum de inesse . igitur ex maiori de inesse,& minori de necessario fit syllogismus ad concludendum de inesse : antecedens apparet in simplici conuersione syllogismorum de inesse. cōsequentia probatur:quia ad vnam de necessario sequitur il'a de inesse.modo quicquid sequitur ad cōsequēs: sequit̄ ad antecedēs . ¶ Tertia cōclusio est , q in modis negatiuis de modo negato ex maiore de inesse , & minori de necessario fit syllogismus ad concludendum de necessario. probatur, qa ex maiori de inesse , & minori de necessario in modo negatiuo fit syllogismus ad concludendum negatiuam de inesse.igitur etiam ad cōcludendum negatiuam de necessario de modo negato antecedens apparet per præcedentem cōclusionem. & cōsequentia probatur:quia ad negatiuam de inesse sequitur negatiua de necessario de modo negato. vt ad istā , nullum . b. est. a. sequitur , quòd nullum b. de necessitate est.a.¶ Quarta conclusio est ista, q modi affirmatiui primæ figuræ , & etiam modi negatiui de modo affirmato non ualent ad concludēdum de necessario, ex minori de necessario, & maiori de inesse. Probatur per instātiam in terminis , quia

nõ ſequitur, poſito, q Deus ſit creans. omnis prima cauſa eſt creãs. omnis Deus de neceſſitate eſt prima cauſa. igitur omnis Deus de neceſſitate eſt creãs. quę præmiſſæ ſunt ueræ & concluſio falſa. ¶ Secundo contra celarent poſito, quòd Deus non ſit creans: quia nõ ſequitur. nullus Deus eſt creans. omnem primam cauſam neceſſe eſt eſſe Deum: igitur omnem primam cauſam neceſſe eſt non eſſe creantem: qa præmiſſæ ſunt ueræ & concluſio falſa. ¶ Quinta cõcluſio eſt, q ex maiori de ineſſe ſimpliciter, & minori de neceſſario fit ſyllogiſmus ad concludendum de neceſſario tam in ſenſu cõpoſito, q̃ etiam diuiſo. ſicut ſequitur: omnis Deus eſt prima cauſa. quoddam iuſtum de neceſſitate eſt Deus. igitur qd̃dam iuſtum de neceſſitate eſt prima cauſa, nec eſt poſſibile inuenire inſtantiam. Et hoc de ſecundo.

QVANTVM ad tertiũ. ex prædictis ſequitur primo, q Ari. in propoſito non intelligit de modalibus propoſitionibus in ſenſu compoſito. qa ſic pauca eius dicta eſſent vera, vt patet ex prædictis. ¶ Secundo ſequitur, q Ariſtoteles nõ intendit, q propoſitio de ineſſe ſumpta cũ illa de neceſſario ſit de ineſſe ſimpliciter. quemadmodum aliqui exponunt. ¶ Probatur: quia tunc æquiualerent ſyllogiſmi ex maiori de ineſſe, & minori de neceſſario & econtra. cuius tamen oppoſitum determinat Ariſto. & patet conſequentia ex prædictis. ¶ Secundo poteſt inferri, q iſta conſequentia non ualet ex maiori de ineẽ ſimpliciter, & minori de neceſſario fit ſyllogiſmus ad concludendum de neceſſario. igitur ex maiori de ineſſe & minori de neceſſario fit ſyllogiſmus ad concludẽdum de neceſſario. ꝓbatur: quia ſequitur propoſitio de ineſſe ſimpliciter. igitur propoſitio de ineſſe modo non quicquid ſequitur ad antecedens ſequitur ad conſequens. ſed econtra eſt verũ. quia quicquid ſequitur ad conſequens. ſequitur ad antecedens. ¶ Quarto ſequit, q non eſt idem iudiciũ, ubi modus affirmat. & vbi modus negatur. & hoc ſequitur ex tertia & quarta cõcluſionibus. ¶ Tunc ad rõnes. Ad primam dico, q licet in præmiſſis minor extremitas cõnectatur cum medio: ſolum pro præſenti, tñ quia medium cõnectitur cũ maiori

ex-

extremitate pro omni tempore: ideo quicquid connectitur cum medio, oportet q pro omni tempore cõnectatur cum maiori extremitate.¶ Ad secũdum dico, q ille syllogismus sit ex maiori in sensu composito, & talis dispositio non ualet, ut dictum est prius.¶Ad tertiã dico, q consequentia est bona. ad probationem dico, q cõclusio non potest conuerti in illam de necessario. qa ut patuit prius, illa de necessario ut nunc non conuertitur similiter illis de inesse. ¶ Ad quartam dico, quòd vtroque modo, sicut prædictum est. Et hæc sint ad quæsitum.

Quæst. XXIX.

QVæritur vigesimonono. Vtrum mixtio de necessario & de inesse ualeant in secunda & tertia figura? Arguitur q non: quia in secũda figura ex affirmatiua de necessario, & negatiua de inesse non ualet syllogismus ad concludendum de necessario. igitur nec econtra ex negatiua de necessario & affirmatiua de inesse. ad concludendum de necessario antecedens apparet per Aristotel. i.a litera, & probatur consequentiã: quia affirmatiua æquipollens est ad assimilandum sibi conclusionem sicut negatiua.¶Secũdo arguitur contra Cæsare. quia non sequitur de necessitate. nullum album est nigrũm. omnis homo est niger, posito, quòd ita sit, igitur omnis homo de necessitate non est albus. præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa. quia quenlibet hominem contingit esse album. ¶ Tertio arguitur contra camestres., quia non sequitur, omnis planea lucet. nulla luna de necessitate lucet. igitur nulla luna de necessitate est planeta. maior est uera, posito, quòd nullus planeta de facto eclipsatur. & minor est uera. quia possibile est lunam nõ lucere. ut patet in eclipsi: & tamen conclusio est falsa: quia omnem lunam necesse est esse planetam. ¶ Oppositum arguitur per Aristot. in isto primo. ¶ In quæstione primo videbitur, qualiter ualeat mixtio de necessario & de inesse in secunda figura, si negatiua sit de necessario, & affirmatiua de inesse, secundo qualiter valet in illa secunda figura, si econtra. & tertio qualiter ualet in tertia figura.

QVANTVM ad primũ notandum, ꝙ ſi illa de neceſſario ſit in ſenſu compoſito, aut etiam de modo negato non ualet ſyllogiſmus in ſecunda figura. patet de illis de ſenſu compoſito per ſecundam rationem ante oppoſitum. & de illis de modo negato patet per tertiam rationem. & ideo iſta mixtio ſi ualeat, ſolum ualet ſi illa de neceſſario ſit in ſenſu diuiſo de modo affirmato. ¶ Secundo notandum, quòd in iſta mixtione debet ſupponi, ꝙ negatiua de neceſſario quæ cũ hoc, ꝙ eſt de neceſſario eſt neceſſaria, conuertitur ſimpliciter in aliã de neceſſario. ¶ Similiter, ꝙ vniuerſalis negatiua de neceſſario, dato, ꝙ ſit contingens, dum tamẽ ſubiectum ſupponat pro his quæ poſſunt eſſe, conuertitur ſimpliciter in aliam de neceſſario. & iſtius cauſa prius fuit dicta. ¶ Iſtis præmiſſis ponuntur concluſiones. ¶ Prima eſt, ꝙ Cæſare & Feſtino valent, dum tamen maior q̃ eſt de neceſſario, ſit neceſſaria, uel etiam contingens, dum tamen eius ſubiectum ſupponat pro his quæ poſſunt eſſe. probatur, quia tũc vniuerſalis negatiua ꝑ ſuppoſitum conuertitur ſimpliciter, ac ſi eẽt de ineſſe: ideo reducitur ad primam figuram tam cæſare quam Feſtino omnino conſimiliter, ac ſi fieret ex præmiſſis de ineſſe. ¶ Secunda concluſio eſt, ꝙ ſi maior ſit de neceſſario, & cum hoc ſit contingens, ita quod ſubiectũ ſupponat pro his quæ ſunt, tunc non ualet cæſare nec Feſtino. ꝓbatur per inſtantiam: quia non ſequitur. omne lucens ſuper noſtrũ hemiſpheriũ neceſſe eſt non eſſe planetã. omnis luna eſt planeta. igitur omnem lunam neceſſe eſt non lucere ſuper noſtrũ hemiſpheriũ. pręmiſſę ſunt veræ & concluſio falſa. vnde poſito, ꝙ omnis planeta ſit ſub noſtro orizonte, tunc maior eſt uera, ſuppoſito, ꝙ eius ſubiectum ſupponat ꝓ his, quæ ſunt. ¶ Tertia concluſio eſt, ꝙ cameſtres nullo modo ualet ſiue negatiua de neceſſario ſit neceſſaria, ſiue contingens. patet ꝑ inſtantiam. quia non ſequitur, omnis planeta lucens ſuper noſtrũ hemiſpheriũ, eſt ſol. omnẽ lunam neceſſe eſt non eſſe ſolem. igitur omnem lunam neceſſe eſt non lucere ſuper noſtrum hemiſpheriũ. præmiſſæ ſunt ueræ & concluſio falſa.

¶ Quarta concluſio, quod

ſi

ſi maior in cameſtres. ſ. de ineſſe ſit neceſſaria, hoc eſt de ineſſe ſimpliciter, tunc valet cameſtres, aliter non, ꝙ ſic valeat, probatur, quia ex oppoſito concluſionis, & minori ſequitur maiorem non eſſe neceſſariam, quod eſt contra poſitum antecedens, & fiat ſyllogiſmus in cameſtres ſic. omne. b. eſt. a. & ſit iſta neceſſaria omne c. neceſse eſt non eſſe. a. igitur omne c. neceſſe eſt non eſſe b. quia non ſequitur, detur oppoſitum concluſionis. ſ. quoddam c. poteſt eſſe b. & ponatur ineſse. ſ. quoddam. c. eſt b. tunc ex minori, quæ dicebat, ꝙ omne, c. neceſſe eſt nõ eſse. a. ſequitur ꝙ nullum c. poteſt eſſe. a. & tñ aliquod c. eſt b. vt iam reſeruatum eſt ex oppoſito concluſionis poſito ineſse, igitur aliquod. c. eſt b. quod tñ non eſt a. & per conſequens aliquod, b. non eſt. a. igitur maior, quæ dicebat omne b. eſt a. non erat neceſſaria, quæ tamen ponebatur eſse neceſsaria. ¶Quinta concluſio eſt, ꝙ Barocho valet eodem modo, ſicut cameſtres & aliter non: ita ꝙ in Barocho ſequitur concluſio de neceſsario, ſi maior ſit de ineſse ſimpliciter, ſed maior ſit de ineſse, vt nunc qualitercunque fuerit minori de neceſsario, ſiue neceſsaria, ſiue contingens, non valet ſyllogiſmus. Et hoc de primo.

QVANTVM ad ſecundũ; notandum, quòd in propoſito non eſt dubium, an ſequatur concluſio de ineſse: quia ex duabus de ineſse in omnibus quatuor modis ſecundæ figuræ valet ſyllogiſmus ad concludendum de ineſſe. igitur ſi una fuerit de ineſſe, & alia de neceſsario, ad hæc valebit ſyllogiſmus ad concludendum de ineſse, q̃cunq; præmiſsarum fuerit de neceſſario per illam regulam. Quicquid ſequitur ad conſequens ſequitur ad antecedens, modo ad iſtam de neceſsario ſequitur illa de ineſse. ¶Secundo notandum, ꝙ etiam in propoſito non eſt dubium. an ex una de neceſsario & alia de ineſse ſequatur concluſio negatiua de neceſsario de mõ negato, quæcunque præmiſſarum fuerit de neceſsario, ſiue affirmatiua, ſiue negatiua, quia ad præmiſsas ſic diſpoſitas, ſequitur concluſio negatiua de ineſse, modo ad negatiuam de ineſse, ſequitur negatiua de neceſsario, ſicut ſequitur, nullum b. eſt a. igitur nullum

b. de

b.de necessitate est.a.igitur ista eadem conclusio sequitur ad præmissas, ad quas sequebatur negatiua de inesse. nam ad quæcunq; sequitur añs,& consequens. ideo solum restat difficultas de affirmatiuis de necessario, de modo affirmato. ¶De q̃bus ponuntur conclusiones. Prima est, q̃ cæsare & camestres non valent, si affirmatiua sit de necessario ad concludendum de necessario. ¶Probatur per instantiam contra cesare,posito,q̃ Deus non sit creans. Nullũ creãs est Deus omnem primã causam necesse est esse Deum. igitur omnem primam causam necesse est nõ esse creãtem,præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa. ¶Secundo instatur contra camestres, posito, q̃ nullus planeta luceat super nostrũ hemisphærium, nisi sol. tunc arguitur sic, omne quod est lucens super nostrum hemisphærium de necessitate est sol. nulla luna est sol. igitur omnem lunam necesse est non lucere super nostrum hemisphærium,præmissæ sunt vere,& conclusio falsa. ¶Secunda conclusio est,q̃ cesare & Festino valent ad concludendum de necessario,si maior quæ est vniuersalis sit de inesse simpliciter & minor de necessario.probatur,quia per conuersionem minoris de inesse simpliciter fiet prima figura, modo dictũ fuit, q̃ in prima figura valet mixtio ex maiori de inesse simpliciter,& minori de necessario ad concludendum de necessario. ¶Tertia conclusio est,q̃ camestres & Barocho valent ad cõcludẽdum de necessario, si maior sit de necessario pro his,quæ possunt esse & minor de inesse sit necessaria, licet nõ de necessario probatur: quia ex opposito conclusionis & maiori infertur opposita necessitas minoris. v.g. in camestres syllogismus talis. oẽ.b. necesse est esse,a.nullum.c. est a.posito,q̃ hæc sit necessaria. igitur omne c.necesse est non esse.b.quia si non sequitur, detur oppositũ conclusionis.s.quoddam. c. potest esse. b. tunc accipiatur maior primi syllogismi.s.oẽ b.necesse est esse. a. secũdũ istum sensum, omne qđ põt esse,b.necesse est esse. a. Et tunc fiat syllogismus, omne quod potest esse b.necesse ẽ esse.a. quoddam,c.potest esse b.igitur quoddam, c. necesse est esse. a.quæ contradicit minori primi syllogismi,quæ dicebat,quòd nullũ

c.est,

c.est.a.¶Quarta conclusio, q si maior sit de necessario pro his quæ sunt non valent illi syllogismi ad concludendum de necessario supposito adhuc, quòd minor de inesse sit necessaria, probatur supposito, q planeta solus sol luceat super nostrum hemispheriū, tūc arguitur sic. omnem planetam lucentē super nostrum hemispheriū necesse est esse solem, nullum carens luce est sol. igitur omne carens luce necesse est non lucere, conclusio est falsa, supposito, quòd luna nunc de facto sit eclipsata per interpositionem terræ inter solem & lunam, & tamen maior est vera, quia omnem solem necesse est lucere, & similiter minor, sic patet qualiter in secunda figura affirmatiua præmissa existente de necessario, & negatiua de inesse fit syllogismus ad concludendum de necessario, & qualiter non. Et hoc de secundo.

QVANTVM ad tertium ponuntur duę conclusiones.

¶Prima est, q omnes modi tertiæ figurę valent ad cōcludendum de necessario & minor de inesse, & quatuor modi, in quibus maior est vniuersalis, probantur per cōuersionem minoris, quæ est de inesse, quia illa minore conuersa fit prima figura, & illi quatuor modi sunt Darapti Felapton Datisi & Ferison, sed alij duo modi, s. Disamis & Brocardo probātur dupliciter. ¶Vno modo expositoriè vt fiat syllogismus in Disamis sic. quoddam. b. necesse est esse. a. omne. b. est c. igitur quoddam. c. necesse est esse. a. probatur cōsequentia, signando illud. b. de quo dicitur in maiore, q necesse est ipsum esse a. & arguitur sic, hoc. b. necesse ē esse. a. hoc idem. b. est c. qa in minori dicitur q omne. b. est c. igitur quoddam c. de necessitate est. a. & habetur propositum. ¶Consimiliter probaretur Brocardo, signādo subiectum maioris, ut prius. Secūdo isti modi probātur per impossibile, quia ex opposito conclusionis, & minore infertur oppositum maioris, & fit primus syllogismus, vt prius in Disamis, vt quoddā b. necesse est esse a omne c. est b. igitur quoddam c. necesse est esse. a. qa detur oppositum, q omne, c. potest non esse a. omne, c. est b. vt dicebatur in minori igitur omne c. possibile est non esse. a Et consimiliter po-

potest fieri in Brocardo. Secunda conclusio est ista, q; si maior sit de inesse, & minor de necessario, non valét modi tertię figuræ ad concludẽdum de necessario, & quia magis apparet de Darapti, & Disamis, & huiusmodi dispositio valet. igitur contra istos modos datur instãtia. ¶Primo in Darapti, vbi maior est de inesse, vt nunc, vt omnis Deus est creans, posito, q; ita sit, omnem Deum necesse est esse primã causam, igitur quandam primã causam necesse est esse creantem, præmissæ sunt verę, & conclusio falsa. ¶Secũdo instatur, vbi maior est de inesse simpliciter arguẽdo sic omnis pars zodiaci existens in oriente nostro oritur nobis, hæc semper est vera, sed omnis pars zodiaci existens in oriente nostro de necessitate est pars zodiaci. igitur aliqua pars zodiaci de necessitate oritur nobis, præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa. igitur talis dispositio non valet. Et sic patet, qualiter in tertia figura ualeat mixtio vna de inesse, & alia de necessario, & hoc de tertio. ¶ Rationes ante oppositum sunt solutæ per conclusiones primi articuli. Et sic sit dictum ad quæsitum.

Quæst. XXX.

QVæritur trigesimo. Vtrum propositiones de contingenti possint conuerti in oppositam qualitatem? Arguitur primo, q; non, quia non sequitur, contingens est esse. igitur cõtingens est non esse. Nam ad istam, contingés est esse, sequitur per æquipollentiam ista non necesse est nõ esse. sed ad istam contingens est non esse, sequitur ista non necesse est esse, sed ad illam non necesse est non esse, non sequitur illa, non necesse est esse, vt ad istam contingens est esse, sequitur ista contingens est non esse. ¶Secundo nulla opposita possunt stare simul, sed conuertens & conuersa stant simul. igitur conuertens & cõuersa non sunt opposita, & per consequens non sunt oppositæ qualitates. ¶Tertio quia non sequitur, contingit quoddam ens esse sortem. igitur contingit quoddam ens non esse sortẽ quia antecedens est verum, & consequens falsum, vnde hæc est necessaria, quoddã ens non est sortes. ¶Oppositum arguitur per Aristot. in isto primo in tractatu de cõtingenti.

NOTA, q; hoc nomẽ contingens, capitur dupliciter;

Vno modo, vt conuertitur cum possibili, & isto modo sumendo omne illud est contingens, quod non est impossibile: & sic propositiones de contingenti non conuertuntur in oppositam qualitaté. quia non sequitur, Deum cótingit esse iustúm. igitur Deum contingit non esse instum. Alio modo accipitur contingens prout restringitur ad possibile, non necessarium. & sic sumit Aristo. contingens in isto primo. vbi dicit, quod contingens est, quo non existente necessario posito inesse nullum sequitur impossibile.

SECVNDO nota, quod ꝓpositio de contingenti potest cõuerti dupliciter. Vno modo in oppositam qualitatem: ita quod de affirmatiua fiat negatiua, manente eodé subiecto & prædicato Alio modo possunt conuerti illæ de contingenti ad vtrumlibet transponendo terminos, sicut illę de inesse.

ISTIS præmissis in quæstione, ¶primo videbitur, qualiter propositiones de contingenti ad vtrũlibet in sensu composito conuertuntur in oppositam qualitatem. ¶Secundo, qualiter illæ in sensu diuiso conuertuntur in oppositam qualitatem. ¶Tertio, qualiter illæ in sensu composito conuertuntur transponédo termiuos. ¶Et quarto. qualiter illæ in sensu diuiso cõuertuntur transponendo terminos.

QVANTVM ad primũ. Prima conclusio est ista, q᷑ nulla propositio de contingenti in sensu composito conuertitur in oppositam qualitaté seruata eadem quãtitate antecedentis & consequentis. probatur per istantias: quia non sequitur. contingit omne ens esse Deum. igitur cõtingit nullũ ens esse Deum. quia añs est verum, secundũ fidem. immo aliquando ita erat. s. ante creationé mũdi, quod omne ens fuit Deus. & tamen conclusio est falsa, & impossibilis. ¶Secũdo patet de vniuersali negatiua: quia hęc est vera, contingit nullũ ens esse sortem. nũc mortuo sorte nullum ens est sortes. & tamen hæc est falsa. contingit omne ens esse sortem. ¶Tertio patet de particulari affirmatiua per tertiã rationé ante oppositũ. ¶Quarto de particulari negatiua: quia nõ sequitur, cótingit q᷑dam ens non esse Deum. igitur contingit quoddam ens esse Deum: quia antecedés est verum, & consequens falsum. nam hæc est necessaria

ria, & non contingẽs, quoddam ens est Deus. ¶Secũda cõclusio est, qđ omnis ꝓpositio de contingenti potest cõuerti in oppositam qualitatẽ mutata quantitate antecedentis & consequentis, ita ꝙ de vniuersali fiat particularis, & contra. & loquor de illis in sensu composito. probatur, quia sequitur, contingit oẽ.b.esse.a. igitur contingit quoddã.b. nõ esse.a. quia istę duæ contradicunt. oẽ. b. est. a & quoddam.b. nõ est. a. mõ si vnum contradictorium est cõtingens & reliquũ. Ex quo patet, ꝙ particularis negatiua conuertitur in vniuersalem affirmatiuã, & econtra. & vniuersalis negatiua ĩ particularẽ affirmatiuã, & econtra. ¶Secundo sequitur, qđ quęlibet duo contradictoria mutuo se inuicẽ consequunt̃ hucusque addito hoc modo contingẽs. Et hoc de primo.

QVANTVM ad sc̃dm notãdum, ꝙ illarum de contingẽti in sensu diuiso: quædã est de modo affirmato, & quædam de modo negato. ¶Tũc ponuntur conclusiones. Prima est, quod nulla propositio de contingenti de modo negato conuertitur in oppositam quãtitatem. nec affirmatiua potest cõuerti in negatiuam de modo negato. ꝓbatur: quia non sequitur. nullum hominem contingit esse asinum. igitur omnem hominem contingit esse asinũ. ¶Item non sequitur, omnẽ hominem contingit currere. igitur nullum hominem contingit currere: quia añs est verum, & consequens falsum. ¶Secunda conclusio, ꝙ omnis propositio de contingenti affirmatiua, & omnis negatiua de modo affirmato in sensu diuiso conuertitur in oppositã qualitatem, sicut sequitur. omne.b. contingit esse. a. igitur oẽ.b. contingit non esse.a. probatur: qa ad istam omne.b. contingit esse.a. seqtur ista. igitur nullum.b. necesse est esse.a. per diffinitionem contingentis. Similiter ad eandem sequitur. igitur nullum. b. impossibile est esse. a. per eandem diffinitionem. modo ad istã nullum. b. necesse est esse.a. sequitur quod omne. b. contingit non esse.a. sequitur igitur, quod omne b. contingit esse.a. igitur prima implicabat vtrãque, scilicet tam affirmatiuam, quam negatiuam. & sic istam conclusionem Aristot. intendit in isto primo quando ponit, quod illę de contingenti conuertuntur in oppositam qualitatem. Et hoc de secundo.

Quan-

QVANTVM ad tertiũ. Prima conclusio est ista. ꝙ vniuersalis negatiua & particularis affirmatiua de cõtingẽti in sensu cõposito conuertuntur simpliciter in terminis sumendo cõuersionẽ penes dictũ. ita quod vniuersalis negatiua conuertitur in vniuersalem negatiuam, & particularis affirmatiua in particularẽ affirmatiuam. ꝓbatur. quia sequitur, contingit nullũ. b. esse: a. igitur contingit nullum. a. esse. b. quia istę duę nullũ. b. est. a. & nullum. a. est. b. mutuo se inuicẽ consequuntur. igitur si vna est contingens, & alia: aliter ex necessario sequeretur contingens. & eodẽ mõ probabiliter de particulari affirmatiua. Ex ista conclusione sequitur. ꝙ particularis affirmatiua cõuertit̃ in vniuersalẽ negatiuã: & vniuersalis negatiua in particularem affirmatiuã. probat̃: quia vniuersalis negatiua & particularis affirmatiua de cõtingenti in sensu cõposito mutuo se inucem consequuntur. vt patet ex primo articulo. igitur quicquid sequitur ad vniuersalem negatiuam. sequitur ẽt ad particularẽ affirmatiuã, & econtra. sed ad vniuersalẽ negatiuã seqtur vniuersalis negatiua cõuertens, vt probatũ est. igitur illa eadẽ sequitur ad particularẽ affirmatiuã. ¶Secunda cõclusio, ꝙ vniuersalis affirmatiua de cõtingẽti ad vtrũlibet in sensu cõposito conuertit̃ in particularẽ affirmatiuã de possibili. & in nullã aliam. Prima pars conclusionis ꝓbat̃: quia ad affirmatiuã de cõtingenti sequit̃ affirmatiua de possibili, & ista affirmatiua de possibili cõuertit̃ in particularẽ affirmatiuam de possibili: vt prius patuit. Scđa pars cõclusionis probat̃. primo non cõuertit̃ in vniuersalẽ, qa hæc est vera: contingit oẽm lunã lucere: & tamen nulla cõuertens sequitur ex ipsa. qa nec est necessarium, nec contingens, nec possibile, omne lucens esse lunã: nec in aliquã particularem. qa hæc est vera, oẽm Deum cõtingit creare, posito, ꝙ Deus nũc creet de facto. & tamen sua cõuertens est falsa, siue affirmatiuè siue negatiue. quia omne crans necesse est esse Deum, quæ interimit quamlibet de contingenti. ¶Ex ista conclusione sequitur. quod particularis negatiua de contingenti in sensu composito cõuertitur in aliquam affirmatiuã de possibili. ꝓbatur. vniuersalis enim affirmatiua & particularis negatiua mutuo

ſe conſequuntur, vt patet ex primo articulo. igitur ĩ quacunque vna conuertitur & reliqua. Et hoc de tertio.

QVANTVM ad quartum ſit prima concluſio iſta, qđ nulla de cõtingenti in ſenſu diuiſo conuertitur in aliam de contingenti. Probatur, poſito, quod Deus nunc ſit creans: tunc hæc eſt uera, oém Deum contingit creare, & tamẽ quælibet cõuertens iſtam eſſet falſa de contingenti. nam quilibet creãs de neceſſitate eſt Deus. ut patet ex alijs qõnibus, quæ interimũt illum de cõtingẽti. ¶ Secundo patet concluſio de modo negato. qa non ſequitur, nullum creans contingit eſſe Deum. igitur nullum Deũ contingit eſſe creãtem. quia antecedens eſt uerum, & conſequens falſum. ¶ Secunda concluſio eſt iſta, quod omnes de contingenti conuertuntur in particularẽ affirmatiuam de poſſibili, exceptis ilis de modo negato. probatur. quia ad affirmatiuas de contingenti, ſiue dictum ſit affirmatum, ſiue negatum, ſequuntur affirmatiuæ de poſſibili. modo quęlibet affirmatiua de poſſibili conuertitur in particularẽ affirmatiuam de poſſibili. ¶ Tertia concluſio eſt, qđ nulla de contingenti in ſenſu diuiſo conuertitur in uniuerſalem. probatur quia hęc eſt vera, omnẽ lunam contingit lucere. & tamen quælibet ſua conuertens eſſet falſa. quia nec oẽ lucens cõtingit eſſe lunam. nec omne lucẽs poſſibile, aut neceſſariũ eſt eſſe lunã. ¶ Quarta cõcluſio, ꝙ nulla de contingẽti in ſenſu diuiſo conuertitur in aliquã negatiuã: quia poſito, ꝙ Deus nunc ſit creans, hæc eſt vera. oém Deum contingit creare. ſequitur iſta. omnẽ Deum contingit non creare. & tamen hæc eſt vera. oẽ creans de neceſſitate eſt Deus, quæ interimit quãlibet negatiuã, quæ põt eſſe conuertens illius, oém Deũ contingit creare. & hoc de quarto. ¶ Tunc ad rationes. ¶ Ad primam dico, quod iſtæ æquipollentiæ dantur de contingenti pro poſſibili, & non de contingenti ad vtrumlibet. ¶ Ad ſecundam concedo, qđ nulla oppoſita poſſunt ſimul ſtare in ueritate loquendo de oppoſitis contrariè vel cõtradictoriè. modo conuertens & cõuerſa non ſunt oppoſitę ſecundum veritatem, ſed ſolum ſecundum qualitatem, eo quòd vna eſt affirmatiua, & alia negatiua. ¶ Tertia fuit

ſoluta

ſoluta prius, Et hoc ad quæſitum.

Quæſt. XXXI.

QVæritur trigeſimoprimo, vtrum ex ambabus de contingenti fiãt bonus ſyllogiſmus? Arguitur quod non. quia nõ ſequitur, contingit omne currens eſſe hominem: contingit omnem equum eſſe currentem. igitur contingit omnem equum eſſe hominem. præmiſſę ſunt veræ & concluſio falſa, ¶Secundo arguitur in illis de ſenſu diuiſo, poſito quod nihil currat niſi homo. tunc arguitur ſic. omne currens contingit eſſe hominé, omnem equum contingit eſſe currentem. igitur omnem equum contingit eſſe hominem. ¶Oppoſitum arguitur per Ariſto. in iſto primo capitulo de contingenti.

NOTANDVM, ꝙ ex duabus de contingéti ad vtrumlibet in ſenſu compoſito, uel etiam ex duabus de poſſibili cõi non valet ſyllogiſmus: quia non ſequitur, ꝙ ſi vtraque ꝑmiſſa ſit poſſibilis vel cõtingens, ꝙ propter hoc cõcluſio ſit poſſibilis: immo oportet vltra addere in antecedente, ꝙ vtraq; præmiſſa ſit poſſibilis, alteri compoſſibilis. nã poſſibile eſt, quod duæ ꝑmiſſæ ſunt ad ſe inuicẽ incõpoſſibiles, & tamen vtraque eſt poſſibilis, vt patet in primo argumento. ¶Ex quo patet, quando Ariſt. dat iſtã regulam, quando ad. a. eſſe ſequitur. b. eſſe. ad. a. eſſe poſſibile, ſequitur. b. eſſe poſſibile. ipſe intelligit per. a. copulatiuam factam ex duabus ꝑmiſſis, quæ non põt eſſe poſſibilis, niſi vtraque pars ſit poſſibilis, & omnes ſimul ſint cõpoſſibiles: quia aliter illa regula eſſet falſa.

SECVNDO nota, quod ex duab. ꝑmiſſis de poſſibili nõ fit ſyllogiſmus ad concludendum de poſſibili ſi ſubiectũ maioris ſumatur ꝓ his quæ ſunt, & non pro his quæ poſſunt eſſe. verbi gratia non ſequitur. omne currens poteſt eſſe homo. omnis equus poteſt eſſe currens. igitur omnis equus poteſt eſſe homo. ISTIS præmiſſis primo ponuntur duę concluſiones. deinde mouebuntur dubia. Prima concluſio eſt iſta. ꝙ quatuor. modi primæ figuræ valent ex duab. de poſſibili, ſumendo ſubiectũ maioris pro his, quæ pñt eſſe probat. quia oẽs illi modi tenent directè ꝑ dici de omni, vel de nullo, ut patet explicando maiorem. Exéplum in barbara; omne. b. põt eſſe. a. omne. c.

pôt esse.b.igitur oē.c. potest esse.a. iste syllogismus tenet directè per dici de omni, dū tamen explicetur maior dicendo: oē qđ pôt esse.b. pôt esse.a. quia directè fit sumptio, sub subiecto, dicendo. omne.c.pôt esse.b. & conformiter pôt exemplificari de alijs modis. ¶Secunda conclusio, ꝙ in ista figura nō valet aliquis modus ex ambabus de contingenti. si illa de contingenti sumatur de modo affirmato in vtraque, ꝓbatur.quia illa dispositio nō valet ad concludendum de possibili, in qua est reperire terminos, in quib.fiat vniuersalis affirmatiua de necessario: & alios in quib. stat vniuersalis negatiua de necessario. Exemplum, sumendo terminos.in qbus nulli, omnis homo potest esse currēs. vel etiam non currens. omnis equus pôt esse currens, vel etiā non currens. igitur omnis equus pôt esse homo. nō sequitur. immo stat vniuersalis negatiua de necessario.quia oēm hoīem necesse est nō esse equum. sed termini in quib.oī sunt isti. creans Deus prima cā. ita quod iste terminus creās sit medium, vt patet exēplum intuenti. ¶Tertia cōclusio est, ꝙ quatuor modi secundæ figuræ valent ex ambabus de possibili in sensu diuiso ad cōcludendū de possibili sumendo subiecta propōnum pro his quæ pñt esse. ꝓbatur, quia in oībus modis secundæ figuræ ex opposito conclusionis, & maiori pôt inferri oppositū minoris. v.g. arguendo sic. Nullū, qđ pôt esse.b.pôt esse. a.oē.c.pôt esse.b. igitur nullū.c.pôt esse.a.quia det oppositū conclusionis, ꝙ aliquod c.pôt esse.a. & iungatur cum maiore arguendo sic. Nullū b. potest esse a. quoddam. c. pôt esse.b. igitur quoddam. c.non pôt esse.a. q̄ contradicit ꝑmissæ maiori.¶ Quarta cōclusio, ꝙ ex duab. de possibili pro his que sunt in secunda figura fit syllogismus ad concludendum negatiuā de inesse, & non de possibili. ꝓbatur.qa sequitur.oē qđ est. b.potest esse.a. nullū qđ. est. c.pôt esse.a.igitur nullum.b. est.c. & pôt probari per impossibile, sicut in ꝓcedēti cōclusione.¶Quinta conclusio est ista, ꝙ oēs modi tertiæ figuræ valent ex duabus de possibili in sensu diuiso ad concludendū de possibili. ꝓbatur, qa omnes illi modi ꝓbantur per syllogismum expositoriū.v.g.in darapti omne.b. potest esse.a. omne.b. potest esse. c. igit quoddā c.

potest esse. a. quia signetur aliqđ.b. de quo dr̃ in maiore, q̃ ipsum pōt esse. a. tunc illud idem. b. est. c. quia in minori dicitur, q̃ omne. b. est. c. igitur sequitur expositoriè, q̃ aliqđ.c. est. a. & ita ꝓbat de aliis modis. & dico notabiliter in cōclusione sumendo subiecta pro his quæ pñt esse. quia si sumantur ꝓ his quæ sunt: tunc non valet syllogismus: quia non sequtur, posito, q̃ nihil sit currēs nisi asinus. omnis homo potest ridere. omnis homo p̄t currere. igitur quoddam currēs p̄t ridere: quia sumēdo subiecta pro his quæ sūt vtrobique: certum est, quod ꝑmissæ sunt ueræ, & conclusio falsa. Et oēs dictæ conclusiones quæ positæ sunt de possibili possūt etiam poni de contingenti ad vtrumlibet. quia ad istas de contingenti ad vtrumlibet sequuntur istæ de possibili. mō qcquid sequitur ad cōsequēs, sequitur ad añs. patet igitur qualiter in tribus figuris fit syllogismus de contingenti, & qualiter non. & hoc de primo.

DE SECVNDO dubitat̃ đ illa regula, quam ponit Aristote. in isto capitulo. s. cuiuslibet bonæ consequentiæ si antecedens est possibile: consequens est possibile. ¶ Rendetur primo, quod nō oportet, quod si alicuius syllogismi præmisse sint possibiles, q̃ ꝑꝑ hoc illa conclusio sit possibilis: quia fortè illę pręmissæ sunt sibi inuicem incompossibiles, ut argutum fuit ante oppositum. ¶ Secundo dico, quòd non ualet, quòd si antecedens alicuius bonæ cōsequētiæ possit esse verum, quod ꝑꝑ hoc cōsequens possit esse uerū. qa ista cōsequētia est bona. oīs ꝓpositio est affirmatiua. igitur nulla est negatiua. & tñ añs p̄t esse uerum, & consequens impossibile est esse uerū. ¶ Tertio dico, q̃ illa regula sic intelligitur, q̃ si alicuius cōñtiæ totale añs sit possibile sic, q̃ oēs suæ ꝑtes sint possibiles, & cuilibet altera cōpossibilis: necesse est q̃ consequēs sit possibile, ut ponit Aristoteles in isto primo. ¶ Secundo dubitatur, qualiter ista regula, quam ponit ibidem sit intelligenda, scilicet quòd possibili posito in esse nullum sequitur impossibile, & apparet instantia in multis, ut in istis. in infinitum potest continuum diuidi: sortes curret in tempore futuro. & sic de similibus. ¶ R̄ndetur ad illud dubium scđm diuersita-

tatem propositionum, q; si propositio sit de præsenti, & ponatur in esse, q; sic sit sicut propositio significat esse tunc nullum sequitur impossibile. Item si sit de præterito, & ponatur sic fuisse, quomodo illa significat fuisse: tunc nullum sequitur impossibile, & proportionabiliter de illa de futuro quæ si ponatur sic fore: qualiter illa significat fore. tunc si illa sit possibilis, nullum sequitur impossibile. uerum est tamen, sicut patet ex solutione præcedentis dubii, qđ non omnia possibilia possunt simul poni in esse ex eo, q; aliqua possibilia sunt sibi inuicem incompossibilia. Et notandum, quòd ponendo propositiones possibiles in esse: nõ semper debet retineri eadẽ forma terminorum: immo aliquando vniuersalis debet ponr in esse per suas particulares, & hoc diuersis temporibus. & aliquando loco subiecti debet sumi pronomen demõstratiuum. & ita diuersimodè secundum exigentiã propositionis possibilis, quæ debet poni in esse. ¶ Tunc rationes sunt solutæ per prædicta. Et sic patet quid sit dicendum ad quæsitum.

Quæst. XXXII.

QVæritur trigesimo secundo. Vtrum ex vna de cõtingenti; & alia de ineẽ ualeat syllogismus? Arguitur primo, q; non in barbara. quia non sequitur, contingit omne currens esse hominem. omnis equus est currens. igitur contingit omnem equum esse hominem. præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa. ¶ Secundo arguitur contra cęsare. quia non sequitur. omnem hominem contingit nõ currere. omne risibile currit. igitur omne risibile cõtingit non esse hominem. ¶ Oppositum arguitur per Arist. in isto primo. ¶ In quæstione primo uidebitur de mixtione ex una de contingenti, & alia de inesse in prima figura. secundo in secunda figura. tertio in tertia.

QVANTVM ad primũ ponuntur conclusiones. ¶ Prima est, quòd ex una de inesse, & alia de contingenti in sensu composito, non valet syllogismus. probatur per terminos, in quibus omni & nulli. & sunt termini in quibus omni: Deus: creans: prima causa posito de facto, quòd Deus sit creans: tunc arguitur sic. om-

oē creās est Deus : omnem primā causam contingit esse creantem. tamen cum istis stat, quod omnis prima causa ē de necessitate Deus sed termini in quibus nulli sunt currens homo equus. arguendo sic. cōtingit omne currens esse hominem. omnis equus est currens. posito, quod ita sit. cum istis stat, quod omnem equum necesse est non esse hominem. & quantum ad istam conclusionem idem est iudiciū de illa de possibili, & de illa de contingenti. ¶ Secunda conclusio est, quod si illa de inesse sit de inesse simpliciter ex una de inesse & alia de possibili in sensu cōposito, fit syllogismus ad concludendum de possibili in sensu composito. & causa huius est: quia illa de inesse simpliciter. quia est necessaria, est possibilis, & cuilibet alteri possibili cōpossibilis. modo si ambæ premissæ sint & possibiles & compossibiles, necesse est conclusionē esse possibilem. ¶ Et notandum, quod quantum ad istam conclusionem differentia est inter istam de contingenti ad utrumlibet, & illa de possibili. quia ex una de cōtingēti ad utrūlibet & alia de inesse simpliciter non sequit cōclusio de cōtingenti ad vtrūlibet: sed d̄ possibili cōmuni: quia ad illam de contingenti ad utrumlibet seqtur illa de possibili, modo quicquid sequitur ad cōsequens, seqtur ad antecedens. ¶ Deinde ponuntur conclusiones de sensu diuiso. Prima est, qd̄ quatuor primi modi figurę ualent ad concludendū. si maior sit de possibili & minor de inesse. probatur. quia uel maior est de possibili ꝑ his quæ sunt, uel pro his quæ possunt esse. si pro his quæ sunt : tunc syllogismus tenet īmediate ꝑ dici de omni, arguēdo sic. omne qd̄ est. b. pōt esse. a. oē. c. est. b. igitur omne. c. potest esse. a. Si verò maior sit de possibili pro his quæ possunt esse: tunc si ad illam̄ de inesse sequatur illa de possibili, sequitur, quod adhuc fiet syllogismus ꝑfectus ex maiore de possibili pro his q̄ pn̄t eē, & minore de possibili quę sequitur ad illam de inesse. ¶ Modo quicquid sequitur ad consequens, sequitur ad antecedens. ¶ Secunda conclusia est ista. quod si maior sit de inesse, & minor de possibili, non ualet syllogismus: quia non sequitur in barbara, omne currens est homo : omnis equus po-

test currere. igitur omnis equus potest esse homo. quia præmissæ sunt ueræ, & conclusio impossibilis. ¶ Secundo modo instatur contra celarent. quia non sequitur. nullũ creans est Deus: omnis prima causa potest esse creans. igitur nulla prima causa põt esse Deus. ¶ Tertia conclusio est ista, quod si maior sit de inesse simpliciter ualet syllogismus. qa ad illam de inesse simpliciter sequitur vna de possibili ꝑ his quæ possunt esse. verbi gratia. seqtur. hæc est necessario. omnis hõ est aĩal. igitur omne quod potest esse homo, potest esse animal mõ ex maiori de possibili ꝑ his quę possunt esse, & minori de possibili ualet syllogismus, vt prius patuit. igitur ex maiori de inesse simpliciter & minori de possibili ualet syllogismus: quia quicquid sequitur ad consequens: sequitur ad antecedens. Et ista eadem cõclusio potest poni de contingenti ad vtrumlibet. sed tunc inferetur conclusio de compossibili, & nõ de cõtingẽti ad vtrũlibet. Et hoc de primo.

QVANTVN ad secũdũ ponuntur conclusiones. ¶ Prima est, quod mixtio ex vna de contingenti & alia de inesse non ualet in secunda figura: qualitercunque conbinando illam de inesse cũ illa de cõtingenti: siue illa de inesse sit affirmatiua, siue negatiua. ꝓbatur. qa est reperire terminos, in quibus stat vlis affirmatiua de necessario. & est reperire alios, in quibus stat vniuersalis negatiua de necessario. igitur talis dispositio non ualet. consequẽtia tenet in isto primo ꝑ totũ. & antecedẽs ꝓbat̃. & sunt termini in quibus, omni: creans: Deus: prima causa: qa posito ꝙ Deus sit creans. arguit sic. omnis Deus est creans. omnẽ primã causã contingit nõ creare. cũ istis stat, ꝙ omnẽ prima causam necesse est esse Deum. Item in cæsare supposito, ꝙ Deus nõ creat: nullus Deus est creans: omnem primã causã contingit esse creantẽ. cũ istis stat, ꝙ omnis prima causa đ necessitate est Deus. & eodem modo si maior sit de contingenti sed termini in quibus nulli sunt: currens: homo: equus. quia si uolumus, quod illa de inesse sit affirmatiua: tũc debet poni quod omnis homo sit currens, arguendo sic. omnis homo est currens. omnem equũ contingit non esse currentem. cũ istis stat, quod

quod omnem equum neceſſe eſt nõ eſſe hominem, ſed ſi illa de ineſſe debet poni negatiua, tunc debet poni, quod nec homo, nec equus currat, vt fiat ſyllogiſmus in eiſdem terminis, & ſtabit vniuerſalis negatiua de neceſſario. ¶Secunda cõcluſio eſt iſta, quod ex maiore de ineſſe ſimpliciter & minori de poſſibili ſequitur concluſio de poſſibili, in quatuor modis ſecundæ figuræ, ita quod ſic valet illa mixtio. ꝓbatur per impoſſibile, quia in quolibet illorum modorum ex oppoſito concluſionis, cum maiore infertur oppoſitum minoris, v.g. in cameſtres ſit iſte primus ſyllogiſmus. omne b. eſt a. hęc eſt neceſſaria, omne. c. contingit non eſſe. a. igitur omne. c. contingit non eſſe. b. quia ſi non ſequitur, detur oppoſitum quod quoddã. c. neceſſe eſt eſſe. b. tunc arguatur ſic. omne. b. eſt. a. quoddam c. neceſſe eſt eſſe. b. igitur quoddam. c. neceſſe eſt eſſe a. quæ contradicit minori primi ſyllogiſmi. Et ꝙ iſte ſyllogiſmus valeat, patet, quia prius dicebatur, quòd ex maiore de ineſſe ſimpliciter, & minori de neceſſario in prima figura fit bonꝰ ſyllogiſmus, & per idem poteſt probari in alijs modis. ¶Ex concluſione ſequitur, quod ex maiore per ineſſe ſimpliciter & minori de contingenti ad vtrumlibet in ſecunda figura fit ſyllogiſmus ad concludendum de poſſibili, quia ex illa de contingenti ad vtrumlibet, ſequiť illa de poſſibili. Secũdo põt inferri non ex concluſione, ſed ex primo articulo, ꝙ nõ ſequitur concluſio de cõtingenti ad vtrumlibet. patet, quia talis concluſio non ſequebatur in conſimilitudini diſpoſitione primæ figuræ, ad quam iſta reducitur. Tertio ſequitur, quod vltra modos de poſſibili in iſta mixtione poſſunt multiplicari modi de contingẽti ad vtrũ libet: quia ſemper loco affirmatiuæ poteſt poni negatiua de contingenti ad vtrũ libet, & ecõtra propter eius cõuerſionem in oppoſitam qualitatem. ¶Tertia cõcluſio, quod mixtio de ineſſe & de poſſibili non valet in iſta figura, ſi maior ſit de poſſibili, quamuis minor ſit de ineſſe ſimpliciter. probatur primo in cęſare, per terminos in quib. omni & nulli, & sũt termini, in quib. omni oriri pars zodiaci, & pars zodiaci exiſtens in oriẽte, arguendo ſic, oẽm partem zodiaci con-

tin-

tingit non oriri, omnis pars zodiaci existens in oriente oritur, hæc est necessaria, & tñ cum istis stat conclusio vniuersalis affirmatiua, qđ omnem partem zodiaci existentem in oriente necesse é esse partem zodiaci, sed termini in quibus nulli sunt lucere, luna, sol: quia omnem lunam contingit non lucere omnis sol lucet, hæc é de inesse simpliciter, cũ istis stat vniuersalis negatiua de necessariò, quod omnem solé necesse est non esse lunam. ¶ Quarta cõclusio est, quod mixtio de contingenti & de inesse de modo negato non valet, & loquor de contingẽti ad vtrumlibet, & sunt termini quibus omni Deus omnipotens, prima causa, quia nullum omnipotentem contingit esse primam causam. omnis Deus est prima causa, cum istis stat quod omnis Deus de necessitate est omnipotens, sed termini quibus nulli sunt prima causa lapis Deus arguẽdo sic, nullum lapidem contingit esse primam causam, omnis De⁹ est prima causa. cũ istis stat, ꝙ omnem Deũ necesse est non esse lapidem. ¶ Quinta cõclusio, ꝙ mixtio de inesse. & de possibili de modo negato valet v.g Nullum b. potest esse. a. omne c. est. a. igit nullum c. potest esse. b. quia si subiectum maioris sumatur pro his quæ sunt, tũc valet ad concludendum negatiuam de inesse, sicut dicebatur in prima figura. Si vero subiectũ sumatur pro his, quæ possunt esse, tunc maior conuertitur simpliciter, & ad minorem sequitur vna de possibili, & sic fit directè prima figura, vt dicebatur in primò articulo, & sic patet qualiter in secunda figura ualeat mixtio ex una de continginti, & alia de inesse, & hoc de secundo. ¶ De tertio uideatur in textu: qa ibi totum determinatur. ¶ Ad rationes solutæ sunt. Et sic patet ad quæsitum.

Quæst. XXXIII.

QVæritur trigesimotertio. Vtrum ualeat mixtio de cõtingẽti & de necessario? Arguitur primo, quòd non: posito quod planetarum solus sol luceat super nostrum hemispherium, tunc arguitur sic. Omnem planetam lucentẽ super nostrum hemispheriũ necesse est esse solem: omnem lunam contingit esse planetam lucentem super nostrum hemispherium, & tamen conclusio quæ infertur esset falsa. siue inferretur

retur

retur de in esse siue de necessario: siue de cōtingenti: quia nec lunam contingit nec necesse nec possibile est esse solem. igitur talis dispositio non valet. ¶ Secundo, quia in darapti ex veris sequitur falsum. igitur illa consequentia non valet. cōsequentia vero est antecedens probatur sic arguendo. omnem Deum contingit creare, omnem Deum necesse est esse primam causam. igitur quandam primam causam, necesse est creare. præmissæ sunt veræ & conclusio falsa. ¶ Oppositum arguitur per Aristotelem in isto primo.

NOTANDVM qđ in proposito non est dubium de sensu composito: quia ex vna de necessario in sensu composito, & alia de possibili, vel etiam de contingenti fit syllogismus ad concludendum conclusionem de possibili: cuius causa est, qa tam illa de contingenti, q̄ illa de necessario est possibilis: quia ad quamlibet illarum sequitur illa de possibli. cum igitur illa de necessario cuilibet de possibili sit compossibilis. necesse est. quod ex præmissis, qua runt vna est de necessario, & alia de contingenti in sēsu composito, sequatur conclusio de possibili. quia si p̄missæ sint possibiles, & ad inuicem compossibiles, necesse est conclusionem esse possibilem. Ideo solum dicendum est de sensu diuiso. & ideo in quæstione primo videbitur, vbi in modo negato præmissa negata habet modum affirmatum. Secundo, quando habet modum negatum.

QVANTVN ad primū, ponuntur conclusiones, de prima figura. ¶ Prima est, qđ ex maiori de possibili vel de contingenti & minori de necessario valēt oēs quattuor modi primæ figuræ ad concludendum de possibili, vel de contingenti, secundum exigentiam maioris, ita quod si maior sit de contingenti ad vtrum libet. & si maior sit de possibili, conclusio debet fieri de possibili. probatur formando syllogismum in barbara: omne b. potest esse. a, omne c. necesse est esse. b. igitur omne c. potest esse. a. quia vel subiectum maioris sumitur pro his, quæ fiunt, vel pro his quæ possunt esse. si pro his quæ sunt, & cum ad minorem, de necessario sequitur illa de inesse: tunc fiet syllogismus, qui directè tenet

net

net per dici de omni, vt patet explicando maiorem. v. g. omne quod est. b. possibile est esse. a. omne. c. est b. igitur omne. c. possibile est esse a. Si verò dicatur, quod subiectũ maioris sumatur pro his quæ possunt esse, tunc cũ ad minorem de necessario sequitur vna de possibili. patet quod syllogismus tenet directè per dici de omni, explicando maiorem, arguendo sic, omne quod potest esse. b. potest esse. a. sed omne, c. potest esse. b. igitur omne. c. potest esse. a. ¶ Secunda cõclusio est ista, quod si maior sit de necessario pro his quę possunt esse, & minor de possibili, vel de contingẽti, tũc omnes quatuor modi primę figuræ valent ad concludendũ de necessario. probatur. quia omnes illi modi tenẽt per dici de omni, vel de nullo directè, quod patet, si maior explicetur. v. g. omne b. necesse est esse. a. omne. c. cõtingit esse. b. igitur omne, c. necesse est esse. a. quod patet explicando maiorem isto modo, omne quod potest esse. b. necesse est esse. a. omne. c. potest esse, b. & tunc patet, quod syllogismus est euidens.

¶ Tertia conclusio est, ista, quod si maior sit de necessario solum pro his quæ sunt, & minor de contingenti vel de possibili, non valet syllogismus, probatur per instantiam in terminis, & sunt termini planeta lucens sup nostrum hemisphærium sol, & luna, & fiat syllogismus sicut arguebatur in prima ratione ante oppositum, & hæc de prima figura.

¶ Deinde de secũda figura, prima cõclusio est, quod si vna pręmissarum sit de necessario, & alia de contingẽti vel de possibili, & quod subiecta sumantur pro his, quæ possunt esse: tunc omnes quatuor modi secundæ figuræ valent ad concludendum de necessario quæcũq; pręmissarum posita sit de necessario, siue maior siue minor. & quilibet istorum modorum probatur per impossibile. verbi gratia in cæsare prima sit maior de necessario arguendo sic, omne b. necesse est non esse. a. omne. c. possibile est esse. a. igitur oẽ. c. necesse est non esse. b. quia si non sequitur. detur oppositum conclusionis, scilicet quoddam. c. potest esse. b. tunc arguatur in ferio ex maiore & opposito conclusionis sic. omne. b. necesse ẽ non esse. a. quoddam. c. possibile est esse. a. igitur necesse

est

est non esse.a.quæ contradicit minori primi syllogismi: quæ dicebat quod omne. c. potest esse.a. & quod iste syllogismus ultimus valeat, probatur explicãdo subiectum maioris pro his quæ possint esse, qa in conclusione ponebatur, quod subiecta deberent sumi pro his quæ possunt esse.

¶ Secundo probatur conclusio, si minor sit de necessario, & maior de possibili, qa ex opposito conclusionis cum maiore infertur oppositum minoris, & patet exemplum sicut prius.

¶ Secunda conclusio est, quod prædicta mixtio in secunda figura non valet ad concludendum de necessario, si subiecta sumãtur pro his quæ sunt. probatur per instantias in terminis, posito, quòd solus sol de facto luceat super nostrum hemisphērium, & tunc fiat syllogismus: quia omnem planetam lucentem super nostrũ hemisphērium necesse est non carere luce. omnem lunam contingit carere luce. igitur omnem lunam necesse est non lucere super nostrum hemisphērium. vnde maior est vera per casũ, si subiectũ sumatur pro his quæ sunt similiter minor est vera: quia luna potest eclipsari & tamen conclusio falsa. igitur huiusmodi dispositio non valet, & hæc de secunda figura.

¶ De tertia figura conclusio prima est, quod si maior sit de necessario, & minor de contingenti vel de possibili valent omnes sex modi tertiæ figuræ ad concludendum de necessario: dum tamen subiectum maioris sumatur pro his quæ posſũt esse, & omnes isti modi probantur per syllogismos expositorios, verbi gratia in darapti omne c. necesse est esse a. omne b. potest esse a. igitur quoddam b. necesse est esse. c. quòd sit bonus patet, signandó aliquod c. quod virtute maióris necesse est esse. a. tunc hoc c. de necessitate est. a. hoc. c. possibile est esse. b. igitur quoddam quod potest esse. b. necesse est esse. a. quæ est eadem cum conclusione primi syllogismi. Nam ponebatur in conclusione; quod subiectum conclusionis sumeretur pro his quæ possunt esse, & hoc explicabatur in syllogismo expositorio. Eodem modo potest probari de alijs modis.

¶ Secunda conclusio, quòd si maior sit de possibili vel

de contingenti, & minor de necessario, tunc omnes modi valent ad concludendum de possibili, & probãtur omnes per syllogismos expositorios. v.g. fiat syllogismus: in darapti omne c. potest esse. a. omne c. necesse est b. igitur quoddam b. potest esse. a. quia virtute maioris & minoris signetur idẽ c. quod potest esse a. & quod de necessitate est. b. & arguatur sic. hoc c. potest esse a. hoc idem c. de necessitate est. b. igitur quoddam. b. potest esse. a. & consimiliter põt probari in alijs modis huius figuræ. ¶Tertia conclusio sit ista, ꝙ si maior sit de possibili, & minor de necessario, non valet syllogismus ad cõcludendum de necessario. probatur per instantias in terminis, & sunt termini. Deus creans prima causa, arguendo sic. omnem Deũ possibile uel contingens est creare. omnẽ Deum necesse est esse primam causam. igitur quãdam primam causam necesse est creare. certum est, quod præmissæ sũt veræ, & cõclusio falsa. Ideo talis dispositio non ualet. Et hæc de primo.

QVANTVM ad secundum. s. quod ualet ista mixtio in modis negatiuis, quando pręmissa negatiua est de modo negato, & de hoc debent supponi regulę generales. Prima est, quod ex duabus de modo negato, nõ fit syllogismus: quia ex puris negatiuis nihil sequitur. Secunda, quod in prima & tertia figura nihil sequitur minore existente de modo negato. ¶Tertia, quod in prima & secunda figuris nihil sequitur maiore particulari. ¶Istis præsuppositis ponũtur conclusiones de prima figura. ¶Prima est, quod si maior sit de possibili, vel de contingenti negato & minori de necessario fit syllogismus in prima figura ad concludendum, de contingenti, vel de possibili de modo negato, secundum exigentiam maioris, probatur, qa omnes quatuor modi primæ figuræ sunt perfecti explicatis maioribus. Nam si maior explicetur pro his q̃ sunt, vel pro his quę possunt esse, semper fit syllogismus sumpta minori de inesse, vel de possibili cõformi maiori, quia utraq; sequitur ad minorem de necessario. Secunda conclusio est ista, ꝙ si maior sit de necessario negato pro his quæ sunt, & minor de possibili vel de cõtingenti nõ valet syllogismus.

¶Pro-

¶Probatur per instantias in terminis. posito, quod tota luna sit eclipsata. tunc hæc est vera. nullam quod est lucens necesse est esse infimum planetam. omnem lunam contingit lucere. & tñ cõclusio est falsa, quod omnem lunã possibile est esse planetam infimum. immo ualet lunam necesse est esse planetam infimum. & sic patet, quod nõ sequitur conclusio de possibili. ¶Secũdo ꝓbatur, quod non sequitur conclusio de cõtingenti, posito quod nullus hõ currat. arguitur sic. nullũ qđ est currens, necesse est ridere. omnem hominẽ cõtingit currere. tamen hæc est falsa, nullũ hominem contingit ridere. ¶Tertia cõclusio est, qđ si maior sit de necessario negato pro his quę pñt esse. & minor de possibili vel de cõtingenti tũc erit syllogismus ad concludendũ de necessario. & ista conclusio ꝓbatur per explicationẽ maioris in quodlibet quatuor modorũ primæ figurę, qa explicata maiorẽ directè tenẽt illi modi per dici de nullo. verbigratia. nullum.b.necesse est esse.a.omne.c.potest esse.b. igitur nullum.c. necesse est. esse. a. unde maiore sic explicata. nullum qđ põt esse b. necesse est esse.a. est syllogismus euidens. & minor directè sumit̃ sub maiori. ¶ Quantum ad secundam figuram sit prima conclusio, quod si ꝓpõ negatiua sit de necessario negato, & affirmatiua đ possibili vel de cõtingenti, non ualet syllogismus, qa potest dari instantia, arguẽdo sic. nulla prima causa de necessitate est creans, omnẽ Deũ cõtingit creare, & tum cõclusio negata esset falsa: quia Deum necesse est esse primam causam. ¶Secũda conclusio est, quod si negatiua sit đ possibili negato ꝓ his, quę possunt esse, & affirmatiua de necessario, tũc ualet secunda figura ad concludendum de possibili negato. & probat̃ per impossibile. verbi gratia. in cęsare nullum quod potest esse b. possibile ẽ esse.a. omnem. c. necesse est esse.a. igit̃ nullũ.c. possibile est esse.b. qa si non sequit̃ detur oppositũ. s. quoddã.c. potest esse.c. tũc arguitur ex ista & maiore præmissa sic. Nullum quod potest esse. b. potest esse a. quoddam. c. potest esse. a. igitur quoddam. c. non potest esse. a. quæ contradicit minori, q̃ dicebat quod oẽ. c. necesse ẽ eẽ. a. ¶Tertia cõclusio est ista, qđ si negati-

na sit de possibili negato ꝓ his quę sunt:tunc valet in secunda figura ad concludendum negatiuam de inesse.& probatur per impossibile.
¶Quarta conclusio,quod talis dispositio non valet ad cō cludendum de possibili negato . probatur per instātias in terminis , posito quod de facto tota luna sit eclipsata, tunc arguitur sic.nullum quod est lucens potest esse luna.omnis infimus planeta de necessitate est luna . igitur nullus infimus planeta potest lucere . certum est ꝙ præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa.igitur &c.¶Quinta conclusio , quod si negatiua sit de contingenti ad vtrum libet negato, & affirmatiua de necessario illa dispositio non valet. & sunt termini in quibus omni : omnipotens: Deus:prima causa.quia nullum omnipotentem contingit esse primam causam omnem Deum necesse est esse primam causam. igitur nullum Deum necesse est esse omnipotenté. præmissæ sunt veræ & conclusio falsa. & stat vniuersalis affirmatiua de necessario:sed termini in quibus nullī sunt.Deus chimera prima causa arguendo sic . nullam chimeram contingit esse primam causam. omnis Deus de necessitate est prima causa. cū istis stat. quod nulla chimera est prima causa , quæ interimit negatiuam de necessario.
¶Tunc quātum ad tertiam figuram prima cōclusio est, quod si maior sit de possibili vel de cōtingenti negato. & minor de necessario, seqtur conclusio de possibili vel de cōtingenti negato scd̄m exigentiā maioris.¶Secūda cōclusio est qd̄ si maior sit de necessario negato, & minor sit de possibili vel de contingenti, sequitur conclusio de necessario negato, & ambæ istæ cōclusiones pn̄t probari p̄ syllogismos expositorios, & etiam per impossibile. Ex quo patet , qđ in ista figura modi negatiui in qbus p̄missa ponitur de cōtingéti , pn̄t multiplicari vltra modos,in quibus ponitur præmissa de possibili , ex eo quod loco negatiuę potest poni affirmatiua,& econtra.& hoc de secundo . Rationes sunt solutę per prædicta . Et sic patet quid sit dicendum ad ista.Et hæc sufficiant de mixtionibus.

Quæst. *XXXIIII.*

QVæritur trigesimoquarto,vtrū omnis syllogismus,fiat in aliqua trium figurarum?Arguitur

tur primo, quod non. quod figura est debita ordinatio trium terminorum secundum debitam subiectionem & prædicationem in duabus præmissis. igitur quot modis potest fieri huiusmodi ordinatio, tot erunt figuræ. sed quatuor modis diuersis potest fieri huiusmodi ordinatio. igitur quatuor erunt figuræ. maior patet per diffinitionem figuræ. & minor ꝓbatur: q̄a vel medius terminus subijcitur in vtraque: vel prędicatur in vtraque vel subijcitur in maiori, & prædicatur in minori. vel econtra prædicatur in maiori, & subijcitur in minori. ¶Secūdo, qui dicit, quod syllogismi ex hypothesi non reducuntur in prædictas figuras.

¶Tunc iste est bonus syllogismus. omnis homo est rōnalis, vel irrationalis. sed nullus homo est irrationalis. igitur omnis homo est rationalis. & tamen non fit in aliqua trium figurarū: quia hic non est medium. vnde iste terminus, homo. non est hic medium, cum ingrediatur conclusionem. nec aliquis alter, cū quilibet alter terminus sumatur præcisè semel. ¶Quarto arguitur, quia iste est bonus syllogismus. nullum non. b. est a. nullum. c. est b. igitur nullum. c. est. a. & tamen non fit in aliqua trium figurarum: quia nullus idem terminus ponitur in vtraque pręmissa. Vnde in maiori præmissa ponitur iste terminus, non b. & in minori ponitur iste terminus. b. ¶Quinto arguitur ꝑ vnum syllogismum, quē ponit Arist. in secundo huius. scilicet cui nulli inest b. huic omni inest. a. sed nullum. c. est. b. igitur omne. c. est. a. & tamen non est in aliqua triū figurarum: quia in qualibet earum si aliqua præmissarū sit negatiua, conclusio erit negatiua. & tamen non sic est in proposito. ¶Sexto de syllogismis ex obliquis. uerbi gratia, videns omnem asinum currit. brunellus est asinus. igitur uidens brunellum currit. iste syllogismus non fit in aliqua figurarum: quia medius terminus subijcitur nec prædicatur in maiori: quia solum est pars subiecti. ¶Septimo, quia syllogismus ex oppositis est bonus syllogismus, ut patet in secūdo huius. verbi gratia. Nulla disciplina est studiosa. omnis disciplina est studiosa. igit̄ nulla disciplina est disciplina. & tamē nō est in aliqua trium figurarum; quia quælibet triū figurarū

sit ad minus ex tribus termi nis. & iste syllogismus sit ex duobus tantum.¶Et per om nes prædictas rationes pōt probari, quod non omnis syl logismus fiat ex tribus terminis præcisè: quia in quoli bet dictorū syllogismorū sūt quatuor termini ad minus excepto syllogismo ex oppo sitis, in quo sunt tantū duo. Et confirmatur de syllogismo, qui virtualiter est plures. vt verbi gratia. Omne. b. est. a. omne. c. est. b. & omne. d. est. c. igitur omne. d. est a. patet manifestè: quia isti sunt quatuor termini.¶Oppositum arguitur per Arist. in isto primo.

PONVNTVR cōclusiones. Prima est, quod non oportet syllogismum hypotheticum fieri in aliqua trium figurarū. & vocatur syllogismus hypotheticus, qui habet alterā vel ambas pręmissas hy potheticas. probatur. quia in syllogismo hypothetico non est debita subiectio, & prædi catio medij termini respectu extremorum in præmissis. igitur syllogismus hypotheticus nō fit in aliqua triū figurarum. consequens tenet: quia penes hoc attēduntur istæ figuræ. & antecedēs apparet in syllogismo facto ex conditionalibus, vel ex altera conditionali. Item patet de syllogismo diuisiuo, sicut argutu m fuit ante oppositum.¶Secunda cōclusio est ista, quod syllogismus ex hypothesi non fit in aliqua triū figurarum. & hoc dico quantum ad totalem processum. Vbi nota, quod drīa est inter syllogismū ostensiuum, & sylgismum ex hypothesi. qa vocatur syllogismus ostēsiuus, qui immediatè infert cōclusionem intentam: sed vocatur syllogismus ex hypothesi, qui immediatè nó infert cōclusionē intentā sed vnam aliam primo. Et postea virtute alicuius cōditionis suppositæ ex conclusione quæ prius infertur, infertur conclusio principaliter intenta. & ponit Aristo. exemplum, vt supponamus primo, quod idem sit iudiciū de istis duabus contrariorū est eadem potestas: & contrariorum est eadem disciplina. tunc si uelimus probare, quod contrariorum est eadem disciplina, debemus nos transferre ad syllogizandum istam. Cōtrariorum eadem est potestas. & tunc ex ista virtute suppositionis factæ possum inferre conclusionem intentam. scilicet quod contrariorū est eadem disciplina. Istis determinatis, probatur con-

clu-

clusio, qa syllogismus hypotheticus non fit in aliqua trium figurarum dictarum sed quilibet syllogismus hypotheticus est syllogismus ex hypothesi saltem virtualiter, vt patet in prædicto exemplo: quia est idem, sicut argueretur, si contrariorum eadem est potestas, est eadē disciplina, sed cōtrariorum est eadem potestas, vt syllogizatum est ostensiue, igitur contrariorum est eadem disciplina, quæ fuit conclusio principaliter intenta. ¶Tertia conclusio, quod ex terminis infinitis potest fieri syllogismus, qui non est in aliqua dictarum figurarum trium. probatur, qa vt patuit prius super isto primo iste est bonus syllogismus. Nullum nō b. est. a. nullum. c. est, b. igit̄ nullum c. est. a. & tn̄ non est in aliqua dictarum figurarū nec in secunda, nec in tertia vt notum est, nec in prima. quia in maiori subijcitur iste terminus, non b. & in minori prædicatur iste terminus. b. ideo non est idem, qꝫ subijcitur in vna, & prædicatur, in alia, verum est tn̄, qꝫ iste syllogismus fit ad similitudinē primæ figuræ, quia idē subijcitur in maiori, & ꝓdicat̄ in minori, licet diuersimodè acceptū, qa in maiori infinitè, & in minori finitè. Et eodē modo dr̄, qđ ex terminis obliquis vel modalib. in sensu composito bene fit syllogismus ad similitudinē primę figurę, vel alicuius aliarum, q tn̄ nō est in aliqua ipsarum, vt qn̄ obliquus est distributus, & nō subiectum vel prædicatum, sed pars subiecti, vel prædicati. Similiter qn̄ in modalib. de sensu composito fit sumptio sub dicto & nō sub modo, & istorum exempla patuerunt in arguendo. Quarta cōclusio quod oīs syllogismus, q non est ex hypothesi, nec hypotheticus, sed fit ex propositionib. cathegoricis cum terminis finitis & rectis, ita qđ præmissæ nō sint modales: tunc oīs talis syllogismus fit in aliqua dictarū triū figurarū, probatur, qa solū tribus modis pōt fieri debita ordinatio respectu extremorum scđm subiectionē & ꝓdicationē, igitur tres erūt figurę & nō plures, cōsequentia tenet, qa hoc intelligimus p figurā, & añs apparet, qa uel mediū subijcit̄ in vtraq; vel ꝓdicat̄ in vtraq; vel subijcit̄ in minori, & ꝓdicatur in maiori, nec oportet istud tertiū mēbrum subdistinguere, sicut arguebat̄ in prima rōne quia ꝑ solam transpositio-

nem nō peruenit diuersitas alicuius pręmissę nec conclusionis: per consequens nec diuersitas figurę. Et ideo concedendum est istum syllogismum fieri in prima figura. omne.c.est. b. omne. b.est.a.igitur omne. c. est.a. quia præmissis transpositis est manifestè prima figura. ¶Quinta cōclusio est, quod exceptis prædictis conditionibus omnis syllogismus, q non est virtualiter plures syllogismi fit ex tribus terminis tantum. videlicet quod non sit hypotheticus, nec ex hypothesi: & quod non fiat ex propositionibus modalibus in sensu composito: nec ex terminis infinitis aut obliquis. probatur. quia in omni syllogismo vno sunt præcisè duæ præmissæ. quod patet. quia si plures sumantur vel aliqua earum erit frustra, vel erit syllogismus virtualiter plures. ¶Secundo supponitur, quod quælibet pręmissarum debet cōuenire cum conclusione in aliquo termino. probatur. quia aliter esset impertinens ad inferendum conclusionem gratia formæ. ¶Tertio supponitur, quod nulla præmissa debet conuenire cum cō clusione in vtroque termino: qa iam esset petitio principij, ex quo idem probaretur per idem. Ex quibus sequitur intentum: quia si duæ præmissæ debent conuenire cum conclusione, quælibet in aliquo termino, & neutra duobus, oportet quod alter istorum terminorum bis sumatur, & in nulla præmissa, nisi respectu unius extremi: igitur pręcisè erunt duo extrema: & vnum medium.

¶Tunc ad rationes solutę sunt præter istam de syllogismo ex oppositis, de quo dicitur, quod licet ibi solum sint duo termini differentes secundum speciem: attamen vnus illorum sumitur loco duorum, vt patebit in secundo. Et sic sit dictum ad quęsitum.

Quæst. XXXV.

QVæritur trigesimo qnto. Vtrum propositio in qua reduplicatio additur ad prædicatum sit falsa & in intelligibillis. Arguitur, quod sit intelligibilis, quia illud est intelligibile, de quo intelligitur aliud affirmari: sed de tali propositione intelligitur aliud affirmari. igitur &c. maior nota est; quia nullus affirmat, aut negat, nisi id quod intelligit. & minor patet: quia

quia de tali propositione asseritur, quod ipsa sit intelligiailis. ¶ Deinde arguitur. quod talis propositio non sit falsa. primo, quia hæc est vera, sortes est risibilis, inquantum homo: & tamen hæc reduplicatio additur ad prædicatum. ¶ Item hæc est uera, sortes in quantum homo est risibilis. igitur & sua conuertens est uera. risibile est sortes inquantum homo: & tamen hæc reduplicatio additur ad prædicatum.

3 ¶ Tertio tot modis dicitur secundum se: quot modis dicitur causa: vel etiā secundum quod, ut patet quinto metaphysicæ. ita q hæc dictio secundum quod, potest designare quamcunque causam: sed prædicatum propōnis potest significare causam, quando tali prædicato potest conuenienter addi dictio reduplicatiua, ut dicendo: Domus fit a domificatiore, secundum quod domificat, modo ista dictio secundum quod, est reduplicatio.

4 ¶ Quarto, qa reduplicatio significat immediationem prædicati ad subiectum. igitur sicut subiecto potest addi reduplicatio, ita prædicato. consequētia tenet. quia sicut subiectum potest esse immediatum prædicato. ita econtra. immo quæcunque sunt immediata quodlibet illorum est immediatum alteri.

¶ Quinto, quia per Aristo. in isto primo reduplicatio addenda est maiori extremitati, sed maior extremitas est prædicatum in prima figura. igitur &c. 5

¶ Oppositum arguitur per Arist. in isto primo capitulo. freqūeter in tertia parte principali huius primi libri. ¶ In quæstione primo uidebitur quæ sunt dictiones reduplicatiuæ. & quid significant. secundo videbit̄ de quæsito.

QVANTVM ad primū notandum, quod istæ dictiones sunt reduplicatiuæ inquantum, secundum quod: in eo quod, & aliquādo hæc dictio, ut: & consimiles. ¶ Secūdo notādū, qđ tales dictiones reduplicatiuæ aliquādo accipiuntur specificatiuè, & quandoque reduplicatiuè. Quādo uerò talis reduplicatio sumit̄ specificatiuè. tūc đ signat aliq̄ condōnē vel aliquē modū, uel aliquē sensū, sc̄dm quē ,ppō ī qua ponit̄ ē vera, q̄ aliter nō eēt uera. v. g. dicēdo sic. oē ens inquātū est in ipso Deus. est Deus. vñ ista ,ppō, oē ens est De⁹, sine specificatione simpliciter esse falsa. sed qa hæc dictio in

quantum, specificat ad talē sensum, ideo illa propositio non est falsa. ¶ Iterum ista ꝑpō est simpliciter falsa. forma est materia. sed pōt specificari ad aliquē sensum per reduplicationem, quod ipsa est uera. ut dicendo forma secundum ꝙ præexistit generationi in potentia, est ipsa meteria. ¶ Item hæc est falsa, ens mobile est subiectum in libro physicorum. immo est subiectum totius scientiæ naturalis, sed quando specificatur per reduplicationem ad conditiones generales motus & mobilis, tunc ista propositio est uera, ut dicendo, ens mobile secundum quod mobile est subiectum in libro physicorum. ¶ Item potest exemplificari de ista, homo est species secundum quod iste terminus homo supponit simpliciter uel materialiter, & sic patet quid designant huiusmodi dictiones, quando sumuntur specificatiuè. ¶ Tertio sciendum, quod ad propositionē reduplicatiuam multa concurrunt. uerbi gratia dicendo. homo inquantum animal est sensibile. primo.n. subiectum principale, ut iste terminus homo. secūdo est prædicatū principale, ut iste terminus sensibile. tertio est illud sup quo cadit reduplicatio. & quarto est reduplicatio una cū copula. ¶ Tunc dico, quod dictio reduplicatiua reduplicatiuè sumpta & nō specificatiuè designat primo immediationē prædicati principalis ad illud sup quod cadit reduplicatio. & quando denotat conuertibilitatem. exemplum primi. homo inquātum animal est corpus. ubi designatur, quod ista prædicatio est immediata, omne animal est corpus per priuationem alicuius intermedij inter subiectū & ꝑdicatū in linea prædicamētali. Exēplū secundi hō inquātū aīal est sēsibile. iste terminus inquātū designat præcisionē & conuertibilitatē istorū terminorū animal sensibile. ¶ Secundo dictio reduplicatiua designat prædicatum principale dici de subiecto principali, non immediatè sed mediatè prædicato, ut in prædicto exemplo designatur, quod causa quare homo est sensibilis est, quod homo est animal. ita quod hoc prædicatum sensibile nō dicitur de homine nisi ea rōne, qua de ipso dicitur hoc prędicatum animal. ¶ Tertio reduplicatio designat illud sup q̄d cadit

esse

esse distributum, uel saltem posse distribui respectu prædicati principalis. ¶ Ex quibus patet, quod reduplicatio designat alietatē siue diuersitatē principalis prædicati ab illo sup quod cadit reduplicatio. Et sic patet qd designat reduplicatio, siue sumatur specificatiuè siue reduplicatiuè. Et hoc de primo.

DE SECVMDO notandū, quod quidam sunt termini communes, qui pro una sola re supponunt, & unam solam rem designāt. vt iste terminus, sol, phenix, Deus & cōsimiles. Alij sunt q vnam rem significant, & pro pluribus supponunt, ut isti termini, homo animal & consimiles. Et quantum spectat ad propositum, isti termini differūt in hoc, quod ex primis terminis, qui. s. pro una sola re supponunt, pōt formari affirmatiua propositio uera de prædicato distributo affirmatiuè, ut dicendo, quilibet planeta est omnis sol. vel dicendo, essentia diuina est omnis persona diuina. sed ex terminis, qui ꝓ pluribus supponunt, non potest formari propositio affirmatiua uera de prædicato distributo. verbi gratia. Ista est falsa, omnis homo est omnis homo. uel etiam sumendo particulariter vel indefinitè subiectum. ¶ Tunc ponuntur conclusiones. Prima est, ꝙ propositio, in qua reduplicatio additur prædicato principali est falsa, supposito ꝙ fiat ex terminis, qui pro pluribus rebus supponunt. probatur. quia dictio reduplicatiua designat illud, super qđ cadit reduplicatio, esse distributum, vt patet ex primo articulo. modo talis propositio de prædicato distributo affirmatiuè ē falsa. s. quando fit ex terminis suppositionibilib. ꝓ pluribus reb. igitur &c. ¶ Scđo quia reduplicatio designat alietatem prædicati principalis ab illo sup qđ cadit reduplicatio. igitur si sit idem iam designat falsitatē. ¶ Secunda conclusio est ista, ꝙ talis ꝓpositio cuius prædicato principali additur reduplicatio, est intelligibilis. ꝓbatur per primam rationē ante oppositum. & quando Arist. dicit, quòd ipsa est inintelligibilis, intelligitur, quòd ipsa est inintelligibilis vere & assertiuè. verbi gratia oratio imperfecta, ut dicendo apud villam est benè intelligibilis, licet ꝑ ipsam non comprehendatur sensus verus vel falsus. ita potest

test dici in proposito.¶ Tertio potest dici, quòd illud super quod cadit reduplicatio, se debet tenere a parte prædicati, & non subiecti probatur. quia illud, quod positum ante copulam propositionis non distribuitur ad distributionem subiecti, non est subiectum nec pars subiecti. sed dictio super q̃ cadit reduplicatio precedẽs copulam propositionis:non distribuitur ad distributionem subiecti. igitur talis dictio non est subiectum, nec pars subiecti. quia propter hoc, quando obliquus præcedit rectum, dicimus solũ obliquum esse subiectum, eo ꝙ solus obliquus distribuitur.& minor patet. quia dicendo. omnis hõ inquantum animal est sensibile. ibi solum distribuitur iste terminus hõ, cuius signum est, ꝙ sub ipso solo debet fieri sumptio, ut dicendo, sortes est hõ.igitur sor.inquantum animal est sensibilis. Et sic patet, quòd nunquam addenda est reduplicatio ad prædicatum principale, immo semper debet esse diuersitas prædicati principalis ab illo,super quod cadit reduplicatio.& hoc de secundo. ¶ Tunc ad rationes prima soluta est.¶ Ad aliam cõcedo,quod ista est uera.sor. est risibilis inquantum homo.sed reduplicatio non additur ad prædicatum principale.quia iste terminus risibile uocatur prædicatũ principale. ¶ Ad aliam dico, ꝙ ista conuertitur in istam.igitur, quod inquantum homo est risibile est sor. ¶ Ad aliam dico, quod Aristotel. accipit hic istam dictionem secundum quod specificatiuè: ut specificat aliquẽ modum, uel conditionem, uel circunstantiam termini.

¶ Ad aliam reduplicatio designat &c. concedo, quod designat ĩmediationẽ prædicati principalis ad illud super quod cadit reduplicatio,& non eiusdem ad seipsum, quia non potest debitè comprehendi aliquis sensus per istam propositionẽ sor. est inquantum homo supposito, quòd hoc uerbum est, non resoluatur ulterius in suum participium. ¶ Ad aliam concedo, quod reduplicatio se debet tenere a parte maioris extremitatis. & etiam a parte prædicati. sed cum hoc debet esse diuersitas illius super quod cadit reduplicatio ad prædicatum principale. Et sic de ista quæstione.

Quæstio.

Quæstio. XXXVI.

QVæritur trigesimosexto. Vtrum ex propositionibus modalibus aliis ab istis necessariũ possibile contingens fiat syllogismus? Arguitur primo, q̃ non, per Arist. qui non fecit mentionem de propositionibus modalibus factis aliquo
2 alio modo. Secundo, quia si ex modalibus de alijs modis fieret syllogismus, maximè esset ex modalibus factis isto modo scire, sed hoc non, quia non sequitur, scio omnem mulam esse sterilẽ hæc est mula, igitur scio hãc mulam esse sterilem, quia stante ueritate præmissarũ
3 possibile est, q̃ credã de ista mula, q̃ ipsa sit sterilis. Tertio hoc maxime esset de isto modo, opinor autem de isto modo apparet, sed hoc non: quia non sequitur demonstrato sorte, qui apparet esse asin⁹ a remotis, hoc apparet mihi esse asin⁹, hoc est sor. igitur sor. apparet mihi esse asinus, præmissę sũt veræ, & conclusio falsa, qđ probo: quia omnem hominem opinor nõ esse asinum. sortes est homo. igitur sortem non opinor esse asinũ. ¶ Oppositum arguitur, vbi est reperire dici de omni, & de nullo, potest fieri bonus syllogismus, sed in modalib. factis ex alijs modis a prędictis est hoc reperire. igitur maior patet, quia per dici de omni, & de nullo regulãtur syllogismi, & minor patet, quia sicut dicimus omnem hominem cõtingit currere. ita possumus dicere, omnem hominem opinor currere, & ita de alijs modis. ¶ Secundo arguitur per Arist. in primo posteriorum vbi dicit. q̃ inducens minorem post maiorem simul nouit, & conclusionem, ita q̃ intendit, q̃ si præmissæ sunt scitę uel notæ, & conclusio erit nota. Primo videbitur in quæstione, qui modi a prædictis faciant propositiones modales. Secundo qualiter ex eis syllogizatur in sensu diuiso. Et tertio qualiter in sensu composito.

QVANTVM ad primũ nota, q̃ oĩs determinatio nata determinare totam propositionem, potest dici modus, q̃ si illa determinatio põt esse vnum extremum propositionis respectu vnius ꝓpositionis materialiter sum ptæ, quæ est aliud extremũ: tunc illa determinatio dicitur modus, vt patet de istis modis scio opinor dubito apparet, & de participijs ipsorum & de istis modis verum fal-

falsum,& sic de singulis. Secundo notandum, ꝙ sicut de modis consuetis: quædã sunt modales in sensu composito, & quædam in sensu diuiso, sic etiam de istis modis. Nam modus ponitur vnum extremum propositionis, & propositio materialiter sumpta ad tunc est propositio in sensu composito, vt opinor.a.esse.a.sed quando modus est determinatio copulæ, tunc est in sensu diuiso, vt b.scio esse a.

¶Tertio notandum, ꝙ in istis modis multum differt sẽsus compositus a diuiso, quãtum ad veritatem & falsitatem. v. g.hæc est concedenda. Scio omnem mulam esse sterilem, & tamen in sensu diuiso ista esset falsa, sed tamen de isto modo verum non est differentia, siue ponatur in sensu composito, siue diuiso, sed de isto modo falsum, est differentia, quia si dicatur, hæc est falsa omnis homo currit, ad hoc qđ ista sit vera sufficit instantia in singulari istius propositionis, omnis homo currit, sed si poneretur in sensu diuiso, hoc non sufficeret, quia dicẽdo sic. oīs homo falsè currit. denotatur, ꝙ quęlibet singularis istius oīs hõ currit, sit falsa. Et hoc de primo

QVANTVM ad secundũ, prima cõclusio est ista, ꝙ in prima figura ex maiori de aliquo dictorum modorum in sensu diuiso & minori de inesse, sequitur conclusio de eodem modo, qui ponebatur in maiore. v. g.sequitur omne b.opinor esse.a.omne c.est b.igitur oẽ c. opinor esse. a.vel etiam de dicto negato.omne c.opinor nõ esse a. &c. & tenent isti syllogismi in uirtute dici de omni.

¶Secunda conclusio est, ꝙ ex ambab[9] præmissis de modo .s. de aliquo dictorũ modorum non sequitur conclusio de modo, quia non sequitur, ꝙ si præmissæ sint dubiæ ꝙ propter hoc conclusio sit dubia, immo possibile est, ꝙ ipsa sit scita, puta per alium syllogismum. ¶Item non sequitur, ꝙ si pręmissę sint opinatæ, ꝙ propter hoc conclusio sit opinata. Et si quæratur vtrum ad illas præmissas sequatur aliqua de inesse. Respondetur, ꝙ sic, si illæ præmissæ sint de hoc modo scire, quia nihil scitur, nisi uerum, sed de alijs modis non: quia ad præmissas de hoc modo opinatũ vel creditum, vel apparens, nõ sequitẽ conclusio de inesse, eo ꝙ æquè potest apparere uel opinari falsum, sicut uerum.

¶Ter-

¶ Tertia conclusio, ꝙ in secunda figura ex maiore de modo negato, & minore de inesse in sensu diuiso, seq tur conclusio verè de inesse sicut sequitur. Nullum b opinor esse.a.omne.c.est.a.igitur nullum.c. est b. & potest probari reducendo per impossibile ad primam. Quarta conclusio, quod in tertia figura ex maiore modali in sensu diuiso aliquo dictorũ modorum, & minore de inesse, sequitur conclusio modalis de eodem modo, qui ponebatur in maiore, & oẽs isti modi probantur expositoriè. ¶Ex isto sequitur, ꝙ si loco illius de inesse in minori ponatur vera de hoc modo scire sequitur idem sicut prius: quia ad illam de scire, sequitur de inesse. modo quicquid sequitur ad consequens, sequitur ad añs. Sed si loco minoris ponatur aliquis de alijs modis, non valet syllogismus, eo ꝙ ad modales de illis modis non sequuntur illæ de inesse. sicut non sequitur.b.opinor esse. a.igitur. b. est.a. Et hoc de secundo.

TVNC de tertio. Prima concluo est ista, ꝙ ad quascunque præmissas sequitur aliqua conclusio ad easdem modificatas isto modo scire sequitur eadem conclusio: quia quælibet propositio sequitur ad seipsam modificatam isto modo scire, sicut sequitur. Scio.b.esse.a.igitur. b.est.a. modo quicquid seqtur ad consequens, sequitur ad antecedens, & in hoc est differentia istius modi scire ab istis modis opinor apparet, & huiusmodi, quia ad huiusmodi pręmissas de pręd ictis modis nõ sequitur aliqua de inesse ex eo, ꝙ ęquè potest opinari falsum, sicut verum, vt dictum fuit prius.

¶ Secunda conclusio est ista & sequitur ex præcedenti, ꝙ ad quascunque pręmissas sequitur aliqua cõclusio ad easdem modificatas isto modo uerum, sequitur eadem: quia quælibet propositio sequitur ad seipsam modificatam isto modo uerum, sed non est ita de isto modo falsum, quia nulla propositio sequitur ad seipsam modificatã, hoc modo falsum, imo sequitur sua contradictoria, & ideo ad quascunque præmissas sequitur aliqua conclusio ad contradictorias ipsarum modificatas hoc modo falsum, sequitur eadem. ¶Tertia conclusio, quòd ex præmissis in sensu composito de hoc modo scire, non sequitur conclusio

in sensu composito de eodẽ modo probatur, quia ista regula est falsa, si pręmissę sũt scitę, igitur conclusio est scita. Primo, quia possibile est, ꝙ vna præmissa sciatur ab vno, & alia ab alio. ¶Secundo, quia dato, ꝙ sciantur ab eodem ambæ, possibile est, ꝙ consequentia non sciatur esse bona, modo conclusio non est euidentior, quam consequentia per quam probatur. ¶Item dato, ꝙ consequentia sciatur esse bona, possibile est ꝙ sciẽs pręmissas non aduertat necessitatem consequentiæ, & si sic possibile est, quòd dubitet conclusionem. ¶Et per illud probatur, ꝙ ex pręmissis de sensu composito de alijs nõ fit syllogismus ad cõcludendum de eodem modo, sicut de istis modis opinor apparet, & de similibus. ¶Tunc ad rationes ad primam respondetur, ꝙ Aristot. omisit propter breuitatem. ¶Ad aliam dico, ꝙ ex maiore de hoc modo scire in sensu cõposito, & minore de in esse non fit syllogismus ad concludendum de hoc modo scire, licet bene ad concludendum de inesse. ¶Ad tertiam dico, ꝙ de hoc modo opinor fit bonus syllogism⁹, sumendo maiorem in sensu diuiso, & minorem de inesse, & ideo potest concedi in isto casu, ꝙ sortem opinor esse asinum, & sortem opinor non esse asinum, sed non sequitur conclusio, quæ infertur, scilicet quòd nõ opinor sortem esse asinum. Ad ista post oppositum dico concedendo, ꝙ ex eis bene fit syllogismus, si ordinentur eodem modo, quo dictum est. ¶Tunc ad Auctoritates Aristot. 1. post. dico. ꝙ intelligitur sic, ꝙ inducẽs minorem post maiorem simul nouit conclusionem, dum tamen sciat consequẽtiam esse bonam, & aduertat ad necessitatem consequentiæ. aliter non oportet. Et sic sit dictũ ad quæsitum.

Quæst. XXXVII.

QVæritur trigesimoseptimo. Vtrum ex terminis obliquis & infinitis potest fieri syllogism⁹ sicut ex terminis rectis & obliquis? Et arguitur primo, ꝙ non de terminis infinitis, qa ex illis nõ fit cõsimiliter syllogism⁹, quarũ una includat negatiuam, & alia non, sed duarum propositionum quarum una est de prædicato finito, & alia de prædicato infinito, illa quæ est de in-

includit negatiuam. sed illa quæ est de prædicato infinito includit negatiuam. igit.
2 ¶ Secundo ex terminis infinitis fit syllogismus arguendo per ambas negatiuas. sed ex terminis finitis nõ potest fieri syllogismus arguendo ex ambab. negatiuis. igitur. Maior probatur: quia vt patuit prius iste syllogismus est bonus. nullũ non. b. est. a. nullum. c. est. b. igitur nullum. c. est. a. & valet: quia ex puris negatiuis nihil. sequit.
3 ¶ Tertio arguitur de obliquis, non sequitur, cuiuslibet hominis asinus currit. brunellus est asinus hominis. igitur brunellus currit. qa est possibile, ꝙ præmissæ sint veræ, & conclusio falsa.
¶ Oppositũ arguitur ꝑ Ari. in isto primo, qui approbat illos syllogismos ex obliqs, vt cuiuscunq; est disciplina, hoc est genus, boni est disciplina. igit bonũ est genus. Et postea dicit, ꝙ eod. mõ ē syllogizãdũ ex terminis infinitis, sicut ex terminis finitis.
¶ In qõne primo videndum est qualiter syllogizandum est ex terminis infinitis, vel ex altero infinito. Secundo qualiter ex terminis obliquis.
QVANTVM ad primũ, prima conclusio est ista, quod omnis modus, alicuius figuræ trium figurarum valens ex terminis finitis: valet etiam ex terminis infinitis. verbi gratia in prima figura oē non. b. est non. a. omne. c. est. non. b. igitur omne c. est. non. a. & tenet directè per dici de omni. Item sequitur, nullũ non. b. est. a. omne. c. est nõ. b. igitur nullum. c. est. a. & tenet directe per dici de nullo. Item patet de secunda & tertia figuris. quia illæ de terminis infinitis similiter conuertuntur illis de terminis finitis. igitur syllogismi imperfecti facti ex terminis infinitis, eodem modo reducuntur, sicut syllogismi ex terminis finitis. v. g. ista. nullum non. b. est. a. conuertitur in istam, de alijs propositionibus factis ex terminis infinitis. ¶ Secunda conclusio est ista, quod aliquis modus contingit syllogizare ex terminis infinitis. vel ex altero termino infinito. qualiter non contingit syllogizare ex terminis finitis probatur. ¶ Primo per Aristo. in primo huius, vbi ponit istum syllogismum esse bonum, cui nulli inest b. & c. nõ iste syllogismus equipollet isti. omne non. b. est. a. nullum. c. est. b. igitur.

omne.c.est.a.modo sicut nō contingit syllogizare ex terminis finitis: quia nunquam in terminis finitis potest inferri conclusio affirmatiua per aliquam præmissam negatiuam. ¶Secūdo, quia ex terminis infinitis, uel saltē ex termino infinito contingit syllogizare ex puris negatiuis, sed hoc non potest fieri in terminis finitis, ut notum est, maior probatur: quia sequitur, nullum non, b. est. a. nullum. c. est b. igit nullum c. est. a. ¶Item in secunda figura nullum b. est non a. nullum c. est. a. igitur nullum c. est b. ¶Item in tertia figura nullum non. b. est a. nullum b. est c. igitur nullum c. est a. & patet, q ex altero termino finito concluditur vniuersaliter in tertia figura, & tamen huiusmodi non potest fieri ex terminis finitis. ¶Item sequitur nullum b. est a. omne c. est b. igitur omne c. est non a. & tñ non potest sic argui ex terminis finitis, quod autem illa consequentia sit bona patet: quia ad prædictas præmissas sequitur illa conclusio, nullum. c. est a. sed ad istam supposita cōstantia subiecti sequitur, omne c. est non a. & constantia subiecti ponebatur in minori, quādo dicebatur, omne c. est b. igitur ista conclusio oē c. non est. a. sequitur ad prædictas præmissas per illam regulā. Quicquid sequitur ad consequens, sequitur ad antecedens, & sic patet, quod consimiliter est syllogizādum ex terminis infinitis, sicut ex terminis finitis, licet non econtra.

QVANTVM ad secundū: est prima conclusio ista, q omnis modus alicuius figuræ valens ex terminis rectis potest etiam valere ex altero obliquo posito a parte subiecti maioris. v.g. in barbara sequitur, cuiuslibet hominis asinus currit. omne grāmaticum est homo. igitur cuiuslibet grammatici asinus currit, & tenet directè p dici de omni, quia subiectū quod distribuitur in maiori prædicatur in minori, & consimiliter potest exemplificari de alijs modis primæ figuræ, sed de secunda, & tertia figuris patet, quia propositiones de obliquo similiter conuertuntur, sicut illæ de recto, scilicet vniuersalis affirmatiua & particularis affirmatiua in particularem affirmatiuam, & uniuersalis negatiua in uniuersalem negatiuam, ut patuit prius. igitur syllogismi imper-

perfecti fiunt eodem mō ex terminis obliquis, ficut ex rectis. quia cōsimiliter reducūtur ad primā figurā. ¶Secunda cōclusio est ista: q ex obliquis vel altero obliquo pōt fieri bonus syllogismus dato q ille obliquus nō sit subiectum, nec pdicatū: dum tñ sit pars subiecti, vel pdicati: qa iste est bonus syllogismus. videns oēm asinū currit. brunellus est asinus. igit uidens brunellū currit. q iste syllogismus sit bonus, patet quia est oro in qua quibusdā positis aliud ab his q̃ posita sunt de necessitate accidit eo, q hæc sunt. igitur iste processus est bonus syllogismus p locū a diffinitione, & añs apparet: quia iste processus est necessaria cōsequētia a plurib. præmissis ad conclusionē aliā a qualibet præmissarū. ¶Secūdo prędictus discursus est consequentia necessaria, & non enthymema, nec inductio, nec exēplum, nec conuersio, aut consequentia per cōuersionē, aut conñtia per æquipollentiam: aut per subalternationē, & ēt per nominis expositionē. igitur est syllogismus. ¶Contra istam conclusionē arguitur. qa omnis bonus syllogismus debet fieri in aliqua trium figurarū, sed pdictus non, vt notum est: quia nec idē terminus subijcitur in vtraq;: nec pdicat in vtraq;, nec illud, quod subijcit in vna, prædicatur in alia. ¶Secundo, quia hic nō est maior extremitas: nec minor nec mediū. ¶Tertio. qa iste syllogismus fit ex puris indefinitis: mō ex puris indefinitis vel particularibus nihil sequitur. ¶Quarto, quia omnis bonus syllogismus tenet in virtute dici de omni, vel de nullo. sed ille non est hmōi: quia in isto non distribuitur subiectū maioris: nec etiam minoris. ¶Respondet ad ista. ¶Ad primām concedendo. q nō omnis syllogismus fit in aliqua trium figurarum: qa vt patuit in qōne super hoc multæ erant exceptiones. ¶Ad scđam dico, q iste terminus asinus, est hic mediū. & iste terminus brunellus: minor extremitas, & totum residuū se tenet a parte maioris extremitatis.

¶Ex isto sequitur, q nō oportet in omni syllogismo, qđ mediū subijciatur in vtraq;, vel quòd prædicetur in vtraque. immo sufficit, q sit pars subiecti, vel prędicati, & q sit subiectū, vel prędicatum alterius. ¶Ad tertiā dictum fuit prius, quòd in pluribus casibus ex indefinitis potest fieri syllogismus: quorū iste

est vnus in proposito. scilicet quando fit sumptio sub parte subiecti, vel prædicati distributa. ¶Ad rationes. Prima probatur. secundum conclusionem primi articuli. Verum est tamen, quod prima ratio assumebat falsum. quia dicebat, qđ affirmatiua de prædicato infinito includit negatiuam. sed affirmatiua tunc de prædicato finito nō: modo hoc est falsum. quia sicut ad affirmatiuam de prędicato infinito sequitur negatiua de prædicato finito: Ita etiam ad affirmatiuam de prędicato finito sequitur negatiua de prædicato infinito. sicut sequitur. b. est. a. igitur, b. non est non a. ¶Ad tertiam dico, quod iste syllogismus non valet: quia non fit debita sumptio sub subiecto, siue sub termino distributo: quia debet fieri sub isto termino, homo solum, & tu sumis sub aggregato hominis asinus, igitur syllogismus non valet. Et sic sit dictũ ad quæsitum. Et hæc sufficiāt de primo.

¶Quæstionum primi libri Priorum Doctoris subtilis, finis.

¶PRIORVM Doctoris subtilis Ioannis Scoti, liber secundus.

Quæst. I.

Irca secūdum librum Priorum quæritur primo. Vtrum syllogismus ex hypothesi differat a syllogismo ostēsiuo? Arguit primo, q̄ non, quia omnis syllogismus est ostensiuus. igitur syllogismus ex hypothesi non differt a syllogismo ostensiuo. consequentia nota est, & antecedens apparet inducendo in omnibus syllogismis. vnde syllogismus ad impossibile, de quo minus apparet, est ostensiuus: quia antecedit conclusionem.

¶Secūdo, omnis syllogismus est ex hypothesi. igitur non differt ab ostēsiuo. consequētia tenet, & añs declaratur: quia hypothesis idem est, q̄ suppositio. modo omnis syllogismus est ex suppositione: quia omnis syllogismus supponit terminos, & propōnes, ex quib. integratur. ¶Tertio omnis syllogismus pertinēs ad aliquam potestatem, de qua determinatum est in secundo, est ex hypothesi. sed omnis syllogismus ostēsiuus per-

2

3

pertinet ad aliquam illarũ potestatũ. quia quilibet syllogismus potest cõcludere plures propositiones: quia põt cõcludere suam, & sibi ęquiualenté. ¶ Oppositum arguitur per Arist. tam in primo, quàm in secundo huius, qui ponit sæpe differẽtiam inter syllogismos ostensiuos, & syllogismos ex hypothesi. difficultas quæstionis non stat. nisi in quid nominis, vnde dicatur syllogismus ostensiuus, & vnde syllogismus ex hypothesi. & ideo dicendum est

2 primo de ostensiuo. Secundo de hypothesi.

QVANTVM ad primũ notandũ est. ꝙ aliquis syllogismus potest dici ostẽsiuus dupliciter. Vno modo rõne illationis. & alio mõ ratione probationis. ¶ Si rõne illationis hoc dupliciter. Vno modo, quia infert conclusionem, & sic quilibet syllogismus dicitur ostensiuus, vt patet per diffinitiones syllogismi: Alio modo, quia infert conclusionem de necessitate per illa, quæ posita sunt in pręmissis sine suppositione extrinseca, & sic syllogismus ad impossibile nõ diceretur ostensiuus: quia supponit cõtradictoriam conclusionis ꝓbandę. ¶ Alio modo dicitur syllogismus ostensiuus ratione probationis. hoc dupliciter, sicut prius. vno mõ, quia probat conclusionem. & sic petitio principij non esset syllogismus ostensiuus. sed bene quilibet alter syllogismus. secundo modo quia per ea, quę expręssa sunt in ꝓmissis probat conclusionem sine alia suppositione, quę non ponitur in præmissis: & isto mõ propriè dicitur syllogismus ostensiuus. & sic nec syllogismus ad impossibile, nec syllogismus ad transumptum dicetur ostensiuus. Et hoc de primo.

DE SECVNDO notandũ, quod hypothesis dicitur quasi suppositio. & ideo dicere syllogismus ex hypothesi non est aliud, quam dicere syllogismus ex suppositione. ¶ Secundo notandum. quod quadrupliciter potest dici aliquis syllogismus ex hypothesi, vel ex suppositione. primo modo, quia præsupponit aliud ad sui formationem, & iste modus est improprius. 4 quia sic quilibet syllogismus diceret ex hypothesi: quia q libet syllogismus ad sui compositionem & integrationẽ pręsupponit terminos & ꝓpositiones. ¶ Secundo modo dicitur syllogismus ex hypothesi quãdo præter terminos & propositiones ex

quibus componitur ſyllogiſmus: & præter ea quæ exprimuntur in prȩmiſſis, ſcilicet præter figuram ſyllogiſticam. ſequitur aliud. ſ. aliqua ſuppoſitio. virtute cuius conſequentia concluſionis ex pmiſſis appareat neceſſaria, & ſic omnis conſequentia formalis diceretur ex hypotheſi. & loquor ad pſens de prima concluſione, quæ debet inferri per pmiſſas. quia de ſecundaria concluſione & vltimata dicetur in alijs duobus modis. ¶ Tūc dico, ꝙ ad iſtum modum reducuntur multi ſyllogiſmi primo ſyllogiſmus expoſitorius, & ex hypotheſi: ut hoc. b. eſt. a. hoc. b. eſt. c. igitur. c. eſt. a. quia prȩter ea quæ expreſſa ſunt in pmiſſis & præter formam conſequentiæ, ſequitur alia ſuppoſitio ad euidentem illationē concluſionis ex præmiſſis. uidelicet ꝙ ſubiectum maioris poſſit diſtribui iſto modo. videlicet, omne ꝙ eſt hoc. b. eſt. a. ¶ Secundo ad iſtum modum reducuntur oēs modi trium figurarum, quia vltra formā ſyllogiſticam expreſſam in prȩmiſſis in aliquo dictorū modorum rquiritur alia ſuppoſitio ad euidentiam conſequentiæ. vt v. g. quod nullus terminus, ex quo conſtituitur ſyllogiſmus ſupponat appropriatè pro aliqua re, quæ eſt eadem cuilibet diuerſarum rerum. ¶ Tertio ad iſtum modum reducuntur plures mixtiones poſitæ in primo huius. v. g. Ariſtot. ponit, qnod ex maiori de ineſſe, & minori de contingenti fit bonus ſyllogiſmus. modo iſta ſuppoſitio. non ualet, niſi ex illa ſuppoſitione qđ illa de ineſſe eſt de ineſſe ſimpliciter. quia non ſequitur. omne currens eſt homo omnem equum contingit currere. igitur omnem equū contingit eſſe hominem,

¶ Quarto ad iſtum modum reducitur ſyllogiſmus, quē ponit Ariſto. in ſecumdo huius. ſ. cui nulli ineſt. b. &c. q- non tenet niſi ex ſuppoſitione, ꝙ termini ſupponant pro alio. & cum hoc, qđ termini ſint negatiuè conuertibiles, vt patebit poſtea. ¶ Quinto ad iſtam modum reducitur ſyllogiſmus negatiuus ex terminis infinitis factus in alia quæſtione. ſ. nullum nō. b. eſt. a. omne. c. eſt. b. igitur nullum. c. eſt. a. quia arguitur ex quatuor terminis. igitur de forma non valet, niſi ex ſuppoſitione, ꝙ mediū in pmiſſis differat ſolum ſecundum finitum & infinitum: ita quod in vna pmiſſa accipiatur

tur

tur mediũ infinitè, & in alia finitè. ¶Sexto ad istum modũ possunt reduci oẽs casus, per quos ponebatur, ꝙ ex puris particularib. vel ex puris negatiuis potest fieri syllogismus. ¶Tertius modus istorũ ex hypothesi est qñ ꝑ aliquẽ syllogismũ inferunt duæ cõclusiones, quarum prima est falsa: & secunda vera: tũc valet ad primã conclusionẽ sic consequentia formalis. attamen ad inferendum secundam conclusionem & vltimatam est indigẽtia suppositionis extraneæ: sicut patet in syllogismo ad impossibile per quem licet prima cõclusio falsa inferatur formaliter. attamen ad inferendum secundam oportet supponere contradictoriam illius secundæ cõclusionis, & iste modus est proprius. ¶Ex quo patet, ꝙ idem syllogismus, qui est ostensiuus ad vnã conclusionem, est ex hypothesi ad aliam, vt patet de syllogismo ad impossibile, qui est ostensiuus ad primam cõclusionem, sed est ex hypothesi ad secũdam. ¶Quartus modus est, quando per aliquem syllogismum infertur primo aliqua conclusio vera, quæ non est principaliter intẽta. & postea virtute alicuius suppositionis infertur alia conclusio vera principaliter intenta. v. g. volens probare quod omnis hõ est risibilis, si transferat se ad probandum istam syllogisticè, ꝙ omne animal rõnale est risibile. & postea ex illa probata ꝓbat per illam suppositionem. Quicqd prædicatur de diffinitione prędicatur de diffinito, tunc infertur conclusio principaliter intenta. s. quod omnis homo est risibilis. & istum syllogismum uocat Arist. syllogismum ad transumptum, quia qñ debemus probare vnum, trasferemus nos ad probandum aliud. ex quo virtute alicuius suppositionis inferimus intentum, & isto modo põt argui ꝑ omnes modos dialecticos, & sic patet vnde syllogismus dicatur ostensiuus & vnde ex hypothesi. & per consequens patet, quomodo ab inuicem differunt. ¶Tunc ad rationes sunt solutæ per distinctiones. Et sic patet de ista quæstione.

Quæst. II.

QVæritur secundo. Vtrũ possibile est, ꝙ ex falsis sequatur verum: & non ex veris falsum? Arguitur, ꝙ ex veris potest sequi falsum primo, quia ex possibilibus potest sequi impossibile. igitur ex ueris potest

est sequi falsum consequentia tenet: quia sic se habet possibile respectu impossibilis, sicut uerum respectu falsi. antecedens probatur: quia sicut omne currens est homo. omnis equus est currens. igitur omnis equus est homo. præmissæ sunt ueræ: & tamen cõclusio est impossibilis.
2 ¶Secundo ex necessario potest sequi contingens. igitur ex veris potest sequi falsum. tenet consequentia. quia idem videtur esse iudicium. & antecedens apparet. quia quęlibet conditionalis est necessaria, & tamen ad aliquam conditionalem sequitur contingens. verbi gratia. ad istam. Si tu curris, tu moueris: & tu curris: sequitur tu moueris, quæ est contingens.
3 ¶Tertio ex veris sequitur falsum. consequentia tenet: quia qcquid fiet hoc possibile est fieri & antecedens. qa sequitur. sortes currit. igitur sor. mouetur. & sic modo utraque vera, & cras vtraque falsa. tunc semper ad istam. sortes currit, est uera. igitur semper ad verum sequitur ista. sortes mouetur sed cras hæc erit sortes mouetur. igitur ad uerum sequitur falsum. Quarto, quia
4 ex falsis sequitur verum. patet in litera. igitur & econuerso: quia quantum uerum opponitur falso: tantum falsum econtra vero. ¶Quinto arguitur, quia ex falsis 5
non potest sequi verum: qa secunda consequentia non valet, in qua stante consimili dispositione & forma præmissarum est reperire terminos in quibus omni & nulli. sed præmissis existentibus falsis est reperire terminos in quibus vniuersalis affirmatiua est vera. & stante eadem dispositione est inuenire alios terminos, in quibus stat vniuersalis negatiua &c. igitur talis dispositio non valet, quia sæpe Aristoteles vtitur ista regula in primo huius. & minor probatur. & sunt termini in quibus omni, omnis lapis est animal omnis homo est lapis. igitur omnis homo est animal. sed termini in quib. nulli sunt arguendo sic. omnis lapis est arbor. omnis homo est lapis. igitur nullus hõ est arbor. ¶Sexto, quia vnũ 6
oppositorum non sequitur ad reliquum quia sicut patet in isto secundo ad idem esse & non esse, non sequitur idem. sed verum & falsum sunt opposita. igitur ad falsum non sequitur uerum. ¶Septimo, quia effectus, positiuus debet depẽdere a cã

posi-

positiua: sed conclusio uera est effectus positiuus præmissarum: & falsum est priuatiuũ: igitur cõclusio uera non sequitur ex falsis. ¶ Cõfirmatur, quia falsum est nõ ens. ut patet. 5. metaph. mõ non ens nullius est cã. ¶ Oppositum arguitur per Arist. in isto secundo. Primo uidendum est, si ex ueris sequitur falsum. Secundo, si econuerso ex falsis sequatur uerum.

QVANTVM ad primũ dico, q difficultas huius dependet ex diffinitionibus antecedentis & cõsequentis ecõuerso. & ideo recolendæ sũt illæ diffinitiones. vnde antecedens est propositio, quam impossibile est esse ueiã consequente nõ existente vera ipsis simul formatis. sed consequens est una propositio, quã impossibile est non esse uerã antecedẽte existẽte uero, ipsis simul formatis: & notabiliter additur ista conditio, ipsis simul formatis qa aliqua est cõsequẽtia bona, in qua possibile est añs esse uerum., & tamen impossibile est consequens esse uerũ. verbi gratia. sequit, omnis propositio est affirmatiua. igitur nulla propositio est negatiua. antecedens possibile est esse uerum: & licet consequens sit impossibile: tamen põt esse uerũ añte & consequẽte simul formatis, impossibile est, q añs sit verum, qñ consequẽs sit falsũ. quia pro quacunque mensura añs est falsum sed consequentia est eo mõ cõpositũ ex añte & cõsequẽte, mediante ista cõiunctione, igiẽ vel si aut alia æquiualente.

¶ Tũc ponũtur cõclusiones. prima est, q ex uero potest sequi falsum, uel ét in plurali, q ex ueris põt sequi falsum. probatur per unam rationem factam ante oppositũ: quia ex ueris sequit falsum. igitur ex ueris põt sequi falsum, & deducatur sicut prius. ¶ Secunda conclusio, q impossibile est ex ueris sequi falsum. probatur. quia ista cõsequentia est bona. añs est uerum. igitur consequẽs est uerum. igitur impossibile est, q añte uero sequatur consequens falsum: cõñtia ualet, probatur añs per diffinitionẽ añtis & consequentis. Et istæ conclusiones non repugnant: qa prima est in sensu diuiso, & secunda in sensu composito: sicut istæ nõ repugnant, albũ põt esse nigrũ: & impossibile est albũ esse nigrũ: qa ambę sũt simul ueræ. ¶ Tertia conclusio, quę seqt ex prædictis diffinitionib. est ista, & pbaẽ su-

ſupra. ꝙ impoſſibile ſequitur quodlibet. probatur. quia quælibet propoſitio impoſſibilis eſt ꝓpoſitio, q̄ impoſſibile eſt eſſe veram. igitur quælibet impoſſibilis eſt propoſitio, q̄ impoſſibile eſt eſſe ueram quolibet alio nõ exiſtente uero. & ꝑ conſequens ad impoſſibile ſequitur qđlibet aliud per prædictas deſcriptiones. ¶ Ex his patet, ꝙ impoſſibile eſt ex ueris ſeq falſum. uerum eſt tñ, ꝙ contra prædictam concluſionẽ poſſunt reduci quaſi omnia ſubiecta inſolubilia, & obligationes quas dimitto propter breuitatem. Et hoc de primo.

QVANTVM ad ſecũdum prima cõcluſio eſt iſta, ꝙ ex falſis poteſt ſequi uerũ. probatur. quia ex impoſſibili ſequitur verum. quia ex ipſo ſequitur quodlibet: ſed qđlibet impoſſibile eſt falſum. igitur ex falſo ſequitur uerum. ¶ Secunda concluſio, ꝙ in barbara & celarẽt ex maiore in toto falſa, & minori vera non poteſt ſequi cõcluſio uera: quia ſi maior ſit in toto falſa, ſua contraria erit vera. igitur ex contraria maiori uera, & minori quæ ẽt eſt uera, ſequitur contraria concluſionis. ¶ Tunc quæro, vtrum illa contraria concluſionis ſit uera uel falſa. ſi uera, & hæc concluſio ponebatur vera. igitur duæ contrariæ erunt ſimul ueræ qđ eſt impoſſibile. ſi falſa. igitur ex præmiſſis ueris ſequitur cõcluſio falſa. qđ eſt impoſſibile, ut probatũ eſt. ¶ Tertia concluſio eſt iſta, ꝙ ex duabus præmiſſis falſis, ſiue in toto ſiue in ꝑte: ſiue ex una falſa, & alia uera, poteſt ſeq concluſio uera in quodlibet modorum trium figurarum: exceptis barbara & celarẽt, in quib. ex maiori tota falſa & minori uera non põt ſeq concluſio uera. & iſtam concluſionẽ probat Ari. exẽplariter in qualibet figura uideatur. ¶ Tunc ad rõnes. Ad primam negatur añs. nã in ſyllogiſmo illo copulatiua facta ex præmiſſis ẽ impoſſibilis, eo ꝙ partes ſuæ ſint incõpoſſibiles: licet quælibet earum per ſe ſit poſſibilis.

¶ Ad ſecundã negatur añs. Ad ꝓbationẽ dico, ꝙ ſi illa copulatiua ſortes currit. & ſortes mouetur. ſumatur ꝓ cõſequẽte condõnali: tũc illa condõnalis eſt falſa. ſed ſi iſta ꝓpoſitio. ſortes mouetur. ſola ſit cõſequẽs: tunc ex illa condõnali nõ ſequitur ꝙ ſor. mouet. ſed ſequitur ex copulatiua facta ex illa condõnali & añte poſito ineſſe. mõ illa

co-

copulatiua eſt contingens, quia ſecunda pars eius eſt contingens. ¶Ad tertiam dictum eſt, quod ſtant ſimul, ex veris poteſt ſequi falsũ. & impoſſibile eſt ex ueris ſequi falſum. ¶ Ad quartam negatur conſequentia, quia licet ſimiliter ſe habeat conuerſio ad oppoſitionem: nõ tamen conuerſio ad conſequentiam. ¶Ad quintam illa conſequentia &c. Dico ꝙ illa regula debet ſic intelligi, quod illa conſequentia non valet, in qua ex præmiſſis exiſtentibus veris eſt reperire terminos, in quibus omni, & in quibus nulli, & ſic illa regula eſt impertinens propoſito de præmiſſis falſis, vel ex altera falſa. Ad ſextam dicitur, quod nõ oĩs propoſitio falſa omni veræ opponitur. ¶Idem etiam in illis, quæ implicant contradictionem ex vno oppoſitorum infertur reliquum, ut ſequitur tantum pater eſt igitur non tantum pater eſt ¶ Ad aliam effectus eſt &c. Dicitur, quod concluſio uera nõ eſt effectus pręmiſſarũ ſed eſt effectus animæ formantis præmiſſas & concluſionem, licet præmiſſæ ſint quodammodo inſtrumenta quib. mediantib. anima deuenit in aſſenſum concluſio nis. Idem dicitur tũc, quòd præmiſſæ falſæ ſunt entia ita poſitiua, ſicut præmiſſæ ueræ. ¶ Ad confirmationẽ falſum eſt non ens; negatur niſi accipiatur valdè impropriè iſte terminus ens pro uero. & iſte terminus non ens pro falſo, quemadmodũ ibidem accipiuntur. Et ſic ſit dictum de iſta queſtione.

Queſt. III.

QVæritur tertio. Vtrum ad vtrumque contradictoriorum, poſſit ſequi idẽ? Arguit quod ſic: qa ad alterum contradictoriorum ſeqnitur aliquod neceſſarium. ut uerbi gratia ſequitur. Deus eſt ſubſtantia, igitur Deus eſt, igitur illud ſequitur ad reliquum per illam regulam. neceſſarium ſequitur ad quodlibet. ¶ Se- 2
cundo, quia in ſyllogiſmo ex oppoſitis ad præmiſſas ſequitur una concluſio. igitur ad utrumque contradictoriorum ſequitur idẽ. antecedens patet in iſto ſecundo, & conſequentia probatur. quia præmiſſæ ſyllogiſmi ex oppoſitis ſunt ad inuicem cõtradictoriæ. ¶ Ter- 3
tio, qa iſta diſiunctiua. ſor. currit, uel ſor. non currit ſequit ad iſtam. ſortes currit.

&

& cũ hoc sequitur ad istam. sortes non currit. igitur ad ambo contradictoria sequitur idem. consequentia tenet: quia istæ contradicunt. antecedens probatur. quia quælibet propositio infert seipsam cũ quacunque alia in una disiunctiua: & hoc gratia formæ.¶ Oppositum arguitur per Arist. in secundo huius. vbi ponit, quod ad idẽ esse & nõ esse, non sequitur idem. modo duarum cõtradictoriarum una significat esse: & alia non esse. igitur ad ambo contradictoria non sequitur idem.¶ In quæstione primo uidebitur generaliter, qualiter vnum sequitur ad reliquum. & secũdo specialiter exponetur regula Aristote. scilicet. quod ad idem esse & non esse, non sequitur idem.

QVANTVM ad primũ notandum, quod consequens pōt sequi ad antecedens: vel formaliter uel simpliciter, vel ut nũc solũ. tũc dicit seq formaliter, quãdo in omnibus terminis est bona consequẽtia retenta consimili forma arguẽdi, quantũcũq; termini mutarent, & uocantur termini subiecta, & pdicata propositionum: qa pręter subiecta & pdicata oĩa alia dicuntur pertinere ad formã arguendi vt copula coniũctionis, syncathegoremata, ordo & numerus propõnum & terminorũ, vt dictum fuit super primum. ¶ Sed tunc dicit aliqd sequi simpliciter quando est necessaria consequẽtia antecedentis ad consequẽs in aliqb. terminis: licet non ualeat in oĩbus terminis, retenta consimili forma arguendi, & qñ p mediũ necessariũ hmõi cõsñtia pōt fieri euidens & formalis, & sic ista consequẽtia est bona. hõ currit igit aĩal currit, qa fit formalis p istud mediũ. oĩs hõ est aĩal arguendo in Disamis.¶ Sed tũc dicit consequẽtia seq, vt nũc solũ: qñ medium p qd cõsequentia fit euidẽs non est necessariũ. sed contingẽs.¶ Tũc ponunt conclusiones quę sequuntur ex prædicta distinctione. Prima est, q ad quãlibet propositionem quæ manifestè implicat cõtradictionem sequitur formaliter quælibet alia, sicut sequitur. sortes currit, & sortes non currit igitur tu es romæ. probatur. qa ad dictam copulatiuam sequitur quælibet eius pars gratia formę, tunc reseruata ista parte, sortes non currit, arguatur ex alia sic. sortes currit. igit sortes currit. uel tu es romę. quia quælibet

libet propositio infert seipsam formaliter cum qualibet alia in vna disiunctiua: & vltra sequitur: sortes currit, vel tu es romæ. sed sortes non currit, vt reseruatum fuit. igitur tu es romæ quod fuit probatum per illam regulam ex disiunctiua cum contradictoria vnius partis ad reliquam partem est bona consequentia. ¶ Secunda conclusio ad qđ libet impossibile sequitur quælibet alia propositio nõ formaliter: sed simpliciter tantum: probatur, quia per sumptionem vnius propositionis necessariæ efficitur consequentia formalis s. sumendo contradictoriam illius impossibilis, quæ est necessaria. tunc. n. ex illis constituitur copulatiua implicans contradictionem formaliter. ad quã formaliter sequitur quodlibet aliud ꝑ primam conclusionem. Et ꝑ eundẽ modũ ꝓbat, ꝙ ad quãlibet ꝓpõnẽ falsã seq. tur ḡlibet alia bona cõña, vt nũc: qa sũpta ꝓpõne falsa: vt tu curris. ad ipsã sequitur qđlibet aliud vt nũc: qa ꝑ assũptionẽ medij cõtingẽtis. s. sui cõtradictorij: vt tu nõ curris, efficit cõsequẽtia formalis ad quodlibet aliud ꝑ primã cõclusionem. ¶ Ex istis sequitur illa regula, qđ necessariũ sequitur ad qđlibet: quia quælibet propositio sequitur ad impossibile. igitur ad cuiuslibet propositionis oppositam. sequitur opposita impossibilis, quæ est necessaria. & cum quælibet propositio sit alicui opposita: sequitur, qđ ad quamlibet propositionem sequitur oppositum impossibilis. scilicet. necessarium. ¶. Secũdo sequitur, quod quodlibet verum sequitur ad quamlibet propositionem, vel simpliciter, vel vt nunc: quia si illud verum sit necessarium: tunc est consequentia simplex: sed si sit contingens: tunc est consequentia, vt nunc solum. ꝓbatur. quia ad falsum sequitur quodlibet saltem vt nunc: vt probatum est: igitur ad cuiuslibet oppositam sequitur opposita falsi scilicet verum. & cum quælibet propositio sit alteri opposita sequit̃ qđ ad quanlibet propositionẽ sequitur verum, per illam regulam, quando ad antecedens sequitur consequẽs ad oppositum consequentis sequitur oppositum antecedentis. ista sunt præmissa propter ea quæ sequentur. Et hoc de primo.

Quan-

QVANTVM ad secūdū, prima conclusio est, quod ad utrumque, contradictoriorum bene sequitur idem cōsequentia simplici, vel consequentia vt nunc. probatur primo de consequentia simplici, quod ad aliquam propositionem necessariam sequitur aliqua alia: ut sua æquipollens, uel aliqua huiusmodi:& illa eadem sequitur ad suā cōtradictoriā; qa sua cōtradictoria est impossibilis, mō ad impossibile seqt̄ quodlibet; ut ꝓbatū est. ¶ Secundo patet de cōsequētia ut nunc, quia ad quodlibet uerum sequitur aliqua propositio. s. uel idem uerū, uel sibi æquipollens. & illud idem sequitur ad suum cōtradictorium, quia ad falsum sequitur qnodlibel saltem. ut nunc igitur. ¶ Secunda conclusio, quod ad utrūque contradictoriorum sequitur idem formaliter, ubi consequens est disiunctiua facta ex duabus contradictorijs. ut ista. sortes currit. uel sortes nòn currit. probatur, quia ad contradictoriā talis disiunctiuæ sequitur quodlibet gratia formæ. igitur ad contradictoriam talis disiunctiuæ sequunt̄ ambo contradictoria. cōsequentia tenet ex primo articulo igitur ad ambo contradictoria sequitur formaliter illa disiunctiua. verbi gratia. contradictoria illius disiunctiuæ est ista Sor. non currit ad quam formaliter sequitur, quod tu es romæ & etiam quod tu nō es romæ. vt probatum fuit. igitur ad oppositum consequentis. s. istius tu es romæ sequitur oppositum antecedentis. s. prædicta disiunctiua. & cum hoc ad oppositum alterius consequentis sequetur eadem disiunctiua. igitur cū illæ sint oppositæ, sequitur quod ad ambo opposita sequitur idem. s. vbi consequens est disiunctiua facta ex duabus contradictorijs. ¶ Tertia conclusio est ista. quod ad ambo contradictoria sequitur idem formaliter. si altera pars cōtradictoriarum implicet manifeste contradictionem. ꝓbatur: quia ad illam contradictoriarum, quæ non implicat cōtradictioné, aliquid seqt̄ formaliter. s. ipsamet: uel sibi æquipollens conuertens. & illa eadem sequitur ad aliam partem. quia alia ꝑs īplicat manifestè cōtradictonē. & ad talē sequit̄ quodlibet gratia formæ, vt probatū fuit pri⁹ igit̄. ¶ Quarta cōclusio est, qđ istis duabus

bus conditionibus circũſcriptis nunquam ad vtrumque cõtradictoriorum ſequitur idem formaliter. igitur vna contradictio eſt, quod conſequens non ſit vna diſiunctiua compoſita ex cõtradictõrijs. ¶ Secunda, quod neutra pars contradictoriarum implicet contradictionem, & ideo in ſimplicibus cathegoricis regula eſt vniuerſaliter vera. probatur, ſi ad ambo contradictoria ſequitur idem, tunc ad vnum contradictoriorum ſequeretur reliquum, conſequens eſt falſum in ſimplicibus cathegoricis non implicantibus contradictionem: vt dictum eſt quia non ſequitur. Deus eſt. igitur Deus non eſt. nec ad negatiuam ſequitur affirmatiua, quia non ſequitur, antichriſtus non eſt. igitur antichriſtus eſt, quia vtrobique antecedens eſt verum, & cõſequens falſum, ſed conſequentia probatur, quia ſi ad a. eſſe album ſequitur. b. eſſe magnum, tunc ad oppoſitum conſequentis. ſ. b. nõ eſt magnum, ſequitur oppoſitũ añtis. ſ. a. non eſt album, ad quam propoſitionem aduerſarij ſequitur quod. b. eſt magnum, igitur de primo ad vltimum, ſequitur. b. non eſt magnũ. igitur. b. eſt magnũ, quod erat probandum. ¶ Sic patet, q̧ illa regula. ſ. ad idẽ eſſe & non eſſe non ſequitur idem, intelligitur ſolum in ſimplicibus cathegoricis, & de conſequentia formali, quia conſequentia materiali vel vt nunc idem ſequitur ad vtrumq; contradictoriorum, ſimiliter ſi altera pars cõtradictoriarum implicet contradictionem, vel etiam conſequens ſit diſiũctiua cõpoſita ex contradictorijs, regula non eſt vera, & hoc de ſecundo. ¶ Rationes ſunt ſolutæ per concluſiones. Et ſic ſit dictum ad quęſtionem.

Quæſt. IIII.

QVæritur, quarto, vtrũ ſyllogiſmus circularis ſit bonus ſyllogiſm⁹. ¶ Arguitur primo, q̧ non ſic oĩs bonus ſyllogiſm⁹ eſt grã alicuius finis, ſed iſte nõ eſt grã alicuius finis. igĩ iſte ſyllogiſmus circularis nõ ẽ bonus ſyllogiſm⁹, maior patet inducẽdo tã ĩ ſyllogiſmis demrãtiuis, q̃ dialecticis, & minor patet. primo non eſt grã ſciæ, quia circulo non cõtingit demonſtrare, patet primo poſteriorũ, nec grã opinionis, quia opinio non gñatur niſi ex notioribus, modo ſyllogiſmus circularis nõ ſit ex notiorib. q̃a in ipſo ſunt duo ſyllogiſmi, quorum ſcilicet

licet vnus sit ex magis notis, reliquus erit ex minus notis. ¶ Secundo ille non est
2 syllogismus, qui nõ est vnus syllogismus, sed syllogismus circularis non est vnus syllogismus. igitur maior patet, quia primo elenchorũ dicitur, quod eadem est diffinitio propositionis, & uni⁹ propositionis, & per consequens syllogismi, & unius syllogismi, & minor patet, quia syllogismus circularis est ad minus duo syllogismi.
3 Tertio, omnis bonus syllogismus tenet gratia formæ, vt patet primo huius, sed syllogismus circularis non tenet gratia formæ, quia solum tenet in terminis conuertibilibus, vt dicit Arist. in isto secundo. ¶ Quarto
4 iste syllogismus non est bonus, in quo semper committitur fallacia, sed hoc fit in syllogismo circulari scilicet petitionis principij. igitur. ¶ Oppositum arguitur per Aristot. in isto secundo.

NOTANDVM, quod syllogismus vocatur circularis non absolutè: sed in habitudine ad aliquem priorem syllogismũ, eo quod reuertitur ad aliquam præmissam, vnde prior syllogismus processit, & dicit circularis ad similitudinem motus circularis, qui fit reuertendo ad illud, unde uenit mobile.

SECVNDO notandum, quod syllogismus circularis potest fieri ex omnibus terminis, dum tamen non attendatur an præmissæ sint veræ vel falsæ: quia hoc attento, quod præmissæ debeant esse ueræ non fit syllogismus circularis, nisi ex terminis conuertibilibus, ut dicit Aristoteles.

TERTIO notandum, quod syllogismus circularis sic diffinitur, syllogizare circulariter est ex conclusione, & conuersa unius præmissarũ inferre aliam præmissam.

¶ Sed dubitatur, an syllogismus circularis probat præmissam, quam infert? Respondetur, quod possibile ẽ quod sic, multipliciter. ¶ Primo, supposito, quod prior syllogismus fuisset ex minus notis ad cõclusionem notiorem: tunc syllogismus circularis ad pręmissam minus notam erit ex notioribus: & per consequens probat cõclusionem.

¶ Secundo, quia possibile est quod primus syllogismus sit ex notioribus simpliciter, & quod secundus syllogismus, qui uocatur circularis sit ex notioribus

ali-

alicui, vt forte propter aliquam rationem, uel propter consuetudinem, uel auctoritatem, uel aliud huiusmodi. ¶Tertio quia possibile est, quod primus syllogismus demonstret esse causarum per effectus posteriores, & quod secundus demõstret causas effectus a priori & sic uterque syllogismus erit probatiuus, licet diuersimodè, quia secundus syllogismus demonstrabit propter quid, & primus, quia, & istum modum demonstrãdi declarat Commentator in octauo physicorum.

TVNC ponuntur conclusiones prima est, quod is syllogismus circularis est bonus syllogismus, probatur, quia est oratio in qua quibusdã positis. &c. per diffinitionem syllogismi. ¶ Secunda conclusio, quod syllogismus circularis tenet gratia formæ, probatur, quia omnis modus alicuius figuræ tenet gratia formæ, ut declaratur in primo huius, sed syllogismus circularis fit in aliquo modo alicuius trium figurarũ. igitur syllogismus circularis tenet gratia formæ. ¶Et nota, quod in nulla figurarum potest syllogizari circulariter, nisi altera præmissarum prioris syllogismi conuertetur. ¶Dubitatur vtrum in qualibet triũ figurarum quælibet præmissa possit syllogizari circulariter? ¶ Respondetur quod non primo, quia in modis particularibus præmissa vniuersalis non potest syllogizari circulariter. ¶Secundo, quod in modis negatiuis præmissa affirmatiua nõ potest syllogizari circulariter gratia formæ, quod probatur, quia nunquam sequitur affirmatiua syllogisticè, & gratia formæ. nisi ex ambabus affirmatiuis, sed ad syllogizandũ præmissam affirmatiuam in modo negato, ambę pręmissæ erũt negatiuæ uel saltem altera earum. igitur ex ipsis nõ põt inferri conclusio affirmatiua. Sed tunc est difficultas: quia Arist. docet syllogizare præmissam affirmatiuam in modo negato. uerbi gratia. sit prius syllogismus iste nullum. b. est. a. omne c. est. b. igitur nullum. c. est. a. qa conuertitur maior .i. ista. nullum. b. est. a. in istam cui nulli inest. a. huic omni inest b. sed nullum c. est. a. ut dicit conclusio. igitur omne c. est b. quæ fuerat minor inferenda.

¶ Ad istud respondetur ponendo duas conclusiones

Prima

Prima est, quod dicta conuersio, quàm facit Arist. non est consequentia formalis. scilicet ista Nullum. b. est. b. igitur cui nulli inest. a. huic omni inest. b. quia non sequitur. Nullum animal est planta: igitur cui nulli inest planta. huic omni inest animal: quia nulli lapidi inest planta: & propter hoc tamen nõ sequitur quod omnis homo sit animal. ¶Secunda conclusio est ista, quod hic consequentia non est formalis. Cui nulli inest. b. huic omni inest. a. sed nullum. c. est. a. igitur omne. c. est. b. qũia patet instantia arguendo sic. Cui nulli inest substantia. huic omni inest accidens. sed nulla chimera est substantia. igitur omnis chimera est accidẽs. pręmisse sunt verę, & conclusio falsa. igitur consequentia non valet. ¶Et ideo dico, quod Aristo. non intendit, quod in modo negato præmissa affirmatiua possit syllogizari circulariter gratia formæ. sed vult, quod bene possit syllogizari suppositis quibusdam conditionibus. ¶Prima conditio est, quod termini præmissæ negatiuæ sint negatiuæ conuertibilis: ita quod de quolibet dicatur alter illorum terminorum, & de nullo amba simul: aliter illa conuersio, quã facit Arist. non valeret. vnde isti termini substantia accidens, sic sunt negatiuæ conuertibilis: similiter omnes termini contradictorij: sicut homo non homo: Ideo bene sequitur. Nullus homo est non homo. igitur cui nulli inest non homo. huic omni inest homo. sed sic non est de istis terminis animal planta homo, de quibus data fuit instantia. ¶Secunda conditio est, quod omnes termini ex quibus arguitur ad inferendum præmissam affirmatiuam supponant pro aliquo. quia si aliquis terminorum pro nullo supponeret: tunc consequentia quam facit Aristo. non valeret: ut patet per secundam conclusionem. & causa huius est: quia negatiua de prædicato finito non potest mutari in affirmatiuam de prædicato infinito, nisi supposita constantia terminorum. moda iste syllogismus, quem facit Aristot. ęquipollet isti, omne nõ b. est. a. nullum. c. est. a. igitur omne. c. est. b. quia si minor mutetur in affirmatiuam de prædicato infinito. tunc est euidens syllogismus, arguendo sic. omne non. a. est. b. omne. c. est. non. a. igitur

omne

omne. c. eſt. b. Et ſic patet qualiter, & ex quibus terminis, & ad quē finem fiat ſyllogiſmus circularis. ¶ Tunc ad rationes. ad primam dictum eſt in dubitatione ante concluſiones. ¶Ad ſecundā dicitur, quod ſyllogiſmus circularis eſt vnus ſyllogiſmus: licet præſupponat aliū in habitudine, ad quam circulariter uocatur. ¶Ad tertiam, dicitur, quod ſyllogiſmus circularis tenet gratia formæ: quia iſte modus in quo fit tenet in omnibus terminis.

¶ Ad quartam dicitur, quod ibi non ſit petitio principij. quia poſſibile eſt, quod vterque ſyllogiſmus fiat ex notioribus, licet diuerſimodè vnus. ſcilicet propter quid, & alter quia: vt dictum fuit prius. Et ſic ſit dictum ad quæſitum.

Quæſt. V.

QVæritur quinto. Vtrū ſyllogiſmus conuerſiuus differat à ſyllogiſmo ad impoſſibile? Arguitur primo, quod non: quia utrobique arguitur ex oppoſito concluſionis. ¶Secundo, quia barocho & brocardo dicuntur reduci ad primam figuram per impoſſibile, & tamen reducuntur per ſyllogiſmum conuerſiuum: quia arguitur ex oppoſito concluſionis cum vna præmiſſarum ad oppoſitum alterius præmiſſæ, & hoc eſt ſyllogizare conuerſiuè. igitur &c. ¶Oppoſitum arguitur per Ariſtot. in iſto ſecundo, quia de iſtis ſyllogiſmis determinat tanquam de diuerſis poteſtatibus ſyllogiſmi. ¶In quæſtione primo videbitur, vnde ſyllogiſmus dicatur conuerſiuus, & qualiter fiat. Secundo, quid ſit ſyllogiſmus ad impoſſibile. Tertio, qualiter conueniunt adinuicem. Et quarto qualiter differunt.

QVANTVM ad primum, notandum, quod conuerſio quandoque attribuitur terminis. & hoc dupliciter. Vno modo ſicut dicimus, q̄d iſti termini homo & riſibile conuertuntur: eo quod de quocunque dicitur vnus, & alter. Alio modo dicuntur termini conuertibiles: eo quod quilibet illorum dicatur de ſubiecto cū additione alterius in obliquo. & ſic dicitur in prædicamentis, quod relatiua dicuntur ad conuertentiam. ¶ Tertio modo attribuitur conuerſio propoſitionibus: vt ſecundum tranſpoſitionem terminorum, vel ſecundum oppoſitionem qualitatis. ¶Quarto modo attribui-

tribuitur conuersiuo syllogismis, prout facto aliquo syllogismo arguitur ex opposito suæ conclusionis cum vna suarum præmissarum ad reliquam præmissã & sic dicit scd̃s syllogismus cõuersiuus prioris. & diffinit sic. Syllogismus cõuersiuus est ex opposito cõclusionis prioris syllogismi, & vna præmissarũ inferre oppositũ alterius præmissę. Ex quo sequit, qđ syllogismus nõ dicatur cõuersiuus absolutè: sed in habitudine ad syllogismũ p̃cedenté, qué conuertit. ¶ Secundo notandũ, ꝙ quilibet syllogismus in quacunq; figura fiat põt cõuerti: qa semꝑ ex contradictoria cõclusionis, & vna præmissarũ infert oppositũ alterius præmissæ. Itẽ si cõclusio sit vniuersalis adhuc ex contrario cõclusionis & vna prę missarum põt inferri contraria alterius præmissæ. sed si conclusio sit particularis, tũc non habet contrariam, sed subcontrariam. & ideo non oportet: quod ex subcontraria cõclusionis & vna præmissarũ inferatur oppositũ alterius premissę. Et sic patet qd sit syllogismus conuersiuus: & vnde dicatur syllogismus conuersiuus: & quibus modis fiat. Et hoc de primo.

QVANTVM ad secũdum, notandum, qđ syllogismus ad impossibile dicitur, qñ ex opposito cõclusionis probandæ cũ manifestè vero coassumpto inferi manifestè falsum. Ex quo falso cõcluso fit regressus ad interimendam falsitaté vnius præmissarum: ꝑꝑ hoc ꝙ ex veris nõ põt sequi falsum, & quia propositio sumpta cum opposito conclusionis probandę erat manifestè vera, ideo ipsa non põt interimi tanquam falsa. sed interimetur opposita cõclusionis probandę: & ꝑ consequens conclusio probanda concludetur esse vera. uerbi gratia. si opponens intendat probare istam cõclusionem. omnis homo est risibilis. & respondens neget istam, tũc detur sua opposita. scilicet. quidam homo non est risibilis. tunc addatur istud manifestè verum & necessariũ, omne animal rationale est risibile & arguatur sic in baracho. omne animal rationale est risibile: quidam hõ nõ est risibilis. igitur quidam homo non est rationalis. conclusio est impossibilis. igitur aliqua præmissarum & non maior: quia maior est manifestè necessaria. igitur minor quæ fuit opposita conclusionis probandæ & per consequens conclusio probanda

ſcilicet omnis hõ eſt riſibilis, erat neceſſaria. ¶Secũdo notandum q́ iſte ſyllogismus quandoq; vocat̃ de impoſſibile: qńque impoſſibile, ſed hoc eſt ſecundũ diuerſas rationes, quia ea ratione qua infert concluſionẽ impoſſibilem vocatur ad impoſſibile, ſed ea rõne, qua vna p̃miſſarũ quam aſſumit eſt impoſſibilis, vocatur p̱ impoſſibile. Item iſte ſyllogiſmus qńque põt vocari per falſum quando neutra præmiſſarum eſt impoſſibilis, ſed altera ſit falſa, & qńque ad falſum ex eo q́ cõcludit concluſionẽ falſam q̃ non eſt impoſſibilis. Et ſic patet qd eſt ſyllogiſmus ad impoſſibile, & quare ſic vocatur. Et hoc de ſecundo.

DE TERTIO dico, q́ ſyllogiſmus cõuerſiuus, & ſyllogiſmus ad impoſſibile cõueniũt, q́ in omni figura & omni mõ in qbus põt fieri ſyllogiſmus conuerſiuus, põt etiã fieri ſyllogiſmus ad impoſſibile & ecõuerſo, & ex eiſdẽ terminis. ¶Secundo conueniunt in hoc, quod vterque ſyllogizat ex oppoſito alicuius concluſionis. Nã ſyllogiſmus conuerſiuus ſyllogizat ex oppoſito cõcluſionis prioris ſyllogiſmi. ſed ſyllogiſm⁹ ad impoſſibile ſyllogizat ex oppoſito cõcluſionis, quã opponẽs intẽdit principaliter probare. Et ideo dicit Ariſt. q́ ſyllogiſmus conuerſiuus eſt ſimilis ſyllogimo ad impoſſibile, licet ab inuicem differant. Et hoc de tertio.

QVARTO dico, qđ iſti ſyllogiſmi differunt. Primo, q͂a ſyllogiſmus cõuerſiuus præſupponit aliũ ſyllogiſmum, quẽ dicitur conuertere. ſ. ex cuius concluſionis oppoſito cũ vna præmiſſarum infert oppoſitum alterius præmiſſe, ſed ſyllogiſmus ad impoſſibile non præſupponit aliquem ſyllogiſmũ priorem, ſed ſolũ præſupponit vnam p̱poſitionẽ, cuius probatio intenditur, & ex cuius oppoſita aliquo manifeſte vero infertur manifeſtè falsũ. ¶Secundo differunt, quia ſyllogiſmus conuerſiuus põt eſſe ex ambabus præmiſſis veris ad cõcluſionem veram. vt ſi prior ſyllogiſmus fuiſſet ab vna pręmiſſa falſa ad concluſionẽ falſam. ¶Item ſyllogiſmus conuerſiuus põt eſſe ex ambabus pręmiſſis falſis. ſed ſyllogiſmus ad impoſſibile nõ pot eſt eſſe, niſi ex altera præmiſſa vera, & altera falſa: quia falſitas præmiſſarum debet interimi per falſitatem concluſionis. ¶Tertio differunt: quia ſyllogiſmus ad impoſſibile ſe habet in ma-

minꝰ, quā syllogismus cōuersiuus. qa omnis syllogismus de fact. pōt dici syllogismꝰ conuersiuus, supposito, qđ sit vnus alter syllogismus factus ex opposita suæ conclusionis. & vna præmissarū ad aliam ꝑmissam: sed non oīs syllogismus pōt dici syllogismus ad impossibile: qa syllogismus demrātiuus ostensiuus non dicit ad impossibile. ¶Quarto differunt ex parte finis, ad quos isti syllogismi ordināt: quia syllogismus ad impossibile ordinatur finaliter ad probandū conclusionem, q̄ principaliter intenditur: sed syllogismus cōuersiuus nō ordinat ad probandum conclusionem, sed aliū syllogismum: quia si duo syllogismi conuersiuè se habeant, quorum vnus formæ euidentioris sit, quam alter: vt puta quia sit in prima figura, & alter in s[e]c[un]da vel in tertia, tunc ꝑ illū syllogismum q est formæ euidentioris cōcludimus aliū syllogismum esse bonum per illā regulā, illa consequētia est bona, ex cuius opposito cōsequentis sequitur oppositū antecedētis. ¶Et ideo dato, ꝙ idē syllogismus sit cōuersiuus & ad impossibile, hoc tñ est sc[un]d[u]m diuersas rōnes. qa dr̄ ad impossibile inquātū ad præmissam impossibilē infert cōclusionē impossibilē a qua fit regressus ad interimendū pręmissam possibilē sed dicitur conuersiuus in habitudine ad syllogismum præcedentem. quem dicit cōuertere. & patet qd sint isti syllogismi, qūo conueniunt, & qualiter ab inuicem differunt. ¶Ad rationes. ad primā dico. quod licet vterque sumat oppositum conclusionis, hoc tamē est diuersimodè. quia syllogismus conuersiuus arguit ex opposito conclusionis syllogismi præcedentis, sed syllogismus ad impossibile arguit ex opposito conclusionis probandæ non pręsupponendo syllogismū præcedentē. ¶Ad secundam dico, quod barocho & brocardo reducuntur per syllogismum conuersiuum, & non ꝑ syllogismum ad impossibile, tamen sic uocatur ꝓpter conuenientiam istorum syllogismorum adinuicem. Et sic patet quid sit de ista quæst.

Quæstio. VI.

QVæritur sexto. vtrum syllogismus ex oppositis sit bonus syllogismus. Arguitur primo, quod non omnis bonus syllogismus sit gratia alicuius finis. iste non est huiōi: igit &c. maior patet: qa natura nihil

facit

facit fruſtra. ut patet primo cęli: & tertio de anima. ita nec etiã ars facit aliqd fruſtra. quia ars imitať naturã quantũ põt.z.phyſ.& minor patet: quia non apparet ad qđ deſeruiat: ex quo ſp eſt ad concluſionẽ falſam ſine regreſſu ad aliam præmiſſarum: ut patet ſecũdo huius.
2 ¶ Secundo, qa oĩs bonus ſyllogiſmus fit ex tribus terminis ad minus. ut ꝓbatum eſt prĩo huius. ſed ſyllogiſmus ex oppoſitis non poteſt fieri ex tribus terminis. quia nũquam præmiſſæ eſſent oppoſitæ: niſi ꝑticiparent utroque termino. & tamen ſi fierent ex tribus terminĩs, non ꝑticiparent utroque termino. igitur &c.
3 ¶ Tertio, quia vel fieret ĩ prima figura, uel in ſecunda, uel in tertia, non in prĩa: ut dicit Ariſt. nec in ſecunda: aut in tertia: quia iſtę figurę hñt reduci ad primã. igitur ſi non poſſet fieri ſyllogiſmus ex oppoſitis in prima. igitur ſequitur quod nec etã in alijs. ¶ Oppoſitũ arguitur per Ariſt. in iſto ſecundo, q determinat de ſyllogiſmis ex oppoſitis tanquã de una ꝑtãte ſyllogiſmorũ. Prĩo videbiť qd ſit ſyllogiſmus ex oppoſitis. Scđo quæ ſit eius utilitas. Tertio qũo: & in quibus figuris fiat.

DE PRIMO nota, quod ſyllogiſmus ex oppoſitis uocatur iſte, cuius præmiſſæ ſunt adinuicem cõtrarię uel cõtradictoriæ: ſcđm affirmationem & negationem, arguendo ſic. Oĩs diſciplina eſt ſtudioſa. igitur nulla diſciplina eſt diſciplina. In iſto ſyllogiſmo præmiſſæ opponuntur cõtrarię ſcđm affirmationem & negationẽ. & ſi minor quæ ſumitur uniuerſalis ſumereť ꝑticularis, iam opponerentur contradictoriè. ¶ Ex iſta diffinitione ſequitur primo, ꝙ nũquam põt eſſe affirmatiuus ſyllogiſmus ex oppoſitis. ſ. ad cõcluſionẽ affirmatiuã: quia cõcluſio affirmatiua nõ põt inferri niſi ex duabus affirmatiuis: & duæ affirmatiuæ nõ opponũtur cõtrariè: nec cõtradictoriè. ¶ Scđo ſequiť tur, qđ ſi p̃miſſæ opponanť ſub contrariè tãtũ, quod tũc nõ eſt ſyllogiſmus ex oppoſitis. ꝓbať. quia iam ambæ præmiſſæ eſſent particulares, etiã ex puris particularibus, nihil ſequitur. ¶ Item ſub contrariæ non opponuntur ſecundum veritatem: quia ambæ poſſunt ſimul eſſe veræ. ¶ Tertio ſequitur, quod nunquam in prima figura poteſt fieri ſyllogiſmus ex oppoſitis proba-

tur. quia nunquam sunt præmissæ oppositæ nisi idem subijciatur in utraque. & idem prædicetur in utraq; modo in prima figura illud quod subijcitur in vna prædicatur in alia. Verum est tamen, quod in prima figura præmissę possunt esse oppositæ uirtualiter: licet non formaliter: & expresse. uerbi gratia. Nullum studiosũ est disciplina. omnis disciplina est studiosa. igitur nulla disciplina est disciplina.

¶ Quarto sequit, q̃ ex oppositis prædicatis propriè non fit syllogismus ex oppositis, cuiusmodi sunt ista prædicata bonum & malum. quia falsa prædicata non opponuntur secũdum affirmationem & negationem. Et hoc de primo.

QVANTVM ad secũdũ q̃ ista p̃tãs est modicæ utilitatis. vnde primo nõ ualet ad probãdum conclusioné, quę infertur. quia illa semper est falsa: vt dicit Arist. in isto secundo. attamen istud dictum debet moderari in ista cõditione. quod termini cõclusionis pro aliquo supponant. verbi gratia omnis chimera est hõ. nulla chimera est homo. igitur nulla chimera est chimera. ista est cõclusio syllogismi ex oppositis, quę tamẽ est uera: quia eius contradictoria est propositio affirmatiua, cuius neuter terminus pro aliquo supponit, & quælibet talis est falsa. ¶ Secundo, iste syllogismus non valet ad interimendam aliquam pręmissarum per modum syllogismi ad impossibile: quia ex quo præmissæ sunt oppositæ notius est alteram præmissarum esse falsam, quam notum conclusionem esse falsam. Et 16 si ex falsitate conclusionis interimeretur aliqua præmissa, eẽt petitio principij. ¶ Tertio dico, q᷑ iste syllogismus valet ad cõcludẽdum aliquam cõclusionẽ esse falsam. verbi gratia per istum modum hæc propositio potest esse conclusio syllogismi ex oppositis. igit̃ hæc ꝓpõ est falsa: quia si probetur antecedens, consequẽtia est bona, supposito, quod termini illius propositionis ꝓ aliquo supponant. ¶ Quarto ualet iste syllogismus principaliter, quod si respondens sophista cõcesserit vnã præmissam, & inde opponens per aliquas rationes ꝓbet pręmissam oppositam, uirtute quarum rationum respondens concedat illam pręmissam oppositam ita quod respondens non re

putet

putet inconueniens illas præmissas oppositas separatim concedere: tunc ualet syllogismus ex oppositis ad arguendum ex illis premissis oppositis cōcessis [ad concludendum ex illis præmissis oppositis cōcessis] ad conclusionem, in qua idem negatur de seipso: ut per hoc forte respondens appareat magis manifestè redargutus, quam concedendo præmissas oppositas separatim. Et hoc de secundo.

QVANTVM ad tertiū patuit prius, quod non potest fieri in prima figura. ¶ Ideo prima conclusio est ista, q syllogismus ex oppositis potest fieri in secunda figura. probatur: quia in secunda figura præmissæ participant utroque termino scd'm eundem ordinem, ita quod una sit affirmatiua, & alia negatiua, & quod altera sit vniuersalis. igit in scd'a figura pōt fieri syllogismus ex oppositis. consequentia tenet per diffinitionem syllogismi ex oppositis: & antecedens appet arguendo sic in exemplo. nulla disciplina est studiosa, omnis disciplina est studiosa. igitur nulla disciplina est disciplina. ¶ Secunda conclusio, quod syllogismus ex oppositis potest fieri in secunda figura maiore exñte particulari: qui modus non ualeret, si essent tres termini abinuicē distincti. v. g. quædam disciplina non est studiosa, oīs disciplina est studiosa. igitur quædā disciplina non est disciplina. & ꝓbatur. quia transponendo præmissas fit barocho. ¶ Tertia conclusio, qd' in tertia figura pōt fieri syllogismus ex oppositis. ꝓbat sicut prius. quia in tertia figura præmissæ possunt esse oppositæ secundum affirmationem & negationem. v.g. nulla disciplina est studiosa. quædam disciplina est studiosa. igit quoddā studiosū non est studiosum. & sic qd' in syllogismo ex oppositis non cognoscitur figura, nisi per conclusionem, quia in præmissis idem subijcitur in utraque & prædicatur in utraque. ¶ Quarta conclusio, quod minore negatiua pōt fieri syllogismus ex oppositis in tertia figura qui tū non ualent, si essent tres termini specie distincti. probatur exemplificando. omnis disciplina est studiosa quædam disciplina non est studiosa. igitur quoddā studiosum non est studiosum: quia transpositis præmissis fit brocardo. ¶ Item arguendo

do quædã disciplina est studiosa.nulla disciplina est studiosa. igitur quoddam studiosum non est studiosum. quia transpositis præmissis fit ferison. Et sic patet, quid sit syllogismus ex oppositis ad quem finem ordinatur. qualiter fiat. in quibus figuris.¶ Ad rationes.Ad primã dico, ꝙ ordinatur gratia alicuius finis .s. ad manifestius redarguendum sophistam respondentem, & cum hoc ad inferendum aliquam cõclusionem, quæ ex hoc qđ infertur per syllogismũ ex oppositis: potest inferri esse falsa. ¶ Ad secundam dico, ꝙ licet in syllogismo ex oppositis ponantur duo termini: & non plures: attamen vno istorum vtimur.s. in maiori pro maiori extremitate, & in minori pro minori extremitate.¶Ad tertiã dico, ꝙ fit in secunda & tertia figura, & non in prima. & ista consequentia, videlicet secunda & tertia figura reducuntur ad primam.igitur si in secunda & tertia figuris fiet syllogismus ex oppositis etiam fiet in prima: quia secunda & tertia figura reducuntur ad primam. nisi ꝑ conuersionem: aut per impossibile, & quocunq; modo fiant præmissæ, quę prius erant oppositæ formaliter, iam non erunt opposite formaliter, & quia non participabunt vtroque termino secundum eundem ordinem, immo ordine conuerso. Et sic patet quid sit dicendum ad quæsitum.

Quæst. VII.

QVæritur septimo. Vtrum petitio principij peccet contra syllogismũ simpliciter? Arguitur ꝙ sic, quia omnes loci sophistici peccant contra syllogismum ex eo, quod immodificati. patet primo elen.sed syllogismus simpliciter exigit modum. igitur quilibet sophisticus peccat contra syllogismum.sed petitio principij est locus sophisticus. ut patet eodẽ primo elen.igitur petitio principii peccat contra syllogismum simpliciter. ¶ Secundo nisi petitio principij peccaret contra syllogismũ simpliciter: tunc determinare de petitione principij non spectaret ad istum librum. consequens est falsum:ut patet per Arist.quia de illo qđ solum potest contra syllogismum dialecticum uel demonstratiuum pertinet determinare ad librum topic. vel ad librum poste.¶ Tertio

tio

3 tio in syllogismo simpliciter debet inferri conclusio alia a præmissis. igitur contra syllogismum simpliciter peccat petitio principij· consequentia tenet. quia in petitione principij infert idem per idem:& antecedens probatur per diffinitionem syllogismi, in qua dicitur illud ab his quę posita sunt de necessitate accidit.

4 ¶ Quarto, nulla petitio principij est argumentatio: sed omnis syllogismus est argumentum. igitur nullus syllogismus est petitio principij.maior patet.quia argumentum est ratio rei dubiæ faciens fidem. & tamē vbi est petitio principij non fit fides de re dubia: & minor patet.quia argumentum diuiditur in syllogismum.in ductionem. enthymema. & exemplum.

5 ¶ Quinto contra syllogismū dialecticum peccat petitio principij sed omnis syllogismus dialecticus est syllogismus. igitur contra syllogismum simpliciter.peccat petitio principij. qa quod simpliciter dico,sine addito dico,secundo topic. ¶ Oppositum arguitur: quia petitio principij potest fieri in bono modo:& bona figura.igitur petitio principij nō peccat contra syllogismum simpliciter.consequentia tenet. quia non fit argumentatio in debito modo & figura, nisi sit syllogismus. & antecedens apparet. quia in barbara fit bene petitio principij. ¶ Secundo, quia petitio principij non peccat contra syllogismum, nisi ea ratione, qua non probat suā conclusionem. sed nō est de ratione syllogismi ꝓbare suā conclusionem.igitur non repugnat rōni syllogismi, qn in ipso possit esse petitio principij.videlicet. quia iste est bonus syllogismus. oē,b. est.a.omne.c.est.b.igitur oē c.est.a.& tamen iste syllogismus non probat conclusionem. ¶ Tertio,quia in syllogismo circulari est petitio principij in primo syllogismo,vel in secundo,& tamen vterque est bonus syllogismus. igitur &c. ¶ Quarto, quia eiudēs falsitas pręmissarum non impedit bonitatē syllogismi. igitur nec incongruitas præmissarum. consequentia tenet, & antecedēs apparet in secundo huius. ¶ In quæstione primo videbitur. quid est petitio principij. secundo quot modis fiat. & tertio an peccet contra syllogismum.

QVANTVM ad primū,notandum,ꝙ principiū in pro-

po

posito non est aliud, quam conclusio probanda. quę vocatur principium. pro tanto, quia est finis intentus: modo finis uocatur principium ex eo, q est principium in intentione, licet sit ultimũ in executione. ¶ Secundo notandum. q petere principium accipitur dupliciter. Vno modo communiter, quando aliquod minus, uel æquè notum sumitur ad probandum maius, uel æquè notum. Alio modo sumitur propriè. petitio principij: quando aliquid sumitur ad probationem sui ipsius. Et tunc diffinitur sic. petere principiũ est sumere cõclusionem nõ probatam ad suiipsius probationem. & sic accipitur in proposito. Et hoc de primo.

QVANTVM ad scd̄m notandum, q uno modo distinguitur modi petitionis principij: quia ut plurimũ fit petitio principij in syllogismo, circulari, tũc igitur cõclusio quæ sumitur ad probationẽ suiipsius, uel erat maior in primo syllogismo, & sic est bonus modus. uel minor, & sic est alter. ¶ Et sic patet, q si in syllogismo alicuius figuræ sit aliqua præmissa, quæ nonpossit syllogizari circulariter: tunc in illa figura nõ potest esse petitio principij, quantum ad illam præmissam. ¶ Ex isto sequitur, q nõ põt esse petitio principij in modo particulari alicuius figuræ quantum ad pręmissam vniuersalem: quia illa potest syllogizari vniuersaliter. ¶ Secundo sequitur, quod in nullo modo negato alicuius figurę põt esse petitio principij: quantum ad pręmissam affirmatiuam: qa illa non põt syllogizari circulariter. s. gratia formæ. ut dictum fuit. ¶ Verum est tamen, q eo mõ põt peti principium in mõ negato, quantum ad præmissam affirmatiuã: quomodo præmissa affirmatiua põt circulariter syllogizari. ¶ Secundo notãdum, q aliter possunt distingui isti modi, sicut innuit Aristo. in litera: quia ẽt dicitur petere principium, quã do conclusio probanda sumitur ad suiipsius probationem. tunc igitur conclusio sumitur formaliter statim, & sub eisdem terminis ad probandum seipsam, & sic est primus modus. ut dicendo homo est risibilis. igitur hõ est risibilis. ¶ Alio modo non statim, quando conclusio probãda sumitur ad probationem alicuius, per quã ipsa nata est probari. ut si. a.

natum

natum eſt probari per.b.tūc ſi arguatur.a.eſt.igitur b.eſt tunc eſt petitio principij nō ſtatim. Et hoc de ſecundo.

QVANTVM ad tertium notandum, quòd propriè loquendo peccare contra aliquem, eſt illi eſſe obligatum in aliquo, & ab illo, in quo eſt obligatus deficere, & ſic peccare ſolum inuenitur in habentibus liberum arbitriū, & ſic ſumendo peccare non eſt ad propoſitum.

Alio modo ſumitur peccare ex eo, quod apparet eſſe aliquid, & non eſt illud. Et ſic petitio principij diceretur peccare contra ſyllogiſmum, ſi appareret eſſe ſyllogiſmus, & non eſſet, quemadmodum dicimus vnum denarium peccare eo, quòd apparet eſſe bonus denarius, & tamen non eſt bonus, & iſto modo ſumitur peccare in propoſito. Tunc ponuntur concluſiones.

Prima eſt, quod petitio principij, quæ fit ſtatim ſi appareat eſſe ſyllogiſmus peccat contra ſyllogiſmum, probatur: quia in ſyllogiſmo infertur concluſio alia a præmiſſis, vt patet per diffinitionem ſyllogiſmi: & tamé in huiuſmodi petitione infertur cōcluſio eadem cum vna præmiſſarum.

¶Secunda concluſio eſt, quod petitio principij non ſtatim obſeruans modum, & figuram, non peccat contra ſyllogiſmum: quia talis non peccat, niſi inquantum non probat concluſionem. modo ad eſſe ſyllogiſmum non requiritur probare concluſionem. igitur &c. & iſtam concluſionem probant quatuor rationes poſt oppoſitum.

¶Tertia concluſio, quod huiuſmodi petitio principij peccat contra ſyllogiſmum dialecticum, vel demonſtratiuum patet, quia de vtroq; iſtorum ſyllogiſmorum eſt probare concluſionem.

E ſic patet, quid t petitio principij quot modis fiat & qualiter peccat contra ſyllogiſmum.

¶Ad rationes. Ad primam dico, quòd ſic intelligitur, quòd omnes loci ſophiſtici peccant contra ſyllogiſmum dialecticum eo, quod immodificati: quia non obſeruant modum, & conditionem ſyllogiſmi dialectici, cuius conditio eſt probare concluſionem.

¶Ad aliam, quando arguitur non pertineret &c.

Dico, quod immo, quia peti-

petitio principij peccat communiter contra syllogismũ dialecticum, & syllogismum demonstratiuum, & peccat contra syllogismum probatiuum modo ad istum librũ spectat determinare de illo quod peccat communiter contra vtrunque. ¶ Ad tertium in syllogismo &c. ista ratio arguit de petitione statim, de qua cõcessum est, ꝙ peccat contra syllogismũ.

¶ Ad quartam conceditur antecedens, & negatur consequentia, quia argumentũ seu argumentatio nõ est superius ad syllogismum. sed bene est superius ad syllogismum probatiuum.

¶ Ad quintam negatur consequentia, quia ista contra syllogismum dialecticum peccat petitio principij includit negationem virtute huius propositionis. Cõtra, quia vt expositum fuit prius sequitur. contra syllogismũ dialecticum peccat petitio principij. igitur petitio principij non est dialecticus. modo ista consequentia nõ valet. petitio principij non est syllogismus dialecticus. igitur non est syllogismus. Et sic dictum ad quæsitum.

Quæst. VIII.

QVæritur octauo. Vtrũ ad bonam inductionem oporteat inducere in omnibus singularib. Arguitur ꝙ non. Singularia sunt infinita, vt dicit Porph. sed infinita non possunt pertransiri. igitur non põt fieri inductio in omnibus singularibus. ¶ Secundo, uel induceretur in omnib. sub propria forma quamlibet enumerãdo singulatim, aut in omnibus sub clausula communi, vt dicendo, & sic de singulis aut in aliquibus sub propria forma, & in aliquib. sub clausula communi. non primo modo ꝓ infinitatem singularium, vt dictum est, nec secundo modo, quia tunc inducere non esset aliud, quã ponere propositionem vniuersalem, nec tertio modo: quia omnes singulares sunt eiusdem rationis. igitur qua ratione debet induci in aliquibus sub propria forma eadem ratione in omnibus 2

Tertio, in nulla argumentatione dialectica debet committi petitio principij, sed inducendo in aliquibus singularib. sub propria forma, & in aliis sub clausula cõi fit petitio principij. igitur &c. 3

ma-

maior patet: quia argumẽtatio dialectica ſemper probat concluſionem, & vbi eſt petitio principij nulla ẽ probatio: minor tenet: quia ęquè nota ẽ uniuerſalis, quæ debet induci ſicut clauſula communis, per quam inducitur. ¶Quarto, quia illud ſufficit ad bonam inductionem quo poſito ſaluatur diffinitio inductionis, ſed poſito ꝙ fiat inductio in aliquibus ſingularibus, & nõ in alijs non ſaluatur diffinitio inductionis. igitur &c. maior nota eſt, & minor probatur, quia inductio eſt progreſſio &c. modo iſta diffinitio ſaluatur poſito, ꝙ nõ fiat inductio, niſi in duob. ſingularib. ¶Oppoſitũ arguitur, quia illud ſequitur ad bonitatẽ inductionis, quod ſequitur ad veritatem vniuerſalis inductæ, ſed ad veritatẽ vniuerſalis inductæ ſequitur veritas cuiuſlibet eius ſingularis. igitur &c. Secundo, quia inductio idem eſt, ꝙ locus a partibus totius in quantitate ad ſuum totum, ſed iſte locus non tenet niſi in omnibus partibus ſufficienter enumeratis. ¶Tertio niſi ad bonam inductionem requireretur inductio in omnibus ſingularibus ſequeretur, ꝙ in bona conſequentia antecedens eſſet verum, & conſequens falſum, quod eſt cõtra diffinitionem conſequẽtiæ datæ, conſequẽtia patet: quia ſi inducatur ſolum in aliquib. ſingularibus reſpectu alterius prædicati, poſſibile eſt, ꝙ illud prædicatum conueniat ſingularibus, in quibus inducitur, & ꝙ nõ cõueniat alijs. igitur vniuerſalis inducta, quę eſt conñs falſa, & tñ añs eſt verum. Quarto ſequeretur, ꝙ inductio non poſſet reduci ad figurã: quia nunquam põt eſſe vniuerſalis, per quam reducitur, niſi enumeratis omnibus ſingularibus. ¶Quinto per Ariſt. primo top. ubi dicit, ꝙ ſi poſitio fuerit vniuerſalis, & ſit inſtantia in vno diſtributo eſt problema.

¶Ad quęſtionem ponuntur concluſiones. Prima eſt, ꝙ inductio non ualet ad concludendum de neceſſitate, niſi inducatur in omnib. ſingularibus probatur, quia illa conſequentia non eſt neceſſaria, & quia poſſibile eſt antecedens eſſe uerũ, & conſequens falſum, ſed ſic ẽ in inductione ſi non inducatur in omnibus ſingularibus, vt probat tertia ratio prius op. igitur &c. ¶Secunda concluſio, quod inductio, non valet ad cõcludendum euidenter

ter supposito, quòd inducatur in omnibus singularibus nisi coassumatur propositio vniuersalis, mediãte qua ex singularibus fit syllogismus. v.g. posito quòd non essent, nisi tres homines .s. sor. & pla. & cicero. tunc sequitur necessario sor. currit & plato currit, & cicero currit. igitur omnis hõ currit. tamen non sequitur euidenter nisi addatur ista uniuersalis. oĩs hõ est sor. & plato & cicero. qua apposita est consequentia euidens. ¶ Tertia conclusio est, ꝙ ad habendum opinionem probabilem fidem, vel persuasionem de conclusione uniuersali sufficit inducere in aliquibus singularibus, licet non inducatur in omnibus. & ideo multæ inductiones sunt bonæ arguendo absolutè absque hoc quòd in omnibus singularibus inducatur. probatur. quia fortius potest mouere inductio in aliquibus singularibus ad faciendum probabilitatem fidem, uel opinionem de propositione uniuersali, quam potest solum exemplum per unum singulare mouere ad faciendum fidem de alio singulari. sed certũ est, ꝙ solũ exemplum per unum singulare facit opinionẽ de alio vniuersali. igitur multo fortius inductio in aliquib. singularibus facit opinionẽ de vniuersali. ¶ Secundo illud sufficit ad bonam inductionem, quod sufficit ad hoc, ꝙ vniuersalis inducta sit ꝓbabilis. sed ad probabilitatẽ vniuersalis inductæ sufficit inductio in aliquibus singularibus, licet nõ in omnibus. igitur &c. maior patet: quia finis argumentationis dialecticæ non est demonstrare conclusionem euidenter, sed est facere probabilitatem, & opinionem de conclusione. ¶ Et minor patet: quia si fiat inductio, in aliquibus singularibus, & non habetur euidentia, ut ratio: quoniam ita fit in alijs oportet ꝙ respondens concedat vniuersalem inductã, vel de quo det instantiam in aliquo singulari. uel ꝙ assignet differentiã quare non est ita de alijs singularibus, sicut de istis. uel erit reductus ad metam inopinabilẽ. ¶ Tertio, quia multa principia naturalia fiunt nobis euidẽtia propter sensum memoriam & experientiam. vt ista. omnis ignis est calidus: omne graue existens sursum non impeditum naturaliter descẽdit deorsum: & consimilia quæ facta sunt

eui-

euidentia per inductionem & non in omnibus singularibus, vt notum est. igitur sumitur inductio in aliquibus singularibus, & non in omnibus. ¶Et si quæratur in quot singularibus oportet inducere. Respondetur, q̃ de illis non potest assignari certus numerus, sed quinque oportet īducere in pluribus: quinque in paucioribus secundum diuersitatem materiæ: & secundum diuersitatem intellectionis intellectus, qui debet assentire vniuersali.

¶Quarta conclusio, quod in aliquibus, vt respectu prędicatorum per accidens nõ sufficit inducere in aliquib. singularibus, sed oportet inducere in omnibus patet: quia in aliquibus est materia talis, quòd ad habendũ opinionem, uel probabilitatem de vniuersali non sufficit, q̃ inducatur in aliquib. singularibus, sed oportet, quòd inducatur in omnibus.

¶Ex prædictis sequitur, quòd intellectus quodam modo magis liberè assentit quibusdam, quàm sensus faciat: sicut in naturalibus propter euidentiam quam habet de aliquibus singularibus statim assentit, ita est de omnibns, & hoc est, quia in illa materia non potest melius, quàm in aliquibus, vt in mathematicis non sufficeret intellectus. ¶Ad rationes. Ad primam dico, quòd non oportet inducere in omnibus, & si sit tale prædicatum, quòd oportet inducere in omnibus: tunc in aliquibus inducetur in propria forma, scilicet aliquas singulares sumendo, & in alijs sub clausula communi dicendo, & sic de singulis.

¶Ad secundam dico, q̃ non omnes sunt eiusdem rationis. quia aliquę sunt notæ per sensum, & in talibus debet induci sub propria forma, & in aliis sub clausula communi.

¶Ad tertiam & ad quartam simul dicitur, q̃ in inductione non committitur petitio principij, quia ex quo aliquæ singulares sunt notæ, & non apparet instantia in alijs, vt dicitur. quare non debet ita esse de alijs, concludenda est uniuersalis.

¶Ad vltimam dicitur, q̃ ad habendum opinionem de conclusione sufficit inducere in aliquib. singularibus sed ad inferẽdum de necessitate oportet inducere in om-

omnibus. Ideo in aliquibus debet suppleri, quod inductio est progressio ab aliqui bus singularibus, vel ab om nibus sufficienter enumera tis ad conclusionem uniuer salem. ¶Rationes post oppo situm probant, quod non ua let inductio ad concludendum de necessitate, vel eui denter, nisi inducatur in oĩbus singularibus. Et sic sit dictum ad quęsitum felici exitu.

¶ Quæstionum Scoti super lib. Priorum finis.

¶ Quæstiones vtilissimæ, nuper repertæ subtilissimi doctoris Ioannis Scoti super libros Posteriorum.

Cire autem opinamur vnumquodque, cum causam rei cognoscimus. Et quoniam illius est causa. Et quoniam impossibile est ali ter se habere. Hanc proposi tionem descripsit Arist. primo huius. Fuerunt tamen aliqui, qui dixerunt omnia sciri, ut Platonici, moti hac rõne. Si aliquid esset ignotũ si illud occurreret ignoranti non apprehenderetur, sicut patet de seruo fugitiuo: qui a quærente non apprehenditur etiam si ei occurrat. Si igitur ad hoc, ꝙ aliquid possit apprehendi req rit illud aliquo modo prius sciri, vel alioquin non potest apprehendi per locum a simili omnia sciũtur. Quidam alij fuerunt, qui dixerunt, omnia ignorari. Nihil. n. addisci potest & huius rationem assignant, quia oĩa quæ cognoscuntur per doctrinam, cognoscuntur ab aliquo habente aliquã præeminentiam respectu alterius secundum aĩam ratiocinatiuam, aĩa verò cum sit forma substantialis nõ susci pit magis nec minus, ergo nihil potest sciri, nec addisci, omnia ergo sunt ignota. Et istius opinionis fuerunt academici. ¶Sed ratio Platonicorum soluitur per rationẽ, quam ponit Ari. in princ. huius: quia aliquid contingit ignorari, in particulari, & idem necesse est sciri in vniuersale. aliter. n. nullo mõ posset apprehẽdi [sicut rõ Platonis concludit] non tñ necesse est omnia sciri sub ratione propria & particulari, sed inuentione & doctrina, sicut ponit Plato. Ratio academicorum soluitur, eo quod licet anima intellectiua

na secundum se non suscipiat magis nec minus: tamẽ secundum dispositionẽ corporis: cuius est forma, siue perfectio potest suscipere magis & minus. isto modo unus homo potest esse præeminentior alio, & ingenio sior. Similiter ad hoc ualet una propositio, quam ponit Linconiensis. dicit enim, ꝙ neque litera scripta docet. nec ille qui exterius sonat. Sed ista duo tãtum excitãt, & mouent discipulum. Sed interius est unus doctor, qui mentem illuminat, & veritatem ostẽdit. Sic igitur patet, quòd non addiscitur ꝓpter eminentiam doctorũ: sed propter lumen interius intelligit anima: quæ causatur a primo. ¶ Postquam Aristo. platonicorum errorem soluit: ponit diffinitionem eius, quod est scire, secundum Linconiensem, dicens. Quod scire opinamur vnumquodque &c. In hac propositione duo notantur Primo actus sciendi. Secundo notificatio actus. primũ. ibi (scire) secundum. ibi (cum causam arbitramur cognoscere &cæ.) ¶ Circa primum, sciendum primo, quod scire dicitur quatuor modis, scd̃m Lincõiensem, ¶ Vno modo cõiter, & sic sciuntur contingentia ad vtrumlibet. Sicut ego scio te sedere. ¶ Secundo modo dicitur scire ꝓpriè, & sic sciuntur contingentia nata. ¶ Tertio modo dr̃ scire magis propriè, & sic sciũtur tam principia, q̃ conclusiones, & oĩa necessaria. ¶ Quarto modo dr̃ scire maximè propriè, & sic sciuntur necessaria, quorum esse dependet ab alijs: & sic sciuntur conclusiones in demõstratione: & isto mõ diffinitur hic scire. & iõ dicit Ari. Scire simpliciter, ꝙ non est scd̃m accidẽs, nec sophistico modo. ¶ Circa scd̃m, uidelicet circa actus sciẽdi notificationem: tria notantur ex parte scientiæ: & tria necessaria ex parte scibilis. Ex parte scientiæ requiritur, ꝙ scĩa sit ꝑfecta, & ꝙ sit actualis. & tertio ꝙ sit certa. ¶ Primum notatur cum dr̃ quoniã arbitramur causam rei cognoscere. perfectio enim sciẽtiæ est esse per causam. Actualitas scientiæ notatur cũ dicitur. qm̃ illius est cã. Applicatio enim causæ ad effectum facit scĩam actualem. sicut patet ex secundo priorum. dicit enim, quòd scire est dupliciter ĩ vniuersali & in particulari. In vniuersali: quando scimus maiorem non sciendo mino-

rem,nec conclusioné sub ꝓpria ratione. sed in vniuersali. Scire in particulari est dupliciter, in actu.s.& in habitu. Scimus in particulari & in habitu, ut qñ scitur maior,& ét minor, sed non applicando ad conclusionem, tunc non scitur cóclusio in particulari,& in actu:sed tãtum in habitu. Scire auté in particulari & in actu, est qñ aliquis cognoscit maiorem & minorem, & simul cum hoc applicat præmissas ad conclusionem. Sic igitur patet quod actualitas scientiæ est ex applicatione causę ad effectum. ¶Tertio requiritur, quod scientia sit certa. & hoc notatur cum dicitur quoniam impossibile est aliter se habere. Sic igitur tria notantur ex parte scientiæ. Notantur etiam tria ex parte scibilis necessaria, ad scitum enim requiritur, ꝙ habeat causam,requiritur etiã applicatio causæ ad effectũ, & tertio ꝙ sit necessarium respectu causæ. primum notatur,cum dicit, causam rei arbitramur cognoscere; illud enim, quod non habet causam,non scitur sciẽtia quarto modo dicta, & ideo isto modo principia nõ sciuntur. Sed secundum notatur,cum dr̃,qm̃ illius est cã. Tertium notatur, cum dicitur, quoniã impossibile est aliter se habere. Illud enim est necessarium,quod impossibile est aliter se habere.& quòd cõclusio scita sit necessaria,patet: quia sequitur ex necessarijs, sicut patet per primam conclusionem eius. similiter in conclusione prima huius dicit Arist.demonstrationem esse perpetuam & necessariam. ¶Sed necessariũ dr̃ dupliciter. Vno modo necessarium dr̃ non dependés ab aliqua causa priori. & isto modo conclusio demonstrationis non est necessaria. quia eius necessitas dependet ex principijs. Et ex hoc patet incidentaliter pręeminentia & distinctio huius libri ab alijs libris logicæ. Syllogismus enim demonstratiuus facit scientiam: sed syllogismns dialecticus solum facit fidem vel opinionem. Syllogismus sophisticus solum facit apparentiam. Sicut ergo scientia pretiosior est opinione, & nuda apparentia, ita scientia demóstratiua quæ est de demonstratione tanquam de subiecto, pretiosior est libro topicorum, & similiter elenchorum. Sic ergo patet præeminentia & distinctio huius libri ab alijs libris logicæ,

ex. ¶ Sciendum tamen est, quòd scientia demonstratiua dupliciter potest considerari. Vno modo inquantum vtitur demonstratione per illam scilicet demonstrans effectus in alijs scientijs. & isto modo dicitur quęlibet sciētia demonstratiua. Alio modo dicitur scientia demonstratiua, quæ docet ex quibus & ex qualibus debet esse demonstratio. & isto modo vtitur liber posteriorum scientia demonstratiua, quem præ manibus habemus.

Quæst. I.

QVæritur an omnis doctrina & omnis disciplina sit ex præexistenti cognitione? Qđ non. quia aut ex præexistenti cognitione sensitiua, aut intellectiua. Si secundo modo esset processus in infinitum. quia ista cognitio intellectiua esset adhuc ex alia præexistenti cognitione intellectiua: & ista ex alia, & sic in infinitum. Si autem ex sensitiua. Contra. doctrina & disciplina cōclusionis est ex principiorum cognitione: sed illa non est sensitiua. ergo non omnis doctrina &c. est ex preexistenti cognitione sensitiua. Dicitur, quòd omnis doctrina, & omnis disciplina est ex præexistenti cognitione sensitiua per se, uel per accidens. Cognitio enim conclusionis est ex cognitione principiorum: & ista sensitiua est per accidens: ex hoc quòd termini principiorum cadunt sub sensu. Contra hoc: terminus principij est obiectum intellectus: illud autem cum sit vniuersale, non cadit sub sensu. ergo principia nō cognoscuntur uia sensitiua ꝑ accidēs, quia per terminos. Item in termino sunt duo, uox & significatum. uox repræsentatur sensui: significatū intellectui. Vox enim est signum: & signum se offert sensui aliud derelinquēs intellectui. sed ad intelligibilitatem principij nihil facit vox. principium enim est in anima. uox autem extra: vox ergo accidit principio & termino, secundum quod principium integrat, licet ergo uox sit sensibilis respectu auditus, non sequitur terminos principiorum esse cognoscibiles a sensu vel sensibiles. Aliter dicitur: quòd omnis doctrina & omnis disciplina intellectiua fit ex præexistenti cognitione intellectiua: ut ex cognitione principiorum, quæ in- 2

tellectiua est:sed ex hoc non sequitur: quod sit, processus in infinitum, quia in principijs est status. Et si arguitur contra. quia principiorum est doctrina & disciplina.igitur istud adhuc erit ex præexistenti intellectiua,per responsionem. Ad illud dicit Linconiensis, per interemptionem:quia principiorum non est doctrina, quia doctrina est illorum quæ dubitantur, vel putãtur esse falsa: & post discursum vel opinionẽ apparent vera. & talia nõ sunt principia: sed conclusiones: principia enim sunt nota de se. ¶ Contra probo quod non sit status in cognitione intellectiua principiorum. principia enim cognoscimus ex hoc, quod terminos cognoscimus,per Aristo. Cognitionem ergo principiorum præcedit terminorum cognitio: sed cognitio terminorum est intellectiua, cum sit obiectum intellectus, ergo cognitionem principiorũ præcedit alia cognitio intellectiua, non ergo in cognitione principiorum est status. ¶Item vnumquodque propter quod & illud magis, secundum Aristote.prima huius. sed conclusiones sciuntur propter principia: ergo principia magis sciũtur quã conclusiones. Sed omnium eorum quæ sciuntur potest esse doctrina. & omnia quorum est doctrina cognoscuntur ex præexistenti cognitione intellectiua,ergo ante cognitionem intellectiuã fuit alia p̄cedens.ergo non prius fuit status. ¶Item sicut sensus ad sensibilia: ita intellectus ad intelligibilia, sed sensus potest aliquid sentire de nouo sine præexistenti cognitione,ergo intellectus p̄t aliquid intelligere de nouo, & cognoscere sine aliqua cognitione præcedente. ¶ Itẽ per Aristotelẽ tertio de aĩa. intellectus primo est tanquã tabula rasa nihil sciens. cum ergo intellectus aliqd sciat ex inuentione vel doctrina, & non plura simul intelligat:oportet quod intellect⁹ primo cognoscat aliquid, cum nihil sciat, & tamen nõ ex aliquo prius cognito.

¶Item si cognitio intellectiua conclusionis fiet ex cognitione intellectiua principiorum, hoc non est propter aliud, nisi quia principia sũt causæ scientiæ conclusionis. sed consequens est falsum: ergo & antecedens. Falsitatem consequentis probo Principium non est aliter causa conclusionis, quàm secundum quòd in se conclusio-

sionem includit, sed non includit nisi ĩ virtute. Sed scĩa conclusionis propria non est cognitio conclusionis in virtute, sed sub propria ratione: ergo principia non sunt causæ scientiæ in conclusione. ¶ Item puer in principio addiscit, ꝙ hæc vox significat istam rem, & tamen non ex aliqua alia cognitione. ¶ Cum anima pueri respectu eius addiscere sit sicut tabula rasa.) ergo aliqua est cognitio intellectiua sine p̄existenti cognitione. ¶ Dicitur hic, quod puer cognoscit hanc vocem significare hãc rem ex aliqua prçexistenti cognitione: quia prius cognoscit rem significatam secundum quandam cognitionem confusam, & etiam doctrinam docentis. ¶ Contra: accipiatur puer, qui nullam rem nec vocem cognoscat: talis puer in principio aliquid cognoscit, & non ex aliquo præcognito: quia nihil præcognouit, ergo est intellectiua cognitio de nouo sine præexistenti cognitione. ¶ Ad oppositum est Aris.

AD quæstionem dico, quod omnis doctrina & omnis disciplina fit ex præexistenti &c. quia cognitio intellectiua procedit a potentia ad actum, & ab imperfecto ad perfectum. Illud ergo quod scitur in particulari, prius sciebatur in vniuersali: quia non est dicere, quod illud sciebatur simul propria ratione: quia sic non contingeret addiscere aliquid. Addiscere. enim est acquirere cognitionem alicuius de nouo, & sub propria ratione. Nec oportet dicere, quod illud quod scitur in particulari, prius fuit totaliter ignotum. sic. enim non posset ab intellectu apprehendi: sicut seruus fugitiuus totaliter ignotus a patrefamilias, ab eo nõ apprehenditur, si ei occurrat: sicut arguit Plato. Illud ergo quod scitur in particulari: prius sciebatur in vniuersali. Sed scĩa in particulari est scientia quæ cõcluditur instr̃o demonstrationis. Scientia conclusionis in vniuersali, est in cognoscẽdo principia. Nam quælibet cognitio intellectiua scibilis, fit ex cognitione intellectiua principiorum: & ista fit vlterius ex cognitione intellectiua terminorum, principia. n. cognoscimus ex eo ꝙ terminos cognoscimus. & ista cognitio vlterius est ex cognitione signorum: quia hunc ordinem ponit Themistius. & huic consonat Aristoteles. Arist. tñ non dicit,

ꝙ oĩs cognitio fit &c. Sed dicit, omnis doctrina & omnis disciplina &c. & huius ratio est: quia aliquorum est doctrina & disciplina, quorum non est scĩa. sicut patet in rhetoricis. per exemplũ enim acqritur doctrina. & disciplina: de cõclusione nõ tamen scientia: & similiter est de inductione. Vnde Aristo. per hanc particulã, omnis doctrina & omnis disciplina &c. excludit opinionem academicorũ: qui posuerunt omnia ignorari, & nullã esse doctrinam. Similiter ꝑ hoc quod dicit. fit excludit opinionem platonicorum. illud enim. fit' quod de nouo acquiritur. Si doctrina fiat in nobis. ergo de nouo acquiritur in nobis: non ergo omnia sciuntur, sicut ponit Plato. ¶ Vnde vlterius est intelligẽdum propter rationes, quod omnis cognitio intellectiua fit ex præexistẽti cognitione: sed non semper ex eadem. Sed quædam fit ex cognitione præexistẽti sensitiua: sicut patet in inductione: & quædam fit ex præexistenti cognitione intellectiua: sicut patet in syllogismis. ergo cõcludit minus vniuersale ex magis vniuersali: vel saltem semper concludit ex vniuersali, qđ est notum intellectui. Sed inductio ꝓsupponit cognitionem sensitiuam singularium: uel quia in inductione cognitio intellectiua cõclusionis vniuersalis est ex cognitione sensitiua singularium.

AD PRIMVM dicitur, ꝙ cognitio intellectiua est aliqñ ex cognitione sensitiua. & aliquando ex cognitione intellectiua, & præexistente, & non semper ex hac fit vel ex illa. ¶ Ad rationes, quæ probant, ꝙ termini principiorũ non sunt sensibiles, ergo nõ cognoscuntur cognitione sensitiua, concedantur, sunt enim vniuersalia & per consequens obiectũ intellectus. ¶ Sustinendo secundam opinionem, ꝙ cognitio intellectiua conclusionis in demõstratione fit ex cognitione intellectiua principiorum, & ꝙ ibi sit status, dicitur ad primam rationẽ contra hoc ꝙ duplex est cognitio intellectiua: quædam complexa, & quædam incomplexa. Cognitio intellectiua complexa stat ad cognitionẽ intellectiuam incomplexam, imo necesse est cognitionẽ intellectiuam incõplexorũ istam cognitionẽ præcedere. ¶ Ad aliud cõtra hoc dr̃, ꝙ principia propriè non sunt scita, in-

intellecta. Intellectus enim est principiorum, & sciētia cóclusionis, per hoc ad formam, quia hæc propositio, unūquodque pp qd est &c. intelligenda est qñ effectus & cā denominatur eodem noie, & hoc uniuocè, sicut calidum in igne, & oīa calida per ignem casualiter eodē nomine noīantur & uniuocè, sed cōclusio est scita p principia, sed principia non sunt scita, & iō non noīant eodem noīe, & ideo non sequitur, q principia sint magis scita. ¶ Ad aliud dico, q non est simile tum propter hoc, q obiectū sensus de se est proportionabile sensui, ideo non requiritur alia cognitio præexistens. sed obiectum intellectus de se non est proportionabile intellectu, cum existat sub conditionibus indiuidualib. tum quia in alio est dissimile. Intellectus enim est uirtus discursiua a principijs ad conclusionē, & ideo requiritur præexistens cognitio principiorum, antequā sit cognitio conclusionum. Ad aliud dr̄, q posito, q intellectus, non sciat primo aliquid scibile in particulari. adhuc ꝑ existit aliqua cognitio intellectiua in uniuersali. puer enim cum statim posit sentire, aliquam cognitionē habet in uniuersali & ideo dicit Arist. in primo physicorū q pueri primo appellant oēs uiros patres, & oēs feminas matres, & postea magis dijudicāt. ¶ Ad aliud dico, q principia nō sunt causæ conclusionis nisi in uirtute, si secundū se cōsiderētur principia ēim possunt dupliciter considerari. Vno mō secundum se. Alio modo secundū q applicātur conclusionī, vt cognoscēdo hāc minorē esse sub maiori. Prīo modo principia non sunt causæ conclusionis, nisi in uirtute & potētia, & solū hoc concludit ratio. Sed secundo modo principia sunt causa sciētiæ conclusionis actualiter, & sub propria rōne. ¶ Ad aliud dicitur similiter. Ad rationem contra hoc dicitur, q si qs demonstrat puero aliquam rem, cuius notitiam prius nō habuit aliqualem puer, multotiens utitur ista uoce pro illa re. & ex tali usu & exercitio, & similiter lumine intellectus agentis puer addiscit, quòd hæc uox istā rem significat. unde ex tali usu prius habeat quandā cognitionem uniuersalē & cōfusam, & ex consequenti habet cognitionē determinatā, & in particulari. prio. tū

cognitionem exquirit ex co gnitione sensitiua: & sic patet quomodo qualiter &c.

Quæstio. II.

QVæritur an acquisitio scientiæ sit nobis per doctrinã? Qđ non vr̃: quia si sic, tũc doctor influeret scientiã in discipulo: ad modum quo calidum in actu de frigido facit calidum in actu: & per consequẽs sciẽtia esset qualitas actiua. qđ est contra Aristotelem. qui dicit in secundo de generatione, quod tantum duæ actiuę sunt qualitates. s. calidi & frigidi. ¶ Item si doctor
2 in discipulo causaret scientiam per doctrinam: aut ergo eandem in numero: aut aliam. Non eandem in numero: quia non est idem accidens in numero in diuersis subiectis. Non diuersam in numero a sua scientia: ꝑpter duo, tum quia nemo dat, quod nõ habet. sed sciẽtiam in numero quæ est in discipulo, non prius habuit doctor: igitur illã non dat: tũ quia illam scientiã numero causaret in discipulo mediãte sua scientia. & sic scientia doctoris esset qualitas a-
3 ctiua. ¶ Itẽ ad principale q̃ro: an doctor ꝓponat discipulo aliquid notũ, qđ est ad discendum, aut ignotum. Si illud sit notũ, ergo discipulus non addiscit. addiscere enim est acquirere sciam ex aliquo ignoto. Si illud sit ignotum: ergo addisci non potest: quia nec intellectu appræhendi: sicut patet de seruo fugitiuo: qui est ignotus patrisfamilias: non potest ab eo apprehendi, & si ei occurrat. ¶ Dicitur hic, quod illud quod addiscitur siue quod proponitur addiscenti quodammodo est notum: & quodammodo est ignotũ. est enim notum in uniuersali & ignotũ in particulari. & sub propria ratione. & qꝫ sic est notum in uniuersali potest apprehendi sufficienter in particulari secundum Linconiensem & Aristotelem. Qualiter tñ notum sit, potest patere, primo docens ꝓponit propositiones sub debita forma, & illas applicat ad conclusiones, & sic ex illis principiis notis simul cum tali applicatione deuenit in cognitionem conclusionis ignotæ. ¶ Contra. Si ex uirtute præmissarum non secundum se, sed simul cum applicatione addiscens deueniat in cognitionem conclusionis, ergo conclusio in demonstratione

tióne non ſcitur eo, quod
hæc ſunt, quia requiritur
applicatio, ſed conſequens
eſt falſum, ergo & antece-
4 dens. ¶Item quæritur de
illa applicatione, aut eſt no
ta addiſcienti, aut ignota.
Si nota addiſcenti ante con
cluſionem, & præmiſſæ de
ſe ſunt notæ ante concluſio
nem illatam. igitur con-
cluſio ſit addiſcenti nota an
te demonſtrationem, & per
conſequens addiſcens iam
concluſionem non addiſcit,
ſi illa applicatio ſit ignota.
igitur non poteſt eſſe prin-
cipium in cognitionem con
cluſionis ignoratæ. igitur il
la applicatio nihil facit ad
doctrinam. ¶Item ſi dicas,
quod illa applicatio non ſit
ſemper nota. ſed aliquando
prius ignota. & poſteą no-
ta. igitur non ſemper eſt cō-
cluſio nota Contra illud. ſi
illa applicatio fiat nota, hoc
erit per præmiſſas notas, &
per aliam applicationem.
Quæro tunc de illa applica
tione: aut eſt de ſe nota, aut
non: ſi ſic. eadem ratione
fuit ſtādum in prima. Si nō,
illa erit per aliam: & ſic erit
5 proceſſus in infinitum ¶Itē
iſta applicatio præmiſſarum
non requiritur, niſi ut deno
tet præmiſſas eſſe actualem
cauſam concluſionis. Sed
hoc eſt falſum: quia ſi ſic
tunc nullo modo poſſet fie-
ri ex duobus principijs pri-
mis. ſed ſemper requireren
tur tria .ſ. duo principia, &
applicatio, quæ ſignificaret
principia eſſe actualem cau
ſam concluſionis. ſed hoc
uidetur inconueniens. ergo
&c. ¶Ad oppoſitum eſt Ari-
ſtoteles dicens, quod omnis
doctrina &c. & exponitur,
quod per doctrinam intelli
git acquiſitionem ſcientiæ
per doctorem.

AD QVAESTIONEM
dicit, quod acquiſitio ſciētię
p doctrinam: non eſt poſſibi
lis, ſicut dicunt Academici:
quia hoc, quod vnus homo
alium doceat, oportet, quod
habeat aliquam præeminē
tiam, reſpectu alterius ſecū
dum intellectum. Sed nul-
lus habet talem præeminen
tiam, cum anima intellecti-
ua ſiue forma ſubſtantialis
non ſuſcipit magis & mi-
nus: ideo nullus homo po-
teſt alium docere. ergo &c.
¶Et ſi dicitur rationi iſto-
rum: quod licet anima intel
lectiua ſecundum ſe nō ſu-
ſcipiat magis & minus: ta-
men ſecundum diſpoſitio-
nem corporis, cuius eſt per
fectio, poteſt ſuſcipere ma-
gis & minus: & ſic per acci-
dens; quia corpus quod per
fici-

ficitur vna anima intellectiua melius eſt complexionatum, quam corpus quod pficitur ab alia aĩa intellectiua. Ideo vnus homo eſt pęeminentior in gradu intelligẽdi, & magis ingenioſus, quam alius. Contra iſtud. Intellectus non eſt virtus materialis: ergo non poteſt ſuſcipere magis nec minus ſecũdũ diſpoſitionẽ materię cõſequẽtia patet per Ariſto. tertio de anima. quia imateriale a materiali non dependet. & per conſequens a materiali non accipit variationem.¶ Contra poſitionem iſtorum. nõ ẽ arguẽdũ niſi per experimentũ. Quilibet enim experitur in ſeipſo, q ab alio addiſcere põt. fundamentum ppoſitionis iſtorum accipit falſum, cum dicitur, quod nullus homo habet præeminentiam reſpectu alterius hoĩs, hoc eſt falſum, quod.poteſt perſuaderi p duas rõnes. quia unꝰ eſt ſciens in actu, & alius in potentia. ſed ſciens in actu aliã prẹeminentiam habet reſpectu ſcienits in potẽtia ergo. &c.Itẽ hoc patet per aliud, Anima intellectiua licet ſecundum ſe non habeat præeminentiam reſpectu alterius animæ. tamen cum eſt perfectio alicuius corporis melius complexionati, quam alia, præeminentior eſt reſpectu alterius in intelligendo. vnde tales per Ariſtotelem ſecũdo de anima, ſunt apti mente. patet ergo, qđ vnus homo eſt pręeminentior alio in intelligendo reſpectu alterius, & per conſequens aliũ docere poteſt, & ex hoc patet reſponſio ad rationẽ iſtorum. Anima enim intellectiua licet non ſecundum ſe ſit præeminentior alia, vt tamen eſt diſpoſitio corporis melius complexionati, poteſt eſſe alia præeminentior. Et ad rõnẽ contra hanc rationem dicitur, quod forma materialis poteſt intelligi dupliciter. Vno modo dicitur, quę educitur de potentia materiæ. vel quia vtitur ogano corporeo in operando, & iſto modo forma intellectiua, non eſt forma materialis. Alio modo dicitur forma materialis, quia perfectio materiæ, & iſto modo anima intellectiua eſt forma materialis, ideo aliquam variationem poteſt accipere a materia, quam perficit, quia ex materia & forma fit verè vnum.

AD QVAESTIONEM igitur aliter dicitur quod ſciẽ-

tia est nobis possibilis per doctrinam, sicut experimur in nobis, iuxta quod est intelligendum, quod scientia aliquando acquiritur totaliter ab intrinseco, aliquãdo partim ab intrinseco, & partim ab extrinseco, sicut & sanitas aliquando totaliter acquiritur ab intrinseco, vt quando est sic, quod pars sana alterat partem infirmam sibi propinquam, & istam reducit ad pristinam debitã proportionem, & sic acquiritur sanitas totaliter ab intrinseco. Sed aliquando acquirit sanitas partim ab intrinseco, & partim ab extrinseco: vt cum ita est, quod pars sana non potest de se & virtute sua alterare perfectè infirmã, nec istã reducere ad proportionem debitã, tunc non sanatur homo ab intrinseco, sed eget extrinseco adiuuante, vt adiutorio medici: quia tunc per potationes pars sana iuuatur ad alterandam partem infirmã, in qua actione pars sana est agens principale. sed agens extrinsecum, ut medicamẽtum est coadiuuans. sic est de scientia, aliquando enim scientia acquiritur totaliter ab intrinseco, ut per inuentionem, & hoc quando intellectus ẽ bene dispositus, & ex præmissis notis potest deuenire per virtutem intellectus agentis in cognitionem conclusionis ignotæ sine doctore extrinseco.

Sed aliquando acquiritur scientia partim ab extrinseco: ut cum ita est, qđ intellectus non est bene dispositus, sicut patet in illis, qui habẽt ingenium obtusum: tunc requiritur quod doctor extrinsecus ordinet principia addiscenti, & applicet illa conclusioni, & inde veniat addiscẽs in cognitionem conclusionis per doctorem: principaliter tamen lumine intellectus proprii: sed secundarie adiutorio doctoris, & ideo dicit Linconiensis, quod non solum doctor docet, sed littera scripta, & non propriè docent ista per se.

Sed illa duo intellectum addiscentis excitant, & commouent.

Sed interius uerus doctor idest Deus mentem illuminat, & ueritatem ostendit.

¶Vlterius intelligendũ, quod scientia in doctore non est qualitas actiua: licet enim per istam acquiratur scientia in discipulo, non tamen est principale agens: sed coadiuuans, quia princi-

ci-

cipale agens est intellectus intrinsecus respectu acquisitionis scientiæ mediãte suo lumine: ideo in doctore scientia non est qualitas actiua.

AD RATIONES ad primam dicendum, quod docens nõ influit scientiam in discipulo, sed docẽs excitat intellectum discipuli ꝑ principia nota, & per determinatam applicationem principiorum ad conclusionem, vt discipulus per lumen intellectus agentis, (vt per principale agens interius) appræhendat cognitionem de eodem scibili, cuius cognitionem primo habuit docens, & ideo non sequitur, quod scientia docentis sit qualitas actiua: quando.n. actiua qualitas agit in alterum, ista qualitas virtute corporis cuius est, agit aliquid in illo alio inducendo suam formam, & non requirit in illo in quod agit esse aliquod agens principale mouens seipsum de potentia ad actum, sed in acquisitione scientiæ in docente: nec secundum se, nec secundum virtutem docentis, est qualitas sufficiens ad inducendum scientiam in discipulo. Sed principale agens est intrinsecum discipulo, vt intellectus agens mediante suo lumine, & ideo scientia non est qualitas actiua. Ad aliud dicitur, ꝙ eadem scientia numero est in docẽte, & discipulo acquisita. Quia scientia est relatiuũ, quia ad scibile refertur: ideo nũmerationem accipit a suo correlatiuo. Cum igitur idem scibile sciatur a doctore & docto: puta discipulo. ergo eadem scientia numero est in doctore, & in discipulo. Contra. accidens quodlibet numeratur ad numerationem subiecti. non enim possibile est vere intelligere, quod idem añs numero sit ĩ diuersis subiectis: sed diuersa subiecta sunt docens & discipulus. igitur non potest eadem sciẽtia numero esse in eis, cum sit accidens.

¶Aliter dicitur ad istud, quod diuersa scientia numero est acquisita in discipulo & in doctore, siue scientia ista accipiatur pro qualitate informante, siue pro relatione. ¶Ad primam probationem dicitur sicut prius: quod non sequitur sciẽtiam in doctore esse qualitatem actiuam, & causa huius dicta est. ¶Ad aliam probationem dicitur, quod ista procedit secundum falsam ima-

ginationem. ¶Supponit.n. quod doctor det scientiam discipulo: quod falsum est: doctor enim excitat intellectum discipuli solummodo ad apprehendendum per hoc quod etiam proponit propositiones vocales de se notas cognitis terminis applicãdo illas rectè ad conclusionem discipulus mediante lumine intellectus sui agentis, istam conclusionem addiscit & in hoc deceptus fuit Plat. Plat. enim eo quod puer ineruditus in geometria rectè responderet ad conclusionem ex hoc credidit puerum sciuisse conclusionem, sed hoc est falsum. Puer enim sic respondens non respondebat indoctus: sed doctus respondebat: docebatur enim ab opponente: in hoc, quod opponens proponebat notas propositiones, & illas applicabat ad cõclusionem, & ideo non respondebat rectè ineruditus, sed doctus.

¶ Ad aliud principale sic dicitur, quod conclusio proposita addiscenti non est in vniuersali ignota, sed tantũ in particulari: & talis cognitio in vniuersali sufficit ad hoc quod addiscens conclusionem apprehendat per lumen intellectus agentis, ad hoc tamen sequitur exercitiũ doctoris extrinseci per principia nota, & per applicationem debitam.

¶Ad rationes contra hoc dicitur ad primam, quod ante conclusionem notam non cognouit istam applicationem addiscens, sed simul tempore, cum cognouit conclusionem, cognouit istam applicationem. verun tamen prius natura cognouit applicationem, quàm cõclusionem, & ideo non sequitur, quod ista applicatio non facit ad cognitionem conclusionis.

¶Ad aliud, cum cõcluditur, quod conclusio in demõstratione non sciretur, eo quod hæc sunt, si requiritur talis applicatio dicitur interimendo consequentiam: quia sequi eo, quod hęc nõ ẽ per præmissas secundum se cõsideratas, sed per pręmissas applicatas, ideo requiritur applicatio ad hoc, quod sequatur cõclusio, eo quod hęc sunt. ideo potius sequitur oppositũ ex rõne, quàm propositũ. ¶Ad aliud, cũ dr̃ applicatio aut ẽ sẽper nota: aut prius ignota: & postea nota: dicitur quod hæc applicatio addiscenti prius fuit ignorata: & postea ex hoc non sequitur quod fiat nota addiscenti per aliam applicationem.

nem. ſed ſufficit, quod applicans ſic applicet ad hoc, quod fiat nota. ¶ Ad aliud dicitur concedendo illam applicationem requiri, vt inſinuetur addiſcenti, quod præmiſſæ ſunt cauſæ actuales iſtius conclusionis: ſed ex hoc non ſequitur, quod ad ſcientiam iſtius concluſionis faciendam requirantur plures præmiſſæ quàm duæ, quia non oportet iſtam applicationem ſignari per tertiam propoſitionem, ſed ex hoc, quod docens debito modo ordinat præmiſſas: ſufficienter habetur iſta applicatio actualis per iſtas duas præmiſſas &c.

Quæſt. III.

QVæritur an nos intelligamus ꝑ ſpẽs acquiſitas, vel per ſpecies ſeparatas. quod per ſpecies influxas videtur, quia ſecundum Ariſt. ſeptimo phyſicorum. circa animam intellectiuam non cadit alteratio, ſed ſi intelligeremus per ſpecies acquiſitas per intellectum, tunc eſſet alteratio a non ſpeciebus in ſpecies, & ab ignorantia in ſcientiam, igitur oportet ponere, quod nos intelligamus per ſpecies influxas, & non per acquiſitas. ¶ Item quicquid producitur de potentia ad actum, producitur per aliquod actuans (ſi. enim calidum in potentia, producitur in calidum in actu, producitur per aliquod aliud actu calidum.) Sed intellectus noſter fit de ſciente in potentia, actu ſciens: igitur ꝑ aliquod ens in actu ſciens. & non de ſe: quia de ſe eſt in potentia. igitur per aliquod agens extrinſecum, quod eſt ſubſtantia ſeperata influens ſpecies in intellectu, quod non eſt niſi idea.

¶ Dicitur, quod intellectus fit aliquod intelligens uel ſciens in actu, & non per agens extrinſecum, quod eſt ſubſtantia ſeparata influens ſpecies in intellectu: Sed ꝑ intellectum agentem, qui eſt intellectus intrinſecus, & ille facit de potentia intelligibile, actu intelligibile per ſpeciem acquiſitam, & hoc irradiando ſua phantaſmata. ¶ Contra iſtud, obiectum ſenſus multiplicat ſuam ſpeciem in ſenſum exteriorem, & poſtea in ſenſus interiores immaterialiter magis ac magis, & non requiritur ſenſus agens immaterialiter: igitur a ſimili, ad hoc, quod

obiectum intellectus (quod eſt quod quid eſt) multiplicet ſuam ſpeciem per ſenſus medios vſque ad intellectum immaterialiter magis ac magis, non requiritur intellectus agens aliquo modo irradians ſua phantaſmata.
3 ¶Item quod quid eſt de ſe eſt intellectui proportionabile: igitur ad hoc quod actu fiat obiectum intellectus non requiritur aliquod agens: probatio antecedentis: ſicut intellectus materiam non includit in ſua eſſentia, eſt tamen in materia quia perfectio materiæ ita quod quid eſt conditiones materiales in ſe non includit, eſt tamen coniunctum cum illis: igitur videtur, qđ proportio ſit inter, quod quid eſt ex vna parte, & intellectum ex alia.

4 ¶Ad principale omne intelligens per participationem habet reduci ad aliqd, quod eſt per ſe, & primo intelligens: ſicut omnia calida per participationem reducuntur ad aliquid, quod eſt primo calidum.

Sed omnes homines intelligunt per participationē igitur intelligūt per aliquid quod eſt primo intelligens, ſed tale eſt idea hominis, igitur &c.

¶Item rationales ſumus nos & dij, ſed dij intelligunt 5
per ſpēm innatam, & nō per ſpeciem acquiſitam &c.

¶Item puer debito modo interrogatus rectè reſpondet ad cōcluſiones qui non eſt eruditus in aliqua ſcientia.

Sed non poteſt rectè reſpondere, niſi prius ſciat cōcluſiones, & non per ſpecies acquiſitas, quia nunqnā acquiſiuit ſpecies iſtarū concluſionum, ſiue terminorū: igitur per ſpecies &c.

¶Ad oppoſitum eſt Ariſ. dicens, quod omnis doctrina &c. ¶ Item primo huius. omnis noſtra cognitio ortum habet a ſenſu: igitur non intelligimus per ſpecies innatas, ſed acquiſitas.

AD QVAESTIONEM dicitur ſecundum platonicos, quod nos intelligimus p ſpecies influxas ab ideis. Ponit enim Plato ideam in qualibet ſpecie hominis, & boni &c. Et dixit, quod iſta idea hominis eſt cauſa, & exemplar ſingularium iſtorum, & quod eſt neceſſaria ad cognitionem & generationem. Ponit enim, quod agentia ſenſibilia non inducunt formam in materia: ſed præparant materiam & diſpo-

diſponunt ad inductionem formæ ab extrinſeco, ut idea. Ponit etiam, quod doctor nullo modo eſt cauſa in diſcipulo, ſed remouet impedimenta quæ impediunt diſcipulum ſcire.

Sed ſcientia in quolibet inducitur ab idea hominis: p ſpecies influxas ab iſta idea intellectui noſtro. Huius oppoſitum ponit Ariſt. quo ad vtrumlibet. Ponit.n.formas educi de potentia ad actum per agens naturale.Ponit ēt doctrinam cauſari in nobis ex præexiſtenti cognitione: & ſic per ſpecies acquiſitas, quæ multiplicantur per ſenſus exteriores, vſque ad intellectum. ¶Item contra ipſos eſt:quia tunc cæci a natiuitate ita excellēter hērent ſcientiam de coloribus ſicut videntes, & huius oppoſitum patet per experimentum, & dixit Ariſt. oppoſitum. ſimiliter dicit in fine ſecundi huius,deficiente ſenſu deficit & cognitio illius: quæ eſt ſecundum illum ſenſum. ¶Aliter ponit Auicenna: quod nos intelligimus per ſpecies influxas: ſed non influxas ab ideis, ſicut ponit Plato. ſed ab iſta ſubſtantia ſeparata. Ponit, n.ſubſtantias ſeparatas ſuperiores influere ſpecies ī ſubſtantijs ſeparatis inferioribus, & vlterius ponit vnam ſubſtantiam ſeparatam influere ſpecies intelligibiles intellectui noſtro, per quas nos intelligimus,& vlterius ponit nos intelligere cū iſta ſubſtantia influit ſpecies in nobis,& ponit nos non intelligere, quando iſta ſubſtantia deſinit influere. ¶Contra hoc eſt inténtio Ariſtot. Similiter eſt contra iſtud, quod cęci tunc ita haberent ſciētiam de coloribus, ſicut videntes.

IDEO aliter ad quæſtionem dicitur, quod nos intelligimus per ſpecies acquiſitas a ſenſibus exteriorib. & huius ratio eſt iam tacta: qa aliter cæci poſſent habere completam ſciētiam de coloribus, ſicut videntes: de modo tamen qualiter acquiramus,dubium eſt. Modus tamen ſic ponitur.anima eſt in potentia ad omnia: ſecūdum Ariſtot. primo de anima. Eſt.n.in potentia omnia intelligibilia per intellectū, & eſt in potentia oīa ſenſibilia per ſenſum. Obiectum igitur intellectus cum ſit in potentia intelligibile: non poteſt de ſe actuare intellectum per ſuam ſpeciem, cū .n.exiſtat ſub conditionibus indiuiduantibus: ibi eſt impro-

proportionatum. Ideo ante quam intellectus poſſibilis actu intelligat, reqritur ali quod agens, ut intellectus agens faciens intellectum poſſibilem de potentia in telligente actu intelligentem. Similiter faciens quod quid eſt, quod eſt potentia intelligibile, actu intelligibile per ſuam ſpeciem: & ſic intelligit intellectus noſter per ſpecies acquiſitas. ¶ Sed intelligendum eſt, quod res multiplicat ſuam ſpeciem per ſenſus exteriores uſque ad ſenſus interiores, & vſq; ad phãtaſiam. & iſta ſpecies exiſtit ſub modo materiali: & concipitur ſub conditionibus indiuiduantibus. Sed iſta ut ſic: non poteſt perficere intellectum. Ideo intellectus agens ex illa ſpecie in phantaſmate diſpoſita gignit aliã ſpeciem in intellectu poſſibili. Ideo dicit Commentator, quod intellectus agens facit uniuerſalitatem in rebus. Et non eſt intelligendum: quod eadem ſpecies numero, quæ eſt in uirtute phantaſtica, ſit in intellectu poſſibili: quia tunc accidens migraret de ſubiecto in ſubiectum, uel ſaltem de potentia organica ad non organicam. quod videtur inconueniens. Nec eſt intelligendum: quod ſpecies in uirtute phantaſtica gignat aliam ex ſe in intellectu poſſibili: quia illa in phantaſia eſt materialis: & materiale non gignit immateriale: nec poteſt dici, quod ſpecies in phantaſia eſt irradiata per intellectum agentem: & ſic quodammodo facta eſt immaterialis. & ſic facta immaterialis & irradiata gignat aliam in intellectu poſſibili: hoc enim uidetur falſum: quia repugnat uirtuti organicæ talis immaterialitas: quia in uirtute organica ſpecies ſemper exiſtit materialiter. ¶ Ideo oportet dicere, quod intellectus agens gignit in intellectu poſſibili ſpeciem ex illa, quæ eſt in phantaſia.

AD ARGVMENTA. Ad primũ dicitur, quod anima noſtra alterari põt ab ignorantia in ſcientiam: ſed tamen ab una qualitate in aliam qualitatem alterari non poteſt: & hoc intelligit Ariſtote. in 7. phyſicorum. ¶ Ad Aliud dicitur, quod intellectus noſter ſit de potentia intelligente actu intelligens per aliud ens in actu, quod non eſt idea: nec aliquod ſeparatum ab intelle-

ctu nostro. Sed est quędam virtus intellectiua nobis coniuncta, cuiusmodi est intellectus agens. ¶Ad rões contra hoc dicitur ad primũ, q ideo non requiritur sensus agens ad hoc q obiectum sẽsus spiritualius sit ĩ medio quàm in obiecto, & in sensibus exterioribus spirituali⁹, quã in sensibus interioribus: quia cum ista spiritualitate stat materialitas speciei simpliciter: quia virtus sensitiua materialis est: quia pfectio organi corporei. similiter species in virtutibus sensitiuis est similitudo rei, & indiuidualiter, & materialiter existit: ideo non requiritur sensus agens. Sed intellectus possibilis est virtus immaterialis: quia non alligata organo. Similiter species in illa virtute est immaterialis simul: quia est similitudo rei non vt materialiter existit, & hanc immaterialitatem speciei intellectus possibilis facere non potest cum sit virtus passiua: nec phantasma potest facere hanc speciem hic. quia materiale manens materiale nullo modo gignit immateriale: ideo requiritur intellectus agens faciens istam speciem in intellectu possibili ex ista specie, quæ est in virtute phantastica. ¶Ad aliud dico, qđ quod quid est non est de se proportionabile intellectui: quia quod quid est non potest actualiter immutare, nisi sub aliquo esse, sed non habet nisi duplex esse. scilicet esse extra animam: & esse in anima. quod quid est sub esse extra animam immutare non potest vt sic. qa ibi existit materialiter & etiam sub conditionibus indiuiduantibus: sed quod qd est non immutat ut materialiter existit, sed vt immaterialiter existit. oportet ergo quod ipsum quod quid est immutet secundum esse qđ habet in intellectu: sed esse in intellectu non habet de se; sed per intellectum agẽtem ideò requiritur intellectus agens. per hoc ad formam nego consequentiam: quia, & si quod quid est materiales conditiones in suo esse non includit, nec ab illis dependet: est tamen sub illis: Similiter intellectus materiam non includit, in sua essentia, nec ab illa depẽdet. est tamen in materia. ergo est sufficiens proportio vtrobique: non valet. licet enim quo ad istas conditiones sit proportio, non tamen sufficiens: requiritur enim plus. scilicet quòd sicut species in in- 2

3 intellectu est similitudo rei: non vt materialiter existit. sic oportet quod quid est ad hoc, quod immutet, modum immaterialem habere, sed sub esse extra animam non habet modum immaterialẽ: sed tantum vt est in anima: ideo de se non est proportionabile, sed fit per intellectũ agentem. ¶ Ad aliud dicit, quod omnia intelligentia ꝑ participationem reducuntur ad aliquod intelligens ꝑ essentiam. sed illud intelligens non idea, sed est prima causa: cuius intelligere & esse sunt eadem. ¶ Ad aliud dicitur, quod nos & dij sumus rationales ęquiuoce. qa dij non propriè ratiocinantur, nec discurrũt à præmissis ad conclusionem: sed simplici intuitu principia & cõclusiones apprehendunt, sed nos ratiocinamur discurrendo a principijs ad conclusioné. Ideò dij non sunt rationales, propriè loquendo: Et si sic, hoc est æquiuocè & magis perfectè quàm nos: & iõ licet substantiæ separatæ intelligant per species innatas & influxas, non tamen oportet, quod intellectus sic intelligat, & hoc propter imperfectionem intellectus nostri. ¶ Ad aliud dicitur, quod puer ordinatè a Platone interrogatus de principijs geometriæ, quæ nunquam didicit, & postea de conclusione, de nouo addiscit conclusionem per talem applicationẽ & interrogationẽ. ideo non sequitur. iste puer scit cõclusionem. ergo prius sciuit conclusionem sub propria ratione: quam credit Plato valere, quia latuit Platonẽ puerum posse de nouo addiscere conclusionem per applicationem præmissarum ad cõclusionem.

Quæst. IIII.

QVæritur an tãtum duæ sint præcognitiones? quod nõ videt. Quatuor sunt quęstiones ꝑ Aris. secundo huius. sed qõnes ꝑsupponunt suppositiones siue præcognitiones, qa quęlibet quæstjo aliquid quęrit & aliquid supponit. ergo quatuor sunt præcognitiones. ¶ Item tria sunt præcognita, vt dignitas, subiectum, & passio. ergo tres sunt præcognitiones. probo consequentiam, quia ꝑcognitio numeratur ad præcognitorum numerationem. ¶ Dicitur hic per interemptionem, quia præcognitio non numeratur ad numerationẽ pręcognitorum. ¶ Contra istud, accidens nu- 2

meratur ad numerationem illius, quod denominat, & cuius passio est, qa illud quod denominatur ab accidente est eius subiectum, sed hoc accidens scilicet pcognitio denominat pręcognitum, ergo &c. ¶Item ad principale. sicut res habet quid, ita res est qualis & quanta. sed non oportet pręcognoscere quale de subiecto, nec quantũ, similiter nec de passione, ergo nec eadem ratione oportet præcognoscere quid est de re: non ergo sunt duæ prę cognitiões. ¶ Ité videtur qđ sunt tres: ex intétione Arist. qa Arıs. dicit qđ de subiecto præsupponitur quid est simpliciter, de dignitate qa est, sed de passione non pręsupponitur quid ē simpliciter, sed quid est quod significatũ per nomen, cum igitur quid est quod significatur per nomen, & quid est simpliciter sint diuersæ pręcognitiones, tres erunt præcognitiones. ¶Dicitur hic, ꝙ quid est, qđ significatur per nomé, & qd est simpliciter nõ sunt diuersa, quid: ideo non faciunt diuersas præcognitiones. ¶Cõtra. per Aristo. Quid est simpliciter pręsupponit si est. querere enim quid est ignorato, si est. nihil est quærere. Sed quid est quod significatur per nomen non præsupponit esse, quia de nõ entib. scimus quid significatur per nomen, & tamen non entia non sciuntur esse, quia non sunt. & dicit Aristot. quod de tragelapho scimus quid significatur per nomen, & tamen ignoratur si est: ergo quid est simpliciter, & quid est quod significatur per nomen, sunt diuersa ¶Ad oppositum est Arıstot. dicens; quod dupliciter autem est præcognitione &c.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod tãtum duæ sunt præcognitiones. videlicet quid est, & quia est. Intelligendum tamé propter hoc, quod ad cognoscendum cõclusionem oportet præcognoscere principia; principia conclusionis sunt tria. Vnum complexum, quod est dignitas. duo incomplexa, vt subiectum & passio. quia ex his duobus constituitur conclusio. In conclusione enim prędicatur passio de subiecto, ergo ad cognoscendum conclusionem oportes præcognoscere dignitatem, passionem, & subiectum: & ita sunt tria præcognita, tamen tantum sunt duo modi pręcognoscendi. De subiecto enim præcognoscitur quid est, & quia est: De passio-

passione quid est: Et de dignitate, quia est, & duæ sunt præcognitiones communiter scilicet quid est & quia est. ¶ Aliud est intelligendũ, quod quid est rei simpliciter, & quid est, quod per nomen significatur, nõ sunt eadem. Et huiusmodi duplex est ratio. Vna est: quia præcognoscendo quid est rei simpliciter necesse est præcognoscere si est: quia non ens non habet verum quid, sed præcognoscendo quid est, quod significatur per nomen tantum, non oportet præcognoscere si est, non ens enim potest habere tale esse. Item alia ratio est ad hoc, quia cognoscendo quid significatur per nomen solum cognoscimus modo indistincto & confuso, & cognoscendo quid simpliciter rei, cognoscimus rem determinatè & distinctè. Et hoc ostendit Themistius per exẽplum. Si dicatur puero, qđ adducat equum: tunc adducit equum, & non bouem, & hoc non est, nisi quia cognoscit quid significatur per hoc nomen, equum. tamen puer non cognoscit veram quidditatem equi: quia tunc cognosceret principia intrinseca equi, quod falsum est. patet ergo quod quid rei absolutum & quod significatur per nomen, nõ sunt eadem totaliter. Intelligendum tamen est, quod Arist. comprehendit vtrumque ibi sub generalitate quadam de præcognitione: ideo tantũ ponit duas præcognitiones.

AD PRIMAM obiectionẽ dicitur, quod cõsequẽtia nõ valet, quia quæstio quid est, & propter quid est, reducuntur ad cognitionem quid est. Sed quod quia est, & si est, reducuntur ad cognitionẽ, si est. ¶ Ad aliud similiter dicitur. ¶ Ad rationes contra hoc. Ad primam dicitur, qđ cognitio non est in præcognito, vt in subiecto, sed in præcognoscente. ideo non oportet, quod pręcognitio numeretur ad numerationẽ præcogniti. ¶ Propter quod est intelligendum, quod duplex est operatio. Quædam immanens agenti, vt intelligere respectu intellectus, sẽtire respectu sensus. Alia est operatio trãsiens in materiã extrinsecã: cuiusmodi est cõbustio ignis. conbustio. n. est in illo qđ cõburitur, operatio primo modo est in agẽte. secundo modo est in passo: sed præcognitio est operatio primo modo, & ideo est in intellectu. Solutum est. n. p hoc, qđ operatio trãsiens in

materiam extrinsecam est in operato:alia aut nõ. ¶Ad aliud contra illud dico, qđ suppoſito, ꝙ prçcognitio referatur ad ꝑcognitum, non oportet tñ qđ numeretur ad numerationẽ ꝑcogniti. Instantia.n.est, quia pater refertur ad filiũ, & tamen non oportet ꝙ si sint plures filij eiusdẽ, quod ꝑꝑ hoc iste sint plures patres: vel ꝙ plures paternitates sint in eodem. ¶Ad tertiũ dr̃, quod ista propositio non est vniuersaliter vera.s.accidẽs est in eo tanq̃ in subiecto qđ denominat. Denominat. n. aliqñ terminum a quo: vt sor. corrumpitur.aliquando terminum ad quem, ut sor. generatur. Aliquando efficiens:vt agens agit: & aliquando subiectum in quo est, sicut homo albus. Ideo non oportet, quod accidens sit sꝑ in illo tanquam in subiecto quod denominat.¶Ad aliud dicitur, quod non prçcognoscitur de subiecto, quale est, vel quantum: nec oportet ad hoc, qđ de subiecto sciatur passio.qa ad hoc quod sciatur passio, extraneatur quale & quantum, & quodlibel accidens commune. Sed tamen de subiecto necessario prçcognoscitur quid: quia diffõ subiecti est medium ad concludẽ dum passionem de subiecto demonstratione potissima, & antequam cõclusio cognoscatur, oportet præcognoscere medium, per quod cognoscitur, ideo præcognoscitur quid est.sed non quale, nec 3
quantum.¶Ad aliud concedo, quod quid est, quod significatur per nomen, & quid rei simpliciter non sunt totaliter eadem, tamen Aristo. vtrumque quid comprehendit sub vna præcognitione generali, licet sint diuersæ prçcognitiones in speciali. Idem tamen intelligitur de vno, quod & de alio. ¶Ad rationes quæ ponunt, quod q̃d verum & quid significatur per nomen, sunt diuersa, cõcedendç sunt, quia verum concludunt. possunt tamen cadere sub vna præcognitione generali.

Quæst. V.

Q Værituran de dignitate possit præcognosci quid est? Videtur, quod sic. tanta complexio est in syllogismo & vnio, quã ta est in dignitate, sed de syllogismo potest cognosci quid est, non obstante sua cõplexione(aliter de syllogismo non posset esse scientia) ergo de dignitate potest prç cognosci quid est, non ob- 5
stan-

2 stante complexione.¶Item propositio immediata diffinitur in isto primo libro, non obstante complexione: ergo eadem ratione dignitas potest diffiniri, & habere quid
3 ¶ Item esse non est nihil, hmôi dignitatis est esse.·(prçcognoscit enim quia est) ergo dignitas habet esse. sed omne habens esse est quid: ergo de dignitate præcognoscitur quid: sequitur ergo, quod de dignitate prç cognoscitur quid est. Dicitur hic negando consequentiam. ad probationem dicit qđ licet dignitatis sit esse: non tñ habet quid: quia est complexum·& complexum non habet quid. Vnde non sequitur est hñs esse: igitur est qd uel habens quid: nisi supposito quod illud sit simplex, & non compositum. ¶ Contra quod cõplexio nõ impedit arguitur, ut prius.
4 ¶Item esse uel est esse uerũ, uel insepabiliter cõcomitãs essentiã. Si primo modo, necessario præcogoscitur de dignitate quia est, ergo qd est. quia suum esse est. Si secundo modo: adhuc sequitur, quod esse præsupponit essentiam, & quod supponitur, sequitur quod est: ergo sequitur ad qd est.¶Itẽ ꝓpõ
5 diffinit sic. propõ est oratio verũ uel falsum significans, ergo propositio habet qd: quia diffinitio & quid sũt eadem: & tamen propositio est quoddam cõplexum, dignitas ergo potest habere quid, non obstante ratione complexi. Dicitur hic, quod propositio non diffinitur inquantum est quoddam complexum acceptũ sub ratione complexi, sed sub ratione incomplexi. ¶ Contra in diffinitione ponitur hæc particula significãs uerum uel falsum, sed nihil significat uerum uel falsum, nisi complexum sub ratione complexi. ergo ꝓpositio ut hic diffinitur, significat complexũ sub rõe complexi.¶ Item di 6
gnitas secundum id, qđ est, significatur: ergo de dignitate præcognosci potest qd significatur ꝑ nomẽ.¶Ad oppositũ est Ari. dicens, quod de dignitate præcognoscitur solum quia est.¶ Item si de dignitate prçcognoscitur quid est: tunc ex dignitate & illo quid, posset fieri una propositio immediata, siue dignitas: eadem ratione ista dignitas haberet quid: & ex isto quid & dignitate esset alia: & sic in infinitum quod est inconueniens. Inconueniens est ergo dicere quod dignitas habeat quid

AD QVAESTIONEM dico, quod de dignitate solum præcognoscit quia est. probo: quia dignitas facit cognitionem de conclusione: sed non ens conclusioni nihil facit: ergo oportet quod de dignitate præcognoscatur quia est. ¶ Item ostendo, q; de dignitate non præcognoscit quid est simpliciter: quia quid est simpliciter, est solius incomplexi. sed dignitas est quoddã complexum: ergo &c. qđ autem non habeat quid, patet ex intentione Arist. 7. metaph. dicit enim, qđ homo albus non habet quid. eo quod est ens per accidés, siue aggregatũ. Sed dignitas est magis aggregatum, quam homo albus, ergo dignitas non habet quid. Similiter de eo nõ præcognoscitur quid. s. qđ significatur per nomen: quia non habet quid. sed plura quid aggregata. solum ergo de dignitate præcognoscitur, quia est.

AD PRIMAM rationẽ dr̃, quod syllogismus põt considerari secundum quod est complexum sub ratione cõplexi acceptum. & isto mõ non habet quid. Alio modo consideratur secundum qđ est quoddam cõplexum acceptum ratione incomplexi. & isto modo habet quid & diffinitionem: vt sic enim significatur per vocem incõplexam, vt per hanc uocem syllogismus. & concipitur ab intellectu nostro: & isto modo de syllogismo præcognoscitur quid est non tamen de dignitate secũdum quod Arist. intelligit: quia Aristoteles intelligit de dignitate, vt est complexum acceptũ sub ratione complexi. ¶ Ad aliud. per idẽ propositio immediata nõ diffinitur: secđm quod est complexum acceptum sub ratione complexi. ¶ Ad aliud similiter dicitur negando consequentiam de dignitate, præcognoscitur quia est. ergo quid est. & ad probationem eodem modo sicut prius, quia dignitas nõ habet quid. licet habeat esse, quid enim solum est alicuius incomplexi, quod est obiectum intellectus simpliciter.

¶ Ad rationem contra hoc dicitur, quod esse concomitatur essentiam dignitatis: ideo sequitur, quod essentia dignitatis præcognoscitur: sed ex hoc non sequitur, quod de dignitate præcognoscatur quid, quia quid solum est eius quod est subiectum intellectus simpliciter. essen-

tia autem poteſt eſſe complexi & incomplexi, & cuiuſcunque alterius entis.

¶ Ad aliud de propoſitione ſicut prius. ¶ Ad rationem contra illud. dicitur ꝙ hæc particula ſignificans verum vel falſum, poteſt comparari ad propoſitionem ſub ratione incomplexi. & poteſt comparari ad propoſitionē ſub ratione complexi, ſicut ad hanc totā: homo eſt animal ſub ſua integritate. Primo modo comparatur ad ꝓpoſitionem ut quid. Secundo modo cōparatur ad propoſitionē ut quale, uel qualificans. ¶ Ad primam, cum dicitur. ꝙ nihil eſt ſignificās uerum uel falſum, niſi complexum ſub ratione complexi: dicitur ꝙ hoc eſt uerū qualitatiuè: quidditatiuè tamen accipiendo verum uel falſum: propoſitio aſſumpta falſa eſt. quia ſolum hoc habet propoſitio accepta ſub ratione incomplexi. ¶ Ad aliud dr̄, ꝙ de dignitate non præcognoſcitur quid eſt, quod per nomen ſignificatur: quia dignitas non habet vnum quid: ſed plura congregata: & ideo de dignitate non præcognoſcitur quid eſt: quod per nomen ſignificatur: eiuſdem enim eſt præcognitio quid eſt, quod ſignificatur per vnum, uel habet unum quid &c.

Quæſtio. VI.

QVæritur an de paſſione præcognoſcatur, quia eſt? Quod ſic videt. quia de paſſione præcognoſcitur quid eſt: ergo de ea poteſt præcognoſci, quia eſt. Antecedens patet per Ariſt. probo conſequentiam. Quid eſt præſupponit ſi eſt, quia quærentes quid eſt, ignorātes ſi eſt, nihil quærunt. Hic dicitur, ꝙ de paſſione præcognoſcitur quid eſt, quid ſignificatur per nomen & tale quid non præſupponit ſi eſt. negatur ergo hæc cōſequentia de paſſione præcognoſcitur quid eſt: igitur quia eſt: quid tamen ſimpliciter præſupponit ſi eſt: ſed ſic de paſſione nō præcognoſcitur quid eſt. ¶ Contra iſtud per Ariſtot. qui. 4. & 5. metaphyſicę dicit qđ quid quod ſignificatur per nomen: eſt vera diffinitio. Si ergo de paſſione pręcognoſcitur quid eſt, qđ ſignificatur per nomen. igitur de eadem præcognoſcitur quid eſt ſimpliciter, & quid eſt uera diffinitio: & tunc redit prima ratio. ¶ Itē Ariſtotel. in ſecundo huius diſtin-

diſtinguit de diffinitione. vna eſt diffinitio ſimpliciter & quid rei. altera eſt diffinitio quid nominis, & iſtam attribuit non entibus. Cum igitur paſſio ſit ens, non habet tãtum diffinitionem exprimentem quid noīs, ſed ſimpliciter diffinitionem, & per conſequens ſimpliciter quid. ¶ Item ad principale
3 paſſio ſcitur de ſubiecto: ſed non ens ſciri non poteſt: igitur oportet de paſſione præcognoſcere, quia eſt. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

AD QVAESTIONEM dr̃ de paſſione ſolum præcognoſcitur quid eſt quod ſignificatur per nomen, & huius ratio eſt, quia in paſſione idem eſt eſſe, & ſubiecto ineſſe: quia accidentis eſſe eſt ineſſe. Sed ineſſe paſſionis in ſubiecto concluditur in demonſtratione, & hoc eſt ſuum eſſe. igitur eſſe paſſionis concluditur. non igitur præcognoſcere oportet paſſionẽ eſſe ante concluſionẽ. ¶ Item de paſſione non poteſt præcognoſci ſimpliciter qd eſt. licet quid eſt ſimpliciter habeat ex conſequenti. Ratio huius eſt, quia qd ſimpliciter prę ſupponit ſi ē ſed de paſſione non p̃cognoſcitur ſi eſt, vel quia eſt ante cõcluſionẽ: neceſſe tñ eſt de paſſione præcognoſcere qd eſt quod ſignificatur per nomen. Huius rõ eſt, quia de paſſione oportet aliqualem cognitionẽ habere ante concluſionẽ, cum ſit principium integrans concluſionẽ: quia ex paſſione & ſubiecto fit concluſio in demonſtratione, ut prius habitum eſt. ſed de ea non præcognoſcitur, quia eſt, nec quid eſt ſimpliciter, igitur de ea neceſſario præcognoſcit quid eſt, qđ ſignificatur per nomẽ. & hæc cognitio eſt indiſtincta: quæ poteſt haberi ante cognitionem eius, quod eſt qd ſimpliciter, & ſic cognitio iſtius quid eſt: pōt haberi ſine cognitione, quia eſt: puer.n. cognoſcit quid ſignificatur per equum: & tamen nõ cognouit quidditatem ſimpliciter equi. Similiter de non ente cognoſcimus qd ſignificatur per nomen. & tamen non cognoſcimus quid eſt ſimpliciter, nec quia eſt.

¶ Contra iſtam poſitionem poteſt argui. De paſſione poteſt præcognoſci ineſſe ſubiecto: quia licet in concluſione cõcludatur paſſionem alicui determinatè ſubiecto proprio ineſſe. prius tñ eſt ineſſe ſubiecto q̃ ineſſe huic ſubiecto, & prius poteſt cognoſci nõ præcognoſcẽdo

po-

poſterius: ergo poteſt cognoſci, quia eſt de paſſione in cõmuni: licet eſſe ſpeciale qđ eſt huic ſubiecto ineſſe, concludatur in concluſione.

¶Hic dicitur, ꝙ accidens non eſt ens. niſi quia entis. ſ. accidens proprium non eſt ens, niſi quia proprij ſubiecti. Ideo impoſſibile eſt intelligere accidẽs proprium ſiue reale niſi intelligitur ſubiectum, cuius eſt hæc paſſio. Iõ non poteſt de paſſione præcognoſci eſſe, niſi prę cognoſcatur ineſſe proprio ſubiecto. Vnumquodque enim intelligitur, ſicut eſt ens: paſſio autem eſt ens in aliquo ſubiecto determinato: & non eſt ens, niſi quia talis entis: ideo intelligi nõ põt, niſi ſub habitudine ad tale ens: & per hoc ad formam dicitur, ꝙ de paſſione propria nõ poteſt præcognoſci eſſe in communi, ſiue ineſſe, niſi pręcognoſcatur eſſe in proprio ſubiecto. ¶Ad primam ſimiliter dicitur. Ad primam contra hoc dicitur, ꝙ aliquãdo ratio quam ſignificat nomẽ, eſt vera diffinitio, & hoc intelligit Ariſtot. non tamen eſt hoc ſemper verum, poteſt enim aliquando ratio eſſe entis deſcriptio, & iſta non eſt vera diffinitio rei, licet per nomẽ ſignificetur. ¶Ad aliud dicitur, ꝙ ratio exprimens quid nominis non ſemper attribuitur non entib. ſed aliqñ enti: enti tñ poteſt ineſſe alia ratio, quæ eſt vera diffinitio: vnde Ariſt. non intelligit, ꝙ ratio exprimens quid nominis inſit non enti ſolũ. Sed intelligit, ꝙ non enti ineſt ratio exprimens quid nominis, ita ꝙ nulla vera ratio ſibi ineſt, ſed paſſioni ineſt vera ratio, & ratio etiam exprimens quid nominis. Sed vera ratio non præcognoſcitur de paſſione ante concluſionẽ, ſed ſolum præcognoſcitur quid eſt quod ſignificatur per nomen. Ad aliud dr̃, ꝙ non ens non põt ſciri: ideo ſequitur ꝙ oportet paſſionem eſſe, ſed tamen non ſequitur vlterius, quod eius eſſe præcognoſcatur ante concluſionem: quia in concluſione ſuum eſſe concluditur, quia ſuum eſſe eſt in ſubiecto ineſſe. ¶Contra poſitionẽ arguitur ſic. Ineſſe ſubiecto eſt aliud ab eſſentia accidentis, põt igitur eſſentia accidentis præſupponi, licet ineſſe ſubiecto de ãnte concludatur in concluſione ſed eſſentia nõ eſt ineſſe, poteſt igitur præcognoſci de accñte quid eſt ante concluſionem (loquendo ſaltem

de

de esse essentiæ.) ¶Dr̄ q̄ esse accn̄tis in suo subiecto nō est aliud ab essentia. ¶Contra istud, essentia pōt intelligi non intelligēdo ipsam subiecto accn̄tis inesse. pōt.n. accn̄s intelligi, licet non intelligatur ipsum inesse subiecto, sed sufficit, q̄ prefuerit in subiecto, sed nihil pōt intelligi sine esse quod ē de sua essentia: igitur inesse nō est de essentia accn̄tis. ¶Itē essentia accidentis consistit in indiuisibili. Præterea secundum se non suscipit magis nec minus, quia magis, & minus in essentia variant speciem, essentia tamen accidentis in subiecto secundū tale esse, suscipit magis, & minus: igitur inesse non est de essentia eius. ¶Item si sic tunc hic esset nugatio. accn̄s est ens in subiecto: quia accidēs de sua essentia est ens in subiecto, & iterum exprimitur est ens in subiecto: igitur idem bis ponitur. ¶Item si sic, tunc rectum & simum essent diuersæ species: quia conueniunt in aliquo, vt in cauo, & differunt essentialiter: quia per diuersa esse in subiecto, sed esse in subiecto sit essentia accn̄tis, ergo cū in aliquo conueniunt, & in aliquo differunt spēs sunt: sed hoc est falsum. Si.n.essent species, tūc scientia naturalis, quæ ē de simo esset subalternata sciētię mathematicæ quæ est de cauo, & non essent scientiæ diuersæ primo metaphysica, & naturalis, & mathematica, cuius oppositum dicit Arist. in 6. metaphys. ¶Ad hoc dr̄, q̄ simum & rectum non sunt diuersæ species: quia non differunt p̄ drīas intrinsecas & formales, sed per extrinsecas, vt per diuersas habitudines ad subiecta. ¶Contra istud accidens consistit in habitudine essentialiter, quia secundum id quod est inhęret. Sed diuersa habitudo causatur per comparationē ad diuersa subiecta: igitur diuersa essentia accidentis est ex diuersitate subiectorum. Cum igitur cauum cui inest rectum tanquam passio, & nasus cui inest simum tanquam passio, sint diuersa subiecta: igitur illa accidentia erunt diuersa essentialiter & specificè. ¶Ad primam illarum dr̄, q̄ inesse ipsius accidentis, est duplex: quoddam est inesse actu, qđ distinguitur contra præteritum & futurum, & tale inesse non est de essentia accidentis: quia accidens intelligi potest sine hoc, quòd actualiter subiecto insit.

¶Aliud

¶Aliud est inesse, quod consistit in quadam habitudine ad subiectum, & isto modo inesse est de essentia accñtis, sicut enim sanum in vrina nõ potest cognosci, nisi in habitudine ad sanum in animali cuius est signũ. Eodem mõ accidens non potest intelligi nisi in habitudine ad subiectum cuius est dispositio Accidens.n.non est ens, nisi quia entis, & nõ intelligitur nisi sicut est entis, ideo necesse est dicere, ꝙ inesse secundum habitudinem sit de essentia accñtis, sed nõ inesse, quod est actu in existere, ¶Ad aliud dicitur, ꝙ suscipit magis & minus secundũ suũ inesse, quod est actu existere in subiecto, illud autẽ non est de essentia eius: sed secundum inesse, quod consistit in habitudine, accidẽs non suscipit magis, nec minus, sicut nec essentia. ¶Ad aliud dicitur similiter, quia dicendo accidens ens in subiecto: ens accipitur dupliciter. Vno modo ens quod est nomen alio modo quod est participium, quod denotat actu existens, primo modo hic est nugatio, sicut si dicitur substantia ꝑ se ens, sicut.n.substantia est ꝑ se ens essentialiter. ita accidẽs est ens in alio essentialiter. Secundo modo hic non est nugatio, quia actu inesse subiecto non est de essentia accidentis. ¶Ad aliud dicitur, ꝙ rectum, & simum non sunt diuersæ species & ratio huius est, quia non habent differentiam nisi materialem, sicut dicebatur. ¶Ad rationem contra hoc dico, ꝙ accidens per se est dispositio subiecti & essentialiter est talis habitudo, & tamen nõ oportet si subiecta sint diuersa aliquo modo, ꝙ accidentia sint diuersa formaliter, vel specifice. Sed quando ita est, quòd accidẽtia sunt passiones subiectorum, quæ secundum se sunt diuersa, & formaliter, tunc tales passiones sunt diuersæ formaliter sicut risibile, & rudibile se habent respectu hominis, & asini Sed nasus cuius passio est simitas, & cuius passio est rectum vel cauitas, non hñt diuersitatem formalem sed tantum materialem. Sunt enim diuersæ partes materiales: huius quod symbolum. ideo simum & rectum formalem differentiam nõ habent per habitudinem ad subiecta, & ideo nõ sunt species respectu caui simpliciter: si enim essent species, tunc scientia naturalis esset bene subalternata mathe-

the-

thematicæ, ſicut argutum, ꝑ eſt &c.

Quæſt. VII.

QVęritur an de ſubiecto poſſit cognoſci, q̄a eſt? ꝙ non videtur tantum dependet concluſio demonſtrationis a prædicato, ſicut a ſubiecto, pręedicatum enim in concluſione eſt paſſio: paſſio enim de ſubiecto concluditur, ſed de paſſione non præcognoſcitur quia eſt igitur nec de ſubiecto.

2 ¶ Item de roſa poteſt demõſtrari paſſio, & tamen non oportet ſemper ſupponere roſam eſſe, aliquando enim non eſt. igitur &c. ¶ Itē hæc eſt vera, homo eſt riſibilis, ſiue homo ſit ſiue non ſit, poteſt enim riſibile demonſtrari de homine per diffinitionem hominis quæ eſt vera de homine, ſiue ſit ſiue non. Hęc enim eſt vera, homo eſt animal rationale, ſiue ſit actu ſiue non. igitur ad hoc ꝙ paſſio de ſubiecto demonſtretur non oportet præcognoſcere de ſubiecto, quia eſt.

3 ¶ Item eſſe quęritur de ſubiecto, & quęſtiones ſunt æquales numero &c. igitur eſſe poteſt ſciri de ſubiecto per demonſtrationem. Si ergo eſſe poteſt de ſubiecto demonſtrari: non eſt neceſſe præcognoſcere de ſubiecto quia eſt, quia quod demonſtratur nõ oportet prę cognoſci ante concluſionē. ¶ Hic dicitur, ꝙ eſſe de ſubiecto quæritur, non ꝙ eſſe de ſubiecto demonſtretur, ſed ꝙ eſſe de ſubiecto cognoſcitur alia via. ¶ Contra eſſe in eſſentia ſubiecti hēt cauſam, eſt ēt poſterius eſſentia ſubiecti. poteſt igitur ꝑ illam cauſam de eſſentia ſubiecti demonſtrari. ¶ Hic dr̄, ꝙ eſſe nõ eſt poſterius eſſentia, ſicut paſſio, & iõ non poteſt demonſtrari de eſſentia ſubiecti. Contra, ſcire eſt per cauſam cognoſcere &c. iſtæ ergo tres cõditiones ſufficiunt ad hoc, ꝙ aliquid demõſtratiuè ſciatur, cum igitur iſtæ tres conditiones reperiantur in eſſentia, reſpectu eſſe, igitur eſſe de eſſentia demonſtrari pōt.

¶ Item demonſtratio eſt ex primis veris &c. ſed in diffinitione demonſtrationis non ponit hæc particula, ꝙ illud, de quo demonſtretur ſit paſſio, igitur nõ requiritur ad hoc, ꝙ aliquid de aliquo demonſtretur, ꝙ ſit paſſio eius. 4

Itē eſſentia facit cognitionem de eſſe. aut igitur facit cognitionem de eſſe ſimpliciter, aut quo ad nos. non quo ad nos: quia ſic eſt notius q̄ eſſentia, ſicut patet. Cognoſci- 5

ſcimus. n. ſubſtantias ſeparatas eſſe, non tñ ipſarum eſſentiam: ergo eſſentia facit cognitioně de eſſe ſimpliciter: & talis cognitio eſt per demõſtrationě ſimpliciter. igitur eſſe de eſſentia ſimpliciter poteſt demonſtrari. ¶Ad oppoſitum eſt Ariſt. dicens, ꝙ de ſubiecto præcognoſcitur quid eſt: & qa eſt.

AD QVAESTIONEM dicit, de ſubiecto præcognoſcitur vtroq; modo, ante cõcluſionem. de ſubiecto.n. præcognoſcitur quid: quia qd ſubiecti eſt principale medium in demõſtratione. Nã medium in demõſtratione eſt cauſa concluſionis, & cã cognoſcitur ante effectũ. igitur de ſubiecto præcognoſcitur quid eſt: ſimiliter de ſubiecto ꝑcognoſcitur quia eſt: quia quid eſt præſupponit quia eſt: quia nõ ens non habet quid. ¶ Intelligendũ tñ eſt, ꝙ quid eſt non ꝓſupponit eſſe exiſtere, nec oportet tale eſſe præcognoſcere de ſubiecto ſecundum ꝙ eſſe exiſtere diſtinguitur contra præteritum & futurum. Sed eſſe quod præſupponitur de ſubiecto, eſt eſſe ſecundum quid: ſunt enim gradus entis. ſub quo vnum ens ab alio differt. Alius eſt enim gradus eſſendi, q correſpondet homini & aſino, licet neutrum actualiter exiſtat. Vel poſſet dici, ꝙ eſſe quod præſupponitur, eſt eẽ nõ prohibitũ in rerũ natura. Illud enim de quo habetur ſcientia, oportet ꝙ habuerit eſſe in præterito, vel poſſit habere eſſe in futuro, vel quòd nunc habeat eſſe.

AD PRIMAM rationem dicitur, ꝙ concluſio magis dependet a ſubiecto, q̃ a prædicato. Subiectum enim eſt cauſa prædicati, quod eſt paſſio. ¶ Ad aliud dicitur, quòd probat verum, probat enim, ꝙ de ſubiecto non oportet præcognoſcere, ꝙ eſt actualiter exiſtens &c. ¶ Ad aliud per idem. ¶ Ad vltimum principale ſicut dicebatur, & ad rationem cõtra hoc dicitur, quòd eſſe licet ſit poſterius eſſentia, de eſſentia tñ non poteſt demonſtrari, quia illud quod demonſtratur de aliquo, neceſſario habet duas conditiones, neceſſe enim eſt, ꝙ ſit ens in aliquo genere per ſe, & neceſſe eſt, quod in ſubiecto, de quo concluditur præſupponat eſſe, ſed eſſe neutram conditionem habet, non enim eſt ens in genere, ſed per reductionem eſt in eodem genere, in quo eſt eſſentia. Similiter eſſe

in ſubiecto non præſupponit eſſe, quia ſic eſſet proceſſus in infinitum: ꝑpter hoc eſſe non poteſt demonſtrari, quia nō eſt ens, quia nec ſubſtantia nec accidens per ſe loquendo. ¶ Ad primam rationem cōtra hoc dicitur, ꝙ ſuppoſito, ꝙ illud, quod demōſtratur in ſubiecto, ꝑſupponit eſſe. tūc poteſt demōſtrari, ſi in ſubiecto cauſam habeat, ſicut ratio concludit, ſed eſſe in eſſentia nō præſupponit eſſe ab eſſentia. ¶ Ad aliud dicitur, quod requiritur ꝙ illud quod demonſtrari debet in ſubiecto præſupponat eſſe. & tunc conuenienter demonſtratur, ſi concluditur ex principijs veris &c. Similiter ratio probat, ꝙ non oportet illud qđ demonſtretur paſſionē eſſe. & hoc eſt concedendum. pōt enim aliquando diffinitio materialis concludi de ſubiecto per diffinitionē formalem ſiue finalem. ¶ Dicitur ad vltimam, ꝙ eſſentia non facit cognitionē de eſſe: quia in eſſe non præcognoſcitur eſſentia reſpectu eſſe.

Quæſt. VIII.

QVæritur, an cognitis, præmiſſis ſimul cognoſcatur concluſio? Quod non videtur, ꝑmiſſæ ſe habent in ratione cauſæ efficientis reſpectu concluſionis, ſed efficiens non continet effectum niſi in uirtute, & nihil agit vltra ſpeciem ſuam, ergo præmiſſæ non faciunt cognitionem de concluſione niſi in virtute. cognitis ergo præmiſsis, non cognoſcitur concluſio ſimul tempore ſub propria ratione, ſed tantum in virtute & potentia. ¶ Item præmiſſæ ſe habent ad concluſionem in ratione cauſæ materialis. 2
Sed quando cauſa materialis facit cognitionem de effectu, prius tempore cognoſcitur cauſa, quàm effectus, ſicut in exemplo Ariſto. 7. metaphyſicæ. Subſtantia. n. præcedit omne accidens cognitione diffinitiuè & tempore, ergo præmiſſę prius tempore cognoſcuntur, q̃ concluſio. ¶ Item ſecundum Ariſt. 2. priorum Contingit cognoſcere omnem mulam eſſe ſterilem, & hāc eſſe mulam, & dubitare an habeat aliquid in uentre, & per conſequens ignorare concluſionem. ergo &c. ¶ Item multa ſimul, ratione qua multa ſunt, non poſſunt intelligi ab intellectu. Intellectus n. non intelligit niſi vnum intelligibile ſimul, ſed præmiſſæ & concluſio ſunt multa 3 4

ta intelligibilia, ergo non possunt simul cognosci ab intellectu &c. ¶ Item intellectus in syllogizãdo discurrit successiuè a præmissis ad conclusionem. ergo successiuè intelligit præmissas. scilicet primo. & postea conclusioné: quia intelligit discurrendo: non igitur simul cognouit præmissas & conclusionem. ¶ Item si sic: habitis præmissis in paralogismo accidentis statim habebitur conclusio, & ita non fallere mur. ¶ Ad oppositũ est Aristot. dicens, qđ præmissæ simul cognoscuntur cum conclusione: simul enim inducens cognouit.

AD QVESTIONEM dicitur, q cognitis prçmissis: simul tépore cognoscitur conclusio: si cognoscit ĩ ratione causæ: cognitis tamé primis principijs in se, ut non applicatis in ratione causæ: non oportet simul tempore cognoscere conclusionem. primum patet: quia causa & effectus simul sunt, & nõ sunt. Causa enim est principium essendi effectui, sed eadem sunt principia essendi & cognoscendi, secundum Arist. 2. meta. ergo cognitis principijs ĩ ratione causæ: simul tempore cognoscitur conclusio. secundum patet per Arist. 2. priorum. dicit enim q contingit cognoscere omnem mulam esse sterilem. & hanc esse mulam. & ignorare hanc esse sterilem: non applicãdo istas ad inuicem, nec comparando minorem maiori. sic ergo patet, q prçmissæ in se cognosci possunt non cognoscendo conclusionem, & hoc est, quia deficit applicatio. ¶ Iuxta hoc sciendum, ut patet in 2. priorum, q contingit scire tripliciter. Contingit enim scire in uniuersali & in particulari. & hoc dupliciter, scilicet actu & habitu. In uniuersali scitur conclusio, qñ cognoscitur maior, non cognoscé do minorem. nec conclusionem secundum se. quia cognoscendo hanc per se, omnis mula est sterilis: cognoscitur in uniuersali, q hæc mula est sterilis. Alio modo cognoscitur cõclusio in particulari, & habitu: quando cognoscitur maior & minor, sed tamen minor non consideratur actu esse sub maiori. & istis duobus modis prius natura & etiã tempore cognoscuntur præmissæ: quàm conclusio in actu. Tertio mõ cognoscitur conclusio actu: & hoc quando cognoscitur maior, & etiam minor, & simul cum hic cognoscitur

gnoſcitur minor eſſe actuali ter ſub maiori. ſic enim fit applicatio præmiſſarũ in ratione cauſæ,& iſto modo impoſſibile eſt præmiſſas cognoſci prius,quoniam ſimul tempore cognoſcitur concluſio.

AD PRIMAM dico,qđ præmiſſæ continent in virtute concluſionem. Non ſic in virtute tãtum,ꝙ requiratur aliquod agẽs,per quod præmiſſę faciunt ſcientiã de concluſione in actu. Sed pręmiſſæ ſic applicatę continent cõcluſionem virtute,ſicut efficiens diſpoſitum cõtinet effectum: efficiens autem ponit effectum in actu in omni materia diſpoſita.ſic pręmiſſæ applicatæ determinatè tertio modo faciunt dignitaté de concluſione in actu. ¶ Ad aliud dicitur,quòd pręmiſſæ habent rationem cauſæ materialis reſpectu concluſionis & non ſolum hoc, ſed hñt rationem cauſæ efficientis,ſic quod poſſunt ſufficienter de ſe cognitionem de concluſione facere ſub propria ratione,& id o non oportet,ꝙ prius cognoſcantur cõcluſione tẽpore. ¶ Ad aliud dicitur, quod iſta ratio probat;quod cõtingit cognoſcere præmiſſas non applicatas ad inuicẽ ignorando concluſionem, & hoc intelligit Ariſt. Si tamen præmiſſæ applicentur ad inuicem, & minor cognoſcatur eſſe ſub maiori, tunc nõ cognoſcis præmiſſas, & ignoras concluſionẽ. ¶ Ad aliud dicitur, quòd multa poſſunt intelligi non ſub ſpecie multorũ: ſed ſub ſpecie vnius. vnde præmiſſæ & concluſio cognoſcuntur in vno indiuiſibili tempore, & non ſub proprijs ſpeciebus,ſed ſub ſpecie habitudinis. Et ſi tunc quęras: vnde prouenit iſta ſpecies habitudinis:iſta habitudo nũquam fecit ſpeciem in ſenſu.igitur nec intellectu. ¶ Dicitur negando conſequentia, & dicitur,quod aliquid poteſt facere ſpeciem in intellectu, qđ non facit ſpeciem in ſenſu. Subſtantia enim (ut ponitur ab aliquibus) non facit ſpeciem in ſenſu,& facit tamen ſpeciem in intellectu: ſimiliter hæc habitudo præmiſſarum ad concluſionem ſpeciem facit in intellectu: per quam intelligitur, & etiam per quam præmiſſæ intelliguntur ſimul tempore, & tñ non facit ſpeciem in ſenſu. ¶ Et quando quæritur quid cauſat hanc ſpeciẽ. ¶ Dicitur quod ſicut hęc habitudo ſecundum ſe ab intellectu cauſatur,ita poſſibile eſt, quòd

ſpecies

ſpecies per quã intelligitur ab intellectu cauſetur. Intellectus.n.operatur oẽs intentiones:& ſpẽs per quas intelliguntur. ¶Ad aliud patet ꝑ idem. Intellectus.n.in acquirendo cognitionẽ concluſionis per præmiſſas, prius tẽpore cognouit prçmiſſas quam concluſionẽ. ſic quodammõ tempus in quo cognouit concluſionẽ ſuccedit tẽpori in quo cognouit præmiſſas, tamen alio mõ ſimul cognouit iſta, ſic ſimul tempore, quod inter hoc tempus & illud nõ cadit tempus medium, ſi tamen acquiſierit cognitionẽ de concluſione, in illo acquiſito eſſe intelligit præmiſſas, & ſimul concluſionem tempore: ita quod nõ ſit alia ſucceſſio tẽporis, in quo cognouit prçmiſſas. ¶Ad aliud dr̃, quod aliquis poteſt falli per fallaciam accidentis, licet.n.in fallacia accidentis alia concluſio ſequatur neceſſario ex præmiſſis, vt illa ĩ qua tanta identitas & non maior concluditur in concluſione, quanta prius fuit in prçmiſſis, tamet adhuc cognoſcens concluſiones poteſt falli, ex hoc quod non applicat, ſed facta recta applicatione ſimul tempore cognouit quç concluſio ſequatur, & quæ non & cętera.

Quæſt. IX.

QVærit, an cognitis prçmiſſis in ratione cauſæ, ſimul natura cognoſcatur concluſio? Quod ſic videtur. cauſa ſecũdũ ſe ad cauſatum refertur. ſed cognito vno correlatiuorũ cognoſcitur ſimul & reliquum. (quia relatiua ſunt ſimul natura) & per conſequẽs cognitio vnius non magis dependet a cognitione alterius, q̃ econuerſo. ergo &c. ¶Item ſi cognitis præmiſſis in illo inſtanti naturæ non cognoſcitur cõcluſio, tunc iſta prioritate naturę cognoſcit cauſa & ignoratur cauſatum, ſed ignorato cauſato ignoratur cauſa, cum ſint relatiua, ergo in iſta prioritate cognoſcitur ſimul cauſa & ignoratur, ergo oportet dicere, quòd cognitis prçmiſſis in ratione cauſę: cognoſcitur concluſio ſimul natura. ¶Item cognitis præmiſſis in ratione cauſę, cognoſcitur applicatio ꝑmiſſarum ad concluſionem, ergo ſimul natura cognoſcũtur applicata, quia cum applicatio ſit relatio, cognoſci non poteſt ſine extremis. ergo &c. ¶Item cognitis prçmiſſis ſimul natura cognoſcitur concluſio in potentia & vniuerſali. ſed ſicut potentia ſe habet ad actum maio- 2 3 4

ris: ita cognitio actualis con clusionis se habet ad eandē maiorem, quia cuius est potentia eius est actus, ergo simul in eodem cognoscitur maior sumpta cum minori, & simul conclusio in actu.

¶ Item si cognitis præmissis in eodem instāti naturæ non cognoscitur conclusio, tunc potest intellectus intelligere pręmissas & cessare ab intelligendo conclusionem. & ita si non necesse est, ꝙ præmissæ simul natura cognoscātur cum conclusionibus possibile erit, quod intelligātur prius tempore etiam, qđ est contra Arist. ¶ Ad oppositū. causa prior est suo effectu in sua natura: ergo prius natura possunt præmissæ cognosci & intelligi in ratione cāæ quàm effectus. ¶ Dicitur ad illud ꝙ causa prius cognoscitur natura quam effectus. si accipiatur causa pro eo qđ est causa accipiendo tamen causam sub intentione causæ, simul cognoscitur natura causa & effectus. ¶ Contra causa est ad cuius esse, sequitur aliud esse. hæc est diffinitio causæ: sed diffinitio competit diffinito sub ꝓpria ratione. ergo causa est causa secundum ꝙ prior est natura suo effectu. ergo premissæ sub ratione causæ pręcedūt effectum natura. ¶ Itē ad principale subiectum est prius accidente, cognitione, diffinitione, & tp̄e. & subiectū est causa accidentis, ergo illud quod est cā sub ratione qua est causa præcedit effectum natura & cognitione.

¶ Itē vnus modus prioritatis est scđm quem esse rei prius est veritate propositionis secundū naturā siue scđm causalitatē. & tn̄ in re ista sunt cōuertibilia. ergo illud quod est cā sub rōne causę prius ē effectu secundum naturā ergo pręmissę prius natura cognoscuntur ipsa conclusione ex hoc quod sunt causa.

AD QVAESTIONEM dr̄, ꝙ notis præmissis in ratione causæ, simul naura conclusio cognoscitur in ratione effectus. tamē præmissę quę sunt causę conclusionis non consideratę sub ratione intentionis causalitatis, priores sunt natura conclusione, & prius natura cognoscuntur. Primū ostendo. Causa, quæ est sub intentione causæ ad alterū refertur, sed relatiua sunt simul natura. & secundum cognitionem naturalem: quia vnum non potest cognito altero, & uia uersa: ita quod neutrū principalius a cognitione alteriu dependet magis ista uia, quàm econuerso: tamen

tamen ista duo sunt simul in natura sedm cognitioné: sed relatiua sic se hnt q cognito vno relatiuo cognoscit & reliquũ,& econtra,& magis vnum non dependet a cognitione alterius,q̃ econtra. ió sunt simul in natura, & cognoscuntur sedm naturã premisse. ergo sub ratione cause simul natura cognoscuntur cum cóclusione: quia vt sic hnt rationé relatiui. Secundũ ostendo quia sedm illud, quod sunt, faciũt cognitioné de cóclusione: ita q cóclusio quo ad cognitioné dependet ex cognitione premissarum, cũ præmisse non dependeát a cognitione cóclusionis: sicut illud qd est cã ab effectu, nó dependet,sed magis ecótra. Sed qñ vnum dependet ab altero,& non econtra, illud a quo dependet est prius natura illo quod dependet. Cognitio ergo principiorũ quib.accidit intentio causalitatis,prior est sedm naturã q̃ cognitio conclusionis, ergo cognitis præmissis sub formali intentione causæ simul natura cognoscitur etiã conclusio sub intentione effectus. tñ cognitis principijs quę sunt causæ cóclusionis, nó oportet simul natura cognoscere cóclusioné.¶Tamé intelligendum est: q premissę cognoscuntur in se non applicando vnam alteri. tunc premissæ prius cognoscũtur quã conclusio in actu tépore & natura. Si tamen premissę determinatè ad inuicé applicãtur. tunc simul tpe cognoscuntur premissæ & conclusio. tamé prius natura cognoscuntur premissæ, & conclusio simul tempore cognosci,& intelligi.

AD PRIMAM rationé dr, q illa probat q præmissę sub róne causę simul natura cognoscuntur cum cóclusione. ¶Ad aliud per idé. ¶Ad tertium per idem. Applicatio. n. non pót intelligi sine applicatis: immo sunt naturaliter simul quoad cognitioné & ideo si cognoscuntur premissę sub ratione applicati, necesse est simul natura cognoscere cui applicantur pmissę tamen quod applicat non simul natura cognoscitur. ¶Ad aliud dicitur, q licet cognitio potentialis conclusionis sit simul natura cũ cognitione maioris: tamen non oportet. q accepta minori sub maiori, ut cognitio actualis cóclusionis simul natura sit cũ cognitione maioris. ¶Ad probationem dr, q nó oportet actum cóparari ad actum, sicut comparatur ad potentiam. ¶Ad vltimũ

dicitur, quòd prius natura cognoſcuntur pręmiſſę quādo applicantur, quàm cõcluſio. Et tamen ex hoc non ſequitur, quod pręmiſſę prius tpe cognoſcūtur, & cum dr̃, ꝙ in illo priori naturæ, ĩ quo intellectus intelligit ꝑmiſſas contingit pauſare, & per cõſequens ipſum non intelligere concluſionem in eodem tpe, ſed prius tempore pręmiſſas: dicitur ꝙ non ſequitur: quia in eodem inſtanti tpis ſunt duo inſtãtia naturæ, in quorum priori intelligit principia, in poſteriori cõcluſionem, & tamen ſimul tempore concluſioné. & huius cauſa eſt, quia pręmiſſæ cum ſint applicatæ rectè, sũt cauſa efficiens, & neceſſaria inferendi & cognoſcendi cõcluſionem, & ſic in eodem tempore intelliguntur præmiſſæ & concluſio, & non ſecundum prius & poſterius tẽpore, licet ſecũdum prius & poſterius natura. Si quæras qualiter eſt manifeſtum intellectui, quod præmiſſæ, & concluſio ſunt diuerſa ſcđm numerum. dicitur ꝙ ex hoc eſt manifeſta earum diuerſitas: quia concluſionẽ non cognoſcimus, niſi quia pręcognitis pręmiſſis. ¶ Ad rõnes in oppoſitum dicitur: ſicut dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc dicitur, qđ hæc diffinitio cauſa eſt ad cuius eſſe &c. eſt diffinitio illius quod eſt cauſa ꝙ. ſcilicet ſubiacet intentioni cauſæ, & non eſt diffinitio huius intentionis, quæ eſt cauſæ: quia loquendo de iſtis intentionibus formaliter vel de aliquo accepto ſub iſtis, nõ magis ad cauſam ſequitur effectus, quàm econtra. ¶ Aliæ rationes probant. ꝙ ꝑmiſſę quę ſunt cauſæ prius natura cognoſcuntur, quam concluſio &c.

Quæſt. X.

QVęritur de diffinitione eius qđ eſt ſcire. an ſit danda? ꝙ non vr̃: quia aut eſt ſtatus in principijs primis: aut non. Si non tunc in principijs eſt proceſſus in infinitum, ſed infiniti nõ eſt accipere principium, nec medium, & per conſequens nec poſtremum, & ſic non erit ſcitum, quod eſt inconueniens: ſi ſit ſtatus in principijs, tunc quæro an iſta principia ſciũtur an non? ſi non. ergo concluſiones non erunt ſcitæ, quia ignoratis primis ignorantur poſteriora, ſi ſic, & manifeſtum eſt, quod non per cauſam quia ibi eſt ſtatus, vt conceditur, ergo ſcire non eſt vniuerſaliter per cauſam. ¶ Itẽ Ariſtot. in ſecunda concluſio-

stone huius dicit, ꝙ principia magis sciũtur quàm cõclusiones. quia vnum quodque propter quod, & quia conclusiones sciuntur propter principia. ergo principia magis tunc erunt scita. & manifestũ est, quòd principia non sunt scita per causam, quia non habent causam: ergo scire non est per causam semper cognoscere.
3 ¶ Item cognitio nostra est ab his, quę sunt nobis magis nota sed effectus sunt nobis magis noti, q̃ cãæ, licet causę prius natura sint magis notæ: & intellectus noster se habet ad illa, quæ sũt manifesta in natura, sicut oculus noctuæ ad lumen solis. ergo cognitio nostra est ab effectibus ad causam, & non econtra. ergo &c.
4 ¶ Itẽ si scire esset per causam, nunquam sciretur res perfectè quousque esset deuentum ad primam causam: quę est conclusionis principium. Sed causa prima ẽ nobis imperfectè cognita, ergo quilibet effectus imperfectè cognoscitur a nobis: sed hoc non est scire: ergo nihil scitur sub propria ratione: hoc est inconueniens: ergo scire non est per causam cognoscere.
5 ¶ Item contra secundam particulam, cum dr̃, & qm̃ illius est cã: si ad cognitionem conclusionis oportet causam cognoscere, ut applicatur ad effectum. sic conclusio nunquam sciretur sub propria ratione: sed sub propria ratione relatiui: quia cognoscere aliquid sub propria ratione applicati, est scire sub propria ratione relatiui.
¶ Item contra hanc particulam: quoniam impossibile est aliter se habere: de his quæ frequenter sunt, fiunt demonstrationes: contingit enim scire per demonstrationem, quòd luna eclypsatur. sed manifestum est, quòd possibile est aliter se habere. ergo male dicitur. quod scitur impossibile est aliter se habere. 6
¶ Item de corruptibilibus est scientia. secundũ quòd corruptibilia sunt: & tamen corruptibile secundum quod corruptibile est, possibile est se aliter habere &cæt. 7
¶ Et hic dicitur, quod de curruptibili siue mobili non est scientia ea ratione, qua mobile est: sed secundum quod est immobile. ¶ Contra. de mobili secundum quod mobile est scientia libri physicorum: quia de mobili secundum quod mobile scitur demonstratiuè, qa est in

potẽtia ad terminum. ¶ Itẽ si de mobili esset sciẽtia sub ratione immobilis: tunc de aliquo esset scientia sub ratione sui oppositi: ergo oportet dicere, ꝙ de mobili sub ratione mobilis sit scientia: & tunc redit ratio. ¶ Ad oppositum est Aristoteles.

AD QVAESTIONEM dico, ꝙ diffinitio bene datur, ꝓpter quod sciẽdum, ꝙ scire dr̃ quatuor modis: ut dicit Linconiensis. Est enim scire cõmuniter. & sic sciuntur contingentia ad utrũlibet. Et est scire propriè, & sic sciuntur cõtingentia nata. Et est scire magis ꝓpriè, sic sciuntur tam principia, quàm conclusiones. Et est scire maximè propriè, & sic sciuntur conclusiones per principia. Et isto quarto modo scire est per causam cognoscere, & sic accipiendo scire diffinit Aristoteles.

¶ Intelligendum tamẽ quo ad hoc, quòd aliquid sic sciatur, requiruntur tres cõditiones secundum The.

¶ Primo requiritur, ꝙ sciatur per causam: eadem .n. sunt principia essendi & cognoscendi. Causa.n.est principium alicuius rei: ergo est principium cognoscendi.

¶ Secundo requiritur applicatio causę ad effectũ: aliter non cognoscitur nisi in vniuersali: vel in habitu, & non in actu. ergo ad actualẽ cognitionẽ requiritur applicatio præmissarũ: ita ꝙ actualiter cognoscat̃ minor eẽ sub maiori. ¶ Tertio requiritur, ꝙ scitum sit necessarium, & nõ possit aliter se hr̃e: & istę tres conditiones inueniuntur in hac diffinitione per tres particulas positas. Prima conditio innuitur per primam particulam: cum dicitur. Arbitramur &c. Secunda conditio innuitur per secundam particulam: cum dicitur, qm̃ illius est causa. Et tertia per tertiam, cum dicitur. Impossibile est aliter se habere.

AD PRIMAM rõnẽ dr̃, ꝙ in principiis est status. Et cũ quærit̃ vlterius aut sciũtur, aut non, dr̃, ꝙ loquendo de scĩa maximè ꝓpriè non sciũtur principia prima: qa causam non hñt. loquendo tñ de scĩa ꝓpria, vel magis propria, principia sciuntur esse non per cãm. scire tñ, quod Aristoteles diffinit, est per cãm. vñ æquiuocat̃ de scire scđm ꝙ principia sciunt̃ & cõclusiones: q̃ sciunt̃ ꝑ scire hic diffinitũ. ¶ Ad aliud dicitur. ꝙ principia magis sciuntur, q̃ cõclusiones, loquẽdo de scientia magis propriè,

&

& sic intelligit philosophus. loquendo tamen de scientia maximè propriè secundum quod scire diffinitur hic: sic principia non sciuntur. ¶ Ad aliud dicitur, quod cognitio nostra a posteriori est simpliciter ab effectibus ad causas: quia effectus sunt notiores sensui. tamen nostra cognitio est a notioribus ad minus nota. sed notiora nobis possunt intelligi dupliciter. Vno modo dicuntur nobis notiora: quæ sunt nobis notiora secundum intellectum comparando unam cognitionem intellectualē ad aliam: & sic principia prima sunt nobis notiora, ut dignitates: & isto modo nostra cognitio simpliciter est a nobis notioribus. Alio modo dicuntur nobis notiora quæ sunt notiora sensui. & isto modo scientia nostra non est simpliciter a nobis notioribus. scientia enim quæ est per effectus: non est simpliciter scientia, & propter quid: sed tantum quia est. ¶ Et cum dicitur, quod principia non sunt nobis nota: cum sint manifesta naturæ: dicendum est, quod sic. ¶ Ad probationem dicitur, quod Aristote. 2. metaphy. per manifesta naturæ non intelligit principia, sed substātias separatas. ¶ Ad aliud dicitur: quod conclusio cognoscitur per principia sub ratione relatiui. & non solum sub ratione relatiui. sed sub quadam ratione absoluta, & sub propria ratione: cōsiderādo enim conclusionem formaliter sub ratione causati, & præmissas formaliter sub ratione causę: sic cognoscitur conclusio sub rōne relatiui per præmissas. si enim cōsideremus conclusionem secūdum se, quæ infertur ex præmissis applicatis, sic cognoscitur sub propria rōne. ¶ Ad aliud dicitur, quod licet ecypsis possit aliter se habere secundum se, respectu tamen suæ causæ non potest aliter se habere: posita enim interpositione terræ inter solem & lunam, de necessitate ponitur eclypsis lunæ. Ideo dicit Ari. quod ista quæ frequenter eueniunt, vt ueniāt in demonstratione necessaria sunt. ¶ Ad aliud similiter dicitur: quod de corruptibili secundum quod corruptibile præcisè non est scientia, sed secūdum quod est immutabile uel incorruptibile.

¶ Vnde sciendum, quod de mutabili secundum quod mutabile est scientia, &

etiam

etiam secundum quod immutabile. istæ rationes non sunt oppositæ quia relatæ sunt ad diuersa . scientia enim est de mutabili secundum quod in se mutabile est. & est de mutabili secundum quod est immutabile: non in se: sed respectu passionis immutabilis : secundum quod immutabiliter aliqua passio inest mutabili.¶ Ad primam in oppositum concedo conclusionem, quod de mobili secundum quod est mobile in se, potest esse scientia: cũ hoc tamé requiritur, quod sit immutabile respectu suę passionis: sub hoc intellectu : quod non potest moueri a sua propria passione in suum oppositum.¶ Ad ultimum dicitur : quod licet de mutabili sit scientia sub ratione mutabilis: non tamen est scientia de mutabili sub ratione sui oppositi . quia mutabile in se & immutabile respectu suæ passionis non sunt opposita . sed ut sic unum aliud concomitatur:ex hoc enim, quod est in se mutabile : immutabiliter suscipit uel recipit passionem &c.

Quæstio. XI.

QVæritur an demonstratio sit ex primis ueris &c? Et quod non uidetur. De non ente potest esse scientia demonstratiua : & tamen non ens non est uerum, sed potius falsum : ergo non oportet scientia demonstratiua, quod sit ex ueris . ¶ Dicitur hic, quod de non ente simpliciter, quod nullo modo est ens: non potest esse scientia demonstratiua. ¶ Contra de vacuo & infinito aliquo modo est scientia: & tamen ista simpliciter sunt nõ entia . ¶ Itẽ de non ente potest sciri, qđ opponitur enti : quia non ens necessario opponitur enti, ergo de non ente potest esse scientia demonstratiua. ¶ Hic dicitur, quod de non ente secundum quod est negatio entis quocunque modo non potest sciri, quod ipsum opponitur enti : quia non est possibile tale non ens esse : quia quodlibet non ens, quantuncũque sit non ens, est ens apud animã,& ut sic de non ente põt esse scientia demonstratiua, & sciri quod opponitur enti. ¶ Contra . quæro de non ente apud animam:quæ est negatio vniuersaliter entis apud animã: aut opponit enti apud aĩam: aũt nõ. si nõ, ergo ens apud aĩam : & nõ ens apud aĩam, nõ opponuntur: 2

quod

quod falsum est.si sic. ergo contingit scire. ergo de non ente apud animam contingit scire ipsum opponi. enti tamen non ens apud animã simpliciter est non ens:ergo de simpliciter non ente põt esse scientia. ¶Ad principa-
3 le demonstratio ad impossibile non est ex veris: quia vna præmissarum est falsa. ergo non omnis demonstratio &c. ¶Dicitur hic, quod demonstratio ad impossibile est ex veris, non simpliciter sed ex veris respectu concedẽtis propositionem falsam esse veram, quod accipitur loco hypothesis.

¶Contra. si demonstratio ad impossibile sit absolutè ex vna propositione falsa tunc habeo, ꝙ demonstratio secundum se & absolutè nõ semper est ex veris. Sed diffinitio debet competere diffinito pro quolibet eius: ergo hæc diffinitio nõ bene datur, cum alicui demonstrationi non competat.

¶Aliter dicitur quod demonstratio ad impossibile quo ad aliquem processum est ex veris, qa in tali demõstratione est triplex processus. Vnus ducens ad impossibile ex hypothesi, & vna assumpra. Alius est ab interẽptione conclusionis impossibilis ad interemptione hypothesis. Tertius est ab interemptione hypothesis ad ostendendum principale propositum esse verum. Licet ergo demõstratio ad impossibile non demõstret quo ad tertium processum, demonstrat per hoc principium de quolibet dicitur affirmatio vel negatio. sequitur.n. si de quolibet est affirmatio, vel negatio vera, & hypothesis non est vera, ergo eius cõtradictoria est vera. ¶Contra. demonstratio est ex notioribus, sed affirmatio notior est negatione: si ergo demonstretur veritas affirmatiue ex falsitate negatiuè, vel ex interẽptione hypothesis, tunc ostenditur magis notum per minus notum: & per consequẽs non est demonstratio. ¶Ad prin- 4
cipale, quod demonstratio non est ex primis veris. videtur, quia quod dicitur per superabundantiam vni soli conuenit, sed primum dicitur per superabundantiam. ergo si demonstratio sit ex primis conuenit uni soli. ergo non est nisi vna demonstratio, & per consequẽs nisi vna scientia.

¶Item posita hac particula, superfluum est ponere alia sequentia, quia si demonstra-

ſtratio eſſet ex primis,ſuperfluum eſſet ponere hāc particulā immediatis,quia omnia prima ſunt immediata, & econtra.Item poſita hac, ſuperfluit, ponere hanc ex prioribus & notioribus:quia ſequitur demõſtratio eſt ex primis, ergo ex prioribus & notioribus.¶Item ſi demonſtratio ſit ex immediatis ſiue ex primis, tunc nulla eſſet demonſtratio ex mediatis: conſequens eſt falſum: ergo & antecedens. Quia dicit Ariſt. 1.topic.quod demonſtratio eſt ex immediatis,& ex his quæ ſunt immediata principia,& huiuſmodi ſunt immediata principia. conſequentia patet. Cui ineſt effectiuè vnum oppoſitorum, eidem negatur reliquum: mediatum & immediatum ſunt oppoſita.

¶Item ſi demonſtratio ſit ex immediatis ſiue ex primis, tunc nulla demonſtratio eſſet ab effectu ad cauſam: quia tunc demonſtratio eſt a poſterioribus: conſequens falſum ſecundum Ariſtot.2.huius. ergo & antecedens. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod demonſtratio eſt ex primis &c.cuius rō eſt qa demõſtratio eſt ſyllogiſmus faciēs ſcire.Hæc eſt diffinitio finalis demõſtrationis & ſcire eſt ꝑ cauſam cognoſcere,ergo &c.Vñ hæc ē prima concluſio huius libri ſicut dicit Linco & probatur per diffinitionem finalē demonſtrationis.¶Intelligendum tamen eſt ſecundum Linconienſem, quod demõſtratiua ſcientia poteſt accipi vel ſecũdum quod eſt eadem cum demonſtratione, & iſto modo iſta præpoſitio ex, debet denotare circunſtantiam cauſæ materialis, & tunc eſt ſenſus quod demonſtratio eſt ex primis tāquam ex cauſa materiali: quia principia ſunt cauſæ materiales demõſtrationis. Alio modo ſcientia demonſtratiua poteſt accipi ꝓ habitu acquiſito per demõſtrationem,& ſic ſcientia demõſtratiua ſolum eſt concluſionis in demonſtratione. Iſto modo hæc præpoſitio, ex dicit circunſtantiam cauſæ efficiētis ſiue originantis:quia ſciētia demonſtratiua, quæ eſt habitus concluſionis eſt ex principijs veris,tanquam ex cauſa efficiēte uel originante,quia principia sũt origo ſcientiæ concluſionis. Hanc diffinitionem Ari. ſic oſtendit primo declarat hāc particulam ex veris iſto mõ quod

quod ſcitur in demõſtratione eſt verum, ſed uerũ non ſcitur niſi ex veris. licet. n. verum poſſit ſyllogizari ex falſis, non tamen ſciri ex falſis, quia falſum non eſt, uera igitur demõſtratio eſt ex veris. Item demonſtratio eſt ex primis qa ex principijs q́ ſunt eadem. Item demonſtratio eſt ex immediatis: quia ſi demõſtratio eſſet ex mediatis, aut tunc eſſet proceſſus in infinitum, aut eſſet ſtatus ad immediata. Non eſt proceſſus in infinitum: quia tunc nihil ſciretur: ſi eſt ſtatus ad immediata habetur propoſitum. Item demonſtratio eſt ex prioribus & notiorib. quia intellectus noſter in ſyllogizando procedit a magis ad minus notum, quia minus notum uel æqualiter non faciunt ſcientiam de ignoto. Item demõſtratio eſt ex cauſis, quia demonſtratio facit ſcire, & ſcire eſt per cauſam cognoſcere, ergo demõſtratio eſt ex cauſis. ¶ Sciendum tamẽ eſt quod Ariſt. non ponit hanc particulam ex proprijs, qa hoc innuitur per hanc particulam, ex cauſis. Cauſa. n. eſt propria reſpectu illius, cuius eſt cauſa.

¶ Si arguatur, quod quædam ſunt cauſæ mediatæ & quædam immediatæ, & quę dam particulares, & quædã communes, ergo non omnis cauſa eſt propria reſpectu effectus. ¶ Dicendum eſt, quod ſiue ſit cauſa mediata ſiue cauſa immediata, dum modo ſit in eodem genere: ſufficienter eſt propria reſpectu effectus, ſed in diuerſo genere non: quia non cõtingit demonſtrare deſcendentem a genere in genus, vt dicitur in octaua concluſione ſiue quæſtione huius, ſimiliter cauſa ut communis eſt, non cauſa effectus particularis, ſed oportet antequam cauſet, quod ad hũc effectum determinetur, & ideo dicit Ariſt. hic inferius quod demonſtratio non eſt ex communibus, ſed ad determinatum genus appropriatum. & hoc principium ſi ab æqualibus æqualia demas, ea quæ relinquuntur, erunt æqualia: non eſt principium ad demonſtrandum effectum in geometria: niſi determinetur ad genus ſubiectum geometriæ iſto modo: vt ſi ab æqualibus lineis æqualia demas: illa quæ relinquuntur &cæt.

AD PRIMAM rationem ſic dicitur, ſicut dicebat ad rationem contra hoc, quod

de

de uacuo & infinito non est scientia demonstratiua, probans aliquam passionem positiuam de illis: sed solū ad probandum passionem negatiuam: vtputa vacuū non esse &c. & sic demonstratio non potest esse de non ente quia in tali demonstratione oportet præsupponere, quia est, sed de ista demonstratione non intēdit Philosophus. vel aliter potest dici, quod de vacuo & infinito non est sciētia demonstratiua: quia non determinat de illis, nisi quatenus illa remoueat a sua consideratione. ¶Ad rationem in oppositum de nō ente dicitur, sicut dictū est. Ad rationem contra hoc dicitur, quod ens apud animā est æquiuocum, & ideo non ens non negat quodlibet. Ideo posset stare ꝙ nō ens apud animam opponeretur enti apud animam accipiendo ens, & non ens pro eodē significato, & simul cū hoc potest stare, quod non ens apud animam, est aliquod ens apud animam. sicut non ens apud animam entitate speciei, potest esse ens apud animam entitate generis: quia ens apud animā, quod est genus non est ens species Sed impossibile est, qđ non ens apud animā neget ens apud animam pro quolibet ente vniuocè. ¶Ad aliud dicitur, quod demōstratio ad impossibile est ex veris, quo ad tertium processum. ¶Ad rationem contra hoc dicitur, ꝙ illa demōstratio quo ad tertiū processum, qui est ex falsitate hypothesis negatiuę ad veritaté affirmatiuę est ex notioribus sub aliquo intellectu. falsitas.n. negatiuę dupliciter potest considerari. Vno modo in se, & ita falsitas aliqua est ignotior, quam veritas affirmatiuæ. Alio modo potest considerari secundum quod ista falsitas concluditur ex interemptione impossibilis, ad quod deducitur, & sic falsitas hypothesis notior est, q̃ veritas oppositi, & isto modo illa demonstratio est ex notiorib. ¶Ad aliud dicitur, quod posita hac particula primis, non superfluit ponere immediatis, quia forte non omnia principia sunt immediata. Hæc enim est per se primo: Homo est animal, & tamen medium habet per quod potest demonstrari. Similiter posita, qđ sint eadem: tamen ex diuersa proprietate accipitur. iđ non est superfluitas, nec diminutio. ¶ Ad aliud dicitur, quod non superfluit

hæc

hæc particula ex prioribus. principia.n.in se dicũtur prima & absolutè: sed priora dicuntur per comparationẽ ad conclusiones quę sunt posteriores, & ideo posito vno non superfluit alterum, similiter primum non est relatiuum, nisi per accidens, non .n. refertur primũ ad scd̄m, nisi quia refertur secundum ad primũ Posito.n. quod nihil esset ens in rerum natura, præter illud, ꝙ est ens primum. adhuc illud esset primum, & tamen non relatũ ad secundum, nisi per accidens, sicut scibile ad scientiam.¶Ad aliud dicitur, qđ nõ superfluit dicere ex causis: quia causa ex hoc quod est causa, & ad hoc quod sit concludẽs, oportet quod sit propria, sed nõ oportet principium esse proprium Similiter ex alia ratione dicitur principium & causa, & ideo non superfluit. ¶Ad aliud cum dicitur, quod dicitur ꝑ superabundantiam &c. dicitur quod Ari. non intelligit quod demõstratio sit ex primis simpliciter, & extra genus: quia sic non esset nisi tantum vna demonstratio: vel saltem non essetnisi vna scientia. Sed Aris intelligit, ꝙ demonstratio est ex primis in genere, & quia in diuerso genere sciti diuersa sunt principia. Alia.n.sunt principia in arithmetica, & alia in geometria: ideo demonstratio est diuersa, & multiplicata, sicut diuersæ scientiæ.¶Ad aliud cum dr̄, quod si demonstratio sit ex immediatis, nulla esset ex mediatis. dicitur quod non sequitur.¶Ad probationem dicitur, quod Aristot. intelligit, quod demonstratio est ex immediatis finaliter: vt resoluendo omnes demonstrationes ad principia prima: sed ex hoc non sequitur, quod nulla est demonstratio ex mediatis: potest enim aliqua demonstratio esse ex mediatis: dummodo finaliter sit ex immediatis, sed tantum sequitur, ꝙ nulla demõstratio finaliter est ex immediatis. ¶Ad ultimum cõcedo, quod nulla demonstratio quæ est ab effectu ad causam est demonstratio simpliciter, talis .n. demonstratio est quia, & nõ simpliciter secundum Arist. hic autem diffinit demonstrationes simpliciter &c.

Quæst. XII.

QVæritur an hæc sit vera. Vnumquodque propter quod, quod non videtur. In istis inferioribus per uirtutem solis re-

pe-

periuntur conſtrictio & diſſolutio. Sol enim diſſoluit glaciem, & conſtringit lutũ, & tamen nõ ſequitur, quod in ſole ſit conſtrictio & diſſolutio. quod oppoſita nõ ſunt ſimul in eodem. ergo &c. ¶Item non ſequitur, iſte eſt ebrius propter vinum, ergo vinum eſt magis ebrium, q̃ iſte. Nec ſequitur iſte eſt calidus propter ſolẽ: ergo ſol eſt magis calidus. Sol enim non eſt calidus. ergo &c.

¶Dicitur quod iſta propoſitio eſt intelligenda in cauſatis vniuocis, & effectibus vbi aliquid uniuocè reperitur in cauſa & in effectu: ebrietas autem non uniuocè reperit in ebrio, & in vino, quia in ebrio formaliter. In uino uerò effectiuè, & non formaliter. ¶Contra. ferrum ignitũ eſt calidum formaliter, & lignum ignitũ ſimiliter. & tamen non ſeqtur ferrum ignitum eſt calidum propter lignum ignitũ ergo lignum ignitum &c. ¶Dicitur quod ferrum ignitum eſt calidum propter lignum ignitum per accidẽs. lignum enim ignitum non calefacit, niſi quia ignis, & hæc propoſitio unumquodque propter quod &c. non ſolum habet intelligi in cauſis uniuocis &c. ſed cum hoc in cauſis per ſe. ¶Contra. probo quod eſt in huiuſmodi cauſis per ſe: quia ignis eſt cauſa uniuoca, reſpectu caloris in ferro, vtrumque enim calidum eſt formaliter. ſimiliter eſt cauſa per ſe: ſicut etiam reſponſio cõcedit, & tamen non ſequitur ferrum eſt calidum propter ignem, ergo ignis eſt magis calidus, quia antecedẽs eſt verum, & conſequens falſum. Videmus enim ad ſenſum, quod æqualis quantitas ferri igniti uehemẽtius comburit, quã ęqualis quantitas ignis. ¶Item probo quod hæc minor ſit falſa, per quam Ariſt. probat cum iſta maiore concluſionem. Cum Ariſt. dicit concluſionem ſcimus propter principia: quia principia ſecundũ ſe non ſunt cauſæ concluſionis, niſi in uirtute propter quod exigitur applicatio. ergo non cognoſcitur propter principia ſecundum ſe.

¶Item non ſequitur concluſio ſcitur propter principia, ergo principia ſunt magis ſcita: quia antecedens eſt verum, & conſequens falſum: principiorum enim eſt intellectus: & non ſcientia ſecundum Ariſt. in fine primi: ergo hæc eſt falſa, vnumquodque propter

quod &c. ¶ Dicitur qđ quadruplex est scientia: secundũ Linconiensem. Cõiter. propriè. magis propriè. & maximè propriè. Vnde Arist. intelligit, qđ scientia est cõclusionis tm̃ loquendo de scientia maximè ꝓpriè dicta. Sed loquendo de scientia ꝓpriè dicta, conclusiones sciuntur propter principia. & principia magis. ¶ Contra accipio scientiam conclusionis maximè propriè. In tali scientia sciuntur conclusiones ꝓpter principia, & tamen non sequitur. ergo principia magis sciuntur. ergo &c. ¶ Ad oppositum est Arist.

AD QVAESTIONEM dr̃ qđ hęc est vera: vnumqđque propter &c. & huius rõ est: quia illud, quod reperitur in effectu & cã nobilius & excellentius reperitur in causa quam in effectu: quia est de ratione causæ quod excellat effectum: si ergo aliqua proprietas causet in aliquo ab aliqua cã, si illa proprietas in illa cã reperiatur vniuocè, excellentius reperitur in causa, quam in effectu &c. hoc patet similiter per exemplum: Magister diligitur propter discipulum. tũc discipulus magis diligitur.

¶ Propter rationem intelligendum est, ꝙ hæc propõ intelligenda est in causis vniuocis, & per se: non in causis per accidens & ęquiuocis.

AD PRIMAM rationem dicitur: quod sol non dissoluit glaciem & constringit lutũ, nisi per accidens, propria enim operatio causata a sole, est ꝑ lucem calefacere: sed per accidens dissoluit glaciẽ quia calidũ liquabilia dissoluit, ꝑ accidens: similiter cõstringit lutum. quia per calorem exhalat subtile, & derelinquitur grossum. Hæc autẽ propositio vnumquodque ꝓpter quod &c. intelligenda est in causis vniuocis, & in causis per se. ¶ Ad aliud similiter dicitur, quod calidum nõ est in sole formaliter, quẽadmodũ est in corpore calefacto. Calidum enim est qualitas actiua pertinens ad elementum. sed in sole non est qualitas actiua formaliter, sed est in luce, per quam sol efficitur calidus. lux autem non est qualitas actiua, sed actiuus actus. ¶ Ad primam rationem contra hoc dicit. quòd hęc propositio habet intelligi in propositionibus. per se & vniuocis: sed lignũ ignitum non est per se causa caloris in ferro. ¶ Ad rationem contra hoc dicitur, qđ hæc cõclusio est uera, quod ignis est magis calidus: quã 2

ferrum ignitum, ficut dicit unus expofitor. ¶ Ad probationem dicitur, quod ftat fimiliter, quod ignis fit magis calidus qualitatiuè, quã ferrum: & tamen quod maior fit caliditas in ferro ignito fecundum quantitatem. Illa enim maioritas eft propter comparationem partium materialium ferri: iõ non fequitur in ferro eft maior caliditas, ergo ferrũ eft magis calidũ. ¶ Ad aliud dr̃, quod principia fcimus & propter principia fcimus conclufiones: & cũ dr̃, quod requiritur applicatio: dicit̃, quod uerum eft, quod propter principia tantum confiderata in fe illa non applicando, non fciuntur: & hoc conceditur. ¶ Ad aliud fimiliter dicit̃. ¶ Ad rationẽ contra hoc dicitur: quod non fequitur cõclufiones fciuntur ꝓpter principia fcia maximè proprie dicta, ergo principia maximè fciuntur, quia hic non arguitur in vniuocis, fcire autem maximè non competit principijs vniuocè &, conclufionibus. quia conclufionibus competit formaliter, principijs tm̃ effectiuè. Sed tñ loquẽdo de fcire, ꝙ eft appħẽfio neceffariorum, fiue fint principia, fiue cõclufiones, ifto mõ fcire vniuocè cõpetit principijs & cõclufionib. & ifto mõ principia funt magis fcita, quã cõclufiones, hoc mõ accipiendo fcire, & fic intelligit Ariftotiles, fimiliter Linconienfis ex ponit. Vnde dicit hanc effe fcđã cõclufionem hui⁹ lib. &c.

Quæst. XIII.

QVæritur An principia fint magis nota, quam cõclufiones? quod nõ videtur: qa fi fic, ergo principiũ maxime primũ effet maximè notum, cuiufmodi eft hoc. Nihil cõtingit fimiliter eé & nõ eé, cõfequens falfũ: ꝓbo falfitatẽ confequentis, fi principiũ primũ effet notiffimum in veritate, eius oppofitũ eẽt notiffimũ ĩ falfitate. fed quod hoc fit falfum, ꝓbo; quia in fyllogifmo ex oppofitis fupponit pro hypothefi oppofitũ primi principij, quia fupponuntur cõtradictoria, & ex ifta hypothefi deducit̃ ad negationem eiufdẽ de fe, tãquam ad notius falfum, vel magis incõueniens, ergo negatio eiufdẽ de fe eft notior ĩ falfitate, quam oppofitum primi principij &c. Hic dicitur, quod in fyllogifmo ex oppofitis non fupponitur oppofitum primi principij pro hypothefi quia non fupponun-

ponuntur contradictoria. ſed tãtũ alia pars cõtradictionis ſupponitur ꝑ hypotheſi. ¶ Cõtra iſtud, aliqua pars cõtradictionis, ſimiliter vtraque pars cõtradictionis diuiſim ſumpta in aliqua materia eſt cõſequẽs, ſed concluſio in ſyllogiſmo ex oppoſito eſt impoſſibilis, ſed ex conſequẽti accepto ꝑ hypotheſi ſequit̃ impoſſibile, igitur principia non ſunt magis nota, quã concluſiones. ¶ Aliter dicitur, qđ in ſyllogiſmo ex oppoſitis ſupponit oppoſitũ primi principij ꝑ hypotheſi, quia in aliqua materia ſpãli, minus nota sũt ĩ falſitate, vniuerſaliter tñ magis eſt notũ oppoſitũ primi principij in falſitate, quã negatio eiuſdẽ de ſe. ¶ Contra. Ari. dicit in primo huius, quod principia non ſunt ſolum nota nobis, ſed naturæ, ergo oppoſita principiorum notiſſima ſunt in falſitate, non ſolum naturæ, ſed nobis. ¶ Item negatõ eiuſdem de ſe, non ponit oppoſita in actu, ſed potentia. Sed oppoſitũ primi principij ponit ea in actu. ergo notior ẽ impoſſibilitas, qñ accipit̃ oppoſitũ primi pricipij quã negato eiuſdem de ſe. ¶ Item principia nõ ſunt ſcita, ergo non ſunt magis ſcita quam concluſiones. Añs patet quia ſi principia eſſent ſcita, eſſet proceſſus &c. ergo non eẽt principium primum. ¶ Itẽ quod eſt notũ per cauſam eſt magis notum quã illud quod non eſt notum per cauſã. Verbi gratia cõcluſio in demõ̃ratiõe vniuerſali eſt magis nota quam concluſio in demonſtratione particulari, qa in demõ̃ratione vniuerſali cognoſcit̃ per cauſam, in particulari non. ſecundũ Ari. Sed concluſiones demonſtrationis, ſunt notæ ꝑ cãm, principia non ꝑ cãm, ergo principia non sũt notiora, quã cõcluſiones. ¶ Itẽ principiũ & concluſio nõ sũt cõparabiliá ſecundũ cognitionem, ergo principiũ nõ eſt magis notũ, quã cõcluſio. Cõſequentia patet qa cõpatio ſolũ eſt in vniuocis, ſecundũ. Ari. 7. phiſi. ſed principiũ & concluſio, quo ad cognitionẽ nõ sũt vniuoca quia cognitio concluſionis eſt per cauſam, ſed cognitio principij non eſt per cauſã, ergo æquoca eſt cognitõ. ¶ Itẽ ſi principiũ eẽt magis notum quam concluſio. & per conſequens concluſio minus nota, tunc concluſio aliqđ haberet de noto, & aliquid de oppoſito, vt de ignorantia ſimul, patet in ſimili qa qđ eſt pallidũ eſt min⁹

album quàm album, ideo habet aliquid de albedine, & aliquid de nigredine, ergo concluſio erit in parte nota & in parte ignota, quia minus nota quã principium. & vlterius ſequitur, quod cõcluſio non ſit ſimpliciter ſcita. Item ſi concluſio ſit minus nota quàm principium, tunc ſequeretur, ꝙ nobilius ordinaretur ad minus nobile:tanquam ad finem:conſequens eſt falſum. ergo & antecedens,probo conſequentiam:quia ſi concluſio ſit minus nota quam principium, ignotior eſt & incertior quã principium, ſed principium ordinatur ad concluſionem: ergo maius nobile ad minus nobile. ¶ Item concluſio in demonſtratione eſt neceſſaria:ſed veritate nihil eſt verius, ergo nihil poteſt eſſe notius in veritate,quàm concluſio in demonſtratione: non igitur principia ſunt magis nota. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtote. dicens: principia eſſe magis nota quàm concluſiones.

AD QVAESTIONEM dicitur,ꝙ ſic eſt:quia vnumquodque propter &c. Concluſiones ſunt notæ propter principia: ergo principia sũt magis nota. ¶Item hoc probat Ariſtot. per vnam rationem: quia ſi principia eſſent minus nota, vel æqualiter nota cum concluſionibus: tunc ignotum eſſet magis, vel æqualiter notum cum eo quod eſt notum, conſequẽtia patet ſic,habita cognitione principiorum, adhuc in iſto priori naturæ concluſio eſt ignota, & principia ſunt nota. Si ergo dices,qđ concluſiones ſunt magis notæ vel æqualiter cum principijs:tunc ignotum eſt magis notum, quàm illud quod eſt notum. vel ſaltem erit ęqualiter notum cum eo,qđ eſt notum, hoc eſt inçonueniens, ergo oportet dicere, quòd principia ſunt magis nota,quàm concluſiones.

¶Item hoc poteſt probari alia ratione,ꝙ concluſio non ſit magis nota q̃ principium: quia nihil agit vltra ſuã virtutẽ. Hoc patet, quia virtus eſt vltimum potentiæ. Sed principia per ſuã virtutem ſunt cauſæ concluſionis. ergo maiorem cognitionẽ non poſſunt facere in concluſione,quàm ipſa habent de ſe: nec tantam cognitionem faciunt de concluſione, quantam habent de ſe.Probo: qa de ratione cauſę eſt,ꝙ quicquid reperitur in effectu & cauſa excellentius reperiatur in cauſa.

Ad

AD PRIMAM rationem dicitur, sicut dicebatur vltimo, quod aliquibus latent ea, quæ sunt opposita esse opposita, quibus tamen non latet negatio eiusdem de se. ¶Intelligendum tamé circa istud: q respondens nunquam concedere opposita sub ratione oppositorũ esse simul vera. hoc enim est sibi notissimum in falsitate, ea tamen quę sunt opposita, aliquando concedit esse vera: non conferens vnum ad alterum, sicut contingit in dispositione. quod respondens concedit vnum oppositorum & postea per latentes interrogationes, vel p alias cautelas factas ab opponente, concedit alterum oppositorum nõ conferens secundum ad primũ: & postea opposita concessa recolligit ad inuicem concludendo ex his negationem eiusdem de se non ducendo ad aliquod notius falsum: sed vt manifestet ea quæ conceduntur a respondente esse opposita.

¶ Ad formam: dicitur quod oppositũ primi principij est notissimum in falsitate: qd' est opposita simul esse vera: quia illud conceditur esse notum in falsitate tam ab opponente quam a respondente: propter quod respondens non ponit pro hypothesi: concederet tamen illa cõtradictoriè, non conferens vnum ad aliud. sed nunquã cõcederet cõtradictoria sub formã contradictoriorũ esse simul vera. ¶Ad primam rõnem contra hoc: dicitur qd' illa verum concludit. prima enim principia sunt nobis notissima in veritate cognitis terminis, & etiam eorum opposita sunt notissima in falsitate, ideo oppositum primi principij sub propria forma a nullo conceditur, si illa scit quod sunt opposita & ad inuicem conferantur, & actualiter considerantur: tamé ea quę sunt opposita possunt aliquem latere ĩ aliqua materia. Sed cognitis terminis magis notum est (opposita esse simul uera) in falsitate, quam negatio eiusdé de se. ¶ Ad aliud dicitur, quòd negatio eiusdem de se non includit contradictoria nisi in potentia, si aliqua includit, & opposita sub oppositorum forma actu includitur. ideo sequitur quod negatio eiusdem de se, non est notior in falsitate, quam sunt opposita simul esse uera, aut ea quæ sunt opposita actualiter, conferendo vnum oppositorum alteri. Sed causa quare homo decipitur

pitur in concedendo opposi ta, est pp hoc q nõ confert vnum ad aliud. ¶Aliter ad principale: dicitur quod in syllogismo ex oppositis non concluditur de se deducẽdo ad aliquod manifestius falsum. Sed multitudo incõuenietiũ: ideo cũ hoc bene stat q oppositum primi principij sit notissimum in falsitate.

¶Ad aliud dicit, quod loquẽdo de scientia propriè dicta, & etiam de scientia magis propriè dicta: quæ scientia est apprehensio veritatis necessariorum, secundum hãc scientiam principia sunt magis scita quam conclusiones vt dictum est &c. ¶Ad aliud dicitur quod hæc interimitur. illud quod est notum per causam ẽ magis notum illo quod non est notum per causam, uera tamen est, cũ vtrumque cognoscibile natum est cognosci per causã: sed principia prima nõ sunt nata cognosci per causam: quia causam non habent. & conclusiones natæ sunt cognosci per causam. ideo exẽplum in proposito non tenet. Illud enim quod scitur per demonstrationem vniuersalem magis scitur: quã quod scitur p demonstrationẽ particularẽ: quia vtrumq; est natũ cognosci per causã: quia igit qđ cognoscitur per particularẽ demonstrationẽ nõ cognoscit per causam, demonstratio autẽ vniuersalis facit cognoscere p cãm ideo ibi tenet: hic nõ. ¶Ad aliud dico, q principia & cõclusio sũt cõparabilia: ¶Ad improbationẽ dr, q licet vnum cognoscat per cãm, & aliud nõ, & per cons̃s in scientia maximè ,ppria non sint cõparabilia. tñ accipiendo sciam tertio mõ dictã, quæ est apprehẽsio veritatis necessariorũ, in hoc sunt cõparabilia. pri⁹. enim dicebatur qđ quatuor modis dr scire. Cõiter, & ,ppriè, magis ,ppriè, & maximè propriè: vnde tertio mõ cõparabilia sunt. ¶Ad aliud dr: qđ cõclusio est partim nota, & partim ignota. ex hoc qđ est nota p principium, & quantũ est de se, est ignota, sed ex hoc nõ sequitur, quod non sit simpliciter scita. ¶Ad aliud quando dicitur, quod cognitio principiorũ ordinatur ad cognitionem conclusionis perfectam, concedo, sed ex hoc non sequitur, qđ nobilius ordinetur ad minus nobile. principium enim inquantum in eo est scientia conclusionis in vniuersali, & modo confuso, ordinatur ad perfectam cognitionem conclusionis, & in particula-

culari,& ita quo ad hoc imperfectum ordinatur ad perfectum.¶Ad aliud, quando dicitur, quod veritate necessaria nihil est uerius. Conceditur. potest esse tamen certius aliquid i ueritate, & no tius.vel potest dici per interemptionem illius propositionis:quia veritate necessaria alicuius conclusionis: potest aliquid eẽ uerius. Illud enim ẽ magis necessarium: & per consequens magis verum, cuius necessitas & veritas ab alio non dependet: quàm illud cuius necessitas dependet ab alio.

Quæst. XIIII.

QVærit̃ an cõclusio sit necessaria in demonstratione, vt hæc sit necessaria. homo est risibilis. quod non videtur. quia sequitur. homo est risibilis.ergo homo est.Consequens est contingens, ergo & antecedens.quia ex necessario non sequitur contingens. Consequentia patet.qa accidens reale subiecto in esse præsupponit subiectum esse: sicut quia est: præsupponit si est. ¶Dicitur hic, quod accidẽs est duplex. quoddã quod sequitur subiectũ scd̃m actum, vt albũ & nigrũ.quoddã secũdũ aptitudinẽ vt risibile: qa oẽ nomen terminatũ in bile significat ꝑ modũ aptitudinis. Sed accidens consequẽs subiectũ scd̃m aptitudinem nõ ꝑsupponit subiectũ, licet accidens consequens subiectũ scd̃m actum præsupponat subiectũ. Aptitudo enim põt fundari in non ente. Verbigratia. Cæcus aptus nat⁹ est uidere, & tamen non sequitur,cæcus actu videt:nec sequitur, ergo cæcus potest videre.similiter est hic: non sequitur, homo est risibilis, ergo homo actu est ridens.

¶Contra aptitudo secundũ quam cæcus potest videre fundatur in eo quod est cæcum tanquam in subiecto. quia in eodem subiecto habent fieri habitus & priuatio,sicut ergo subiectum cæcitatis est, eodẽ modo sequitur,quod subiectum risibilis est:ergo sicut sequit̃ hoc est cæcũ, ergo illud quod est cæcũ est,eodẽ mõ sequitur homo risibilis. ergo homo est, ¶ Item quod aptitudo non possit fundari in nõ ente vr̃. q̃ro enim de aptitudine, aut est substantia aut accidens, non substantia, ut manifestũ est:si sit accidens, & accidẽs reale non potest fundari in non ente, quia accidens est alteri inhærens, & non enti

nihil inhæret. ergo &c.

¶Item quod risibile non solum consequatur hominem secundum aptitudinem vr̄, sicut dicit expositor: passio in subiecto habet duplicem rōnem causæ. s. rōnē causæ efficientis & materialis. sed impossibile est aliquod habens cām efficientē in subiecto: primū consequi secundū aptitudinem solū ita q᷑ non secūm actum. ergo &c. ¶ Itē si hæc sit necessaria. Omnis homo est risibilis: ergo quęlibet singularis necessaria: sed cōsequens est falsum. ergo & antecedens. cōsequentia patet. Falsitas consequētis similiter patet. quia hæc est singularis eius: sortes est risibilis: & hæc non est necessaria. sor. enim potest corrūpi. ergo non est necessitate risibilis. ¶Dicitur hic, quod hæc est necessaria absolutè. omnis homo est risibilis, & tamen nō oportet quālibet eius singularem absolutè esse necessariā: quia necessitas vniuersalis cōtinuatur ꝑ cōtinuā singularium generationē: ideo absolutè necessaria est: sed singularia corruptibilia sunt, ideo in illis nō est necessitas absoluta.

¶Cōtra istud per te ueritas huius cōtinuatur ꝑ successiuam generationē. hęc tunc, omnis homo est risibilis, nō uerificatur ꝓ isto: antichristus est risibilis, quia nondū generatur: & tūc ego arguo sic. Antichristus nunc nō uerificat propositionē: solū ergo tunc verificatur pro suppositis pn̄tibus: sed suppositis pn̄tibus potest prædicatū inesse, & non inesse, quæ corruptibilia sunt: ergo ueritas huius propositionis non est necessaria, sed contingens. Non. n. habet ueritatē, nisi a singularibus, hoc est falsum. ergo nō est dicere, quod necessitas saluatur per continuā gn̄ationē. ¶Item sequitur, oīs hō est risibilis. ergo ille est risibilis per locum a toto in quantitate: cōsequēs nō est necessarium: ergo nec antecedens. ¶Dicitur hic ꝑ interēptionem cōsequentiæ non enim sequitur ista. iste homo est risibilis. sed sequit̄ sub quadā conditione, iste hō dum est: est risibilis, & sic singularia necessaria sunt sub conditione. tn̄ non sunt necessaria absolutè. ¶ Contra istud. si uniuersalis sit necessaria, ꝑꝑ hoc quod singularia sunt necessaria sub cōditione, tūc hęc essent necessaria, tu semper curris, quia quodlibet singulare est uerū sub cōditione. hæc. n. est uera. dū tu curris in a. tu curris

ris. similiter hęc dum tu curris in b.tu curris. & sic quælibet singularis est necessaria. ergo hæc vniuersalis est necessaria.tenet .similitudo: qa sicut oīs dicit uniuersalitatē suppositorū, q̄ noīaliter significātur, ita semper dicit uniuersalitatē temporis cōsignificati per.a.b. &c. ¶ Itē tunc sequitur. Omne quod est qn̄ est necesse est esse, ergo omne quod est necesse est esse, si a ueritate conditionata singularium posset inferri ueritas absoluta uniuersalis.¶Item reducitur ratio sic. omnis homo est risibilis,ergo iste homo est risibilis sine cōditione. ꝓbo:qa sic sequitur singulare, sicut in uirtute uniuersalis continet. sed in uirtute huius uniuersalis cōtinet simpliciter. nō sub cōditione. ergo singulare sequitur sine aliqua cōditione.¶Aliter dr̄ ad rōnē, ꝙ hæc ꝓpositio : oīs homo est risibilis. est necessaria absolutè. & huius ratio est, qa risibile est passio hominis. & passio consequitur speciē ratione potentię actiuæ, & ideo non potest ei nō inesse [sicut calefacere non pōt non inesse igni, quia cōsequitur ignem ratione potentiæ actiuę] ideo est quod hic est necessaria habitudo. scilicet in hoc. homo est risibilis. & ita absolutè necessaria. ¶ Intelligendum tamen est, quod passio, quæ est necessaria de specie, est necessaria de contentis sub specie, non sub propria ratione, sicut ait Aristo. sed sub propria ratione speciei inquātum speciem diuidūt: ideo singulare huius uniuersalis debet sic accipi: iste homo inquantum homo est risibilis,& sic de alijs. & sic intelligendo sunt absolutè necessariæ.¶Ad probationem dicitur, quod licet iste homo possit non esse secundū se: tamen inquantum homo nō potest non esse.¶ Contra istud. primo probo quod nō sequitur, si passio egrediatur a potentia actiua subiecti, quod propter hoc necessario insit subiecto.Secundo probo, quod ex hoc quod ex tali potentia actiua egreditur: sequitur propositum. Et tertio ostendo, quod necessaria habitudo non concludit propositionem necessariam esse. Primum patet sic:sicut ambulare progreditur ex potentia actiua hominis : quia homo ambulat: & non secundum potentiam passiuam,sed actiuam: & tamen non est necessaria: ergo prædicatum egre-

di

di a potentia actiua subiecti: non concludit propositionem esse necessariam. Secundum ostendo: potentia non potest esse in non ente, vt in subiecto, nec in ente tantum apud animam: quia ens apud animam potentiã actiuam non habet, sicut patet de figmentis: & secundis intentionibus. Si ergo potẽtia actiua est in aliquo ente reali, ut in subiecto: sequit̃ ergo, ꝙ si passio egrediatur a potentia actiua subiecti: necessario est subiectum esse, & hoc est propositum. Tertium patet in his, quæ frequenter sunt, & non semper: cuiusmodi est eclypsis lunæ: vbi est necessaria habitudo: quia quãdocunque est interpositio terræ inter solẽ & lunam, tunc luna eclypsatur: ergo necessaria habitudo non concludit necessitatem absolutè. ¶ Item reducitur ratio, sicut prius. hæc singularis, iste homo est risibilis: in uirtute uniuersalis ponitur absolutè: ergo absolutè sequitur sine reduplicatione, sed hæc non est necessaria: iste homo est risibilis, ergo nec uniuersalis.

¶ Aliter dicitur, quòd hæc sit necessaria, omnis homo est risibilis absolutè siue homo sit, siue non sit: quia siue sit, siue non sit passio hominis est necessaria de subiecto, quia quod scitur necessarium est: & ulterius dicitur, quòd quælibet singularis necessaria est absolutè propter eandem rationem. ¶ Ad probationem dicitur, ꝙ non sequitur. iste homo potest non esse. ergo potest non esse risibilis: quia ad necessitatem ꝓpositionis: non requiritur actualis existentia extremorum. ¶ Contra istud: homo non semper canescit, qa homo nõ semper est risibilis: quia nõ semper est, & ulterius sequitur, ꝙ non de necessitate est risibilis, si non semper sit: ergo ex opposito consequẽtis sequitur homo de necessitate est risibilis: ergo homo de necessitate est. ¶ Item entitas compositionis est ex entitate extremorum: ergo ueritas ꝓpositionis est ex veritate extremorum: quia eadẽ sunt principia ueritatis, & entitatis. si ergo propositio sit uera: oportet intelligere extrema esse. ¶ Item primo perihermenias dicitur, ꝙ compositio est, quam sine compositis non est intelligere. Sed quod non contingit intelligere sine aliquo, non contingit esse sine illo: quia ex opposito sequitur op-

oppoſitum. ſi igitur compoſitionem non contingit intelligere ſine extremis: ergo non cõtingit eſſe ſine entitate extremorũ. ſequitur, ergo homo eſt riſibilis. igitur homo eſt. & ſimiliter ſor. eſt riſibilis ergo ſor. eſt. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſto. dicens, ꝙ concluſio demonſtrationis eſt neceſſaria in iſta litera, quoniam impoſſibile eſt aliter ſe habere.

AD QVAESTIONEM dicit, ꝙ hæc eſt neceſſaria, omnis hõ eſt riſibilis. Cuius rõ eſt hæc, quia põt eſſe concluſio in demonſtratione: quia prædicatur de ſubiecto. Sed concluſio demonſtrationis ſcitur per demonſtrationem, ſed qđ ſcit impoſſibile eſt aliter ſe hr̃e. & quod impoſſibile eſt aliter &c. eſt neceſſariũ. ergo a primo ad ultimum hæc eſt concluſio in demõſtratione. ergo hæc eſt neceſſaria, & etiã quælibet ſingularis eſt neceſſaria abſolutè. Modus tñ ponendi eius ſingulare eſt diuerſus apud diuerſos. Quidam enim ponunt eius ſingulare ſic: iſte hõ inquantũ hõ eſt riſibilis, & hoc ꝑꝑ rationem poſitã in ſecunda reſponſione ad ſcđm argumẽtum, paſſio enim eſt neceſſaria de contentis ꝓpter hoc, quòd eſt neceſſaria de ſpẽ, & ita de cõtentis eſt neceſſaria ſub ratione ſpeciei, & non ſub propria ratione: qa ſub propria ratione ſingularia ſunt corruptibilia. iſtæ ergo ſunt ſingulares. iſte homo inquantum homo eſt riſibilis. non intelligendo, ꝙ hæc reduplicatio inquantũ ſit pars termini, quia ſic nõ eſſent ſingulares iſtius uniuerſalis. ſimiliter hic eſſent quatuor termini. omnis homo eſt riſibilis. iſte eſt homo. ergo iſte eſt riſibilis inquantum hõ, ſed reduplicatio additur ad denotãdum, q̃uo iſtę ſingulares illi uniuerſali appropriãtur. ¶ Alij ponunt, ꝙ hm̃oi vniuerſalis oĩs hõ &c. iſtę ſũt ſingulares. iſte hõ eſt riſibilis, & iſte hõ eſt riſibilis, & iſtę ſine reduplicatione, & iſtæ neceſſarię ſunt abſolutè, & per neceſſariã habitudinẽ ꝑdicati ad ſubiectũ. Et ulterius dicunt, ꝙ ad neceſſitatem iſtarũ ſingularium non requiritur actualitas extremorum, ſed ſufficit, quòd ſingularia includant in ſuo intellectu naturam ſpeciei, quam conſequitur talis paſſio. Non tamen intelligendum eſt, quòd iſta ſit in ſingularibus æquè primo, ſicut & naturæ ſpeciei: ſed iſtis

ineſt

inest ex consequenti. quia passio naturæ speciei necessario & primo inest speciei. & ex consequenti suppositis. & propter hoc patet ad rationem, per quam confirmatur alius modus ponendi singulares.

AD PRIMAM rationẽ dicẽtes.primam propositionem esse necessario: eo ꝙ prędicatum cõsequitur subiectum necessario,& cõtenta sub subiecto inquantum contenta includunt speciẽ. ipsi dicunt concedendo hãc consequentiam: omnis homo est risibilis. ergo homo est. & ratio eorum est: quia accidens reale alicui inesse præsupponit subiectum esse. Rationes, quæ sunt contra priorem responsionem, non sunt contra eos: sicut in secundo dicetur. ¶ Ad primã rationem contra hoc dicitur, ꝙ duplex est potentia actiua: quædam est potẽtia, quam præcedit alia potentia, scilicet passiua in subiecto,quæ est contradictionis: & talis potentia actiua est in homine respectu ambulationis: sed accidens quod egreditur a tali potentia actiua:non inest necessario subiecto. Alia est potẽtia,quã non præcedit potentia passiua in eodem, & respectu eiusdem, & isto modo est potentia actiua in igne respectu calefacere: statim enim cũ ignis est, habet potentiam calefaciendi actiuam:ita ꝙ non potest nõ calefacere: quãtum est de se: & accidens quod egreditur, a tali potentia actiua subiecti, necessario consequitur subiectum: sicut risibile respectu hominis. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ non sequitur:iste homo inquantum homo est risibilis.igitur iste homo est. Ideo autẽ non sequitur hęc cõclusio. quia potentia actiua, a qua egreditur passio nõ inest isti homini: nisi inquantum iste homo est homo.ideo sequitur hęc cõclusio, quod iste homo inquantũ homo est,& sic consequẽs est necessarium: sicut & antecedens, quia isti homini inquantũ homo nec inest corruptio, nec generatio. ¶ Ad tertium dicitur,ꝙ habitudo passionis ad subiectũ est necessaria isto modo: quando posito subiecto ponitur passio sufficiẽter.& tũc est propositio necessaria, & sic hæc est necessaria,homo est risibilis. Sed ex alia parte in his, q̃ frequenter sunt: subiectũ potest esse in rerũ natura, licet passio non sit: cum luna sit in aliquo tp̃e,

in

in quo non est eclypsis: ideo non est necessaria absolutè habitudo passionis in his, q̄ non semper sunt: licet sit habitudo inter unum ad alterum per causam extrinsecam: ut per habitudinem ad hanc causam, quæ est interpositio terræ inter solem & lunam, eclypsatur necessario: vnde alia est habitudo in his, quæ semper sunt, & in his quæ frequenter. ideo non est simile. ¶ Ad aliud dicitur, qđ in uirtute vniuersalis nõ includitur hæc q̄ est singularis sub propria ratione singularis. Non enim attribuitur risibile suppositis, nisi quia speciei, ideo singularia debent sequi ad vniuersalem: non sub ratione propria: sed sub ratione cõmunis. ¶ Ad formam patet per hoc, qđ in uirtute uniuersalis habetur, ꝙ prædicatum attribuitur suppositis, sub reduplicatione communis, & ita minor falsa. ¶ Aliter dicunt uolentes sustinere, ꝙ hæc propositio est necessaria, & quælibet singularis absolutè nõ addita reduplicatione. ¶ Ad primum dicunt, ꝙ hæc consequentia non ualet, hõ est risibilis, ergo hõ est sicut prius. Ad probationem cum dicitur accidens reale &c. Hoc intelligendum est de accidente, quod consequitur subiectũ, secundum suum esse existere, & non secundum esse specificum siue aptitudinem, cuiusmodi est risibile. ¶ Ad primam rationẽ contra hoc dicitur, ꝙ illa aptitudo, nec est substantia, nec accidens in genere, sed est quidã modus essendi, secundum quẽ accidens consequitur subiectum. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ non est simile de aptitudine in cæco & de risibili. cæcum enim est priuatio accidẽtis, quod primo consequitur indiuiduum, & non speciem. & ideo sequitur suus habitus, & secundum idem esse particulare, sed risibile est accidens consequens speciẽ primo secundum esse absolutum, & non tantum secundũ esse existere, & ideo non sequitur, homo est risibilis, ergo hõ est. Vnde in hoc dissimile est inter cęcum & risibile, ꝙ secũdum diuersa esse consequuntur sua subiecta, licet in hoc sit simile, ꝙ sicut nõ sequitur, hõ est aptum natum uidere. ergo hõ potest uidere. sic non sequitur, hõ est aptum natum ridere, ergo hõ potest ridere. ¶ Ad tertium contra hoc dicitur, ꝙ risibile nõ habet in homine causam efficiẽtem

homo enim non efficit riſibile. Sed illud idem, qđ eſt cauſa efficiens reſpectu hominis: eſt cā efficiens reſpectu riſibilis ſicut dicimus, ꝙ quodlibet ſubiectum paſſionis hēt duplicem rōnem, ut rōnem cauſæ formalis, & rationē cauſæ materialis, & ſimiliter, ꝙ habet qnque rōnē cauſæ efficientis: nō ꝙ talis ſit cā faciens paſſionē ſp exiſtere. Sed iſta cā ē cā habitudinis neceſſarię paſſionis ad ſubiectum: ita ꝙ cum ſubiectum eſt paſſio eſt. ¶ Ad formam dr̄, ꝙ licet in ſubiecto ſit iſto modo duplex rō cauſæ: non ſequitur tn̄ propter hoc, qđ paſſio conſequatur ſubiectum: ſcđm exiſtere ſubiecti, ita ꝙ in ſubiecto ꝑſupponat exiſtere, ſed ſufficit ꝙ præſupponat ſubiectū aptūnatū eſſe. ¶ Ad aliud principale ſic rn̄detur, ſicut ultimo dicebatur, ꝙ vniuerſalis eſt neceſſaria, & ꝙ quælibet ſingularis abſolutè ē neceſſaria ſine aliqua reduplicatione: negatur tamen hæc conſeqnentia: iſte homo eſt riſibilis, ergo iſte homo eſt, quia non requiritur actualis exiſtentia extremorm. ¶ Ad primum cōtra hoc dr̄, ꝙ differentia eſt inter accidens proprium, & accidens cōe. in hoc ꝙ accidens cōe ſolum cōſequitur ſubiectū, ſcđm ꝙ quidditas ſubiecti exiſtit, ſed accn̄s propriū, ut propria paſſio conſequitur quidditatē ſubiecti: non tm̄ ut exiſtit, nec tm̄ ut intelligitur. Sed ſiue quidditas exiſtat, ſiue intelligatur: paſſio iſtā quidditatē abſolutè conſequitur. & ideo eſt, qđ accidens cōe inhærēs ſubiecto prҫſupponit ſubiectum eſſe. & propter hoc iſta eſt falſa: ſemper hō caneſcit. quia hō non eſt ſemper. Caneſcere enim eſt accidēs cōe. ſed accidens proprium, ut ꝓpria paſſio inhærēs ſubiecto, non exigit ſubiectum exiſtere. ¶ Ad aliud dr̄, ꝙ entitas compoſitionis dependet ab entitate extremi. ſed entitas extremi dupliciter poteſt intelligi. Vno modo ſub ratione extremi, & ſic propoſitio eſt uera. quia entitas cōpoſitionis, ut ſic ab entitate extremi dependet: alio modo poteſt intelligi pro actuali exiſtentia eius, quod eſt extremum, & ſic entitas compoſitionis non dependet ab entitate extremi, ſicut nec eius ueritas: quia ſic hæc nō eſſet uera: Chimera eſt chimera. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ compoſitionem non contingit eſſe ſine entitate extremorum ſub ratione extre-

morum. hoc idem est dicere, ac si diceretur: compositio non potest esse sine subiecto, & prædicato. Compositio tamen bene potest esse sine entitate subiecti, q̄ est actualis existentia extremorum: vel eorũ quæ sunt extrema: & hoc concluditur per hoc, q̄ est hæc uera. Chimera est chimera, & ea quæ sunt extrema: non existunt in rerum natura &c.

Quæst. XV.

QVæritur an hæc conditio per se sit possibilis? Qđ nõ vr̄: p se dicit causam: per Arist. Si igitur hæc sit possibilis, in propositionibus denotatur per hanc conditionem, q̄ subiectum sit cā prædicati: vel econtra. & tunc propositio necessaria est falsa: quia hęc tunc esset falsa: homo per se est animal: quia denotatur idem esse causa suijpsius, cũ tamen non sit. ¶ Item per se excludit causam cum participatione scđm Linconiésé. aut ergo excludit efficienté causam: & tunc nihil esset p se nisi prima causa: quod ui detur inconueniens. aut excludit causam materialem, & tunc substantia materialis non esset ens per se. Cuius oppositũ dicit Ari. dicit enim q̄ callias est ens p se. aut excludit esse aliarũ causarum, & tunc sequitur, q̄ illa quæ causãtur ab alijs causis nõ sunt entia per se. omnia ista uidentur inconuenientia. ergo &c.

AD QVAESTIONEM dicit, q̄ sit certa. Vbi intelligendũ est q̄ hæc cõditio per se dupliciter põt accipi. Vno modo in propositionibus. Alio modo in rebus. Primo modo facit modum inhærẽdi. Secundo modo facit modum essendi, & utroq; modo hæc conditio per se est possibilis: est enim possibilis in propositionibus: quia in aliquibus propositionibus subiectum est causa prædicati: & in alijs prædicatũ est causa subiecti. Exemplũ primi in secundo modo dicẽdi per se. Homo est risibilis, q̄a a principijs subiecti progreditur passio. exemplum secundi est qñ prædicatur diffinitio vel pars diffinitionis de diffinito: tũc.n. prædicatũ est causa subiecti. Cum igitur inhærentia dicit causam subiecti respectu prædicati: vel prędicati respectu subiecti: conditio erit possibilis p se. Item hæc conditio per se est possibilis in rebus, & constituit modũ essẽdi, & sic excludit cām participẽ scđm

Lin-

Linconiensem. & hoc est tripliciter: Aut enim excludit causam efficientem, aut finalem, & isto modo prima causa solum est per se, quia non habet causam efficientem siue finalem, est enim efficiens & finis omnium. Alio modo excludit causã materialem, & sic intelligẽtiæ sunt per se, licet in intelligentijs per logicum sit reperire quod & quale, qđ est aliud ab eo quod est quid: tamen non est reperire ibi compositionem materiæ cũ forma. Tertio modo per se excludit esse in subiecto, & hæc causa exclusa potest reduci ad causam materialẽ. substantia.n. est causa materialis, vel respectu accidentis quod est in eo, & isto modo tertio, substantia est ens per se. Substantia.n.est ens & non in alio tanquam in subiecto, & sic ergo patet, ꝙ hæc conditio per se, est possibilis in rebus, patet etiam quòd sit possibilis in propositionibus.

AD PRIMAM rationẽ dicitur, ꝙ licet per se dicat causam in propositionibus. non tamen hæc est falsa, homo est animal. ¶ Ad propositionẽ dr̃. ꝙ licet animal sit idẽ realiter quod homo tñ diuersum est secundum conceptum seu rationem intelligendi, & ideo ut sic potest esse causa respectu hominis: vnde idem respectu suiipsius potest esse causa dummodo sit a b alia ratione acceptum. ¶ Ad secundam rationem dr̃, ꝙ per se in rebus diuersis excludit diuersam causam, & nõ excludit quãlibet causam in qualibet re. Sed in intelligẽtijs excludit causam materialem, sed nõ efficientem. Similiter in substantijs excludit esse in alio tanquam in subiecto: non tamen excludit uniuersalem causam materialem in materialibus, ideo nullum inconueniens sequitur: si tamen quamlibet excluderet causam in isto cui adiungitur, tunc conditio per se nõ esset possibilis in rebus: nisi tantum in prima causa, quæ nullam aliam causam hẽt.

¶ Contra hoc: si hæc conditio per se dicatͅ causam inhærendi: tunc hæc esset falsa: homo per se est hõ: quia denotat idem secundum rẽ & rationem, ꝙ sit causa sui ipsius. ¶ Dicitur ꝙ hæc sit uera. homo per se est homo. Et ad probationem dr̃, ꝙ ꝑ se in primo mõ dicit causã inhærendi. sed non in quocunq; gradu. Primus.n. modus dicẽdi per se habet tres

gra-

gradus. Primus ſecundum ꝙ idem dicitur totaliter de ſe. Alius ſecundum ꝙ diffinitio prædicatur de diffinito cuiuſmodi eſt differentia & genus. Tertius modus ſecundum, ꝙ pars diffinitionis prędicatur de diffinito: ſicut genus vel differẽtia. Ad formam dr̃, ꝙ per ſe de primo modo nõ dicit cauſam inhærendi poſitiuè: ſed excludit cauſam participem. eſt enim intellectus, ꝙ homo per ſe eſt ita homo, ꝙ non ꝑ aliam cauſam. Dicit enim Ariſt. 7. meta. ꝙ quæſtio quare homo eſt homo eſt quæſtio de nihil: quia quæſtio aliquid ꝓſupponit, & aliquid q̃rit, ſed hic nihil ꝓſupponit. Dicit. n. ꝙ quærere quare homo eſt homo, nulla cauſa. In alijs gradibus eiuſdem primi modi per ſe dicit modum inhærendi, & de alijs duob. gradibus primi modi conſiderat demonſtrator, non autẽ de primo gradu in quo prædicatur idem de ſe: & huius ratio eſt: quia demõſtrator vtitur talibus modis in quibus nõ eſt petitio. Sed ſi accipiatur iſta, homo eſt homo, loco pręmiſſæ ſemper eſſet petitio. quia tunc termini ꝓpoſitionis erunt conuertibiles, & vna eſt dubia æqualiter concluſioni. ut ſi arguitur: homo eſt riſibilis. homo eſt homo: ergo homo eſt riſibilis, & iõ de primo gradu in quo prędicatur idem de ſe, non curat demõſtrator. In omnibus tamen modis dicendi per ſe, in quibus vtitur demonſtrator, per ſe dicit cauſam inhęrendi in illo gradu, in quo demonſtrator vtitur &c.

Quæſt. XVI.

QVæritur an tantũ duo ſint modi inhęrendi per ſe in propoſitionibus? Quod non vr̃, primo auctoritate Ariſtot. qui dicit in capitulo de per ſe, ꝙ quę cunque dicuntur in ſimpliciter ſcibilibus ꝑ ſe, ſic ſunt ſicut ineſſe prędicantibus aut ineſſe propter ipſa, per hanc particulam ineſſe prædicantibus intelligit ſecundũ modum, qñ ſubiectum cadit in diffinitione paſſionis, quæ ꝓdicatur de ſubiecto. ꝑ hanc particulam in eſſe ꝑꝑ ipſa, intelligit quartum modum. vbi prædicatum ponit ineſſe ſubiecto ꝑꝑ cãm efficiẽtem in ſubiecto, vt eſt hic: Interfectus interijt ꝑꝑ interfectionem. Sed concluſio in demõſtratione ſolũ eſt ſimpliciter ſcibilis, igitur cõcluſio in demonſtratione eſt ꝑ ſe ſecundo modo, & quarto mõ. Sed manifeſtum eſt, ꝙ

in præmissis demonstrationis est primus modus dicendi per se: ergo sunt saltem tres modi dicendi per se in propositionibus. non ergo tantum duo. ¶Preterea per Aristot.per se in propositionib. dicit cām inhærendi.totiens igitur dicit per se quotiens dr̄ causa. Sed quatuor sunt causę. ergo quatuor sūt ēt modi dicēdi per se. ¶Hic dr̄ negando cōsequentiam. s. quatuor sunt causæ. ergo &c.quia licet ꝑ se dicat causam inhęrendi:tamen perseitas propositionis non accipit per se a quacunque causa: a causa enim finali non accipitur modus dicendi ꝑ se, quia est extrinseca rei. ¶Cōtra cā finalis maximè cā est: est enim causa causarum ꝑ Aristo.Cum per se dicit causam inhærendi. potius a causa finali accipitur modus perseitatis q̃ ab aliqua alia cā. ¶Item cā efficiens est causa extrinseca rei· & tn̄ ab ipsa accipitur vnus modus dicendi per se,non obstante, q̧ sit extrinseca.¶Item ad principale.in demonstratione concluditur passio de subiecto per diffinitionem subiecti q̄ est medium.ergo in demonstratione per se in maiori ꝑ̄dicat passio de diffinitione subiecti. & in minori ꝑ̄dicat diffinitio subiecti de subiecto. Ex hoc arguo sic: alio mō sunt pręmissæ ꝑ se & conclusio, qa conclusiones cum hoc qđ sunt per se sunt ꝑꝑ aliud.sed ꝑ̄missæ non sunt ꝑꝑ aliud:sed conclusio in demōstratione est per se secundo mō, quia prædicatur passio de subiecto. ergo maior in qua prędicatur passio de diffinitione subiecti non erit ꝑ se secundo modo:nec est per se primo modo: quia prædicatū non cadit in diffinitione subiecti, est igitur per se aliquo modo, & minor in qua prædicatur diffinitio de diffinito est ꝑ se primo mō. ergo plures sunt modi quam duo. ¶Hic dicitur, q̧ passio non prędicatur de diffinitione subiecti in maiori demonstratione; sed de diffinitione passionis, & per consequens minor nō erit per se aliquo mō.¶Contra. diffinitio passionis est vniuersale prędicatum.quia quatuor sunt prædicata scđm Arist. primo topicorum.Quorum vnum est diffinitio, sed vniuersale respectu istius respectu cuius est vniuersale non habet ꝓpriam rōnem subiecti, sed magis prædicati. ergo diffinitio passionis respectu subiecti non pōt propriè subijci. ¶Item adhuc ex ista rōne sequi-

sequitur, q sunt tres modi dicendi per se: quia in conclusione est secūdus modus dicendi p se. in minore præ dicatur diffinitio passionis de subiecto, &n on per se secundo mō, vt probatum est prius quia alio mō sunt premissæ p se & cōclusio nec est p se primo mō: quia prędicatum non cadit in diffinitione subiecti: igitur præter primum & scd̄m oportet ponere, q ista minor sit per se aliquo alio mō, & p cōsequens plures sunt modi dicendi p se q̄ duo. ¶Ad oppositum videntur esse auctoritates Aristot. quia Arist. postquam posuit primū modum & scd̄m dicit, quod quæ neutraliter in sunt accidentia sunt, ut videtur. ergo non sunt plures modi dicendi per se quàm primus & secundus. ¶ Item Aristot. volens probare hāc ppositionem, quæ p se sunt de necessitate in sunt in primo capitulo. Quoniam autem ex necessitate &c. ipsam probat inductiuę, & ipsam solum inducit in primo & secundo modo. ergo vt uidetur non sunt plures modi dicendi per se, quàm primus & secundus, uel si sint plures, inductio Aristot. est insufficiens. ¶Item propositio dicitur per se ex hoc, q subiectum cadit in diffinitio prædicati. aut econtra, sed hoc non est nisi duobus modis, ergo tātum sunt duo modi dicendi per se.

AD HANC quæstionem dicit Thomas expositor uno mō, q sunt tres modi dicendi per se in propositionibus demonstrationū. hæc enim præpositio per addita cum hoc relatiuo reciproco quod est se, dicit quandam circunstantiam. Sed hoc est dupliciter, vel in rebus, uel in propositionibus. In rebus dicit circunstantiam solitudinis, & sic dicitur q iste homo est per se qn̄ solus existit. Sed vt dicit circunstantiam in propositionibus, dicit circunstantiā in rōne causæ. & hoc tripliciter. Vno modo dicit circūstantiam causæ formalis, sicut hic. Iste homo viuit per animam. Alio modo dicit circunstantiam causę materialis, sicut hic: corpus est collocatum per superficiem. Tertio modo dicit circunstantiam causæ efficientis sicut hic: homo est calidus per ignem. Quando igitur dicit circunstantiam causę formalis, accipitur primus modus, quia in primo mō prædicatū est cā formalis subiecti: qa genus & differentia sunt partes formales

respectu diffinitur, licet vnũ sit materiale respectu alterius. ideo dicit Aristoteles. in 7. metaphy. ꝙ partes diffinitionis sunt formę. Quando verò dicit circunstãtiam causæ materialis accipitur secundus modus: quia in secundo modo est subiectum per se causa respectu prędicati in ratione causæ materialis. Sed quando dicit circunstantiam causæ efficientis accipitur quartus modus, & ita patet ꝙ sint tres modi dicendi per se in propositionibus, vt primus, secundus & quartus. Nam tertius modus est modus essendi & non modus inhærendi. ¶ Contra illud, si per se dicat circunstantiam in ratione causæ ab illa causa igitur quæ maximè est causa: maximè dicitur perseitas. Sed causa finalis maxime est causa, est enim causa causarum secundum Aristot. quinto metaphy. ergo à causa finali accipiendus est aliquis modus dicendi per se, sicut ab alijs causis, & ita erunt quatuor modi dicendi per se, & non tantum tres. ¶ Itē quòd primus modus non accipiatur a causa formali, videtur quia hæc est per se primo modo, risibilitas est hominis, quia prædicatum cadit in diffinitione subiecti, & tamen homo non est causa formalis respectu risibilis. Similiter hæc est per se primo modo, pater est filij. Non tamen filius est causa formalis respectu patris. ¶ Item ꝓbo ꝙ secundus modus non accipitur a causa materiali: quia causa materialis solum habet rationem passiuæ potentię quæ est contradictionis respectu illius cui est causa. materia. enim est cã qua res potest esse & non esse. Si ergo subiectum respectu passionis solum haberet rationem causæ materialis, tunc passio de subiecto non prædicaretur nęcessario, sed contingenter, quod est impossibile. ¶ Item Arist. dicit quod quę neutraliter insunt accidētia sunt, hoc frustra dixisset si plures essent modi quã primus & secundus. ¶ Sustinendo expositorem dicendum est ad primam rationē ꝙ a causa finali accipitū unus modus dicendi per se, sed non alius modus a quarto, qui accipitur a causa efficiē te, quia causa efficiens non agit, nisi quia mouetur a fine, & ideo cum causa efficiens & finalis simul sint motiuæ causæ & extrinsecæ secundum ꝙ distinguuntur a forma, ideo ab vtraq; potest

capi

çapi quartus modus. Tunc pôt dici ꝙ quartus modus qñ prædicatũ inest subiecto per cãm motiuam extrinsecam siue ista cã sit efficiens propriè, siue finalis. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ istę sunt per se risibilitas est hominis, pr̃ est filij, primo modo, q̃a ꝑdicatum cadit in diffinitione subiecti, & cum dr̃. ꝙ ꝑdicatum non est causa formalis subiecti dr̃ ꝙ ꝑdicatum est cã formalis extẽdendo causam formalem ad illud sine quo intellectus alicuius concipi non põt, & sic est punctus de formali intellectu lineę, quia non possum intelligere lineam sine puncto, ideo in diffinitione lineę cadit, non tanq̃ intrinsecum essentiæ lienæ, sed tanquam illud sine quo itellectus formalis lineæ concipi non potest. ¶ Ad aliud dr̃ ꝙ ista rõ probat ꝙ subiectum respectu passionis non habet solam rõnem causæ materialis, & hoc concedit Thomas sed simul cum hoc habet rationem causæ efficientis.

¶ Ad aliud dr̃, ꝙ Aristoteles dicit istam literam quæ neutraliter insunt &c. sub isto intellectu quæ neutraliter insunt, ita ꝙ prædicatũ non cadit in diffinitione subiecti, nec econtra accidentaliter insunt ex hoc tñ non sequitur ꝙ sint tm̃ duo modi dicendi per se, quia plurib. modis pôt ꝑdicatum cadere in diffinitione subiecti, vel econtrario. Per hoc ad rõnes principales. ¶ Ad primã patet per hoc qđ nũc dictum est. ¶ Ad sc̃đam auctoritaté. dr̃ ꝙ Aristoteles supponẽs hanc probationẽ: q̃ ꝑ se se insunt de necessitate insunt. Supponit de quarto mõ. Et quia quartus modus de se manifestus est, iõ Aris. hanc propositionẽ inducit solum in primo modo & secundo, quia illi non sunt ita manifesti, & ex hoc non sequitur, ꝙ quartus modus non sit, nec ꝙ Aristo. fuerit insufficiens.

AD QVAESTIONEM dicit secundũ Lincõiensem, ꝙ tãtũ sunt duo modi dicendi per se. & rõ est, quia in ꝓpositione per se in qua vnũ de alio enunciatur vnũ egredit ex principijs q̃dditatiuis alterius, & per consequẽs q̃dditas vnius dependet a q̃dditate alterius ĩ essendo. & ex hoc sequitur, ꝙ quidditas vnius hẽt diffiniri per q̃dditatẽ alterius, quia eadẽ sunt principia essendi & cognoscendi secundũ Arist. secũdo metaphysicæ ergo a primo ad ultimum ꝓpositio ꝑ se ẽ

quando vnum extremũ cadit in diffinitione alterius. Sed vnum cadere in diffinitione alterius potest esse dupliciter. Vno modo sic, quod vnum sit intrinsecum essentiæ alterius: sicut in diffinitione speciei substantiæ, cadit genus & dr̃ia quæ sunt intrinseca essentiæ speciei: sicut animal & rõnale sunt intrinseca homini: Alio mõ vnum cadit in diffinitione alterius: non sicut intrinsecum essentię, sed sicut additum essentiæ, qđ est extrinsecum. & isto mõ subiectum cadit in diffinitione accidentis: sicut homo cadit in diffinitione risibilitatis tamq̃ extrinsecum ẽẽ risibilitatis: iõ diffinitio accidentis dr̃ diffinitio per additamẽtum. ex hoc ad propositum. Cum in propositione per se necesse sit unum extremum cadere in diffinitione alterius, hoc põt esse dupliciter. aut.n. ꝑdicatum cadit in diffinitione subiecti. & ẽ primus modus: supposito ꝙ illud quod subijcitur natum sit subijci: & qđ ꝑdicatur, ꝑdicari: & ad illum modum reducuntur oẽs ꝑdicationes, in quibus ꝑdicãtur causę de causatis: siue in recto vt hõ est aial. siue in obliquo, vt risibilitas est hoĩs. quia subiectum est causa respectu suæ passionis. Alio mõ in propositione per se. subiectũ cadit in diffinitione ꝑdicati. & sic fit secundus modus dicendi ꝑ se. Et ad istum modum reducuntur oẽs tales ꝑdicationes in quibus causata ꝑdicãtur de causis. retenta priori conditione, ꝙ illud subijciatur qđ natum est subijci. & prędicetur qđ natum est ꝑdicari. & cum vnum extremũ non possit cadere in diffinitione alterius, nisi duobus modis, quia vel ꝑdicatum cadit in diffinitione subiecti, vel econtra, iõ tm̃ sunt duo modi dicendi per se. Ideo dicit Arist, ꝙ quæ neutraliter insunt accidentia sunt. Per hæc patet ad hmõi instãtias si fiant in illa, animal est hõ, subiectum est cã prædicati, sic in ista, risibile est hõ, prædicatum est causa diffiniens subiectum, ergo animal, est homo. est per se secũdo modo, & similiter hæc. risibile est hõ. est per se primo modo, quia prædicatum cadit in diffinitione subiecti. Ad hæc dicendũ est, ꝙ istæ instãtiæ non sunt rectę, quia in oĩbus modis dicendi per se requiritur vna conditio generalis. uidelicet ꝙ subiectũ sit natum subijci & ꝑdicatũ natum ꝑdicari. & hoc est qđ

Ari.

Arist. dicit postea. subijcitur asit nobis in demonstratione illud qđ est natum subijci sicut lignũ. & prædicatur qđ natum est prædicari. Sed in istis instantijs non subijcit qđ natum est subijci. aĩal.n. non est natum subijci respectu hoĩs. nec risibile natum est subijci respectu hominis. passio .n. est magis nata prædicari q̃ subijci respectu subiecti. Ideo hæc non est per se risibile est hõ. nec ista. animal est hõ. ¶Tu dicis, ꝙ diffinitum natum est subijci respectu diffinitionis, & etiam diffinitum natum est subijci respectu partium diffinitionis: quia diffinitum ad diffinitionem, & ad suas partes comparatur, ut quid. Sed risibile diffinitur per hominẽ ergo natum est subijci. ¶Dicitur ꝙ duplex est diffinitio Vna essẽtialis: altera per additamentum. In diffinitione essentiali diffinitum natum est subijci respectu partium diffinitionis: quia ad illas comparantur ut quid. tanq̃ ad suam propriam essentiam. Sed in diffinitione per additamẽtum non oportet diffinitum esse natum subijci respectu cuiuscunque partis diffinitionis: quia non respectu subiecti. non enim comparatur ad utranq; partem ut quid. sed ad unam vt quid. ad aliam uerò ut quale: ut patet in isto exemplo. Simũ est nasus cauus. simum cõparatur ad nasum, vt quale per hoc ꝙ est sibi additũ. Sed ad cauum comparatur vt quid. sicut omne inferius comparatur ad suum superius per modum quid in eodem genere. ¶ Ad aliud dr̃, ꝙ Linconiensis hanc literã exposuit. quòd Aristo. non intelligit ꝙ conclusio in demõstratione sit per se in duplici genere causæ, sicut exposuit Thomas. Sed Aristo. intelligit per illam literam, ꝙ duo modi sunt in demonstratione, ut primus & secũdus, & sic exponitur litera per Linconiensem. scilicet quæcunque dicuntur in simpliciter scibilibus: hoc est in demontrationibus: sic sunt per se sicut in esse prædicãtibus. hoc est primo modo ubi prædicatum est causa subiecti: aut in esse propter ipsa: hoc est propter subiecta, sicut in secundo modo. ubi subiectum est causa prædicati. ¶ Ad aliud dr̃ negando hanc consequentiam quatuor sunt causæ, ergo quatuor sunt modi dicendi per se. ¶ Ad probationẽ cũ dicitur, qđ modus dicendi per se accipitur a cã. Dicendum,

dum, ꝙ non sub rõne particulari qua causæ distinguuntur ab inuicem. Sed accipit a cā sub altera illarũ duarũ conditionum scd̃m ꝙ subiectũ est cā prædicati vel prædicatum subiecti. & isto mõ tm̃ accipiuntur duo modi dicendi per se. ¶Ad aliud principale dr̃, ꝙ in demõstratione passio prædicatur de diffinitione subiecti in maiori. & hoc in demõstratione potissima, & sic est maior per se secundo modo. similiter conclusio in qua prædicatur passio de subiecto. Sed minor est de esse primo modo, q̇a in minori prędicatur diffinitio subiecti de subiecto. & sic tm̃ duo sunt modi dicẽdi per se in demõstratione. ¶Ad formam dr̃, ꝙ nõ oportet maior esse ꝑ se alio modo q̃ sit conclusio. quia eodẽ modo dicẽdi per se prędicatur passio de subiecto, & de diffinitione subiecti: quia in utraque propositione subiectum est causa prædicati: licet in una implicitè, scilicet vbi subijcitur subiectũ, & in alia explicitè vbi subijcitur diffinitio: tamen vtrobique est secundus modus. ¶Intelligendum tamen est, ꝙ aliter est per se maior & conclusio: quia in alio gradu secundi modi. Secundus enim modus habet plures gradus, sicut primus modus: q̇a in primo modo est vnus gradus secundum quẽ diffinitio materialis prædicatur de diffinito. Alius modus est secundum quem diffinitio formalis & finalis prædicatur de diffinito. & tñ vtrobique est primus modus dicẽdi per se. ꝙ autem aliter & aliter sit alius gradus ostendo per Aristotelem: vbi ponit quòd diffinitio est incorruptibilium. dicit ibi quod quædam enim diffinitio est conclusio demonstrationis: vt diffinitio materialis. & quædam est principium demonstrationis, ut diffinitio formalis. quædam est tota demonstratio sola positione differens. Cum ergo diffinitio materialis sit conclusio: & diffinitio formalis principium: alius est gradus. Eodẽ mõ in proposito passio prædicatur de suo subiecto secundo modo in conclusione, & passio de diffinitione subiecti secũdo modo in maiori: tamen utrobique est secundus modus. Sed quia in uno gradu est conclusio, & in alio est principium: ideo diuèrsi sunt gradus secundi modi.

¶ Vlterius intelligendum est, sicut dicit Linconiensis.

sis. quod Aristoteles ponit tertium modum qui est modus essendi. & quartum modum qui est modus causandi propter cõpletionem sui sermonis. non tamẽ sunt modi inhęrendi nisi duo scilicet primus & secundus.

Quæst. XVII.

QVęritur an ista sit ꝑ se. hõ est animal? Videtur quod nõ: qa hæc est per accidẽs rationale est animal. ergo & hæc animal rationale est animal. & vlterius igitur hæc est per accidens. hõ est animal: quia animal ratione & homo idem significant. Prima cõsequentia patet: quia hæc est per accidens, hõ albus est hõ. quia hęc est per accidens. album est hõ. igitur a simili hęc est per accidens: animal rationale est animal, quia hęc est per accidẽs rationale est animal. ¶Hic dicitur negando primam consequentiam. Et ad probationem dicitur qđ non est simile, quia hõ albus nõ est vnum simpliciter: sed vnum aggregatum. hõ enim & album sunt duæ res diuersorum generum. Ideo non possunt facere vnum simpliciter, propter hoc licet de homine albo prædicetur homo per accidens, sicut de albo, non tamen est sic ex alia parte. ¶Contra hęc est per accidens. homo albus est homo. sicut hæc album est homo. propter quòd homo sub ratione albi accipitur: ergo hæc erit per accidẽs animal rationale est animal, sicut hęc, rõnale est animal, quia animal sub rõne rationalis accipitur. Et hæc cõsequentia confirmatur per hoc, qa quod extraneatur alicui ꝙ est in aliquo formali conceptu, extraneatur toti conceptui. ¶Item ad principale, pars non prędicatur de toto per se. Hæc enim non est vera. Archa est lignum secũdum Ari. 7. meta. sed animal est pars hominis, ergo non ꝑ se prædicatur de homine.

¶Hic dicitur quod duplex est pars. s. realis & rationis. Pars realis non potest prędicari de toto ꝑ se. pars tamen rationis bene potest. huiusmodi sunt animal & rationale respectu hominis. ¶Cõtra per Aristotelem in 7. metaph. diffinitio est sermo habens partes, & sicut tota diffinitio ad totam rem, sic pars diffinitionis ad partem rei. Sed tota diffinitio significat totam rem: ergo pars partem. genus & differentia sunt partes diffinitionis. ergo sũt partes diffiniti. ergo pars &c. ¶Itẽ in diffinitione

tione non eſt nugatio ut ſuppono: quia nihil ſuperfluum nec diminutum continet: ergo nec genus nec differentia poſſunt idem ſignificare, quia tunc eſſet nugatio, ergo ſignificant realiter aliud & aliud: & ſunt partes conſtituentes diffinitum, ergo ſunt realiter diuerſę partes. ¶ Ad principale genus & ſpecies ut animal & homo, vel imponuntur a diuerſis formis, uel á gradibus eiuſdem formæ. Sed cum aliqua duo imponuntur a diuerſis formis, vnum nõ poteſt per ſe prædicari de altero: ergo animal non poteſt per ſe prædicari de homine. minor patet, quia muſicum per accidens prædicatur de albo, quia vtrunque imponitur a diuerſa forma, ſimiliter maior patet, quia homo imponitur ab intellectiua, animal a ſenſitiua. ¶ Dicitur quod minor non eſt uniuerſaliter uera. Et ad probationem quod procedit cum aliqua duo imponuntur a diuerſis formis quarum una non includit aliã. Intellectiua autem includit ſenſitiuam. Ideo animal de homine per ſe poteſt prędicari licet muſicum de albo nõ prædicetur, quia muſica a qua imponit̃ muſicus non includit albedinẽ: a qua imponitur album, nec econtra. ¶ Contra. ſi intellectiua ſenſitiuam includeret: aut ergo includit illam ſicut inferius ſuum ſuperius, aut ſicut completũ incompletum. Non primo modo: quia qua ratione intellectiua eſſet inferius ad ſenſitiuam: eadem ratione forma bruti ſe haberet ut inferius ad ſenſitiuam: tunc ſequeretur quod forma bruti & intellectiua eſſent diuerſæ ſpecies, quia habent aliquid in quo conueniunt ut ſenſitiuam, & ſecundum ſe differunt: ergo eſſent ſpecies differentes, quod eſt inconueniens. Si autem ſecundo modo, tunc non eſt uera prædicatio unius de alio: nec per conſequens animal de homine propter talem incluſionem, propterea quia ſi ſic, hæc eſſet per ſe tetragonum eſt trigonũ, quia unum alterum includit. ¶ Ad oppoſitum eſt Ari. dicit enim quod primus modus dicendi per ſe eſt quando prædicatum cadit in diffinitione ſubiecti indicãte quid ſit ſubiectum. ſed animal in diffinitione hominis cadit, ergo eſt per ſe primo modo.

AD QVAESTIONEM dicitur quod est per se primo modo, homo est animal propter rationem tactam.

¶ Intelligendum est tamen propter rationes quod genus & differentia significant diuersam partem conceptus hominis, aliter in diffinitione esset nugatio. Si enim idem totum significaret genus per se & differentia per se, quod significat species, Tunc idem intellectus in diffinitione poneretur bis, nec excusaret diuersa ratio, quia si sic tunc hic non esset nugatio, homo animal, quia diuersa est ratio hominis & animalis sub qua vtrunque significatur. Ideo oportet dicere quod genus & differentia significant partes conceptus hominis, primo & determinatè. genus enim determinatè significat partem materialem, & differentia distinctè partem formalem, sicut species distincta significat totum compositum, tamen genus & differentia significant per modum totius, & ideo totum significant confuso modo. quod species modo determinato significant, & per hoc distinguitur a partibus realibus, partes enim reales accipiuntur per modum partis & non per modum totius.

AD PRIMAM rationem dicitur sicut dicebatur.

¶ Ad primum contra hoc dicitur quod hæc est per accidens, homo albus est homo, non solum propter hoc quod homo accipitur sub ratione albi. sed propter hoc etiam quia hoc quod dico homo sub ratione albi accipitur. & similiter pro eo quod ista non faciunt unum per se, sed unũ per accidens, quia sunt res diuersorum generum. similiter licet animal accipiatur sub ratione rationalis ex alia parte, non tamen hæc est per accidens. animal rationale est animal, quia ex istis duobus fit unus conceptus speciei & hominis, cui per se inest animal. & ideo non est simile.

¶ Ad aliam confirmationem dicitur. quod hæc propositio est falsa scilicet quod per accidens inest formali conceptui alicuius, per accidens inest illi in quo est illud formale, & hoc si ex illo materiali & formali sit unum compositum per se, in quo composito includitur prædicatum ratione alterius partis

tinut partis materialis. Hęc tamen eſt uera .ſ. quod per accidens ineſt conceptui formali alicuius, ei non ineſt per ſe. I. illi conceptui. Aliud eſt enim loqui de formali in conceptu ſpeciei: & de formali conceptu ſpeciei: quia formalis conceptus ſpeciei eſt conceptus eiuſdem compoſitus ex genere & differentia: ſed formale in conceptu eſt differentia. Tunc breuiter dico quod & ſi aliquid repugnet formali in conceptu cum modo perſeitatis: dummodo tamen non repugnet conceptui ſpeciei uel alteri qđ includitur in ſpecie erit in toto per ſe: quia tunc eſt per ſe primo modo. Cum prædicatum includitur in quod quid ſubiecti: ſiue in conceptu formali ſubiecti: quod autem hoc ſit ratione materialis in conceptu vel formalis: hoc accidit. ¶ Ad aliud dicitur ſicut dicebatur. ¶ Ad primum contra hoc dicitur quod ſicut tota diffinitio ſignificat totam rem determinatè: ita pars partē cōceptus ſpeciei. ſed ex hoc non ſequitur, quod genus ſignificet partem realem: quia licet genus ſignificet partem, non tamen per modum partis, & in hoc diſtingit a parte reali. ¶ Ad aliud concedo quod genus diſtinctè & determinatè ſignificat rem diuerſam ab alia re quam ſignificat differentia, & ſimiliter concedendum eſt quod ſignificat partem conceptus in homine, tamen ex iſtis diuiſim inferre coniunctim .ſ. quod genus ſignificat partem diuerſam realem, fallacia eſt ſecūdum accidens. Sicut hic. iſte eſt monachus & eſt niger. ergo &c. quia ad aliud refertur realitas: & ad aliud partialitas, pars enim realis ſicut dictum eſt accipitur ꝑ modum partis ſed animal non ſignificat hominem ꝑ modum partis. ¶ Ad aliud principale dicitur, quod licet homo & animal a diuerſis formis imponantur, hæc tamen poteſt eſſe per ſe homo eſt animal, licet etiā ſenſitiuum a quo imponitur animal non includatur in intellectiuo per ſe, tamen quia in homine non eſt oppoſitio inter ſenſitiuum & intellectiuum. Sed ſenſitiuū eſt principium quod eſt materiale reſpectu intellectiui ſiue ponantur iſta principia eſſe diuerſæ formę, ſiue diuerſi gradus in illa forma, ideo animal per ſe includitur in homine. Rō aliťe falſum

ſum ſupponit. hoc ſcilicet quod ad hoc quod propoſitio ſit per ſe primo modo, oporteat formale in ſubiecto per ſe includere formale in prædicato. Sed illud non eſt uerum, ad hoc enim quod propoſitio ſit per ſe ſufficit quod prædicatum in ſubiecto includatur uel ratione formalis ſubiecti, uel ratione materialis. Ratione formalis ut hic, homo eſt rationalis. Ratione materialis ut hic, homo eſt animal. Ratione utriuſque, homo eſt animal rationale. ¶ Rationes contra primam reſponſionem concludunt uerum. concludũt enim quod ad hoc ꝙ propoſitio ſit per ſe non oportet prædicatum in ſubiecto includi ratione formaliter prædicati: nec oportet formale prædicati includi in formale ſubiecti. quod autem hoc inueniatur: hoc aliquando accidit &c.

Quæſt. XVIII.

QVęritur an hoc ſit per ſe: animal eſt homo? quod ſic uidetur homo per ſe eſt animal, ergo animal per ſe eſt homo. Antecedens eſt uerum. ergo & conſequens. Probatur conſequentia per conuerſionẽ ſimplicem. ¶ Item ſequitur homo eſt animal: ergo animal eſt homo: conuertibiliter ergo eodẽ addito utrobique adhuc ſequitur, ergo addita hac conditione per ſe ſequitur. ¶ Item per Ari. in primo huius, capitulo de per ſe: illa propoſitio eſt per ſi ſecundo modo, in qua ſubiectum cadit in diffinitione prædicati, ſed animal cadit in diffinitione hominis, ergo hæc animal eſt homo, eſt per ſe ſecundo modo. ¶ Item aut eſt per ſe aut per accidens, ſi per ſe, habeo ꝓpoſitum, non eſt autem per accidens, quia propoſitio ꝑ accidens dicitur tripliciter. Aut quia accidens accidit ſubiecto, aut quia ſubiectũ accidit accidenti, aut quia accidens accidit accidenti, ſicut album eſt muſicũ. Sed hæc animal eſt homo: nullo iſtorum modorum eſt ꝑ accidens, quia unum extremum non eſt accidens reſpectu alterius, ergo hæc non eſt per accidens. ¶ Item Ariſto. in primo huius ponit hanc propoſitionẽ, quæ de neceſſitate inſunt per ſe inſunt, & hoc probat, quia quæ de neceſſitate inſunt: aut inſunt per ſe aut per accidens, nõ per accidens: qa

ac-

accidentia non insunt de necessitate. sed de necessitate homo inest animali. ergo homo per se inest animali. ergo hæc ē ꝑ se aīal est homo. Item homo & aīal significāt eandē essentiā: sed essentia inest sibiipsi per se & nō per additum. ergo hæc est per se, animal est homo. ¶ Item aut est per se aut per accidens, si per se habeo propositum, si per accidens, ergo ꝑ additum. quæro tunc de isto addito, aut hoc prædicatum homo ei inest per se aut per accidens additum. si per se eadem ratione fuit stādum in primo. si per additū quærendum est de isto addito, & sic est processus in infinitū. ¶ Ad oppositum, si hæc esset per se, cum per se præsupponat de omni, hæc esset per se: omne animal est homo. consequens est falsum: ergo & antecedens. ¶ Item si hæc esset per se, aut primo modo, aut secundo modo, aut quarto modo, quia de tertio nō est dubium, quia tertius modus est modus essendi & non modus inhærendi. Non primo modo, quia prædicatū cadit in diffinitione subiecti, sed homo non cadit in diffinitione animalis: nec secundo modo, quia in secundo modo passio prędicatur de subiecto, sic non est in proposito. ergo &c. nec in quarto modo, quia quartus modus est quando subiectū est causa efficiens prædicati, sed in animali non est causa efficiens respectu hominis, ergo hæc non est per se aliquo modo.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod hæc nō est per se aliquo modo: animal est homo. Et huius ratio est: quia si esset per se, cum prædicatum & subiectum maxime important eādem essentiam, maxime uideretur q̄d essent ꝑ se primo modo. sed non est per se primo modo, quia in primo modo prædicatum cadit in diffinitione indicante primo quid subiecti, sed homo non cadit in diffinitione animalis. sed potius econuerso. ¶ Intelligendum tamen quod propositio tripliciter dicitur ꝑ accidens secūdum rationes prædictas. ¶ Vno modo, q̄n unum extremum est accidens alteri inhærens: sicut patet hic: homo est albus, & adhuc sic propositio potest esse per accidens tripliciter. Vno modo quādo accidens accidit subiecto sicut hic, homo est albus. Secundo modo quando subiectum prædicatur de accidente sicut

aut hic: album eſt homo. Et tertio modo quando accidens prædicatur de accidente accidentaliter ſicut hic, album eſt muſicum: & dico accidentaliter ꝓ tāto. quia in iſta album eſt coloratum prædicatur accidens in concreto de accidente in cōcreto: & tñ nō ꝑ accidens, ſed ꝑ ſe, quia quodlibet inferius rationem quid habet reſpectu ſuperioris. ¶Secūdo modo dicitur propoſitio per accidens ſecundum quod diſtinguitur contra propoſitionem primo uerā, & ſic hæc eſt per accidens: Iſocheles habet tres &c. quia hæc non eſt primo uera. ¶Tertio modo dicitur propoſitio per accidens, quando prædicatum ſignificat eandem eſſentiā cum ſubiecto, uerūtñ eſt extraneum intellectui ſubiecti, & hoc modo hæc eſt per accidens, animal eſt homo. & ſimiliter cum inferius prædicatur de ſuperiori, cōtingit enim tunc intelligere ſuperius non intelligendo inferius.

AD PRIMAM rationem dicitur quod hęc, homo per ſe eſt animal, non debet conuerti in hāc, animal ꝑ ſe eſt homo. non enim debet conuerti ſimpliciter ſub omni ratione, & ratio impediens eſt accepta ab iſta conditione ꝑ ſe, per ſe enim præſupponit de omni: & ideo ſi cōuerteretur ſimpliciter, tunc uniuerſalis affirmatiua cōuerteretur ſimpliciter, & ſic ſequeretur: oīs homo eſt animal: ergo omne animal eſt homo. Sed hoc eſt falſum. ergo illa non debet ſic conuerti ſimpliciter cū hac conditione per ſe: ſed debet ſic cōuerti, homo per ſe eſt aīal, ergo animal eſt homo. ſicut hęc excluſiua habet conuerti, tm̄ homo eſt aīal, ergo animal eſt hō, uel oportet dicere quod ꝓpoſitiones ꝑ ſe nō conuertantur ꝑꝑ extraneam rationem quā faciunt modi. uel oportet dicere qđ conuertentur non retentis eiſdem modis in conuertente & ſua cōuerſa. ¶ Ad aliud dicitur quod per ſe facit extraneitatem, quia præſupponit de omni: ideo non ualet quod cōuertatur cū hac cōditione per ſe. ¶Ad formam dr̄ ꝙ hæc ꝓpō, conuertibilia eodē addito utrobique adhuc ſunt conuertibilia: eſt intelligenda qñ illud additū non facit extraneitatem, & ita quod nō includit uniuerſalitatem uel neceſſitatem impedientem cōuerſionem: ſed ꝑ ſe licet nō ſit uniuerſalitas, tñ ꝑſupponit uniuerſalitatem.

ſalitatē. ¶Ad aliud dico q̄d illa propoſitio eſt per ſe ſecundo modo quando ſubiectū cadit in diffinitione prædicati quod ē paſſio, ſed homo non eſt paſſio reſpectu animalis, ideo licet animal, q̄ ſubijcitur in diffinitione cadat: tamen non erit ſecūdus modus. ¶Ad aliud dico quod eſt per accidens. ¶Ad probationem quod hæc diuiſio propoſitionis per accidens quam ponit Ariſtot. in primo poſteriorum intelligenda eſt de propoſitione ꝑ accidens, cuius unum extremum accidentaliter ineſt alteri: vt dictum eſt in propoſitione. Sed hæc, animal eſt homo, non eſt per accidens illo modo, ſed eſt per accidens, quia prædicatum eſt extra intellectum ſubiecti, & non quia prædicatum eſt accidens reſpectu ſubiecti vel econtra. ¶Ad aliud dicitur quod hæc propoſitio eſt vera, quæ de neceſſitate inſunt per ſe inſunt, quando illud quod ſubijcitur natum eſt ſubijci. Sed animal non eſt natum ſubijci reſpectu hominis: ideo in talibus nō eſt propoſitio intelligenda. ¶Ad aliud dico, quòd hæc propoſitio, quod uere eſt, nulli accidit, eſt intelligenda accipiendo propoſitionē per accidens illo modo, iſtud enim quod per ſe eſt, ut ſubſtantia, non accidit alteri ſicut accidens accidit ſubiecto, ſic intelligit Ariſtot. poteſt tamen alteri. accidere tanquam id quod eſt extra intellectum ſubiecti.

¶Ad aliud dicendum eſt quod licet prædicatum, & ſubiectum ſignificent eandē eſſentiam: ex hoc non ſequitur talem propoſitionem eſſe per ſe, ſed hæc eſt per accidens, animal eſt homo, q̄a per additum ut per hanc homo eſt homo: ſed non eſt intelligendum quod hoc ſit per additum tāquam aliq̄d quod eſt additum eſſentiæ animalis: quia eſt eadem eſſentia hominis & animalis: immo eſt per additum, quia per aliquid quod eſt extra intellectum. animal enim ſentit communiori modo: quam homo: ideo intelligi poteſt: licet non intelligatur homo, & ſic uocādo additum quod eſt extra intellectum: animal eſt homo ꝑ additū: quia per hominem. ¶Ad ultimum per idem, q̄ animal eſt homo. non eſt ꝑ ſe, ſed per additū ut dictum eſt. Et cum quæritur de illo addito aut illi addito ineſt homo per ſe aut per additum. Dico quod ibi ineſt ꝑ

ſe:

se:quia hæc est per se: homo est homo. Et cum dicitur ea dem ratione stãdum fuit in primo. Dicitur ꝙ non quia homo nõ intelligitur:nisi intelligẽdo animal:sed animal potest intelligi. & si homo non intelligatur &c.

Quæst. XIX.

QVæritur an propositio sit ꝑ se primo modo in qua prædicatum & subiectum significant idẽ? ꝙ nõ uidetur: quia tunc hęc esset per se:homo est humanitas,quæ tamẽ falsa est. ¶ Dicitur, ꝙ non sequitur hanc propositionẽ esse per se: quia primus modus non est solum ex hoc, qđ subiectum & prædicatum significant eãdem essentiam: sed ex hoc ꝙ eandem essentiam significant sub modis non extraneis: sed homo & humanitas significant sub modis significandi extraneis: modo homo significat per modum concreti, & humanitas per modum abstracti. ergo hæc nõ est per se. ¶ Cõtra tanta est repugnantia, uel maior inter determinatum & indeterminatũ quanta inter modum abstracti & concreti. sed non obstante, ꝙ animal sentit per modum determinati: hæc tamen est uera primo modo: homo est animal: ergo eadem ratione non obstante oppositione inter modum concreti & abstracti. hęc est per se: homo est humanitas.

2 ¶ Item homo est abstractũ: quia denominatiuè dicit ab eo humanum: ergo ut uidetur homo non significat per modum concreti: quia abstractum non potest habere modum concreti: quia per se modus concreti & abstracti sunt oppositi: & opposita non sunt simul in eodem.

3 ¶ Item ad principale.si propositio esset ꝑ se primo modo ex hoc, ꝙ subiectum & prædicatum significant idẽ: tunc hęc esset per se:chimera est chimera:similiter non ens est non ens. sed hoc est falsum: quia prædicatum alteri per se inesse præsupponit subiectum esse. ergo antecedens falsum.ergo. ¶ Ad oppositum in primo modo prædicatum cadit in diffinitione indicante quid subiecti.ergo nullo modo prædicatum & subiectum significant idem.

AD QVAESTIONEM dicit ꝙ propositio est per se quãdo prædicatũ & subiectũ significant eandem essentiã. vel quando prædicatum in intellectu essentiali subiecti

includitur. Sed tñ vltra hoc requiritur ꝙ illud quod ſubijcitur natum ſit ſubijci, & quod prædicatur prædicari. Similiter requiritur cã ſine qua nõ.ſ.ꝙ ſint modi proportionales ſub quibus pꝛędicatum ineſt ſubiecto. Vnde ꝑ ſe cauſa quare propoſitio eſt per ſe primo modo, eſt ex hoc quod prædicatum cadit in diffinitione ſubiecti, vel eſt tota quidditas ſubiecti: cauſa ſine qua non eſt correſpondentia determinata modorum ſignificandi.

AD PRIMAM rationẽ ſic dicebatur. ¶Ad rationem contra hoc dico, quod non eſt ſimile de modo abſtracti & concreti, & de modo determinati & indeterminati: quia modus abſtracti eſt modus ſub quo nomen imponitur ad ſignificandum abſtractum: ideo talis modus cadit in vnione prædicati cum ſubiecto non tanquam illud ꝙ vnitur: ſed tanquã determinata ratio ſub qua res cuius eſt modus alteri ſimpliciter vnitur. Ideo hæc eſt falſa: homo eſt humanitas. Sed modus indeterminati non cadit in vnione prædicati cum ſubiecto, nec vt pars vnita, nec tanquam determinata ratio ſub qua unum alteri vnitur: quia ille modus eſt rei ſolum per comparationem ad intelligentem, & non eſt modus ſub quo vox imponitur ad ſignificandũ, & ideo non oportet hanc eſſe falſam, homo eſt animal propter tales modos extraneos: quia illi modi nullo modo in unione cadunt ut dictum eſt. ¶Ad aliud dicitur quia homo eſt concretũ & abſtractum reſpectu diuerſorum. eſt enim abſtractum reſpectu humani, & eſt concretum ratione humanitatis. & tamen non ſequitur oppoſitos modos eſſe in eodem, quia illi modi referuntur ad diuerſa. ¶Auicenna tamen aliter dicit ad rationem principalem. quod humanitas & homo non idẽ ſignificant. ſed humanitas ſignificat formam per quam homo eſt id qđ eſt, ſed homo ſignificat compoſitum. ¶Ad vltimum dico, quod hæc eſt ꝑ ſe, chimera eſt, chimera, & ſimiliter non ens eſt non ens, primo modo. non tamẽ ſub illo genere primus modus pertinet ad demonſtratorem: quia prædicatum non eſt cauſa ſubiecti: nec econtra. idem enim reſpectu ſuiipſius non eſt cauſa. ¶Ad probationem, dicitur quod per ſe ineſſe, non præſupponit hoc eſſe: niſi

nisi actualitate extremi. ergo &c.

Quæst. XX.

QVæritur. An genus & differétia coniunctim vel diuisim sint in primo mō dicendi per se. & hoc est quærere: an hoc sit ꝑ se: hō est animal rōnale. Qđ non vř. Voces sunt notæ passionum quæ sunt in anima. Sed alia passio est quā significat animal & quam significat hō. similiter alia similitudo vel passio ꝗ significat hō & quam significat rōnale in anima. igitur propositio enūcians hanc passionem esse illā, falsa est, sed hæc est hmōi. ergo &c. minor patet: quia propositio enunciat significatum de significato. igitur sequitur quod hęc non est per se. ¶ Dicitur quod licet alia sit similitudo quā significat homo & animal, tamen hæc propositio non est falsa: qa supposito ꝙ quælibet vox significat passioné in anima, illam tamen non sigñat absolute: sed quatenus similitudo est signum rei: sicut oratio in scripto non significat voces prolatas nisi quatenus vox prolata est signum rei, & ideo sicut oratio in scripto non significat illam uocem esse aliam: quia tunc significaret falsum: sed significat illam rem inesse alteri. eodē modo vox prolata nō significat hanc passionem esse illā: sed hanc rem cuius est passio inesse illius rei cuius est alia passio: ideo hæc est uera: homo est animal rationale: licet sit alia similitudo subiecti & alia prædicati in anima. ¶ Contra: si hæc vox significaret similitudinem & ex consequenti significaret rem tunc sequeretur quod quælibet vox esset analoga seu æquiuoca. similiter sequeretur quod quęlibet vox significaret primo accidens: quia passio in anima est accidens. Similiter hoc dato ꝑ responsionem habetur propositum, quia attributio est ratione primorum significatorum subiecti & prædicati. probo: quia terminus illud idem subijcit & prædicat primo quod significat primo. si igitur significat qlibet terminus passionem in anima: & alia est passio hominis in anima & passio animalis siue rationalis. ideo propositio quæ primo significat hæc de illo falsa est. ¶ Item ad principale. ad hoc quod propositio sit per se: oportet quod conceptus prędicati includatur in conceptu subie-

 cti.

Et sed cōceptus animalis & rōnalis nō includitur in homine. igitur hæc nō erit p se primo modo. probo minoré. conceptus hominis est simplex & conceptus animalis similiter est simplex & similiter rationalis. sed duo intellectus simplices non possunt includi in vno simplici igitur &c. ¶ Dicitur q licet conceptus animalis & rationalis sint simplices: sunt tamē simpliciores quā conceptus simplex hominis sed quod duo intellectus simplices in tertio intellectu simplici includantur simpliciores illo: non est inconueniens ¶ Contra. impossibile est, duo simplicia inquantum duo quantumcunque sint simplicia, includi in aliquo tertio simplici. pbo, quia intellectus simplex ad quæ se conuertit totaliter se conuertit. intellectus enim in intelligendo vnum simpliciter non potest intelligere aliud simplex, sed intellectus hominis est simplex, & intellectus aialis: igitur dum includit intellectū hominis non potest includere intellectū animalis & eadē ratione nec rationalis: illi igitur duo intellectus sub vna qualitate in intellectu hominis nō includuntur &c. ¶ Ad hoc dicitur, quod illi intellectus q inter se duo sunt & distincti secundum q sunt partes in diffinitione sunt in diffinito modo confuso, & ideo dicit Arist. quod diffinitio se habet ad intellectum simplicē sicut videre uel audire: quod exponit Linconiēsis dicens quod duplex est visibile quoddam inuolutum: & tale confuso modo se offert uisui. aliud euolutum & expansum, & tale se distinctè offert sensui: Similiter audibile quoddam est confusum & quoddam est distinctum, sed uoces secundum quod sensui & auditui apparent, eo modo diffiniuntur. Et ut sic cognoscuntur ab intellectu simplici confuso modo, & tamen diffinitio cognoscitur ab intellectu simplici modo determinato. ideo necesse est ponere quod partes quæ includuntur in diffinitione magis cognoscantur in diffinitione quam in diffinito, aliter non faceret diffinitio cognitionem de diffinito magis quam econtra. Per hoc ad formam quod duo intellectus simplices secundum quod inter se sunt diuisi & distincti in diffinito includuntur modo confuso. ¶ Contra. diffinitio est eadem cum difinito: igitur si in diffinitione erunt duo intel-

intellectus distincti. igitur duo intellectus distincti & diuisi essent primo idem in tellectui vni:sed hoc non est intelligibile.igitur &c.¶ Ad oppositum est Aristoteles.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod partes diffinitionis cōiunctim & diuisim prædicantur de diffinito primo modo,& huius ratio est, quia tunc est primus modus quando subiectum egredit a principijs prædicati siue a prædicato secundum se, qđ dicitur propter genus generalissimū. generalissimum. n.prędicatur de p se contentis.& tamen subiectum non pōt egredi a principijs generalissimi:quia principium nō habent:non.n.habent genus superius vel dfam.Sed subiectum egreditur a generalissimo tanquam ex cā. generalissimū.n. vt substantia quæ substantia prædicatur de homine,est causa quare homo est substantia. ex hoc enim est homo substantia:qa substantia inclusa in homine est substantia.Sed quando prædicantur partes diffinitionis de diffinito coniunctim uel diuisim: illa sūt causa a qua progreditur subiectum. igitur est primus modus dicendi per se.¶Item pe Aristo. literam qui dicit quod primus modus dicendi per se est quando prædicatum cadit in diffinitione indicante quid est subiectum. ¶Intelligendum est tamen pp rationes,qđ vox significans passionē in anima & rē extra non dr̄ significare duo. non enim significat passionē nisi vt est signum rei: & ubi unum est propter alterū, ibi est tātum vnum.¶Aliud est intelligendum propter secundum rationem quod partes diffinitionis quæ sunt diuersi conceptus inter se primo, sunt idem conceptui speciei qui vnus est. ita quod vnitas ad conceptum speciei referatur, & dualitas ad conceptū generis & differentiæ. Per hoc ad rationes.

AD PRIMVM sicut dicebatur ad rationem cōtradico, quod non sequitur omne nomen est analogū, quia nomen non significat passionem nisi quia signum rei, vnde non terminatur ibi vox in significando passionem, & ideo tantum unum significat, quia ubi est vnum propter alterum est ibidem tantum vnum ¶Ad aliud eodem modo dicitur quod nō sequitur quodlibet nomen significare accidens, non.n. nomen significat passionem absolute: sed ut est repræ-

sentatiua rei: & ideo non significat accidens non enim indicatum est significatum nominis p illam passionem, sed potius illud cuius est illa passio similitudo. ¶Ad aliud dicitur quod non sequitur propositionem esse falsam quamlibet.non enim significat propositio vnam passionem esse falsam, sed significat unam rem esse aliam,quia passionem non significat nisi quatenus repre sentat. ¶Ad aliud sicut dicebatur. ¶Ad aliud in contrarium,vt dicebatur. ¶Ad vltimum patet in positione: qđ non est inconueniens, ad qđ deducitur quod duo intellectus distincti sint primo idē uni intellectui simplici confuso, & quod ad hoc quod illi duo intellectus partium in diffinitione faciant cognitionem de diffinito: oportet quod sint distincti quodammodo ut ostensum est prius, quia aliter non magis facerent cognitionem de diffinito quam econtra.

¶ Contra. si in diffinitione sint duo intellectus simplices & diuersi secundum se, qualiter potest tota diffinitio intelligi uno intellectu simplici? ¶ Dicitur quod in intellectu simplici sunt gradus secundum maiorem simplicitatem & minorem. magis enim simpliciter intelligitur animal quàm rationale & hoc simplicius quàm animal album, & tamen omnia illa intellectu simplici intelligi possunt, licet secundum maiorem & minorem simplicitatem: oportet tamen, quod quando talia duo intelliguntur intellectu simplici. quod materiale intelligatur sub ratione formali. & vt sic accipitur vt vnum quodque &c.

Quæst. XXI.

QVæritur an propositio negatiua sit per se. & videtur quod non. Aristotel. dicit in secundo perihermenias quod hæc est per accidens, bonum non est malum. & tamen hæc negatiua est uerissima, quia nulla propositio negatiua est uerior illa in qua oppositum remouetur ab opposito. ex hoc arguo sic. Si propositio negatiua uerissima sit per accidens: multo fortius quęlibet alia erit per accidens. & nulla erit per se. ¶ Dicitur hic, qđ negatiua hęc est per accidens respectu affirmatiuæ. & quod hoc intelligit Aristot.

& tamen in genere negatiuorum hæc negatiua est per se: & quælibet in qua remouetur oppositum de opposito. ¶ Contra si hæc negatiua sit per accidens respectu affirmatiuæ: tunc dependet ab affirmatiua, & sequitur si ab affirmatiua dependet, quod potest sequi ad affirmatiuam. igitur a primo, si negatiua sit per accidens respectu affirmatiuæ; negatiua igitur potest sequi ex affirmatiua per se: sed hoc est falsum. negatiua enim non potest sequi, nisi ex alia negatiua, & ex altera affirmatiua. ¶ Dicitur concedendo, quod negatiua ab affirmatiua dependet: & ulterius, quod ab affirmatiua sequitur, sed tamen non oportet quod sequatur ex affirmatiua per se, sed ex hoc quod ab affirmatiua depēdet potest sequi ex affirmatiua cum alia negatiua. ¶ Contra. si negatiua sequitur ex affirmatiua cum negatiua, quæro de illa negatiua præmissa, aut est absolute per se, ita quod ab affirmatiua non dependens. aut, non est absolutè per se. si sic, sequitur oppositum primæ responsionis. dictum est enim prius quod quælibet negatiua dependet ab affirmatiua. si non: igitur potest demonstrari per affirmatiuam & aliam negatiuam. & tunc quæro de illa negatiua, aut est simpliciter ab affirmatiua non dependens, aut non. si sic: sequitur oppositum. si non: tunc ulterius sequitur ex affirmatiua & negatiua, & sic in infinitum. sed hoc est inconueniens. ¶ Itē ad principale, propositio negatiua potest reduci ad affirmatiuam sicut priuatio ad habitum, quia negatio priuat affirmationem. cum igit habitus prior sit sua priuatione affirmatio prior est qualibet negatione. igitur nulla negatiua est per se & primo uera, quia affirmatiua prius est uera. ¶ Item in quolibet genere est primum & minimum, quod est mensura aliorum: sed negatiua & affirmatiua sunt in genere enunciationis. sed est inconueniens dicere, quod negatio sit primū in genere enūciationis. igitur oportet dicere, quod affirmatio prior est affirmatiua, igitur erit primo uera & negatiua ex consequenti. Et confirmatur ratio: quia unumquodque prius est idem sibijpsi quam ab alio disparatū sed denotatur eē idē sibi per affirmatiuā

denotatur esse disparatum ab alio per negatiuam. igitur affirmat iua prior est negatiua. ¶ Ad oppositum est Ari. in hoc libro. ¶ Itē principium primum est maxime uerum per se. & tamen principium primum est propositio negatiua, cuiusmodi est illa: non contingit idē simul esse & non esse. igitur ꝓpositio negatiua erit maximè vera per se, & primo. ¶ Dicitur, quod principium primum significat rem affirmatiuā, modo tamen negatiuo & ratione rei significatæ est primo uera & per se. ratione tamen modi significandi negatiuè consideratum non est primum, nec propter hoc dicimus illam esse p imam: sed ꝓpter rem affirmatiuam quam significat. ¶ Contra. si non sit primum, nisi ratione rei affirmatiuę, & non ratiōe modi significandi, sequitur qđ primo potest aliquid esse prius. consequens est falsū. igitur & antecedens. probatio connæ, quālibet rē affirmatiuè cōtingit sig͞nare mō affirmatiuo: sed prior est illa ꝓpō qua sig͞natur aliqua res affirmatiua mō affirmatiuo, quā illa, in qua significatur eadē res mō negatiuo. igitur principio primo possęt esse alia ꝓpō prior. ¶ Dr̄ hic per interemptionē maioris: quia rem significatam per principium non contingit significare modo affirmatiuo ¶ Contra illud, quē cunque conceptum contingit intelligere contingit significare. & cuilibet modo intelligendi correspondet modus significandi. quia uox non determinat sibi rem, nec modum significandi, sed rem primi principii affirmatiui contingit intelligere modo affirmatiuo. igitur eandem contingit sig͞nare modo affirmatiuo.

AD QVAESTIONEM dicit, q̄ ꝓpositio aliqua negatiua est vera primo & per se: tamen quælibet negatiua quantum est ex modo significandi negatiuo posterior est affirmatiua. ¶ Primū sic declaratur secundum Aristo. quædam est demonstratio affirmatiua. quędam negatiua: ut dicit in illo capitulo vbi comparat demonstrationes ad inuicem, sed in demonstratione conclusio est uera per se, demonstratio enim est ex per se inhærētibus, igit cū conclusio demr̄ationis negatiuę sit negatiua: aliqua negatiua erit ꝑ se ¶ Scd̄m declaro. Illa ꝓpō est imediata siue primo

vera,

vera, quę est ꝑ se vera, & q̄ per aliam non pōt demr̄ari. Sed ꝓpō, in qua negat unū genus gn̄alissimum ab alio est hmōi. si .n. possit demr̄ari, hoc esset in prima figura uel in secunda. sed in neutra pōt demr̄ari: quia tūc aliquid oporteret accipere supra subiectum, uel supra prędicatū, uel supra utrunque: sed nihil est superius istis, cum sint generalissima. igitur hæc non possunt demonstrari. &c. ¶ Tertium ostendo. Commentator recitat rationes Alexandri super librum perihermenias, per quas probauit, quod affirmatiua est prior negatiua, & sunt tres rationes. Prima sumitur ex parte uocis. Secunda ex parte rei. Tertia ex parte itellectus. ¶ Ex parte vocis sic. vox affirmatiua est simplicior negatiua ꝑp negationem superadditam. igitur affirmatiua ratione vocis est simplicior negatiua. sed quanto alia propositio est simplicior, tāto prior est. igitur affirmatiua prior est negatiuá. ¶ Alia ratio est ex parte rei: licet in eadem re non esse præcedat esse, ut in istis generabilibus & corruptibilibus, simpliciter tamen esse pręcedit non esse in diuersis. esse enim primæ causæ prius est quam non esse istorum corruptibilium. sed affirmatio significat esse, negatio non esse. igitur affirmatio prior est negatione. ¶ Tertia ratio est ista habitus prior est secundum intellectum priuatione. priuatio enim non intelligit, nisi quiá suus habitus prius intelligit. affirmatio verò significat per modum habitus. negatio per modum priuationis. Ex istis rationibus sequitur quod negatiua quælibet quantū ad modum significandi negatiuè posterior est affirmatiua.

AD RATIONEM primā dicitur sicut dicebatur. ¶ Ad primum contra hoc sicut dicebatur, quod quælibet propositio negatiua quantum est ex modo suo significandi ex affirmatiua dependet: tamen ex hoc non sequitur, quod quælibet syllogizari possit ex negatiua & affirmatiua, sed aliqua & alia non. propositio enim negatiua quæ est per se vera & non primo: cui usmodi est illa: nulla linea est color: potest bene demonstrari ex vna negatiua & alia affirmatiua, ut ex ista, nulla quātitas est color, cum hac affirmatiua, linea est quantitas.

tas. Similiter hæc præmissa nulla quantitas est color est ꝑ se non primo: & ideo potest demonstrari ex illa nulla quãtitas est qualitas: isto modo. omnis color est qualitas: nulla quantitas est qualitas. igitur nulla quantitas est colo. in secũdo secundę. sed hæc nulla quantitas est qualitas est ꝑ se uera & primo: qa hæc vlterius ꝑ aliam negatiuã demõstrari nõ potest. Per hoc ad formam dr̃, ꝙ hic consequentia non valet: negatiua quęlibet depẽdet ab affirmatiua. igit̃ quælibet negatiua potest demõstrari ex una negatiua, & alia affirmatiua: sicut non sequitur: cognitio principiorum dependet ex terminis, ergo prĩcipia prima possunt demonstrari ex terminis. Per hoc ad primam rationem dr̃, quòd quælibet negatiua præmissa quantũcunque sit per se primo uera quantum est ex modo significandi negatiuè dependet ab affirmatiua: & tamẽ non seqtur ulterius ex hoc, ꝙ possit concludi ex affirmatiua. hæc enim consequẽtia est neganda: hoc dependet ex illo. igitur potest demõstrari ex illo. ¶ Ad aliud principale dicitur, quod illa probat, quòd negatiua quãtum est ex modo significandi negatiuè posterior est affirmatiua, & hoc conceditur, & idem probant duæ rationes sequentes ¶ Ad rationem in oppositum, qua probatur, quòd negatiua sit simpliciter prima: dr̃ sicut dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc dicitur, sicut dicebatur. Veruntamen intelligendum est, ꝙ licet primũ principium significetur modo negatiuo. ipsum tamẽ ęqualet cum quadam propositione, quæ est quodammodo affirmatiua, quia hæc non contingit idem simul esse & non esse, æquiualet huic necesse est nõ idem esse & non esse: quia non contingit qđ pro possibili ponitur: æqualet huic, ꝙ est necesse non: tñ propositioni simpliciter affirmatiuę æqualere non põt. ¶ Ad ultimũ cõtra hoc, dr̃, ꝙ cuilibet modo intelligẽdi corrñdet modus significandi proportionabiliter. Et ad minorem dr̃, ꝙ res huiusmodi principij non contingit &c. põt intelligi sub modo intelligendi affirmatiuo: licet ipsum principium nõ: sed semper intelligatur sub mõ negatiuo. ¶ Contra affirmatiuũ & negatiuũ sunt opposita. igitur intelligere rem affirmatiuã primi principij

cipij sub mõ negatiuo: est intelligere oppositũ sub ratione oppositi, sed quilibet intellectus talis est falsus: igitur principiũ est falsum. ¶Dicitur, quòd affirmatio accepta ut res, & negatio ut res, sunt opposita circa idẽ. tamen affirmatio, ut res & negatio ut modus: non opponuntur. modus enim rei non opponitur. materialia enim intelliguntur immaterialiter, & hoc non est intelligere sub ratione oppositi. ideo dicendum est, ꝙ intelligere rem affirmatiuã sub ratione modi significãdi negatiuè: non est intelligere sub ratione oppositi: qa modus rei non opponitur, ut prius. ¶Ad auctoritatem intelligit Arist. ꝙ quælibet negatiua est per se in genere negatiuorũ: quælibet tñ per accidens est respectu affirmatiuæ: considerando negatiuam sub ratione modi significandi negatiuè, & hoc intelligit Ari. in libro perihermenias. ideo dictũ Ari, hic & in libro perihermenias non opponuntur &c.

Quæst. XXII.

QVæritur an sequatur hoc per se inest huic: igitur hoc est hoc? ꝙ non videt: quia nõ sequitur homini per se inest humanitas: quia antecedens est uerũ, & cõsequens falsum. Falsitas cõsequẽtis patet: & añs probatur. humanitas aũt inest homini per se aut per accidens: non per accidẽs. igitur per se inest. ¶Huic dicitur ꝙ homini non inest humanitas: ideo nec ꝑ se, nec per accidens. ¶Sed cõtra. humanitas uel est quod quid totum hoĩs: uel est totũ formale in quod quid, siue sic, siue aliter: humanitas per se inest homini. ¶Itẽ syllogismus ignorãtiæ est ex immediatis ꝑ Arist. sed sequitur ꝓpositio ex immediatis. igitur ꝑ se. igitur in ꝑmissa syllogismi ignorantiæ ꝑdicatũ inest subiecto ꝑ se: & tñ non sequit̃ hoc ꝑ se est hoc: quia tunc sequeret̃, ꝙ hoc uerè est hoc: sed hoc est falsum: qa ꝑmissæ i syllogismo ignorãtiæ nõ sunt ueræ: sed falsæ. igit̃ nec sequitur: hoc per se inest huic. igit̃ hoc est hoc. ¶Nec ẽt sequit̃: hoc ꝑ accñs inest huic. igit̃ hoc est hoc. Nõ.n. sequit̃ albedo inest homini igit̃ hõ est albus: quia añs põt uerificari sine consequẽte, ut posito ꝙ albedo ĩsit hoĩ solũ secundũ dentes. ¶Item nõ sequit̃. aĩal inest sorti ꝑ se. igit̃ sortes est aĩal. qa añs põt esse uerũ sine cõse-

ſequente. poſito.n. ꝙ ſortes non ſit cõſequens eſt falſum: quia ſi ſortes non ſit: non eſt animal. & tñ antecedens eſt uerũ: qa prædicatum eſt de intellectu ſubiecti. animal. n. eſt de intellectu ſortis. igitur per ſe ei ineſt. ¶ Ad oppoſitum. per ſe eſt conditio prædicati & a prædicato nõ diuiditur nec ab inhærẽtia. igitur ſequitur per ſe ineſt huic. igitur hoc eſt hoc. ¶ Itẽ, ſequitur: hoc ineſt huic per accidens & abſolute. igitur hoc eſt hoc: ſequitur. n. albedo ineſt homini abſolutè. igitur homo eſt albus: igitur ſequitĩ multo fortius: hoc ineſt huic ꝑ ſe. igitur hoc eſt hoc.

AD QVAESTIONEM dr̃, ꝙ nõ ſequitĩ: hoc ĩeſt huic &c. Vnde tria dico. Primum, ꝙ hæc conſequentia non ualet. Secũdo, ꝙ ſequitur hoc ineſt huic per ſe. igitur hoc ab illo denominari poteſt. Tertio, ꝙ non ſequitur vlterius hoc ineſt huic per accidens. igitur hoc eſt hoc.

¶ Primum oſtendo lineæ ꝑ ſe ineſt pũctus in primo modo dicendi per ſe: & tamen non ſequitur lineam eſſe pũctum. Similiter triangulo ineſt linea per ſe: & tamen nõ ſequitur triangulus eſt linea. igitur nõ ſequitur hoc ineſt huic. igiĩ hoc eſt hoc.

¶ Secundum oſtendo ſequitur enim triangulo per ſe ineſt linea. igitur eſt triangulus linearis. Similiter lineæ ineſt punctus per ſe: igitur linea eſt punctualis. ſic igitur patet ſecundum per exempla: hoc etiã patet ratione in his quæ inſunt per accidens: ut hoc ineſt huic ſimpliciter. igiĩ hoc eſt hoc. igitur ſequitur ex illa parte eodẽ modo: hoc ineſt huic per ſe. igitur hoc eſt hoc. qa quod per ſe ineſt ſimpliciter ineſt. & quando aliquid ineſt alteri ſimpliciter in illis tenent: hoc ſimpliciter ineſt huic. igitur hoc eſt hoc.

¶ Tertium oſtendo non. n. ſequitur albedo ineſt ſorti. igitur ſortes eſt albus: quia antecedens poteſt eſſe verũ ſine conſequente, verificatur. n. antecedens ſi ſorti inſit albedo ſecundum dentes, & tamen conſequens nõ verificatur. ¶ Ad uidendum tamen quomodo in accidẽtalibus tenet conſequentia ab ineſſe ad eſſe, ſciendum eſt quòd quædam accidentia nata ſunt ineſſe toti per vnam partem determinatã, & quædam nata ſunt ineſſe ſecundum quamlibet partẽ Exemplum primi. ſicut calciatum eſſe ineſt homini ſecundum pedem. Exemplũ ſecun-

ſecundi: album natum eſt ineſſe toti ſecundum quamlibet partem. Accipiendo accidentia primo modo ſequitur hoc ineſt huic. igitur hoc eſt hoc, ſequitur enim calciatum ineſt homini ſecundũ pedem, igitur homo eſt calciatus. Accipiendo tamẽ accidens ſecundo modo nõ ſequitur ab ineſſe ad eſſe niſi ita ſit, ꝙ tale accidens ipſi toti vel ſaltem plurib. partibus totius ſiue maiori parti inſit. & ideo non ſequitur: albedo ineſt homini, igitur homo eſt albus uniuerſaliter. & hanc determinationẽ innuit Albertus ſuper librũ 6. principiorum. ¶ Propter rationes intelligendum eſt, ꝙ tenet hoc ineſt huic per ſe. igitur hoc eſt hoc: ſi unũ natum ſit prædicari de altero. ſed in alijs tñ non tenet: & ideo quia humanitas nõ eſt nata prædicari de homine, ideo non ſequitur homini per ſe ineſt humanitas, igitur homo eſt humanitas. AD PRIMAM rationem dicit, ꝙ conſequentia non ualet: quia unũ de altero nõ eſt natum prædicari ꝓpter modos repugnãtes, ſicut in poſitione dictum eſt, ꝙ non ſequit ab ineſſe ad eſſe. ¶ Ad aliud dr̃, ꝙ ſyllogiſmus ignorantiæ eſt ex immediatis in falſitate, cuiuſmodi eſt iſta: qualitas eſt quantitas. & ſic eſt ex propoſitionibus falſis per ſe: non tamen ex propoſitionibus abſolutè per ſe. Per hoc ad formam, ꝙ non ſequitur ſyllogiſmus ignorãtiæ eſt ex immediatis. igitur eſt ex propoſitionibus ꝑ ſe. nec ſequitur propoſitio eſt immediata in falſitate. ergo prædicatũ ineſt ſubiecto per ſe: quia ſi per ſe ineſſet: abſolutè ineſſet. ſed ſequitur. igitur prędicatum per ſe eſt de ſubiecto. Si tamen talis propoſitio eſſet immediata abſolutè & abſolutè per ſe: tũc ſequitur, ꝙ prædicatum ineſt ſubiecto per ſe. Sed non debet dici immediata, niſi cũ hac conditione in falſitate. ¶ Ad aliud patet in poſitione. ¶ Ad ultimũ duplex eſt reſpõſio una concedit, ꝙ hæc eſt per ſe: ſortes eſt animal ſiue ſortes ſit, ſiue non: quia prædicatum eſt de intellectu ſubiecti. Alia non cõcedit hanc eſſe per ſe ſorte non exiſtẽte, quia ad hoc ꝙ eſſet per ſe: oporteret, ꝙ per eandem cauſam ꝑ quã hæc uerificatur: ſortes eſt riſibilis: uerificatur illa, ſortes eſt animal. Sed hæc non põt uerificari, niſi per quod qd ſubiecti, & illud non eſt ſorte corrupto: quia quando

sor. corrumpitur non habet quid: quia tunc non est: & quid est præsupponit si est. ¶Item tunc nec est hæc uera. sortes est aial, nec sor. est risibilis: quia accidens reale pręsupponit subiectum esse. Et ad probationē dicitur, ꝙ non sufficit prædicatum esse de intellectu subiecti, igitur est per se primo: nisi addatur, ꝙ prędicatum est de intellectu subiecti tanquā cadēs in eius diffinitione. Sed qñ sortes non est: animal in diffinitione sortis nō cadit: quia tunc non habet ꝙ primo nec ex consequenti &c.

Quæst. XXIII.

QVæritur an genus ꝑ se prædicetur de differentia? Quod sic vr̄. quæcunque significāt unam essentiā sic se habent, ꝙ vnū de alio prædicari pōt per se: genus & differentia sunt huiusmodi. igitur &c. ¶Hic dr̄, ꝙ maior est falsa. plus enim requiritur ad perseitatem quàm identitas essentiæ. requiruntur enim modi significandi proportionales, sub quibus hoc huic attribuit̄. Sed diuersa est ratio, & extranea rōnalis & animalis: ideo nō est per se. ¶Contra illud: essētia est eadem sibi. aut igitur per se, aut per additum: si per se: habetur propositum. si per additum, accipiendo illud additum: illud est idem sibiipsi: aut igitur per se: aut per additum: si per additū processus erit in infinitum: si per se, igitur identitas essentiæ sufficit ad perseitatem. ¶ Itē ꝙ extranea ratio non prohibeat ꝑseitatem videtur: magis est extranea ratio inter hominem & animal, quàm inter animal & rationale, quia homo significat per modū determinati: & animal respectu hominis significat per modum indeterminati: sed rationale respectu animalis significat per modum actus & determinantis: & animal respectu rationalis per modum determinabilis. Sed maior est extraneitas inter modū indeterminati & determinati circa eandem essentiam: quam inter modū determinantis & determinabilis. Si igit̄ illa ratio extranea impediret perseitatem, tunc hæc non esset per se: homo est animal: qđ est falsum. ¶ Item. hæc est per se: ens est unum: & tamen diuersa est rō entis & unius. Similiter hæc est per se, lapis est pęna: & tamen diuersa est ratio lapidis & pœnæ

Nec

Nec tunc potest prohiberi nugatio per diuersam rationem: quia tunc hic, non esset nugatio: animal homo: quia manifestum est ꝙ diuersa ratione significant illa duo: igitur diuersa ratio non impedit nugationem. ideo oportet dicere, ꝙ genus & differentia non significant eandē essentiā. ¶Propter hāc rōnē dr̄ aliter, ꝙ genus & dr̄ia non significant eādē essentiā. genus.n. significat partem materialem respectu specierum, & dr̄ia significat partem formalem, quantū est ex primo intellectu: quia cum utrūque significet partem per modum totius, ideo ex cōsequenti importat totum, quod significat species: tamen neutrum significat determinatè nisi partem. ¶Contra illud. si genus significaret partē & differentia aliam partem: tūc prædicatio dr̄iæ de specie esset denominatiua per hoc medium, quia pars integralis solum prædicatur de toto denominatiuè secundum Arist. in 7. meta. & 8. q̃a hæc prædicatio non est uera, archa est lignū denominatiuè sed hæc est uera. archa est lignea denominatiuè. ¶Item si genus & dr̄ia significāt diuersas partes: cum utrunq; prædicetur essentialiter de diffinito: diffinitum erit duæ partes, siue duæ essentiæ essentialiter, sed hoc est incōueniens. ¶ Item substantiæ separatę diffiniuntur per genus & differentiā. & tñ in illis non est pars: quia sunt formæ simplices. igitur genus & dr̄ia non significant diuersas partes. ¶Item ad principale arguitur in tertia figura. Omnis hō per se est animal. omnis hō per se est rōnalis. igitur rōnale per se est animal. ꝓmissę sūt uerę. igit̃ conclusio. bonitas cōsequentiæ patet: quia ideo conclusio in demonstratione est ꝑ se, quia sequitur ex per se inhęrētibus, secundū Arist. igitur si præmissæ sunt ueræ ꝑ se: conclusio erit per se vera. ¶Dr̄ ꝙ hic est fallacia accidentis ex uariatione medij termini, quia in maiori accipitur hō sub rōne materialis in conceptu hoīs. animal.n. de homine uerificat̃ sub ratione materialis in cōceptu hois, & in minori rōnale uerificatur de homine sub ratione formalis in conceptu hominis, & ita uariatur ille terminus homo.

¶ Contra illud ex opposito conclusionis cum minori sequitur repugnantia maioris: igitur prior syllogismus

fuit bonus. Accipio.n.oppoſitum concluſionis, ut hoc. nullum rationale eſt per ſe animal. ſumatur minor, quę prius: omnis homo eſt per ſe rationalis. & ſequitur.igitur nullus homo per ſe eſt animal in ſecundo primæ. Ille ſyllogiſmus eſt bonus. igitur prior.¶ Item ꝙ homo non varietur ſecundum talem acceptionem, videtur, quia talis terminus ſic ſupponit ſuum ſignificatum, ſicut ipſum ſignificat, ſed ille terminus ſignificat ſuum ſignificatum ſub ratione formalis in cõceptu igitur tunc ſupponit ſuum ſignificatum, ſub ratione formalis in conceptu. nõ eſt igitur dicere talem uariationem in homine. ꝙ poteſt accipi ſub ratione materialis in maiori. & ſub ratione formalis in minori. ¶ Ad primam illarum dr̃, ꝙ in ſyllogiſmo conuerſiuo: nullum rationale per ſe eſt animal &c.eſt fallacia accidentalis, ſicut prius in ſyllogiſmo affirmatiuo.

¶ Contra in diffinitionibus ſecundum ſubſtantiam non cadit accidens ſecundũ Ari. in elenchis. Sed omnia illa tria.animal: rationale, & homo ſunt indiuidua ſecundũ ſubſtantiam: igitur in iſtis terminis non poteſt cadere accidens. ¶ Item, idem eſt principium cognoſcendi ſe & ſuam priuationem, ſed ſyllogiſmus affirmatiuus cõparatur ad negatiuũ in eiſdem terminis, ſicut habitus ad priuationem. igitur eſt principium cognoſcendi bonitatem in ſyllogiſmo negatiuo. ſed ille ſyllogiſmus eſt bonus ſine variatione. omne rationale per ſe eſt animal: omnis homo per ſe eſt rationalis. igitur omnis homo per ſe eſt animal. igitur ſyllogiſmus negatiuus in eiſdem terminis, & in eodem ordine erit bonus ſine variatione. igitur &c. ¶ Item fallacia accidentis eſt ex uariatione alicuius termini, & in prima figura maximè ex variatione medij termini. ſed in illo diſcurſu. nullum rationale per ſe eſt animal: omnis homo per ſe eſt rationalis, non eſt uariatio alicuius tèrmini, quia homo & animal accipiuntur uniformiter ſicut rationale, quod eſt medium vniformiter accipitur: quia ſub ea ratione qua differentia uerè prædicatur de homine, quia ut ſic eſt pars diffinitionis hominis. ſimiliter ut differentia eſt: uere ab eo remouet animal cum hac conditione per ſe: quia cum hac conditione

ſibi

ſibi extraneatur, igitur quilibet terminus vniformiter accipitur. non igitur eſt uariatio. ¶Item ad principale. rationale per ſe eſt ens. igitur rationale per ſe eſt, aīal. antecedens uerum eſt, quia ens per ſe eſt de intellectu cuiuſlibet. igit conſequens. probatio conſequentię quia ſi rationale ꝑ ſe eſt ens: aut igitur ens quod eſt ſubſtantia: aut ens qđ eſt accidens. non ens quod eſt accidens, quia accidens non eſt principium formale diffiniendi ſubſtantiam. igitur rationale eſt ens ſubſtantia. & tunc vlterius quærédum eſt, aut eſt ſubſtantia corporea aut incorporea. non incorporea, quia non eſſet tunc principium formale ſpeciei corporis. igitur eſt ſubſtãtia corporea, & ſic deſcendendum eſt quouſque deueniatur ad animal. igitur rationale per ſe eſt animal. ¶Hic dicitur, ꝙ rationale per ſe eſt ens, quod eſt ſubſtantia, ſed ſubſtãtia dicitur dupliciter: ſimplex & compoſita. Simplex adhuc eſt duplex, ſcilicet materia, & forma. tunc rationale eſt ſubſtantia ſimplex quæ eſt forma, & illa ſubſtantia non eſt genus, nec diuiditur per differẽtias. Sed ſola ſubſtantia compoſita eſt genus & illa non prædicatur per ſe de rationali. ¶Contra illud. quæro de ſubſtantia quę eſt forma, an illa eſt in plus quàm ſubſtantia compoſita, quæ eſt genus, aut in minus, aut ęqualis ambitus. non pōt eſſe in plus, quia tunc eſſet aliquid prius generaliſſimo vniuocè: ſed hoc eſt falſum, nec pōt eſſe æqualis, quia tunc eſſent duo generaliſſima ſubſtantiæ. oportet igit, ꝙ ſit, ſicut in minus. ſed de quocunque prædicatur per ſe, illud quod eſt in minus: de eodem prædicatur illud quod eſt in plus, ſed per te ſubſtantia quę eſt forma per ſe prædicatur de differentia, & illa eſt inferius reſpectu ſubſtantiæ compoſitæ, vt probaui. igitur ſubſtantia cōpoſita quæ eſt genus per ſe pręedicatur de differentia. ¶Item probo ex dictis, quod ſubſtantia quæ eſt forma eſt genus: quia ſubſtantia quæ eſt forma per te, per ſe prædicatur de rationali, & illa eadem ſubſtantia eadem ratione per ſe prædicatur de irrationali. igitur rationale & irrationale ſunt differentia. quia inter ſe diuerſa sũt, & in aliquo conueniunt, ut in ſubſtantia quæ eſt forma. igitur ſunt differentia: differentia enim ſunt illa ſecundum

dum Aristotelem in 5. metaphy. quæcunque inter se diuersa sunt alicui tamen idem entia: sed talia sunt species. igitur rationale & irrationale essent species substantiæ quæ est forma. igitur substantia quæ est forma, erit genus. ¶ Item posset probari, q substantia nullo modo est genus. Aristot. probat, q ens non est genus, quia ens per se prædicatur de differētia scd'm aliquam eius significationem. Sed per te substātia scd'm aliquam eius significationem prędicatur per se de differētia. igitur substātia non est genus. Si tu dicas q hæc forma arguendi non valet. tunc forma Aristo. arguendi non ualebit. ¶ Item ad principale. rationale per se est sensibile. igitur rationale per se est animal. antecedens est uerum, quia ultima differentia includit omnes præcedentes secundum Aristo. in 7. metaphy. ¶ Dicitur, q concesso antecedente, nego consequentiam. & ratio negationis est, quia in animali sunt duo, ut intellectus sensibilis & intellectus corporis superioris uel substantiæ, vnde licet rationale per se includat sensibile, nō tamen includit genus quod est intellectus animalis per se, ideo non ualet consequētia. ¶ Contra conceptus animalis est indiuisibilis, eo q cōcipitur ab intellectu simplici qui est indiuisibilis: sed indiuisibile vbi est secundum se totū est. si igitur aliquid conceptus animalis includatur in rationali, totum quod est in illo cōceptu per se in rationali includitur. ¶ Item materiale cōcipitur sub ratione formalis. cū igitur rationale includat sensibile, quod est formale in animali: ex consequenti includit materiale in animali, & sic per consequens consequentia erit bona. ¶ Item concesso antecedente habetur propositum principale, quia si rationale per se est sensibile: eadem ratione irrationale per se est sensibile. igitur rationale & irrationale sunt dr̄ia ut prius argutum est: quia in aliquo sunt diuersa, & in aliquo conueniunt. & vlterius. igitur sunt species respectu sensibilis. & vlterius sequitur, q sensibile sit genus, & sensibile p̱ se prędicatur de differētia. igitur genus per se prædicatur de differentia. ¶ Ad principale. Aristotel. in 7. metaphy. arguit quandocunque aliqua duo sic se habent, q vnum accidit alteri, tunc

vtrun-

vtrunque accidit tertio. hāc maiorem accipio, sed genus per te accidit differentiæ; igitur vtrunque accidet tertio. igitur hæc erit per accidens homo est animal rationale. si hæc erit per accidens, rationale est animal. consequens est falsum, ut patet quia per Aristo. est in primo modo dicendi per se.

¶Dicitur hic, quod propositio quam accipit Aristot. in sua ratione videlicet illa, qn̄ aliqua duo sic se habent, q̄ vnum, &c. intelligitur quando ex talibus duobus non fit vnum per se & essentialiter sicut hic: homo est albus. Sed genus & differentia faciunt vnum essentialiter; genus est in potentia essentialiter; quia genus est in potentia essentiali respectu dr̄iæ, & differentia habet rationē actus essentialis. ideo ex his fit vnum essentialiter & per se. sed sic non est de homine albo. ¶Contra illud quia Aristot e. in 7. illo: sic arguit. dissolutis. b. & a. manet. b. & manet. a. & non manet hæc syllaba ba: in hac igitur syllaba ba: aliquid præfuit quod nec fuit. b. nec fuit. a. & huiusmodi erit forma huius syllabę ba. Similiter arguo in proposito. dissolutis genere & differentia manet intellect⁹ generis, & manet intellectus differentiæ: & non manet intellectus diffinitionis. igitur in diffinitione aliquid præfuit formale, quòd nec fuit intellectus generis, nec intellectus differētiæ. igitur differentia nō est essentialis actus respectu generis & formale. ¶Item manēte cā manet effectus. Sed extraneitas inter rationem generis, & differentiæ fuit causa quare per se non prædicatur de differentia: sed in extremo huius propositionis. homo est animal rationale, manet eadem causa. quia eadem extraneitas, igitur hæc non erit per se: homo est animal rationale. ¶Item ad principale hæc est necessaria: rationale est animal. igitur per se. antecedēs patet: quia sequitur ex necessarijs. consequentiam probo dupliciter. Aristot. facit hanc consequentiam. demōstratio est ex necessarijs: igitur ex propositionibus per se, ergo sequitur conclusio est necessaria: igitur per se. Similiter si aliqua est propositio necessaria, aut est mediata aut immediata, propositio mediata potest esse conclusio demonstrationis: igitur per se. similiter ꝓpositio immediata est princi-

cipium demõstrationis: igitur est per se, quia demonstratio est ex propositionibus per se secundum Aristo. sequitur igitur si aliqua propositio est necessaria est per se. ¶ Item ad principale Cõmentator super primũ physicorum. probat quòd pars non est per se eadem toti, & arguit sic. Si vna pars esset per se eadem toti; eadẽ ratione & alia. sed quæcunque sunt per se eadem tertio inter se sunt eadem. si igitur manus & pes essent eadem toti per se: tunc sequeretur, ꝙ manus esset pes. Eodem modo arguitur in proposito. quæcunque sunt eadem in tertio per se: inter se sunt eadẽ. sed animal & rõnale sunt eadẽ alicui tertio per se, vt homini. igitur vnum per se inest alteri.

¶ Hic dr̃, ꝙ Commentator intelligit, ꝙ quæcunque sũt per se & primo eadem tertio. inter se sunt eadem. Sed genus & dr̃ia non sunt primo eadem speciei: nihil. n. est primo idem speciei nisi diffinitio. Partes autem diffinitionis ex consequenti.

¶ Contra. si diffinitio sit eadem primo diffinito: tunc diffinitum erit primo duo entia. Probo consequentiã. in diffinitione sunt duo entia, videlicet significatũ generis & significatum differẽtiæ. si igitur hoc totum sit primo idem diffinito: tunc duo entia diuersa erunt. per se eadem diffinito, & sic diffinitum erit duo entia. ¶ Itẽ probo, ꝙ genus possit esse idem speciei per auctoritates Aristotelis in primo libro in illo capitulo. Monstratis autem his. dicit ꝙ genus est idem primo diuersis speciebus. igitur animal est primo idem homini.

¶ Item Aristoteles in 7. physicorum, dicit ꝙ secundum genus non fiunt comparationes: quia in genere latent multæ æquiuocationes. igitur genus æquiuocum est ad diuersas species. igitur inest primo cuilibet speciei: sicut æquiuocum inest primo cuilibet significato. ¶ Item genus nihil est præter suas species secundum Aristo. 7. meta. igitur primo inest cuilibet speciei. similiter in diuersis speciebus est diuersa materia secundum illud qđ est. igitur &c. ¶ Ad oppositũ sunt rationes Arist. Illud de quo prædicatur genus per se aut est species: aut indiuiduum. igitur &c. ¶ Item si genus per se prędicetur de differentia: unum animal esset multa animalia: consequens

ques est falsum. igitur & antecedens: consequentia sic probatur, supposito ꝙ diffinitio sit primo eadem diffinito, nec diminutè nec aliquid superfluè designans aliud a conceptu speciei tunc hoc totum: animal rationale: inest primo homini: sed homo non est eadem essentia bis repetita. igitur animal rationale, nō significat eandem essentiam repetitā, quia tunc nō esset primo eadem diffinito: igitur in hac diffinitione animal rationale significabit diuersam essētiam primo. nam dicendo sortes est animal rationale, denotatur quòd sortes sit animal ratione animalis expressi. denotatur similiter, quòd sortes sit animal per hoc quòd dicitur rationale, si animal sit de per se intellectu rationalis, & non denotatur, quòd sortes sit idem animal per rationale quod prefuit significatum per animal: quia tūc esset essentialiter essentia eadem, quod est contra suppositum. ergo sortes in hoc, quòd est rationale, est aliud animal. in re tamen sortes est vnum animal numero. igitur unū animal est multa animalia. posita hac hypothesi falsa, ꝙ genus per se prædicetur de differentia.

AD QVAESTIONEM dicitur, ꝙ genus per se prædicatur de differentia propter rationem proximam.

¶ Item hæc generalis conditio est in omnibus modis dicēdi per se, ꝙ illud subijciatur, quod natum est subijci, & similiter, ꝙ prædicetur, ꝙ natum est prædicari. Sed rationale non est natum subijci respectu animalis, nec respectu hominis: quia in quale prædicatur respectu vtriusque. ideo hæc non erit in aliquo modo de per se.

¶ Item hoc patet inductiuè. nō prædicatur per se primo modo: quia prædicatum nō est totus intellectus subiecti, nec in intellectu subiecti includitur: quia diuersam rem significant animal & rationale. Nec est per se secundo modo: quia subiectum non cadit in diffinitione prædicati. Nec tertio modo: quia tertius modus est modus essendi & non prædicandi. Nec quarto modo, quia subiectum non est causa efficiens prædicati. igitur nullo modo est per se.

Intelligendum tamē propter rationes, ꝙ genus, & differentia non determinatè significāt idem ꝙ species: animal. n. & rōnale nō significans

ficant determinatè totum illud quod significat hō ꝑ se. quod enim significatur per animal est pars materialis in cōceptu hominis, ut totū id quod est compositum ex substantia & anima sensitiua. Differentia significat partem formalem hominis, ut illam perfectionem quæ perficit substantiam sensitiuam & determinatè illas partes significant, tamen vnumquodque significat partem non per modum partis, sed per modum totius. ideo ex consequenti & determinatè vtrunque significat totū, quod significatur per hominem. Per hoc ad rationes.

AD PRIMAM sicut vltimo dicebatur, quòd genus & differentia distinctè significant diuersas partes, & non eandem essentiam: qa tunc diffinitio non esset eadem diffinito. Et aliud incōueniens sequeretur, quòd in qualibet diffinitione esset nugatio, vt præargutum est.

¶ Ad primam contra hoc dicitur, quod duplex est pars integralis. quędam accepta per modum partis, & talis pars non potest de toto prędicari nisi denominatiuè: quī hęc est falsa. homo est caput. Sed hæc est uera: hō est capitatus. & talis pars dicitū realis, & aliquo modo est integralis. ¶ Alia est pars secūdum rationem quæ significat per modum totius & talis pars de toto prædicari potest vniuocè: cuiusmodi partem significat animal. licet enim animal significet partē materialem hominis: non tamen significat per modum partis, sed totius. & ideo potest prędicari de homine vniuocè. & hoc est quod Boetius ait, quod genus in prædicatione est totum. prædicatur enim de speciei, quia totum significat ex cōsequēti. ¶ Intelligendum tamen est, q̄ rationale prędicatur de homine per modum denominatiui ex hoc, q̄ prædicatur in quale, licet non simpliciter denominatiuè prędicetur, cum sit de essentia hominis. multa enim habēt modum quæ non sunt denominatiua simpliciter. Prædicatio enim denominatiua est, quando res de genere accidentis substantiam denominat. ¶ Ad aliud dr̄, q̄ non sequitur hominem esse duo entia: quia tam genus q̄ differentia in prędicatione accipitur ut totum, & non sub ratione partis, & ita illud totum p̄dicat ex cōsequenti. Similiter genus accipitur sub rōne dr̄iæ, & ideo non sequitur

tur speciem esse distincta en tia ex hoc, quòd diffinitio de specie prędicatur quia vt genus sub rōne dr̄iæ accipitur: si vnum conceptum faciunt qui est conceptus spēi: licet tñ ille conceptus diffinitionis differat a conceptu spēi accidentaliter ex hoc, ꝙ cōceptus diffinitionis est magis distinctus & conceptus spēi cōfusus. ¶Ad aliud dr̄, ꝙ intelligentiæ habent aliq̃ compositionem, vt compositioné esse cum essentia, & ita ab essentia accipitur genus, & ab esse accipitur differentia. & illa ratio concludit, ꝙ non quælibet differentia significat partem formalé eo mō quo est forma in istis inferioribus. ¶ Ad aliud vt dicebatur. ¶ Ad aliud contra hoc quod licet homo supponat sub ratione formali semper in qualibet propositione vbi supponit tanquā sub ratione substantiæ, tamen non semper ratio formalis illa quę est ratio rationalis in homine est causa positiua, quare prædicatum subiecto per se inest. Ratio. n. positiua quare animal inest homini, est conceptus animalis in homine, & non conceptus rationalis. ¶Ad aliud sicut dicebatur, ꝙ in alio syllogismo negatiuo nullū rationale &c. est uariatio sicut in syllogismo affirmatiuo. æquè etiam est cōuersiuus, & in eodem termino, ut in illo termino homo: quia ille terminus uariabatur in affirmatiuo: hæc tamen fallacia nō debet assignari euidenter, nec potest nisi in syllogismo affirmatiuo, ut patet secundum Egidium. variatio enim in negatiuo syllogismo debet assignari in affirmatiuo, respectu cuius est conuersiuus. uerbigratia. hæc fallacia accidentis. homo est species. sortes est homo. igitur sortes est spēs. ex uariatione huius termini eodem modo in syllogismo negatiuo, qui est alterius conuersiuus, sortes non est species, sortes est homo. igitur homo nō est species. uariatio est in eodem termino, quo prius, ut in illo termino homo, & tñ hęc uariatio non potest conuenienter assignari in negatiuo syllogismo. Sed debet assignari in paralogismo affirmatiuo. Affirmatio enim est principium ducendi in cognitionem suę negationis, sicut rectum est iudex sui & obliqui. similiter est ex parte illa, uariatio enim est in syllogismo negatiuo: debet tamen assignari in affirmatiuo

mo, & semper secundum eundem terminum, vt illũ terminum homo. ¶Ad primam rationem contra hoc cum dicitur in diffinitionib. &c. dr̃ ꝙ Ari. intelligit, ꝙ in diffinitionib. secundum rationem, hoc est in quibus non est extranea ratio in illis nõ cadit accñs, sed in illis est talis extraneatio: id o illa auctoritas non est ad propositum. ¶Ad aliud dr̃, ꝙ in affirmatiuo syllogismo omne rationale &c. est consequentia bona per locum extrinsecũ, & non per formam intrinsecam. tenet enim per hanc maximam, vt si miles poterit debellare castrum, poterit & rex. Si aliquid insit illi cui minus videtur inesse, inerit illi cui magis videtur. Sed animal videtur magis inesse homini per se quàm rationale. ideo si rationale per se insit per locum a minori, etiã animal inerit homini per se per primam maximam. Per hæc ad formã, ꝙ quando consequentia affirmatiua tenet per locum a minori, & non per locum a toto in quantitate non oportet, ꝙ si sequitur affirmatiuè, ꝙ sequatur negatiuè sine variatione. ¶Ad aliud dicitur ꝙ hic variatio est in aliquo termino, ut in illo termino homo, vt prædictũ est, quia variatur in comparatione ad rõnale, & animal. illa tamen variatio non conuenienter assignatur in syllogismo negatiuo, sed in affirmatiuo respectu cuius est conuersiuus, ut in illo, omnis homo est animal. ¶Contra illud est vna ratio. In prima figura solum est fallacia accidẽtis ex uariatione medij termini: quia ex eiusdẽ identitate est bonitas syllogismi. Sed ille discursus nullum rationale &c. est in prima figura. igitur variatio solum erit hic in medio termino. scilicet rationale. Hic dicitur, ꝙ maior est falsa, nõ enim oportet in prima figura accidens semper esse ex variatione medij, sed sufficit, quòd sit ex variatione medij, vel alicuius extremi. Verbi gratia hic est fallacia accidentis sortes non est species: sor. est homo, igitur homo non est species, & non ex variatione termini medij, videlicet sortes: sed ex variatione minoris extremitatis, videlicet huius termini hõ. hõ.n. in minori ut cõparatur ad sortem; habet acceptionẽ pro supposito virtute prędicati, & in cõclusione. hõ hẽt acceptionẽ ꝑ intẽtione, vt cõparat ad hoc ꝑdicatum

tũ spẽs. & illa uariatio fit in minori extremitate. ¶ Aliter tamẽ dicunt quidam, q̃d in toto discursu: nullum rationale p se est animal &c. est uariatio in medio termino: quia in minori remouetur aial cũ hac conditione p se à rõnali p eius significato distincto secundum q̃ determinatè significat partẽ. in minori uerò prædicatur rõnale secundũ q̃ significat p modũ totius, & ita uariat rõnale in maiori & minori. ¶ Contra illud. terminus subijcit & prædicat illud q̃d significat & sub eodẽ modo. Sed per te rõnale significat partem per modum totius, igitur subijcit partẽ per modũ totius sicut p̃dicat ¶ Hic dicit q̃ licet sign̄et partẽ determinatè, tamẽ põt p̃dicari per modum totius: & subijci per modum totius. Sed tamen ut hæc concedat uera: nullum rõnale p se est aial: accipitur rõnale formaliter sub distincto sign̄ato: licet rõ totius sit sine quo non: ideo rõ formalis prædicatiua saluatur utrobique: licet ratio sine qua non: non maneat. ¶ Ad aliud principale sicut dicebatur q̃d sustãtia cõposita est genus simpliciter in linea prędicamentali: substantia tamen quæ est forma nõ est genus nisi per attributionem. Et absolute dicendum est quod substantia quæ est forma licet sit genus aliquo modo respectu rationalis; vt tamen rationale est differentia: sic respectu rationalis non est genus: sed ut rationale respectu substantiæ quæ est forma accipitur ut species. ¶ Ad rationem contra hoc dicendum quod substãtia quę est forma ęqualis est ambitus cum substantia quæ est genus. Et cum dicitur quod tunc essent duo generalissima in eodem prædicamento: conceditur q̃d sunt duo generalissima in vno prædicamento: non tamẽ sequitur q̃ duo sunt prædicamenta in genere substã tiæ. Coordinatio. n. differentiarum reducitur ad coordinationem generalissimi directã, sicut genus generalissimum quod est substantia & forma attributionem h̃nt ad substantiã composita: vnde nõ sunt duo generalissima prima simpliciter: quia vnum habet attributionem ad alterum: sunt tamẽ duo secundũ prędicationẽ ęquè prima. ¶ Ad aliã quæ pbat q̃ substantia q̃ est forma sit genus ad rationale & irrõnale, dicitur q̃d rõnale põt dupliciter cõsiderari. Vno mõ secun-

secundum quod imponitur ab ultimo gradu perfectionis i i hoie, & sic nullā formā superiorem includit in suo intellectu. Alio mō secūdū q̃ imponitur a tota perfectione in hoie quæ aduenit substantiæ quæ est genus generalissimū. & illo modo includit oēs priores differentias. Per hoc ad formā q̃ rationale primo modo acceptum & irrationale nō conueniunt in substātia quæ est forma tanquā in communi vniuoco prędicabili de istis. vtrunque est substantia quæ est forma æquiuoce: & sic substātia quæ est forma non est genus respectu illorum. Secundo mō concedo quod substātia q̃ est forma sit genus respectu istorū: sed non vt dr̄iæ sunt: sed vt spēs sunt collaterales. ¶Ad aliud qđ Aristo. ꝓbat ens nō esse genus quo ad aliqđ eius significatū: qa de differētia prædicat̄ ꝑ se: & tñ non concludit q̃ ens nullo modo possit esse genus. Eodē mō concedit in ꝓpō q̃ substātia quo ad aliquod eius significatum non est genus respectu rationalis & irrationalis: vel saltem vt significat perfectionem vltimam in homine: & vt imponitur ab illo vltimo gradu: quia substantia, quæ est forma prędicata de rationali sic concepto nihil aliud prædicat nisi rationale. ac si diceretur celeste sidus est canis. ¶Ad aliud vt dicebatur. ¶ Ad primum contra illud dico, quod conceptus animalis est indiuisibilis pro tanto quod concipitur ab intellectu simplici: non tamen est sic indiuisibilis sicut conceptus substantię quę est genus generalissimum: quia in intellectu simplici sunt multi gradus: & quia non totaliter est indiuisibilis, ideo aliquid potest includi in intellectu rationalis: vt puta sensibile & aliquid non vt genus superius. ¶Ad formam quod minor est vera de diuisibili qđ nullam compositionem habet. sed quodlibet genus intermedium in suo intellectu includit genus & differentiam. ¶ Ad aliud nego hanc cōsequentiam. rōnale includit formale in conceptu animalis. igitur includit per se animal. Ad hoc. n. quod aliqua ꝓpositio sit ꝑ se: oportet q̃ qcquid est in conceptu prædicati seu materiale seu formale: in conceptu subiecti includatur (loquendo de primo modo) tamen hæc est consequentia bona: subiectū includit formaliter cōceptum

ptum prædicati: igit inclu-
dit per se prædicatū: Aliud.
n.est includere formalē con
ceptū prædicati & include-
re formale in cóceptu. ¶ Ad
aliud cócedit ꝙ sensibile sit
genus respectu rōnalis, &
irrōalis ut illa totā pfectiō-
nē importāt specierū, sed ex
hoc non sequit ꝙ genus per
se prędicet de differētia. Hic
est.n. fallacia accidētis sensi
bile qđ est genus p se pdica
tur de differentia &c. qa rō
nale uariat scđm ꝙ ad sensi
bile comparat, & secundum
quod ad hominē uel ad ani
mal côparatur. côparatur:
n. ad sensibile, ut spēs eius.
côparat verò ad hoiem vel
aial ut dr̄ia. iō uariatio est.
¶ Ad aliud principale sicut
dicebat. ¶ Ad primū contra
hoc dr̄ quod rō Ari. conclu
dit ubi est dissolutio uera
& realis, quia dissolutis b.
&. a. manet. b. &. a. & non
manet b.a. igitur aliquid ut
forma præfuit in ba quod
nec fuit. b, nec.a. Sed per.a.
&.b. intelligit elementa cor
poris. probat.n. quod forma
realis nō est aliquod elemē
torum. Sed dr̄ia non est for-
ma nisi secundum rōnem.
igitur in pposito non tenet
rō. ¶ Contra hoc manētibus
illis totaliter q̄ requiruntur
ad essentiam rei: manet es-
sentia rei. sed dissolutis ge-
nere & dr̄ia, manet genus
& dr̄ia: & non manet tota
diffinitio. igitur aliqđ aliđ
requiritur ad diffinitionem
quam genus & dr̄ia. ¶ Hic
dicitur ꝙ dissolutis genere
& differētia scđm quod ge-
nus est propria potentia &
differentia est pprius actus
diffinitionis, diffinitio non
manet tunc. ¶ Intelligēdum
tamen quod genus & dr̄ia
sub ppria ratione pprior̄ū
conceptuū non se hn̄t ad in
uicē sicut potentia & actus:
quia conceptus gn̄is intel-
ligi pôt sine conceptu dr̄iæ
& econtra: sed nihil intelli
gitur nisi actus uel ut actus
habens: igitur conceptus
generis quantum est de se
non est propria potentia
respectu differētiæ. propria.
enim potentia non potest
intelligi nisi per compara-
tionem ad proprium actū.
tamen res materialis quæ
subest conceptui generis
est propria potentia respe-
ctu rei quæ subest concep-
tui differentiæ: & hæc ra-
tio ab illa dissolui non pôt
ita quod utrumque ma-
neat: ideo diffinitio est per-
petua & demonstratio.
Tunc breuiter dicitur quod
ut genus est potentia respe
ctu differentiæ: sic istis disso
lutis

lutis non manet diffinitio. ¶ Aliter tamen potest dici ad illud de b, &.a. quod ratio illa Aristo. non est ad ꝓpositum. Arist.enim arguit, sic, dissolutis b. &.a. manet. b. & manet.a. ita quod neutrum est ad alterum inclinatum, & tunc non manet ba. tunc ergo aliquid formale præfuit præter.a. &.b. Vnde supponit Arist. in ratione quod neutrum ad alterū inclinetur, sed sic dissoluta anima a materia, manet corpus & manet anima, quia tamen anima naturaliter inclinatur ad corpus: ideo non præfuit in homine alia forma vniens animam cum corpore, sed secundum se fuit pfectio corporis. Eodem modo est ex parte illa: dissolutis enim genere & differentia ab inuicem, adhuc cōceptus differentiæ habet aliquam inclinationem ad conceptum generis tanquam ad propinquam potentiam: sicut anima inclinatur ad corpus: iō non oportet ponere aliquid formale in diffinitione præter differentiam, quia differētia licet maneat post dissolutionem: non tamen sic manet quin habeat inclinationem ad genus. ¶ Ad aliud quod in illa: homo est animal rationale: non manet causa extraneitatis, qa ex animali & rationali fit vnum extremum essentialiter. ¶ Ad aliud dicitur negando hanc consequentiā. est necessarium: igitur per se. ¶ Ad probationem dicitur quod Aristoteles. supponit illud esse subiectum quod natum est subiici, & illud esse prædicatum quod natum est prædicari: & hoc supposito sequitur demonstrato est ex necessariis: igitur est ex propositionibus per se. sed rationale non est natum subiici respectu animalis nec hominis, quia significat per modum qualis & cōcernentis. Ideo nec sequitur quod hæc sit per se: rationale est animal: nec illa: rationale est hō. ¶ Ad aliud dicitur quod licet hęc sit necessaria, non est tamē mediata nec immediata, quia respectu animalis non ordinatur secundum sub & supra in genere. similiter quod subiicitur non est natum subiici, & sic eadem ratione non est immediata. ¶ Ad formam quod hæc diuisio propositionis necessariæ sufficiens est quando subiicitur quod natum est subiici. sic non est in proposito. ¶ Ad aliud sicut dicebatur.

batur. ¶ Ad primum contra hoc quod partes diffinitionis licet sint duæ consideratæ secundum se: tamen, vt comparantur ad diffinitum faciunt per se vnum. Et similiter, vt constituunt diffinitionem vnũ accipitur sub ratione alterius, ideo nõ sequitur quod species sit duo entia. ¶ Ad aliud dicitur, quod aliquid esse primo idẽ alteri dupliciter intelligitur. Vno modo quando prædicatum non excedit subiectum nec contra, & illo modo diffinitio est eadem diffinito primo: & genus non. Alio modo dicit aliquid esse primo idem alteri quãdo inter subiectum & prædicatum non est aliquod mediũ ordinatum in eodem genere, & illo modo genus est primo in diuersis speciebus: quia inter hominem, & genus proximum non est aliqđ genus medium in genere substantiæ.

¶ Ad aliud dicitur, quod genus quo ad illud quod determinatè significat solum significat partem materialẽ speciei per modum tamen totius, & illa pars vniuocè reperitur in diuersis speciebus realiter. tamen consequenter significat totum, & secundum hoc genus est diuisum in diuersis speciebus realiter: & similiter secundum hoc genus est diuersa natura in diuersis, & sic concedo quod genus primo, & æquiuocè diuersis speciebus inest: sed illam æquiuocationem non considerat rẽ sub ratione secundæ intentionis & non sub esse reali. ideo licet in re sit diuersum in diuersis speciebus, tamen apud logicum genus est vniuocum.

¶ Ad aliud dicitur, quod Aristot. dicit quod genus nihil est præter eius species, aut si est vt materia est, & sic est hoc intelligendũ quo ad primum significatum, & distinctum genus significat materiam speciei. tamen modo confuso siue concomitanter significat totum, & sic nihil est preter suas species. ¶ Contra hoc. Si genus primo, & determinatè significat partem & concomitanter, & ex cõsequenti totum: tunc quodlibet genus esset analogum: quia indeterminatè haberet duo significata secundum ordinem.

¶ Hic dicitur quod non sequitur genus esse analogum non enim significat totum ex impositione. Sed quia genus partẽ significat per modum totius: & ex

illo

illo modo totius ducimur in cognitionem totius concomitanter, ideo dicimus genus significare totum cõcomitanter. Sed hoc nõ est propriè significare siue ex impositione, ideo non est analogum, sed sic significare est repræsentare quodãmodo, sicut capitatum significat caput determinatè per modum tamen totius, & ex modo concernendi totum significat habens caput ex consequenti, & sic totum: Sed hoc non est significarè propriè.

Quæst. XXIIII.

QVæritur an differentia inferior includat differentiam superiorem per se. vt an hæc sit per se, rationale est sensibile? quod non videtur. Boetius in diuisionibus docet artem diffiniendi, & dicit quo ad diffiniendum speciem sumendum est primo suum genus, & ipsum diuidendum est per differentias, immediatas, & illa differẽtia quæ speciei conuenit adhuc est diuidenda per alias differẽtias, & sic quousque deueniatur ad differentiam ultimam, & sic genus superius cum omnibus differentijs speciei conuenientibus debet poni in diffinitione speciei, & exemplificat de nomine. Facta enim diuisione diffinit nomen sic. Nomen est uox significatiua &c. Sed si differẽtia inferior includeret superiorem, in tali diffinitione esset nugatio; quia differentiæ superiores expresſè ponũtur in tali diffinitione & parte in inferiorib. includuntur. bis igitur in eadem diffinitione replicantur, & ita erit nugatio aial rõnale: quia animal includit sensibile in suo intellectu. similiter rationale includit sensibile pte. igitur simpliciter ponitur bis sensibile in diffinitione. igitur nugatio est. ¶ Hic dicitur quod non sequitur quod hic sit nugatio, animal rationale: qa in rationali tantum implicitè ponitur sensibile, ad hoc autem, quod esset nugatio oporteret idem bis exprimi & non tantum replicari implicitè. ¶ Contra Aristot. in sexto topicorum docet inuestigare nugationem ponendo diffinitionem nominis pro nomine. Ponatur igitur diffinitio illorum nominum pro istis nominibus, & sic erit certa nugatio.

¶ Ad principale. Aristò-

teles,

teles, in secundo huius dans artem diffiniendi: dicit quod quælibet pars diffinitionis est in plus quam diffinitum: totum tamen æquale & conuertibile. & ponit illud exemplum, ternarius est numerus impar primus utroque modo. Sed si differentia inferior includat omnes superiores: tunc differentia inferior non esset in plus quam diffinitum sed conuertibile. Oportet igitur diicere quod differentia inferior non includat superiores differentias.

¶ Item si rationale includit sensibile, cum tunc nõ includit ipsum conuertibiliter: sequitur quod includit ipsum & aliquid ultra: ratonale igitur est compositum ex sensibili & re addita. sed quandocunque unum est compositum ex duobus unum est actus & reliquum potentia. Sed a potentia potest accipi genus & ab actu differentia. igitur rationale includit genus & differentiam in suo conceptu primo. sed omne tale est spēs. igiť dr̃ia erit spēs. qđ est incõueniēs. ¶ Itē qua rõne rõnale includit sẽsibile in suo intellectu: eadem rõe irrõnale includit sensibile in suo intellectu: tũc ergo in sensibili cõueninnt. Et manifestum ẽ quod inter se differunt. igitur sunt dr̃ia: quod patet scđm Ari. quinto metaphy. Dr̃ie sunt quęcunque sunt alicui idem essentia & inter se sunt dr̃ia. Sed oĩa dr̃ia sunt spēs: igitur rationale & irrõnale essent spēs: & per conñs diuersa essent spēs. ¶ Hic dr̃ quod illæ duæ rõnes non concludunt nisi, quod illud quod est dr̃ia respectu unius, sit spēs respectu alterius. Et sic quod rõnale comparatum ad aĩal siue ad hominem est differentia: sed comparatum ad sensibile est spēs. Sed ex hoc non sequitur quod differentia sit spēs nisi incidente fallacia accñtis. ¶ Contra si rationale sit species respectu sensibilis, tunc habebit dr̃iã. q̃ro de illa dr̃ia aut est species respectu superioris differentiæ aut non. sit nõ eadem ratione fuit standum in primo. si sic, quæro tunc de differentia eius. aut est species respectu superioris differentiæ: aut non. si sic, ꝓcessus est in infinitum. si non eadem ratione standum fuit in primo. ¶ Item si rationale includit per se sensibile & significat tanquam species eius, tamen non est procedere in infinitum in prędicatis substãtialibus secũdum Aristo.

sto in primo huius, erit deuenire tunc ad aliquod generalissimum differentiarũ substantiæ igitur in substantijs erũt duo generalissima & si hæc duo erunt generalissima substantiæ, & ita plura quam decem erunt prædicamenta ¶ Hic dicitur cõcedendo, quod duo sunt generalissima in substantijs vna substantiarum in media coordinatione. & alia differentiarum collateraliũr &c. ¶ Tertium potest esse generalissimũ aliarum differentiarum ex alio latere: vnde quod sic sint plura generalissima in substantijs non est inconueniens, & hoc collateraliter. Sed ex hoc non sequitur quod plura sunt prędicamenta in substantijs, qa generalissima differentiarũ habent eundem modũ prædicandi cum substantia quæ est generalissimum in ordine medio, & ad illud reducuntur per attributionem. ¶ Contra hoc ex ista responsione sequitur quod quantitas, & substãtia non faciunt duo prædicamenta: quia generalissimum quãtitatis habet eundem modum prædicandi de suis contentis: sicut generalissimum substantiæ de suis. Similiter generalissimum quãtitatis habet reduci ad generalissimum substantiæ sicut posterius ad prius. Si igitur illæ duæ conditiones concludunt vnum esse prædicamentum, tunc vnum esset prædicamentum substantiæ & quantitatis.

¶ Item si sic, tunc in differentijs erit vnum generalissimũ aliud a generalissimo in medio ordine. igitur similiter vnum specialissimum, & intermedia erũt genera. Sed ista tria generalissimũ specialissimum, & intermedia constituunt prædicamẽtum. si igitur in substantijs, & differentijs substantię sint diuersa generalissima specialissima, & intermedia, vt innuit responsio, igitur erunt diuersa prædicamenta. ¶ Item generalissimum differentiarum est alterum a generalissimo substantiarum in medio ordine per te: & manifestum est quod non est differens ab eo, quia tunc generalissimum esset species: igitur erit per se diuersum a generalissimo substantiæ, sed duo generalissima per se diuersa arguunt duo prædicamenta. igitur in substantia sunt duo prædicamenta, concesso hoc, quod duo sunt generalissima.

¶ Ad principale. si sic

impossibile est fieri diffinitionem, consequens est falsum. igitur & antecedēs. probo consequentiam, quæro aut diffinitio debet dari ex genere infimo & ultima differentia, aut ex genere remoto, & vltima differentia, non pōt dari ex genere proximo primo & ultima differentia, si differētia inferior includat superiorem: quia tunc in qualibet diffinitione esset nugatio, quia sic dicendo, animal rationale. aīal includit omnes differētias superiores, & similiter rationale per te. igitur bis idem intellectus includitur in diffinitione. Nec potest dari ex remoto & vltima differētia: quia per Arist. secundo huius diffinitio debet explanare omnia prædicata in qd de diffinito, sed differentia inferior explicitè non ponit differentias superiores, nec genus primum ponit illas: quia generalius. igitur ex genere primo & vltima differentia non potest diffinitio fieri. ¶ Ad oppositum Boetius dicit in diuisionib. qđ sufficit diffinire ex duob. terminis & exponit seipsum sic ex genere primo, & ultima differentia. Sed talis diffinitio non valeret si ultima differentia non includeret omnes differentias superiores: quia per Aristotelem in secundo huius in diffinitione debēt poni oīa prędicata in qd expresśè uel implicite. ¶ Item secundum Aristot. in prædicamētis commune est generibus & differentijs vniuocè prædicari. Sed vniuocè prædicari est prędicari secundum nomen & secundum diffinitionem. igitur differentia habet diffinitionem. Sed nihil diffinitur nisi spēs specialissima vel subalterna, quia sola species diffinitur secundum Aristot. secundo huius. igitur differentia est species respectu alicuius alterius superioris, sed species includit genus. igitur differentia inferior includit superiorem. ¶ Item secundum Aristo. in 8. metaphy. differentia dicit totam substantiam rei. igitur rationale includit sensibile, & omnes differentias superiores. quia omnia illa sunt de intellectu substantiali hominis. ¶ Item per Aristot. ibidem. illæ differentiæ sunt per se, quando repetitur totiens idem intellectus, quotiens ille ponitur in ordine. sicut exemplificat. Et hæc est quædam regula ad cognoscendum differentias per se.

Sed rōnale & sensibile sunt differētię per se.igitur idē intellectus bis repetitur: sicut dicto sensibili rationale.Sed hoc non est nisi inferior includat superiorem. ¶ Item Aristote. dicit ibidem quod licet differētia communior præponatur ei inferior postponatur adhuc esset negatio quia repetitio unius intellectus. ut sic dicto : bipes habens duos pedes : quia in substantijs non est ordo:ideo uidetur nugatio . Dicit ulterius , quod diffiniendum est ex primo genere & ultima differentia:quod non esset uerum nisi ultima includeret præcedentes. ¶ Item hæc est per se. homo est animal.Sed ad hoc quod aliqua propositio sit per se primo modo: oportet quod formale in subiecto includat formale in prædicato & materiale materiale . igitur rationale quod est formale in homine per se includit sensibile quod est formale in animali. igitur &c.

AD QVAESTIONEM dr̄ q̄ rationale & sensibile possunt dupliciter considerari. ¶ Vno mō secundū q̄ rōnale imponitur ab ultimo gradu perfectionis in homine & sensibile ab alio gradu . & isto modo differentia inferior nō includit superiorem: quia ille gradus non est ille : sed ab illo distinctus.

¶ Alio modo potest rationale considerari non secundū quod imponitur ab ultimo gradu siue ultima forma : sed secundum quod imponitur a tota perfectione in homine,quæ perficit substantiā quod est genus generalissimum . & illo mō rōnale includit sensibile & oēs differentias præcedentes: quia in illa tota perfectione includitur pars. ¶ Intelligendum tamen propter rationes qđ accipiendo rationale,ut imponitur ab ultima forma,seu ab ultimo gradu : sic sufficit diffinire cum proximo primo gnere & ultima differentia : non tamen sufficit diffinire ex genere primo & ultima differentia . sed cum genere primo & omnibus alijs differentijs intermedijs . Non autem ex genere proximo & omnibus alijs differentijs .

¶ Primum ostendo sic : ultima differentia cum genere illo proximo includit omnia alia prædicata in quid de specie.licet enim ultima differentia imposita ab ultimo gradu secundum se non includat superiores differentias : genus tamen proximū

cui additur includit differẽtias oẽs superiores. & ideo sic est sufficiẽs diffinitio. tũc enim est sufficiens diffinitio quando aggregat in se omnia quæ prædicantur in quid & essentialiter de diffinito. Secundum patet. diffinitio enim debet indicare omnia prædicata essentialia de diffinito. & illa includere secundum Arist. in secundo huius. Sed genus primũ non ponit differentias superiores: nec differẽtia ultima accepta ab ultimo gradu ponit illas ut dictum est. non igitur est sufficiens diffinitio ex genere primo & ultima differentia. Sed illo modo oportet diffinire ex gñe primo & omnibus sicut dicit Boetius. Tertium patet, quia genus proximum includit omnes differentias superiores. si ergo ex genere proximo & omnibus differẽtijs fiet diffinitio: tunc in diffinitione erit nugatio.

¶ Aliud est intelligendum quod si differentia, ut rationale accipiatur a tota perfectione speciei: illo modo non contingit diffinire ex genere proximo & differentia illa. nec ex genere proximo & omnibus differentijs. Sed contingit diffinire ex gñe primo & ultima differentia. Primum istorum patet: quia si ex genere proximo & ultima differentia illo modo accepta esset diffinitio: tunc in diffinitione esset nugatio: quia genus ꝓximum includit omnes differẽtias præcedentes. similiter illa differentia includit omnes differentias præcedẽtes. & ita bis idem diceretur. Secundum patet per idẽ quia tunc esset nugatio: quia genus proximum includit omnes differentias præcedentes. Tertium patet quia diffinitio debet aggregare in se omnia prædicata essentialia & non plus. Sed ex genere proximo & ultima differentia diffinitio constituta aggregat in se omnia essentialia prædicata de homine: quia genus prædicat primum materiale de homine: licet per modum totius: & differentia accepta a tota perfectione includit totam perfectionem generis, quæ aduenit substantiæ quę est genus generalissimum: & per consequens sic ponit omnia prædicata essentialia.

¶ Aliud est intelligendum quod differentia accepta a tota perfectione ut rationale: licet sit differentia hominis, uel animalis, tamẽ est

species respectu differentiæ superioris, vt respectu sensibilis. & etiam in illa ordinatione differentiarum duo sunt generalissima collateralia: ita quod in prædicamento substantiæ est vnum generalissimũ, s. corporeum ex vna parte: & incorporeũ ex alia parte. & est aliud generalissimũ sub̃arum. & ita tria gñalissima, nõ tñ tria pdicamenta, quia generalissima differentiarum reducuntur ad generalissimum substantiarum quod est intermedium tanquam intrinsecum illius generis, & propria perfectio. & non tãquam extrinsecum, sicut quantitas reducitur ad substantiam.

AD PRIMAM rationẽ dr̃. quod Boetius intelligit, qđ diffinitio est danda ex genere primo & omnibus drĩjs accipiendo differẽtias a diuersis gradibus, & sic ultima differẽtia nõ includit præcedentes: & propter hoc nõ seqtur ꝙ tunc erit nugatio. ¶ Ad aliud dicitur quod in illa diffinitione: animal rationale: non est nugatio si rationale accipitur ab ultimo gradu: quia sic non includit differẽtias pręcedentes. Si autẽ includeret, sic cõcedo, ꝙ hic esset nugatio. Sed sic non est hæc diffõ. ¶ Ad aliud dicitur ꝙ vltima drĩa cõuertib. ẽ cũ diffinito & ẽt est ĩ plus sub diuersa tñ rõne, qa aliquid esse in plus respectu alterius est dupliciter. Vno mõ quia est in plus quo ad ambitum suppositorum, & sic drĩa inferior non est in plus. Alio modo dr̃ aliquid in plus alio quia simplicius. & illo modo quælibet drĩa est in plus, q̃ diffinitũ: & cum hoc stat, qđ drĩa ultima sit conuertibilis quo ad ambitũ suppositorũ. ¶ Ad alias duas rationes sicut dicebatur, ꝙ drĩa inferior est spẽs respectu superioris: ut rõnale est spẽs respectu sensibilis: licet respũ hominis, vel aĩalis sit drĩa. ¶ Ad primum contra hoc, ꝙ rõnale, vt est spẽs, sic accipitur a tota perfectione: & significat totam perfectionem hoĩs quæ aduenit substantiæ quę est genus generalissimum: & illo mõ species est & habet differentiam quæ accipitur ab ultimo gradu: & non a tota perfectione. Et cum quæritur an illa differentia habeat aliã differentiam aut non, dicitur quod non. Sed non fuit eadem ratione standum in primo, quia hæc differentia, quæ non habet aliam, accepta tantum est ab vltimo gradu: & sic est differentia qđ nul-

nullo modo est species, ideo differentiam non habet. Sed differentia alia quę est species accepta est a tota perfectione, & habet aliqd in quo cõuenit cum alia differentia, & aliquid in quo differt, ideo differentiam potest habere. ¶Ad aliud sicut dicebatur quod est aliquod generalissimum differentiarum diuersum a generalissimo substantiarum intermediarum, & tamen non sequitur quod sint diuersa prædicamenta. Vnde hæc consequẽtia non valet, duo sunt generalissima uel tria. igitur tot sunt prædicamenta substantiarum, quia generalissima differentiarum reducũtur ad generalissimum substãtiarum in medio ordine, sicut posterius ad prius intrinsecum.

¶Ad alia contra hoc. Ad primam dicitur quod hic est fallacia accidentis, inter illas coordinationes sunt diuersa generalissima, & specialissima, & intermedia: igitur diuersa prædicamenta. non enim hoc sufficit, sed requiritur quod unum non reducatur ad aliud tanquã intrinsecum ei. ¶Ad aliud, quod hic est fallacia consequentis, hoc generalissimũ puta corporeum est diuersum a generalissimo quod est substãtia. igitur sunt principia diuersorum prædicamentorum. hoc.n. non sufficit, sed requiritur quod vnum ad aliud nõ reducatur, vt prædictum est. Ad aliud dicitur quod non est ad propositum, quia per se causa quare corporeum & incorporeum faciunt unum prædicamentum nõ est propter hoc quòd unum reducatur ad alterum, sed hæc est causa, quia unum reducitur ad alterum ut intrinsecum, & essentialis perfectio. Quantitas autem est totũ extrinsecum substantiæ, & est eius perfectio accidentalis. igitur &c. ¶Ad ultimum principale dicitur negando consequentiam dr̃ia inferior includit superiorẽ per se. igitur non est possibile diffinire. ¶Ad probationẽ dicitur, quod quando quæritur aut contingit diffinire ex primo genere & ultima dr̃ia, aut ex proximo dicitur quod accipiendo rationale secundũ quod imponitur a tota perfectione hoc est secundum quod includit differentias præcedentes, sic contingit diffinire ex primo genere & vltima differẽtia vt dictum est in positione.

Ad probationem dicitur

quod adhuc diffinitio erit sufficiens, licet prædicata essentialia non ponantur explicitè in tali diffinitione, tñ implicitè & hoc sufficit. Ad rationes in oppositum. ¶Ad primam dr̃, quod auctoritas Boetij probat, quod ultima differentia secundum, quod imponitur a tota perfectione cum primo genere sufficit ad diffiniendũ, quia sic includit omnes drĩas præcedentes, & hoc conceditur. Si.n. Boetius intelligeret, ꝙ sufficeret ex primo genere & vltima differentia, vt imponitur ab vltimo gradu falsum diceret. Ad aliud quod differentiæ prædicantur vniuocè. Sed prędicari vniuocè est duplex. Vno modo quando prædicatur superius de per se inferiori. sicut homo de illo homine. & illo modo differentiæ acceptæ ab aliquo distincto gradu non prædicantur uniuocè, tamẽ differentiæ acceptæ a tota perfectione sic possunt vniuocè prædicari. Alio modo dicitur prædicari vniuocè quod prædicat essentiam rei, uel partem essentiæ, & sic omnes differentiæ prædicantur vniuocè, & etiam generalissimum quod nullam habet diffinitionem sic prædicatur uniuocè, sed sic prędicari non est prædicari secundum diffinitionem. ¶Ad aliud dicitur, quod illa ratio probat quod differentia accepta a tota perfectione includit superiorem: quia differentia sic accepta ordinata cum alia superiori facit nugationem secundum intellectum Aristotelis. ¶Ad aliud dicitur quod illa concludit idẽ. Intellectus enim Aristotelis est quod contingit diffinire ex primo genere, & ultima differentia accipiendo ultimam differentiam a tota perfectione, ut sic dicendo homo est substãtia rationalis. ¶Ad aliud, quòd ad hoc quòd propositio sit primo modo non oportet, quòd formale in subiecto includat formale in prædicato, sed hoc accidit, quia per se causa est ex hoc quod totus conceptus prædicati in conceptu subiecti includitur. Et sic quod est formale in prædicato includitur in formali subiecti, sicut homo est rationalis. Sed aliquando est propositio per se primo modo in qua materiale subiecti includit formale prædicati sicut hic homo est animal. animal est materiale in conceptu hominis, & idem includit formale in hoc prædicato animal &c.

Quæst.

Quæst. XXV.

QVæritur an aliquod accidens per se prędicat̃ de subiecto? Quod non uidetur. subiectum comparatur ad accidens in ratione causæ materialis Sed cā materialis est illud quo res potest esse & nō esse (est enim in potentia contradictionis) igitur sic subiectum comparatur ad passionem sub potentia ad ipsum & suum oppositum. non igitur passio necessario inest suo subiecto: & per consequens de subiecto non prædicatur per se: quia quæ per se insunt de necessitate insunt. ¶ Hic dicitur quod subiectum comparatur ad passionem ratione duplicis causæ [sicut dicit Thomas] ut in ratione causæ materialis & in ratione causæ efficientis. Vnde licet causa materialis quantum est de se sit in potentia contradictionis: non tamen seqtur passionē posse inesse & non inesse subiecto. ¶ Contra per Arı. in 2. physi. imposibibile est cām materialē & efficiētē cōcurrere in eodē. & rō est quia impossibile est idē esse in potentia & actu respectu eiusdem. si igitur subiectum respectu passionis habet rationē causæ materialis: nō habebit rationē causæ efficiētis. ¶ Aliter dr̃ ad rōnē, quod subiectum respectu passionis habet rōnem causę materialis. sed ex hoc nō sequitur, q̃ possit esse sub passione & non esse: quia materia pertinens ad spēm non est principiū, quo res pōt esse & non esse: sed materia pertinens ad indiuiduum tantū. ¶ Cōtra. materia quātū est de se est in potentia passiua nullū actum in sua essentia includens. Sed oīs determinatio est rōne alicuius actus quem determinat. igit̃ materia pertinens ad speciē quātum est de se non potest esse sufficiens cā, quare passio necessario speciei inest.

¶ Aliter dicitur ad rationē, quod species respectu passionis habet rationem causæ materialis & causæ formalis. ratione causę materialis: species recipit passionē. ratione causæ formalis determinat passionem sibi inesse. ita quod suum oppositum non possit inesse. Sed subiectum nō habet rōnem causæ efficientis. non enim est intelligibile, quod hō efficiat risibile in eo. Sed illud idē agens, qđ cāt hoiem cāt risibile effectiuè posterius tamen secundū naturam

¶Cōtra. si subiectū habet rationem causæ materialis respectu passiōis. igit habet potentię passiuæ rōnē. si habet rōnē causæ formalis habet rōnē potentię actiuę. igit in eodē simul essent potentia actiua & passiua respectu eiusdē, qđ uidet esse incōueniens, si poneret in eodē cā materialis, & cā efficiēs respectu eiusdē. ¶Ad principale subiectū p̄cedit passionē. verbi grā. Intelligi pōt homo non intelligendo passionē. igit pōt intelligi sub opposito passionis. sed quandocunque subiectū pōt intelligi sub opposito prædicati: prædicatū nō necessario inest subiecto: nec per consequens per se. igit passio non pōt prædicari ꝑ se de subiecto: & multofortius nullum aliud accidens. ¶ Item per Aristo. substantia præcedit omne accidens diffinitione & tēpore. Sed ꝙ tēpore præcedit alterū nō ꝑ se respicit ipsū. substātia igit vniuersaliter p̄cedit omne accidēs. igitur nullū accidēs ꝑ se prędicat de subiecto. ¶ Hic dicit ꝙ Ari. intelligit ꝙ substātia separata præcedit oē accn̄s tempore: cuiusmodi est prima cā, substantia tn̄ materialis nō p̄cedit tp̄e accidētia. ¶ Contra illud Aristo. declarat, quod substantia præcedit omne accidens tempore ex hoc ꝙ substātia separabilis est: sed manifestū est, qđ prima causa nō est sep̄abilis ab accidentibus, nec inseparabilis: quia cum accidentibus non est nata uniri. & illud dicitur separabile, qđ est natum uniri. igit de prima cā non potest Ari. intelliger. ¶Aliter dr̄ qđ Ari. intelligit hanc propositionē: substantia præcedit oē accidēs: de accidente cōi, & non de accidente proprio. accidens enim propriū simul est tp̄e cum subiecto cuius est proprium. Sed accidēs cōe est posterius ūt in pluribus. ¶ Contra illud sic. Ari. probat, quod substantia præcedit oē accidens cognitione: tp̄e: & diffinitione: ex hoc qđ accidēs diffinit ꝑ substantiam. sed manifestum est, qđ accidēs propriū diffinitur ꝑ substantiam. igitur substātia pręcedit oē accidēs ꝓpriū & cōe. ¶ Dicitur, quod per illud medium Aristo. non probat nisi, quod omne accidēs præcedit diffinitione: & non tempore. ¶ Contra illud. supponitur quod Aristo. loquitur logicè & uniuocè de substātia & accidēte. Si igit substantia scđm diffinitionē præcedit accidēs propriū: &

etiam substantia præcedit accidens tempore non æquiuocè. igitur eadem substantia non æquiuoca, sed uniuoca præcedit omne accidens tempore & diffinitione. ¶ Hic dicitur, ꝙ substantia quantum est de se præcedit omne accidens: quia substantia quantum ad suũ existere & esse temporale non indiget accidente. accidens tamen ad suum existere indiget substantia, ideo accidens coniunctum est cum substantia: propterea indiget substantiæ. Breuiter Aristo. intelligit, ꝙ substantia quantum est de per se præcedit accidens sic tempore, ꝙ non indiget esse temporali accidentis: cum hoc tamé stat, ꝙ substantia & accidẽs simul sint tempore per accidens ex hoc, quòd accidens quãtum ad esse temporale: indiget existere substantiæ. ¶ Contra illud. hæc ratio nõ concludit ꝙ substantia præcedit accidens tempore, sed solum natura ex hoc, quod substantia non indiget accidente, sed econuerso: & non plus sequitur quàm qđ substantia prior est accidẽte secundum naturam. ¶ Item ꝙ substantia & accidens simul sint tempore ostẽditur. Substantia est causa accidentis: & causa & effectus sunt simul tempore & non sunt. igitur substãtia est simul cũ accidente & non est. ¶ Ad oppositum est Aristo. dicẽs secundum modum esse quã do subiectum cadit in eo qđ quid est passionis: sicut numerus cadit in diffinitione paris uel imparis. Sic igitur patet, ꝙ substantia cadit in diffinitione passionis, & passio per se de subiecto prædicatur.

AD QVAESTIONEM dicit ꝙ aliquod accidẽs prædicatur per se de subiecto & secundo modo. & ratio est, quia tunc est propositio per se secundo modo quando prædicatũ egreditur a principijs subiecti quæ sũt principia speciei secundum ꝙ species est, & non indiuidui secundum quod indiuiduum: sed sicut risibile se habet respectu hominis. egreditur. n. risibile a principijs hominis intrinsecè quæ sunt intrinseca homini secundum ꝙ homo est, & non inquantum ille homo, & ideo rationabiliter per se prædicatur de homine. & habere tres angulos de triangulo, & sic de alijs.

AD RATIONEM contra hoc dicit sustinendo responsionem expositoris sicut di-

cebatur. Et ad rationem cō tra hoc dicitur, ꝙ causa materialis & efficiens non concurrunt in eodem loquendo de efficiente per trāsmutationem, & hoc intelligit Ari. Sed alio modo est causa efficiens per quandā emanationem, & sic subiectum includit causam efficiētem respectu passionis: qa passio emanat de subiecto, & de tali causa efficiēte per emanationem nō intelligit Ari. ibi: quia sic possibile est vnū & idem sub diuersa ratione. homo enim habet rationem causæ materialis respectu risibilis inquantum recipit & subijcitur tali passioni. inq̄tum tn̄ illa passio a subiecto egreditur, sic habet subiectum (ut hō) rōnem causæ efficientis per emanationē. ¶ Sustinendo secundam rn̄sionem pōt dici ad rōnē cōtra hoc, ꝙ spēs non necessitát sibi passionē inesse rōne causæ materialis tantū. tamen ut materia spēi determinatur per formam, sic pōt necessitate passionē sibi inesse. Et coincidit cum tertia responsione. Ideo dico sicut tertio dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc, dicitur qđ non est inconueniens aliq̄d in se includere potentiam actiuam & passiuam (loquēdo de potentia actiua formæ) immo hoc est necessariū. sicut enim cuilibet materiæ correspondet forma ipsam perficiēs: ita cuilibet potentiæ passiuæ corrn̄det potentia actiua, & in eodē in quo est materia & forma. sequitur enim si forma perficit materiam, igitur perficere potest: sed materia perficitur. igitur perfici potest. Loquendo tamē de potētia actiua efficientis & de potētia passiua materiæ: sic non concurrunt in eodem respectu eiusdem. ¶ Ad aliud per interemptionē huius consequentiæ. subiectum pōt intelligi nō intelligendo passionē. igitur pōt intelligi sub opposito passionis, cuius rō est, quia hō per se est causa risibilitatis. si igit̄ intelligatur hiem esse hoiem, & non tn̄ intelligatur ipsum esse nō risibilem ex hoc, ꝙ intelligitur ipsum non esse risibilem, ex consequenti intelligitur ipsum non esse hoiem: quia propria passio, & efficiens concomitantur se scd̄m esse & non esse, & ita ex consequenti intelligitur hominē esse hoiem, & non esse hominem: qđ est impossibile. Similiter hoc patet ꝑ Porphyrium. dicit enim ꝙ est differentia inter accidens ꝓpriū

&

& accidens consequens individuum in hoc, q accidẽs proprium sic se habet ad subiectum, q subiectnm non potest intelligi sub opposito illius licet subiectnm possit intelligi non intelligẽdo illud. Sed de accidente communi aliter est. subiectum enim potest intelligi non intelligendo accidens commune. etiam potest intelligi sub opposito accidẽtis communis. possum enim intelligere ethiopem nitentem candore sine incompossibilitate intellectuum. sed nõ possum intelligere hominem esse non risibilem sine incompossibilitate. Voco. n. accidens commune quod consequitur subiectum ratione conditionum materialium, & non ratione formæ speciei. ¶ Ad aliud sicut dicebatur. ¶ Ad primũ contra hoc. q ex hoc q substantia quo ad esse suum temporale non indiget esse temporali accidentis: sequitur q non solũ præcedit quantum est de se accidens natura, sed etiam q sit prius tempore. Quod verò sint simul, hoc est per accidens, vt ratione indigẽtiæ accidentis. ¶ Ad aliud dicitur, quòd substautia inquantum est causa accidentis & accepta sub rõne causæ sic simul temporaliter est cum accidente. Substantia tñ quæ est causa non considerata sub rõne causæ quantum est de se põt esse sine accidente. ita q accidente nõ indiget, q tn sint simul hoc est per accidens. ¶ Aliter pt dici ad rationem, q substantia pcedit omne accidens in aliquo tpe. loquẽdo de substantia quæ est genus. quia alia est substantia quæ sine accidente potest esse. sicut patet de substantijs separatis. & ideo substãtiæ secundũ gen⁹ nõ repugnat, q pcedat quodlibet accidens tpe: qa qd repugnat generi repugnat spéi siue non pt inesse speciei. si.n. habere alas repugnat animali non potest inesse aui. ideo sequitur, q substãtię secũdũ genus nõ repugnat præcedere quodlibet accidens tpe. Et hoc intelligit Arist. q tñ alia substantia simul tpe sit cum accidente, hoc non est ratione substantiæ: vnde substantia est. sed hoc est ratione alicuius alterius. ¶ Et per hoc patet ad rationem quandã positam contra responsionem priorem, q substantia secundum genus separabilis est: sic, scilicet q substantię secũdũ gen⁹ nõ repugnat separari. Vnde non oportet, quòd

quòd separabile accipiatur pro eo quod actu vnitur: sed extensiue potest accipi &cęt.

Quæst. XXVI.

QVæritur an omne accidens habeat subiectū cui inest per se. & videtur ꝙ sic, quia si esset instantia, hoc esset de accidente communi. vt album, sed, de illo non est instantia. igitur &c. Probo minorem. album inest alicui subiecto, vt homini. aut igitur per se, aut per additum. Si per se, habetur propositum. Si per additum, vt per superficiem quæro de illo. aut albū inest illi addito per se, aut per additum. si per se habetur propositum: quia album habet subiectum aliquod cui per se inest: Si per additum processus erit in infinitum. ¶ Itē si album non haberet subiectum per se cui inest: non non magis inesset huic subiecto quàm illi, aut cuicunque alteri. cum igitur huic subiecto inest, & non illi, & tunc in hoc subiecto habet causam per quam sibi ꝑ se potest inesse. ¶ Item per Aristo. in 7. meta. quia substantia præcedit omne accidens substātia cadit in diffinitione cuiuslibet accidentis. Sed tunc arguo sic. Secundus modus dicendi per se est, qñ subiectum cadit in diffinitione accidentis. Dicitur, quod intelligitur quando cadit in diffinitione accidentis proprij tantum, & non in diffinitione accidentis communis. ¶ Contra illud. Aristo. ꝑ illud concludit hanc vniuersalem, ꝙ substantia pręcedit omne accidens. Sed propositio vniuersalis non sequitur ex medio particulari. igitur hoc medium est vniuersale. igitur intelligit, ꝙ substātia cadit in diffinitione cuiuscunque accidentis. ¶ Ad oppositum est Aristo. qui dicit, ꝙ quæ neutraliter insunt accidentia sunt. vt musicum & album. accidentia igitur cōmunia, vt talia non habent subiectum cui per se insunt. AD QVAESTIONEM dicit ꝙ nō eo mō quo demonstrator vtitur ꝑ se. & huius ratio est: quia Aristo. dicit, ꝙ quę neutraliter insunt, accidentaliter insunt: vt album musicum. igitur album & musicum non sunt accidentia per se: sed per accidens. Iuxta quod est intelligendū ꝙ licet quodlibet accidens causetur ex vnione formæ cum materia secundū Arist. primo physicorum. etiam quamuis omne accidens sit

in ente in actu tanquam in ſubiecto, quia nec in materia, nec in forma, cũ non ſint entia, ſed principia entis, tamen non oportet, quòd quodlibet accidens per ſe inſit ſubiecto. Iuxta quod eſt intelligendum, ꝙ quædam accidentia inſunt ſubiecto totaliter tantum ab extrinſeco, ſicut albedo cauſatur a frigore: nigredo ab æſtu, & accidentia illo modo non inſunt per ſe in ſubiecto, & huius ratio eſt, quia accidens per ſe eſt accidens propriũ. Sed accidens proprium eſt quod ſoli ſpeciei, & omni contento ſub ſpecie ineſt. Sed talia accidentia quæ inſunt tantum ab extrinſeco: poſſunt ineſſe multis ſpeciebus. Alio modo accidés cauſatur ab intrinſeco, & hoc tripliciter. Vno modo ratione formæ. Alio modo ratione materiæ. Et tertio modo ratione complexionis. Accidens ſecundo modo eſt ſicut quantitas, & tale accidens non eſt accidens per ſe propter rationem quæ data eſt. quantitas .n. non ineſt ſoli ſpeciei, ſed multis ſpecieb. Accidens tertio modo quod cauſatur ex complexione eſt vt albedo nigredo, quæ cauſantur ex qualitatibus primis, etiam qualitates primæ quæ ex diuerſa commixtione cauſantur diuerſimodè talia accñtia non ſunt accñtia propriè propter rationẽ dictam, quia multis ſpeciebus inſunt. Accidens primo modo quod cõſequitur compoſitum ratione ſpecificę formæ eſt accidens per ſe, tale enim ſolam ſpeciem conſequitur, & omnibus contentis ſub ſpecie ineſt, & ſéper ſicut riſibile habet reſpectu hominis, & habere tres angulos reſpectu trianguli. effectus enim non excedit cauſam. ideo ſicut forma hominis non eſt in aſino: aut in alijs ſpeciebus: ita riſibile in aſino nõ reperitur. Similiter ſicut forma ſpecifica hominis in quolibet ſuppoſito reperitur, ita riſibile, quia poſita per ſe cauſa ponitur & effectus. ¶ Aliud eſt intelligendum propter rationes, ꝙ accidens per ſe ineſſe ſubiecto poteſt eſſe dupliciter. Vno modo dicitur aliquid ineſſe ſubiecto per ſe, quod non per ſubiectum medium, & illo modo quodlibet ineſt ꝑ ſe alicui ſubiecto. Alio modo dicitur accidens ineſſe per ſe, quia egreditur a principio formali ipſius ſubiecti, & ſic ſolum propria paſſio ineſt per ſe. Primus modus nõ ꝑtinet ad de-

mon-

monstratorem. tñ secundus pertinet. Ideo dicit Linconiensis, quod hæc est per se homo est quantus, non tamẽ pertinet ad demonstrationẽ omnis enim demonstratio est ex propositionibus per se sed non conuertitur non.n. omnis propositio per se pertinet ad demonstratorem.

Per hoc ad rationes.

AD PRIMAM dicitur, ꝙ quodlibet accñs inest alicui subiecto per se accipiẽdo ꝑ se, ita ꝙ non per medium, & hoc concludit ratio non tñ ex hoc sequitur, quod quodlibet accidẽs inest subiecto per se, sicut demõstrator vtitur per se. ¶Ad aliud dicitur, ꝙ multa accidẽtia quæ sunt in subiecto habẽt causã intrinsecam propter quam subiecto insunt, ex hoc non sequitur, ꝙ insunt subiecto per se sicut demõstrator utitur per se, demonstrator.n. dicit passionem inesse subiecto per se quando consequitur subiectum ratione formæ specificæ, & non ratione conditionum materialiem sicut album est in cigno. ¶Ad aliud dicitur, ꝙ in diffinitione cuiuslibet accidentis cadit subiectum: sed ex hoc non sequitur, ꝙ accñs ꝑ se inest alicui subiecto ad hoc.n. quòd per se insit subiecto oportet, ꝙ sequatur subiectũ ratione formę specificæ. vnde causa quare accñtia diffiniuntur per subiecta est, quia extra illa subiecta non inueniuntur sicut. quantitas non inuenitur extra corpus, simitas non inuenitur extra nasum. Sed tñ non sunt per se accñtia taliũ subiectorum: quia talia accñtia consequuntur ratione conditionum materialium nasi, & non ratione formæ: quia si sic omnis nasus esset simus.

Quæst. XXVII.

QVæro an accñs possit prædicari de alio accñte tanquam de subiecto secundo modo dicendi per se, ꝙ non vr̃. Si accidens per se prædicatur de alio: quero an illa duo accñtia sint alterius coordinationis aut eiusdem. Si eiusdem tũc est primus modus dicendi per se, & non secundus, sicut hic, album est coloratum. Si alterius tunc hæc posset esse per se, secundo modo quantum est æquale, & hoc secundo modo, quod non videtur. ¶Item secundo modo dicendi per se subiectum comparatur ad prædicatum in ratione duplicis causæ, ut in rõne causæ materialis & efficiẽtis. Sed vnũ acci-

accidens non est causa efficiens respectu alterius accidentis: quia omnis efficiens & ois effectus est per se existens: tale non est accñs. nec est cã materialis: quia accñs non põt esse subiectum accidentis. ¶ Item si accñs p se pdicaretur de alio: sequeret q unum accidens hẽret duo subiecta: consequens est falsum: igitur & añs. probatio consequentiæ. substantia est subiectum oĩum accidentium: quia oĩa accñtia sunt ĩ primis substantijs scđm Arist in pdicamentis. similiter accidens est subiectũ alterius, si unũ de alio prædicatur p se, scđo modo. igitur sequit, q unum accidẽs hẽt duo subiecta. ¶ Ad oppositum est Ari. dicens hanc esse per se, secundo mõ. triangulus hẽt tres angulos. & tñ triangulus est accidens. Dicit etiã ĩ principio huius. q triangulus est passio lineę. probatur enim in geometria, q super quamlibet lineam datã congit triãgulum æquilaterum collocare. igitur accñs pt pdicari de alio accñte scđo mõ. ¶ Item Ari. in tota logica concludit passiones de intentionib. secundis, ut de enũciatione & syllogismo. qa intiones scđæ sunt subiectũ logicæ de quib. logica conside rat passiones. & tñ illa sunt: accidentia. igitur accñs, põt pdicari de accñte per se. qa cõclusio ĩ demr̃atiõne ẽ p se. AD QVAESTIONEM dr̃ q unum accidens pt pdicari d alio p se scđo mó, vt patet in hoc exẽplo. triangulus hẽt tres, &c. numerus est par uel impar. Et huius rõ est: qa secundus modus dicendi p se est qñ subiectũ cadit in diffinitione passionis, in quo subiecto est cã formalis respectu hẽre tres &c. & triangulus cadit in difinitione ipsius qđ est hẽre tres. igit hic est scđus modus. igitur accñs de accñte pt pdicari per se. ¶ Intelligendum tñ propter rationes, q dupliciter põt accipi subiectum. Vno mõ dr̃ subiectum supportans qđ est per se existens. & illo mõ accidens nõ est per se exñs nec subiectum respectu alicuius passionis: sed sola substantia Alio modo dr̃ aliquid esse subiectum: eo q immediatè est susceptiuum siue medium quo accidens in substantia recipitur. & illo modo unum accidens potest esse subiectũ alterius. sicut quãtitas est subiectum respectu qualitatis. & triangulus respectu habere tres &c. Sed in hoc differunt, q in q̃titate non est cã formalis respectu qualitatis

sicut

sicut in triãgulo ẽ causa formalis respectu habere tres. AD PRIMAM rationẽ dicitur, q̃ quando accidens de accidente prædicatur per se secundo modo: tunc sunt alterius coordinationis, Sed ex hoc non sequitur, q̃ hæc sit per se, quantum est quale. deficit enim conditio requisita: quia in quanto non includit cã formalis respectu qualis. ¶ Ad aliud, quod unum accidens potest esse subiectum respectu alterius non ita q̃ sit supportans. sed potius est subiectum, qa inmediatè susceptiuum. sicut superficies respectu coloris se habet. Sic non est inconueniens. Inconueniens tamen esset, q̃ unum accidens haberet duo subiecta supportantia & non ordinata. ¶ De hoc quod tangitur in prima ratione q̃ subiectum habet rationem causæ efficientis, patet in præcedente q̃õne: quia uel non habet rationem causę efficientis respectu passiõis, vel si habet, hoc est per quandam emanationem & non per transmutationem &c.

Quæst. XXVIII.

QVæritur an passio habens subiectum proprium insit ei per se? q̃ non videtur. Impar inest numero tanquam proprio subiecto. & tamen non inest ei per se. igitur &c Prima pars patet: quia impar inest numero non per aliquid extrinsecum: igitur numerus est proprium subiectum respectu imparis. Aliam partẽ probo. si impar per se inest numero: cum per se pręsupponat de omni tunc omnis numerus esset impar. conclusio est falsa & non minor. igitur maior. ¶ Item sicut se habet rectum ad lineam: ita impar ad numerum: sed linea est proprium subiectum respectu lineæ rectę. igitur numerus est proprium subiectum respectu imparis. 2

¶ Item nasus est proprium subiectum respectu simi: & tamen non per se prædicatur de naso: quia tunc hæc esset vera. omnis nasus est simus. igitur accidens habens proprium subiectum non inest subiecto per se. maior patet quia nasus cadit in diffinitione simi secundũ Aristo. in 7. metaph. Sed solum cadens in diffinitione accidentis est eius proprium subiectum. igitur nasus est proprium subiectum simi. ¶ Itẽ hæc minor patet aliter. Illud subiectum a cuius principijs egreditur accidens q̃d 3

natum

natum est subijci respectu accidentis est subiectũ proprium illius. Sed nasus est natus subijci respectu simi, etiam a principijs nasi egreditur simum. igitur nasus est proprium subiectum respectu simi. ¶Ad oppositum. si subiectum est proprium respectu accidentis: accidens est proprium respectu subiecti & econuerso: quia propria passio, & proprium subiectum non excedunt se inuicem. Sed accidens ꝓpriũ per se prædicatur de subiecto cuius est proprium. igitur eadem ratione subiectũ habens proprium per se ꝑdicatur de eo. ¶Item quandocunque accidens a principijs subiecti causatur præcisè & sufficienter: tunc predicatur illud accidens de subiecto secundo modo dicendi per se. Sed quando accipitur subiectum proprium respectu accidentis: tunc a subiecto proprio & ex principijs suis sufficienter & præcisè egreditur passio. igitur passio habens proprium subiectum per se de eo prædicatur.

AD QVAESTIONEM dr̃ ꝙ accidens habens subiectũ proprium pertinens ad speciem per se de eo prædicatur. accidens tñ hñs subiectũ proprium quod est indiuiduum non per se ꝑdicatur de illo qũo demõstrator vtitur per se. Primum patet, qa tunc est secundus modus dicendi per se qñ accñs prædicatũ de subiecto egreditur ex principijs subiecti pertinentibus ad naturam spẽi igitur accidens habens sᷓm proprium qđ est spẽs per se prædicatur de illo secundo mõ. Secundum patet hæc.n. non est per se. Ille hõ est albus. album enim & si consequatur indiuiduum: hoc non tñ rõne formæ pertinẽtis ad spẽm causabit: sed rõne conditionum materialiũ quę accidunt veræ speciei.

¶Intelligendũ tñ est, ꝙ subiectum comparatur ad accidens tripliciter in ratione causæ: Vno mõ comparatur in rõne causæ diminutæ. Secundo mõ in rõne causæ superfluę. Alio mõ in rõne cãę pręcisæ. In rõne causæ diminutæ accipitur subiectum sicut figura respectu hr̃e tres: quia licet figura remota remoueatur habere tres. tñ figura posita non ponitur sufficiẽter habere tres. Alio mõ cõparatur in rõne cãæ superfluæ sicut Ysocheles respũ habere tres. Licet.n. Ysocheles cãm huius passionis in se includat ex hoc ꝙ includit

triangulum : tñ superaddit drĩam triangulo quæ nihil facit ad hr̃e tres. & ita se habet Ysocheles in rõne causæ superfluæ. Sed triangulus se habet in rõne causę ꝓcisę respectu hr̃e tres. & huius causa est, ꝙ hr̃e tres primo inest triangulo: quia remoto aliquo qđ pertinet ad triangulum (vt remota figura, vel termino) remouetur habere tres: & posito triangulo: ponitur etiã habere tres. tũc dico, ꝙ passio comparata ad subiectum qđ habet rõnem causæ ꝓcisę per se, & primo de illo ꝑdicatur. & tale subiectum proprium est respectu passionis. Sed de contentis sub tali subiecto ꝑdicatur propria passio per se, sed nõ primo: quia quod per se inest superiori per se inest inferiori: licet non primo.

AD PRIMAM rõnem dr̃, quòd numerus non est proprium subiectum respectu imparis: quia numerus excedit hanc passionem impar: & proprium subiectum non excedit propriã passionem. ¶ Ad probationem dr̃, ꝙ impar inest numero ꝑ aliquid extrinsecum: quia inest numero per aliquam eius speciem. & ita per aliquid extrinsecum dicit etiam Aris. in elenchis, quòd inferiora sunt extra superiora: quia in intellectu superioris non ponuntur inferiora. & ita accidunt superiorib. ¶ Ad aliud dr̃, ꝙ rectum inest lineæ nõ tanquam subiecto: sed inest lineæ contractę quodammodo tanquam proprio subiecto. Si enim linea sc̃dm se, & absolutè esset propriũ subiectum respectu recti: tunc omnis linea esset recta. & eodem modo impar inest numero non tanq̃ proprio subiecto: sed numero contracto prius inest: ut alicui speciei numeri. ¶ Contra illud. si impar ĩesset alicui speciei numeri primo. quæro aut inest ternario aut quaternario. & sic de alijs. Sed qua ratione inest uni primo, eadẽ ratione inest alteri. igĩ nulli inest primo. quia quod per superabũdantiam dicit uni soli conuenit. ¶ Dicitur hic ꝙ impar nõ primo non inest ternario nec quaternario, ut concludit ratio. Sed primo inest alicui speciei subalternæ, quæ continetur sub numero: quia ex quo omne genus diuiditur immediatè ꝑ duas drĩas. & quęlibet drĩã aduenìens generi cõstituit speciem. igĩ primo diuiditur numerus in duas species tm̃ & uni illarũ specierũ inest ꝑ se tanq̃ ꝓpria passio

passio & alij impar tanq̄ passio. Sed quia ille duę spēs immediatæ: iō accidit error: qa per Ari. secundus error est qn̄ passio creditur inesse inferioribus primo pp hoc q̄ cōe cui passio inest: est innominatū. ¶ Ad aliud dr̄, q̄ nasus nō est propriū subiectum simi. Et ad primam ꝓbationem dr̄, q̄ illud qđ cadit in diffinitionē alterius tanq̄ subiectum proximū: illud est subiectū propriū respectu accidentis. Sed nasus non cadit in diffinitionē simi. tanq̄ proprium subiectum: sed nasus quodammō contractus. & ideo non est proprium subiectum. ¶ Ad aliam probationem dr̄, q̄ nasus nō est natum subijci respectu simi: quia nasus non subijcit respectu simi, nisi per conceptum suum, vt per nasum cōtractū. & qa per aliquid qđ est extra intellectum nasi qđ ponit simum: subi citur nasus respectu simi. & iō scđm accidens vnde hæc est scđm accidēs nasus est simus & vl'r qn̄ cōius subijcitur respū minus cōis. nasus. n. excedit ambitum suorum suppositorum. id o &c. ¶ Contra illud dicit Arist. in primo huius, quod hæc est secundum se. lignum est album. & hæc est p accidens, album est lignū. & tamen lignum non est proprium subiectum albi. sed possibile est, q̄ excedat.

¶ Ad hoc dicendum, quòd aliquā propōnem esse scđm se est dupliciter. vel absolutè: vel in cōparatione. Absolutè qn̄ proprium subiectum subijcitur respectu suæ passionis, vel inferius respectu superioris. In cōparatione qn̄ subiectum subijcitur respectu accidentis. Per hoc ad formā dr̄, q̄ hęc lignum est album: est scđm se in cōparatione ad hanc albū est lignum: qa ex hoc q̄ lignum est nō subijcitur scđm aliqđ aliud alterius generis: sed album subijcitur totaliter secundum alterum, vt subiectum. & ideo respectu alterius secundum se. Ideo hęc est per se: lignum est album non tamen simpliciter scđm se. similiter nec illa nasus est simus. nec illa animal est homo. quia in nullo illorum subijcitur respectu alterius qđ est natum subijci. Tu dicis, q̄ Aristo. supponit quòd subijciatur quod natum est subijci in demonstratione. quēadmodum lignum & ꝑdicatum quemadmodum album quoniā ex huiusmodi fiunt demonstrationes. supponit igitur Aristoteles, quod lignum subijcitur, sicut illud

quod natum eſt ſubijci reſpectu albi. ¶ Dicendum, ꝙ Ariſt. non intelligit lignum per ſe: ſed lignum cõtractũ. uel per lignum intelligit aliquod ſubiectum ꝓprium reſpectu albi ſi poſſibile eſt album hr̃e ſubiectum ꝓpriũ &c.

Queſt. XXIX.

QVæritur an unum oppoſitorum per ſe p̃dicetĩ de altero? Qđ ſic uidetĩ. hæc eſt ꝑ ſe mutabile eſt immutabile. & illa ſunt oppoſita. probo maiorem. de mutabili eſt ſcientia. Sed illud de quo eſt ſcientia eſt in ſe perpetuum & incorruptibile. igitur mutabile eſt perpetuũ, & per conſequẽs mutabile eſt immutabile. ¶ Item hæc eſt per ſe: nõ ens eſt ens. & tñ in illa prædicatur oppoſitum de ſuo oppoſito. antecedens patet per Ariſt. in quarto. Dicit enim quòd ens prædicatur per ſe de ſubſtantia & accidente, ſicut de priuationibus & negationibus. ¶ Hic dicitur, quod non ens eſt ens in intellectu, vel ſignificatione. Sed ſic non prædicatur oppoſitum de ſuo oppoſito: quia non ens realiter & ens in ſignificatione non opponuntur. ¶ Contra, hæc eſt vera. non ens in ſignificatione eſt ens in ſignificatione: quia non ens in ſignificatione ſignificatur. & illa ſunt oppoſita. igitur oppoſita per ſe prędicantur de ſe. ¶ Item hæc eſt per ſe. multitudo eſt ens & ens, & unum conuertuntur. igitur hæc eſt per ſe: multitudo eſt una: ſed multum & unum opponuntur. igitur &cæt. ¶ Hic dicitur, ꝙ unum dicitur dupliciter. vnum qđ eſt principium numeri. & vnũ, quod conuertitur cum ente. Et ſic dr̃ tripliciter: unum gñe: unum ſpecie: & unũ numero. & totiens dr̃ multitudo ſibi oppoſita. Tũc dicitur ad formam ꝙ unum non dr̃ de multo ſibi oppoſito. Sed unum genere prædicatĩ de multo ſpecie: & illa non opponuntur. ſimiliter unum ſpẽ dr̃ de multo numero. ¶ Cõtra accipiẽdo multum gñe, illud multũ eſt ens. igitĩ eſt unum: quia ens & unum conuertuntur. Sed multum genere non eſt unum ſpecie: nec unum numero: quia ſub illo non continetur. igitur oportet dicere, ꝙ multum in genere eſt unum in genere, & illa ſunt oppoſita relatiua ad idem. igitur oppoſitum p̃dicatur, de oppoſito. ¶ Item hæc eſt per ſe cõue-

uenientia sunt dr̃ia secundo mō: quia subiectum est causa p̃dicati. & tñ prædicat̃ oppositum de opposito. igitur probo maiorem. conuenientia includit multa, sed hæc est per se multa sunt dr̃ia. igitur &c. ¶Hic dr̃, ꝙ conuenientia non includit multa per se: quia multum est subiectum quodammodo respectu conuenientium. Sed subiectum de accidente non prædicatur per se: ideo hæc non est per se: conuenientia sunt multa, licet hæc sit per se: multa sunt dr̃ia: quia tñ hæc nō est per se cōuenientia sunt multa. ideo non sequitur ꝙ conuenientia per se sit dr̃ia. ¶Contra illud ex hac responsione sequitur, propositum. si multa sit subiectum respectu cōuenientium hæc est per se: multa sunt conuenientia: sed multum est species diuersa conuenientia est spēs unius. sed illa sunt opposita. igitur oppositum de opposito adhuc prędicatur. ¶Item aliter ꝓbatur ꝙ hæc sit per se, conuenientia sunt dr̃ia. omnis oppositio est diuersitas. cōuenientia est oppositio. igitur omnis conuenientia est diuersitas. præmissæ sunt ꝑ se ueræ igitur conclusio. Tunc arguo sic. si abstractum ꝑ se p̃dicatur de abstracto & concretum per se de concreto si igitur conuenientia est per se diuersitas: conuenientia sunt per se diuersa siue dr̃ia. minor patet: quia oppositio per se est ens. sed diuersitas & identitas sunt per se dr̃iæ entis. sed oppositis non est identitas. igitur est diuersitas. minor patet: quia oīs relatio est oppositio: oīs conuenientia est relatio. igitur oīs conuenientia est oppositio. ¶ Hic diciturr ꝙ hęc mĩnor est falsa. oīs conuenientia est oppositio. ¶ Ad ꝓbationem dr̃, ꝙ in hac probatione est fallacia accidentis: quia in maiori accipitur relatio vt est nomen secundæ intentionis, & non vt est genus generalissimū siue nomen primę intentionis: q̃a vt est genus gn̄alissimum nihil de eo prædicatur per se: sed in minori accipitur relatio vt est nomen primæ intentionis siue genus generalissimum cum dicitur. ꝙ conuenientia est relatio, & ideo non est identitas medij. Et ideo fallacia accidētis. ¶ Cōtra illud, quando est fallacia accidentis tunc si p̃missæ accipiantur cum reduplicatione altera præmissarum erit falsa. sed hic vtraque illarum præmissarum cum re

duplicatione erit vera. hæc enim est vera. omnis relatio inquantum relatio est oppositio: & hæc similiter, conuenientia inquantum conuenientia est relatio. igitur non est fallacia accidentis. ¶ Item hæc propositio. oīs relatio est oppositio vera ē. igitur hēt cōtenta sub se de quibus verè dr̄. conuenientia continetur sub relatione. igitur hæc est uera. conuenientia est oppositio. ¶ Item fallacia accidētis est ex hoc ꝙ idē intellectus scd̄m substantiam uariatur per diuersos modos accipiendi Sed intellectus primæ intentionis & secundæ nō est idem scd̄m substantiā. igitur non erit fallacia accidentis ex hoc ꝙ in maiori est oppositio secundæ intentionis, & in minori primæ, sed potius erit fallacia æquiuocationis. ¶ Ad oppositum unum oppositorum est corruptiuum alterius, & per consequens non est alterius cā. Sed in propositionibus per se, uel subiectum est cā prædicati, uel ꝑdicatum est causa subiecti. igitur unum oppositorū de altero non prædicatur ꝑ se. AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ unū oppositorum non ꝑdicatur de alio, nec ꝑ se, nec per accidens. & huius rō est, quia unum oppositorū est alterius corruptiuum. igitur de altero nō prædicatur per se. Per hoc medium in propositionibus per se, unū extremorum est cā ꝓductiua alterius, & non corruptiua. ¶ Intelligendū tn̄ est, ꝙ oēs oppositiones includunt contradictionē tanq̄ oppositionē simplicissimā: sicut patet inductiuè. oppositio priuationis ad habitū includit cōtradictionem circa subiectum habile. Licet. n. nō omne sit cæcum uel uidens, tn̄ omne ens natum uidere, & quādo natum est uidere est cęcum uel uidens. Similiter oppositio contraria includit: quia in oppositione contraria vnum extremorū est priuatiuū & destructiuum alterius. Veruntamen suꝑaddit contradictioni, & oppositioni scd̄m priuationē & habitū aliquā naturā in utroque extremo. Licet enim nigrum sit priuatio albi: tamen in se est alia natura positiua. est. n. species per se in genere & vniuocè. Sed uniuocatio generis in diuersis specieb. non est figmentum. oportet igitur ꝙ accipiatur ab aliqua natura positiua in qualibet spē. nigrū igitur habet aliq̄ naturā positiuā, licet non terminatam, siue ita perfectā,

sicut.

sicut album. Similiter relatiuè opposita includunt contradictionē: quia pr̄ accipit a potentia actiua: filius a potentia passiua. sicut igitur in eodem non est possibile simul esse potentiam actiuam & passiuam respectu eiusdē: ita impossibile est patrem & filium esse in eodem secundum quod ad inuicē referūtur. includunt igitur contradictionem: quia pr̄ non est filius: nec econtra secundum q̄ referuntur ad inuicem. distinguitur enim ralatio per suū fundamentum.

AD PRIMAM rationē dr̄, qd' mutabile non est per se immutabile. Et ad probationem dr̄, q̄ ex hoc q̄ mutabile est scibile sequitur, q̄ mutabile est perpetuū per habitudinem ad suam passionē quæ est partim esse a termino a quo, & partim esse in termino ad quem. Veruntamen mutabile in se non est immutabile, & ideo rō non plus concludit, nisi q̄ mutabile sit immutabile, ut est subiectum passionis vniuersalis: quia sic est subiectum scientiæ. ¶ Ad aliud dr̄, sicut dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc dicitur concedēdo hanc: non ens in significatione est ens in significatione: sed non ut opponuntur sed ut ęquiuocè accipiūtur. ens .n. in significatione est ęquiuocū. ideo possibile est non ens in significatione esse nō ens in significatione alio & alio mō. ¶ Ad aliud dicitur sicut dicebatur qd' multum oppositum uni qd' est genus generalissimū est nō ens: & opponit' contradictorie ei · & ideo illud multū non est unum: quia nō pōt opponi uni in gn̄e cōtrariè. contraria.n. sunt in gn̄e, nec relatiuè. ꝓpter eandē rōnē nec priuatiue: quia priuatio est in eodem genere in quo est habitus. Similiter priuatio est ens aliquo modo. Sequitur igitur quòd contradictoriè. & tale multum non est ens. ¶ Ad aliud sicut dicebatur. ¶ Ad rationem cōtra hoc dicitur quod hęc nō est per se: cōuenientia sunt multa: quia non subijcitur quod natum est subijci: nec illa multa sunt conuenientia. Et cum dicitur prædicatur propria passio de subiecto. Dicitur, quod multū nō est subiectū ꝓpriū respectu conuenientium quia multa excedunt cōuenientia sicut nasus simum: ideo sicut hæc nō per se: nasus est simus: sic nec illa. Similiter posito qd' esset subiectū ꝓpriū nō alio modo propriū est, nisi quia re-

receptiuum respectu illius. sicut superficies respectu albedinis. nō enim habet causam efficientem vel formalem respectu differentiæ, sicut requiritur ad secundum modum dicendi per se. & iō non per se est. ¶ Ad aliud dicitur, quod hæc minor est falsa. conuenientia est oppositio. ¶ Et ad probationem dicendum, quod hic est fallacia æquiuocationis: quia in maiori cum dr̄. omnis relatio est oppositio. hæc est uera ut relatio significat intentionem secundam: quia de re primæ intentionis quæ habet rationem gn̄is generalissimi non potest aliquid superius primæ intētionis prædicari per se: quia gn̄alissimo nihil est prius. Similiter nec aliquid superius in abstracto secundæ intentionis prædicatur per se, de re primæ intentionis: quia licet hæc sit uera substantia est genus: tamen hæc est falsa: substantia est generalitas. cum igitur oppositio simpliciter significetur in abstracto: non prędicatur per se, nec aliquo modo de relatione uerè, nisi relatio significet rem secundę intentionis. sed in minori est uera secundū quod relatio significat rem primæ intentionis, & sic est fallacia æquiuocationis. ¶ Contra rn̄sionem de multo, & vno pōt argui. simpliciter oppositum vni qđ est genus generalissimum uerè sit ei cōcradictorie oppositum: sicut non ens generalissimū enti gn̄alissimo: tunc arguo sic. de quocūque prædicatur vnum cōuertibiliū & reliquū prędicatur. Sed multū oppositū uni quod est gn̄alissimum, & nō ens tale generalissimum cō uertuntur: quia eidem contradictoriè opponuntur: cū igitur hæc sit uera: albedo est non ens, quod non ens est generalissimum substantiæ. albedo tunc est multa. consequēs est falsum. igitur & antecedens. ¶ Hic dr̄ concedēdo conclusionem, quod albedo est multa secundum quod illud multum est oppositum gn̄alissimo, & non ens entitate generalissimi. Et si arguatur contra hoc quod multum oppositum vni generalissimo componitur ex unionibus. igitur ęst ens. quia illud est ens cuius partes sunt entes. ¶ Dicitur quòd multum quod est oppositum generalissimo non componitur ex partibus. vnde æquiuocè est ibi multitudo & multitudo in generę. ¶ Aliter dr̄ propter hanc rationem quod unum generalissimū non

non habet multum sibi oppositum nisi in spēbus. unde ratio principalis supponit falsum quod aliquid sit multum & oppositū generalissimo sub sua generalitate, quia si esset multum oppositum non posset ei opponi cō trariè nec relatiuè nec priuatiuè. opponeretur ergo ei contradictoriè. & sic sequitur quod albedo esset multum vel ꝙ chimera esset multum. ꝙ videtur incō ueniens. & iō sicut relatiua dicuntur ad aliquid nō in generalissimo: quia tūc essent duo generalissima ad aliquid. Sed dicūtur ad aliquid in suis speciebus: ita multū oppositum vni quod est transcendens nō opponitur ei in generalissimis sed in speciebus generalissimi priuatiuè quo ad modum: contrariè verò quo ad rem &c.

Quæst. XXX.

QVæritur an inhærētia sit de essentia accidentis? Quod sic videtur. accidens inhæret. aut igitur per se aut per additū. si per se habetur propositū. si per additum cum illud additum non possit esse substantia (quia accidens non inhæret per substantiam) oportet quod illud additum sit accidens: tunc quæro de illo accidente aut inhæret ꝑ se aut per accidens. si per se habetur propositum. si per additum tunc erit processus in infinitum. oportet igitur dicere quod inhærentia sit de essentia. ¶ Hic dicitur quod accidens inhæret per inhærentiam, & tamen illa inhærentia non inhæret. sicut homo est albus per albedinem: & tamen albedo non est alba. ¶ Contra illud quęro de illa inhærētia, aut est substantia aut accidens. substantia non est, igitur est accidens cum sit ens. tunc quæro aut inhæret per se aut per additum & sic redit ratio. ¶ Item si inhæret subiecto per aliquod additum: tunc ex subiecto & accidēte fieret unam per quādam colligationem uel per aliquam formam tertiam ꝙ est contra Aristo. in 7. meta. dicit enim quod ex subiecto & accidente fit unum: quia unum illorum est actus & aliud potentia: & nō est alia causa quærenda. ¶ Item si accidens inhæret subiecto per aliquod additum quod est forma illorum: tunc sequeretur quod formæ esset forma: quod improbat Ari. quia tunc esset processus in infini-

infinitum in causis formalibus. ¶ Item sequitur q forma esset cōpositū.eēt.n. accidens quoddā materiale vnitū cū subiecto p formā tertiā. Itē qua rōne ex albo & hoie fieret vnū p additū: ita eadē ratione ex illo addito [cū sit accēs] & hoīe fieret vnum p accēs: & sic pcessus in infinitū. ¶ Itē inesse accidētis est suū esse. igit sua essentia est sua inhęrētia. ¶ Itē accidēs nō pōt intelligi sine habitudine ad subiectū. sed per Arist.7.meta.partes per tinētes ad spēm sunt sine q-bus spēs intelligi non pōt. Si ergo accēs intelligi non pōt sine habitudine ad subiectū habitudo ab subiectū est de sua essētia. Sed talis habitudo est sua inhærētia. igitur. &c. Item accidens diffinitur per suum subiectum. igitur inhærentia accidentis ad subiectum est de essentia accidentis ¶ Item accidens non est ens: nisi quia entis: per Aristo.in 7.meta. quia illud quod est substātia est. igitur habitudo accidens ad subiectū est de essentia accidētis. ¶ Ad oppositū. Si inhęrentia sit de essentia: hic esset nugatio accidens inhęrens: quia semel ponitur inhærētia expresse: & implicite importat per accēs. bis igit ponit idem. ¶ Item si sic nō posset aliquod accidens significari in abstracto: quia si accidens illud quod est inhereat tunc non posset significari per modum non inhærentis. si ue per modum absoluti: quia nec potest per modum absoluti intelligi. ¶ Item esse non est de essentiā substātiæ: igitur inesse non est de essentia accidentis. ¶ Item inesse accidentis concluditur in demonstratione per Aristote. sed sua essentia nō concluditur: quia impossibile est per Aristote. secundo huius demonstrare quod quid est. igitur nec essentiam demōstrare possumus. igitur inhęrentia accidentis non est sua essentia. ¶ Item quod potest prima causa cū secunda potest prima causa per se. sed prima causa cum substantia particulari potest producere accidens. igitur prima causa sine substantia potest accidens producere. & si sic, inhęrētia eius ad substantiam non est eius essentia: quia tunc non potest produci sine substantia.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod inherentia est de essentia accidentis. uerum tamen distinguitur de inhęrentia. Inhęrētia potest vno modo denotare unionem

nem inter substantiam & accidens, & illo modo inhærētia nihil est nisi eius essentia quia inter accidens, & eius subiectum nullum est medium, sed ex his fit unum, quia vnū est actus aliud potentia. Alio modo potest intelligi inhęrentia entitas accidentis in subiecto, & de illa adhuc distinguitur: quia quędam est inhærentia quę est actualis existentia accidentis in subiecto, & alia est inhærentia quæ est habitudo accidentis in subiecto. Prima non est de essentia: quia nihil potest intelligi sine illo quod est de sua essentia. Sed accidens potest intelligi sine actualiter inesse sicut enim substantia intelligi potest circunscribendo esse existere fuisse & fore. ita accidens potest intelligi inesse accidentaliter circunscribendo esse temporale. conceptui enim accidentis accidit esse temporale. Secundū declaratur, quia ens diuiditur immediatè ꝑ ens comparatum & absolutum. accidēs est ens. igitur est absolutum vel comparatum. Si igitur circunscribas accidens ab habitudine ad subiectum, tu ponis accidens esse ens absolutum. & ita ponis accn̄s esse substātiam. Et hoc patet per exēplum Aristo. dicit enim quod accidēs habitudinem habet ad substantiam: sicut sanum in urina ad sanum in animali. Sed sanum in urina nihil est nisi per habitudinem ad sanum in animali. igitur accidens nihil est circunscripta habitudine ad substantiam. habitudo igitur ad substantiam est de eius essentia.

¶ Item Arist. in fine septimi metaphysi. ducit ad hoc inconueniens: quia passio esset separabilis, sed hoc non esset inconueniens nisi habitudo ad substantiam esset de essentia passionis. Per hoc ad argumenta in oppositum.

AD PRIMVM dicitur, quod inhærens potest accipi nominaliter & participialiter. Si nominaliter sic, hic est nugatio albedo inhęrēs, quia inhærentia habitualis, per vtrumque exprimitur. Si accipitur participialiter sic non est nugatio: quia nō importatur eadem inhærentia utrobique. quia albedo importat inhærentiam habitualem, hic participium importat inhærentiam actualem.

¶ Contra illud inhærens, ut est nomen & ut est participium non differt in significato:

cato, sed tantum in modo significandi. inhærens enim, vt est nomen significat sine tempore, ut est participium cum tpe. bis igitur ponitur idem signatum. igitur est nugatio. nec diuersi modi excusant. qa tunc hic non esset nugatio, hõ aĩal. ¶Hic oportet dicere quod inhærẽs, ut est nomen, & ut est participium non signãt idem. Et ad rationẽ principalẽ oportet dicere quod hic nõ sit nugatio siue sit nomen siue sit participium. ¶Ad aliud dr̃, quod licet albedo significet inhærentiam: non tñ repugnat sibi significare per modum absoluti, quia res mõ non repugnat. materiale.n. potest significare & intelligi immaterialiter siue uniuersaliter similiter dr̃ia substãtiæ essentialiter est quid, & tamẽ modum qualis habet. Per hoc ad formam neganda est hæc consequentia, si inhærentia sit de essentia. igitur non contingit significare accidens absolutè siue per modum absoluti. possũ .n. intelligere accñs quodãmodo præscindendo subiectũm, & quodãmodo ut concernit & significare veruntñ intelligitur substantia concomitãter, quia accñs intelligitur sicut est ens, quia ut vt est ens mouet intellectũ. Sed accidens non est ens nisi quia entis. igitur accñs nõ intelligitur nisi ex consequẽti intelligatur substãtia. Ad aliud dr̃ q substãtiæ duplex est esse.s. esse essentiæ & existentiæ. esse essentiæ est de essentia. esse existere non. Eodem modo inesse accidẽtis est duplex. inesse existere & inesse essentiæ. ¶Inesse existere non est de essentia. ¶Ad aliud dicendũ qđ quid accidentis in demonstratione de subiecto cõcluditur sicut suum inesse. Et ad probationem cum dicit, quod quid est non demonstratur, dr̃ q Arist. intelligit quod quid est sub ratione quod quid est demonstrari non potest, quia diffinitio in quantum diffinitio præsupponitur. Illud tñ quod est diffinitio & essentia rei concluditur sed nõ sub ratione essentiæ siue ratione diffinitionis. Dicit.n. Ari. in primo huius, quod diffinitio quędã est principium demõstrationis, & quædam conclusio, & quædam est demonstratio sola positione differens. Ad aliud dicitur quod prima cã cum secunda põt facere accidens esse. veruntñ prima cã sine scd̃a nõ põt facere accñs & sic interimit minor. ratio

tio interemptionis est primo, quia prima causa est agens vniuersale. sed agens vniuersale indifferēs est ad effectus particulares & ita quantū est de se ad nullū determinatur. si igitur debeāt ꝓduci effectus particulares oportet ꝙ per agens particulare determinetur agens vniuersale ad effectū. & per consequens non potest producere effectum particularem ut accidens sine substātia. Alia causa est si prima causa posset per se producere accidens sine secunda vt sine substantia: tunc secunda causa esset superflua in ordine causarum. hoc est inconueniens consequentia patet: quia superfluum est facere per duo illud quod fieri potest per vnū & eodem modo. ¶ Contra illud arguitur. si prima cā cū substantia posset facere accidens & cū prima causa non potest hoc facere per se tūc prima causa cum secunda est perfectior: & perfectius agēs quā per se: & ita prima causa per se non esset perfectissima causa. ¶ Hic dicitur qd' accidentia & generabilia & corruptibilia entia sunt: inquantum sunt huiusmodi aliena sunt a perfectione. & ideo perfectio causæ non potest concludi ex productione talium effectuum: Facere enim imꝑfectionē, non arguit perfectionem in cā sed magis imꝑfectionem. Ex hoc igitur ꝙ prima causa cū secunda siue substantia facit accidens & tñ prima cā per se non potest facere: nō arguit quod prima causa cum scd̃a sit ꝑfectior quam prima ꝑ se: posse enim facere imperfectionē non est posse, sed magis nō posse. ¶ Contra illud. accipio illud esse ꝙ perfectionis est. in accidente. & tunc arguo: quicquid perfectionis pōt prima causa cū scd̃a potest prima per se. sed cā prima cum sb̃a pōt facere esse acidentis: igitur prima cā sine substantia pōt facere esse accidentis. ¶ Hic dicitur quod esse accidētis non est perfectionis: quia eius esse ē eius inesse. & prima causa non potest accidens facere inesse sine sb̃a ideo nec esse. ¶ Contra illud si esse accidentis esset actualiter subiecto inesse: tunc facere accidens esse & non inesse: esset facere incompossibilia: quia hoc esset facere accidens esse & non esse simul. & illa non habent rationem facti respectu actus: & per consequens prima cā nō posset facere accidens

dens esse & tamen alteri nõ inesse. Sed hoc est falsissimũ sicut patet in corpore Christi. ¶Dicitur quod quicquid sit de accñte quod est in corpore Christi sine subiecto, tamen de intentione Arist. non est quod accidens sit sine subiecto. ¶Contra hoc siue hoc sit de intentione Aristot. siue non hoc est dubiũ, saltem hoc nõ est repugnãs alicui principio philosophię & est in se uerum. igitur hic est magis sustinenda ratio. ¶Propter rationem iam dictam dicendum est quod inhærentia accidentis actualis non est de essentia accidẽtis. similiter esse accidentis non est actualiter subiecto inesse. ¶Inhærentia tamen secundum aptitudinem est de eius essentia. Primum patet; quia prima causa non potest facere incompossibilia. prima causa potest facere accidens esse & tamen in subiecto non esse sicut patet de quantitate. igitur accidens esse & ipsum in subiecto non esse non sunt incompossibilia. esse igitur accidẽtis non est actualiter subiecto inesse, & per hoc patet, quod inhærẽtia actualis nõ est de essentia. Secundum membrum patet quia accidens non potest intelligi, nisi concomitanter intelligatur subiectum, nec etiã diffinitur sine subiecto, sed hoc non est nisi quia aptum est inesse subiecto: quia si nec haberet actualitatem nec aptitudinem, vt esset in subiecto: nã magis diffiniretur per subiectum quam ecõtra igitur accidens essentialiter aptum natum est inesse subiecto inhærentia igitur secundum aptitudinem est de essentia accidentis ¶Intelligendum tamen est quod accidens potest hr̃e duplex esse. ¶Vnum esse naturale qđ sibi debetur si cedatur naturę propriæ, sicut graue si dimitatur naturæ proprię est deorsum. Alio modo potest habere esse præter naturã, sicut graue detẽtum sursum habet esse sursum præter naturam. Quo ad esse primũ accidẽtis esse est in subiecto actualiter esse. Quo ad secũdum esse accidens esse põt, & tamen non in subiecto esse actualiter. sicut graue siue sit sursum siue deorsum aptum natum est esse deorsum, ita accñs siue hẽat esse naturale siue preter naturã: tñ aptum natũ est esse in subiecto. ¶Intelligendũ tñ est qđ non sequitur, aptum natum est esse in subiecto: ergo est in subiecto uel potest

esse

esse in subiecto sicut non sequitur cęcus aptus natus est videre: igitur uidet vel potest videre. ¶Contra illud. esse accidentis est inesse per Ari. igitur si ponitur accidēs esse & tamen non inesse ponentur incompossibilia.

¶Item si inhærentia secundum aptitudinem sit de essentia accidentis quæro an illa aptitudo sit tota essentia, uel pars essentiæ accidē t is, uel extrinsecū, non essentia tota, quia non sequitur aptitudo, igitur accidens: nō est pars essentiæ, quia tunc accñs esset compositum ex diuersis essentijs: si sit extrinsecū ab essentia accñtis, igitˀ accñs in sua essentia erit qd absolutum & non comparatum ad substātiam. cuius oppositum dicit Ari. ¶Ad primum illorum patet in positione quod existere accñtis non est quocunq; modo esse in subiecto; sed existere actualiter, & materiale, qđ sibi debetur si propriæ naturę dimittatur est quod in subiecto sit actualiter. Sed nō est de essentia sic actualiter inesse subiecto sed esse in subiecto secundum aptitudinem, sicut esse graue præter naturam non est actualiter esse deorsum. Sed tamē esse graue præter naturam coniunctum est esse deorsū secundum aptitudinem. nō quod esse sursum actualiter sit esse deorsum secundum aptitudinem, sed illa duo esse sunt coniuncta. Ad aliud dicitur, quod illa aptitudo est modus essendi. sicut.n. aptitudo ad deorsum non est aliquid de essentia grauis, sed est modus sub quo essentia grauis ad deorsum inclinatur. ita aptitudo huius inhærentiæ non est quid de essentia accidentis, sed est modus essendi sub quo essentia accidentis ad subiectum inclinatur, nec aliquam cōpositionem facit cum accidente, quia modus non est ens proprie ideo compositionē rei cum re non facit. Tunc ad formam dicendum quod non sequitur. Aptitudo non est intrinsecum quid essentiæ accidentis. igitur essentia accidentis est absolutū, licet enim sit extrinsecum, non tamen est extrinsecum sicut res alterius generis, sed est extrinsecum essentiæ sicut modus sine quo nō est essentia, & ideo non sequitur quod essentia sit absoluta: quia semper sub tali accipitur. Tu dicis quod essentia accidentis non est ille modus sed prior eo secundum naturam; igitur possum.

sum circunscribere essentiã a modo per intellectum, qa prius potest absolui a posteriori, quæro tunc in illo priori an essentia accidẽtis sit a subiecto absoluta uel comparata. Si absoluta. igitur conceptus accidentis erit cõceptus subiectè, non est comparata, quia tunc circunscripto modo haberet aliũ modum per quem compararetur, vel oportet dicere quod essentia accidentis secundũ se sine aliquo modo sit comparata & sic non inhæret accidens secũdum talem aptitudinem essentialiter, sed sine. ¶Hic dicitur, quod possibile est absoluere per intellectum essentiam accidẽtis a modo aptitudinis, sed non a modo vt modus est, sed a modo ut accipitur ut res. Quando .n. essentia per intellectum absoluitur a suo modo, sic accipitur modus vt res, sed semper adhuc intelligitur essentia sub illo modo, ut modus est, ita essẽtia accidentaliter potest intelligi non intelligendo aptitudinem: quia sic accipitur modus ut res, non tamẽ potest accipi nisi sub habitudine, quia a proposito modo vt modus est absolui non potest, quia statim in absolutione modus accipitur, ut res & ideo quando quęritur cum circunscribitur essẽtia accidentis a modo, aut est absoluta aut comparata. Dico, quod comparata, quia licet absoluatur a modo accepto, ut res, non tamen absoluitur ab aptitudine ut modus est. Et cum dicitur essẽtia est prior secundum naturam modo ut modus secundum naturam. igitur potest absolui a modo, ut modus, neganda est consequentia. ¶Ad rationes ¶Ad primam contra hoc dicitur, quod accidens inhæret subiecto per se non primo modo, ita qđ inhærentia actualiter sit de essentia, nec secundo modo, nec aliquo modo pertinente ad demonstrationem sed inest per se ita quod non per medium, sicut superficies est alba nõ per aliquod subiectum medium. ¶Ad alias rationes quæ probant, quod accidens non inhæret subiecto per aliquod accidens medium, concedendæ sunt, quia ex accidente, & subiecto fit unum, quia hæc est potentia & illud actus, non per aliquod medium uniens ut dictum est. ¶Ad aliud cũ arguitur, cuius esse est inesse &c. dicendũ est qđ esse accñtis, non est actualiter iesse, sed secũm aptitudinem.

nem. potest enim accidens esse licet nõ actualiter insit vt dictũ est. & ideo inhærentia actualis nõ est de essẽtia. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ accñs nõ põt intelligi sine substantia: sed huius causa non est: qa eius esse sit actualiter subiecto inesse: sed cã est: quia inhęret scd̃m aptitudinẽ: siue quia aptũ natũ est inesse. ¶ Ad aliud similiter: diffinitur .n. per eius subiectũ non quia eius esse sit actualiter inesse subiecto: sed qa eius esse naturale est actualiter inesse subiecto: & etiam qa semper aptum natũ est inesse. istæ duæ rõnes sufficiunt ad hoc quod per subiectum diffiniatur. ¶ Ad aliud, quod accidens non est ens nisi qa entis secundum aptitudinẽ. per hoc enim differt à substantia: quia substantia non depẽdet ab accidẽte: nec secundum actũ nec scd̃m aptitudinẽ. sed licet accidens inesse nõ depẽdeat a substãtia secundum actũ: semꝑ tamen aptum natũ est inesse: si cederetur naturę ꝓpriæ. ¶ Ad rationẽ alterius positionis. Ad primam de sano in urina dico, quod Arist. intelligit quod sicut sanum in urina non est ens nisi per habitudinem ad sanum in animali: ita accidẽs non est ens: nisi quia aptum natum esse in substantia. unde similitudo est sani in urina ad sanũ in animali, & accidentis ad substantiam secundum aptitudinem: non tamen tenet similitudo secundum actum: ita quod actualiter sit accidens in substãtia hoc non oportet. ¶ Ad aliud cũ dicitur omne ens aut est absolutum aut comparatum: Dicitur, quod accidens est ens comparatum: sed non nisi proprie hoc quod inhæret secundum aptitudinem. ¶ Ad aliud cum dicitur, qđ passio inseparabilis est. Dicendum quod Aristote. habet pro inconuenienti qđ passio sit separabilis a substantia secundum aptitudinem: sic enim substãtia separabilis est ab accidente. ꝙ tamen accidens sit separabile a substantia secundũ actũ non habet Aristot. pro incõuenienti &c.

Quæst. XXXI.

QVęritur: An tertius modus sit modus in hęrẽdi? ꝙ sic vr̃: Ari. ponit modum ꝑseitatis ꝑ demonstrationẽ: sed modi ꝑtinentes ad demõstrationem sunt modi inhęrendi. igitur &c. ¶ Hic dicitur, quod Aristote. non solum ponit mo-

 dos

dos pertinentes ad demonſtrationem : ſed ponit alios modos ut ex illis declaret modos neceſſarios ad demõſtrationem. ¶ Contra.ſi poneret alios modos quã pertinentes demonſtrationi:eadem ratione haberet ponere plures modos quam quatuor: quia hæc eſt per ſe: hõ eſt homo: ſed nullo illorum quatuor modorum quos ponit Ariſto. Non primo mõ: quia prædicatum nõ eſt diffinitio ſubiecti nec pars diffinitionis. Nec ſecundo modo ut patet. Nec tertio mo. Nec quarto manifeſtum eſt. Similiter hæc eſt per ſe: ſuperficies eſt alba: & tamen nullo illorum modorum. Similiter per Ariſto.negatiua eſt per ſe. & tamen nullo illorum modorum. Similiter ſunt multi modi perſeitatis nominati. ix. metaphyſicæ qui non per ſe ſint aliquo illorum modorum. igitur Ariſto. eſt inſufficiens. uel oportet dicere quod ponit ſolum modos pertinentes demonſtrationi.¶ Item per ſe tertio modo idem ſignificat quod ſolitariè. ſed hæc eſt inhærentia quomodo, ſubſtantia ſolitariè eſt ens: ſicut ſubſtantia eſt ens non in alio, igitur per ſe tertius modus dicit modum inhærendi.¶ Item quod impoſſibile eſt ſignificare : impoſſibile ẽ intelligere.ſed impoſſibile eſt ſignificare eſſe per ſe ineſſe ſubiecto ſine attributione & inhærentia . igitur impoſſibile eſt intelligere ſubſtantiam eſſe per ſe ſine inherentia intellectua li. igitur tertius modus qui eſt modus eſſendi ſecũdum quẽ dicimus quod ſubſtantia eſt ens per ſe : eſt modus inhærendi . ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtotiles. & omnes expoſitores.

AD QVAESTIONEM dicitur,quod tertius modus non eſt modus inhærendi : ſed eſſendi.& huius ratio qa modus inhærendi eſt quando in ſubiecto includitur cã prędicati uel econtra:uel quando prędicatum ineſt ſubiecto primo ita quod non per aliam cauſam ſicut hic : homo eſt homo : iſtis tribus modis ſolum modus perſeitatis eſt modus inhærendi. ſed in illo tertio modo non prædicatur aliquid de aliquo.igitur tertius modus nõ eſt modus inhærendi . eſt tamen modus eſſendi : quia ſubſtantia non eſt per habitudinem ad aliquod prædicatum. quia licet nullus intellectus eſſet nec aliqua prædicatio : ſubſtantia eſſet

set solitariè uel non dependens ab accidente. Sed accidens nõ est per se tertio modo: accidens enim est in alio & ab alio dependet.

AD PRIMAM rõnem dicitur q tertius modus pertinet ad demonstrationem: nõ tamen est modus inhęrendi: sed perseitas in tertio modo est subiecti in demonstratione puta sibi solitarie & absolute in se acceptum nõ vt ad prædicatum comparatur. Vnde perseitas tertio modo nec est subiecti in cõparatione ad prædicatũ nec econtra. ¶ Ad aliud dr̃ q per se esse non potest attribui substantiæ nisi per inhærentiam. hoc concludunt illæ duæ rationes ultimę. q conditio perseitatis non potest alicui attribui nisi per inhærentiam siue cõparationẽ. sed hoc accidit tertio modo, perseitas enim in tertio modo est subiecti absolute ut substantię non in comparatione ad prædicatum & quia illa perseitas non est subiecti in comparatione ad prædicatum: nec prædicati in comparatione ad subiectum. ideo non est modus inhærendi. ¶ Contra duo dicta in positione põt argui. dictum est primo: quod substantia est per se tertio modo. Contra illud. si substantia materialis esset per se nõ esset per causam efficientẽ. consequẽs est falsum. igitur & antedens. consequentia patet: quia per se in tertio modo ut dicit Linconiensis excludit causam compart cipẽ quãcunque. ¶ Hic dicit negando consequentiam. Ad rationem dicitur quod per se excludit causam cõparticipem: sed non quancunque: sed aliquando efficientem: aliquando materialem: aliquando esse in subiecto. Primo modo solum prima causa est per se. Secundo modo intelligentia. Tertio modo substantia materialis. ¶ Contra illud substãtia materialis est per se per exclusionem causæ efficientis: ut uidetur, sicut dicit Boetius, esse est propria operatio entis sicut uiuere uiuentis. sed propria operatio est a cõposito tanquam a causa efficiente. igitur esse efficitur a substantia materiali. non igitur substantia est per causam extrinsecam. ¶ Item si substantia non comparetur ad suum esse in ratione causæ efficientis. igitur solum comparatur in ratione susceptiui. ¶ Sed si sic. cum ratio susceptiui illud quo res

poteſt eſſe & non eſſe manente ſuſceptiuo ſicut materia poteſt eſſe & non eſſe ſub forma manente eſſentia materiæ : tunc poſſet ſubſtãtia materialis ipſa manente eſſe & non eſſe: ſed hoc eſt inconueniens igitur oportet dicere quod ſubſtãtia materialis ſit cauſa efficiens reſpectu ſui eſſe. ¶ Ad principale .ſi ſubſtantia ſit per ſe . aut igitur prima aut ſecunda. non ſecunda : quia tunc eſſet ponere ideam Platonis. non prima: quia eadem ſunt principia eſſendi unumquodque & diſtinguendi ipſum ab alio. ſi igitur ſubſtantia prima per ſe ſit.igitur per ſe diſtinguitur a qualibet alia ſubſtãtia &c. & ſi ſic. igit̃ per ſe diſtinguit̃ a Platone . & ſic per conſequens ſpecifice . differentia enim per ſe & non per additum eſt ſpecifica. ¶ Item cõtra ſecundum quod dicit in poſitione cum dicitur accidens non eſt per ſe tertio modo cõtra hoc. Quod abſtrahit a ſubſtantia in ſignificando , intelligi poteſt a ſubſtantia abſtrahendo : & per conſequens in eſſendo a ſubſtantia non dependet : quia enim homo poteſt intelligi non intelligendo ſor. iõ poteſt homo eſſe cũ hoc quod ſortes non ſit, ſed aliquod accidens.ut accidens abſtractum ſignificat abſtrahendo a ſubſtãtia .igitur poteſt intelligi & eſſe ſine ſubſtantia . igitur non dependet a ſubſtania: accidẽs igitur eſt per ſe tertio modo ſicut ſubſtantia . ¶ Ad primũ illorum ſicut dicebatur .

¶ Ad primam rationem cõtra hoc: dicitur quod quo ad hoc eſt ſimile quod ſicut in uiuente præſupponit̃ uiuere antequam a viuere procedat aliquis actus : ita in eſſentia præſupponitur eſſe qđ eſt actualiter entis antequam aliquod accidens a ſubſtãtia egrediatur: ideo de ſubiecto in demonſtratione præſupponitur quid eſt & quia eſt. ¶ Ad aliud ſecundum Boetium ſuper prædicamenta quod ſuſcipe eſt accipere aliquid ab extrinſeco agente per tranſmutationẽ ſicut illa inferiora accipiũt cauſalitatem ab extrinſeco: ſed quando aliquid ſic eſt ſuſceptiuum , oportet quod in ipſo præſupponatur eſſe antequam ſuſcipiat . Ideo illo modo loquendo de ſuſceptione ſicut loquitur Boetius: non poteſt ſubſtantia materialis ſuſcipere ſuum eſſe, quia tunc ante eſſe habebit eſſe. Si verò extendat̃

suscipere ad illud quod est in aliquo ab extrinseco, & ab intrinseco, sic substantia suscipit suum esse. sed tunc modo sequitur ulterius ex hoc quod substantia materialis manens posset esse, & non esse: quia esse cõparatur ad substantiam tanquam prima eius actualitas sine qua existere non põt. ¶ Ad aliud principale: dicitur quod tam substantia prima quam secũda considerata sub ratione sub qua sunt per se tertio modo, quod neutra dependet ab alia sicut accidẽs a subiecto. ¶ Ad probationes cõtra hoc. ad primam. quod nõ est ponere ideam Platonis ex illa responsione. non. enim ponitur secunda substantia existere separatim a prima. immo nõ ponitur quod habeat aliud existere quam prima substantia cuius oppositum posuit Plato. posuit enim ipsam existere immaterialiter sicut intelligẽtia. ¶ Ad aliud dicitur quod hęc propositio per idem principiũ aliquid est & distinguitur ab alio: intelligenda est de principio distinguendi per accidens: cuiusmodi est quantitas: quãtitas. n. est principium distinguẽdi vnum indiuiduum ab alio. & tamen non est principium essendi. Vel potest dici quod sicut substantia prima ab alia distinguitur per quãtatem: ita est per quantitatẽ entitate indiuidui. substãtia. n. indiuiduatur per quantitatem. ¶ Ad aliud qđ accidens significatur abstrahendo a substantia: sed hoc põt dupliter intelligi: Vno modo qđ significetur siue intelligatur non cointelligendo substantiam nec ut huius: & illo modo impossibile est accidens intelligi abstrahendo a substantia. accidens enim nõ potest intelligi nisi intelligatur substantia sub habitudine qua est accidens illius: qa accidens non est eus nisi qa entis. & ideo non intelligitur nisi ut entis Alio modo potest accidens intelligi abstrahendo a substantia secundum quod accidens intelligitur non ut est substantia informans: siue ut est idem cũ substantia quodammodo, & sic intelligitur accidens abstrahendo a substantia sicut albedo. Album enim intelligitur ut substantiam concernens tanquam quid idem cum substantia: quia uere potest dici quod hoc est hoc. Sed albedo potest intelligi solum ut substantiæ est & non quid idem, & hoc est suum intelligi per modum abstracti. &c.

Quæst. XXXII.

QVeritur an quartus modus sit modus inhærēdi? Quod non videtur: quia in propositione modi inhærendi illud qđ prędicatur per se attribuitur subiecto. sed in quarto modo prædicatū non attribuitur subiecto, sed efficitur. sed efficiens & subiectū non coincidunt. igitur &c. ¶Item ubi est modus inhærendi prædicatum inest subiecto. Sed in quarto modo prædicatū nō inest subiecto. ergo &c. & ꝓbo minorem in quarto modo illud quod subijcitur est causa efficiens respectu prædicati, & quod est causa efficiens respectu alicuius non est subiectū respectu illius: sicut patet in exēplo naturali. si ignis agat in aquam efficiēdo calorem, calor est ab igne tanquā ab efficiēte sed non est in igne tanquā in subiecto, sed in aqua. ¶Item quartus modus est modus causandi: igitur non inhęrendi. ¶Ad oppositum per se dicit causam, sed per causam efficientem possunt fieri demonstrationes. igitur per se vt est modus inhærendi potest importare causam efficientem. Item expositor est ad oppositum.

AD QVAESTIONEM dici pōt sicut dicit Tho. ꝙ quartus modus est modus inhærēdi: quia in subiecto includitur cā efficiens respectu ꝓdicati: qñ enim hæc cōditio ꝑ se est unius extremi in cōparatione ad aliud: tunc est modus inhærendi. Sed in quarto mō ꝑ se est conditio vnius extremi ad aliud: quia in subiecto est cā prædicati. ¶Intelligendum tñ est ꝙ subiectum est duplex: propō is: & subiectū respectu accidentis. in quolibet mō dicendi ꝑ se illud quod subijcitur est subiectum propositionis respectu prędicati: non tamen oportet quod in quolibet modo dicendi per se sit illud quod subijcitur subiectū respectu prædicati eo mō quo subiectū subijcitur accidenti. & ideo in quarto mō sic dicendo: interfectus interijt propter interfectionem. illud quod ponitur a parte subiecti est subiectū propōnis. non tñ est subiectū respectu prædicati sicut substantia respectu accidentia, ut in secūdo mō. Hic. n. est quartus modus: ignis per calorem calefacit, & tamē calefacere nō est in igne sicut in subiecto, sed sicut in efficiente: sed est in calefacto tanquam in subiecto, quia actio est in passo tanquam in subiecto.

Ad

AD PRIMAM rationem dicitur quod minor est falsa. prædicatũ. n. attribuitur subiecto ꝓpositionis in quarto modo: sed non attribuitur semꝑ alicui subiecto quod est subiectum accidentis Et cum dicitur, quod efficiens & subiectum non coincidunt dicitur, quod subiectum naturale quod patitur: & efficiẽs qđ agit in id ipsum passũ: talia nõ coincidũt in eadẽ actione. tamẽ subiectum ꝓpositionis & efficiẽs respectu prædicati possunt coincidere. ¶ Ad aliud per idem ¶ Ad vltimũ rñdeť interimẽdo cõsequentiã. qa modus causãdi nõ distat a mõ inhærẽdi: sed põit illũ. Linconiensis tamen vult dicere, quod quartus modus est modus causandi & nõ inhærẽdi. ponit. n. tantũ duos modos inhęrendi vt primum & secundũ & tertiũ essendi, & quartum modum causandi.

Quæst. XXXIII

QVæritur Vtrũ primo ꝓsupponat per se. & hoc est q̃rere an sequať: hoc est primo igitur per se? Quod non videtur. Hæc est primo uera. sor. est homo. & tamen non per se: qa per se præsupponit de omni: & hæc non est de omni. igitur non sequitur &c. ¶ Item hæc est primo superficies est alba: quia albũ inest suꝑficiei, & non ꝑ aliud mediũ. & tñ hæc non est per se, tum quia ꝑ se præsupponit de omni, & hæc nõ est de omni. tũ qa subiectum excedit ꝑdicatũ. igiť &c. ¶ Itẽ hæc est uera. triãgulus habet tres primo. igitur &c. ¶ Item qđ primo inest uni soli inest ꝑ se, quod ꝑ se inest, omni iest. sed quod inest uni soli, non inest omni, igitur &c. ¶ Ad oppositum. Primo supra per se addit immediationem & adæquationem. Sed sequitur prædicatum immediate inest subiecto & ei est adæquatum. igitur per se inest. igitur sequitur: primo inest. igitur per se inest. ¶ Item si inesset primo & non per se alicui subiecto: tunc per accidẽs inesset illi. Sed illa sũt incõpossibilia, quod ꝑdicatum insit primo subiecto, & tamen per accidens.

AD QVAESTIONEM dicitur qđ hæc cõsequentia est bona. hoc est primo igiť per se. propter primam rationem in oppositum. primo enim supra per se addit immediationem & adæquationem, ut tactum est.

AD PRIMAM rõnẽ dr qđ hæc consequentia est bona:

ſortes primò eſt homo. igitur per ſe.& conſequens verum. Ad probationem dr̄, q per ſe præſupponit de omni, vbi ſubiicitur terminus cõmunis: ſed in propoſito ſupponit terminus ſingularis. ¶ Ad aliud, quod hæc ſuperficies eſt alba: non eſt primo vera, ſicut primo ptinet ad concluſionem demõſtrationis. qa concluſio in demonſtratione dr̄ eſſe primo uera ex hoc q accidens non excedit ſubiectum, nec econtra. Sed ſuꝑficies excedit albū. Similiter nec eſt hæc primo uera: ſuperficies eſt colorata: quia coloratum non egreditur ex principiis intrinſecis ſuperficiei. Et ad probationem dicitur negãdo hãc conſequentiam: album ineſt ſuperficiei non per mediū. igitur primo. plus enim requiritur. Nam requiritur, quod album a principijs ſuperficiei egrediatur: & quod ei ſit coæquatum. Si tamen dicatur eſſe primo ſiue per ſe: hoc nõ eſt eo modo, quo per ſe. & primo pertinet ad demõſtrationē. ¶ Ad aliud, quod hæc eſt uera triangulus habet tres primo, ſed tñ ly primo non eſt hmõi pars prędicati: ſed eſt modus quo prędicatū ineſt ſubiecto. & iõ nõ ſequitur, q triãgulus habet tres per ſe. ſed non ſequitur, quod ſit per ſe: triangulus habet tres primo: qa ly primo non eſt pars prædicati. ¶ Ad aliud dr̄, quod iſta non repugnat habere tres ineſt omni triangulo & ſoli triangulo. vniuerſalitas enim refertur ad indiuidua & excluſio ad ſpecies. & ideo q ſoli ineſt illo modo: poteſt ineſſe omni: qa quod ineſt ſoli ſpeciei: põt ineſſe omni indiuiduo, eo quod non referūtur ad idem &c.

Quæſt. XXXIIII.

QVærit̄ An hęc ſit vera omnis triangulus hēt tres primo? Quod non videtur. quælibet ſingularis eſt falſa, ergo hęc eſt falſa. ancñs patet. quia hæc eſt falſa. Iſocheles habet tres primo: & ſic de aliis per Ariſto. ¶ Huic dicitur, quod quælibet ſingularis eſt vera quod ſic declaratur. Primo non eſt diſpoſito rei quę inhæret ſecundum ſe. nec eſt diſpoſitio inhærentiæ: ſed eſt diſpoſitio inhærentis ſecundum quod inhærens eſt. Primum patet. quia ſi eſſet diſpoſitio rei quæ inhæret ſecundum ſe. tunc iſtam rem conſequeretur in conuerſione

&

& tunc sequitur. homo est animal primo. ergo animal primo est homo. Secundum patet. si esset dispositio inhęrentiæ: tunc faceret propositionem modalem. quod falsum est. ergo est dispositio inhęrentis secundum, quod est inhærens. tunc dicitur quod hr̃e tres sub hoc mõ consequitur oẽm triangulũ: non sub quacunque ratione: sed sub determinata ratione, ut sub ratione trianguli. & sic quælibet singularis est vera. Singulares sunt istæ. isocheles inquantum triangulus habet tres, & sic de alijs.

¶ Contra istud. si hoc sit verum, iste triangulus inquantum triangulus habet tres primo: eadem ratione potest esse verum sor. inquantũ homo est species. tamen sortes inquantum homo nõ est species. ¶ Huic dicitur, quod nõ est simile quia isocheli secũdum se aliquo modo inest habere tres, sed sorti nullo mõ inest spẽs, & iõ sorti sub rõne sortis, nec sub ratione hominis ei conuenit hoc p̄dicatum. ¶ Contra. probo. quòd licèt sorti repugnet species sub propria ratione, quòd tamen possit conuenire sub ratione hominis. hoc prędicatum: esse indeterminatæ uelocitatis: repugnat cuilibet motui particulati secundum se: quia per Aristot. in 8. physicorum. quilibet motus particularis est determinatæ ũelocitatis. & per consequẽs sibi repugnat esse indeterminatæ uelocitatis: quia cui conuenit unũ oppositorum, ei repugnat alterum. ergo esse indeterminatę uelocitatis conuenit cuilibet motui sub ratione generali motus: quia p Aristo. 6. physicorum. motus sub ratione motus potest uelocitari & tardari in infinitum. ¶ Item si ille triangulus inquãtum triangulus haberet tres primo: ergo triãgulus non haberet tres primo. consequens est falsum, ergo & antecedens. consequentia patet. quia quod primo inest inferiori, non potest inesse superiori primo per Aristo. primo huius. immo si hoc credatur accidit tertius error. ¶ Item. si iste triangulus haberet tres &c. eadem ratione iste triãgulus haberet tres. sed hoc est falsum: quia quod per superabundantiam dicitur uni soli conuenit, primo dicitur per superabundantiã, igitur &c. ¶ Huic dicitur, quod habere tres primo: inest huic triangulo, & illi sub ratione trianguli. sed

non ſub propria ratione. vnde non eſt inconueniens, ꝙ paſſio inſit multis primo acceptis ſub ratione communis, reſpectu cuius illa eſt paſſio uniuerſalis. Inconueniens tñ eſt, ꝙ una paſſio primo inſit multis acceptis ſub propria ratione.

¶ Contra. ſi hæc paſſio inſit huic triãgulo, & illi ſub hac conditione primo. quæro aut ineſt iſtis primo, ut duo ſunt: aut vt unum ſunt in triãgulo. ſi ineſt iſtis, vt duo ſunt: contra hoc eſt, ꝙ una paſſio non ineſt multis primo ut multa ſunt. ſi vt ſunt in triangulo vnum, contra, vt ſunt vnum in triangulo in illa vnitate, nó ſunt aliud a triangulo. dicere ergo ꝙ habere tres inſit primo iſtis duobus ſub ratione trianguli, non eſt ꝙ prædicatum in eſt ſuppoſitis primo: ſed cómuni. ergo non eſt quælibet ſingularis vera. ¶ Ad oppoſitum. Hęc eſt concluſio in demonſtratione: ergo eſt immediata. ergo primo vera. ergo omnis triangulus habet tres primo. ¶ Huic dicitur, ꝙ licet hæc ſit concluſio in demonſtratione: omnis triangulus &c. non ſequitur, ꝙ prædicatum ineſt ſubiecto immediatè diſpoſito ſigno uniuerſali: ſed ſequitur quòd prædicatum ineſt ſubiecto abſolutè. & ideo ſequitur, ꝙ hęc ſit ꝑ ſe triangulus hẽt tres &c. primo non tamẽ hęc omnis triangulus &c.

¶ Contra probo, quòd hæc ſit primo omnis triangulus habet &c. quia omnis triangulus habet tres aut ergo primo aut non primo. ſi primo, habetur propoſitum. non primo: ergo hoc prædicatum ineſt alicui prius aut ergo ineſt alicui prius ſubiecto vniuerſaliter diſpoſito quam triangulo. aut alicui ſubiecto non vniuerſaliter diſpoſito. non primo modo. quia non eſt aliquod ſubiectum vniuerſaliter diſpoſitum, cui habere tres ineſt prius quam triangulo. non ſecundo modo, quia tunc ex particulari ſiue indefinita ſequeretur vniuerſalis. ¶ Item oſtendo, quod illa triangulus &c. non ſit primo uera, quia propoſitio primo vera eſt immediata, ergo hæc non eſt primo per ſe. probo minorem. Illa triangulus habet tres &c. pt probari per diffinitionem trianguli tanquam per medium. ergo cum habeat medium per quod poteſt probari, non eſt immediata.

¶ Huic dicitur, ꝙ illa triangulus &c. eſt immediata.

sed distinguitur de propositione immediata. quædam est immediata immediatione causæ, & quædam immediata immediatione subiecti. Tunc dicitur, ꝙ illa est immediata immediatione subiecti non causę. ¶Contra illud hæc triãgulus hẽt tres. demonstratur per diffinitionẽ triãguli: isto mõ, omnis figura recti linea, cuius angulus extrinsecus est æqualis duobus angulis intrinsecis, hẽt tres. triangulus est hmõi figura, ergo &c: in ista demõstratione habere tres prius ꝑdicatur de diffinitione triãguli tanquam de subiecto, quàm de triangulo: ergo hic triangulus hẽt tres, non est immediata immediatione subiecti, quia prius inest alteri subiecto, quàm huic.

AD QVAESTIONEM dr̃ ꝙ hæc ẽ uera, oĩs triãgulus hẽt tres primo. & huius ratio est: quia hæc est conclusio in demonstratione: sed conclusio in demonstratione est primo & immediata immediatione subiecti: licet non immediatione cãæ, ergo hæc est uera: omnis triangulus habet tres &c. ¶Intelligendũ tñ est ꝑꝑ rõnes, ꝙ licet aliqd sit contentũ sub aliquo, sicut suppositũ subiecto cõi absolutè: veruntñ respũ alicuius ꝑdicati tale supposĩtũ extraneatur cõi. v.g. licèt sortes sit ꝑ se suppositum hoĩs: tñ ut homo subijcitur respũ huius prædicati spẽs: sortes extraneatur homini. iõ hic est fallacia accidentis homo est species. sortes est homo. ergo sortes est spẽs similiter ex illa parte: licèt Ysocheles sit ꝑ se contentũ sub triãgulo: ut tñ triãgulus comparatur ad hoc prædicatũ hre tres &c. primo: sibi extraneatur Ysocheles sub ꝓpria & absoluta ratione. & ideo non sequitur oĩs triangulus habet tres primo: ergo ysocheles habet tres primo. veruntamen, quia hæc est uniuersalis. omnis triangulus &c. & distribuit non immobiliter. ideo oportet descendere ad aliqua singularia, & debet sic fieri descensus. omnis triangulus habet tres. primo: ergo Ysocheles inqtũ triangulus habet tres primo. & quælibet singularis est uera sicut vniuersalis

AD RATIONES: An primã iam dictũ est. Sunt. n. istę singulares respũ istius uniuersalis. iste triangulus inquantũ triãgulus habet tres primo, & sic de alijs. ¶Ad secundam sicut dicebatur, ꝙ nõ est simile ꝑꝑ duo: qa ad hoc, ꝙ ꝑdicatũ insit indiuiduo

duo ſub ratione communis duæ conditiones requiruntur. Vna ꝙ illud prædicatũ illi communi inſit per ſe, & primo & non per accidens. Alia ꝙ illud prædicatũ non repugnet ſubiecto, ſicut eſt in illa. Hyſocheles inquantũ triãgulus habet tres primo. quia hoc prædicatum nõ repugnat hyſocheli ſub quacũque ratione, ſimpliciter hoc prædicatum ineſt triangulo per ſe primo, & non per accidens. Sed in illa. ſortes inquantum homo eſt ſpecies, eſt defectus in utraque conditione. ſpecies.n.repugnat ſorti ſub quacunq; ratione. ſimiliter homini non ineſt per ſe, ſed per accidẽs. Ideo licet hæc ſit uera, iſte triangulus inquãtum triangulus &c. non tamen hæc eſt uera. ſortes inquantum homo eſt ſpecies. ¶ Ad aliud contra hoc: dicitur, quod eſſe inſinitę velocitatis nõ repugnat motui particulari ſub quacunque ratione, quia licet ſub particulari repugnet, tamen ſub ratione generali motus ſibi non repugnat. Et ad probationem cum dicitur, cui ineſt unum oppoſitorum &c. hoc eſt intelligẽdũ ſub eadem ratione, quia oppoſita debent referri ad idẽ ſed eſſe determinatæ uelocitatis ſub ratione particulari & eſſe indeterminatæ velocitatis ſub ratione generali motus, non accipitur ſub eadem ratione. ideo non opponũtur adinuicem, & ideo non ſequitur motus particularis eſt determinatæ velocitatis. ergo ſibi repugnat eſſe indeterminatæ velocitatis. ¶ Tunc ſic ex parte alia. licet ſorti ſub ratione particulari repugnet eſſe ſpecies tamen ſub ratione generali hominis ſibi non repugnat. ¶ Ad hoc dictum eſt ſupra, ꝙ ſub quacunque ratione ſibi repugnat eſſe ſpecies ſub ratione propria. certum eſt. Similiter ſub ratione hominis: quia homini non ineſt ſpecies niſi per accidens, & etiã ut ſic ſor. extraneatur. ¶ Vel aliter poteſt dici ad illam rationem de motu, ꝙ quilibet motus particularis poteſt conſiderari in ſe, ut eſt quid continuum & ſucceſſiuum. Et ſic non repugnat ſibi uelocitari ſiue tardari uſque ad infinitum. ſecundo modo poteſt conſiderari per comparationem ad determinatum mouens, & mobile, & iſto modo ſibi repugnat uelocitari: quia non velocitatur niſi ſecundum virtutem, & habitudinem mouentis, & mobilis.

Vndę

Vnde eſt dicendum, ꝙ non repugnat motui particulari velocitari in infinitum ſub ratione communis. Et ſic particulari motui ineſt eſſe determinatę velocitatis, & indeterminatæ velocitatis ꝑ habitudinē ad diuerſa, ut prius dictum eſt. ¶ Ad aliam rationem dicendum eſt, ꝙ licet iſocheli inquantum triangulus inſit hoc prædicatum habere tres primo non ſequitur ꝙ non ineſt triangulo. Et ad probationem cum dicitur, ꝙ impoſſibile eſt idem ineſſe duobus. primo, verū eſt ſub propria ratione. veruntn̄ poſſibile eſt idem ineſſe duobus primo dummodo vni ſub ratione alterius. vnde reſpectu primitatis non ſunt duo, quia vbi vnum eſt propter alterum ibi tm̄ unum. Ad aliud ſicut dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc, dicendum, quòd iſocheles, & iſopleuros, ut ſuſcipiunt hoc prædicatum habere tres primo, quodammodo ſunt unum, & quodammodo duo. unū reſpectu primitatis: qa hoc prædicatū ſub hac determinatione primo ſuſcipiunt, ut conueniunt in una ratione trianguli, & quodammodo ſunt duo, quia diuerſa ſubiecta diuerſarū propoſitionū.

¶ Contra hoc quod tu dicis ſi hæc eſſet vera, hyſocheles inquantum triãgulus habet tres primo, tunc demonſtratio uniuerſalis non eſſet potior q̃ eſset particularis: quia per reſponſionem eadē paſſio primo ineſt vniuerſali, & particulari ſiue ſingulari. ¶ Huic dicitur, ꝙ nō obſtante hoc demōſtratio vniuerſalis eſt potior, quia licet eadē paſſio ineſt uniuerſali, & ſingulari tn̄ diuerſa ratione: quia uniuerſali ineſt abſolutè, ſed ſingulari ineſt ſub ratione ſui cōis, & iō uniuerſalis, potior eſt q̃ particularis. ¶ Suſtinēdo aliam partem dr̄, ꝙ hæc eſt falſa, oīs triangulus &c. quia ſua contradictoria eſt vera, & ēt ſua contraria. ¶ Item ſi oīs triangulus haberet tres primo, tunc hr̄e tres primo ineſset cuilibet ſingulari primo, quia hoc ſignificat hæc propoſitio. Sed ſi habere tres inſit huic triangulo primo, ergo non illi primo: qa quod per ſuperabundantiã dicitur uni ſoli conuenit, ponere ergo quòd hæc ſit uera, omnis triangulus &c. eſt ponere impoſſibilia. ¶ Ad primam rationem, ſicut dicebatur, ꝙ hæc eſt immediata, & primo uera oīs triangulus &c. ſed ex hoc non ſequi-

quitur. ꝙ omnis triangulus habet tres primo. illa enim immediatio siue primitas in illa propositione non est ꝓpter hoc ꝙ prædicatum primo inest subiecto sub isto modo: sed ex hoc ꝙ prædicatum primo & immediatè subiecto absolutè concepto inest. vnde hæc est uera: triangulus habet tres primo.

¶ Ad primum contra hoc cũ quæritur. omnis triangulus &c. aut ergo primo: aut non. dicitur, ꝙ non primo: quia alicui alteri inest hoc prædicatum primo habere tres. triangulo enim non disposito. si ergo vniuersali inest hæc passio habere tres primo. & cum inferres. ergo per illam triangulus &c. Potest probari illa: omnis triangulus &c. dicendum, ꝙ non sequitur. ¶ Ad aliud sicut dicebatur, ꝙ hæc triangulus habet tres, est immediata immediatione subiecti, sed non immediatione causæ, sicut dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc dicitur, ꝙ duplex est subiectum, quoddam est subiectum respectu accidentis, & quoddam subiectum propositionis, vnde illa ratio contra hanc responsionem probat, ꝙ hr̃e tres inest alicui subiecto propositionis, ut diffinitioni trianguli prius quam triangulo, & hoc est concedendum. ueruntamen nulli subiecto accidentis inest habere tres prius quàm triangulo. & habere nõ inest diffinitioni trianguli tanquam subiecto accidentis, sed tanquam commune per quod ꝓbatur habere tres de triangulo. ¶ Contra ꝙ hæc sit falsa triangulus habet tres primo: probo: quia propositio indiffinita est falsa; cuius q̃libet singularis est falsa. sed illa est falsa, iste triãgulus habet tres &c. & sic de alijs. Si dices, quòd istæ singulares sunt uerę: tunc hæc uniuersalis erit uera. omnis triangulus habet tres primo: qđ est negatum: cum ergo omnes singulares sint falsæ, hęc indiffinita erit falsa. ¶ Huic dicitur, ꝙ hæc nõ est indiffinita. triangulus habet tres primo: sed est singularis, sicut illa homo est ſpẽs. quia habet triangulus suppositionem simplicem, & ut sic extraneatur cuilibet supposito, & ideo licet singulares sint falsæ: non tamen oportet vniuersalem esse falsam. Contra: hr̃e tres: est prædicatũ reale: ergo non restringit triangulum, ut stet pro intentione, ita ꝙ non pro supposito. ¶ Item hæc põt esse con-

conclusio in demonstratione: ergo prædicatum attribuit subiecto per comparationem ad suppositum. ¶Ité prędicatum distans est. ergo non restringit subiectum ad exceptionem aliquam. ¶Ad primum istorum dr̃, q; hoc prædicatum habere tres est prædicatum reale. veruntñ hoc prædicatũ habere tres dispositũ hac conditione primo ést intẽtionale: quia per se & primo, sunt intentiones secundæ sicut species. ¶Ad aliud, q; triangulus habet tres.&c. potest esse cõclusio in demonstratione, & ideo prædicatum attribuitur subiecto per comparationem ad suppositum. Sed ista triãgulus habet tres primo non est conclusio in aliqua demonstratione: quia hæc est singularis, & de singularib. inquantum huiusmodi non est scientia per Aristot. ¶Ad aliud dicitur, q; illud quod est distans cõtrahere potest ad exceptionem subiectum non sub ea ratione qua est distans: quia distantia non est causa restrictionis. Sed causa restrictionis ad intentionem est, q; prædicatũ est intentionale, & ideo sub ratione generali intentionis potest restringere subiectũ, ut accipiatur pro intẽtione, & eadem ratione subiectũ intentionale restringit prædicatum ad intentionem, ut si dicatur species est homo, quia aliter in conuersione esset variatio suppositionis sic conuersa. homo est spẽs. ergo species est homo &c.

Quæst. XXXV.

QVæritur. Circa primũ errorem an passio inhærens supposito alicuius communis habentis vnicum suppositum insit illi supposito primo, vt an passio lunæ primo insit huic lunæ, quod sic uidetur quãdo aliqua duo aliquam rem significãt & sunt eiusdem ambitus quo ad supposita: qcquid inest vni per se & primo inerit per se & primo alteri, sed luna & hæc luna idem significant, & eiusdem ambitus sunt: quia neutrum alterum excedit. ergo si aliqua passio insit lunæ primo inest primo huic lunæ. ¶ Hinc dicitur, quod licet luna & hæc luna significent eãdem rem & sint eiusdem ambitus, non tamen sequitur quod si uni insit passio, quod alij insit passio. ¶ Ad hoc enim quod aliqua passio insit subiecto primo, oportet, quod subiectum sit vniuersale, & ita passio primo inest lunæ, non tñ primo

inest

ineſt lunę. ¶Contra vniuerſalitas & particularitas non ſe habent in ratione ſuſceptiui, nec in ratione partis ſuſceptiui reſpectu paſſionis. non enim hoc totum aggregatum, luna uniuerſalis ſuſcipit paſſionem, ſed luna tantum. ergo vniuerſalitas non confert ad perſeitatem nec particularitas impedit. ¶Item in ſynonimis quęcũque paſſio ineſt vni primo, & alteri primo. eadem.n. paſſio q̃ ineſt. lapidi primo ineſt petræ: & tamen iſta differunt per diuerſas rationes. ergo diuerſæ rationes non impediũt quin ſi aliqua paſſio inſit lunæ quin inſit huic lunæ cum ſint eiuſdem ambitus ſicut lapis & petra. ¶Item ſequitur: luna ergo hæc luna, & econtra, quia oppoſitum conſequentis nõ ſtat cum antecedente. ergo paſſio primo inhærens uni ineſt alteri primo. ¶Ad oppoſitum eſt Ariſtot. dicens, quòd iſte error eſt quando commune non habet, niſi vnum ſuppoſitum, & creditur, quòd paſſio vniuerſalis & primo inhęrens vniuerſali: primo inſit illi ſuppoſito.

AD QVAESTIONEM dicitur, ꝙ paſſio primo inhęrens communi habenti unicum ſuppoſitum non inhæret illi ſuppoſito primo, huius ratio eſt, quia paſſio conſequitur ſubiectũ primo ſecundum, ꝙ ſubiectum aptũ natum eſt prædicari de pluribus, ſed hæc luna non eſt apta nata prædicari de pluribus. luna tamen licet non habeat niſi unicum ſuppoſitum actu, nec poſſit habere niſi unicum (impeditur.n. ex ordine uniuerſi, quia melius per unum eſt facere q̃ per duo, ſi poſſit fieri per vnum æquè bene) veruntñ luna apta eſt prædicari, & plurificari in multa ſuppoſita. ideo paſſio primo ineſt lunæ, quæ tamen primo non ineſt huic lunæ. ¶Intelligendum tñ eſt, ꝙ ad hoc ꝙ paſſio conſequatur ſubiectum primo: requiritur, ꝙ ſubiectum habeat rationem cauſæ reſpectu paſſionis, tñ non qualitercunq; ſubiectum.n. poteſt eſſe cauſa reſpectu accidentis tripliciter. Vno modo ſubiectum poteſt eſſe cã ſuperflua ſicut iſocheles reſpectu habere tres, iſocheles enim ipſi ſubiecto reſpectu habere tres ſuperaddit differentiam, quæ differentia ſuperfluit in producendo tres. ¶Alio modo ſubiectũ habet rationem cauſæ diminutę reſpectu accñtis.

tis sicut figura respectu habere tres: qa non sequitur. hæc est figura· ergo hēt tres. Tertio modo subiectum habet rationem causæ præcisæ respectu accidentis sicut triãgulus respectu habere tres. triangulus enim addit illud quod est diminutum in figura & pręcidit illud superfluum quod est in isochele respectu huius passionis. habere tres.& ideo haberẽ tres primo consequitur triangulum. & hoc est quod Aristot. dicit diffiniendo passionem. Vniuersale sic dicẽdo quod cum per se & de omni secundum quod ipsum est, hæc cõditio secundum quod ipsum est reperitur in passione respectu subiecti quando subiectum est in ratione causę respectu passionis. secundum quod ipsum est: est secundũ causam præcisam & adæquatam. ¶Aliud intelligendum est quod tripliciter contingit errare in assignando passionem uniuersalem, qui tres modi possunt patere sic artificialiter quia commune cuius est passio aut habet tãtum vnum suppositum aut multa. si tantum vnum: & assignatur illa passio primo inesse illi uni supposito: tũc est primus error. Si commune habeat plura supposita aut ergo ipsum est innominatũ propter ambiguitatem sui. aut nominatũ ꝑꝑ suam certitudinẽ. si sit innominatum & cõcedit passio i lius innominati primo inesse suis īferioribus sic est secundus error. vt si credatur hæc passio, cõmutabiliter proportionari: primo lineis & numeris inesse ꝑꝑ hoc ꝙ cõe istorum cuius est hæc passio est innominatum ꝑꝑ suam ambiguitatem, sic est secũdus error. Si aũt cõe habẽs multa supposita sit nominatũ, tunc est distinguendũ ulterius. quia aut est differentia certa eius ad supposită. & sic nõ est aliqua causa erroris: tunc enim possumus scire quod passio quæ inest cõmuni primo nõ inest supposito primo nec econtra. Si uerò dĩa non sit certa. tũc est tertius error ex hoc ꝙ crediẽ passio quę inest primo inferiori: primo insit superiori uel econtra.

AD PRIMAM rõnẽ dicẽdũ ꝙ licet luna & hęc luna sint ęqualis ambitus. nõ tñ oportet passionem inhęrentẽ primo lunæ inesse primo huic lunæ, quia licet sint ęqualis ambitus materialiter, non tamen sunt æqualis ambitus formaliter: quia formæ lunę non repugnat multiplicari per multa supposita siue

non repugnat lunæ secundū suam formam. Sed huic lunæ repugnat ex sua forma. materialiter tamen sunt eiusdem ambitus: sed hoc est propter impedimentum ordinis vniuersi. Ordo em̃ vniuersi intendit, quod melius est: & melius est facere per unum quam per duo si possit fieri ꝑ vnū. & ideo ꝑꝑ ordinem vniuersi est tantū una luna. ¶ Contra istud. Intelligentia non est apta nata multiplicari ꝑ multa supposita: quia intelligentia est forma immaterialis totaliter: quia nec est materia perficiens, nec est educta de potentia materiæ. ergo saltem in intelligentijs non est error si passio sit assignata supposito primo quæ primo cō uenit cōi. ¶ Hic oportet dicere, ꝙ passio inhærens intelligentiæ si assignetur huic intelligentiæ potest adhuc esse error, quia passio consequitur subiectum secundū ꝙ vniuersale est. & hęc intelligentia non est vniuersalis: ideo huic intelligentiæ commune non inest primo. Et tunc oportet respondere ad rationes contra primam responsionem. ¶ Ad primam dicitur, ꝙ licet uniuersalitas non sit pars conceptus ingrediens susceptiuū passionis: est tñ illud sine quo passio non inest primo subiecto: & ideo pōt conferri ad hoc ꝙ passio primo insit lunæ, & tñ non primo huic lunæ. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ diuersæ rōnes cōcernendi uniuersale & singulare sunt magis intranea, & magis cohærentia cōceptui uniuersali, & singulari q̃ diuersæ rōnes in synonimis. Dixit .n. Arist. ꝙ si aliqđ nomē imponatur ad significandū uniuersale sub rōe ꝓpria, & singulare similiter hoc erit ęq uocè. Et iō licèt passio una possit primo inesse lapidi & petrę. non tamen una passio potest inesse primo uniuersali & singulari. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ sequitur materialiter. Luna ergo hæc luna: qa in re non est luna, nec pōt esse nisi ista. tñ non sequitur formaliter, quia luna in q̃tum est ex forma sua non habet repugnātiā, vt in multis inueniatur. est .n. apta nata ꝓdicari de plurib. iō nō sequitur formaliter. ¶ Ad probationē dicitur, ꝙ oppositū consequentis non stat cum añte quantū est ex materia: tamē quantum est ex forma pt stare: quia quātum est ex forma significatiōis ista pñt simul stare. Luna mouet, & hæc luna nō mouetur, sicut

ista

ista hō currit & sortes non currit· ideo cōsequentia nō est formalis, sed materialis &c.

Quæst. XXXVI.

QVæritur circa secundum errorem an passio possit inesse primo suppositis alicuius cōis habētis plura supposita? Qđ sic, vī prīo gñatio inest huic hoī, & illi & non primo. hoī: quia species non generatur vt hō primo. sed p accidens. per Ari. 7. meta. ergo possibile est accidens inesse suppositis primo communis habētis plura supposita. ¶ Hic dr̄, q generatio non inest primo isti hoi nec illi: nec primo inest alicui speciei. ¶ Contra. quodlibet accidēs inest alicui primo. aut ergo, communi aut singulari. ¶ Hic dicitur: quod licet passio inest alicui communi primo, sed non inest speciei vt homini: sed inest huic communi quod est compositum ex contrarijs: quia illud primo est generabile & corruptibile. ¶ Contra actus. & operationes sunt primo circa singularia per Aristotel. primo meta. generatio est operatio: ergo, est circa singularia, & non circa commune. ¶ Item si generatio sit primo circa hoc commune compositum ex contrarijs. ergo primo inest speciei quod est negatum. probo consequentiam: quia cōpositum ex contrarijs prædicatur de pluribus in numero &c. ergo est species. ergo si primo inest composito ex contrarijs primo inest speciei. ¶ Item quæro an compositum tale sit substantia vel accidens aut aggregatum. nō substantia cum nō sit genus generalissimū: nec dr̄ia: est species, ergo si compositum ex contrarijs primo generatur: species primo generatur. ¶ Item si sit accidens: tunc accidens primo generatur: quod est contra Aristo. Ad accidens enim est alteratio & non generatio propriè. Si sit aggregatum: hoc non potest esse: quia ens per accidens non generatur per Aristotel. 7. physicorum illud enim per se generatur; quod est per se ens: sed accidens non est per se ens: ergo videtur, quòd generatio primo insit singulari. ¶ Propterea dicitur aliter ad rationem: quòd generatio non inest primo communi: nec naturæ, vt est in hoc primo, inquantum hoc distinguitur ab illo: sed inest

naturæ, quæ est in hoc,& in illo.¶Contra.generatio aut inest communi primo, aut singulari: quia inter cõe & singulare non est medium. si ergo gñatio non insit cõi primo vt hmõi .ergo primo inest singulari. Sed singulare secũdũ ꝙ tale est numero diuersũ ab altero. ergo &c. ¶Item generatio inest huic homini & illi. sed nõ potest inesse huic primo: quia tunc non inesset illi: quia iste non est ille: quia quod per super abundantiam dicitur vni soli conuenit. ergo gñatio inest alicui primo reperto in hoc & in illo quod est negatum. ¶Item ad principale. differentia est inter accidés proprium & accidens cõe ꝑ Prophyrium: quia accidens proprium primo inest spéi. accidés verò cõe primo inest indiuiduo. sed oẽ acidens inhærés subiecto cui primo inest habet cãm in subiecto: quia aliter nõ magis inesset vni subiecto q̃ alteri.ergo albedo in subiecto cui primo inest habet causam necessariam:ergo est eius passio põt ergo passio inesse plurib. primo alicuius spéi habétis plura supposita. ¶Item quæro aut passio inest plurib. suppositis primo aut cõi prio. si plurib. suppositis: habeo propositum. si cõi primo.q̃ro de illo cõi.illud inest pluribus suppositis. aut ergo inest illis: primo:aut per aliqđ aliud cõe si ꝑ aliquod aliud cõe esset processus in infinitum. Si pluribus suppositis insit primo: eadem ratione standum fuit in primo. Passio ergo vniuersalis põt inesse pluribus suppositis primo. ¶ Hic dr̃, ꝙ passio inest pluribus suppositis non primo, sed per aliud cõe,vt per spém, vt risibile inest sorti: primo tñ homini. Sed spés inest pluribus illis suppositis primo. Similiter genus inest pluribus speciebus. primo: quia ibi est status & non est ratio eadem quare stat⁹ non fuit in primo. ¶ Contra illud per eandem naturã consequitur spés sua supposita propria, & etiam passio illa eadẽ. si ergo species primo insit diuersis suppositis, passio primo põt inesse eidem: quia per eandem causam. ¶ Ad oppositum est Arist.dicit enim ꝙ secundus error est qñ aliquod cõe est innominatum habens multa supposita & créditur, ꝙ illa passio primo insit illis suppositis.

AD QVAESTIONEM dr̃, ꝙ passio põt nõ inesse indiuiduis primo. huius ratio est, quia

quia passio consequitur naturam speciei scd̃m se: quia a natura speciei secundum se egreditur illa. Sed naturæ speciei accidit multiplicari per multa eius diuersa indiuidua. indiuidua.n. p q̃titatem multiplicantur & alias conditiones materiales sed naturę speciei accidunt conditiones materiales: iõ multitudo indiuiduorum accidit naturæ speciei. passio ergo consequens naturam spẽi per accidens consequit multa primo indiuidua: qa naturam spẽi primo conseq tur cui accidit multitudo, & ideo suppositis non inest primo. ¶Intelligendum tamen est ꝙ aliter consequitur passio plura supposita. species, & genus suas species, uel species sua supposita. passio. n. non consequitur sua supposita. sed primo naturam speciei tanq̃ causata a spẽ. Sed genus non consequitur suas species tanquam causatum a speciebus, sed tanq̃ specierum causa: qa ex genere & dr̃ia causatur & fit spẽs. iõ genus põt per eundem modum consequi diuersas spẽs: quia secundum illud quod est causa diuersarum specierum. Passio tamen non seq̃tur primo plura indiuidua, qa ab indiuiduis non causat ut plura sunt: sed a natura speciei (quæ in indiuiduis multiplicatur) primo causatur passio, & ideo non sequitur indiuidua nisi p accñs.

AD RATIONES. Ad primã dicitur, sicut ultimo dicebatur, ꝙ generatio nõ cõsequitur primo uniuersale abstractum a singularibus, quia per Aris. generationes & operationes sunt circa singularia. sed generatio primo consequitur singulare: consequitur enim naturam in hoc & in illo. Sed consequi naturam in hoc pt esse dupliciter. Vno mõ ꝙ cõsequatur naturã in hoc in quãtum hoc est, & isto mõ generatio non consequitur naturam in hoc: quia si consequeretur naturam in hoc inquãtum hoc: non consequeretur naturam in illo: quia illud non est hoc. ergo generatio non consequitur naturam in hoc inquantum hoc: ita ꝙ hæcceitas sit causa positiua. Alio mõ dicitur consequi naturã in hoc: ita ꝙ hæcceitas sit cã sine qua non: & nõ cã positiua. & isto modo generatio primo consequitur naturam in hoc. hoc est consequitur naturam quæ non est sine hoc, & similiter consequitur naturam in illo. ita quòd non sine illo, & utran-

que primo. Unde per Arist. gen⁹ primo pōt inesse diuersis speciebus ita generatio primo pōt inesse diuersis indiuiduis non tñ inquantum distincta sūt hypostaticè: sed pro eo ꝙ gñatio cōsequitur primo naturā quæ est in hoc & quæ est in illo, & ita generatio quodammō est uniuersalis non simpliciter: quia nō vt est uniuersale abstractū: quia vniuersale abstractum sic non concipitur inquantū hoc positiuè, nec sub hoc: sed ita ꝙ hæcceitas sit causa sine qua nō. sed naturę tñ inest primo gñatio contingenter non inquantum hoc nec inquantum illud: ideo scdm quid est vniuersalis non tñ contingit sine hęccitate, & iō singularis est simpliciter. Exēplū cōueniens ad hoc est de visu p Ari. in fine scdi huius. Sensus quodāmodo est vniuersalis, vt visus respū coloris, non simpliciter, ut certum est: quia sic sensus esset intellectus: sed est uniuersalis eo modo quo dictum est. ¶ Tu dices, ergo est ponere medium inter vniuersale & singulare. ¶ Dicitur ꝙ non seqtur. Sed tm̃, ꝙ sit ponere mediū īter uniuersale & singulare scdm qd concipitur inq̄tum hoc, sed inter simpliciter uniuersale, & simpliciter singulare: ñ est mediū. natura. n. quæ in hoc primò gñatur: nō ē simpliciter uniuersalis: sed est simpliciter singularis. est tñ uniuersalis scdm quid. quia non concipitur inquantum hoc positiue. ¶ Ad rationes cōtra hoc Ad primam iam patet, ꝙ generatio non est alicuius primo cōis, sed est singularis: sed non quocunque modo est ipsum singulare, sed sicut dictum est. Ad aliud dicitur, ꝙ generatio non est huius inquantum hoc: nec illius inquantum illud. sed est cuiusdam naturæ in hoc & in illo. & ideo quodammodo est ipsius uniuersalis, sed non simpliciter uniuersalis: sed est cuiusdam naturæ q̄ non est sine hoc: natura. n. spēi non generatur sine qualitate & quantitate: non tamen generatur, ut quanta ē, nec qualis. ita ꝙ dicat cām positiuam. ¶ Ad aliud principale dicitur, ꝙ licet accidēs cōe consequatur indiuiduum primo. non tamen est ꝓpria passio eius. ¶ Ad ꝓbationem cōtra dr̃, ꝙ hēt cā m in subiecto ratione cuius magis inest uni, q̄ alteri. Sed illa causa non est intrinseca naturę speciei. sed ex aliquo addito naturę speciei, ut ex complexione, vel alijs

con-

conditionibus materialibus quæ primo consequuntur in diuiduum. & ideo accidens commune non est passio.

¶ Ad aliud sicut dicebatur.

¶ Ad rationem contra hoc dicitur, quòd natura speciei inest pluribus indiuiduis secundum se. passio non inest indiuiduis secundum se, sed secundum naturam speciei, & ideo nego hanc consequêtiam, species & passio insunt suppositis per eandem formam: ergo æquè primo, quia forma per quam species inest indiuiduis est intrinseca speciei. Sed forma per quam passio inest suppositis non est intrinseca passioni, sed additur sibi, sicut natura speciei nô est intrinseca passioni, sed est res sibi addita, quia res alterius generis.

Quæst. XXXVII.

QVæritur an cognoscês vnumquenque triangulũ cognoscat triangulum simpliciter? Quod sic uidetur cognoscens conclusionem in demonstratione cognoscit simpliciter: sed cognoscens vnumquenque triangulum cognoscit conclusionem in demonstratione. ergo cognoscens vnũquenque triãgulum cognoscit simpliciter. probo minorem. Conclusio in demonstratione est illa in qua prę dicatur passio uniuersalis de subiecto, sicut est in proposito. ¶ Huic dicitur, quòd minor est falsa, sed hæc est conclusio in demonstratione. Omnis triangulus habet tres &c. omnis enim distribuit pro suppositis inquantũ participant naturam communis. Sed unusquisque distribuit pro suppositis, ut numerata sunt, sed numeratio accidit, ut unum est distinctum contra alterum naturæ speciei de qua per se scitur passio, & ideo qui cognoscit unumquenque triangulum non cognoscit nisi secũdum accidens, & ideo hæc non est conclusio in demonstratione. Sed illa est conclusio, omnis triangulus &c. quia de suppositis inquantum includunt naturam speciei scitur passio. ¶ Contra illud, hoc signum omnis distribuit terminum in sua supposita, Similiter hoc signum unumquodque, & nihil innouat circa terminum cum sint dictiones officiabiles. ergo eodem modo est una côclusio in demôstratione sicut alia. ¶ Item si unusquisque distribuat prædicatum pro sup-

positis,vt numerata sunt, & distincta: tunc hæc esset plures vnusquisque triangulus &c. quia tunc primo plurib. attribuitur prædicatum. ¶Item Arist.dicit.Scire autem opinamur vnumquodque, non distribuit pro suppositis,vt numerata sunt, & distincta: quia vt sic res nõ scitur,& tunc litera Aristot. esset falsa.¶Item si sic, tunc hic esset petitio principij. vnusquisque homo currit: ergo iste homo currit: quia in antecedente fit distributio pro illo sub propria ratione, & eodem modo accipitur in consequente. Item contra illud dictum, ostẽdo ꝙ omnis non distribuit pro suppositis, vt conueniunt in natura specie,quia si sic hęc esset vera, omnis homo est species.Item hæc esset falsa omnis homo est albus: quia sensus esset. omnis homo in quantum homo est albus. sed hoc est falsum. ergo &c. quia differentia est inter accidens proprium in hoc, ꝙ accidens proprium primo inest speciei, commune primo inest indiuiduo. ¶ Item hæc esset falsa, omnis homo est indiuiduum, cum tamen quęlibet singularis sit uera. ¶Item ad principale, qui cognoscit omnem triangulum cognoscit simpliciter ꝑ Aristot. sed qui cognoscit vnumquenque triangulum,cognoscit omnem triangulum. ergo &c. Huic dicitur, ꝙ minor est falsa. ¶ Contra.sequitur tu cognoscis vnumquenque triangulum. ergo omnem: quia oppositum consequentis infert oppositum antecedentis.Sequitur enim. non cognoscis omnẽ triangulum. ergo aliquem triangulum non cognoscis, & hoc est oppositum antecedentis. ¶ Ad oppositum est Arist.dicens,ꝙ si aliquis mõstret vnumquenque triangulum monstratione vna, aut altera, quòd duos rectos habet, non cognoscit triangulum, ꝙ duos rectos habet nisi sophistico modo.

AD QVAESTIONEM dr̃, ꝙ qui cognoscit vnumquenque triangulum, nõ cognoscit triangulum simpliciter,sed sophistico modo, sicut Arist. & huius ratio est, quia quodlibet inferius addit aliquid supra superius quod extraneatur superiori: ut species super genus addit differentiam quæ generi extraneatur.Similiter indiuiduum supra speciem addit cõditiones materiales q̃ naturæ spẽi extraneant, qa indiuidua multiplicantur ꝑ

istas

istas conditiones materiales: qa multiplicatio est ex parte materiæ. Sed multiplicatio accidit naturę speciei: ergo conditiones materiales naturæ speciei accidunt. ¶ Aliud intelligendum est, quòd hoc signum omnis: distribuit terminum in suppositis: secundum q suppositа includunt naturam speciei: & hoc signum, vnusquisque, distribuit pro suppositis inquantum includunt aliquid extraneum naturæ speciei. Ex hoc arguo. passio per se scitur de natura speciei. sed vnusquisque distribuit pro suppositis. non ut includunt naturã speciei. ergo de vnoquoque triangulo non scitur hæc passio habere tres per se, sed per accidens & sophistico modo: quia vnusquisque distribuit pro suppositis, ut addunt conditiones materiales: quæ naturæ speciei extraneantur. ¶ Propter rationes intelligẽdum est, q duplex est abstractio. vna est a materia & suppositis: sicut homo abstrahitur ab illo homine, & ab isto & a materia, ut ab homine albo, & ab homine nigro. Vnde album & nigrum prius sequuntur subiectum in ratione cõditionum materialiũ. Alia est abstractio a suppositis: sed non a materia: sicut* homo albus abstrahitur a suppositis: ut ab illo homine & ab isto. sed non a materia: quia album consequitur passiones materiales subiecti. Duplici isti abstractioni correspondet duplex signum distributiuum, quia termino communi abstracto a suppositis & a materia correspondet hoc signũ omnis, quia hoc signum omnis distribuit terminum in supposita quæ sunt hoc aliquid: & hoc est ut includunt naturã speciei. Sed hoc signũ vnusquisque, correspondet termino communi abstracto a suppositis, sed nõ a materia, quia distribuit pro ipsis, ut sunt* silonon, & nõ hoc aliquid. ¶ Ideo intelligendum, quod licet hoc signum vnusqusque: distribuat pro suppositis ut materiata sunt per conditiones materiales: veruntamen sub aliqua communitate sub qua distribuit omnis. quia omnis distribuit pro suppositis ut conueniunt in natura speciei. Sed unusquisque, ut naturæ speciei extraneantur. Sed tamen ut conueniunt in aliquo alio communi materiali abstracto solum a suppositis & non a materia, & sic ponitur quòd

*Synolon.

quælibet propoſitio uniuerſalis eſt una ubi ponitur hoc ſignum omnis . & ubi hoc ſignum unuſqſque. Ex iſtis ſequens eſt qđ hoc ſignum oīs:ſolũ addẽdum eſt ſubto ꝓpoſitionũ in quibus. prædicata eſſentialiter inſunt ſubiecto:ut oīs hō eſt aīal.Sed hoc ſignũ unuſqſque: addendum eſt in prædicationibus accidentalibus ut unuſquiſque homo eſt albus. Et ratio huius eſt:quia prædicata eſſentialia primo inſunt naturæ ſpeciei & non indiuiduis. & prædicata accidentalia primo inſũt indiuiduis & non inquantum includũt naturam ſpeciei : & hoc loquendo de accidentib.cōib. AD PRIMAM rationem dr̃,ſicut dicebatur. ¶ Ad primum contra · patet in poſitione ꝙ hoc ſignũ unuſquiſque non diſtribuit pro ſuppoſitis ut includunt naturam ſpẽi: & iõ non põt hęc : vnuſquiſque triangulus &c. eſſe concluſio in demonſtratione unde nõ ſufficit quod ſubiectum accipiatur reſpectu paſſionis ſub quocũque modo ad hoc qđ fiat concluſio demonſtrationis. Sed ſi debeat accipi ſub ſigno uniuerſali ſub hoc ſigno omnis accipitur. ¶ Ad aliud dicitur quod Ariſto. extendit hoc ſignum unumquodque ad hoc ſignum omnis. unde utitur eo pro hoc ſigno omnis. ¶ Vnde ſciendum eſt quod licet omnis debeat diſtribuere ſubiectum in comparatione ad prædicatum eſſentiale . Similiter hoc ſignum unuſquiſque in comparatione ad prædicatum accidentale.quandoque tamen abutitur econtra.¶Ad aliud . quod non eſt petitio principij : licet unuſquiſque diſtribuat pro ſuppoſitis ſub cõditionibus materialibus : quia non diſtribuit pro illis abſolute & ſub proprijs rationibus: ſed ut conueniunt in aliquo cõmuni abſtracto a ſuppoſitis licet non a materia. Ideo hic non eſt petitio:omnis homo eſt albus. ergo iſte: quia non proceditur ab eodem ſuppoſito propoſitionis ſub propria ratione accepto : ad illud idem . ¶ Ad aliud de unitate propoſitionis dicitur per idem: quod non fit diſtributio pro ſuppoſitis complete ſub rationibus proprijs per hoc ſignũ unuſquiſque. ſed ut conueniunt in aliquo communi eo modo quo eſt dictũ.¶Ad aliud dicitur quod nõ ſequitur hanc eſſe veram : omnis homo eſt ſpecies : quia ſpecies per accidens prædicatur

tur de homine & non per se: ideo species non conuenit suppositis hominis in quantum includunt naturam hominis: & ideo hæc est uera: sed quia hr̄e tres per se prædicatur de triangulo: iō hæc est uera: oīs triãgulus habet tres &c. prædicatum. n. inest suppositis ut includũt naturam trianguli ¶ Ad aliud quod illæ rationes ꝓbant q̀ hæc non sit primo vera siue per se: omnis hō est albus: quia potest esse uera per accidens: uel potest dici quod non sequitur illas esse impossibiles quia abutitur hoc signo omnis, & tales cōcedimus. ¶ Ad aliud ꝑ idē. ¶ Ad aliud sic ut dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc, quod hæc consequentia non ualet. tu cognoscis unumquenque triangulum, ergo omnem. similiter nec ex opposito sequitur oppositum, non cognoscis omnem. ergo aliquem non cognoscis. Vel non oīs triangulus ergo aliquis triangulus non: quia hæc. aliquis triangulus non habet tres. opponitur huic. unusquisque triangulus &c. ¶ Circa quod sciendum est quod hoc signum aliquis: æquiuoce sumitur secundū quod hæc aliquis triangulus non habet tres: contradicit huic. omnis triangulus habet tres: & huic: vnusquisque triangulus &c. quia aliquis particulat ad oppositum dupliciter. Vno modo ad suppositum quod est hoc aliquid: isto modo hæc aliquis triangulus non &c. contradicit huic: omnis triangulus &c. Alio modo particulat ad suppositum quod est simul totũ: quod Aristoteles uocat * silonō. isto modo contradicit huic quod est unusquisque &c. ¶ Tunc ad formam dicitur quod hæc: aliquis triangulus non habet &c. ut contradicit huic: unusquisque triangulus &c. non sequitur ad hanc nō omnis triangulus &c.

*Syncelon.

Quæst. XXXVIII.

Queritur an signum uniuersale distribuat terminum sub propria ratione suppositorum aut sub ratione termini communis? quod sub ratione propria suppositorum: uidetur per Arist. q cognouit unumquemque triangulum non cognouit simpliciter: sed secundum accidens. sed si hoc signum unusquisque distribueret pro suppositis sub rōne cōis: tunc cognoscēs unū quēque triangulum cognosceet simpliciter: quia tunc triangulus cognoscitur hr̄e

tres

tres simpliciter. qñ hñ tres cognoscit de suppositis triã guli inquantum conueniunt ĩ natura triãguli: ergo signũ distribuit terminum sub ꝓpria ratione suppositorum. ¶ Item scia passionis de subiecto dr̃ scia simpliciter. Sed scia simpliciter est quã do hr̃ scia sub propria ratione: hoc signum ergo oĩs distribuit terminum sub propria ratione & nõ in uniuersali est quia scire in vniuersali est scire secundum quid cũ ergo hñ tres simpliciter sciatur de triangulo oĩ. ergo scitur de triangulo sub propria ratione. hoc signum ergo oĩs distribuit pro suppositis sub propria ratione suppositorum. ¶ Item signum reducit terminum ad actũ ꝑ eis quæ fuerunt in termino potentialiter. Sed supposita sub propria ratione fuerunt potentialiter in termino cõi: ergo signum distribuit terminum pro suppositis sub proprijs rationibus. ¶ Item quod actualiter sequitur ad alterum: actualiter in illo includitur: sed singulare actualiter sequitur ad uniuersale. sequitur .n. omnis homo currit. ergo iste: ergo singulare actualiter ponitur in vniuersali: signum ergo uniuersale distribuit terminũ in supposita sub propria ratione. ꝓbo maiorem. si. n. aliquid actualiter sit homo: & tñ nõ actualiter includitur sed potẽtialiter ergo posito uno põt alterum non poni. & per consequẽs ad unum non sequit alterũ. si ergo nõ actualiter includitur, non actualiter sequitur: ergo ex opposito: si actualiter sequitur: actualiter includitur. ¶ Ad oppositum si fuerit distributio pro suppositis sub ꝓpria ratiõe suppositorũ. propositio vniuersalis eẽt plures. qa actualiter & sub propria ratione ꝑdicatũ pluribus. attribuit. ¶ Dicit ꝙ ex hoc non sequitur quod sint plures: quia vox est vna. ¶ Contra. vnitas & pluralitas per se respiciunt intellectum. si ergo in propositione vniuersali sunt plures intellectus ꝓprij & sub ꝓpria ratione: ꝓpõ erit plures. Si tu dicis ꝙ licet pluralitas & unitas habeant per se referri ad intellectũ tamen uox est illud sine quo non est pluralitas siue unitas. Vox enim una est illud sine quo propositio non est vna: & sine pluribus uocibus non est propositio plures. ¶ Contra Aristo. loquens de pluralitate propositionum in voce: non distinguit

stinguit inter multitudinẽ & pluralitatem vocum. Cũ ergo hæc vniuersalis propositio sit multiplex, sicut oportet concedere, si fiat distributio ꝓ suppositis sub propria ratione suppositorum vt accipitur sub unitate vocis. ergo quælibet propositio uniuersalis esset plures pluralitate in voce. ergo oportet concedere, quod quælibet propositio sit multiplex siue plures, vel oportet concedere quod non fiat distributio pro suppositis sub propria ratione suppositorum. ¶Itẽ si sic, tunc cognito principio demonstrationis cognoscitur conclusio in actu, & sub propria ratione, quod est cõtra Aris. in huius primi principio, antequam aliquid sit inducere: consequentia patet, quia in cõclusione scitur prædicatum de subiecto sub propria ratione, si ergo in principio demonstrationis fiat distributio pro suppositis sub propria ratione, tunc eodem modo scitur conclusio in principio suo & in se, quia vtrobique sub propria ratione: ¶Item si fiat distributio sub propria ratione suppositorum, tũc enthymema erit syllogismus vel non erit consequentia, quorum vtrunque est inconueniens. ergo & antecedens. probatio consequentiæ ex vniuersali infertur sua singularis. quæro ergo aut est consequentia aut non, si sic & in vniuersali sit distributio pro singulari sub propria ratione, ergo singulare sequitur ex uniuersali ex eo, quod hæc sunt: sequitur ergo syllogistice. ergo si fiat distributio pro suppositis sub propria ratione, tunc aut non erit consequentia. aut si sit talis consequentia erit syllogism⁹, & ita enthymema erit syllogismus.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod signum uniuersale distribuit terminum non sub propria ratione suppositorum, sed sub ratione termini communis. huius ratio est prius tacta, quia si fieret distributio pro suppositis sub ꝓpria ratione, quælibet propositio vniuersalis esset plures, & ꝑ consequẽs non syllogismus, & tunc periret syllogismus, & etiam contradictio in vniuersalibus, quod est inconueniens. ¶Intelligendum tamen est ꝓp rõnes, ꝙ illa tria se hẽt secundum ordinem. Prius .n. est potentia illius singularis in termino cõi non distributo. Scd̃o est actus singularis in termino cõi distributo.

to. Iste actus tamen incompletus est. Tertio est actus singularis proprius secundũ q̃ sub propria ratione accipitur. potentia primo est pura potentia actus proprius singularis est purus actus. Sed singulare in communi distributo est incompletus, & est actus & potentia respectu diuersorum. est, n. actus respectu potẽtiæ singularis in termino non distributo, & per distributionẽ reducitur ad actum, & iste actus est simpliciter potentia respectu actus proprij sub propria ratione. Sicut patet si dicitur omnis homo currit, non importatur illa sortes currit p̃ hanc nisi in potẽtia & virtute, sed in illa, sortes currit: sortes accipitur sub propria ratione.

AD PRIMAM rationem dr̃. quod cognoscens vnumquẽque triangulum habere tres, non cognoscit triangulũ simpliciter, & huius causa non est sicut ratio prætendit pp̃ hoc q̃ in illa, vnusquisq; triangulus &c. distribuitur triangulus in suppositis præcisè sub propria ratione suppositorum. Sed causa prius dicta est: ideo non cognoscens vnũquenque triangulum &c. cognoscit ipsum secundum accidens, quia hoc signũ vnusquisq;: distribuit terminum in supposita, ut conueniunt in aliquo communi nõ in communi quod est natura speciei quod abstrahitur a suppositis & a cõditionibus materialib. sed vt conueniunt in aliquo cõmuni materiali abstracto à suppositis, sed nõ a materia sicut patet in præcedẽti quæstione. Et quia istæ conditiones materiales extraneãtur naturæ speciei: ideo cognoscens vnumquemque triangulum cognoscit triãgulum sophistico modo & secundũ accidens. ¶ Ad aliud dr̃, q̃d passio scitur de subiecto sub propria ratione sicut ratio concludit. Sed non sequitur passio scitur sub propria ratione de subiecto, ergo scitur de subiecto sub propria ratione suppositorum, sed scitur sub propria ratione subiecti, & sic scire passionẽ de suppositis non est scire in uniuersali quod Arist. vocat secundum quid quia de singularibus secundũ quod singularia sunt, non potest aliquid sciri nisi secundum accidens, & ideo de his nõ scitur passio ut includunt naturam speciei. ¶ Ad aliud q̃d signum reducit terminum ad actum pro suppositis ad quæ sũt in potentia, sed non

ad actum completum, quia sic esset plures sed ad actum incompletum sub quo actu incompleto stat potétia ad singulare sub propria ratione,& ideo signum non distribuit terminum pro suppositis sub propria ratione ut dictum est in positione. ¶ Ad aliud, quod hęc consequentia non valet, singulare actu sequitur ad uniuersale. igitur in vniuersali in actu includitur, loquendo de actu completo singularis, loquendo tamen de actu incompleto in ipso includitur, ratio interemptionis consequentiæ est, quia consequētia enthymematica non sequitur gratia significationis, tunc.n.esset consequentia syllogistica, quia sequitur conclusio eo q hęc sunt. Sed ista tenet gratia rei,& licet singulare sequatur actu ad vniuersale, quia tamen non ratione significationis cōpletæ, sed ratione rei, ideo nō oportet quod actu completo ponatur singulare & in significatione vniuersalis, sed incomplete & in uirtute. ¶ Et ad probationem consequentię dicitur quod oppositum nō sequitur, quia stat simul qđ actu sequatur, & actu non completo ponatur, sed potē tia & uirtute si illa potentia non est ad opposita, & ideo ratione rei semper ad uniuersalem sequitur singulare enthymematicè.

Quæst. XXXIX.

Quæritur an sequatur: hoc inest per se, igitur de necessitate, quā consequentiam facit Arist. quod non videtur. Superficies per se est alba,& tamen non sequitur igitur de necessitate est alba, quia consequens est falsum & antecedens verum, antecedens patet, quia superficies est alba: aut igitur per additum. Si per se habetur propositū. Si per additum, adhuc illud additum denominat superficiem, quæro tunc aut igitur per se aut per additum. Si p additum processus erit in infinitum. Si per se eadem ratione standū fuit in primo. ¶ Item hoc falsum contingens per se est falsum, quia prædicatum cadit in diffinitione subiecti, & tamen non est de necessitate falsum, igitur &c. probatio consequē tis. Si hoc falsum contingēs de necessitate est falsum, igitur de necessitate est non uerum. igitur de necessitate non est verum. a termino infinito ad negatū & ulterius, igitur non potest esse uerū: qa ista ęqualent, & vlterius sequi-

sequitur. igitur est impossibile. igit a primo si hoc falsum contingens de necessitate est falsū. igitur hoc falsum contingens est impossibile. consequēs falsum. igitur antecedens. ¶ Item hæc est ꝑ se sortes est mortalis siue corruptibilis: non tamen est necessaria. igitur non sequitur hoc inest per se. igit hoc de necessitate īest. ¶ Hic dicitur, quod sequitur sortes est mortalis. igitur de necessitate est mortalis: & consequens uerum est sicut antecedens. ¶ Contra si sortes de necessitate est mortalis siue corruptibilis: sortes non potest esse non mortalis. & si sic nunquam morietur. consequens est falsum. igitur & antecedens. Secunda consequentia patet: quia ex opposito sequitur oppositum: quia si sortes sit mortuus, sortes potest non esse mortalis: qa quando est mortuus non est mortalis. & sequitur non est mortalis: igitur non de necessitate non est mortalis. igit potest non esse &c. ¶ tem ista. sortes de necessitate est mortalis ponit opposita. igitur non est vera sed impossibilis antecedēs patet. quia necessarium ponit non posse non esse. & mortale ponit posse nō esse: & ista opponunt. ¶ Item sequitur: sortes de necessitate est mortalis, igitur de necessitate est. consequens est falsum. ergo & antecedens. cōsequentia patet: quia accidēs reale alicui inesse subiectum prę supponit esse, mortale est accidens reale. ¶ Ad primam illarum rationum dicitur, quod hęc, sortes de necessitate est mortalis: non ponit opposita: quia hæc est necessitas diminuta. necessitas enim respectu mori est necessitas diminuta & ideo illa necessitas non ponit nō posse nō esse. ¶ Cōtra illud. siue illud sit uerum vel nō, nihil ad rationem: quia concessa est hæc consequentia. sortes per se est mortalis. igitur de necessitate est mortalis. & Aristo. intelligit illam ꝓpositionem quæ per se insunt de necessitate insunt, de necessitate absoluta. cum igitur hæc sit per se, sortes est mortalis [vt concessum est] igitur hæc erit necessaria per se absolutè. ¶ Item, quod hic nō sit necessitas diminuta videtur. qa modus necessitatis est modus compositionis & non extremi: igitur nō est immediata dispositio extremi: nec econtra. igitur ab extremo non diminuitur nec econtra: qa

enim

enim mortuum non est determinatio immediata hominis, sicut dicendo homo est mortuus: mortuum tamē diminuit ab homine. sequitur igitur, q̧ si hic sit necessitas absoluta. igitur de necessitate est mortalis sicut in aliis. ¶Itē si ,ppō diceretur necessaria diminute pp extremū additū: tunc hæc esset necessaria sortes de necessitate currit: quia qñ currit de necessitate currit: uel saltē hæc est uera: sortes de necessitate est: quia sicut mortale hoīem consequitur necessario dum existit, ita esse consequitur, hoīem necessario dū existit. Videtur igitur q̧ hæc non sit necessaria necessitate diminuta: sorte ē mortalis. ¶Item qđ hæc sit impossibilis vr: qa ponit opposita, qa necessitas in hoc a contingētia distinguit, q̧ ,ppō cōtingens est, q̄ cū sit uera pōt tñ esse falsa. igiť si ,ppō sit necessaria est sp vera ita qđ ,p nullo instanti, vel tpe pt eē falsa. igiť si sortes de necessitate est mortalis: sortes semper est mortalis, & non potest non esse mortalis. Sed si sit mortalis pōt non esse: igitur adhuc ponūtur opposita. ¶Aliter dicit ad rationē q̧ hæc: sortes est mortalis: nec est per se nec necessaria. & instātia est uana. ¶Contra. q̧ sit per se pt probari tripliciter: quia qđ per se inest superiori per se inest inferiori (licet non primo) mortale per se & primo inest superiori, ut animali: igitur inest inferiori per se ut sorti. minor patet, quia mortale est quoddam accidens inhærens huic & illi. Sed non huic primo nec illi primo: quia si huic primo non inesset illi, eadē ratione si inesset illi primo non inesset huic primo. igiť primo inest alicui communi reperto in illo & in hoc. hoc non potest eē nisi animal. igitur animali primo inest mortale. ¶Itē Ari. in 10. metaphysicæ dicit quod corruptibile, & incorruptibile sunt dr̄iæ scđm substantiā. igitur eadē rōne mortale & immortale essent differentiæ scđm substantiam. Sed dr̄iæ substantiales per se prædicantur de speciebus & de contentis q̄bus insunt. igitur mortale p̧ se prædicatur de sorte.

¶ Item illa propositio est per se quando in subiecto est causa prædicati. Sed sortes habet causam intrinsecam respectu mortalis. igitur &c. minor patet: quia in sorte est materia & materia est principium quo

res potest esse & non esse. ¶Item ꝓpō est necessaria qn̄ prædicatum cōsequitur conceptum subiecti necessario, accipio tunc sortem, vt est simul totum, ut concipitur cū conditionibus materialib. Sed ista sunt causa corruptibilitatis: quia ut prius habitum est materia est qua res potest esse & non esse. igitur hæc est necessaria: sortes est materialis siue corruptibilis, quia vt sortes concipitur cum causa corruptionis.

¶Item ostendo, quod hęc sit necessaria, quia sequitur, si sortes de necessitate est mortalis. igitur sortes de necessitate est immortalis consequēs est necessarium. igitur antecedens. consequētia patet: qa conditionalis præsupponit suum antecedens, & qđ ꝑsupponitur ponitur. igiť per hanc conditionalem ponitur suum antecedens. & ꝙ ponitur sequitur, sequitur igitur qđ consequentia sit bona. ꝓbatio antecedentis. Vna .n. condōnalis accipitur loco antecedētis, q̄ vera est. seqtur .n. sortes de necessitate est mortalis: igitur non potest nō esse mortalis. & ulterius, igitur sp̄ est mortalis. & ulterius: igitur nunq̄ erit mortuus, igitur de necessitate est immortalis. igiť a primo, si sortes de necessitate est mortalis: de necessitate est immortalis. ¶ Item hæc est simpliciter ꝑ se ut prius probatum est. igitur necessaria. ¶Itē hęc est per se: oīs hō est aīal: & tamen non est necessaria. antecedēs patet quia ꝑdicatū cadit in intellectu subiecti. minor patet, qa ex illa oīs hō est animal, sequitur illa: sortes est animal consequens est contingens. igitur & antecedens, qa ex necessario non sequitur contingens, quòd hæc sit contingens sort. est animal: patet, qa sortes potest esse & non esse, ut est suppositū animalis, quia sub ratione singularis est suppositum: & sub illa ratione potest esse, & non esse. igitur sub rōne suppositi pōt esse & non esse. igitur potest non habere rōnem suppositi respectu animalis & ꝑ consequens hæc erit contingens. sortes est animal: quia aliquando sortes est suppositum animalis & aliquando non. ¶ Hic dr̄ quod duplex est singulare: singulare, qđ ē hoc aliquid: & singulare qđ est synolon. singulare primo modo non est corruptibile. aliud singulare est corruptibile. Primo modo sortes est suppositum animalis. secundo modo non. ¶ Contra

tra quandocunq; aliqua duo sunt coniuncta in re necessario corrupto uno necessarium est aliud corrũpi. Sed hoc aliquid & simul totum in re sunt necessario coniuncta, quia non est ponere naturam speciei existere sicut ponit Plato p̃ter singularia. igitur corrupto synolon necessario corrumpitur hoc aliquid[licet p accidẽs] & tunc vlterius sub rõne qua hoc aliqd est suppositum. igitur corrũpitur sub rõne suppositi. ¶ Ad oppositum est Arist.probat.n. quod demõstratio est ex proprijs necessarijs:qa est ex propositionibus per se.& accipit hanc ꝓpositionẽ, quæ per se insunt de necessitate insunt. hoc patet in demr̃atione,quia ꝓpõ per se sicut demr̃atio utitur per se, aut est conclusio demr̃ationis aut principiũ. Si conclusio sequitur quod necessaria, quia qđ scit impossibile est aliter se habere: p diffinitionem eius qđ est scire.conclusio scitur per demõstrationem; igitur &c. Similiter si ꝓpõ p se sit principium demr̃ationis: adhuc est necessaria, quia necessitas conclusionis non est nisi ex necessitate principiorũ. cũ igit̃ cõclo in demr̃atione sit necessaria:principia erũt necessaria: qa necessariũ nõ scitur nisi ex necessarijs. sequtur igitur hoc est p se. ergo necessaria:loquẽdo de ꝑseitate,q̃ ꝑtinet ad demonstrationẽ. Vñ sciendũ est, ut sup. dictũ est: ꝙ ꝑseitas sumitur duobus modis. Vno mõ,ut ꝑtinet ad demonstrationem. Accipitur ꝑseitas alio mõ, ita ꝙ p̃dicatũ insit subiecto non p mediũ,sicut est hęc p se:supficies ẽ alba. & ille hõ ęst quantus. Sed de talibus non considerat demonstrator in suis demonstrationib. & de talib. non hẽt hæc ꝓpõ intelligi,q̃ p se insunt de necessitate insunt.

AD PRIMVM argm̃ patet per id qđ nunc ultimo dcm̃ est in positione: qđ illud exẽplum non est contra intellectum Ari.¶Ad scđm dicitur qđ hæc est vera: falsum contingẽs de necessitate est falsum.¶Ad probationẽ,concedo omnes consequentias usque ad hanc, falsum contingens non potest esse uerum: igitur est imposſibile, qa in omnib. consequẽtijs p̃dictis hoc falsum contingens accipitur ut per se suppositũ falsi.& ita comparatur ad prædicata ut qd in omnib. cõsequentijs intermedijs.Sed cũ infertur igitur falsum contingẽs ẽ imposſibile. accipit̃

falſum contingens ac ſi acciperet ꝑ modū denominā tis ut quale: & ita interpretaī qd eē quale. Et ad probationē, dicitur ꝙ hæc propō: quod non pōt eē verum eſt impoſſibile: diſtinguēda ē ex eo ꝙ ly quod, pōt referre cōplexum ſiue incomplexū. Si referat complexnm, ſic eſt uera: quia illud complexum qđ non poteſt eſſe uerū ipoſſibile. Si referat incō plexum: vt puta hoc: falſum cōtingens, quod eſt qualitas cōplexi: ſic intelligendo propoſitionē falſa eſt. & iō non valet hęc connā: hoc falſum contingēs nō poteſt eſſe verum. igitur hoc falſum contingens eſt impoſſibile. ¶ Tu dices. hæc eſt diffinitio impoſſibilis. Impoſſibile.n. eſt qđ non poteſt eſt verum. ¶ Dr ꝙ hic non eſt diffinitio impoſſibilis ſed eſt diffō ſubiecti ſiue ſigni. Vn iſte eſt ſenſus. illud cōplexum quod non poteſt eſſe verum eſt impoſſibile. ¶ Contra illud. hęc eſt vera: falſum contingens eſt contingenter falſum: quia ꝑdicatur idem de ſe. igit illa eſt falſa, falſum contingens de neceſſitate eſt falſum: qa contingens non eſt neceſſariū. ¶ Hic dr qđ iſtæ ſimul ſtant nec prędicaī idē de ſe falſum contingens eſt contingenter falſum. ¶ Contra. Cōparaī quid ad quid. ¶ Dr ꝙ falſum contingenter denominat falſum contingens. & ad ipm cōparaī vt quale: quia ſi contingenter ſignatū aduerbialiter compaī ad contingens ſignatū nominaliter vt quid: hic eſſet nugatio: ineſſe eſt bene bonus. & vniuerſaliter vbi aduerbiū & nomen ſignificantia idē coniunguntur. Sed hoc eſt falſum. igiī &c. ¶ Ad aliud ꝙ hęc ſortes ē mortalis nullo mō eſt per ſe: quia mortale ſiue ſequatur pro apto nato mori ſiue pro potentia ad moriēdum: ſemper denominaī aliquid pertinens ad defectum ſpeciei & iō non prædicatur ꝑ ſe de ſorte nec de homine eo mō quo demſtrator vtitur per ſe: Similiter primo ieſt ſuppoſito ſub ratione eſſe exiſtere & non naturæ ſpēi: & iō non ineſt per ſe ſicut paſſio. paſſio. n. non ſonat in defectum. quia paſſio cāūr a natura ſpēi. Sed defectus quilibet eſt ratione additi naturæ ſpeciei. Similiter paſſio primo inhæret naturæ ſpeciei. igitur &c. ¶ Intelligendum tamen quod hæc. ſortes de neceſſitate eſt mortalis, diſtinguenda eſt, ſupponendo quod mortale accipiatur

tur pro potentia ad morien dum) ex hoc quod necessitas potest dicere ineuitabilitatem: uel ex quo potest dicere perpetuam ueritatem. Primo modo hęc est necessaria, sortes de necessitate est mortalis: quia sortes ineuitabiliter morietur: sicut sol ineuitabiliter oriē cras. Secundo modo hæc est falsa sicut illa: sol semper orie tur cras. & huius ratio est, quia hæc ponit opposita: qa si sortes de necessitate est mortalis: sortes semper est mortalis: & si sic. igitur semper est. Similiter si sortes de necessitate est mortalis: est mortalis. & si est mortalis. igitur tūc potest mori. & ita potest non esse aliquo tempore. Sed illa nō stant simul, sortes pro omni tēpore est & pro aliquo tempore potest non esse quantum est ex materia. Similiter si sortes de necessitate est mortalis non potest non esse, quia quod de necessitate est in potentia ante actum & semper nunquam potest esse sub actu: & si est mortalis potest non esse. igitur ponuntur opposita. sic igiē hæc est uera: sortes de necessitate ē mortalis, secūdum quod necessitas accipiē pro ineuitabilitate ꝑ aliquo tpe. Sed secūdm quod necessitas accipitur ꝑ perpetua veritate: sic est falsa includens opposita & incompossibilia. ¶ Intelligendum quod si mortale denotet aptum natum mori, sic est hæc uera sortes de necessitate est mortalis. quia siue sit siue non: aptus natus est mori. & hoc patet ad rationem qualiter est necessaria & qualiter non. ¶ Ad rationes quæ probant quod hæc non est uera: sortes &c. dicendum est ad primam negando conñam: sortes de necessitate est mortalis. igitur non potest non esse mortalis. simpliciter loquendo secundum quod accidens consequitur esse verum, quia necessitas quę est ineuitabiliter non ponit non posse nō esse pro oī tēpore, sed ponit non posse non esse pro aliquo tpe. Et ad probationem cum dicitur, quod necessitas ponit non posse non esse. dicitur quod hoc non ponit absolute: sed pro aliquo tempore determinato. Per hoc. n. differt a necessitate quæ est perpetua veritas. ¶ Ad aliud. dr̄ negando hāc consequentiam: sortes de necessitate est mortalis. igitur de necessitate est (accipiendo necessitatem sicut prius) sed tantum sequitur. igitur sor-

tes de necessitate est pro ali quo tpe determinato, sed non simpliciter. ¶ Ad illas quæ ꝓbant ꝙ in illa: sortes de necessitate est mortalis diminuit necessitas ꝑ additionem huius termini mortale: concedendæ sunt. est tamen quodammodo necessitas æquiuocè respectu necessitatis quæ est perpetua veritas siue alterius rõnis.

¶ Ad rationes contra secundam responsionem quæ probant quod hæc sit simpliciter ꝑ se & ẽt necessaria. Dr̃ ad primam ꝙ mortale non ꝑ se inest primo aĩali, nec primo huic indiuiduo in quantum est hoc. nec illi inquantum est illud ut ratio probat nec alicui cõi abstracto ab his. Sed primo ĩest alicui naturæ in hoc & in illo quæ nõ est sine hoc uel illo: hæcceitas tamen non est causa positiua. ¶ Ad aliud. quod corruptibile & incorruptibile non sunt differentiæ substantiales, quia corruptibile sonat in defectum & posse nõ esse. similiter & mortale. Sed differentia substantialis conducit ad esse rei. ideo hęc non sunt dr̃iæ substantiales. Sed Aristote. intelligit quod hæc pręsupponunt differentiam substantialem & specificam in illis in quibus insunt: quia corruptibilia (vt ista inferiora) & substãtiæ separatæ alterius speciei sunt ideo substantialiter differunt. ¶ Ad aliud quod hic est fallacia consequentis, mortale inest sorti per causam intrinsecam. igitur per se. non enim omne quod inest ꝑ causam intrinsecam inest per se. Sed quod inest subiecto per causam naturæ speciei intrinsecam vnde natura speciei inest sibi per se. Sed mortale non. inest sorti per causam intrinsecam sortis ut homo est, sed per causam pertinentem ad indiuiduum, & per materiã indiuidualem ut indiuiduata est. ¶ Ad alias rationes q̃ probant quod hæc sit necessaria. Dicitur ad primam ꝙ sortes ut est synolon includit causam necessariam respectu mortalis secundum talem necessitatem quæ est ineuitabiliter, ideo sequitur quod hæc sit necessaria necessitate quæ est ineuitabilitas, non tamen habet mortale causam perpetuam in sorte, quia qui imaginatur quod mortale habeat causam perpetuam in sorte imaginatur incompossibilia. imaginatur enim quod sortes sit semper in potentia ante actum ad moriendum, & ita quod semper

sit.

ſit. imaginatur enim ſortem habere potentiam, ut aliquando non ſit: quia ſi ſortes eſt mortalis, ſortes eſt in potentia, ut aliquãdo moriatur, & ſic per conſequens ut aliquando non ſit. ¶ Ad aliud dicitur negando conſequentiam: quia antecedens conditionalis non ſequitur ad conditionalem: quia veritas conditionalis conſiſtit in habitudine conſequentis ad antecedens. Sed habitudo huius ad hoc non ponit antecedens actualiter nec conſequens actualiter. ideo neutrũ ſequitur. ¶ Ad probationé dicitur negando hanc conſequentiam antecedens in conditionali ſupponitur, igitur ponitur per conditionalem tanquã per conſequens: quia inſtantia é ſi dico, homo mortuus, mortuum præſupponit hominem ſicut diſpoſitio diſponibile: & tamen non ſequitur. homo mortuus eſt: igitur homo eſt.

¶ Ad aliud patet quod non eſt per ſe. ¶ Cõtra illud fundamentum reſponſionis qđ eſt quod hæc ſortes de neceſſitate eſt mortalis eſt impoſſibilis, ut neceſſitas dicit perpetuam ueritatem: quia ponuntur oppoſita. Contra illud eſt una propoſitio igitur non ponuntur oppoſita. antecedens patet quia hæc eſt una. ſortes eſt mortalis: quia modus inhærentiæ nõ facit pluralitatem, conſequentia patet, quia plura, ut plura non clauduntur in uno intellectu. Sed oppoſita ſub ratione qua ſunt plura: igitur oppoſita ſecundum, quod talia non clauduntur in uno intellectu. Sed propoſitio una. intellectum unum habet. igitur ſi hæc ſit una non includit oppoſita. ¶ Item ſi includit oppoſita, aut igitur utrũque ſub ratione communis quod falſum eſt, quia contra dictori s nihil eſt commune aut unum ſub ratione alterius. & tunc non ſequerétur oppoſita, ſicut nec ſequitur. ſcio me nihil ſcire, igitur nihil ſcio, quia oppoſitum reflexum ſupra ſuum oppoſitum diminuit ab eo. nec utrunque ſub propria ratione ponit, quia tunc hæc eſſet plures. igitur hæc nullo modo ponit oppoſita.

¶ Item modus rei nõ repugnat, ſed de neceſſitate importat modum inhærentiæ. igitur non repugnat mortali. ex hoc arguo quando propoſitio ponit oppoſita: tunc ponit oppoſi-

posita ratione aliquorum materialium repugnantium positorum in ꝓpositione. sicut hic: scio me esse lapidẽ: quia hic ponitur scire ꝑ hoc qđ dico scio. per hoc ꝙ ponit me esse lapidẽ ponitur me non scire. Sed in illa ꝓpositione non sunt duo talia: quia modus rei non repugnat. ¶ Item hæc. sortes mortalis: non ponit opposita sed vnum intellectum. Si igitur illa: sortes de necessitate est mortalis ponit opposita. igitur hoc est ratione modi necessitatis. sequit̄ igitur ꝙ modus necessitatis ponit alterũ illorum: Sed hoc est inconueniens: quia incõplexum non ponit complexum. ¶ Itẽ sequit̄. sortes est mortalis. igitur de necessitate est mortalis. ans̄ possibile est. igitur & consequẽs. consequentia patet per Ari. in de cęlo & mundo. oẽ corruptibile de necessitate corrũpet, igitur mortale de necessitate moriet̄. Eadem ratione sequitur de necessitate morietur. igitur de necessitate est mortalis. ¶ Itẽ si ratione materialium repugnãtium illa poneret opposita tunc illa poneret opposita contingens de necessitate est contingens: & mortale dę necessitate est mortale

¶ Ad ista. dicitur ad primum quod illa ratio concludit verum. ꝓpositio enim una non includit opposita. nisi extendamus claudere ad claudere in virtute. Sed proprie debemus dicere quod ponit opposita si ita sit quod opposita sequantur. Et ad ꝓbationẽ cum dr̄ ꝙ vnus intellectus non claudit duos; verum est proprie loquendo. veruntamẽ vnus intellectus pōt duos in virtute claudere: sed hoc est extendendo claudere. ¶ Ad aliud quod hæc ꝓpositio una est, & cum infertur, igitur non ponit opposit. neganda est consequentia: Et ad probationẽ cum quæritur aut ponit opposita sub proprijs rationib. &c. Dr̄ ꝙ ponit opposita sub ratione cōis. Et ad ꝓbationem cum dr̄ quod contradictorijs nihil est commune: uerum est secundum prædicationem, tamen contradictorijs aliquid est commune communitate antecedentis. Etiam his quæ sunt contradictoria aliquid est commune communitate prędicationis: possum enim prædicare aliquod prædicatum de vtroque: tamen secundum quod contradicunt, nihil est commune ipsis secundum pręedicationẽ

vni-

vniuocè.¶Tu dices,hęc propoſitio, ſortes de neceſſitate eſt mortalis, æquè primo ponit oppoſita. igitur plures eſt.¶Dicitur, ꝙ nõ ſequitur inſtantia .n. eſt in ſimili, qa homines currunt ſimul ponit plura,& tñ nõ eſt plures. eodem modo propoſitio ponens oppoſita una eſt, quia non primo ponit oppoſita, ſed primo ponit vnum intellectum ad quem ſequuntur oppoſita ex conſequẽti. Ad aliud,ꝙ in illa ſortes de neceſſitate eſt mortalis, ponũtur duo materialia ratione quorum non ponũtur oppoſita. Et ad probationẽ cum dicitur, ꝙ modus rei non repugnat.dicitur ꝙ modus ſecundum ſe nõ repugnat rei. vnde ille modus neceſſitatis & mortale in ſe conſiderata non habẽt aliquam oppoſitionem.veruntamen ſecundum,ꝙ modus neceſſitatis eſt diſpoſitio inhærentiæ & ſignificat extrema uniri ꝓ omni tempore, ideo ex conſequenti ponuntur oppoſita nõ ratione illorum materialium in ſe conſideratorum, ſed ratione perpetuę ueritatis, quæ deſignatur ex hoc, ꝙ hoc huic unitur ſub tali medio. ¶Ad aliud, ꝙ hæc, ſortes eſt mortalis, nõ ponit oppoſita, & tñ illa ponit, ſortes de neceſſitate eſt mortalis. Et cum dr̃, hoc eſt ratione modi conceditur.Et cum infertur.igitur modus ponit vnum oppoſitorum in propoſitione dr̃, ꝙ non ſequitur, licet.n.modus mediante ſit illud ratione cuius ponitur complexum, non tñ illud qđ ponit. Vnde eſt quo, ſed non quod. Sed tota ꝓpoſitio eſt illud quod ponit oppoſita,quia ratione vnius incomplexi ponit unum,& ratione alterius ponit alterũ oppoſitum, ſicut patet in hoc exemplo. tu ſcis te eſſe lapidem. ¶Ad aliud, ꝙ hæc propoſitio non eſt uera ſortes de neceſſitate eſt mortalis, ut neceſſitas dicit perpetuam veritatem, & ſic nõ ſequitur ad hãc,ſor. eſt mortalis,ſequitur tamen ſecundum, quòd neceſſitas dicit ineuitabilitatem.Et ad probationem dicitur,ꝙ hęc propoſitio, omne corruptibile de neceſſitate corrumpetur intelligenda eſt de neceſſitate quæ eſt ineuitabilitas, non tamen quę perpetua ueritas,& illo modo concedẽdum eſt conſequens.

¶Ad aliud,quòd hęc non includit oppoſita çontingẽs de neceſſitate eſt contingẽs quia hic comparatur idem ad ſeipſum, & idem reſpe-

ctu

ctu ſuiipſius. (ſicut cum dicitur: homo eſt homo prædicatur in quid de homine] dicit quid. & ideo hæc non ponit oppoſita. nec illa: mortale de neceſſitate eſt mortale: pp eandem cauſam & ratione. Illa tamē ponit oppoſita: ſortes de neceſſitate eſt mortalis: hic enim mortale non cōparatur ad ſeipſum, nec ad ſortem ut quid: ſed vt quale ſub mō neceſſitatis. & iō hic poni poſſunt oppoſita, ſed non in alijs.

¶ Ad aliud principale ꝙ hęc eſt per ſe: omnis hō eſt aīal & eſt neceſſaria, & etiam illa: ille homo eſt animal. intelligendo per illum hominem hoc aliquid diſtinctum contra ſynolon. & cum probatur, quòd hoc aliquid ſit corruptibile per accidens: concedatur. Sed vlterius cū dicitur, ꝙ ſuppoſitum animalis ratione ſuppoſiti corrumpitur per accidens: neganda eſt conſequentia. Ad probationem dicitur, ꝙ hic eſt fallacia accidentis: natura ut eſt hoc aliquid eſt ſuppoſitū, & natura ut eſt hoc aliquid eſt corruptibile per accidens: igitur ſuppoſitum ſub ratione ſuppoſiti eſt corruptibile per accidens consequentia eſt neganda: quia ſub diuerſa ratione eſt ſuppoſitum & corruptibile per accidens, quia natura hñs modum eſſendi quo eſt hoc aliquid eſt corruptibile per accidens propter hoc qđ natura ſub illo modo eſſendi coniungitur ſub modo eſſendi ipſius ſynolon. ſed natura habens modum hoc aliquid eſt ſuppoſitum: non quia cōiungitur cum ſynolon. hoc aliquid dicitur, ſed quia includit naturā cōem ſynolō, ſcđm ꝙ vnū indiuiduū materialiter ab alio diſtinguitur, ſed vt ſic extraneat ſibi cōiūcto cū quibuſlibet quæ ſunt cauſa corruptionis. Sed eſt ſuppoſitū eo, ꝙ includit eā eſſentiam quā includit ſuū commune, ut habet habitudinem ad ſuum cōe, ut habitudo huius quod eſt hoc aliqd ineſt ſiue res ſit ſiue non ſit: ideo manet ſuppoſitum. ſiue ſit ſiue non. Vnde ſi rō huius quod eſt hoc aliquid abſolutè, & ratio ſuppoſiti eſſent totaliter eadem circumſcibendo habitudinem ratio concluderet &c.

Quæſt. XL.

QVæritur vtrū per medium cōtingens poſſit ſciri neceſſarium? Quod ſic uidet. hæc eſt neceſſaria: luna eclypſatur: cū ſit cōcluſio demōſtrationis. & hoc ſcitur per hoc mediū: terra

terra interponiť inter solē, & lunam. sed hoc est mediū contingens. igitur necessarium scitur per medium cō tingens.¶ Itē in his quæ sæpe fiunt conclusio scitur, & per consequens est necessaria: sed media sunt semp̄ cō tingentia, quia quæ frequenter sunt non sunt necessaria. ¶ Item seqtur homo albus est animal. igitur hō est animal. hic consequens necessariū infertur ex contingēti & añte. igitur necessariū scitur per medium contingens, qa effectus scitur per causam, & conclusio est effectus præmissarū. igitur &c. ¶ Ad oppositum est Arist.

AD QVAESTIONEM dicitur, ꝙ necessarium nō pōt sciri per medium contingēs, & huius rō est, quia necessariū immutabile est. Sed immutabilitas conclusionis necessariæ est ex immutabilitate alicuius causę. Sed contingentia non hñt ueritatē immutabilem. igitur contingētia non pñt esse causa conclusionis necessariæ igiť &c.

AD PRIMVM argumētū, ꝙ hæc: luna ecypsatur: contingens est. & etiā illa: terra interponitur inter solem & lunam. & vniuersaliter ea quæ frequenter sunt contingentia sunt & non necessaria. Dicit tamen Arist. ꝙ vt ueniunt in demonstrationē necessaria sunt. & Lincon. hoc exponit dicens, quòd ut veniunt in demonstrationem accipiuntur cum circunstātijs cum quib. necessitantur. verbigratiā. qñcunq; ponitur terra inter solem, & lunam ecypsatur. Sed qñcunque luna cadit in vmbra terræ interponitur terra inter solem & lunam. igiť &c. Sic igitur patet qualiter quę frequenter sunt, licet in se sint contingentia: tamen necessaria sunt vt veniunt in demonstrationē. ¶ Ad aliud per idem. ¶ Ad tertium dicendum, quòd necessarium non seqtur per mediū contingens. & cum dicitur infertur per medium contingens: igitur scitur per idem. consequentia non valet. Sed tantum sequitur, quod medium contingens est causa illationis conclusionis necessariæ, & si non consideretur ut contingens, non tamē est causa necessitatis in conclusione &c.

Quæst. XLI.

QVęritur vtrū conclusiō necessaria possit sequi syllogisticè ex p̄missis cōtingētib. Qđ nō vř. contingēs ē īdifferēs ad eē & ad

non

nõ esse,necessarium est determinatum ad esse. igitur &c. sicut nec ex disiunctiua sequitur eius altera pars. ¶Itẽ contingẽs est medium inter necessarium & impossibile, & ex contingenti non sequitur impossibile. igitur eadem ratione ex contingẽti nõ sequitur necessarium. ¶Item effectus nõ excedit causam conclusio est effectus præmissarum: igitur si præmissæ sunt contingentes conclusio erit contingens & non necessaria. ¶Item conclusio sequitur propter præmissas, sed propter contingens nõ est necessarium. igitur necessarium nõ sequitur propter cõtingentia siue ex contingẽtibus. ¶ Hic dr̃, ꝙ conclusio ex contingẽtibus sequitur non propter quid, hoc est propter causam, qa præmissæ contingentes non sunt causæ conclusionis necessariæ. Sed tãtum sicut ex falsis sequitnr verum. ¶Cõtra. ex falsis sequitur verum eo ꝙ hæc sunt. igitur ex falsis sequitur verum propter quid, eodem modo igitur ex contingentibus necessarium. Item sequitur homo est *asinus. igitur homo est animal propter quid, sicut. n. illa homo est animal, seqtor ad illam, homo est hõ, ꝑ quid tanquam ad vnam causam veritatis, ita ad istã, homo est asinus tanquam a causa veritatis nõ. n. dicitur causa ueritatis, quia actu uerificatur, sed quia illa esset vera si propositio cuius est causa esset uera, siue poneret veritatem in propositione, cuius est causa, tunc ex impossibili sequitur necessarium propter quid. igitur eadem ratione ex contingẽti. ¶Ad oppositum est Arist. dicens, ꝙ ex contingenti, sequitur necessarium sicut ex non veris verum.

*alb'.

AD QVAESTIONEM dr̃, ꝙ necessarium syllogistice põt sequi ex propositionibus contingentibus, sequitur. n. omne quod est album est animal. omnis homo est albus. igitur &c. præmissæ sunt contingentes & conclusio necessaria. ¶ Intelligendum tñ propter rationes, ꝙ præmissæ contingentes pñt dupliciter considerari. Vno modo ratione contingẽtiæ quæ est in præmissis. Alio modo ratione dispositionis terminorum. Primo modo ex contingẽtibus non sequitur cõclusio necessaria propter quid, nec eo ꝙ hæc sũt. Secundo modo ex præmissis contingẽtib. sequitur cõclusio necessaria eo ꝙ hæc sũt.

Sed

Sed tamen quia contingentia premissarum adiungitur dispositioni terminorũ quæ est causa necessaria inferendi conclusionem. ideo dicitur necessarium sequi ex cõtingentibus, quia est & eodem modo dicitur verũ sequi ex falsis. sed nõ propter quid, sequitur conclusio necessaria ex contingentibus, quia dispositio terminorum ut est causa necessaria inferendi conclusionem extraneatur contingentiæ. Vnde hæc est fallacia accidentis: conclusio necessaria sequitur necessario ex istis pmisfis, & ille præmissæ sunt contingentes. igitur conclusio necessaria sequitur necessario ex contingentibus. loquendo de per se, de conclusione sicut loquitur Aristotiles. in lib. elenchorum assignat hic fallaciam accidentis. omnis triangulus habet tres &cæt. omnis triangulus est figura. igitur omnis figura habet tres &c. figura enim accidit triangulo secundum quòd habet tres.

AD PRIMAM rationẽ dicit ꝙ illa probat, ꝙ ex præmissis cõtingẽtibus sedm ꝙ sunt contingentes non sequitur conclusio necessaria. & hoc concessum est. ¶ Ad aliud patet, per idem ꝙ contingens sub rõne cõtingentis est medium inter necessariũ & impossibile. & illo modo, sicut ex contingenti non sequitur impossibile, sic nec necessarium sequitur syllogisticè. Veruntñ, quia rõne dispositionis terminorũ (non ex eo ꝙ est contingens) præmissæ sunt causæ conclusionis necessariæ, ideo ex illis, vt sic sequitur cõclusio necessaria eo ꝙ hæc sunt. non contingit autem reperire aliq̃ dispositonẽ terminorum, ut ex eo ꝙ est cõtingens sequatur impossibile. ¶ Ad aliud dicitur. ꝙ effectus non excedit causam, & ex hoc non sequitur necessarium. s. ex contingentibus secũdum ꝙ contingẽtia sunt: sequitur tamẽ necessario ex dispõne terminorum. ¶ Ad aliud dr̃ eodẽ modo sicut prius. ¶ Ad rationẽ contra hoc quæ probat, ꝙ pmissæ cõtingentes rõne dispõnis terminorum inferunt pp quid, & eo qđ hæc sunt conclusionẽ necessariã, cum hoc stat tñ ꝙ respiciendo ad contingentiã non inferunt conclusionem pp qd. Et eodem modo est dicendum de præmissis falsis respectu conclusionis uerę. similiter de impossibili respectu conclusionis necessariæ &cæt.

Quæst. XLII.

QVæritur vtrum accidẽs commune (cuiusmodi est album) necessario prædicetur de subiecto, ut sic dicendo, homo est albus, vel cignus est albus. Quod non videtur, quia Arist. ponit, ꝙ demonstratio est ex propositionibus per se: quia ex necessarijs. si igitur tales propositiones essent necessariæ essent per se. consequens est falsum: quia albũ non est accidens proprium cigni. igitur de eo nõ dicitur per se. ¶Hic dicitur, ꝙ non sequitur est necessaria. igitur per se, nisi ubi subijcitur ꝙ natum est subijci: hæc.n. est necessaria. animal est homo, & tamen non est per se. Sed cignus nõ est proprium subiectum respectu albi, iõ hæc non est per se. ¶Contra illud, si album necessario inest cigno, habet igitur in cigno suæ inherentiæ causam necessariam. Sed quando in subiecto est causa respectu accidentis tunc tale accidẽs per se inest subiecto. igitur hæc est per se. cignus est albus si sit necessaria. ¶ Item si hæc esset necessaria: cign⁹ est albus: tunc esset scibilis sed hæc non est scibilis, cum album non sit propria passio sed accidens commune per Porphyrium. ¶Ad oppositũ. hæc est necessaria sortes est quantus, & tamen quantum est accidens commune. igitur, &c. quòd sit necessaria probo: quia conceptus quãti consequitur conceptum sortis: sortes enim concipi non potest sine quãto & quali. igitur est necessaria. ¶Itẽ accidens inseparabile inseparabiliter inest subiecto. igitur necessario inest subiecto. tamen accidens inseparabile continetur sub accidẽte communi, quia accidens cõe diuiditur in accidens separabile & inseparabile, sicut dicit Porph. igitur accidens cõe necessario inest subiecto. ¶Item per Aristot. in li. priorum hęc est uera. cignus est albus de necessitate, & tñ album est accñs commune. igitur &c. antecedens patet per Ari. quia Aristo. in li. priorum ostendit, ꝙ ex altera de contingenti ad vtramlibet, & ex altera de necessario non ualet cõiunctio in secũda figura, & hoc declarat ꝑ instãtiã in terminis, qa cũ terminis sic dispositis &c. stat uniuersalis negatiua de necessario in his terminis contingit nullũ hominem esse album. uel omnem, de necessitate omnis

cignus

cignus est albus, & stat cum istis præmissis, q de necessitate nullus cignus est homo. Sed Aristot. non instaret nisi præmissæ essent veræ. posset enim aliquis dicere q Arist. non instat si alia præmissarum esset uera: quia totum inconueniens, quod tunc sequitur: sequitur ex falsitate præmissæ. igitur hęc est uera: de necessitate omnis cignus est albus. & ex intentione Aristo. ¶ Hic dr̃, q Arist. intelligit hanc esse uerã non absolute, sed dum existit album enim primo inest singularibus sub rõne existentiæ, & ideo nõ est necessaria absolutè nisi dum singularia existũt. ¶ Cõtra hoc tũc non esset necessaria absolutè: sortes est risibilis. risibile.n. non inest sorti, nisi sub rõnę existętię. Si igit̃ albũ insit vniuersaliter cigno: igit̃ aliquã cãm hẽt in cigno rõne cuius inest cigno & qñ prædicatũ in subiecto hẽt cãm necessariam, necessario inest subiecto: igit̃ hæc est uera: ois cignus &c. maior patet, quia si albũ nõ haberet causam in cigno, nõ magis inesset cigno quàm alicui alteri vt coruo.

AD QVAESTIONEM dr̃ dupliciter Vna uia est q hęc est necessaria: omnis cignus est albus, sicut patet ex processu Aristot. in lib. priorum. Si dicitur, quod Aristot. instat per illam. Omnis cignus de necessitate est albus: non quia uera sit, sed p ipsam dat intelligere unã veram. ¶ Contra hoc est, qa si instantia debeat esse ex vtrisque veris ex maiori contingenti & minori de necessario. aut igitur accipitur medium in secunda figura accidentale cuiusmodi est album: aut accidens propriũ: cuiusmodi est risibile: aut aliquod prædicatum essentiale. Si accipitur terminus accidentalis pro medio cuiusmodi est albũ; habeo propositũ, q hæc sit uera. Omnis cignus est albus de necessitate uel Aristot. non instat, Si accipitur terminus essentialis pro medio; siue accipitur proprium tunc semper illa de contingenti accepta erit falsa. hæc n. est falsa cõtingit omnem hominẽ esse animal siue risibilem. nullo igitur modo potest Aristo. instare in terminis contra illam commixtionem. nisi ita sit quod prædicatum quod accipitur in secunda figura pro medio sit terminus accidentalis sumptus a qualitatibus. ¶ Intelligendum tamen est, quod album non dicitur accidens rõne,

quia nullum hēat subiectū propriū, sed pro tanto, quia ab extrinseco inducitur in subiecto. Si tñ inducitur a cā intrinseca, vt a cōplexione sicut quidam volunt, sic est accñs proprium, inest.n. album tāquam propria passio alicui subiecto quod reperitur in cigno & niue, vñ illi subiecto primo inest tanquam propria passio. Sed cigno & niui non inest primo album, sed per se licet non primo, & per hoc dicūt quod hæc est necessaria. cignus est albus, sicut per se, & etiā scibilis est, potest.n. album concludi de cigno per illā cām quæ communiter reperitur in cigno & in niue. ¶Contra hanc viam arguitur sic per Porphyrium, qm̃ album, & nigrum sunt accñа cōia secundum quod accñs cōmune distinguitur contra proprium, sed accidens illo mō est, secundum q̄ potest abesse & adesse subiecto. igitur album non inest necessario subiecto. ¶Hic dr̃ quod Porphyr. intelligit quod album est accidens cōmune secundum quod album inducitur ab extrinseco.i. a qualitatibus. vt a calore & frigiditate &c. sic albedo & nigredo resultat ex hmōi qualitatib. secūdum tñ q̄ inducitur ab intrinseco.i.a complexione sic est accidens proprium. Contra illud, album est qualitas secunda causata a primis. igitur tale accidēs consequitur complexionē, sed complexio primo est indiuidui. igitur album primo inest indiuiduo. Sed accñs proprium primo inest spēi. igit album nō est accñs propriū licet inducatur ab intrinseco. ¶Hic dicitur quod albū consequitur complexionē. Et cum dicitur, quòd complexio est passio singularis dicitur quod non. sed est alicuius materialis in hoc, & in illo. Vnde album non inest singulari primo, sed alicui communi primo, sed nō communi, quod est natura speciei abstracta à cōditionibus materialibus, sed inest cuidam quod est quodammodo species per attributionem, quia est quasi quoddā medium inter naturam cōmunem, & indiuiduam, & sic quodammodo species non uerè. ¶Contra istud albū vniuocum est ad album inductum ab extrinseco, & ad album inductum ab intrinseco, sed album inductum ab extrinseco non est propria passio alicuius, igitur nec album inductum ab intrinseco. ¶ Ad

illud

illud oportet dicere, ꝙ non sunt totaliter unius rationis vt comparantur ad causas: quia album causatum ab intrinseco naturale est subiecto: quia a natura propria causatur ab intrinseco. albũ verò inductum ab extrinseco est præter naturam subiecti. ¶Aliter dr̄ ad qõnem. ꝙ accidentia communia, vt album & nigrum non prædicãtur necessario de subiecto. & huius ratio est, quia subiectum absoluta rõne pt esse album & non esse album. quia idem sortes quo ad intellectum qui est albus ipso existente, adhuc ipso non existente non est albus. & tamen manet intellectus idem sortes, qui prius fuit quia esse: fuisse, & fore: accidit intellectui sortis. igitur hæc est contingens sortes est albus. & eadem ratione: cignus est albus, quia talia accidentia non insunt subiectis nisi secundum, ꝙ existunt sed accidit existere subiectis: quia sortes potest non existere, & per consequens sortes siue cignus potest esse albus & non esse albus. tales igitur non sunt necessariæ. igitur non necessariæ, nisi dum subiecta existũt. ¶Ad primam rationem in oppositum dr̄, quod sortes: ut est per se suppositum hoĩs intelligi põt sine quantitate: qa in intellectu sortis non est quãtitas. ¶Tu dices. accipio sorté vt est synolon, sic nõ pt intelligi nisi intelligatur quantus. igitur hæc est necessaria: sortes est quantus. ¶Dr̄. ꝙ talia accidentia cõia non insunt subiectis rõne conceptuũ. sed eis insunt dũ existunt. & iõ neganda est hæc consequétia: synolon non potest intelligi sine quanto. igitur quãtum de eo necessario prędicatur quia plus requiritur. requiritur. n. ꝙ synolon actualiter sit ad hoc ꝙ quantum de eo necessario prędicetur. ¶Ad aliud, ꝙ accidentia dicuntur inseparabilia non ꝓpter hoc ꝙ conceptum subiecti necessario concomitantur. sed dicuntur inseparabilia, quia subiecto manenté non possunt separari, & sic albũ inseparabile est a niue: non quia album de necessitate consequatur niuem, sed qa niue existente non potest album separari. ¶Ad aliud sicut dicebatur. ¶Ad rõnem contra hoc: ꝙ non est similiter de risibile & albo. albũ. n. primo naturã conseqĩ vt existit, & sic primo singulari inest. Sed risibile inest primo spéi. Per hoc ad formã, ꝙ ri-

ſibile non conſequitur ſortē ſub rōne exiſtentię, ſed ſub ratione naturę ſpeciei. ¶Ad vltimum, quod album in ſubiecto habet aliquam cauſam ratione cuius neceſſario ineſt cigno, dum cignus eſt: quia album conſequitur talem complexioné. Sed qa illa cauſa non eſt intrinſeca naturæ ſpeciei: ſed illa cauſa pertinet ad indiuiduum primo: ideo tale accidens non habet in ſubiecto cauſā neceſſariam abſolutè, ſed ſolum pro aliquo tempore. Vnde ad formam. accidens habens cauſam neceſſariam in natura ſpeciei primo, abſolutè neceſſario conſequitur ſubiectum, ſicut riſibile hominem: ſed accidens hn̄s cauſam neceſſariam in indiuiduo primo: non ineſt neceſſario &c.

Quæſt. XLIII.

QVeritur utrum dialéctica ſit ſcientia communis? Qd̄ non vr̄. Scientia dicitur communis à communitate ſubiecti, ſed ſubiectum dialecticæ eſt ſyllogiſmus: qui non eſt communis prædicatione ad ſubiecta aliarum ſciētiarum. ¶Item. ſcientia diſtinctioné & denominationem capit a fine: ſed finis dialecticè non eſt cōis immo particularis igitur &c. minor patet: quia finis dialecticę eſt opinio. opinio aūt diſtinguitur contra ſciam, & per conſequens eſt finis particularis. ¶Item metaphyſica eſt ſcia cōis. igitur non dialectica. conſequētia patet: quia ſi vtraq; eſſet cōis ad omnes ſcientias: tūc ſic duo eſſent equè communia in ſciētijs. dialectica. igitur non erit cōis. ¶Item demonſtratiua eſt communis ad omnes ſcientias. non igitur dialectica. ¶Ad oppoſitum eſt Ariſtoteles.

AD QVAESTIONEM dr̄ q̄ dialectica eſt ſcientia cōmunis ſicut vult Ariſt. ¶Eſt tn̄ ſciendum, q̄ ſcientia dicitur cōis dupliciter. Vno modo communitate ſubiecti. Alio modo cōmunitate applicationis. Primo mō metaphyſica eſt ſcientia cōmunis, quia conſiderat ens qđ eſt commune ad omnia ſubiecta omnium ſcientiarū. Secūdo modo dialectica eſt communis. dialectica enim eſt de ſyllogiſmo tanquam de ſubiecto. Sed ſyllogiſmus eſt communis communitate applicationis. poteſt enim applicari ad ſubiectum cuiuslibet ſcientiæ, quia quælibet ſcientia utitur ſyllogiſmo. Et ideo dicit Ariſtot. quod dialectica cum ſit in-

qui-

quisitiua ad omniũ methodorum principia uiam hẽt. AD PRIMVM argm̃, dicitur, ꝙ sciẽtia potest esse cõmunis communitate applicationis, & tamen particularis particularitate finis Et sic dialectica est particularis in prædicando: tamen est communis communitate applicationis ad omnes scientias. potest enim opinio in qualibet scientia causari per syllogismum dialecticũ. ¶ Ad aliud, ꝙ metaphysica est scientia communis cõmunitate subiecti in prædicãdo. Sed dialectica est scia cõis nõ communitate subiecti, sed applicationis. & ita diuersimodè est hæc cõmunis & illa. ¶ Ad aliud, ꝙ æquè demonstratiua est scia communis communitate applicationis. sicut enim ĩ qualibet scientia contingit arguere dialecticè ex probabilibus cõibus, ita in qualibet scientia contingit arguere demonstratiuè ex proprijs. Vnde in hoc ꝙ vtraque applicatur omnibus utraq; est cõis. applicatur tñ diuersimode, & in hoc differũt &c.

Quæst. XLIII.

QVæritur utrum in demonstratione possit esse deceptio, ꝙ nõ videtur: quia per Arist. sicut sensibilia sunt nota sensui, sic intelligibilia sũt nota intellectui. Sed sensus non decipitur circa sensibilia. igiẽ nec intellectus circa principia intelligibilia. igitur &c. ¶ Confirmatur ratio: qa dicit Aristote. circulus est figura: hic potest esse deceptio. sed si describatur in puluere non est deceptio, sic.n. manifestum est, quod circulus est figura, & poema Homeri non est circulus. eodẽ modo principia demonstrationis de se sunt nota intellectui. igitur in illis non potest esse deceptio æquiuocationis, nec aliqua alia in dictione est. ¶ Item ꝙ in demõstratione non sit aliqua deceptio per fallaciam extra dictionem esse videtur. qa si aliqua fallacia esset in demonstratiuis esset fallacia consequentis, quia fallacia accidentis non potest in illis accidere, quia primum dicitur de medio per se: & medium de tertio per se. Nec accidit fallacia secundum quid, & simpliciter quia demõstratio est ex uniuersalibus, & sic inducendo ꝑ alias. Si igitur accidit fallacia erit fallacia consequẽtis. Sed illa accidere non põt, quia fallacia consequentis non est in teris conuerti-

bilibus demonſtratio eſt ex conuertibilibus. igitur in demõſtratione nõ ponitur conſequens. ¶Item in illis circa quæ non cõtingit errare non cadit deceptio. ſed circa principia demonſtrationum non contingit errare (per Ariſt. in tertio metaph.) igitur &c. ¶Ad oppoſitum. in demonſtratiuis fiunt ſyllogiſmi falſigraphi. & in illis eſt deceptio. igitur &c.

AD QVAESTIONEM dicitur, quòd in demõſtratiuis non eſt tanta deceptio quanta eſt in dialectica: aliqua tamen poteſt eſſe quòd non tãta patet per quatuor cauſas. ¶Prima, quia in demonſtratiuis arguitur ex vniuerſalibus, & ita excluditur en hymema & inductio & quælibet alia ſpecies argumentationis. Similiter extraneãtur omnes loci extrinſeci, & hęc eſt una cauſa quare in demõſtratiuis minor eſt deceptio quàm in dialecticis. Dialecticus enim utitur omnib. iſtis modis arguendi. ¶Alia eſt cauſa, quia demonſtratio eſt ex paucioribus & certioribus quam ſyllogiſmus dialecticus: quia in demonſtrationibus non contingit augere media niſi in latus uel ĩ poſt aſſumendo. Sed in dialecticis contingit augere media iſtis modis & multis alijs modis. ¶Tertia cauſa eſt ꝓpter hoc quod demonſtrationis principia ſunt nota intellectui, ſicut ſenſibilia ſenſui. & ideo minor eſt deceptio quã in dialectica. ¶Quarta cauſa eſt quoniam in demonſtratiuis facilior eſt reſolutio in prima principia. Ex his omnibus ſequitur quòd in demonſtratiuis ſcientijs minor eſt deceptio quàm in alijs, quia ſicut Ariſtot. recitat ſenes oſtendebant, quòd ignis generatur, in multiplicata analogia, quia enim hęc conſequentia eſt bona. ſi aliquid generatur multiplicata analogia cito generatur. iõ crediderunt ſenes, quòd hęc cõſequentia eſſet bona. ignis cito generatur: igitur generatur multiplicata analogia: hic tamen incidit fallacia conſequentis.

AD PRIMVM argumentũ dicitur, quòd principia demonſtratiua de ſe ſunt nota intellectui, unde in illis ſecundum ſe non accidit deceptio, tamen ex alia circunſtantia poteſt eſſe deceptio: vt forte ex hoc quod intellectus non eſt bene diſpoſitus. ¶Ad aliud dicitur. ꝙ in demonſtratione potiſſima non accidit conſequens. tamen in demonſtratione non po-

potissima pōt accidere fallacia accidentis & consequentis ex ignorantia syllogizantis. Quia enim in demonstratione potissima arguitur ex conuertibilibus: ideo ibi non est consequens: licet ibi arguatur econtra. Est tamen aliud uitium ut forte circulus. Sed in demonstratione non potissima accipiuntur aliquando termini non conuertibiles, & in talibus si arguatur econtra erit fallacia consequentis: sed tamen in demonstratiuis secūdum q talia sunt non est aliqua deceptio. ¶ Ad aliud, qđ licet circa principia prima non contingat errare quæ sunt simpliciter prima: tamen circa specialia diuersarum scientiarum contigit errare. Sicut enim dicit Aristot. quædam sunt principia quæ prima sunt in aliqua scientia, & tamen non oportet ad discentem illis consentire. Vnde supposito, quod circa principia non contingat errare, tamen in modo deducendi ex præmissis conclusionem potest esse error in demonstratiuis. neruntamē minor est quam in dialecticis &c.

Quæst. XLV.

QVæritur circa hanc literam: Aristote. si affirmatio est causa affirmationis & negatio negationis? Quod sit falsa uidetur: quia ignis est causa caloris, & vniuersaliter nō ignis non est causa non caloris, quia sol est non ignis, & tamen sol est causa caloris. ¶ Item homo est causa animalis, & tamen non sequitur, q non homo sit causa non animalis, quia tunc sequitur asinus est non homo: ergo asinus est non animal. ¶ Ad oppositū est Aristo.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod duplex est causa: quædam præcisa alia nō præcisa. Loquendo de causa primo modo: tunc illa propositio est uera si affirmatio &c. vt patet in exemplo Aristot. si enim habere pulmonem est causa respirandi, tunc nō habere pulmonem est causa non respirandi, quia habere pulmonem est causa respirationis. in alijs causis non tenet.

AD PRIMVM argumentū, q sicut ignis est causa caloris in uirtute sua, ita illud quod non habet uirtutem ignis. non habet causam caloris. Omnia enim quæ sunt calida sunt calida uirtute primi calidi, quod est ignis. ¶ Vel potest dici, quod ignis nō est causa præcisa caloris,

quia sol tanquam ignis causat calorem. ¶ Ad aliud, qd' homo non est præcisa causa animalis sed præcisa causa animalis est substantia animata sensibilis.

Quæst. XLVI.

QVęritur vtrum deficiente sensu deficiat, & sciẽtia secundum illum sensum? Quod non videtur. Intellectus in quo est scientia est virtus superior quam sensus & prior, sed prius non dependet a posteriori. ergo cognitio intellectiua non dependet a cognitione sensitiua. ergo &c. ¶ Item intellectus intelligit se, & suam operationem, & etiam intentiones secundas. Sed ista non cadunt sub sensu: ergo de his posset esse scientia deficiente sensu.
¶ Hic dicitur, quòd licet ista non cadant sub sensu: tamen cadunt sub intellectu, nec oportet, quod sub sensu cadant, quia illa quæ intelliguntur directe intellectu cadunt sub sensu, sed quæ intelliguntur in intellectu reflexo non. ¶ Contra Aristo. in lib. de sensu, & sensato omnino non intelligimus, quod sensu non comprehendimus. ergo si intentiones secundæ non cadunt sub sensu: ergo nec sub intellectu. ¶ Item intentiones secundæ intelliguntur per reflexionem, ergo intelliguntur posterius quàm res, scilicet primæ intentiones. logica ergo quæ est de intentionibus secundis posterior erit in ordine scientiarum quàm scientia realis, vt metaphysica siue physica quod uidetur falsum. ¶ Item ad principale cæci habent scientiam, & tamen deficit eis sensus, ergo non oportet, quod deficiente sensu deficiat &c. ¶ Item anima separata habet scientiam: tamen caret sensu, ergo &c. Similiter substantiæ separatæ carent sensu, & tamen habent scientiam.
¶ Ad oppositum est Aristot. dicens, quod deficiente sensu deficiet & scientia. ergo &cæt.

AD QVAESTIONEM dicitur, ꝙ sic sicut dicit Arist. & huius ratio est, quia scientia est cognitio acquisita per demonstrationem. demonstratio est ex uniuersalib. ergo sciã non est sine cognitione uniuersali. Sed cognitio vniuersalis nõ est sine cognitione sensitiua. quia cognitio vniuersalium est ꝑ inductionẽ, & inductio est singularium quorum est sensus.

ergo

ergo a primo scia non est sine congnitione sensitiua. ¶ Intelligendũ tñ est ꝑpter rõnes, ꝙ licet uirtus intellectiua sit prior virtutibus sensitiuis: tñ quodammodo dependet a virtutibus sensitiuis. omnes enim virtutes sensitiuæ ordinatæ sunt ad intellectiuã. prius.n. apprehenditur species a sensibus exterioribus, & postea a sensu cõi: tertio a phantasia: quarto ab intellectu. & ita intellectus in cognoscendo aliquo modo depẽdet a potentia: quia per illas defertur ad intellectum possibilem. Et loquor de intellectu scd'm ꝙ cognoscitur per spẽs acquisitas, qa de intellectu separato alia ratio. ¶ Tu dicis. intellectus est uirtus immaterialis. ergo nullo modo a potentiis sensibilibus dependet cum sint materiales. ¶ Dicitur, ꝙ intellectus est uirtus immaterialis pro tanto, quia non vtitur organo corporeo in operando. Vnde virtus immaterialis potest dici dupliciter. Vno modo: quia non est ꝑfectio materiæ, & sic ĩtellectus nõ est uirtus ĩmaterialis. Alio mõ, quia non vtitur organo corporeo in operãdo, & isto modo intellectus est uirtus immaterialis, quia tñ est ꝑfectio materiæ, ideo aliquo mõ a potentijs sensitiuis dependet. ideo.n. frenetici nõ bñ diiudicant, quia sensus est male dispositus, & iõ ẽt intellectus ex cõsequẽti. Similiter in dormiẽdo intellectus nõ iudicat, & hic q̃a sensus ligatũ. Similiter q̃dã capti sunt mente quidã inepti, & huius cã nõ est scd'm se: quia intellectus scd'm se nõ ẽ magis dispositus, nec minus: qa nõ suscipit magis, nec minus scd'm se, sed cã est, quia in hoĩe vno q̃ in alio est complexio melior. Dixit.n. Ari. qđ molles carne apti sunt. AD PRIMVM argumentũ sicut iam dictum est, qđ intellectus a sensibilibus quodammõ dependet. ¶ Ad probationem dr̃, ꝙ prius aliq̃d alio potest esse dupliciter. Vno modo gñatione, & perfectione, sicut substãtia præcedit accidẽs quantũ est de se tp̃e & natura. Alio modo ꝑfectione, sed nõ gñatione: sicut ĩtellect⁹ scd'm se prior est sensu. Tertio mõ gñatione, sed non perfectione, sicut aĩal prius est hoĩe. Tunc dico, qđ prius est altero primo modo ab altero non depẽdet. quod tamen scd'o vel tertio modo ab altero depẽdet, & sic intellectus a sensu dependere põt. ¶ Ad aliud

ſicut dicebatur. ¶ Ad rationes contra hoc. ¶ Ad primã dico,ꝙ Ariſto.in de ſenſu & ſenſato loquitur,& dicit, ꝙ omnino nõ intelligimus de numero ſenſibilium, quod non prius cadit in ſenſu.

¶ Ad aliud, ꝙ non ſequitur ꝙ logica ſit poſterior ſcientia ordine doctrinæ q̃ aliæ. ¶ Ad probationem cum dicitur. res primæ intentionis primo intelliguntur. dr̃ ꝙ triplex eſt operatio intellectus. Vna eſt intelligentia ſimplicium. alia eſt compoſitio vel diuiſo. & quo ad illas duas operationes res primæ intentionis ſunt notę prius intellectui quam ſecũdæ. Tertia eſt operatio diſcurſiua a præmiſſis ad concluſiones.& ille diſcurſus eſt intentio ſecũda, & eſt actus rationis per quẽ ducimur in cognitionem primarum intentionum & aliarum ſcientiarum, & ideo quo ad hunc actum logica eſt prior, & ita prior quantũ ad doctrinã, qa per diſcurſum doctrinamur.¶ Ad aliud dicitur, qđ propoſitio intelligenda eſt de his qui carent ſenſu a natiuitate. ¶ Ad aliud,qđ aĩa ſeparata cognoſcit ea quæ cognoſcit abſque diſcurſu, & nõ per ſpecies acquiſitas. Sed hæc propoſitio intelligenda eſt de his quæ acquiruntur per diſcurſum.& eodem modo dicendum eſt ad vltimum &c.

Quæſt. XLVII.

QVæritur vtrum unitas ſcientiæ ſit ex vnitate generis ſubiecti? Quod nõ videtur ens eſt ſubiectum cuiuslibet ſcientiæ, & tamen ſcientiæ ſecundum ſe ſunt plures & diuerſæ, ergo &c. maior patet. quia de non ente nõ eſt ſciẽtia. Hic dicitur, qđ ens ſub eadem ratione nõ eſt ſubiectum cuiuslibet ſcĩæ,qa ens rõnis eſt ſubiectũ logicæ, & ens inquantũ mobile eſt ſubiectũ naturalis ſcĩæ. & ens ſub abſoluta rõne eſt ſubiectum metaphyſicæ, & tamẽ nõ eſt idem ſubiectũ cuiuslibet ſcĩæ. ¶ Contra.rõ mobilis eſt rõ entis, quia mobile eſt ens. conſimiliter conſiderare ens ſub rõe mobilis eſt cõſiderare ens ſub quadam rõne entis, & per conſequẽs naturalis ſcia non differt a metaphyſica, ſed ſolũ uariãtur ſcĩæ per diuerſas rões ſubiecti. ¶ Item ſi ſcĩæ uariẽtur ex hoc ꝙ ſubiectum ſiue ens uariatur ſecundũ diuerſas rationes ſolum: cum ſcientiæ ſecẽtur ut res: hoc eſt per eorum ſubiecta quæ ſunt

sunt realia, sequitur quod sciétiæ nō diuersificarentur nisi secundum rationem & non realiter quod est inconueniens. ¶Item ad principale metaphysica est vna scientia,& tamen est de pluribus: est enim de substantia quantitate & sic de aliis. ¶ Hic dicitur quod metaphysica est ex pluribus entibus. est tamen de unico subiecto,quia omnia entia habent attributionem ad substantiam: & sic metaphysica est de uno subiecto quod est vnum vnitate attributionis: & hoc sufficit per Aristo. 4. metaphysi.¶ Contra.decem sunt genera prima.cum ergo sūt prima nullam habent attributionem ad alterum: quia si sic,esset aliquid prius primis: ergo non est dicere qđ metaphysica est de decem generibus per attributioné ad substantiam. ¶ Item quātitas secundum illud quod est:est ens absolutū: sed metaphysica est de quantitate secundum illud quod est. ergo metaphysica est de quantitate secundum quod est ens absolutum. & per consequens non per attributionem ad substantiam. maior patet: quia si quantitas secū dum illud quod est esset conparatum: tunc esset quantitas ad aliquid quod non est verum. ¶ Ad oppositum est Aristo. dicens quod unitas scientię est ex unitate generis subiecti.

AD QVAESTIONEM dicit qđ sic, cuius ratio est: qa sicut se habet potétia ad subiectum: ita scientia ad subiectum. sed unitas potentiæ est ex unitate subiecti: sicut unitas potentiæ uisiuę est ex unitate coloris. potentia enim distinguitur per.subiecta per Aristo. secūdo de anima. ergo unitas scientiæ est ex unitate generis subiecti. ¶ Intelligendum tamen quod non oportet ad unitatem scientię genus subiectū esse unum unitate prædicationis ad omnia quæ continentur in scientia. Sed sufficit quod sit unum secundum analogiam sicut ens est subiectum potentiæ intellectiuę: ita quod primum ens quod est substantia est subiectum intellectus: & omnia alia entia per attributionem ad substantiam. ita de ente quod est substantia est primo metaphysica & omnibus alijs entibus secundū quod habent attributionem ad substantiam. & ita sequitur quod non oportet genus subiectum esse prædicabile de omnibus quæ determinan-

minantur in scientia. Sed sic commune quod omnia in illa scientia habeant attributionem ad ipsum. Et conueniens exemplum ponit Linconiensis, sicut enim est de arbore quod eius sunt radices quæ sunt eius principiũ sic etiam eius sunt rami existentes ab arbore, & ab uno exeunt alij rami quousque fiat multitudo ramorum ita est in subiecto scientiæ. ꝙ eius sunt principium & ab ipso egrediuntur passiones quæ de ipso sciũtur per principium. Id manifestum patet in geometria. vbi prior conclusio est principium cõclusionis subsequentis, & sic fit vna conclusio, & ab illa conclusione fiunt aliæ, & sic quousq; fiat integritas sciẽtiæ omnia illa habent attributionem ad genus subiectum.

AD PRIMVM argumentum sicut dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc, conceditur ꝙ rõ mobilis est quædam ratio entis, quia nihil est quod possit subterfugere rationẽ entis. uerum ratio entis sub quia consequitur ens quod est genus in metaphysica, & ratio illa entis q̃ est ratio entis mobilis, quasi æquiuocè sunt rationes entis, & ideo per illam rationem entis sufficiẽter diuersificatur scientia naturalis a metaph. ¶ Ad aliud dr̃ quod non sequitur scientiam diuersificari solum secundum rationes, quia illæ diuersæ rationes entis ꝑ quas diuersificatur sciẽtia non sunt diuersimode solum secũdum cõsiderationem intellectus, sed in re, hæc ratio nõ est illa. modus.n. essendi entis inquantum mobile non est modus essendi absolutè inquantum est quid in se. Ad aliud principale sicut dicebatur. ¶ Ad primum contra hoc dr̃ quod licet quantitas sit primũ in suo genere, ita quod in illo genere non habeat aliquid prius, nihil tamen prohibet ipsum reduci ad aliquod prius alterius generis. Vnde cum dicitur, ꝙ tũc esset aliquod prius primo. Dicendum quod hoc non est incõueniẽs in diuerso genere: substantia .n. est primum ens ad quod omnia entia siue omnia genera accidentia reduci habent. ¶ Ad aliud dicitur quod nõ sequitur quantitatem esse ad aliquid licet attributionem habeat ad substantiam non.n. quælibet attributio siue comparatio facit ad aliquid, sed solum comparatio ad terminum. Sed tñ com-

pa-

paratio ad ſubiectum non facit aliquod ens ad aliquid. Per hoc ad formam dicitur quod hæc maior quantitas ſecundũ illud ꝙ eſt, eſt ens abſolutum, vera eſt diſtinguendo abſolutum contra comparatum ad terminum relationis. veruntamen ipſum eſt comparatum ad ſubiectum: quia accidens ſecundum illud quod eſt, ſubſtantiæ eſt, accidens .n. non eſt ens: niſi quia entis.

¶ Quæſtionum primi libri poſteriorum. Finis.

Secundi libri poſteriorũ. Quæſtio. I. &c.

Væritur de veritate huius, quod ſit falſa videtur: quia de contingentibus, & corruptibilib. fiunt quæſtiones, & tamen non ſunt verè ſcita, quia de contingentibus non eſt ſcientia ergo &c. ¶ Huic dicit Linc. ꝙ qõnes in generali ſunt ęquales numero his quæ verè ſcimus in generali, tñ in ſpeciali nõ ſunt æquales his quæcũq; verè ſcimus in ſpãli. ¶Cõtra. ęquales gñe, & numero diſtinguuntur contra ſe inuicẽ ſicut idem gñe, & idem numero. Dicere ergo ꝙ quęſtiones numero ſũt æquales his quæcũq; vere ſcimus, & dicere ꝙ illæ qõnes ſunt ęquales gñe non vr̃ conueniens expoſitio. Exponitur .n. vnum membrũ per alterum.¶Item ad principale.qõnes ſunt infinitæ & concluſiones ſcitæ ſũt finite, ſed quod infinita non ſunt æqualia finitis, quia ibi nõ eſt certitudo ergo &c.¶Item illud qđ quæritur, eſt dubiũ quia ꝑ Boetiũ qõ eſt dubitabilis propoſitio, ſed illud qđ ſcit̃ eſt certum,ergo &c. ¶Item ſcientia pertinet ad demonſtratorem, ſed ad demõſtratorem non pertinet interrogatio nec qõ, non.n.interrogat ſed ſumit quid per Ari. ¶ Hic dr̃ quod ad demõſtratorem non pertinet interrogare de præmiſſis, & hoc intendit Ari. Ad eum tñ pertinet interrogare de cõcluſione, & ad concluſionem pertinet ſcia, & ita ad idem pertinet interrogatio & ſciẽtia. ¶Contra hoc,ſi demonſtrator interroget de concluſione,tunc contingit addiſcentem non credere, quia per Ariſt. cõcluſio per hoc a poſitione, & ſuppoſitione differt,quia non oportet addiſcẽtem aſſentire illi de quo ſit

fit quæstio, sed hæsitare pōt de una parte & de opposito & ita non oportet addiscen tem credere quod est contra Aristot.

¶Ad oppositum est Aristot.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod quæstiones sūt æquales numero &c. huius ratio est quia propositio scibilis non est per se nota in veritate nec in falsitate, qa propositio scibilis est illa cu ius sciētia acquiritur de nouo per causam, sed talis nō est per se nota in veritate: quia si sic eius sciētia non ac quireretur de nouo. nec per se nota in falsitate, quia de non ente non est scientia, ꝑpositio ergo scibilis non est per se nota, nec est simpliciter ignota sicut impossibilia de quib. non potest esse scīa, ergo propositio scibilis talis est de qua scīa acquiri pōt post dubitationem, ita quod ipsa prius sit dubitata & postea per principia nota fiat scita, ergo &c. ¶Intelligendum tamen est quod propositio scibilis non est quæribilis tali modo, ꝙ ab eodē sit scita & dubitata quia sic simul esset nota, & certa respectu eiusdem. Sed ipsa est prius dubitata ab addiscēte, & postea ꝑ principia nota ꝑ se debite applicata ipsa fit certa & eadem quęstio quæ est scita ab uno & est dubitabilis ab alio, & hoc nō incōueniens.

AD PRIMVM sicut dicebatur. Ad rōnem cōtra hoc dr̄ quod istę determinationes gn̄e & numero non referuntur ad idē, sed hæc determinatio in gn̄ali referenda est ad conclusiones, & hęc determinatio numero referenda est ad æqualitatem, & ita patet quod intellectus est iste. Qōnes acceptæ in gn̄ali, sunt æquales numero his quæ uerè scimus in gn̄ali, & sic est propositio vera.

¶ Ad secundum principale dico quod propositiones numero infinitæ sunt, & sic de illis non intendit Ari. sed solum de qōnibus in gn̄e. Similiter intelligēdum quod cōtingentium, vt contingētia sunt propriè nō est quęstio: sicut nec eorū est scīa, quia omnis quæstio est qō medij siue causæ, sed contingētia vt talia sunt non hn̄t causam eorum tn̄ de his quæ sūt cōtingentia qōnes fiūt, ut quare uadis Romam? Respondetur, ut recuperem sanitatem. De isto contingenti fit qō. propter hoc quod habet quandam cām ordinatam q̄ est intenta a uadente, & isto modo contingens quæri potest:

teſt: & etiam ſciri per talem cauſam: ſed talis ſcētia non pertinet ad demonſtrationē ¶ Ad aliud dico quod illud quod quæritur dubium eſt quantum eſt de ſe. Cū hoc tamen ſtat qđ æquales ſunt quæſtiones his quæ uere ſcimus. quia eædem numero propoſitiones quæ prius fuerunt dubiæ poſterius fiunt certæ per propoſitiones notas.¶Ad aliud ſicut dicebatur. ¶ Ad illud contra hoc: dico quod non oportet addiſcentem credere concluſionem antequam per demonſtrationes per ſe concludant: ſed præmiſſas credere debet: quia ſunt per ſe notę: vel quando ex pręmiſſis determinato modo applicatis infertur concluſio: tunc addiſcens credit concluſionē: ſed prius non oportet nec hoc intendit Ariſto.

Quæſt. XLIX.

QVæritur an ſi eſt, ſit qō? quod non uidetur. omnis quæſtio. aliquid præſupponit: ſed quæſtio ſi eſt nihil præſupponit. ergo ſi eſt non eſt quæſtio: Probo minorem. Si ſi eſt aliquid præſupponit: tunc præſupponeret quid eſt. Sed qd eſt non præſupponitur: quia præſupponit ſi eſt: ergo non præſupponitur a ſi eſt. ¶ Itē illud quod præcognoſcitur ante demonſtrationem nō eſt quæribile, qa omne quæribile eſt ſcibile. Sed ſi eſt præſupponitur ante omnem demonſtrationem: quia de ſubiecto præcognoſcitur ſi eſt & quid eſt. ¶ Item ſi eſſe quæritur de aliquo: quæro an quæratur idem de ſeipſo an aliud de alio. ſi idem de ſeipſo tunc non eſt quæſtio: quia per Ariſtotele. quęrens quare homo eſt homo nihil eſt quærere. Si quærit aliud de alio. tunc qō talis non eſt ſimplex ſed compoſita. Quia quæſtio ſimplex eſt quando illud quod quæritur non eſt alterius eſſentiæ ſicut dicit Linc.¶Item ſi hic quæritur aliud de alio. tunc eſſe poſſet demonſtrari: quia eſſe haberet in ſubiecto cauſam quare inſeparabiliter ei ineſt & eſt ſecundum ſe aliud ab eo cuius eſt: ergo eſt demonſtrabile. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſto.

AD QVAESTIONEM dicit, quod ſi eſt queſtio: qđ patet ex intentione Ari. dicit.n. quod ſi eſt: eſt quæſtio ſimplex. ex hoc ſequitur qđ ſi eſt: eſt quæſtio ſimplex. & eſt quæſtio ſimplex ſicut dicit

cit Thomas p hoc, quia nõ prędicatur esse tertium: sed secundum Linco. dr̄ qõ simplex. quia ratio formæ & rõ rei subiectę & ratio & forma rei prædicatæ non sunt duæ sed una: & quęstio conposita est cũ forma. & ratio rei subiectę & prędicati sunt duę, sicut hic cum quæritur an homo sit risibilis. ¶ Intelligẽdum tamen est quod ad qõnem tria requiruntur, & ista sufficiunt. ¶ Primum est quod id de quo quæritur sit dubitabile quantum est de se. ¶ Secundum est qđ quęribile aliquid pręsupponat. ¶ Tertiũ est quod ipsam habeat medium per quod demonstrari possit. Istę tres cõditiones includuntur in hac cõditione si est: quia esse quãtũ est de se dubiũ est, quia cõtingit scire qd signat p hircoceruum: & tñ dubitare an sit. similiter si ẽ pręsupponit qd est nõ qd ẽ simpliciter. s. qd est rei. sed qd est q; signatur per nomẽ: similiter si est habet medium per q; possit demr̄ari. ¶ Iuxta q; est intelligendũ qđ duplex est esse. quoddam est esse subiecti & aliud esse passionis. Esse subiecti non habet mediũ &c. nec ẽ demr̄abile: quia de subiecto pcognoscit quid est & quia est ante oẽm demr̄ationem. Esse autem passionis est demonstrabile: quia esse passiõis est ineẽ: & ineẽ passionis subiecto demr̄at. & p diffinitionẽ subiecti tãquam per mediũ: & etiã per diffõnem passionis. ergo si est: est qõ cũ habeat condõnes req sitas ad quęstionem.

AD PRIMVM argumentũ dico quod qõ si est aliquid præsupponit. Non præsupponit tamen quid est rei: sed quid est quod significatur p nomẽ, quid enim rei pręsupponit si est ut argutum est. & ideo a si est non præsupponit. ¶ Ad aliud patet per dicta in põne: qa de subiecto pcognoscit si est & quid est. & iõ de subiecto non potest quæri. Esse tñ passionis põt esse quęribile. ¶ Ad aliud dicitur quod esse quęritur de eo cuius est: nõ sicut totaliter idẽ sibi nec sicut totaliter diuersum. Sed quæritur tanquam aliquid reducibile ad genus illius cuius est, ut si sit esse substãtię ad substantiã, si quantitatis ad quãtitatem: & sic de ceteris generibus: ita quod non prædicatur esse quod est alterius generis. & est quæstio simplex. Et prædicatur esse secundum adiacens, quod esse, sicut dicit Thomas, est reducibile, ad genus illius

ctiius est esse. ¶Ad aliud patet quod hic non quæritur totaliter aliud, unde nō est demonstrabile de eo cuius est. quia esse in subiecto præsupponit esse, & ideo esse subiecti demonstrari non pōt, nec illud quæritur proprie. Si tamen quæritur, hoc non est ut fiat notum per demonstrationem, sed ut aliqua alia uia notificetur, sed esse passionis quæritur, & idem demonstratur. ¶Videtur tamen Linco, aliter dicere, quod esse cuiuslibet alterius a prima causa demonstrari potest de eo cuius est excepta substantia quod est generalissimum. ipsa enim substantia non habet diffinitionem, quia non habet genus superius, & ideo de substantia quæ est generalissimum non demonstratur esse, nec de prima causa eadē ratione, quia prima causa non est in genere, quia eius esse est eius essentia, & sic esse subiecti, & esse passionis quæribile est & etiam scibile, exceptis his quæ dicta sunt. ¶Ad rationem dico quod esse simpliciter subiecti demonstratur per diffinitionē subiecti de subiecto, tamen esse subiecti incompletè ante demonstrationē præcognoscitur & præsupponitur, tunc enim præcognoscitur esse subiecti incōpletè quando ipsum cognoscitur per aliqua accidentia siue ꝑ descriptionem, & tale esse præcognoscitur antequàm præcognoscatur quid rei. Et cum hoc conuenit Aristo. 7. meth. & primo de anima, & secūdo huius. Dicit. n. quòd accidentia magnam partē conferunt ad cognoscendū quod quid rei. esse tamen completè subiecti per diffinitionem subiecti acquirit, & sic patet quod alio modo esse præcognoscitur & præsupponitur & alio modo q̄ritur. Sic ergo patet per ipsum, quia quando quæritur an hoc est, non quæritur aliqua forma de alia, & ideo est quæstio simplex, nec totaliter idem ut dictum est, quia tunc non esset quęstio.

Quæst. L.

QVæritur an quid est sit qō, quod non vr̄, quia omne quod quæritur est scibile per quid est, quia illud quod scitur scitur ꝑ diffinitionē indicātem qd est, & illud qđ quæritur etiā scitur. Sed quid est non scitur per mediū quod est qđ quid est, quia eadē ratione illud quod quid est sciretur per aliud quod quid est & sic eēt processus in infinitū.

¶Item

¶Item esse quęribile est scibile, quod non est scibile, ergo nec quæribile, probo minorem. Si quid esset scibile, sciretur per causam, sed nihil est intimius rei quã suũ quod quid est, ergo qđ quid est non habet causam intrinsecam per quam possit sciri. ¶ Hic dicitur quoddam est quod quid est subiecti, & aliud quod quid est passionis. Quod quid est subiecti quæri non potest, quia nec sciri quia de subiecto præcognoscitur quid est, & si est ꝑ Aristo. Quid tñ passionis quæritur, & illud scitur per diffinitionem subiecti. ¶Contra istud. Primo ostendo quod quid est subiecti quæri põt, & etiam sciri, quia contingit aliquem cognoscere esse & dubitare de principijs iudicantibus quid, & postea contingit cognoscere principia iudicantia quid: sicut puer cognoscit bouem esse, & tamen principia bouis essentialis ignorat, & postea principia indicantia quid cognoscit, sed illud quod est primo ignotum, & postea notum est quæribile, & etiam scibile. ergo quid est subiecti, est quæribile & etiã scibile, quia tunc quid subiecti fit notum per quid notius, ergo scibile est. ¶ Itẽ quod quid passionis non possit sciri videtur: quia per Ari. Qđ quid est non potest demonstrari, quia sic fieret petitio principij. ergo qđ quid passionis demonstrari non põt. ¶Item, omnis qõ est quæstio medij siue causæ per Aristo. Sed quod quid non est quæstio medij: quia ipsius quid non est medium siue causa. ergo quid est non est quæstio. ¶Item quid est præsupponit si est, ut est qõ, sed quid est idem est quod essẽtia uel ipsam præsupponit: quia tunc nulla rosa existẽte non posset cognosci quid est rosa, ergo quid est nõ est quæstio, ut quid ueram essẽtiam rei notificat. ¶Itẽ quæstio differt a superpositione & petitione in hoc quod in quæstione non oportet addiscentem cõsentire parti opponentis quam intendit opponens. Sed potest esse contrariæ opinionis, sed in eo quod quid est non possunt opponens & respondens esse contrariæ opinionis. ergo quid est non est quæstio. Minor patet quia qõ quid est non est quæstio dialectica. ergo in quæstione quid est non possunt esse opiniones contrariæ, sed tantum erit una pars sustinenda. ¶Item si quid est esset quæstio, idem

idem esset dubitabile & præsuppositum. consequens est falsum: ergo & añs. Probatio consequentiæ. quia quid est psupponit si est. Si igit dicis, q quid est, est qō: tūc qd est psupponitur à si est. quia esse vel est essentia uel īmediatè consequens quidditatē, sed quod sequitur quiddi tatem ipsam præsupponit. ergo esse præsupponit qddi tatē. Si ergo dicas, q qd est sit qō: idem erit dubitatum & præsuppositū. ¶Hic dr̄, q non sequitur, quia est aliud quid est qđ est dubitatum, & qđ est præsuppositū a si est: quia qd est uerum est dubitatum. Sed quidest uerū nō psupponit a si est. Si est.n. solum præsupponit quid est, qđ significatur per nomen, & ita illud qd psupponitur, & aliud quæritur. ¶Contra. Illud non soluit, quia eē uel est quidditas uel immediatè consequitur quidditatem veram. ergo esse psupponit quidditatem ueram, & non solum præsupponit qđ signi ficatur per nomen. ¶Itē esse distinctum consequitur esse distinctū. ergo esse psupponit entitatē distinctā, & hoc non est quidditatis significatæ p nomen tm̄. sed quid est rei: ergo psupponit uerā quiddi tatem rei. ergo si est præsup ponit quid est. ¶Aliter dicit. Linco. q quid est psupponit si est cognitum per accidentia. Quid est tñ præsupponitur a si est: scđm q qd est cognoscitur per principia essentiali. vnde esse dupliciter cognoscitur. Vno mō per accidentia. Alio modo p principia essētialia. Vnde p hoc ad formam argumenti dici pōt q qd est dubitat scđm q præsupponit esse cognitū per principia accidentalia, & ipsum est psuppositum ab esse completè cognito per principia essentialia, & quod idem sit præsuppositū & dubitatū non est inconueniēs. ¶Contra si esse cognitū completè præsupponit quid est; tunc esse per quid est pt demonstrari de eo cuius est: sed hoc est falsum. per Arist. quia de subiecto præcognoscitur quid est, & si est, & qđ pcognoscitur ante demōstrationem, demonstrari nō pōt. ¶Ad oppositum est Aristot.

AD QVAESTIONEM dr̄, q quid est, est qō sicut dicit Linco. & hoc ideo est: qa quid dubitari potest, & quia eius cognitio acquiri potest. (Docet enim Arist. uenari, qđ quidest) ergo &c. Dicunt quidam, q quidest subiecti non quæritur, quia de subiecto tanquam de fundamēto

in demonſtratione præcognoſcitur quid eſt, & ſi eſt, vt dicit Ariſtot. quid eſt tantum paſſionis quæri pôt, & ipſum poteſt ſciri de ſubiecto per diffinitionem ſubiecti. ¶ Intelligendum tñ eſt, ꝙ quid eſt contractum ſub rõne qua eſt quid: ſic non quæritur, ita ꝙ ſub illa rõne ſciatur tanquã concluſum in demonſtratione, quia ſic eſſet petitio principij, vt dicit Ariſto. Quid eſt tm̃ quęritur, ut per aliquam aliam uiam fiat notum, ut per uiam diuiſiuam: ſicut docet Ariſt. & innoteſcit tanquam medium: non tñ tanquam concluſio in demonſtratione. illud tñ quod eſt quid non acceptum ſub illa tatione, ut quid: ſed materiale pôt demonſtrari per quid formale, ita quod hoc demonſtratur ineſſe illi cuius eſt: ſed non ſub ratione qua eſt quid.

AD PRIMVM argumentũ dico quod quid ſub ratione qua eſt quid non quæritur ꝑ medium, nec demonſtratur: quia ſic eſſet proceſſus in infinitum. ¶ Ad aliud dico, ꝙ quid ſubiecti nõ requiritur, nec ſcitur per demonſtrationem ſub ea ratione qua eſt quid. ¶ Rõnes quæ probant ꝙ quid eſt pôt demonſtrari poſtea ſoluentur. ¶ Ad aliud principale: dr̄ ꝙ omnis q̃ſtio eſt quæſtio medij: non ita ꝙ ipſum demonſtretur per medium. dictum enim eſt, qđ quid eſt ſub ratione qua qd eſt quæritur: non ita quòd ipſum ſciatur per demonſtrationem tanquam concluſio. ſed aliqua alia uia, vt dictum eſt in poſitione. ¶ Ad aliud dico, quod quodquid eſt, vt eſt uera quidditas rei: præſupponit ſi eſt: ſed non eſſe actuale diſtinctum contra fuiſſe vel fore, ſicut argutum eſt, ſed præſupponit eſſe aliud, ſicut poſtea uidebitur. Ad aliud dicit Lincon. ¶ Ad rationes contra hoc dicitur ſecundum ſententiam eius, quod quid eſt poteſt demonſtrari de ſubiecto per eius quod quid eſt: quia pôt dubitari: ſi continetur ſub alia ſpecie. ¶ Ad auctoritatem Ariſto. dicitur ꝙ de ſubiecto præcognoſcitur quid eſt & ſi eſt: non completè. ſed præcognoſcitur eſſe notum per principia accidentalia. & eſſe iſto modo non demoſtratur eſſe: ſed demõſtratur eſſe notum per principia accidentalia ſecundum ipſum. ¶ Aliter dr̄, ꝙ quid eſt ꝓſupponit eſſe confuſum: ſed ipſum quid præſupponit eſſe diſtinctum. Et ita aliud eſſe præſupponitur, & aliud eſſe con-

consequitur: licet illud forte sit idem cum priori.

Quæst. LI.

QVæritur vtrū esse existere sit de essentia? q. sic vr. Auctor de causis dicit, q. prima rerum causatarum est esse: sed qđ est primum in rebus causatis est essentia. ¶Item Cōmentator dicit, q. hoc est problema de genere homo est, sed genus est de essentia illius cuius est. ergo &c. ¶Item ratio Commentatoris est ad hoc. Hō est: aut ergo per se, aut ꝑ additum. si per se habetur ꝓpositum. si per additum, quæro de illo addito: illud additum est: aut ergo per se, aut per additum. Si per se eadem ratione fuit standum in primo. Si per additum sic erit processus in infinitum.

¶ Hic dicitur. quod homo est per additionem, & illud additum est per se & nō eadem ratione standum est in primo: sicut in simili patet Homo disgregat per albedinem, & albedo disgregat ꝑ se & non est eadem ratione standū in primo. ¶Contra. si illud additum sit per se: ergo esse est de essentia illius additi, & sic haberem propositum, q. esse est de essentia illius cuius est. ¶Item quæro de illo addito aut est essentialiter ipsum esse, aut participans esse. Si sit ipsum esse, tunc homo est per se: quia non per medium. Si sit participans esse, cum omne participans esse sit compositum distinctum numero contra alterum, sequitur q. homo est aliud compositum distinctum numero ab homine. Sed hoc est impossibile: quia homo non est ꝑ entitatem alterius compositum numero, sicut sortes nō est albus per albedinē Plat.

¶Aliter dicitur ad rationē, q. homo est per additum. Et cum dicitur, q. illud additū est, dicitur q. non: quia illud additum non est, sed est illud quo aliquid aliud est, sicut forma non est, sed est principium essendi compositum. ¶ Contra illud additum non potest esse purè nihil: quia tunc homo esset purè nihil, ergo illud additū aliquo modo est ens, & quotiens dicitur ens, totiens dicitur esse, per Aristo. ergo illud additum est. ¶Item quātum denominatiuè prædicatur de re proprii generis, bene enim dicitur linea est q̄ta: ergo eadem ratione esse potest prædicari de quocunque quod aliquo modo est

ens: ergo idẽ additum quo homo eſt:licet non ſit entitate compoſiti: tamen aliquo modo eſt, ſicut forma eſt entitate principij.¶Item ad principale, ens eſt de cuiuſlibet eſſentia: per Ariſto. & ens & eſse idẽ ſignificant. ergo eſse eſt de eſsentia cuiuſlibet.¶Hic dicitur, quòd ens eſt duplex. ens nomen. & ens participium. Ens nomen eſt de eſsentia cuiuſlibet.ſed ens participium nõ. Primo modo non eſt uerum ꝙ ens & eſse ſignificant idẽ, ſed bene ſecundo modo.

¶Contra illud: ens nomen & ens participium ſignificant idem: licet differant in modo ſignificandi, ſed ens participium & eſse idem ſignificant, ut conceſſum eſt, ergo ens nomen & eſse idẽ ſignificant. ¶ Hic dicitur,ꝙ ens nomen & ens participium ſignificant ſub diſtincto modo, & ille modus facit, ꝙ ens & eſse ſignificent idem, ut ens eſt participiũ, quia utrunque ſignificat rẽ vt menſurata tẽpore,tamen ens nomen & eſse non ſignificant idem,quia ens nomen non ſignificat rem ut tempore menſuratam.Sed ens participium & eſſe ſignificant, vt menſuratam tempore, & ideo non ſunt de eſſentia.

¶Contra illud: ſi ens participium non ſit de eſſentia, quia menſuratur tempore, tunc non eſſet hæc neceſſaria: homo eſt ens animal: quia hic ponitur ens animal, ut tempore menſuratur de homine, & ut ſic non eſt de eſsentia per te.¶Item ad principale.generatio terminatur ad ſubſtantiam ſolum tanquam ad per ſe terminum, & generatio per ſe terminatur ad eſſe, & eẽ eſt ſubſtantia rei. ¶Hic dicitur, ꝙ generatio non terminatur ad eſse,ſed ad ſubſtantiã ſub eſſe.¶ Contra illud,generatio eſt a nõ eſse ad eſse per Ariſto.ergo generatio ꝑ ſe terminatur ad eſse. ¶Itẽ ſi generatio terminetur ad ſubſtantiam ſub eſse, & per te eſse eſt aliud ab eſſentia, ergo generatio terminatur ad ens per accidens, ergo ens per accidens per ſe generatur quod eſt impoſſibile. ¶Item ad principale ſi eſse non ſit eſsentia rei,tunc cum eſse ſit in eſsẽtia,eſsentia erit in potentia reſpectu cuiuſlibet qđ eſt in ea,quod eſt alterum a ſua eſsentia: ſed conſequens eſt falſum. ergo & antecedens. falſitas conſequentis patet, quia ſi eſsentia ſit in potentia ad eſſe, aut ergo in potentia acti

ua

ua uel passiua. Si actiua: tūc essentia haberet esset anteꝗ esset, quia quod est in potentia actiua respectu alterius esse habet respectu illius. Si in potentia passiua: tunc essentia manens posset esse & non esse. quia potentia passiua est potentia contradictionis. ¶ Item si esse sit aliud ab essentia cum immediatè cōsequatur essentiam: ergo esse de esētia potest demonstrari. cōsequens est falsum. ergo & antecedens. Consequentis falsitas patet: quia in demōstratione pręsupponitur quid est, & si est. & qđ præsupponitur non demonstatur: ergo esse non demonstratur: quia prædicatum est de per se intellectu subiecti. ¶ Ad oppositum si esse esset de essentia rei: hæc esset necessaria homo est: consequēs est falsum, ergo & aņs. ¶ Itē si sic: tunc intelligens te non esse vel hominē non esse intelligeret in compossibilia. ¶ Item essentia abstrahit ab esse fuisse, & fore. ergo esse de essentia nō est quia illud a quo aliquid abstrahit non est de eius essentia.

AD QVAESTIONEM dr̄, ꝙ esse existere nō est de essentia: qa de illo eē ęst dubitatio. Sed de eē esētiæ non est dubitatio. Rō huius est ista. Illud quod pōt intelligi sine altero nō includit illud in sua essentia. esētia potest intelligi nō intelligendo eē. ergo &c. Hæc patet similiter, quia esētia abstrahitur ab eē fuisse & fore. sicut ergo fuisse, & fore non sunt de essentia. ita nec esse. ¶ Intelligēdum tamē est pp rōnes, ꝙ eē existere non consequitur essentiam primo, sed primo consequitur indiuiduū. Indiuiduum enim per se, & primo existit: essentia nō nisi per accidens.

AD PRIMVM argumentū dico ꝙ auctor de causis intelligit per se actum primū, & non existere. Vnde intellectus est, qđ principia rerū creatarū est eē. hoc est principia creatarū est actus, sicut patet de intellectu, & nō loquitur hic de esse qđ est existere. ¶ Ad aliam auctoritatē, ꝙ Commentator intendit, ꝙ hoc est prædicatū gn̄ale: hō est. Vnde per problema de gn̄e: intendit prædicatū generale: cuiusmodi est prædicatum transcendens. ¶ Ad aliud, ꝙ homo est per se, ita qđ non per medium habens esse. & similiter est per additum ut per esse: qa esse est tanquam illud quo aliquid est, tamen illud esse non est, ita ꝙ sit habēs esse.

Vnde tunc ista simul stant, q homo sit per se ita, & non per medium habens esse, & tn̄ homo est per additū tanquam per aliquod quo aliquid est, & non per additū, quod est, ita q sit habēs esse: sed per additum quod est principium essendi. ¶ Ad rationes contra hoc primæ rationes contra principale ꝓbant, q illud esse non est tāquam habens esse, sed tanq̄ principium quo compositū est. ¶ Ad aliud sicut dicebatur hoc est concessum. ¶ Rōnes contra secundam rnsionem probant, q esse illud ꝑ quod homo est, est aliquo modo, & hoc est concessum simpliciter, quia illud eē est non tanquam habens esse: sed tanq̄ principiū quo compositum est. ¶ Ad aliud sicut dicebatur. ¶ Ad rationē contra hoc sicut prius. ¶ Et ad aliud contra hoc. dicitur q sic dicendo homo est ens animal. ens specificatur per animal, & ideo quodammodo stat scdm exigentiā animalis: & ideo nō est hæc contingens: Homo est ens animal: hæc tn̄ est contingens: Homo est animal ens, quia in ista animal specificatur per ens, & ita quodammodo secundum esse tēporale mensuratur, & ideo hæc est contingens. homo enim potest esse animal existens & non exn̄s. ¶ Aliter pōt dici & melius, q ens nomē & ens participium non significant puram entitatem rei siue quiditatē: sed ens participium significat rei existētiam quæ est extra essentiam & illi essentialiter accidit. Per hoc ad formam principalis rationis, sicut prius quod ens participium & esse idē significant: sed tn̄ ens nomen & esse non significant idem sicut nec ens nomē & ens participium significant idem. & ideo licet ens nomen sit de essentia: tamen esse non est de essentia. nec ens participium. ¶ Ad aliud sicut dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc dicitur, quòd licet generatio terminetur ad substantiam sub esse, non tamen terminatur ad ens per accidēs: quia esse non est res alterius generis ab essentia: sicut album est alterius generis ab homine. Esse enim est in eodem genere cū eo cuius est per reductionem. Vnde esse non est habens esse: ideo non est in genere per se: & substantia sub esse non facit ens per accidens, sicut homo albus. ¶ Ad aliud cum dicitur, q generatio est a non esse in esse. iste est intelle-

ctus,

ctus, q generatio est a substantia non ente ad substantiã sub esse. ¶Ad aliud principale, quòd essentia est in potentia ad esse. Est enim in potentia passiua:quia potest existere & non existere. Accidit.n.sibi existere. Et cum dicitur, ergo essentia manẽs potest non esse:dr̃, q non oportet q essentia manẽs possit non esse, quia essentia manens existit, & dũ existit, est. Sed tamen essentia manens essentia potest esse uel nõ esse. ¶Ad aliud cum dicitur, q esse est esẽtia, posterius essentia, cõceditur. Et cum infertur, ergo esse præsupponit essentiam dicitur, quòd esse existere pręsupponit essentiam secundum aliquem gradum essendi: non tamen p̃supponit essentiã existere. ¶Ad aliud, quod licet esse non sit de essentia, non tamẽ potest demonstrari de essentia. Ad huius probationem, dicitur quod nõ sequitur essentiam nisi p accidens. Primo.n. sequitur indiuiduum cuius est per se existere. Et quia non sequitur essentiam secundum se, & primo, ideo de essentia demonstrari nõ potest: Similiter non est res alterius generis, nec per se ens in genere, ideo non potest demonstrari.

Quæst. *LII.*

QVæritur vtrum quæstio quid est præsupponat si est? Quod nõ videtur. quia de rosa, & niue possumus scire quid sunt nulla rosa existente. ergo qõ quid ex præsupponit si est. ¶Hic dicitur quod ista bene concludit, q questio quid est non præsupponit esse existere: præsupponit tamen aliud esse. ¶Contra. quæro de illo esse quod pręsupponitur. aut est esse essentiæ: aut esse existere, aut aliquod tertium. Non esse essentiæ, quia si qd est præsupponere esse essentiæ: præsupponeret seipsum, quod est inconueniens. Nec præsupponit esse tertium, quia non est tale ut uidetur: solum ergo præsupponit esse existere. ¶Item ad principale. esse distinctum cõsequitur distinctam entitatẽ, quia ab vnitate distincta causatur. ergo esse præsupponit quidditatem. ergo quid est non præsupponit esse, quia tunc in præsuppositionibus esset circulus. ¶Item esse est posterius essentia, ergo esse essentiam, siue quid est præsupponit, non ergo ècõtra. ¶ Item quid est non pręsupponit illud quod sibi accidit, sed qdditati accidit

eſse ſicut fuiſſe & fore. ergo quid eſt non præſupponit eſse. ergo &cæt. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. dicit enim quod quærentes quideſt ignorantes ſi eſt, nihil quærunt, quia quod non eſt nemo ſcit quideſt, ſicut patet de tragelapho.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod quæſtio quid eſt præſupponit ſi eſt, ſicut dicit Ariſtote. quia de non ente nullus ſcit quid eſt. Nullus enim ſcit quid eſt tragelaphus. ſed ſolum quid ſignificatur per nomen, ergo antequam ſciatur quideſt oportet quod præcognoſcatur ſi eſt. licet non eſse quod eſt actualiter entis, cum non ſit de eſsentia, ueruntamen ſine eſsentia non poteſt eſſe, ergo &c. ¶ Intelligẽdum tamen propter rationes quod quideſt non præſupponit eſſe eſſentiæ, quia tunc idem præſupponeret ſeipſum. nec præſupponit eſſe exiſtere: quia eſſe exiſtere eſt primo ipſius ſingularis. & tale accidit ipſi quid, quia quæſtio quideſt, eſt quæſtio medij. & etiam quæſtio ſi eſt. ſed medium in demonſtratione eſt uniuerſale: ergo quideſt & etiam ſi eſt ſunt primo vniuerſalis: & non ipſius ſingularis. Et eſſe exiſtere eſt ipſius ſingularis primo. ergo quideſt non præſupponit eſſe exiſtere primo, ſed quideſt præſupponit tertium eſſe, quod eſt actualiter entis. & illud eſſe quod eſt actualiter entis nihil aliud eſt niſi quidã gradus eſſendi unius eſſentiæ diſtinctus contra alium gradum alterius eſſentiæ. quẽ gradum habet eſſentia cum eſt. Vnde iſte gradus eſſendi præſupponitur de omni quod eſt quid & illud eſſe eſt quodammodo non eſſe prohibitum in rerum natura: ſiue eſſe in habitu (ſicut dicit quidam) & non eſſe exiſtere. & propter hæc dicit quod de tragelapho nullus ſcit quid, qa non licet eſſe ſic in habitu. i. aliquem gradum eſſendi in rebus. ¶ Aliud eſt intelligendum propter ſecundum argumentum, quod eſſe dupliciter cognoſcit. Vno modo per medium accidentale. ſicut nos cognoſcimus cœlum per accidentalia & per effectus. Alio modo cognoſcitur eſſe per medium eſſentiele ut quando cognoſcitur per quod quid eſt: Iſto ſecundo modo eſſe cognoſcitur diſtinctè, & pſupponit quid eſt a quo capit diſtinctionẽ. Primo modo eſſe cognoſcitur confuſo modo & incomplete.

pletè. & isto primo mō quid est præsupponit si est:& quid est præsupponit esse cognitum modo confuso. Sed secūdo mō esse acceptum præsupponit quidest. & loquor de eē q̄ est actualiter entis: siue gradus essendi: & nō de esse quod est existere.

AD RATIONES: patet p̄ hoc.¶ Ad primā patet qdest illud esse quod presupponit: & per hoc patet ad rationē cōtra hoc, & sic ad duas primas: præsupponit enim aliquod tertium esse quod nec est eē essentiæ nec eē existere quod mensuratur tempore.¶ Ad aliud principale patet in positione q̄ eē distincte cognitiū pręsupponit qd est: cum hoc tamen stat qd' quidest pręsupponat si est indincte cognitum.¶Ad aliud q̄ esse est posterius essentia siue quidditate: & ideo completum esse & completè cognitum quid est præsupponit esse tamen cognitum indistincte non præsupponit in cognoscendo qd est.¶Ad aliud quod esse existere accidit essentiæ: & illud non præsupponitur. esse tamen quod est actualiter proprietas entis non accidit essentiæ: ita quod possit essentia esse; & illud sibi non inesse immo semper essentiam cōsequitur: sicut postea patebit. ¶ Contra esse quod est actualiter essentiæ est posterius essentia, sed prius non dependet a posteriori. ergo essentia potest esse & non esse loquendo de isto esse. ¶ Ad istud dicitur quod licet esse quod est actuale sit posterius: tamen ipsum est illud sub quo essentia est. Est enim posterius sicut modus essendi est posterius eo cuius est modus. Vnde neganda est hæc consequentia. Esse est posterius essentia sicut modus determinatus rei. ergo res potest esse & non esse quia est modus determinatus sine quo res non potest esse siue intelligi.¶ Contra dictum in positione arguitur. dictum est enim in positione quod esse scitur per medium accidētale & tale esse est quod prę supponitur a quæstione qd est.¶ Contra illud: si esse cognoscitur per medium accidentale, aut ergo cognoscitur per medium accidentale quod est cōmune: aut per proprium: non per medium accidentale commune: quia accidens commune non magis hoc subiectum denominat quam illud. ergo per accidens commune non potest sciri hoc subiectum esse:

nec per accidens proprium: quia accidens proprium præsupponit subiectum esse. ergo per accidens proprium non scitur subiectum esse. ¶ Hic dicitur quod esse scitur per accidens propriũ & etiam per accidens commune. maxime quia accidens commune est notum apud sensum: & omnis cognitio ortum habet a sensu siue a cognitione sensitiua: ueruntamen per accidentia nõ scitur esse distinctum sed esse confusum, quia ad esse confusum alicuius cognoscendum sufficiunt accidentia communia: licet non sufficiant ad cognoscẽdum esse distinctum. Similiter per accidens proprium cognoscitur esse confusum tãtum: & per quidditatem subiecti cognoscitur esse distinctum.

Quæstio. LIII.

QVæritur An esse quod est actualiter essẽtiæ sit de essentia? Quod sic uidetur: quia ens nomen & esse quod est actualiter essentiæ significant idem: sed ens nomen est de essentia. ergo esse quod est actualiter essentiæ licet esse existere non sit de essentia. ¶ Item ratio Commentatoris prius allegata est ad hoc. quia homo est. aut ergo per se aut per additum. Si per se habetur propositũ, si per additum processus erit in infinitũ. ¶ Item si esse non sit de essentia, tunc essentia est in potentia ad esse. quia essentia est in potentia ad quodlibet qđ est in ea præter essẽtiam: sed consequens est falsum. quia aut est in potentia actiua uel passiua. Si in potentia actiua: tunc essentia esset antequam esset. Si in potentia passiua, tunc essentia posset esse & non esse, loquendo de esse quod est actualiter entis, quia potentia passiua est potentia contradictionis. ¶ Item si esse non sit de essentia, ergo est aliud, ergo demonstrari potest. ¶ Item si sic, tũc esset accidens & per consequens præsupponeret subiectum esse. ¶ Item si sic: tunc esse posset intelligi sine actualitate. Ad oppositum est Boetius dicens, quod in omni q̃ est circa primum: aliud est quod est, & quo est, ergo quod est est essentia: quo est est esse, ergo esse est aliud ab essentia.

AD QVAESTIONEM dicitũ q̃ esse qđ est actualiter entis non est de essentia. huius potest eẽ duplex rõ. Prima q̃a esse est modus essentiæ.

tię. Modus autem rei non est de essentia. ¶ Item si esse esset actus intrinsecus essentiæ: & etiam ipsius essentiæ est unus actus essentialis, vt forma substantialis, tunc vnius compositi essent duo actus substantiales completi. sed duo actus substantiales completi faciunt duo cõposita. ergo vnum compositum esset duo composita. quod est inconueniens. patet ergo quod esse quod est auctualiter entis non est de essentia sicut nec esse existere. Ista tamen duo esse sunt distincta, quia esse quod est actualiter entis primo consequitur essentiam, & est ꝓpriũ esse ipsius essentiæ, sed esse existere primo cõsequitur ipsum indiuiduum. Et licet vnum non possit esse sine reliquo, potest tamen intelligi sine reliquo. Nec oportet quod sint unum in reliquo, cum non ita sit proprium esse ipsius indiuidui &c. apparet tamen quod illa duo esse sint unum propter hoc quod in re sunt coniuncta.

AD PRIMAN rationem videtur quod ens & esse quod est actuale esse non significant idem. ¶ Vnde intelligẽdum est quod triplex est esse. Esse essentiæ, & esse quod est actualiter essentiæ, & esse existere. Esse primo modo & ens nomen idem significant, secundo modo & tertio non significant idẽ. ¶ Ad illud Commentatoris sicut prius quod homo est per se, quia non per aliud additum quod est habens esse, unde non est medium inter esse & hominem qui est habens esse, sicut nec inter illud qđ est illud quo aliquid habet eẽ. sic ergo patet qualiter est per se, sed non sequitur ulterius. ergo esse est de essentia: quia esse nec prædicatur de essentia primo mõ, quia non est de essentia (quia nõ est diffinitio nec pars diffinitionis nec aliquid essentiæ.) Nec secundo mõ, quia sic prædicatur per se aliqđ accidens de subiecto quod in subiecto præsupponit eẽ: sed esse non est accidẽs, quia non est ens proprie, sed modus essendi. & ideo est in eodem genere in quo est essentia per reductionem & non est in genere per se, unde hæc est per se, homo est, sed non sicut pertinet ad demõstratorem. ¶ Ad aliud quod essentia est in potentia passiua. Et cum dicitur quod potentia passiua est potentia contradictionis. Dico quod duplex est potentia passiua:

Vna

Vna est indiuidui & illa est contradictionis. Vult enim Ari. in 7. quod materia partis ad indiuiduum est principium quo aliquid potest esse & non esse. quia pro illa materia est sub quanto & quali: & qualitates sunt principium corruptionis. Potentia tamen partis ad species non est potentia contradictionis, quia materia partis ad speciem non est principium quo aliquid potest eē & non esse. ¶ Ad aliud. quod licet esse sit aliud ab eēntia, tamen demonstrari non potest: quia non est accidens cōpletum in genere. & ideo non est passio demonstrabilis. non enim est habēs esse: sed quo aliud esse habet. ¶ Ad aliud. quod si sit aliud ab essentia non tamen est accidens, non enim est habens esse: ideo nec substantia nec accidens. ¶ Ad aliud quod licet esse nō sit de essētia, tamen essentia non potest intelligi nisi sub esse. contingit tamen intelligere substātiam non intelligendo esse: sed tamen essētia semper intelligitur sub eē. Sicut contingit intelligere materiam non intelligendo formam: quia distincti conceptus sūt, & diuersæ res Materia tamē non potest intelligi nisi sub habitudine ad formam. & causa quare essētia intelligi nō potest nisi sub eē est ista. quia esse est modus essentiæ sine quo essentia non potest intelligi, non tamen est de eius essentia &c. Sed qa determinatus est modus ipsius essentiæ, ideo sine illo intelligi non potest.

Quæst. LIIII.

QVæritur an omnis quæstio sit quæstio medij? Quod non uidetur. Si omnis quæstio quęrat medium: erit processus in infinitum, quia cum quæro vtrū hoc sit, quæro an sit mediū. & ulterius cum quæro an sit medium, quęro ulterius mediū. Si igitur omnis quæstio sit quæstio medij, sic erit processus in infinitum. ¶ Item si omnis quæstio sit quæstio medij. quæro an omnis quæstio quærat medium de seipso, aut medium de alio: aut aliud de medio. Non primo modo, quia quærere idem de seipso nihil est quærere. Nec medium de alio: quia quærens diffinitionem de diffinito adhuc est quærenens idem de seipso: & medium & diffinitio sunt eadem nec est quærere aliud de

de medio propter eandem rationem. Similiter propter aliam rationem quia diffinitio quæ est mediũ in demonstratione demonstrari non potest. ergo non est quæribile, quia quæribile & scibile sunt eadem in numero. ¶Itẽ si omnis quæstio sit quæstio medij, tunc quæstio si est esset questio medij. Et per cõsequens esse posset demonstrari, quia si esse haberet medium per illud posset demonstrari. ¶ Item illud qđ præsupponitur non est queribile, sed medium presupponitur in qualibet qõne. ergo mediũ non ex quæribile. ergo &c. ¶Ad opp. est Arist.

AD QVAESTIONEM dr̃, quod oĩs qõ est qõ medij. Huius ratio est, quia qõ q̃rit aliquid quod est dubium & postea scibile certificatum per mediũ, sed quod est certificatum per medium, medium præsupponit per quod certificatur, ergo &c. ¶Item Arist. probat hoc inductiuè quia oĩs qõ est qõ causæ, & causa & medium idem sunt ergo &c. Minor patet per inductionẽ Ari. quia qõ si est, & quæstio quia est quærunt utrum sit aliquod medium, quia si quæram utrum luna eclypsetur. quæro an eclypsis habeat aliquod mediũ. Similiter pp quid quærit causam, vt manifestũ est ex modo quærẽdi, sed quid est & pp quid sunt eadẽ (nõ .n. differunt nisi in mõ quærendi. Idem.n. quærunt secundum rem) sed qõ pp qd quærit medium & causam, ergo qõ quid est, ergo simpliciter oĩs quæstio quærit medium & causam. ¶Intelligendum tamen est quod qõ propter quid alio mõ quærit medium quam questio si est quia qõ si est vel quia est quærunt an sit aliquod medium non ex modo quærendi sed concomitanter, sed quæstio ꝑpter quid quærit medium ex modo q̃rendi. Similiter in alio est drĩa quia qõ si est uel quia est q̃runt absolutè de medio, sed quæstio propter quid præsupponit medium esse, & quærit discretionem medij.

AD PRIMVM argumentum dr̃ quod omnis qõ est qõ medij, vt per mediũ fiat nota de eo quod quæritur. Non tñ quærit de medio tã quam de subiecto, hoc est ꝙ medium esset subiectum de quo medium quæritur. Per hoc ad formam. Si quæram an luna eclypsetur, quæro an sit medium .i. ego quæro an sit medium per quid fiat notitia de illo q̃sito, sed non

quæro an medium sit tanquam quærens medium esse de medio tanquam de subiecto, & ideo nõ est processus in infinitum. ¶Ad aliud quod quæstio nec querit medium de seipso nec aliud de medio nec medium de alio. Non.n. quærit aliud de medio quæsito tanquam de subiecto quęsito, & ideo nullo istorum modorum quærit, sed quærit medium tanquã per illud fiat notitia passionis de subiecto. ¶ Ad aliud dicitur quod quæstio si est, est quæstio medii, & tamen demonstrari non potest per illud medium, quia non est ens habens esse in aliquo genere, sed est illud quo aliud est, vnde non quæritur vt demonstretur, sed quæritur vt aliqua alia via fiat notum. Linco. tamen vult dicere, quod esse demonstretur per diffinitionem rei. Ad aliud quod omnis quæstio præsupponit medium & ideo sequitur quod nulla quæstio quærit medium ita quod illud medium demonstretur, sed quæstio dicitur quærere medium, vt per illud medium fiat dubitabile prius notum. Per hoc ad formam dicitur quod hæc consequentia non valet. omnis quæstio præsupponit medium, ergo nulla quæstio quærit mediũ sub hoc intellectu, vt per idem medium fiat notitia. unde quęstio propter quid aliqđ medium præsupponit. ¶Tu dicis quod quæstio quia est quærit vtrum sit medium, & ita quomodo nihil pręsupponit? Dicendum qđ præsupponit medium saltem esse secundum aptitudinem: quia quærit utrum sit aliqđ medium in actu, sed quæstio propter quid discretionem medij quærit & actualitatem medij præsuponit.

Quæst. LV.

QVæritur. An quod qd possit demonstrari?

Quod sic videtur per Arist. quia quod quid secundum materiam demonstratur per quod quid secũdum speciem, ergo &c.

¶Item innotescit nobis per demonstrationem, ergo potest demonstrari. antecedẽs patet per Ari. quia in cognoscendo si est non innotescit quid est. ergo quid est innotescit per demõstrationem.

¶Item omne dubitabile est demonstrabile & scibile, qa quæstiones sunt æquales numero &c. sed quid est, est dubitabile, ergo &c. Minor patet quia illud est dubitabile quod prius est ignotum, & postea fit scitum siue notũ.

Quod

Quod quid eſt prius nobis ignotum, vt patet in pueris, & poſtea fit notum per medium notius. ergo eſt dubitabile. ¶Itē quod qd de ignoto fit notum per medium notius ergo eſt dubitabile.

¶Itē quod de ignoto fit notum per medium notius pōt demonſtrari, quod quid eſt de ignoto fit notum per aliquod medium notius, ergo &c. Minorem probo, quia quod quid eſt de ignoto fit notum, hoc eſt manifeſtum, ſed non per ſeipſum, quia nihil ſeipſum producit in actū de potentia. ergo per aliqđ aliud medium quod oportet eſſe notius: quia aliter non faceret notitiam.

¶ Item nos quærimus qd eſt homo, vt ſciamus quod quid eſt hominis, ergo quod quid eſt ſciri poteſt. ¶Item ſi quod quid eſt non poſſet demonſtrari: huius non eſt aliqua ratio niſi, quia eſt immediatum illi cuius eſt. Sed hæc ratio nulla eſt, quia per hanc rationem quod quid materiale non demōſtrarēt per quod quid eſt formale, quod tamen non eſt uerum ſicut patet per Ariſtot. conſequentia patet, quia ita immediatū eſt quod quid materiale illi cuius eſt, ſicut qđ quid formale, quia ita materia immediate ſe tenet ex parte rei ſicut forma.

¶ Item quod quid poteſt ſic demonſtrari ut uidetur. Omne compoſitum ex genere & differentia alicuius cū illo conuertibile eſt quod quid eius. Sed animal rationale eſt compoſitum ex gñe & dr̄ia hoīs, & eſt conuertibile cū hoīe. ergo eſt quod quid hoīs. ¶Item Ariſ. quod quid paſſionis poteſt oſtēdi per quod quid ſubiecti. ergo &c. ¶Item Ari. 8. phyſic. oſtendit quod quid primæ cauſæ per hoc quod motus eſt ęternus, ex ęternitate. n. motus concludit æternitatē motoris, & æternitas primæ cauſæ eſt quod quid primæ cauſæ, ergo quod quid demonſtrari poteſt. Similiter hoc patet in toto proceſſu philoſophiæ naturalis, vbi per paſſionem demonſtrantur ſubſtantiæ. ergo &c.

¶Ad oppoſitum eſt Ariſtot. AD QVAESTIONEM rñ detur ſicut dicit expoſitor', quod quid poteſt accipi dupliciter vel ſub ratione qua eſt quod quid, vel abſolutè non cum illa ratione. primo modo quod quid demonſtrari non poteſt, innoteſcit tamen nobis per demonſtrationem. Primum patet, quia ſi quodquid ſub ratione qua

quod

quod quid demõſtretur de aliquo ſubiecto, prius peteretur de aliquo ſubiecto qđ quid antequam demonſtraretur. hoc probat Ariſt. ſic. Si.a.debeat demonſtrari de c. in eo quod quid eſt,oportet in eo qđ qd eſt prędicari de b.& b. oportet prædicari de, c.in eo quod quid eſt antequam a. in eo quod quid eſt prædicari cõcludatur de c.Sed in tali ſyllogiſmo pri⁹ in minori ponitur.b.eſſe qđ quid eſt ipſius. c. antequam concludatur. a. in eo quod quid eſt de ſe. prius ergo petitur quod quid eſt ipſius.c. quam concludatur. Quod quid ergo ſub ratione qua eſt quod quid non poteſt demonſtrari. Item quod quid ſub ratione qua eſt quod qd in omni demõſtratione præſupponitur, & quod præſupponitur ante demonſtrationem non natum eſt demonſtrari: ergo quod quid ſub ratione qua quod quid &c. Secundum patet per Ariſt. in illo parapho. Quo autem modo conueniens ſit, quod cum ſcitur ſi eſt per mediũ dicens propter quid tunc innoteſcit nobis quid eſt, ſed non tanquam concluſum in demonſtratione, ut oſtẽſum eſt,ſed ſolum innoteſcit nobis quod quid eſt ſub ratione qua quod quid eſt tanquã medium in demõſtratione. Si quod quid accipitur ſecũdo modo abſolutè, & nõ ſub tali reduplicatione, tunc diſtinguendum eſt ulterius, quia aut accipitur quod qđ materiale, aut qđ quid formale ſiue finale. Si quod qd materiale: tunc poteſt demonſtrari demonſtratione propter quid & demonſtratione,quia eſt. Demonſtratione propter quid poteſt demonſtrari,vt per qđ quid formale ſiue finale. Quod quid enim formale eſt cauſa quod quid materialis, ſicut forma eſt cauſa materię & ſimiliter finis eſt cauſa formæ, & etiam materiæ, & iõ quod quid materiale demõſtrari poteſt per utrumque: quia forma & finis ſunt cauſæ materiæ. Hoc patet. Talis.n.eſt materia qualis requirit forma, & forma inducitur in materia propter finẽ, & illud patet ex inductione Ariſto.in 2.phyſi.ubi textus incipit. Similiter ineſt quorundam quidem altera cauſa.

Sic ergo patet,quòd materia poteſt demõſtrari per quod quid formale tanquam per medium dicens propter quid. Similiter hoc declarat expoſitor per exem-

exemplũ. Omne cooperiens nos a pluuia & tempestatibus est cõpositum ex lapidibus & lignis: dom⁹ est hmõi. ergo &c. & ideo dicit Ari. q̧ quædã diffinitio est cõclusio in demonstratione: & quædã principium demõstrationis: quędam uerò est demonstratio sola positione differens: qđ quid ẽt materiale potest demonstrari demonstratione quia: arguimus enim qđ hoc compositũ habet materiã, qa est corruptibile. Sed si accipitur quodquid formale siue finale tale demõstrari põt demonstratione quia est: sed non demonstratione ꝑp quid. vniuersaliter. n. possum demonstrare q̧ homo est animal rationale per effectus siue operationes siue accidentia. Ex hoc enim q̧ homo sentit demonstratur quod homo est animal: & ꝑ hoc quod homo ratiocinatur demonstratur quod homo est rationalis: & ita per accidentia cognitione & demonstratione quia deuænimus in cognitionem quodquid est. Sic ergo patet qđ quodquid sub ratione qua quodquid demonstrari non põt. innotescit tamen nobis tanquam medium in demõstratione: quodquid tamen vniuersaliter accipiendo nõ sub ratione qua quodquid est, demonstrari potest demõstratione quia est: aliquã do quodquid demonstrari potest demonstratione propter quid & aliquando non.

AD PRIMAM rationem dicitur quod quodquid materiale demonstrari potest per quodquid formale quod cõcessum est, non tamen sub ratione qua quodquid. ¶Ad aliud patet quod quodquid est dubitabile & ẽt demonstrabile: hoc est demonstratione quia, & nõ propter qd. sed per effectus siue a posteriori. ¶Ad aliud dicitur qđ quodquid fit notũ de ignoto per aliquod notius. Sed notius potest esse duplex uel tã quam causa uel tanquam notius quo ad nos ut per se effectus: non tamen oportet quod omne quodqđ fiat notius per aliquod notius simpliciter. ¶Ad aliud dicitur quod possumus scire qd est homo per effectus, & sic potest demonstrari. Ad aliud q̧ ratio quare quodquid nõ demonstratur sub rõne qua est quodquid, est ne fiat petitio, & non totaliter propter immediationem. ¶Aliter potest dici quod hoc est ꝑpter immediationem. Et ad probationem, quod aliquid esse immediatius potest esse du-

pliciter. Vno modo in ratione causæ: & illo modo quodquid materiale non est ita immediatum sicut formale. Diffinitio enim formalis vel est causa excludendi vel essendi diffinitionem materialem de subiecto. Alio modo dicitur causa immediata immediatione subiecti; & illo modo quodquid materiale est immediatum illius cuius est. Quia non est aliquod diffinibile medium cui primo inest hęc diffinitio materialis, quã passio proprio diffinito. causa immediata primo modo est ratio quare diffinitio demonstrari non potest.

¶ Ad aliud, quod in illa propositione est petitio, quia idem est dicere quod hoc est compositum ex genere & differentia huius & conuertibile cum illo, & dicere quod est diffinitio huius. & ita petitur. ¶ Ad aliud dicitur quod quodquid passionis ostenditur de subiecto non ratione qua quod quid, sed sub ratione inhærentis. & ideo non sequitur quod quod quid sub ratione qua quodquid demonstretur.

¶ Ad aliud ut patet in positione concessum est quod in demonstratione quia est quod quid demonstrari potest per effectum. & hoc concludit ratio &c.

Quæst. LVI.

QVæritur an medium in demonstratione sit diffinitio subiecti vel passionis? quod passionis uidetur. Aristotel dicit quod diffinitio primi termini est medium in demonstratione. primus terminus in demonstratione est illud qđ maxime prædicatur: huiusmodi est passio. ergo diffinitio passionis est medium in demonstratione. hoc patet similiter per exemplum Aristot. Dicit enim quod folia fluere de uite demonstratur per hoc medium succũ condẽsari in contactu foliorum ad ramos: sed hic diffinitio est diffinitio passionis. ergo diffinitio passionis est medium. ¶ Item Aris. primo huius dicit qđ extrema & medium debent esse eiusdem generis: sed si diffinitio subiecti esset mediũ in demonstratione, tunc medium & extrema non essent eiusdem generis. sed medium esset alterius generis a passione. ¶ Itẽ demonstratio dẽt esse ex immediatis: sed si diffinitio subiecti esset mediũ diffinitio

nitio nō esset ex immediatis sed semper minor esset me diata, quia passio diffinitioni subiecti inest mediante diffinitione propria. ¶Item si diffinitio subiecti esset medium, tunc esset petitio in omni demōstratione, conñs est falsum, ergo & antecedens. Probatio consequentiæ. In demonstratione in maiori passio prædicatur de diffinitione subiecti, si diffinitio subiecti sit medium, & in cōclusione prædicatur de subiecto, sed diffinitio subiecti & subiectum sunt una & eadem res, ergo cōcluditur, quia passio uerificatur de hac re, erit & uera de eadem re, & per consequēs fit petitio. Hic dicitur quod licet diffinitio & diffinitum sint eadem, tamen diffinitio est notior quam diffinitum. Diffinitio enim causa innotescendi datur per Aristo. & ideo passio inest notius diffinitioni quam diffinito, & iō non petitur. ¶Contra diffinitum & diffinitio sunt una res ut concessum est, sed passio demonstratur de re ratione rei & non ratione alicuius intentionis. ergo passio demonstratur de diffinito, ꝑ hoc quod inest diffinitioni arguit petitionem. ¶Item 8. topicorum. Vnus modus petitionis est quādo probatur diffinitum per diffinitionem & ecōtra. hic ergo erit petitio. ¶Item demōstratio est ex primis, sed quādo accipitur diffinitio subiecti nō arguitur ex primis, ergo diffinitio subiecti non est medium. Minor patet, quia subiectum ultimum est in demonstratione. ¶Ad oppositum illud est principium in demonstratione, quod est maxime causa. diffinitio subiecti est causa passionis, & etiam est causa diffinitionis passionis, ergo diffinitio subiecti medium est in demōstratione. patet minor per Aristo. in fine secundi huius in illo textu. Principiū enim est quod magis proximum. Dicit etiam alibi quod si aliqua passio debeat demōstrari de subiecto, potius debet demonstrari per c. quod est diffinitio subiecti, quam per b. quod est diffinitio passionis, & dicit causam, quia. c. quod est diffinitio subiecti est causa ipsius. a. passionis, & etiā ipsius b. quod est diffinitio passionis. ¶Item illud non est medium in demonstratione, quo cognito contingit quærere ꝑꝑ quid, sed cognita passione de subiecto per diffinitionem passionis contingit quærere

propter quid inest subiecto. ergo diffinitio passionis non est medium in demonstratione. ¶ Item diffinitio illius est mediũ in demõstratione ex cuius principijs cognoscitur quid est passio & quia est & etiã causatur. Sed ex principijs subiecti causatur qd passionis & ẽt esse. ergo qd passionis non est medium in demõstratione. ¶ Item demonstratio est ex necessarijs: sed syllogismus in quo concluditur passio de subiecto per diffinitionem subiecti est ex necessarijs. ergo talis syllogismus est demonstratio.

¶ Item syllogismus in quo cõcluditur passio de subiecto ꝑ diffinitioné est bonus. aut ergo dialecticus: aut demonstratiuus. Non dialecticus: quia dialecticus non est ex necessarijs: sed tantum ex ꝓbabilibus: ergo tunc syllogismus est demonstratiuus.

AD QVAESTIONEM dicitur, qđ diffinitio passionis est mediũ in demonstratione potissima, & huius rõ est. Demonstratio debet esse ex immediatis. sed si diffinitio subiecti esset medium in demonstratione, minor non esset immediata sed mediata, quia passio immediate inest propriæ diffinitioni, & mediante illa inest diffinitioni subiecti: ergo mediate inest diffinitioni subiecti. Diffinitio ergo subiecti non est medium in demonstratione.

¶ Contra illud, per illam rationem probo quod diffinitio passionis nõ est medium in demonstratione, quia tũc minor esset mediata in tali demonstratione, in qua prædicatur diffinitio passionis de subiecto, quia diffinitio passionis immediatius inest diffinitioni subiecti quam subiecto, sicut passio per se immediatius inest ꝓpriæ diffinitioni quam diffinitioni subiecti: qua ergo rõne tu ponis qđ diffinitio subiecti non est medium in demonstratione, quia tũc minor esset mediata: eadem rõne arguo tibi ꝙ diffinitio passionis non est medium in demonstratione: qa minor esset mediata.

¶ Item quod diffinitio passionis non est medium in demõstratione potissima, patet ꝑ duas rationes prædictas. tũ quia adhuc contingit quærere propter quid facta tali demonstratione. tum quia diffinitio subiecti est causa tam passionis quam suæ diffinitionis, & ẽt totius qđ est in diffinitione. ¶ Itẽ ratio istorũ nõ ligat, quia nõ sequitur quod minor esset mediata si diffinitio subiecti esset medium.

Ad

Ad probationem dicitur qđ nõ ligat quia tam passio quã diffinitio passionis insunt subiecto. ¶Itẽ passio & diffõ insunt subiecto immediate immediatione subiecti. Similiter vtrumq; inest diffinitioni subiecti immediatione cãæ. ¶Tu dicis, ꝙ passio immediate inest subiecto, & ẽt diffinitioni subiecti. Quæ ergo est rõ quare passio magis demãstratur de subiecto ꝑ diffinitioné subiecti q̃ econtra? Nõ enim vr̃ aliqua ratio. ¶Hic dr̃ quod licet passio immediate insit diffinitioni subiecti & diffinito: tamẽ maior rõ est quare demonstraĩ de subiecto ꝑ diffinitionẽ subiecti quàm econtra. qa passio inest diffinitioni subiecti immediatione causæ: inest etiã subiecto immediatione subiecti. nõ immediatione causæ, & ideo alia causa & ratio immediationis est. ¶Cõtra illud. diffinitio & diffinitum sunt eadem realiter. Cũ ergo passio insit diffinito immediatione subiecti tanquã ꝓprio susceptiuo: ergo inest diffinitioni tanquam ꝓprio susceptiuo. ¶Hic dicitur ꝙ licet diffinitio & diffinitum sint eadem realiter, ueruntñ diuersa sunt secundum rationem, quia diffinitio exprimit causam explicitè, quæ includitur in diffinito impllcitè: & ideo dicitur diffinitio habere rationem causæ magis quam subiectum dicatur habere rationem susceptiui. non tamen potest prohiberi quin illud quod ꝑ diffinitionem significat, sit subiectum passionis: specialius tamen dicitur habere rationem causæ, quia principia passionis quæ sunt principia illius subiecti exprimit diffinitio. passio enim a principijs subiecti causatur, & illa principia exprimit diffinitio AD QVAESTIONEM ergo dicitur aliter propter ista ꝙ diffinitio subiecti est medium in demonstratione potissima & nõ diffinitio passionis. Ratio primi est. Illud ꝙ demonstratur est accidẽs nõ accidens cõe: quia illud pri° consequitur singulare. Sed accidens quod demõstratur primo consequitur subiectũ vniuersale: quia ꝑ Aris. Principiũ demõstrationis uniuersale dicĩ esse. ergo subiectũ erit vniuersale (Aliter non esset demr̃atio ex uniuersalibus.) Accidens ergo qđ demr̃atur, cum non sit cõe, patet ꝙ sit propriũ. sed accidẽs proprium causatur a principijs speciei: eius ergo notitia causatur a notitia principiorũ spẽi, sed principia spẽi per

dissinitionē spéi, siue subiecti exprimunt, ergo notitia passionis est notitia diffinitionis spéi q̄ est subiectū. Diffinitio ergo subiecti est mediū in demonstratione potissima. Secundo ostendo. Illud quod est medium in demonstratione potissima facit simpliciter notitiam ita quod ipsum in esse siue ī cognitione ab alio non dependeat. Sed diffinitio passionis dependet in esse & in cognitione a subiecto & a principijs subiecti causatur illa diffinitio pas sionis. ergo diffinitio passionis non potest esse medium in demonstratione potissima. & illæ sunt rationes Thomæ expositoris. ¶ Intelligendum tamen quod licet diffinitio passionis non sit mediū in demonstratione potissima, est tamen medium in aliqua demōstratione sicut patet ex processu Arist. & ideo dicit Arist. quod ratio primi termini est medium in demonstratione: & utrumque est intelligendum de ratione passionis sicut dicit expositor. Passio enim uno modo dicit̄ primus terminus: alio modo ultimus considerando ad ordinem prædicatorum secūdum quod illud dicitur prius quod est ꝓbabilius, sic passio est primus terminus quia passio prædicatur in demonstratione & nunquam subijcitur. Considerando tamen ad ordinem naturæ: sic passio est ultimus terminus: quia passio posterior est secundum naturam subiecto, & etiam principijs subiecti, quia passio subiectum consequitur ratione principiorum subiecti.

AD PRIMVM argumētum dicitur ꝙ illud concludit ꝙ diffinitio passionis est mediū in demōstratione. & hoc est cōcessum, non tamen conceditur ꝙ sit medium in demōstratione potissima. ¶ Ad aliā auctoritatem per idē, ꝙ idem cōcludit. ¶ Ad aliud ꝙ mediū & extrema sunt eiusdē generis nō ita ꝙ sint eiusdem generis loci: sed propositio est sic intelligēda quod medium & extrema, sunt eadem principio generanti: q̄a causans subiectum in hoc qđ causat subiectū, causat similiter principia subiecti & etiā ipsam passionem ex consequenti causans.n. hominem ex consequenti causat risibile, & ita sunt ab eodē causāte siue generāte. ¶ Ad aliud ꝙ demonstratio quæ demonstratur per diffinitionem subiecti, est ex immediatis. Et ad probationē cū dr̄, ꝙ passio inest subiecto mediate, quia

diffini-

diffinitio passionis immediate inest subiecto, & passio per illam, dicitur quod tam diffinitio passionis quam ipsa passio insunt subiecto immediate. licet tamen diffinitio passionis notius insit. ¶ Ad aliud sicut dicebatur. ¶ Ad rationē cōtra hoc. Ad primam. quod licet demonstratio non sit per medium intentionale sed reale. scilicet propter intentionē causæ, cū medium habeat rationem causæ, tamen diffinitio subiecti pōt esse medium in demonstratione demonstrādo passionē de subiecto propter aliquam intentionem secundam additam. Nec propter rem absolutè, sed quia rem subiecti exprimit explicitè, & cōtractè, quæ significatur per subiectum modo confuso, & ideo non est petitio, quia arguitur per notitiam distinctam naturę alicuius, quod in se est confusum, & ita a notiori arguitur. ¶ Ad aliud quod Aristot. in 8. topicorum intēdit quod petitio est quando arguitur a diffinitione, si ita sit quod, prędicatum notius insit diffinito quam diffinitioni, tunc enim est petitio: sed propria passio, & similiter quodlibet prædicatum essentiale prius, & notius inest diffinitioni quā diffinito, & ideo concludendo passionem de subiecto per diffinitionem subiecti, nō est petitio. Vnde intelligendū est quod quando ostenditur prędicatum de diffinito per diffinitionem, quod notius inest diffinito, tunc est locus sophisticus. Sed si illud prædicatum notius insit diffinitioni, tunc est locus dialecticus. ¶ Ad aliud principale dicitur quod demonstratio est ex primis ubi accipitur diffinitio subiecti: hoc est ex præmissis per se notis, quod autem subiectum sit primum uel vltimum quantum ad hoc non est cura.

¶ Adhuc potest argui ad principale. In demonstratione conclusio, & minor non debent esse per se secundum eundem modum dicendi per se.

Sed si passio concluditur per se de subiecto per diffinitionem subiecti, tunc minor, & conclusio essent per se in eodem modo dicendi per se, puta, secundo modo, sicut enim passio inest subiecto per se, ita uidetur quod per se insit diffinitioni subiecti, & in eodem modo ex quo sunt realiter eadem. ¶ Hic dicitur, quod licet subiectum, & diffinitio subiecti sint idē realiter, non tamen opor-

nec per accidens proprium: quia accidens proprium prę supponit subiectum esse. ergo per accidens proprium non scitur subiectum esse. ¶ Hic dicitur quod esse scitur per accidens propriũ & etiam per accidens commune. maxime quia accidens commune est notum apud sensum: & omnis cognitio ortum habet a sensu siue a cognitione sensitiua: ueruntamen per accidentia nõ scitur esse distinctum sed esse confusum, quia ad esse confusum alicuius cognoscendum sufficiunt accidentia communia: licet non sufficiant ad cognoscẽdum esse distinctum. Similiter per accidens proprium cognoscitur esse confusum tãtum: & per quidditatem subiecti cognoscitur esse distinctum.

Quæstio. LIII.

QVæritur An esse quod est actualiter essẽtiæ sit de essentia? Quod sic uidetur: quia ens nomen & esse quod est actualiter essentiæ significant idem: sed ens nomen est de essentia. ergo esse quod est actualiter essentiæ licet esse existere non sit de essentia. ¶ Item ratio Commenta. prius allegata est ad hoc. quia homo est. aut ergo per se aut per additum. Si per se habetur propositũ, si per additum processus erit in infinitũ. ¶ Item si esse non sit de essentia, tunc essentia est in potentia ad esse. quia essentia est in potentia ad quodlibet qđ est in ea præter essẽtiam: sed consequens est falsum. quia aut est in potentia actiua uel passiua. Si in potentia actiua: tunc essentia esset antequam esset. Si in potentia passiua, tunc essentia posset esse & non esse, loquendo de esse quod est actualiter entis, quia potentia passiua est potentia contradictionis. ¶ Item si esse non sit de essentia, ergo est aliud, ergo demonstrari potest. ¶ Item si sic, tũc esset accidens & per consequens præsupponeret subiectum esse. ¶ Item si sic: tunc esse posset intelligi sine actualitate. Ad oppositum est Boetius dicens, quod in omni ꝙ est circa primum: aliud est quod est, & quo est, ergo quod est est essentia: quo est est esse, ergo esse est aliud ab essentia.

AD QVAESTIONEM dicit̃ ꝙ esse qđ est actualiter entis non est de essentia. huius potest eẽ duplex rõ. Prima qa esse est modus essen-

tiæ.

tię. Modus autem rei non est de essentia. ¶ Item si esse esset actus intrinsecus essentiæ: & etiam ipsius essentiæ est unus actus essentialis, vt forma substantialis, tunc vnius compositi essent duo actus substantiales completi. sed duo actus substantiales completi faciunt duo cõposita. ergo vnum compositum esset duo composita. quod est inconueniens. patet ergo quod esse quod est auctualiter entis non est de essentia sicut nec esse existere. Ista tamen duo esse sunt distincta, quia esse quod est actualiter entis primo consequitur essentiam, & est ꝓpriũ esse ipsius essentiæ, sed esse existere primo cõsequitur ipsum indiuiduum. Et licet vnum non possit esse sine reliquo, potest tamen intelligi sine reliquo. Nec oportet quod sint unum in reliquo, cum non ita sit proprium esse ipsius indiuidui &c. apparet tamen quod illa duo esse sint unum propter hoc quod in re sunt coniuncta.

AD PRIMAN rationem videtur quod ens & esse quod est actuale esse non significant idem. ¶ Vnde intelligẽdum est quod triplex est esse. Esse essentiæ, & esse quod est actualiter essentiæ, & esse existere. Esse primo modo & ens nomen idem significant, secundo modo & tertio non significant idẽ. ¶ Ad illud Commentatoris sicut prius quod homo est per se, quia non per aliud additum quod est habens esse, unde non est medium inter esse & hominem qui est habens esse, sicut nec inter illud qđ est illud quo aliquid habet eẽ. sic ergo patet qualiter est per se, sed non sequitur ulterius. ergo esse est de essentia: quia esse nec prædicatur de essentia primo mõ, quia non est de essentia (quia nõ est diffinitio nec pars diffinitionis nec aliquid essentiæ.) Nec secundo mõ, quia sic prædicatur per se aliqđ accidens de subiecto quod in subiecto præsupponit eẽ: sed esse non est accidẽs, quia non est ens proprie, sed modus essendi. & ideo est in eodem genere in quo est essentia per reductionem & non est in genere per se, unde hæc est per se, homo est, sed non sicut pertinet ad demõstratorem. ¶ Ad aliud quod essentia est in potentia passiua. Et cum dicitur quod potentia passiua est potentia contradictionis. Dico qđ duplex est potentia passiua: Vna

Vna eſt indiuidui & illa eſt contradictionis. Vult enim Ari.in 7.quod materia partis ad indiuiduum eſt principium quo aliquid poteſt eſſe & non eſſe. quia pro illa materia eſt ſub quanto & quali: & qualitates ſunt principium corruptionis.Potentia tamen partis ad ſpecies non eſt potentia contradictionis, quia materia partis ad ſpeciem non eſt principium quo aliquid poteſt eē & non eſſe.¶ Ad aliud.quod licet eſſe ſit aliud ab eēntia, tamen demonſtrari non poteſt:quia non eſt accidens cō pletum in genere. & ideo non eſt paſſio demonſtrabilis. non enim eſt habēs eſſe: ſed quo aliud eſſe habet.
¶ Ad aliud. quod ſi ſit aliud ab eſſentia non tamen eſt accidens,non enim eſt habens eſſe: ideo nec ſubſtantia nec accidens. ¶ Ad aliud quod licet eſſe nō ſit de eſsētia, tamen eſſentia non poteſt intelligi niſi ſub eſſe. contingit tamen intelligere ſubſtā tiam non intelligendo eſſe: ſed tamen eſsētia ſemper intelligitur ſub eē. Sicut contingit intelligere materiam non intelligendo formam: quia diſtincti conceptus ſūt, & diuerſæ res Materia tamē non poteſt intelligi niſi ſub habitudine ad formam. & cauſa quare eſsētia intelligi nō poteſt niſi ſub eē eſt iſta. quia eſſe eſt modus eſſentiæ ſine quo eſſentia non poteſt intelligi, non tamen eſt de eius eſſentia &c. Sed qa determinatus eſt modus ipſius eſſentiæ,ideo ſine illo intelligi non poteſt.

Queſt. LIIII.

QVæritur an omnis quæſtio ſit quæſtio.medij? Quod non uidetur. Si omnis quæſtio quęrat medium: erit proceſſus in infinitum,quia cum quæro vtrū hoc ſit, quæro an ſit mediū. & ulterius cum quæro an ſit medium,quęro ulterius mediū. Si igitur omnis quæſtio ſit quæſtio medij,ſic erit proceſſus in infinitum. ¶ Item ſi omnis quæſtio ſit quæſtio medij. quæro an omnis quæſtio quærat medium de ſeipſo, aut medium de alio: aut aliud de medio. Non primo modo, quia quærere idem de ſeipſo nihil eſt quærere. Nec medium de alio: quia quærens diffinitionem de diffinito adhuc eſt quærenens idem de ſeipſo:& medium & diffinitio ſunt eadem nec eſt quærere aliud de

de medio propter eandem rationem. Similiter propter aliam rationem quia diffinitio quæ est mediū in demonstratione demonstrari non potest. ergo non est quæribile, quia quæribile & scibile sunt eadem in numero. ¶Itē si omnis quæstio sit quæstio medij, tunc quæstio si est esset questio medij. Et per cōsequens esse posset demonstrari, quia si esse haberet medium per illud posset demonstrari. ¶ Item illud qđ præsupponitur non est quęribile, sed medium pręsupponitur in qualibet qōne. ergo mediū non ex quæribile. ergo &c. ¶Ad opp. est Arist.

AD QVAESTIONEM dr̄, quod oīs qō est qō medij. Huius ratio est, quia qō q̄rit aliquid quod est dubium & postea scibile certificatum per mediū, sed quod est certificatum per medium, medium præsupponit per quod certificatur, ergo &c. ¶Item Arist. probat hoc inductiuè quia oīs qō est qō causæ, & causa & medium idem sunt ergo &c. Minor patet per inductionē Ari. quia qō si est, & quæstio quia est quærunt utrum sit aliquod medium, quia si quæram utrum luna eclypsetur. quæro an eclypsis habeat aliquod medium. Similiter ꝓ quid quærit causam, vt manifestū est ex modo quærēdi, sed quid est & ꝓ quid sunt eadē (nō .n. differunt nisi in mō quærendi. Idem.n. quærunt secundum rem) sed qō ꝓ qd quærit medium & causam, ergo qō quid est, ergo simpliciter oīs quæstio quærit medium & causam. ¶Intelligendum tamen est quod qō propter quid alio mō quærit medium quam questio si est quia qō si est vel quia est quærunt an sit aliquod medium non ex modo quærendi sed concomitanter, sed quæstio ꝑpter quid quęrit medium ex modo q̄rendi. Similiter in alio est dr̄ia quia qō si est uel quia est q̄runt absolutè de medio, sed quæstio propter quid pręsupponit medium esse, & quærit discretionem medij.

AD PRIMVM argumentum dr̄ quod omnis qō est qō medij, vt per mediū fiat nota de eo quod quæritur. Non tn̄ quærit de medio tā quam de subiecto, hoc est ꝙ medium esset subiectum de quo medium quæritur. Per hoc ad formam. Si quęram an luna eclypsetur, quæro an sit medium .i. ego quæro an sit medium per quid fiat notitia de illo q̄sito, sed non

quæro an medium sit tanquam quærens medium esse de medio tanquam de subiecto, & ideo nō est processus in infinitum. ¶Ad aliud quod quæstio nec quęrit medium de seipso nec aliud de medio nec medium de alio. Non.n. quærit aliud de medio quæsito tanquam de subiecto quęsito, & ideo nullo istorum modorum quærit, sed quærit medium tanquā per illud fiat notitia passionis de subiecto. ¶ Ad aliud dicitur quod quæstio si est, est quæstio medii, & tamen demonstrari non potest per illud medium, quia non est ens habens esse in aliquo genere, sed est illud quo aliud est, vnde non quæritur vt demonstretur, sed quæritur vt aliqua alia via fiat notum. Linco. tamen vult dicere, quod esse demonstretur per diffinitionem rei. Ad aliud quod omnis quæstio pręsupponit medium & ideo sequitur quod nulla quæstio quærit medium ita quod illud medium demonstretur, sed quæstio dicitur quærere medium, vt per illud medium fiat dubitabile prius notum. Per hoc ad formam dicitur quod hæc consequentia non valet. omnis quæstio præsupponit medium, ergo nulla quæstio quærit mediū sub hoc intellectu, vt per idem medium fiat notitia. unde quęstio propter quid aliqđ medium præsupponit. ¶Tu dicis quod quæstio quia est quærit vtrum sit medium, & ita quomodo nihil pręsupponit? Dicendum qđ præsupponit medium saltem esse secundum aptitudinem: quia quærit utrum sit aliqđ medium in actu, sed quæstio propter quid discretionem medij quærit & actualitatem medij præsuponit.

Quæst. LV.

QVæritur. An quod qđ possit demonstrari?

Quod sic videtur per Arist. quia quod quid secundum materiam demonstratur per quod quid secūdum speciem, ergo &c.

¶Item innotescit nobis per demonstrationem, ergo potest demonstrari. antecedēs patet per Ari. quia in cognoscendo si est non innotescit quid est. ergo quid est innotescit per demōstrationem. ¶Item omne dubitabile est demonstrabile & scibile, qa quæstiones sunt æquales numero &c. sed quid est, est dubitabile, ergo &c. Minor patet quia illud est dubitabile quod prius est ignotum, & postea fit scitum siue notū.

Quod quid eſt prius nobis ignotum, vt patet in pueris, & poſtea fit notum per medium notius. ergo eſt dubitabile. ¶Itẽ quod qd de ignoto fit notum per medium notius ergo eſt dubitabile.

¶Itẽ quod de ignoto fit notum per medium notius pōt demonſtrari, quod quid eſt de ignoto fit notum per aliquod medium notius, ergo &c. Minorem probo, quia quod quid eſt de ignoto fit notum, hoc eſt manifeſtum, ſed non per ſeipſum, quia nihil ſeipſum producit in actũ de potentia. ergo per aliqđ aliud medium quod oportet eſſe notius: quia aliter non faceret notitiam.

¶ Item nos quærimus qd eſt homo, vt ſciamus quod quid eſt hominis, ergo quod quid eſt ſciri poteſt. ¶Item ſi quod quid eſt non poſſet demonſtrari: huius non eſt aliqua ratio niſi, quia eſt immediatum illi cuius eſt. Sed hæc ratio nulla eſt, quia per hanc rationem quod quid materiale non demõſtraret per quod quid eſt formale, quod tamen non eſt uerum ſicut patet per Ariſtot. conſequentia patet, quia ita immediatũ eſt quod quid materiale illi cuius eſt, ſicut qđ quid formale, quia ita materia immediate ſe tenet ex parte rei ſicut forma.

¶ Item quod quid poteſt ſic demonſtrari ut uidetur. Omne compoſitum ex genere & differentia alicuius cũ illo conuertibile eſt quod quid eius. Sed animal rationale eſt compoſitum ex gñe & dr̄ia hoīs, & eſt conuertibile cũ hoīe. ergo eſt quod quid hoīs. ¶Item Ariſ. quod quid paſſionis poteſt oſtẽdi per quod quid ſubiecti. ergo &c. ¶Item Ari. 8. phyſic. oſtendit quod quid primæ cauſæ per hoc quod motus eſt ęternus, ex ęternitate. n. motus concludit æternitatẽ motoris, & æternitas primæ cauſæ eſt quod quid primæ cauſæ, ergo quod quid demonſtrari poteſt. Similiter hoc patet in toto proceſſu philoſophiæ naturalis, vbi per paſſionem demonſtrantur ſubſtantiæ. ergo &c.

¶Ad oppoſitum eſt Ariſtot.

AD QVAESTIONEM rñdetur ſicut dicit expoſitor', quod quid poteſt accipi dupliciter vel ſub ratione qua eſt quod quid, vel abſolutè non cum illa ratione. primo modo quod quid demonſtrari non poteſt, innoteſcit tamen nobis per demonſtrationem. Primum patet, quia ſi quodquid ſub ratione qua

quod

quod quid demōſtretur de aliquo ſubiecto, prius petetur de aliquo ſubiecto qđ quid antequam demonſtraretur. hoc probat Ariſt. ſic. Si.a.debeat demonſtrari de c.in eo quod quid eſt,oportet in eo qđ qd eſt prędicari de b.& b. oportet prædicari de, c.in eo quod quid eſt antequam a. in eo quod quid eſt prædicari cōcludatur de c.Sed in tali ſyllogiſmo pri⁹ in minori ponitur.b.eſſe qđ quid eſt ipſius. c. antequam concludatur. a. in eo quod quid eſt de ſe. prius ergo petitur quod quid eſt ipſius.c. quam concludatur. Quod quid ergo ſub ratione qua eſt quod quid non poteſt demonſtrari. Item quod quid ſub ratione qua eſt quod qd in omni demōſtratione præſupponitur, & quod præſupponitur ante demonſtrationem non natum eſt demonſtrari: ergo quod quid ſub ratione qua quod quid &c. Secundum patet per Ariſt. in illo parapho. Quo autem modo conueniens ſit, quod cum ſcitur ſi eſt per mediū dicens propter quid tunc innoteſcit nobis quid eſt, ſed non tanquam concluſum in demonſtratione, ut oſtēſum eſt,ſed ſolum innoteſcit nobis quod quid eſt ſub ratione qua quod quid eſt tanquā medium in demōſtratione. Si quod quid accipitur ſecū do modo abſolutè, & nō ſub tali reduplicatione, tunc diſtinguendum eſt ulterius, quia aut accipitur quod qd materiale, aut qđ quid formale ſiue finale.Si quod qd materiale: tunc poteſt demonſtrari demonſtratione propter quid & demonſtratione,quia eſt. Demonſtratione propter quid poteſt demonſtrari,vt per qđ quid formale ſiue finale. Quod quid enim formale eſt cauſa quod quid materialis, ſicut forma eſt cauſa materię & ſimiliter finis eſt cauſa formæ, & etiam materiæ, & iō quod quid materiale demōſtrari poteſt per utrumque: quia forma & finis ſunt cauſæ materiæ. Hoc patet. Talis.n.eſt materia qualis req̄rit forma, & forma inducitur in materia propter finē, & illud patet ex inductione Ariſto.in 2.phyſi.ubi textus incipit. Similiter ineſt quorundam quidem altera cauſa.

Sic ergo patet, quòd materia poteſt demōſtrari per quod quid formale tanquam per medium dicens propter quid. Similiter hoc declarat expoſitor per exem-

exemplū. Omne cooperiens nos a pluuia & tempestatibus est cōpositum ex lapidibus & lignis: dom⁹ est hmōi. ergo &c. & ideo dicit Ari. ꝙ quædā diffinitio est cōclusio in demonstratione: & quædā principium demōstrationis: quędam uerò est demonstratio sola positione differens: qđ quid ēt materiale potest demonstrari demonstratione quia: arguimus enim qđ hoc compositū habet materiā, qa est corruptibile. Sed si accipitur quodquid formale siue finale tale demōstrari pōt demonstratione quia est: sed non demonstratione ꝑꝑ quid. vniuersaliter .n. possum demonstrare ꝙ homo est animal rationale per effectus siue operationes siue accidentia. Ex hoc enim ꝙ homo sentit demonstratur quod homo est animal: & ꝑ hoc quod homo ratiocinatur demonstratur quod homo est rationalis: & ita per accidentia cognitione & demonstratione quia deuænimus in cognitionem quodquid est. Sic ergo patet qđ quodquid sub ratione qua quodquid demonstrari non pōt. innotescit tamen nobis tanquam medium in demōstratione: quodquid tamen vniuersaliter accipiendo nō sub ratione qua quodquid est, demonstrari potest demōstratione quia est: aliquā do quodquid demonstrari potest demonstratione propter quid & aliquando non. AD PRIMAM rationem dicitur quod quodquid materiale demonstrari potest per quodquid formale quod cōcessum est, non tamen sub ratione qua quodquid. ¶ Ad aliud patet quod quodquid est dubitabile & ēt demonstrabile: hoc est demonstratione quia, & nō propter qd. sed per effectus siue a posteriori. ¶ Ad aliud dicitur qđ quodquid fit notū de ignoto per aliquod notius. Sed notius potest esse duplex uel tā quam causa uel tanquam notius quo ad nos ut per se effectus: non tamen oportet quod omne quodqđ fiat notius per aliquod notius simpliciter. ¶ Ad aliud dicitur quod possumus scire qd est homo per effectus, & sic potest demonstrari. Ad aliud ꝙ ratio quare quodquid nō demonstratur sub rōne qua est quodquid, est ne fiat petitio, & non totaliter propter immediationem. ¶ Aliter potest dici quod hoc est ꝑpter immediationem. Et ad probationem. quod aliquid esse immediatius potest esse du-

pliciter. Vno modo in ratione cauſæ: & illo modo quodquid materiale non eſt ita immediatum ſicut formale. Diffinitio enim formalis vel eſt cauſa excludendi vel eſſendi diffinitionem materialem de ſubiecto. Alio modo dicitur cauſa immediata immediatione ſubiecti, & illo modo quodquid materiale eſt immediatum illius cuius eſt. Quia non eſt aliquod diffinibile medium cui primo ineſt hęc diffinitio materialis, quã ſuo proprio diffinito. cauſa immediata primo modo eſt ratio quare diffinitio demonſtrari non poteſt.

¶ Ad aliud, quod in illa propoſitione eſt petitio, quia idem eſt dicere quòd hoc eſt compoſitum ex genere & differentia huius & conuertibile cum illo, & dicere quod eſt diffinitio huius. & ita petitur. ¶ Ad aliud dicitur quod quodquid paſſionis oſtenditur de ſubiecto non ratione qua quod quid, ſed ſub ratione inhærentis. & ideo non ſequitur quod quodquid ſub ratione qua quodquid demonſtretur.

¶ Ad aliud ut patet in poſitione conceſſum eſt quod in demonſtratione quia eſt quod quid demonſtrari poteſt per effectum. & hoc concludit ratio &c.

Quæſt. LVI.

QVæritur an medium in demonſtratione ſit diffinitio ſubiecti vel paſſionis? quod paſſionis uidetur. Ariſtotel dicit quod diffinitio primi termini eſt medium in demonſtratione: primus terminus in demonſtratione eſt illud qđ maxime prædicatur: huiuſmodi eſt paſſio. ergo diffinitio paſſionis eſt medium in demonſtratione. hoc patet ſimiliter per exemplum Ariſtot. Dicit enim quod folia fluere de uite demonſtratur per hoc medium ſuccũ condẽſari in contactu foliorum ad ramos: ſed hic diffinitio eſt diffinitio paſſionis. ergo diffinitio paſsionis eſt medium. ¶ Item Ariſ. primo huius dicit qđ extrema & medium debent eſſe eiuſdem generis: ſed ſi diffinitio ſubiecti eſſet mediũ in demonſtratione, tunc medium & extrema non eſſent eiuſdem generis. ſed medium eſſet alterius generis a paſſione. ¶ Itẽ demonſtratio dẽt eſſe ex immediatis: ſed ſi diffinitio ſubiecti eſſet mediũ diffi

nitio nō eſſet ex immediatis ſed ſemper minor eſſet mediata, quia paſſio diffinitioni ſubiecti ineſt mediante diffinitione propria. ¶Item ſi diffinitio ſubiecti eſſet medium, tunc eſſet petitio in omni demōſtratione, conñs eſt falſum, ergo & antecedens. Probatio conſequentiæ. In demonſtratione in maiori paſſio prædicatur de diffinitione ſubiecti, ſi diffinitio ſubiecti ſit medium, & in cōcluſione prædicatur de ſubiecto, ſed diffinitio ſubiecti & ſubiectum ſunt una & eadem res, ergo cōcluditur, ꝙ quia paſſio uerificatur de hac re, erit & uera de eadem re, & per conſequēs fit petitio. Hic dicitur quod licet diffinitio & diffinitum ſint eadem, tamen diffinitio eſt notior quam diffinitum. Diffinitio enim cauſa innoteſcendi datur per Ariſto. & ideo paſſio ineſt notius diffinitioni quam diffinito, & iō non petitur. ¶Contra diffinitum & diffinitio ſunt una res ut conceſſum eſt, ſed paſſio demonſtratur de re ratione rei & non ratione alicuius intentionis. ergo paſſio demonſtratur de diffinito, ꝑ hoc quod ineſt diffinitioni arguit petitionem. ¶Item 8. topicorum. Vnus modus petitionis eſt quādo probatur diffinitum per diffinitionem & ecōtra. hic ergo erit petitio. ¶Item demōſtratio eſt ex primis, ſed quādo accipitur diffinitio ſubiecti nō arguitur ex primis, ergo diffinitio ſubiecti non eſt medium. Minor patet, quia ſubiectum ultimum eſt in demonſtratione. ¶Ad oppoſitum illud eſt principium in demonſtratione, quod eſt maxime cauſa. diffinitio ſubiecti eſt cauſa paſſionis, & etiam eſt cauſa diffinitionis paſſionis, ergo diffinitio ſubiecti medium eſt in demōſtratione. patet minor per Ariſto. in fine ſecundi huius in illo textu. Principiū enim eſt quod magis proximum. Dicit etiam alibi quod ſi aliqua paſſio debeat demōſtrari de ſubiecto, potius debet demonſtrari per c. quod eſt diffinitio ſubiecti, quam per b. quod eſt diffinitio paſſionis, & dicit cauſam, quia. c. quod eſt diffinitio ſubiecti eſt cauſa ipſius. a. paſſionis, & etiā ipſius b. quod eſt diffinitio paſſionis. ¶Item illud non eſt medium in demonſtratione, quo cognito contingit quærere ꝓpter quid, ſed cognita paſſione de ſubiecto per diffinitionem paſſionis contingit quærere

propter quid ineſt ſubiecto. ergo diffinitio paſſionis non eſt medium in demonſtratione. ¶Item diffinitio illius eſt mediũ in demõſtratione ex cuius principijs cognoſcitur quid eſt paſſio & quia eſt & etiã cauſatur. Sed ex principijs ſubiecti cauſatur qd paſſionis & ẽt eſſe. ergo qd paſſionis non eſt medium in demõſtratione. ¶Item demonſtratio eſt ex neceſſarijs: ſed ſyllogiſmus in quo concluditur paſſio de ſubiecto per diffinitionem ſubiecti eſt ex neceſſarijs. ergo talis ſyllogiſmus eſt demonſtratio. ¶Item ſyllogiſmus in quo cõcluditur paſſio de ſubiecto ꝑ diffinitionẽ eſt bonus. aut ergo dialecticus: aut demonſtratiuus. Non dialecticus: quia dialecticus non eſt ex neceſſarijs: ſed tantum ex ꝓbabilibus: ergo tunc ſyllogiſmus eſt demonſtratiuus.

AD QVAESTIONEM dicitur, qđ diffinitio paſſionis eſt mediũ in demonſtratione potiſſima, & huius rõ eſt. Demonſtratio debet eſſe ex immediatis. ſed ſi diffinitio ſubiecti eſſet medium in demonſtratione, minor non eſſet immediata ſed mediata, quia paſſio immediate ineſt propriç diffinitioni, & mediante illa ineſt diffinitioni ſubiecti: ergo mediate ineſt diffinitioni ſubiecti. Diffinitio ergo ſubiecti non eſt medium in demonſtratione.

¶ Contra illud, per illam rationem probo quod diffinitio paſſionis nõ eſt medium in demonſtratione, quia tũc minor eſſet mediata in tali demonſtratione, in qua prædicatur diffinitio paſſionis de ſubiecto, quia diffinitio paſſionis immediatius ineſt diffinitioni ſubiecti quam ſubiecto, ſicut paſſio per ſe immediatius ineſt ꝓpriæ diffinitioni quam diffinitioni ſubiecti: qua ergo rõne tu ponis qđ diffinitio ſubiecti non eſt medium in demonſtratione, quia tũc minor eſſet mediata: eadem rõne arguo tibi ꝙ diffinitio paſſionis non eſt medium in demonſtratione: qa minor eſſet mediata. ¶Item quod diffinitio paſſionis non eſt medium in demõſtratione potiſſima, patet ꝑ duas rationes prædictas. tũ quia adhuc contingit quærere propter quid facta tali demonſtratione. tum quia diffinitio ſubiecti eſt cauſa tam paſſionis quam ſuæ diffinitionis, & ẽt totius qđ eſt in diffinitione. ¶Itẽ ratio iſtorũ nõ ligat, quia nõ ſequitur quod minor eſſet mediata ſi diffinitio ſubiecti eſſet medium.

Ad

Ad probationem dicitur qđ nō ligat quia tam passio quã diffinitio passionis insunt subiecto. ¶Itē passio & diffō insunt subiecto immediate immediatione subiecti. Similiter vtrumq; inest diffinitioni subiecti immediatione cãæ. ¶Tu dicis, ꝙ passio immediate inest subiecto, & ēt diffinitioni subiecti. Quæ ergo est rō quare passio magis demastratur de subiecto ꝑ diffinitionē subiecti q̃ econtra? Nō enim vr̄ aliqua ratio. ¶Hic dr̄ quod licet passio immediate insit diffinitioni subiecti & diffinito: tamē maior rō est quare demonstrat̄ de subiecto ꝑ diffinitionē subiecti quàm econtra. qa passio inest diffinitioni subiecti immediatione causæ: inest etiã subiecto immediatione subiecti. nō immediatione causæ, & ideo alia causa & ratio immediationis est. ¶Cōtra illud. diffinitio & diffinitum sunt eadem realiter. Cũ ergo passio insit diffinito immediatione subiecti tanquã ꝓprio susceptiuo: ergo inest diffinitioni tanquam ꝓprio susceptiuo. ¶ Hic dicitur ꝙ licet diffinitio & diffinitum sint eadem realiter, ueruntñ diuersa sunt secundum rationem, quia diffinitio exprimit causam explicitè, quæ includitur in diffinito implicitè: & ideo dicitur diffinitio habere rationem causæ magis quam subiectum dicatur habere rationem susceptiui. non tamen potest prohiberi quin illud quod ꝑ diffinitionem significat, sit subiectum passionis: specialius tamen dicitur habere rationem causæ, quia principia passionis quæ sunt principia illius subiecti exprimit diffinitio. passio enim a principijs subiecti causatur, & illa principia exprimit diffinitio AD QVAESTIONEM ergo dicitur aliter propter ista ꝙ diffinitio subiecti est medium in demonstratione potissima & nō diffinitio passionis. Ratio primi est. Illud ꝙ demonstratur est accidēs nō accidens cōe: quia illud pri° consequitur singulare. Sed accidens quod demōstratur primo consequitur subiectũ vniuersale: quia ꝑ Aris. Principiũ demōstrationis uniuersale dicit̄ esse. ergo subiectũ erit vniuersale (Aliter non esset demr̄atio ex uniuersalibus.) Accidens ergo qđ demr̄atur, cum non sit cōe, patet ꝙ sit propriũ. sed accidēs proprium causatur a principijs speciei: eius ergo notitia causatur a notitia principiorũ spēi, sed principia spēi per

dissinitionē spēi, siue subiecti exprimunt, ergo notitia passionis est notitia dissinitionis spēi q est subiectū. Dissinitio ergo subiecti est mediū in demonstratione potissima. Secundo ostendo. Illud quod est medium in demonstratione potissima facit simpliciter notitiam ita quod ipsum in esse siue i cognitione ab alio non dependeat. Sed dissinitio passionis dependet in esse & in cognitione a subiecto & a principijs subiecti causatur illa dissinitio passionis. ergo dissinitio passionis non potest esse medium in demonstratione potissima. & illæ sunt rationes Thomæ expositoris. ¶ Intelligendum tamen quod licet dissinitio passionis non sit mediū in demonstratione potissima, est tamen medium in aliqua demōstratione sicut patet ex processu Arist. & ideo dicit Arist. quod ratio primi termini est medium in demonstratione: & utrumque est intelligendum de ratione passionis sicut dicit expositor. Passio enim uno modo dicit primus terminus: alio modo ultimus considerando ad ordinem prædicatorum secūdum quod illud dicitur prius quod est ꝓbabilius, sic passio est primus terminus quia passio prædicatur in demonstratione & nunquam subijcitur. Considerando tamen ad ordinem naturæ: sic passio est ultimus terminus: quia passio posterior est secundum naturam subiecto, & etiam principijs subiecti, quia passio subiectum consequitur ratione principiorum subiecti.

AD PRIMVM argumētum dicitur ꝙ illud concludit ꝙ dissinitio passionis est mediū in demōstratione. & hoc est cōcessum, non tamen conceditur ꝙ sit medium in demōstratione potissima, ¶ Ad aliā auctoritatem per idē, ꝙ idem cōcludit. ¶ Ad aliud ꝙ mediū & extrema sunt eiusdē generis nō ita ꝙ sint eiusdem generis loci: sed propositio est sic intelligēda quod medium & extrema, sunt eadem principio generanti: quia causans subiectum in hoc quod causat subiectū, causat similiter principia subiecti & etiā ipsam passionem ex consequenti causans.n. hominem ex consequenti causat risibile, & ita sunt ab eodē causāte siue generāte. ¶ Ad aliud ꝙ demonstratio quæ demonstratur per dissinitionem subiecti, est ex immediatis. Et ad probationē cū dr̄, ꝙ passio inest subiecto mediate, quia

diffini-

diffinitio passionis immediate inest subiecto, & passio per illam, dicitur quod tam diffinitio passionis quam ipsa passio insunt subiecto immediate. licet tamen diffinitio passionis notius insit. ¶ Ad aliud sicut dicebatur. ¶ Ad rationē cōtra hoc. Ad primam. quod licet demonstratio non sit per medium intentionale sed reale. s. propter intentionē causæ, cum medium habeat rationem causæ, tamen diffinitio subiecti pōt esse medium in demonstratione demonstrādo passionē de subiecto propter aliquam intentionem secundam additam. Nec propter rem absolutè, sed quia rem subiecti exprimit explicitè, & cōtractè, quæ significatur per subiectum modo confuso, & ideo non est petitio, quia arguitur per notitiam distinctam naturę alicuius, quod in se est confusum, & ita a notiori arguitur. ¶ Ad aliud quod Aristot. in 8. topicorum intēdit quod petitio est quando arguitur a diffinitione, si ita sit quod, prędicatum notius insit diffinito quam diffinitioni, tunc. n. est petitio: sed propria passio, & similiter quodlibet prædicatum essentiale prius, & notius inest diffinitioni. quā diffinito, & ideo concludendo passionem de subiecto per diffinitionem subiecti, nō est petitio. Vnde intelligendū est quod quando ostenditur prędicatum de diffinito per diffinitionem, quod notius inest diffinito, tunc est locus sophisticus. Sed si illud prædicatum notius insit diffinitioni, tunc est locus dialecticus. ¶ Ad aliud principale dicitur quod demonstratio est ex primis ubi accipitur diffinitio subiecti: hoc est ex præmissis per se notis, quod autem subiectum sit primum uel vltimum quantum ad hoc non est cura.

¶ Adhuc potest argui ad principale. In demonstratione conclusio, & minor non debent esse per se secundum eundem modum dicendi per se.

Sed si passio concluditur per se de subiecto per diffinitionem subiecti, tunc minor, & conclusio essent per se in eodem modo dicendi per se, puta, secundo modo, sicut enim passio inest subiecto per se, ita uidetur quod per se insit diffinitioni subiecti, & in eodem modo ex quo sunt realiter eadem. ¶ Hic dicitur, quod licet subiectum, & diffinitio subiecti sint idē realiter, non tamen opor-

eet sit posterior ī executiōe & hoc sufficit.¶ Contra causa realiter debet præcedere effectum, ergo nō sufficit q. causa finalis sit prior intētione ad hoc quod sit causa & medium. sed oportet qđ sit prior in executione.¶ Item q causa efficiens non sit medium videtur: quia medium in demōstratione est, quo posito ponit & effectus, & quo remoto remouetur & effectus: sed posita causa sic efficiente potest effectus non poni: vt posito ædificatore nō est necessarium domum esse, ergo causa efficiens nō est mediū in demōstratione. ¶Item causa dicitur esse intrinseca quæ est medium in demonstratione, quia demonstratio est ex proprijs, & propria sunt intrinseca. Sed causa efficiens nō est intrinseca, sicut nec causa finalis: ergo neutrum est mediū in demonstratione. ¶ Item quòd causa formalis non sit medium, videtur. Formalis causa indicat totum esse rei. ergo arguendo per causam formalem ad illud cuius est forma, est arguere ab eodē ad idem, & per consequens petitur principium. ¶Item quod causa materialis non potest esse medium. videtur per tres rationes. Primo, quia medium in demonstratione debet esse necessariū respectu passionis, sed causa materialis non est necessaria. Est enim per Aristotele. materia qua res potest eē & non esse. ergo &cæt. Item illud est medium in demonstratione a quo egreditur passio, sed a composito egreditur passio ratione formæ, & non ratione materiæ. ergo causa compositi est medium in demonstratione & non causa materialis. Tertio patet hoc idem sic. Illud quod est conclusio non potest esse medium in demonstratione. cuius probatio ē, quia conclusio in demonstratione debet eē mediata sed medium est immediatum, sed causa materialis est conclusa per causam formalem in demonstratione. Dicit enim Arist. q diffinitio materialis demonstratur p formalem. ergo &c. ¶ Ad oppositum est Ari. in isto capitulo. Quoniam autem scire opinamur.

AD QVAESTIONEM dicit q contingit demonstrare p quodlibet genus causę. Cuius ratio est, qa causa & medium sunt eadem. sed cōtingit demonstrare per qđlibet medium demōstrationis: ergo per quodlibet genus

nus causæ. Similiter hoc ostendit Ari. inductiuè. Contingit. n. demonstrare ꝑ causam materialem: ut si ostenditur, ꝙ compositũ est corruptibile, quia hẽt materiã. Similiter si sic arguitur. Oẽ medium duorum angulorũ rectorũ est angulus rectus: sed angulus trianguli constituti intra diametrũ circuli ẽ mediũ duorũ angulorum rectorum: ergo ille angulus ẽ angulus rectus: hic demonstrat quodammodo per causam materialẽ, sicut dicit expositor: qa arguit a partibus ad totũ, & partes sunt materialia respectu totius. arguit ẽt quodammõ per cãm formalem, quia per diffinitionẽ passionis & ꝑ diffinitionem anguli recti. Angulus. n. rectus est medium duorũ angulorũ. Contingit ẽt demonstrare per cãm efficientem, sicut declarat philosophus, vt si arguatur. Athenienses debellãdi sunt a Medis ꝑꝑ hoc ꝙ commiserunt bellum in Sardẽses qui fuerunt subiecti regi Medorũ: tunc arguitur per cãm efficientem. Contingit etiã demonstrare per cãm finalem, vt si arguatur ꝙ bonũ est deambulare post cenã, quia est sanatiuum: sic ergo patet, ꝙ contingit demonstrare per oẽs causas. ¶ Propter rõnes intelligendũ est, ꝙ licet causa materialis posset demonstrari per cãm formalẽ, uel finalem ꝑꝑ hoc ẽ ꝙ est imꝑfectior cã formali (Est. n. finis cã efficientis per Arist. & efficiens cã formæ & forma causæ materiæ:) veruntñ cã materialis põt esse medium respectu passionis cõsequentis compositum rõne materiæ: licet enim sit posterior causa formali: ẽ tamẽ prior respectu passionis. Et similiter si ostendatur ꝙ compositum sit corruptibile, qa est habens materiam.

AD PRIMVM argumentũ sicut dicebatur, & ad rationem contra hoc, ꝙ nõ oportet, ꝙ causa realiter præcedat effectũ sed sufficit ꝙ res ꝑcedat effectũ in intẽtione quæ tñ intentio finis non est causa respectu effectus. sed res ipsius finis, sub intentione, & hoc sufficit ad hoc qđ effectũ realiter causet. ¶ Ad aliud, ꝙ efficiens est talis cã ꝙ ipsa posita ponitur effectus, & ita minor est falsa. Et ad probationem dr̃, ꝙ ędificator non est causa domus, sed est causa fieri, & cã domus in potentia. Sed ædificans actualiter est causa actualis domus, & ideo non sequitur. ędificator est: ergo do-

domus est. quia ædificator non est causa esse domus, nec fieri actualiter, sed fieri potentialiter. sequitur tamē ædificans est: ergo domus fit, sed non sequitur, ergo domus est. Efficiens enim solum est causa fieri, & non nisi per accidens, quia ad fieri aliquādo consequitur esse. ¶ Ad aliud, q͞ medium in demonstratione non oportet esse intrinsecum rei, sed potest esse causa extrinseca. Iuxta quod intelligendum est, q͞d quædam sunt causæ esse rei, & quædam sunt causæ fieri. Forma & materia sunt causæ esse rei. Finis & efficiens sunt causę fieri rei: & sicut formalis & materialis cōcludunt necessario esse rei: ita finalis & efficiens necessario demonstrant fieri rei per se. Duæ sunt causæ intrinsecæ. Aliæ duæ sunt causæ extrinsecæ. & per hoc patet, quod non oportet medium in demonstratione esse causam intrinsecam rei. ¶ Ad probationem neganda est hæc consequentia: Demonstratio est ex proprijs & intrinsecis: quia hoc medium est falsum, scilicet omnia propria sunt intrinseca. ¶ Ad aliud, quod causa formalis non est totum esse rei: licet sit perfectio totius esse: quia quod quid est in se non includit solum formam, sed etiam formam & materiam: non quamcūque: sed materiam pertinentem ad speciem. ¶ Ad aliud, quod duplex est materia. materia pertinens ad indiuiduum, & materia pertinens ad speciem: per Aristot. in 7. materia pertinens ad indiuiduum non est medium in demonstratione: sed materia pertinēs ad speciem, & ista necessaria. ¶ Ad aliud, quod passio proprijssime dicta cognoscitur in composito ratione formæ, & non ratione materiæ. Aliqua tamen passio cognoscitur de composito ratione materiæ, sed illa non debet dici passio ita proprijssimè. ¶ Ad aliud, quod diffinitio materialis demōstrari potest per diffinitionem formalem, & respectu illius posterior est, & mediata mediatione causę, quia non ita prima, nec perfecta. respectu tamen alicuius passionis potest esse causa immediata & prima. Vnde quod sit prius, & posterius respectu diuersorum non est inconueniens.

Quæ-

Quæst. LVIII.

QVæritur an quælibet pars diffinitionis sit in plus quam diffinitum? Quod non videtur. Aristo. dicit in 7. metaph. ꝙ diffinitio dēt dari ex gñe & vltima dr̃ia. Sed vltima dr̃ia dat ab vltima forma siue ab vltimo gradu quæ non excedit spēm: ergo dr̃ia vltima cōuertibilis est cum specie. Aliqua ergo pars diffinitionis non est in plus. ¶ Item tota diffinitio est conuertibilis cum diffinito. sed nisi aliqua pars eius conuerteretur cum diffinito non eēt aliqua causa quare tota diffinitio conuertatur: ergo oportet, ꝙ aliqua pars non sit in plus. ¶ Hic dicitur, ꝙ tota diffinitio est conuertibilis, & tamen non oportet, ꝙ aliqua pars sit conuertibilis. & huius ratio ostenditur per exemplum Arist. Ternarius sic diffinitur. Ternarius est numerus impar primus utroque modo: Sed quælibet pars est in plus q̃ ternarius: totum tamen conuertibile. ¶ Et si quæritur qualiter ex his fit unum ex quo quælibet pars excedit? ¶ Dicitur, qđ ex hoc ꝙ vnum additur alteri, & sic vnum per alterum determinatur. ¶ Cōtra illud nihil additum alteri ipsum determinat ad aliquid qđ est inferius eo: verbigratia: sensibile additum corpori nō determinat corpus ad hominem: cum sit inferius ad sensibile: sed spēs specialissima est inferior quàm dr̃ia per te qui dicis, quòd quælibet pars diffinitio. est in plus: ergo per additionē vnius partis ad aliam nō potest fieri determinatio ad intellectum speciei. ¶ Item ad principale. Arist. in 7. metaphy. dicit quòd sufficit diffinire ex primo genere & ultima differentia. quia vltima differentia includit totam substantiam diffiniti, ergo cum diffinito conuertitur. ergo aliqua pars diffinitionis non est in plus. ¶ Item diffinitio datur ex genere & ultima differentia, & specifica, sed talis differentia conuertitur cum spē. ergo &c. ¶ Ad oppositum est Arist. dicens quòd quælibet pars diffinitionis est in plus: totum ad conuertibile.

AD QVAESTIONEM dicit, ꝙ possumus intelligere differētiā esse in plus quā diffinitum dupliciter. Vno modo, quòd excedat diffinitum quantum ad supposita, & illo modo differentia ulti-

ultima non est in plus, & per consequens non quælibet pars diffinitionis est in plus. Alio modo potest intelligi differentiam esse in plus qa simplicius, & isto modo differentia & genus, & quælibet pars diffinitionis est in plus quàm diffinitum. Primum patet, quia differētia vltima accipitur ab ultima forma (si ponantur esse plures) vel ab vltimo gradu vnius formæ, sed siue ponatur vltima forma siue ultimus gradus: illa non excedunt species, ergo eadem differentia quæ ab his accipitur non excedit speciem quo ad supposita, & per consequens quo ad suposita nō est in plus. Secundum patet quia species diffinienda componitur ex genere, & differentia in suo conceptu, sicut statua componitur ex ære tanquam materiale, & ex figura tanquā ex forma per Porphyrium. Sed componentia sunt simpliciora, quàm compositum, quælibet ergo pars diffinitionis simplicior est quam diffinitum, & isto modo est in pl⁹. ¶ Intelligendum tñ propter auctoritates Ari. ꝙ quędam sunt differentiæ per se, & speciales. Quædam verò ꝑ accidens siue accidentales. ¶ Accipiendo differentias primo modo ultima cōuertibilis est, & hoc est quod Arist. dicit in 7. metaph. ꝙ ultima dfferentia includit totam substantiam. Veruntñ accipiendo differentias secundo modo. Vltima dr̄ia, & quælibet alia est in plus, & Arist. loquens ut logicus docet diffinire per tales differentias, eo ꝙ tales dr̄iæ substātiales sunt nobis ignotæ, & loco differentiarum substantialium accipimus accidentales, sicut patet in hac diffinitione. Ternarius est numerus impar primus utroque modo, impar.n. nō est dr̄ia per se, sed est accn̄s numeri, & ita accidens commune respectu ternarij. Cōuenit.n. ternario, & non nouennario. Similiter primo utroque modo conuenit qualitati & ternario, & isto modo quælibet pars diffinitionis uel differentia est in plus quo ad supposita, totū autem est conuertibile cum diffinito. Per hoc ad rōnes. AD PRIMAM patet quid dicendum est. ¶ Ad illam auctoritatem dico, ꝙ intellexit Aristot. sic quòd illud quod diffinitur ex genere, & differentia ultima accipiendo differentiā per se, & illa conuertibilis est

cum spē quo ad supposita. licet sit in plus quo ad simplicitatem. ¶ Ad aliud, sicut dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc. quòd nihil determinat alterum ad aliqd quod est inferius eo, absolutè & sufficienter de se: sed tamen vicissim est determinatio, vt si dico numerus impar primus utroque modo. Hoc accñs impar non est de se sufficiens ad determinandum hoc quod est primus vtroq; modo. sed ex hoc quòd impar determinet hanc differentiam primus utroq; modo quod est indifferens ad dualitatem: quia numerus binarius non integratur ab aliquo numero ut patet: sicut nec ternarius. & ternarium ipsum comprehendo ad numeros impares & ecōtra. Hæc particula primus vtroque modo determinat numerum imparem qui est indifferēs ad numerum ternarium & nouennarium, & alios impares numeros, ipsum comprehendo ad numerū primū utroq; modo. Ex hoc patet, ꝙ ex tali mutua contradictione fit totū conuertibile, & iō concedit illud quod iō probat. Probat .n. qđ vna dr̄ia quæ cōis est non pōt ipsum comprehēdere ad suū inferius sufficiēter, & hoc cōcedo: tñ ex mutua contractione fit intellect⁹ determinatior: q̄ aliqua pars descriptionis secūdum se. ¶ Ad alias duas rationes patet in positione. Probant enim, ꝙ dr̄iæ per se & substantiales vltimæ conuertibiles sunt cum suis specieb. & hoc est concessum: sunt tamen in plus quo ad simplicitatem.

Quæst. LIX.

QVæritur an differentiæ substantiales possint nobis innotescere per accidentia cōmunia, sicut dicit Arist. ꝙ non videtur. Illud quod est commune, & indeterminatum nō ducit in cognitionem alicuius determinati. sed accidentia cōmunia sunt indifferētia, & indeterminata ad multas spēs: ergo non ducunt in cognitionem vnius speciei. ¶ Item accidens si inducit in cognitionem alicuius, ducit in cognitionē proprij subiecti: sed subiectum ad quod primo consequitur accidens cōe est indiuiduū. ergo primo idūcit in cognitionē indiuidui, & non in cognitionē dr̄iæ specificę. ¶ Itē nihil agit ultra suā spēm: accñs & substātiæ sūt diuersæ spēs. ergo accidens nō ducit in cognitionē substātię. Itē si

sic

sic tunc species substantiæ relucerent in speciebus accidentium, quia effectus relucet in sua causa, sed hoc est falsum, ergo substantia non cognoscitur per accidentia. ¶Hic dicitur, quòd consequens est verum. Contra si accidens ducat in cognitionem substãtiæ, accñs non est causa cognitionis substãtiæ nisi æquiuocè. Sed in causis. & effectibus æquiuocis nõ oportet, ꝙ effectus reluceat in sua causa, sed in vniuocis. ¶Item ad principale accidens cõmune non ducit in cognitioné substantiæ, nisi rõne subiecti ex hoc ꝙ cognoscimus, ꝙ accidens non põt esse nisi in subiecto nos cognoscimus subiectũ sub ratione subiecti. Sed ꝙ illa substantia sit hoc subiectum, uel illud, hoc non scimus. Accñs ergo cõe ducit in confusam cognitionem substantiæ. Sed dña specifica est principium cognoscédi substantiam sub determinata ratione & non confusa quia per istam distinguitur una species ab alia, ergo accidens commune non ducit in cognitionem, differentiæ specificæ. ¶Ad oppositũ est Aristot. dicit. n. dñas cognoscimus per cõia principia in illa parte. Alius est modus &c. Ité hoc patet ratione, differentiæ substantiales sunt magis nobis occultæ quàm propria accidétia, sed accidentia propria sunt nobis magis occulta q̃ accñtia cõia, & nostra cognitio est a magis notis nobis ad minus nota & magis occulta. ergo nostra cognitio est primo incipiéda ab accñtib. cõib. & sic deueniendo in propria accidentia, & postea in demonstrationem.

AD QVAESTIONEM dr̃, ꝙ dñæ substãtiales innotescunt nobis ꝑ accñtia cõia, cui⁹ rõ est, q̃a oĩs nr̃a cognitio ẽ a magis notis nobis ad min⁹ nota, q̃a oĩs nr̃a cognitio ortum hẽt á sensu. Sed accñtia cõia sunt nobis magis nota quam accñtia propria, q̃a ad sensum sunt manifesta, ꝓp q̃d cognitio nr̃a ortũ hẽt a cognitione accñtium, & ꝑ illa fiunt dñæ substantiales nobis notæ. Intelligendũ tñ est ꝓp rationes, ꝙ accidentia cõia non sunt sufficiés principiũ ducendi in cognitioné substãtię, ut ꝓbãt q̃dã rões, q̃a cõe scdm , ꝙ tale nõ ducit ĩ cognitioné alicuius ꝓprij, sub propria rõne: ꝓp q̃d accñs cõe nõ est immediatũ principiũ ducendi in cognitioné dñæ substãtialis. verum tñ accñs cõe est prin-

principium preparatiuum & coadiuuans ad cognitionem ſubſtantiarum. Cognitio igitur ſubſtantiæ oritur a cognitione accidentis tanquam a iuuante, licet non a principio ſufficiente. vnde accidentia communia maximam partem conferunt ad cognoſcendum quod qd eſt per Ari. in primo de anima. Ducunt enim in cognitionem confuſam ſubſtãtiæ, licet non in diſtinctam ſiue determinatam. ¶ Aliud intelligendum, ꝙ accidẽs ducit in cognitionem ſubiecti ſub tali ordine, quia ex perceptione multorum accidẽtium communium ſimul virtute intellectus diſcurrẽtis nos deuenimus in cognitionem alicuius accidentis proprij, & ſic ulterius in cognitionem differentiæ ſubſtantialis tanquam ab effectu ad cauſam, & ita a cognitione confuſa deuenimus in cognitionem determinatam, ſicut patet in exemplo, per hoc quòd homo percipit aliquid multum in remotis de ipſo percipit, quòd ſit animal, & poſtea deuenit in cognitionem magis ſpecialem.

AD RATIONES, primæ rationes oſtendunt, quòd accidentia communia non sũt principium ſufficiens & immediatum ducendi in cognitionem ſubſtantiæ, quia commune non eſt principiũ ſufficiens deueniendi in cognitionem ſubſtantiæ determinatæ. Similiter ſi eſſet principium tunc ſubſtantia reluceret in ſpecie accidẽtis. ¶ Ad auctoritates ad oppoſitum oſtendunt, ꝙ accidentia ſunt præparatiua cognitionis ipſius ſubſtantiæ. Vel aliter poſſet dici, quòd multa accidentia ſimul accepta ſunt principium ſufficiẽs & ſecũdum hoc patet ad primam rationem. ¶ Ad ſecundum ſimiliter patet, ꝙ ex uno accñte non deuenimus in cognitionem indiuidui, tñ ex multis deuenimus, & ſic in naturam ſpeciei. ¶ Ad aliud patet, ꝙ non oportet ſubſtantiam relucere in ſpẽ accidentis, licet per ſpeciẽ accidentis deueniamus in cognitionem ſubſtantiæ. Accidens.n. virtute propria nõ ducit in cognitionem ſubſtã tiæ niſi virtute ſubſtantiarũ in quibus ſunt. Accidentia .n. uirtute ſubſtantiæ, in qua ſunt gignunt ſpeciem in intellectu ſimul cum adiutorio intellectus agẽtis, & per illas ſpecies accidentium generatas in intellectu: intellectus diſcurrit apprehendendo

do ſubſtantiam ſub propria ratione, ſiue ſpé, & ſic ponitur q; ſubſtantia facit ſpém in intellectu, & tamen nullam ſub ſenſu. ¶Et ſi dicat, q; tunc accidens eſſet primũ ſubiectum intellectus. Hic dicunt. q; primum ſubiectũ eſt duplex generatione & p fectione. Accidés eſt primũ ſubiectum generatione: ſubſtantiá uero perfectione.

Quæſt. L X.

QVæritur, an diffinientem neceſſe ſit ſcire omnia? q; ſic uidetur quia ſi aliquis diffiniat hominẽ, oportet quod cognoſcat rationale homini ineſſe, ita quod non aſino, nec alicui alteri, ſed ad hoc qđ cognoſcat rationale non ineſſe aſino oportet, quod cognoſcat aſinum, & quodlibet aliud cui cognoſcit rationale non ineſſe, & ſic oportet eum omnia cognoſcere. ¶Item hoc patet per Ariſtotelem in litera. Cognoſcens differentiam aliquorum cognoſcit illud qđ differt & illud à quo differt. Sed diffinientem oportet cognoſcere differentiã diffiniti qua differt à quolibet alio: ergo cognoſcit diffinitum, & quodlibet aliud cognoſcit ergo omnia. ¶Itẽ diffinitio eſt diſtincta cognitio diffiniti. ergo cognoſcẽs aliquid per diffinitionem cognoſcit per diſtinctam cognitionem a quolibet alio, ſed diſtinctam cognitionem nõ habet diffiniti, niſi quodlibet aliud cognoſcat. ergo &c.

AD QVAESTIONEM dicitur, qđ oportet diffinientem cognoſcere omnia in vniuerſali non tamen in particulari. Primum patet: quia diffiniens hominem habet cognoſcere rationale ineſſe homini, ita quod cognoſcat rationale nulli alteri ineſſe: ſed hoc non poteſt cognoſcere niſi cognoſcat in uniuerſali omnia ergo &c. Aſſumptũ patet: quia niſi cognoſcat rationale nulli alteri ineſſe nõ cognoſceret animal rationale & mortale eſſe diffinitionem hominis: quia tunc non cognoſceret hoc eſſe cõuertibile cum homine. Secundum patet: quia ſi diffinientem &c. tunc impoſſibile eſt aliquid ſcire. probatio conſequentiæ. quia cognoſcere omnia ſub propria ratione impoſſibile eſt cuicunque. Si tunc oportet cognoſcere omnia ſub propria ratione, impoſſibile eſt ipſam diffinitionem habere ſiue diffinire: ſed non habens diffinitionem non ha-

bet scientiam: quia diffinitio est medium in demonstratione per Aristotel. ergo sequitur, quod impossibile est aliquid habere scientiam.

AD PRIMAM rationem dicitur, quod illa probat nullum posse diffinire nisi omnia cognoscat in uniuersali, & hoc est concessum.

¶ Ad aliud non oportet cognoscentem differētiam aliquorum ad inuicem cognoscere vtrunque sub propria ratione, sed sufficit quod cognoscat utrunque in uniuersali siue in particulari.

¶ Ad aliud patet per idem, quod distincta cognitio alicuius potest haberi si proprium in se cognoscitur sub determinata ratione, licet alia non cognoscantur, nisi tantum in uniuersali & cæt.

F I N I S.

MATERIÆ SVPER LIBRVM QVINQVE VOCVM, INTER ALIAS.

Diligentius Examinandæ.

VAESTIO est. An uniuersale sit subiectum in libro Porphyrij? vide Scotum, & Antoniũ Andræam, dicentes vniuersale accipi pro re secundę intentionis causata ab intellectu, & applicabili rei primæ intentionis: uniuersale autẽ sic sumptum est subiectum, & ad logicum spectat, habet enim tres præcipuas conditiones, quæ ad subiectum requiruntur. *7.q. vniuers.* *i prolo go prædicab.*

Prima, quod de subiecto necessario oportet pcognosci quid, & quia. Secunda, q per eius quod quid est, demonstrentur in scientia passiones illius subiecti de eo. Tertia uerò est; q ad ipsum omnia alia in scientia considerata, determinatè reducãtur, aliter enim ab eius unitate non esset unitas in scientia: tunc stantibus his tribus conditionibus, dicunt uniuersale habere primam cõditionem; nam in primo libro perihermenias definitur, uniuersale est, quod est aptum natum prædicari de pluribus. *1. post. cont. 2.* *cap. 5*

Secunda conditio est, ut habeat passionem, quæ est, scilicet, esse unum in multis & de multis. Tertia verò cõditio est, quod sit vniuocum in se ad illa, de quibus prædicatur vniuersale uniuocè prædicatur de omnibus istis quinque, ergo est uniuocũ, & subiectum huius libri: nam ex doctrina Scoti, omne illud quod prædicatur vniuocè, est uniuocum, sed non econtra. *1. post. cõt. 25* *1. sent. dist. 3. q. 3. & 8. q. 3.*

Quod quinque uoces sint subiectum, vide Ammonium in præfatione libri prædicamentorum, & in principio libri prædicabilium, dicentem, totam logicam uersari circa uoces, ergo uoces sunt subiectum.

Respondetur, q non ob aliud uocibus utimur in logica, nisi ut per eas exprimamus quæ sunt in anima, vt declarauit Aristote. in libro perihermenias, sic uoces per accidens considerat logicus, uel dicamus, quod quinquo uoces sunt substantia in logica, quatenus in aliquo communi, id est, in ipso uniuersali conueniunt.

topi. 1.

Secunda, an uniuersale sit aliquid reale? an solum opus rationis? vide Ammonium dicentem, esse opus rationis: etiam Scotum, & Antonium Andræam, qui idem asserunt, & confirmāt nam logicus, non considerat res per se, nisi pro quanto res fundant secundas intentiones, & terminant respectum: bene ipsum uniuersale, siue secundas intentiones per se considerat logicus, & ideò non est artifex realis, sed intentionalis.

c. de genere. 4. qō. vniuersa. et i 2. sent. dist. 3. i prolo. pradic.

Tertia, an genus describatur uel uera definitione definiatur? uide Ammoniū affirmantem genus describi, & non definiri; nam inquit ille. Omne quod definitur habet genus, & differentiam, si genus definiretur, ergo haberet genus, sed summi nanque generis, non inuenitur genus, ergo non definitur.

c. de genere.

Secundo arguit. Nullum ambiguum definitur, sed genus est ambiguum, ergo nō definitur. probat minorem; nam decem modis dicitur, vt in cathegorijs uideri potest: definiri enim ipsa æquiuoca, uel ambigua, nihil est.

His uerò omnibus refragatur Scotus: siquidem probabilibus rationibus, in contrariam ducitur opinionem. dicit enim, genus definiri: nam definitiones entibus rationis proprijssimè minimè conuenire dicimus, tamen notiones definiuntur, ut logicus definit ex genere, & ex differentia, & sic propriè non autem proprijssimè; nā propriissimè loquendo, solius substantiæ est definitio. vel posset dici, q definitiones notionum, sunt definitiones entis realis originaliter, occasionaliter, & fundamentaliter, licet non formaliter, & īmediatè. his declaratis, duobus suis argumentis sic satisfacio.

15. qō. vniuersalium

Vid. D. Maur. 3. q. vniuersal.

Ad primum cum dicebatur. Omne quod definitur habet genus, & differentiā, si genus definiretur, ergo haberet genus, sed summi nanque generis non inuenit genus, ergo genus non definitur.

Responsio ad primū.

Re-

Respondeo, q; genus, vt est vna scđa intentio defini tur, non definitione purè quidditatiua, sed definitione data per additamentum & habet ipsum uniuersale, q; quidam habet modū generis, cum p̄dicetur in qd, & vniuoce de quinq; intentionibus vniuersalium, tanq̄ de pluribus spē distinctis, & potest addi, q; est genus subalternum, tamen in nullo prædicamento per se, & primo reponibile, cum non sit uerum gn̄s, sed tm̄ habet modum generis, eo quòd est ens rationis.

Respōsio ad secundum. Ad secundum uerò cum dicebatur. Nullū ambiguū definit, genus est ambiguū, nam decem modis dr̄, ut in cathegorijs uideri potest.

Respondeo, q; quamuis genus decem modis dicat̄, non ob id est æquiuocum, & ambiguum, immo uniuocum; nam, sicuti in uno prædicamento de generis ratione est, q; sit prædicabile de pluribus differentibus specie, ita est in ceteris nouem semperq; eius obseruata p̄prietate, ac natura, utique genus ostendetur: nanq; eo pacto, quo in prædicamento subē, reperitur genus, eodem, & non alio, in illo quātitatis, qualitatis. &c.

Quarta, an definiatur genus ut secūda intentio q̄dā est, an uti res? an aggregatū? uide Scotum, Antoniū Andream, & Caietanum dicentes, genus definiri, ut notio, quæ in concreto, & non in abstracto consideratur, & ideo genus hoc modo definiri dicimus. *14. q. uniuersaliū. cap. de genere*

Quinta, an genus consideretur in esse intelligibili? uel sensibili? uide Ammonium, & Scotum, qui in eandem sententiam ambulant. dicunt enim, genus in esse intelligibili considerari nō in esse sensibili, nisi fundamentaliter, non formaliter. nam intelligibilitas conuenit æquiuocè analogicè utrique enti reali, & enti rationis. *cap. de genere 5. q. uniuersaliū. Vide Domi. Mauritium. 5. q. uniuersaliū.*

DE SPECIE.

Prima. An species definiatur? uel describatur? uide Ammoniū, & Boetiū dicentes, speciem describi, & non definiri. *cap. de genere*

Scotus, & Antonius Andreas, aliter sentiunt. dicunt enim speciem definiri; nam ipsa definitio, datur de specie sumpta pro per se significato, siue pro secunda notione. *21. qō. uniuersaliū.*

Secunda, an idem possit

pluribus referri? vide Scotum, Antonium Andræam, & Caietanum, quorũ una, & eadem uidetur sententia dicentium, idem non posse pluribus referri, nam tunc idem bis diceretur, si idem possit ad duo, uel ad plura ꝑ se referri, quod philosophus abhorret.

Quarta, an genus possit seruari in unica specie? vide Boetium, Scotum, & Antonium Andræam, qui omnes asserũt, genus seruari in vnica specie, sed pro intelligentia huius notãdum est, quod genus potest considerari bifariam, uel ut est secunda intentio, & sic est materia logico. nam logica non considerat genus, nisi quatenus est secunda intentio, quæ (vt dicebat Boetius) est nomen nominis, & quia genus, ut est secunda intentio, de necessitate requirit multas species, quia diuiditur ꝑ oppositas differentias, unde genus, iuxta hanc considerationem, non potest seruari in unica specie tm̃, sed opus est, ut sit in pluribus speciebus; nam huiusmodi genus, est in potentia tantum, non in actu, & ita distrahitur in duas oppositas differentias, quare genus logicũ necessario continet plures species.

c. de genere. 18. q. vniuersaliũ c. de spẽ.

Vide pro hoc Ioã. de magistris in logica magna vtrum genus possit seruari in unica spẽ.

Alio modo consideratur genus in actu, ut est prima intentio, idest, ut est res ipsa existens actu, & isto pacto nihil obstat, quin possit seruari in unica specie; ratio est, quoniam, uniuersalia participantur à suis speciebus, nõ secundum partem, sed secũdum totum.

Quinta, an ens sit genus æquiuocum, ut tenent omnes græci? an analogum, ut Auerroes? an uniuocum, ut Scotus, & Antonius Andręas? pro quorum opinione non nulla sunt dicenda.

7. met. cõm. 2. 1. sent. dist. 3. q. 1. 4. met. q. 1.

Primum ens dicitur uniuocum ad decem prædicamenta, Ad Deum, & creaturam, importans conceptum communem ipsis, alium à conceptibus ipsorum.

Secundum est, ꝙ triplex est uniuocatio, physica, logica, & metaphysica. ens est æquiuocum physicum, uniuocum logicum, & uniuocum metaphysicũ. nam, ens dicit aliquem unum conceptum realem abstrahibilẽ ab omnibus entibus participantib. ens quidditatiuè, secundum quem conceptum, ens est prędicabile de omni ente quidditatiuè, & realiter, & vniuocè in quid.

vide Anton. And. 4 met. q. 1.

Sexta, an corpus sit ponẽdum genus gñalissimũ cum

Auer-

Auerroe? an substãtia cum alijs? uide Auer. in paraphrasi huius c. asserentem oia generabilia, & corruptibilia in prędicamentis reponi. dicendum est ergo corpus cõpositum ex materia, & forma, esse genus gñalissimũ, tamen porphyrius pro exẽplo, substantiam genus generalissimum posuit, licet Scotus ab Auerroe, in hoc dissentiat.

c. de genere.

DE DIFFERENTIA.

Prima. An ista diuisio sit conueniens, quæ est in dñiam cõiter, proprie. & magis propriè? vide Scotum, & Antonium Andręam dicentes, tales diuisiones esse bonas, quia sunt vocis in significationes, non vocis æquiuocę, penes primum modũ æquiuocationis, quia vox sic æquiuoca, primo importat multa, sed penes secundum modum, quia uox sic ęquiuoca, significat propriè vnum.

23. q. uniuersalsũ. cap. de differẽtia.

Secunda, an dñia sit cõuenienter descripta? vel difinita? vide Scotum, & Ant. Andręã dicentes, dñiam intentionaliter sumptã posse definiri, nã dñia est vna spẽs vniuersalis, ita q; sicut genus, & species, proprium, & accidẽs sunt spẽs uniuersales, & definibiles, ita, & differẽtia.

26. q. vniuersalium. cap. de differẽtia.

Tertia, an mortale cũ videatur significare conceptũ merè priuatum, sit dñia constitutiua animalis? uide Scotum, & Antonium Andręã asserentes, non esse dñiam constitutiuam; nam ultima differentia conuertitur cũ specie, sed mortale non conuertitur cum homine.

29. q. uniuersalium cap. de differẽtia.

Quarta, an differentiæ sit differentia, uel an differentia competat alijs differentijs? uide Scotum, & Antonium Andręam affirmantes, differentiæ non esse differentiam, respectu cuius differentia habet rationem differentiæ, sed potest habere differentiam respectu cuius ipsa est species, scilicet, respectu uniuersalis, quod est eius genus sicut hoc, q; est prædicari in quale, est differentia differẽtiæ, quia per illud constituitur dñia in sua specie, sicut homo per rationale.

Quinta, an dñia actu sub gñe continuatur? uel potentialiter? uide Scotum, & Anto Andręam, in digressione post dimidiũ c. asserẽtes, q; esse ĩ plus, est duob: modis.

25. q. vniuersaliũ. cap. de differẽtia.

Vno modo, secundũ continentiam actualẽ, alio mõ; secundũ potẽtialẽ, siue secũdũ indifferẽtiã: genus ẽ in pl⁹ scđo mõ & spẽs prio mõ.

DE PROPRIO.

31. q. uniuersalium. PRima. An proprium conuenienter describatur, uel definiatur? vide Scotum, Antoniũ Andreã, & Caietanũ, qui idem sentiunt; nam proprium secundæ intentionaliter captum, potest duobus modis definiri, uno modo ut proprium, & sic definitur in textu. est qđ accidit omni soli, & semper, & conuertibiliter prædicatur de re, idest, de subiecto ut risibile prędicatur de homine cõuertibiliter, alio modo, ut est quartum prædicabile ab alijs distinctũ, & sic definitur, ꝓprium est, quod non indicat quid est esse, soli autem inest, & conuersim de re prædicatur.

cap. de proprio

Secunda, an propriũ sit prima, uel secunda intẽtio? vide Scotũ, & Ant. Andreã dicentes, proprium vt æquiuocũ, esse nomen primę intentionis, & sic opponi cõmuni, & potest dici aliquid proprium indiuidui, sicut & spéi, & hoc mõ proprium est concretũ a ꝓprietate dictũ.

3. q. uniuersalium. cap. de proprio.

Alio modo proprium est nomen scđæ intentionis significans intentionem secũdam, s. prædicatũ conuertibile, nõ prædicans essentiã & sic definitur 1. topi. & est species uniuersalis quia uniuersale descendit in ipsũ ꝑ differentiam per se diuisiuã eius, s. prædicari cõuertibiliter in quale accidentale.

cap. 4.

Tertia, an propriũ possit esse accñs cõe respectu eiusdem rei primæ intentionis? uide Scotũ, & Ant. Andreã dicentes, ꝙ non, quia illud qđ est propriũ respectu alicuius, nõ est accñs respectu illius, quia tunc inesset illi ꝑ se, & non per se, nec est accidens respectu alterius, quia tunc non inesset conuertibiliter illi primo cui ponitur proprium, quod est contra rationem proprij.

3. Qõ; vniuersaliũ. cap. de proprio

DE ACCIDENTE.

PRima, an accidens definiatur scđm ꝙ est prima, uel secũda intentio? Itẽ nũ adesse, & abesse sint operationes entis realis de prima, uel de secũda notione? uide Scotũ, Ant. Andreã, & Caietanum, qui idem sentiũt; dñt. n. ꝙ accñs uno modo est nomen primę intentionis, & est æquiuocum. alio modo est nomen secũdæ intentionis, idem quod intentio secunda. scilicet, quòd causatur ex sola consideratione intellectus, & isto modo, omnia quinque uniuersalia sunt accidentia.

34. q. vniuersalium cap. de proprio

Se-

Secunda distinctio est, quod adesse, vel abesse, siue inesse, vel non inesse, quæ ponit Aris. in sua definitione, sunt æquiuocè nomina primæ notionis, & secundę. ut autem sunt nomina primæ intentionis, dicitur. 7. met. q accidentis esse, est in esse, & hoc de accidente reali, de quo loquitur ibi. Alio modo inesse, uel adesse, est nomen secundæ notionis, & significat propriam prædicationem eorum quæ sũt extra essentiã subiecti, uel alterius generis à subiecto, sicut prædicari dicit ꝓpriã prædicationẽ essentialium, quæ sunt in eodem genere cum subiecto. *7. met. cõt. 2.*

Scđa. An accñs possit adesse, & abesse, p̃ter subiecti corruptionẽ; uide Scotum, Antoniũ Andreã, & Caietanũ. Burleũ, & Ammoniũ in sua digressione, qui idem asserunt. Scotistę enim dicunt, quod accidens in definitione data ab Arist. non inesse eidem. dicitur, quod dupliciter põt exponi, uno modo sic: adesse, & abesse, & cętera, idest, adest non necessario subiecto, uel contingenter; illud enim ponitur per hoc, & abest præter subiecti corruptionẽ, & cæt. & similiter in definitione Aristo. cõtingit inesse, idest nõ necessario inest subto. *35. q. vniuersaliũ. cap. de accidẽte.*

Tertia nũqd accidens qđ est realiter inseparabile, separabile sit secundum intellectum, uide Boetium, Scotum, Antonium Andream, Albertum, & Caietanum, qui idẽ dicunt. Scotus enim ex sententia Arist. inquit, abstrahẽtium non esse mendacium: duplicem abstractionem eẽ asserit. p̃cisiuã & diuisiuam. de abstractione præcisiua, intelligendus est Aristo. non autem de abstractione diuisiua; unde Boetius idem dicit, sed sub alijs uerbis. inqt enim, agedum qm Aethiopi color niger auferri non põt, animo eum & cogitatione separemus. & in cõmento utriusque editionis dicit. fit sæpe ut quæ actu disiungi non ualeãt, & mẽte, & cogitatione separentur. *2. phy. cõt. 18* *in 20. sẽt. di. 2. & 14. & in 30. dist. 3.* *cap. de accidẽte.*

Vnde Scotus asserit, qđ accidens abesse, potest intelligi duobus modis, aut secundum rem, seu realiter extra, & hoc non; aut secundũ intellectũ, & cõsideratione, & hoc mõ sic. & Ammonius inqt & si nigredo in Aethiope, & coruo re ipsa non possit abesse, cogitatione tñ Aethiops, & coruus erũt al.

Finis ex ędibus. D. Antonij.

EX PRAEDICAMEN.

Prima an li. iste sit logicus, vel metaph. quod sit logicus ex Auerroe, Boetio, Ammonio, Scoto, Antonio, Andrea, & latinis oib. Scot⁹ .n. asserit, prædicaméta duobus modis posse cōsiderari. *2. quæ. præd.*

Vno mō, inq̃tū sūt entia.

Alio modo, inquantum considerantur a ratione, siue inquantum aliqua proprietas ab intellectu causata eis attribuitur.

Primo modo de eis considerat metaphysicus, subiectum.n. eius est ens, inquantum ens, secundo modo hic de eis consideratur, ostendūtur.n. de eis passiones sibi inhærentes, inquantum sunt generalissima, ut de substantia vniuocè prædicari, & nō esse ī subiecto, & videri hoc aliquid significare.

Declaro mentem Doctoris. si.n. substantia consideretur vt finita, vel infinita, simplex, vel composita, corporea, vel incorporea, dependens, vel independens, ęterna, vel corruptibilis, tota hæc consideratio appellabitur realis & metaphysicalis. *Declaratio opinionis. Scoti.*

Si verò substantia, ut gña lissimū, cōsiderabitur prima & scđa, vt indiuidualis specifica, atq; gñica, hæc consideratio merito erit rōnis, & hæc cognitio logica, & nō realis nuncupari poterit.

Q.ď sit metaph. sunt quidam recentiores. Dñus Antonius Mirādulanus, & Balduinus, in quæsitis logicalib. probantes, Ari. cōsiderare prædicamenta quatenus entia sunt, verum considerare prædicamenta vt entia, atq; res, munus est metaphysici, liber igitur prædicamétorum metaphy. erit, & non logicus. *quod liber prædicam. sit metaphys. & non logicus.*

Rńdetur, prædicamenta considerari duob. modis. primo vt sunt entia realia, & sic ad metaphysicum pertinent. Alio modo, ut sunt entia rationis, & sic ad logicū, nam realia profecto entia quatenus realia sunt, ac vt realia considerantur nec de subiecto prędicantur, nec in subiecto sunt, vt autem intētioni subijciuntur, talia sortiuntur attributa. *Prædicamenta duobus modis considerātur.*

Scđa an subiectū in hoc li. sint voces, an res, an cōceptus, vide Simplicium, Ammonium, & Boetium. *in praefatione lib. prædicam.*

Vt propositum facilius p̃cipiat, dicimus, idem esse subiectum, propositum, seu intentionem, iure ergo quærimus, quæ sit libri prædicamentorum intentio, & propositum. *vide Alex. I. prior. in præfatione*

Quidā, ut refert Simplicius, librū hūc de vocib. esse di-

libri praed. dixerũt, ac uoces esse subiectum, nam Ari. diuisit uoces in simplices, & compositas, qm̃ dicebat logicã appellari verbalem sciam, seu verborũ cognitionẽ, vr̃ ergo li. de vocib esse inscribendus.

1. q. lib. pradic. Cõtra obijcit Scotus, non videri hoc verũ, logicã esse verborũ cognitionẽ, siue sermocinalẽ sciam, qa nec sermonẽ, nec sermonis passiones considerat, nec suũ subiectũ sub ratione sermonis, nã mediũ inter rẽ, & sermonẽ, vel vocẽ, est cõceptus, ergo sicut est aliqua scia per se de reb. aliqua per se de vocib. sig̃natiuis, vt grammatica, rhetorica, quæ considerant passiones vocis, inquantum vocis. s. cõgruum, & ornatũ.

1. Qõ. praed. in paraphrasi porphyrij prima prio rum statim ab initio. Itẽ põt aliqua scia esse ꝑ se de cõceptu, & hæc est logica, vñ ꝑ se debet dici scia rõnalis, vt asserit Scotus, & Auerroes, qđ ẽt Alexander dixit cũ ratiocinatricẽ logicã facultatẽ nuncupauerit: non tm̃, quia traditur per rõnem sicut quælibet alia scia sed cũ hoc est de conceptib. formatis ab actu rationis.

Si ergo ab aliquo dicat̃ logica scia sermocinalis, ut vr̃ ex interpretatione nominis, intelligẽdũ est, ꝙ multũ cõuenit cũ sermone, ꝑꝑ duo primo, qa conceptus est inmediatum sig̃atum per vocẽ, de quo cõceptu ẽ logica.

Scđo, quia passiones conceptus insunt voci significatiuæ, sicut incõplexũ, & complexum, sig̃are uerum, vel falsũ, vt sig̃o ꝑ naturam sig̃ati, non ergo de vocibus solũ agit Arist. hoc patet ex ipsius progressu, qui rerum diuisionẽ etiam in ante prædicamentis declarat, iõ uoces minime sunt subiectũ.

Altera fuit ueterum opinio, ut censet Simplicius, librum hunc esse de rebus, & res in hoc li. esse subiectum ꝑꝑ ꝙ Ari. res bifariã diuisit. *Vide Sco. ibi. in prae fatione li. prae.*

Dicimus hãc opinionem minimè esse veram, vt deducit Simplicius, qm̃ nullibi auditum est, logicam de reb. vt res sunt tractare posse.

Dicendum est ergo quod de reb. possumus loqui duobus modis.

Vno mõ, ut res sunt, & sic in diuinis locutus est Ari. de cathegorijs, hic vero scđm aliqd a rõne sibi attributũ Arist. res ipsas diuisit, non tñ solas, nã & uoces ipsas etiam considerauit ob id minimè res possunt esse subiectum. *qũo res sint de conside ratione meta. & logi ca.*

Simplicij, Ammonij, atq; omnium græcorũ est opinio institutũ, siue intentionem Ari. esse de uocibus, non ut uoces sunt, sed ut significant

etiam

etiam eſt opinio Boetij, dicimus tamē cum Scoto quod Boetius, & Græci paſsiuū p actiuum intelligunt, ut ſit ſenſus de decem uocibus decem rerum genera ſignificantibus, ideſt, de decem generibus ſignificatis per decē voces.

in præfatione lib. prædic. 1. qō. prædic. & Anto. Andr. ibi.

Poſtrema, & vltima eſt Scotiſtarum opinio. inſtitutum, ſiue ſubiectum in prædicamentis eſſe aliquod intentionale, quod eſt commune iſtis, & primum ſubiectum, quia de ſolo tali p ſe conſiderat Logicus: illud autem à quibuſdam ponitur ens incomplexum, docibile, ordinabile in genere, & hoc ſubiectum tenendum eſt à nobis.

vide Scot. in 2. qō. præd.

Scđa an æquiuoca, vniuoca, & đnominatiua ſint res? vel uoces? quòd ſint res, uide Ammonium. nam res inter ſe, aut conueniunt nomine, definitione verò differūt & uocantur æquiuoca: aut & nomine, & definitione cōueniunt. & hæc appellantur vniuoca.

cap. de æquiuocis.

Qđ ſint Voces, vide Simpliciū. inquit enim, pulchrè autem dixit Ariſt. dicuntur, qm̄ non de rebus ipſis ſermo eſt, ſed de ſignificatiuis dictionibus.

cap. de æquiuocis.

Concordia iſtorum habetur ex Boetio: nam æquiuoca, vniuoca, & denominatiua eſſe res, & uoces aſſerit. inquit Boetius. qui de ſignificatiuis uocibus tractat, de rebus quoque eſt aliqua tenus tractaturus, res enim, & rerum ſignificatio iuncta eſt, ſed principalior erit illa diſputatio, quæ de ſermonibus eſt; ſecundo verò loco illa quæ de rerum ratione formatur.

vide i ante prædicamentis. idē dicit Ioānes de magiſtris.

Tertia an diuiſio per quatuor mēbra, ſit bona diuiſio nec ne? viđ Simpliciū, & Ammoniū, qui bonam diuiſionem eſſe dicunt. ſunt enim hæc quatuor, ſubſtātia accidens, vniuerſale & particulare: nam numerus duo in ſe ipſum multiplicatus quatuor facit. entium (inquit Ammonius) nō nulla ſubſtātia ſunt, nō nulla accidētia. rurſus ſunt quædam entium vniuerſalia, quædam particularia, tamen Boetius, & Ammonius oſtendunt, quod nos poſſumus reducere illā diuiſionem bimembrem, ſcilicet, ad entia ſimpliciter, & ad entia ſecundum quid.

i ante praed. i ante pradi.

Quarta an illa regula ſit gn̄alis, qn̄ alterum de altero prædicatur? vide Scotū, Boetium & Antonium Andream dicentes, non eſſe generalem: tamen regula eſt vera,

9. qō. praedicam. i ante praed.

vera, & limitata vbi Aristo. ibi quando dicitur, ut de subiecto, idest, tanquā de suo subiecto essentiali, & sic oportet quòd prædicationes sint essentiales: sed quando sunt accidentales, non uerificatur regula: unde quando dicimus. homo est species, substātia est generalissimum; color est qualitas, facimus prædicationem accidentalem.

in ante præd. Quinta an sub eadē regula cōtineat definitio nec ne? vide Simpliciū dicentem, regulam istam comprehendere veram definitionem. ratio est, qa definitio est uox incomplexa; tantum enim est dicere animal rationale mortale, sicut homo. & vera definitio est genus cum differentijs.

Sexta an illa regula diuersorū generū, contineat in utraque parte differentias *10. q. praed. i ante praed.* constitutiuas, uide hic omnes, & præsertim Scotum, & Antonium Andream dicentes, dictum Arist. quando alterum &c. habere ueritatem de differētijs tam constitutiuis, quam diuisiuis generis superioris, quatenus differentiæ constitutiuæ sūt de essentia superioris, & per consequens inferioris; tamen philosophus appropriatè videtur loqui de constitutiuis generis sup̱ioris, quia illæ prędicātur de genere superiori: nā si sunt de eētia superioris, ergo & inferioris.

Septima an prędicamēta sint decē? vel unū? vel duo? q̧ sint decem, vide Latinos; nam numerus prędicamentorum inuentus est hoc artificio.

Si quidem quicquid est, vel est per se, vel in alio, uel ad aliud, vel cum alio. substantia per se est, quātitas in alio, nempe, in substantia. relatiua sunt ad aliud, quoniā ad alterum referuntur, qualitas cum substantia est cum alio. ex his fabricantur cætera sex prædicamenta substantia enim coniungitur cū quantitate duobus modis, uel in tempore, uel in loco. si in tempore, facit prædicamentum quando: si in loco, facit prædicamentum ubi, substātia etiam coniungitur bis cum Relatiuis, & tunc facit habere, & situm. coniungit se etiam bis cum qualitate, uel in agendo, & sic facit prædicamētum actionis, uel in patiendo, & sic facit præpicamentum passionis. *quō sit inuentus numerus praed. vide Ammoniū cap. de agere, & pati.*

Scđo est notandū, q̧ illa q̄ sunt in prędicamēto, uel sūt formaliter, uel reductiuè, idest, ꝓpriè uel impropriè: *quae sunt in praed.*

pro

propriè ſunt ea, quæ ſunt uera, impropriè aũt ea, quæ reducuntur, ut puncta, & priuationes.

Octaua an detur undecimum prædicamentum uide Scotum in quarto ſent. dicentem non eſſe plura genera quam decem: nam ibi Scotus tantum aſſignauit decem prædicamenta realia, quemadmodum etiam ipſe Ariſtoteles fecit, tamen præter hæc datur undecimum ſecundum Scotum, quod eſt intentionale. & ſi quiſpiam diceret, ergo Ariſtoteles eſſet diminutus, nam non ſufficienter tradiſſet logicam, dimittendo unum ex prædicamentis. uel Scotus fuit ſuperfluus, quia addidit unum ſupra decem. dico qđ Scotus non fuit ſuperfluus: nã non addidit unũ reale, ſed tantum intentionale: neque Ariſto. fuit diminutus, quoniam in omni prædicamento reali illud poſuit unde in prædicamento ſubſtantiæ, bene poſuit illud. Subſtantia enim. eſt genus generaliſſimum. ecce ſecunda intentio. corpus, corpus animatum, aĩal, ſunt genera, ecce ſecundæ intentiones, & ſic de alijs unde quidditatiuè omnes hę ſecundæ intentiones ſunt in iſto undecimo prædicamento, ſed denominatiue ſunt in omni prædicamento reali, eo modo, ſicut Scotus loquitur de inhærentia, quæ ſecundum ipſum in uno prædicamento eſt per ſe, & quidditatiuè, & in omni alio eſt denominatiuè.

4. ſent. diſ. 10. quæſtio 1.

3. quæ. prædicamentorum.

quõ ſecundæ notiones ſint in prædic.

An ſit unum prędicamentum, nam aliqui dicunt, quod ſub ente omnia continentur, ergo unum ſolum prædicamentum, & huius opinionis fuit parmenides, contra quem diſputat Ariſtoteles primo phyſic. & quod omnia ad ipſum ens poſſunt reduci. hoc falſum eſſe uidetur ſecundum Græcos: nam ens prædicatur æquiuocè, cum uox æquiuoca dicatur, (referente Ammonio) nam omnis diuiſio, inquit ipſe, aut eſt generis in ſpecies, aut totius in partes ſimiles, uel diſſimiles, aut uocis in ſua ſignificata. cum ergo diuidatur ens per ſubſtantiam, & accidens, non poteſt appellari diuiſio gñis in ſpecies, quoniã una ſpecies nõ eſt cauſa alterius, at ſubſtantia eſt cauſa accidentis. neq; eſt diuiſio totius in partes ſimiles, aut diſſimiles, quoniam quæ diuiduntur

primo. phyſ. cõ tex. 41

cap. de ſpẽ.

tur in partes similes, dant idem nomẽ in omnibus partibus, quod non est verum de substantia, & de accidente, nam nec inuicem prædicantur. quod verò non diuidatur totum in partes dissimiles, probat Ammonius hac ratione, nam totum dissimile nõ prædicatur de partibus non enim dicimus manum esse constantium, ens verò de substantia, & accidente prædicatur, relinquitur ergo secundum Grẹcos hanc diuisionem esse uocis in sua significata, & ob id esse æquiuocum Ammonius asserit.

cap. de specie.

ens tanquam uox ambigua in diuersas significationes diuiditur

Scotus in contrariam ducitur opinionem, ubi demõstrat ens prædicari uniuocè, & esse uniuocum, Deo, & creaturis, itaque Deus, & creatura conueniunt in aliquo conceptu quidditatiuo in quid prædicante de ipsis, sed non conueniũt in aliqua realitate, cum Deus sit summè simplex in ipso nullo modo duæ realitates sunt intelligendæ, cum talis cõceptus non sit communis Deo, & creaturæ, communitate reali, sed solum communitate rationis, quamobrem ens ẽ vniuocum logicum, uniuocũ metaphysicum, & æquiuocũ physicum, ens verò vt uniuocum logicum contrahitur in decem prædicamenta per modos intrinsecos, & non per differentias, & tales non includunt formaliter, & quidditatiuè ens, qa ens non prædicatur in quid de passionibus de differentijs, neque de talibus modis intrinsecis: modo quando inquit Ammonius, ut facilius argumenta ipsius dissoluantur, ens non diuidi per substantiam, & accidẽs, cum non possit appellari diuisio generis in species, cum una species non sit causa alterius.

1. sent. dist. 3. q. 1.

vide pro hoc Parisiẽses.

vide Antonium Andreã 4. met. q. 5.

Solutio argumẽtorum Ammonij.

Dico cum Scotistis, quòd quando ens diuiditur in substantiam, & accidens, est diuisio vniuoci in sua uniuocata, & ipsum ens dicit vnum conceptum Deo, & creaturis.

Qui duo prædicamenta ponunt, fuerũt stoici, & Pythagoras. hoc uero ꝑbabãt, qñ dicebant, oĩa reduci posse ad prædicamẽtum boni, & mali: nam quicquid est, id vel est bonum, vel est malum, sed frustra fit per plura, qꝫ per pauciora fieri ꝑõt, si igitur omnia possunt ad duo genera referri, frustra maiorem numerum cogitamus.

opinio stoicorũ Pythagoricorum. 3. phy. contex. 13

Ad hoc dicimus, stoicos, &

& pythagoricos nõ rectè exposuisse numerum prædicamentorum per bonum, & malum, quoniam ea descriptio æquiuoca est regula, quando verò dicitur, frustra fit per plura, quod põt fieri per pauciora, intelligitur & æquè bene, verum nõ æquè bene diuiduntur genera per duo, sicut per decem prædicamenta, illa diuisio æquiuoca est, nos uerò vniuocam quærimus diuisionem.

Substãtia est vnũ generis uniuocum.

DE SVBSTANTIA.

An suba hic considerata sit genus analogum? vel uniuocum? vide Ammoniũ asserentem, esse genus vniuocum; Aristot. verò. 2. de anima tribus modis substantiam diuisit, in materiã, vt animal. in formam, vt anima: in compositum, ut est homo realis, tamen illa diuisio non est logica, sed realis. Porphyrius aliter substãtiã diuidere visus est, in corporeã, & in incorpoream, & hæc diuisio est analoga. secus est, secundum Scotum; nam substantia quæ est genus generalissimum non est per se, inquit Scotus, neque corporea, neque incorporea, neque materialis, neq; immaterialis, licet sit vtrũq; permissiuè, sicut animal nõ est per se neq; rationale; neque irrationale, licet bene animal, sit pmissiuè vtrunq;.

Vide Ioã. de mag. c. de substãtia. 2. de anima cont. 2.

8. dis. 1. q. 3.

Nõ datur purũ analogũ

secundũ Scotũ, in 1. sen. dist. 3. qõ. 3. & 7.

Diuisio ergo substãtiæ in primam, & secundam, pprìè nullam constituit diuisionem, sed est simplex qdam ordo rerum enumeratarũ.

Diuisio substãtiæ quid.

Scđa an illa regula, aĩal prædicatur de homine, ergo de quodam homine, sit necessaria necessitate illationis, uide Scotum, & Antonium Andream dicentes, esse necessariam necessitate illationis, sumendo prædicari ut hic sumit Aristotele. scilicet, superioris de inferiori genere, decurrit enim super hanc regulam, quando alterum de altero prædicatur, quæ æquiualet illi, qđ est prius priore, est prius posteriore.

13. qõ. praed. cap de substãtia.

Tertia, an corruptis indiuiduis corrumpantur species, & genera, uide Caietanum, & Albertum dicẽtes, genera, & species corrumpi secundum realem existẽtiam, & non secundum esse intellectuale: nam si indiuidua corrumperentur, utiq; homo & animal secundum realem existentiam: nam si animal nõ inuenitur in hoc uel in illo homine. qđ nec in homine inuenitur, quoniã non inuenitur in rerum natura.

natura, nisi hic uel ille. Simplicius uerò asserit, q; sublatis oĩbus indiuiduis tollitur homo uniuersalis quãuis intelligantur quædam cõmunia ex ipsis indiuiduis.

14. q. prædi.

Quarta an dĩa sit substãtia? vide Scotũ, & Ammoniũ dicentes, esse substantiã. inquit enim Ammonius, qđ dĩæ cum sint cõpletiuæ specierũ, ac de ipsis substantialiter p̃dicẽtur, & cõpleãt substantias, substantiæ quoque videlicet sunt, non.n. substãtiam complent accidentia. quod autem substantias esse eas, vel ipsi Arist. uideatur, apertũ est ex eo quoque, qđ inferius partes eas uult esse substantiarum, cũ ait. Ne uero turbent nos partes substantiarum. & rursus. competit autem substãtijs, ac differentijs uniuocè ab his dici omnia.

cap. de substãtia.

cap. de substãtia.

1. post. ca. 30.

Quinta an prima substantia possit de aliquo prædicari, uide hic omnes, & præsertim lucidissimum Themistium in primo post. ubi dicit quod prædicatio, alia secundum naturam, alia preter naturam, & illa quæ est præter naturam non meretur appellari predicatio, sed potius uerificatio.

sed in hoc Themistius nõ Scotizat.

Sexta an in substantia sit contrarietas? uide hic Scotum, Caietanũ, Antonium Andræam, Ammoniũ, Simplicium, & Boetium: nam idem sentiunt, dicunt enim contrarietatem in substantia minimè reperiri. Sed p̃ maiori declaratione dicimus, substantiam cõtrarium non habere positiuum, & a ratione propria; hoc est, secundum intrinsecum aliquem gradum, licet contradictionem habeat priuatiuam affirmationis, & negationis extrinsecam: hoc, qualitatis merito, ut caliditas, & frigiditas in aqua, uel ut aqua igni comparata, uel duo contraria sunt, ob qualitates in ipsis existentes, & sic omnes instantiæ soluunt?

14. qõ. prædi. cap. de substãtia.

Septima an substantia recipiat magis, uel minus uide eosdem, & presertim Scotum, & Antonium Andræã dicentes, substantiam suscipere magis, uel minus secundum esse indiuiduale, quia hoc modo includit gradus. sed non suscipere magis, & minus, secundum esse specificum, & de hoc intelligendum est dictum Aristot. in prædicamentis.

8. met. q. 3. 8. met. q. 6. & 2. met. q. vnic. quid sit gradus. vide Ioãnẽ can. 5. phys. q. 3.

Vel, an ultimæ formæ possint intendi, ac remitti? vide Scotum, Antonium Andræam, & Franciscum de Mayronis dicẽtes, quod

cap. de substãtia 1. sen. di. 17.

dis. 17. forma habet gradus per quos
8. met. suscipit magis, uel minus,
dis. 18. ita quod potest intendi &
formã remitti? formam intendi, &
intẽdi, remitti, tribus modis possu-
& re- mus considerare.
mitti, Primo secundum suam
tribus essentiam, seu formam spe
modis cificam.
conside Secundo modo secũdum
rari po suam, existentiam.
test. Tertio modo secundum gradum. seu modum intrinsecum. duobus primis modis nulla forma suscipit magis, & minus: sed illæ formæ quæ recipiunt magis, & minus, tantum tertio modo & non primo, recipiunt magis, & minus.

exemplum. ut una albedo est magis alia, & unus homo magis participat de ratione albedinis quam alius. similiter dicunt Scotistæ de definitione albedinis: nam definitio albedinis, non suscipit magis & minus, nisi
quõ al cum materia: albedo sepa-
bedo su rata à materia, hoc est, a suis
scipiat indiuiduis, nec ipsa, nec sua
magis, definitio intenditur, nec
& mi- remittitur, tamen cum est
nus. in materia, hoc est, in indiuiduo, vt in hac albedine, huiusmodi albedo, & eius definitio suscipiunt magis, & minus secundum intentionem, & remissionem.

de istis gradibus uide Ioannem Canonicum copiosè, & bene declarantem. *5. phys. q. 3.*

Octaua, An ueritas, uel falsitas sint in re? Vel in oratione? uide Scotum, Antonium Andræam, & Græcos omnes, in libro perihermenias. *4. sent. dist. 8. q. 2.*

Pro hac solutione dicendum est, quod ueritas, & falsitas tribus modis possunt considerari. *cap de substãtia.*

Primo modo appræhensiuè, & sic sunt in intellectu, quoniam intellectus eas apprehendit, nam ueritas & falsitas, sunt obiectum intellectus, quia intellectus uersatur circa uerum, & falsum.

Secundo modo, ueritas, & falsitas possunt accipi enunciatiuè, & sic dicuntur esse in uoce, quoniam ore proferuntur: nam aliquid esse uerum, uel falsum, per uocem exprimimus. *6. met. cont. 8.*

Tertio modo, ueritas, & falsitas accipiuntur ueluti habent esse in subiecto, per modum causæ, & sic sunt in rebus ipsis.

Idem dicendum est, secundum Scotistas, quod ueritas, & falsitas sunt in propositione uocali, ut in signo, in propositione mentali,

tali, ut in fundamento propinquo, in re, ut in subiecto, per modum causæ. in intellectu uerò, tanquam in subiecto ultimo.

DE QVANTO.

PRima, an quantitatis sit genus uniuocum, ut tenet Scotus, & Antonius Andreas, an æquiuocum, ut ubique locorum tenet Auerroes?

cap. de quantitate. q. 17. cap. de quantitate. 5. met. cap. de quanto & 1. poste. cōt. 74.

Dico ex sententia Scoti, quantitatem esse unum genus uniuocum: nam prædicatur de pluribus differentibus specie in quid, ut de quantitate continua, & discreta, licet discretum, & continuum non considerentur ab eodem artifice. nam continuum à Geometra, discretam ab Arithmeti co: non ob id sequitur quod quantitas non sit una natura uniuocata, siquidem, corpus humanum, ut sanabile consideratur à Medico elementa considerantur à naturali philosopho, & tamen humanum corpus unà cum elementis sunt in genere substantiæ. sic discretum, & continuum possunt esse uniuoca in quantitatis genere. Sed si quispiam diceret: continuum, & discretum, non conueniunt sub uno genere communi uniuoco. Respondetur, quod Aristoteles loquitur de quantitate, ut est genus in scientia, non autem ut est genus prædicabile.

Secunda, an quantitas discreta, præcedat continuam? uide Simplicium dicentem, quantitatem discretam præcedere quantitatem continuam; nam discretum prius natura est ipso continuo, in substantia enim omnis quæ est continua, cadit sub numero, sed non omnis substantia cadens sub numero est continua, ut Deus sub numero cadit, est enim unus. Smiliter intelligentiæ, & tamen continuæ non sunt, ideo discretum antecedit continuum, ueluti nam prius; illa enim priora sunt secundum naturam à quibus consequentia non conuertitur, secundum Aristotelem.

1. post. cōt. 20. cap. de quantitate. q. 5.

Tertia, an oratio sit quātitas discreta? vide Scotum, & Antonium Andream dicentes, orationem esse quātitatem discretam quia partes eius ad nullum communem terminum copulantur, quælibet enim syl-

cap. de priore. cap. de quantitate. q. 9.

laba est ab alia diuisa.

cap. de quanti tate. 5. met. comm. 18. Quarta an tempus sit q̃titas per se, uide Ammoniũ, & Auerroem asserẽtes, tempus non esse quantitatem ꝑ se, sed per accidens. inquit enim Ammonius. est enim nihil aliud tempus, quàm motus mensura, qui in cælesti fit globo.

Scotus uerò, & Antonius Andreas dicunt, aliquid esse quantum ꝑ accñs, duobus modis contingit .s. effectiuè, uel formaliter. *cap. de quanti tate q. 23.* formaliter non est tempus quantitas ꝑ aliud, idest, nihil aliđ est per quod recipiat prædicationem qnantitatis, sed dicatur de eo per se primo modo. Sed effectiuè, quodã modo potest dici tempus quantũ per aliud, quia effectiuè suam essentiam, & suã quantitatem. quę est sua essẽtia, habet ab alio, ut a motu, non tamẽ motus aliquid propriè efficit, ꝑ quod tempus sit quantitas.

Quinta an locus sit quantitas continua uide Scotũ, *cap. de quanti tate. q. 21. & 22.* & Antonium Andręam, dicũt hi duo uiri, quod locus habet aliquid materiale & aliqd formale. ut habet aliquid materiale, illa est ultima corporis superficies continẽtis, & sic non est alia species quantitatis à superficie. habet etiam aliquid formale, & illud est immobilitas quædam: locus uerò formaliter acceptus nõ est species quantitatis. confirmatur, quia 5. met. non enumeratur locus inter spẽs quantitatis, ubi commentator assignat cãm quare Arist. omittit locum dicens, quod locus non est quantitas secundum opinionem Ari. sed tantum formale. *50. meta. 18.*

Sexta an quantitas ab intrinseco possit recipere contrarietatẽ positiuã? uide Scotum, & Antonium Andreã, *cap. de quanti tate. q. 24.* dicentes, quod contrarietas sumitur æquiuocè, scilicet, propriè, & transumptiuè. dicitur transumptiuè maxima distantia in genere, & extenditur ad oppositum priuatiuum, sicut in primo phys. pincipia dicuntur esse contraria pro forma, & priuatione: *1. phys. cõt. 42.* hoc modo in omni genere est contrarietas, quia oĩs diuisio generis est per differentias oppositas, hoc modo contrarias.

Sed contrarietas propriè sumpta, est maximè distantia formarũ, q̃ natæ sunt fieri, & mutuo se expellere circa idẽ susceptiuũ, hoc mõ negatã à substantia, & quãtitate

DE RELATIVIS.

Prima an relatiua ex natura rei? uel potius ex ipsa sola continuatione sermonis, possint præcedere qualitatem, quæ est ens absolutum? uide Ammoniũ, & Boetium: nam Ammonius respondet unà cum Boetio, quod secundum doctrinam talis ordo congruus est: nam cũ in sermone de quãto ostenderit magnum, & paruum, multum, & paucum [quæ uidebantur. quanta esse] potius ad aliquid esse, id circo opus erat statim afferre ea, q̃ sunt ad aliquid. uel, quoniã quãt itate posita, statim magis & minus ponitur q̃ sunt relatiua ideo rectè inquit Ammonius, quod uerum est, quod secundum ordinẽ perfectionis debebat Ari. prius agere de qualitate, quam de relatione: sed factum est, ut tractatio relatiuorum anteponeret qualitati propter nexum, & continuationem uerborũ, quoniã habita est mentio de relatiuis in ca. de quanto [ut diximus] ob id dicit Simplicius, nam quantum aliud est secundum se; aliud uerò ad aliquid, licet ea quę sunt ad aliquid suaptè natura posteriora sint tamen sermo de ipsis priore doctrina indiget, atque præcedere debet.

cap. de relatiuis.

cap. de relatiuis.

Secũda, an relatio sit ens rationis tantum: uel res realis? uide Scotũ, & Antoniũ Andræam. hi duo uiri asserunt qđ relatio dr̃ ens rationis, uel quia utrunq; extremum, uel alterum est, solũmodo ens rationis, uel qu a extrma eius non sunt duo, nisi secundum rationis considerationẽ vt ẽ in idẽtitate.

Tertia an omnia sint relatiua, uide Ammonium. inquit enim, quod relatio in alijs prædicamentis fundatur: cum enim patrem diximus, relationem diximus in sub̃a, cum multum, uel paucum, in quãto, cũ albius uel nigrius, in quali, eadem quæ in cæteris rationę.

cap. de relatiuis. qõ. 25.

Ved dicendum est, sc̃d̃m Scotistas, oĩa esse in prędicamento relationis denominatiuè, sed non formaliter, vt sunt tria entia absoluta, substantia, quãtitas, & qualitas; nam formaliter non referuntur, sed entia absoluta existunt, tamen denominatiuè sunt entia respectiua, ut sub̃a, alia eadẽ, alia diuersa. quantitas, æqualis, uel inæqualis, qualitas similis, uel dissimilis.

cap. de relatiuis. qõ. 25.

Quarta An relatio sit unum genus? uide Scotum

tum, & Antonium Andreã probantes, hanc conclusionem esse veram, quòd relatio sit genus generalissimũ. Sic probant. generalissimũ enim in genere relationis est vnum, quia secundum vnam rationem dicitur de omnibus suis inferioribus, q̃ ratio, est habitudo vnius ad aliud: & quia omnes relationes habent vnum, & eundem modum denominandi substantiam, videlicet, in comparatione ad aliud, & accidentia quæ eodem modo denominãt substantiam, sunt vnius gñis.

Quinta an, relatiua sint simul natura, uide Scotum, Antonium Andream, Ammonium, & Porphyriũ, omnes isti idem sentiunt. dicunt enim, quod illa relatiua quæ mutuo per se referuntur, ita quod minus esse, sit ad aliud se habere, & econuerso, sunt simul natura, ꝑꝑ rationem Arist. qa posito vno, ponitur reliquũ & econuerso, & destructo uno, destruitur reliquum, & econuerso. si tamen sint relatiua per accidens, uel per se relatiua non mutuò, non oportet quod sint simul natura. per accidens relatiua sunt, quæ non secundum suas formas dicuntur ad inuicem, & non mutuo dependent, quorum vnum secundum suam propriam formam dependet ad aliud & reliquum econuerso, secundum suam formam non dependet ad ipsum, talia sũt quæ referuntur ad inuicẽ, ut mensura, & mensurabile. sciẽtia enim ꝑ se dicitur ad scibile, sed non scibile ad scientiam, nisi quia scientia ad ipsum dicitur, secundũ Ari. 5. met. c. de ad aliquid.

cap. de relatiuis. q̃o. 27. ca. de relatiuis.

Sexta. an cõtrarietas possit fundari in relatiuis? vide Caietanum dicentem, relatiua formaliter non habere contrarium, sed materialiter. Vel relatiua secundum esse carent contrario, relatiua autem secundum dici, possunt vtique habere contrarium, vnde dedit exẽplum Arist. de virtute, & scientia, quæ sunt relatiua secundum dici.

5. met. cõt. 20.

c. de relatiuis.

c. de relatiuis.

Septia, an relatiua secundũ eẽ ita appellata coincidãt cũ relatiuis secundũ dici? vide Ammonium, Scotum, & Antonium Andream dicentes, qđ nullo modo coincidũt, qa relatiua nõ diuidunt ĩ relatiua scđm dici, & relatiua scđm esse: nã relatiua scđm dici non sũt magis relatiua q̃ hõ mortuus est hõ; forte tamen entia sic diui-

c. de relatiuis. q̃o. 26.

c. de relatiuis. quid sint relatiua secundũ dici.

uiduntur, quod quędam entia sunt relatiua secundum esse, & quædam secundum dici. illa quæ sunt secundum esse, sunt illa quæ denominatiue dicuntur a relationibus: secundum uerò dicuntur, quæ sunt in alijs generibus, & secundum aliquam habitudinem dicuntur ad alia.

quid relatiuum secundũ esse.

Et ideo dicendum est, qđ relatiuum secundum esse est illud quod principaliter & essentialiter dicit respectum ad aliud, ut duplum, & dimidium, pater, & filius.

quid relatiuum secundũ dici.

Relatiuum secundum dici est illud, quod principaliter, & essentialiter dicit absolutũ, puta de genere qualitatis, ut scientia, & sensus, & opinio. aut de genere substantiæ, puta, manus, caput, pes: nam licet scientia, & sensus, & opinio importent principaliter qualitatem, & perfectionem, siue in prima, siue in secunda specie qualitatis, tamen secundariò & connotatiuè important respectum ad alterum.

Octaua, an in definitione unius relatiui includatur alterum? vide Caietanum, Scotum, & Antonium Andream. hi tres uiri asserunt, quod in definitione unius relatiui, sit necessarium poni suum correlatiuum. & ratio est, quia esse essētiale relatiui est ad aliud se habere: nam definitio indicat esse essentiale definiti, ergo definitio relatiui debet indicare suum esse, se habere ad aliud, qđ non potest, nisi ponatur in ea correlatiuum ipsius definiti.

DE QVALITATE.

cap. de qualitate.

PRima, an qualitas, & quale distinguantur sicut sensibile; & intelligibile? vide Ammonium. ait uir ille, aliud quale esse, aliud qualitatem; qualitas enim, uniuersalis ipsa qualitas est, a qua participantia qualia denominatiuè nuncupantur, ut uniuersalis albedo, nigredo. quale autem, corpus est participans qualitatis, quod quæ ab ea denominatiue appellatur, ut album corpus, aut calidum: est ergo intellectu solo comprehensibilis qualitas, quale autem cadit sub sensum.

cap. de qualitate. q. 31.

Secunda An habitus, & dispositio sint una uel duæ spēs qualitatis? uide Scotũ,

Antonium Andream, & Boetium. Scotus enim dicit quod habitus, & dispositio sunt duæ species, & una species. idem in primo sententiarum dicit, ubi ponit unam distinctionem quod dispositio potest accipi duobus modis, uno modo fusius pro omni qualitate quæ disponit subiectum ad aliquid operandum, siue perfectè, siue imperfectè, & sic bene est superius ad habitum,

cap. de qualitate. & non facit unam speciem cum habitu.

Alio modo sumitur pressius pro qualitate disponente subiectum, ad imperfectè operandum, & sic facit unam speciem, uel modum cum habitu. Boetius ipse ait, dispositionem ab habitu distare, quo Socrates dum esset paruulus, post verò pubescens à se ipso dillabat.

cap. de qualitate. Tertia an habitus sit naturalis? uel acquisitus? uide Ammonium, dicentem, habitum esse qualitatem insensibilem ex multis actibus, uel actu unico acquisitam, bene radicatam, & difficulter a subiecto mobilem, ex quibus patet, nullum habitum, aut dispositionem inesse homini à natura, neque ullum habitum ei esse congenitũ, aut innatum, sed acquiri debere ex actu, uel ex actibus.

Præter autem hos habitus ex actibus acquisitos, qui naturales sunt, id est secundum naturam acquirũtur, ponuntur & alii habitus à Deo infusi supernaturales, quos sua benignitate Deus infundit mentibus, & cordibus hominum: *Theolog. loquimur.* huiusmodi sunt, fides, spes, & charitas. item quæ alia Spiritus sancti dona, quæ apud Isaiam enumerantur, sapientia, intellectus, consilium, fortitudo, sciẽtia, pietas, atque timor domini. hæc enim dona per nostrarum operationum exercitium, non possumus nostris uiribus acquirere, sed ipse Deus per spiritum suum ea infundit cordibus nostris.

Quarta, an potentia naturalis sit species qualitatis? vide Scotum, & Antonium Andream dicunt enim quod non quælibet naturalis potentia est in hoc prædicamento, sed naturalis potentia accidentalis; potentia uisiua, & intellectiua naturales sunt potentiæ, & tamen substantiæ sunt, & naturales. *cap. de qualitate.*

Quinta,

Quinta, an passio sit species qualitatis? uide Scotũ, & Antonium Andream, dicentes passionem esse spẽm ipsius qualitatis. Sed siquispiam diceret, Secundũ passionem non dicimur quales, ergo passio non est qualitas.

cap. de quali-tate. q. 33. & 36.

Respondet Scotus, ꝙ dictum Arist. sic est intelligendum, ꝙ non dicimur quales à passionibus, quia ab illis non sumuntur communiter denominatiua: sed si sumerentur, posset habens passionem denominari ab illa, sicut habens passibilem qualitatẽ denominatur ab illa.

Quomodo sit intelligendus Aristo.

Sexta, an forma, & figura sit quarta species qualitatis? uide Scotum, & Antonium Andream dicentes, una cũ Aristo. figuram, & formam esse speciem qualitatis. Sed dubitaret aliquis, ꝙ non uidetur, figuram esse in genere qualitatis; nam figura, ut triangulus, vel quadratum, sunt in genere quantitatis, quoniam superficies sunt, ergo non hæc, in hoc prædicamento qualitatis venit cõstituenda.

cap. de quali-tate. q. 34. & 36.

Dico quadratum & circulum considerari pro tanto spacio, uel pro tanta magnitudine, & sic superficies sunt, & quantitates, aliter considerantur secundum ꝙ illa superficies, uel magnitudo est tali, uel tali designatione descripta, & sic figura in qualitatis genere est. Vide pro hoc Scotum.

Quadratũ, & circulum duobus modis conside rari.

Vide Scotũ ibid.

Septima, an rarum & densum sint qualitates? uide Scotum, Antoniũ Andreã, & Ammonium. Scotus, & Antoni⁹ Andræas asserunt, ꝙ rarum, & densum duobus modis considerantur. Vno modo significant extensionem partium quantitatiuarum, & sic idem corpus compressum & non compresſũ, potest esse rarum, & densũ, ut patet de lana, & spongiæ.

cap. de quali-tate.

rarum, & densũ, duobus modis con siderã tur.

Alio modo significant extensionem partium materiæ, prout rarum dicitur, ꝙ multum habet de forma, & parum de materia, & densũ econuerso. Primo mõ hæc fortè significant positionẽ, quia dicunt ordinẽ partium in toto.

Alio modo fortè significant qualitates, & sic patet solutio controuersiæ, quæ est de istis, inter Arist. hic; & in 4. physi. & inter Auctorẽ sex principiorum, quomodo sunt qualitates, & quomodo positiones.

4. physi. cõt. 84. & 7. physic. cõt. 15.

Octaua, an qualitas in abstracto possit p intrinsecos gradus recipere magis uel minus,

minus, ut tenent Scotistæ? an non ut alij tenent, dicimus unà cum Antonio Andrea, quòd qualitas secundum essentiam suscipit magis, & minus, quia subiectũ aliquod secundum perfectiorem gradum participat eandem essentiam specie, & aliud subiectum secundum minus perfectum gradum: quando ergo dicunt, quòd Aristotel. & Boetius, totum oppositum asserunt, quòd iusti:ia non dicitur magis, & minus alia iustitia, sed aliquis dicitur iustior altero, intelligendum est. qđ essentia speciei in se cõsiderata abstrahendo à suppositis, non habet in se magis & minus, quia ipsa sic considerata est indifferens ad omnem gradũ, sed ipsa in uno supposito est perfectior se ipsa in alio supposito, & ut est in supposito, sic denominat subiectum, quia per se suppositum eius non est subiectum, sed qualitas in hoc subiecto: non ergo iustitia abstractè intellecta, sed iustum, & hæc iustitia, ut denominat istud subiectũ est maior alia.

cap. de qualitate.

cap. de qualitate.

DE AGERE & Pati.

PRima. An sex ultima prædicamenta realiter differant à quatuor primis? uel nascantur à primis? uide hic Ammonium. Quomodo ortum ducant ista sex prædicamenta à quatuor superioribus, Ammonius in in hac parte dicit, ꝙ substantia ipsa cum sit prædicamentum, interdum sumitur simpliciter, interdum consociata cum alijs: quando uerò est consociata cum alijs, consociatur tribus modis.

Primo, vel cum quanto, uel cum quali, vel cum relatiuo; quando substantia consociata est cum quanto, nascuntur duo prædicamenta, vbi, & quando; similiter si acipiatis agere, & pati, fiunt a substantia, & quali, quoniã actio, & passio sunt in tertia specie qualitatis, & ptinent ad substantiam qualitate affectam.

Substantia relationi comparata efficit duo prædicamenta, situm, & habere: iõ iure optimo sex prædicamẽta ab illis quatuor oriuntur.

. Secũda, an agere, & pati realiter distinguunẽ? uel sola ratione? uide hic Grçcos, & iter Latinos Scotũ, & Anto-

1. sent. dist. 3. & 25. vniuersalium vbi de

istis actionibus mētionem facit. tonium Andræam. dicunt hi duo uiri, actionē, & passionē esse idem realiter, distingui uerò formaliter. auctoritate Ari. hoc ostēdunt; *3. phys. cōt. 21.* nam habetur in tertio phys. quòd actio, & passio sunt idē realiter, tamen habēt aliud, & aliud quod quid erat esse, per quæ intellige aliam, & aliam formalitatem, & cōceptibilitatem. hoc dictum *13. q̃o. quolib.* posset comprobari per ea, quæ habet Scot[9] in quo lib. vbi uoluit, quod motus qui est forma fluens, idem numero possit esse actio, & passio, ut est ab agente, & passio, ut est in passo.

Sed contra hoc arguitur, quod actio, & passio nō sunt idem secundum mentem *3. phys. cōt. 22* Aristo. tertio phys. nam ibi uoluit, quod doctio, & doctrina non sunt idem, neq; actio cum passione, sed cui in sunt hæc, scilicet motui: nam, cum motu sunt idem actio, & passio, sed non inter se. hæc Aristo.

Ad hoc respōdetur, quòd verum est, quod actio, & passio non sunt idem, scilicet formaliter inter se, sicut *cap. de agere et pati.* Aristotel. innuit in eodem textu, tamen est unus, & idē motus realiter: ideo Ammonius inquit, unus est itaque subiecto motus, ratione differens.

Finis Patauij ex ædibus Diui Antonij.

EX LIBRO PERIhermenias.

PRima, an liber periher menias sit de interpretatione, accipiēdo ipsam in communi ad omnes uoces significatiuas, cum Boetio? an de enunciatione tātum, *in præfatiōe libri periher.* vt sentit Ammonius? uel sit de aliquo conceptu, ut non nulli tenent? & cum his uide Scotum, & Antonium *1. peri herm. q. 1.* Andream.

Boeti[9] et Ammonius concordes reddūtur. Conciliemus Boetiū cū Ammonio, quod interpretatio potest accipi duob. modis, communiter, & particulariter. si accipiamus interpretationem communiter, & latius, significat omnem vocem, quæ potest aliquid significare: si autem particulariter, significat solummodo enunciationem, quæ dicit uerum, uel falsum, & hoc modo definit Ammonius; patet igitur, quod nulla est cōtradictio inter Boetium, & Ammonium: nam Boetius loquitur de interpretatione cōmuniter sumpta, Ammonius uerò de interpretatione ꝓpriè, & particulariter accepta.

Opi-

1. peri. quaest. 1.

Opinio Scoti, Antonij Andreæ, & aliorum est, qđ inscribitur hic liber ab Ari. Græco titulo perihermenias, id est de interpretatione, quæ idem uidetur esse cum enunciatione, qua mẽtis nostræ conceptum uerum, falsum ne interpretamur, siue exprimimus.

Secunda, an conceptus, & res sint omnibus eadem? uide hic Ammonium, Boetium, & D. Thomam, & Albertum: omnes isti idẽ sentiunt. dicunt enim, ꝙ conceptus est similitudo, & imago rei extra intellectum, res ęst fundamentum ex qua nascuntur conceptus, ex conceptibus uerò nascuntur voces, ex vocibus literæ. Ista quatuor ita se habent, ut duo significent naturaliter, duo ad placitum, concept⁹, & res significãt naturaliter: nã sit hæc res ignis, ignis significabit semper idem, & Gallis, & Italis, & cęteris nationibus, nam res, & conceptus non variantur diuersitate Idiomatum, sed remanent semper idem, & hæc est causa, ꝙ ista duo dicunt naturaliter, reliqua duo, id est literæ, & voces uariantur hominum arbitrio, & ideo significant ad placitũ. pro his igitur omnibus uide Ammonium sectione prima.

conceptus, et significãt naturaliter. res, & conceptus nõ uariantur Idiomate. literæ, & uoces significãt ad placitũ hominum.

Tertia, an de conceptib. in libro pihermenias agat logicus? siue de passionibus animę? vide eosdem. asserũt enim omnes, ꝙ in tertio de anima de his abundè tractatum est; nam Aristo. hic inquit, cõceptus esse similitudines rerum, non autem esse notas, & figuras, mot⁹ physica ratione: vbi in tertio de anima redarguit antiquos, qui uoluerunt, ꝙ res uenirent in intellectum secundum propriam essentiam? Sed hoc esse falsum, ostendit Arist. quoniam quando res uenit in animam, & intellectum nostrum, non uenit eius realis essentia. sed uenit simul acrum, & similitudo rei formata in phantasmate, & hac ratione Arist. dixit conceptum esse rei similitudinem, tamẽ alterius hæc sunt negotij Boetius dicit, ꝙ Aristot. hic nominat passiones animæ, conceptiones intellectus. conceptus animi sunt duo, conceptus simplex, qui non significat uerum, uel falsum, & conceptus componendi, & diuidendi, qui significat uerum, uel falsum. de primo agit Aristo. in prædicamentis, de secundo in hoc libro piher.

1. sectione. uide Grecos expositores. 3. de aiæ cõt. 39.

Quõ res ueniat in intellectũ nostrum.

ad animasti cũ hoc pertinet. 1. li. perh.

Quarta,

Quarta, quare de nomine, & de uerbo, agat philosophus hic, cum de simplicibus egerit in prædicamentis? uide Ammoniũ, D. Thomam, Dominum Antoniũ Mirandulanum, & Ant. Andream: asserit iste uir, quod aliter hic, aliter ibi, agitur de nomine, & uerbo; nam simplicia, & incõplexa, tribus modis considerari possunt, ut dicitur primo post.

cap. de nomine.

incomplexa tribus modis considerãtur. 1. post. cõt 34.

Vno modo absolute in se, ut sunt quidam simplices conceptus, & hoc modo pertinent ad librum prędicamentorum. alio modo, ut sunt partes enunciationis, & sic pertinent ad hunc librum. alio modo, ut constituunt syllogismum, & sic dicuntur termini, (omnis.n. perfectus syllogismus constat ex tribus terminis) hoc autem modo pertinent ad librum priorum. de eodem ergo diuerso mõ sumpto, agitur in diuersis libris.

Quinta, an in simplicib. possit esse ueritas, uel falsitas? uide Do. Thomam, & Ammonium. D. Thomas, p̃bat ueritatem esse in simplicibus, hoc modo. capiamus massam auri: aurum est simplicissimum, tamẽ solemus dicere, aurum illud esse uerum, uel falsum. Solemus etiam hominem sincerum, & integritatis magnæ, uocare hominem uerum, & aliquem mẽdacem uocare falsum, & tamen homo est simplex: ergo etiam in simplicibus erit ueritas, & falsitas.

c. de nomine.

Pulchrum exemplum. D. Tho.

An in simplicib. sit veritas & falsitas.

Respondetur, q̃ argumẽtum peccat ex æquiuocatione, quoniam ueritas, & falsitas, alia est entis, alia enunciationis: cum dico aurum esse uerum uel falsum, & ita hominem, & hæc sunt simplicia, ergo &c.

Responsio ad argu.

Dico ueritatem, & falsitatem entis, esse in auro, & homine, non autem ueritatem, uel falsitatem enũciationis. Illa dicitur ueritas, uel falsitas entis (ut dicit Aristo. in metaphysica) quæ conuertitur cum subiecto, & de hac non loquitur hic Arist. Sed de ea, quæ est enũciationis, quæ est in uoce, & indicat uerum, uel falsum, cum dico uerum, uel falsũ, hominem, & aurum, ista est ueritas, uel falsitas entis, q̃ conuertitur cum subiecto homine, & auro: At hic loq̃tur Arist. de indicatiua ueri, & falsi, quæ est in conceptu, & uoce, dummodo cõponantur, & diuidantur.

4. met. cont. 3.

Sexta, an nomẽ habeat significare rem aliquam uel passionem animæ, hoc est con-

c. de nomine, 1 peri he. q. 2.

conceptum? & si conceptũ, uel primæ, uel secundæ intentionis? uide Antoniũ Andream, & Scotum.

Respõdet Antonius Andreas, quod illud quod propriè significatur per vocem est res, non res ut intelligitur, nec res ut existens, nec ut non existens, sed res absolutè, vt abstrahit ab istis, & est extraneum illi quodlibet illorum.

c. de nomine.

Septima, an nomen infinitum sit nomen? uide Ammonium, Boetium, D. Thomam, & Antoniũ Andreã, dicentes, nomen infinitũ nõ esse nomen; nam nomen significat aliquam naturã determinatam, vt homo, aut personam determinatam, ut pronomen, aut utrunq; deteminatum, ut sortes, sed hoc, quod dico (nõ homo) neque determinatam naturam, neque determinatam personã significat. (imponitur enim à negatione) potest dici de ente, & de nõ ente, ut Boetius, & Ammonius dicunt.

c. de nomine.

Sed contra, cuicunq; conuenit definitio, & definitũ, sed definitio nominis conuenit huic, quod est nõ homo, & similibus, ergo non homo est nomen.

Respondetur, quod definitio nominis non similiter conuenit istis: nomen enim infinitum nihil significat determinatè, ideo propriè loquendo, non est uox significatiua. restringit ergo Aristotel. hic nomen ad rationem ualde strictam, vt scilicet, nomen sit uox significatiua alicuius naturæ determinatę.

Octaua, an uerbum sit subiectum? uel prædicatum? & vtrum cum est copula, se teneat à latere subiecti? uel pręedicati? uide Boetium D. Thomam, & argumentum Suessani. ego dicerem quod uerbum nunquam ex se est prædicatum, ex sententia Aristotel. qui definiens terminum dicebat terminum esse aut subiectum, aut prædicatum cum esse, uel non esse: non uult autem, ut uerbum sit prædicatum, quoniam est uerbũ, est copula, & ueluti forma quæ coniũgit prædicatum cum subiecto. in hac propositione hohom currit [currit] non potest esse prædicatum. Sed dico, quod semper uerbum est nota prædicati ut homo est albus & in hac propositione [homo ambulat] ambulat non est prędicatũ, sed denotat prædicatum, quoniam ambulat resoluitur

cap. de verb.

1. priorũ c. 1.

tur

tur in esse ambulans, omnis enim propositio de secundo adiacente, resoluitur in propositionem de tertio adiacē te, nam dicimus. homo est currens, homo est ambulās: quare patet, ꝙ uerbum nunquam est prædicatum, sed semper est nota prædicati, idest denotat, & significat prædicatum, & ipsum uerbum est medium inter subiectum, & prędicatum copulans, & cōiungēs utrunque.

Nona, an ens aliquid significet, & si significat, quid significat? vide D. Thomā, Alexandrum, Porphyrium ex relatione Ammonij, & Boetij.

cap. de uerbo.

Alexander Aphrodiseus (ut refertur à D. Thoma) dicit, ꝙ ens nihil significat, quia non significat uniuocè sed æquiuocè; nam ens est uox ęquiuoca, vt hæc uox (canis) nihil significat, quia est æquiuoca: homo uerò, & equus sunt uoces, & significant aliquid, quoniam denotant uniuocè. hæc opinio non placet. D. Thomæ, nec Scott. Dico ego ꝙ ens nihil est, & nihil significat, quoniam non est de genere conplexorum, ens est aliquid, & significat quatenus est in prima operatione intellectus nostri, quæ est simpliciter cognitio; Sed ens non significat aliquid quatenus ad secundam operationem, quæ est compositio, & diuisio, quoniā ens est simplex nomen; & incomplexum.

hæc opinio non placet D Tho. et Sco.

vide d. Thom. cap. de uerbo.

Decima, an transmutata re, quæ ex ipsa enunciatione profertur, fiat transmutatio in significatione uocis? vide Scotum, & Antonium Andræam dicentes, ꝙ facta transmutatione in re, secundum quod existit, nō fit trāsmutatio in significatione vocis, cuius causa est, quia res non significatur, ut existit, sed vt intelligitur, secundū vnam opinionem, uel ipsa species intelligibilis, secundum aliam, uel ipsa res absolutè, ut abstrahit ab illis, & suis suppositis, secundum aliam opinionem: Sed siue sic, siue sic, cum tam res (vt intelligitur) quod species intelligibilis, quàm etiā ipsa res absolutè sumpta maneat in transmutata, facta transmutatione in re, ut existit, quia per eandem speciem cognoscimus essentiā, & eādem scientiam habemus de ea quando existit, & quando non existit; nam Aristotel. primo post. de his quę frequenter sunt, possumus habere demōstrationē, etiam quando non sunt,

1 periherm. q. 3.

1. post. cōt. 20.

&

& per eandem scientiam, si cut & quādo sunt, sequitur q̃ res, vt significatur per uo cem, non transmutatur qua licunque facta transmutatione in re, ut existit, & per consequens neque uox significans transmutabitur in significando.

Vndecima, an oratio sit uox? uide Ammonium, Boetium, & D. Thomam. Item, an sit instrumentum naturale? an ad placitum? Quantum ad primum dicitur q̃ oratio definitur ex eo, q̃ sit uox significatiua: ubi Aristo. definit orationem, ut est quoddam simplicissimum, si accipiatur pro secunda intentione; non autem definit orationem, ut est prima notio, siue prima intentio, sic enim est quid compositum, & complexum.

cap. de orōne.

Quantum ad secundum Plato. in dialogo illo, qui inscribitur Cratylus, de recta ratione loquēdi, uult q̃ oratio sit instrumentum significatiuum secundum naturam: sed Arist. oppositum tenet. q̃ oratio sit significatiua non tanquam instrumētum naturale, sed ad placitum, quoniam est secundum intētionem, & rationem intellectus nostri facta.

Plato in Cratylo.

cap. de orōne.

Duodecima, an sub definitione orationis contineatur propositio hypothetica? vide Psellum, D. Thomam, Aspasium (referente Boetio) & Antonium Andræā, Aspasius dubitauit contra illam particulam (ut dictio) quoniam alicui competit definitio, nam hypothetica est oratio, & tamen partes eius significāt, ut orationes, vt puta. si Sol lucet sup terram, dies est uel si sortes est homo, sortes est animal, & sic de multis.

cap. de orōne.

cap de orōne.

Respondēt Antonius Andræas, & Porphyrius, q̃ hic definitur oratio in communi, quæ conuenit omni orationi tam simplici, quā compositæ. omni autem orationi conuenit, q̃ partes eius significent, ut dictio, quia ad dictiones stat ultima resolutio cuiuscunque orationis: non autem omni orationi cōuenit, q̃ eius partes significent, ut affirmatio, uel negatio, ut isti. homo currit, & alijs orationibus cathegoricis, & simplicibus. hanc opinionem dicimus etiam esse Alexandri, & Ammonij.

cap. de orōne.

Tertiadecima, an ueritas & falsitas sint species enūciationis? vel qualitates? uel ꝓprietates uel formales rōnes? uide Albertū magnum, & Suessanum. multa enim

cap. de orōne.

enim asserunt: tamen cum Græcis expositorib. est tenẽdum, ꝙ oratio enunciatiua cum definitur, vel sumitur respectu qualitatis, vel respectu subiecti: si propositio, vel enunciatio sumatur secundũ qualitatem, non dicitur vera, vel falsa, sed dicitur affirmatio, uel negatio, quia affirmatio, vel negatio sunt qualitates. Si autem accipiatur respectu subiecti, enunciatio est uera, vel falsa, dixit autẽ Ari. ex arte, enunciationem esse ueram, uel falsam, propositionem, verò uel affirmatiuam, uel negatiuam, quoniam affirmatio, & negatio sequuntur propositionẽ, veritas, & falsitas enunciationẽ.

cap. de oratione.

affirmatio, vel negatio, sunt qualitates.

Quartadecima, an sola enunciatio spectet ad logicũ? Respõdeo, ꝙ finis logicę est cognoscere verum, vel falsũ quoniam inseruit animæ nostræ intellectiuæ, ergo sola enunciatio pertinet ad dialecticum, & hoc est, qđ uoluit Alexander cæteræ orationes prætermittuntur. causa est, quoniam consideratio non pertinet ad logicum, sed ad oratores, & poetas.

finis logi. quid sit.

Quintadecima, an habitus sit prior priuatione? Ad hoc dicendũ est, ꝙ habitus idcirco est prior priuatione, quia habitus definit priuationem, & non econtra definitur à priuatione, nam capiamus istum habitũ, visio, & illam priuationem, cæcitas, cæcitas definitur a uisione, quoniã dicimus cæcitas est uisionis extinctio. nõ autem econtra, dicimus, uisio est cęcitatis positio, igitur habitus est prior priuatione, sic etiã nemo potest definire negationem nisi cognoscat affirmationẽ, affirmatio est prior negatione, non quidem genere, sed dignitate.

habit⁹ definit priuationem non econtra.

7. q. lib. perih.

Sextadecima, an non existente subiecto, propositio possit esse uera, ut Cæsar est hõ, & aĩal? vide Scotum, & Antonium Andream, hi duo uiri asserunt, ꝙ hæc consequentia est necessaria, Cæsar currit ergo hõ currit, ergo medium, uirtute cuius tenet, est necessarium, illud est Cæsar est homo, ergo & cæt. necessitas cõsequẽtiæ probatur, quia aliqñ sequebat, & nunc manet idẽ intellectus añtis, & consequẽtis, q & tũc & ex eorũ ĩtellectu depẽdet coñtia, ergo & nũc seqtur. Præterea sequitur. Cęsar est Cæsar, ergo Cæsar est homo, antecedens patet esse verum, ergo & consequens, consequentia patet, quia cõsequens est de intellectu antecedentis.

Qqq Septi-

Septima decima, an definitio addita verbo possit significare esse? vel nō esse? uide Ari. Themistium 1. post. & Auerroē primo post. & in epithmate logico, ubi agit de diuisione, & compositione.

1. post. cont. 5. cap. 5. 1. post. cōt. 14. definitio non affirmat, neq; negat.

Dico definitionem esse operationem intellectus, ꝙ neque affirmat, neq; negat. idest, est obiectum primę operationis intellectus, quæ simplicia apprehendit, si ergo accipiatur definitio, vt definitio, dico quòd non est de genere complexorū, & sic non significat verum, vel falsum. Si autem accipiatur definitio, vt est in ꝓpositione, quoniam definitio interdum ingreditur pro positionē, dico quod potest significare secundum operationem intellectus, idest, affirmare, & negare.

Quō deffinitio pō significare secundā operationem intellectus.

Octauodecima, an vn̄i affirmationi opponat̄ vna negatio, vt dicit Arist.

Nam uidetur, ꝙ non tm̄ una negatio opponatur affirmatiuæ, propositioni, sed etiam duæ, ut huic affirmatiuę, oīs homo est albus opponitur hęc vniuersalis negatiua: nullus hō est albus, & etiā opponitur particularis negatiua, aliquis hō non est albus; ergo non una tantum negatio opponitur affirmationi.

Dico ergo, quod possibile est, vt vni affirmatiuæ opponantur duæ negatiuæ oppositæ, non autem contradictoriæ; Arist. autem cum dixit, ꝙ uni affirmationi, opponitur vna negatio, locutus est de vera oppositione, idest, contradictoria.

Quō vni affirmationi oponatur vna negatio. Vide istos de oppositione contradictor.

Nonodecima, an signum, uel determinatio poni possit in prædicato? vide Boetium, Ammonium, D. Thomam, & Antoniū Andraam, de oppositione contradictoria. Antonius Andręas inquit, ꝙ signum potest poni ex parte prædicati, qn̄ non impedit ueritatē ꝓpositionis, vbi distinguendum est de signo, quod quoddam est vniuersale, quoddam particulare: & iterum. quodlibet horum: aut est affirmatiuū, aut negatiuū; de signo uniuersali negatiuo non est dubium, quin possit poni, qn̄ ꝑdicatum in re remouet̄ uniuersaliter à subiecto, ut omnis hō est nullus asinus. de signo particulari, tam affirmatiuo, quàm negatiuo, dico etiā. ꝙ potest addi secundum, ꝙ prędicatum vniuersale, particulariter inest, vel nō inest subiecto: uerbigratia. oīs hō est aliquis hō. oīs

homo

homo eſt non aliquod albũ, de ſigno autem uniuerſali affirmatiuo idẽ dico, ſi prædicatum uniuerſaliter ineſt ſubiecto; vñ hoc diſtinguendum eſt, de prædicato, quia uel eſt ſuperius ad ſubiectũ, uel æquale, uel inferius, aut minus. primo modo nunq̃ tale ſignum, uerè poteſt addi prædicato, ſicut patet in exemplo philoſophi, quia eſt falſa hæc. omnis hõ eſt omne animal. Secundo autem modo, & tertio etiam poteſt poni ſignum in prædicato, ſi tamen non ſit poſitum in ſubiecto. uerbigratia. homo eſt omnis homo: uel homo eſt omne riſibile; ubi ſubiectum, & prædicatũ ſunt æqualia. ſimiliter hæc eſt uera. animal eſt omnis homo ubi prędicatum eſt in minus quam ſubiectum. Si autem ſignum eſſet in ſubiecto, oẽs iſtæ eſſent falſæ, omnis hõ, eſt omnis homo, & omnis homo, eſt omne riſibile, omne animal eſt omnis homo patet ergo &c.

Vigeſima, an diſputare de futuris contingentibus ſit problema logicum? uel metaphyſicum? uide Ammonium.

de futuris contingentib.

Ad duos pertinet agere de futuris contingentibus, duo ſunt, qui tenentur mẽtionẽ facere; Phyſicus, ſcilicet, & dialecticus, ſed diuerſo modo: nam primus philoſophus conſiderat futura contingentia, quatenus tollant liberum arbitrium: ad Dialecticum autẽ attinet, quatenus reſpicit materiam determinationis, & indeterminationis.

Vigeſima prima, an impoſſibile ſit oĩa eſſe neceſſaria, ut dicebant antiqui.

Reſpondet Ariſtot. ꝙ eſt impoſſibile omnia eſſe neceſſaria, quia uidemus patere ad ſenſum, ꝙ in nobis eſt principium futurorum, & ius, & facultas omnium rerum. ideſt, electio noſtra, quæ eligit ea, quæ modo in actu, modo in potentia ſũt, ideſt contingentia, ergo dantur contingentia, ergo non omnia neceſſaria.

non dãtur oĩa neceſſaria.

Vigeſima ſecunda, an futura contingentia particularia ſint determinatæ ueritatis? uel falſitatis? uide hic amplè quæ adducit Ariſto. Item ſpecialem quæſtionẽ Ammonij, nec non doctam illam digreſſionem. Dom. Thomæ.

de futuris contingentib.

Vid. D. Thomã bene declarantẽ.

Nam ſi omnia contingentia eſſent futura neceſſaria, opus eſſet demere caſum, & fortunam, leges, conſultationes; uir-

tútes morales, & liberũ arbitrium, ꝙ si hæc non sunt remouenda, vt sunt, dicendum est, ꝙ futura contingentia sunt indeterminata, & quod possunt indefinitè esse uera, uel falsa.

oẽs propositiones fiũt in triplici different.

Tamen sciendum est, ꝙ propositiones oẽs fiunt in triplici drĩa temporis, uel p̃senti, vel præterito, uel futuro: propositiones quæ sunt in tempore præterito, & p̃sẽnti sunt determinatè ueræ, uel falsæ, quoniam præteritũ iam fuit, nulli dubium, est quæ sunt. Item in tempore præsenti, sunt determinatè, qm̃ iam actu sunt: sed q̃ sunt ĩ futuro, sunt indeterminatè, quoniam possunt esse ueræ uel falsæ.

Vigesimatertia, an inter uerum, & falsum detur medium? Respondetur, quòd non; nam si daretur medium inter uerum, & falsum, sequeretur hoc absurdum, ꝙ cum affirmatio est falsa, negatio non esset vera; & cum negatio est falsa, affirmatio non esset uera, sed hoc est absurdum: nam stante ueritate affirmationis, infertur falsitas negationis.

Finis ex ædibus. Do. Antonij.

EX SECVNDO LIbro perihermenias.

PRima, an liber iste agat de his quæ faciunt ad continuationem enunciationis? vel de his quæ accidunt enunciationi, uide D. Thomam & Boetium.

Dicendum est, cum Do. Thoma. postquam philosophus in primo libro determinauit de enũciatione simpliciter considerata. Hic determinat de enunciatione, secundum quod diuersificatur per aliquid sibi additum. *Lib. 2. lect.*

Secũda, an infinitum uerbum remaneat infinitum in oratione, uide Auerroem in paraphrasi, Boetium in secunda editione, Scotum, & Antonium Andręam. *2. qõ. 2. lib.*

Respondeo, & dico, quod uerbum infinitum, positum in oratione, nõ differt à uerbo purè negatiuo: probatur hoc per Boetium, qui dicit, ꝙ uerbum infinitum positum in oratione uim non retinet, sed est uerbum purè negatiuum, ait enim, quòd uerba infinita, tunc sunt infinita, cum sola sunt, cum autem alicui nomini iuncta sint iam finita sunt.

Tertia, an nomen infinitum sit nomen uide Dom. Tho-

lect. 4. 2. lib. Thomam, dicit enim ipse, quod sicut nomen infinitum deficit à ratione nominis, ita deficit à ratione subiecti, nam Aristot. inquit, quod nomen infinitum, ut non homo, non est nomen. Sed posset aliquis dicere, nomen est nomen infinitum, ergo est nomen.

Respondeo, quod multa sunt uera in sensu composito, quæ non sunt uera in sensu diuiso, ut, si quis dicat, Cicero est homo mortuus, ergo Cicero est homo, negatur consequens, quoniam hoc est falsum in sensu diuiso. non ualet hoc argumentum, quoniam est pugnantia in terminis; ista autem pugnantia cognoscitur definitione: nam si definiamus hominem, dicemus, hominem esse corpus animatum rationale. At mortuum erit corpus inanimatum irrationale.

Quõ sit pugnãtia in terminis. Ita non homo est nomen infinitum, ergo est nomen; falsum est, quia pugnant termini.

Quarta, an nomen infinitum ponat aliquid in re, ita quod eius prædicatio dicat entitatem aliquam, de eo, de quo prædicatur? uide Ammonium, & Antoniũ Andræam dicentem, quod *qõ. 3. huius 2. lib.* nomen infinitum non ponit aliquid, ita quòd in suo intellectu essentiali includat aliquod ens secundum naturam: includit tamen aliquid indeterminatũ ad ens reale, & ens intentionale. Sic enim dicendo, non homo; nam quicquid potest intelligi sub negatione hominis, potest dici non homo.

Quinta, an uerbum de pręsenti, supponat pro nunc quod iam instat? an pro quolibet nunc, quod potest instare? vide specialem quæstionem Antonij Andreæ dicentis, quod uerbum de præsenti, copulat nunc sub tempore de præsenti discreto, ut *q. 1. huius lib.* scilicet, distinguuntur, à præterito, & futuro nunc, quod commune est ad quodcunque præsens.

Sexta, an dialectica interrogatio petat unam partem contradictionis tantum? uel vtranque; & si utranque, ergo nullum erit discrimen inter enunciationem, & dialecticam propositionem. uide Aegidium primo post. *1. post. cont. 5.*

Respondet Aegidius Romanus dicens, q; licet enunciatio, & dialectica accipiãs vtramlibet partem, tñ differenter se habent, quia enunciatio accipit quãlibet partẽ,

simul; dialectica uerò nō accipit utranque simul, sed potest accipere alteram partē indeterminatè.

Septima, an teneat argumentum à sensu diuiso ad compositum & à composito ad diuisum? uide summulistas in tractatu de sensu diuiso, ac composito.

Pro quo sciendum est, qđ propositio essentialis in sensu diuiso ualet sd sensum compositum, cum dico homo est animal, hō est rationale, homo est mortale; ista est propositio de sensu diuiso, quoniam prædicatum animal separatur à prædicato rationali; hæ igitur sunt diuisæ, & seiunctæ, in his diuisis ualet argumentum, ad compositas, & coniunctas: ualet enim, ergo homo est animal rationale, mortale, ꝙ hæc est propositio de sensu composito, quia coniungit illa prædicata, quæ erāt dispersa, & efficitur una propositio composita; sed interdum non est uera propositio de sensu diuiso, & propositio de sensu composito, nam formo hanc propositionem de sensu diuiso. Cicero est bonus, & est Coriarius, non ualet ad hāc de sensu composito, ergo Cicero est bonus coriarius: nam potest esse, ut Cicero sit bonus quoad mores, non autem quo ad artem ipsam coriarij. patet quod in sensu diuiso multa uerificantur, quæ tamen non uerificantur in sensu composito, hoc autem fit, quia prædicationes non sunt essentiales, sed accidentales.

Prædicatio debet esse essentialis.

Procedere verò à sensu composito, ad diuisum, hic modus interdum est uerus, interdum est falsus, uerus est cum dico. Ioannes est animal rationale, quæ propositio est de sensu composito, ergo ualet propositio de sensu diuiso, ergo Ioannes est animal, ergo Ioannes est rationale; sequitur igitur a cōpositis ad diuisa.

Sed ista forma uidetur esse falsa in alio casu, ut cum in sensu composito dico. Cicero est bonus orator, ergo in sensu diuiso ualebit, igitur Cicero est bonus: ista forma est falsa, quando potest esse, vt Cicero sit bonus orator, idest, eccellens, & sit nō bonus bonitate morum.

Regula quādo ualet a diuisis ad coniuncta.

Cum igitur prædicationes in sensu composito habebunt istas duas regulas, prędicationem essentialem, & non negationem, tunc ualebit semper argumentum à diuisis ad coniuncta.

Octaua,

Octaua, an modalis propositio, & de inesse specifica ratione distinguantur? uide Antonium Andręam dicentem, propositionem modalem distingui spē, a propositione de inesse, ppterea q modalis illa esse dr̄, quæ habet modum, vel necessarium, vel impossibile, vel cō tingens, vel possibile: propositio autem de inesse non habet nullum istorum modorum, & si habeat non habet ratione modi, & quo ad formam, sed quo ad materiam, in qua est ipsa propositio.

de propositione modali.

Deinde probatur, quod distinguantur specie: nam magis differunt propositiones de inesse, & de mō, quā affirmatio, & negatio; Sed affirmatio, & negatio differūt specie, vt ostensum est in primo huius. maior probatur, quia magis differt propositio modalis a propositione de inesse, quàm una de inesse, ab alia de inesse, uel vna modalis, ab alia modali; sed affirmatio, & negatio possunt ambæ esse de inesse, uel ambæ de modo, ergo &c.

opinio Anto. And.

cap. 5.

Nona, an actus præcedat potentiam, vel potentia actum? uide hic Antonium Andręam dicentem, actum præcedere potentiam simpliciter, siue ordine perfectionis, ut habet Arist. 9. metaph. potentia verò tempore actum, siue ordine generationis; rectè ergo priores sunt propositiones de necessario omnibus aliis, cum id quod est de necessitate, sit semper secundum actum.

9. met. cōt. 13.

Finis. ex ædibus. D. Antonij.

EX PRIMO LIBRO Priorum.

PRima, an liber iste sit resolutiuus eadem de causa, vt liber posteriorum? uide Græcos, Auerrorem, & Buranam. inquit enim Auer. in prologo magno cōmen. lib. poster. quod ambo libri, scilicet, posteriorum & priorum, eodem nomine inscribuntur, scilicet, resolutorij, cum in ambobus de demonstratione agatur: tamen resolutiua methodus, aliter in libris Priorum, & in libris Poster. habetur. in libris Priorum habetur nuda resolutio expers omnis materiæ: resoluitur conclusio in nuda principia scd̄m formam tantum.

In libris vero posteriorum, resoluuntur conclusiones in sua principia in materia necessaria, vt si dixero. homo est risibilis, hæc conclusio resoluitur in sua principia necessaria hoc pacto. Omne animal rationale, mortale est risibile, homo est animal rationale mortale &c.

Secunda, an hic liber, & libet posteriorum sint vnus, vel diuersi? vide hic Alexandrum, Philoponũ, & Auerroem in paraphrasi. inquit Auerr. ꝙ liber priorum, & post. sunt vnus liber, & primo ex vnitate proœmij in primo priorum, vbi ponitur proemium commune ambob. libris, scilicet, post. & priorum.

Secũdo ex vnitate inscriptionis: nam ambo libri eodem nomine inscribuntur, scilicet, resolutorij.

Tertio ex vnitate subiecti: in ambobus enim de demonstratione agitur, licet diuersis modis, veluti nos docuit Auerroes, in ꝓlogo magno commen.

Quarto ex unitate epilogi: ambobus siquidem libris, unum duntaxat assignauit epilogum ipse Arist. vt patet secundo pꝯst. concludimus ergo quod liber post. sit vnus unitate totali, cum libro priorum, ut dicit Alexander, non vnus vnitate speciei. *2. post. cõ. 100 et c. 26*

Tertia, an sint idem demonstratio, & demonstratiua scientia, vt uoluit Aristotel. an sint diuersa, ut uoluit Philoponus, & Burana. *1. prio. cap. 1.*

Respondetur, quod demonstratio, & demonstratiua scientia. sunt idem subiecto, & differunt ratione, & habitu. demonstratio est habitus intellectus. Scientia verò est effectus, qui ex habitu fluit; Vnde solemus dicere, quod demonstratio est veluti planta, scientia uerò demonstratiua sicuti fructus, & propterea distinguuntur hæc duo, sicuti fructus, & planta. *1. prio. cap. 1.*

Sed diceret aliquis. cur Aristotel. dixerit hæc ambo idem esse? Respondemus, ita id esse intelligendum, quod idem est scire demonstrationem, & habere scientiam demonstratiuam, non tamen, quod idem sit demonstratio, & scientia demonstratiua. *Vide Bura. 1. libro pri. c. 1.*

Quarta, an syllogismus sit ratio? vel oratio?

Respondetur ex sententia Buranæ, ꝙ ratio, non oratio pro genere syllogismi ponenda sit, contra omniũ *Vid. 1. pri. c. 1.*

alio-

aliorum opinionem, rationibus optimis inixa, confirmat enim suam opinionem, ex Seuerino Boetio, & Alberto magno, vt diu⁹ testat̃ Seuerinus lib. de topicis differentijs secundo, quòd argumentatio est proximum genus syllogismi, & non oratio: vnde D. Albertus dicit in topica Aristo. quod oratio non sit proximum genus syllogismi. superest igitur, secundum opinionem Buranç non oratio. sed ratio. lectitandũ esse. Secus est scd̃m aliorum placitum, vide pro hoc suas rationes.

6. topi.

Quinta, an Dialecticus totam contradictionem interroget? vel potius partem?

Dicimus, quod actu Dialecticus alteram contradictionis partem tãtum interrogat, potentia verò totũ, & sic dissoluitur illa ambiguitas, cur Arist. in lib. de interpretatione alteram contradictionis partem Dialecticã interrogare dixerit: nunc autem in primo priorum totam contradictionem.

1. prio. cap. 7.

Sexta, an in toto eẽ sit idẽ cum dicto de oĩ? uide Philoponum, & Alexandrum dicentes, qđ in toto esse, & de omni dici, idẽ quoad significationem sunt, differũt aũt inquit Philoponus, sola habitudine si enim à subiecto incipientes in prædicatum terminemus in toto dr̃, sin autem à prædicato in subiectum de omni.

2. prio. cap. 7.

Septima an prius agere debeamus de syllogismo? q̃ de Demonstratione ob hãc causam, quia communior est? uide Auerr. in proœmio magni com. 1. phys. & in com. 57.

Est autẽ cõmẽtatoris authoritas in proœmio 1. post. qui affert causam, cur liber priorum præcedat librum post. & inquit, quod cã est, quia liber priorum agit de syllogismo in cõi, alij uerò libri de syllogismo in particulari materia; cõmuniora enim præcedunt particularia, ergo cõmunia sunt nobis notiora particularibus. Sed quid pluribus? testis est ipsemet Ari. expresse 1. priorum, ubi affert causam, cur agat prius de syllogismo, q̃ de demonstratione. cã inq̃t hæc est, quia syllogismus est vniuersalior demr̃atiõe, oĩs enim demonstratio syllogismus est, non è contra. ergo uult qđ vniuersalia sint nobis notiora. quare patet qđ Arist. alibi pluribus in locis uelit quod vniuersalia sint nobis notiora.

1. prio. cap. 2.

Octaua, qua causa figuram

ram primã primo loco Arist. statuerit?

Respondeo, quod omnes syllogismi qui in hac figura fiunt, perfecti sunt, qui vero in aliis, perfecti omnes, ex dignitatis itaque ordine, nõ immerito hæc prima figura obtinuit locum.

1. post. cõt. 31. Nona, an prima figura sit omnium perfectissima? uide auream digressionem philoponi, & Aristo. nam prima figura, inquit philosophus, põt syllogizare omne quæsitum, nã demonstrat conclusionẽ vniuersalem affirmatiuam, conclusionẽ vniuersalem negatiuam, conclusionem particularem affirmatiuam, conclusionem particularẽ negatiuam, & hæc ita est perfecta, ut ad hanc figuram primã, reliquę omnes habeant reduci, quomodo autem reducantur. vide

li. prio. cap. 5. in lib. priorum. Buranam.

Decima, an detur quarta figura Galeni? vide specialem digressionem Auer

c. 7. 1. priorũ. rois. Galenus [vt dicit Auerroes] quartam addebat figuram, in qua medius terminus in maiori prædicaretur, & in minori subiiceretur quæ fit hoc modo.

Omnis homo est animal.
Omne animal corpus.
Aliquod corpus homo.

Hanc, Auerroes loco adducto ista ratione confutat quia idem respectu eiusdẽ esset subiectum, & prædicatum, quod summũ est inconueniens: probatur, nam corpus in pręmissis cum de animali, & animal de homine prędicatur, ergo etiã corpus de homine prædicatur. in conclusione homo de corpore prædicatur, & in præmissis corpus de homine, ergo idem respectu eiusdẽ sunt subiectum, & prædicatum. vide Auerroẽ ibi.

Vndecima ex maiori de necessario, & ex minori de inesse, sequatur propositio de necessario? vel de in esse? Quod sequatur necessaria, est Arist. in hoc libro, & pro eo sunt rationes Alexandri, qđ nõ sit necessaria, ẽ Theophrastus, & Eudemus, [referente, & Alexãdro, & Philopono.] concordiam uide uno modo apud Auerroem id speciali quæsito, & etiã apud philoponum, & alio modo apud Buranam.

Duodecima,

Duodecima, An propositio de inesse, sit genus modalium, vt patet in sequenti figura?

Animal.
rationale. | irrationale.
Homo. Leo.

De in esse.
necessarię. | contingentes.
necessaria. contingens.

Quam opinionem Teophrastus defendit an potius sit in tot illa genera diuidenda, vt voluit Auer. an sit illa quæ actu est, & potest non esse, ut voluit Alex. quam opinionem, sequens figura indicat.

QVOD est.

vel semper. vel nunquam. vel aliquando sic, vel aliquando non.

ab his fit necessaria.

ab his fit impossibilis.

vel actu non est, & pôt esse.

vel actu est, & potest non esse, ab his fit de inesse.

ab his fit possibilis. siue contingens.

EX LIBRO PRIMO Posteriorum.

PRima, an subiectum in tota logica sit demonstratio? vide Philoponum, & Auerroem in proœmio libri post, an sit syllogismus? vide Scotum. uel, an sit secũda notio? uide Boetiũ, & Porphyrium dicentem. nihil igitur superfluum, neq; minus continet generis dicta descriptio notionis; ubi adnotat Boetius, quod definitur genus non in esse reali, sed intelligibili, quia secundæ notiones sunt subiectum in logica.

3. quæ. uniuersalium

cap. de genere.

Dicendum est, quod si loquamur de subiecto finali, & principali, non uerò adæquato, quia demonstratio, non æqualiter est subiectum proportionatum omnibus partibus scientiæ, demõstratio est subiectum in tota logica.

Si uerò de subiecto adæquato loquamur, est syllogismus, quia est subiectum æqualiter proportionatum toti sciẽtię: nam prædicatur de quacunque parte, aut particula logicæ, uel rectè, uel denominatiuè.

vid. D. Maur. 3. q. uniu.

Si de subiecto materiali, transcendenti, & prædicationis, quod tamen non facit vnitatem scientiæ, est secũda notio.

Secunda an intẽtio Arist. in proœmio primi libri post. sit agere de præcognitis, ut vult Philoponus? an remouet impedimenta, quæ uidebantur destruere ipsum scire, ut Themistius, & Auerroes dicunt, in proœmio primi lib. post.

in præfat. 1. li. post.

1. post. cap. 1.

Dicendum est, Aristo. remouere difficultates, quæ à Sophistis adducebantur contra ipsum scire, vnde, remouendo has difficultates, probauit etiam quodammodo demonstrationem esse.

Hic uerò non agit de præcognitis, nisi ænigmatice, sed præstantius, & copiosius agitur in 24. & 25. contextibus, huius libri post.

Tertia, omnis doctrina, & omnis disciplina &cæt. an potius sit legendum intellectiua, ut uoluit Scotus, & Balduinus? aut potius discursiuà, uel cogitatiua, ut Auerr. in proœmio poster. & Themistius in secundo libro de reminiscentia.

1. q. prædica.

cõm. 14

Ad hoc respondeo, quod omnes scientiæ dici possunt intellectiuę, quia speculantur intellectu, & pari ratione logica ipsa poterit dici intellectiua: sed nomon magis proprium logicæ, erit

scientia discursiua, ut bene Linconiensis, & Apollinaris declarant dicentes, quod debet poni discursiua, propter ipsa prima principia, quorum notitia non habetur per discursum.

Quarta, an ꝓpositio ista vniuersalis. Omnis doctrina & omnis disciplina &c. uerificetur de demonstratione, uel definitione, ut uoluit Alpharabius, & Balduinus in prologo poster. uel non uerificetur de definitione, ut est Auerrois sententia in prologo poster? inqt enim, quod ly, intellectiua, exponitur, idest, discursiua, & sumit etiam pro rõcinatione, quæ necessario exigit disscursum, sed, definitio non habetur ꝑ discursum. 1. met. cõt. 18.

Respondeo quod sub ista propositione uniuersali, non compræhenditur definitio, cum nullum Aristo. habeat uerbum de definitione, sed tantum uerificat hanc. propositionem in quatuor cognitionibus discursiuis. hoc est, quæ fiunt per discursum, licet Auerroes expressè dicat, quod omnis doctrina, tam definitiua, quam demonstratiua ex præexistenti fit cognitione ut dictum est in analyticis. Dico Auerroẽ. uoluisse hanc propositionem pressius hic, fusius uero in primo met. esse audiendam.

Quinta, an de dignitate præcognoscatur quia est; vide Scotum, & Auerroem in prologo post. an præcognoscatur etiam quid nominis, ut Themistius, & complures ex Latinis affirmant, nec non, & ipse Arist. in primo post. ait, loquens de dignitatibus, & principijs, hæc esse præcognita, non solum in intelligendo, & in cognoscendo quod sunt, ex quibus constat de principijs præcognosci quid, & quia. q. 5. 1. poster. 1. post. cap. 2. 1. post. cont. 5.

Respondeo ex sententia Latinorum dicẽtium, illud quid, quod de dignitatibus habetur, non esse illarum, uti dignitates sunt, & complexa, cum complexũ non definiatur; est itaque quid partium, hoc est subiecti, & prædicati, ex quibus constat dignitas. ut uerbi gratia. qui cognoscit totum esse maius sua parte, cognoscit, prius, quid totum, & quid sit, pars. 7. met. cõt. 19.

Sexta, an de passione præcognoscatur solum qd nominis, uide Scotum, & Themistium, an quid rei. uide Thomistas, & Auerroem dicentem, quæsita Geometriæ quid nominis, & quid rei definiri. qõ 61. post. 1. pos. c. 2.

Respon-

Respondeo, quod de passione, præcognoscimus qđ nominis tantum; exceptis mathematicis, in quibus definitio nominis, est definitio rei, quoniam entia mathematica non considerant nisi formalem causam.

Septima, an de subto supponatur quia, & quid? per quid intelligo definitionem an intelligenda sit definitio rei? uel nominis, cum Themistio? uel rei cum Thoma de Vio dicente, ꝙ in demonstratione simpliciter debet præcognosci quid rei de subiecto, & causam assignat, quia in tali demonstratione, medium est definitio subiecti, quam oportet præcognoscere. in demonstratione verò à posteriori, medium est quod nominis, qa ibi medium non est definitio rei, quam oportet præcognoscere.

1. post. cap. 2.

Responsio sit ipsius Themistij dicentis, subiectum artis debet præcognosci quoad qd nominis: nam præcognitio quid subiecti, est pcognitio quid nominis, & non quid rei. sic concludit Aris. in textu, & Auerroes ī cōm. media dixit, definitionē qd noīs, esse pcognitionē de subiecto, qa est facilis, & vulgarib, notissima; cuiusmodi non est definitio quid rei.

1. post. cap. 2.

1. post. cont. 2.

Ad rationem Thomæ de Vio, respondeo, putat enim, quod Ari. agat de subiecto, passione, & dignitate, in demōstratione, tñ Ari. non agit in proœmio. 1. lib. post. de subiectis, q̄sitis, atq; principijs, ut requiruntur in demonstratione; & rō est, qa adhuc non est inuenta demonstratio; adhuc non est definitum scire; quar̄ non est dicendū, ꝙ Ari. agat in hoc proœmio de præcognitis in demōstratione, ut ēt voluit Ioannes Grammaticus: & hanc opinionem. materiā dicimus esse ipsius Themistij.

Octaua, an cognitio sensitiua fiat sine medio, uel sine discursu, vt voluit Themisti⁹? uł p discursū; ut Ari. vbi ait, ꝙ talis in sertio particularis sub vniuersali, sit discursus? nā habeo hanc ꝓpositionē, in qt ille, qđ oīs Triangulus hēt tres, figura ista descripta in semicirculo est triangulus, ergo ista figura descripta in semicirculo habet tres. patet, qđ ista cognitio sensitiua non fit sine medio, immo est discursiua,

1. post. cont. 3.

Respondeo cū Auerroe, in fine cōm. ꝙ ipsū singulare bifariā pt cōsiderari: uno mō, quo ad eē, seu existētiā eius, alio mō, quo ad pdica-

tum

tum eius: si primo mō, tunc cognoscitur tm̄ sēsu, & non ex aliqua p̄uia notiōe: si secūdo mō, cognoscit ex p̄uia notiōe sui vniuersalis: exēplū ꝙ sortes sit, sensu cognoscit, sed qđ sit risibile, cognoscit rōne sui vniuersalis, q̄ est, ꝙ oīs hō ē risibilis & sic ex p̄uia notiōe sui vniuersalis, cognoscit qđ sortes sit risibilis. similiter dixit Ari. in exēplo suo, de hoc triangulum, & ꝙ sit, & habeat tres.

Nona, an maiore, & minore simul cognitis, necesse sit, simul tempore cognoscere conclusionē? vide Scotū.

2. post. q. 8. Pro cuius solutione dico, ꝙ maior, & minor, duobus modis possūt cognosci, vno mō diuisim, in quantū sunt q̄dam enunciationes, & non secundū qđ disponunt in mō & in figura, & sic dico, ꝙ bēe possunt cognosci, nō cognita cōclusione. Alio mō, p̄nt cognosci vt sunt dispositæ in modo, & in figura, & hoc duob. modis: vno modo, cognitione appręhēsiua, & sic dico, qđ nō est inconueniēs, p̄missas sic cognoscere, non cognita cōclusiōe. Alio mō p̄nt cognosci cognitione adhęsiua, & sic dico, qđ maiore, & minore sic cognitis cū cognitione bonitatis consequētiæ, simul tempore cognoscit cōclusio, dummodo intellectus aduertat circa cōclusionē, & non sit in dispositꝰ; neq; uolūtas eū diuertat. *Vide parisiē ses.*

Decima, an scia q̄ definit ab Ari. sit scīa ꝓpriè dicta, q̄ sit p̄ cām essendi, & cognoscendi, ut vult Auerroes, an scia hic definita, cōpetat ēt' đmr̄atiōi qa, ut uolūt latini? *1. post. cont. 5.*

Rn̄deo, qđ demr̄atio qa fit tm̄ per causā illationis, & consequentiæ, q̄ non est uera causa; iō Themistius, & Auerroes, in hoc cōueniūt, ꝙ Ari. hic, nō definiat scire, qđ fiat p̄ demonstrationem qa, imo Ari. loquitur de cā rei, & non illationis. *1. post.*

Vndecima, An scire sit uniuersalius demōstratione, ut uoluit Philoponus, uel cōuertatur cum ea, cū scire, & demōstratione tantū differant, realiter autem sint idem? *cap. 4.* *1. post. com. 5.*

Rn̄deo vtrūq; esse uerum: nā Themistius inqt, qđ scire duobus modis sumitur, latius, & cōmuniter; præssius, & ꝓpriè scire p̄ cognitione cōmuniter dicta, sic est uniuersalꝰ demr̄atione: si uerò ꝓpriè, quatenus est cognitio ꝓpria cōclusionis demr̄atæ, sic scire est idem realiter cū demōstratione. ex hac distinctione possumus soluere contradictionem Philoponi. *1. post. cap. 4.* *1. post.*

Balduinus arguit contra Philo- *cont. 5.*

Philoponum, quod scire non sit idem cũ demonstratione. inqt.n hãc expositionem falsam esse, quia scire est effectus demonstrationis, & effectus distinguitur à cã, quomodo igitur sumi pôt scire per demonstrationẽ, & quod sciare sit communius. Respõdeo pro Philopono, quod utraq; opinio potest sustineri, & defendi, & quod scire sit effectus demonstrationis, & qđ scire sit communius, quatenus scire cum effectu demõstrationis, dico quòd præcedit ipsam demonstrationem via doctrinæ, quoniam effectus sũt nobis notiores, quatenus uero scire est uniuersalius, pręcedit illam ordine doctrinæ, nam cõmunia præcedunt propria, ordine doctrinę, & quod effectus cum sint notiores præcedunt causas uia doctrinæ.

1. post. cont. 5.

1. post. qõ. 2.

Secunda, an verum sit, q demonstratio faciat scire, ut voluit Arist. an sit munus intellectus agentis, ut uoluit Scotus, inquit enim, qđ principale agens est intellectus intrinsecus respectu acquisitionis scientiæ, mediante suo lumine.

Respondeo ex sententia Aristot. quod scientia fit ab intellectu, tanquam causa efficiente, fit etiam a demonstratione, tanquam a causa instrumentaria, sine qua nõ potest haberi scientia, quam causam instrumentariam vocant Latini causam sine qua non, efficientem verò principium vnde motus.

Sed dubium est, cur Aris. hic non egit de intellectu agente, nam si intẽdit agere de scientia, quæ fit ab intellectu, ut a causa efficiente, & a demonstratione, ut a causa organica, cõsonum etiam uidebat, ut aliquid diceret de intellectu qui est causa efficiens demonstrationis.

3. li. de anim.

Respondeo quod Ari. noluit transcendere limites logicos: cõsiderare causam efficientẽ demonstratiuæ sciẽtię, non pertinet ad logicum sed ad animasticum.

1. phys. cont. 4.

1. post. cont. 5.

Tertia, an uniuersalia sint notiora nobis ipsis singularibus, vt est sententia Arist. & Auerrois, dicentium, quod ex uniuersalibus ad singularia procedere oportet, an singularia sint notiora nobis ipsis uniuersalibus, ut uoluit Aristot. ubi ait. dico autem ad nos quidem priora, & notiora, propinquiora sensui sicut singularia.

1. phys. cont. 4.

2. post. cont. 5.

Respondeo ex sententia Auerrois, q nulla est contradictio, in primo phys. & primo post. in dictis Arist. nam in

in primo Phyſ. loquitur Ariſtot. de uniuerſali in prædicando; in primo uerò Poſt. loquitur de uniuerſali poſteriori ſtico, qđ habet tres conditiones, ſcilicet, de omni, per ſe, & ſecundum quod ipſum, ideſt, conuertibiliter.

1. Poſt. cōte. 5. An ſemper propter quod vnumquodque tale, & illud magis eſt, huiuſmodi propoſitio Ariſt. uerificetur in omni genere cauſę, quatuor cōditionibus obſeruatis, ex ſētentia ſcotiſtarum?

Prima conditio, quod ſit diſpoſitio ſuſcipiens magis & minus.

Secunda conditio eſt, qđ talis diſpoſitio formaliter denominat cauſam, & cauſatum.

Tertia conditio eſt, ꝙ talis diſpoſitio competat cauſato propter cauſam.

Vide Scotū 12. q. 1. Poſt. Quarta conditio eſt, ꝙ ſit intelligenda in cauſis uniuocis, & per ſe, & non in cauſis per accidens, & æquiuocis. vide Scotum, & Zimaram, Theore. 57. qui quidē determinauit eſſe ueram in quolibet genere cauſarum, & in cauſis uniuocis, ut uult Scotus. nā analogia ſtat cū vniuocatione. Quicquid dicat Petrus Pomponatius, ꝙ hæc regula erat falſa, & propterea erat prorſus reijcienda aſſignabat cauſam, quia hæc regula patitur tot inſtātias, & contradictiones, ut nullo modo ſuſtineri poſſit, deinde indiget ingnitis limitationibus.

Dico negando Pomponatij aſſumptum, nam iſta regula quatuor expoſcit limitationes, vt uidiſtis.

An principia ſint magis nota quā concluſiones, uide Scotum dicentem, ꝙ loquēdo de ſciētia propriè dicta, & etiam de ſcientia magis propriè dicta, qua ſciētia eſt apprehenſio ueritatis neceſſariorum, ſecundū hāc ſcientiam, principia ſunt magis ſcita, quàm concluſiones. 16. q. 1. Poſt.

Sed an principia maximè ſciantur. inquit Scotus ꝙ loquendo de ſciētia maximè propriè, non ſciuntur principia prima, qa cauſam non habent, dicuntur enim ipſa principia maximè ſciri, qa apprehenduntur ab intellectu, ſine ullo diſcurſu, q primus intellectus eſt omnib. alijs habitibus intellectiuis nobiliſſimus: illud ergo maximè ſciri dicit, qđ acquiritur per intellectum, non tamen ſcitur per demonſtrationem, vnde non eſt dicendum principiorum eſſe ſciētiam. quia ſcientia eſt habitus per demonſtrationē ac- q. 10. 1. Poſt.

quisitus, sed erit scientia per habitum intellectus. 1. Post. cont. 5.

An definitio dicat esse vel non esse, vt asserit Arist. 1. Post. cap. 5. an dicat esse, uel non esse, vt dicit Themistius.

Ideo quicquid alij dicant ad hanc dubitationē, a Themistio in medio adductam, & ab ipso non solutam, duobus modis respondetur ab Auerroe in commento, quo modo definitio sit positio quædam.

Prima igitur responsio Auerrois talis est, quod definitio est similis positioni, secundum unam conditionē, quia est indemonstrabilis, sicuti ipsa positio; dissimilis uerò secundum alteram cōditionem, quia positio dicit esse, uel non esse, ipsa uerò definitio est sine hoc, & sic vult dicere Auerroes, quod cum ipsa diffinitio tantum conueniat secundum unam partem cum ipsa positione, ideo dicitur positio per accidens, idest, per partem, & sic posset dici ad rationem Themistij, definitio est positio, positio dicit esse, uel nō esse, ergo definitio dicit esse, uel non esse dicendum est, (vt dicit hic Auerr.) quod definitio non est positio per se, sed per accidens est positio quædam.

Secunda responsio Auerrois est, quod definitio est positio quædam, idest, definitio est expositio significationis nominum, nā definit definitum. 1. Post. com. 5.

An. Aristo. neget posse dari circulum in demonstratione simpliciter, cum sint duo syllogismi, quorum alter fiat per causam simpliciter, & alter etiam fiat per eandem causam reciprocè.

Dico, q hic circulus negatur ab Aristo. tamen non negat Arist. q detur demonstratio circularis, & reciproca, mutata causa; pōt enim vtique dari, dummodo mutetur genus causæ. ut cum ex fumo infero ignem, & econtra, talis processus dari potest, quoniam non fit per idem genus causæ, sed mutata causa, & tunc non dicitur circulus, sed dicitur regressus, quia non est per idem genus causæ. testatur hoc Aristo. primo Post. & in secundo Post. Item secundo Phys. nec nō in secundo Priorum: & in prædicamentis cap. de qualitate. licet Auicenna concedat definiri circulū relatiua uicissim, sed Auerroes in paraphrasi. 7. Met. negat hunc esse circulum, quoniam non concedit unum relatiuorum esse cau-

1. Post. cōt. 3. 2. Post. cōt. 15. 2. Phy. cōt. 30. 2. Post. c. 5. 6. & 7.

causam alterius, & econtra.

2. phy. cōt. 30. Sed uidetur oppositum: nam in secundo Phys habetur, quod materia, & forma sunt sibi inuicem causæ, & sunt relatiua, ergo unum relatiuorũ est causa alterius. Respondetur quòd materia, & forma sunt sibi inuicem causæ, non vt sunt relatiua, sed ut sunt substãtiæ, idest, nõ formaliter, sed fundamentaliter.

An sint ponendi solum quatuor modi dicendi per se cum Arist. an detur quintus modus cum Themistio? 1. Post. cap. 10 nam addidit alium modum per se, quando dicimus, superficies est colorata. ista.n. est propositio per se, quia superficies non recipit colorem mediante alio, immò si dicimus, corpus est coloratum, hæc propositio est per accidens, quia corpus recipit colorem mediãte superficie, vel ergo dicẽdum est, ꝙ Aristo. sit diminutus, uel superfluus.

Respondendum est, ꝙd sufficit Arist. distinguere ipsum per se, quod est æquiuocum, & accipere membra pertinentia ad propositum: & non posuit alios modos, quia non erant de necessitate, sed plenioris, & uberioris diuisionis gratia: quare Arist. distinguens hoc nomen æquiuocum per se in suas significationes, enumerat tertium & quartum modum, qui tamen licet nõ sint necessarij ad demonstrationem simpliciter, sunt tamen utiles ad alias species: non fuit igitur superfluus, neque diminutus Arist. Nec Themistius errauit: nã non ponit istum quintum modum, vt necessarium, sed solum amplificandi, exornandique causa.

An homo, & homo, reducatur ad tertium modum dicendi per se, vt voluit D. Thomas? vide ibi.

An homo secundum se, sit home, ut uoluit Arist.

Respondeo. ꝙ ista propositio homo est homo, reducitur ad tertium modũ: cum enim dico, homo est homo, non intelligo illam propositlonem, in qua idem de se ipso affertur, sed intelligo existentiam hominis: istud enim denotat habitudinem ad indiuidua, quia quid est Callias, nisi homo? 5. Met. cōt. 23.

Ad illam authoritatem Arist. dicentis, homo secundum se est homo, dico, ꝙ homo non est Asinus: non sumitur igitur per se, & per accidens, ut sunt notæ determinantes inhærentiam in

ſubiecto, vt in li.poſt.ſed ut dicunt aliqui, primo, & ſecũdo loco, tale, aut tale eſſe.

1. poſt. cõt.27.

An ſublata re ſcita, ut aſſerit Ariſt. tollatur ſcientia? cũ roſa nunc non ſit, neque ecclypſis, tamẽ de utraq; ſeruatur ſcientia?

Reſpondeo, ex ſententia Scotiſtarum, ꝙ ſpẽs roſæ habet duplex eſſe; eſſe eſſentię, & eſſe exiſtentiæ; eſſe exiſtẽtiæ, eſt habere eſſe in actu particulari: eſſe eſſentię, eſt habere eſſe ſecundum ſuam formam vniuerſalem, vt ſocrates habet eſſe exiſtentiæ, quia actu eſt, habet etiam eſſe eſſentiæ, ut ſit homo, ut ſit animal, ut ſit rationalis, qđ eſſe eſſentiæ, nihil aliud eſt, quàm habere prædicationẽ primi modi dicendi per ſe, ideſt, habere eſſe per genus, & differentiam, vel per integram definitionem. licet ergo roſa non habeat eſſe exiſtentiæ vt actu ſit, habet tamen eſſe eſſentiæ quia habet eſſe in ſuis cauſis, nempe in planta.

vid. pariſiẽſes

Cum ergo dicitur, roſa non eſt, & tamen ſcientia eſt. Reſpondeas quod ſcientia eſt de illa re quæ habeat eſſe eſſentiæ, idcirco de roſa ſcientia eſt: nam eſſentia requiritur ad ſcientiam non exiſtentia particularis.

1. poſt. cõt.22.

Ita dicendum eſt de ecclypſi, quòd ſcientia de ecclypſi lunæ non habetur de exiſtentia, ſed de eſſentia illius quæ eſſentia teſte Ariſt. eſt terræ interpoſitio.

1. poſt. cõt.15.

An demonſtratio conſtet ex neceſſarijs, an ex accidentibus, cum demonſtratio fiat ex propoſitionibus quæ ſunt in ſecundo modo dicẽdi per ſe, quæ ſunt accidentales? accidentia autem non ſunt neceſſaria, immo dicuntur accidentia, quia ſubiecto adueniãt extrinſecus; nõ enim ſunt partes ſubiecti, vt albedo, licet ſemper inſit niui, nõ tamen eſt pars niuis: ſi ergo demõſtratio fiat ex accidentibus, & accidentia non ſunt per ſe, nec neceſſaria, ergo demõſtratio non conſtat ex neceſſarijs.

1. poſt. cõt.15.

1. poſt. cont. 1.

Reſpondeo ex Ariſto. ſententia, quod accidens ſumi poteſt duobus modis. vno modo vt eſt accidens per ſe, alio modo ut non eſt accidẽs per ſe. accidẽs per ſe eſt illud, quod fuit definitum ab Ariſt. quod eſt in ſecundo modo dicendi per ſe, qđ accidens per ſe, in ſecundo modo definitur à ſuo ſubiecto, accidens uerò non per ſe quod eſt ſeparabile, uel inſeparabile commune, vt albedo in niue, & nigredo in

coruo: accidens separabile cõmune, vt est, dormire, legere, studere in homine.

Dico igitur ad difficultatem, quòd de his accidentibus quæ non sunt in secundo modo dicendi per se, nõ datur scientia demonstratiua, sed de his accidentibus quæ reducuntur ad secundum modum dicendi per se, est scientia demonstratiua, quia ista accidentia nõ possunt à subiecto separari.

An nullum accidens sit separabile à subiecto, vt asserit Aristo. & Porphyrius, quòd accidens est, quod neque genus est, neque species, neque differentia, neque proprium, sed semper est in subiecto subsistens? An detur aliquod accidens separabile a subiecto? Respondeo, quòd aliud est considerare accidẽs secundum substãtiam materialẽ, aliud secundum essentiam formalem, primo enim modo, omne accidens est inseparabile à substantia, secundo autem modo potest accidens separari per intellectum concipiendo illud tantum secundum esse suum formale, vt albedo est separabilis, & perse secundum suum esse formale, quia intellectus potest concipere per se extra substantiam, cõcipiens, quod albedo sit color disgregatiuus uisus.

7. met. cont. 4. c. de accidẽte.

An de corruptibilibus sit demonstratio? an de vniuersalibus sit demonstratio? vel de his quæ separata sunt?

2. post. con. 21

Si quispiam diceret. Ecclypsis lunę, uel tonitrum in nube non est res necessaria, atque perpetua, immo contingens, ergo de ecclypsi lunę, & de tonitru in nube non erit de modo.

Respondit Arist. huic difficultati dicens, quòd ecclypsis lunæ bifariam considerari potest. Vno modo, in suo particulari, vt hac hora, vel alia hora: vel consideratur quatenus habet essentiã in suis causis. Stante hac distinctione, dico, quòd lunæ defectus, quatenus habet existentiam particularem, & sæpe fit, non potest sciri per demonstrationem: sed si consideretur ecclypsis lunæ, vt habet existentiam in suis causis, idest, in abstractione terræ inter Solem, & Lunam; tunc non sæpe, sed semper est; non est contingens, sed est necessario: & ita cõpararata eclypsis Lunæ ad suas causas, potest sciri per demonstrationem.

An sit difficile, & arduum

diſtinguere principia propria a communibus?

Reſpondeo, ꝙ tres ſunt cauſæ huius difficultatis.

Prima eſt, quæ ſumitur ex commentatore, qui ſolitus eſt reprehendere Auicennam, quòd propter ignorantiam, & imperitiam dialecticæ, ſæpiſſime ſumat ſermones communes & probabiles, pro demonſtratiuis, quia credit ipſe, ꝙ propoſitiones cõmunes ſint demonſtratiuæ: cauſa igitur cur difficilimum ſit inuenire principia propria, eſt malus vſus.

Secũda cauſa eſt, quia intellectus difficilius apprehẽdit ea, quæ ꝑ naturam ſunt occulta, q̃ illa quæ per naturam non ſunt occulta, cum ergo cõmune nobis licet ſit notum, proprium verò naturaliter ignotum, hinc eſt ꝙ principia propria difficilius, apprehẽduntur q̃ com-
1. phyſ. cont. 4. munia. patet hoc ex ſententia Ariſto. vbi dicebat, unde ab vniuerſalibus in ſingularia oportet procedere.

Tertia cauſa eſt, quia illa quæ ſunt magis communia, ſunt magis ſenſibilia: propria uerò minus ſenſibilia.

An Dialecticus habeat certum ſubiectum circa quod uerſetur? an Metaphyſicus habeat certum, & determinatum ſubiectum.

Reſponſio ſit ipſius Ariſt. 1. poſt. cõt. 27.
dicentis, metaphyſicum habere determinatũ ſubiectũ logicum uerò minimè.

Sed contra dubitabitur. nam uidetur quòd dialecticus conſideret ens rationis, ut colligitur ex Ariſtot. quo 4. met. cont. 1. & 2.
loco inquit Ariſtotel. quòd circa idẽ uerſatur dialecticus, & metaphyſicus. præterea in logica facultate, ſubiectũ eſt ſyllogiſmus, ut uoluit Scotus, 3. q. uniuerſ.
quare patet ꝙ datur certum, ſubiectum in Dialectica.

Soluit hæc dubitatio ex mente Scoti diſtinguendo; nam Dialecticus ẽ duplex, docens, & vtens; dialecticus docens, eſt qui inſtituit præcepta artis dialecticæ; dialecticus utens, eſt qui diſputat in utramq; partem de quibuſcunque rebus diſputatiuis. Dialecticus ideſt, topicus adhuc bifariam conſideratur, uel ut docens artem, & ita habet determinatum ſubiectum, quod quidem eſt ſyllogiſmus, uel ut utẽs, & ut diſputat de unoquoque problemate ꝓbabiliter, & ille dialecticus caret, certo ſubiecto, quia cogitur illud medicari interrogando.

An

An Dialectica distinguatur à scientia demonstratiua, quia Dialectica interrogat, demonstratiua scientia non interrogat. an quælibet scientia habeat suas proprias interrogationes ut asserit Aristoteles.

1. post. cõt. 27. Respondeo quod demonstratiuus nõ interrogat, Dialecticus uerò interrogat. quando uerò dicitur, quòd in qualibet scientia speculatiua erunt propriæ interrogationes, soluitur hæc difficultas; nam interrogati ꝑ quam distinguitur Dialecticus à Demonstratiuo, nõ est illa interrogatio qua utitur demonstratiuus, quia Dialecticus interrogat sine determinatione parti ueræ dicẽs. est ne aĩa immortalis, uel mortalis, sed demonstrator interrogat prius facta determinatione partis ueræ, dicens anima est immortalis credis hoc.

Si credis hanc propositionem esse veram'. acquiescit interrogans, sin minus refellit tuam opinionem, & probat animã esse immortalẽ.

An demonstratio quia sit demonstratio, an sit syllogismus coniecturalis. ut asserit philoponus.

1. post. cont. 9. Respondetur, (vt dicit Auerroes,) quod demonstratio quia est syllogismus tantum, in respectu demonstrationis simpliciter, & pfectæ non autem respectu demonstrationis Analogicæ in cõmuni: nam demõstratio qa est imperfecta species respectu demõstrationis simpliciter, non autem respectu demonstrationis in communi; & signũ huius est, quia Themistius secundo Post. uocat eam demõstrationem ut sic demõstrationem quia: unde & demonstrationem causæ, uocat syllogismum causæ. *2. post. cap. 30*

Demõstratio igitur in cõmuni, est demõstratio analoga ad tres species ipsius demonstrationis in communi: non igitur est incõueniens, demonstrationem quia esse syllogismum coniecturale, respectu demõstrationis simpliciter, & esse demõstrationem, respectu demõstrationis in communi, cum demõstratio sit unum genus analogum, ex sentẽtia Auerrois. *1. post. cõ. 95. & 1. post. cõ. 7. ĩ pri.*

EX SECVNDO Libro Posteriorum.

AN definitio, & demonstratio sint idem realiter, ut uult Ari sed differãt solo situ expositione terminorum.

Dicendum est ꝙ sunt idẽ

1. post. cō. 22. & 2. post. cō tex. 9.

realiter demōstratio, & definitio: distincta verò solo situ. ergo si primus lib. vocabitur resolutorius, quia agit de demōstratione, etiam secundus uocabitur resolutorius, quia agit de diffini.

Et si quispiā diceret, Fieri non posse, q demonstratio, & definitio sint unum, & idem: nam definitio est substantiarum, demonstratio est accidentium, sed substantia, & accidens sunt obiecta maxime distincta, ergo etiam instrumenta, quibus acquiritur cognitio horum obiectorum erunt maximè distincta realiter, igitur secundus liber non poterit appellari resolutorius.

Respondetur, q licet sit realis differētia ex parte obiectorum inter demonstrationem, & definitionem, tamen differentia ista non est logica, qa ista obiecta, uidelicet, accidens, vt accidens, substantia, vt substantia, non considerantur à logico, sed à metaphysico; nam logicus considerat accidens vt subiectum, vt uox, vt conceptus, non vt res. logicus considerat ergo substantiam, & accidens vt prædicantur.

An munus sit ipsius metaphysici, an logici agere de definitione?

Respondeo ex sententia Arist. dicentis, metaphysicé cōsiderare quiditates, & definitiones entium, ita q definitio ad metaphysicū spectat, & etiam ad logicum: nā definitio vt quiditas est huius, atque illius entis, sic à diuino philosopho venit tractanda. Interdum definitio instrumentum est, quo venamur quod quid est esse in rebus, atque hoc modo pertinet ad secundum librum posteriorū. etenim, logicus instrumenta cōsiderat, quæ circa, ars, uel facultas instrumentaria ipsa logica dicta est.

7. me. cōt. 12 & inf. cō. 42. 4. met. 1. et 6. meta. cont. 2.

An omnis quæstio sit quęstio medij?

Respondetur, qđ omnis quæstio est quæstio medij, & ratio huius est, quia quæstio quærit aliquid quod est dubiū, & postea scibile certificatum per medium, sed quod est certificatum per medium, medium præsupponit per quod certificatur. ergo, &c.

An differentiæ substantiales possint nobis innoscere per accidentia cōmunia, sicut dicit Arist.

vide Scotū. 59. q. 1 li. post.

Respondeo, qđ differentiæ substantiales innotescūt nobis per accidentia cōmunia. cuius ratio est, quia omnis

nis

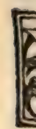
nis nostra cognitio, est à magis notis nobis, ad minus nota; cognitio igitur substantiæ, oritur à cognitione accidentis, tanquam à iuuante, licet non à principio sufficiente: nam ducunt in cognitionem confusam substãtiæ, licet nõ distinctam, siue determinatum.

Vide Scotũ ultima q. 2. li. post.

An definientem necesse sit scire omnia?

Respondeo ex sententia Scoti, quod oportet definiẽtẽ cognoscere omnia in vniuersali, non tamen in particulari: nam aliquis definiens hominem habet cognoscere rationale inesse homini, ita quòd cognoscat rationale nulli alteri inesse: sed hæc non potest cognoscere, nisi cognoscat in vniuersali omnia, ergo & cætera. assumptũ patet, quia nisi cognoscat rationale nulli alteri inesse, non cognosceret animal rationale, & mortale, esse definitionem hominis, quia tunc non cognosceret hoc esse conuertibile cum homine.

Fnis ex ædibus Diui Antonij.
1 5 8 6.

INDEX QVAESTIONVM IOAN. SCOTI SVPER VNIVERSALIA Porphyrij annotatarum secundum numerum foliorum.

INDEX QVAESTIONUM Ioan. Scoti ſup Prædicamenta Ariſtotelis.

catur

TABVLA QVAESTIONUM Ioan. Scoti super libros perihermenias Ari.

QVAESTIONES SEcūdi libri Perihermenias.

DIRECTORIVM QVAEstionum subtilissimi doctoris Ioan. Scoti super libros Elenchorum.

nomen

Vtrum

 gra

COLLECTIO. Q. ANT. andrææ super sex principijs Giberti porretani.

SERIES QVAESTIONUM Ioan. Scoti super lib. primum analyticorum. Aristot.

&

QVAE-

QVAESTIONES SEcundi lib. Posteriorum.

F I N I S.

R E G I S T R V M.

a A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn
Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk
Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ.

Omnes sunt quaterniones, præter a, & S ſſ. Qui sunt duerniones.

DE SECVNDIS INTENTIONIBVS SECVNDVM DOCTRINAM SCOTI.

TRACTATIO.

In hac materia duo ſunt articuli pertractandi: Primus quid ſit prima, & quid ſecunda intentio, quomodo & vnde ambæ originentur. Secundus verò quomodo prima, & ſecunda intentio inuicem prædicentur.

Fr. Conſtantij Conuentualis Franciſcani à Sarnano.

VENETIIS, Apud Franciſcum de Franciſcis Senenſem.
M. D. LXXXIIII.

DE SECVNDIS INTENTIONIBVS SECVNDVM DOCTRINAM SCOTI.

TRACTATIO

[illegible]

Fr. Constantio Conuentualis Franciscani Sarnano.

[illegible] Apud [illegible]
M. D. [illegible]

DE SECVNDIS INTENTIONIBVS SECVNDVM DOCTRINAM SCOTI.

TRACTATIO.

In hac materia duo sunt articuli pertractandi: Primus quid sit prima & quid secunda intentio, quomodo & unde ambæ originentur. Secundus verò quomodo prima, & secunda intentio inuicem prædicentur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid ens reale, quid ens rationis, & de triplici actu intellectus.

OTA, ens secũdum Auctorem formalitatum, primaria sui diuisione, duobus modis diuidit; scilicet in ens reale, & in ens rationis, & hęc diuisio est æquiuoci analogi, in sua æquiuocata analogata.

Ens reale est, quod habet esse, seclusa quacunq; operatione intellectus; seu alterius cuiusuis potentiæ apprehensiuæ, vel collatiuæ. & sic ens reale acceptum, secundum Scotum, est commune Deo, & creaturis, & prædica-

Vide Auctorem formalitatũ in primo artic.

De ente rationis. Vide Scot. in 4. distinc. j. q. 2. vbi dicit, q nõ est aliud, quam relatio rationis.

Quid sit ens reale.

Vide Scotũ ĩ primo sen. distin. 3. q. 3. qũo ens sit cõe Deo, & creaturis.

tur quidditatiuè de Deo, & decem prędicamẽtis. Est enim vniuocum, importans cõceptum cõmunem ipsis, alium à conceptibus ipsorũ.

Quomodo species intelligibiles, sint entia realia. de genere qualitatis, dicuntur tamen entia rationis q̃ sunt in, intellectu (qui est potẽtia ratiocinatus) vt in subiecto.

Et sic actus intelligendi, & volendi, qui reponuntur in prædicamento qualitatis; similiter, & species intelligibiles; vt habitus, dicuntur entia realia, licet enim actus intelligendi sit actus intellectus, & rationis; tamen est ens reale; cum non depẽdeat ab actu alio ipsius intellectus; & habeat esse secluso quocunque alio actu intellectus.

Quid sint entia realia.

Vnde, quod producitur à ratione; cùm producatur à causa reali, est ens reale; sed quod dependet à tali actu producto (vt declarabitur) est ens rationis. omnia ergo ista Deus, Angelus, Homo, species intelligibilis, scientia, color, actus intelligendi, linea, & cætera, sunt entia realia; cum talia posita habeãt esse; dato quod nullus alius actus intellectus existeret.

Quid sit ens rationis Scotus in 4. dist. 1. q. 2.

Ens verò rationis est, quod tantum habet esse ab opere intellectus; vel alterius potentiæ apprehensiuæ animæ; ita quòd, secluso tali actu intellectus, nullum haberet esse.

An ens rationis sit extra animã.

Hinc sequitur, quòd ens rationis non habet esse extra animam; & tantum habet esse, inquãtum potentia animæ, suo opere, illud occasionatiuè Fabricato, qua ab opere cessante, cessat omne esse ipsius, vt chimera, mons Aureus, prima, & secunda intentio.

Actio & passio sunt idẽ realiter. Vide Arist. 3. Physs. con. tex. 21.

Ad horum maiorem declarationem est sciẽdum, quòd sicut in materialibus nunquam agens contingit agere, nisi, vt passum contingat pati, adeò, vt nunquam possit fieri actio sine passione nam nunquam; quis dicitur percutiens

cutiens, nisi quid dicatur percussum.

Sic in spiritualibus nunquam intellectus intelligit, nec voluntas amat, nisi aliquid sit intellectum, vel amatũ, ita, vt in intellectu sit actus, quo dicatur intelligens, & in obiecto passio vel cognitio passiua, qua dicatur cognitum, vel intellectum; & in voluntate est amor actiuus, quo dicatur amans, & in obiecto passiuo; uel amor passiuus, quo dicatur amatum.

Quæ sint entia realia.

Ille actus intelligendi, seu amandi, quo intellectus dicitur intellectus, & voluntas amãs, sunt entia realia; cum non præsupponant aliũ actum, à quo dependeant, & exprimantur à causa reali. Ille autem actus passiuus, quo obiectum dicitur cognitum, vel amatum, dicitur ens rationis; cum dependeat ab actu actiuo, quo secluso, nullum esse haberet. Vnde quando intellectus occasionaliter componit chimeram, actus, quo intellectus dicitur componẽs, est ens reale; ipsa verò imaginata, quæ est quædã cognitio, & imaginatio passiua intellectus, dicitur ens rationis. & demumq; quodlibet sic imaginatum, fictum, cognitum, & cætera, est ens rõnis. Præterea. Nota, ꝙ, sicut actus intellectus actiuus realis, quo intellectus dicitur intellectus, est triplex, s. rectus, collatiuus, & reflexus; sic actus passiuus eiusdem, quo obiectũ dicitur cognitum, est triplex, s. rectus, collatiuus, & reflexus. quæ, vt melius intelligas comparabo singula singulis.

Quæ sint entia rationis.

Triplex est actus intellectus secundum Scotistas. Vide D. Trombetam in formalitatibus arti cu. 2.

Quid sit actus rectus actiuus.

Actus actiuus rectus est, quo intellectus intelligit aliquod obiectum in se, non comparando illud ad aliud; vt actus simplex, quo intelligo hominem, ipsum ad aliud non compa

rando, talis inquam actus, quo dicor cognoscens hominem, in se dicitur actus rectus; siue simplex; siue absolutus. & talis est duplex; Vnus cadens super obiectum præsuppositum, vt cognitio hominis actiua, qua dicor cognoscens hominem, Alius verò, qui non cadit super obiectum præsuppositum; sed super ipsum occasionatum, & dependens ab ipso; vt cognitio actiua, qua dicor Fabricans, vel imaginans chimeram, & à qua chimera aliquid dependet.

Actus rectus duplex.

Similiter actus passiuus rectus, est cognitio passiua, qua aliquod obiectum cognoscitur, & non comparatur ad aliud; vt cognitio illa passiua, qua homo dicitur cognitus & hæc similiter est duplex. Vna, quæ dependet merè ab intellectu, & non fundatur, nec dependet ab obiecto reali; vt chimera in quantum intellecta est. Verbi gratia, intelligo hominem esse animal, habens caput Asini, pedes Draconis, brachia hominis, & cætera, quæ repugnãt vniri simul extra animam. tale intellectum & imaginatum, est ens rationis; & solum dependet ab actu intellectus, & non præsupponit obiectum reale, super quo fundatur cognitio passiua, & tale non est prima, nec secũda intentio; licet quandoque possit esse prima, scilicet, quando tenet vicẽ obiecti. Vnde chimera de se non est prima intentio, nec secunda, sed chimera cognita, inquantum obiectum actu cognitum, est prima intentio, vt infra patebit.

Quid sit actus passiuus rectus.

Cognitio passiua duplex.

Exemplum.

An chimera sit prima vel secunda intentio.

Alia est, quæ dependet ab actu intellectus & ab obiecto reali, quod præsupponit, & in

quo

quo fundatur ipsum denominans, vt cognitio, qua homo dicitur cognitus, Vnde cum intellectus cognoscit hominem, in homine cognito sunt duo, scilicet homo, quod est ens reale, & illa notitia passiua, qua dicitur cognitus, quæ est ens rationis, dependens ab actu actiuo ipsius intellectus, & sic tale obiectum, in quantũ cognitum, est prima intentio; vt patebit.

In homine cognito sũt duo.

Actus actiuus collatiuus intellectus est illa intentio, qua intellectus comparat vnum obiectum ad aliud cognitum.

Quid sit actus actiuus collatiuus.

Vnde intellectus cognoscit hominem actu recto, & similiter animal. Vnde comparat hominem cognitum, ad animal cognitum. tunc ille actus, quo intellectus dicitur comparans hominẽ ad animal, dicitur actus actiuus collatiuus.

Collatiuus verò passiuus est illa notitia passiua, qua vnum obiectum, actu cognitum, cõparatur ad aliud similiter cognitum: vt actus ille passiuus, quo homo dicitur comparatus ad animal; dicitur etiam comparatio passiua; & talis est secunda intentio, vt patebit.

Quid actus passiuus collatiuus.

Sed nota quòd intellectus potest comparare vnum obiectũ cognitũ ad aliud dupliciter.

Quomodo ĩtellect' possit comparare vnũ obiectum cognitũ ad aliud duobus modis.

Vno modo præter actitudinem ipsorum, vt si comparet hominẽ ad asinum, sub ratione, qua homo est, quędam natura comunicabilis asino; & tunc intellectus decipitur; talisquè comparatio est falsa. Alio modo secũdum aptitudinem, & exigentiam talis naturæ, vt si cõparet animal ad hominem, inquantum est natura cõmunicabilis ei; & tunc intellectus esset verus, & talis comparatio esset vera.

Ex his sequitur, quòd tam actus collatiuus actiuus, quàm passiuus, semper præsupponũt actum rectum actiuum, & passiuum; quia intellectus non comparat, nisi præcognitum.

Quid sit actus reflexus actiuus.

Actus actiuus reflexus est illa cognitio, qua intellectus reflectẽs se ipsum, cognoscit se; vel cognoscit se intelligere, vel cognoscit suam intellectionem.

Actus reflexus passiuꝰ quid uide Dominum Trombetam arti.2.

Actus verò reflexus passiuus est illa passiua cognitio, qua ĩtellectus à se ipso cognoscitur se intelligere; vel intelligitur sua intellectio. sed de actu reflexo, parum est ad propositum. Quoniam reflexus passiuus est ens rationis; & erit prima intentio. Intellectus enim cognitus & intellectio cognita inquantum cognita, licet actu reflexo, sint primæ intentiones, & quo ad hoc nihil differt ab actu passiuo recto.

Metaph. con siderat secũdum intentionem inquantũ ens, sed non intentionem, inquantum intentio Scotus in vniuersalibus, q.8.

Præterea nota, ꝙ huiusmodi actus passiuus (nam de actiuo in præsenti non curamus, cũ sit ens reale) tam rectus, q̃ collatiuus, potest aliquando accipi in abstracto, & in se, vt dicẽdo cognitio recta, seu comparatiua, & similiter consideratur à Metaphysico, si bene Metaphysicus speculetur entia rationis.

Secundæ intẽtiones nõ applicantur primis secũdum inhærentiam, sed solum secũdum denominationẽ.

Aliquando verò consideratur in concreto, & in suis subiectis entibus realibus; vt dicẽdo obiectum cognitum, homo cognitus, obiectũ collatum, species, genus, & sic pertinet ad logicum, dicente Boetio. logicus considerat de secundis intentionibus, applicatis primis, idest obiectis cognitis, quæ sunt primæ intentiones. sed de his clarius in secundo articulo.

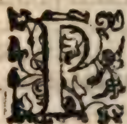
Obiectum.

Nota etiam, ꝙ obiectum cognitum dupliciter dicitur. Vno modo impropriè, & sic dicitur co-

cognitum, tā quod aptum eſt eſſe cognitum, quàm quod eſt actu cognitum. cognitū dupliciter dicitur.

Alio modo ſtrictè, & propriè. & ſic illud ſolum dicitur obiectum cognitum, ꝙ actualiter ab intellectu cognoſcitur. His præmisſis, facile erit cognoſcere, quid ſit prima, & quid ſit ſecunda intentio.

QVID PRIMA, ET QVID ſit ſecunda intentio.

RIMA intentio ſic poteſt definiri ex ſententia Doctoris ſubtilis. Intentio prima eſt res cognita, vel cognoſcibilis, nō cauſata per actum comparatiuum noſtri intellectus, comparata ad aliud. Scotus in primo ſent. diſtin. 23. q. vnica.

Vel prima intentio eſt obiectum actualiter cognitū, actu recto, vel reflexo, inquantum cognitum, vt homo cognitus actualiter, inquantum cognitus, eſt prima intentio. Alia definitio primæ intentionis.

In hac definitione ponitur cognitum loco generis; quia omnis prima intētio eſt cognitio pasſiua, & non econtra. Ponitur obiectū, vt denotetur accipi à logico in concreto, & ad differentiā fictitiorum, vt chimerarum, quæ, vt ſic non ſunt obiecta cognita, licet posſint eſſe; & tunc inquantum cognita, ſunt primæ inten tentiones. Ponitur actualiter ad differentiam obiecti apti cognoſci, quod ſicut impropriè dicitur cognitum; non quia eſt cognitum; ſed quia poteſt eſſe: ſic impropriè. Omnes particulæ definitionis primæ intentionis declarantur.

Dicitur prima intentio: non ꝙ ſit: ſed q̄ pōt eſſe. Vñ hō, quatenus cognoſcibilis, impropriè Quomodo homo dicatur prima intentio.

dicitur

dicitur prima intentio;sed in quãtum actualiter cognitus est,Ponitur actu recto,vel reflexo ad differentiã secundæ intentionis,quæ est actus collatiuus. Ponitur inquantnm cognitum,vt denotetur tale obiectum non esse primam intentionem;sed ratione suæ cognitionis passiuę,qua dicitur cognitum.

Nota & bene.

Sicut,si dicam albũ,in quantũ albũ,videtur: ly inquantũ denotat, ꝙ obiectũ albũ nõ videt̃ ratione sui;sed ratione albedinis,sic ratio primæ intentionis est esse cognitum.

Omnis prima intentio habet esse cognitum.

Ex his sequitur primo quòd omnis prima intentio habet esse cognitum,& diminutum; licet accipiatur concretiuè cum subiecto, & vt sic est ens rationis; sed cócernit subiectum, quòd denominatur.

Omnis prima intentio hẽt esse ab intellectu.

Secundo, quòd omnis prima intentio habet esse ab intellectu,mediante actu recto actiuo,à quo talis cognitio passiua recta, quæ est prima intentio,dependet,& derelinquitur in ipso obiecto.& ideo prima intentio non exprimitur effectiuè ab intellectu;quia actus intellectus est actus actiuus,& ens reale;sed dependet ab ipso intellectu occasionatiuè, quatenus producendo cognitionem actiuam, dat occasionem, vt sit cognitio passiua,quæ est prima intentio.

Quid sit actus intellectus.

Omnes termini à logico positi in prædicamentis, sunt primæ,aut secũdæ intentiones.

Tertio quòd omnes termini positi à logico in prædicamentis,sunt,aut primæ,aut secundæ intentiones, & consequenter entia rationis;sed primæ ponũtur concretiuè cum obiectis realibus;vt homo cognitus;secundæ verò ponuntur concretiuè cum primis, vt species, & genus.Sed de hoc clarius infra. Antequam

verò

verò definiamus secundam intentionem, nota quòd prima intentio propriè sumpta, scilicet, vt est obiectum actu cognitum, sicut est propriè prima intētio; sic etiam proprium est fundamentū propinquū secundæ, & sicut prima impropriè dicta, s. obiectum aptum cognosci, sed non cognitū actu, est impropriè prima intētio, nō q̄a sit; sed q̄a pōt esse: Sic impropriè & remotè est fundamentū secundæ; nō q̄a sit, sed quia pōt esse. oīs enim secunda intētio fundatur super obiectū actu cognitū, quere super primā intētionē proprie dictā. Sed de hoc melius patebit ex sua definitione, quæ talis est. Quomodo prima intētio sit proprie fundamentum secundæ: Oīs secūda intentio fundatur sup̄ obiectū actu cognitum.

Secunda intentio est respectus rōnis, causatus per actum comparatiuū nostri intellectus, vel per actum alterius potentiæ collatiuæ. Quid sit secunda intentio Scot. in j senten. dis. 23. q. vnica.

Vel dicamus ꝙ secūda intētio est actus passiuus ītellectus collatiuus, fundatus sup̄ primā intētionē, & derelictus in ipsa ab actu actiuo collatiuo ipsius ītellectus cōparātis vnā primā intentionē ad aliā, scd'm exigentiā, & aptitudinē eius. Ad hāc reducit̄ definitio quorundam. Secunda intentio est relatio rōnis fundata in obiecto cognito, ad aliud obiectum cognitū. Definitio quorūdam secundarum intentionū.

Pro declaratione definitionis prius nota.

Iste terminus intentio ꝑpriè capitur ꝑ actu intellectus actiuo, quo ipse dicit̄ aliq̄d cognoscere, seu intēdere, & sic ꝑpriè intentio, cognitio, & cōceptus idē sunt. Sed q̄a actus passiuus dependet, licet non effectiuè ab ipso ītellectu, dicit̄ ēt intentio, licet minus ꝑprie, & dicit̄ secunda ad differentiā primæ, quę est intentio, cum similiter dependeat ab intellectu. Quomodo capiatur intentio propriè. Quare dicatur prima intentio.

Sed dicitur prima: quia pręcedit secūdā. Nā

actus

actus rectus, qui est prima intentio, præcedit collatiuum, qui est secũda, & ad hunc sensum capitur illud Scoti, dicentis, quod aliquãdo vniuersale capitur pro subiecto; id est pro re primæ intentionis, cui applicatur vniuersalis intentio. Per quod nihil aliud intelligitur, nisi obiectum commune cognitum. & hoc modo vniuersale est primum obiectum intellectus nostri; id est, est prima intẽtio, & primus actus intellectus passiuus, vel ipsum obiectum cognitum, quòd est primum obiectum respectu secundæ intentionis.

Vide Scotũ in vniuersalibus, q. 3.

Qũo vniuersale sit primum obiectum intellectus nostri.

Primo ponitur itaque in definitione actus passiuus loco generis, actus enim passiuus est quid superius ad figmentum, & ad primam, & secundam intentionem; & etiam ad actum passiuum volũtatis, vt ad amorem, quo quid dicitur amatum, & ad actum passiuum cuiusuis potentiæ apprehensiuæ, vel collatiuæ. & deniq; ad quodlibet, quod non est ens reale. actus enim passiuus sic acceptus, & ens rationis generaliter sumptum, idem sunt.

Actus passiuus est quid superius ad primã & secundam intentionem.

Actus passiuus, & ens rationis, qũo sint idem.

Vnde nota. ens rationis, vt distinguitur cõtra ens reale, capitur dupliciter, vno modo propriè, & sic solum est illud, quod dependet ab actu, seu opere actiuo solius intellectus; quia solus intellectus dicitur ratio. & sic conuertitur cum actu passiuo intellectus. & sic solum est quid commune ad fictitia, & ad primam, & secundam intentionem.

Ens rationis sumitur duobus modis. Solus intellectus dicitur ratio.

Alio modo sumitur impropriè & generalius; ita vt omne illud dicatur, ens rationis, quod distinguitur contra ens reale. & hoc siue dependeat ab intellectu, siue à quauis alia

Ens rationis quando sumitur generalius.

potentia

potentia collatiua, vel apprehensiua. & sic ens rationis conuertitur cum actu passiue potentiæ animæ, vt aliquando accipitur apud Scotum.

Itaque ly actus passiuus in definitione tantum valet, quantum ens rationis: & sic conuenit cùm quolibet, quod nō est ens reale. ideo loco generis ponitur, vel potius loco transcendentis communissimi.

Ly actus ponit loco generis.

Secundò ponitur intellectus, ad differentiam actuum passiuorum, alterius potentiæ ab intellectu, vtpotè voluntatis, & sensus cōmunis.

Ponitur intellectus ad differētiā uoluntatis, & sēsus cōmunis.

Tertiò ponitur collatiuus, ad differentiam primæ intentionis, & fictitiorum, & omnium aliorum actuum passiuorum intellectus absolutorum,

Ponitur collatius ad differentiā primæ intentionis.

Vnde nota, quòd actus intellectus diuiditur in actum absolutum, & respectiuum. absolutus continet rectum, & reflexum. rectus autem continet primam intentionem, & fictitia. Et tam prima intentio, recta, vel reflexa, quàm figmentum sunt entia rationis, à quibus differt secunda intentio, per ly actū collatiuum.

Actus intellectus diuiditur.

Omnis secunda intētio est respectus rationis, & ens rationis respectiuum; sed omnis prima est ens rationis absolutum, licèt etiam quidam velint, quòd etiam prima intentio sit respectus rationis; quia refertur ad cognoscentem.

Opinio aliorum.

Sed similis ratio posset etiam assignari de cognitione actiua, qua intellectus dicitur cognoscens. possent enim dicere, quòd est respe

ctus;

Responsio aliorũ, quõ prima intentio sit respectus.

ctus; quia refertur ad cognitum, & tamen clarum est, quòd ponitur in prædicamento qualitatis. Similiter possent dicere de quolibet effectu, cum referatur ad causam. & sic albedo esset respectus; quia albificatum refertur ad albificantem. Similiter amor; quia eo refertur amans ad amatum.

In actu nostro intelligẽdi quatuor realitates cõcurrunt.

Dico ergo, quòd in actu nostro intelligendi, vltra potentiam & obiectum, concurrunt ad minus quatuor realitates.

Prima.

Prima est actiua productio intellectionis; & talis productio est de pdicamento actionis.

Secunda.

Secunda est ipsa passio illata, siuè productio passiua, quę est de pdicamento passionis.

Tertia.

Tertia est ipse actus intellectus productus, qui est quædam qualitas, quæ recipitur in intellectu; quia ipse dicitur cognoscens, quam supranominauimus actum rectum.

Quarta.

Quarta est ipsa cognitio passiua, qua obiectum dicitur cognitum; quia si esset realis, poneretur in prædicamento qualitatis.

An prima intentio sit q d respectiuũ. Responsio.

Cum ergo dicis, quòd prima intentio est quid respectiuum, cum referatur ad cognoscentem; Dico quòd sicut intellectus refertur ad cognitum, productione actiua, quæ est in prædicamẽto qualitatis, & vltra talem relationem datur actus cognoscendi actiuus de genere actionis; sic obiectum refertur ad cognoscentem, per passionem illatam; siuè per productionem passiuam, quæ est in genere passionis, & vltra in ipso est quædam qualitas absoluta rationis, quæ dicitur cognitum, & est prima intentio, quæ à Boneto dicitur concipi. & sic patet, quòd prima intentio

tio est quid absolutum, & hoc etiam ipsi concedunt, quòd prima intentio accepta in abstracto habet considerari à metaphysico, cum sit quædam qualitas rationis.

Q̃uo intentio, prima est quid absolutũ, hoc modo concedif à Scotistis. & q̃o cõsideratur à Metaphysico.

Ad maiorem horum declarationem nota, quòd tam ens reale, quàm rationis diuiditur in absolutum, & respectiuum.

Reale absolutum est, quod est ad se, & non dicitur ad aliud secũdum suum esse; ita, quòd quolibet alio circumscripto adhuc esset; & tale est omne per se positum in primis tribus prædicamentis realibus.

Quid sit reale absolutũ.

Reale respectiuũ est, quod secũdum suum esse refertur ad aliud; ita, vt nullum esse haberet; si aliud non esset; vt pater ad filium, & tale adhuc est duplex, scilicet intrinsecus adueniens, & extrinsecus. respectus intrinsecus adueniens est relatio sequens naturam extremorum de necessitate; vt positis duobus albis, de necessitate ponitur similitudo, qua vnum refertur ad aliud, & huiusmodi est omne reponibile in prędicamento ad aliquid.

Quid sit reale respectiuum.

Duplex est relatio. Vide Scotũ in primo distinct. 2. & 3. & 12. & 13 quæst. quolib.

Quid sit respectus intrinsecus adueniens.

Respectus verò extrinsecus aduenieñs est relatio, quæ nõ sequitur naturam extremorum de necessitate; sed oportet, vt vnum extremũ, approximatum alteri, agat in ipsum, vt posito igne & stuppa; nisi approximetur, & ignis agat in stuppam, non sequitur combustio. & tale est omne reponibile in aliquo sex vltimorum prædicamentorum.

Quid sit respectus extrinsecus adueniens.

Ens rationis absolutum est, id quod secundum suum esse est ad se, & non refertur ad aliud, cuiusmodi est chimera, prima intentio, & homo cognitus, inquantum cognitus.

Quid sit ens rationis absolutum.

Ens

Quid sit ens rationis respectiuum.

Ens verò rationis respectiuum est, quod secundum suum esse refertur ad aliud, & non est ad se, ita vt non possit intelligi, circumscripto termino, ad quem refertur. & talis est omnis actus collatiuus passiuus, quo vnum obiectum cognitum ad aliud comparari dicitur, vt infra patebit.

Quartò ponitur fundatus super primam intentionem. Vnde scias, quòd hoc exigit secunda intentio. inquantum est relatio. Nam oĩs relatio præsupponit duo extrema. quorum vnum dicitur fundamentum eius, & reliquum dicitur terminus. Fundamẽtum est id, in quo talis relatio est subiectiuè, & ꝙ à tali relatione denominat̃, & refertur ad aliud.

Omnis relatio præsupponit duo extrema. Quid sit fundamentũ relationis. Quid sit terminus relationis.

Terminus est id, ad quod refertur id, quod est fundamentum, Exempli gratia Franciscus est pater Constantij, Fundamentum huius relationis, scilicet paternitatis, est Franciscus, & in ipso paternitas est subiectiuè, & ab ipsa denominatur pater, & refertur ad Constantium tanquam ad terminum, eadem ratione fundamentum relationis filiationis est Constantius, & Frãciscus terminus. Filiatio enim est fundata in Constantio, & terminatur ad Franciscum.

Vbi fundetur filiatio.

Omnis relatio requirit fundamentum & terminum.

Cum ergo secunda intentio sit relatio, exigit fundamentum, & terminũ, tanquàm duo extrema, quę requiruntur ad relationem.

Illud ergo extremum, in quo ipsa secunda intentio manet subiectiuè, & quod denominatur ab ipsa, & ea refertur ad aliud, est suum fundamentum, & aliud extremum, ad quod refertur, dicitur terminus.

Et

Et cum talis ſecunda intentio ſit actus collatiuus intellectus, cōparantis vnum obiectum cognitum ad aliud, ſequitur, quòd ſemper cadit inter duo obiecta cognita, quæ ſunt duę primæ intentiones, tanquam inter duo extrema. Quare extrema ſecundæ intentionis ſunt duæ primæ. Verbi gratia Intellectus comparat ad inuicem iſtorum duas primas intentiones, animal cognitum, ad hominem cognitum. iſta cōparatio, quæ remanet in animali, qua animal dicitur genus, & refertur ad hominem, eſt quædam ſecunda intentio, quæ fundatur in iſta prima, animal cognitū; tanquam in ſuo fundamento, & terminatur ad iſtam, ſcilicet homo eſt cognitus; tāquam ad ſuum terminum.

Definitio ſecūdæ intentionis Scotus ī primo diſtin. 23. q. unica.

Quæ ſint extrema ſecundæ intentionis.

Comparatio qūo ſit ſecū da inteutio.

Similiter iſta comparatio paſsiua, qua homo dicitur ſpecies, & refertur ad animal, fundatur in homine cognito, & terminatur ad animal cognitum.

Quinto ponitur & derelictus in ipſa, ſcilicet prima intentione, ab actu collatiuo intellectus. Nam ſicut ab actu recto intellectus relinquitur in obiecto reali, actus rectus paſſiuus.

Improprìè loquiť Scot. in 4. q. uniuerſaliū, ꝙ ſecundæ intētiones fiāt ab ītellectu, uel extēſiuè loquiť Scot.

Sic in actu collatiuo relinquitur in obiecto comparato, ſeu prima intentione, actus collatiuus paſsiuus, quo homo cognitus dicitur cōparatus ad animal; & talis actus paſſiuus collatiuus eſt quædam ſecunda intētio, dicta ſpecies, quæ relicta fuit in homine ex iſto actu collatiuo intellectus actiuo, quo comparat hominem ad animal; idem dicendum de alijs ſecundis intentionibus.

Secunda intentio derelinquitur in prima.

Vnde patet, quòd secunda intentio derelinquitur in prima, & non exprimitur ab intellectu, vel à suo actu collatiuo actiuo, nec effectiuè causatur, sed tantum ab eis derelinquitur, vel occasionatur, vel occasionatiuè originatur in ipsis primis intentionibus. Nã omne, quod producitur, vel efficitur à causa reali, est ens reale, sed cum secunda intentio sit ens rationis; ergo non efficitur, vel effectiuè producitur ab intellectu, sed derelinquit potius. exemplum sit de ipso figulo, multæ reliquiæ cretæ nõ efficiũtur ab ipso, sed potius derelinquuntur; ita dicendum est de secunda intentione, quòd derelinquitur in obiecto cognito per actum intellectus, negociantis circa rem primæ intentionis. Sed dices ergo secunda intentio, & quod vis aliud ens rõnis sunt entia incausata, quòd est proprium Deo. Dico, ꝙ propriè causatum, & effectũ est propriè ens, cum autem ens rationis non sit verè, & propriè ens, sed diminutũ, occasionatiuè dicitur produci. & cum dicis ergo est in effectibile, concedo propriè; quia propriè non efficitur. quod si intelligas iu effectibile, pro quocunque modo inoriginabili, nego, cum aliquo modo originetur; quod nefas est dicere de Deo.

Aureolus, & alij plures, & non ab re certè: volunt ipsas secundas intentiones non causari propriè, vel effici, uel produci, sed potius derelinq. ex cõparatione obiectorũ cognitorum.

Quid sit vere causatũ. Ens rationis non est propriè ens. Qũo ens rationis sit in effectibile.

Sextò ponitur ipsius intellectus comparantis vnam primam intentionem ad aliam. Hoc licet ex præmissis manifestetur, tamẽ pro maiori declaratione aliqua exẽpla proponemus.

Vide superi⁹

Primum, vt sciamus, qũo originetur hęc secunda intentio Nomen. Intellectus cognoscit istam vocem homo, quæ sic cognita est vna prima intẽtio, deinde cognoscit naturam humanã, quæ sic cognita, est alia prima intẽtio, mox com-

Qũo originetur secundæ intentionis nomen.

comparat istam vocem homo ad naturam humanam, tanquam representantem ipsam sine tempore, ita ꝙ quando intelligo hominem intelligo ipsam naturã denominatam à tali uoce: ista comparatio passiua relicta in ista voce homo, inquantum representat naturam humanam, & denominat eam sine tempore, dicitur nomen, & sic est una secũda intentio fundata in ista voce homo: ea verò cõparatio passiua derelicta in natura humana cognita, qua ipsa natura dicitur comparata ad vocẽ illam. Quatenus denominatur ab ea sine tempore, dicitur denominatum, & est quædam secũda intentio, derelicta in ista prima, scilicet natura humana cognita, & hoc est, quod dicunt summulistæ, ꝙ nomen capitur primè intentionaliter pro hac voce homo, & secundæ intentionaliter, pro hac secũda intẽtione nomẽ.

Vide Tatare tum cap. de nomine.

Secundũ, vt cognoscas hanc secundã intentionẽ, oratio: Intellectus cognoscit quid cõplexũ, homo est animal, quod sic cognitũ est vna prima intẽtio, (vt in secũdo articulo patebit), deinde cognoscit hominẽ esse animal ĩ re, qđ etiam cũ sit vnũ obiectũ totale cognitũ, est vna prima intentio, mox cõparat istam vocẽ, complexam homo est animal, quatenus representat verè hominẽ esse animal, & talis respectus, vel cõparatio, qua illa vox cõplexa dr̃ sub tali ratione ad illas res dr̃ oratio, & est quædam secũda intẽtio denominans hanc primã, homo est animal, & ĩ ipsa derelicta: in istis verò reb. cognitis, s. homo, qui est animal, quæ sunt vna prima intentio, remanet alius respectus, quo dr̃ comparari ad istã vocem cõplexã, inquantũ verò significatur per ipsam; & est q̃dã secũda

Vide secundum articulum.

Q̃uo fiat secunda intentio, scilicet oratio.

tentio, cui à logico non imponitur nomen. Sed posset ab ingeniosis fingi, vel circumloqui dicendo significatum orationis.

Quō origi-nent secundæ intētiones, indiuiduum & species.

Tertium, vt scias has secundas intentiones indiuiduum, & species: Intellectus meus cognoscit Franciscum, & Constantiū, qui sic cogniti sunt duæ primæ intentiones, cū cognoscantur distinctè, & sunt duo obiecta cognita. similiter cognoscit hominem, & sic est alia prima intentio. Vnde comparat hominem cognitum ad Constantium, & Frāciscum cognitos, inquantum homo est quædam natura communicabilis eis, qui non possunt vlterius communicari; talis comparatio passiua, derelicta in homine, qua dicitur comparari sub tali ratione ad Constantium, & Franciscum, est vna secunda intentio & vocatur species; comparatio verò passiua remanens in Constantio, qua dicitur comparatus ad hominē sub ratione, qua participat hominem, & non potest alteri cōmunicari, est quædam secunda intentio, quæ dicitur indiuiduum, Idem dicas de Francisco.

Quid sit cōparatio passiua.

Quō fiāt huiusmodi duę secundæ intētiones, species, & gen⁹.

Quartum quomodo fiant huiusmodi duæ secundæ intentiones species, & genus. Nam alia est secunda intentio species, respectu indiuiduorum; & alia respectu generis, sicut super aliam, & aliam primam intentionem fundatur, & sub alio, & alio respectu: Intellectus cognoscit animal, quod sic cognitum est vna prima iutentio. Similiter cognoscit hominem, & brunellum, qui etiam, vt sic distinctè cogniti, sunt duæ primæ intentiones; deinde comparat animal cognitum ad hominem,

Nota, & bene.

& Bru-

& Brunellum, quatenus animal est quædam natura communicabilis illis, & quatenus homo, & Brunellus sunt participantes animal, & sunt naturæ communes, & sic ista comparatio pasiua remanens in animali est quædam secunda intentio, quæ dicitur genus: Ista autem comparatio, qua homo dicitur comparatus ad animal, est alia secunda intentio, quæ dicitur species. Idem dicas de Brunello.

Quintum quomodo originentur istæ secundæ intētiones, genus generalissimum, & subalternum. Intellectus cognoscit substantiam, quæ sic cognita est prima intentio, deinde comparat ipsam ad superiora, quatenus, scilicet supra se non habet aliud genus; & talis respectus in substantia derelictus dicitur genus generalissimum. similiter cognoscit animal, & comparat illud ad superius genus, & talis respectus dicitur genus subalternum. Quō originitur secundæ intentiones genus generalissimū, & subalternum.

Sextum quomodo fiat hæc secunda intentio vniuersale. Intellectus cognoscit aliquam naturam communicabilem pluribus, & cognoscit illa plura, illa nam sic cognita est vna prima intentio, & illa plura distinctè cognita participantia talem naturam, sunt plures primæ intentiones; tunc comparat naturam ad illa plura, inquantum est communicabilis illis, & talis respectus derelictus in ipsa natura, quo refert̄ ad illa plura, est quædam secunda intentio, quæ dicitur vniuersale: & respectus relictus in illis pluribus est alia secūda intentio, quæ dicitur particulare. Quō fiat hæc secunda intentio uniuersale.

Septimum quomodo causetur hæc secunda intentio syllogismus. Intellectus cogno- Quō causet hæc secunda intentio syllogismus.

ſcit duas propoſitiones ordinatas, ſecundum aliquam regulam ſyllogiſmorum, quæ ſic ſimul cognitæ ſunt vna prima intentio: deinde cognoſcit illam propoſitionem, quæ ſequitur ex illis duabus, quæ etiam ſic cognita eſt alia prima intentio; deinde comparat illas duas primas propoſitiones ad aliam, inquantũ poſſunt referre eam, & illa comparatio, qua duæ propoſitiones referũtur ad vnam, eſt quædam ſecunda intentio, quæ dicitur ſyllogiſmus: relatio verò derelicta in illa alia ꝓpoſitionē eſt alia ſecunda intentio, quæ dicitur concluſio. ex his patet intentum.

Omnis prima intentio habet connatam realem aptitudinem, vt ſuper eam poſſit fundari ſecunda intentio.

Animal eſt communicabile ſuis ſpeciebus.

Vltimò ponuntur ſecuudum exigẽtiam & aptitudinem naturæ eius. Circa hoc nota, ꝙ omnis prima intentio habet cõnatam realem aptitudinem, vt ſuper eam poſsit fundari aliqua ſecunda intentio, vt animal habet aptitudinem ex natura ſua, quòd iſta ſecunda intentio genus, fundetur ſuper illud: Si enim animal ex natura ſua non eſſet cõmunicabile homini & leoni; nullo modo poſſet cõparari ad hominem, & leonem. Similiter; quia homo ex natura ſua eſt quędam natura cõmunicabilis Franciſco, & Conſtãtio; ideo inquantum tale intellectus comparat eum ad ipſos, & fundat in eo iſtam ſecundam intentionem ſpecies.

Patet ergo, quòd licèt ſecunda intentio dependeat ab actu collatiuo intellectiuus; tamen præſupponit aptitudinem in prima intentione, in qua fundatur. Nam ſi non pręſupponeret talem aptitudinem, ſed totaliter dependeret ab actu collatiuo intellectus, ſequeretur, quòd intellectus poſſet fundare quamlibet

Optima ratio.

libet

libet ſecundam intentionem ſuper quamlibet primam, & tunc non eſſet ratio; quare in homine magis fundetur ſpecies, quàm genus: cum autem intellectus ſic fundet iſtam ſecundam intentionem genus generaliſsimum, in iſta prima, ſcilicet ſubſtantia, quòd non poſſit eam fundare in Conſtantio, & iſtam ſecundam indiuiduum in Franciſco; quod nõ poſſit eam fundare in ſubſtantia, patet, quòd hoc eſt, propter aliquam proprietatem, & aptitudinem repertam in primis intentionibus ad tales ſecundas, ſecundum quàm comparantur ad alia obiecta, nõ repertã in alijs primis.

Secundæ intẽtiones nũquam fundantur, ideſt nunquã alicui attribuũtur, niſi ſecundum eſſe cognitum illius.

Vidé Scotũ in primo ſenten. diſt. 31.

Vnde; quia ſubſtantia non habet aliud limitatum ſupra ſe, & habet plura ſub ſe inferiora, eſt apta recipere iſtam ſecundam intentionem genns generaliſsimum: & quia homo ſub ſe habet immediatè plura indiuidua. ideo habet aptitudinem, vt dicatur ſpecies, & ſic de alijs. & quãdo præter talem aptitudinem fundaretur aliqua ſecunda intentio, intellectus eſſet deceptus, vt ſi ſubſtantia diceretur indiuiduum, aut Conſtantius genus, & ſic intelligitur Franciſcus de May. vir doctiſsimus in conflatu, quòd ſecundæ intentiones ſint aptitudines conuenientes primis ex natura rei; quod tamen non eſſet verum, ſi intelligeretur.

Subſtãtia nõ habet aliud limitatũ ſupra ſe.

Q̃ñ intellectus deciperetur.

Opinio Frãciſci multũ ſingularis de ſecundis intentionibus in primo diſtin. 23. q. 2.

Quòd formaliter eſſent tales aptitudines; quia tunc ſecũdæ intentiones nõ depẽderent ab opere intellectus ꝙ eſt falſum; ſed intelligiturꝙ aptitudines ſunt in primis intẽtionibus, ſed illę aptitudines non ſunt ſecũdæ intentiones, ſed fundamenta, & quedam præſuppoſita ſecũdarum intentionum, ſẽm quæ fundantur

ipse secundæ intentiones in primis. & hæc satis de definitionibus primæ, & secundæ intentionis.

Vide Paulū Venetū, quō termin⁹ primæ intentionis significet rem. & etiā alios nominales.

Ad sensum harum definitionum poteris aptare definitionem Pauli Veneti dicentis: Terminus primæ intētionis est, qui significat rem. idest obiectum, qui non est terminus, vt homo cognitus. Iste enim terminus Homo est primę intentionis, & significat hominem, qui est res, & non terminus, & dato quòd significaret rem, quæ est terminus, adhuc significaret illam, non inquātum terminus, sed, vt est ens & res. Nam si accipio istam vocem homo, & considero illam, inquantum est ens, & non inquātum nomen, adhuc iste terminus, vox, significans ly Nomen, ut rem, est prima intentio dato quòd sit terminus inquantū nomen.

Similiter si considero, ly genus, tale consideratum est ens cognitum, et prima intentio, dato quòd sit terminus. & sic terminus significans ly genus, inquantum ens.

Quō secūda intentio sit prima.

Et obiectum cognitum est primę intentionis, ex quo sequitur, quòd omnis secunda intentio, inquantum ens cognitum, est prima intentio; & propterea terminus significans secundam intentionem, inquantum est obiectum est primæ intentionis.

Quid sit terminus secundæ intentionis.

Terminus autem secundæ intentionis est, qui significat terminum, qui nō est res; idest, qui significat terminum, inquantum terminus est, idest secundam intentionem, non inquantum est ens rationis, & respectus rationis significans primam intentionem, vt ly nomen inquātum nomen, & ly genus, vt genus.

Ex præ-

Ex prædictis patet, quod omnis secunda intentio præsupponit actum rectum; & cum intellectus possit cognoscere quodlibet ens tam reale quàm rationis, tam absolutum, quàm respectiuum, sic tam primam quàm secundam intentionem. patet quod chimera cognita & secunda intentio cognita, est prima intentio. &c.

Omnis secunda intentio præsupponit primam.

Chimera cognita est prima intentio.

Ex hoc sequitur aliud, quòd secunda intentio potest fundari super chimeram cognitã, & super secundã intentionem cognitam. Nã intellectus cognoscit chimeram, & vt sic est prima intentio, inde comparat ipsam ád se ipsam, in quantum potest affirmari de se ipsa.

Et sic in ipsa posita loco illius, de quo affirmatur, remanet vna secunda intentio, quæ dicitur substantia; & in ipsa posita ex parte illius quod affirmatur, remanet alia secunda intentio, quæ dicitur prædicatum, vt chimera est chimera.

Similiter intellectus comparat præcognitam secundam intentionem ad aliam etiam præcognitam, vt dicendo genus est vniuersale, & vna dicitur subiectum, alia prædicatum, & ista secunda intentio subiectum fundatur in ly genus, ista verò secunda prædicatum in ly vniuersale.

Quomodo intellectus, cõparat vnã secũdam intẽtionem ad aliam.

Sequitur etiam ex his omnem primãm intentionem habere esse absolutum; quia est actus passiuus, rectus, & simplex, vt diximus. & secundam intentionem esse relationem rationis, ergo secunda intentio est relatio, & nõ habet esse absolutum.

Omnis prima intentio habet esse absolutum.

Secunda intentio est relatio, & non hẽt esse absolutum.

Sed Dices: Dictum est superius secundam in-

intentionem cognitam, inquantum obiectũ cognitum esse primam intentionem, & secundam intentionem habere esse respectiuum, ergo prima intentio est relatio.

Nota bene hæc duo argumēta primum argumentum.

Præterea pater cognitus est prima intẽtio, tamen non haberet esse absolutum.

Secundum argumentũ.

Responsio ad primum argumentũ.

Ad primum Dico quòd secunda intentio, inquantum talis, non est prima, sed in quantum obiectũ cognitum, vel fundamentaliter.

Responsio ad secundũ argumentũ.

Similiter dico ad secundũ ꝙ pater inquantum pater est relatiuum, sed inquantum ens cognitum est ens absolutũ, & prima intentio.

Dico tandem ꝙ omnis prima, & secunda intentio, & quodlibet aliud ens rationis, hẽt esse diminutum & in anima; & in tm̃ habent esse, quatenus actu dependẽt ab opere intellectus, quo cessante, cessat ẽt omne ens rationis; & tandiu in ipso conseruantur, quandiu intellectus in tali opere persistit, licet prima intentio fundamentaliter sit ens reale, & extra animam; vt homo, tñ formaliter, in quantum est prima intentio, & obiectum cognitum nō habet esse nisi in anima.

Nono Met. context. septimo. quinto Met context. septimo.

Secundæ intentiones secundum esse quiditatiuum semp sunt, non autem secundum esse actualis existentiæ. hoc modo sunt dum fiunt. Vide Mauritium. q. 3. vniuersaliũ

Dices: secunda intentio fundatur in prima, & est subiectiuè in illa, ergo non videtur habere esse in anima, sed in prima intentione.

Dico ꝙ secundæ intentiones non fundant̃ in primis, & non adiunguntur primis secundũ inhærentiã, sed solum secundũ denominationẽ vel quasi subiectiuè, & secundum qd, sic videlicet ꝙ secundę intẽtiones, seù termini secundarũ intentionum denominatione extrinseca ꝑdicãtur de primis, & sunt in primis, sed in intellectu sunt veluti in efficiente, & vt cogni-

Secunda intentio est in re vt in subiecto, quia

gnitũ in cognoſcẽte, vt declarat Sco. in vniuerſalibus q. 11. vel dicas ꝙ ſecunda intẽtio fundatur in prima, quæ (vt dictũ eſt) non eſt aliud q̃ obiectũ cognitũ qđ) vt ſic habet eſſe tantum in intellectu, & in anima, & hoc ſatis pro primo articulo.

illam denominat, & in ĩtellectu veluti in efficiente, loquitur Scotus extenſiue. Vide Mauritium in expoſitione vniuerſaliũ, q. 4.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quomodo ſecunda intentio ſumatur in concreto, & abſtracto.

RIVSQVAM ad p̃dicationes intẽtionũ veniamus no. ꝙ ſicut accidẽs reale aliquando ſumit̃ in cõcreto, & hoc tã in accidẽtibus abſolutis, q̃ reſpectiuis, vt album, ſciens; pater; ſimilis: Aliquãdo verò ĩ abſtracto, vt albedo, ſcia, paternitas, ſimilitudo. Illud aũt dicitur in concreto, qđ dicit ſuũ propriũ ſignificatũ, & cõcernit ſubiectũ denoiatũ, vt albũ ſignificat albedinem, & cõcernit rẽ in qua eſt albedo, & pater ſignificat paternitatẽ, & concernit illud, quod eſt pater, vel in qno eſt paternitas.

Accidens ſumitur duobus modis, in cõcreto, & in abſtracto.

Accidens in abſtracto q. d. Accidens in concreto q. d.

Abſolutum verò eſt illud, qđ ſignificat ſuum proprium ſignificatum; & non aliud concernit, ut albedo ſignificat albedinem, & nihil aliud, & paternitas paternitatem, & nõ aliud.

Quid ſit accidens abſolutum. Quid ſit accidens reſpectiuum.

Idem

Secunda intentio est accidens rationis.

Secunda intentio capitur in concreto.

Secunda intentio capitur in abstracto.

Vide differentiam in realibus,& in rationalibus.

Idem dico de secunda intentione qñq; capitur in concreto, quandoq; in abstracto qñ capitur in concreto significat primum significatũ,& connotat primam,in qua fundatur,vt hęc secunda intentio species fundata in homine, significat seipsam, inquantum est relatio rationis passiua,& concernit hominẽ cognitum qui est prima intentio.

Quando verò,capitur in abstracto significat seipsam,& non connotat primam intentionẽ in qua fundatur,vt species considerata in abstracto(specialitas)significat se ipsam, & nihil aliud connotat.

Differẽtiam tamen est,quod in realibus habemus diuersos terminos in abstracto, & in concreto:in rationalibus verò eisdẽ pro vtroque vtimur.habemus enim album in concreto,& albedinem in abstracto, sed species, genus,& cætera indifferenter; tamen in concreto exprimimus per hũc terminum,vt modus; in abstracto verò per hũc terminum, vt quid; & hoc nota;quia vtrisque terminis infra vtemur,fréquenter.

QVOMODO DIVIDATVR ENS RATIONIS.

Præterea ſicut accidẽs reale quãdoq; capitur, vt quid, vel in abſtracto, ordinatur ſecundũ ſub & ſupra, & facio hanc Arborem prædicamentalem.

Accidens: } A. R.

Abſolutũ, Reſpectiuũ.

Abſolutum; } Q. Q.

Qualitas, Quantitas:

Qualitas. } C. S.

Corporalis, Spiritualis:

Corporalis. } C. F.

Color, Figura:

Color. } A. N.

Albedo, Nigredo.

Albedo. } . . . .

Hæc, iſta, illa, &c.

Sic conformiter accidẽs rationis quãdo capitur, vt quid, ideſt in abſtracto, ordinatur ſecundum ſub & ſupra, ideſt ſecundũ magis commune, & particulare, & facio Arborẽ huiuſmodi prædicamentorum.

Ens rõnis, ſeu act⁹ paſsiu⁹. } A A

Actus paſsiuus intellectus. } Actus paſsiu⁹ alteri⁹ potẽtię apprehẽſiuæ.

Actus paſsiuus intellectus. } C. S.

Collatiuns, vel ſecunda intentio.
Secũda intẽtio.
Vniuerſale, particulare,
Vniuerſale.
Limitatum, tranſcendens.

} Abſolutus. Abſolutus. Chimera, prima intẽtio. Prima itẽtio. Hæc illa, &c.

Limitatum. } G S D P A

Genus, Species, differentia, proprium accidens.

Genus. } G S.

Generaliſsimum ſubalternum.

Generaliſsimum } . .

Hoc illud, iſtud, &c.

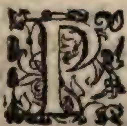
SIMILITER possunt multa alia diuidi, vt ly particulare in vagum & signatum; & vagũ in hoc & illud. Similiter species in speciẽ specialissimam, & subalternam, & specialissima in hanc & illam, &c.

Nota bene hæc omnia. Quemadmodum autem in accidẽtibus realibus absolutum, & respectiuum sunt transcẽdentia, sed qualitas est vnum genus generalissimum, & corporale, & speciale sunt duo genera subalterna respectu inferiorum; sed species subalterna respectu superiorum, similiter color, & figura, sed albedo est species specialissima, & hæc albedo indiuiduum. similiter in entibus rationis, ly ens rationis, & actus passiuus intellectus, & actus passiuus alterius potentiæ sunt transcendentia, absolutũ verò & collatiuũ sunt duo genera generalissima, vniuersale transcẽdens respectu superiorum est species subalterna; sed respectu inferiorũ genus subalternum, similiter vniuersale limitatum, est genus, &c. Similis põt fieri descẽsus sub ly species, vt dicẽdo species est genus subalternum, species specialissima est species specialissima, hæc specialissima indiuiduũ, &c.

Quid sint absolutum & respectiuũ.

DE PRAEDICATIONE signata & exercita.

Duplex prædicatio exercita, & signata.

RAETEREA nota. ꝙ (vt ad præsens attinet) duplex est p̃dicatio; exercita, & signata, p̃dicatio exercita est, in qua inter subiectum, & p̃dicatum ponitur tm̃ copula est, implicitè, vel explicitè. explicitè, vt homo est

est animal; implicitè, vt homo currit, idest homo est currens, vt patet resoluendo.

Signata verò est, in qua inter subiectum, & prædicatũ, præter copulã est, implicitè, vel explicitè, ponitur vna secunda intentio, denotans tale prædicatũ, dici de subiecto; vt homo prędicatur de Constantio: & hoc mõ ponitur copula implicitè, sed explicatur, cũ resoluitur dicẽdo homo est prædicatum respectu Constantij. vbi patet quod vltra prædicatũ quod est ly Cõstantius, & subiectum quòd est ly homo, & copula est, ponitur ista secunda intentio prædicatum.

Quæ sit prędicatio signata.

Itaque omnes istæ sunt prædicationes signatæ, homo prædicatur de Constantio, homo negatur de Brunello, Animal affirmatur de Leone, Capra subijcitur animali, &c.

Quæ sint prędicationes signatæ.

Et dicitur signata; quia signat quod in prædicatione exercita ponitur in actu, & exercitatur. Nã ista homo prędicatur de Constantio significat ipsam, Constantius est hõ, sicut, si diceret Iohãnes secat lignũ, signaret actum secandi: dicitur verò exercita; quia in ipsa exercetur, & ponitur in actu, & forma quod in signatis signatur, & ponitur in figura, vel signo, vt ista homo est animal, exercet quod significat ista animal prædicatur de hoie.

Quare prædicatio dicatur signata.

Responsio.

Omnis autem propositio vera signata, est vera exercita, & econtrà, eisdem terminis supponentibus pro se ipsis, vel pro per se significatis: & omnis falsa signata est falsa exercita, & econtra: Similiter in eisdem terminis, similiter supponentibus, vt homo subijcitur animali, ergo homo est animal. Brunellus prædicatur de Frãcisco, ergo Franciscus est Brunellus, ambæ primæ veræ, ambæ secundæ falsæ.

Quomodo omnis propositio vera signata, ẽ uera exercita.

Dico

Pulchra consideratio.

Dico notāter terminis supponentibus pro se ipsis, vel pro per se significatis; quia si termini supponerent pro se denominatis, propositio signata vera nō esset vera exercita in eisdē terminis. Nam dicendo album prędicatur de quanto, ergo quātum est album, prima est vera, secunda nō. Similiter genus prædicatur de specie, ergo species est genus, & ratio est; quia hi termini album, & quantum non supponūt pro albedine, & quantitate, sed pro subiectis eorum. ideo non possunt exerceri in eisdem terminis verè, sed bene in terminis, pro qbus supponunt; vt album prędicatur de quanto, ergo res, quæ est quanta, est alba; idest res, in qua est quantitas, est res in qua est albedo, & non potest esse vera album est quantum, aliter nisi per accidens.

Similiter ly genus, & species supponūt pro primis intentionibus, ergo tantum in illis habent veridicè exerceri, vt genus prædicatur de specie. ergo homo est animal.

QVOT MODIS PRAEDIcetur secunda intentio in generali.

Accidens ut quid potest cōparari ad tria.

HIS notatis dicimus, quòd sicut in realibus accidens vt quid sumptum, potest primò comparari ad suū inferius, secundo ad suū disparatum, tertio ad suum subiectum: sic secunda intentio, cum sit accidēs rationis, cum sumitur, vt quid, potest primò comparare ad suam secundam intentionem infe

Secunda intētio potest cōparari ad tria.

inferiorem, secundò ad suum disparatum, tertiò ad suum subiectum; idest ad primam intentionem, & secundum istas tres comparationes ponam tres primas conclusiones.

Item sicut accidens reale, vt modus, idest in concreto, aliquando concernit subiectum, tanquam substātiam, cui inheret immediatè, vt color lucidus, albedo clara; sic secunda intentio in concreto aliquādo fundatur super primam intentionem præsupponentem obiectum reale, vt super hominem cognitum, & concernit ipsum, vt homo est species; aliquando verò fundatur super aliam secundā intentionem, inquantum est obiectum cognitum, & prima intentio, vt super ly genus cognitum. & similiter concernit ipsum, vt in hac, genus est intentio, ly genus est subiectum, ly enim subiectum est vna secunda intentio, quæ fundatur super ly genus.

Qūo accidēs reale, ut modus cōcernit subiectum. Secunda intētio fundatur super primam intentionem.

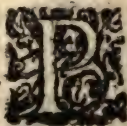
Hoc notato dico, quòd sicut accidens reale potest cōparari in cōcreto, primò ad suum inferius, secūdò ad suum disparatū, cui non accidit, nec illud concernit, tertiò ad suum disparatū, cui accidit, & concernit, quartò ad suum subiectum substantiale, vel alterius generis, vt postea exēplificabitur. Sic secunda intentio potest comparari, primò ad suam secundam intentionem inferiorem, secūdò ad suum disparatum, in quo non fundatur, nec eum concernit, tertiò ad suū disparatum, in quo fundatur, & eum concernit, quartò ad primam intentionem præsupponentem obiectum reale, & secundum has quatuor comparationes ponam quatuor vltimas conclusiones.

Accidēs reale potest cōparari in cō creto ad tria

Secunda intētio ad tria potest comparari.

Omnis secũda intentio potest prædicari de alia secunda inferiori.

QVOMODO PRAEDICETVR secunda intentio in abstracto.

RIMA conclusio. Omnis secunda intentio, vt quid superior potest prædicari de alia secunda inferiori; etiam, vt quid, tam prædicatione exercita, quàm signata: sicut in accidentibus realibus vnum abstractum superius prædicatur de suo inferiori cum sit de eius essentia, vt albedo est color, & color prædicatur de albedine, probatur cõclusio. Omne superius potest prædicari de inferiori, cum sit de eius essentia, sicut animal est de essentia hominis.

Omne superius põt prædicari de suo inferiori.

Secunda intentio superior põt prædicari de inferiori.

Sed aliqua secunda intentio est superior ad aliam, vt patuit in Arbore supra posita, ergo secunda superior potest prædicari de inferiori, vt differentia est vniuersale. Dixi notanter, quòd vna, vt quid prædicatur de alia, vt quid. Nã vna superior in abstracto nõ potest prædicari de alia inferiori in concreto. Nam sicut ista est falsa album est color. Sic & ista, species est vniuersale, capiendo ly species, vt modum concernentem primam intentionem, & ly vniuersale, vt quid; quia sicut album supponit pro subiecto; & ideo non potest verificari de colore, sic species, vt modus denominat hominem & supponit pro ipso, & non potest verificari de vniuersali, quod est secunda intentio abstracta, & ppea Scotus vir sublimis ingenij negauit hãc, species est intentio.

Vide Scotũ in vniuersalibus. q. z.

Vndè, sicut istæ veræ sunt, albedo est color, ergo color prædicatur de albedine; sic istæ verę sũt proprium est vniuersale, ergo vniuersale prædicatur de proprio; quia termini supponunt pro

per

per se significatis. Nã sicut albedo supponit pro albedine, & color pro colore, sic vniuersale supponit pro se, & propriũ pro se, accipiendo vtrunque in abstracto, vel vt quid. Quare omnes istæ veræ sunt, species est vniuersale, vniuersale prædicatur de specie, hoc genus est genus, genus pdicatur de hoc genere; vniuersale est secũda intentio, secunda intentio prædicatur de vniuersali, &c. Quia in his omnibus est prædicatio superioris abstracti, de inferiori abstracto.

Quare istæ pdicationes sunt ueræ.

Secunda conclusio. Nulla secunda intentio, vt quid, potest prædicari de alia secũda, vt quid, disparata, nec prædicatione exercita, nec signata; sicut nullum accidens reale, vt quid, prædicatur de alio, vt quid, disparato. ista enim est falsa, albedo prædicatur de nigredine; vel nigredo est albedo, probatur. Nullum disparatè oppositũ prædicatur de alio disparato, & hoc prædicatione quiditatiua, idest capiendo tàm subiectum, quàm prædicatum, vt quid; quia benè vnum accidẽs disparatum prædicari potest de alio disparato denominatiuè idest capiendo tàm subiectũ quàm prędicatum, vt modus, vt albedo est clara, vera est, at albedo ęst claritudo falsa. Omnes ergo istæ sunt falsæ, accipiẽdo tàm subiectũ, quàm prædicatum; vt quid; species est genus, definitio est proprium, accidens est differentia, &c. similiter in prædicatione signata, genus prædicatur de specie, propriũ prędicatur de definitione, &c. quia termini sunt abstracti, & non possunt supponere nisi pro se.

Nulla secunda intentio, vt quid potest prædicari de alia.

Qũo unum accidens disparatũ possit prædicari de alio.

Quare istæ prædicationes sint falsæ.

Tertia conclusio. Nulla secunda intentio, vt quid, potest prędicari de prima intentione, nec exercitè, nec signatè. Sicut nullum accidens abstractum prędicatur de suo subiecto. Nam ista

Nulla secunda intentio, ut quid põt prædicari de prima intentione.

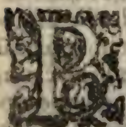
est falsa, homo est albedo, & albedo prædicatur de homine, probatur. Nullum accidens in abstracto prędicatur de suo subiecto, secunda intentio, vt quid, est accidēs in abstracto, ergo non potest prędicari de subiecto, quod est prima intentio, maior patet; quia accidens non prędicatur de subiecto, nisi denominatiuè; quando aūt est in abstracto non prędicatur denominatiuè.

Accidēs nō prædicat̄ de subiecto, nisi denominatiuè.

Quare istę sunt falsę. animal est genus, rationale est differētia, sensibile est propriū, &c. & hoc tàm prędicatione exercita, quàm signata; quia secunda intentio, vt quid, non potest supponere, nisi pro suo significato; sicut albedo nō potest supponere, nisi pro albedine, sic ly species, vt quid pro se ipsa: cum ergo semper supponat pro se, si exercita est falsa, & signata erit falsa.

Quare istæ prædicationes sint falsæ. Responsio,

QVOMODO PRAEDICATVR secunda intentio in concreto.

Prima conclusio omnis secūda intētio, vt modus, superior prędicatur de secūda inferiori, vt modus, tàm exercitę, quā signatę: sicut omne accidens reale, vt modus, superius prędicatur de inferiori, vt modus. Nam ista est vera album est coloratum. Probatur. Omnis propositio, in qua prędicatur vnus terminus cōnotatiuus de alio connotatiuo, quorum terminorum est de necessitate idem connotatum est vera, sed propositio, in qua prędicatur concretū superius de inferiori est huiusmodi, ergo est vera. maior patet; quia illa propositio dicitur falsa, cuius prędicatum nō potest affirmari necessariò de subiecto, ergo illa est vera, cuius prędicatum

Qūo secūda intentio, ut modus superior prędicetur de inferiori.

Quę sit propositio falsa.

catum affirmat necessario de subiecto: sed quando predicatur vnus terminus connotatiuus, vel vt modus, superior de inferiori connotatiuo, necessariò predicatum affirmatur de subiecto, tum quia accidens superius est de essentia inferioris, tum, quia connotatum, vel subiectum inferioris est subiectum, vel connotatum superioris. Nam cum albedo includat colorem, ergo subiectum albedinis erit subiectũ coloris; ideo cum dico album est coloratum est vera propositio; quia res alba necessaria est colorata. Que sit propositio falsa. Albedo includit colorem.

Cum ergo vna secunda intentio, vt modus, superior predicatur de alia inferiori, vt modus, cũ subiectum vnius, quod est prima intentio sit subiectum alterius, sequitur quòd vere predicat: Nam sicut, cum dico album est coloratum, hec est vera; quia res alba necessaria est colorata, sic cum dico species est vniuersale, de necessitate res, que est species, vel subiectum speciei, est res vniuersalis, vel subiectum vniuersalis. Species est vniuersale, an sit vera.

Vnde omnes iste sunt vere hec species est species, species est vniuersale est intentionale; similiter species predicatur de hac specie, vniuersale predicatur de specie, &c. Quo istæ propositiones sint ueræ.

Quod si (vt dictũ est) superius consideretur, vt quid, & inferius, vt modus, velècontra, false erunt huiusmodi propositiones: sicut ille sunt false, album est color, aut albedo est colorata, sic ista genus est vniuersale; accipiendo genus, vt quid, & vniuersale, vt modus; velècontra; quoniam ly secunda intẽtio semper capitur, vt quid, quando enim capitur, vt modus, dicitur secundum intentionale. Quæ nã sint falsæ propositiones.

Sed contra, supradictum est, quòd omnis predicatio signata est vera exercita in eisdem termi- Obiectio.

nis,cum ſupponunt pro ſe ſignificatis, ſed ſecus eſt,cum ſupponũt pro ſe denominatis, vt in iſta, vniuerſale ꝑdicaẽ de ſpecie,& ſpecies eſt vniuerſale,capiendo vtrunq;,vt modus,ergo non deberent eſſe verę in ꝑdicatione ſignata, & exercita.

Reſponſio.

Dico quòd illa regula patitur hanc exceptionem, quòd quando termini ſupponunt pro ſe denominatis, & vnus eſt ſuperior ad aliũ, cum concernat ſubiectum de neceſsitate idem; quia ſubiectum accidentis inferioris eſt neceſſariò ſubiectum ſuperioris, licèt ſubiectum ſuperioris non ſit neceſſariò ſubiectum inferioris, vt patet, tunc propoſitio eſt vera,tàm ꝑdicatione ſignata, quàm exercita. qñ autem vnus terminus non eſt ſuperior ad alium in connotatis vniuerſaliter,ſi propoſitio eſt vera ſignata, non eſt vera exercita.

Comparatio ſecundæ intentionis ad aliam fit duobus modis.

Secunda concluſio,quia comparatio vnius ſecundę intẽtionis,vt modus,ad aliam, vt modus, diſparatam contingit fieri dupliciter, ideo iſta cõcluſio habebit duas partes,pro quo nota,duę ſecundę intentiones diſparatę quandoque fundantur ſuper duas primas intentiones compoſſibiles,& aliquo modo inuicem verificabiles, vt iſtę duę genus,& ſpecies; genus enim fundatur ſuper primam intentionem,animal cognitum, & ſpecies ſuper hominem cognitum, quę duę primę intentiones ſunt compoſsibiles,& vna verificatur de alia,dicẽdo homo eſt animal, quandoq; verò fundantur ſuper duas primas intẽtiones incompoſsibiles, & non inuicem verificabiles,vt iſta oratio, & genus. Nam ly oratio fundatur ſuꝑ iſtam primam homo currit, & ly genus ſuper animal cognitum, quę duę primę intẽtiones ſunt incõpoſsibiles, & vna non poteſt de alia verificari.Nam iſta eſt falſa homo currit, eſt animal.

Duæ ſecũdæ intentiones fundanẽ ſuper duas primas intẽtiones.

Duæ ſecundæ intentiones fundanẽ ſuꝑ duas primas intẽtiones incõpoſſibiles.

mal. Istam distinctionem non inuenimus omninò similem in accidentibus realibus; ideo non curamus illam assignare.

Ex prima comparatione fit prima pars cóclusionis. Omnis secunda intentio, vt modus disparata prędicaẽ de alia disparata, vt modus, dummodo tales secundę fundentur in primis cópossibilibus, & hoc prędicatione tantum signata, in eisdem terminis; prędicatione verò exercita in primis intentionibus cónotatis. Verbi gratia istę duę secundę intentiones, genus, & species, sunt disparatę. Nam ambę continentur sub vniuersali, sicut Asinus & homo sub animali, & fundantur in istis primis compossibilibus, scilicet animal cognitum, & homo cognitus, ita, vt genus concernat animal, & species hominem.

Gen⁹, & species sũt duæ secundæ intentiones disparatæ.

Cum ergo istę secundę intentiones non supponant pro se, sed pro suis connotatis primis intentionibus, non possunt verificari ad inuicem prędicatione exercita; dicẽdo species est genus, sed tantum signata; quia, cum ly genus cócernat animal, & ly species hominem, in prędicatione signata potest ly genus significare animal esse hominem connotatum per ly species, & nõ genus esse speciẽ: & ratio est; (vt supra dixi) quia quando termini supponunt pro denominatis, quòd significant, non significant pro se, sed pro ipsis connotatis: cum verò dicimus genus prędicatur de specie, nõ significatur, quòd species sit genus, sed quòd connotatum speciei sit cónotatum generis, idest, quòd homo in quo fundetur ly species, sit animal, in quò fundatur ly genus.

Pro quo supponũt secundæ intentiones.

Nota, & bene.

Vniuersaliter ergo hę verę sunt: genus prędicatur de specie, ergo homo est animal, & albedo est color, species prędicatur de indiuiduo,

Propositiones ueræ.

ergo Constãtius est homo, & Brunellus Asinus; definitum predicatur de definitione, ergo animal rationale est homo. & hanc conclusionem diligenter nota; quia cum logicus cõsideret secundas intentiones applicatas primis, & vt supponunt pro primis, omnes definitiones, secundarum intentionum, assignatę à logico debent exerceri, & verificari in primis; quia definiũtur pro primis. Vnde ista definitio vniuersalis. Vniuersale est, quòd predicatur de pluribus, nõ potest sic exerceri, ergo illa plura sunt vniuersalia; sed homo & leo sũt animal similiter species est, quę predicatur de pluribus indiuiduis, non valet, ergo plura indiuidua sunt species, sed ergo Constantius, & Franciscus sunt homo propositio est, quę significat verum, vel falsum, ergo homo currit, significat verum, vel falsum, &c.

Qũo secũdæ intentiones considerantᷓ à logico.

Definitio uniuersalis.

Concretiuè logicus considerat secũdas intẽtiones.

Et ratio est; quia cum logicus cõsideret secundas intentiones concretiuè cum primis, & vt modus earum, non definit ipsas, ut supponunt, & verificantur de se ipsis, sed ut uerificantur in primis, pro quibus supponunt; ideò in illis primis, & pro illis omnes tales definitiones uerificantur.

Qũo considereᷓ secunda intẽtio a Metaphysico.

Vnde sciendum, quòd secunda intentio aliter definitur pro se, & ab alio, & aliter pro primis, & ab alio. Nam secunda intentio cõsideratur in se, & definitur pro se à metaphysico in abstracto, per proprium genus, & differentias, unde similiter definireᷓ uniuersale: uniuersale est ens rationis collatiuũ intellectus à logico autem definitur in concreto pro primis, ut dictum est.

Ad maiorem conclusionis euidentiam nota licèt quãdo predicatur una secunda intentio disparata, ut modus, de alia disparata, ut modus,

prę-

prædicatione ſignatâ non poſsit exerceri in eiſdem terminis,ſed in primis intentionibus connotatis:tamẽ ipſa prædicatio ſignata in talibus ſecundis poteſt etiam eſſe ſignata in primis con notatis,vt genus prædicatur de ſpecie, ergo animal ꝑdicatur de homine;ſed nota poſſe dupliciter hoc fieri, vno modo ꝙ tã ſubiectũ q̃ ꝑdicatũ ſit prima intentio, vt genus ꝑdicatur de ſpecie, ergo animal ꝑdicaẗ de hoïe.alio modo ꝙ ſubiectũ ſit prima intentio,ꝑdicatũ verò ſecũda,vt genus ꝑdicatur de ſpecie,ergo animal ꝑdicatur de ſpecie,ſpecies prædicatur de pluribus differentibus numero,ergo homo prædicatur de pluribus differentibus numero.

Nota & bene.

Sed tamen eſt ſciendum ſecundum quoſdã modernos ꝙ ſicut prædicatio ſignata eſt ꝓpria ĩ ſcđis intẽtionibus, & impropria in primis, ita exercita eſt ꝓpria in primis, & incõgrua ĩ ſcđis.

Opinio aliorum.

Ex quo volunt,Scotũ in vniuerſalibus negaſſe iſtã conſequentiã,animal ꝑdicatur de hoïe,ergo homo eſt animal;licet cõceſſerit cõſequens; ſed qa iſta animal ꝑdicaẗ de hoïe, eſt cõtingens iſta verò hõ eſt aïal eſt neceſſaria, ex cõtingẽti autem non ſequitur neceſſariu m.Vnde non negaſſet iſtã animal põt prædicari de homine, ergo homo eſt animal;quia infertur neceſſarium ex neceſſario.

Vide Scotũ ĩ uniuerſalibus, q. 14. ante ſolutionem argumenti.

Quare nota ꝙ qñ dico animal ꝑdicatur de homine.ly prædicatum poteſt dicere actũ,& ſic eſt contingens vel aptitudinem,& ſic eſt neceſſaria Scotus, ergo vir ſubtilis conſiderauit, vt dicit actum,illam conſequentiam negauit.

Defenſio Scoti.

Secunda pars concluſionis ex ſecunda comparatione patet ex his. Nulla ſecunda intentio diſparata,vt modus, poteſt prædicari de alia, vt

modus

Quomodo secunda intentio non posit prædicari de alia.

modus, disparata: quādo talis fundantur super primas incompossibiles, & hoc nec prædicatione signata, nec exercita.

Istę enim sunt falsę oratio pdicatur de pprio, risibile est, homo currit, &c. & pro ly risibile, nō possunt verificari ad inuicē, sicut nec primæ intentiones pro quibus supponunt, verificantur ad inuicē, sicut ergo ista est falsa, homo currit, est risibile, sic ista proprium prædicatur de oratione. Nam illæ duæ secūdæ intentiones cū sint. disparatæ supponendo per impossibile p se, nō sunt cōpossibiles, & cū supponāt p primis, quę ēt sunt compossibiles, patet nullo modo pos sunt alia pdicari nec pro se, nec pro primis.

Quomodo secunda intentio possit prædicari de prima.

Tertia conclusio. Omnis secunda intentio disparata, vt modus, fundata super aliā scd'am disparatā, & cōcernens ipsam, pōt prędicari de ipsa, q̄ cōcernit tam signatè q̄ exercitè: sicut in realibus vnum accidens fundatum super aliud pdicatur de ipso, dato q̄ sint disparata. Nam ista est vera, album est lucidum. & ratio est; quia albū fundatur super lucidum, similiter albedo est clara; quia claritudo accidit albedini, ideo denominatiuè dicitur de ipsa.

Quomodo accidēs possit prædicari de accidente.

Ex quo probatur conclusio. Omne accidens disparatum, vt modus, potest prædicari de alio accidente, cui inhęret; sed aliqua secunda intentio fundatur super aliam disparatam, ergo potest prædicari de ipsa. minor patet, cum (vt diximus) secunda intentio possit cognosci ab intellectu, & inquantum obiectum cognitum sit prima intentio, ergo super ipsam potest fundari secunda intentio, Verbi gratia. Intellectus cognoscit istam secundam intentionem vniuersale, q̄, ut hic est obiectum actu cognitum, & vna prima

in-

intentio;deinde cognoscit istā aliā secūdā intentionem genus,quæ est,vt sic,est vna prima intentio,inde comparat ly vniuersale, ad ly genus ; in quantū vniuersale est superius ad genus,& sic in ly vniuersali relinquitur ista secunda intentio genus; qa in arbore prædicamentali vniuersale p̄dicatur de genere,specie,differentia , &c. tanq̄ de suis inferioribus,& ly vniuersale dr̄ genus: in ly verò genere , remanet ista secunda intētio species,& sic species p̄dicatur de genere, dicendo genus est species , & similiter differentia est species,species est species,proprium est spēs, accidēs est spēs, cōparando hmōi ad ly vniuersale.

Genus est species quo modo sit uera prædicatio.

Sicut ergo est vera , animal est genus , hō est spēs, albedo est clara, in qbus oībus p̄dicat̄ accidēs de subiecto;sic ista est uera spēs est spēs, vniuersale est genus &c. qa in oībus talibus p̄dicat̄ scd̄a intētio,vt modus,de alia scd̄a,vt de suo subiecto.Vñ ista est vera,genus p̄dicat̄ de vniuersali,ergo vniuersale est genus,ita, vt ly genus fundet̄ sup̄ vniuersale,accidens est species,ergo species prædicatur de accidente,accipiendo ly species,vt modus,genus est genus,respectu generis generalissimi,& subalterni.

Species est species, uniuersale est genus, istæ sunt ueræ prædicationes.

Ex p̄dictis qdā Scotista asserit q̄ isti modi , vt qd,& vt modus,sunt īcōpossibiles, & repugnantes,ita q̄ vna ītētio,vt qd,nō p̄dicat̄ de alia,vt qd, nec vna,vt modus,de alia , vt modus : Nam sicut ista est vera,genus est vniuersale,capiendo vtrūque, vt quid ; quia prædicatur superius de inferiori in abstracto ; & si ly genus , & ly vniuersale capiantur, vt modus , ad huc est vera prædicatio;quia est prædicatio cōcreti superioris de cōcreto inferiori . Regula tñ istius Scotistæ habet tm̄ veritatem in disparatis.Nam sicut ista est falsa albedo est nigredo,sic , album est nigrum ; &

Opinio alicuius Scotistæ.

Regula istius Scotistæ unde habeat ueritatē u.dō.

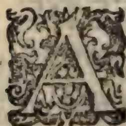
genus est species, accepto vtroque, vt quid, vel vt modus, qñ cadunt sup alias intentiones in cõpossibiles, vt ipse ait; quia termini disparati non pñt vniri, vt dictũ est in priori secũda cõclusione.

Quarta omnis secunda intentio, vt modus pdicat de prima intentione, q̃ concernit, tam pdicatione exercita, q̃ signata; sicut in realibus vnũ accidens, vt modus prædicatur de suo subiecto, vt homo est albus, & album pdicatur de hoie, pbatur. Omne accidẽs, vt modus pdicatur de suo subiecto, omnis secunda intentio sumpta, vt modus, est accidens, ergo prædicatur de prima, tan q̃ de suo subiecto, siue fundamẽto. Vñ istæ sunt veræ, animal est genus, albedo est species, Constãtius est indiuiduum, &c. & Hęc satis de Regulis huiusmodi, vel conclusionibus.

Quomodo accidens, vt modus prædicet de suo subiecto.

Vide quo modo istæ pdicationes sint veræ.

AN DETVR PRAEDICATIO secundarũ intentionum in communi & particulari.

AD maiorẽ tñ prædictorum declarationẽ mouetur huiusmodi dubitatio: cũ oĩs secũda intẽtio definiat à logico in concreto, & vt modus, inquantũ psupponit nõ p secũdis, sed pro primis. seqtur q oĩs secũda intentio definita ĩhæret quasi subiectiuè alicui primæ, quã concernit, & pro qua supponit. & sic ista secũda intentio vniuersale fundat super aliquã primã, similiter genus &c. qđ tñ falsum vr̃ secundum quosdã modernos dicentes, q sicut accidẽs reale in cõi non inhæret subiecto, sed particulare, vt albedo in cõi nõ inhæret subiecto alicui, sed albedo hæc huic subiecto; sic secundæ intentio-

Secundæ intẽtiones nõ sunt in aliquo subiectiuè, pprie, sed secundũ quid.

Opinio aliorum.

nes

nes in cõi non inhæret subiecto, idest alicui primæ, sed hæc secunda intẽtio huic primæ, vt hec species huic primæ homini. Dico ꝙ hoc est falsum, tam in accidentibus realibus, q̃ intentionalibus. Nã oĩs secunda intentio, vt modus, vt cõsideraĩ à logico, tam cõis, tam particularis inhæret diminutè alicui primæ, pro qua supponit: licet accidentia cõia tam realia, q̃ intentionalia, secundariò inhæreãt subiectis cõibus, sed primo particularia particularibus. ꝓbatur primo in accidentibus realibus, s. ꝙ tam in cõi, q̃ in particulari inhærent alicui subiecto: omne concretum significat accidens inhærere subiecto, aliter non concerneret subiectum, accidẽs in cõi potest accipi in concreto, vt dicendo quale, coloratum, quantũ, &c. ergo potest inhærere subiecto, & hoc vult dicere Arist. qualitatem esse secundum quam quales esse dicimur.

Vide Tatare tum in logica magna, c. 3.

Accidentia quomodo ĩ hæreant.

Cap. de qualitate.

Præterea ait vniuersalia realia esse secundas substantias, & cum substantia dicatur, ꝙ accidẽtibus substet, cuius proprium secundũ ipsum est esse susceptibilem cõtrariorum; Quæro substantia secunda cui substat? & quorum contrariorum est susceptibilis. Si dixerit accidẽtiũ cõmunium, habeo intentum, s. ꝙ accidentia cõia inhærent subiectis; si dixeris particulariũ, sequũtur multa absurda, s. ꝙ homo in communi esset visibilis; q a sna albedo videretur, & esset palpabilis cũ sua quantitas tãgatur, & similia.

Hãc veritatem ẽt Porphyrius indicauit cum dixerit accidẽs potest adesse, & abesse subiecto, ꝑter eius corruptionẽ, & vt patet non definiuit accidens particulare, sed cõe, qđ ẽt clarius patet, cum ipsum accidens iam definitum diuisit n commune, & particulare.

Nota bene. Cap de accidente.

Vn-

Vnde manifestum est omne accidẽs habere illã definitionẽ, posse adesse, & abesse subiecto.

Obiectio. Si dicis ꝙ omne commune fit per abstractionẽ à singularibus, cum ergo accidẽs in cõi consideretur, patet considerari in abstracto, & sic nõ inhærere subiecto.

Responsio. Dico ꝙ fit cõe per abstractionem intellectus à singularibus, tñ adhuc abstractum à singularibus, põt cõcernere subiectum, vt album in cõi.

Ex his probatur secundo propositũ de secundis intentionibus, s. ꝙ secundæ intẽtiones communes inhærent secundum q̃d & fundantur in primis; omne accidens acceptum in cõcreto, cũ concernat subiectum, inest illi secunda intẽtio cõis accepta, vt modus, est accidens rationis in concreto, ergo scd̃m q̃d inhæret subiecto ꝙ cõcernit, s. primæ intentioni. Nã ista secunda intẽtio genus prout definitur à logico qd̃ prædicat de pluribus differentibus specie, non accipitur, vt quid; q̃a sic non cõsiderat logicus, sed vt modus, & sic inhæret diminute primæ intẽtioni, q̃ cõcernit, ꝓ qua definitur, & pro qua supponit.

Quomodo secunda intẽtio definitur à logico.

Præterea. oĩs relatio requiritur fundamentũ, & terminum, & consequenter secunda intẽtio fundatur in prima, quæ est suum fundamentũ, & subiectum.

Omnis relatio requirit fundamentum, & terminum.

Concludo ergo breuiter ꝙ sicut accidẽs realę particulare inest subiecto particulari, & cõe cõi, sic secunda intẽtio particularis inest primæ particulari, & secunda cõis primæ communi.

Quid sit prima intẽtio, particularis & cõmunis.

Si petas q̃d est, prima intentio particularis, & q̃d cõis? Dico qd̃ cum prima intentio sit obiectum cognitum, quodlibet vnũ cognitũ est vna prima intentio particularis, & hoc tam si illud cognitũ sit natura cõis, q̃ particularis, vt aĩal cogni-

gnitum,homó cognitus,quæ ſunt naturæ cóes; Conſtantius cognitus,Brunellus cognitus, quæ ſunt naturæ particulares ; licet. n.animal de ſe ſit natura côis, tamé quatenus eſt actu cognitũ, eſt vnum obiectum cognitum , & non plnra,& ſic vna prima intentio particularis.

Quę ſint naturæ cõmũnes vide Scotum q. prima prologi. & in 2. diſt. 3.q.1.

Prima verò intentio communis eſt aggregatum ex pluribus obiectis habentibus eandē aptitudinem ad alia obiecta, inquãtũ tale aggregatum facit vnum obiectum totale cognitum , vt aggregatum ex hoïe cognito,Aſino cognito,albedine cognita,& alijs obiectis cognitis, habentibus iſtam aptitudiné,qua poſsint prędicari de pluribus indiuiduis inquantum eſt tale aggregatum eſt vnum obiectum totale cognitum, eſt qdã prima intẽtio côis,quę poſſet vocari natura côicabilis pluribus indiuiduis , cognita , ſu p q̃ fundatur iſta ſecunda intentio communis ſpecies,ſicut ſuper hominé cognitum , quæ eſt vna particularis prima intentio fundatur iſta ſecunda particularis,hæc ſpecies.

Quid ſit prima intentio communis.

Similiter aggregatum , & animali cognito , colore cognito,planta cognita,&c. inquantum tale aggregatum eſt vnum obiectum totale cognitum ex pluribus naturis,côicabilibus pluribus ſpeciebus,eſt vna prima intẽtio côis,in qua fundatur iſta ſecunda côis,genus,ſicut ſu p animal cognitum,q̃ eſt vna partialis, vel particularis prima intentio,fundatur,iſta ſecunda particularis,hoc genus;ſimiliter poſſet dici de aggregato ex ſubſtantia cognita , qualitate cognita, quantitate cognita,& alijs,quæ non habent ſupra ſe genus,ꝑ tale,vt eſt vnum obiectum totale cognitum,eſt vna prima intentio communis ſuper q̃ fundatur iſta ſecunda côis,prædicamẽtum

Aliquid cõe eſſe poteſt ĩtelligi duobus modis, vno modo per realem exiſtẽtiam , alio modo per indifferentiã,quantum eſt de ſe non repugnat eſſe in multis.

tum

Nam secundæ intentiones non adiungunt primis secundũ inhærẽtiam sed solũ secundum denominationem vel quasi subiectiue & secundũ quid.

tum, sicut supra substantiam cognitam fundat ista secunda particularis hoc prædicamentum. Patet ergo ex istis ꝙ sicut ista secunda intentio particularis hæc species ihæret, isti primæ particulari, s. homo cognitus, sic ista cõis, species, inhæret diminutè isti communi naturæ cõicabili pluribus indiuiduis, & ista cõis, vniuersale, inhæret diminutè isti cõi naturæ cõicabili pluribus, & hoc indiuiduum inhæret Augustino, & indiuiduum in communi, naturę incommunicabili, & sic de aliis.

Genus supponit pro animali.

Indiuiduũ supponit ꝓ quolibet uno numero.

Quando ergo logicus definit secundas intentiones, communiores supponũt pro primis cõmunioribus, qñ verò minus cões, ꝓ primis minus cõibus, vt cum dicit, vniuersale est, ꝙ prædicatur de pluribus, & qñ dicit genus est, ꝙ prædicatur de pluribus speciebus., lý genus supponit ꝓ natura sic cõmunicabili, vt pro animali, colore. & quando dicit indiuiduum est ꝙ de vno solo dicitur, supponit pro quolibet vno numero. Et hæc satis vt ad nostrum institutum ꝑtinebat, dicta sint ad Dei gloriam, & honoré patris nostri Francisci, ac D. Antonij.

Ex ædibus. D. Antonij. 1582.

